

मुद्रकः–वशीधर उदयराज पडित यानी सोलापूर
येथें आपल्या " श्रीधर " छाप-
खान्यात छापिले

नेमिचंद्रप्रतिष्ठातिलकांतील विषयांची

अनुक्रमणिका

—=×:※:×=—

अनुक्रमणिका समाप्त.

॥ ॐ नम सिद्धेभ्य ॥

॥ अथ श्रीनेमिचंद्रदेवविरचितं ॥

॥ प्रतिष्ठातिलकम् ॥

श्रीमत्त्रिलोकीतिलकं जिनेन्द्रं । स्वात्मप्रतिष्ठं सकलप्रतिष्ठम् ॥
नत्त्वा प्रतिष्ठातिलकं प्रवक्ष्ये । संगृह्य सारं जिनसंहितानाम् ॥ १ ॥
इन्द्रनन्द्यादियोगीन्द्रप्रतिष्ठाशास्त्रसंग्रहात् । पूर्वाचार्यप्रणीतं स्यादिदं तेन प्रमाण्यताम् ॥ २ ॥
इदं प्रतिष्ठाशास्त्रौघप्रधानमिति युज्यते । तत्सारसंग्रहात्मत्वाद्गन्धानां गधयोगवत् ॥ ३ ॥

---

१ अंतरंग लक्ष्मी (अनंत ज्ञान, अनंत दर्शन, अनंत सौख्य व अनंत वीर्य) व बहिरंग लक्ष्मी (अष्ट महाप्रातिहार्य, चौतीस अतिशय वगैरे) या दोन लक्ष्मींनीं श्रीजिनेश्वर युक्त आहेत. ते त्रैलोक्याचें भूषण आहेत. जरी ते आपल्या आत्मस्वरूपामध्येंच असतात तथापि त्यांचें ज्ञान लोक व अलोकाला जाणतें ह्मणून त्यांना सकलप्रतिष्ठ अर्थात् सर्वव्यापक असें ह्मणतात. अशा श्री जिनेन्द्र भगवंतास भक्तीनें नमस्कार करून मी (नेमिचंद्रदेव) प्रतिष्ठातिलक नांवाचा ग्रंथ सांगतो. हा ग्रंथ मी अनेक जिन संहितांचा (अनेक पूर्वाचार्यांनीं केलेल्या प्रतिष्ठापाठ ग्रंथांचा) सार घेऊन रचणार आहे.

२ हा प्रतिष्ठातिलक नांवाचा ग्रंथ मी इंद्रनंदि, वसुनंदि, आशाधर वगैरे अनेक आचार्यांनीं लिहिलेल्या प्रतिष्ठा–शास्त्रांचा संग्रह करून लिहिला आहे अर्थात् मी माझ्या कल्पनेनें लिहिलेला नाहीं. यांला पूर्वाचार्यांच्या प्रतिष्ठाशास्त्रांचा पाठिंबा आहे यास्तव हा माझा ग्रंथ पूर्वाचार्यप्रणीत आहे असें समजून यास विद्वानांनीं प्रमाण मानावें.

३ सब प्रतिष्ठाशास्त्रांच्या सारभागांचा संग्रह करून हा ग्रंथ मी बनविला आहे यास्तव सर्व सु-

प्रतिष्ठानां प्रधानत्वात् प्रतिष्ठातिलकं मतम् । प्रतिष्ठा स्थापना न्यासो जिनादेः प्रतिमादिषु ॥ ४ ॥
व्यासमध्यमसंक्षेपभेदतः सा त्रिधा मता । तत्र व्यासप्रतिष्ठा तु पूर्वमत्राभिधीयते ॥ ५ ॥
प्रतिष्ठा मध्यमा पश्चात्संक्षिप्ता सा ततः परम् । सिद्धादीनां प्रतिष्ठातस्तत उत्सवसंविधिः ॥ ६ ॥
तत्र व्यासप्रतिष्ठा सा पंचकल्याणलक्षणा । वक्ष्यतेऽद्य प्रपंचेन प्रयोगैर्लक्षणान्वितैः ॥ ७ ॥
प्रतिष्ठादिवसात्पूर्वं दशमे दिवसे दिवा । नांदीनामांतरं शक्रप्रतिष्ठाविधिमाचरेत् ॥ ८ ॥

गंधि पदार्थ एकत्र करून त्यांचा काढलेला अर्क जसा अतिशय सुगंध असतो व त्याला जसें मुख्यत्व दिलें जातें त्याप्रमाणें हा ग्रंथ सर्व प्रतिष्ठाशास्त्रामध्यें मुख्य मानला जातो.

४ या ग्रंथामध्यें सर्व प्रतिष्ठांचें वर्णन विशदपणें मुख्यत्वानें केलें आहे यास्तव यास प्रतिष्ठातिलक हें नांव पडलें आहे प्रतिष्ठा ह्मणजे अरहंत, सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय, सर्व साधु, श्रुतदेवता, श्रुतस्कंधादि, यक्षयक्षी वगैरेंच्या प्रतिमा व सुवर्ण तांबे वगैरे धातूचीं बनविलेलीं यंत्रें यामध्यें स्थापना करणें यास प्रतिष्ठा असें नांव आहे.

५ या प्रतिष्ठेचे व्यास (विस्ताराची) मध्यम व संक्षिप्त असे तीन भेद आहेत प्रथमत आह्मी व्यास प्रतिष्ठेचें या ग्रथांत वर्णन करितों.

६ तदनतर मध्यमप्रतिष्ठेचें आणि संक्षिप्तप्रतिष्ठेचें वर्णन करू. आणि शेवटीं सिद्ध, आचार्य (उपाध्याय व सर्व साधु याचा आचार्य प्रतिष्ठेमध्यें अतर्भाव आहे) श्रुतदेवता, श्रुतस्कंधादि यंत्र यक्षयक्षी यांच्या प्रतिष्ठेचें वर्णन करूं. तदनंतर उत्सव विधीचें वर्णन करूं.

७ व्यास प्रतिष्ठा ह्मणजे पंचकल्याणिक विधि जिच्यांत केला जातो–ती हिचें प्रथमतः लक्षणसहित अशा प्रयोगांनीं सविस्तर वर्णन करितो.

८ प्रतिष्ठेच्या दिवसापासून मागील दहाव्या दिवशीं दिवसा नांदी हें दुसरें नांव ज्याला आहे असा इंद्रप्रतिष्ठेचा विधि करावा

प्रतिष्ठादिवसात्पूर्वं नवमे दिवसे निशि । वक्ष्यमाणेन विधिना विदध्यादंकुरार्पणम् ॥ ९ ॥
ततः प्रभृति कुर्वन्तु शांतिहोमविधिं बुधाः । दातृसंघनृपादीनां विश्वविघ्नोपशान्तये ॥ १० ॥
द्वितीयेऽन्हि ततः कुर्यान्मंडपानां प्रसाधनम् । वास्तुदेवबलिं कृत्वा लघुशांतिकपूर्वकम् ॥ ११ ॥
वेदीनिर्वर्तनं कुर्यात्तृतीये दिवसे ततः । सपंचकुंभविन्यासं सवास्तु बालिकर्म च ॥ १२ ॥
अंकुरार्पणतस्तुर्ये नवमे तीर्थतः पुरा । दिवसे विधिवत्कुर्याद् ध्वजारोहणसंविधिम् ॥ १३ ॥
तस्मिन्नेव दिने रात्रौ भेरीताडनमाचरेत् । पंचमेऽह्नि ततः कुर्याज्जलयात्रामहोत्सवम् ॥१४॥
गर्भावतारकल्याणं ततः पष्ठे दिने निशि । निर्वर्तयेन्महायंत्रसमाराधनपूर्वकम् ॥ १५ ॥

---

९ प्रतिष्ठेच्या दिवसाच्या पूर्वी नवव्या दिवशी रात्रीं अकुरार्पण विधि करावा. हा विधि कसा करावा हें आह्मी पुढें सविस्तर वर्णन करणार आहोंत.

१० अंकुरार्पण विधि झाल्यानंतर दररोज बुद्धिमान पुरुषांनीं शांति होमविधि करावा. हा विधि करण्याचा उद्देश दाता (यजमान) संघ (श्रावक, श्राविका, आर्यिका व मुनि) राजा वगैरेंचीं सर्व विघ्नें शांत व्हावींत हा आहे.

११ अंकुरार्पण विधि केल्यानंतर दुसरें दिवशी मंडप सुशोभित करावा. अर्थात् आंब्याचें तोरण-वगैरे बांधून मंडपाला शोभा आणावी. त्या दिवशीं लघु शांतिहोम करून वास्तुदेवबलिविधान करावें.

१२ तदनंतर तिसरे दिवशी वेदि निर्माण करावी; पांच कुंभांची स्थापना करावी; व वास्तु बलि क्रिया करावी

१३ अंकुरार्पण विधि झाल्यानंतर चवथ्या दिवशी दिवसा प्रतिष्ठाशास्त्रांत सांगितलेल्या विधीस अनुसरून ध्वजा चढविण्याचा विधि करावा.

१४ त्याच दिवशी रात्रीं भेरी ताडन विधि करावा. तदनंतर पांचव्या दिवशीं जलयात्रामहोत्सवाचा विधि करावा

१५ तदनंतर सहाव्या दिवशीं रात्री महायंत्रसमाराधनविधि करून मग गर्भावतार कल्याणिक विधि करावा.

जन्माभिषेककल्याणं सप्तमे दिवसे दिवा । दीक्षाग्रहणकल्याणमष्टमे दिवसेऽह्नि ॥ १६ ॥
केवलज्ञानकल्याणं नवमे दिवसे ततः । कुर्यात्प्राण्हेऽपराण्हे तु देवं पुरि विहारयेत् ॥ ७१ ॥
प्रतिष्ठातो द्वितीयेऽन्हि दिवा वासंतमुत्सवम् । वितन्वन्भव्यसंदोहो देवं पुरि विहारयेत् ॥ १८ ॥
तृतीयेऽन्हि ततः कुर्वन्सुगंधिसलिलोक्षणं । देवं विहारयेत्पुर्यां चतुर्थे दिवसे ततः ॥ १९ ॥
प्रातरेव हि निर्वाणकल्याणविधिमाचरेत् । ततः पूर्ववदानीततीर्थवार्भिर्महोत्सवात् ॥ २० ॥
विधायावभृतस्नानं एकादशमहं विभोः । कृत्वा संघं च संतर्प्य यथाशक्ति यथोचितम् ॥ २१ ॥
अवरोह्य ध्वजं रात्रौ धामाग्रे विनिवेशयेत् । निष्ठापितप्रातिष्ठं तं यष्टेन्द्रं बहु मानयेत् ॥ २२ ॥

---

१६ सातव्या दिवशीं दिवसा जन्माभिषेक कल्याणिक हा विधि करावा. आठव्या दिवशीं दिवसा दीक्षाग्रहण कल्याणिक हा विधि करावा.

१७ नवव्या दिवशीं प्रात:कालीं केवलज्ञान कल्याणिक हा विधि करावा व मध्यान्हसमयीं श्री जिनेश्वराचा शहरांतून विहार करवावा

१८ तिसऱ्या दिवशीं श्रीजिनेश्वराचा सुगंधजलानें अभिषेक करावा व चौथ्या दिवशीं श्रीजिनाचा विहार करवावा.

२०–२१ प्रातःकालींच निर्वाणकल्याणविधि करावा. तदनंतर पूर्वीप्रमाणें आणिलेल्या तीर्थजलांनीं एकादशमहाविधि (एकादशविध कुम्भन्यास विधि करावा) अर्थात् श्री जिनेश्वराला अकरा कुंभाच्या पाण्यानें अवभृतस्नान घालावें तदनंतर आपल्या शक्त्यनुसार व संघाच्या योग्यतेला अनुसरून चतुर्विध संघाला सतुष्ट करावें

२२—२३ तदनन्तर रात्रीं ध्वज खालीं काढून घेऊन मग तो जिनमन्दिराच्या शिखरावर स्थापन

सत्कृत्य शक्त्या भव्यास्तं सर्वे यांतु यथायथम् । प्रतिष्ठाया विधिः सोयं प्रोक्तव्यः स विवक्षया ॥२३॥

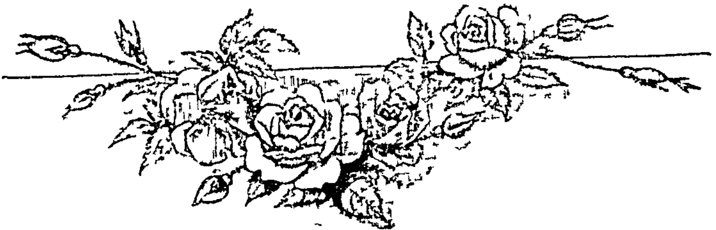
॥ तत्तत्कर्मविशेषस्तु प्रयोगे प्रतिपाद्यते ॥

। इत्यनुक्रमः ।

करावा. याप्रमाणें सांगोपांग प्रतिष्ठा ज्यानें पूर्ण केली अशा इंद्राचा यजमानानें पुष्कळ आदर सत्कार करावा. सर्व भव्यांनीं इंद्राचा यजमानाचा शक्त्यनुसार सत्कार करून आपआपल्या स्थानीं निघून जावें हा प्रतिष्ठेचा विधि सांगितला या प्रतिष्ठेमध्यें जीं विशेषकार्यें करावीं लागतात त्यांचें वर्णन प्रयोगांच्या प्रकरणामध्यें सांगू.

। या प्रमाणें अनुक्रमणिका संपली ।

२ अथ तावदिंद्रप्रतिष्ठा [तद्यथा—

अथ यष्टा प्रतिष्ठार्थं लग्नं निश्चित्य पौर्तिकः । प्रागतो दशमेऽन्हीन्द्रं सुलग्ने स्वगृहं नयेत् ॥१॥
विधृताक्षतपात्रोद्धस्त्रीपु यान्तीपु चाग्रतः । साधर्मिकान्वितो गत्त्वा स पुरंदरमांदिरम् ॥ २ ॥
दत्त्वा फलं समुचितं नत्वा विज्ञापयेदिदम् । हंहो श्रीपूजकाचार्य प्रसीद शृणु मद्वचः ॥ ३ ॥
सर्वाभ्युदयानिःश्रेयसार्थासिद्धिनिबधनम् । नित्यं नित्यमहं कर्तुं निर्माप्य जिनमंदिरम् ॥ ४ ॥
प्रतिष्ठापयितुं तत्र जिनबिंबमिहोत्सहे । समीहितामिदं सद्यः साधु साधयितुं मम ॥ ५ ॥
प्रसीद धर्मवात्सल्याज्जिनयज्ञविशारद । त्वत्सहायादयं धर्मो नूनं सिध्यति मेऽन्यथा ॥ ६ ॥

२ इंद्रप्रतिष्ठा.

---

१ प्रतिष्ठेच्या दिवसापासून मागील दहाव्या दिवशी चांगलें लग्न पाहून यजमानानें इंद्राला आपल्या घरीं प्रतिष्ठा करण्याकरिता न्यावें. प्रतिष्ठेला प्रारंभ करण्यापूर्वी यजमानानें प्रतिष्ठा करण्याकरितां चांगल्या लग्नाचा—व मुहूर्ताचा निश्चय करून ठेवावा

२—३ ज्यांच्या हातात अक्षतांचें पात्र आहे व ज्यानीं शृंगार केला आहे अशा सुवासिनी स्त्रियाना पुढें करून व बरोबर काहीं धार्मिक लोकाना घेऊन यजमानानें इंद्राच्या घरी जावें. तेथें त्याला योग्य फल देऊन आणि नमस्कार करून अशा रीतीनें प्रार्थना करावी.

४—६ हे पूजकाचार्या (इंद्र) मेहरबानी करून माझें भाषण ऐका. स्वर्गादिसुखांची व मोक्षसुखाची प्राप्ति करून देण्यास कारण असा नित्यमहोत्सव (नित्य पूजा) करावा म्हणून मी जिन-

क्व चेन्द्रसाध्ययज्ञोऽयं क्व चाहं क्षुल्लको जनः । किमत्र बहुनोक्तेन प्रतिष्ठाविधिसाधनात् ॥७॥
धर्मं संपाद्य मामद्य कृतार्थय कृपापर । इत्युक्त्वा प्रणिपत्यांघ्रौ प्रार्थयेत सहायताम् ॥ ८ ॥
अथांगीकृतकार्यं तं भूत्वा नीत्वा स्वमंदिरम् । चतुष्के तत्र रचिते कोणदीपचतुष्कके ॥ ९ ॥
विष्टरे रक्तवस्त्रेणाच्छादिते विनिवेश्य तम् । मंगलातोद्यसध्वाने सति रक्तप्रसाधनाः ॥ १० ॥
सुवासिन्यश्चतस्रोऽस्य वर्द्धयंतु सुचंदनम् । आशीर्मगलपाठेषु पीतोद्वर्तनपूर्वकम् ॥ ११ ॥

मंदिर बांधविलें आहे. व त्या जिनमंदिरामध्ये जिनेश्वराच्या प्रतिबिंबाची प्रतिष्ठा करण्याचा माझ्या मनात उत्साह उत्पन्न झाला आहे. आपण जिनपूजा करण्यामध्यें प्रवीण आहात व आपल्या ठिकाणीं धर्मप्रेम जागृत आहे यामुळें कृपा करून माझें हें प्रतिष्ठेचें कार्य उत्तम रीतीनें आपण पार पाडाल अशी आशा आहे. माझें हें धार्मिक कार्य आपल्या साहायानें पार पडेल. आपलें साहाय झालें नाहीं तर पार पडणार नाहीं.

७—८ सौधर्म इंद्राकडून साध्य होणारा हा महोत्सव कोणीकडे व मी क्षुद्र मनुष्य कोणीकडे; असो. आता मी जास्ती बोलत नाहीं. हे दयाळू प्रतिष्ठाचार्य, हा प्रतिष्ठेचा विधि योग्य रीतीनें सारून मला धर्म संपादन करून द्या व मला कृतार्थ करा. असें बोलून प्रतिष्ठाचार्यांच्या पाया पडून त्याच्या मदतीची प्रार्थना करावी.

९—११ प्रतिष्ठाचार्यानें यजमानाच्या विनतीचा स्वीकार करून त्याचें कार्य करण्याचें कबूल करावें. मग यजमानानें मोठ्या थाटानें त्याला आपल्या घरीं न्यावें. तेथें एक चौक रचावा त्याच्या चार कोपऱ्यांत चार दिवे ठेवावेत त्या चौकाच्या मध्यभागीं एक आसन ठेवावें व तें तांबड्या वस्त्रानें अच्छादावें आणि त्यावर प्रतिष्ठाचार्याला बसवावें. मंगल वाद्यें वाजवावींत व तांबडें वस्त्र नेसलेल्या चार सुवासिनी स्त्रियांनीं त्याच्या अंगाला पिवळी उटी लावावी व चंदन लावावें आशीर्वादयुक्त अशीं मंगल गाणीं इतर सुवासिनी स्त्रियांनीं म्हणावींत

आरोप्य तैलं तत्पीतखल्यापोह्य सुखाम्बुभिः । आसिच्यापादयेद्भूषावस्त्रस्रक्चंदनार्पणम् ॥ १२ ॥
अथांतरीयकं सोत्तरीयं धृत्वा समाहितः । आचम्य प्रोक्ष्य दत्वार्घ्यं तर्पणं चापराजितं ॥ १३ ॥
अष्टोत्तरं शतं जप्त्वा धृत्वा श्रीचंदनादिकम् । इंद्रो गजेन्द्रमारुह्य सप्रतीन्द्रो जिनालयम् ॥ १४ ॥
गत्वा ततोवतीर्यारात्प्रविश्य जिनपुंगवम् । दर्शनस्तोत्रपाठेन त्रिः परीत्य त्रिधानतः ॥ १५ ॥
पूजामुखं विधायातः स्नपनक्रमतो जिनम् । अभ्यर्च्य धृत्वा गंधांबु पीठयंत्रं समर्च्य च ॥ १६ ॥
चैत्यादिभक्तिभिः स्तुत्वा देवं शेषं समुद्वहन् । धर्माचार्यं समभ्यर्च्य नत्वा विज्ञापयेदिदम् ॥ १७ ॥
ऐदंयुगीनाखिलशास्त्रदृष्टे त्वंपं चभेदाचरणैकतान ।आचार्यवर्यागमदेशितां नो निरूपयौपासककार्यपूजाम् ।

---

१२ तदनंतर तेलानें चोळून ती लाविलेली उटी काढून टाकावी. व सुखकर अशा पाण्यानें स्नान घालावें आणि अलंकार, वस्त्र, पुष्पमाला व चंदन अर्पण करावें.

१३-१७ तदनतर नेसण्याचें व पांघरण्याचें वस्त्र हीं धारण करून व मन एकाग्र करून आचमन करावें, प्रोक्षण करून अर्घ्य द्यावें व तर्पण करावें आणि १०८ वेळ अपराजितमंत्राचा जप करून चंदनाचा तिलक, पुष्पमाला वगैरे धारण करून प्रतीन्द्रासहित हत्तीवर बसून जिनालयाकडे जाण्यास इंद्रानें निघावें.

जिनालय जवळ आल्यावर इंद्रानें हत्तीवरून खालीं उतरावें आणि जिनमंदिरांत प्रवेश करावा. दर्शनस्तोत्र ह्मणत ह्मणत जिनमंदिराला तीन प्रदक्षिणा द्याव्यात. व श्रीजिनेशाला तीनदा नमस्कार करावा. तदनंतर पूजेच्या प्रारंभीचें कृत्य करून ह्मणजे आवाहन, स्थापन, सन्निधीकरण हें करून व अभिषेकाच्या क्रमास अनुसरून जिनेश्वराची अभिषेकक्रिया करावी. गंधोदक धारण करावें. पीठयंत्राची पूजा करावी. तदनंतर चैत्यभक्ति वगैरे भक्ति ह्मणून जिनेन्द्राची स्तुति करावी आणि शेषा धारण करावी तदनंतर धर्माचार्यांकडे जाऊन त्यांची पूजा करावी व नमस्कार करावा व पूर्वी लिहिल्याप्रमाणें प्रार्थना करावी.

१८ हे आचार्य ! कुंदकुंदादिक जे अर्वाचीन आचार्य झाले त्यांनीं लिहून ठेवलेलीं जीं शास्त्रें हींच

यष्टृयाजकयोर्लक्ष्म यज्ञदीक्षोचितं व्रतम् । भवतः श्रोतुमिच्छामि भगवन् भव्यबांधव ॥ १९ ॥
त्वत्प्रासादात्प्रबुध्यार्हत्पूजादेर्लक्षणं स्फुटम् । जिनप्रतिष्ठामिच्छामः कर्तुमेतेऽद्य बालिशाः॥ २० ॥
इति विज्ञापना श्रुत्वा कृपाचोदितमानसः । गंभीरमधुरोदारगिरा सूरिरिदं वदेत् ॥ २१ ॥
प्राक्कार्या धार्मिकैरिज्या सा चतुर्धा सदार्चनम् । चतुर्मुखमहः कल्पद्रुमश्चाष्टाह्निकोऽपि च ॥ २२ ॥
तत्र नित्यमहो नाम शश्वज्जिनगृहं प्रति । स्वगृहान्नीयमानार्चा गंधपुष्पाक्षतादिका ॥ २३ ॥
चैत्यचैत्यालयादीनां भक्त्या निर्मापण च यत् । शासनीकृत्य दानं च ग्रामादीनां सदार्चनम् ॥२४॥
या च पूजा नरेंद्राणां नित्यदानानुषंगिणी । स च नित्यमहो ज्ञेयो यथाशक्त्युपलक्षितः ॥ २५ ॥

आपणास नेत्रस्वरूप आहेत. आपण पांच तऱ्हेचा आचार पाळण्यांत निमग्न असता यास्तव श्रावकाचारामध्यें जिचें वर्णन केलें आहे अशा श्रावकानें करण्यायोग्य पूजेचें आम्हास स्वरूप सांगा

१९ - २० हे भगवन् आपण सर्व भव्य जीवाचे अकारण मित्र आहात यास्तव यजमान व प्रतिष्ठाचार्य या उभयतांचें लक्षण व हा प्रतिष्ठाविधि करण्याकरिता जी यज्ञदीक्षा या उभयतांना घ्यावी लागते ती यांनी घेतली असतां यांना कोणतीं व्रतें पाळावीं लागतात याचा खुलासा आपणापासून ऐकावा असें मला वाटतें आचार्य महाराज, आपल्या कृपेनें आम्ही नित्यपूजा, चतुर्मुख वगैरे पूजांचें स्वरूप नीट समजून घेऊन मदबुद्धीचे आम्ही जिनप्रतिष्ठा करण्याची इच्छा करीत आहोत.

२१ याप्रमाणें इंद्रानें प्रार्थना केल्यावर ती ऐकून ज्यांच्या मनात कृपा उत्पन्न झाली आहे अशा आचार्यांनी गंभीर कर्णमधुर व स्पष्ट अशा भाषणानें पुढील वर्णन करावें.

२२ कोणत्याही शुभकार्याच्या प्रारंभीं धार्मिक पुरुषांनीं जिनपूजन केलें पाहिजे. पूजनाचे चार भेद आहेत. सदार्चन [नित्यपूजा] चतुर्मुखमह, कल्पद्रुम व अष्टान्हिक

२३-२५ दररोज गंध, पुष्प, अक्षता वगैरे पूजनाची सामग्री आपल्या घरांतून घेऊन श्रीजिनम-

महामुकुटबद्धैस्तु क्रियमाणो-महामहः । चतुर्मुखः स विज्ञेयः सर्वतोभद्र इत्यपि ॥ २६ ॥
दत्वा किमिच्छकं दानं सम्राड्भिर्यः प्रवर्त्यते । कल्पद्रुममहः सोऽयं जगदाशाप्रपूरणः ॥ २७ ॥
अष्टान्हिको महः सार्वजनिको रूढ एव सः । महानैन्द्रध्वजोऽन्यस्तु सुरराजैः कृतो महः॥ २८ ॥
बलिस्नपनमित्यन्यत्रिसंध्यासेवया समम् । उक्तेष्वेव विकल्पेषु ज्ञेयमन्यच्च तादृशम् ॥ २९ ॥
एवंविधिविधानेन या महेज्या जिनेशिनाम् । विधिज्ञास्तामुशन्तीज्यां वृत्तिं प्राथमकल्पिकीम् ॥३०॥

दिशामध्यें जाणें व तेथें जिनेश्वराची पूजा करणें यास नित्यमह असें ह्मणतात. मोठ्या भक्तीनें जिनबिंब व जिनमंदिर वगैरे नवीन बांधविणें व त्या ठिकाणीं नेहमी जिनपूजा चालावी ह्मणून गांव शेत वगैरे देऊन नेहमी तो पूजा चालविणें यासही नित्यमह ह्मणतात. आपल्या शक्तीस अनुसरून मुनीश्वराची पूजा करून त्यांना आहारादि दान देणें हाही नित्यमहच होय.

२६ राजचिन्ह अशा मुकुटाला धारण करणाऱ्या राजाकडून जो महोत्सव केला जातो त्यास—चतुर्मुख असें नाव आहे यालाच सर्वतोभद्र असेंहि नाव आहे.

२७ याचक लोकांना 'तुह्मास काय पाहिजे' असें विचारून त्यांना इष्ट असलेल्या वस्तु देऊन चक्रवर्ती राजाकडून जो महोत्सव केला जातो तो साऱ्या जगाच्या इच्छा पूर्ण करणारा असल्यानें 'कल्पद्रुम मह' होय.

२८ अष्टान्हिक महोत्सव हा प्रसिद्ध आहे. व हा सर्व धार्मिक मिळून करीत असतात हाच उत्सव मोठ्या थाटानें देवेन्द्रही करीत असतात यास्तव याला इन्द्रध्वज असें नांव आहे.

२९ बलि अर्पण करणें, अभिषेक करणें, त्रिकाल जिनपूजन करणें यांचा वर सांगितलेल्या पूजाभेदामध्येंच अन्तर्भाव करावा. याहून दुसरे जे कांही उत्सव असतील त्यांचाही पूर्वोक्त उत्सवभेदांतच अन्तर्भाव होतो

३० या वर सांगितलेल्या प्रकाराप्रमाणें जिनेश्वरांची जी पूजा केली जाते, जिनपूजनविधि जाणणारे

अतो नित्यमहोद्युक्तैर्निर्माप्यं सुकृतार्थिभिः । जिनचैत्यगृहं जीर्णमुद्धार्यं च विशेषतः ॥ ३१ ।
जिनयज्ञं करिष्याम इत्यध्यवसिताः किल । जित्वा दिशो जिनानिष्ट्वा निर्वृता भरतादयः ॥३२ ॥

इति इज्यास्वरूपोपदेश ॥

देशजातिकुलाचारैः श्रेष्ठो दक्षः सुलक्षणः । त्यागी वाग्मी शुचिः शुद्धसम्यक्त्वः सद्व्रतो युवा ।३३॥
श्रावकाध्ययनज्योतिर्वास्तुशास्त्रपुराणवित् । निश्चयव्यवहारज्ञः प्रतिष्ठाविधिवित्प्रभुः ॥ ३४ ॥
विनीतः सुभगो मंदकषायो विजितेन्द्रियः । जिनेज्यादिक्रियानिष्ठो भूरिसत्वार्थबांधवः ॥ ३५ ॥
दृष्टसृष्टक्रियो वार्तः संपूर्णांगः परार्थकृत् । वर्णी गृही वा सद्वृत्तिरशूद्रो याजको ध्रुराट् ॥ ३६॥

लोक, तिला 'इज्या' असें म्हणतात पूजन करणें हें षट्कर्मापैकीं मुख्य कर्म आहे.

३१ यास्तव नित्यमह करण्यास उद्युक्त झालेल्या व पुण्य प्राप्त करून घेण्याची इच्छा करणाऱ्या धार्मिक लोकांनीं जिनमंदिर निर्माण करावें व विशेष रीतीनें जीर्ण जिनमंदिराचा उद्धार करावा.

३२ जिनेश्वरांची पूजा आम्ही अवश्य करू असा ज्यांनीं निश्चय केला होता असे भरत, सगर वगैरे महात्मे सर्व पृथ्वी जिंकून व जिनेश्वरांची पूजा करून मोक्षास गेले.

हा पूजेच्या स्वरूपाचा उपदेश संपला.

३३-३६ प्रतिष्ठाचार्यांच्या अंगीं पुढें लिहिल्याप्रमाणें गुण असावेत तो देश, जाति, कुल व आचार यांनीं श्रेष्ठ, इंगितज्ञ व सामुद्रिक शास्त्रांत सांगितलेल्या शुभलक्षणांनीं युक्त असावा. तो दानी, वक्ता, पवित्र, निर्मळ सम्यक्त्वाचा, व्रतें निर्दोष पाळणारा, व तरुण असा असावा. श्रावकाचार, ज्योतिष, शिल्पशास्त्र व प्रथमानुयोगांचीं शास्त्रें अर्थात् त्रिषष्टि महापुरुषांचीं चरित्रें यांना जाणणारा, निश्चय व्यवहार व या दोन नयांचें स्वरूप जाणणारा, प्रतिष्ठेचा सगळा विधी ज्याला अवगत आहे असा व तेजस्वी असा असावा. तो

गुणिनोप्यगुणे व्यर्था गुणवत्यगुणा अपि । याजकेन्द्रे कृतार्थाः स्युस्तन्मृग्योऽसौ स्फुरद्गुणः ॥ ३७॥
आयुष्मंस्त्वयि वर्तंते प्रोक्ता याजकसद्गुणाः । जिनाग्रयाजकतया सौधर्मेन्द्रोऽसि सोऽधुना ॥ ३८ ॥
इत्युच्चैर्वदता दत्तान्समंत्रान्गुरुणाक्षतान् । स्वीकृत्याञ्जलिनोपांशु मंत्रमुच्चार्य नामितं ॥ ३९ ॥
स्वमूर्ध्नि विन्यसेत्सोहं सौधर्मेन्द्र इति ब्रुवन् । ॐ ह्रीं अर्हं अ सि आ उ सा णमो अरहंताणं अनाहतपराक्रमस्ते भवतु भवतु ह्रीं नमः स्वाहा । एष मंत्रो गुरुणा प्रयोज्यः । उत्तरेण पुनरनेन ते स्थाने मे इति प्रयोज्यम् ॥ ४० ॥

इति इन्द्रस्थापनम् ॥

नम्र, सुंदर, अर्थात् सर्वप्रिय, मंदकषायी, जितेंद्रिय, निस्पृह, दान पूजा वगैरे क्रिया करण्यामध्यें तत्पर, धीर धनवान, कुटुंबवत्सल असा असावा. ज्यानें पुष्कळ प्रतिष्ठा पाहिलेल्या आहेत व केल्या आहेत असा, गुरु उपदेशानुसार क्रिया करणारा, सर्व अवयव परिपूर्ण, परोपकारी, असा असावा. तो ब्रह्मचारी अथवा गृहस्थ, सदाचारी, तीन वर्णांपैकीं कोणत्याही वर्णाचा असा असावा परंतु तो शूद्र नसावा. या गुणांचा प्रतिष्ठाचार्य असावा. यालाच इंद्र म्हणतात.

३७ वर सांगितलेल्या गुणांनीं प्रतिष्ठाचार्य जर युक्त नसेल तर यजमान व इन्द्र वगैरे मंडळी गुणवान असली तरी व्यर्थ आहे. व प्रतिष्ठाचार्य गुणहीन असला; मग इतर मंडळी गुणरहित असली तरी गुणी प्रतिष्ठाचार्याच्या योगानें ते सर्व योग्य मानले जातात. यास्तव प्रतिष्ठाचार्य उज्ज्वल गुणांचा असावा व प्रतिष्ठा करण्याकरितां अशा प्रतिष्ठाचार्याचा शोध करावा.

३८ ३९ हे आयुष्मन तुझ्या ठिकाणीं प्रतिष्ठाचार्योक्त पूर्वोक्त गुण आहेत, तूं जिनेश्वराचा पूजकाग्रणी आहेस यास्तव सध्या तूं सौधर्मेन्द्र आहेस असें मोठ्यानें बोलून आचार्यांनीं मंत्र उच्चारण करून दिलेल्या अक्षतांचा आपल्या ओंजळीनें स्वीकार करून व जो मंत्र आचार्यांनीं दिला होता तो मनामध्यें म्हणून आपलें मस्तक नम्र करावें. आणि मी सौधर्मेन्द्र आहे असें बोलून त्या अक्षता आपल्या मस्तकावर धारण कराव्यात.

४० ' ॐ ह्रीं अर्हं अ सि आ उ सा णमो अरिहंताणं अनाहतपराक्रमस्ते भवतु भवतु ह्रीं नमः स्वाहा ' हा

पाक्षिकाचारसंपन्नो धीसंपद्बन्धुबन्धुरः । राजमान्यो वदान्यश्च यजमानो मतः प्रभुः ॥ ४१ ॥
आयुष्मंस्त्वयि वर्तंते यजमानगुणा अमी । यज्ञेऽस्मिन्यजमानत्वं साधु मन्यामहे त्वयि ॥ ४२ ॥
इत्युच्चैर्वदता दत्तान्समंत्रान्गुरुणाक्षतान् । स्वीकृत्यांजलिनोपांशु मंत्रमुच्चार्य नामिते ॥ ४३ ॥
स्वमूर्ध्नि विन्यसेद्यज्ञे दीक्षितोऽहमिति ब्रुवन् । ॐ ह्रीं अर्हं अ सि आ उ सा णमो अरिहंताणं अनाहतपराक्रमस्ते भवतु भवतु ह्रीं नमः स्वाहा । एष मंत्रो गुरुणा प्रयोज्यः । यष्ट्रा पुनरत्रैव ते-स्थाने मे इति प्रयोज्यम् ।

इति यजमानस्थापनम् ॥

मंत्र आचार्यांनीं ह्मणावा व इंद्राला अक्षता द्याव्यात. व इंद्रानेंहि हा मंत्र मनांत ह्मणावा परतु मंत्रांतील 'ते' या शब्दाच्या ऐवजीं 'मे' हा शब्द त्यानें ह्मणावा.

या प्रमाणें हा इंद्रस्थापनविधि झाला.

यजमानाचें स्वरूप.

४१ यजमान हा श्रावकाचा धर्म जो एकदेश हिंसेचा त्याग करणें याचें पालन करितो अर्थात् अहिंसादि पांच अणुव्रतें पाळण्याचा अभ्यास करतो व प्रतिष्ठा करणें, तीर्थयात्रा करणें इत्यादिक पाक्षिकाचे आचार पाळीत असतो. तो बुद्धिमान्, संपत्तिमान् व बंधुजनांनीं युक्त असा असावा. राजाकडून ज्याचा मान होतो असा, दानी व प्रभु असा असावा

४२-४३ हे आयुष्मन् तुझ्या ठिकाणीं यजमानाचे पूर्वोक्त गुण आहेत. या प्रतिष्ठेमध्यें तुझा यजमानपणा आह्माला मान्य आहे. असें मोठ्यानें बोलून आचार्यांनीं मंत्र उच्चारण करून दिलेल्या अक्षतांचा आपल्या ओंजळीनें स्वीकार करून व जो मंत्र आचार्यांनीं दिला होता तो मनामध्यें ह्मणून आपलें म-

अथ याजकयजमानयोर्यज्ञदीक्षोचितव्रतादिविधेरुपदेशः ।
प्रतिपद्येत चातीर्थात्सैकभक्तं सुनिर्मलं ॥४४ ॥
ब्रह्मचर्यं विविक्ते च स्वप्यात्सद्भावनारतः । शलाकापुरुषाख्यानध्यानस्वाध्यायभाग्भवेत् ॥ ४५ ॥
परमेष्ठिश्रुतगुरूनेव वंदेत वर्जयेत् । साधर्मिकसजातीयैरपि पंक्ति च भोजने ॥ ४६ ॥
तदा प्रभृति यष्टापि ब्रह्मयाजकवच्चरेत् । आयज्ञांतं विशेषेण तदाज्ञां न च लंघयेत् ॥ ४७ ॥
प्रतिष्ठासूचकैर्लेखैः संघं देशांतरादपि । आकारयेद् व्रजेद् द्रष्टुं तां संघोऽपि यथाबलम् ॥ ४८ ॥
वेदीनिवेशादारभ्य यावद्यज्ञान्तमात्मवान् । धर्मकारी गुणौचित्यकृपादानपरो भवेत् ॥ ४९॥

स्तक नम्र करावें व मी या प्रतिष्ठेमध्यें दीक्षित झालों आहे अर्थात् यजमानाची दीक्षा घेतली आहे असें बोलून आचार्यांनीं दिलेल्या अक्षता आपल्या मस्तकावर धारण कराव्यात.

* हा मंत्र म्हणून आचार्यांनीं यजमानाला अक्षता द्याव्यात. यजमानानें हा मंत्र मनांत म्हणावा परंतु त्यानें मंत्रातील 'ते' या शब्दाच्या ऐवजीं 'मे' हा शब्द म्हणावा

४४-४६ प्रतिष्ठा समाप्तीपर्यंत इंद्रानें एकदां भोजन करावें. व निर्मल ब्रह्मचर्य धारण करावें व शुभ भावनामध्यें निमग्न राहून एकांतीं निजावें. त्यानें त्रेसष्टशलाका पुण्य पुरुषांच्या चरितांचें वर्णन, त्याचें ध्यान, स्वाध्याय यामध्यें तत्पर रहावें; पंचपरमेष्टि, शास्त्र व गुरु यांनाच त्यानें वंदन करावें, साधर्मिक असे जे सजातीय लोक असतील त्यांच्याशीं त्यानें पंक्तिभोजन करूं नये.

४७-४९ यजमानानें देखिल प्रतिष्ठाचार्याप्रमाणें ब्रह्मचर्य धारण करावें, व प्रतिष्ठासमाप्तिपर्यंत त्यानें इंद्राची आज्ञा मोडूं नये. प्रतिष्ठासूचक लेखांच्याद्वारें इतर ठिकाणच्या चतुर्विध संघाला आमंत्रण करावें व संघानेंहि यथाशक्ति प्रतिष्ठा विधि पाहण्यास यावें. वेदी प्रतिष्ठेपासून बिंबप्रतिष्ठा समाप्तिपर्यंत त्यानें आत्मस्थ राहून धर्मकार्य करावें गुणीजनांना यथायोग्य दान द्यावें त्यांचा आदर करावा. दीन अनाथ लोकांना त्यानें दान द्यावें.

गर्भरूपो विनेयोऽस्मीत्याक्षिप्तो गुरुभिर्वदेत् । आकृष्टो याचकैः स्वेष्टदाने वोऽस्मि कियानिति ॥५०॥
याजका यष्टृवत्सर्वे श्रावकैरपरैरपि । संभाव्या भक्तितः संघोऽप्याराध्यो धर्मकाम्यया ॥ ५१ ॥
दातृसंघनृपादीनां शांत्यै स्नात्वा समाहिताः । शांतिमंत्रैर्जपं होमं कुर्युरिद्रा दिने दिने ॥ ५२ ॥
देशकालानुसारेण व्यासतो वा समासतः । कुर्वन्कृत्स्नां क्रियां शक्रो दातुश्चित्तं न दूषयेत् ॥ ५३ ॥
यथोक्तनिगदद्रव्यैः प्रयुक्तैर्व्यासतः क्रिया । मंत्रमात्रयथाप्राप्तद्रव्यैश्चेष्टा समासतः ॥५४ ॥

इति कर्तव्योपदेशः ॥

---

५० वडिलमाणसांनीं एखाद्या कामाविषयीं आक्षेप घेतला असतां यजमानानें त्यांना असें म्हणावें कीं, मी आपला अज्ञान शिष्य आहे. जी कांहीं चूक होईल तिची मला माफी करावी. याचकांनीं त्याच्यामागें फार पिरपिर लाविली तर त्यानें याचकांना मी आपल्यास यथेष्ट दान देण्यास समर्थ नाहीं असें म्हणावें.

५१ इतर श्रावकांनीं यजमानाप्रमाणें प्रतिष्ठाचार्य व प्रतींद्र वगैरेचा आदरसत्कार करावा. आणि चतुर्विध संघाची धर्मेच्छेनें आराधना करावी.

५२ प्रतिष्ठाचार्य व प्रतींद्र यांनीं हें दररोज स्नान करून व मन एकाग्र करून यजमान, संघ व राजा इत्यादिकांना शांति प्राप्त व्हावी म्हणून शांतिमंत्रांनीं जप व होम करावा.

५३ देश व काल यांस अनुसरून इंद्रानें विस्तारानें अथवा संक्षेपानें सर्व प्रतिष्ठेच्या क्रिया कराव्यात आणि त्यानें यजमानाचें चित्त दुःखित करूं नये.

५४ प्रतिष्ठा शास्त्रांत सांगितलेल्या सर्व द्रव्यांनीं प्रतिष्ठा करणें ही प्रतिष्ठेची व्यास क्रिया होय व फक्त मंत्रांचा प्रयोग करून व जेवढ्या वस्तु मिळतील तेवढ्या वस्तूंनीं प्रतिष्ठा करणें ही प्रतिष्ठेची संक्षिप्त क्रिया होय.

याप्रमाणें हा कर्तव्योपदेश संपला.

दृग्बोधदेशव्रतरूपरत्नत्रयं भवेन्मे कलितैकभक्तम् ।
आकर्मिका ब्रह्मनिवृत्तियुक्तं स्याद्यज्ञदीक्षाविधिना विशिष्टम् ॥ ५५ ॥

अर्हद्देवयज्ञदीक्षांगीकारः ।

रत्नत्रयांगमुपवीतमुरस्यथांगं देशव्रतस्य च सुकंकणमत्र हस्ते ।
ब्रह्मव्रतांगमधुना स्वकटौ च मौंजीं धृत्वारभे जिनमखं मखदीक्षितोहम् ॥ ५६ ॥

दीक्षाचिह्नोद्वहनम् ।

ॐ वज्राधिपतये ऑ हॉ अः ऐं ऱ्हॉ ऱ्हः श्रूं हूं क्षः इंद्राय संवौषट् ।
अनेन एकविंशतिवारानात्मानमधिवासयेत् ॥

इति यज्ञदीक्षाविधानम् ॥

---

५५ सम्यग्दर्शन, ज्ञान व श्रावकाचीं व्रतें, एकदां भोजन करणें, प्रतिष्ठा समाप्तीपर्यंत ब्रह्मचर्य-धारण करणें हीं माझी सर्व कृत्यें यज्ञदीक्षाविधिनें विशिष्ट होवोत.

अर्हताच्या पूजेचें दीक्षाविधान संपलें

५६ मी (इन्द्र) रत्नत्रयाचें चिन्ह असें हें यज्ञोपवीत वक्षस्थलावर धारण करितो. देशव्रताचें चिन्ह असें हें कंकण हातांत धारण करितो. आणि ब्रह्मव्रताचें चिन्ह अशी ही मौंजी मी आपल्या कंबरेसभोंतीं धारण करितो. अशा रीतीनें यज्ञदीक्षा धारण केलेला मी जिनेश्वराचें पूजन करण्यास प्रारंभ करितो 'रत्नत्रयाग' हा श्लोक म्हणून दीक्षेचीं सर्व चिन्हें धारण करावींत.

'ॐ वज्राधिपतये इत्यादि' हा मंत्र पूर्ण म्हणून या मंत्रानें एकवीस वेळा इंद्रानें आपल्या आत्म्याला संस्कृत करावें.

या प्रमाणें हा यज्ञदीक्षेचा विधि संपला.

नत्वा गुरुं ततः कुर्याद्यंत्रदेवविसर्जनम् । द्वारपालबलिं ब्रह्मबलिं दिक्पालसद्बलिम् ॥ ५७ ॥
बलिं चापददेवानां विधिना श्रीबलिं ततः । मूलवेराग्रतः स्थित्वा स्वेष्टार्थप्रार्थनामतः ॥ ५८ ॥
शुभानुध्यानवचनमर्हद्देवविसर्जनम् । क्षमापणं च पचांगनतिमापृच्छनं गतेः ॥ ५९ ॥
कृत्वैवं क्रमतः शक्रः स्वं विधेयं समापयेत् । यजमानस्ततो नत्वा जिनाधीशं श्रुतं गुरुम् ॥ ६० ॥
इंद्रादीन्स्वगृहे नीत्वा भोजयित्वा यथोचितम् । सत्कृत्य वस्त्रभूषाद्यैः प्रतिवंदेत सादरम् ॥ ६१ ॥
रात्रौ दीपोत्करेणार्हद्धामचत्वरशोधनम् । कारयेदिति निर्दिष्टमिदं स्थापनलक्षणम् ॥ ६२ ॥
इदमेव विदुः केचिन्नांदीमंगलसंज्ञितम् । इमं नित्यमहं प्राहुर्यज्ञदीक्षाविवर्जितम् ॥ ६३ ॥

॥ इति नांदीमंगलविधिः ॥

५७—५९ तदनन्तर गुरूला म्हणजे आचार्याला नमस्कार करून यत्रदेवतांचें विसर्जन करावें. आणि द्वारपाल बलि, ब्रह्मबलि दिक्पालबलि,। अपददेवताचा बलि व श्रीबलि हे करावेत. मूलवेदीपुढें उभा राहून इष्टप्रार्थना करावी. आइया मनात शुभभावना उत्पन्न होतोत असें म्हणावें अर्हद्देवाचें विसर्जन, क्षमा मागणें, पचांग नमस्कार व शेवटीं स्वतः जाण्याविषयीं श्री जिनेश्वराची परवानगी घ्यावी. या प्रमाणें क्रमानें हीं सर्व कर्मे करून इंद्रानें आपलें कर्तव्य समाप्त करावें

६०—६१ तदनन्तर यजमानानें जिनेश्वर, शास्त्र व गुरु याना नमस्कार करून इंद्रादिकाना त्यानें आपल्या घरी न्यावें व सर्वांना भोजन घालून यथोचित सर्वांचा वस्त्र भूषणादिकानीं सत्कार करावा व त्याना आदरानें नमस्कार करावा

६२—६३ रात्रीं दिवे लावून जिनमंदिराचें आंगण सुशोभित करावें. या पूर्वोक्त सर्व विधिला कित्येक नांदीमगल असेंहि नाव देतात. यज्ञदीक्षारहित असा हा विधि केला तर याम नित्यमह असें नाव आहे.

३

अथास्य नित्यमहस्य प्रयोगः ।

अथेन्द्रः स्थापनानन्तरम्—

झं ठं स्वरावृतं तोयमंडलद्वयसंवृतम् । तोये न्यस्याग्रतर्जन्या तेनानुस्नानमाचरेत् ॥
इति जलयंत्रोपस्कृत्यजलैरमृतमंत्रेणानुस्नानं कृत्वा सांतरीयोत्तरीयं धारयेत् ॥ ६४ ॥

१ ॐ श्वेतवर्णे सर्वोपद्रवहारिणी सर्वजनमनोरंजिनी परिधानोत्तरीये धारिणी हं २ झं २ वं २ सं २ तं २ परिधानीयोत्तरीये धारयामि स्वाहा । सांतरीयोत्तरीयवस्त्रधारणम् ।

२ ॐ क्ष्वीं भूः शुध्यतु स्वाहा । भूमिशोधनमंत्रः ॥

३ ॐ ऱ्हीं अर्हं क्ष्मं ठं आसनं निक्षिपामि स्वाहा । आसनस्थापनं ।

आतां या नित्यमहाचा विधि सांगतात

प्रथमतः इंद्रानें स्नान केल्यावर त्यानें कोणता विधि करावा हें दाखवितात.

६४ एका पात्रांत पाणी घ्यावें व त्यांत जलयंत्र ठेवावें जलयंत्राचें स्वरूप याप्रमाणें समजावें—मध्यभागीं 'झं ठं' हीं अक्षरें लिहावींत या अक्षरांच्या सभोवतीं सोळा स्वर लिहावेत. या स्वरांच्या सभोवती दोन वर्तुळें काढावींत आणि त्यांत चार बाजूंना 'वे प' अशीं अक्षरें लिहावीं मग या पाण्यानें मंत्रस्नान करावें. प्रथमतः अमृत मंत्र ह्मणावा व जलयंत्रानें युक्त अशा जलानें मंत्र स्नान करून तदनंतर नेसावयाचें व पांघरावयाचें वस्त्र धारण करावें. हीं वस्त्रें धारण करतेवेळीं—

(१) ओं श्वेतवर्णे हा मंत्र ह्मणून वस्त्रें धारण करावीं.

(२) ओं क्ष्वीं भूः शुद्ध्यतु स्वाहा हा मंत्र ह्मणून भूमिशुद्धि करावी.

(३) ओं ऱ्हीं अर्हं हा मंत्र ह्मणून बसण्याकरितां दर्भाचें आसन घालावें किंवा एक स्वच्छ

४ ॐ ऱ्हीं अर्हं ह्युं ह्यूं णिसिहि णिसिहि आसने उपविशामि स्वाहा । उपवेशनम् ॥

५ ॐ मम समस्तपापक्षयार्थं आयुरारोग्यैश्वर्याभिवृद्ध्यर्थं पौर्वाह्णिकसंध्याचरणं करिष्ये । इति सङ्कल्पः ।

जटान्तौ विन्दुसंयुक्तौ कलावपं सुवेष्टितौ । सोममन्ये लिखित्वाम्भोमध्ये स्नानादिक चरेत् ॥

यंत्रमिदं जले तर्जन्याग्रेण विलिखेत् ।

१ इ्वीं क्ष्वीं हं सः सुरभिमुद्राबीजानि ।

पाट घालून त्यावर दर्भाच्या एक दोन तरी काड्या टाकाव्या

(४) ओं ऱ्हीं अर्हं ह्यु ह्यू हा मंत्र ह्मणून आसनावर बसावें व पुढें लिहिल्याप्रमाणें प्रात:कालची संध्याक्रिया करण्याचा संकल्प करावा. तो असा—

(५) ओं मम इत्यादि संकल्प मंत्र ह्मणावा याचा अर्थ हा आहे—माझें सर्व पाप नाहींसें व्हावें-माझ्या आयुष्याची, आरोग्याची व ऐश्वर्याची वृद्धि व्हावी ह्मणून मी प्रातःकालची संध्या क्रिया करितो.

जटान्तौ हा श्लोक ह्मणत उथळ पातांत थोडेंसें पाणी घालून त्याच्या मध्यभागीं उजव्या हाताच्या मधल्या बोटानें अर्धचद्राची आकृति लिहून मध्यभागी ॐ हें अक्षर लिहावें. अर्धचन्द्राकृतीच्या दोन्हीं टोकाला झं ठ ही दोन अक्षरें लिहावीत व सभोवतीं मोठा स्वरें आणि व प ही अक्षरें लिहावीत. अशा तऱ्हेनें यंत्र तयार करून त्यांतील पाण्यानें अनुस्नान करावें हें यंत्र पाण्यात तर्जनीच्या अग्रभागानें लिहावें.

१ इ्वीं क्ष्वीं ह सः हा मंत्र ह्मणून मंत्र लिहिलेल्या पाण्यास सुरभिमुद्रा दाखवावी. (ह्मणजे प्रथम दोन्ही हातांचीं बोटें एकमेकांत गुतवून तळव्यास तळवा जुळवावा आणि लागलीच उजव्या हाताची कर

२ ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः अ सि आ उ सा इदं समस्ततीर्थनदीजलं भवतु स्वाहा ॥

॥ जलशुद्धिः ॥

३ ओं ऱ्ही लां पं व्हः पः झ्वीं क्ष्वी स्वाहा इत्यपस्त्रिः पिबेत् ।

४ ओं ऱ्ही क्ष्वीं झ्वीं इत्यास्यं संवृत्य अंगुष्ठमूलेन त्रिः प्रमृज्यात् ।

५ क्ष्वीं इति तर्जन्यादित्रयेण आस्यमुपस्पृशेत् । एतच्चतुष्टयं सभूय आस्यस्पर्शनम् ।

गळी डाव्या हाताच्या करंगळी जवळच्या बोटावर ठेवावी. व डावी करगळी उजव्या हाताच्या करंगळी जवळच्या बोटावर ठेवावी. तसेंच उजव्या हाताचें मधलें बोट डाव्या हाताच्या अंगठ्याजवळच्या बोटावर टेकावी. तसेंच उजव्या हाताचे मधलें बोट डाव्या हाताच्या अंगठ्या जवळच्या बोटावर टेकावें व डावीकडचें बोट उजवी-कडच्या बोटावर टेकावें. तेणेंकरून जी एक आकृति होते तिला सुरभिमुद्रा ह्मणतात. ती त्या जलयत्नास दाखवावी.) त्यानंतर—

२ ओं ऱ्ही इत्यादि मंत्र ह्मणावा. हें जल गंगा, सिंधु वगैरे सर्व नद्यांचे होवो असा या मंत्राचा अर्थ आहे.

३ ओं ऱ्हीं लां प व्हः इत्यादि मंत्र ह्मणून तीन वेळां आचमन करावें. आचमनाचे स्वरूप या प्रमाणें-प्रथम उजव्या हाताचा तळवा पांचीं बोटें लांब करून उताणा धरावा मग आंगठ्यास टेकण देऊन त्याच्याजवळचें दुसरें बोट मिटावें बाकीचीं तीन्ही बोटें तशीच लांब उघडलेलीं असूं द्यावीं. तेणें करून हाताचा तळवा खोल होतो त्यांत एक उडीद बुडेल इतक्या प्रमाणाचें पाणी घालून ओं इत्यादि मंत्र ह्मणून तें पाणी तोंडावरूनच सोडावें असें तीन वेळां करावें. याला आचमन ह्मणतात.

४ हा मंत्र म्हणून तोंड मिटावें व उजव्या हाताच्या अगुष्ठमूलानें थोडेसें पाणी लाऊन तीन वेळा तोंड पुसावें.

५ क्ष्वीं हा मंत्र म्हणून दुसरें बोट मिटून त्यावर आंगठा ठेवावा व बाकीच्या तीन बोटांनी

६ वं म इति बीजद्वयेन अगुष्ठानामिकाभ्या चक्षुर्द्वयस्पर्शनम् ।
७ ह रां इति बीजद्वयेन अंगुष्ठदेशिनीभ्यां नासापुटद्वयस्पर्शनम् ॥
८ तं सं इति बीजद्वयेन कनिष्ठांगुष्ठयुग्मेन कर्णद्वयस्पर्शनं ।
९ द्रां इति बीजेन अंगुष्ठेन नाभिस्पर्शनम् ।
१० द्रीं इति बीजेन तलेन हृदयस्पर्शनम् ।
११ ह सः इति बीजद्वयेन कराग्रेण भुजाग्रद्वयस्पर्शनम् ।
१२ स्वाहा इति बीजपदेन सर्वांगुलिभि· शिरःस्पर्शनम् ।

थोडेंसे पाणी लाऊन मुखास स्पर्श करावा.

अगुष्ठमूल व तर्जनी सहित बाकीचीं बोटें मिळून हा मुखस्पर्शन विधि होतो

६ अगुष्ठ व करंगळीच्या जवळचें बोट हीं दोन बोटें अग्रभागीं एकमेकास टेकून त्यानें थोडेंसें पाणी घऊन व प हा मंत्र ह्मणून क्रमानें उजव्या व डाव्या नेत्रास स्पर्श करावा

७ आंगठा व त्याच्या जवळचें बोट यानीं हं स हा मंत्र ह्मणून क्रमानें उजव्या व डाव्या नाकपुडीस स्पर्श करावा

८ तं पं हीं दोन बीजाक्षरें ह्मणून करंगळी व आंगठा यानीं दोन कानांस स्पर्श करावा.

९ द्रां हें बीजाक्षर उच्चारावें आणि अंगठ्यानें बेंबीला स्पर्श करावा.

१० द्रीं हा बीजाक्षराला उच्चारून उजव्या हाताच्या तळव्यानें हृदयाला स्पर्श करावा

११ ह स ह्या दोन अक्षरांचा उच्चार करून उजव्या हाताच्या सर्व बोटांनीं दोन भुजांच्या अग्रभागांस स्पर्श करावा

१२ स्वाहा हा शब्द उच्चारून सर्व अंगुलींनीं मस्तकास स्पर्श करावा. याप्रमाणें या बारा अंगा-

एतानि द्वादशांगस्पर्शनानि पृथक्पृथगंभःस्पर्शनपूर्वकाणि कर्तव्यानि । इति द्वादशाङ्गस्पर्शनविधिः॥ इत्याचमनविधानम् ॥ पूरकं विधाय अंगुष्ठानामिकाभ्यां नासाविवरद्वयं संवृत्य कुंभकं कुर्वन्नेव णमो अरहंताणं णमो सिद्धाणं इति गथाशद्वय जप्त्वान्ते रेचकं कुर्यात् । अनेनैव विधिना णमो आइरियाणं णमो उवज्झायाणं इति गाथाशद्वयं तथा णमो लोए, सव्वसाहूणं इत्येकांशं जपेत् ।

इति प्राणायामविधि ॥

ओं अमृते अमृतोद्भवे अमृतवार्षीणि अमृतं स्रावय २ सं २ क्लीं २ ब्लूं २ द्रां २ द्रीं

पैकीं प्रत्येक अगांस स्पर्श करतेवेळीं पाण्यानें स्पर्श करावा हें आचमन कृत्य संपल्यानतर प्राणायाम विधि करावा. प्राणायामाचा विधि याप्रमाणें-प्रथम पूरक[1] करून आंगठा व करंगळी जवळचें बोट यांनीं दोन नाकपुड्या मिटाव्या आणि कुंभकयोग[2] करीत असतांच णमो अरिहताण णमो सिद्धाण या गाथेच्या दोन अंशांचा जप करून रेचक[3] करावा याच विधीनें णमो आयरियाणं णमो उवज्झायाण हे गाथेंचे दोन अंश व णमो लोए सव्वसाहूणं हा गाथेचा एक अंश यांचा जप करावा. या प्रमाणें हा प्राणायाम विधि आहे.

या विधिनंतर अमृत स्नान करावें. त्याचा क्रम असा— ॐ अमृते अमृतोद्भवे इत्यादि मंत्र ह्मणावा. तो असतां दोन्हीं हाताचे तळवे एकमेकास लावून सगळीं बोटें एकमेकांत गुंतवून मिटवावींत आणि फक्त आंगठ्या-

१—वायूला मस्तकाचें ठिकाणीं पोचविणें यास पूरक ह्मणतात
२—वायूला नाभिप्रदेशीं आणून एके ठिकाणीं थांबविणें यास कुंभक ह्मणतात.
३—रेचक—कोंडलेला वायु हळू हळू बाहेर सोडणें.

२ द्रावय २ स्वाहा इति प्रोक्षणमंत्रः। ओं झं वं ह्वः पः हः स्वाहा दिगंजलिः। ओं ह्रीं अ सि आ उ सा नमः स्वाहा अनेन पंचगुरूणां त्रिवारजलार्घ्यप्रदानम् ॥

१ ओं ह्रीं अर्हद्भ्यः स्वाहा २ ओं ह्रीं सिद्धेभ्यः स्वाहा ३ ओं ह्रीं सूरिभ्यः स्वाहा ४ ओं ह्रीं पाठकेभ्यः स्वाहा ५ ओं ह्रीं सर्वसाधुभ्यः स्वाहा ६ ओं ह्रीं जिनधर्मेभ्यः स्वाहा ७ ओं ह्रीं जिनागमेभ्यः स्वाहा ८ ओं ह्रीं जिनचैत्येभ्यः स्वाहा ९ ओं ह्रीं जिनचैत्यालयेभ्यः स्वाहा. १० ओं ह्रीं सम्यग्दर्शनेभ्यः स्वाहा ११ ओं ह्रीं सम्यग्ज्ञानेभ्यः स्वाहा १२ ओं ह्रीं सम्यक्चारित्रेभ्यः स्वाहा १३ ओं ह्रीं सम्यक्तपोभ्यः स्वाहा १४ ओं ह्रीं अस्मद्गुरुभ्यः स्वाहा १५ ओं ह्रीं अस्मद्विद्यागुरुभ्यः स्वाहा । इति तर्पणमंत्रः ।

ओं णमो अरहंताणं णमो सिद्धाणं णमो आयरीयाणं णमो उवज्झायाणं णमो लोए सव्वसाहूणं । इत्यपराजितमंत्रमष्टशतवारान्जपेत् ॥ इति जपः ॥

जवळचीं दोन्हीं हाताचीं दोन्हीं बोटें मात्र लांब करून एकमेकास टेकवावीं. व त्यांच्या अग्रानें जलमंत्रांतील जळ घेऊन प्रथम उजव्या भुजावर नंतर डाव्या भुजावर नतर मस्तकावर याप्रमाणें सर्वांगावर शिंपावें. याला प्रोक्षण ह्मणतात.

ॐ झं व ह्वः पः हः स्वाहा हा मंत्र ह्मणून सर्व दिशेस एक ओंजळभर पाणी सोडावें.

ॐ ह्रीं असि आ उसा नमः स्वाहा हा मंत्र ह्मणून पंचपरमेष्ठीना तीन वेळां जलाचें अर्घ्य द्यावें. तदनंतर तर्पणें द्यावीं. त्यांचा क्रम असा— हे वरील पधरा मत्र ह्मणून १५ वेळां जलानें तर्पणें द्यावें ह्मणजे प्रत्येक मंत्र ह्मणून उजव्या हातानें थोडें थोडें उदक सोडावें.

तदनतर अपराजित मंत्राचा १०८ वेळां जप करावा.

प्राग्दिग्विदिगंतरतः केवलिजिनसिद्धसाधुगणदेवाः । ये सर्वर्द्धिसमृद्धा योगीशास्तानहं वंदे ॥ १
दक्षिणादिग्विदिगंतरतः केवलिजिनसिद्धसाधुगणदेवाः । ये सर्वर्द्धिसमृद्धा योगीशास्तानहं वंदे ॥ २
पश्चिमदिग्विदिगंतरतः केवलिजिनसिद्धसाधुगणदेवाः । ये सर्वर्द्धिसमृद्धा योगीशास्तानहं वंदे ॥
उत्तरादिग्विदिगंतरतः केवलिजिनसिद्धसाधुगणदेवाः । ये सर्वर्द्धिसमृद्धा योगीशास्तानहं वंदे ॥

इति चतुर्दिक्षु पृथक्पृथक्त्र्यावर्तैकशिरोनतिपूर्वकं प्रदक्षिणनमस्कार कुर्यात् ॥

झं ठं यत्स्वरवेष्टितं विधुवृतं पं वं च दिक्कोणयो--रूर्ध्वाधःश्रितपंचसप्तदलभृत्पद्मद्वयांभःपुरम् ॥
पत्राढ्ये च करे विलिख्य कुशया तद्यंत्रगंधादिकं हृत्वानामिकया ललाटहृदयांसद्वंद्वकंठे धरेत् । १ ।

तदनतर कमलाच्या कळीप्रमाणें हात जोडून ते मस्तकाजवळ टेकून तेथें—श्लोक ह्मणत ह्मणत पूर्व वगैरे ४ दिशांस नमस्कार करावा. या चार श्लोकांचा सक्षिप्त अर्थ असा आहे— आठही दिशेस जे केवलि जिनेश्वर सिद्ध, साधु, गणधर सर्वऋद्धि सपन्न असे जे योगीश्वर त्यांना मी नमस्कार करितो.

आपल्या डाव्या हातामध्यें गधानें पूर्णचद्र काढावा व त्या आकृतिमध्यें झं ठ हीं अक्षरें दर्भानें लिहावी. चद्राकृतीच्या सभोवती स्वरमाला लिहावी. व या आकृतीच्या सर्व दिशाच्या कोणामध्यें व प हीं अक्षरें लिहावी. या आकृतीच्या वर आणि खालीं अनुक्रमानें पाच व सात पाकळ्याचीं दोन कमलें लिहावीं. या आकृतीला गधयत्र असें ह्मणतात. या गधयत्रांतील गंध आपल्या उजव्या हाताच्या करगळीच्या जवळच्या बोटानें घेऊन व पच परमेष्ठींच्या मंत्रावें क्रमानें उच्चारण करून कपाळ, हृदय, उजवा भुज व डावा भुज आणि कठ या पाच प्रदेशावर त्याचें लेपन करावें

याप्रमाणे गधलपन विधि आहे
या गधलेपनाचें मत्र पुढें दिलें आहेत.

१ ॐ ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः णमो अरहंताणं रक्ष २ स्वाहा । ललाटे ।
२ ॐ ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः णमो सिद्धाणं स्वाहा । हृदये ।
३ ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः णमो आइरियाणं रक्ष रक्ष स्वाहा । दक्षिणभुजे ।
४ ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः णमो उवज्झायाणं रक्ष रक्ष स्वाहा । वामभुजे ।
५ ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः णमो लोए सव्वसाहूणं रक्ष रक्ष स्वाहा । कंठे ।

---

१ हा मंत्र ह्मणून कपाळाला गंध लावावें.
२ हा मंत्र ह्मणून हृदयस्थानी गंध लावावें.
३ हा मंत्र ह्मणून उजव्या बाहूवर गंध लावावे.
४ हा मंत्र ह्मणून डाव्या बाहूवर गंध लावावे.
५ हा मंत्र ह्मणून गळ्याला गंध लावावें.

याप्रमाणें गंध लावण्याचा विधि आहे.

अथ पूजानुखविधिः ।

स्नानानुस्नानशुद्धो विधृतसितसुधौतान्तरीयोत्तरीयः ।
कृत्वोपस्पर्शनादीन्यथ जिनगृहमुद्घाटितश्रीकपाटम् ॥
प्राप्य प्रक्षालितांघ्रिर्विहितविविधसत्कारविभ्राजमानम् ॥
सानंदः सविशाधि त्रिजगदधिपतिश्रीजिनाराधनाय ॥ १ ॥
इति प्रक्षालितपादः सन् श्रीविमानं प्रविशेत् ॥
चतुर्दिक्षु पृथक्क्लृप्तत्र्यावर्तैकशिरोनतिः । त्रिः परीत्यानतो जैनगेहमन्तर्धिशाम्यहम् । २ ।
दृष्टं जिनेन्द्रभवनं भवतापहारि, भव्यात्मनां विभवसंभवभूरिहेतुः ॥
दुग्धाब्धिफेनधवलोज्ज्वलकूटकोटिनद्धध्वजप्रकरराजविराजमानम् । ३ ।

---

१ स्नान करून अनुस्नान करावे व धुतलेलें असें पांढरें वस्त्र (नेसावयाचें व पांघरावयाचें) धारण करावें तदनन्तर उपस्पर्शन वगैरे करून तेथें हात व पाय धुऊन मग जिनेश्वराच्या आराधनेसाठीं मंदिरामध्यें प्रवेश करावा

२ तदनन्तर मस्तकावर कमलकळीसारखे हात करून ते ठेवावे व ते तेथें तीनदा फिरवावे व एक नमस्कार करावा. या प्रमाणें चार दिशेला करावें व जिनमंदिरास तीन प्रदक्षिणा कराव्यात. प्रदक्षिणा करतेवेळीं जिनमंदिराची पुढें लिहिल्याप्रमाणें स्तुती करावी.

३ क्षीरसमुद्राच्या फेसाप्रमाणें शुभ्र अशीं ज्यानी शिखरें शोभतात व जें नानाप्रकारच्या ध्वजसमूहानीं शोभतें, जें भव्यजीवांच्या संसारतापाचा नाश करून त्यांच्या ऐश्वर्यप्राप्तीला मुख्य कारण होतें असें श्री जिनमंदिर मी पाहिलें.

दृष्टं धाम रसायनस्य महतां दृष्टं निधीनां पदं । दृष्टं सिद्धरसस्य सद्म सदनं दृष्टं च चिंतामणेः
किं दृष्टैरथवानुषंगिकफलैरेभिर्मयाद्य ध्रुवम् । दृष्टं मुक्तिविवाहमंगलगृहं दृष्टे जिनश्रीगृहे ॥ ४ ॥
जयति सुरनरेन्द्रश्रीसुधानिर्झरिण्याः कुलधरणिधरोऽयं जैनचैत्याभिरामः ॥
प्रविपुलफलधर्मानोकहाग्रप्रवाल—प्रवरशिखरशुंभत्केतनश्रीनिकेतः ॥ ५ ॥
श्रियः पदं जिगमिषता मनीषिणां तनूभृतामतनुनिमित्तमुत्तमम् ॥
जिनेश्वरप्रतिकृतिपुण्यकेतनप्रदीक्षणीकरणमिदं पुनातु नः ॥६॥
इति त्रिभुवनगुरुभवनं त्रिःपरीत्याभिमुखमुपगतो भगवंतमभिवंदेत ॥
ओं ऱ्हीं हुं हूं णिसिहि स्वाहा इत्यंतः प्रविशेत ॥

---

४ श्रीजिनेश्वराचें मंदिर हें मुक्तिशी विवाह करण्यासाठीं तयार केलेलें मंगलगृह आहे. याचें दर्शन झालें ह्मणजे सिद्धरसाचें स्थान पाहिल्याप्रमाणें होतें. अनेक निधि पाहिल्याप्रमाणें वाटतें. हे चिन्तामणि वगैरे पदार्थ फक्त आनुषंगिक फलें देणारे आहेत. व श्रीजिनमंदिर हें मुक्ति प्राप्त करून देतें. यास्तव उपर्युक्त पदार्थाहून हें सर्वोत्कृष्ट आहे.

५ हे श्रीजिनमंदिर कुलपर्वतासारखें आहे. या पर्वतापासून देवेन्द्र व चक्रवर्तीचें ऐश्वर्यरूपी अमृतनदीचा उगम निघाला आहे. हा जिनमंदिररूपी कुलप्रतिमेनें सुंदर दिसतो. या कुलपर्वतावर विपुलसुखरूपी फल देणारा धर्मरूपी वृक्षरूक्ष असल्यामुळे या कुलपर्वताचें शिखर शोभत या शिखरावर लक्ष्मीच्या घराप्रमाणें ध्वजा शोभते.

६ ज्ञानादिसंपत्तीचें स्थान अशा मोक्षाची प्राप्ति व्हावी अशी इच्छा करणाऱ्या प्राण्यांना जिनमंदिरांना प्रदक्षिणा घालणें हें उत्तम असें मोक्ष प्राप्तिचें कारण आहे. जिनमंदिरास घातल्या जाणाऱ्या प्रदक्षिणा आह्मास पवित्र करोत. याप्रमाणे स्तुति करित जिनमंदिराला तीन प्रदक्षिणा द्याव्यात व श्रीजिनेश्वरापुढें उभे राहून त्यांना नमस्कार करावा.

ॐ ऱ्हीं हा मंत्र ह्मणत जिनमंदिरामध्यें आंत प्रवेश करावा.

शोधये मंत्रपूतेन हस्तौ शस्तेन वारिणा ॥
अपहस्तितपंकार्हत्पादपद्मार्चनोद्यतः ॥ ७ ॥
ओं ह्रीं असुजर सुजर स्वाहा । हस्तप्रक्षालनमंत्रः ॥८॥
प्रतिक्रम्य पृथग्गाथां द्विद्व्येकांशांतरेचकां ॥
नवकृत्वः स्थितो जप्त्वा निषद्यालोचयाम्यहम् ॥९॥

पडिक्कमामि भंते । इरियावहियाये । विराहणाये । अणागुत्ते । अगमणे । णिग्गमणे । ठाणे गमणे । चक्कमणे । पाणुग्गमणे । बीजुग्गमणे हरिदुग्गमणे । उच्चारपस्सवणखेलसिंघाणवियडिपयिट्ठावणियाये ॥ जे जीवा एइंदिया वा । बेइंदिया वा । तेइंदिया वा । चउरिंदिया वा । पंचेंदिया वा । णोल्लिदा वा किल्छिदा वा । संघट्टिदा वा । संघादिदा वा ओदावि-

---

७ ज्याने कर्ममल धुऊन टाकिला आहे अशा अरहंताच्या पायाची पूजा करण्यास उद्युक्त झालेला मी आपले हात मंत्रपवित्र अशा प्रासुक पाण्यानें धुतो अशा अर्थाचा श्लोक ह्मणावा व त्यावेळी ओं ह्रीं असुजर सुजर हा मंत्र ह्मणावा.

८ तदनंतर प्रतिक्रमण विधि करावा. तो झाल्यावर ९ वेळां पंचणमोकार मंत्र ह्मणावा. या मंत्राच्या गाथेचे दोन अंश ह्मणून एकदां आंत घेतलेला श्वास हळुच बाहेर सोडावा. पुनः दोन अंश ह्मणतांना श्वास आत घेऊन तदनंतर तो पुनः सोडावा. व गाथेचा शेवटचा अंश ह्मणतानाही याप्रमाणेच करावें हा णमोकार मंत्र ९ वेळा उच्चारण करीत असतां श्वासोच्छ्वास संख्या २७ होते.

९ हे भगवन् मी ईर्यापथ करीत असता जी प्राण्यांना पीडा झाली असेल तदर्थ मी प्रतिक्रमण करितो. माझें पाप मिथ्या होवो. मन वचन व शरीर ही ताब्यांत न ठेवतां मी लौकर चाललों असेन

दा वा। परिदाविदा वा किरिच्छिदा वा लेस्सिदा वा। छिंदिदा वा भिंदिदा वा। ठाणदो ठाणचंकमणदो वा। तस्स उत्तरगुण। पायच्छित्तकरणं। तस्स विसोहिकरणं जावरहंताणं। भयवंताणं। णमोकारं करेमि। तावकायं पावकम्मं। दुच्चरियं वोसरामि। णमो अरहंताणमित्यादि जपः। इच्छामि भंते इरियावहियस्स आलोयणां। पुव्वुत्तरदक्खिणपच्छिमचउदिस विदिसासु विहरमाणेण जुगुत्तरदिट्ठिणा डवडवचरियाये पमाददोसेण पाणभूदजीवसत्ताणं। एदे-

---

कोठेही ज ण्याला प्रारंभ केला असेन, सहज इकडे तिकडे फिरलो असेन, लांब किंवा जवळ पावलें टाकून चाललो असेन, श्वासोच्छ्वास सोडला असेन, किंवा द्वींद्रिय, त्रींद्रिय, चतुरिंद्रिय प्राण्यावरून गेलो असेन, बीजावरून व हरितकायावरून-वनस्पतिवरून गेलो असेन, मलमूत्र टाकणे चळ भरणे, शेंबड टाकणें, व कफ टाकणे या क्रिया मजकडून झाल्या असतील, पुस्तक वगैरे उपकरणें ही मजकडून प्रमादानें ठेविली गेली असतील, एकेंद्रियापासून पंचेंद्रियापर्यंतचे जे जीव ते आपआपल्या ठिकाणी जाता येता मजकडून अडविले गेले असतील, ते एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी टाकले गेले असतील, हे जीव परस्परांशी भिडऊन दुःखित केले असतील, यांना मी एकत्र गोळा केलें असेन, मारले असेन, संताप दिला असेन, चिरडले असतील, मूर्च्छित केले असतील, कातरिले व फाडले असेन हे जीव एके ठिकाणी बसले असतील अथवा जात असतील त्यावेळी मजकडून यांची विराधना झाली असेल. इत्यादि कृत्यें मजकडून झाल्यानें जे दोष लागले असतील ते सर्व मिथ्या व्हावेत म्हणून मी प्रतिक्रमण करितो. मी अर्हंतांना नमस्कार करून अशुभ कार्य व चेष्टा ज्यापासून होतात अशा शरीराचा त्याग करितो अर्थात् कायोत्सर्ग करितो. अर्हंतांना केलेला हा नमस्कार प्रतिक्रमणाचा उत्कृष्ट गुण आहे. यानें केलेल्या दोषांचें निराकरण होतें. हा नमस्कार सर्व दोषांचें प्रायश्चित्त आहे-या नमस्कारानें घडलेले दोष शुद्ध होतात अर्थात नाहींसे होतात. ईर्यापथ करीत असतां जे दोष झाले असतील त्यांचा यानें नाश होतो.

सिं उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमणिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥

दृष्टे मृष्टे शुचि न्यस्ते संनिविष्टः सुविष्टरे ॥
समीपस्थार्चनाद्रव्यो मौनमाकर्मिकं दधे ॥ १० ॥

ओं क्ष्वीं भूः शुध्यतु स्वाहा । ओं ऱ्हीं क्ष्वीं आसनं निक्षिपामि स्वाहा । ओ ऱ्हीं स्हुं स्हुं णिसिहि आसने उपविशामि स्वाहा ।

ओं ऱ्हीं मौनस्थिताय स्वाहा इति मौनव्रत गृहूणीयात् ॥

हे भगवन् ईर्यापथ करताना प्रमादाने दोष घडले असतील त्याची मी आलोचना करितो मी प्रमादानें नेसा अधपणानें खाली जमिनीकडे न पाहता स्वच्छंदानें चालून एकेन्द्रिय, विकलेन्द्रिय वगैरे जीवांना पीडा दिली असेल, देवविली असेल, देणाऱ्यास अनुमोदन दिले असेल तर हें माझे वाईट कृत्य निष्फल होवो. पापापासून ज्यांना भीति वाटते अशा भव्यांनी पूर्व पश्चिम, दक्षिण व उत्तर या दिशा व विदिशा यामध्ये जात असताना आपल्या पुढील जमीन चार हात पर्यंत निहाळून पहावी. असे चालल्याने जीवांचा वध होत नाही व स्वतः लाहि कोणता अपाय होत नाही.

१० प्रतिक्रमण व आलोचना झाल्यानंतर स्वच्छ अशा जमिनीवर पाट टाकून व पूजेची द्रव्य सामग्री जवळ ठेऊन पाटावर बसावे व पूजा संपेपर्यंत मौन धारण करावे अर्थात पूजेचा विधि करताना इतर विषयाविषयीं मौन धारण करावे

---

१ स्वतःची निंदा व गर्हा करणें यास आलोचना म्हणतात. मी ही फार वाईट गोष्ट केली असे म्हणून स्वतःची निंदा करणे, व देव, गुरु अथवा शास्त्र यास साक्ष ठेऊन स्वतःची निंदा करणे यास आलोचना म्हणतात.

२ द्वीन्द्रिय, त्रींद्रिय, चतुरिन्द्रिय, जीवांना प्राण असे म्हणतात वनस्पति कायिकांना भूत असे नांव आहे पचेन्द्रिय प्राण्यांना जीव संज्ञा आहे पृथ्वी पाणी अग्नि हवा याना सत्व असे म्हणतात.

शोधये सर्वपात्राणि पूजार्थानपि वारिभिः ॥
समाहितो यथाम्नायं करोमि सकलीक्रियाम् ॥११॥

ओं ह्रा ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः नमोऽर्हते श्रीमते पवित्रतरजलेन पात्रशुद्धिं करोमि स्वाहा
ओं ह्रीं अर्हं झौं व सं ह सं तं झ्वीं क्ष्वीं हं सः असिआउसा समस्ततीर्थपवित्रजलेन शुद्धपात्रनिक्षिप्तपूजाद्रव्याणि शोधयामि स्वाहा ॥

गुरुमुद्राग्रभूः झं व ह्वः पः होम्योऽमृतं स्वकैः ॥
स्रवद्भिः सिच्यमान स्व ध्याये मंत्रमिमं पठन् ॥१२॥

ओं अमृते अमृतोद्भवे अमृतवर्षिणि अमृत स्रावय २ स २ क्लीं २ ब्लूं २ द्रां २ द्रावय २ सं हं झं क्ष्वीं हं सः स्वाहा । अमृतोक्षणम् ॥

---

११ ॐ क्ष्वीं भूः इत्यादि मंत्राने भूमि शुद्ध करावी.
ॐ ह्रीं क्ष्वीं आसनं इत्यादि मंत्राने पाट मांडावा.
ॐ ह्रीं ह्रूं ह्रूं इत्यादि हा मंत्र म्हणून पाटावर बसावें.
ॐ ह्रीं मौनस्थिताय स्वाहा हा मंत्र म्हणून मौनव्रत धारण करावें,
ॐ ह्रां ह्रीं इत्यादि मंत्र म्हणून पूजेचीं पानें शुद्ध करावींत.
ॐ ह्रीं अर्हं झौं हा मंत्र म्हणून सर्व तीर्थांच्या पवित्र पाण्यानें शुद्ध पात्रांत ठेविलेलीं पूजाद्रव्यें शुद्ध करावींत
१२ हा सर्व विधि झाल्यानंतर पंचगुरुमुद्रा करावी. त्या मुद्रेनंतर झं वं ह्वः पः हः हीं अक्षरें लिहावींत व ही गुरुमुद्रा स्वमस्तकावर धारण करावी आणि झं वं ह्वः पः हः या अक्षरांपासून अमृतप्रवाह निघत आहे व तो माझीं सर्व अंगें सिंचीत आहे असें समजून ध्यान करावें व अमृते अमृतोद्भवे हा मंत्र म्हणावा. हा अमृत प्रोक्षण विधि होय. तदनंतर अग्निमंडलाचें चिंतन करावें.

स्वरितकाग्रत्रिकोणान्तर्गतरेफं शिखावृतम् ॥
अग्निमंडलमोंकारगर्भं रक्ताभमास्थितम् ॥ १३॥
दहामि सप्तधात्वगमंगं रेफार्चिषां चयैः ॥
सर्वांगदेशैर्विद्धूयमानैर्भस्वता ॥१४॥ औदारिकदेहदहनध्यानम् ॥
नाभिस्थस्वरद्व्यष्टपत्राब्जातरहं रतः
देहेच्छिखौघैस्त्याद्विष्टकर्ममयं वपुः ॥ १५ ॥ कार्मणदेहदहनम ॥
वृत्तात्सबिंदोर्दिक्कोणस्वायाद्वोमृसिकाकृतेः ॥
कृष्णाद्वायुपुराज्जातैः प्रेर्यद्भस्म वायुभिः ॥१६॥ भस्मापसारणं ॥

---

१३ स्वरितनामक जे त्रिकोण आहे त्या त्रिकोणांत रेफाग्नीने वेष्टित व लाल वर्णाचे व ओंकारगर्भित असे अग्निमंडल आहे असे चिंतन करावे

१४ तदनंतर नाभीच्या योगाने मी शरीरामध्ये पसरलेल्या अग्निमंडलाच्या रेफाग्नीयुक्त अशा ज्वालांच्या समूहांनी मी सप्त धातूंनी बनलेले हे औदारिक शरीर जाळून टाकितो असे चिंतन करावे

१५ तदनंतर आपल्या नाभीमध्ये सोळा पाकळ्यांचे कमळ आहे व त्या सोळा पाकळ्यांवर सोळा स्वर लिहिले आहेत व कर्णिकेमध्ये अर्हं असे लिहिले आहे व त्या अर्हं शब्दाच्या रेफापासून अग्निज्वाला निघून त्या माझे आठ कर्मांना उत्पन्न करणारे कार्मणशरीर भस्म करीत आहेत असे चिंतन करावे.

१६ गोल, बिंदुसहित, चारी दिशांनी स्वस्तिकाप्रमाणे वक्र आकृतीच्या [वायु मुख्य चालली असता धूळाची आकृति वाकडी होते] कृष्ण व पुरमंडलापासून उत्पन्न झालेल्या वायूच्या द्वारे कार्मण शरीराचे जळून गेल्यामुळे जे भस्म राहिले होते ते दूर उडवून द्यावे

व्योमव्यापिघनाम्भोभिः स्त्रमाप्लाव्यामृतस्रुतम्॥
खेहं ध्यायन्राजाम्यंगममृतैरन्यादिन्दुवत् ॥ १६ ॥
अमृतप्लावनममृतमयदेहकरणं च ।
हस्तद्वये कनीयस्याद्यगुलीना यथाक्रमम् ॥
मूले रेखात्रयस्योर्ध्वमग्रे च युगपत्सुधीः ॥ १७ ॥
न्यस्योन्ह्‌ामादिहोमाद्यान्नमस्कारान्करौ मिथः ॥
संयुज्यांगुष्ठयुग्मेन स्वांगेषु द्विर्न्यसमामे तान् ॥ १८ ॥

---

१६ तदनंतर आकाशाला व्यापून टाकणाऱ्या मेघाच्या वृष्टींनी आपण भिजून चिंब झालों आहे व अमृताचें आपल्यावर सिंचन होत आहे असें चिंतन करावें व अमृतांनीं चंद्राप्रमाणें सुंदर असा देह बनला आहे असें चिंतन करावें.

१७–१८ दोन्ही हाताच्या कनिष्ठिका वगैरे बोटावर अर्थात अंगठ्याला वगळून बाकीच्या चार बोटावर त्याच्या मूळभागीं, तीन रेखावर, व अग्रभागीं यथाक्रम ॐ ऱ्हां वगैरे अक्षरें ज्याच्या आदि आहेत असा पंचनमस्कार लिहून दोन्ही हात परस्परामध्यें जोडावे व हाताचे दोन आंगठे उभे करून त्यांच्या द्वारें आपल्या कपाळ, मस्तक, छाती वगैरे अवयवावर न्यास करावा. त्याचा क्रम असा:—

ॐ ऱ्हां णमो इत्यादि हा मंत्र ह्मणून हृदयावर आंगठ्यांनीं न्यास करावा.
ॐ ऱ्हीं णमो या मंत्रानें कपाळावर न्यास करावा.
ॐ ऱ्हूं णमो या मंत्रानें डोक्याच्या दक्षिणेकडे न्यास करावा.
ॐ ऱ्हौं णमो या मंत्रानें डोक्याचे पश्चिमेकडे न्यास करावा
ॐ ऱ्हः णमो या मंत्रानें डोक्याचे उत्तरेकडे न्यास करावा. या प्रमाणें न्यासाचा हा क्रम दोन वेळा करावा.

ॐ ह्रां णमो अरहंताणं स्वाहा हृदये ॥

ॐ ह्रीं णमो सिद्धाणं स्वाहा ललाटे ॥

ओं ह्रूं णमो आइरियाणं स्वाहा शिरसो दक्षिणे,

ओं ह्रौं णमो उवज्झायाणं स्वाहा पश्चिमे ॥

ओं ह्रः णमो लोए सव्वसाहूणं स्वाहा उत्तरे ॥

पुनरस्तानेव मंत्रान् शिरःप्रागभागे शिरसो दक्षिणे पश्चिमे उत्तरे च क्रमेण विन्यसेत् ॥

तथा वामप्रदेशिन्या न्यस्य पञ्चनमस्कृतीः ॥

पूर्वादिदिक्षु रक्षार्थं दशस्वपि निवे..त ॥ १३ ॥

वामप्रदेशिन्यग्रे पञ्चनमस्कारनया—

ॐ ह्रां णमो अरहंताणं ..न्या दिशि ।

ॐ ह्रीं णमो सिद्धाणं आग्नेय्या दिशि ॥

ॐ ह्रूं णमो आइरियाणं दक्षिणस्यां दिशि ॥

ॐ ह्रौं णमो उवज्झायाणं नैरृत्या दिशि

ओं ह्रः णमो लोए सव्वसाहूण पश्चिमाया दिशि ॥

१९ तदनंतर डाव्या हाताच्या ... बोटाने पंचनमस्कार लिहून पूर्वादि दहा दिशेमध्ये दिग्बंधन करावे. या दिग्बंधनाचे मंत्र जे लिहिले आहेत ते म्हणून ही दिग्बंधन करावे

ओं ऱ्हां णमो अरहंताणं वायव्यां दिशि ॥
ओं ऱ्हीं णमो सिद्धाणं उत्तरस्यां दिशि ॥
ओं ऱ्हूं णमो आइरियाणं ऐशान्यां दिशि ॥
ओं ऱ्हौं णमो उवज्झायाणं अधरस्यां दिशि ॥
ओं ऱ्हः णमो लोए सव्वसाहूणं ऊर्ध्वायां दिशि

इति दिग्बंधनम् ॥

वर्मितोऽनेन सकलीकरणेन महामनाः ॥
कुर्वन्निष्टानि कर्माणि केनापि न विहन्यते ॥

ओं नमोर्हते सर्व रक्ष २ हूं फट् स्वाहा अनेन पुष्पाक्षतान् सप्तवारान् प्रजप्य परिचारकाणां शीर्षेपु प्रक्षिपेत् ॥ इति परिचारकरक्षा ॥ ओं हूं फट् किरिटिं घातय २ परविघ्नान् स्फोटय २

हें सकलीकरणरूपी चिलखत जो विद्वान् पुरुष घालून इष्ट कर्में करितो त्याला कोणीही विघ्न करू शकत नाही.

ॐ नमोर्हते सर्व रक्ष २ हूं फट् स्वाहा हा मंत्र सात वेळां जपून तदनंतर पूजा करतेवेळीं इंद्राला पूजेंत जे मदत करितात त्याच्या मस्तकावर पुष्पाक्षता टाकाव्यात. पूजेंत जे इंद्राला मदत करितात त्यांना परिचारक म्हणतात. हा परिचारक रक्षणाचा विधि आहे.

तिष्ठा

सहस्रखंडान् कुरु २ परविद्या छिंद २ परमंत्रान् भिंद २ क्षः फट् स्वाहा ॥ अनेन सिद्धार्थान भिमंत्र्य सर्वविघ्नोपशमनार्थं सर्वदिक्षु क्षिपेत् ॥

इति सकलीकरणविधानम् ॥

—:०:—

उद्घाट्य वदनवस्त्रं ध्रुवंच परमेष्ठिनं च मुखवस्त्रम् ॥
उत्तारयामि पुरतः सति सर्वार्थविकासने ॥
विविधवज्रप्रतिज्ञापनाय पुष्पाजलिः ॥ १ ॥
कनत्कनककंटिक निर्मलीनत्क्रोज्ज्वलम् ।
बहुप्रकटवर्णकैः कुशलशिल्पिभिर्निर्मितम् ॥

—

ॐ हूं फट् किरिटं घातय २ इत्यादि हा मंत्र पाठ्या सोळा मंत्रुन त्या सर्व विघ्नांचा उपशम व्हावा म्हणुन सर्व दिशामध्ये क्षेपण करावा.

इति सकलीकरणविधान ॥

—

१ हा श्लोक पूजा करण्याच्या प्रतिज्ञेचा आहे. हा श्लोक म्हणुन पुष्पांजलि क्षेपण करावी.
२–६ हा श्लोक श्री जिनेश्वराचे मस्तकावरील वस्त्र उघडण्याचा मंत्र आहे. हा मंत्र व पुढील स्तुति म्हणावी व

जिनेन्द्रचरणाम्बुजद्वयसमर्चनार्थं मया ।
समस्तदुरितापहृद्वदनवस्त्रमुद्घाट्यते ॥ २ ॥

वदनवस्त्रोद्घाटनमंत्रः ॥

अद्याभवत्सफलता नयनद्वयस्य । देव त्वदीयचरणांबुजवीक्षणेन ॥
अद्य त्रिलोकतिलक प्रतिभासते मे संसारवारिधिरयं चुलुकप्रमाणं ॥ ३ ॥
अद्य मे सफलं जन्म नेत्रे च विमले मम ॥ त्वामद्राक्षं यतो देव हेतुमक्षयसंपदः ॥
अद्य संसारगभीरपारावारः सुदुस्तर. ॥ सुतरोयं क्षणेनैव जिनेन्द्र तव दर्शनात् ॥४॥
समस्तवस्तुप्रतिभाससूर्तये ॥ जगत्त्रयानंदनिकेतकीर्तये ॥
जिनाय सर्वेप्सितकामधेनवे नमस्तमोध्वसविधानभानवे ॥ ५ ॥
देवाधिदेव परमेश्वर वीतराग सर्वज्ञ तीर्थंकर सिद्ध महानुभाव ॥

तदनंतर श्रीजिनेश्वरास सन्मुख पाहून त्यास वंदना करावी. स्तुतीचा सारांश याप्रमाणें—हे जिनेश आज आपले पाय माझ्या दृष्टीस पडल्यानें माझे डोळे सफल झाले. व त्रैलोक्याला तिलक अशा हे जिना हा संसार समुद्र एका चुळके प्रमाणें मला वाटत आहे. आपले दर्शन झाल्यानें हा भवसमुद्र एका क्षणांत तरून जाता येईल असे वाटू लागले आहे. हे जिनेश आपण सर्व वस्तु प्रकाशक आहात. आपली कीर्ती जगाला आनंदित करिते. आपण सर्व इष्ट वस्तु अर्पण करणाऱ्या कामधेनुसारखे आहात. व अज्ञानांधकार नाहींसा करण्यास सूर्यासारखे आहात.

हे देवाधिदेवा, आपण परमेश्वर वीतराग, सर्वज्ञ, तीर्थंकर, सिद्ध महानुभाव, त्रैलोक्यनाथ, जिनपुंगव, वर्द्धमान इत्यादि नावाचे धारक आहात. हे स्वामिन् मी आपल्या दोन पायांना शरण आहे. याप्रमाणें

त्रैलोक्यनाथ जिनपुंगव वर्द्धमान स्वामिन्गतोऽस्मि शरणं चरणद्वयं ते ॥ ६ ॥

इति भगवंतमभिवीक्ष्य वंदेत् ॥

नानाभवप्रभवदुःसहघोरदुःखसंतानदुस्तरमहोदधिपारगत्यै ॥
द्रष्टुं जिनेन्द्रवदनं बहुवर्णपूर्णमुद्घाटयामि मुखवस्त्रमनेकवस्त्रम् ॥ ७ ॥

इति मुखवस्त्रमुद्घाटयेत् ॥

आविद्यास्वनतः क्रिया प्रणमनं पश्चाद्विधेया स्थिति—
स्त्र्यावर्तैकशिरोनतिः प्रथमतः साम्यं तदन्तेऽपि च ॥
कायोत्सर्गविधिर्नतिः स्तवनमायोज्यं च तत्साम्यवत् ॥
कार्या भक्तिरभीप्सितास्यवसितावालोचनाप्यासनात् ॥ ८ ॥
इति लक्षणतः कृत्वा सिद्धभक्तिमनाकुलः ।

स्तुति करून हस्त उघडण्याचा श्लोक म्हणून वस्त्र उघडावें. यावेळीं जो श्लोक म्हणावयाचा असतो त्याचा आशय असा आहे—

७ संसारांतील घोर दुःख समुद्राचा पार लागावा म्हणून श्री जिनेश्वरमुख मी पाहतो व तें पाहण्यासाठी श्रीजिनेश्वराच्या तोंडावरील वस्त्र काढला सारतो

८–९ तदनंतर आसनावर बसून मी अमुक क्रिया करणार आहे असे म्हणावें. व नमस्कार करावा तदनंतर उभा राहून तीन आवर्त व एक शिरोनति करावा व सामायिक करावे. सामायिक समाप्त झाले म्हणजे कायोत्सर्ग विधि करावा आणि कायोत्सर्ग झाल्यानंतर जिनस्तवन करावे व सिद्धभक्ति म्हणावी आणि

प्रतोष्ये जिननाथस्य विधिना स्नपनक्रियाम् ॥ ९ ॥

अथ कृत्यविज्ञापना–भगवन्नमोऽस्तु ते एषोऽहं जिनेन्द्रपूजावदना कुर्याम् ।

अथ सामायिकस्वीकारः ।

जयति दूरमन्मुक्तागमागमपरिश्रमाः

ससारदिवराक्तिारर्दिसृता जिनक्रमाः ॥ १० ॥

नमोस्तु धूतपापेभ्यः सिद्धेभ्य ऋषिपरिषदे ।

सामायिकं प्रपद्येऽहं भवभ्रमणसूदनम् ॥ ११ ॥

साम्यं मे सर्वभूतेषु वैरं मम न केनचित् ॥

आशाः सर्वाः परित्यज्य समाधिमहमाश्रये ॥ १२ ॥

शेवटीं बसून आलोचना करावी. नंतर विधि जाणून मग पहिला आरंभ करावा. त्यावेळीं मी जिनेश्वराची यथाविधि अभिषेकक्रिया करितो अशी प्रस्तावना करावी. हाच क्रम पुढें लिहिला आहे तो असा— हे भगवंता आपणास नमस्कार असो. हा मी आतां जिनवंदना पूजा करितो. (ही कृत्यविज्ञापना झाली). आता सामायिक स्वीकार करणे म्हणजे हे पाठ.

१०–१२ जिनेश्वराचे चरण आगमदोषाच्या परिश्रमानें बिलकुल रहित आहेत. व ते संसाररूपी गर्तांतून निघून वर येण्यास आधार आहेत. अशा श्री जिनचरणांचा नेहमी विजय असो. संपूर्ण पातकाला स्वतःपासून ज्यांनी दूर केलें आहे अशा सिद्ध परमेष्ठींना, व मुनिसमूहास मी नमस्कार करितो. व संसारभ्रमणाचा नाश करणाऱ्या सामायिकाचा आश्रय करितो.

सर्व प्राण्यावर माझी समता आहे. माझें कोणाशीं वैर नाहीं. मी सर्व आशा सोडून समाधिचा आश्रय करितो.

अथ कृत्यविज्ञापना । नमोऽस्तु प्रसीदन्तु प्रभुपादा वंदिष्येऽहं । एषोऽहं तावच्च सर्वसावद्ययोगविरतो ऽस्मीति ॥

अथ जिनेन्द्रपूजावंदनायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मक्षयार्थं भावपूजावंदनास्तवसमेतं श्रीमत्सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहं ॥ णमो अरिहंताणं० ॥ चत्तारि मंगलं । अरहंत मंगलं । सिद्ध मंगलं । ... केवलिपण्णत्तो धम्मो मंगलं ॥ चत्तारि लोगुत्तमा । अरिहंत लोगुत्तमा । सिद्ध लोगुत्तमा । ... धम्मो लोगुत्तमा । चत्तारि सरणं पव्वज्जामि । अरि- ... धम्मो सरणं पव्वज्जामि ॥

... णमो

इच्छामि भंते । सिद्धभत्तिकाओसग्गो कओ तस्स आलोचेउं । सम्मणाणसम्मदंसणसम्मचारित्तजुत्ताणं । अट्ठविहकम्मविप्पमुक्काणं अट्ठगुणसंपण्णाणं । उड्ढलोयमत्थयम्मि पयिट्ठियाणं तवसिद्धाणं, णयसिद्धाणं, संजमसिद्धाणं, चरित्तसिद्धाणं वंदामि, णमंसामि, दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगइगमणं, समाहिमरणं, जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं ॥

इति पूजामुखविधिः

—:॥०॥:—

हे जिनेश ! मी सिद्धभक्तिचा कायोत्सर्ग केला. आतां त्याची आलोचना करितो. सम्यग्ज्ञान, सम्यग्दर्शन व ... यांनीं सिद्ध जीवयुक्त आहेत. ते आठ कर्मांनीं रहित आहेत व आठगुण पूर्ण आहेत. ... त्यांचें वसतिस्थान आहे. तप, नयज्ञान, संयम, चारित्र यांनीं ... आहे यास्तव सिद्धांना मी वंदितो व नमन करितो. ... व चांगली गति मिळो. मला जिन ...

णरपवरलोयमहिये विहुयरयमले महप्पण्णे ॥
लोयस्सुज्जोययरे धम्मं तित्थंकरे जिणे वंदे ॥
अरहंते कित्तिस्से चउवीसं चेव केवलिणो ॥
अथवा—चउवीसं तित्थयरे उसहाई वीरपच्छिमे वंदे ॥
सव्वे सगुणगणहरे सिध्दे सिरसा णमंसामि ॥
तवसिध्दे णयसिध्दे संजमसिध्दे चारित्तसिध्देय ॥
णाणम्हि दंसणम्हि य सिध्दे सिरसा णमंसामि ॥

आत्मस्वरूपाला प्रगट न होऊ देणाऱ्या ज्ञानावरण व दर्शनावरणरूपी मलाला धुवून टाकणारे, चक्रवर्ती वगैरे श्रेष्ठ लोकांना पूज्य झालेले, संसाररहित, केवलज्ञानी, गणधरापेक्षां श्रेष्ठ असे जे तीर्थंकर त्यांची मी स्तुति करितो.

सर्व पदार्थांना प्रकाशित करून चारित्र धर्माची रचना करणारे अशा केवली चोवीस अरहंतांना [तीर्थकरांना] मी नमस्कार करितो.

श्री ऋषभापासून महावीरापर्यंत चोवीस तीर्थकरांना मी नमस्कार करितो. गुणांना धारण करणाऱ्या गणधरांना व सिद्धांना मी मस्तक नम्र करून नमन करितो. तपश्चरण, नयज्ञान, प्राणिसंयम व इंद्रियसंयम आणि चारित्र या प्रत्येकानें जे सिद्ध झाले आहेत अशा मुक्त जीवांना मी नमस्कार करितो. ज्ञान व दर्शनानें मुक्त झालेल्या सिद्धांना मी वंदितो.

अथ कृत्यविज्ञापना । नमोऽस्तु प्रसीदन्तु प्रभुपादा वंदिष्येऽहं । एषोऽहं तावच्च सर्वसावद्ययोगविरतो ऽस्मीति ॥

अथ जिनेन्द्रपूजावंदनायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मक्षयार्थं भावपूजावंदनास्तवसमेतं श्रीमत्सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहं ॥ णमो अरिहंताणं० ॥ चत्तारि मंगलं । अरहंत मंगलं। सिद्ध मंगलं । साहु मंगलं। केवलिपण्णत्तो धम्मो मंगलं ॥ चत्तारि लोगुत्तमा। अरिहंत लोगुत्तमा । सिद्ध लोगुत्तमा। साहु लोगुत्तमा । केवलिपण्णत्तो धम्मो लोगुत्तमा । चत्तारि सरणं पव्वज्जामि । अरिहंत सरणं पव्वज्जामि । साहु सरणं पव्वज्जामि । केवलिपण्णत्तो धम्मो सरणं पव्वज्जामि ॥

जावरहंताणं । भयवंताणं । पज्जुवासं करोमि । तावकायं पावकम्मं दुच्चरियं वोसरामि । णमो अरहंताणमित्यादि ॥

हे भगवंता आपल्या दोन पायाना मी नमन करितो, वंदना करितो. आपले पाय माझ्यावर नेहमी प्रसन्न असोत. आतां मी सामायिक करतेवेळी सर्व पातक उत्पन्न होणाऱ्या कामापासून विरक्त झालो आहे. आतां मी या जिनेन्द्रपूजा वंदनेमध्यें पूर्वाचार्यक्रमाने सर्व कर्मक्षय व्हावा म्हणून भावपूजा, वंदना व स्तव यांनी युक्त असा श्रीसिद्धभक्तीचा कायोत्सर्ग करितो असे म्हणून णमोकार मंत्राचा ९ वेळा जप करावा.

जगामध्यें मंगलभूत असे चार पदार्थ आहेत. अरहंत, सिद्ध, साधु व केवलींनी उपदेशिलेला जैन धर्म. जगामध्यें सर्वोत्कृष्ट चारच पदार्थ आहेत. अरहंत, सिद्ध, साधु, व केवलिकथित जिनधर्म. जगांत चार पदार्थांना आपण शरण गेले पाहिजे–अरहंत, सिद्ध, साधु व केवलिप्रणीत जिनधर्म या चार पदार्थांना मी शरण जातो.

ज्ञानसंपन्न अशा जिनेश्वराची जोपर्यंत मी पूजा करितो सेवा करितों तोपर्यंत संसारप्रवर्धक अशा पापकृत्यांचा त्याग करितो.

णरपवरलोयमहिये विहुयरयमले महप्पण्णे ॥
लोयस्सुज्जोययरे धम्मं तित्थंकरे जिणे वंदे ॥
अरहंते कित्तिस्से चउवसिं चेव केवलिणो ॥
अथवा—चउवीसं तित्थयरे उसहाई वीरपच्छिमे वंदे ॥
सव्वे सगुणगणहरे सिध्दे सिरसा णमंसामि ॥
तवसिध्दे णयासिध्दे संजमसिध्दे चारित्तासिध्देय ॥
णाणम्हि दसणम्हि य सिध्दे सिरसा णमंसामि ॥

आत्मस्वरूपाला प्रगट न होऊ देणाऱ्या ज्ञानावरण व दर्शनावरणरूपी मलाला धूवून टाकणारे, चक्रवर्ती वगैरे श्रेष्ठ लोकांना पूज्य झालेले, संसाररहित, केवलज्ञानी, गणधरापेक्षां श्रेष्ठ असे जे तीर्थकर त्यांची मी स्तुति करितो.

सर्व पदार्थाना प्रकाशित करून चारित्र धर्माची रचना करणारे अशा केवली चोवीस अरहंतांना [तीर्थकरांना] मी नमस्कार करितो.

श्री ऋषभापासून महावीरापर्यंत चोवीस तीर्थकरांना मी नमस्कार करितो. गुणांना धारण करणाऱ्या गणधरांना व सिद्धांना मी मस्तक नम्र करून नमन करितो. तपश्चरण, नयज्ञान, प्राणिसंयम व इंद्रियसंयम आणि चारित्र या प्रत्येकानें जे सिद्ध झाले आहेत अशा मुक्त जीवांना मी नमस्कार करितो. ज्ञान व दर्शनानें मुक्त झालेल्या सिद्धांना मी वंदितो.

इच्छामि भंते । सिद्धभत्तिकाओसग्गो कओ तस्स आलोचेउं । सम्मणाणसम्मदंसणसम्मचारित्ताजुत्ताणं । अट्ठविहकम्मविप्पमुक्काणं अट्ठगुणसंपण्णाणं । उड्ढलोयमत्थयम्हि पयिट्ठियाणं तवसिद्धाणं, णयसिद्धाणं, संजमसिद्धाणं, चरित्तसिद्धाणं वंदामि, णमंसामि, दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगइगमणं, समाहिमरणं, जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं ॥

इति पूजामुखविधिः

—:॥०॥:—

हे जिनेश ! मी सिद्धभक्तिचा कायोत्सर्ग केला. आतां त्याची आलोचना करितो. सम्यग्ज्ञान, सम्यग्दर्शन व चारित्र यांनीं सिद्ध जीवयुक्त आहेत. ते आठ कर्मांनीं रहित आहेत व आठगुण पूर्ण आहेत. उर्ध्वलोकाच्या शिखरावर त्यांचें वसतिस्थान आहे. तप, नयज्ञान, संयम, चारित्र यांनीं सिद्धजीवांनी मोक्ष प्राप्ति करून घेतली आहे यास्तव सिद्धांना मी वंदितो व नमन करितो. माझ्या दुःखांचा क्षय होवो. रत्नत्रय प्राप्ति होवो व चांगली गति मिळो. मला जिनगुणांची प्राप्ति होवो.

॥ अथ नित्यमहः ॥

श्रीमत्पंचमवार्धिनिर्मलपयःपूरैः सुधासंन्निभैः ।
यज्जन्माभिषवं सुराद्रिशिखरे सर्वे सुराश्चक्रिरे ।
त्रैलोक्यैकमहापतेर्जिनपतेस्तस्याभिषेकोत्सवं
कर्तुं भव्यमलोपलेपविलयं प्राज्ञैः स्तुतं प्रस्तुवे ॥
ॐ ऱ्हीं श्रीं क्ष्मीं भूः स्वाहा इति पुष्पांजलिं कुर्यात् ॥ १ ॥
विहारकाले जगदीश्वराणामवाप्तसेवार्थकृतापदान ॥
हुत्वार्चितो वायुकुमारदेव त्वं वायुना शोधय यागभूमिम् ।

नित्यमह [नित्यपूजा]

१ अमृत तुल्य अशा क्षीरसमुद्राच्या पाण्याने सर्व देवांनीं मेरु पर्वतावर त्रैलोक्यपति अशा जिनेंद्राचा जन्माभिषेक केला. तो अभिषेकोत्सव मी करण्याला सुरवात करितो. हा अभिषेकोत्सव भव्यांचें पातक नाहींसें करतो (अशा अर्थाचा वरील श्लोक ह्मणून व ॐ ऱ्हीं श्री हा मंत्र ह्मणून पुष्पांजलि क्षेपण करावी. हा श्लोक अभिषेकाच्या प्रस्तावनेचा आहे.)

२ तीर्थकरांच्या धर्मोपदेशकाली त्यांची सेवा करून हे वायुकुमार देव तूं आपली शक्ति प्रगट केली स. यास्तव मी तुला बोलावून तुझी पूजा केली. हे वायुकुमार देव तू जिनेश्वरांची पूजा करण्याची

ओं ऱ्हीं वायुकुमाराय सर्वविघ्नविनाशनाय महीं पूतां कुरु २ हूं फट् स्वाहा ।
पड्दर्भपूलेन भूमिं सम्मार्जयेत् ॥ २ ॥

विहारकाले जगदीश्वराणामयाससेवार्थकृतापदान ॥
हुत्वार्चितो मेघकुमारदेव त्वं वारिणा शोधय यागभूमिम्

ॐ ऱ्हीं क्ष्मीं भूः शुद्ध्यतु स्वाहा । षड्दर्भपूलोपात्तजलेन भूमिं सिंचेत् ॥ ३ ॥

गर्भान्वयादौ महितद्विजेन्द्रैर्निर्वाणपूजासु कृतापदान ॥
हुत्वार्चितो वह्निकुमारदेव त्वं ज्वालया शोधय यागभूमिम् ॥

ओं ऱ्हीं क्ष्मीं आग्निं प्रज्वालयामि निर्मलाय स्वाहा । षड्दर्भपूलानलेन भूमि ज्वालयेत् ॥ ४ ॥

तुष्टा अमी षष्टिसहस्रनागा भवंत्ववार्या भुवि कामचाराः ॥
यज्ञावनीशानदिशाप्रदत्तसुधोपमानांजलिपूर्णवार्भिः ॥

भूमि स्वच्छ कर या अर्थाचा श्लोक ह्मणून ॐ ऱ्हीं वायुकुमाराय हा मंत्र ह्मणावा आणि दर्भाच्या सहा कांड्यांनी पूजनभूमि स्वच्छ करावी.

३ विहारकाले हा श्लोक ह्मणून ॐ ऱ्हीं क्ष्मीं भूः शुध्यतु स्वाहा हा मंत्र ह्मणावा आणि दर्भाच्या सहा काड्यांनीं पाणी घेवून ते जमानीवर सिंचन करावें.

४ " गर्भान्वयादौ " हा श्लोक म्हणून व ' ओं ऱ्हीं क्ष्मीं अग्निं प्रज्वालयामि ' हा मंत्र म्हणून दर्भाच्या सहा कांड्याचा पुज अग्नीनें पेटऊन त्यानें भूमि प्रज्वलित करावी.

५ ' तुष्टा अमी ' हा श्लोक व ' ओं ऱ्हीं श्रीं क्ष्मीं भूः ' हा मंत्र म्हणून नागतर्पणार्थ ईशान्य दिशेत जलांजली टाकावी.

ओं ऱ्हीं श्रीं क्ष्वीं भूः षष्टिसहस्रसंख्येभ्यो नागेभ्यः स्वाहा ।

इति नागतर्पणार्थमैशान्यां दिशि जलांजलिं क्षिपेत् ॥ ५ ॥

ब्रह्मप्रदेश निदधामि पूर्वं पूर्वादिकाष्ठासु पुनः क्रमेण ॥

दर्भं जगद्दर्भजिनेन्द्रयज्ञविघ्नौघविध्वंसकृते समंत्रम् ॥

ओं दर्पमथनाय नमः इति ब्रह्मस्थानादिषु दर्भखंडानवस्थापयेत् ॥ ६ ॥

श्वेतं पूतं सांतरीयोत्तरीयं धृत्वा नव्यं धारयेऽहं पवित्रम् ॥

आलेप्यार्द्रं चंदनं सर्वगात्रे सार पुष्पं धारये चोत्तमाङ्गे ॥ ७ ॥

ओं ऱ्हीं श्वेतवर्णे सर्वोपद्रवहारिणी सर्वजनमनोरंजिनी परिधानोत्तरीये धारिणोऽहं झं २ वं २ सं २ तं २ पं २ परिधानोत्तरीये धारयामि स्वाहा ॥ वस्त्रावरणम् ॥ ओं ऱ्हीं परमपवित्राय नमः पवित्रधारणम् । श्रीचंदनानुलेपनं स्रग्धारणं च ॥

भावश्रुतोपासकदिव्यसूत्रं द्रव्यं च सूत्रं त्रिगुणं दधानः ॥

---

६ ' ब्रह्मप्रदेशे निदधामि ' हा श्लोक व ' ओं दर्पमथनाय नमः ' हा मंत्र म्हणून आठ दिशेला दर्भाचे तुकडे स्थापन करावें.

७ ' श्वेतं पूतं ' हा श्लोक व ' ओं ' ऱ्हीं श्वेतवर्णे ' हा मंत्र म्हणून नेसण्याची व पांघरण्याची दोन वस्त्रें धारण करावीत. ' ओं ऱ्हीं परमपवित्राय नमः ' हा मंत्र म्हणुन पवित्र धारण करावें आणि अंगाला चंदन लेप करावा व पुष्पमाला धारण करावी

८ ' भावश्रुतोपासकदिव्यसूत्रं ' हा श्लोक व ' ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राय स्वाहा ' हा मंत्र म्ह-

मस्वेन्द्रमात्मानमुदारमुद्रां श्रीकंकणं सन्मुकुटं दधेऽहं ॥ ८ ॥

ओं ऱ्हीं श्रीसम्यग्दर्शनज्ञानचरित्राय स्वाहा इति ब्रह्मसूत्रं बिभृत् ॥

ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनाय स्वाहा इति मुद्राम् । ओं ऱ्हीं सम्यग्ज्ञानाय स्वाहा इति कंकणम् । ओं ऱ्हीं सम्यक्चारित्राय स्वाहा । इति शेखरम् ।

संस्थाप्याढकवारिपूर्णकलशान्पद्मापिधानाननान् ॥
प्रायो मध्यघटान्वितानुपहितान्सद्गंधचूर्णादिभिः ॥
द्रोणाम्भःपरिपूरिताश्चतुरशः कोणेषु यज्ञाक्षितेः
कुंभान्न्यस्य समंगलेषु निदधे तेषु प्रसूनं वरं ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ह्रौं ऱ्हः नमोऽर्हते भगवते श्रीमते पद्मपहापद्मतिगिंच्छकेसरिमहा-पुंडरीकपुंडरीकगंगासिंधुरोहिद्रोहितास्याहीरद्धरिकान्तासीतासीतोदानारीनरकांतासुवर्णकूलारूप्यकूला

णून यज्ञोपवीत धारण करावें. 'ओं ऱ्ही सम्यग्दर्शनाय स्वाहा' हा मंत्र ह्मणून मुद्रा धारण करावी 'ओं ऱ्ही सम्यग्ज्ञानाय स्वाहा' हा मंत्र ह्मणून कंकण धारण करावें. 'ओं ऱ्ही सम्यक्चारित्राय स्वाहा' हा मंत्र ह्मणून मुकुट धारण करावा.

९ वेदीवर चार कोणामध्यें पाण्यानें भरलेले असे चार कलश स्थापन करावे. त्या कलशावर कमले ठेवावीं. व कलशामध्यें सुगंधि चूर्ण टाकावें. चार कलशांच्या मध्यभागी एक पांचवा कलश स्थापन करावा' या कलशांच्या, वर फूलें ठेवावीत या उपयुक्त अर्थाचा श्लोक ह्मणून व ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौ ऱ्हः नमार्हते' हा मंत्र ह्मणून जलशुद्धि करावी.

रक्तारक्तोदाक्षिराम्भोनिधिजलं स्वर्णघटप्राक्षिप्तं गंधपुष्पाद्यमामोदकं पवित्रं कुरु २ झौं २ वं मं हं सं तं पं स्वाहा ॥ इति जलशुद्धिं कुर्यात् ॥ ओं ऱ्हीं स्वस्तये कलशस्थापनं करोमि स्वाहा ॥ इति कलशस्थापनम् । ओं ऱ्हौ नेत्राय संवौषट् इति कोणकुंभेषु पुष्पाणि क्षिपेत् ॥ ९ ॥

स्वच्छैरतीर्थजलै तुच्छसहजप्रोद्दंधिगंधैः सितैः ।
सूक्ष्मत्वायतशालिशालिसदकैर्गंधोद्गमैरुद्गमैः ॥
हव्यैर्नव्यरसैः प्रदीपितशुभैर्दीपैर्विपद्धूपकैः
धूपैरिष्टफलावहैर्बहुफलैः कुंभान्समभ्यर्चये ॥
ओं ऱ्हीं नेत्राय सवौषट् इति कलशानभ्यर्चयेत् ॥ १० ॥
हिरण्मयं हीरहरिन्मणिद्धिश्रीपद्मरागादिविचित्रपार्श्वं ।
पीठं समुत्तुंगमिदं निवेश्य प्रक्षालयामः सलिलैः पवित्रैः ॥

ओं ऱ्हीं क्ष्मं ठ ठ ॥ इति श्रीपीठं स्थापयेत् ॥ ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः नमोऽर्हते भगवते श्रीमत्पवित्रजलेन श्रीपीठप्रक्षालनं करोमि स्वाहा । इति श्रीपीठं प्रक्षालयेत् ॥ ११ ॥

'ओं ऱ्ही स्वस्तये' हा मंत्र म्हणून कलशांची स्थापना करावी.
'ओं ऱ्हौ नेत्राय संवौषट्' हा मंत्र म्हणून कोपऱ्यांतील चार कुंभावर फुलें ठेवावीत.
१० 'स्वच्छैरतीर्थजलैः हा श्लोक व 'ओं ऱ्ही नेत्राय संवौषट्' हा मंत्र म्हणून कलशांचें अष्ट द्रव्यांनीं पूजन करावें.
११ 'हिरण्मयं हीरहरिन्मणीद्ध' हा श्लोक व 'ओं ऱ्ही क्ष्मं ठठ' हा मंत्र म्हणून पीठस्थापना करावी.
'ओं ऱ्हां ऱ्ही ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः हा मंत्र म्हणून पवित्रपाण्यानें पीठप्रक्षालन करावें

स्वच्छैस्तीर्थजलैरतुच्छ• फलैः पीठं समभ्यर्चये ।

ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राय नमः स्वाहा इति श्रीपीठं अभ्यर्चयेत् ॥ १२ ॥

नाकेन्द्रनागेन्द्रनरेन्द्रभास्वत्कोटीरधृष्टोज्ज्वलपादपीठं ॥

आरोपये लोकाजितं जिनेन्द्रं श्रीवर्णकीर्णाक्षतमध्यपीठम्

ॐ ऱ्हीं श्रीलेखनं करोमि स्वाहा । इति श्रीवर्णमालिखेत् ॥ १३ ॥

ॐ ऱ्हीं धात्रे वषट् इति श्रीपादौ स्पृष्ट्वा ॥

ॐ ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं ईं स्वाहा इति श्री जिनबिंबं श्रीवर्णे स्थापये ॥

आहूता भवनामरैरनुगता यं सर्वदेवास्तदा ॥

तस्थौ यस्त्रिजगत्सभांतरमहःपीठाग्रसिंहासने ॥

---

१२ स्वच्छैस्तीर्थजलैः हा श्लोक पूर्ण म्हणावा व या श्लोकाच्या शेवटीं ' कुंभान्समभ्यर्चये ' हे वाक्य न म्हणतां ' पीठं समभ्यर्चये ' हे वाक्य म्हणावें. व ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शन ज्ञानचारित्राय नमः स्वाहा ' हा मंत्र म्हणून पीठाचे पूजन करावें.

१३ ' नाकेंद्रनागेंद्र ' हा श्लोक ह्मणून " ॐ ऱ्हीं श्री श्रीलेखनं " इत्यादि हा मंत्र ह्मणावा व पीठावर ' श्री ' हे अक्षर लिहावें. ' ॐ ऱ्हीं धात्रे वषट् ' हा मंत्र ह्मणून अरहंताच्या पायांना स्पर्श करावा. तदनंतर " ॐ ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं र्हं स्वाहा " हा मंत्र ह्मणून जिनप्रतिमा श्रीवर्णावर स्थापावी.

१४ ' आहूता भवनामरैः ' हा श्लोक ह्मणून तदनंतर ' ॐ ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः ' हा मंत्र ह्मणावा. हा मंत्र श्रीजिनेश्वराचें आवाहन करण्याचा आहे. ॐ ऱ्हां तिष्ठ २ ठठ हा मंत्र स्थापनेचा आहे.

यं हृद्यं हृदि संनिधाप्य सततं ध्यायंति योगीश्वराः
तं देवं जिनमार्चितं कृतधियामावाहनाद्यैर्भजे ॥
ॐ ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः असि आ उसार्ह एहि २ संवौपट् ।
ॐ ऱ्हां॰ तिष्ठ २ ठठ ।
ओं ऱ्हां॰ मम सन्निहितो भव भव वषट् ॥
तीर्थोदकैर्जिनपादौ प्रक्षाल्य तदग्रे पृथगिमान्मंत्रानुच्चारयन्पुष्पांजलिं प्रयुंजीत ।
सुगचलाग्रे सुरपुंगवेन प्रक्लृप्तपाद्याचमनक्रियस्य ॥ १४ ॥
वारास्य कुर्वे चरणेत्र पाणौ पाद्यक्रियामाचमनक्रियां च ॥
ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं नमोर्हते स्वाहा । पाद्यमंत्रः ॥
ओं ऱ्हीं झ्वीं क्ष्वीं वं मं हं सं तं पं द्रां द्रीं हं सः स्वाहा । आचमनमंत्रः ॥ १५ ॥
भस्मान्नमृद्गोमयपिण्डदीपैरद्भिः फलैरक्षतमिश्रपुष्पैः ॥
त्वां वर्द्धमानैः सहपात्रसंस्थैर्दर्भाग्निकीलैरवतारयेऽर्हन् ॥ १

"ॐ ऱ्हां मम सन्निहितो भव २ वषट्" हा मंत्र सन्निधीकरणाचा आहे. हे मंत्र ह्मणून जिनेश्वराच्या चरणांचें प्रक्षालन करावें व पुढें पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

१५ "सुराचलाग्रे" हा श्लोक ह्मणून 'ॐ ऱ्हीं श्रीं क्लीं' इत्यादि हा मंत्र ह्मणावा व पाद्यक्रिया करावी. हा पाद्यमंत्र आहे.

ॐ ऱ्हीं झ्वीं क्ष्वीं इत्यादि हा मंत्र आचमनाचा आहे.

ओं ह्रीं नीराजनं करोमि दुरितमस्माकमपहरतु भगवान् स्वाहा इति नीराजनं कुर्यात् ॥ १६ ॥

स्वच्छैस्तीर्थजलै तुच्छ० फलैर्देवं समभ्यर्चये ॥

ओ नमः परमेष्ठिभ्यः स्वाहा इति जलैरभ्यर्चयेत् ॥

ओ नमः परमात्मकेभ्यः स्वाहा । इति गंधैरभ्यर्चये ।

ओ नमोऽनादिनिधनेभ्यः स्वाहा । इत्यक्षतैरभ्यर्चये ।

ओं नमः सर्वनृसुरासुरपूजितेभ्यः स्वाहा इति पुष्पैरभ्य० ।

ओं नमोऽनंतज्ञानेभ्यः स्वाहा इति चरुभिरभ्य० ।

ओ नमोऽनंतदर्शनेभ्यः स्वाहा । इति दीपैरभ्य० ।

ओं नमोऽनंतवीर्येभ्यः स्वाहा इति धूपैरभ्य० ।

ओं नमोऽनंतसौख्येभ्यः स्वाहा इति फलैरभ्य० ॥ १७ ॥

१६- भस्मान्नमृद्गोमय हा श्लोक व ॐ ह्रीं नीराजनं करोमीत्यादि हा मंत्र ह्मणून नीराजन करावे. अर्थात् ओवाळावें. ओवाळण्याचे पदार्थ हे आहेत-राख भात, माती, शेण्याचे पिंड, दीप, पाणी, फले, अक्षता मिसळलेली फुलें. हे पदार्थ एका पात्रात ठेवावेत व त्या पात्रांत दर्भाच्या काड्या पेटवाव्यात. आणि पदार्थांनी भगवंताला ओवाळावें व हे भगवन् आमचे पातक आपण दूर करा असें ह्मणावें.

१७ ' स्वच्छैरतीर्थजलैरतुच्छ० फलैर्देव समभ्यर्चये, हा श्लोक ह्मणून ओ नमः परमेष्ठिभ्यः हा मंत्र ह्मणावा व जलानें पूजा करावी. याचप्रमाणे पुढील मंत्र म्हणून गंधादिक द्रव्यांनीं अरहंताची पूजा करावी.

अथ दिक्पालाह्वानम् ।

उत्तुंगं शरदभ्रशुभ्रमुच्चितादभ्रस्फुराद्विभ्रमम् ।
तं दिव्याभ्रमुवल्लभं द्विपमुपारूढं प्रगाढश्रियम् ॥
दंभोलिश्रितपाणिमप्रतिहताशैश्वर्यविभ्राजितम
शच्या संयुतमाह्वयामि मरुतामिंद्रं जिनेन्द्राध्वरे ॥ १८ ॥

ओं ऱ्हीं क्रों सुवर्णवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण स्वायुधवाहनवधूचिन्हसपरिवार हे इंद्रागच्छ २ संवौषट् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों० तिष्ठ तिष्ठ ठ ठ ।

ओं ऱ्हीं क्रों० मम सन्निहितो भव २ वषट् । इंद्राय स्वाहा । इंद्रपरिजनाय स्वाहा ।
इंद्रानुचराय स्वाहा । इंद्र॰हत्तराय स्वाहा । अग्नये स्वाहा ।
अनिलाय स्वाहा । वरुणाय स्वाहा । प्रजापतये स्वाहा ।

अथ दिक्पालाव्हानम् ॥

१८ जिनपूजा करीत असतां विघ्न येऊ नये म्हणून इंद्रादि दिक्पालांना अर्घ्यादि देऊन प्रसन्न करावें म्हणजे ते विघ्नांचा नाश करितात. यास्तव नित्यमह, प्रतिष्ठादिकामध्यें त्यांचें आवाहन करीत असतात. प्रथम इंद्राचे आवाहन, स्थापन. सान्निधीकरण करावे. इंद्राचा आवाहनादि विधि त्याचे आयुध, वाहन, वधू व सर्व परिवार यांच्यासह करावा त्यावेळी ' ओं ऱ्ही क्रों सुवर्णवर्ण, हा मंत्र पूर्ण म्हणावा. इंद्राचा सुवर्णासारखा वर्ण आहे. ऐरावत वाहन आहे. वज्र आयुध आहे व शची स्त्री आहे.

१९ इंद्राच्या आवाहनादि विधिप्रमाणे अग्नीचाहि आवाहनादि विधि करावा. प्रारंभी ' ओं ऱ्ही क्रों रक्तवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण हे अग्ने, आगच्छ हा मंत्र म्हणावा. बाकीचा मंत्र इंद्राच्या आवाहनादि विधिमध्यें

भ्रूःश्मश्रुकेशादिपिशङ्गवर्णं निर्वर्णनाभीलसशोणमूर्तिम् ॥
प्रत्युज्ज्वलज्ज्वालजटालशक्तिं स्वाहायुतं वन्हिमिहाह्वयामि ॥ १९

ॐ ऱ्हीं क्रौं रक्तवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण हे अग्ने आगच्छ २ ॥ शेषं पूर्ववत् ॥

ओं स्वाहा । भूः स्वाहा । भुवः स्वाहा । स्वः स्वाहा स्वधा । इंद्राय स्वगणपरिवृताय इदमर्घ्यं पाद्यं, गंधं, अक्षतान्, पुष्पं, दीपं, धूपं, चरुं, बलिं, स्वस्तिकं यज्ञभागं दधामहे प्रतिगृह्यतां २ इति स्वाहा ॥ शांतिः सदास्तु तस्यायं देवो यस्य कृतेऽर्च्यते ॥

गवलयुगलघृष्टाम्भोदमारूढवन्तं महितमहिषमुच्चैरंजनाद्रीन्द्रकल्पं ॥
असितमहिषभूषं भीषणं चंडदंडं विदितमदयधर्मं व्याव्हये धर्मराजं ॥ २० ॥
ओं ऱ्हीं क्रौं कृष्णवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण० हे यम आगच्छ २ ॥ शेषं पूर्ववत् ॥
तमालनीलं पुरतोवलम्बिस्फुटत्सटाभारमुदारमृक्षम् ॥
आरूढमाभीलमुदूढशक्तिं वधूयुतं नैऋतमाव्हयामि ।
ओं ऱ्हीं क्रौं श्यामवर्ण सर्वलक्षणसंपू० हे नैऋत आगच्छ २ इत्यादि ॥ २१ ॥

सांगितला आहे तो म्हणावा इतर दिक्पालकाच्या आवाहनादि विधिमध्येहि हाच क्रम समजावा. अग्नीचा रक्तवर्ण आहे. शक्ति नांवाचें आयुध आहे व स्वाहा ही याची स्त्री आहे.

२० ' गवलयुगलघृष्टेति ' हा श्लोक व ओं ऱ्हीं क्रों हा मंत्र म्हणून यमाचे आव्हान वगैरे करावें व त्याला अर्घ्य वगैरे द्यावें. यमाचें वाहन महिष आहे व दंड हे आयुध आहे, वर्ण श्याम आहे.

२१ तमालनील हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणुन नैऋताला अर्घ्य द्यावें. नैऋताचें अस्वल हें वाहन आहे. व शक्ति हे आयुध आहे व वर्ण काळा आहे.

करी कथंचिन्मकरः कथंचित्सत्यापयेज्जैनकथंचिदुक्तिम् ॥
यस्तं करिप्राङमकरं गतोहिपाशोर्च्यते विश्रुतपाशपाणिः ॥
ओं र्‍हीं क्रों धवलवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण हे वरुण आगच्छ २ इत्यादि ॥ २२ ॥
यः पंचधाराचतुरं तुरंगं समारुरोहोरुमहीरुहास्त्रः ॥
तं वायुवेगीयुतवायुदेवं व्याव्हानये व्याहतयागविघ्नं ॥ २३ ॥
ओं र्‍हीं क्रों कृष्णवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण हे पवन आगच्छ २ इत्यादि ॥

चारुनूत्नरत्नराजिभाभराहितेन्द्रचापचित्रिताश । हारगौरराजहंसनीयमान माननीय केतनौधव्योमयानमारुरोह । यस्त्वमेष भूपणाभिराजमान राजराज सर्वलोकराजराजयागमंडपं समेहि ॥

ओं र्‍ही क्रों पीतवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण हे कुबेर आगच्छ २ इत्यादि ॥ २४ ॥

---

२२ ‘ करीत्यादि ’ हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून वरुणाला अर्घ्य द्यावें. याचें वाहन पुढचा भाग ज्याचा हत्तीचा व मागचा भाग ज्याचा मगराचा आहे अशा आकृतीचे आहे. नागपाश हें याचें आयुध आहे व वर्ण श्वेत आहे.

२३ ‘ यः पंचधाराचतुरं ’ हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पवनाला अर्घ्य द्यावें. पवन श्यामवर्णाचा आहे. त्याचें वाहन घोडा आहे व आयुध महीरुह नांवाचे आहे.

२४ ‘ चारुनूत्न ’ हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून कुबेराला अर्घ्य द्यावें. कुबेराचा पिवळा वर्ण आहे त्याचें वाहन हंस आहे.

कैलासाचलसंनिभायतसितोत्तुंगांगविभ्राजितं ॥
पर्जन्योर्जितगर्जनं वृषभमारूढं जगद्रूढकम् ॥
नागाकल्पमनल्पपिंगलजटाजूटार्धचंद्रोज्वलम् ॥
पार्वत्याः पतिमाव्हये त्रिणयनं भास्वत्त्रिशूलायुधम् ॥ २५ ॥
ओं ह्रीं क्रों धवलवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण हे ईशान आगच्छ २ इत्यादि ॥
ऐरावणोरुचरणातिपृथुत्वधर्मश्रीकूर्मवज्रनिभपृष्ठकृतप्रतिष्ठम् ॥
व्याव्हानये धवलमंकुशपाशहस्त पद्मापतिं फणिपतिं फणिमौलिचूलिम् ॥ २६ ॥
ओं ह्रीं क्रों धवलवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण० हे धरणेन्द्र आगच्छ २ इत्यादि ॥
अरुणसितसटौघभ्राजितश्वेतगात्रप्रखरनखररंहःसिंहमारूढवन्तम् ॥
कुवलयमयमालं कांतकांतं सकुन्तं सितनुतकरसांद्रं चंद्रमाव्हानयामि ॥ २७ ॥

---

२५ 'कैलासाचलेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून ईशानाला अर्घ्य द्यावा, ईशानाचें बैल हें वाहन आहे. व नागभूषणे आहेत पार्वती ही स्त्री आहे व त्रिशूल हें आयुध आहे, वर्ण धवल आहे.

२६ ऐरावणोरुचरणेति हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून धरणेन्द्राला अर्घ्य द्यावा. धरणेन्द्राचा वर्ण पांढरा आहे. वाहन कासव आहे. अंकुश व पाश हीं आयुधें आहेत व पद्मावती ही स्त्री आहे.

२७ 'अरुणसित' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून चंद्राला अर्घ्य द्यावा. चंद्राचा वर्ण सफेत आहे- सिंह त्याचें वाहन आहे. भाला हा त्याचे आयुध आहे.

ओं ऱ्हीं क्रों धवलवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण० हे चंद्रागच्छ २ इत्यादि ॥

इंद्राग्निकालनिकषात्मजपाशिवायुश्रीदेन्दुशेखरफणाधरराजचंद्राः ॥

अर्घ्यादिपूजनविधेर्भवत प्रसन्नाः । प्रत्यूहजालमपसारयताध्वरस्य ॥ २८ ॥

ओं ऱ्हीं क्रों इंद्रादिदशदिक्पालकदेवा यजमानप्रभृतीनां शांतिं कुरुत २ स्वाहा ।

पूर्णार्घ्यः ॥ २८ ॥

अथाभिषेकविधिः ॥

येनोद्धृतं भव्यजगद्भवाब्धेरभ्युद्धृतं येन दुरंतमेनः ॥

पूर्णार्हमर्हन्तमिहाभिषेक्तुं तं पूर्णकुंभं वयमुद्धरामः ॥

ओं ऱ्हीं कलशोद्धारणं करोमि स्वाहा ॥ इति कलशमुद्धरेत् ॥ २९ ॥

यज्ज्ञानादिमहत्वनिर्मितमहत्वाकाशमेत्यांभसा

व्याजात्तं न्वभिषिंचतीह जिनमित्याविष्कृताशंककैः ॥

---

२८ 'इंद्राग्नि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून दश दिक्पालांना अर्घ्य द्यावा.

॥ अथाभिषेकविधि. ॥

२९ 'येनोद्धृतं' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून श्रीजिनाचा अभिषेक करण्याकरिता हातांत पूर्ण कलश घ्यावा. 'येनोद्धृतं' या श्लोकाचा अभिप्राय असा— ज्यानें संसार समुद्रांत बुडत असलेल्या जगाचा उद्धार केला व ज्यानें दुःखदायक पापांचा नाश केला त्या ज्ञानादि गुणांनीं पूर्ण अशा जिनेशाचा अभिषेक करण्याकरितां आम्ही हा पूर्ण कलश हातात घेतो.

३० 'यज्ज्ञानादि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जिनाचा जलानें अभिषेक करावा. या श्लोकाचा

अच्छाच्छैरपि शीतलैः सुमधुरैस्तीर्थोपनीतैर्जलैः
शांत्यापादितवारिपूर्णमनघं देवं जिनं स्नापये ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं र्हं व मं हं सं तं पं। वं २ मं २ हं २ सं २ तं २ पं २ झ्वीं २ क्ष्वी २ हं सत्रैलोक्यस्वामिनो जलाभिषेकं करोमि नमोर्हते स्वाहा ॥ ३० ॥

तापध्वंसिभिरर्हदागमानिभैश्चोचाम्बुभिश्शीतलैः
पुण्ड्रेक्षुप्रभवै रसैश्च मधुरैः संतुष्टिपुष्टिप्रदैः ।
चोचाद्युद्भफलप्रभूतसुरसैः सुस्वादुसौरभ्यकै–
र्नित्यानंदरसैकतृप्तमरहद्देवं तरां स्नापये ॥ ३१ ॥

ओं ऱ्हीं हं सत्रिजगद्गुरोर्नालिकेरादिरसाभिषेकं करोमि नमोर्हते स्वाहा ॥

अभिप्राय–ज्ञानादि गुणांच्या महत्वानें माझ्या [आकाशाच्या] महत्वगुणाचा जिनेशानें पराजय केला म्हणून-च की काय आकाश पाण्याचें मिषानें श्रीजिनाचा अभिषेक करीत आहे अशा स्वच्छ, शीतल, मधुर, तीर्थ जलांनी आम्ही जिनाचा अभिषेक करितो.

३१ ' तापध्वंसिभिः ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणुन नारळाच्या पाण्यानें व उसाच्या रसानें श्री जिनाचा अभिषेक करावा. या श्लोकाचा अभिप्राय— अर्हत्प्रणीत शास्त्राप्रमाणें संताप नाश करणाऱ्या अशा नारळाच्या थंड पाण्यानी व उसाच्या तुष्टि, पुष्टिप्रद मधुर रसांनी नित्यानंदरसानें तृप्त झालेल्या अशा श्री जिनेश्वराचा मी अभिषेक करितों.

सौरभ्यं वरमार्द्रता यदि सुवर्णस्येह सम्पद्यते ॥
तत्तेन ह्युपमीयते घृतमिदं नान्येन केनापि च ॥
धीरैरित्यभिवर्णितेन महता हैयंगवीनेन वै ।
सिंचामो बलकान्तिपुष्टिसुखदं श्रेयस्करं श्रीजिनम् ॥
ओं ऱ्हीं हं सत्रिलोकस्वामिनो घृताभिषेकं करोमि नमोर्हते स्वाहा ॥ ३२ ॥

आकृष्टत्वममर्त्यकैरसदृशं देवस्य सेवाकृते
मत्वेति स्वयमेत्य तं स्नपयति क्षीराम्बुराशिर्ध्रुवम् ॥
इत्युद्भावितशंकनैर्बहुशुभैः क्षीरैर्जिनं स्नापये ।
क्षीराभास्रतनुं सुमेरुशिखरे क्षीराभिषेकाप्तये ॥
ओं ऱ्हीं हं सत्रैलोक्यस्वामिन. क्षीराभिषेकं करोमि नमोर्हते स्वाहा ॥ ३३ ॥

—∘०∘—

३२ 'सौरभ्यमित्यादि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जिनेन्द्राला तुपानें अभिषेक घालावा. या श्लोकाचा आशय—सोन्याला सुगंध व द्रवता जर प्राप्त झाली असती तर त्या सुवर्णाची तुपाला उपमा दिली गेली असती; अशा रीतीनें विद्वान् लोकांकडून वर्णिलेल्या गाईच्या तुपानें मी बल, कांति, व सुख देणाऱ्या श्रीकल्याणकारक जिनाचा अभिषेक करितों.

३३ 'आकृष्टत्वं' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जिनाचा दुधानें अभिषेक करावा. या श्लोकाचा आशय – जिनेश्वराच्या सेवेकरितां देवांनी मला आढीत नेणें हें अयोग्य आहे असें समजून स्वत: क्षीर-समुद्रच जणुं काय जिनेश्वराचा अभिषेक करण्याकरितां आला आहे अशी शंका उत्पन्न करणाऱ्या उत्तम दुधांनीं, दुधाप्रमाणें पांढरें रक्त ज्यांच्या शरीरांत आहे अशा जिनेन्द्रांना मेरुपर्वतावर, मला क्षीराभिषेक प्राप्ति व्हावी म्हणून मी अभिषेक घालतों.

लेश्या किं बहिरुद्गता जिनपतेः शुक्ला समुज्जृम्भणा—

दन्तर्मातुमशक्तितः किमथवा ध्यानं नु शुक्लाव्हयम् ।

किंवा केवलनामधीः किमथवा तीर्थंकरं पुण्यमि—

त्याशंक्येन शशांकदीधितिरुचा दध्ना जिनं स्नापये ॥

ओं ऱ्हीं हं सत्रैलोक्यस्वामिनो दधिस्नपनं करोमि नमोर्हते स्वाहा ॥ ३४ ॥

काश्मीरकृष्णागरुसल्लवंगनिशाक्षतानामवधूल्यचूर्णैः ॥

शालेयचूर्णैर्हरिचंदनाद्रैरुद्वर्तये स्नेहहरैर्जिनाङ्गम् ॥

ओं ऱ्हीं हं सत्रैलोक्यस्वामिनः कल्कचूर्णेन उद्वर्तनं करोमि नमोर्हते स्वाहा ॥ ३५॥

---

३४ 'लेश्या किं' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जिनाचा मी दह्याने अभिषेक करितो या श्लोकाचा आशय—श्री जिनेश्वराची शुक्ल लेश्या बाहेर आली काय अथवा श्रीजिनेश्वराचें शुक्ल ध्यान बाहेर आलें काय किंवा केवलज्ञान अथवा तीर्थंकर प्रकृतीचे पुण्य बाहेर आलें काय अशा अनेक शंका उत्पन्न करणाऱ्या चंद्राप्रमाणें श्वेत कांतीच्या दह्यानें मी श्रीजिनेश्वरास अभिषेक घालतो

३५ 'काश्मीर' इत्यादि हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून श्रीजिनेश्वराच्या अंगाला कल्कचूर्णानी उटी लावावी. उटी लावण्याचा उद्देश-जिनेश्वराला दही, दूध, तूप इत्यादिकांनीं अभिषेक घालण्याने चिकटपणा येतो तो नाहींसा करण्यासाठी आहे. ते कल्कचूर्ण कोणत्या पदार्थांचे बनलेलें असते ते या श्लोकांत सांगितलें आहे. केशर, कृष्णागुरु, लवंग, बेहडा, हळद, तांदळाचे पीठ व रक्तचंदन या पदार्थांचे हें चूर्ण केलेलें असतें.

सपंचवर्णैर्वरवल्भपिण्डैर्निर्वर्त्य कार्तस्वरभाजनस्थैः ॥
नीराजनार्थैरपि पूर्वमुक्तैर्नीराजयामो भगवज्जिनेन्द्रम् ॥
ओं ऱ्हीं क्रौं समस्तनीराजनद्रव्यैर्नीराजनं करोमि दुरितमस्माकमपहरतु भगवान् स्वाहा ॥ ३६ ॥

क्षीरद्रुमत्वक्कलितैः सुखोष्णैः कषायनीरैराभिषेचयामः ॥
कषायनाशोद्यदनंतबोधं । भवज्वरामूलविलोपनार्थम् ॥
ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं त्रिभुवनपतेः कषायाभिषेकं करोमि नमोर्हते स्वाहा ॥ ३७ ॥

बिसेन बोधद्रुमपल्लवेन धामार्गवेणापि युतैः सुवार्भिः ॥
सहोद्धृतैः कोणघटैश्चतुर्भिः संस्थापये तच्चतुरस्रबोधम् ॥
ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः असिआउसा नमोर्हते भगवते मंगललोकोत्तमशरणाय कोणकलशजलाभिषेकं करोमि नमोर्हते स्वाहा ॥ ३८ ॥

३६ 'सपंचवर्णैः, हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून पंचरंगी अन्नाच्या पिंडांनीं व पूर्वी सांगितलेल्या गोमयपिंड वगैरे पदार्थांनी जिनेन्द्राचा नीराजनविधि करावा.

३७ 'क्षीरद्रुमत्वक्कलितैः' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून श्री जिनाचा कषायाभिषेक करावा अर्थात् उंबर, पिंपळ, शमी, पळस, वड, पिंपरी वगैरे झाडांच्या सालींचे चूर्ण करावें व ते पाण्यांत भिजवून त्यानें जिनाभिषेक करावा. वर सांगितलेल्या पदार्थांच्या सालींना कषाय ह्मणतात. श्रीजिनेश्वरांनीं कषायांचा नाश केला आहे ह्मणून या कषायजलानें त्यांचा अभिषेक करावा.

३८ 'विसेनेत्यादि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून चार कोणांत स्थापन केलेल्या चार कुंभांनीं एकदम श्रीजिनाचा अभिषेक करावा चार कुंभानी अभिषेक करण्याचे कारण जिनेशांचे ज्ञान चौकोनी अर्थात् सर्वव्यापक आहे हें स्पष्ट लक्षात यावें ह्मणून चार कुंभांनी अभिषेक करावा.

मध्यस्थापितचारुभूपितबृहत्कुंभीयगंगांभसा ॥
सौरभ्याहतचंचरीकनिचयैः पंकापनोदक्षमाम्
स्वामुद्घोपयतेव शक्तिमभितो भव्यात्मनां भृंगिणा ।
गंगान्योमरयोपमेन जगतामीशं जिनं स्नापये ॥

ओं ह्रीं नमोऽर्हते भगवते श्रीमते प्रक्षीणाशेषदोषकल्मषाय दिव्यतेजोमूर्तये नमः श्रीशांतिनाथाय शांतिकराय सर्वविघ्नप्रणाशनाय सर्वरोगापमृत्युविनाशनाय सर्वक्षामडामरविनाशनाय ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः अर्हं असिआउसा नमः सर्वशांतिं कुरु २ पुष्टिं कुरु २ स्वाहा स्वधा । गंधोदकाभिषेकः ॥ ३९ ॥

घातिव्रातविघातजातविपुलश्रीकेवलज्योतिषः ।
देवस्यास्य पवित्रगात्रकलनात्पूतं हितं मंगलम् ॥
कुर्याद्भव्यभवार्तिदावशमनं स्वर्मोक्षलक्ष्मीफल-
प्रोद्यद्धर्मलताभिवर्द्धनमिदं सद्गन्धगंधोदकम् ॥ ४०

---

३९ 'मध्यस्थापित' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून गंधोदकाभिषेक करावा.

४० हें गंधोदक घातिकर्मांचा नाश केल्यामुळे ज्यांना केवलज्ञान झालें आहे अशा जिनेंद्राच्या पवित्र देहस्पर्शामुळे हितकर व मंगलमय झालें आहे. हें गंधोदक भव्यांच्या संसारपीडारूपी अग्नीचा नाश करितें, स्वर्ग व मोक्ष रूपी फलास देणाऱ्या धर्मरूपी लतेस हें वाढवितें. असें गंधोदकाचें महत्व आहे.

निःशेषाभ्युदयोपभोगफलवत्पुण्यांकुरोत्पादकम् ॥
धृत्वा पंकनिवारकं भगवतः स्नानोदकं मस्तके ॥
ध्यातौ सर्वमुनीश्वरैरभिनुतौ प्रेक्षावतामर्चिता–
विन्द्राद्यैर्मुहुरर्चितौ जिनपतेः पादौ समभ्यर्चये ॥ ४१ ॥

ओं नमोऽर्हत्परमेष्ठिभ्यो मम सर्वशांतिर्भवतु स्वाहा । आत्मपवित्रीकरणम् ।
ओं ह्रीं ध्यातृभ्योऽभीप्सितफलदेभ्यः स्वाहा । पुष्पांजलिः ।

यत्रागाधविशालनिर्मलगुणे लोकत्रयं सर्वदा
सालोक प्रतिबिंबितं प्रविशतां नित्यामृतानंदनम् ॥
सर्वाञ्जानिमिपास्पदं स्मृनिगतं तापापहं धीमता–
मर्हत्तीर्थमपूर्वमक्षयमिदं वार्धारया धारये ॥

---

४१ हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून तें गंधोदक आपल्या मस्तकावर शिंपडावें व ॐ ह्रीं ध्यातृभ्यो हा मंत्र म्हणून जिनेश्वराच्या चरणावर पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

१ 'यत्रागाधेति', हा श्लोक व मंत्र म्हणून जलानें श्रीजिनाची पूजा करावी. अर्हतांचें तीर्थजल अगाध, विशाल व निर्मल आहे. या जलामध्यें त्रैलोक्य अलोकासहित प्रतिबिंबित झालें आहे. या तीर्थजलामध्यें प्रवेश करणाऱ्या जीवांना हें नित्यानंदरूपी अमृताची प्राप्ति करून देतें. या तीर्थाचें सेवन केल्यान देवत्व व सर्व ऐश्वर्याची प्राप्ति होते व याच कारण कल्याण संसारताप दूर होतो. अशा रीतीचें हें अर्हत्तीर्थ अपूर्व आहे. व हें गुण जलामध्येंही आहेत. जलही अगाध, विशाल निर्मळ असतें. त्यांतही वस्तूंच

ओं न्हीं परमब्रह्मणे अनंतानंतज्ञानशक्तये जलम् ॥ १ ॥
गंधश्चंदनगंधबंधुरतरो यद्दिव्यदेहोद्भवो गंधर्वाद्यमरस्तुतो विजयते गंधांतरं सर्वतः ॥
गंधादीनखिलानवैति विशदं गंधाधिमुक्तोऽपि यस्तं गंधाद्यघगंधमात्रहतये गंधेन संपूजये ॥
ॐ न्हीं सहजसौगंध्यबंधुराय गंधं ॥ २ ॥
इंद्राहींद्रसमर्चितैरनुपमैर्दिव्यैर्वलक्षाक्षतैर्यस्य श्रीपदसन्नखेन्दुसविधे नक्षत्रजालायितम् ॥
ज्ञानं यस्य समक्षमक्षतमभूद्वीर्यं सुखं दर्शनं यायजम्यक्षतसंपदे जिनमिमं सूक्ष्माक्षतैरक्षतैः ॥
ओं न्हीं अक्षयफलप्रदाय अक्षतम् ॥ ३ ॥
यस्य द्वादशयोजने सदसि सद्गंधादिभिः स्वोपमा—

प्रतिबिंब पडत असतं. जलामध्यें शिरणाऱ्यांना शांति मिळतें व संताप दूर होतो यास्तव अशा जलानें मी अर्हताचे चरणपूजितो.

२ 'गंधश्चंदन' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून जिनाची गंधानें पूजा करावी. अरहंताच्या शरीराचा सुगंध चंदनाप्रमाणे आहे व त्याची गंधर्वादिक देव स्तुति करितात. हा गंध इतर सर्व गंधाना जिंकतो. अरहंत भगवान स्वतः गंधादि गुणांनीं रहित असूनहि गंधादिक सर्व गुणांना जाणतात. यास्तव अरहंतांची माझ्या गर्वादि दोषांचा नाश व्हावा ह्मणून मी गंधानें पूजा करितो.

३ 'इंद्राहींद्रेत्यादि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून अक्षतांनी जिनेशाची पुजा करावी. इंद्र व नागेन्द्र यांनीं अर्पण केलेल्या अक्षता श्री जिनेश्वराच्या चरणनखचंद्राच्या जवळ नक्षत्रांची शोभा धारण करितात.

जिनेश्वराचे प्रत्यक्ष ज्ञान अक्षत आहे अविनाशी आहे. तसेच वीर्य, सुख व दर्शन हे ही गुण आहेत. यास्तव

नष्यर्थात्सुमनोगणान्सुमनसां वर्षन्ति विष्वक्सदा ।
यः सिद्धिं सुमनःसुखं सुमनसां स्वं ध्यायतामावहे—
त्तं देवं सुमनोमुखैश्च सुमनोभेदैः समभ्यर्चये ॥ ४ ॥
ॐ ह्रीं सुमनसुखप्रदाय पुष्पम् ।
यद्व्याबाधविवर्जितं निरुपमं स्वात्मोत्थमत्यूर्जितम् ।
नित्यानंदसुखेन तेन लभते यस्तृप्तिमात्यन्तिकीम् ॥
यं चाराध्य सुधाशिनो ननु सुधास्वादं लभंते चिरम् ॥
तस्योद्यद्रसचारुणैव चरुणा श्रीपादमाराधये ॥
ॐ ह्रीं अनंतानंतसुसंतृप्ताय चरु ॥ ५ ॥

मी अक्षत संपत्ति-[मोक्ष] प्राप्त व्हावी म्हणून वारीक अशा अक्षतांनीं-तांदळांनीं जिनाची पूजा करितो.

४ ' यस्य द्वादशेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जिनाची पुष्पानीं पूजा करावी. जिनेश्वराची पुष्पानीं पूजा करण्याचें कारण हें आहे कीं, जिनेश्वराच्या समवसरणामध्ये देव पुष्पाची वृष्टि हमेशा करीत असत. देवांना सुमनस हें नांव आहे व फुलांचेंहि सुमनस हे नाव आहे. देवांचें शरीर सुगंधी आहे व फुलही सुगंधित असतात. फूलांनीं देवांचे सादृश्य स्वीकारिलें आहे म्हणून देव समवसरणामध्यें वृष्टि करितात. या जिनेश्वराची पूजा केल्यानें सुमनःसुख-म्हणजे देवगतीचें सुख मिळतें म्हणून अशा जिनेश्वरास मी अनेक सुमनांनी-पुष्पांनी पूजितो.

५ ' यद्व्याबाधविवर्जितं ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जिनास नैवेद्य अर्पण करावा.

या श्लोकाचा आशयः—जिनेश्वराचें सुख बाधारहित, नित्य, आत्म्यापासून उत्पन्न झालेलें व उत्कृष्ट असें आहे. या सुखानें जिनेश्वर नेहमीं तृप्त आहेत. जिनेश्वराची आराधना केल्यानें देवाना अमृताचा स्वाद घ्यावयाला मिळाला. यास्तव मी उत्तम रसांनीं भरलेल्या नैवेद्यांनीं श्री जिनेश्वराच्या चरणाची आराधना करितो.

स्वस्यान्यस्य सहप्रकाशनविधौ दीपोपमेऽप्यन्वहम्
य: सर्वं ज्वलयन्ननंतकिरणैस्त्रैलोक्यदीपोऽस्त्यतः ।
येनोद्दीपितधर्मतीर्थमभवत्सत्यं विभोस्तस्य स–
द्दीप्त्या दीपितदिङ्मुखस्य चरणौ दीपैः समुद्दीपये ॥ ६ ॥
ॐ ह्रीं अनंतदर्शनाय दीपं ।

येनेदं भुवनत्रयं चिरमभूदुद्धूपितं सोप्यहो ।
मोहो येन सुधूपितो निजमहाध्यानाग्निना निर्दयम् ॥
यस्यास्थानपथस्य धूपघटजैर्धूमैर्जगद्धूपितम्
धूपैस्तस्य जगद्वशीकरणसद्धूपैः पदं धूपये ॥ ७ ॥

६ ‘ स्वस्यान्यस्येति ’ हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून दीपानीं श्री जिनाची पूजा करावी. श्री जिन स्वतःचे स्वरूपाला व सर्वजगाला प्रकाशित करितात यास्तव त्यांना त्रैलोक्यदीप असें म्हणावयाला हरकत नाहीं. त्यांनीं प्रकाशित केलेलें धर्मतीर्थ सत्य आहे. त्यांनीं आपल्या शरीरतेजानें दिशाचीं तोंडें उज्ज्वल केलीं आहेत. दीपामध्येंहि हा गुण आहे. तो हि पदार्थांना प्रकाशित करीत असतो. सर्व दिशा दीपप्रकाशानें उज्ज्वल दिसतात. यास्तव मी दीपानीं जिनाची पूजा करितो.

७ ‘ येनेदं ’ हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जिनाची धूपानें पूजा करावी. या श्लोकाचा आशय–ज्यानें त्रैलोक्य उद्धूपितं–अर्थात् त्रस्त केलें अशा मोहाला श्री जिनानें सुधूपित–अर्थात त्रस्त करून सोडलें. ज्या श्री जिनाच्या समवसरणामध्ये असलेल्या धूपघटांतील धूमानीं सर्व जग सुगंधित केलें त्या श्री जिनांचें चरण कमल सर्व जगाला वश करणाऱ्या अशा धूपांनी मी पूजितो.

ॐ ऱ्हीं वशीकृतत्रिलोकनाथाय धूपं ।

यद्भक्त्या फलदायि पुण्यमुदितं पुण्यं नवं बध्यते ।
पापं नैव फलप्रदं किमपि नो पापं नवं प्राप्यते ॥
आर्हन्त्यं फलमद्भुतं शिवसुखं नित्यं फलं लभ्यते ।
पादौ तस्य फलोत्तमादिसुफलैः श्रेयःफलायार्च्यते ॥

ओं ऱ्हीं अभीष्टफलप्रदाय फलं । ८ ॥

मंगं लाति मलं च गालयति यन्मुख्यं ततो मंगलं
देवोर्हन्वृषमंगलोऽभिविनुतस्तैर्मंगलैः साधुभिः ॥
चञ्चच्चामरतालवृंतमुकुरैर्मुख्येतरैर्मंगलै—
र्मुख्यं मंगलमिद्धसिद्धसुगुणान्सम्प्राप्तुमाराध्यते ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं हं अर्हत इदं सकलमंगलद्रव्यार्चनं गृण्हीध्वं २ नमः परममंगलेभ्यःस्वाहा । अर्घ्यं ॥९॥

८ 'यद्भक्त्या' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून फलांनीं श्रीजिनाची पूजा करावी. ज्या जिनाची भक्ति केल्यानें फलदायक पुण्याचा उदय होतो व नवीन पुण्यबंध होतो. ज्याची भक्ति केल्यानें पाप आपलें फल देत नाहीं व नवीन पापबंध होत नाहीं. ज्याच्या भक्तीनें अर्हन्तपणाचें फळ व मोक्षफल मिळतें. त्या श्री जिनांच्या पायांची मोक्षफलाची प्राप्ति व्हावी म्हणून उत्तम उत्तम अशा फलांनीं मी पूजा करितो

९ 'मंग लाति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून श्री जिनास अर्घ्य अर्पण करावें. श्री अरहत हें पुण्य प्राप्ति करून देतात व पापांचा नाश करितात. यास्तव ते मुख्य मंगल आहेत साधुजन या मुख्य मंगलाची आराधना करितात. अचेतन अशीं आठ मंगलद्रव्येंहि या मुख्य मंगलाची आराधना करितात. मी सिद्धगुणांची प्राप्ति व्हावी म्हणून मंगलमय अरहताची आराधना करितो.

ज्वलितसकललोकालोकलोकोत्तरश्री—
कलितललितमूर्ते कीर्तितेन्द्रैर्मुनीन्द्रैः
जिनवर तव पादोपांततः पातयामो
भवदवशमनार्थामर्थतः शांतिधाराम् ॥

शांतिकृद्भ्यः स्वाहा । शांतिधारां ॥ १० ॥

पुष्पेषोरिषवो वयं पुनरिदं पुष्पेषुनिष्पेपकम् ।
निष्पीतानि मधुव्रतैर्वयमिदं निष्पापसंसेवितम् ॥
इत्यालोच्य नमंत्यपास्य मदमित्याशंकयंतीश ते ।
निष्पीताखिलतत्वपादकमले पुष्पाणि निःपातये ॥

ओं ह्रीं अर्हत इद पुष्पांजलिप्रार्चनं गृण्हीध्वं २ नमोर्हद्भ्यो ध्यातृभ्योऽभीप्सितफलदेभ्यः स्वाहा । पुष्पांजलिः । इत्येकादशधिधमहः ॥ ११ ॥

१० 'ज्वलितसकल' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून अरहतास शांतिधारा अर्पण करावी.
११ 'पुष्पेषोरिषवो' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून अरंहताला पुष्पांजलि अर्पण करावी.

अथ श्रुतपूजा।

अपौरुषेयानाखिलानदोषानशेषविद्भिर्विहितप्रकाशान् ॥
प्रकाशितार्थान्प्रयजे प्रमाणं प्रवेदयद्द्वादशदिव्यवेदान् ॥ १ ॥

ओं ह्रीं श्रीं क्लीं ऐं हं हस्री हसं सरस्वति सर्वशास्त्रप्रकाशिनि वद २ वाग्वादिनि अत्रावतर २ संवौषट्। नमः सरस्वत्यै स्वाहा। ओं ह्रीं सरस्वति अत्र तिष्ठ २ ठ २ नमः सरस्वत्यै स्वाहा। ओ ह्रीं सरस्वति मम सज्ज्ञानं कुरु २ ओं नमः सरस्वत्यै स्वाहा। ओं ह्रीं शब्दब्रह्मणे जलं निर्वपामि स्वाहा। ओं ह्रीं शब्द० गंधं। ओं ह्रीं शब्द० अक्षतान्। ओं ह्रीं शब्द० पुष्पं। ओं ह्रीं शब्द० चरुं। ओं ह्रीं शब्द० दीपं। ओ ह्रीं शब्द० धूपं। ओं ह्रीं शब्द० फलं। ओं ह्रीं शब्द० अर्घ्यं निर्वपामि स्वाहा। शांतिधारां पुष्पांजलिं ॥

अथ गणधरपूजा।

ये येऽनगारा ऋषयो यतीन्द्रा मुनीश्वरा भव्यभवद्व्यतीताः।
तेषां समेषां पदपंकजानि संपूजयामो गुणशीलसिद्ध्यै ॥

अथ श्रुतपूजा।

॥ १ ॥ 'अपौरुषेयान्' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून श्रुत-शास्त्र याची पूजा करावी. श्रुत हें अनादि निधन आहे, निर्दोष आहे, सर्वज्ञ तीर्थकरांनी त्याचा प्रकाश केला आहे. हे श्रुत पदार्थांचे वर्णन करितें यास्तव तें प्रमाण आहे. या श्रुताचे बारा भेद आहे त्यास 'द्वादशांगवाणी' असें नाव आहे व यांना दिव्य वेद असेंहि ह्मणतात.

ॐ ऱ्हीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रपवित्रतरगात्रचतुरशीतिगुणगणधरचरणा आगच्छत २ संवौषट् ॥ ओं ऱ्हीं सम्य० अत्र तिष्ठ २ ठ ठ ॥ ओं ऱ्हीं सम्य० मम रत्नत्रयशुद्धिं कुरुत २ वषट् ॥ ओं ऱ्हीं गणधरचरणेभ्यो जलं निर्वपामि स्वाहा । एवं गंधादि ॥१॥

अथ यक्षपूजा ।

यक्षं यजामो जिनमार्गरक्षादक्षं सदा भव्यजनैकपक्षम् ।
निर्दग्धनिःशेषविपक्षकक्षं प्रतीक्ष्यमत्यक्षसुखे विलक्षम् ॥

ओं ऱ्हीं हे यक्ष अत्रागच्छ २ संवौषट् ॥ ओं ऱ्हीं हे यक्ष अत्र तिष्ठ २ ठ ठ ॥
ओं ऱ्हीं हे यक्ष अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट् ॥
ओं ऱ्हीं यक्षाय इदमर्घ्यं पाद्यं गंधं अक्षतं दीपं धूपं चरुं बलिं फलं स्वस्तिकं यज्ञभागं यजामहे प्रतिगृह्यताम् २ स्वाहा ॥२॥

अथ यक्षीपूजा ।

यक्षीं सपक्षीकृतभव्यलोकां लोकाधिकैश्वर्यनिवासभूताम् ।
भूतानुकंपादिगुणानुमोदां मोदांचितामर्चनमातनोमि ॥

१ 'ये येऽनगारा' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून मुनींची आव्हान वगैरे करून अष्टद्रव्यानें पूजा करावी.

२ 'यक्षं यजामो' हा श्लोक व मंत्र म्हणून यक्षाचें आव्हान वगैरे करून त्याला 'इदमर्घ्यं पाद्यं' वगैरे म्हणून अर्घ्य द्यावें.

ओं ऱ्हीं हे यक्षि अत्रागच्छ २ संवौषट् ॥ ओं ऱ्हीं हे यक्षि अत्र तिष्ठ २ ठ ठ ॥ ओं ऱ्हीं हे यक्षि अत्र मम सन्निहिता भव २ वषट् ॥ ओं ऱ्हीं हे यक्षी देवि इदं जलं गंधं अक्षतं पुष्पं नैवेद्य दीपं धूपं चरुं बलि फलं स्वस्तिकं यज्ञभागं यजामहे प्रतिगृह्यतां २ स्वाहा ॥३॥

अथ ब्रह्मपूजा ।

यः सारसम्यग्गुणब्रह्मणेन ब्रह्माणमेकं भजते जिनेन्द्रम् ।
ब्रह्माणमेनं परिपूजयामस्तं ब्रह्मविद्विघ्नविघातरक्षम् ॥

ओं ऱ्हीं हे ब्रह्मन् आगच्छ २ संवौषट् । ओंऱ्हीं अत्र तिष्ठ २ ठ ठ । ओंऱ्हीं मम सन्निहितो भव २ वषट् । ओंऱ्हीं ब्रह्मणे इदमर्घ्यं पाद्यं गंधमित्यादि ॥

इति श्रुताद्यर्चनम् ।

अथ पाठयंत्राराधना ।

अष्टाधिकाशीतिसुरावृतानां इष्टार्थदानां नवदेवतानाम् ।

---

३ ' यक्षी सपक्षीकृतभव्यलोका ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून यक्षीचे आव्हान वगैरे करून ' इदमर्घ्यं पाद्यं ' वगैरे म्हणून अर्घ्य द्यावे.

४ ' यः सारसम्यग्गुण ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून ब्रह्माचे आव्हानादिक करून ब्रह्माची पूजा करावी.

अथ पीठयंत्राराधना ।

१ ' अष्टाधिकाशीति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पीठयंत्राची पूजा करण्याच्या प्रारंभी, पुष्पांजलि क्षेपण

आराधनां नित्यमहांगभूतां श्रीपीठयंत्रे विधिना विधास्ये ॥

ओं ह्रीं श्रीं क्षीं भूः स्वाहा विधियज्ञप्रतिज्ञापनाय पुष्पांजलिः ।

संसेचये यागभुवं जिनानां अनाविलैस्तीर्थजलैः समंत्रम् ॥
दर्भाग्निकीलैरपि शोधये तां संतर्पये तान्फणिनोऽमृतेन ॥

ओं क्षीं भूः शुध्यतु स्वाहा । इति दर्भपूलोपात्तजलेन भूमिं सिंचयेत्

ओं ह्रीं क्षीं अग्निं प्रज्वालयामि स्वाहा । ज्वलद्दर्भपूलानलेन भूमिं ज्वालयेत् ।

ओं ह्रीं श्रीं क्षीं भूः स्वाहा । इति नागतर्पणार्थमैशान्यां दिशि जलांजलिं क्षिपेत् ॥

ये घातिजातप्रतिघातजातं शक्राद्यलङ्घ्यं जगदेकसारम् ।
प्रपेदिरेऽनंतचतुष्टयं तान् यजे जिनेंद्रानिह कर्णिकायाम् ॥ १ ॥

ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः असि आ उसा अर्हत्परमेष्ठिन् एहि २ संवौषट् । ओं ह्रां

करावी. ८८ देवांनी वेष्टिलेल्या नवदेवता ह्या इष्ट वस्तु प्राप्ति करून देणाऱ्या आहेत. ८८ देव वेष्टित नवदेवतांचे आराधन नित्यपूजेचे अंग आहे. पीठयंत्रामध्ये विधिसहित यांची आराधना मी करितो.

'संसेचये यागभुवं' हा श्लोक व 'ओं क्षीं भूः शुध्यतु स्वाहा' हा मंत्र म्हणून दर्भानें जलसिंचन करावें. 'ओं ह्रीं क्षीं अग्निं प्रज्वालयामि' हा मंत्र म्हणून दर्भाच्या सहा काड्यांचा पुंज अग्नीनें पेटऊन त्याने भूमि प्रज्वलित करावी.

'ॐ ह्रीं श्रीं क्षीं' हा मंत्र म्हणून नागतर्पणार्थ ईशान्य दिशेला जलांजलि अर्पण करावी.

तिष्ठ २ ठ ठ । ओं ऱ्हां मम सन्निहितो भव २ वषट् । ओं ऱ्हां अर्हत्परमेष्ठिने जलं । एवं गंधादि ॥ १ ॥

निःशेषबंधक्षयलब्धशुद्धबुद्धस्वभावान्निजसौख्यवृद्धान् ॥
आराधये पूर्वदले सिद्धान्स्वात्मोपलब्ध्यै स्फुटमष्टधेत्था ॥ २ ॥

ओं ऱ्हीं सिद्धपरमेष्ठिन् एहि २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं तिष्ठ २ ठ ठ । ओं मम सन्निहितो भव २ वषट् ॥ ओं ऱ्हीं सिद्धपरमेष्ठिने जलमित्यादि ॥ २ ॥

ये पंचधाचारभरं मुमुक्षूनाचारयंति स्वयमाचरन्तः ॥
अभ्यर्चये दक्षिणदिग्दले तानाचार्यवर्यान्स्वपरार्थचर्यान् ॥ ३ ॥

ओं ऱ्हूं आचार्यपरमेष्ठिन् एहि २ संवौषट् । ओं ऱ्हूं तिष्ठ २ ठ ठ । ओं ऱ्हूं मम सन्निहितो भव २ वषट् । ओं ऱ्हूं आचार्यपरमेष्ठिने जलमित्यादि ॥ ३ ॥

---

१ ' ये घातिजात ' हा श्लोक व मंत्र म्हणून पीठ यंत्राच्या कमलकर्णिकेमध्यें अरहंताची अष्टद्रव्यांनीं पूजा करावी.

२ ' निःशेषबंधक्षयलब्ध ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून सिद्धपरमेष्ठीची कमलाच्या पूर्व दलामध्यें अष्ट द्रव्यांनी पूजा करावी.

३ ' ये पंचधाचार ' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून आचार्यांचे आव्हान वगैरे करावें आणि अष्ट द्रव्यानें दक्षिण दिशेकडील कमल दलामध्यें आचार्यांची अष्ट द्रव्यानें पूजा करावी.

येषामुपान्तं समुपेत्य शास्त्राण्यधीयते मुक्तिकृते विनेयाः ॥
अपश्चिमान्पश्चिमदिग्दलेऽस्मिन्नमूनुपाध्याय रून्महामि ॥ ४ ॥

ओं ऱ्हौं उपाध्यायपरमेष्ठिन् एहि २ संवौषट् । ओं ऱ्हौं० तिष्ठ २ ठ ठ । ओं ऱ्हौं० मम सन्निहितो भव २ वषट् । ओं ऱ्हौं उपाध्यायपरमेष्ठिने जलमित्यादि ॥ ४ ॥

ध्यानैकतानानबहिःप्रचारान् सर्वसहान्निर्वृतिसाधनार्थान् ।
संपूजयाम्युत्तरदिग्दलान्तः साधूनशेषान्गुणशीलसिंधून् ॥ ५ ॥

ओं ऱ्हः साधुपरमेष्ठिन् एहि संवौषट् । ओं ऱ्हः तिष्ठ २ ठ ठ । ओं ऱ्हः मम सन्निहितो भव २ वषट् । जलं । ५ ।

आराधकानभ्युदये समस्ते निःश्रेयसे वा धरति ध्रुवं यः ।
तं धर्ममाग्नेयविदिग्दलान्तः समर्चये केवलिनोपादिष्टम् ॥ ६ ॥

ओं ऱ्हीं केवलिप्रज्ञप्तधर्माय जलमित्यादि ।

सुनिश्चयासंभवबाधकत्वात्प्रमाणभूतं सनयप्रमाणम् ।
यजे द्विनानाद्विषभेदवेदं मत्यादिकं नैर्ऋतकोणपत्रे ॥ ७ ॥

---

४ 'येषामुपान्तं' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून उपाध्याय परमेष्ठीचें आव्हान वगैरे करावें आणि पश्चिम दिशेकडील कमलदलामध्यें उपाध्याय परमेष्ठीचें पूजन करावें.
५ 'ध्यानैकतान' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून कमलाच्या उत्तर दलामध्ये साधुपरमेष्ठीची पूजा करावी.
६ 'आराधका' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून कमलाच्या आग्नेय दलामध्ये धर्माची पूजा करावी.
७ 'सुनिश्चयासंभव' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून कमलाच्या नैऋत्य दिशेला जिनागमाची पूजा करावी.

ओं न्हीं श्रीं क्लीं ऐं र्हं हसीं हसौं जिनागमाय जलं ।

व्यपेतभूषायुधवेषदोषानुपेतनिःसंगदयार्द्रमूर्तीन् ॥

जिनेन्द्रबिंबान्भुवनत्रयस्थान्यजामहे वायुविदिग्दलेऽस्मिन् ॥ ८ ॥

ॐ न्हीं सर्वजिनचैत्येभ्यः जलमित्यादि ।

सालत्रयान्सद्वनकेतुमानस्तंभालयान्मंडलमंगलाढ्यान् ॥

गृहाञ्जिनानामकृतान्कृतांश्च भूतेशकोणस्थदले यजामि ॥ ९ ॥

ओं न्हीं सर्वजिनचैत्यालयेभ्यो जलमित्यादि ॥

अथवा समासेन नवदेवताराधनमेवं कुर्यात्—

मध्येकर्णिकमर्हदार्यमनघं बाह्येष्टपत्रोदरे ।

सिद्धान्सूरिवरांश्च पाठकगुरून्साधूंश्च दिक्पत्रगान् ॥

सद्धर्मागमजैनबिंबनिलयान्कोणस्थपत्राश्रितान् ।

भक्त्या सर्वसुरासुरेन्द्रमहितांस्तानष्टधेष्ट्या यजे ॥ १० ॥

---

८ ‘ व्यपेतभूषायुध ’ हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून कमलाच्या वायव्य दिशेच्या दलामध्यें सर्व जिनचैत्यांची पूजा करावी.

९ ‘सालत्रयान्’ हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून कमलाच्या ईशान्य दलामध्यें सर्व जिनालयांची पूजा करावी

१० ‘ मध्येकर्णिक ’ हा श्लोक म्हणून नवदेवतांचें संक्षेपानें पूजन करावें.

ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः अर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायसर्वसाधुधर्मश्रुतचैत्यचैत्यालयाख्यनव–
देवता अत्रागच्छत २ संवौषट् । ओं ह्रां अत्र तिष्ठत २ ठ ठ ओं ह्रां अत्र
मम सन्निहिता भवत २ वषट् । ओं ह्रां नवदेवताभ्यो जलमित्यादि ॥

श्रीजैनमार्गप्रसितान्तरंगास्तिथिप्रमाणास्तिथिदेवतास्ताः ॥
यक्षादिका वर्तितपक्षभेदाः संपूजयाम्यादिममंडलस्थाः ॥ ११ ॥

ओं ह्रीं यक्षवैश्वानरराक्षसनधृत-पन्नग-असुर-सुकुमारपितृ-विश्वमालिनि-चमर-वैरोचनमहा–विद्यमाराविश्वेश्वरपिंडाशिन्निति पंचदशतिथिदेवा आगच्छत २ संवौषट् । ओं ह्रीं अत्र स्थाने तिष्ठत २ ठ ठ । ओं ह्रीं मम सन्निहिता भवत २ वषट् । ओं ह्रीं पंचदशतिथिदेवेभ्य इदमर्घ्यं पाद्यं गंधं अक्षतान् पुष्पं दीपं धूपं चरुं बलिं स्वस्तिकं यज्ञभागं च यजामहे प्रतिगृह्यतां २ स्वाहा ॥ ११ ॥

प्रदक्षिणीकृत्य चरन्ति मेरुं ये निग्रहानुग्रहयोः प्रतीताः ॥
ग्रहाननादन्निव वै द्वितीये तान्मंडलेऽस्मिन्बहु मानयामि ॥ १२ ॥

ओं ह्रीं आदित्यसोमकुजबुधबृहस्पतिशुक्रशनैश्चरराहुकेतव, इति नवग्रहदेवा आग-

---

११ 'श्रीजैनमार्ग' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून तिथिसंख्येच्या प्रमाणाच्या १५ यक्षांना कमलांच्या प्रथम मंडलामध्यें पूजावे. या पंधरा देवतांना तिथिदेवता म्हणतात. ह्या तिथिदेवता जैनधर्मामध्यें आसक्त असतात

१२ 'प्रदक्षिणीकृत्य' हा श्लोक व त्याचा मत्र म्हणून कमलाच्या द्वितीय मंडलामध्यें नवग्रहाची पूजा करावी.

च्छत २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं अत्र तिष्ठत २ ठठ । ओं ऱ्हीं अत्र मम सान्निहिता भवत २ वषट् । ओं ऱ्हीं आदित्यादिनवग्रहेभ्य इदमर्घ्यमित्यादि ॥

यक्षाधिका रक्षितधर्ममार्गा ये गोमुखाद्यास्त्रिगुणाष्टसंख्याः ॥
तृतीयसन्मंडलवर्तिनस्तान्सपर्यया प्रीतिजुषस्तनोमि ॥ १३ ॥

ओं ऱ्हीं गोमुख महायक्ष त्रिमुख यक्षेश्वर तुंबरु कुसुम वरनंदि विजय अजित [illegible] कुमार षण्मुख पाताल किंनर गरुड गंधर्व खेन्द्र कुबेर वरुण भृकुटि सर्वाण्ह धरणेन्द्र मातंगाभिधानचतुर्विंशतियक्षदेवताः आगच्छत २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं अत्र तिष्ठत २ ठ ठ। ओं ऱ्हीं अत्र मम सान्निहिता भवत २ वषट् । ओ ऱ्हीं गोमुखादिचतुर्विंशतियक्षेभ्य इदमर्घ्यमित्यादि ॥ १४ ॥

सम्यक्प्रभावितजिनेश्वरशासनश्री—चक्रेश्वरीप्रभृतिशासनदेवता याः ॥
यक्षप्रमाणकलिता गुणिसंघगृह्यास्तास्तूर्यमंडलगता बलिना धिनोमि ॥

ओं ऱ्हीं चक्रेश्वरी रोहिणी प्रज्ञप्ती वज्रशृंखला पुरुषदत्ता मनोवेगा काली ज्वालामालिनी महाकाली मानवी गौरी गांधारी वैरोटी अनंतमती मानसी महामानसी जया विजया अपराजिता बहुरूपिणी चामुंडी कूष्मांडिनी पद्मावती सिद्धायिन्यश्चेति चतुर्विंशतिदेवता आगच्छत २ संवौषट् ।

---

१३ ‘ यक्षाधिका ’ हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून कमलाच्या तृतीय मंडलामध्यें गोमुखादि चोवीस यक्षांची पूजा करावी.

१४ ‘ सम्यक्प्रभावित ’ हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून कमलाच्या चतुर्थ मंडलामध्यें चक्रेश्वरी रोहिणी वगैरे चोवीस यक्षीणींची पूजा करावी.

ओं ह्रीं अत्र तिष्ठत २ ठ ठ। ओं ह्रीं अत्र सन्निहिता भवत २ वषट् । ओं ह्रीं चक्रेश्वर्यादिशासन-
देवताभ्य इदं जलमित्यादि ॥ १५ ॥

दिशाधिनाथा जिननाथयज्ञविघ्नौघविध्वंसविधानवित्ताः
इंद्रादयः पंचममंडलस्थाः सपर्यया तेऽष्ट भवन्तु तुष्टाः ॥

ओं ह्रीं इंद्राग्नियमनैऋतवरुणवायुकुबेरैशानाभिधानाष्टदिक्पालदेवा आगच्छत २ संवौषट्।
ओं ह्रीं अत्र तिष्ठत २ ठ ठ। ओं ह्रीं अत्र मम सन्निहिता भवत २ वषट् । ओं ह्रीं इद्राद्यष्टदि-
क्पालकदेवेभ्य इदमर्घ्यमित्यादि ॥ १५ ॥

द्वे रक्षसी द्वावसुरावही द्वौ द्वौ वैनतेयाविति साष्टसंख्यान् ॥
दौवारिकानिष्टबलिप्रदानात्पूर्वादिदिग्द्वारगतान् धिनोमि ॥ १६ ॥

ओं ह्रीं राक्षसाद्यष्टदौवारिका आगच्छत २ संवौषट् । ओं ह्रीं राक्षसाद्यष्टदौवारिका अत्र ति-
ष्ठत २ ठ ठ। ओं ह्रीं अत्र मम सन्निहिता भवत २ वषट् । ओं ह्रीं राक्षसाद्यष्ट–दौवारिक-
देवेभ्य इदमर्घ्यमित्यादि ॥

---

१५ ' दिशाधिनाथा ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून कमलाच्या पांचव्या मंडलामध्यें अष्ट दिक्पालांचें पूजन करावें.

१६ ' द्वे रक्षसी ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून मंडलाच्या पूर्व पश्चिम, दक्षिण व उत्तर अशा चार द्वारांच्या राक्षसादिक द्वारपालांचें पूजन करावे.

१७–२२ ' शुभप्रसन्ना ' हा श्लोक ह्मणावा तदनंतर ' ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः ' हा मंत्र १०८ वेळा

शुभप्रसन्नैर्मणिभिर्विशुद्धैस्तथा समंत्रैरथवाङ्गुलीभिः ॥
आराधयाम्यष्टशतं सुरेन्द्रैराराध्यपादं भगवज्जिनेन्द्रम् ॥

ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः असि आ उ सा स्वाहा । अनेनाष्टोत्तरशतपुष्पैरर्हन्तमाराधयेत् ॥१७॥

येऽर्हन्तास्त्रिजगज्जनैकशरणाःसिद्धा निरुद्धान्तकव्यापारा गणरक्षिणःशिवपथाभ्युद्धारिणोध्यापकाः
धीमत्सर्वपदीनलोचनसृजो वाचंयमाः संयमज्ञानध्यानजुषो मनीषितपुपस्तान्नौम्यहं भक्तितः ॥१८॥

दिग्विन्यस्तक्षिबीजांतरलिखितलकारं ठकारावृतागम् ।
द्विर्धोत्रीमंडलान्तर्निहितमुपहितब्रह्मलींकारकोष्ठं ॥
ग्लौ क्ष्मं ठं वेष्टितांतं क्षितितलमहितं ध्यायति प्रत्यहं यो ।
देवं ह्म्ल्व्र्यूंकाररूपं रिपुकुलमखिलं तस्य संस्तम्भमेति ॥ १९ ॥
ऊर्ध्वाधःपार्श्वदत्तांकुशमितरदिशा योजितं क्लीं सबीजं ।
जंभामोहात्तकोष्ठज्वलनपुरपुटाग्लातरो प्लूं समेतम् ॥
ओं व्लें धात्रे वपड्वष्टितमवनिपुरान्तर्गतं देव यस्त्वां ।
ह्रींकारं ध्यायतीद्धद्युतिमखिलजगद्वश्यतां तस्य याति ॥ २० ॥
झं वं व्हः पः क्षि बीजाक्षरमयवपुषं ठस्वरैरावृतांगं ।
त्रिघ्नाष्टार्धाब्जपत्रार्पितसकलसितं सातसत्सपुटास्थम ॥
क्लीं हं सः सत्कमंभः पुरपुटघटितं मूर्ध्नि देव भवन्तं ।
ध्यायेद्यस्तस्य भद्रं शिवममलमलं मंगलं रार्वकाल्म् ॥ २१ ॥

आकृष्टिं सुरसंपदां विदधते मुक्तिश्रियो वश्यतां ।
उच्चाटं विपदां चतुर्गतिभुवां विद्वेषमात्मैनसाम् ॥
स्तंभं दुर्गमनं प्रति प्रयततो मोहस्य संमोहनं ।
पायात्पंचनमस्क्रियाक्षरमयी साराधना देवता ॥ २२ ॥

अथ जिनेन्द्रमहापूजास्तवसमेतं श्रीचैत्यभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहं । णमो अरिहंताणं ० साहूणं ॥ चत्तारिमंगलं ० दुच्चरियं वोसरामि । णमो अरिहंताणं । चउवीसं तित्थयरे ० सामि ।

कोट्योर्हत्प्रतिमाः शतानि नवतिः पंचोत्तरा विंशतिः ।
पंचाशत्त्रियुता जगत्सु गुणिता लक्षाः सहस्राणि तु ॥
सप्ताग्रापि च विंशतिर्नवशतिद्व्यूनं शतार्धं मता-।
स्ता नित्याः पुरतुंगपूर्वमुखसत्पर्यंकबंधाः स्तुवे ॥

इच्छामि भंत्ते चेदियभत्तिकाओसग्गो कओ तस्सालोचेउं । अहलोयतिरियलोयउड्ढलोयम्हि कट्टिमाकट्टिमाणि जाणि जिणचेयाणि ताणि सव्वाणि तिसु वि लोएसु भवणवासियवाणवेंतरजोयिसिय-कप्पवासियान्ति चउविहा देवा सपरिवारा दिव्वेहिं गंधेहिं, दिव्वेहिं अक्खेहिं, दिव्वेहिं पुप्फेहिं, दिव्वेहिं दीवेहिं, दिव्वेहिं धूवेहिं, दिव्वेहिं चुण्णेहिं, दिव्वेहिं वासेहिं, दिव्वेहिं ण्हाणेहिं, णिच्चका-

ह्मणून अरहंताची आराधना करावी. व तदनंतर 'येऽर्हन्तास्त्रिजगज्जनैकशरणा ही स्तुति 'पायात्पंचमस्क्रियाक्ष-रमयी साराधना देवता' या आन्तिम चरणापर्यंत ह्मणावी.

२३ तदनतर 'अथ जिनेन्द्रमहापूजः' हा पाठ ह्मणून कायोत्सर्ग करावा व तदनंतर 'इच्छामि भंते चे-

लमच्चंति, पुज्जंति, वदंति, णमंसन्ति चेदियमहाकल्लाणं करंति । अहमिहवसंतो तत्थ संताइ णिच्चकालमच्चेमि, पूजेमि, वंदामि णमंसामि दुक्खक्खओ कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगइगमणं, समाहिमरणं जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं ॥ २३ ॥

अथ जिनेंद्रमहापूजास्तवसमेतं पंचगुरुभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहं । शेपं णमो अरहंताणं० चत्तारि मंगलमित्यादि पूर्ववत् ।

प्रातिहार्यैर्जिनान्सिद्धान्गुणैः सूरीन्स्वमातृभिः ।
पाठकान्विनयैः साधून्योगांगैरष्टभिः स्तुवे ॥

इच्छामि भंत्ते पंचगुरुभत्तिकाओसग्गो कओ तस्स आलोचेउं । अठ्ठमहापाडिहेरसहियाणं अरहंताणं । अठ्ठमहाकम्मविप्पमुक्काणं सिद्धाणं । अठ्ठपवयणमाउवायिसंजुत्ताणं आइरियाणं । आयारादिसुदणाणोवदेसयाणं उवज्झायाणं । तिरयगुणणपालणरयाणं सव्वसाहूणं । भत्तीए णिच्चकालं अंचेमि, पूजेमि, वंदामि, णमंसामि दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो सुगइगमणं समाहिमरणं जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं ॥ २४ ॥

दियभत्तिकाओसग्गो कओ ' हा पाठ म्हणावा व कायोत्सर्गांत जे दोप झाले असतात त्याची आलोचना करावी

२४ ' अथ जिनेन्द्रमहापूजास्तव समेतं ' हा मंत्र ह्मणून पंचगुरुभक्ति कायोत्सर्ग करावा. णमो अरहंताणं वगैरे पूर्वीप्रमाणेंच ह्मणावें तदनंतर ' इच्छामि भंते पचगुरुभत्ति काओसग्गो हा पाठ पूर्ण ह्मणून कायोत्सर्गांत जे दोप झाले असतील त्यांची आलोचना करावी.

अथ जिनेन्द्रमहापूजास्तवसमेतं श्रीशांतिभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहं। शेषं पूर्ववत्।

श्रीमत्पंचमसार्वभौमपदवीं प्रद्युम्नरूपश्रियं।
प्राप्तः षोडशतीर्थकृत्वमाखिलत्रैलोक्यपूजास्पदम् ॥
यस्तापत्रयशांतितः स्वयमितः शांतिं प्रशांतात्मनाम्।
शांतिं यच्छति तं नमामि परमं शांतिं जिनं शांतये ॥

इच्छामि भंते संतिभत्तिकाओसग्गो कओ तस्सा ोचेउं। अट्ठमहापाडिहेरसाहियाणं, पंचमहाकल्लाणसंपण्णाणं, चोत्तीसअइसयविसेसजुत्ताणं, बत्तीसदेविंदमणिमौलिमत्थमहियाणं, बलदेववासुदेवचक्कहररिसिमुणिजयिअणगारावगूढाणं, थुथिसयसहस्सणिलयाणं, उसहायिवीरावसाणाणं मंगलमहापुरुसाणं, भत्तीये णिच्चकालं अंचेमि पूजेमि, वंदामि, णमंसामि, दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगइगमणं, समाहिमरणं, जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं २५ ॥

अथ जिनेन्द्रमहापूजास्तववंदनासमेतं सिद्धचैत्यपंचगुरुशांतिभक्तीर्विधाय तद्धीनाधिकदोषविशुध्यर्थं समाधिभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहं ॥ शेषं पूर्ववत्।

स्वात्माभिमुखसंवित्तिलक्षणं श्रुतचक्षुषा।

---

२५ 'अथ जिनेन्द्रमहापूजास्तवसमेतं' हा पाठ ह्मणून शांतिभक्ति कायोत्सर्ग करावा. 'णमो अरहंताणं' वगैरे पूर्वीप्रमाणेच ह्मणावें. 'इच्छामि भंते।' 'संतिभत्ति काओस्सग्गो कओ' हा पाठ ह्मणून कायोत्सर्गात जे दोष झाले असतील त्यांची आलोचना करावी.

पश्यन्पश्यामि देव त्वां केवलज्ञानचक्षुपा ॥

इच्छामि भंते समाहिभत्तिकाओस्सग्गो कओ तस्स आलोचेउं । रयणत्तयरूवपरमप्पज्झाणलक्खणं समाहिं सव्वकालमंचेमि, पूजेम, वंदामि, णमंसामि दुक्खक्खओ कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगइगमणं, समाहिमरणं जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झ ॥ २६ ॥

प्रध्वस्ताशेपघातिप्रकटानिरवधिज्ञानदृग्वीर्यसौख्यः ।
कल्याणैः पंचभेदैः प्रविलसति चतुस्त्रिंशता चातिशेपैः ॥
तैरष्टप्रातिहार्यैस्त्रिजगदधिपतिर्यस्तमेनं प्रवंदे ।
स्याद्वादामोघवाक्यं सकलसुखकरं सन्नतेन्द्रं जिनेन्द्रम् ॥

इति पंचांगप्रणामः । शांतिमंत्रं पंचकृत्वः गणधरवलयं पुण्याहमंत्रं च जप्त्वा जिनपादशेप मूर्ध्नि धारयेत् ॥

अथ धर्माचार्यस्यार्चनम् ।

अष्टकम् ।

शांतिकुंभमयकुंभसंभृतामोदमुख्यगुणशुंभदम्भसा ।
धर्मसूरिपदपंकजद्वयं यायजीमि भुवनैकभूपणम् ॥ जलम् ॥ १ ॥

---

२६ 'अथ जिनेन्द्रमहापूजास्तवसमेतं' पाठ ह्मणून समाधिभक्ति कायोत्सर्ग करावा. 'णमो अरहंताणं' वगैरे पूर्वीप्रमाणे. 'इच्छामि भंते समाहिभत्ति काओसग्गो' हा पाठ ह्मणून कायोत्सर्गांत जे दोप झाले असतील त्याची आलोचना करावी.

धर्माचार्यांचे पूजन

१ 'शांतिकुंभमय' हा श्लोक ह्मणून धर्माचार्यांचे चरणीं जलार्पण करावे.

मंदगंधवहसंगसंसरद्गंधबंधुरसुगंधचर्चया ॥ धर्मसूरि॰ ॥ गंधं ॥ २ ॥
ऋक्षभाक्षपणदक्षकक्षतक्षेपसौक्ष्म्यपरिलाक्षिताक्षतैः ॥ धर्मसूरि॰ ॥ अक्षतं ॥३॥
मंजुगुंजदलिपुंजमंजुलानेकनूतनाविनूतपुष्पकैः ॥ धर्मसूरि॰ ॥ पुष्पं ॥४॥
वर्णगंधरसपाकसारतामेदुरान्नपरमान्नभक्ष्यकैः ॥ धर्मसूरि॰ ॥ चरुं ॥ ५ ॥
लोलुपालिकुलवच्छिखालसत्कालिकाकलितकर्पुरार्चिषा ॥ धर्मसूरि॰ ॥ दीपं ॥
भृंगमंगलनिनादतो नभोरंगनृत्यदुरुधूपधूमकैः ॥ धर्मसूरि॰ ॥ धूपं ॥७॥
बीजपूरसहकारसौरभैः चोचमोचपनसादिसत्फलैः ॥ धर्मसूरि॰ ॥ फलं ॥८॥
विनुतविनयासिंधुर्भव्यलोकैकबंधुः । प्रकटितनिजधर्मो भूरिसत्पुण्यकर्मा ॥
निखिलमुनिजनेन्द्रो नम्रनानानरेन्द्रो । जयतु विनुतधैर्यः सन्नुताचार्यवर्यः ॥
अनेनार्घ्यं दत्वा पंचाङ्गप्रणामं कृत्वा प्रागुक्तविधिना यज्ञदीक्षामिंद्रः स्वीकुर्यात् ॥

---

२ 'मंदगंधवह' हा श्लोक ह्मणून गंध अर्पण करावा.
३ 'ऋक्षभाक्षपण' हा श्लोक ह्मणून अक्षत अर्पण करावे.
४ 'मंजुगुंजदलि' हा श्लोक ह्मणून पुष्पें अर्पण करावीत.
५ 'वर्णगंधरसपाक' हा श्लोक ह्मणून नैवेद्य अर्पण करावा.
६ 'लोलुपालिकुल' हा श्लोक म्हणून दीप अर्पण करावा.
७ 'भृंगमंगलनिनादतो' हा श्लोक म्हणून धूप अर्पण करावा
८ 'बीजपूरसहकार' हा श्लोक म्हणून आंबे वगैरे फळें अर्पण करावीत.
९ 'विनुतविनयासिंधुः' हा श्लोक म्हणून अर्घ्य द्यावा व आचार्यांना पंचांग प्रणाम करावा. आणि नांदी मंगलांत सांगितलेल्या विधीनें इंद्रानें यज्ञदीक्षेचा स्वीकार करावा.

अथ यंत्रदेवताविसर्जनादिविधानम् ।

अष्टाशीतिसुरा हूताः शिष्टार्हत्प्रभुपूजने ॥
इष्टमस्माकमापाद्य तुष्टा यांतु यथायथम् ॥

१ ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः असि आ उसा नवदेवताः स्वस्थानं गच्छत २ जः ३ ॥ ओं ऱ्हीं अष्टाशीतिपरिवारदेवाः स्वस्थानं गच्छत २ जः ३ । इति यन्त्रदेवताविसर्जनम् ॥१॥ तदन्ते अर्चनावेरं स्वस्थाने विनिवेशयेत् ॥

अथ द्वारपालबलिः ॥ शिलामध्येथ नासाया मध्ये सव्येनराग्रयोः ॥
शिलाया अपि षड्द्वारदेवताभ्यो बलिं ददे ॥

२ ओं ऱ्हीं क्रों प्रशस्तवर्णा हे सर्वलक्षणसंपूर्णायुधसपरिवाराः क्षेत्रपालाः श्रियः गंधर्वाः किन्नराः प्रेताः भूताः सर्वेपि ओं भूर्भुवः स्वाहा । इमं सार्घ्यं चरुममृतमिव स्वस्तिकं यज्ञभागं गृह्णीत २ ॥ इति द्वारपालबलिः ॥

॥ अथ ब्रह्माष्टदिक्पालबलिः ॥

मध्येगृहं विधातारमर्चये सलिलादिभिः ।
अष्टौ दिक्पालकान् दिक्षु बलिपीठे पदामरान् ॥

---

१ 'अष्टाशीति सुराः' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून नवदेवता व यंत्रदेवतांचे विसर्जन करावें.

२ 'शिलामध्येथ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून क्षेत्रपाल, श्री, गन्धर्व, किन्नर, भूत, प्रेत यांना अर्घ्य द्यावा. हा द्वारपाल बलि होय.

ओं ऱ्हीं क्रौं रक्तवर्णसर्वलक्षणसंपूर्ण यानायुधयुवतिजनसहित ब्रह्मन् भू र्भुवः स्वः स्वाहा। इमं साघ्र्यं चरुं अमृतमिव स्वग्तिकं यज्ञभागं गृहाण २ इति ब्रह्मबलिः ॥

ओ ऱ्हीं कनकवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण ० हे इंद्र एहि २ ओं भूर्भुवः स्वः स्वाहा इदं साघ्र्यं० गृहाण २॥

ओं ऱ्हीं रक्तवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण हे अग्ने एहि २ आ भूर्भुवः स्वः स्वाहा इदं साघ्र्य ० गृहाण२ ॥

ओं ऱ्हीं कृष्णवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण हे यम एहि २ ओं भूर्भुवः स्वः स्वाहा इदं साघ्र्यं ० गृहाण २॥

ओं ऱ्हीं श्यामवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण हे नैऋते एहि २ ओ भूर्भुवः स्वः स्वाहा इदं साघ्र्य गृहाण २॥

ओं ऱ्हीं धवलवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण हे वरुण एहि २ ओं भूर्भुवः स्वः स्वाहा इदं साघ्र्य गृहाण २ ॥

ओं ऱ्हीं कृष्णवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण हे पवन एहि २ ओं भूर्भुवः स्वः स्वाहा इदं साघ्र्यं गृहाण २ ॥

ओं ऱ्हीं पीतवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण हे कुबेर एहि २ ओं भूर्भुवः स्वः स्वाहा इदं साघ्र्यं० गृहाण २ ॥

---

३ 'ओ ऱ्हीं रक्तवर्ण' हा मंत्र ह्मणून ब्रह्मबलि द्यावा.
'ओ ऱ्हीं कनकवर्ण' हा मंत्र ह्मणून इद्राला बलि द्यावा
'ओ ऱ्हीं रक्तवर्ण' हा मंत्र ह्मणून अग्नीला बलि द्यावा.
'ओ ऱ्हीं कृष्णवर्ण' हा मंत्र ह्मणून यमाला बलि द्यावा.
'ओं ऱ्हीं श्यामवर्ण' हा मंत्र ह्मणून नैऋताला बलि द्यावा.
'ओं ऱ्हीं धवलवर्ण' हा मंत्र ह्मणून वरुणाला बलि द्यावा.
'ओं ऱ्हीं कृष्णवर्ण' हा मंत्र ह्मणून पवनाला बलि द्यावा.
ओ ऱ्हीं पीतवर्ण–हा मंत्र ह्मणून कुबेराला बलि द्यावा.

ओं ऱ्हीं धवलवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण हे ईशान एहि २ ओं भूर्भुवः स्वः स्वाहा इदं सार्घ्यं गृहाण २ ॥ इति दिक्पालबालिः ॥

ओं ऱ्हीं क्रों अपदाः सर्वे देवाः इमं बलिं गृण्हीत २ ॥ इत्यपरदेवेभ्यो बलिं बलिपीठे दद्यात् ॥ इत्यपददेवताबलिः ॥

अथ श्रीनलिनिधानम् ॥

ओं समस्ताभ्युदयनिःश्रेयससमुद्भूतदुस्तरसुखनिस्तीरनिजानंदनिदाननित्यमहादिजैन–महामहं विधाय, तस्यांते सकलमगलकुलमंदिरभगवज्जिनमंदिरमुखमंडपदाक्षिणादिग्भागरचिन–चतुरस्रमंडलविन्यस्तस्य, द्वित्रिचतुस्तालान्यतमव्यासैकांगुलतटोच्छ्रयस्य, रजतमहारजतादिमयस्य बलितालस्य तत्रिभागविष्कभायामे तद्दलायामाष्टदलवेष्टितायां एकांगुलोच्छ्रायतन्मध्यकर्णिकायां पंचकुटपप्रस्थद्वयाढकान्यतममानकलमतडुलसुश्रुतेन दधिपक्कफलादिकलितेन बलिवल्भेन अष्टांशन-र्जित।र्णिकासममूलव्यासद्व्यंगुलाग्रव्यासक्रमहानिरूपेण बलिपिंडं परिकल्प्य, तदुपरि पंचाक्षरी–रूपपंचनमस्कारं विन्यस्य, पंचगुरुसंकल्पेन बलिपिंडं समभ्यर्च्य, शुद्धदर्शनसुलक्षणोपलक्षितब-लिवाहकस्य, प्राह्णे शोणोत्तरीयमाल्यानुलेपनस्यायोदंडमंडितस्य समौनस्योदङ्मुखस्य शिरसि सोष्णीषे बलितालं समारोप्य शंखकाहलाभ्यां अन्यत्र सकलवादित्रशब्दरहितं द्वारतो निर्गत्य छ-त्रचामरगानानेकनानावाद्यनिनादविराजितेन जिनबिंबपुरःसरेण बलिनालेन जिनमंदिरं संगि-

---

ओं ऱ्हीं धवलवर्ण–हा मंत्र ह्मणून ईशान दिक्पालाला बलि द्यावा.
ओं ऱ्हीं क्रो–हा मंत्र ह्मणून अपद देवांना बलि द्यावा.

णीतालेन प्रथमवारे परीत्य पूर्वादिदिक्षु क्रमेण समहस्तालिंगितकर्तृवाद्यतुटंकरीखर्जुसकौंचवटभविषमंजरीतालैर्द्वितीयवारे तत्परीत्य बलिपीठं सकृत्प्रदक्षिणीकृत्य प्रक्षाल्य पादौ जिनावासं प्रविश्य तदभ्यंतरे बलिस्थापनभांगिमल्लनवनागकौलिककटंकरीतालैस्तृतीयवारे तत्परीत्य द्वारोपांते जिनार्चामभ्यर्च्य तां बलिं च पूर्वस्थाने निवेश्य, बलिदेवानभ्यर्च्य, विनम्य, विसृज्य, बल्यन्नमंभःसंभृतं बलिपीठे निधाप्य, बलिक्रियां मध्याह्ने सितांबरादिमद्धृततद्बलिना, निशि पीतांबरादिभद्धृततद्बलिना जिनबिंबवियुक्तेन तां तथैव निष्ठाप्य, राजराष्ट्रश्रीबलकरश्रीबलिनामनित्योत्सवं एवं विधाय नित्यानंदनिबंधननित्यमहादिजैनमहामहमंगलं सागं विधातुमिसे वयं उत्सहामहे । क्रमविध्यवधानाय पुष्पांजलिः ॥

मध्ये जिनेन्द्रानिहवल्भापिंडे क्रमेण पूर्वादिषु दिक्षु सिद्धान् ॥
सूरीनुपाध्यायगुरूंश्च साधूनाराधयामो विधिना स्वमंत्रैः ॥

ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः असि आउसा पंचपरमेष्ठिन आगच्छत २ संवौषट् । ओं ह्रां० अत्र तिष्ठत २ ठ २ ॥ ओं ह्रां० अत्र मम सन्निहिता भवत २ वषट् ॥

स्वच्छैस्तीर्थजलैरतुच्छसहजप्रोद्गंधिगंधैः सितैः ॥
सूक्ष्मत्वायतिशालिशालिसदकैर्गंधोद्गमैरुद्गमै. ॥
हव्यैर्नव्यरसैः प्रदीपितशुभैर्दीपैर्विपद्धूपकैः ॥
धूपैरिष्टफलावहैर्बहुफलैः पंचापि चार्ये गुरून् ॥

ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः पंचपरमेष्ठिनो जलं गृण्हीध्वं २ नमः । ओं ह्रां, गंधं ॥ ओं ह्रां०

अक्षतान् ॥ ओं ऱ्हां० पुष्पकं । ओं ऱ्हां० चरुं । ओं ऱ्हां० दीपं । ओ ऱ्हां० धूपं । ओं ऱ्हां० फल । ओं ऱ्हां० अर्घ्यम् ॥ २ ॥

पूर्वस्यां दिशि । भवेयुर्मंगिणीताले लघुर्बिंदू लघू गुरू ॥

नांदनिमांतरं पूर्वपर्यये तं प्रयोजय ॥ मंगिणीतालम् ॥

तक्त्तो दिगिदिगिणां ण्णंतकणां । दिक्किणगिणदो । तक्किंणंगण्णिं गिडिदिरागिड । तगदरगिड दगिडतक्कणंगी । तद्दित्त । तक्कडतगदरगिडदगिदो ॥ इति प्रथमपर्ययः । द्वितीयपर्यये ॥ प्राच्यां दिशि ॥

समहस्ते लघुद्वंद्वं विरामांतं द्रुतद्वयम् ॥

द्वितीयपर्यये प्राच्यां सामान्याख्यः स योज्यताम् ॥ ० ० ॥

तक्कतरिकी तकणांगि तोकणं तकण । दिक्किणगिणदो दिक्कणगिणदो ॥ तक्कडदरिगिड तगदर गिडदागि तक्कणांगि तरिकिट तद्दित्ततक्कड तगदरगिडदागिदो ॥ आग्नेयां दिशि ॥

ताले लिंगितसञ्ज्ञे स्याद् द्रुतद्वद्वं गुरु र्लघुः ॥

ललितापरनामानं आग्नेय्गां तं प्रवादय ॥ ७००९ ॥

तद्धित्तगणंग तोक । दिगिदिगिणां दिक्किणगिणदो । दरिगिडदरिगिडतगदरगिडदगि । तक्कंणं गित्तरिकिट्टतद्दित्ततक्कड तगदरगिडदागिदो ॥ २ ॥ दक्षिणस्यां दिशी ॥

कर्तृवाद्याव्हये ताले द्रुतद्वद्वं लघुद्वयम् ॥

कुड्डुक्कापरनामानं अपाच्यां तं प्रयोज्य ॥ ७०० ॥

तक्कणं दिक्कणदिद्धि । णंतकणं दिक्किणगिणदो तत्तागिडदगि । तक्कणंगि तक्कत्तरि । तत्तागि-डदगि । तदित्ततक्कड तगदरगिडदगिदो ॥ ३ ॥ नैऋत्या दिशि ॥

ताले तुटंकरीनाम्नि द्रुतद्वंद्वं लघुस्तथा ॥
तं तुरंगापराभिख्यं नैऋत्या दिशि योजय ॥ ० ० ॥

तक्कतोक । तरिकितो कणंगतोक । दिगिदिगिण तक्कणंगि दिक्किण गिणदो । टिक्कि-टिक्किडदगिणंगु । णंगिड दगिदरि गिडदरि गिडदाग तक्कत्तरि कितकणंगि तक्कट दगिदरि गिडदगिदो तम् ॥ प्रतीच्यां दिशि ॥

चत्वारो लघवश्चांते गुरुः खर्जुमतालके ॥
कतुकापरसंज्ञं तं प्रतीच्यां परिवादय ॥

दिकितोक णकतोक णंदिणं तकणं दिक्किणगिणदो । दित्तगणंगिड तक्कड दिक्कड । तगदर-गिडदगि तक्कणंगि । तदित्त तक्कड तगदर गिडदगिदो ॥ ५ ॥ वायव्यां दिशि ॥

क्रौंचताले द्रुतं द्वंद्व यगणः परिकीर्तितः ॥
कंदर्पापरसंज्ञं तं वायव्यां दिशि वादय ॥ ७००९९ ॥

तद्दिक्कित्तोंग दरिगिड तगदरगिडदगि तदिगि दिंदिं निदिगिणा तकणां दिक्किणं गिणंतो तक्कड तगदरगिडदगिदरिगिददगिनं गिडदगि ।

तत्तरि तरिक्कितगणंगिदो । गिडदगितद्धि । तक्कडतगदरगिडदगिदो ॥ ६ ॥ उदीच्यां दिशि ॥

ताले वटभसंज्ञे स्यान्नगणो मगणस्तथा ॥

वसंतापरनामानं उदीच्यां तं प्रयोजय ॥ ऽ ॥ ९९९ ॥

तद्दिगदीं । तद्दिगदीं । दिकितोक तदिगिदि णंतकणां दिक्किणगिणंदो । तक्कड दगिदरि गिडदगि तक्कडतगदरगिडदगि । तक्कतरि तत्तरागिडदगि तद्दित्त। तक्कड तगदर गिडदगिदो ॥७॥ ईशान्यां दिशि ॥

वेदद्रुता विरामांता द्विवारं विपमंजरौ ॥

त्रिपमापसंज्ञां तामैशान्यां दिशि वादयेत् ॥ ऽoooooooo ॥

तक्किटकातक तगिकिणां तक्कणांगि । धिकिणागिणतो । तक्कडदगि दरिगिड दरिगिड । तक्कडदागेत । तक्कडदगि । दरिगिड दरिगिड । तक्कड दगित । तक्कडदगि । दरिगिड दरिगिड दगितोतम् ॥ ८ ॥ इति द्वितियपर्यय: ॥ बलिपीठ सकृत्प्रदक्षिणक्रित्य प्रक्षाल्य पादौ जिनावासं प्रविश्य तदभ्यंतरे ॥ तृतीयपर्यये ॥ पूर्वस्यां दिशि ॥

लघुद्वयाप्लुतस्ताले बल्याख्ये तं प्रयोजय

तृतीयपर्यये प्राच्यामुत्नवापरनामकम् ॥ ऽ ॥ ९ ॥

तक्कतोक दिकिताक णं दिक्किडदगित्तक्कणा दिकिण गिणदो । दरिगिड तगदर गिडदगि । दरिगिड तगदर गिडदगि । तकणांकि तारिकिट्ट । तत्तरगिडदगि । तद्दित्त तक्कड । तगदर गिडदगिदो ॥ १ ॥ आग्नेय्यां दिशि ॥

स्थापनाख्ये भवेत्ताले द्रुतद्वंद्वं लघुः प्लुतः ॥

तं वर्द्धनापराभिख्यं आग्नेय्यां दिशी योजय ॥ ७००९ ॥

दिगि दिगिणं । दिक्किणदि । णंदिक्किड दगितक्कणं दिक्किण । गिणगिणदो । तत्तरगिडदे गिडदगिगिड दगिगिड तगदरगिड देगिड दगिडंगिड । तक्कडदरिगिड । तगदरगिडदगि । तद्दित्त तक्कड तगदर गिडदगिदो ॥ २ ॥

दक्षिणस्यां दिशी ॥ भंगिनामानि ताले स्याल्लघुद्वंद्वं गुरुद्वयम् ॥

त्रिभंग्यपरसंज्ञं त यमाशायां प्रयोजय ॥ ७ ॥ ९९ ॥

तक्कतरिकिं तोक तक्कडदगि दरिगि दगितोक तक्कण दिक्किणं तकणां ॥ दिक्किणागिणदो तत्तरगिडदगि । तक्कणंगि तक्कुत्तरिगित्त तक्कुत्तरिगि । तक्कडदरिगिड । तगदरिगिड दगिणां । तद्दित्ता-तक्कड तगदरगिडदगिदो ॥

॥ नैऋत्यां दिशि ॥ मल्लताले चतुर्मात्रं विरामांतं द्रुतद्वयं ॥

नैऋत्यां दिशि तं वाद्यवादनाभिख्य वादय ॥ ॥॥००॥

तक्कतोक दिकितोकणं दिक्किणदि णंतकणं दिक्किणगिणदो । तक्कण दरिगिड । तगदरगिडदगि । तक्कणंगि नरिकिट्ट तद्दित्त । तक्कड तगदर गिडदगिदो ॥४॥ पाश्चिमायां दिशि ॥

नवताले लघुद्वन्द्वं गुरुद्वन्द्वं प्लुतस्तथा ॥

नंदनापरनामानं प्रतीच्यां तं प्रयोजय ॥ ७ ॥ ९९९ ॥

तक्कत्तो तरिकि तक्कडदगि । तक्कणंग तोक तक्कणदोक तक्कणां । दिकिणंगिणंदो तत्तरगिडदगि । तक्कणंगि । तगदर गिडदगि । तक्कणंगि । तक्कडदरिगिड । तगदरगिदगि तक्कणांगि । तरिकिट

तद्दित्त । तक्कट तगदर गिडदगिदो ॥ ४ ॥

वायव्यां दिशि ॥ नागताले विरामान्तं भवेल्लघुचतुष्टयम् ॥
गजलीलपराख्यं तं वायव्यां दिशि योजय ॥ ७ ॥

दिगिदिगिणं णंतकणां । णंतकणं । दिक्किणगिणदो । तक्कडदरिगिड । तक्कडदगि । दरिगिडदगि ॥ तक्र डदरिगिड तगदरगिडदगि । तक्कतरिकिट । तत्तारगिडदगि । तद्दित्ततक्कड तगदरगिडदगिदो ॥ ६ ॥

उदीच्यां दिशि ॥ ताले कौलिकसंज्ञे स्युः क्रमाद्गुरुलघुप्लुताः ॥
तं कोकिलाप्रियान्याख्यमुदीच्यां दिशि वादय ॥ ७९ ॥ ९ ॥

ताद्दिगर्दि । दिगिदिगिणां । दिगिणां । दिगिदिगिणांदि । दिक्किणगिणंदो । तत्तरगि- डदगि तक्कणंगि । तद्दित्त तक्कड तगदरगिड दगिदो ॥

ईशान्यां दिशि ॥ कंटकर्या लघुद्वंद्वं गुरुर्लघुयुगं गुरुः ॥
जयमंगलरूढीं तामैशान्यां दिशि वादय ॥ ७ ॥ ९ ॥ ९ ॥

णंदिक्किणंग तोंगा णंतकणां । दिक्किणगिणदो । दरिगिड तगदरगिडदगि । तक्कणंगि । तरिकिट । तद्दित्त तक्कड तगदरगिडदगिदो ॥

ततो द्वारोपांते जिनबिंबार्चनम् ॥ स्वच्छैस्तीर्थै० । देवं समभ्यर्चये ॥

ओं ह्रीं श्रीमदर्हत्परमेष्ठिने ॥ जलं गंधमित्यादि ॥

अथ तां बलिं च पूर्वस्थाने निवेश्य बलिदेवार्चनम् ॥

स्वच्छैस्तीर्थै० । पंचापि चार्ये गुरून् ॥ ओं ऱ्हां ऱ्हीं पंचपरमेष्ठिभ्यो जलमित्यादि ॥

तुभ्यं नमोस्तु नवकेवलपूर्वलब्धे ॥
तुभ्यं नमोस्तु परमैश्वर्योपलब्धे ॥
तुभ्यं नमोस्तु मुनिकुंजर यूथनाथ ॥
तुभ्यं नमोस्तु भुवनत्रितयैकनाथ ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः असि आ उसा पंचपरमेष्ठिनः स्वस्थानं गच्छत २ जः ३ ॥

इति बलिदेवताविसर्जनम् ॥ १ ॥

ओं ऱ्हीं क्रों अपदाः सर्वे देवा इमं बलिं गृण्हीत ॥ २ ॥ इत्यपददेवेभ्यो बल्यन्नमंभःसंभृतं बलिपीठे दद्यात् ॥

इत्थं नित्यमहं विधाय विधिना निर्वर्त्यते श्रीबलि—
र्योसौ तेन बलारिवद्बहुबलो राजा स्वयं श्रीबली ॥
देशोऽयं दिशतात्सुखानि बलवद्वर्णाश्रमाणां सदा ॥
भूयात्सर्वबल जिताहितबलं जैनं मतं वर्द्धताम् ॥

इति श्रीबलिविधानम् ॥

अथ मूलनेरागतः स्नेष्टप्रार्थना ।

जय जय जिन शश्वद्विश्वविद्यैकमूर्ते । हर हर दुरितं मे ध्वस्तनिःशेषदोष ॥

१ 'जय जय' हा श्लोक म्हणून इष्टप्रार्थना करावी. या श्लोकांत 'हे जिनेशा ! माझी पातकें नष्ट

नय नय नतनाकिन्नात मा मुक्तिमार्गं । भव भव शरणं मे जन्मजन्मन्यधीश ॥१॥

अथ शुभानुध्यानम् ।

शांतिः शिरोधृतजिनेश्वरशासनानां । शांतिर्निरंतरतपोत्ररभावितानाम् ॥
शांतिः कषायजयजृंभितवैभवानां । शांतिः स्वभावमहिमानमुपागतानाम् ॥ २ ॥
जीवंतु संयमसुधारसपानतृप्ता । नंदन्तु शुद्धसहजोदयसुप्रसन्नाः ॥
सिध्यंतु सिद्धिसुखसंगकृताभियोगास्तीव्रं तपंतु जगता त्रितयेऽर्हदाज्ञाः ॥ ३ ॥
तद्द्रव्यमव्यथमुदेतु शुभैः स देशः संतन्यतां प्रतपतु सततं स कालः ॥
भावः स नंदतु सदा यदनुग्रहेण । प्रस्नौति तत्वरुचिमाप्तगवी नरस्य ॥ ४ ॥

अथ जिनेश्वरविसर्जनम् ॥

प्रक्षीणदोषमलमिद्धमणिप्रकाशं लोकैकभूषणमहो जिनदिव्यरत्नम ॥
मुक्तिश्रियः सपदि संवदनं विधातुं । पूज्यं प्रपूज्य हृदये जिनदिव्यरत्नम् ॥ ५ ॥

करा, मला मोक्षमार्गाची प्राप्ति करून द्या व जन्मोजन्मी आपणच माझें रक्षण करा.' असा अभिप्राय आहे.

२–४ 'शान्तिरित्यादि' तीन श्लोकांत सर्वांना शान्ति मिळावी असें चिंतन करावें, असा अभिप्राय व्यक्त केला आहे. तो याप्रमाणें—जिनधर्म धारण करणाऱ्यांना शांति लाभो, नहमी तप करणाऱ्या ऋषिजनांना शांति लाभो, कषायजय केल्याने ज्यांचें आत्मवैभव वाढलें आहे त्यांना शांति मिळो. इत्यादि.

५–६ 'प्रक्षीणदोषेत्यादि' हा श्लोक म्हणून व ओं ह्रां ह्रीं वगैरे मंत्र म्हणून जिनेश्वराचें विसर्जन करावें. जिनेश निर्दोष रत्नाप्रमाणें प्रकाशमान आहेत. ते लोकाचें अद्वितीय भूषण आहेत. यास्तव जिनेश्वरांची पूजा करून त्यांना मी माझ्या हृदयीं विराजमान करितो. असा या श्लोकाचा अभिप्राय आहे. हे जिनेश प्रमादामुळें

ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः असि आउसा अर्हत्परमेष्ठिन् स्वस्थानं गच्छ गच्छ जः २ ॥।

प्रमादाज्ज्ञानदर्पाद्यैर्विहितं विहितं न यत् ।
जिनेन्द्रास्तु प्रसादात्ते सकलं सकलं च तत् ॥

क्षमापणपूर्वकं पंचांगप्रणामः ॥

मोहध्वांतविदारणं विशदविश्वोद्भासिदीप्तिश्रियम् ।
सन्मार्गप्रतिभासकं विबुधसंदोहामृतापादकम् ॥
श्रीपादं जिनचंद्रशांतशरणं सद्भक्तिमाने मिते ॥
भूयस्तापहरस्य देव भवतो भूयात्पुनर्दर्शनम् ॥

किंवा अज्ञानामुळे पूजा करितांना कांही विधि केला असेल अथवा कांही केला नसेल तर आपल्या प्रसादानें सर्व पूर्णता होवो. असे ह्मणून पचांग नमस्कार करावा.

७ पंचांग नमस्कार केल्यानंतर ' मोहध्वांतविदारणं ' हा श्लोक ह्मणावा. याचा अभिप्राय-हे जिनेश मोहांधकार दूर करणारें, सन्मार्ग दाखविणारें, संसारताप दूर करणारें असें आपलें दर्शन पुनः घडो अशी जिनेश्वरांची प्रार्थना केली आहे.

अथ तद्रात्रौ दीपानामुत्करेण जिनधामचत्वरशोधनम् ।

उद्योतिताशेषजगत्त्रिकालतत्त्वं परंज्योतिरवाप देवः ।

यस्तस्य पूजाप्रमुखे प्रदीपैः श्रीचत्वरीशोधनमातनोमि ॥

ओं न्हीं पद्मरागमणिभिरिव देदीप्यमानकर्पूरपारिदीपैरिवोभयपार्श्वप्रज्वलतोल्कया भगवतोर्हतो-वतरणं करोम्यस्माकं धर्ममुज्ज्वलं करोतु भगवान् स्वाहा ॥

॥ इति नांदीमंगलविधानम् ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि नांदीमंगलविधानीयो नाम प्रथमपरिच्छेदः॥१॥

नांदी मंगल विधान ज्या दिवशी केलें जातें त्या दिवशीं रात्री जिनमंदिराची भूमि दीपांनी शोधित करावी अर्थात् प्रकाशित करावी

' ओ न्हीं पद्मरागमणि ' हा मंत्र ह्मणून जिनेन्द्र भगवताची आरती करावी व हे जिनेश आमचा धर्म आपण उज्ज्वल करावा अशी प्रार्थना करावी.

याप्रमाणें हे नांदी मंगल विधान समाप्त झालें.

नेमिचंद्र देवानीं रचलेल्या या प्रतिष्ठातिलक नावच्या ग्रंथामध्ये ' नांदीमंगलविधान ' नावाचा पहिला अधिकार समाप्त झाला

अथ द्वितीयः परिच्छेदः ।

अथ अंकुरार्पणविधानम ।

प्रतिष्ठादिवसात्पूर्व नवमेऽह्नि शुभे निशि ॥
वक्ष्यमाणेन विधिना विदध्यादंकुरार्पणम् ॥ १ ॥
सप्तमे पंचमे वाह्नि तद्विधिर्न विरुध्यते ॥
इष्टत्वाद्व्यासकल्पस्य प्रस्तुतार्थोपयोगतः ॥ २ ॥
तस्मिन्नेव दिने रात्रौ शान्तिहोमविधिं बुधाः ॥
प्रारभ्य विनियुंजीत प्रतीन्द्रास्तत्र कांश्चन ॥ ३ ॥
तेपि नित्यं विदध्युस्तं यावच्चावभृथक्रिया ॥
तद्भस्म प्रत्यहं शान्त्यै यष्ट्रे दद्युः समंत्रकम् ॥ ४ ॥

१–२ प्रतिष्ठादिवसाच्या पूर्वी शुभ अशा नवव्या दिवशी रात्री पुढे सांगितले जाणाऱ्या विधिप्रमाणें अंकुरार्पण करावे. हे अंकुरार्पण प्रतिष्ठेच्या दिवसापूर्वी सातव्या अथवा पांचव्या दिवशी केले तरी चालते. कारण व्यासप्रतिष्ठा करण्याच्या समयी अशा रीतीनें अंकुरार्पण केले तरी ते विरुद्ध होत नाहीं.

३–४ त्याच दिवशीं रात्री शांतिहोमविधि करावा. या कामी प्रतिष्ठाचार्यानें कित्येक प्रतीन्द्रांना नेमावें. त्या प्रतीन्द्रांनी अवभृथक्रिया विधि होईपर्यंत हा शांति होम विधि करावा. व प्रतिष्ठाकारापकाला दररोज शांति होमाचें भस्म मंत्र म्हणून द्यावें.

तस्मिन्नेव दिने प्राण्हे सांगं नित्यमहोत्सवम् ॥
प्रारभ्य विनियुंजीत प्रतीन्द्रास्तत्र कांश्चन ॥ ५ ॥
तेऽपि कुर्युस्त्रिसंध्यं तं यावच्चावभृथक्रिया ॥
जिनस्नानावशेषां च यष्ट्रे दद्युः समंत्रकम् ॥ ६ ॥
प्रोक्तो नांदिविधौ पूर्वं स्वो नित्यमहक्रमः ॥
यज्ञदीक्षाविधानं तु केवलं तत्र वर्ज्यते ॥ ७ ॥
तस्मिन्नेव दिने प्राण्हे शांतिकर्मविधिं सुधीः ॥
प्रारभ्य विनियुंजीत प्रतीन्द्रांस्तत्र कांश्चन ॥ ८ ॥
तेऽपि नित्यं विदध्युस्तं यावच्चावभृथक्रिया ॥
ते चत्वारेऽथवा शिष्टाः शांतिमंत्रं समाहिताः ॥ ९ ॥

५–७ त्याच दिवशी सकाळी सांगोपाग नित्यमहोत्सव विधि प्रारभावा व हा विधि करण्याच्या कार्मीहि कित्येक प्रतीन्द्रांना प्रतिष्ठाचार्यानें नियुक्त करावें. त्यांनीही अवभृथक्रिया होईपर्यंत हा विधि प्रातः-काली, दोन प्रहरीं व संध्याकाली करावा. व दररोज प्रतिष्ठाकारापकाला गंधोदक व अक्षता समंत्र अर्पण कराव्यात. नांदिविधिमध्यें हा नित्यमहविधि सांगितला आहे तो सर्व या प्रकरणीं उपयोगांत आणावा. फक्त यज्ञदीक्षाविधि मात्र या प्रकरणांत गाळावा

८–११ त्याच दिवशी प्रातःकाली शांति कर्म विधि इंद्रानें करावा व या कार्यीं ही त्यानें काहीं प्रतीन्द्रांची योजना करावी. त्यांनी हा विधि अवभृथ क्रिया होईपर्यंत करावा. हा विधि करणारे प्रतीन्द्र चौघे असावेत. त्यांनी एकाग्रतेनें शांति मंत्राचा जप करावा. १०८ वेळां अपराजित मंत्राचा जप करून

अष्टोत्तरशतं वारान् जपेयुश्चापराजितम् ॥
मंत्राक्षतांस्तदन्ते ते यष्ट्रे दद्युः समंत्रकम् ॥ १० ॥
वक्ष्यते तद्विधिः सर्वो यज्ञशालाप्रवेशने ॥
केवलं वर्ज्यते तत्र वास्तुदेवबलिक्रिया ॥ ११ ॥

अथ अंकुरार्पणविधेः प्रयोगः ॥

श्रीमज्जिनेन्द्रं जगदेकचंद्रं चंद्रार्ककोटिप्रभमिद्धलोकम् ॥
लोकानवन्तं प्रणिपत्य पुण्यं पुण्यांकुराभ्यर्चनमातनोमि ॥

ओं त्रिजगदेकसारसर्वानुल्लंघनीयपरमप्रकर्षप्रतिष्ठाधिष्ठितविशिष्टानंतचतुष्टयजुष्टस्य भगवज्जिनेन्द्रस्य पादारविन्दं शुभगमकहिमकुंदस्वर्णहाटकहट्टपुण्यांकुरपटलैः समर्चयितुकामा एते वयं, साक्षादकृत्रिमचैत्यालयलक्ष्मीमात्मसात्कुर्वतश्चैत्यालयस्य प्राच्यामुदीच्यां वा दिशि, प्रकल्पितकूटमंडपसभान्यत-

---

यजमानाला समंत्र मंत्राक्षता अर्पण कराव्यांत 'यज्ञशालाप्रवेश' या सदराखालीं हा विधि आम्ही सांगू पण या विधिमध्यें वास्तुदेवबलि विधि वर्ज्य आहे.

अंकुरार्पणविधिचा प्रयोग ॥

कोट्यवधि चंद्र व सूर्य यांच्या कांतीला मागे टाकणाऱ्या अशा देहकांतीला धारण करणारे आणि सर्व जगाला प्रकाशित करणारे, जगांत अद्वितीय चंद्र व लोकांचें रक्षण करणाऱ्या अ जिनेश्वरास नमन करून मी पुण्यप्रद असा पुण्यांकुराभ्यर्चन विधि सांगण्याला सुरवात करितो.

'ओं त्रिजगदेकसार' या गद्याचा अभिप्राय–अकृत्रिम चैत्यालयांची शोभा हरण करणाऱ्या अशा जिनमंदिरामध्यें रचलेल्या मंडपांत एक वेदी तयार करावी. जमीनीवर न पडलेलें अर्थात् अधर धरलेल्या अशा गाईच्या शेणांत उंबराच्या अंतरसालीचें वस्त्रगालित चूर्ण मिसळून कुमारींच्या हातून ती वेदी सारवावी. व तिच्या-

माश्रये, भूम्यपतितगोमयक्षीरद्रुमत्वक्कषायकन्यकाकरसंमार्जितवेदिकास्थलरचितनानाविधरुचिर- रंगवलिपुष्पोपहारशोभिते, विचित्रवितानमुक्तादामदर्भमालादिगर्भिते, चतुर्दिग्द्वारतोरणदिक्पालकेतनध्वजामालादिविविधमंडनमंडिते मध्येमंडपं, पंचवर्णचूर्णैः सुवर्णवर्णकर्णिकमरुणवर्णदलाष्टकमंभोरुहं विलिख्य, तत्कर्णिकायां मायाबीजाक्षरोपरि मुकुरफलपल्लवफुल्लाक्षतलक्षितं, श्वेतसूत्रपरिवेष्टितमभिवेष्टितग्रीवाप्रदेशं, पंचरत्नसुवर्णौषधोपहितसुधाक्षराभिमंत्रिततीर्थांभःपूर्णकलशमवस्थाप्य, पूर्णकुंभतिरीटचतुर्भुजपद्मकुड्मलहस्तप्रशस्तश्र्यादिपुष्ट्यंतदेवतानां मंत्रान्पूर्वादिदलेषु विलिख्य, बहिश्चतुष्कोणमंडले दिक्पालमंत्रान्, तद्बहिस्तथाविधमंडले भेर्यादिमंगलाष्टकमवस्थाप्य, बहिर्मंडलत्रय विरचय्य, तदेतत्पंचमंडलपश्चिमभागरचितरमणीयविष्टरे, विघ्नविक्षेपणदक्षं सर्वाण्हयक्षं विनिक्षिप्य, तत्पंचमंडलपूर्वभागे यावदमत्रं विरचितेष्वंशेषु प्रत्यंशं प्रस्तीर्णप्रस्थशालिविलिखितस्वस्तिकेषु प्र-

वर रांगोळी घालून ती पुष्पांनी सुशोभित करावी. वेदीवर उत्तमसा चांदवा बांधावा व त्याला मोत्याच्या दर्भाच्या वगैरे माळा बांधाव्यात. चादव्याच्या चारी दिशेला तोरणे, दिक्पालध्वजा वगैरे लाऊन शोभा आणावी. वेदीवर पिवळ्या रंगाची कर्णिका लिहावी. व तांबड्या रंगाची आठ कमलदळे लिहावी अशा रीतीचे कमळ रचल्यावर त्या कर्णिकेमध्ये ' ऱ्हीं ' हे अक्षर लिहावें व त्या अक्षरावर एक कुंभ पुष्प, पल्लव फलांनी युक्त असा ठेवावा. त्याच्या गळ्याला पांढरें सूत गुंडाळावें व अमृताक्षरांनी अभिमंत्रित अशा तीर्थोदकानें तो कुंभ भरलेला असावा. कर्णिकेच्या आठ दिशेला असलेल्या आठ कमलदलांत श्री, ऱ्हीं, धृति, कीर्ति, बुद्धि, लक्ष्मी, शांति व पुष्टि अशा आठ देवतांचे मंत्र पूर्वादि दलामध्ये लिहावेत. या कमलदलांच्या बाहेर चौकोनीं मंडलामध्ये दिक्पालाचे मंत्र लिहावेत व तशाच रीतीच्या दुसऱ्या मंडलामध्यें भेरी, शंख वगैरे आठ मंगलद्रव्यें स्थापावीत. तदनंतर या दोन चौकोनी मंडलासभोंवती पुनः तीन चौकोनी मं-

त्येकं दशद्वादशाष्टसंख्या वा, जिनाध्वरादिनसंख्या वा, पालिकाघटिशरावपटलीः कल्पेशभावन–ज्योतिष्कदेवताः क्रमेण विन्यस्य, तत्कोणेपु पूर्णकुंभान् शोभार्थं पटलीरवस्थाप्य, समुचितसपर्या-विशेषैः ससंभ्रममिज्यारक्षकयक्षादीनां पूजाक्रममुपक्रमामहे ॥

अथ सर्वाण्हयक्षपूजा ।

उत्तुगं शरदभ्रशुभ्रमुचित साद्बिभ्रमं बिभ्रतं ॥
यो दिव्यद्बिपमारुरोह शिरसि श्रीधर्मचक्रं दधौ ॥
हस्ताभ्यामसितद्युतिं करयुगेनान्येन बद्धांजलिं
तं जैनाध्वररक्षणक्षममिमं सर्वाण्हयक्षं यजे ॥

ओं ऱ्हीं प्रशस्तवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण हे सर्वाण्हयक्ष एहि २ संवौपट् । ओं ऱ्हीं॰ अत्र तिष्ठ २

डळे काढावीत. तेथे ग्रस्थप्रमाण तांदळाचें एक एक स्वस्तिक काढून त्या प्रत्येक स्वतिकावर दहा, बारा किंवा आठ अशा सख्येनें युक्त अशा पालिका, घटि, शराव, पटली यांचे स्थापन करावे. स्वर्गवासी, भवनवासी व ज्योतिष्क या देवतांचें क्रमानें स्थापन करावे. या मंडलांच्या कोपऱ्यांना शोभे-साठी पूर्ण कुभांची स्थापना करावी. व पटलीचीही स्थापना करावी. या पांच मंडलाच्या पश्चिमभागीं बनविलेल्या सुदर सिंहासनावर विघ्नांचा नाश करणाऱ्या सर्वाण्हयक्षाची स्थापना करावी. तदनतर योग्य अशा पूजाविशेषांनी मोठ्या आदरानें यक्षादिकांच्या पूजेस आरंभ करावा.

अथ सर्वाण्हयक्षपूजा ।

सर्वाण्हयक्ष हा पांढऱ्या हत्तीवर उभा राहिलेला असतो. आपल्या दोन हातांनी यानें मस्तकावर धर्म चक्र धारण केलेलें असतें. व दोन हात जोडलेले असतात. याचा वर्ण काळा असतो. व हा जिनपूजेचे रक्षण

ठ ठ । ओं ऱ्हीं० अत्र मम सान्निहितो भव २ वषट् । ओं ऱ्हीं सर्वाण्हयक्षाय इदमर्घ्यं पाद्यं गंधं अक्षतान् पुष्पं दीपं चरुं बलिं फलं स्वस्तिकं यज्ञभागं यजामहे प्रतिगृह्यतां २ स्वाहा ॥

यक्षेश्वरोऽयं जिनमार्गरक्षादक्षः सदा भव्यजनैकपक्षः ॥
निर्दग्धनिःशेषविपक्षकक्षो भूयात्प्रतीक्ष्यो मखरक्षणाय ॥ २ ॥
ओं ऱ्हीं सर्वाण्हयक्ष यजमानप्रभृतीनां शांतिं कुरु २ स्वाहा ॥ पूर्णार्घ्यं ॥
श्रीशातकुंभमयकुंभमुतान्यकुंभं गर्भीकृतामलपयोमणिशातकुंभम् ॥
शुंभंतमब्दफलपल्लवसूत्रवस्त्रैः संस्थापये स्थिरतरं वरकर्णिकायां ॥
ओं ऱ्हीं स्वस्तये कलशस्थापनं करोमि स्वाहा ॥ ३ ॥
स्वच्छैस्तीर्थ० कुंभं समभ्यर्चये । ओं ऱ्हीं नेत्राय संवौषट् कलशार्चनम् ॥
मेरोर्दक्षिणतो महाकुलकुभृत्पद्माकराभोरुह—
प्रासादस्थितिकाः शचीपतिवधूः श्रीऱ्हीधृतीरंबिकाः ॥
तस्यैवोत्तरतस्तथोत्तरसुरेड्गृह्यां च कीर्तिं धियम् ॥

करीत असतो. याची मी पूजा करितो. 'ओं ऱ्हीं प्रशस्तवर्ण' हा मत्र पूर्ण ह्मणून त्याचें आव्हान स्थापनें वगैरे करावें आणि त्याची पूजा करावी.

२ 'यक्षेश्वरोयं' हा श्लोक व त्याचा मत्र ह्मणून सर्वाण्हयक्षाला पूर्णार्घ्य द्यावें.

३ 'श्रीशातकुंभमय' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून कलशाची स्थापना करावी व 'स्वच्छैस्तीर्थ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून कलशाची पूजा करावी.

४ 'मेरोर्दक्षिणतो' हा श्लोक ह्मणून अष्ट दलामध्यें श्र्यादिक देवींची आवाहनादिपुरःसर पूजा करण्याच्या

लक्ष्मीं शांतिकरीं च शांतिमिह सत्पुष्टिं च पुष्टिं यजे ॥

आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञानाय पत्रेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ४ ॥ ओं सुवर्णवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशकमलहस्ते श्रीदेवि आगच्छ २ संवौषट् । ओं सुवर्णवर्णे अत्र तिष्ठ २ ठठ । ओं सुवर्णवर्णे अत्र मम सन्निहिता भव २ वषट् ॥ ओं श्रीदेव्यै इदं जलं गंधं अक्षतान् पुष्पं चरुं दीपं धूपं फलं स्वस्तिकं च यजामहे प्रतिगृह्यतां २ ॥ १ ॥

ओं रक्तवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशकमलहस्ते ऱ्हींदेवि आगच्छ २ संवौषट् ॥ ओं रक्तवर्णे अत्र तिष्ठ २ ठठ । ओं रक्तवर्णे अत्र मम सन्निहिता भव २ वषट् । ओं ऱ्हींदेव्यै जलमित्यादि ॥२॥ ओं वर्णे० चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशकमलहस्ते धृतिदेवि आगच्छ २ संवौषट् ॥ ओं वर्णे० अत्रा तिष्ठ २ ठठ । ओं वर्णे० अत्र मम संनिहिता भव २ वषट् ॥ ओं धृतिदेव्यै इदं . लमित्यादि ॥३॥ ओं वर्णे० चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशकमलहस्ते कीर्तिदेवि आगच्छ २ संवौषट् ॥ ओं वर्णे० अत्र तिष्ठ २ ठठ ॥ ओं वर्णे० मम सन्निहिता भव २ वषट् ॥ ओं कीर्तिदेव्यै इदं जलमित्यादि ॥ ४ ॥

ओं वर्णे० चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशकमलहस्ते बुद्धिदेवि आगच्छ २ संवौषट् ॥ ओं वर्णे. अत्र

प्रतिज्ञेस्तव पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

१ 'ओं सुवर्णवर्णे' हा मंत्र ह्मणून श्री देवीची आवाहनादि करून पूजा करावी.
२ 'रक्तवर्णे' हा मंत्र ह्मणून ऱ्ही देवीची आवाहनादि करून पूजा करावी
३ 'रक्तवर्णे' हा मंत्र ह्मणून धृति देवीची आवाहनादि करून पूजा करावी.
४ 'रक्तवर्णे' हा मंत्र ह्मणून कीर्ति देवीची आवाहनादि करून पूजा करावी.

तिष्ठ २ ठठ ॥ ओं वर्णे० अत्र मम सन्निहिता भव २ वषट् । ओं बुद्धिदेव्यै इदं जलमित्यादि ॥ ५ ॥

ओं वर्णे० चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशकमलहस्ते लक्ष्मीदेवि आगच्छ २ संवौषट् ॥ ओं वर्णे० अत्र तिष्ठ २ ठ ठ । ओं वर्णे० अत्र मम सन्निहिता भव २ वषट् ॥ ओं लक्ष्मीदेव्यै इदं जलमित्यादि ॥ ६ ॥

ओं वर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशकमलहस्ते शांतिदेवि अत्रागच्छ २ संवौषट् ॥ ओं वर्णे० अत्र तिष्ठ २ ठ ठ । ओं वर्णे० अत्र मम संनिहिता भव २ वषट् ॥ ओं शांतिदेव्यै इदं जलमित्यादि ॥ ७ ॥

ओं वर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशकमलहस्ते पुष्टिदेवि आगच्छ २ संवौषट् ॥ ओं वर्णे० अत्र तिष्ठ २ ठ ठ । ओं वर्णे० अत्र मम सन्निहिता भव २ वषट् ॥ ओं पुष्टिदेव्यै इदं जलमित्यादि ॥ ८ ॥

सप्तमातर इति व्यपदेश या वहंति जिनमातृसमेताः ॥
श्र्यादयः षडपि ताः सुखपुष्टिं शांतिपुष्टिसहिता वितरंतु ॥

---

५ 'रक्तवर्णे' हा मंत्र ह्मणून बुद्धि देवीची आवाहनादि करून पूजा करावी.
६ ओं वर्णे हा मंत्र ह्मणून लक्ष्मी देवीची आवाहनादि द्वारे पूजा करावी.
७ ओं वर्णे हा मंत्र ह्मणून शांति देवीची आवाहनादि द्वारे पूजा करावी.
८ ओं वर्णे हा मंत्र ह्मणून पुष्टि देवीची आवाहनादिद्वारे पूजा करावी.
यापासून लक्ष्मीपर्यंत या सहा देवी व जिनमाता या सात जणींना जिनमाता असें ह्मणतात. या यजमानांची शांति करोत. 'सप्तमातर' हा श्लोक ह्मणून या आठ देवींना पूर्णार्घ्य द्यावें,

ओं ऱ्हीं प्रशस्तवर्णाः चतुर्भुजाः पुष्पमुखकलशकमलहस्ताः श्याद्यष्टदिक्कन्यका यजमान-प्रभृतीनां सर्वशांतिं कुरुत २ स्वाहा ॥ पूर्णार्घ्यं ॥

अथ दिक्पालकपूजा ॥

श्रीमत्सर्वजनीनजैनसवनप्रत्यूहप्रध्वंसन—
प्रोद्भूनाऽप्रतिमप्रभावविहितप्रख्यातिपूजांचितान् ॥
स्वस्वातुच्छपरिच्छदान् दशदिशामान्याप्रधृष्यामितान् ।
दिक्पालान् जगदेकपालकजिनाधीशाध्वरे व्याव्हये ॥
आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञानाय पुष्पाक्षतं प्रक्षिपेत् ॥

ओं ऱ्ही कनकवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण स्वायुधवाहनवधूचिन्हसपरिवार हे इंद्र आगच्छ २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं० कनकवर्ण० अत्र तिष्ठ २ ठ ठ ॥ ओं ऱ्हीं कनकवर्ण० अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट् ॥ इंद्राय स्वाहा । इंद्रपरिजनाय स्वाहा । इंद्रानुचराय स्वाहा । इंद्रमहत्तराय स्वाहा । अग्नये स्वाहा । अनिलाय स्वाहा । वरुणाय स्वाहा । प्रजापतये स्वाहा । ओं स्वाहा । भूः स्वाहा । भुवः स्वाहा । स्वः स्वाहा । ओं भूर्भुवः स्वः स्वाहा स्वधा । इंद्राय स्वगणपरिवृताय

दिक्पालक पूजा

जिनेश्वराच्या पूजेंत आलेल्या विघ्नांना हे दूर करितात यामुळे हे दश दिक्पाल पूजन करण्यास योग्य आहेत. जगाचें संरक्षण करणाऱ्या जिनाच्या पूजेंत विघ्न येऊं नये म्हणून मी या दिक्पालकांना आदरानें बोला-

इदमर्घ्यं पाद्यं गंधं अक्षतान् पुष्पं दीपं धूपं फलं स्वस्तिकं यज्ञभागं च यजामहे प्रतिगृह्यतां २ स्वाहा ॥ २ ॥

ओं ऱ्हीं क्रों रक्तवर्ण० हे अग्ने अत्रागच्छ २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं रक्तवर्ण० अत्र तिष्ठ २ ठठ। ओं ऱ्हीं० रक्तवर्ण० अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट् ॥ अग्नये स्वाहा । अग्निपरि०। अग्नये स्वगणपरिवृताय इदमर्घ्यमित्यादि ॥ २ ॥

ओं ऱ्हीं क्रों कृष्णवर्ण हे यम अत्रागच्छ २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं० कृष्णवर्ण अत्र तिष्ठ २ ठ ठ ओं ऱ्हीं कृष्णवर्ण अत्र मम संनिहितो भव २ वषट् ॥ यमाय स्वाहा यमपरिजनाय० ॥ यमाय स्वगणपरिवृताय इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ३ ॥

ओं ऱ्हीं क्रो श्यामवर्ण० हे नैऋत्य अत्रागच्छ २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं श्यामवर्ण० अत्र तिष्ठ २ ठठ ॥ ओं ऱ्हीं श्यामवर्ण अत्र मम संनिहितो भव २ वषट् ॥ नैऋत्याय स्वाहा । नैऋत्यपरिजनाय स्वाहा । नैऋत्याय स्वगणपरिवृताय इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ४ ॥

वितो; अशा अर्थाचा 'श्रीमत्सर्वजनीन' हा श्लोक म्हणून आवाहनादिपुरःसर प्रत्येकाची पूजा करण्यास्तव पुष्पांजलि क्षेपण करावी

१ 'ओं ऱ्हीं कनकवर्ण' हा मंत्र म्हणून इंद्राचें आवाहन वगैरे करून पूजा करावी.
२ 'ओं ऱ्हीं क्रों रक्तवर्ण' हा मंत्र म्हणून अग्नीचें आवाहन करून पूजा करावी.
३ 'ओं ऱ्हीं क्रों कृष्णवर्ण' हा मंत्र म्हणून यमाचें आवाहन वगैरे करावें व पूजा करावी.
४ 'ओं ऱ्हीं क्रों श्यामवर्ण' हा मंत्र म्हणून नैऋत्याचें आवाहन वगैरे करावें व पूजा करावी.

ओं न्हीं क्रों धवलवर्णं हे वरुण अत्रागच्छ २ संवौषट् । ओं न्हीं धवलवर्ण अत्र तिष्ठ २ ठ ठ ॥ ओं न्हीं अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट् । वरुणाय स्वाहा । वरुणपरिजनाय स्वाहा । वरुणाय स्वगणपरिवृताय इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ५ ॥

ओं न्हीं क्रों कृष्णवर्णं० हे पवन अत्रागच्छ २ ओं न्हीं क्रों हे कृष्णवर्ण पवन अत्र तिष्ठ २ ठठ । ओं न्हीं कृष्णवर्ण अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट् । पवनाय स्वाहा । पवनपरि० । पवनाय स्वगणपरिवृताय इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ६ ॥

ओं न्हीं क्रों पीतवर्णं० हे कुबेर अत्रागच्छ २ संवौषट्। ओं न्हीं क्रों पीतवर्ण अत्र तिष्ठ २ । ठठ ओं न्हीं० अत्र मम संनिहितो भव २ वषट् । कुबेराय स्वाहा । कुबेरपरि० । कुबेराय स्वगणपरिवृताय इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ७ ॥

ओं न्हीं क्रो धवलवर्ण हे ईशान अत्रागच्छ २ सवौषट् । ओं न्हीं क्रों धवलवर्ण हे ईशान अत्र तिष्ठ २ । ओं न्हीं० अत्र मम संनिहितो भव २ वषट् । ईशानाय स्वाहा । ईशानपरि० । ईशानाय स्वगणपरिवृताय इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ८ ॥

---

५ 'ओं न्हीं क्रों धवलवर्ण' हा मंत्र ह्मणून वरुणाचें आवाहन वगैरे करावें व पूजा करावी.
६ 'ओं न्हीं क्रों कृष्णवर्ण' हा मंत्र म्हणूम पवनाचें आवाहन वगैरे करावें व पूजा करावी.
७ 'ओं न्हीं क्रों पीतवर्ण' हा मत्र म्हणून कुबेराचें आवाहन वगैरे करावें व पूजा करावी.
८ 'ओं न्हीं क्रों धवलवर्ण' हा मंत्र म्हणून ईशानाचें आवाहन वगैरे करावें व पूजा करावी.

द्वासप्ततिर्यानि भवंति लक्षाः कोट्यश्च सप्ततिमहांति तानि ॥
प्रपालयंतो भवनानि सर्वेऽप्यायात यूयं भवनामरेन्द्राः ॥
आव्हानादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय घटीषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १४ ॥

ओं ऱ्हीं असुरकुमारेन्द्र आगच्छ २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं असुरकुमारेन्द्र अत्र तिष्ठ २ ठठ । ओं ऱ्हीं असु।कु० अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट् । ओं ऱ्हीं असुरकुमारेन्द्राय इदमर्घ्यमित्यादि । एवं सर्वत्र योज्यम् ॥ १ ॥

ओं ऱ्हीं नागकुमारेन्द्र आगच्छ २ संवौषडित्यादि ॥ २ ॥ ओं ऱ्हीं सुपर्णकुमारेन्द्र० ॥ ३ ॥

ओं ऱ्हीं द्वीपकुमारेन्द्र० ॥४॥ ओं ऱ्हीं उदधिकुमारेन्द्र० ॥ ५ ॥ ओं ऱ्हीं स्तनितकुमारेन्द्र० ॥ ६ ओं ऱ्हीं विद्युत्कुमारेन्द्र० ॥७॥ ओं ऱ्हीं दिक्कुमारेन्द्र० ॥७॥ ओं ऱ्हीं अग्निकुमारेन्द्र० ॥ ९ ॥ ओं ऱ्हीं वातकुमारेन्द्र० ॥ १० ॥

असुरफणिसुपर्णद्वीपशेषाधिपा ये
परमुदधित्रिपल्यार्धार्धहीनायुषः स्युः ॥
प्रवरमहिपमुख्यैः सप्तभेदैरनीकैः ॥
कृतपरिवृतयोऽप्राक् तेर्धिताः संन्तु शान्त्यै ।

यंत्रामध्ये पाहावे. या घटामध्यें चमर वैरोचन वगैरे भवनेन्द्रांची कल्पना करावी. व 'द्वासप्ततिर्यानि भवन्ति' हा श्लोक म्हणून भवनेन्द्राची पूजा करण्यासाठी प्रथमतः पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात.

१५ 'ओं ऱ्ही असुरकुमारेन्द्र आगच्छ २' हा मंत्र व नागकुमार वगैरे भवनवासी इंद्रांचें आवाहना-

ओं ह्रीं असुरेन्द्रादिदशविधभवनेन्द्रेभ्य इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ओं ह्रीं असुरेन्द्रादिदशविधभवनेन्द्रा यजमानप्रभृतीनां शांतिं कुरुत २ स्वाहा ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ १५ ॥

ओं विश्वजनीनजिनाध्वरदिनसंख्यात्रयथासंख्याभिहिताष्टदशद्वादशांगुलभिनवक्त्रव्यामानां, वक्त्रव्यानार्धमपादितपादप्रततीना, पादप्रतत्यर्धप्रामतदंडततीनां, दंडततिगमानसंघटितोष्ठव्यासाना, ओष्ठघटितमुखव्यासत्रयसमानोत्सेधाना, जघन्यादिविकल्पविक्षिनाष्टादशद्वादशसंख्यानां वा शरावाणाभ्यंतरेषु किन्नरकिंपुरुषादिमर्त्यंव्यंतरेन्द्राणा आवाहनादिपुरःसरसमुचितसपर्याक्रमं यथाक्रमं उपक्रमामहे ॥

संख्याव्यतीताश्रयवर्तमानभौमान्तराणां प्रभवो भवंतः ॥
आयांतु तिष्ठंतु ममात्र साक्षाद्भवंतु गृण्हंतु च यज्ञभागम् ॥

आव्हानादिपुरःसरप्रत्येकप्रतिज्ञापनाय शरावाणामभ्यंतरेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १६ ॥

ओं ह्रीं किन्नरेन्द्र आगच्छ २ संवौषट्। ओं ह्रीं किन्नरेन्द्र अत्र तिष्ठ २ ठ ठ। ओं ह्रीं किन्नरेन्द्र अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट्। ओं किन्नरेन्द्राय इदमर्घ्यमित्यादि। ओं ह्रीं किंपुरुषेन्द्र आगच्छ २ इत्यादि ॥ ओं ह्रीं महोरगेन्द्र ॥ ३ ॥ ओं ह्रीं गंधर्वेन्द्र ॥ ४ ॥ ओं

दींचें मंत्र म्हणून त्याचें पूजन करणें व 'असुरफणिसुपर्ण' हा श्लोक म्हणून यांना पूर्ण अर्घ्यप्रदान करावें.

१६ अंकुरार्पणयंत्रामध्यें शरावांचा मुखव्यास पोटाचा व्यास केती असावा हें सांगितलें आहे. या शरावामध्यें किंनर किंपुरुष वगैरे आठ प्रकारच्या व्यंतराच्या इंद्रांची कल्पना करून त्यांची आव्हानादि पुरः-

ऱ्हीं यक्षेन्द्र ॥ ५ ॥ ओं ऱ्हीं राक्षसेन्द्र ॥ ६ ॥ ओं ऱ्हीं भूतेन्द्र ॥ ७ ॥ ओं ऱ्हीं पिशाचेन्द्र ॥८॥

त्रायस्त्रिंशैर्लोकपालैर्व्यपेतैर्ये सेव्यंते सप्त सामानिकाद्यैः ॥

तेऽमी युक्ता द्विद्विदेवीसहस्रैः सर्वे शान्त्यै संतु भौमामरेन्द्राः ॥

ओं ऱ्हीं किन्नराद्यष्टविधव्यंतरेन्द्रेभ्यः इदमर्घ्यमित्यादि । ओं ऱ्हीं किन्नराद्यष्टविधव्यंतरेन्द्रा यजमानप्रभृतीनां शांतिं कुरुत २ स्वाहा ॥ पूर्णार्घ्यः ॥

अथ पटलिकानामभ्यंतरेषु ॥ ओं विकल्पत्रयाकलितशरावमुखव्याससमानव्यासपादबंधबंधुराणां, पादबंधसमानप्रततिप्रमितप्रथमपटलिकानां, उपर्युपरि अल्पाविहीनमानोपघटितद्वितीय--तृतीयपटलिकानाम् । तत्प्रमाणमंडितनववंशदंडानाम् । अग्रविरचितसरोरुहाणां अर्हदातपत्रत्रयसंस्थानमात्मसात्कुर्वाणानाम् । अष्टदशद्वादशसंख्यानां वा । पटलिकानामभ्यंतरेषु सकलसूर्याचंद्रमसामाव्हानादिपुरःसरं समुचितसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥

कायप्रवीचारसुखानुरक्तान् ॥ पीतांतलेश्यांस्त्रिविधानवंतौ ॥

ज्योतिष्कदेवानपि चंद्रसूर्यावायातमात्मीयपरिच्छदाभ्याम् ॥

सर पूजा करावी. 'संख्यात्यतीताश्रयवर्तमान' हा श्लोक ह्मणून यांची पूजा करण्यासाठी पुष्पाक्षता टाकावी व 'ओं ऱ्हीं किन्नरेन्द्र' इत्यादि मंत्र ह्मणून व्यंतरेन्द्रांची पूजा करावी 'त्रायस्त्रिंशैर्लोकपालैः' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून त्यांना पूर्णार्घ्य द्यावा. हे किन्नरादि इंद्र यजमानादिकांची शांति करोत.

'अथ पटलिकानामभ्यंतरेषु' 'ओं विकल्पत्रयकलित' हा मंत्र ह्मणून पटलिकांच्या मध्यभागीं सूर्य व चन्द्र या ज्योतिर्देवांच्या इंद्रांची कल्पना करावी

'कायप्रवीचारसुखानुरक्तान्' हा श्लोक ह्मणून व सूर्येन्द्र आगच्छ, चन्द्रेन्द्र आगच्छ इत्यादि म्हणून

आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पटलिकासु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ओ सूर्येन्द्र-आगच्छ २ इत्यादि ॥ ओं चन्द्रेन्द्र आगच्छ २ ॥ २ ॥

यो योजनान्यष्टशतीं व्यतीत्य भूमेश्चरन्व्योमनि भानुमाली ॥
यो योजनाशीतिमतीत्य तस्माच्चंद्रोर्धितौ तौ भवतां प्रसन्नौ ॥

ओं ह्रीं सूर्याचंद्रमसौ इदमर्घ्यं० यजामहे प्रतिगृह्यतां २ शांतिं कुरुतां २ स्वाहा ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ २० ॥

अथ पालिकानामभ्यंतरेषु ॥

ओं सर्वज्ञमहायज्ञदिनसंख्याविकल्पत्रयक्रमसंभवद्द्वादशषोडशविंशतिसात्रमितव्यासान्यत---ममुखव्यासानाम् । मुखव्यासार्धप्रमाणचरणागतव्यासाना । मुखव्यासचतुर्थांशसंमितदंड---विस्ताराणा । मुखव्यासाष्टमभागप्रमितरध्रोष्ठगतततीनाम् मुखव्याससमानोत्सेधकलितानां । अष्टदश-द्वादशसंख्यानामिज्यादिनसंख्यानां वा । पालिकानामभ्यंतरेषु । सौधर्मैशानादिद्वादशकल्पेन्द्राणां आवाहनादिपुरःसरं समुचितसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥

द्वौ सागरौ सप्तदश द्विसप्तस्थितिः क्रमाद्द्विद्व्यधिका च यावत् ॥
द्वाविंशतिर्येषु सुराधिपास्ते सर्वे समायांतु भजंतु पूजाम् ॥

आव्हानादि करून पूजा करावी. ' योयोजनान्यष्टशतीं व्यतीत्य ' हा श्लोक म्हणून ज्योतिरिंद्रास अर्घ्य द्यावें.

' ओ सर्वज्ञमहायज्ञदिनसंख्या ' हा श्लोक म्हणून पालिकांच्यामध्यें सौधर्मादि सोळा स्वर्गातील इंद्राची आवाहनादि पुरःसर पूजा करावी.

आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पालिकासु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ओं ऱ्हीं सौधर्मेंद्र आगच्छ २ संवौषडित्यादि ॥ १ ॥ ओं ऱ्हीं ईशानेंद्र० ॥ २ ॥ ओं ऱ्हीं सानत्कुमारेन्द्र ॥ ३ ॥ ओं ऱ्हीं माहेन्द्र ॥ ४ ॥ ओं ऱ्हीं ब्रम्हेन्द्र ॥ ५ ॥ ओं ऱ्हीं लांतवेन्द्र ॥ ६ ॥ ओं ऱ्हीं शुक्रेन्द्र ॥ ७ ॥ ओं ऱ्हीं शतारेन्द्र ॥ ८ ॥ ओं ऱ्हीं आनतेन्द्र ॥ ९ ॥ ओं ऱ्हीं प्राणतेन्द्र ॥ १० ॥ ओं ऱ्हीं आरणेन्द्र ॥ ११ ॥ ओं ऱ्हीं अच्युतेन्द्र ॥ १२ ॥

हस्तान्सप्त षडेव पंच चतुरस्त्रीनर्धयुक्तानथ ॥
त्रीनुत्सेधमुशांति जैनमुनयो येषु द्वयोश्च द्वयोः ॥
तेऽमी सारसुखानुभावकलिता नंदंति चेंदंति च ॥
स्वर्लक्ष्मीपतयः सदा विदधतां शांतिं सतामर्धिताः ॥

ओं ऱ्हीं सौधर्मादिद्वादशकल्पेन्द्राः इदमर्घ्यं० यजामहे प्रतिगृह्णतां २ यजमानप्रभृतीना शांतिं कुरुत २ स्वाहा ॥ पूर्णार्घ्यः ॥

'द्वौ सागरौ' हा श्लोक म्हणून आवाहनादि पुरःसर पालिकामध्यें पुष्पाक्षत टाकाव्यात. 'ओं ऱ्हीं सौधर्मेन्द्र आगच्छेत्यादि' हा मंत्र म्हणून त्यांचे आव्हान वगैरे करून पूजा करावी.

'हस्तान्सप्त षडेव' हा श्लोक व 'ओं ऱ्हीं सौधर्मादिद्वादश' हा मंत्र म्हणून सौधर्मादिक बारा इंद्रांना अर्घ्य द्यावें. हे इंद्र यजमान वगैरेंची शांति करोत.

अथ मृत्तिकासंग्रहः ॥

अथ पीठमंडलपात्रेपु न्यक्षेण यक्षादिदेवतानां अधिवासनं निर्वर्त्य मृत्तिकायां संजिघृक्षितायां शुभ्रादभ्रविभ्रमविभ्राजितातिविचित्रातपत्रेपु विनेयजनैः समुच्छ्रितेपु, कुंदेंदुहारनीहारगौरचामरनिकुरुंबेपु । विलासाविलसद्वारविलासिनीवाराभिवीज्यमानेपु वृषभध्वजाविजयध्वज— ध्वजायमानविविधध्वजेपु समुच्छ्रितेपु । मंगलालंकरचचत्कन्यकाकरांभोरुहप्रतिष्ठितेपु सुप्रतिष्ठाद्दिमंगलेपु । करताहतांगुलिहतदंडाहतान्योन्याहतानाहतपंचमहावाद्यध्वानेन भव्यजयजयध्वानद्विगुणतेन बधरितेपु राकलदिक्तटेपु, कल्याणसमयसुरसुंदरीरचितगानायमानमतिमधुरगानमातन्वतीपु सुकंठीपु, प्रेक्षकजनश्चेनश्चमत्कारिविद्युल्लताविलासानुकारिलास्यादिनृत्यमत्याहितमानटतीपु, हुंकारमुखरप्रतीहारनिकरैः परितो निवारितेपु नीचमर्त्येषु श्वेतवस्त्रामाल्याभरणभूपितराजलक्षणोपलक्षितप्रशस्तहस्त्यश्वारूढमस्तकन्यस्तकार्तस्वरादिपात्रेपु लवार्णिकजनेपु, यक्षाग्रतो गच्छत्सु, भगवद्गुणस्तोत्रपठनपरायणेपु ऋष्यार्यिकाविद्धद्विशिष्टजनेष्वन्वतो गच्छत्सु, संमार्जनसुगंधिजलसेचनपुष्पोपहारादिसंस्कारपृथक्कृतशोभासु पुरवीथिपु, समुत्तंभितपताकातोरणपूर्णकलशरंगवल्लिसपर्याकरपुरंध्रीजनप्रविराजितेपु गृहद्वारेषु, समुचितोत्सेधायामचतुःस्तंभसंभूतवितानमुक्तादामादिमंडितमंडपमधि-

अथ मृत्तिकासंग्रह

'अथ पीठमंडलपात्रेपु' या गद्याचा सारांश— पालिका, पटली, शराव इत्यादिकामध्ये यक्षादिकांचे पूजन झाल्यावर मग मृत्तिकासंग्रह करण्यासाठीं निघावे. कुमारीच्या हातांत कलश, दर्पण वगैरे मंगलद्रव्यें द्यावी. नाना प्रकारचीं वाद्यें त्यावेळीं वाजवावीत स्त्रियांनी तीर्थंकराच्या गर्भादि कल्याणिकांचीं गाणें गावीत माती भरण्यासा-

ष्ठितं त्रिजगदेकचक्रवर्तिश्रीजिनेश्वरधर्मचक्रं मस्तकेन कराभ्यां बिभ्राणं कराभ्यामपराभ्यां रचितांजलिं श्यामांगमुत्तुंगगजाधिरूढं सर्वज्ञयज्ञरक्षादक्षं पुरं परिगमय्य सरोवरसरित्पतिसरित्तटाकादितटं वा नगरप्रागुत्तरवप्रादिक्षेत्रं वा पुरानयामहे ॥ ओं र्‍हीं श्रीं क्षीं भूः स्वाहा । इति पुष्पांजलिं कृत्वा पुरविहाराय यक्षं नयेत् ॥ १ ॥

अथ अनन्यसाधारणसमवसरणाष्टमहाप्रातिहार्यचतुस्त्रिंशदतिशयपंचकल्याणसमलंकृतस्य, सर्वदा सर्वक्लेशकर्मविपाकाशयपाशैरपरामृष्टस्य, सर्वज्ञवीतरागपरमाप्तार्हत्परमेश्वरस्य महामहरक्षादक्षं सर्वाण्हयक्षं पुरं परिगमय्य समुचितोद्देशं समानीय, पूर्वाननमुत्तराननं वा समुपनिवेश्य, निर्वातानिस्तरंगसमुद्र इव भव्यसमूहे समुत्सृष्टान्यव्यासंगे, विधीयमानाजिनयज्ञनिध्यानैकताने, वयमिमे जिनयज्ञदीक्षिता यक्षाग्रतः क्षेत्रं करपरिमितं परिगृह्य, तत्र पुष्पाजलिपुरःसरं वायुमेघाग्निदेवान्सम्मान्य, तैर्भूमिं विशोध्य, नागामरानमृतेन संतर्प्य, क्षेत्रपालस्य तैलाभिषेकाभ्यर्चनाविधिं विधाय, प्राङ्मुख-

---

ठी सोनें चांदी वगैरे धातूंची पात्रे पुरुषांनी घ्यावीत. सर्वाण्हयक्षाच्या पुढें त्यांनी गमन करावें. ऋषि आर्यिका वगैरे संयमी पुरुषांनीं त्यांच्या मागून जावें या प्रमाणे सर्वाण्हयक्षास पुरप्रदक्षिणा करवून मग सरोवर, समुद्र, नदी अथवा तळें यांचे कांठी नगराच्या ईशान्यदिशेस सर्वाण्हयक्षाची स्थापना करावी. ' ओं र्‍हीं क्षीं ' हा मंत्र म्हणून पुष्पांजलि क्षेपण करावी व सर्वाण्हयक्षाला पुरविहारासाठी न्यावें.

' अथ अनन्य साधारण ' या गद्याचा सारांश—श्री जिनेश्वराच्या यज्ञाचें रक्षण करण्यास समर्थ अशा सर्वाण्हयक्षाला योग्य ठिकाणी आणून पूर्वेकडे अथवा उत्तरेकडे त्याचें मुख करून त्याची स्थापना करावी. भव्य जीव शांतरीतीनें बसल्यावर जिनयज्ञ दीक्षा ज्यांनी घेतली आहे अशा इंद्रादिकांनी त्या यक्षापुढें एक हात प्रमाण जमीन आखून तेथें पुष्पांजलिपूर्वक वायु, मेघ व अग्नि या देवांची पूजा करून व त्यांच्या

मुदङ्मुखं वा निखन्योर्ध्वमृत्तिकामपसार्य, पुनः खात्वा, अधःस्थितशुद्धस्निग्धसद्वर्णभेकभक्षणीयत्वादिगुणोपलक्षितां प्रशस्तमृत्तिकां भूम्यर्चनविधानेनाभ्यर्च्य, स्वकीयवामकरतलं धरामभिमंत्र्य शंखभुंभुकारनादेषु सकलजगदुदरविवरमापूरयत्सु, तत्करेण तां मृत्तिकामुद्धृत्य कार्तस्वरादिपात्रेषु विनिक्षिप्य भगवज्जिनांकुराभ्यर्चनविधानमूलभूतां पुण्यांकुरजननावस्थानवृद्धिफलोदयैकसाधकतमाँ मृत्स्नामेनां तत्पात्रधरैर्मूर्ध्ना दृढ ध्रीयमाणां यक्षनायकेनाभिरक्ष्यमाणां परया विभूत्या नीत्वा नगरं चलत्केतनजिनकेतनं प्रदक्षिणपुरःसरं पुरमानयामहे ॥ २ ॥

ओं न्हीं श्रीं क्षीं भूः स्वाहा ॥ विधियज्ञप्रतिज्ञापनाय पुष्पांजलिः ॥

विहारकाले जगदीश्वराणां ० इति वायुकुमारार्चनम् ।

विहारकाले इति मेघकुमारार्चनम् ॥

गर्भान्वयादौ इत्यग्निकुमारार्चनम् ॥

प्राचीमैशानीं चांतरा वातकुमारादिस्थापनम् ॥

तुष्टा अमी षष्टिसहस्रनागा ० इति नागार्चनम् ॥

ऊर्ध्वस्थेन करद्वयेन फलकं खड्गं कराभ्यामधो ।

कढून ती भूमि शुद्ध करवून, नागकुमारांचें अमृतानें संतर्पण करून व क्षेत्रपालाची तेलानें अभिषेक पूजा करून, तदनंतर पूर्वेकडे किंवा उत्तरेकडे तोंड करून जमीन खणावी, वरची माती काढून पुनः खणावें म्हणजे शुद्ध, स्निग्ध, सतेज व बेडूक जिला खातात, अशी उत्तम गुणांची माती निघते तिचें भूमिपूजनाचे विधीनें पूजन करावें. तदनंतर त्या जमिनीचें वा डाव्या हाताचे अभिमंत्रण करावें. नाना प्रकाचीं वाद्यें वाजत

वर्तिभ्यामुरुसा'मेयमसितं स्फूर्जद्गदां बिभ्रतम् ॥
प्रत्यूहक्षपणक्षमं समवितक्षेत्रव्रजं क्षेत्रपम् ॥
तैलेनाद्य सताभिषिच्य विदधे सिंदूरकैर्धूसरम् ॥

ओं ऱ्हीं क्षेत्रपाल अत्रागच्छ २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं० अत्र तिष्ठ २ ठ ठ । ओं ऱ्हीं अत्र मम संनिहितो भव २ वषट् ॥ ओं ऱ्हीं क्षेत्रपालाय तैलाभिषेकं करोमि प्रतिगृह्यतां २ स्वाहा ॥ ओं ऱ्हीं क्षेत्रपालाय सिंदूरसेचनं करोमि स्वाहा ॥ ३ ॥

क्षेत्रं सर्वेऽस्मिन्परिपालयन्तं । विघ्नानशेषानपसारयन्तम् ॥
अग्नेर्दिशाया गुडदानपूर्वं श्रीक्षेत्रपालं बलिना धिनोमि ॥

ओं ऱ्हीं क्षेत्रपालाय गुड यजामहे प्रतिगृह्यतां २ स्वाहा । ओं ऱ्हीं अत्रस्थक्षेत्रपालाय इदं जलं गंधं अक्षतान् पुष्पं चरु दीपं धूपं फलं स्वस्तिकं च यजामहे स्वाहा । ओं ऱ्हीं क्षेत्रपालाय वस्त्रं यजामहे प्रतिगृह्यतां २ स्वाहा ॥ ओं ऱ्हीं क्षेत्रपालाय भूषणं यजामहे प्रतिगृह्यतां २ स्वाहा ॥

असतां उजव्या हातानें ती माती सोनें चांदी वगैरे धातूच्या पात्रामध्यें भरावी. ही माती पुण्यांचें अंकुरार्पण विधान करण्यास कारण झाले व पुण्यांकुर वाढण्याला कारण आहे अशी माती त्या पात्रामध्यें भरावी व ती पात्रें माणसाच्या डोक्यावर देऊन मोठ्या थाटानें गावामध्यें प्रदक्षिणा देऊन आणावीं व जिन-मंदिराला प्रदक्षिणा देऊन तेथें ती पात्रें ठेवावीत. हा विधि दाखविण्याचे मंत्र–

'ओं ऱ्हीं श्रीं' इत्यादि हा मंत्र म्हणून भूमीची पूजा करण्यासाठीं पुष्पें क्षेपण करावीत.

'विहारकाले जगदीश्वराणां' हा श्लोक म्हणून वायुकुमाराचें पूजन करावें.

'विहारकाले' हा श्लोक म्हणून मेघकुमाराचें पूजन करावें.

प्राङ्मुखमुदङ्मुखं वा निखन्योर्ध्वमृत्तिकामपमार्य पुनः स्वात्राधस्थितशुद्धमृत्तिकां पुंजीकुर्यात् ॥

वार्दर्भगंधैः सुमनोक्षतौघैर्धूपप्रदीपैरमृतोपमान्नैः ॥

इमां समर्चामि विशुद्धमृत्स्नां पुण्यांकुराभ्यर्चनमूलभूताम् ॥ ५ ॥

पुंजितां समभिमंत्र्य मृदं मे ॥ वामहस्तमपि पूर्वमुखो वा ॥

तेन तामहमिहोत्तरवक्त्रो वा न्यसामि कनकादिसुगात्रे ॥

ओं ह्रीं असुजर सुजर भव स्वाहा इति स्वकीयवामकरतलं अभिमंत्रयेत् ॥

ओं ह्रीं असुजर सुजर भव स्वाहा इति धरामप्यभिमंत्रयेत् ॥

'गर्भान्वयादौ' हा श्लोक ह्मणून अग्निकुमाराचें पूजन करावें.

वायु कुमार, मेघ कुमार व अग्निकुमार यांचे पूजन करून त्यांना यथास्थानी स्थापन करावें.

'तुष्टा अमी षष्टिसहस्रनागा' या श्लोकानें नागकुमाराचें अर्चन करावें.

'उर्ध्वस्थेन' हा श्लोक व ओं ह्रीं क्षेत्रपाल आगच्छ इत्यादि आव्हानादिकांचे मंत्र ह्मणून क्षेत्रपालाला सिंदूर लावावा. व तेलाचा अभिषेक करावा. क्षेत्रपालाला चार हात असतात. याचें काळा कुत्रा हें वाहन आहे. हा विघ्नें दूर करितो. 'क्षेत्रे मखेऽस्मिन्' हा श्लोक व त्याचे मंत्र ह्मणून क्षेत्रपालाला अर्घ्य अर्पण करावा. याप्रमाणे पूजन झाल्यावर पूर्वेकडे अथवा उत्तरेकडे तोंड करून जमीन खणावी वरची माती काढून पुनः खणावें व शुद्ध माती गोळा करावी. तदनंतर 'वार्दर्भै' हा श्लोक ह्मणून या शुद्ध मातीची अष्ट द्रव्यांनी पूजा करावी. तदनंतर ती माती व आपला डावा हात यांना मंत्रित करून पूर्वेकडे किंवा उत्तरेकडे तोंड करून ती माती सुवर्णादिपात्रामध्ये भरावी.

'ओं ह्रीं असुजर' हा मंत्र ह्मणून आपल्या डाव्या हाताचें अभिमंत्रण करावें.

'ओं ह्रीं असुजर' हा मंत्र ह्मणून माती अभिमंत्रित करावी.

स्थूलप्राणिवधादिवर्जनविधैर्देवानुपास्तादृशान् ॥
संपूज्य द्विजपुंगवांश्च विनुयात्तांबूलदानादिभि. ॥
उपासकान् तांबूलाद्यैः प्रतोषयेत् ॥ १० ॥

अथ चैत्यालयस्यैशान्यां दिशि अष्टदलकमलमालिख्य चैत्यालयनगरसंबंधिदिक्पालकेभ्यो निजमंत्रपूतयज्ञांगविशेषेण सर्वतः पूजां वितीर्थ ग्रामाश्रितशेषाशेषदेवताश्च सर्वशान्त्यर्थं समुचितसपर्यांशप्रदानेन प्रतर्पयामहे । विधियज्ञप्रतिज्ञापनाय अष्टदलकर्णिकामध्येषु पुष्पाक्षतदर्भान् क्षिपेत् । ११।

पूर्वस्यां दिशि ॥ उत्तुंगशरदभ्रेत्यादिविधिनाष्टदिक्षु अष्टदिक्पालकदेवान्पूजयेत् ।
धामाश्रिता दिक्पतयोऽष्टसंख्या ग्रामाश्रितास्ते च परे च सर्वे ॥
अर्घ्यप्रदानेन सुतृप्तिभाजो निघ्नतु विघ्नान्क्रतावध्वरस्य ॥

ओं ह्रीं धामग्रामाश्रितदिक्पालकदेवाः सर्वेऽपि ओं भूर्भुवः स्वः स्वाहा इदमर्घ्यं गृण्हीत २ यागविघ्नशान्तिं कुरुत २ स्वाहा ॥ १२ ॥

' सस्थाप्य ' हा श्लोक म्हणून यक्षाला त्याच्या पीठावर [illegible] पटलिका व त्याच्या पुढें मृत्तिकेनें भरलेलीं पात्रें ठेवावींत.

१० ' देवर्षिद्विजपूजनं च ' हा श्लोक म्हणून तांबूलादिकांनीं श्रावकांना संतुष्ट करावें.

११–१२ तदनंतर चैत्यालयाच्या ईशान्यदिशेला आठ दळाचें कमळ [illegible] . चैत्यालय व नगरसंबंधी दिक्पालांची त्यांच्या मंत्रांनीं पूजा करावी आणि ग्रामदेवतांचा [illegible] तुष्ट करावी.
' उत्तुंगशरदभ्रेत्यादि ' या श्लोकांनीं आठ दिक्पालांची पूजा करावी.

ततो जिनेन्द्रस्य महोत्सवेन महास्नपनमेकादशविधार्चनां पंचमंडलाराधनां श्रुतस्कंधमहर्षिणां च सपर्यां विधिना विदध्यात् ॥

आनीतमृद्भिर्विधिना मतीभिः पात्राणि सर्वाण्यधिवासितानि ॥
न्यासक्रमेणोचितमुत्तरस्याः प्रपूरयामोद्य समंत्रमेव ॥

ओं न्हीं परिपूर्णानंतचतुष्टयाय नमः इति पालिकादिपात्रेपु मृत्तिकां पूरयेत् ॥ १३ ॥

गोधूममुद्गान् शिलशालिशिंबान् । कुलत्थमापान्तिलराजमापान् ॥
व्रीह्याढकीकोद्रवसर्षपौधान्श्यामाककंगूंश्चणकान्यवांश्च ॥ १४ ॥
सुगर्मतोष्टादश बीजधान्यान्यमूनि धौतानि शुभैः पयोभिः ॥
लग्ने प्रशस्ते सति शखनादे । कुलांगनाभिर्निशि वापयामः ॥ १५ ॥ युग्मम्

ओं न्हीं नमो वृषभाय रोंहिणि चंडे महाचंडे सर्वचंडे स्वाहा इति बीजानि प्रक्षालयेत् ॥ ओं नमो रोहिणि वर्धमानविजये विजयचंडे बीजप्रमुखाय लोकविदिताय सर्वज्ञाय स्वाहा ॥ इति सुंदरीभिर्वापयेत्स्वयं च वपेत् ॥ १५ ॥

'धामाश्रिता' हा श्लोक व 'ओं न्हीं धामाग्र' हा मंत्र ह्मणून अष्ट दिक्पालकांना अर्घ्य द्यावा. नंतर मोठ्या थाटानें जिनेश्वरांचा महाभिषेक, एकादशविध पूजन, पंचमंडलाराधन, श्रुतस्कंध व महर्षीचें पूजन करावें.

१३ 'आनीतमृद्भिः' हा श्लोक व 'ओं न्हीं परिपूर्णा' इत्यादि हा मंत्र ह्मणून पालिका वगैरे पात्रामध्यें माती भरावी. ती सुवासिनींच्या हातानें भरावी. माती भरतांना सुवासिनींनीं उत्तरेकडे तोंड करावें.

१४-१५ 'गोधूममुद्गान्' वगैरे दोन श्लोक व ओं न्हीं वृषभाय हा मंत्र म्हणून सुवासिनीकडून व स्वतःहि अठरा प्रकारचें धान्य पेरावें.

घटितनानारत्नप्रभाभारांकुरैः समाराधनीयपादांभोरुहं भगवंतमर्हन्तं ईश्वरमर्चितं समर्चयामहे ॥ २० ॥

प्रध्वस्ताशेषघातिप्रकटनिरवधिज्ञानदृग्वीर्यसौख्यः ॥
कल्याणैः पंचभेदैः प्रविलसति चतुस्त्रिंशता चातिशेषैः ॥
तैरष्टप्रतिहार्यैस्त्रिजदधिपतिर्यस्तमेनं जिनेन्द्र
प्रोद्यत्पुण्यांकुरौघैरनघमिह यजेऽगण्यपुण्यांकुरार्थम् ॥

ओं ऱ्हीं नमः परमकल्याणेभ्यः स्वाहा इत्यंकुरैरभ्यर्चयेत् ॥ २१ ॥

प्रमादाज्ज्ञानदर्पाद्यैर्विहितं विहितं न यत् ॥
जिनेन्द्रास्तु प्रसादात्ते सकलं सकलं च यत् ॥

क्षमापणपुरःसरं पंचांगप्रणामः ॥ २२ ॥

प्रक्षीणदोषमलविद्धनिजप्रकाशं लोकैकभूषणमहं जिनदिव्यरत्नम् ॥
मुक्तिश्रियं सपादि सवदनं विधातुं पूज्यं प्रपूज्य हृदये निदधे भवन्तम् ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हू ऱ्हौं ऱ्हः असि आ उसा स्वस्थानं गच्छ २ जः ३ इति जिनेश्वरविसर्जनम् ॥

याला तीन प्रदक्षिणा द्याव्या व जिनपूजनाच्या वर्ळी वाद्यांच्या गजरामध्यें ी जिनेश्वराला त्यांनीं ओवाळावें हाच अभिप्राय ' ओं मंगललोकोत्तम ' या गद्यामध्यें सांगितला आहे.

२१ ' प्रध्वस्ताशेष ' हा श्लोक ह्मणून पटलिका वगैरेच्या अंकुरानीं जिनाला ओवाळावें.

२२ ' प्रमादाज्ज्ञानदर्पाद्यैः ' हा श्लोक ह्मणून क्षमापण पुरःसरः पंचांग प्रणाम करावा.

२३ ' प्रक्षीणदोष ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून जिनेन्द्राचें विसर्जन करावें.

मोहध्वांतविदारणं विशदविश्वोद्भासिदीप्तश्रियं ॥
सन्मार्गप्रतिभासकं विबुधसंदोहामृतापादकम् ॥
श्रीपादं जिनचंद्रशांतिशरणं सद्भक्तिमाने मिते ॥
भूयस्तापहरस्य देव भवतो भूयात्पुनर्दर्शनम् ॥ २४ ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि अंकुरार्पणविधिर्नाम द्वितीयः परिच्छेदः ॥ २ ॥ भद्रं भूयात् ||||||

२४ ' मोहध्वांतनिदारणं हा श्लोक ह्मणून हे जिना आपले दर्शन पुनः होवो अशी त्याची प्रार्थना करावी.

या प्रमाणे प्रतिष्ठातिलक नावाच्या ग्रंथामध्ये अंकुरार्पण विधि नावाचा हा दुसरा अध्याय संपला.

तृतीयः परिच्छेदः ।

अथ शांतिहोमविधानमभिधास्यामः ॥

ततादौ तावत्सकलपूर्वकपुण्याहवाचनां कुर्यात् ॥

श्रीमदर्हत्परमेश्वरोपदिष्टशिष्टप्रधानामलधर्मप्रभावकयष्टृयाजकप्रभृतिभव्यजनानां सद्धर्मश्रीब-लायुरारोग्यैश्वर्याभिवृद्धिरस्तु ॥ अथ दृष्टादृष्टफलक्षणन्यायनिष्ठश्रुतिस्मृतिपुरावृत्तमंत्रक्रियादेवतालिंगकामादीनिरवद्यशुद्धिप्रतिष्ठानिष्ठिते. श्रीमज्जिनशासने भगवतो महति महावीरवर्द्धमानतीर्थकरस्य धर्मतीर्थे, तत्सार्वात्मभागभक्तसकलगुणगरिमगौतमगणधरपंचचंदनार्यिकाश्रेणिकमहामंडलेश्वरेतिलिंगीपरयुक्तिश्रावकश्राविकाभेदचतुर्विधसंघपरंपरागतश्लाघनीयगुणसंघश्रीमूलसंघे, भूर्भुवःस्वर्गसंज्ञान त्रिलोकमध्यमहालोकस्य मध्यमध्यासीने मध्यमलोके, तन्मध्यवर्तिनो लवणोदधिवलयितस्य सुदर्शनमेरोर्दक्षिणभागे. पंचशतषड्विंशतियोजनैकोनविंशतिषड्भागविस्तारगंगासिन्धुभरतक्षेत्रे. त्रिपष्टिशलाकापुरुषप्रसूतार्यजनसमूहराशिविनिवार्यखंडे. तत्रावस्थिताया दक्षिणेन स्थिते. पशुधान्यहिरण्यकुप्यादिसमृद्धिवर्णनीयवर्णाश्रमाकीर्णकर्णाटकदेशे. धार्मिकसमाजसंतन्यमानविविधपुण्योत्सवनिकराकरेऽस्मि-

लनसमंजसत्वलक्षणक्षात्रधर्मराजद्राजादिसंन्निधौ, आर्यषट्कर्मगर्भान्वयादिकर्मकर्मठधर्मक्रियाकुतूहलत्रैवर्णिकसमाजसन्निधौ, न्यायार्जितरक्षितवर्द्धितार्थं पात्रविनियोगेन सफलं कुर्वन्तः, सर्वहितदयामूलमर्हच्छासनं महामहादिभिः प्रभावयतो धार्मिकस्य सन्निधौ, तेन विधाप्यमानजिनयज्ञमहोत्सवे, स्नानानुस्नानलेपभूषणवसनाख्यशरीरोपस्कारशुद्धिपंचकं, शोषणदहनभस्मीकरणामृतप्लावननिजात्मध्यानाह्वयात्मशुद्धिपंचकं च प्राप्ता एते वयं पंचोपचारादिक्रियाशुद्धिमहितं, औत्सर्गिकविशेषविपयाशेपमंत्रशुद्धिसहितं, अभिहिततीर्थक्षेत्रकालशुद्धिसहितं, निधानापिधानादिविषयसकलपात्रशुद्धिसहितं, स्नपनार्चनहवनद्रव्यादिनिखिलद्रव्यशुध्दिसहितं, केवलिश्रुतकेवलिदशपूर्वधरैकादशांगधरप्रथमांगधरसूत्रकारभाष्यकारप्रभृत्याचार्यपरंपरायाताजैनसंहिताशास्त्रतदुपदेशतत्कर्मप्रयोगानुक्रमायातेन विधिना विधीयमानप्रतिष्ठाकर्माणि सकलाभ्युदयानिःश्रेयससिध्यर्थं, शुध्यर्थ, शान्त्यर्थ शान्तिहोमविधिं विधास्यामः। तत्कर्मणः पुण्याहार्थं ऋद्ध्यर्थं स्वस्त्यर्थ पुण्याहवाचनां कर्तुमुत्सहामहे। इति सकल्प्य तदङ्गत्वेन कर्मणः पुण्याहवाचनां कुर्यात् ॥ १ ॥

तत्रैवं प्रयोगः ॥

शालिनां प्रस्थं प्रस्तीर्य तत्र ऱ्हींकारं वेष्ठितस्वस्तिकयंत्रं समालिख्य, तदुपरि तीर्थजलपरिपूरितगंधाक्षतपुष्पाद्यर्चितपल्लवदर्पणशोभितदर्भपल्लवांचिततंडुलपरिपूरितपात्रापिहितपंचरत्नसुवर्णगर्भितस-

---

अध्याय तिसरा.

शांतिहोमविधान,

शांतिहोम हा प्रतिष्ठेचे कार्य सिद्ध व्हावें ह्मणून, सर्व अभ्युदय निःश्रेयससिद्धि व्हावी ह्मणून, शुद्धि-

न्नगरे[1] क्षीरद्रुमादिभिः समुचितोत्सेधव्यासायामविनिर्मितविविधालंकारमंडितयज्ञमंडपे, अनाद्यनंतकालसंतानमध्यपतितासंख्यातोत्सर्पिण्यवसर्पिणीसमनंतरोपनतदशकोटिकोटिसागरोपमप्रमितहुंडावसर्पिणीकाले प्रवर्तमाने, तत्र सविंशतिशतायुःसप्तहस्तोत्सेधरूक्षवर्णशरीरप्रजाप्रभृतिवर्तनालक्षणैकविंशतिसहस्रवर्षप्रमितदुःपमनाम्नि पंचमे कलियुगे प्रवर्तमाने, तत्र शालिवाहनशककाले एकोनचत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्र १८३९ वर्पसंमिते सति प्रवर्तमानपिंगलनामसंवत्सरे, उत्तरायणे वसंततौ, चैत्रमासे, कृष्णपक्षे, एकादश्यां तिथौ भौमवारयुक्तायां तिथिवारनक्षत्रयोगकरणाख्यपंचांगतिथिसंशुद्धिनिर्दोपायत्तलग्नशुद्धिविलग्नहोराद्रेकाणनवांशद्वादशांशाभिधानषड्वर्गशुद्धिविविधभेदप्रभेदगोचरशुद्धिरुदर्कफलावगमनिमित्तनिमित्तशुद्धिरित्येवंविधपंचशुद्धिसमन्वितप्रशस्तमुहूर्तयुक्तायां, वीतयोपाभूपादिसंगत्वाद्वीतरागत्वं, निरस्तनिस्त्रिंशत्वादपास्तद्वेपत्वं, तदुभयनिमित्तनिश्चलध्यानैकतानत्वं, तत्कारणकर्मक्षयसर्वज्ञत्वादिगुणान् साक्षात्कथयंत्या इव भगवज्जिनार्चायाः जिनप्रतिमायाः सन्निधौ, सकलसमयसमाराध्यनिरवद्यविद्यारूपवाग्देवतासन्निधौ, चतुश्जनचेतश्चमत्कारिचतुरनुयोगाधीतिबोधाचरणप्रचारणपरायणाचार्यवर्यस्य सन्निधौ, निरस्तविपयाभिलापानिरारंभानिःपरिग्रहानितांतज्ञानध्याननिरतमुमुक्षुवर्गसन्निधौ, निरवद्यस्याद्वादविद्याविदग्धपदवाक्यप्रमाणज्ञविद्वज्जनसन्निधौ, न्यायविहितप्रजापालनमतिपालनकुलपालनात्मपा-

---

१–यस्मिन्नगरे ग्रामे वा यज्ञ क्रियते तन्नगरनाम ग्रामनामोच्चारणीयम् । २ –यज्ञादिप्रवर्तमानशकसंवत्सरअयन–ऋतुमासपक्षतिथिवारादिनामोच्चार कुर्यात् ॥

च्छेतसूत्रावृतचंदनपंकमग्नशाल्यक्षतोपलक्षितकंठलग्ननववस्त्रपुष्पदामशोभितशुभलक्षणलाक्षतिसनालकलशं संस्थाप्य तत्कलशजलं यष्टप्रभृतिसर्वजनेषु सर्वशान्तिमंत्रमुच्चारयन् सिंचेत् ॥ २ ॥

ओं पुण्याह २ प्रियन्ता २ भगवन्तोऽर्हन्तः सर्वज्ञाः सर्वदर्शिनः त्रिलोकनाथाः त्रिलोकप्रद्योतनकराः वृषभाऽजितशंभवाऽभिनंदन–सुमति–पद्मप्रभ–सुपार्श्व–चंद्रप्रभ–पुष्पदंत–शीतल–श्रेयो–वासपूज्य–विमल—अनंत–धर्म–शांति–कुंथु—अर–मल्लि–मुनिसुव्रत—नमि–नेमि—पार्श्व—श्रीवर्धमानाः शांताः शांतिकराः सकलकर्मरिपुविजयकांतारदुर्गविषमेषु रक्षंतु नो जिनेंद्राः सर्वविदश्च ॥ श्री ह्री धृति कीर्ति कान्ति बुद्धि लक्ष्मी मेधाविन्यः सेवाकृषिवाणिज्यवाद्यलेख्यमंत्रसाधनचूर्णिप्रयोगस्थानगमनसिद्धिसाधनायाप्रतिहतशक्तयो भवन्तु नो विद्यादेवताः ॥ नित्यमर्हत्सिद्धा-

---

साठी, शांति प्राप्ति व्हावी म्हणून केला जातो. हा होम करण्याच्या पूर्वी संकल्प म्हणतात. तदनंतर पुण्याहवाचन विधि होत असतो व शांतिमंत्र विधि होत असतो. हा विधि झाल्यानंतर शांति होमाला सुरवात करावी लागते. ' श्रीमदर्हत्परमेश्वर ' या गद्यानें संकल्प म्हणावा. संकल्प झाल्यानंतर पुण्याहवाचन करावें त्याचा विधि असा— एक प्रस्थभर तांदूळ पसरून त्यामध्ये ' ह्रीं ' हे अक्षर लिहावें व स्वस्तिक काढावें व त्याच्यावर गंधाक्षतांनी ज्याची पूजा केली आहे अशा तऱ्हेचा तोटीचा कलश स्थापन करावा. त्या कलशांतील जल शांतिमंत्रांचे उच्चारण करून यजमान वगैरेंच्या अंगावर सिंचन करावे.

ओं पुण्याह २ प्रियन्ता २ हा मंत्र उच्चारून यजमान वगैरेंच्या अंगावर जलसिंचन करावें. तदनंतर ऋषभ वगैरे चोवीस तीर्थंकराची नांवें उच्चारून शेवटीं ' प्रियन्तां २ ' असे उच्चारून जलसिंचन करावें.

चार्योपाध्यायसर्वसाधवश्च भगवंतो नः प्रियंतां २ ॥ आदित्यसोमांगारबुधबृहस्पतिशुक्रशनैश्चर-राहुकेतुग्रहाश्च नः ॥ तिथिकरणमूहूर्तलग्नदेवताः इह चान्यग्रामनगरादिषु अपि वास्तुदेवताश्च ताः सर्वा गुरुभक्ता अक्षीणकोषकोष्ठागारा भवेयुर्दानतपोवीर्य नित्यमेवास्तु नः । मातृपितृभ्रातृसुतसुहृत्स्वजनसंबंधिबंधुवर्गसहितानां धनधान्यैश्वर्यद्युतिबलयशोवृद्धिरस्तु । प्रमोदोऽस्तु । शांतिर्भवतु । पुष्टिर्भवतु । सिद्धिर्भवतु । काममांगल्योत्सवाः सन्तु । शाम्यंतु घोराणि । शाम्यन्तु पापानि । पुण्यं वर्द्धताम् ॥ धर्मो वर्द्धताम् । श्र्यायुषी वर्द्धताम् । कुलं गोत्रं चाभिवर्द्धतां । स्वस्ति भद्रं चास्तु नः । हतास्ते पारिपंथिनः । शत्रवः शमं यान्तु । निष्प्रतिघमस्तु । शिवमतुलमस्तु । सिद्धाः सिद्धिं प्रयच्छन्तु नः स्वाहा ॥

ओं कर्मणः पुण्याह भवंतो ब्रुवन्तु इति प्रार्थयेत् । प्रार्थिताविप्राः पुण्याहं कर्मणोऽस्तु इति ब्रूयुः ॥ अनेन प्रकारेण । ओं कर्मणे स्वस्ति भवंतो ब्रुवन्तु स्वस्ति कर्मणेऽस्तु च । कर्मर्द्धिं भवन्तो ब्रुवन्तु कर्मर्द्धिरस्तु । एतद्वाक्यत्रयोच्चारणान्ते त्रिवारपात्रांतरपातितपूर्णकलशजलेन सभां शान्तिमंत्रेण सिंचेत् ॥

'श्रीर्ह्रीधृति' हा मन्त्र ह्मणून व प्रियंता २ असे ह्मणून सिंचन करावें

'नित्यमर्हन्सिद्धा' हा मन्त्र ह्मणून जलसिंचन करावें

'आदित्यसोमागार' हा मंत्र ह्मणून जलसिंचन करावें. या प्रमाणे हे मन्त्र ह्मणून तदनंतर 'ओं कर्मणः पुण्याह भवन्तो ब्रुवतु' ह्मणजे शांतिहोमाची क्रिया करतेवेळी हा दिवस सुखकर होवो असे ह्मणण्याची सभेला प्रार्थना करावी व त्याप्रमाणे सभेनें म्हणावें. मग याजकानें त्यांच्यावर जलसिंचन करावें.

अथ शांतिमंत्रः ।

अथ निरतिशयनिजमहिमभरसमसमानत्मीयचरणपरिचरणचतुरचतुर्णिकायामरनिकुरुंबशुंभत्कोटीरकोटीतटघटितस्फुटतरप्रभाभासुरानेकनूतनरत्ननिकराकरदिवाकरशताधिकातिगंभीरविपुलप्रभामडलक्षीरोदडिंडीरपिंडायमानचतुःषष्टिचामरप्रभृतिपरिलक्ष्यमाणाप्रतिपक्षबहिरंगमहालक्ष्मीवान् । अशेषदोपावरणाविगमसमनंतरसमुदभूतसकललोकालोकनिरंतरपरिपूर्णसर्वद्रव्यपर्यायविषयक्रमकरणव्यवधानातिवर्तिकेवलाख्यपरंज्योतिःस्वरूपातरंगिकाक्षयमहालक्ष्मीवान् । अभ्यर्हिताखिलाभ्युदयानिःश्रेयससंपादकः स्याद्वादन्यायनायकः परमाप्तो भगवानर्हद्भट्टारकः । मातृपितृभ्रातृसुहृत्स्वजनसंबंधिबंधुवर्गसहितयजमानस्य सकलकल्याणं करोतु ॥ शांति कान्तिमाविष्करोतु प्रादुष्करोतु ॥ सौभाग्यमारोग्यमातनोतु संतनोतु ॥ संपदमापदं संपादयतु संविदारयतु । अयशोयशो निष्कासयतु विकाशयतु ॥ एनो सतिमवसादयतु प्रसादयतु ॥ सुखमसुखं तनोतु धुनोतु ॥ अनभिमतमभिमतं वारयतु पूरयतु ॥ श्रियमायु. श्लाघयतु द्राघयतु । पुण्यं पापं व्याजृंभयतु स्तंभयतु ॥ कुपथं सुपथं व्यावर्तयतु प्रवर्तयतु ॥ सत्कर्मासत्कर्म बाधयतु रोधयतु ॥ अनेकान्तमेकान्तं निध्यापयतु विध्यापयतु । विद्यामविद्यामुन्मीलयतु समुन्मूलयतु ॥ सच्छास्त्रमसच्छास्त्रं पोपयतु शोपयतु ॥ श्रेयः प्रत्यवायं पुष्णातु मुष्णातु । क्षामं क्षेमं

अथ शांतिमंत्र'

' अथ निरतिशयनिजमहिमभर ' हे गद्य पूर्ण म्हणून व ' कल्याणमस्तु ' हा श्लोक म्हणून यजमान वगैरेच्या अंगावर जलसेचन करावें. हा शांतिमंत्र आहे.

क्शयतु भृशयतु ॥ शौचमाचारं प्रथयतु द्रढयतु ॥ कुमतिं सुमतिं अनिशं मर्दयतु वर्द्धयतु । सकलाभ्युदयनिःश्रेयससिद्धिं करोतु वृद्धिं करोतु । झ्वीं क्ष्वीं हं सः स्वाहा ॥

कल्याणमस्तु कमलाभिमुखी सदास्तु ।
दीर्घायुरस्तु कुलगोत्रधनं सदास्तु ॥
आरोग्यमस्त्वभिमतार्थफलाप्तिरस्तु ।
भद्रं सदास्तु जिनपुंगवभक्तिरस्तु ॥
श्रीमत्पंचमसार्वभौमपदवी प्रद्युम्नरूपाश्रियं ।
प्राप्तः षोडशतीर्थकृत्त्वमखिलत्रैलोक्यपूजास्पदम् ॥
शांतं शांतिजिनेश्वरं त्रिजगतामश्रांतशांतिप्रदं ॥
नत्वा शांतिविधित्सयाद्य विदधे श्रीशांतिहोमोत्सवम् ॥
ओं ऱ्हीं श्रीं क्ष्वीं भूः स्वाहा । विधियज्ञप्रतिज्ञापनाय पुष्पांजलिः ॥

अथ होममंडपकुंडादिलक्षणम् ॥

ओं समस्ताभ्युदयसुखसंघातलंघनजंघालसमुल्लासनानतसुखानिवासानिःश्रेयसनिवासनिसर्गमार्ग-

---

अथ होमविधि

'श्रीमत्पंचमवार्धि' हा श्लोक व 'ओं ऱ्हीं श्री' हा मंत्र म्हणून होमविधि करण्याच्या प्रतिज्ञेस्तव पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

वरील गद्याचा सारांश–जिनमंदिराच्या पूर्व दिशेला किंवा पूर्वोत्तर दिशेला मंडपाची रचना करावी.

प्रवचनप्रकाशस्य, सर्वज्ञवीतरागपरमाप्तार्हत्परमेश्वरस्य, प्रतिबिंबशुंभज्जिननिकेतनस्य प्राच्यां, प्रागुदीच्यां वा दिशि, जलस्थलशिलावालुकांतखातपूरितममीकृतभूभागकल्पितमंडपसमान्यतमसंनिवेशे, क्षीरद्रुमप्रमुखप्रशस्तषोडशस्तंभसंभृते, सप्ताष्टकरान्यतरव्याससमचतुरस्रभक्तित्रयविभागभासुरे पूर्वादिदिक्चतुष्टयद्वारबहिर्निसृष्टविशिष्टाश्वत्थोदुम्बरप्लक्षन्यग्रोधदारुपरिकल्पितशूलत्रयशालिसमुचितानल्पानल्पकल्पितद्वारसमोत्सेधरामणीयकचतुस्तोरणाभिरामे । सुरचापशतसमवायसंभूतशोभास्वसात्कारिविविधवर्णाकीर्णवितानविराजमाने । सर्वतोवलंबमानमुक्तालंबूषपरभागाविर्भावकदर्भावलंबितगर्भदर्भमालासमावृते । विचित्रचित्रन्यस्तदिक्पालप्रतिमोपलक्षिततत्तद्दिशांकाचितदिक्पालकेतने । विधिविहितमंडूकस्थंडिलान्यतरपदमध्यब्रह्मप्रदेशप्रत्यक्देवमानुषभागप्रकल्पितारत्निप्रमाणविस्तारोत्सेध — सिद्धार्थवेदिकोपलक्षिते । तत्पूर्वदिशि अमर्त्यमर्त्यभागातिमध्यस्थानाध्यासितहस्तागाधविस्तारभूताम्बुधिगुणमात्रांगुलनिमितमेखलात्रयचतुरस्रकुंडदक्षिणोत्तरभागावस्थितमात्रांतरिततत्प्रमाणत्रिकोणवृत्तकुंडाभिमंडिते कुंडवेदिकाबहिस्तटावघटितदिक्पालपीठिकोपलक्षिते, विशुद्धमृत्पंचगव्यक्षीरद्रुमत्वक्कषायकरकन्यकासंमार्जितकुंडवेदिकाविश्वंभरातले, विविधमंगलासमालिंगितरंगबलिपुष्पोपहारधूपघट- — पटलमंगलद्रव्यपूजापरिकरपरिशोभिते साक्षान्मोक्षलक्ष्मीविवाहमंडपायमानपुण्याशयजनपरिपूरितपु

त्या मंडपाच्या एका भागामध्यें तीन होमकुंडें निर्माण करावीत. आहवनीय, गार्हपत्य व दक्षिणाग्नि अशीं त्यांचीं नावें आहेत. आहवनीय कुंड त्रिकोण असतो. गार्हपत्य चौकोन व दक्षिणाग्नि गोल असा असतो. यांच्याजवळ सिद्धप्रतिमेच्या स्थापनेकरितां एक वेदी तयार करावी. या होमकुंडाच्या बाहेर आठ दिशांना दिक्पालांचीं आसनें स्थापन करावीत. या होमकुंडाना शुद्ध माती व पंचगव्य उंबर वगैरे झाडाच्या सालीचें

विहारकाले जगदीश्वराणामवाप्तसेवार्थकृतापदान ॥
हुत्वार्चितो वायुकुमारदेव त्वं वायुना शोधय यागभूमिम् ॥

ओं ऱ्हीं वायुकुमारदेव महीं पूतां कुरु २ हूं फट् स्वाहा । षड्दर्भपूलेन भूमिं संमार्जयेत् । ओं ऱ्हीं वायुकुमाराय सर्वविघ्नविनाशनाय इदमर्घ्यमित्यादि ॥ १३ ॥

विहारकाले जगदीश्वराणामवाप्तसेवार्थकृतापदान ॥
हुत्वार्चितो मेघकुमारदेव त्वं वारिणा शोधय यागभूमिम् ॥

ओं ऱ्हीं मेघकुमारदेव धरां प्रक्षालय २ अं ह सं वं झं ठं क्षः फट् स्वाहा ॥ षड्दर्भपूलोपात्तजलेन भूमिं सिंचेत् ॥ ओं ऱ्हीं मेघकुमाराय इदमर्घ्यमित्यादि ॥ १४ ॥

गर्भान्वयादौ महित द्विजेन्द्रैर्निर्वाणपूजासु कृतापदान ॥
हुत्वार्चितो वन्हिकुमारदेव त्व ज्वालया शोधय यागभूमिं ॥

ओं ऱ्हीं अग्निकुमार भूमिं ज्वालय २ अं हं सं वं झं ठं क्षः फट् स्वाहा । ज्वलदर्भपूलानलेन भूमिं ज्वालयेत् । ओं ऱ्हीं अग्निकुमाराय इदमर्घ्यमित्यादि ॥ १५ ॥ प्राचीमैशानीं चांतरा वातकुमारादिस्थापनम् ॥

---

१३ 'विहारकाले' हा श्लोक म्हणून दर्भाच्या सहा काड्यांच्या जुडीने जमीन शुद्ध करावी. व वायुकुमाराला अर्घ्य वगैरे द्यावे.

१४ 'विहारकाले' हा श्लोक म्हणून दर्भाच्या जुडीनें जलसिंचन करावें व मेघकुमारदेवाला अर्घ्य वगैरे द्यावें

१५ 'गर्भान्वयादौ' हा श्लोक म्हणून दर्भाच्या ज्वालानी भूमि जाळावीं. अग्निकुमारदेवाला अर्घ्य वगैरे द्यावें.

तुष्टा अमी षष्टिसहस्रनागा भवन्त्ववार्या भुवि कामचाराः ॥
यज्ञावनीशानदिशाप्रदत्तसुधोपमानांजलिपूर्णवार्भिः ॥ १६ ॥

ओं न्हीं क्रों षष्टिसहस्रसंख्येभ्यो नागेभ्यः स्वाहा । नागतर्पणार्थमैशान्यां दिशि जलांजलिं-क्षिपेत् ॥ ओं नागकुमाराय इदमर्घ्यमित्यादि ॥

ब्रह्मप्रदेशे निदधामि पूर्वं पूर्वादिकाष्ठासु पुनः क्रमेण ॥
दर्भं जगद्दर्भजिनेन्द्रयज्ञविघ्नौघविध्वंसकृते समंत्रम् ॥

ओं न्हीं दर्पमथनाय नमः स्वाहा । ब्रह्मादिदशदिक्षु दर्भः । इति दर्भन्यासः ॥ १७ ॥

वार्दर्भगंधैः सुमनोऽक्षतौघैः धूपप्रदीपैरमृतोपमान्नैः ॥
क्रमान्महाग्मे महितां महद्भिर्महीं महादेवमहामहस्य ॥

ओं नीरजसे नमः । दर्पमथनाय नमः । शीलगंधाय नमः । विमलाय नमः । अक्षताय नमः । श्रुतधूपाय नमः । ज्ञानोद्योताय नमः । परमसिद्धाय नमः । भूम्यर्चनम् ॥ १८ ॥

वेद्या मूर्ध्नि विधाय पीठमुचितं प्रक्षाल्य तीर्थांबुभिः ॥
प्रत्यग्रेण महाधनेन परितः प्रच्छाद्य दर्भैरपि ॥

---

१६ 'तुष्टा अमी' हा श्लोक म्हणून नागकुमारांना ऐशान्यदिशेंत जलांजलि द्यावी.
१७ 'ब्रम्हप्रदेशे' हा श्लोक म्हणून दहा दिशांना दर्भांची स्थापना करावी.
१८ 'वार्दर्भ' हा श्लोक व नीरजसे नमः वगैरे मंत्र म्हणून अष्टद्रव्यांनीं भूमिपूजा करावी.
१९ 'वेद्या मूर्ध्नि' हा श्लोक म्हणून प्रकृतविधि करण्यासाठीं पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

अभ्यर्च्योपरि तस्य सज्जिनपतेरर्चां सतामर्चितां ॥
न्यस्यार्चामि सयक्षयक्ष्युपगतां चक्रातपत्रांचिताम ॥
प्रकृतक्रमविध्यवधानाय पुष्पांजलिः ॥ १९ ॥
श्रीपांडुकाव्हयशिलाग्रिमपीठकल्पम् ॥
तद्वेदिकोपरितटे निदधामि पीठम् ॥
प्रक्षालयामि शुचिभिः सलिलैः पटेन ।
प्रच्छादितेऽत्र निदधेऽक्षतपुष्पदर्भान् ॥

ओं ऱ्हीं अर्हं क्ष्मं ठ ठ श्रीपीठस्थापनं करोमि स्वाहा । पीठस्थापनम् ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः नमोऽर्हते भगवते श्रीमते पवित्रतरजलेन श्रीपीठप्रक्षालनं करोमि स्वाहा ॥ पीठप्रक्षालनम् ॥ तत्पीठोपरि प्रागग्रवस्त्राच्छादनम् । ओं ऱ्हीं दर्पमथनाय नमः सकुसुमाक्षतदर्भस्थापनम् ॥ २० ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० ॥ पीठं समभ्यर्चये । ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राय स्वाहा । पीठार्चनम्

---

२० 'श्रीपाडुकाव्हय' हा श्लोक ह्मणून व 'ओं ऱ्हीं अर्हं' हा मंत्र ह्मणून वेदीवर पीठस्थापन करावें. 'ओं ऱ्हां ऱ्हीं, हा मंत्र ह्मणून पवित्र पाण्यानें तें पीठ धुवावें. व त्यावर सुंदरवस्त्र आच्छादन करावें. 'ओं ऱ्हीं दर्पमथनाय नमः' हा मंत्र म्हणून फुलें व अक्षातासहित दर्भस्थापन करावें.

'स्वच्छैस्तीर्थजलैः' हा श्लोक म्हणून व 'ओं सम्यग्दर्शनज्ञानचरित्राय स्वाहा' हा मंत्र म्हणून अष्टद्रव्यांनीं पीठाची पूजा करावी.

संस्थापयाम्युपरि तस्य जिनेश्वरार्चां
चक्रत्रयं जिनपतेरपसव्यभागे ॥
छत्रत्रयं तदनु तस्य तु सव्यभागे ॥
वादित्रजालजटिले सति सर्वलोके ॥

ओं ऱ्हीं अर्हं धर्मतीर्थादिनाथ भगवन्निह पांडुकशिलापीठे तिष्ठ २ स्वाहा । प्रतिमास्थापनम् ॥ दक्षिणपार्श्वे चक्रत्रयस्थापनम् । वामपार्श्वे छत्रत्रयस्थापनम् ॥ २१ ॥

आहूता भवनामरैरनुगता यं सर्वदेवास्तथा ।
तस्थौ यस्त्रिजगत्सभांतरमहापीठाग्रसिंहासने ॥
यं हृद्यं हृदि सांनिधाप्य सततं ध्यायंति योगीश्वराः ।
तं देवं जिनमर्चितं कृतधियामाव्हाननाद्यैर्भजे ॥ २२ ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः असि आउसार्हं एहि-२ संवौषट् । आव्हानम् ॥

ओं ऱ्हां० अत्र तिष्ठ २ ठ ठ ॥ स्थापनम् ॥ ओं ऱ्हां० अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट् । सन्निधीकरणम् । तीर्थोदकैर्जिनपादौ प्रक्षाल्य तदग्रे पृथग्मंत्रानुच्चारयन्वार्गंधाक्षतांचितपुष्पांजलिं प्रयुं-

---

२१ ' संस्थापयाम्युपरि ' हा श्लोक म्हणून व ' ओं ऱ्हीं अर्हं ' हा मंत्र म्हणून त्या पीठावर प्रतिमा स्थापन करावी. प्रतिमेच्या उजव्या बाजूला चक्रत्रयस्थापना करावी. व डाव्याबाजूला छत्रत्रयस्थापना करावी.

२२ ' आहूता भवनामरैं ' हा श्लोक म्हणून आवाहनादिकांच्या द्वारें श्री जिनाची पूजा करावी

२२" ओं ऱ्हां ऱ्हीं' वगैरे मंत्र म्हणून जिनेश्वराचें आव्हान, स्थापन, सन्निधीकरण हे विधि करावे. तीर्थजलानें

जीत ॥ २२ ॥ स्वच्छैस्तीर्थ० देवं समभ्यर्चये । ओं ऱ्हीं परमब्रह्मणेऽनंतानंतज्ञानशक्तये जलं निर्वपामि स्वाहा । इत्याद्यष्टविधेन देवार्चनम् ।

राजेन्द्रदेवेन्द्रजिनेन्द्रयोग्यं चक्रत्रयं मंगलवस्तुमुख्यम् ॥
निवेशितं श्रीजिनबिंबपार्श्वे यजामहे निर्मलवारिमुख्यैः ॥
ओं नीरजसे नमः । दर्पमथनाय नमः । इत्यादि चक्रत्रयार्चनम् ॥
लोकत्रयैकाधिपतित्वचिन्हं । छत्रत्रयं मंगलवास्तुमुख्यम् ॥
निवेशितं श्रीजिनवामभागे । यजामहे निर्मलवारिमुख्यैः ॥ २३ ॥
कुंडात्पुरस्तात्परिमृष्टदेशे । सुविष्टरं न्यस्य सुदृष्टमृष्टम् ॥
तत्रोपविष्टोऽस्म्यथ पश्चिमास्यः पर्यंकतो वाम्बुरुहासनाद्वा ॥

ओं ऱ्हीं क्ष्रीं भूः शुध्यतु स्वाहा । ओं ऱ्हीं अर्हं क्ष्मं ठं आसनं निक्षिपामि स्वाहा । ओं ऱ्हीं हं ह्रयुं ह्रयुं णिसहिये आसने उपविशामि स्वाहा ॥ २४ ॥

जिनेश्वरचरण धुऊन पृथक् मंत्र म्हणून गंधाक्षतांनी युक्त अशी पुष्पांजलि अर्पण करावी. ' स्वच्छैस्तीर्थ० ' हा श्लोक म्हणून व ' ओं परब्रह्मणे ' हा मंत्र म्हणून जलधारा अर्पणकरावी याचप्रमाणें अष्टद्रव्यांनी जिनपूजाकरावी.

२३ ' राजेन्द्रदेवेन्द्र ' हा 'श्लोक व ओंनीरजसे नमः' वगैरे मंत्र म्हणून चक्रत्रय व छत्रत्रय यांचे पूजन करावें.

२४ 'कुंडात्पुरस्तात्' हा श्लोक व 'ओं ऱ्हीं क्ष्रीं' वगैरे मंत्र म्हणावेत व आसन टाकून त्यावर बसावें. कुंडाच्या पुढें आसनावर बसावें. पश्चिमेकडे तोंड करावे पर्यंकासन किंवा पद्मासन घालावें

होमार्चनार्थादिषु वै सदेशे निवेशितेषूचितमौनवृत्तिः ॥

मंत्रक्रियानुक्रमसावधानो होमक्रियामेष समारभेऽहम् ॥

होमद्रव्यपूजाद्रव्याणां समीपे विनिवेशनम् । स्रुक्स्रुवादिसमुचितसर्वपात्राणां उपस्थापनं प्रक्षालनं। सर्वपात्राणा ग्रहणे स्थापने च दर्शनं प्रतिलेखनं। आज्यपात्रस्य तूत्क्षिप्याधःपरीक्ष्योपस्थापनम्। आज्यस्य दर्भैः उद्वासनमुत्पावनमावेक्षणं च, प्रणिपीडापरिहारार्थं याजकेन सादरं संस्करणं कर्तव्यम्। ओं ह्रीं र्हं मौनस्थिताहं मौनव्रतं गृण्हामि स्वाहा ॥ २५ ॥

तीर्थांबुपूर्णोज्ज्वलशातकुम्भकुम्भस्य नालाद्गलितेन वारा ॥

कुंडत्रय सर्वममत्रमत्र द्रव्यं च सिंचाम्भि समंत्रमेव ॥

ओं ह्रीं नमः सर्वज्ञाय सर्वलोकनाथाय धर्मतीर्थंकराय श्रीशांतिनाथाय परमपवित्राय ॥ पवित्रजलेन होमकुंडशुद्धिं पात्रशुद्धिं च करोमि स्वाहा ॥ २६ ॥

अभ्यर्च्य कुड परिधिं विधाय परिस्तृतिं चानलमेधयुक्तम् ॥

---

२५ होमद्रव्यें व पूजाद्रव्ये जवळ घ्यावीत. स्रुक् स्रुवा वगैरे होमास लागणारीं पात्रेंही त्यावेळीं जवळ असावीत. ही सर्व द्रव्यें पाहून शोधून घ्यावीत व जमीनीवर ठेवावीत. तुपाचे पात्र जमीन शुद्ध पाहून ठेवावें. त्यावेळीं मौन व्रत ग्रहण करावें.

२६ 'तीर्थांबुपूर्णो' हा श्लोक व 'ओं ह्रीं नमः सर्वज्ञाय' हा मंत्र म्हणून होमकुंडशुद्धि व पात्राची शुद्धि करावी अर्थात त्यांच्यावर तीर्थजलाचें सिंचन करावें.

२७ 'अभ्यर्च्य कुंडं' हा श्लोक म्हणून कुंडाची पूजा करून दर्भाची व उंबराच्या लाकडाची परिधि अर्थात

संस्थाप्य संधुक्ष्य कुशाग्रकीलैः साक्षात्कृदेकां समिधं जुहोमि ॥
प्रकृतक्रमविध्यवधानाय पुष्पांजलिः ॥ २७ ॥

तीर्थेशसंबंधसमर्चनीयश्रीगार्हपत्याश्रयतोर्चनीयम् ।
चैत्याश्रयत्वादिव चैत्यगेहं समर्चयामश्चतुरस्रकुंडम् ॥

ओं नीरजसे नमः दर्पमथनाय नमः इत्यादि ॥२८॥

संबंधतः सार्वगणाधिपानां समर्चनीयाहवनीयवन्हेः ॥
समाश्रयत्वात्परिपूजनीयं त्रिकोणकुंडं परिपूजयामः ॥

ओं नीरजसे नमः इत्यादि ॥ २९ ॥

अंत्योत्सवे केवलिनां सुरेन्द्रकृतार्चनादाक्षिणदक्षिणाग्नेः ॥
स्था १त्वतोऽर्च्यं यदिह द्विजानां तद्वृकुंड प्रयजे जलाद्यैः ॥

होमाच्या चारी बाजूला यांची स्थापना करणें व मध्यभागीं शुष्कदर्भ स्थापून तें अग्निनें प्रज्वलित करणें इत्यादि विधि-करण्याकरितां पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

२८–२९ ' तीर्थेशसंबंध ' हा श्लोक म्हणून व ' ओं नीरजसे नमः ' हा मंत्र म्हणून चौकोनीकुंडाची पूजा करावी. तीर्थंकराच्या संबंधानें गार्हपत्य अग्नीला पूज्यता आली आहे व या गार्हपत्य अग्नीच्या संयोगानें जिनप्रतिमेच्या आश्रयानें जिनमंदिरास जशी पूज्यता येते तशी या कुंडासही पूज्यता आहे. म्हणून कुंडाची पूजा करण्यास हरकत नाही. गणधराच्या सहवासानें आहवनीयाग्नीला व या अग्नीच्या सहवासानें त्रिकोणाकृति कुंडाला पूज्यता आली आहे. यास्तव ' ओं नीरजसे नमः ' या मंत्रानें त्याची पूजा करावी. केवलीच्या निर्वाणोत्सवांत ज्या अग्नीचा

ओं नरिजसे नम इत्यादि ॥ २९ ॥

क्षिपामि कुंडस्य चतुर्दिशासु प्रागुत्तराग्रान्सुसमित्कदर्भान् ॥
अंतः समंतादपि दृष्टमृष्टे परिस्तृतिं शुष्ककुशैः करोमि ॥

ओं नमोर्हते भगवते सत्यवचनसंदर्भाय केवलदर्शनप्रज्वलनाय पूर्वोत्तराग्रेण दर्भपरिधिमुदुंबरसत्परिधिं च करोमि स्वाहा ॥

ओं नमोऽर्हते भगवते सत्यवचनकेवलदर्शनप्रज्वलनाय पूर्वोत्तराग्रेण होमकुंडानां मध्ये शुष्कदर्भपरिस्तरणं करोमि स्वाहा ॥ ३० ॥

आम्नायातानाहिताग्न्यर्चिताग्नीन्कुंडेष्वेषु स्थापयास्यारणेर्वा ॥
उत्पाद्यैनान्गार्हपत्यादिरूपान्मत्वा शुष्कैः साकमेधैः क्रमेण ॥

ओं ऱ्हीं स्वस्तये श्रीमंतं पवित्रतरमग्नीन्द्रं स्थापयामि स्वाहा ॥ ३१ ॥

उपयोग केला त्याला दक्षिणाग्नि म्हणतात या अग्नीचें कुंड गोल असतें याचीही उपर्युक्त मंत्रानें पूजा करावी.

३० 'क्षिपामि कुंडस्य' हा श्लोक व 'ओं नमोऽर्हते' हा मंत्र म्हणून दर्भपरिधि व उदुंबरपरिधि करावी. ओं नमोर्हते' हा मंत्र म्हणून या कुंडामध्यें मध्यभागी दर्भ हंतरावें.

३१ 'आम्नायातानाहिता' हा श्लोक म्हणून यातीन अग्नींची उपर्युक्त तीनकुंडामध्यें स्थापना करावी. हे तीन अग्नि वंशपरंपरेपासून रक्षित ठेवावेत. तसे ते नसतील तर अरणीपासून ते अग्नि उत्पन्न करावेत. व उदुंबरादिकांच्या लांकडानीं वरचेवर प्रदीप्त करावेत.

३१ 'ओं ऱ्हीं स्वस्तये' हा मंत्र म्हणून पवित्र अशा अग्नीन्द्राची स्थापना करावी.

जैनेन्द्रवाक्यैरिव सुप्रसन्नैः संशुष्कदर्भाग्रगताग्निकीलैः ॥
कुंडस्थिते सेंधनशुद्धवन्हौ संधुक्षणं सांप्रतमातनोमि ॥ ३२ ॥
उसहायि जिणे पणमामि सया । अमलो विरजो वरकप्पतरू ॥
सअ कामदुहा मम रक्ख सया पुरुविज्जुणुही पुरुविज्जुणुही ॥
ओं ४ रं ४ स्वाहा ॥ अग्निं संधुक्षयेत् ॥ ३३ ॥
तीर्थकराद्यन्तमहाप्रसिद्धश्रीगार्हपत्यप्रमुखानलेन्द्रान् ॥
कर्मेन्धनौघदहनादिह संनिधातुं तत्रादिमैकसमिदाहुतिमातनोमि ॥
ओं वैश्वानर जातवेद इहावलोकिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा ॥ एकसमिदाहुतिः ॥ ३४ ॥
तीर्थेश्वरस्यान्त्यमहोत्सवे यं भक्त्या नताग्नीन्द्रतिरीटजातम् ॥
आनर्चुरिन्द्राःसकलास्तमेनं यजे जलाद्यैरिह गार्हपत्यम् ॥
ओं ऱ्हीं नीरजसे नमः इत्यादि ॥ ३५ ॥

३२–३३ ‘जैनेन्द्रवाक्यैरिव’ हा श्लोक व ‘उसहायि जिणे’ हा श्लोक आणि ‘ओं ४ रं ४ स्वाहा’ हा मंत्र म्हणून अग्निसंधुक्षण करावें.

३४ ‘तीर्थकराद्यन्त्यमहा’ हा श्लोक म्हणून गार्हपत्य वगैरे तीन अग्नींना एक एक समिधेची आहुति द्यावी.

३५ ‘तीर्थेश्वरस्यान्त्यमहोत्सवे’ हा श्लोक म्हणून व ‘ओं नीरजसे नमः’ हा मंत्र म्हणून गार्हपत्य अग्नीची जलादिकांनीं पूजा करावी.

गणाधिपस्यान्त्यमहोत्सवे यं भक्त्यानताग्नीन्द्रतिरीटजातम् ॥
आनर्चुरिन्द्राःसकलास्तमेनं यजामहेद्याहवनीयमग्निम् ॥ ३६ ॥
ओं ऱ्हीं नीरजसे नमः
श्रीकेवलीशान्त्यमहोत्सवे यं भक्त्यानताग्नीन्द्रतिरीटजातम् ॥
आनर्चुरिन्द्राः सकलास्तमेनं यजामहे दक्षिणादिव्यमग्निम् ॥
ओं ऱ्हीं नीरजसे नम इत्यादि ॥ ३७ ॥ एवं पावकानभ्यर्चयेत् ॥
गुणाब्धिभूतमानेत्र मेखलात्रितयेऽर्चये ॥
तिथिग्रहसुरानुक्तपीठिकासु च दिक्पतीन् ॥
विधियज्ञप्रतिज्ञानाय पुष्पांजलिः ॥ ३८ ॥ अथ प्रथममेखलाभ्यंतरे च ॥
नंदां च भद्रां च जयां च रिक्तां पूर्णां च भूयो भुवि वर्तयन्ति
ये ताननेकान्तसुपक्षपक्षान्न्यक्षेण यक्षप्रमुखान्प्रयक्ष्ये ॥ ३९ ॥
आवाहनादिपुरःसरं प्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पुष्पांजलिं प्रक्षिपेत् ॥

---

३६ 'गणाधिपस्यान्त्य' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून आहवनीय अग्नीची जलादिकांनीं पूजा करावी.
३७ 'श्रीकेवलीशान्त्य' हा श्लोक म्हणून जलादिकांनी दक्षिणाग्नीला पूजावें.
३८ 'गुणाब्धिभूतमाने' हा श्लोक ह्मणून तिथि देवतांची पूजा करण्यास्तव प्रथम पुष्पाक्षता होमाच्या तीन मेखलावर टाकाव्यात.
३९ 'नदां च भद्रां च' हा श्लोक ह्मणून तिथि देवतांचें आव्हान स्थापन वगैरे करण्यासाठीं पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात.

ओं ऱ्हीं यक्ष–वैश्वानर-राक्षस-नधृत–पन्नग–असुर–सुकुमार–पितृ–विश्वमालि–चमर–वैरोचन महाविद्य–मार–विश्वेश्वर–पिंडाशिन्पंचदशतिथिदेवताः सर्वेऽप्यायात २ यानायुधयुवातिजनैः सार्ध ओं भूर्भुवः स्वः स्वाहा स्वधा ॥ सार्घ्य चरुममृतमिमं स्वस्तिकं यज्ञभागं च गृण्हीत २ ॥

ये लोकयात्रामिह वर्तयंते लोकोत्तमार्हत्प्रभुपादभक्ताः ॥
यक्षादयस्ते पतयास्तिथीनां समर्चिताः संतु सुखाय सन्तः ॥

ओं ऱ्हीं यक्षादिपंचदशातिथिदेवाः यष्टृप्रभृतीनां शांतिं कुरुत २ स्वाहा ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ ४० ॥

द्वितीयमेखलभ्यंतरे च ॥

मेरुं परीत्यैव चरन्ति नित्यं ये निग्रहानुग्रहदा नृलोके ॥
अवस्थिता ये बहिरर्कमुख्याः सर्वान्समाहूय समर्चये तान् ॥

आव्हाननादिपुरःसरं० ॥ ओं ऱ्हीं आदित्य-सोम-अंगार-बुध-बृहस्पति-शुक्र-शनैश्चर-राहु-केतवो नवग्रहदेवताः सर्वेऽप्यायात २ ॥ ४१ ॥

सूर्यः शौर्यगुणं शशी कुशलतां सन्मंगलं मंगलो
बुद्धिं तत्वबुधां बुधो वितरताज्जीवः शुभोज्जीवनम् ॥

---

४० 'ओं ऱ्हीं यक्षवैश्वानर' हा मंत्र म्हणून १५ तिथिदेवतांना अर्घ्य, नैवेद्य, स्वस्तिक वगैरे अर्पण करावे. हे तिथिदेव अर्हताच्या चरणाचे भक्त आहेत. हे यष्टा वगैरेंना शांति करोत.

४१–४२ 'मेरुं परीत्यैव' हा श्लोक म्हणून व 'ओं ऱ्हीं आदित्य' हा मंत्र म्हणून नवग्रहांची स्थापना वगैरे

शुक्रः शुक्लतरं यशोतिविपुलं मंदोग्यमंदश्रिरम् ।।

राहुर्बाहुबलं महार्घ्यमहितः केतुर्महीकेतुताम् ॥

ओं ऱ्हीं आदित्यादिनवग्रहदेवाः सर्वेपि यष्ट्रप्रभृतीनां शांतिं कुरुत २ स्वाहा ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ ४२ ॥ तृतीयमेखलाभ्यंतरे च ॥

चतुर्णिकायप्रभवामरेन्द्रान् । जिनेन्द्रसेवाप्रसितान्तरंगान् ॥

प्रभूतभूतद्युतिसौख्यबोधा—नाहूय मंत्रैः पृथगर्चयामि ॥

आवाहनादिपुरःसरं० ॥ ओं ऱ्हीं असुरनागेत्यादिसर्वेऽप्यायात २ ॥ ४३ ॥

दश भवनसुरेन्द्रा व्यन्तरेद्रास्तथाष्टौ ज्वलितसकलदिक्कौ द्वावपि ज्योतिरिन्द्रौ ॥

शुभविधिभिरनल्पाः कल्पजेन्द्रा द्विपश्च जिनपातिसवनेऽस्मिन्नर्घिताः सन्तु शान्त्यै ॥

ओं ऱ्हीं असुरेन्द्रादिद्वात्रिंशदिन्द्रा यष्ट्रप्रभृतीनां शांतिं कुरुत २ स्वाहा पूर्णार्घ्यः ॥ ४४ ॥

करावी. 'सूर्यः शौर्यगुणं' हा श्लोक व 'ओं ऱ्हीं आदित्यादि नवग्रहदेवा' असा मंत्र म्हणून यांना पूर्णार्घ्य द्यावे. हा अर्घ्य होमाच्या दुसऱ्या मेखलेच्या आंत द्यावा

४३-४४ 'चतुर्णिकायप्रभवामरेन्द्रान्' हा श्लोक म्हणून चतुर्णिकायदेवांच्या इंद्रांचे आव्हान, स्थापन वगैरे करावे हे इंद्र जिनेश्वराची सेवा करण्यात तल्लीन असतात. भवनवासीचे १० इंद्र, व्यंतरांचे ८ इंद्र ज्योतिर्देवांचे २ इंद्र व कल्पवासीचे बारा इंद्र हे सर्व इंद्र यजमान वगैरेना शांति प्रदान करोत 'दश भवनसुरेन्द्रा' हा श्लोक व 'ओं ऱ्हीं असुरेन्द्रादि' हा मंत्र म्हणून त्यांना पूर्णार्घ्य द्यावें.

एतत्सर्वजनीनजैनसवनप्रत्यूहविध्वंसन—
प्रोद्भूताप्रतिमप्रभावविहितप्रख्यातपूजांचितान् ॥
स्वस्वातुच्छपरिच्छदान्दशदशामन्याप्रधृष्यामितान्
दिक्पालाञ्जगदेकपालकजिनाधीशाध्वरे व्याव्हये ॥

ओं ऱ्हीं इंद्राग्नियमनैर्ऋतवरुणवायुकुबेरैशानशेषशीतांशवो दशदिक्पालदेवाः सर्वेप्यायात २ यानायुधयुवतिजनैः सार्धं ओं भूर्भुवः स्वः स्वाहा स्वधा ।
सार्घ्यं चरुममृतमिम स्वस्तिकं यज्ञभागं गृण्हीत २ ॥

शतमखशिखिकाला यातुधानः प्रचेताः ॥
पवनधनदनागाः कल्पनागेन्द्रचन्द्राः ॥
मखमुखविहितार्घा येप्रधृष्यप्रभावाः ॥
प्रकृतयजनविघ्नान्घ्नंतु ते मंत्रनिघ्नाः ॥

ओं ऱ्हीं इंद्रादिदिक्पालदेवा यजमानप्रभृतीनां शान्तिं कुरुत २ स्वाहा ॥ पूर्णार्घ्यं ॥४५-४६॥

४५–४६ 'एतत्सर्वजनीनजैनसवन' हा श्लोक व 'ओं ऱ्हीं इंद्राग्नियम' हा मंत्र म्हणून दशदिक्पालकांचें आव्हान त्यांच्या परिजनासहित करावें. व त्यांना चरु, स्वस्तिक यज्ञभाग वगैरे अर्पण करावें. 'शतमखशिखिकाला' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून दशदिक्पालकांना अर्घ्य द्यावें. हे दिक्पाल यजमानांची शांति करोत.

सिद्धार्चायां ये क्रियामंत्रसंज्ञा जैने वेदे साधनाद्याश्च मंत्राः ॥
त्रेताहोमे होममंत्रास्तदेतैस्त्रिष्वप्यग्निष्वारभेयान्नहोमम् ॥
षट्त्रिंशत्पीठिकामंत्रैः काम्यमंत्रावसानकैः
इज्यावशिष्टहव्याद्यैः कुर्वे तावतिथाहुतीः

ओं सत्यजाताय नमः। अर्हज्जाताय नमः। परमजाताय नमः। अनुपमजाताय नमः। स्वप्रदाय नमः। अचलाय नमः। अक्षताय नमः। अव्याबाधाय नमः। अनंतज्ञानाय नमः। अनंतदर्शनाय नमः अनंतवीर्याय नमः। अनंतसुखाय नमः। नीरजसे नमः। निर्मलाय नमः। अच्छेद्याय नमः। अभेद्याय नमः। अजराय नमः। अमराय नमः। अप्रमेयाय नमः। अगर्भवासाय नमः। अक्षोभ्याय नमः। अविलीनाय नमः। परमघनाय नमः। परमकाष्ठयोगरूपाय नमः। लोकाग्रवासिने नमो नमः। परमसिद्धेभ्यो नमो नमः। अर्हत्सिद्धेभ्यो नमो नमः। केवलिसिद्धेभ्यो नमो नमः। अंतकृत्सिद्धेभ्यो नमो नमः। परंपरासिद्धेभ्यो नमो नमः। अनादिपरंपरसिद्धेभ्यो नमो नमः। अनाद्यनुपमसिद्धेभ्यो नमो नम। सम्यग्दृष्टे २ आसन्नभव्य २ निर्वाणपूजार्ह २ अग्नीन्द्राय स्वाहा॥ सेवाफलं षट्परमस्थानं भवतु। अपमृत्यु-

---

४७–४८ सिद्ध प्रतिमेच्यापुढें जे क्रियामंत्र म्हटले जातात व जैनागमांत जे साधन मंत्र सांगितले आहेत. आणि गार्हपत्याहवनीय व दक्षिणाग्नि अशा तीन होमाकरितां जे मंत्र सांगितले आहेत त्या मंत्रांनी या तीन अग्नींत मी अन्नहोम करितो. अशा अर्थाचा 'सिद्धार्चायां' हा श्लोक म्हणून काम्य मंत्र ज्यान्च्या शेवटी आहे अशा छत्तीस पीठि मंत्रांनी मी पूजन करून उरलेल्या हविर्द्रव्यांनीं ३६ आहुती देतो अशा अर्थाचा 'षट्त्रिंशत्पीठिकामंत्रैः' हा श्लोक म्हणावा. व 'सत्यजाताय नमः'

विनाशनं भवतु । समाधिमरणं भवतु ॥ ४८ ॥

दशाभिर्जातिमंत्रैश्च तावदव्यग्रमानसः
इज्यावशिष्टहव्याद्यैः कुर्वे तावतिथाहुतीः ॥

ओं सत्यजन्मनः शरणं प्रपद्यामि । अर्हज्जन्मनः शरणं प्रपद्यामि । अर्हन्मातुः शरणं प्रपद्यामि । अर्हत्सुतस्य शरणं प्रपद्यामि । अनादिगमनस्य शरणं प्रपद्यामि । अनुपमजन्मनः शरणं प्रपद्यामि । रत्नत्रयस्य शरणं प्रपद्यामि । सम्यग्दृष्टे २ ज्ञानमूर्ते २ सरस्वती स्वाहा । सेवाफलं षट्परमस्थानं भवतु इत्यादि ॥ ४९ ॥

निस्तारकादिभिर्मंत्रैस्त्रयोदशमितैरयम् ॥
इज्यावशिष्ट० ॥।

ओं सत्यजाताय नमः । अर्हज्जाताय नमः । षट्कर्मणे स्वाहा । ग्रामपतये स्वाहा । अनादिश्रोत्रियाय स्वाहा । स्नातकाय स्वाहा । श्रावकाय स्वाहा । देवब्राह्मणाय स्वाहा । सुब्राह्मणाय स्वाहा । अनुपमाय स्वाहा । सम्यग्दृष्टे २ निधिपते २ वैश्रवण २ स्वाहा । १३ ॥ सेवाफलं० ॥ ५० ॥

अर्हज्जाताय नमः असा पीठिका मंत्र म्हणावा.

४९ ' दशभिजातिमंत्रैश्च ' हा श्लोक म्हणून एकाग्र मनानें जातिमंत्राचा उच्चार करून पूजन करून उरलेल्या हविर्द्रव्यांनी दहा वेळां आहुति द्याव्यात.

५० निस्तारक मंत्रांचा तेरावेळा उच्चार करून पूजावशिष्ट हविर्द्रव्यांनीं तेवढे वेळां आहुति द्याव्यात. ' ओं सत्यजाताय नमः' वगैरे निस्तारक मंत्र समजावा.

ऋषिमंत्रैर्महर्ष्युक्तैरष्टादशामितैरथ ॥

इज्यावशिष्ट०

ओं सत्यजाताय नमः । अर्हज्जाताय नमः । निर्ग्रंथाय नमः । वीतरागाय नमः । महाव्रताय नमः । त्रिगुप्ताय नमः । महायोगाय नमः । विविधयोगाय नमः । विविधर्द्धये नमः । अंगधराय नमः । पूर्वधराय नमः । गणधराय नमः । परमर्षिभ्यो नमः । अनुपमजाताय नमो नमः । सम्यग्दृष्टे २ भूपते २ नरपते २ कालश्रमण २ स्वाहा ॥ १८ ॥ सेवाफलं० ॥ ५१ ॥

अथ षोडशभिर्मंत्रैः सुरेन्द्रादिभिरांजसैः ॥

इज्यावशिष्टं० ॥

ओं सत्यजाताय स्वाहा । अर्हज्जाताय स्वाहा । दिव्यजाताय स्वाहा । दिव्यार्चिजाताय स्वाहा । नेमिनाथाय स्वाहा । सौधर्माय स्वाहा । कल्पाधिपतये स्वाहा । अनुचराय स्वाहा । परंपरेन्द्राय स्वाहा । अहमिन्द्राय स्वाहा । परमार्हताय स्वाहा । अनुपमाय स्वाहा । सम्यग्दृष्टे २ कल्पपते २ दिव्यमूर्ते २ वज्रनामन् स्वाहा ॥ १६ ॥ सेवाफलं षट् परमस्थानं भवतु इत्यादि ॥ ५२ ॥

---

५१ ' ऋषिमंत्रै ' हा श्लोक ह्मणून अठरावेळा ऋषि मंत्राचा उच्चार करावा व तेवढे वेळां आहुति द्याव्यात.

५२ ' अथ षोडशभिः ' हा श्लोक ह्मणून सोळा वेळा सुरेन्द्र मंत्राचा उच्चार करून तेवढे वेळां आहुति द्याव्यात.

मंत्रैः परमराजाद्यैः अथ द्वादशसंख्यकैः ॥

इज्यावशिष्ट० ॥

ओं सत्यजाताय स्वाहा । अर्हज्जाताय स्वाहा । अनुपमेन्द्राय स्वाहा । विजयार्धजाताय स्वाहा । नेमिनाथाय स्वाहा । परमजाताय स्वाहा । परमार्हताय स्वाहा । अनुपमाय स्वाहा । सम्यग्दृष्टे २ उग्रतेजः २ दिशांजय २ नेमिविजय स्वाहा । १२ सेवाफलं ॥ ५३ ॥

परमेष्ठ्यादिभिर्मंत्रैः षड्विंशतिमितैरथ ॥

इज्यावशिष्ट० ॥

ओं सत्यजाताय नमः । अर्हज्जाताय नमः । परमजाताय नमः । परमार्हताय नमः । परमरूपाय नमः । परमतेजसे नमः । परमगुणाय नमः । परमस्थानाय नमः । परमयोगिने नमः । परमभाग्याय नमः । परमर्द्धये नमः । परमप्रसादाय नमः । परमकांक्षाय नमः । परमविजयाय नमः । परमविज्ञानाय नमः । परमदर्शनाय नमः । परमवीर्याय नमः । परमसुखाय नमः । सर्वज्ञाय नमः । अर्हते नमः । परमेष्ठिने नमः । परमनेत्रे नमो नमः । सम्यग्दृष्टे २ त्रिलोकविजय २ धर्ममूर्ते २ धर्मनेमे स्वाहा॥ २६ ॥ सेवाफलं ० ॥ ५४ ॥

---

५३ मंत्रैः परमराजाद्यैः हा श्लोक म्हणून बारा वेळा परमराजादि मंत्राचा उच्चार करावा व तेवढे वेळा पूजावशिष्टहविर्द्रव्यांनीं आहुति द्याव्यात.

५४ ' परमेष्ठ्यादिभि ' हा श्लोक व त्या मंत्राचा सव्वीस वेळा उच्चार करून पूजावशिष्ट द्रव्यांनी आहुति द्याव्यात ॥

शाल्यन्नसर्पिःपरमान्नदुग्धैः संपिंडितैः पूपलिकादियुक्तैः ॥
कृताभिरन्नाहुतिभिर्हुतस्त्वं विधेहि वन्हीश्वर विघ्नशांतिम ॥
ओं ऱ्हीं अग्निकुमार यजमानप्रभृतीनां शांतिं कुरु २ स्वाहा ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ ५५ ॥

अथ समिदाहुतय ।

क्षीरद्रुमाणां च पलाशकानां नवांगुलायामसमिद्भिरद्य ॥
द्वित्र्यंगुलप्रमितनाहमयीभिरग्नौ करात्करोम्यष्टशतेन होमम् ॥

ओं नमोर्हते भगवते प्रक्षीणाशेषदोषाय दिव्यतेजोमूर्तये नमः श्रीशांतिनाथाय शांतिकराय सर्वविघ्नप्रणाशनाय सर्वरोगापमृत्युविनाशनाय सर्वपरकृतक्षुद्रोपद्रवनाशाय सर्वक्षामडामरविनाशनाय ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौ ऱ्हः असिआउसा सर्वशांतिं कुरु २ स्वाहा ॥ इति शांतिमंत्रेण सर्वशान्त्यर्थं गार्हपत्ये समिद्भिरष्टोत्तरशतमाहुतीर्विदध्यात् ।

इत्थं समिद्भिर्हुतगार्हपत्य सद्यः सतांपावन पावकेन्द्र ।
कर्मेन्धनानि बहुदुःखनिबंधनानि भो भस्मसात्कुरु विनेयजनस्य सद्यः ॥
ओं ऱ्हीं अग्निकुमार यजमानप्रभृतीनां सर्वशांतिं कुरु २ स्वाहा ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ ५७ ॥

---

५५ ' शाल्यन्नसर्पिः ' हा श्लोक ह्मणून मंत्र उच्चारून अग्नीला आहुति द्याव्यात. साळीचा भात, तूप, खीर, दूध व वडे वगैरे हे सगळे पदार्थ मिसळून अन्नाहुति द्यावी लागते.

५६-५७ ' क्षीरद्रुमाणां , हा श्लोक व शांति मंत्र उच्चारून गार्हपत्याग्नीला १०८ वेळां समिदाहुति द्याव्यात. उंबर, पिंप्री, पिंपळ, रुयटी पळस यांच्या ९ अंगुलें लांब २-३ अंगुले जाड अशा काटक्या करणें यांना समिदा असें ह्मणतात. समिदाहुति दिल्यावर अग्निकुमाराला एक पूर्णार्घ्य द्यावें

अथाज्याहुतिः ॥

नव्येन गव्येन घृतेन सम्यक्स्रुवार्पितेनाहुतिभिः कृताभिः ॥
होमं विधास्यामि समित्समानसंख्याभिरत्यूर्जितशांतिमंत्रैः ॥

ओं नमोऽर्हते भगवते प्रक्षीणाशेषदोषाय ० इति पूर्वोक्तशांतिमंत्रेण गार्हपत्ये घृतेनाष्टोत्तरशतमाहुतीर्विदध्यात् ॥ ५८ ॥

इत्याज्यहोमैर्महितोऽग्निदेव त्वं दिव्यमूर्ते सकलार्चनांगम् ॥
अभ्यर्चनीयो द्विजसत्तमानां शांतिं च कांतिं कुरु पुष्टितुष्टिम् ॥

ॐ ह्रीं अग्निकुमार यजमानप्रभृतीनां शांतिं कुरु कुरु स्वाहा ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ ५९ ॥

अथ लवंगाद्याहुतिः ॥

लवंगलाजैस्तिलतंडुलाद्यैः ॥ कर्पूरकाश्मीरपयःपटीरैः ॥
सितादिभिः साष्टशतं विमिश्रैः कृताहुतीरत्र सृजा जुहोमि ॥

---

५८ ' नव्येन गव्येन ' हा श्लोक उच्चारून व शांतिमंत्र ह्मणून एकशे आठवेळां स्रुवेच्या द्वारें घृताहुति गार्हपत्य अग्नीला द्यावी.

५९ ' इत्याज्यहोमैः ' हा श्लोक व ' ओं अग्निकुमार ' हा मंत्र ह्मणून अग्निकुमाराला पूर्ण अर्घ्य द्यावें. हा अग्निकुमार यजमान वगैरेना शांति, कांति, पुष्टि व तुष्टि ही अर्पण करो.

६० ' लवंगलाजैः ' हा श्लोक व ' ओं नमोऽर्हते भगवते ' वगैरे त्याचा मंत्र ह्मणून गार्हपत्य, अग्नीला १०८

ॐ नमोर्हते भगवते प्रक्षीणाशेषदोषाय इति पूर्वोक्तमंत्रेण गार्हपत्ये लवंगादिभिरष्टोत्तरशत-माहुतीर्विदध्यात् ॥ ६० ॥

एवं लवंगप्रमुखैर्विशुद्धद्रव्यैः समंत्रं हुतदिव्यवन्हे ॥
प्रसीद विध्वंसय विघ्नजालं स्थानानि नः षट् परमाणि यच्छ ॥

ओं ऱ्हीं अग्निकुमार यजमानप्रभृतीनां शांतिं कुरु २ स्वाहा । पूर्णार्घ्यः ॥ ६१ ॥

अन्वतो विमलाम्भोभिर्गंधपुष्पाक्षतान्वितैः ॥
कुर्महे पीठिकामंत्रैस्तर्पणं परमेष्ठिनाम् ॥

ओ सत्यजाताय नमः इत्यादिषट्त्रिंशत्पीठिकामंत्रैस्तर्पणं कुर्यात् ॥ ६२ ॥

अथ पूर्णाहुतिः ॥ जिनेश्वराणां च तिथीश्वराणां ग्रहामराणा च दिशाधिपानां ॥
अग्नेः प्रसादाय तदीयमंत्रैराज्येन पूर्णाहुतिमातनोमि ॥

ओं ऱ्हीं अर्हत्सिद्धकेवलिभ्यः स्वाहा । ओ ऱ्हीं क्रौं पंचदशतिथिदेवेभ्य स्वाहा ॥

वेळा लवंगाहुति द्याव्या. लवंगाहुति मध्यें लवंगा, साळीच्या लाह्या, तीळ, तांदूळ, कापूर, केशर, चंदन, साखर वगैरे पदार्थ असतात.

६१ 'एव लवंगप्रमुखैः' हा श्लोक व 'ओं ऱ्हीं अग्निकुमार' हा मंत्र म्हणून पूर्णार्घ्य द्यावें. व अग्नी-कुमाराची मला षट्परमस्थानाची प्राप्ति करून दे, प्रसन्न हो व विघ्ननिनाश कर अशी प्रार्थना करावी.

६२ 'अन्वतो विमलाम्भोभिः' हा श्लोक म्हणून जल, गंध, पुष्प, अक्षत यांनी पंचपरमेष्ठींचें पीठिका मंत्र म्हणून तर्पण करावें.

६३ 'जिनेश्वराणां च तिथीश्वराणां' हा श्लोक व त्याचें मंत्र म्हणून अर्हत्सिद्धकेवली, तिथिदेवता, नवग्रह

ओं ऱ्हीं क्रों नवग्रहदेवेभ्यः स्वाहा । ओं ऱ्हीं क्रों द्वात्रिंशदिंद्रेभ्यः स्वाहा । ओं ऱ्हीं क्रों दशलोकपालकेभ्यः स्वाहा । ओं ऱ्हीं अग्नीन्द्राय स्वाहा ॥ इति पूर्णाहुतिः ॥ ६३ ॥ ततः पुण्याहमुद्घोषयेत् ॥

तीर्थेश्वरस्यान्त्यमहोत्सवे यं भक्त्या नताग्नीन्द्रतिरीटजातम् ॥
आनर्चुरिन्द्राः सकलास्तमेन यजे जलाद्यैरिह गार्हपत्यम् ॥

ओं नीरजसे नमः इत्यादि ॥ ६४ ॥

एकाग्रपष्ठ्यभ्यधिकैश्चतुर्भिः शतैः समस्ताहुतिभिर्हुतस्त्वम् ॥
सद्दर्शनारोपितगार्हपत्य निःश्रेयसं साभ्युदयं विधेहि ॥

ओं ऱ्हीं गार्हपत्य यजमानप्रभृतीनां शांतिं कुरु २ स्वाहा । पूर्णार्घ्यः ॥ ६५ ॥

गणाधिपस्यान्त्य ०॥ यजामहेद्याहवनीयमग्निम् ॥
ओं नीरजसे नम इत्यादि ॥ ६६ ॥

देवता, ३२ इंद्र व दशलोकपाल आणि अग्निकुमार या सर्वांना त्यांच्या मंत्रासहित तुपाची आहुति देऊन पूर्णार्घ्य द्यावें.

६४ 'तीर्थेश्वरस्यान्त्य' हा श्लोक व नीरजसे इत्यादि मंत्र म्हणून गार्हपत्याग्नीची अष्टद्रव्यांनी पूजा करावी.

६५ 'एकाग्रपष्ठ्यभ्यधिकैः' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून ज्याच्यावर सम्यग्दर्शनाचा संकल्प केला आहे व ज्याला ४६१ वेळा आहुति देऊन पूजिले आहे अशा गार्हपत्याग्नीस पूर्णार्घ्य द्यावें.

६६-६७ 'गणाधिपस्यान्त्य' हा श्लोक म्हणून आहवनीयाग्नीची पूजा करावी. व सम्यग्ज्ञानाचा संकल्प

हुतस्त्वमन्नाहुतिभिः सहैकत्रिंशच्छतेनोदितदिव्यमंत्रैः ॥
सद्बोधकल्पाहवनीयवह्ने निःश्रेयसं साभ्युदयं विधेहि ॥
ओं ऱ्हीं आहवनीय यजमानप्रभृतीनां शांतिं कुरु २ स्वाहा ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ ६७ ॥
श्रीकेवलीशान्त्य ० । यजामहे दक्षिणादिव्यमाग्निम् ॥ ओं नीरजसे नम इत्यादि ॥ ६८ ॥
हुतस्त्वमन्नाहुतिभिः सहैकत्रिंशच्छतेनोदितदिव्यमंत्रैः ॥
सद्वृत्तसंकाल्पितदाक्षिणाग्ने निःश्रेयसं साभ्युदयं विधेहि ॥
ओं ऱ्हीं दक्षिणाग्ने यजमानप्रभृतीनां शांतिं कुरु २ स्वाहा ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ ६९ ॥
सर्वाभ्युदयनिःश्रेयसार्थसिद्धिनिबंधनम् ॥
रत्नात्रितयसंकल्पमग्निमीडे पुरोहितम् ॥ ७० ॥
तित्थयरंतिमकल्लाणंतरपणमंत अगणिदेविंद ॥
मुकुटग्गजादमगाणिं वंदे णित्थारयाघदहम् ॥ ७१ ॥

ज्याच्यावर केला आहे व ज्याला १३१ वेळा अन्नाच्या समंत्र आहुतींनी पूजिलें आहे अशा आहवनीयाग्नीला पूर्णार्घ्य द्यावें.

६९ 'श्रीकेवलीशान्त्यमहो-' हा श्लोक म्हणून दक्षिणाग्नीची पूजा करावी. 'हुतस्त्वमन्नाहुतिभिः' हा श्लोक म्हणून ज्याच्या ठिकाणी चारित्र्याचा संकल्प केला आहे व ज्याला १३१ वेळा समंत्र अन्नाहुति दिल्या आहेत अशा दक्षिणाग्नीला अर्घ्य द्यावें.

७०–७१ स्वर्ग व मोक्ष यांची प्राप्ति करून देण्यास निमित्त अशा रत्नत्रयाचा संकल्प ज्यांत केला आहे अशा अग्नीला मी स्तवितो.

अज्झयणं ज्झाणग्गिहणिदह्वासेसकम्मइंधणया ॥
केवलिणो जहि सिद्धा वंदे तहि संभवं अगणिम् ॥ ७२ ॥
बहुविहजमणियमग्गिहि दह्वं देहं गणेसिणो अंते ॥
जो दहइ कम्मवणमिव तहि अहमगणिंदमभिवंदे ॥ ७३ ॥
अर्हन्निभर्पि मोहारिविध्वंसिनयसायकान् ॥
अनेकांतद्योतिनिर्बाधप्रमाणोदारधन्व च ॥ ७४ ॥
तनस्त्वमेव देवासि युक्तिशास्त्राविरोधवाक् ॥
दृष्टेष्टबाधितेष्टाः स्युः सर्वथैकांतवादिनः ॥ ७५ ॥

तीर्थकरान्च्या निर्वाण कल्याणानंतर नमस्कार करणाऱ्या अग्नीद्राच्या मुकुटांतून निघालेला, संसारातून तारून नेणारा व कर्मनाश करणारा असा जो अग्नि त्याला मी नमस्कार करितो.

अध्ययनध्यान या अग्नींनीं ज्यांनी कर्म नाश केला अशा केवलीचें शरीर दग्ध करणाऱ्या अशा अग्नीला अर्थात् दक्षिणाग्नीला मी वंदितो नाना प्रकारच्या यमनियमरूपी अग्नींनीं ज्यांनीं आपला देह दग्ध केला आहे अशा गणधरांच्या देहास ज्यानें दग्ध केलें त्या आहवनीयाग्नीला मी वंदितो.

अग्नित्रयांचें पूजन झाल्यावर श्रीजिनप्रतिमेसमोर, उभें राहून जिनस्तुति म्हणावी. ती याप्रमाणें—

७४ हे अर्हन् आपण मोहविध्वंसक अशा नयरूपी बाणांना धारण केलें आहे व अनेकांततत्त्वद्योतक निर्दोष असें प्रमाणरूपी धनुष्य धारण केलें आहे.

७५–७६ म्हणून आपणच युक्ति व आगम यांना अनुसरून–विरोध न आणतां तत्वोपदेश करण्यास समर्थ आहांत. सर्वथा एकांतवादी लोकांचीं तत्वें प्रत्यक्ष व परोक्ष प्रमाणानीं बाधित होतात. हे देवा आपण अन्तरंग व बहिरंग

अर्हन्निष्कमिवात्मानं बहिरन्तर्मलक्षयम् ॥
विश्वरूपं च विश्वार्थे वेदिनं लभसे सदा ॥ ७६ ॥
अर्हन्निदं च दयसे विश्वमभ्यन्तराश्रयम् ॥
नृसुरासुरसंघातं मोक्षमार्गोपदेशनात् ॥ ७७ ॥
ब्रह्मासुरजयी वान्यो देव रुद्रस्त्वदस्ति न ॥
गुणब्रंहणमोहघ्न मारमारणदारुण ॥ ७८ ॥
तुभ्यं नमो दशगुणोर्जितदिव्यगात्र । कोटिप्रभाकरनिशाकरजैत्वतेजः ॥
तुभ्यं नमोतिचिरदुर्जयघातिजात--घातोपजातदशसारगुणाभिराम ॥ ७९ ॥
तुभ्यं नमः सुरनिकायकृतैर्विहारे दिव्यैश्चतुर्दशविधातिशयैरुपेत ॥

मलरहित अशा सोन्याप्रमाणे आपल्या आत्म्याला शुद्ध केलें आहे. यास्तव सर्वव्यापी व सर्वज्ञ अशा आत्मस्वरूपाला आपण मिळविले आहे.

७७-७८ हे अर्हन्ता, हें विश्व आपल्या दयेनें युक्त आहे. आपली यांवर दया आहे या मनुष्य, देव, दानव रूपी विश्वाला आपण मोक्षमार्गाचा उपदेश करून त्याच्यावर दया केली आहे. हे अर्हन्ता, तूंच ब्रह्मा आहेस; तूंच असुराचा नाश करणारा विष्णु आहेस व तूंच रुद्रही आहेस. हे अर्हन्ता तूं गुणांना वाढविलेंस, मोहाचा व मदनाचाहि तूंच नाश केला आहेस

७९-८० हे अर्हन्ता, आपलें दिव्य शरीर जन्माच्या दहा अतिशय गुणांनी युक्त आहे व ते शरीर कोटि चंद्रसूर्यापेक्षाहि तेजस्वी आहे आपण घातिकर्मांचा नाश केल्यामुळें उत्पन्न झालेल्या दहा गुणांनी शोभता यास्तव आपणासी मी नमन करीतो. हे देवा, आपण जेव्हां धर्मोपदेशासाठीं विहार केला तेव्हां देवांनी १४ अतिशय केले; त्या

जय जय जिन शश्वदित्यादिना इष्टप्रार्थनां, स जयतु जिनधर्म इत्यादिना शुभानुध्यानं, प्रमादाज्ञानेत्यादिना क्षमापणं, प्रक्षीणदोषमलमित्यादिना जिनेश्वरविसर्जनम्, इष्टास्तेमीत्यादिना होमार्थसमाहूतदेवतानां विसर्जनं विदध्यात् ॥ मोहध्वांतविदारणं० । भूयात्पुनर्दर्शनम् ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि
शांतिहोमविधिर्नाम तृतीयः परिच्छेदः ॥ ३ ॥

मासाठी बोलाविलेल्या देवतांचे विसर्जन करावे. 'मोहध्वांतविदारणं' हा श्लोक म्हणून जिनेश्वरांचे पुनः दर्शन होवो अशी प्रार्थना करावी.

याप्रमाणे नेमिचंद्र विरचित प्रतिष्ठासारसंग्रहांतील शांतिहोमविधि नांवाचा तिसरा परिच्छेद समाप्त झाला.

अथ चतुर्थोऽध्यायः

अथ मंडपविधानं वेदीनिर्वर्तनं च ॥

अंकुरार्पणतः पश्चात् द्वितीयेऽहनि शोभने ॥
कृत्वा वास्तुबलिं सर्वमंडपान प्रसाधयेत् ॥ १ ॥
नांदीमंगलतः पूर्वं दिवसेषु कियत्स्वपि ॥
यष्ट्राहूय च सम्मान्य प्रार्थितो याजकोत्तमः ॥ २ ॥
सज्जयित्वोपकरणं याजको यज्ञसिद्धये ॥
सम्यक्शांतिविधिं कृत्वा कारयेन्मंडपादिकम् ॥ ३ ॥
खात्वा विशोध्य संपूर्य समीकृत्य पवित्रिते ॥
भूभागे मंडपं कार्यं पूगक्षीरद्रुमादिभिः ॥ ४ ॥

मंडपविधान व वेदी बनविणे

१-३ अंकुरार्पण विधि केल्यानंतर दुसऱ्या शुभ दिवशी वास्तुबलि करून सर्व मंडप अलंकृत करावा. नांदी मंगल विधिच्या पूर्वी प्रतिष्ठा करविणाऱ्याने प्रतिष्ठाचार्यास बोलावून त्याचा आदरसत्कार करून प्रार्थना करावी. प्रतिष्ठाचार्याने यज्ञसिद्धीसाठी सर्व उपकरणाची तयारी करून प्रथमतः शांतिविधि करावा व मग मंडप वेदी वगैरे निर्माण करावे.

४-५ जमीन खणून शोधून ती पुन्हा भरावी व समान करावी. अशा पवित्र जमीनीवर उंबर वगैरेच्या लांकडांनी मंडप करावा. जिनमंदिरांचे पुढे मूलवेदी मंडप बांधावा तो मंडप ३१६,

जिनधामाग्रतो मूलवेदीमंडपमिष्यते ॥
त्र्यादित्रिवर्द्धिष्णुचतुर्विंशत्यंतकरप्रमम् ॥ ५ ॥
तन्मध्ये नवमे भागे वेदी निर्वर्त्यते बुधैः ॥
एकाद्यष्टांत्यहस्तैः सा प्रमिता वेदिकाष्टधा ॥ ६ ॥
क्रमान्नंदा सुनंदा च प्रबुद्धा सुप्रभाभिधा ॥
मंगला कुमुदा च स्याद्विमला पुंडरीकिका ॥ ७ ॥
सा सर्वाष्टविधा वेदी स्वस्वव्याससमायतिः ॥
भवेद् व्यासषडंशोच्चा चतुरस्रेशदिक्प्लवा ॥ ८ ॥
तास्विष्टा वेदिका काचिद्विधेयामोष्टिकादिभिः ॥
तन्निर्माणविधिः सर्वस्तद्विधौ वर्णयिष्यते ॥ ९ ॥

६–९ ९, १२, या प्रमाणें वाढवित २४ हात पर्यंत इतका लांब रुंद असावा. त्यामध्यें ९ व्या हिश्यांत वेदी असावी. ती एक हातापासून आठ हातापर्यंतची असावी. या वेदीचे आठ भेद आहेत. ते असे–नंदा, सुनंदा, प्रबुद्धा, सुप्रभा, मंगला, कुमुदा, विमला, पुंडरीकिका. वेदींचा जो व्यास असेल तेवढीच लांबी असावी. व्यासाच्या सहाव्या हिश्या एवढी उंच असावी. वेदी चौकोन असावी. व ईशान्य दिशेकडे असावी. या आठ वेदींपैकी कोणती तरी एक वेदी कच्च्या इटा वगैरेंनीं बनवावी. या वेदी बनविण्याचा सर्व विधि वेदीविधानाच्या प्रकरणामध्यें वर्णिला जाईल.

तस्याश्चतुर्दिक्षुहस्तविस्तारायामगाधकम् ॥
चतुरस्र चतुर्मात्रमेखलात्रयकुंडकम् ॥ १० ॥
तत्पुरस्ताच्चतुर्द्वारं चतुरस्रं सभाह्वयम् ॥
सप्तद्वात्रिंशदाद्यंतहस्तप्रमितमंडपम् ॥ ११ ॥
मूलवेद्याः प्रतीच्यां तु दीक्षाग्रहणमंडपम् ॥
उचितायामविष्कंभं स्याच्चतुस्तंभसंभृतम् ॥ १२ ॥
ईशानदिशि तन्मूलवेदीमंडपतो भवेत् ॥
मंडपं तत्समं वेदीकर्णमात्राध्वसंगतम् ॥ १३ ॥
ग्रामस्येशानदिशि वा जन्माभिपवमंडपम् ॥
तत्समं कारयेद्धीमान्देशकालानुरोधतः ॥ १४ ॥
तत्रैव मंडपे प्रत्यक्प्रदेशे ब्रह्मभागतः ॥
चतुरस्रं चतुःस्तंभं सर्वावयवसुंदरम् ॥ १५ ॥

१०–११ त्या वेदीच्या चारी दिशेत एक हात रुंद व एक हात लांब व व एक हात खोल अशा रीतीचें तीन मेखलांचें चौकोनी कुंड तयार करावें. त्याच्या पुढें चार द्वाराचा चौकोनी, सभामंडप तयार करावा. तो सभामंडप सात हातापासून बत्तीस हातापर्यन्त मोठा असावा अर्थात् अतिशय लहान असला तरी सात हातांचा असावा मूलवेदीच्या पश्चिमेस दीक्षामंडप असावा

१२–१८ तो योग्य लांबी रुंदीचा आणि चार खांबांनी युक्त असावा. ईशान्य दिशेला मूल वेदीमंडपाच्या मूलवेदीमंडपा एवढाच मंडप असावा. व तो मंडप वेदीच्या ईशान्य कोणापासून नैऋत्य

जलनिर्गमनोपेतं वेदिकापरिवेष्टितम् ॥
उचितायामविष्कंभं भवेत्स्नपनमंडपम् ॥ १६ ॥
तत्र या वेदिका सैव भवेदीशानवेदिका ॥
ब्रह्मांशात्पुरतः कार्या कलशन्यासवेदिका ॥ १७ ॥
तन्मंडपात्प्रतीच्यां तु विधेयं होममंडपम् ॥
ततोपि च प्रतीच्या स्यादंकुरारोपलक्षणम् ॥ १८ ॥
तयोस्तु लक्षण मर्वं तत्प्रयोगेभिधास्यते ॥
क्वचित्तत्रोचितोद्देशे भवेच्छान्तिकमंडपम् ॥ १९ ॥
सुप्रभावेदिकायोग्यं तन्मध्ये सैव वेदिका ॥
पूर्वाद्यष्टदिशास्वेतद्वेद्याः सोम्यदिशि क्रमात ॥ २० ॥

कोणापर्यंत जे वेदीचे प्रमाण असेल तेवढा असावा. गावाच्या ईशान्य दिशेस देशकालास अनुसरून जन्माभिषेक मंडप करावा· तोही वरच्या प्रमाणाच असावा. त्याच मंडपाच्या ब्रह्मभागाच्या पश्चिम भागाला चौकोनी, सुंदर, पाणी निघून जाईल असा वेदिकेने युक्त, चार हाताचा योग्य लांबीचा स्नपनमंडप करावा. या मंडपात जी वेदिका आहे तिला ईशान्य वेदिका म्हणतात. ब्रह्मांशाच्या पुढे कलश ठेवण्यासाठी एक वेदिका तयार करावी. या मंडपाच्या पश्चिम दिशेला होममंडप करावा व याच्याही पश्चिमेला अंकुरार्पणमंडप तयार करावा. या होममंडप व अंकुरार्पण मंडपाचे सर्व लक्षण याच्या प्रयोगामध्ये सांगितले जाईल.

१९-२० या दोनमंडपाजवळ योग्य ठिकाणी शांतिमंडप असावा. उपर्युक्त वेदीच्या आठ दिशांना क्रमाने नवग्रहांच्या होमासाठी नउ कुंडाची रचना करावी-

नवग्रहाणां होमार्थं नवकुंडानि कल्पयेत् ॥
चतुरस्रमथाश्वत्थदलाभं चार्धचंद्रकम् ॥ २१ ॥
त्रिकोणं वर्तुलं पंचकोणं षट्कोणकं तथा ॥
अष्टकोणं धनूरूपमथाहीन्द्रदिगंतरे ॥ २२ ॥
नवग्रहाणामेकं स्यादप्कुंडं चतुरस्रकम् ॥
सर्वं तु हस्तमात्रं स्याद्धनुःसार्धकरप्रमम् ॥ २३ ॥
धनुषश्चार्धचंद्रस्य व्यासो हस्तत्रिभागतः ॥
विमानस्य चतुर्दिक्षु चतुरस्राणि कल्पयेत ॥ २४ ॥
कुंडानि मडपं योग्य तत्प्रत्यक्सिमद्धविष्टरम् ॥
एवं प्रागेव निर्माप्य समस्तं मण्डपादिकम ॥ २५ ॥
नांदीदिनात्तृतीयेऽन्हि कृत्वा शांतिकसंविधिम् ॥
सन्मान्य शिल्पिनः कृत्वा वास्तुदेवबलिं ततः ॥ २६ ॥

२१–२३ सूर्यग्रहाचें कुंड चौकोन, चद्राचे पिंपळाच्या पानाच्या आकाराचे, मंगलाचें कुड अर्धचंद्राकार, बुधाचे त्रिकोण, गुरुग्रहाचें वतुल, शुक्राचे पचकोण, शनीचे षट्कोण, राहूचें अष्टकोण, व केतूचें धनुष्याकार, अशी नऊ कुंडे नवग्रहाच्या होमाकरितां तयार करावीत. व एक जलकुंड तयार करावें, तें चोकोनी असावे.

२५–२६ या प्रमाण मंडप, कुंडे वगैरे निर्माण करून नांदीविधि ज्या दिवशी केला त्याचे तिसरे दिवशीं शातिविधि करावा. व सर्व शिल्पिलोकाचा आदर करून तदनंतर वास्तुदेवबलि हा विधि करावा.

विचित्रवसनैः सर्वमंडपानि प्रसाधयेत् ॥
ध्वजैश्च सल्लकीरंभास्तंभैरपि दलस्रजा ॥ २७ ॥
चतुर्द्वारोर्ध्वकोणस्थशुभ्रकुंभाष्टकेन च
तोरणैर्भूरिसौंदर्यनानारत्नांशुकांचितैः ॥ २८ ॥
प्रलंबमुक्तालंबूपहारस्रक्तारकोत्करै ॥
भूरिपुष्पोपहारेण चारुचंदनचर्चया ॥ २९ ॥
मुक्तास्वस्तिकविन्यासै रंगावलिविशेषकैः ॥ ३० ॥
कलशादर्शभृंगारयवारैश्च विरूढकैः ॥
दर्भमालिकया धूपघटैरन्यैश्च मंगलैः ॥ ३१ ॥
एवं विधीयते यच्च मंडपस्य प्रसाधनम् ॥
तदेव हि बुधाः प्राहुर्यज्ञशालाप्रवेशनम् ॥ ३२ ॥

२७–३० सर्व मंडप उत्तम प्रकारच्या चित्रविचित्रित कापड्यांनी सुशोभित करावा. पताका उभ्या कराव्यात. सल्लकी व केळीचे खुंट हे उभे करावेत. माळा चोहोंकडे अडकावण्यात याव्यात. मंडपाच्या चारी दरवाजाच्या कोणांत दोन दोन अशा रीतीनें आठ कुंभांची स्थापना करावी. तोरणे लावावीत. मोत्याचे घोस सोडावेत. चंदनाचा सडा घालावा. पुष्प पसरावीं, स्वस्तिकें वगैरे काढावीत. रंगावलि काढावी.

३१–३२ कलश, दर्पण, भृंगार यवारूढ व विरूढक, दर्भांच्या माला, धूपघट व इतर मंगलपदार्थ यांनी मंडपास सुशोभित करावें. यालाच विद्वान् लोक ' यज्ञशालाप्रवेशन ' असेही नांव देतात. द्विदल धान्यांच्या अंकुरांना विरूढक असे ह्मणतात.

अस्य यज्ञशालाविधेः प्रयोगः ॥

तत्रादौ पूजामुखविधिः पूर्ववत्कर्तव्यः ॥

स्नानादिसिद्धस्तवनावसानं पूजामुखं तद्विधिना विधाय ॥

निःशेषविघ्नप्रतिघातनार्थं श्रीशांतियंत्रार्चनमारभेऽहम् ॥ १ ॥

प्रस्तावनपुष्पांजलिः । अथ वक्ष्यमाणविधिना क्षेत्रपालवास्तुदेवबलिं वायुमेघाग्निदेवानामर्चनापूर्वकं तैर्भूमिशोधनं नागतर्पणं दर्भन्यासं भूम्यर्चनं च क्रमेण विदध्यात् ॥ वेद्यां मंगलमालिखार्चितेत्यादिना चूर्णानि स्थापयेत् ॥ अथ पूजा ॥

अथातः समुचितोद्देशपरिकल्पितषोडशस्तंभसंभृतचतुरस्रसमुचितोत्सेधायामविस्ताराविराजिते । चंद्रोपकमुक्ताफललंबूषादिविविधमंडनाभिमंडितशांतिकयागमंडलाराधनामंडपे । मध्येमंडपं रुचिरतरचूर्णैरष्टदलकमलमुपात्तचतुर्द्वारचतुरस्रमंडलं समालिख्य, तत्कर्णिकामध्ये अर्हत्परमेष्ठिनस्तत्पूर्वादिदिशासु अपरपरमेष्ठिनः, तदाग्नेयाद्यन्तरेषु मंगलादीन्सिद्धभट्टारकोपरिष्टादयोगकेवलिचरमस-

यज्ञशाला विधीचा प्रयोग

१ प्रथमतः पूजाविधि पूर्वीप्रमाणें करावा. आधीं जिनाभिषेक व शेवटीं सिद्धस्तुति ज्यामध्यें वर्णिली आहे असा पूजामुखविधि करून सर्व विघ्नें टळण्यासाठीं शांतियंत्रार्चन मी करितो असें ह्मणून पुष्पांजलि क्षेपण करावी. तदनंतर पुढें सांगितलेल्या विधिप्रमाणें क्षेत्रपाल, वास्तुदेवबलि, वायु, मेघ, अग्नि या देवतांचे अर्चन करावें व भूमिशोधन करून नागसंतर्पण करावें. दर्भन्यास व भूम्यर्चन क्रमानें करावें; तदनंतर मंडपामध्यें सुंदर चूर्णांनीं अष्टदल कमळ लिहावें. त्याला चार द्वारें आणि त्यांच्या स

मयसंभवित्रिसंपूर्णरत्नत्रयरूपधर्मं, तद्बहिरष्टदलेषु जयादिदेवीः, चतुरस्रमंडले दिक्पालकान्, सोमदिक्पालकोपरि पूर्वादिदिक्षु सूर्यादिग्रहान् ग्रहमंडलमध्ये केतुग्रहं च, सर्वानिमान्मंत्ररूपान्निधाय, सर्वविघ्नानामनुत्पत्त्यर्थं उपशमनार्थं सम्यगिदानीमाराधयामहे ॥

ओं परमब्रह्मणे नमो नमः स्वस्ति २ जीव २ नंद २ वर्द्धस्व २ विजयस्व २ अनुशाधि २ पुनीहि २ पुण्याहं २ मांगल्यं २ पुष्पांजलिः ॥ अथ वक्ष्यमाणविधिना शब्दब्रह्मावर्जनं परब्रह्माधिवासनं पंचपरमेष्ठिपूजनं मंगललोकोत्तमशरणार्घ्यप्रदानं धर्मपूजां च अनादिसिद्धमंत्रेण पुष्पजपं विदध्यात् ॥

पंचपरमेष्ठिनस्ते मंगललोकोत्तमाश्च शरणानि ॥
धर्मोऽपि कर्णिकायां समर्चिताः सन्तु नः सुखदाः ॥

पूर्वार्घ्यः ॥ २ ॥ ओं ऱ्हीं अर्हत्परमेष्ठ्यादिभ्योऽर्घ्यं निर्वपामि स्वाहा ॥ अर्घ्यमंत्रः ॥ अथ वक्ष्यमाणविधिना गद्यपद्यमंत्रवाक्यैः जयादिदेवीसमर्चनं, दिक्पालार्चनं नवग्रहपूजाविधिं नवग्रहहोमं च

भोनती चौकोन असावे. कर्णिकेच्या मध्यभागी अर्हत्परमेष्ठि व पूर्वादि दिशामध्ये सिद्ध वगैरे परमेष्ठी, आग्नेय वगैरे दिशामध्ये मंगल, शरण, लोकोत्तर हे लिहावेत व रत्नत्रयधर्म लिहावा. कर्णिकेच्या बाहेर आठ दलामध्ये जयादि देवी, चतुरस्रमंडलामध्ये दिक्पाल, सोम दिक्पालाच्यावर पूर्वादि दिशामध्ये सूर्यादि ग्रह लिहावेत. ग्रहमंडलामध्ये केतुग्रह लिहावा, तदनंतर विघ्नापशमनार्थ या सर्वांची आराधना करावी.

ओं परमब्रम्हणे हा मंत्र म्हणून पुष्पांजलि द्यावी. शब्द ब्रम्ह, परब्रम्ह, पंचपरमेष्ठि व चत्तारि मंगल यांना अर्घ्य द्यावे. धर्मपूजा करावी. अनादिसिद्ध मंत्राचा पुष्पांनी जप करावा.

क्रमेण यथाविधि विदध्यात् । नवग्रहहोमे तावज्जलहोमविधानम् ॥ २ ॥

कुंडात्परस्तात्परिमृष्टदेशे सुविष्टरं न्यस्य सुदृष्टमृष्टम् ॥
तत्रोपविष्टोस्म्यथ पश्चिमास्यः पर्यंकतो वाम्बुरुहासनाद्वा ॥

ओं क्षीं भूः शुध्यतु स्वाहा ॥ ओं न्हीं अर्हं क्षीं ठं आसन निक्षिपामि स्वाहा ॥ ओं न्हीं हं ह्रुं ह्यूं णिसिहि आसने उपविशामि स्वाहा ॥ ३ ॥

तीर्थाम्बुपूर्णोज्ज्वलशातकुंभकुंभस्य नालाद्गलितेन वारा ॥
कुंडं शुभं सर्वममत्रमल द्रव्यं च सिंचामि समंत्रमेव ॥

ओं न्हीं नमः सर्वज्ञाय सर्वलोकनाथाय धर्मतीर्थकराय श्रीशांतिनाथाय परमपवित्राय पवित्रतरजलेन होमकुंडशुद्धिं करोमि स्वाहा ॥ ४ ॥ वक्ष्यमाणमंत्रैः कुंडमभ्यर्चयेत् ॥

यवैस्तिलैः शालिभिरेव ससससस्वमुष्टिप्रमितैर्विशुद्धैः ॥

---

२ पंचपरमेष्ठिनस्ते हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पंचपरमेष्ठींना अर्घ्य द्यावा.

३ तदनंतर पुढें सांगितला जाणाऱ्या विधीप्रमाणें गद्य पद्य अशा मंत्र वाक्यांनी जयादि देवी, दिक्पाल, नवग्रह, यांची पूजा करून नवग्रह होम क्रमानें यथाविधि करावा. नवग्रह होमाच्या वेळीं प्रथम जलहोम विधि करावा. कुंडाच्या पुढें शुद्ध अशा स्थानीं शुद्ध आसन मांडावें. पद्मासन किंवा पर्यंकासनानें पश्चिमेकडे तोंड करून त्यावर 'ओं क्षीं भूः' 'ओं न्हीं' 'ओं न्हीं अर्हं' हे मंत्र म्हणून क्रमानें भूमि शुद्धि करावी, आसन घालावें व त्यावर बसावें.

४ 'ॐ न्हीं नमः' हा मंत्र म्हणून व 'तीर्थाम्बुपूर्णा' हा श्लोक म्हणून कुंड, होम द्रव्यें व पात्रें शुद्ध करावीं. (५) यवैस्तिलैः, हा श्लोक व 'ओं न्हीं न्हः फट्' हा मंत्र म्हणून जव तीळ व साळी यांच्या

होमं विधास्यामि समंत्रमंभः कुंडे ग्रहाणामिह सुप्रपत्त्यै ॥

ओं ऱ्हीं ऱ्हः फट् आदित्यमहाग्रह अमुकस्य शिवं कुरु २ स्वाहा । एवं सोमादिष्वपि ॥ ५ ॥

सूर्यः शौर्यगुणं शशी कुशलतां सन्मंगलं मंगलो ॥
बुद्धिं तत्वबुधां बुधो वितरताज्जीवः शुभोज्जीवनम् ॥
शुक्रः शुक्लतरं यशोतिविमलं मंदोप्यमंदाश्रियम् ॥
राहुर्बाहुबलं महार्घमहितः केतुर्महाकेतुताम् ॥
इष्टप्रार्थनाय पुष्पांजलिः ॥ ६ ॥ ओं अथाग्निहोमविधानम् ॥
अभ्यर्च्य कुंडं परिधिं विधाय परिस्तृतिं चानलमेघयुक्तम् ॥
संस्थाप्य संधुक्ष्य कुशाग्रकीलैः साक्षात्कुदेकां समिधं जुहोमि ॥
प्रकृतक्रमाविध्यवधानाय पुष्पांजलिः ॥ ७ ॥ ओं नीरजसे नमः । दर्पमथनाय नमः ॥ परमसिद्धाय नमः । इति मेखलातले कुंडानामर्चनम् ॥

ओं नमोर्हते भगवते सत्यवचनसंदर्भाय केवलदर्शनप्रज्वलनाय पूर्वोत्तराग्रेण दर्भपरिधि-

---

सात सात मुठी ग्रहांच्या प्रसन्नतेकारितां जल कुंडांत टाकाव्यात. [६] 'सूर्यः शौर्यगुणं' हा श्लोक म्हणून इष्ट प्रार्थना करावी. व पुष्पांजलि क्षेपण करावी (७) 'अभ्यर्च्य कुंडं' हा श्लोक म्हणून प्रथम पुष्पांजली क्षेपण करावी. ओं नीरजसे नमः वगैरे म्हणून मेखलेच्या तळीं कुंडाचें अर्चन करावें.

८ 'ॐ नमोर्हते भगवते' हा मंत्र म्हणून होमकुंडामध्यें पूर्वोत्तर बाजूंना उंाराच्या समिधांनीं परिधि करावी. पुनः हाच मंत्र म्हणून त्या परिधिमध्यें दर्भ हंतरावे. 'ॐ ऱ्हीं स्वस्तये' हा मंत्र म्हणून

मुदुंबरसमित्परिधिं च करोमि स्वाहा । इत्यनेन परिधिस्थापनम् ॥ ओं नमोर्हते भगवते सत्यवचनसंदर्भाय केवलदर्शनप्रज्वलनाय पूर्वोत्तारहोमकुंडानां मध्ये शुष्कदर्भपरिस्तरणं करोमि स्वाहा । इति परिस्तरणस्थापनम् ॥ ओं ऱ्हीं स्वस्तये श्रीमतं पवित्रतरगार्हपत्यमग्नीन्द्रं स्थापयामि स्वाहा ।

जैनेन्द्रवाक्यैरिव सुप्रसन्नः संशुष्कदर्भाग्रगताग्निकीलैः ॥
कुंडस्थिते सेंधनशुद्धवन्हौ सधुक्षणं सांप्रतमातनोमि ॥ ८ ॥
उसहाथि जिणे पण्मामि सया । अमलो विरजो वरकप्पतरू ॥
स अ कामदुहा मम रक्ख सया पुरुविज्जुणुहिं पुरुविज्जुणुहि ॥
ओं ४ रं ४ स्वाहा इत्यग्निं संधुक्षयेत् ॥ ९ ॥
ॐ वैश्वानरजातवेद, इहावलोकिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा ॥
अनेन गार्हपत्याग्नींद्रस्य संनिधीकरणार्थं एकसमिदाहुतिं विदध्यात् ॥
अर्कः पलाशः खदिरो मयूरोप्यश्वत्थफल्गू च शमी च दूर्वा ॥

गार्हपत्याग्नींद्राची स्थापना करावी. (९) 'जैनेन्द्रवाक्यैरिव' हा श्लोक व 'उसहाथि जिणे' हा श्लोक म्हणून व 'ॐ ४ र ४' हा मंत्र म्हणून अग्निसंधुक्षण करावें. 'ॐ वैश्वानर' हा मंत्र म्हणून गार्हपत्याग्नीन्द्राला संनिध करण्यासाठी एका समिधेची आहुति द्यावी.

१० 'अर्कः पलाशः' हा श्लोक म्हणून क्रमानें नव ग्रहांच्या कुंडामध्यें या पदार्थांच्या समिधांची ग्रह प्र

कुशोग्यमीषां समिधो जुहोमि ग्रहप्रसादार्थमिहाग्निकुंडे ॥ १० ॥

प्राक्कृते चतुरस्रेत्र कुंडे संस्थापितेऽनले ॥

घृताप्लुतार्कसमिधो हुत्वार्कं सुप्रसादये ॥

ओं ऱ्हीं ऱ्हः फट् आदित्य महाग्रह अमुकस्य शिवं कुरु २ स्वाहा ॥ ११ ॥

आग्नेयकोणक्लृप्तेऽग्निकुंडेश्वत्थदलोपमे ॥

पलाशसमिधः साज्या हुत्वा सोमं प्रसादये ॥

ओं ऱ्हीं ऱ्हः सोममहाग्रह अमुकस्य शिवं कुरु २ स्वाहा ॥ १२ ॥

अपाच्यामर्धचंद्राभवन्हिकुंडे घृतप्लुताः ॥

खादिरीः समिधो हुत्वा तोपयामि कुजग्रहम् ॥ १३ ॥

ओं ऱ्हीं ऱ्हः कुजमहाग्रह० ॥ १३ ॥

सन्न व्हावेत म्हणून आहुति द्यावी. रुईटी, पळस, खैर, आघाडा, पिंपळ, उंबर, सांदड, दूर्वा, दर्भ या ची आहुति क्रमानें द्यावी.

११ 'प्राक्कृते' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पूर्वदिशेच्या चौकोनी सूर्यग्रहाच्या कुंडांत रुईटीची समिधा टाकावी. [१२] 'आग्नेयकोण' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून पिंपळाच्या पानासारख्या चंद्रग्रहाच्या कुंडांत पळसाची समिधा टाकावी.

१३ 'अपाच्या' हा श्लोक व मंत्र म्हणून चंद्राकार अशा मंगलाच्या कुंडामध्ये खैराची समिधा टाकावी

नमः। ओं अतीतानागतवर्तमानत्रिकालगोचरानंतद्रव्यपर्यायात्मकवस्तुपरिच्छेदक— सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राद्यनेकगुणगणाधारपंचपरमेष्ठिभ्यो नमः। पुण्याहं २ प्रियंतां २ वृषभादिमहतिमहावीरवर्धमानपर्यंतपरमतीर्थंकरदेवाः तत्समयपालिन्योऽप्रतिहतचक्रचक्रेश्वरीप्रभृतिशासनदेवताः गोमुखप्रभृतिचतुर्विंशतियक्षदेवताः, आदित्यचंद्रमंगलबुधबृहस्पतिशुक्रशनिराहुकेतुप्रभृत्यष्टाशीतिग्रहाः, वासुकिशंखपालककर्कोटकपद्मकुलिशाब्जतक्षकमहापद्मजयविजयनागा. देवनागयक्षगंधर्वब्रह्मराक्षसभूतव्यंतरप्रभृतिभूताश्च। सर्वेऽप्येते जिनशासनवत्सलाः, ऋष्यार्यिकाश्रावकश्राविकायष्टयाजकराजमंत्रिपुरोहितसामंतरक्षकप्रभृतिसमस्तलोकसमूहस्य शांतिवृद्धिपुष्टितुष्टिक्षेमकल्याणस्वायुरारोग्यप्रदा भवतु ॥ सर्वसौख्यप्रदाश्च संतु। देशे राष्ट्रे, पुरेषु, च सर्वदैव चोरारिमारीतिदुर्भिक्षावग्रहविघ्नौघदुष्टग्रहभूतशाकिनीप्रभृत्यशेषानि प्रलयं यातु ॥ राजा विजयी भवतु। प्रजासौख्यं भवतु। राजप्रभृतिसमस्तलोकाः सततं जिनधर्मवत्सलाः पूजादानव्रतशीलमहामहोत्सवप्रभृतिषु उद्यता भवंतु। चिरकालं नंदंतु। यत्र स्थिता भव्यप्राणिनः संसारसागरं लीलयोत्तीर्यानुपमं सिद्धसौख्यमनंतकालमनुभवंतु। इतश्चाशेषप्राणिगणशरणभूतं जिनशासनं नंदत्विति स्वाहा ॥ इत्यनेन बलिमत्रेण बलि त्रिवार विहारयेत्। इति द्वितीयदिने यज्ञशालाप्रवेशविधानं ॥

पुन तीन वेळा बलिभ्रमण करावें. बलिमंत्राचा सारांश हा आहे. पंचपरमेष्ठि, शासन देवता, २४ यक्ष, ९ ग्रह यक्ष, नाग वगैरे देवता, चार प्रकारचा संघ हे सर्व, शांति, पुष्टि, तुष्टि, आरोग्यदायक होवोत. हे सर्व देशामध्यें अनिष्ट नाहींसें करणारे होवोत. राजा विजयी होवो, प्रजेला सौख्य मिळो, जिनशासनाची वाढ होवो. असा बलिमंत्राचा आशय आहे.

ऐशान्यां दिशि निर्वृत्ते कुंडेऽभिचतुष्कोणके ॥
दूर्वां घृतप्लुतां हुत्वा राहुं संतर्पयाम्यहम् ॥ १८ ॥

ॐ ह्रीं ह्रः राहुमहाग्रह० ॥ १८ ॥

पाशिदक्षिणभागस्थे धनुराकारकुंडके ॥
कुशानाज्यप्लुतान्हुत्वा केतुमेनं निनोम्यहम् ॥ १९ ॥

ॐ ह्रीं केतुमहाग्रह० ॥ १९ ॥

इत्थं मातृपर्यन्त्याग्निना पर्णानि० ॥

अथात्र मडले स्नपनपीठे निवेश्य जिनचतुर्विंशतिं प्रागुक्तविधिना सम्यगभ्यर्चयेत् ॥ छत्रचामरादिविभवशालिनीं भृंगारकलशहस्तजनमुक्ताम्बुधारापुरोभागं जगतां नूतनकलशाद्यैर्नां जिनार्चामनुगातः शक्राः, महानूर्यस्वनैः भव्यजनजयजयकोलाहलैः सह स्नानोदकगन्धपुष्पाक्षतादिभिर्ब्रह्ममंत्रेण सर्वमंडपब्रह्मस्थाने, दिक्पालमंत्रेण दिक्षु दिक्पालानादि दत्वा, तद्वेव तेनैव स्नानोदकादिभिः सर्वदिशं पूरयन्तो बलिमंत्रेण त्रिवारं बलिभ्रमणं कुर्यात् ॥ ब्रह्मनादिक्पालमंत्राः प्रागेवोक्ताः ॥ अयं तु बलिमंत्रः। ॐ अर्हद्भ्यो नमः। सिद्धेभ्यो नमः। सूरिभ्यो नमः। पाठकेभ्यो नमः। सर्वसाधुभ्यो

---

१८ 'ऐशान्यां' हा श्लोक व मंत्र म्हणून दूर्वांच्या समिधांनी राहूचें संतर्पण करावें.

१९ 'पाशिदक्षिण' हा श्लोक व मंत्र म्हणून दर्भांच्या समिधांनी केतूचें संतर्पण करावें. तदनंतर या नवग्रहांना अर्घ्य द्यावा. तदनन्तर मंडलामध्ये स्नानपीठावर चोवीस तीर्थंकरांचें स्थापन करून त्यांना अभिषेक करावा. स्नानजल, गंध, पुष्प इत्यादिकांनीं सर्व दिशांचें सिंचन करावें, व दिक्पालबलिमंत्र म्हणावा. हा बलिमंत्र म्ह-

नमः। ओं अतीतानागतवर्तमानत्रिकालगोचरानंतद्रव्यपर्यायात्मकवस्तुपरिच्छेदक— सम्यग्दर्शनज्ञान-चारित्राद्यनेकगुणगणाधारपंचपरमेष्ठिभ्यो नमः। पुण्याहं २ प्रियंतां २ वृषभादिमहतिमहावीरवर्धमानपर्यंतपरमतीर्थंकरदेवाः तत्समयपालिन्यऽप्रतिहतचक्रचक्रेश्वरीप्रभृतिशासनदेवताः गोमुखप्रभृतिचतुर्विंशतियक्षदेवताः, आदित्यचंद्रमंगलबुधबृहस्पतिशुक्रशनिराहुकेतुप्रभृत्यष्टाशीतिग्रहाः, वासुकिशंखपालककौंटकपद्मकुलिशानंतक्षकमहापद्मजयविजयनागा. देवनागयक्षगंधर्वब्रह्मराक्षसभूतव्यंतरप्रभृतिभूताश्च। सर्वेप्येते जिनशासनवत्सलाः, ऋष्यार्यिकाश्रावकश्राविकायष्टयाजकराजमंत्रिपुरोहितसामंतरक्षकप्रभृतिसमस्तलोकसमूहस्य शांतिवृद्धिपुष्टितुष्टिक्षेमकल्याणस्वायुरारोग्यप्रदा भवतु ॥ सर्वसौख्यप्रदाश्च सतु। देशे राष्ट्रे, पुरेषु, च सर्वदैव चोरारिमारीतिदुर्भिक्षावग्रहविघ्नौघदुष्टग्रहभूतशाकिनीप्रभृत्यशेषानि प्रलयं यातु ॥ राजा विजयी भवतु। प्रजासौख्यं भवतु। राजप्रभृतिसमस्तलोकाः सततं जिनधर्मवत्सलाः पूजादानव्रतशीलमहामहोत्सवप्रभृतिषु उद्यता भवंतु। चिरकालं नंदंतु। यत्र स्थिता भव्यप्राणिनः ससारसागरं लीलयोत्तीर्यानुपमं सिद्धसौख्यमनंतकालमनुभवंतु। इतश्चाशेषप्राणिगणशरणभूतं जिनशासनं नंदत्विति स्वाहा ॥ इत्यनेन बलिमंत्रेण बलि त्रिवार विहारयेत्। इति द्वितीयदिने यज्ञशालाप्रवेशविधानं ॥

पुन तीन वेळा बलिभ्रमण करावे. बलिमंत्राचा सारांश हा आहे. पंचपरमेष्ठि, शासन देवता, २४ यक्ष, ९ ग्रह यक्ष, नाग वगैरे देवता, चार प्रकारचा संघ हे सर्व, शांति, पुष्टि, तुष्टि, आरोग्यदायक होवोत. हे सर्व देशामध्ये अनिष्ट नाहींसे करणारे होवोत. राजा विजयी होवो, प्रजेला सौख्य मिळो, जिनशासनाची वाढ होवो. असा बलिमंत्राचा आशय आहे.

ह्रौं ह्रः असि आउसा शांतिं कुरु २ स्वाहा ॥ अनेन अनादिसिद्धमंत्रेण पंचामृतपूर्णान्कुंभान्पृथगेकवारं अभिमंत्रयेत् ॥ ओं ह्रां नमोऽर्हद्भ्यः स्वाहा । ओं ह्रीं नमः सिद्धेभ्यः स्वाहा ॥ ओं ह्रूं नमः सूरिभ्यः स्वाहा । ओं ह्रौं नमः पाठकेभ्यः स्वाहा । ओं ह्रः नमः सर्वसाधुभ्यः स्वाहा। पंचेष्टकाभिर्जिनादिमंत्रैरधिवासयेत् । ततः शिल्प्यादीन्प्रतोष्य पूर्ववत् त्रिवारं जिनधाम परीत्य वेद्या ब्रह्मप्रदेशे ब्रह्मबलिं, दिक्षु दिक्पालबलिं पूर्वोक्तमंत्रैः कृत्वा तत्क्षेत्रे सर्वत्र पूर्वोक्तबलिमंत्रेणैव बलिं त्रिवारं विहारयेत । इति वेदीनिर्वर्तनविधानम ॥ मोहध्वांतविदारणं० । भूयात्पुनर्दर्शनम् ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि मंडपविधानवेदीनिर्वर्तनविधानं नाम चतुर्थः परिच्छेदः ॥

लघुशांतियंत्राराधन व तदनंतर जिनप्रतिमेचा अभिषेक पूर्वी प्रमाणेंच करावा. णमो अरिहंताणं वगैरे हा शांतिमंत्र म्हणून मातीचे पूर्वोक्त पांच कुंभ अभिमंत्रित करावेत.

तदनंतर गवंडी वगैरेंना संतुष्ट करों. जिनमंदिराला प्रदक्षिणा देऊन ब्रह्मबलि दिक्पालबलि हे विधि करावेत. मग मोहध्वांतविदारण व भूयात्पुनर्दर्शनं हे श्लोक म्हणून हा वेदिनिर्माण विधि संपवावा.

याप्रमाणें हा वेदी निर्माण नावाचा चवथा

परिच्छेद संपला.

अथ पंचमः परिच्छेदः ।

अथ ध्वजारोहणविधिः ।

अथातो ध्वजारोहणविधानम् ॥

अथाकुराच्चतुर्थेन्हि ध्वजारोहणसिद्धये ॥
विदध्याद्विधिवच्छक्रो बृहच्छान्तिकसविधिम् ॥ १ ॥
ध्वजप्रतिष्ठां निष्ठाप्य भूत्या पुरि विहार्य च ॥
ध्वजमारोपयेद्दंडे सुलग्ने विधिवत्सुधीः ॥ २ ॥
बृहच्छातिविधेः सर्वं लक्षणं ध्वजदंडयोः
तत्प्रतिष्ठाक्रमश्चूर्णौ प्रयोगे वर्णयिष्यते ॥ ३ ॥
प्रायशोत्र मया तत्तल्लक्षणं विध्यनुक्रमः ॥

१–३ अंकुरार्पण विधि झाल्यानंतर चवथ्या दिवशीं ध्वजारोहण विधि करण्याकरितां इंद्राने यथाविधि बृहच्छांतिकविधि करावा. ध्वजाची प्रतिष्ठा करून मोठ्या थाटानें त्याची शहरांत मिरवणूक काढावी. व नंतर दंडावर त्या ध्वजाचें सुलग्नी आरोपण करावें. बृहच्छांतिविधानाचें लक्षण व ध्वज आणि दंडाची प्रतिष्ठा हा सर्व विधि चूर्णीमध्यें प्रयोग रूपानें वर्णन केला जाईल.

४–८ बहुतकरून या गोष्टींचें लक्षण व त्या करण्याचा विधिक्रम प्रयोगामध्यें त्या त्या वेळीं स्पष्ट करीन. उं-

प्रयोगे वर्णयिष्येते काले तत्स्मृतये स्फुटम् ॥ ४ ॥
कन्याभिः कारयेद्वेदीलेपनं गव्यगोमयैः
क्षीरद्रुमत्वक्कषायकलितैर्भूम्यपातिभिः ॥ ५ ॥
यद्यंकुराः समुत्पन्नाः सुसम्यक् तैः समर्चयेत् ॥
तस्मिन्नेव दिने भूत्वा नित्यार्चाविध्यनंतरम् ॥ ६ ॥
तद्रात्रौ ध्वजनिष्ठायां श्रीबलेः समनंतरम् ॥
वक्ष्यमाणेन विधिना भेरीताडनसंविधिम् ॥ ७ ॥
अथ बृहच्छांतिकयंत्राराधनविधेः प्रयोगः ॥
स्नानादिसिद्धस्तवनादिपूर्वं पूजामुखं तद्विधिना विधाय ॥
निःशेषविघ्नप्रतिघातनाय, श्रीशांतिकाराधनमारभेऽहम् ॥

प्रस्तावना पुष्पांजलिः ॥८॥ अथ वक्ष्यमाणविधिना क्षेत्रपालवास्तुदेवबालिं वायुमेघाग्निदेवानामभ्यर्चनपूर्वकं तैर्भूमिशोधनं नागतर्पणं दर्भन्यासं भूम्यर्चनं च क्रमेण विदध्यात् । वेशां मंडलमालिख्यार्चि-

---

वड, पिंपरी, नड वगैरे झाडाची साल जमीनीवर न पडलेल्या अर्थात् अधर धरलेल्या शेणामध्ये मिसळावी व अशा शेणानें वेदीलेपन कन्यांच्या द्वारें करावें. अंकुरार्पणाच्या नौव्या दिवशीं नित्यपूजा झाल्यानंतर अंकुरांनी भगवंताचें पूजन करावें. हा विधि झाल्यानंतर ध्वजारोपणानंतर श्रीबलिविधि करावा. तदनंतर भेरीताडनविधि पुढें सांगितल्या प्रमाणें करावा. अभिषेक–सिद्धस्तवन–पूर्वक पूजाविधि करून सर्व विघ्नें नष्ट व्हावीत म्हणून शांतिकाराधनास मी प्रारंभ करितो.

तेत्यादिना चूर्णस्थापनं नयेत् ॥ अथातः समुचितोद्देशपरिकल्पिते चतुःस्तंभसंभृतचतुरस्रसमुचितोत्सेधायामविस्तारविराजिते चंद्रोपकमुक्तालंबूपादिविविधमंडनाभिमंडिते शांतिकयागमंडलाराधनमंडपे । तिर्यगूर्ध्वन्यासवज्राग्रविंशतिसूत्रपरिकल्पितैकाशीतिपदेषु साष्टदलपद्मानि तावंति विरचय्य मध्ये-पद्मकर्णिकायां पंचगुरुमंगलोत्तमशरणधर्मान् पूर्ववत् समवस्थाप्य, अष्टषोडशचतुर्विंशतिद्वात्रिंशत्पदेषु जयादिदेवीः, षोडशविद्यादेवीः, चतुर्विंशतियक्षीर्द्वात्रिंशदिन्द्रान्दिक्षु दिक्पालकान्, वज्राग्रेषु चतुर्विंशतियक्षान्सोमदिक्पालकोपरि नवग्रहान्, ग्रहमंडलमध्ये केतुग्रहं च । सर्वानिमान्मंत्ररूपान्निधाय सर्वविघ्नानामनुत्पत्त्यर्थं उपशमार्थं च सम्यगिदानीमाराधयामहे ॥

ओं परब्रह्मणे नमो नमः स्वस्ति २ जीव २ नंद २ वर्द्धस्व २ विजयस्व २ अनुशाधि २ पुनीहि २ पुण्याहं २ मांगल्यं २ पुष्पांजलिः । शब्दब्रह्मावर्जनं, परब्रह्माधिवासनं, पंचपरमेष्ठिपूजनं, मंगललोकोत्तमशरणार्घ्यप्रदानं, धर्मपूजां च अनादिसिद्धमंत्रेण पुष्पजपं विदध्यात् ॥

पुढे सांगितलेल्या क्रमाप्रमाणे क्षेत्रपालबलि व वास्तुदेवबलि हा विधि करावा. वायु, मेघकुमार व अग्नि यांचे पूजन करून त्यांच्या द्वारें भूमिशोधन करावें. तदनंतर नागतर्पण, दर्भन्यास व भूमिपूजन करावें. तदनंतर 'वेद्यां मंडलमालिखार्चितेत्यादि' श्लोक म्हणून चूर्ण स्थापन करावें.

शांतिकयागमंडलाराधनमंडपामध्यें बृहच्छान्तियंत्राची रचना करावी. या यंत्रामध्यें ८१ कोष्टकें असतात. प्रत्येक कोष्टकांत आठ पाकळ्यांचें कमल लिहावें. सर्व कमलें कोष्टकाच्या मध्ये एवढीच होतात. मध्यभागीं असलेल्या कमलाच्या कर्णिकेमध्यें पंचगुरु मंगल शरण धर्म याची पूर्वीप्रमाणें स्थापना करावी. या कमलाच्या सभोंवती आठ, सोळा, चोवीस व बत्तीस स्थानी कमलसमूहामध्ये क्रमानें जयादि देवी, सोळा विद्यादेवी, चोवीस यक्षिणी ३२ इंद्र व दिशामध्ये दिक्पाल यांची स्थापना करावी. वज्राग्राच्या पुढे चोवीस यक्ष व सोमदिक्पालकाच्या वर नवग्रह व

पंचपरमेष्ठिनस्ते मंगललोकोत्तमाश्च शरणानि ॥
धर्मोऽपि कर्णिकायां समर्चिताः संतु नः सुखदाः ॥
ॐ ह्रीं अर्हत्परमेष्ठ्यादिभ्योऽर्घ्यं निर्वपामि स्वाहा । पूर्णार्घ्यः ॥१॥

अथ वक्ष्यमाणगद्यपद्यमंत्रवाक्यैर्जयादिदेवीनां, षोडशविद्यादेवीनां, चतुर्विंशतियक्षीणां, द्वात्रिंशदिंद्राणां, दशदिक्पालकानां, चतुर्विंशतियक्षाणां नवग्रहाणां, पूजाविधिं नवग्रहहोमं चेशानदिग्यनापनविधिना वृतार्चनं च क्रमेण विदध्यात् ॥ अथात्र मंडले स्नपनपीठे निवेश्य जिनचतुर्विंशतिं प्रागुक्तस्नपनविधिना संस्नाप्याभ्यर्चयेत् ॥

इति बृहच्छान्तिकविधेः प्रयोगः ॥

अथ ध्वजारोहणविधिः ।

ओं सर्वद्रव्यपर्यायविषयवैशद्यपराकाष्ठाधिष्ठितकेवलज्ञाननिष्ठपरमेष्ठिप्रतिष्ठादिवसात् षष्ठेऽहनि

ग्रहमंडलानं०, केतुग्रह या सर्वांना मंत्ररूपानें स्थापून सर्व विघ्न हाऊं नयत त्यांचा उपशम व्हावा ह्मणून यांची आराधना करावी. ओं परब्रह्मणे इत्यादि मंत्र ह्मणून पुष्पांजलि क्षेपण करावी. शब्दब्रह्म, परब्रह्म, पंचपरमेष्ठि, मंगल, लोकोत्तम, शरण यांना अर्घ्यदान करावें. अनादिसिद्धमंत्रानें पुष्पजप करावेत. पंचपरमेष्ठिनस्ते हा श्लोक ह्मणून यांना अर्घ्य द्यावा. पुढें सांगितलेल्या गद्यपद्यमंत्रानीं जयादिदेवी, विद्यादेवी, यक्ष, इंद्र, दिक्पाल इत्यादिकांची यथाक्रम पूजा करावी. तदनंतर शांतिकयंत्रमंडलाराधन मंडपामध्यें चोवीस तीर्थकरांचा स्नपनपीठावर अभिषेकविधि करावा. पूजन करावें. असा बृहच्छान्तिक विधि आहे.

श्रीजिनेश्वराच्या केवलज्ञानकल्याणकाच्या दिवसाच्या पूर्वीं सहाव्या दिवशीं बृहच्छान्तिकयागमंडलाराधन संक्षेपानें करून ध्वजारोहण विधि करावा. हा ध्वज कसा असावा ध्वजाचें कापड किती रुंद व किती

बृहच्छान्तिकयागमंडलाराधनां समासतः समापूर्य पंचदशाद्यंतवितस्तिरूपषड्विधदैर्घ्यान्यतमदैर्घ्यस्य, एकोनविंशत्यंगुलादिचतुर्विंशत्यंगुलांतषड्विधव्यासान्यतमव्यासस्य, पादोनतद्व्याससमदैर्घ्यसरज्जु-पार्श्वामूलाग्रपौष्टिकक्रमहानिरूपकफुल्लिकालंकृतशिखोपलक्षितस्य, शिखासमाभ्यंतरं मूलाग्रपौष्टिक-क्रमहानिरूपपादद्वयविराजितस्य, अष्टत्रयोदशाद्यंतयवव्यासकदलिच्छेदकलिताशिखापादवर्जितपा-र्श्वस्य, शिखापादाविस्तारातिर्यग्गूढेपिकाभूषितस्य, शिखामूलैपिकामध्यघटितरज्जुबंधस्य, हटद्धाटकघं-टिकाफुल्लिकासमुल्लासितस्य, सुधौतसुश्लिष्टश्वेतनूतनवासःपरिकल्पितस्यास्य ध्वजस्य, ध्वजमस्तकाधः प्रथमे पदे छत्रत्रयं, द्वितीये पदे जिननाथपद्मयानप्रदर्शक पद्मवाहनं, तृतीये पूर्णकलशं, तत्पार्श्वयोः स्वस्तिकं, स्वस्तिकचूलिकायाः पार्श्वद्वये दीपदंडद्वयमुज्वलज्ज्वालकं, चतुर्थे श्वेतातपत्रं, तदुभय-पार्श्वयोः कुंदेंदुविशदचारुचामरद्वयं, पंचमे पदे छत्रं, तस्याधःप्रदेशे तत्र विलिखितध्वजे वा श्वेत-गजपृष्ठाधिष्ठितमिंद्रनीलप्रभमधःकरद्वयरचितांजलिं, ऊर्ध्वकरद्वयधृतधर्मचक्रं, जिनबिंबेद्धमूर्धानं ए-कछत्रसमन्वितं अनेकालंकारालंकृतसर्वाण्हयक्षम्, तत्पार्श्वयोर्दीपदंडचामरस्वस्तिकानि यथाशोभं

लांब असावे या विषयांचें वर्णन ध्वजाचें जें चित्र दिले आहे त्यामध्ये पहावें. या ध्वजाच्या दोन्ही बाजूला क्षुद्रध्वजा असतात त्यांची संख्या २८ आहे हा महाध्वज यागमंडलाच्या पुढं व वेदिकेच्या खाली असावा. महाध्वजाच्या वस्त्रावर सर्वाण्हयक्षाची मूर्ती लिहिलेली असावी. या ध्वजाच्या दोन्ही बाजूस दिक्पाल व दिक्कन्यांचे क्षुद्र ध्वज आणि माला मृगेन्द्रादि ध्वज असतात. या सर्व ध्वजदेवताचे आव्हाहन, स्थापन, सन्निधीकरण हे मंत्रांनी करून या ध्वजाच्या पुढें सर्वौषधि मिसळलेले व अमृत मंत्रांने अभिमंत्रित असे तीर्थोदक ज्यामध्ये आहे असे ९ कलश स्थापावेत गंध, अक्षत पुष्पें

शिल्पिना विलिख्य तदेतन्महाध्वजं तद्यागमंडलस्याग्रतो वेदिकातले पूर्वस्यां दिशि समवस्थाप्य, हस्तद्वयोदयहस्तविस्तारप्रमितान् शिखापादकदलिच्छेदफुल्लिकाशोभितान्, दिक्पालकेतून् तथा विधानेन मंगलार्घ्यकरदिक्कन्यकाकेतून्, एकहस्ताऽर्यहस्तार्धव्यासशिखाद्यलंकृतमालामृगेन्द्राद्यांकितपंचवर्णकेतून् तद्ध्वजपार्श्वयोरवस्थाप्य, यक्षादिसर्वध्वजदेवानां आवाहनस्थापनसंनिधापनानि समंत्र विधाय। तन्महाध्वजाग्रतः सर्वौषधिमिश्रतीर्थोदकपूर्णाम् मंत्राभिमंत्रितनवकलशान् गंधाक्षतपुष्पफलादीन् मंगलोपकरणानि निधाय। दर्पणप्रतिबिंबितानां सर्वाण्हयक्षादिध्वजदेवतानां तज्जलेन सप्रोक्षणमनुलेपनं विधाय। मुखवस्त्रं दत्वा नयनोन्मीलनं सुलग्ने विरचय्याभ्यर्च्य विविधालकारालंकृतानामेषां सर्वध्वजानां पुरि महोत्सवेन विहारमिदानीं विधातुमिमे वयमुत्सहामहे ॥

श्रीमज्जिनस्य जगदीश्वरताध्वजस्य । मीनध्वजादिरिपुजालजयध्वजस्य ॥
तन्न्यासदर्शनजनागमनध्वजस्य चारोपणं विधिवदाविदधे ध्वजस्य ॥
ओं ऱ्हीं श्रीं क्षीं भूः स्वाहा विधियज्ञप्रतिज्ञानाय पुष्पांजलिः ॥ १ ॥

फल ही व मंगलोपकरणे ही जवळ ठेऊन, महाध्वजाच्या समोर मोठा आरसा स्थापन करावा. त्यामध्ये सर्व ध्वजाचे प्रतिबिंब पडते. दर्पणप्रतिबिंबित यक्षादि ध्वजदेवतांचे कलशातील जलाने प्रोक्षण व अनुलेपन करावे. मुखवस्त्र देऊन सुलग्नी नयनोन्मीलनविधि करावा व पूजा करावी. तदनंतर या ध्वजांना सजऊन नगरात मोठ्या थाटाने त्यांचा विहार करवावा. आता ध्वजारोहण विधीचा प्रयोग सांगतात.

१ 'श्रीमज्जिनस्य, हा श्लोक म्हणून व ॐ ऱ्ही श्रीं क्षीं भूः स्वाहा हा मंत्र म्हणून ध्वजारोहणाचा विधि करण्याची प्रतिज्ञा करावी अर्थात पुष्पांजली क्षेपण करावी.

श्रीमद्विमानाभिमुखं ध्वजस्थं । यक्षं प्रसूनांजलिभिः समंत्रम् ॥
आहूय संस्थाप्य च संनिधाप्य प्रसादये दिक्पतिदिक्कुमारीः ॥
ओं ऱ्हीं सर्वाण्हयक्षसहिताः सर्वध्वजदेवताः आगच्छत २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं सर्वाण्ह० अत्र तिष्ठत २ ठ ठ । ओं ऱ्हीं सर्वाण्ह० अत्र मम सन्निहिता भवत २ वषट् ॥ २ ॥
अभिनवनवकुंभान्पुण्यतीर्थाम्बुपूर्णान् । विधिवदिह निवेश्याभ्यर्च्य यक्षध्वजाग्रे ॥
कलशनिकटदेशे सर्वतः स्थापयामि । प्रकृतयजनयोग्यं मंगलद्रव्यजालम् ॥
ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः नमोर्हते भगवते श्रीमत्पद्मतिगिंछकेसरिपुंडरीकमहापुंडरीक—गंगासिंधुरोहिद्रोहितास्याहरिद्धरिकांतासीतासीतोदानारीनरकांतासुवर्णकूलारूप्यकुलारक्तारक्तोदाक्षीरांभोधिजलं स्वर्णघटप्रक्षिप्तसर्वगंधपुष्पाढ्यं आमोदकं पवित्रं पवित्रं कुरु २ झौं २ वं २ मं हं सं तं पं स्वाहा जलाभिमंत्रणम् ॥ ओं ऱ्हीं स्वस्तये कलशस्थापनं करोमि स्वाहा ॥ ३ ॥

---

२ 'श्रीमद्विमानाभिमुखं' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून सर्वाण्हयक्षादि सर्व ध्वजदेवतांचें आव्हान, स्थापन, सन्निधिकरण हा विधि करावा.

३ 'अभिनवनवकुंभान्' हा श्लोक म्हणून नउ कलशाची स्थापना करावी. व या कलशाच्या जवळ ध्वजारोहण पूजनाला योग्य अशीं मंगलद्रव्यें स्थापन करावीत. 'ॐ ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः' इत्यादि मंत्र म्हणून जलाभिमंत्रण करावें न ते जल त्या नउ कलशामध्यें भरावें. 'ॐ ऱ्हीं स्वस्तये' हा मंत्र म्हणून कलशांची स्थापना करावी. स्वच्छैस्तीर्थजलै' हा श्लोक म्हणून व 'नेत्राय संवौषट्' हा मंत्र म्हणून कलशार्चन करावें. तदनंतर गंध, अक्षता, पुष्प फलादि मंगलोपकरणाची स्थापना करावी.

स्वच्छैस्तीर्थ० कुंभान्समभ्यर्चये ॥ ओं ऱ्हीं नेत्राय संवौपट् कलशार्चनं करोमि स्वाहा ॥ अथ गंधाक्षतपुष्पफलादिमंगलोपकरणस्थापनम् ॥

तत्कुंभवार्भिर्वरमंत्रपूतैः सत्संमुखीनप्रतिबिंबितानाम् ॥
यक्षादिसर्वध्वजदेवतानां संप्रोक्षणं सांप्रतमातनोमि ॥

ओं ऱ्हीं सर्वाण्हयक्षसहित सर्वध्वजदेवते इदं स्नानं गृहाण २ ॥ २ ॥ ओं सर्वराष्ट्रक्षुद्रोपद्रवं हर २ ओं स्वस्ति भद्रं भवतु स्वाहा ॥ संप्रोक्षणम् ॥ ४ ॥ अभिमुखनिहितश्रीदर्पणे यक्षनाथं प्रतिफलिततनुं श्रीचंदनेनानुलिप्य ॥ ध्वजविलिखितकाष्ठानाथदिक्कन्यकानां । मुकुरमुपगतानां तेन तन्वेऽनुलेपम् ॥ ओं ऱ्हीं श्रीं अर्हं नमः अरहंताणं । सर्वाण्हयक्षाय धर्मचक्रविराजिताय चतुर्भुजाय सुवर्णवर्णाय गजारूढाय सर्वजननयनाल्हादकाय सुगंधानुलेपनं करोमि स्वाहा ॥ सुगंधानुलेपनम् ॥५॥

कांडादिमंडिताद्भ्रश्रीकांडपटमुज्ज्वलं
यक्षस्य संप्रयच्छामि सर्वधान्यादिसंभृतम् ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं अर्हं नमः सर्वाण्हयक्षस्य मुखवस्त्रमहं प्रक्षिपामि स्वाहा मुखवस्त्रप्रदानम् ॥ ६ ॥

---

४ 'तत्कुंभवार्भिर्वरमंत्रपूतैः' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून यक्षादि सर्व ध्वजदेवतांच्या प्रतिबिंबाचा नऊ कलशांनीं अभिषेक करावा.

५ अभिमुखनिहितश्री दर्पणे, हा श्लोक व मंत्र ह्मणून सर्वाण्ह यक्ष व सर्व ध्वजदेवतांना चंदनाचें अनुलेपन करावे.

६ 'कांडादिमंडिताद्भ्र' हा श्लोक व 'ओं ऱ्हीं अर्हं नमः' हा मंत्र ह्मणून सर्वाण्हयक्षाला मुखवस्त्रप्रदान करावें.

ध्वजाविराचितमूर्तेर्यक्षनाथस्य सद्यो हिमसितयुतदुग्धैः स्वर्णपालोपयुक्तैः ॥
कनकमयशलाकाग्राहृतैर्वल्गुलग्ने । विधियुतमिह नेत्रोन्मीलनं संविदध्मः ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं अर्हं नमः णमो अरिहंताणं सर्वाण्हयक्षाय श्यामवर्णाय यथोक्तलक्षणलक्षिताय सर्वजननयनाल्हादकराय नयनोन्मीलनं करोमि स्वाहा । नयनोन्मीलनविधानम् ॥ ७ ॥

उत्तुंगं शरदभ्रशुभ्रमुचितं सद्विभ्रमं बिभ्रतं ॥
यो दिव्यद्विपमारुरोह शिरासि श्रीधर्मचक्रं दधौ ॥
हस्ताभ्यामसितद्युतिं करयुगेनान्येन बद्धांजलिं ॥
तं जैनाध्वररक्षणक्षणमिमं सर्वाण्हयक्ष यजे ॥

ओं ऱ्हीं सर्वाण्हयक्षाय इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ८ ॥

श्रीमत्सर्वजनीनजैनसवनप्रत्यूहविध्वंसन—
प्रोद्भूताप्रातमप्रभावविहितप्रख्यातिपूजांचितान् ॥

---

७ 'ध्वजविरचितमूर्ते' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून सर्वाण्हयक्षाचा नयनोन्मीलन विधि करावा. तो विधि असा, कापूर, साखर आणि दूध हे एका सोन्याच्या पात्रामध्ये ठेवावेत व सोन्याची सळई त्यामध्ये बुडऊन नयनोन्मीलन विधि करावा.

८ 'उत्तुंग शरदभ्रशुभ्रमुचित' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून सर्वाण्हयक्षाला अर्घ्य वगैरे द्यावें. हा सर्वाण्हयक्ष पांढऱ्या हत्तीवर उभा राहिलेला व मस्तकावर आपल्या हातांनी धर्मचक्र धारण केलेला असा असतो. दोन हात याने जोडलेले असतात. याचा वर्ण काळा आहे. याप्रमाणें याचें स्वरूप आहे.

स्वस्वातुच्छपरिच्छदान्दशदशाम्न्याप्रभृत्यामितान् ॥
दिक्पालाञ्जगदेकपालकजिनाधीशाध्वरे व्याह्वये ॥

ॐ ह्रीं इंद्रादिदशदिक्पालकेभ्यः इदमर्घ्यमित्यादि ।

मेरोर्दक्षिणतो महाकुलकुभृत्पद्माकरांभोरुह–
प्रासादस्थितिकाः शचीपतिवधूश्रीह्रीधृतिर्गिविकाः ।
तस्यैवोत्तरतस्तथोत्तरसुरेड्गृह्यां च कीर्तिं धियम् ॥
लक्ष्मीं शांतिकरीं च शांतिमिह गत्पुष्टिं च पुष्टिं यजे ॥

ॐ ह्रीं अष्टदिक्कन्यकाभ्यः इदमर्घ्यमित्यादि ॥ १० ॥ ततः पुरि महोत्सवेन विहारणम् ॥

अथ सर्वध्वजोपलक्षितमहाध्वजं प्रतिष्ठाप्य विधिनाभ्यर्च्य विविधशोभायुक्तासु पुरवीथिषु विहार्य यागमंडलाग्रतो निवेश्य, क्षुद्रधामांतनागांतर्गिहस्थलान्नान्यतमसमानदैर्घ्यस्य. चंदनादिसागनिंद-पिपूगवंशान्यतमार्जवसंयुक्तदारुपरिकल्पितस्य. पचदशायतागुलान्यतम-गानमूलव्यासस्य. पादोनमूलव्यासममानाग्रव्यासविशिष्टध्वजदंडस्य, तदग्रे द्वित्रिचतुरंगलघनाद्विशार्कतिथिमात्रायामान् पडादिद्वादशांतांगुलमूलव्यासान्, द्विरंध्रान्वितान्, पयोद्रुमपरिकल्पितकाकिलादंडान्संयोज्य. तदग्ररंध्रेषु ध्वजदंडचतुर्भागान्यतमदैर्घ्यां, चतुःपंचपडंगुलानाहां वेणुयष्टिं । ध्वजदंडाप्रतिकूलं-

९ ' श्रीमत्सर्वजनीन ' हा श्लोक म्हणून इंद्रादि दश दिक्पालकांना अर्घ्य वगैरे द्यावें.
१० ' मेरोर्दक्षिणतो ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अष्ट दिक्कन्यकांना अर्घ्य वगैरे द्यावें.

गुलोच्छ्रायां यथातथैव दृढतरं संयोज्य । वेणुयष्ट्यग्रे अष्टांगुलस्याधः सुलोहजं सूत्राधारं विमानाभिमुखं दंडमध्यगतच्छिद्रं यथा तथैव संयोज्य, तदेतद्ध्वजदंडमग्रतो मूलात्तीर्थोदकैः प्रक्षाल्य अशोकाश्वत्थपत्राढ्यदर्भमालयाभिवेष्ठ्य । वेणुयष्ट्यग्रे कुशकूर्चान्संबद्ध्य । ध्वजदंडचूलिकां ज्ञानशक्तिरूपिणीं संकल्प्य अनादिसिद्धमंत्रेण पंचामृतैरभिषिच्य बलिपीठाद्बहिस्तद्व्यासान्तरालके गर्ते दधिदूर्वान्वितशाल्यादिधान्यं निक्षिप्य भूम्यर्चनविधिनार्चिते सहिरण्यपायसं निक्षिप्य, तन्महाध्वजदंडं विमानाभिमुखं दृढतरं संस्थाप्य । तन्मूले पादोनपीठविस्तारां विस्तारसदृशोच्छ्रयां उत्सेधसप्तभागोच्छ्रयतत्तूर्यांशत्रयप्रवेशान्वितकमलाग्रां । सार्धसप्तभागद्वयोत्सेधपूर्ववत्प्रदेशान्वितांत्यमेखलां । वेदीं परिकल्प्य । तत्परितो दशदिक्पालकादिक्षुद्रपीठिकादिक्षुद्रपीठिका निर्वर्त्य, द्वारद्वयोपेतां द्वारोत्तभिततोरणां दर्भमालावृता दारुभिर्वृतिं निर्माप्य । महाध्वजदंडत्रिपंचसप्तभागान्यतमदैर्घ्यक्षुद्रध्वज वंशदंडानामष्टाविंशति स्वस्वपीठेषु समर्च्य । यथोचित परितोऽवस्थाप्य । महाध्वजमनादिसिद्धमंत्रेणाष्टोत्तरशतवारं अधिवास्य ।तन्मंत्रेण पंचामृतैरभिषिच्याभ्यर्च्य तदग्रे सर्वलोकशांत्यर्थमिष्टप्रार्थनामालामंत्रमुद्घोष्य । शंखादिवाद्यघोषेषु दिगंतरपूरितेषु शुभलग्ने कार्पासतंतुनिर्वृत्तत्रिवर्तिरूपरज्जुयंत्रेण यंत्रविदा महाध्वजं कोकिलाग्रस्थवेणुदंडे समारोप्य । दिक्पालध्वजादिक्षुद्रध्वजान्वंशदंडेषु समारोप्य तन्महाध्वजं त्रिजगत्त्रिकालविषय केवलाख्यपरंज्योतिःस्वरूपं ध्यात्वा महार्घ्येण बहुमानयामहे ॥

समंततः श्रीध्वजदंडमग्र्यं प्रक्षाल्य सर्वौषधिमिश्रवार्भिः ॥
अश्वत्थकंकेलिदलौघभाजा दर्भस्रजैनं परिवेष्टयामि ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्ष्वीं नमोर्हते श्रीमत्पवित्रजलेन ध्वजदंडशुद्धिं करोमि स्वाहा ॥ संप्रोक्षणं ॥ ओं ऱ्हीं दर्पमथनाय नमः स्वाहा । दर्भमालावेष्टनम् ॥ ११ ॥

ध्वजदंडाग्रभागस्थकोकिलात्रयवर्तिनः । वेणुदंडस्य तस्याग्रे बध्नामि कुशकूर्चिकां ॥
ओं ऱ्हीं दर्पमथनाय नमः । वेणुयष्टयग्रे कुशकूर्चस्थापनम ॥ १२ ॥

ज्ञानशक्तिमयीं मत्वा ध्वजदंडाग्रचूलिकां । अनादिसिद्धमंत्रेण पंचभिः स्नापयेऽमृतैः ॥
ओं णमो अरिहंताणं । चत्तारि मंगलं । ओं ऱ्हीं शान्तिं कुरु कुरु स्वाहा ।
अनादिसिद्धमंत्रः । अनेन ध्वजदंडस्य पंचामृतस्नपनम् ॥ १३ ॥

स्वच्छैस्तीर्थै० दंडं ध्वजस्यार्चये ॥ ओं नीरजसे नमः । दर्पमथनाय० ॥
विन्यस्य दूर्वादधिमिश्रधान्यं भूम्यर्चनासंविधिना समर्च्य ॥
हिरण्ययुक्तं परमान्नमेतन्न्यसामि शस्ते ध्वजदंडगर्ते ॥

---

११ 'समन्ततः' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून पवित्र पाण्याने ध्वजदंड शुद्ध करावा व त्याला दर्भमालांचें वेष्टन करावें.

१२ 'ध्वजदंडाग्र' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणावा आणि त्या ध्वजदंडावर ज्या तीन कोकिळा असतात त्यांच्या शेवटीं दर्भांचा तुरा स्थापन करावा.

१३ 'ज्ञानशक्तिमयी' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून ध्वजदंडाचा पंचामृतानीं अभिषेक करावा. ध्वजदंडाच्या चूलिकेला ज्ञानशक्तिस्वरूपिणी आहे असें मानून अनादिसिद्ध मंत्रांनी पंचामृताभिषेक करावा. स्वच्छैस्तीर्थै० दंडं ध्वजस्यार्चये हा श्लोक व नीरजसे नमः इत्यादि ह्मणून अष्ट द्रव्यांनी पूजा करावी.

दूर्वादधिमिश्रधान्यस्थापनम् । ओं नीरजसे नमः । दर्पमथनाय. इति गर्तभू-
म्यर्चनम् । अथ हिरण्ययुक्तपरमान्नस्थापनम् । तदनंतरं ध्वजदंडस्थापनम् ।
दिक्पालादिक्षुद्रध्वजदंडस्थापनं च कर्तव्यम् ॥ १४ ॥

अष्टोत्तरशतवारं संजप्यानादिसिद्धमंत्रेण ॥
आधिवासयेऽधिकार्द्धि सार्वं सर्वाण्हयक्षमिमम् ॥
ओं णमो अरहंताणं स्वाहा । १०८ ॥ १५ ॥
श्रीमजिताद्यजिनबिंबहट्टत्तिरीटं सर्वज्ञयज्ञविधिरक्षणदक्षयक्षम् ॥
पंचामृतैरमृतभव्यसुखार्थिभव्यमूर्धाभिषिक्तमभिषिक्तमिमं तनोमि ॥
अनादिसिद्धमंत्रेण पंचामृतस्नपनम् ॥ १६ ॥ स्वच्छैस्तीर्थं ० । यक्षं समभ्यर्चये ॥
ओं ऱ्हीं सर्वाण्हयक्ष इदं जलादिकं गृहाण २ स्वस्ति भद्रं भवतु स्वाहा ॥
अथ यक्षाग्रे सर्वलोकशांत्यर्थमिष्टप्रार्थनामालामंत्रघोषणम् ॥
तीर्थेशा नवदेवता बहुविधाः सर्वे जयाद्याः सुराः
योगीन्द्रा महिताः त्रिपष्टिपुरुषास्तत्वप्रबोधादयः ।

१४ 'विन्यस्य दूर्वादधि' हा श्लोक म्हणून [illegible] गा [illegible]त दही, दूर्वा यांनीं मिसळलेले धान्य घालावें व भूम्यर्चन करावें. तदनंतर ध्वजदंड व इतर क्षुद्रदंडाची स्थापना करावी.

तदनंतर यक्षापुढें सर्वलोकशांत्यर्थ इष्टप्रार्थनामालेचे मंत्र उच्चारावेत. तीर्थेशा, इत्यादि हा श्लोक म्हणून ब्रह्म-वृद्धि व सद्धर्मवृद्धि व्हावी अशी इच्छा प्रगट करावी.

राज्ञोऽमात्यवरादिसर्वतनुभृद्वृंदस्य राष्ट्रादिक—
स्यार्त्यादीन्परिहृत्य नित्यपरमानंदं विदध्युर्भृशं ॥
सत्र नवृद्धिर्भूयात् सद्धर्मवृद्धिर्भूयात् ॥

ओं जय जय जिनेश्वर विश्वगोचरानश्वरबोधैकस्वरूप परमेश्वर, स्वस्तिश्रीसदनारतप्रणमनप्रवणाशेषशक्रचक्रीशचक्रेश्वरचक्रप्रकटमुकुटकोटीकुटीरनिकटतटघटनसमटदनल्पनिजप्रकाशप्रचयप्रभावप्रहतारुणतरणिबिंबशुंभदाडंबरास्तोकस्तोत्रकौस्तुभप्रतिमानुत्तमानूनरत्नामलमरीचिप्रचयप्रसरणप्रसक्तरक्तीकृतप्रभाप्रकृष्टप्रसिद्धप्रशस्तप्रभूतप्रातिहार्यप्रभृतिप्रशोभितपरिप्राप्तपरमाप्तपदसमासादितानंतज्ञानदर्शनवीर्यसुखात्मकपुरुश्रीमुखमुख्यगुणगणाभिरामत्वामृतरामारमणप्रणद्धांहस्तमः—पटलनखकिरणराराजमानचारुचरणारविंदद्वंद्वबाभास्यमानभगवदृषभादिमहावीरपर्यंतस्याहद्वप्राज्यसाम्राज्यमूर्धाभिषिक्तातिरिक्तभक्तजनमनीहितसंपादकनिरस्तघातिचतुष्टयविशिष्टनित्यानिःस्वेदनिर्मलत्वादिगणजुष्टनिरतिशयप मौदारिकशरीरविराजितावशुद्धबुद्धस्वरूपपरमेष्टिपदर्द्धिप्रसिद्धसद्धर्मतीर्थकराःसद्धर्मश्रीबलायुरारोग्यैश्वर्यप्रसुखानि प्रयच्छन्तो भूयासुरश्रान्तम् ॥ १ ॥

निखिलप्रत्यवायमथनदक्षाक्षूणपवित्रचारित्रयानपात्रप्रपूर्णगुणदर्शनकर्णधारनिर्वाणद्वीपयायिसार्थवाहायितस्वार्थपरार्थप्रतिपादनाविशारदविशरारुशरीरादिविशीर्णममत्वसत्वसंघातदयाप्रभृतिचतुरशीतिलक्षगुणाधारमुनया ऋष्यनगारराजर्षिब्रह्मर्षिदेवर्षिपरमर्षिप्रभृतिविकल्पविगताकल्पस्वल्पेतरगुणगौरवसमांचि-

---

(१) 'ओं जय जय जिनेश्वर' हा मंत्र म्हणून अरहंत भगवान् बल, आयुष्य, आरोग्य, ऐश्वर्य इत्यादि देवोत,

तपंचपंचाष्टाष्टप्रपंचात्रिसप्तभेदौषधितपोनिमित्तचारणज्ञानबलबुद्धिभेदर्द्धिपरिप्राप्ताखिसंख्यान्यूननवकोटि-
महर्षयः प्रसन्ना भूयासुरश्रान्तम् ॥ २ ॥

सर्वगीर्वाणोर्वीशदर्वीकरेशसार्वभौमसमाराधितपरमेश्वरपादारविंदद्वंद्वेंदिरायमाणमानसानाम् । शरणैषिसुजनजनहंससंदोहवरशरण्यभूतमानसानां । परमशर्मावहार्हद्धर्मानेकविधप्रभावनप्रवीणानां । सकलमुमुक्षुवर्गसंरक्षणसमुद्धरणधुरीणानां । प्रशस्तसमस्तशास्त्रपारावारपारीणानां । प्रविमलनिजान्वय-गगनांगणगगनमणिप्रायाणाम् । सार्थककविसार्थोपलक्षितानेकप्रकारबिरुदावलिविराजमानानाम् । श्रीमतामाचार्यवर्याणा तपःप्राज्यसाम्राज्यं निष्प्रत्यूहेन प्रवर्द्धमानं भूयादश्रान्तम् ॥ ३ ॥

सर्वतोनिवृत्तहिंसानृतस्तेयाब्रह्मपरिग्रहोग्रदीप्ततप्तमहद्घोरभेदतपस्तप्यमानोत्तमक्षमादिलक्षित-मुमुक्षुवर्गो ज्ञानाराधनप्रवीणो भूयादश्रान्तम् ॥ ४ ॥

देवदत्तमहाराजः सकलरामालोकनलोकाल्हादकबाल्हिकादिजातिजातांबरगंगारंगदुरुतरंगभं-गुरगतिचतुरतमभिाहरतुंगतुरंगतुलालंघनजांघिकहैरण्यकानिजोदारपरिष्कारपरिष्कृतानुषंगमगलभूतपटु-नटाध्यापकपदाध्यासकहेषिताभिभूपिताजानेयजवनादिवाजिव्रातचटुलखरखुरपुटपृथुतरथयूथपात्तिप्रत-तिपदसंघटनसमुद्भूतान्तरीक्षव्याजृम्भमाणधूलिजालप्रलयविदधानानूनलक्ष्मभद्रभद्रजातीयजीमूता—कारानुकारिगंधासिंधुरघटाकरतटविगलद्दानधारासंसेकसमुत्सर्पदमंदगंधलोभाभिभ्रमद्भ्रमरमंजुगुंजनमं —

अशी प्रार्थना करावी (२) 'निखिलप्रत्यवायमथन, हा मंत्र म्हणून साधुपरमेष्ठि प्रसन्न होवोत अशी प्रार्थना करावी

१ अत्र यजमाननामोच्चारणं कुर्यात् ॥

जुलसेवारामसमागच्छद्भूपपरस्परसंघर्षणप्रकर्षविस्रस्तरत्नावरंगवलिभासुरवराजिरराजद्धवलिमप्रासाद-शिखरनिकरनिपण्णकलधौतविमलकलशजालाग्रसुघट्टनराजाह्वयमात्रावहद्विधुबिंबधिक्कारकारिनिष्प्रत्यूहेन प्रवर्द्धमानसप्तांगसंपन्नो भूयादश्रांतम् ॥ ५ ॥

देवदत्तमहाराजो निजपराक्रमप्रभावावनताखिलराजमंडलानेकमंडनप्रभाद्विगुणीकृतसिंहासनप्रभाभिरामो भूयादश्रांतम् ॥ ६ ॥

देवदत्तमहाराजो रामचंद्रवदखिललोकपरिपालनप्रवीणो भूयादश्रांतम् ॥ ७ ॥

देवदत्तमहाराजो भरतराजवत्सकलदिङ्मण्डलविजयी भूयादश्रांतम् ॥ ८ ॥

देवदत्तमहाराजः श्रेयांसवन्निःश्रेयसदाननिदानमहादानप्रसिद्धो भूयादश्रांतम् ॥ ९ ॥

देवदत्तमहाराजो भुजबलकुमारवदवार्यभुजवीर्यो भूयादश्रांतम् ॥ १० ॥

देवदत्तमहाराजोऽर्जुनवदनन्य-साधारणधनुर्विद्याविशारदो भूयादश्रांतम् ॥ ११ ॥

देवदत्तमहाराजो जीवंधरवत्संगीतसाहित्यविद्याविशारदो भूयादश्रांतम् ॥ १२ ॥

देवदत्तमहाराजो अक्षरलेख्यगणितगांधर्ववेदांगकल्पन्यायज्योतिर्ज्ञाननष्टमुष्टिचिंतनागंधयुक्तिवीणावेणुअंतरीक्षययाननृत्त गीतवाद्यभरतशस्त्र-आयुर्वेदधनुर्वेद—लक्षणलक्ष्य—द्यूतभेद--शिल्पहस्तनैपुण्यतर्ककौटिल्याष्टांगयोगहस्तितुरंगशिक्षाशालिहोत्रशिक्षारत्नपरीक्षाभूपरीक्षाचित्रकर्मपत्रच्छेदनवात्स्यायनमर्दन—शास्त्रअग्निस्तंभखड्गस्तंभसेनास्तंभइंद्रजालमहेंद्रजालस्पर्शवादरसवादखन्यवादबिलप्रवेशशस्त्रशिक्षाशास्त्रशिक्षाकूपशास्त्रसूपशास्त्रतटाकशास्त्रसामुद्रिकलक्षणमहागमनदूरागमनपरकायप्रवेशआगमशिक्षाआत्मज्ञानस्वसमयपरसमय—अंगनिमित्ताख्यचतुःषष्टिकलाकुशलो भूयादश्रांतम् ॥

देवदत्तमहाराजस्यांतःपुरपुण्यस्त्रियो यशस्वतीसुनंदानंतमतीरेवतीप्रभावतीप्रभृतिप्रसिद्धपुण्यस्त्रीवद्रूपयौवनविज्ञानशीलादिसकलगुणसंपन्ना भूयासुरश्रांतम् ॥ १४ ॥

देवदत्तमहाराजस्य पुत्रा लवांकुशवत्सकलशस्त्रशास्त्रवाहनारोहणादिसकलकलाकौशल्यनीतिपराक्रमसंपन्ना भूयासुरश्रांतम् ॥ १५ ॥

सुदेशजसदाचारशुद्धबांधवाभिसंगतव्यसनविदूरप्रमादरहितसुजनजनाभिमतसत्कुलप्रसूतसर्वकर्माभिज्ञनीतिशास्त्राद्यशेषशास्त्रप्रवीणसर्वव्यवहारविशारदनिबिडतमस्वामिभक्तिप्रमुखगुणगरीयांसो दंडसनाथा भूयासुरश्रांतम् ॥ १६ ॥

अहमहमिकाकृतनिजपतिपदनिर्मायसेवाभिसेवितानिर्मलधर्मानिर्मुक्तकर्माचारनियोजितानेकक्रियाचातुरीविराजितकर्मप्रतिष्ठाधिष्ठितगरिष्ठा मंत्रिपुरोहितप्रमुखानिखिलराजसेवकवर्गाः त्रिवर्गसिद्धिवृद्धिप्रसिद्धिभाजो भूयासुरश्रांतम् ॥ १७ ॥

उपासकवेदप्रतिपादितप्रकारयजनयाजनाध्यापनदानप्रतिग्रहानुग्रहप्रशस्तत्रिपंचाशत्क्रियाप्रवणत्रिकालसंध्योपासनजपदेवर्षिपितृतर्पणादिनित्यानुष्ठानतीर्थयात्राप्रतिष्ठाऽष्टमीचतुर्दश्याद्याह्निका———दिपर्वविशिष्टदानव्रतादिनैमित्तिकानुष्ठानगरिष्ठानुष्ठेयोभयकर्मकर्मठाः शर्मसंततिभाजो द्विजा भूयासुरश्रांतम् ॥ १८ ॥

प्रतिपक्षप्रतिक्षेपणदक्षाक्षूणस्वपररक्षकप्रेक्षावत्प्रमोदकसदुक्तियुक्तिसंयुक्ताः पृथ्वीप्रसिद्धलोकायतिकौलूक्यसेश्वरनिरीश्वरभेदाकलनकापिलपूर्वमीमांसाविलंबिभाट्टप्रभाकरोत्तरमीमांसाविलंबिवेदांतवैभाषिक---सौत्रांतिकयोगाचारमाध्यमिकाख्यचातुर्विध्यसहितसौगततार्किकार्कसमाख्याहार्हतादिमतप्रथिततर्काति--

तर्कशास्त्रार्किकाः प्रतिव्यूढनित्याद्येकांतरूपमौढ्यानिरवद्यस्याद्वादविद्याविदग्धा भूयासुरश्रांतम् ॥ १९ ॥

मूलशास्त्रानुशास्त्रोपशास्त्रप्रभेदनिखिलशास्त्रागण्यनैपुण्यशब्दार्थालंकारसुकरदुष्करचित्रमार्गमाधुर्यार्थव्यक्तिप्रसादिगुणन्यूनातिरिक्तपुनरुक्तव्याघातादिदोषादिगतिख्याता ऋषभगताध्वानुविधायिश्राद्धभेदश्रावणसुधासारवाग्गंफभणितिभावप्रभावावभासिनः पौरस्त्यदाक्षिणात्यचक्रवर्तिनः कविजना भूयासुरश्रांतम् ॥ २० ॥

प्रवचनपारगामितामहाप्रातिभवाचोयुक्तित्वप्रभृतिनिजकौशल्यैर्वाग्मिगमकादयो निखिलजनमानसमलिम्लुचा भूयासुरश्रांतम् ॥ २१ ॥

तिथिवारर्क्षयोगकरणाख्यपंचांगसंशुद्धिनिर्दोषनक्षत्रायत्तलग्नहोराद्रेकाणनवांशद्वादशांशत्रिंशांशाभिधानषड्वर्गशुद्धिर्विविधभेदप्रभेदगोचरशुद्धिरुदर्कफलावगमनिमित्तनिमित्तशुद्धिरित्येवंविधपंचशुद्धिसमन्वितस्य मुहूर्तस्य परीक्षायामतिदक्षाः सकलपुरुषपरिषत्संपदापदवाप्तिपरिहारानिबंधनग्रहणग्रहचाराद्यविसंवादिनो गणितजातकविधानप्रश्नभेदचातुर्विध्यज्योतिःशास्त्रापारावारपारगाः प्रतिविष्टनष्टमुष्टिचिंतामोघप्रतिपादनोत्पादिसकलजनचेतश्चमत्काराः कार्तांतिका भूयासुरश्रांतम् ॥ २२ ॥

देशदोषशरीरप्रकृतिवयःसत्वाग्निदिनर्तुप्रभृतिकालाचरितरसनाडिकादानाचिकित्सादूतशकुननिमित्तमंत्रयंत्रादिसुपरिबोधप्रज्ञा निरवद्यवैद्यसंप्रदायप्रतीताः कौशल्यसौशील्यैनराश्यनीरोगतादिगुणजुष्टाः कौसीद्यप्रमादादिव्यपेताः सुधावदमोघफलदायिभैषज्यक्रियाप्रसिद्धाः प्रवचनप्रसिद्धपंचकोट्यष्टषष्टिलक्षनवनवतिसहस्रपंचशतचतुरशीतिप्रभेदोपलक्षितविविधव्याधिप्रशमनप्रवीणाः चिकित्सिता भूयासुरश्रांतम् ॥ २३ ॥

स्वर्गापवर्गसौख्यसंपादकचतुर्विधदानविधानाधिष्ठानां सिद्धपदाधिरोहरूपैकादशानिलयातिलालसानाम्। सागारधर्मप्रणीतनिखिलगुणमणिरोहणधरणीधरायमानमानसानां। समस्तश्रावकजनानां स्वायुरारोग्यैश्वर्यप्रमुखैहिकामुत्रिकाभ्युदया भूयासुरश्रांतम् ॥ २४ ॥

पुण्यपण्यारामसरोवापीप्रपासत्रादिनिर्मापणक्रियानिरता निरंतरातिथिपूजासदाचारमाचरिष्णवः समस्तद्रव्यसमृद्धिसंपन्नाः निषिद्धक्रियाव्यावृत्तवार्तोपजीविनो वैश्या भूयासुरश्रांतम् ॥ २५ ॥

भूवाहपाठकादिस्वकीयतत्पराः त्रिवर्णशुश्रूषाप्रवणाः शूद्रा भूयासुरश्रांतम् ॥ २६ ॥

सम्यगागमप्रणीतानिजानिजविहिताचारपरायणाः समस्तसंपत्समेताः समस्तजातयो भूयासुरश्रांतम् ॥ २७ ॥

पालत्य'गत्वगुणानुरागत्वसुपरिजनभोगत्वशास्त्रावित्रबोद्धृतत्रयोद्धृतानृशंस्यवचनस्तेयवर्जनपरयोपिन्निवृत्तिस्वरूपपुरुषसाधारणलक्षणोपलक्षिताः सर्वे पुरुषा भूयासुरश्रांतम् ॥ २८ ॥

आसेचनकरूपाभिरामाः स्वानुरूपवरोपलभाः पातिव्रत्यानुकूल्यकौलीन्यकौशल्यादिसुगुणसंपन्नाः कामिन्यो भूयासुरश्रांतम् ॥ २९ ॥

देवगुरुमातापितृप्रभृतिभूयिष्ठभक्तिशक्तिसंयुक्तिसदुक्तिशस्त्रशास्त्रादिनैपुण्यागण्यपुण्यप्रभावातिशयकुलपवित्रीकरणदक्षाः पुत्रा भूयासुरश्रांतम् ॥ ३० ॥

प्रफुल्लकमलविमलसलिलविलसत्सरोवरार्णःपरिपूर्णवापीकूपतटाकपल्वलादिप्रवर्द्धमानशाकटोद्धद्रारामशालेयनदीमातृकप्रभृतिप्रदेशसमूहघटोध्नीधृष्टिप्रष्ठौहिकानैचिकीप्रमुखगोधनधोरणिकृत्स्नधान्यकुटुंबहिरण्यसंपद्राजितानि राष्ट्राणि भूयासुरश्रांतम् ॥ ३१ ॥

अशेषमनुष्याणां स्वर्गसौख्यानि देशा दिशंतो भूयासुरश्रांतम् ॥ ३२ ॥

कामदुघोद्रिक्तसंपद्ग्रामपुरखेडखर्वडमटंबद्रोणमुखादिमंडितानि भूयासुरश्रांतम् ॥ ३३ ॥

अवर्षातिवर्षमूषिकाशुकशलभस्वचक्रपरचक्राख्यसप्तेतिजातबाधाः प्रणष्टा भूयासुरश्रान्तम् ॥३४॥

सुकालवर्षानुकूलवातादिसंभवाशेषधान्यफलादिप्रवृद्धिपयःपयस्यादिसमृद्धिरत्नाग्र्यवस्त्रशस्त्रशास्त्रादिलाभानुरूपकुमारकुमारीपरिणीतिनीरोगतापरस्परमैत्री चेति सततं संपत्तयो भूयासुरश्रांतम् ॥३५॥

कचित्कदाचित्कुतश्चित्कस्यचिदपि कांदिशीकत्वं प्रणष्ट भूयादश्रान्तम् ॥ ३६

शांतिकपौष्टिकप्रमुखषट्कर्मणा सकलयंत्रतंत्रादिविद्यानां संसिद्ध्य साधकानां भूयासुरश्रांतम् ॥३७॥

मुनिवर्यार्यिकाराजमंत्रिपुरोहितयाजकप्रभृतिनिखिललोकसमूहानां शांतिकांतिसिद्धिवृद्धितुष्टिपुष्टिक्षेमकल्याणस्वायुरारोग्यादयो भूयासुरश्रान्तम् ॥ ३८ ॥

हंतुकामरतिकामबलिकामशाकिनीप्रभृतिसर्वग्रहभयानि प्रध्वस्तानि भूयासुरश्रांतम् ॥ ३९ ॥

अग्न्युत्पाताशनिपातवाताहति भूतिसमस्तबाधाः प्रणष्टा भूयासुरश्रांतम् ॥ ४० ॥

सर्वोपसर्गसर्वविघ्नसर्वाधिसर्वव्याधयो विलीना भूयासुरश्रांतम् ॥ ४१ ॥

सर्वगजभयसर्वचोरभयसर्वमृगभयसर्वसर्पभयसर्वभयादिसर्वभयानि प्रणष्टानि भूयासुरश्रांतम् ।४२।

सर्वात्मघातपरघातप्रमुखानि क्रूरकर्माणि निरस्तानि भूयासुरश्रांतम् ॥ ४३ ॥

सर्वनगरगजाश्वगोमहिषादिमार्यः प्रणष्टा भूयासुरश्रांतम् ॥ ४४ ॥

सर्वसस्यधान्यवृक्षगुल्मलतापुष्पफलादिमार्यः प्रणष्टा भूयासुरश्रांतम् ॥ ४५ ॥

सर्वदा सर्वेषां सर्वसंपदो भूयासुरश्रांतम् ॥ ४६ ॥

अपारचातुरीविराजमानमानिनीमतल्लिकामार्जिताभिरुचिररुचिनानारंगवलिराजिताजिरसमुत्कीर्णसुरभिगंधपुष्पोपहारप्रतिगृहकोणद्वारादिप्रदेशनिक्षिप्तधूपघटपटलदंदह्यमानधूमावलिव्याप्तदशदिशांतराल—बहलपरिमलासक्तपरिगताखिलधामांगमधुकरमंजुलारावच्छलस्तुतिशतमुखरवशोभमानमणिकनकरव—चितालंकृतशिखरनिकराग्रप्रणद्धवातांदोलितध्वजराजिसमाहूयमानवदागच्छद्भव्यसंदोहसमानीतसपर्या—ऽनेकवितानातिशयमुक्ताफलालंबिलंबूपादृष्टपूर्वनर्तनगानानूनमंद्रामंदजयजयारावनानोपकरणघृणिगणदेदीप्यमानाभ्यंतरप्रदेशाश्चैत्यालया भूयासुरश्रांतम् ॥ ४७ ॥

इह सकलचैत्यालया अकृत्रिमचैत्यालया इव स्वर्णमया रत्नमया ज्योतिर्मया भूयासुरश्रांतम् ॥४८॥

नित्योत्सवमासोत्सवपक्षोत्सववर्षोत्सवप्रमुखोत्सवानां समूहयोऽर्हतां मंदिरेषु भूयासुरश्रांतम् ।४९।

भगवज्जिनेश्वरप्रतिमाप्रतिष्ठामहोत्सवप्रारंभे विधीयमानध्वजारोहणमुहूर्तः सुमुहूर्तो भूयात ।

स जयतु जिनधर्मो यावदाचंद्रतारम् ॥
व्रतनियमतपोभिर्वर्द्धतां साधुसंघः ॥
अहरहरभिवृद्धिं यांतु चैत्यालयास्ते ॥
तदधिकृतजनानां क्षेममारोग्यमस्तु ॥ ५१ ॥

१–५० पर्यंत जो गद्याचा भाग आहे यांत अनेक तऱ्हेचे आशीर्वाद यजमानाला दिले आहेत. यजमान हा भरतचक्रवर्ती सारखा मोठा राजा होवो. तो रामचंद्राप्रमाणें न्यायानें पृथ्वीचें पालन करो, इत्यादि वर्णन आहे.

५१ जैनधर्म चंद्र सूर्य असेतो जयवंत राहो. व्रतें नियम तप या गोष्टी साधुजनांच्या वाढोत. प्रतिदिवशीं चैत्यालयांची अभिवृद्धि होवो. व जिनमंदिराचें रक्षण करणाऱ्यांचे नेहमी आरोग्य व कल्याण होवो.

रत्नत्रयात्मकतयाभिमतेऽत्र दंडे । लोकत्रयप्रकृतकेवलबोधरूपम् ॥
संकल्प्य पूजितमिदं ध्वजमर्च्य लग्ने स्वारोपयामि सति मंगलवाद्यघोषे ।

ओं णमो अरहंताणं स्वस्ति भद्रं भवतु । सर्वलोकशांतिर्भवतु स्वाहा । ध्वजारोहणमंत्रः ॥५२॥

यज्जैनेन्द्रमहामहस्य सुतरामाद्यं विधेयं मतं
यज्जैनोत्सवसंदिदृक्षुजनसंघानक्षरावाहनम् ॥
यल्लोकाखिलदुःखहारिसुखसंतानैकसंपादकम् ।
तच्चारोप्य महाध्वजं विधिकृतेनार्घ्येण संभावये ॥ ५३ ॥

ओं ऱ्हीं सर्वाण्हयक्ष इदमर्घ्यं गृहाण २ स्वस्ति भद्रं च भवतु स्वाहा । अर्घ्योद्धारणम् ॥ ५३ ॥ इति ध्वजारोहणविधानम् ॥

तदेवं ध्वजारोहणविधिं विधायानंतरं स्नातालंकृतकन्यकाभिर्मूलवेदीमुत्तरवेदीं संमार्ज्य समंत्रं प्रोक्ष्य पूतमृद्गोमयक्षीरवृक्षत्वक्कषायेण लेपयित्वा द्वारतोरणभांडोच्चयचंद्रोपकादिभिस्तद्योग्यपुरुषैरलकारयेत् ॥ ओं क्षां क्षीं क्षूं क्षौं क्षः प्रोक्षणजलाभिमंत्रणम ॥ इति वेदीलेपविधानम् ॥

यद्यंकुराः सम्यगुत्पन्नास्तर्हि तस्मिन्नेव ध्वजारोहणादिने प्रागुक्तैर्मंगललोकोत्तमशरणार्हद्भट्टारकेत्यादिगद्यपद्यमंत्रवाक्यैर्भगवतोऽङ्कुरार्चनाविधिं विदध्यात् ॥

---

५२ 'रत्नत्रयात्मक' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून ध्वजारोहण करावे. ध्वजेच्या दंडामध्ये रत्नत्रयाचा संकल्प आणि ध्वजांत केवलज्ञानाचा संकल्प करावा.

५३ 'यज्जैनेन्द्र' हा श्लोक व 'ओं ऱ्हीं सर्वाण्हयक्ष' हा मंत्र म्हणून सर्वाण्हयक्षाला अर्घ्य द्यावे. हा विधि

अथ भेरीताडनविधेः प्रयोगः

ओं ॥ अथ प्रतिष्ठादिवसात् षष्ठेऽहनि दिवा ध्वजारोहणाविधि निष्ठाप्य, तद्रात्रौ श्रीबलिविधेरनंतरं विमलसलिलकलितकपिलगोमयेन ध्वजवेदीं प्रत्यंतभूभागं च सम्मार्ज्य ध्वजपीठमलंकृत्य ध्वजमभ्यर्च्य श्रीविमानाभिमुखं सर्वाण्हयक्षप्रतिमा छत्रत्रयं च निधायाभ्यर्च्य । दिक्पालादिपरिवारध्वजदेवताः समाहू ग । अवभृथदिनावधिका अवस्थाप्य । तत्पीठेषु समभ्यर्च्य । महाध्वजदंडं तद्दक्षिणे पार्श्वे स्थित्वा नवकलशैरभिषिच्य अभ्यर्च्य । ध्वजबहिर्भागे द्विद्रोणप्रमितान् सदर्भाक्षतशालीन् प्रस्तीर्य । तदुपरि भेरीशंखघंटादिवाद्यानि निधाय । भूम्यर्चनविधिनाभ्यर्च्य स्थित्वा, स्रक्चंदनवसनभूषणभूपितेन देवालयं परीत्य. जिनेश्वरं प्रणिपत्य, पुष्पांजलिं विकीर्य, तद्वाद्यानामग्रतो विमानाभिमुखं स्थितेन ताडकेन भेर्यादिवाद्यानि क्रमण ताडयित्वा पुष्पांजालपूर्वकं जयादि-

---

संपल्यानंतर मूलवेदी व उत्तरवेदीच कन्येकडून सम्मार्जन करावें. आणि शेण पिंपळ उंबर वगैरे झाडाच्या मालीचें बारीक चूर्ण यांनी लेपन करावें. तदनंतर अंकुरार्चन विधि करावा. प्रतिष्ठादिवसाच्या पूर्वी सहाव्या दिवशी दिवसा ध्वजारोहण विधि करावा रात्रौ श्रीनलिविधि करावा तदनंतर शेणान ध्वजवेदी व तिच्या आसपासची जमीन सारवावी. ध्वजपीठ अलंकृत करून ध्वजाची पूजा करावी. श्रीविमानासमोर सर्वाण्हयक्षप्रतिमा व छत्रत्रयाची स्थापना करून पूजा करावी. दिक्पालादि परिवार देवतांना बोलाऊन अवभृथ स्नानाच्या दिवसापर्यंत त्यांच्या पीठावर त्यांची स्थापना करावी आणि पूजा करावी. महा ध्वजदंडाच्या डावीकडे उभा राहून त्याचा नउ कलशानी अभिषेक करून पूजा करावी. ध्वजाच्या बाह्यप्रदेशा ८ शर तांदूळ दर्भासह पसरून त्यावर भेरी शंख घंटा वगैरे वाद्यें स्थापावीत. तदनंतर भूम्यर्चन विधिनें त्याची पूजा करून

मालामंत्रमुद्घोष्योद्घोष्य, भूयो भूयो भेरीं ताडयित्वा पुण्याहमुद्घोष्य तांबूलगंधपुष्पाद्यैः सर्वान्जनान्संतर्पयामहे ॥

उत्तुंगं शरदभ्रशुभ्रमुचितं सद्विभ्रमं बिभ्रतम् ।
यो दिव्यद्विपमारुरोह शिरसि श्रीधर्मचक्रं दधौ ॥
हस्ताभ्यामसितद्युतिं करयुगेनान्येन बद्धांजलिम् ।
तं जैनाध्वररक्षणक्षममिमं सर्वाण्हयक्षं यजे ॥

ओं ऱ्हीं सर्वाण्हयक्षाय इदमर्घ्यमित्यादि विधिना महाध्वजयक्षार्चनं श्रीविमानाभिमुखस्थितयक्षप्रतिमार्चनं च विदध्यात् ॥ १ ॥

लोकत्रयैकाधिपतित्वचिन्हं छत्रत्रयं मंगलवस्तुमुख्यम् ॥
निवेशितं श्रीजिनवामभागे यजामहे निर्मलवारिमुख्यैः ॥ २ ॥

ओं नीरजसे नमः । दर्पमथनाय नमः । इत्यादि छत्रत्रयार्चनम् ॥

देवालयाला प्रदक्षिणा द्यावी. जिनेश्वरास नमस्कार करून पुष्पांजलि क्षेपण करावी व विमानासमोर उभा राहून वाद्यें वाजवावीत. पुनः पुष्पांजली क्षेपण करून सर्व जनांना तांबूल, गंध पुष्प इत्यादिकांनीं संतुष्ट करावें.

हाच विधि सप्रयोग येथे आम्ही दाखवितो.

१ 'उत्तुंगं' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून सर्वाण्हयक्षाला अर्ध्य देउन महाध्वजावरील यक्षाचें पूजन करावे. व श्रीविमानाच्या समोर असलेल्या यक्षप्रतिमेचें पूजन करावें.

२ 'लोकत्रयैका' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून छत्रत्रयाची पूजा करावी.

अथ दिक्पालपूजा ॥

प्रालेयशैलसंकाशं समुत्तुंगमतंगजं ॥ आरूढमतिरूढश्रीबिडौजसमिहाव्हये ॥
ओं ऱ्हीं हे इंद्र आगच्छ २ संवौपडिति ॥१॥

भीषणाकारमेषाढ्यं मेषोषितमुषर्बुधं । तोषयामि समाहूय दोपापेतजिनाध्वरे ॥ ओं ऱ्हीं हे अग्ने० ॥२॥

तमालश्यामलोत्तालभैरवाकारसैरिभम् । अधिश्रितमाधिर्श्रीमच्छ्राद्धदेवं समाव्हये ।
ओ ऱ्हीं हे यम० ॥ ३ ॥

ऋक्षाव ारस्वसात्कारां रक्षोयानमधिष्ठितः । समाहूतः समायातु यातुधानो जिनाध्वरे ॥
ओं ऱ्हीं हे नैऋत० ॥ ४ ॥

स्फारदारुणदंष्ट्रातिभीमेभमकरस्थितं । पाशपाणिं जिनाधीशयज्ञे संशब्दयामहे ॥
ओं ऱ्हीं हे वरुण० ॥ ५ ॥

अथ दिक्पाल पूजा

१ 'प्रालेयशैल' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून इंद्राचें आव्हान वगैरे करावें.
२ 'भीपणाकार' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अग्नि दिक्पालाचे आव्हान वगैरे करावें.
३ 'तमालश्यामल' हा श्लोक व मंत्र म्हणून यम दिक्पालाचें आव्हान वगैरे करावें.
४ 'ऋक्षाकार' हा श्लोक व मंत्र म्हणून नैऋत दिक्पालाचें आव्हान वगैरे करावें.
५ स्फारदारुण' हा श्लोक व मत्र म्हणून वरुणाचें आव्हान वगैरे करावें.

गंगारंगत्तरंगौघगातितुंगतुरंगग । आशुगाशु समागच्छ यागे त्वामाव्हयेर्हतः ॥
ओं र्‍हीं हे वायो ॥ ६ ॥
नानारत्नमयोदारश्रीविमानमधिश्रितं । जिनराजाध्वरे राजराजमाकारयामहे ॥
ओं र्‍हीं हे कुबेर ॥ ७ ॥
कैलासशैलतुंगांगशाकरास्थितमीश्वरम् । आव्हयेऽनश्वरश्रीमज्जिनेश्वरमहामहे ॥
ओं र्‍हीं हे ईशान ॥ ८ ॥
धराधरोपमातुच्छकायकच्छपकस्थितम् । सर्पराजं समाहूय तर्पयामि सपर्यया ॥
ओं र्‍हीं हे धरणेन्द्र ॥ ९ ॥
सांद्ररुंद्रसटाटोपमृगेंद्रगतमुज्ज्वलं । चंद्रमाहूय सत्कुर्वे जिनचंद्रमसो मखे ॥
ओं र्‍हीं हे चन्द्र ॥ १० ॥
इंद्राग्निकालनिकषात्मजपाशिवायुश्रीदेंदुशेखरफणाधरराजचंद्राः ॥
साकं स्वकैरवभृथावधि तिष्ठतात्र निःशेषविघ्नमपमारयताध्वरस्य ॥ ॥११॥

---

६ 'गंगारंगत्तरगौघ' हा श्लोक व त्याचा मत्र म्हणून वायूचे आव्हान वगैरे करावे.
७ 'नानारत्नमयो' हा श्लोक व त्याचा मत्र म्हणून कुबेराचें आव्हान वगैरे करावें.
८ 'कैलासशैल' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून ईशानाचे आव्हान वगैरे करावे.
९ 'धरावरोपमा' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून धरणेन्द्रात्रें आव्हान वगैरे करावें.
१० 'सांद्ररुंद्रसटा' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून चंद्राचें आव्हान वगैरे करावें.
११ 'इंद्राग्निकाल' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून दश दिक्पालकांना पूर्ण अर्घ्य द्यावे.

ओं ऱ्हीं इंद्रादिदशदिक्पालकदेवा यजमानप्रभृतीनां शांतिं कुरुत २ स्वाहा । पूर्णार्घ्यः

अथाष्टदिक्कन्यकार्चनम् ।

हेमसाद्भूतहिमवत्सरोवरसरोरुहे । या वसेत्तडिदाभां तां श्रीदेवीं बहु मानये ॥
ओं ऱ्हीं श्रीदेवि अत्रागच्छ २ संवौषडित्यादि ॥ १ ॥
अर्जुनात्मोर्जितमहाहिमवत्सरसोंबुजे। या समास्ते जपाभां तां ऱ्हीं देवीमाव्हयामहे ॥
ओं ऱ्हीं ऱ्हीदेवि ॥ २ ॥
तपनीयमयोत्तुंगनिपधाद्रिसरोम्बुजे । वसन्तीं विद्युदुद्योतां धृतिदेवीं यजामहे ॥
ओं ऱ्हीं धृतिदेवि ॥ ३ ॥
वैडूर्यमयनीलाद्रिसरःसरसिजस्थितिम् । कार्तस्वरोज्ज्वलन्मूर्तिं कीर्तिदेवीं समर्चये ॥
ओं ऱ्हीं कीर्तिदेवि ॥ ४ ॥

---

१ ' हेमसाद्भूत ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून श्रीदेवीचें आव्हान वगैरे करावे. या श्रीदेवीची कांति विजेसारखी आहे. ही हिमवान् पर्वतान्या सरोवरांतील कमलामध्यें निवास करिते. २ ' अर्जुनात्मोर्जित ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून ऱ्ही देवीचे आव्हान वगैरे करावें ऱ्ही देवी महाहिमवान पर्वताच्या सरोवरांतील कमलांत राहते. हिचा रंग तांबडा आहे. ३ ' तपनीयमयोत्तुंग ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून धृति देवीचे आव्हान वगैरे करावें. ही देवी विद्युद्वर्णाची आहे व निपध पर्वतावरील सरोवरातील कमलामध्ये राहते. ४ ' वैडूर्यमयनीलाद्रि ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून कीर्ति देवीचे आव्हान वगैरे करावे. ही देवी सुवर्णवर्णाची आहे व ही नील पर्वतावरील सरोवरामध्यें राहते.

रूप्यात्मरुक्मिसरसोसरसीरुहवासिनीं । भास्वद्धर्मसमिद्धाभां बुद्धिदेवीं यजामहे ॥
ओं ऱ्हीं बुद्धिदेवि ॥ ५ ॥
हेमात्मनः शिखरिणः कासारकमलालयां । कलधौतप्रभालक्ष्मीं लक्ष्मीदेवी प्रसादये ॥
ओं ऱ्हीं लक्ष्मीदेवि ॥ ६ ॥
पुष्पास्यकलशां कंजहस्तां शस्तविभूषणां । कनत्कनकसत्कांतिं शांतिदेवीमिहाव्हये ॥
ओं ऱ्हीं शांतिदेवि ॥ ७ ॥
सर्वमातृजिनाधीशमातृसेवापरायणां । निष्टप्ताष्टापदरुचिं पुष्टिदेवीं प्रपूजये ॥ ८ ॥
ओं ऱ्हीं पुष्टिदेवि ॥ ८ ॥
सप्तमातर इति व्यपदेशं या वहंति जिनमातृसमेताः ।
श्र्यादयः षडपि ताः सुखपुष्टी शांतिपुष्टिसहिता वितरंतु ॥ ९ ॥
ओं ऱ्हीं श्र्याद्यष्टकन्यका यजमानप्रभृतीनां शांतिं कुरुत २ स्वाहा ॥ पूर्णार्घ्यम् ॥

५ 'रूप्यात्मरुक्मि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून बुद्धिदेवीचें आव्हान वगैरे करावें. ही देवी रुक्मिपर्वतावरील सरोवरात राहते. हिचा वर्ण सोन्यासारखा आहे. ६ 'हेमात्मनः शिखरिणः' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून लक्ष्मीदेवीचें आव्हान वगैरे करावें. ही देवी शिखरिपर्वतावरील सरोवरामध्ये राहते. हिचा वर्ण पांढरा आहे. ७ 'पुष्पास्यकलशां' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून शांतिदेवीचें आव्हान वगैरे करावें. ही देवी सुवर्ण वर्णाची आहे. ८ 'सर्वमातृ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पुष्टिदेवीचें आव्हान करावें. हिचा वर्ण तप्त सुवर्णासारखा आहे. ही देवी सर्व जिनमातांची सेवा करिते. ९ 'सप्तमातर इति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून या सर्व देवींना पूर्णार्घ्य द्यावें. श्री ऱ्हीं वगैरे सहा देवी आणि जिनमाता यानां सप्तमाता असे म्हणतात.

अथ मालामृगेन्द्रादिदशविधध्वजपूजनम् ॥

मालाहरिकमलांबरगरुडेभगवेशचक्रशिखिहंसैः ॥
उपलक्षितध्वजानि न्यसामि दशदिक्षु पंचवर्णानि ॥ पुष्पांजलिः ॥ १ ॥
पीतप्रभाव्हया देवी पीतवर्णमिदं ध्वजं ।
धृत्वा जयाय श्रीवेद्यां पूर्वस्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ओं पीतप्रभायै स्वाहा ॥ १ ॥
पद्माख्यदेवी पद्माभा पद्मवर्णमिदं ध्वजम् ॥
धृत्वा जयाय श्रीवेद्यां आग्नेय्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ओं पद्मायै स्वाहा ॥ २ ॥
सा मेघमालिनी कृष्णा कृष्णवर्णमिदं ध्वजं ॥
धृत्वा जयाय श्रीवेद्यां अपाच्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ओं मेघमालिन्यै स्वाहा ॥ ३ ॥

आतां मालामृगेन्द्रादि दहा ध्वजाचें पूजन,

१ ' मालाहरि ' हा श्लोक म्हणून दहा ध्वजाची दहा दिशामध्यें स्थापना करावी. या दहा ध्वजावर क्रमानें हीं चित्रें असतातः--माला, सिंह, कमल, वस्त्र, गरुड, हत्ती, बैल, चक्रवाक, मोर, हंस. हे ध्वज पांच वर्णाचे असतात.

(१) पीतप्रभाव्हया ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पीतप्रभा देवीला श्रीवेदीच्या पूर्व दिशेला स्थापन करावें. हिच्या हातांत पिंवळा ध्वज असतो. (२) ' पद्माख्यदेवी ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पद्मादेवीला श्रीवेदीच्या आग्नेय दिशा स्थापन करावें. हिच्या हातांत कमलवर्णाचा ध्वज असतो.

३ ' सा मेघमालिनी ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून मेघमालिनीची दक्षिण दिशेला स्थापना करावी. हिच्या हातांत कृष्णध्वज असतो.

हरिन्मनोहरा देवी हरिद्वर्णमिदं ध्वजं ॥
धृत्वा जयाय श्रीवेद्यां नैऋत्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ओं मनोहरायै स्वाहा ॥ ४ ॥
श्वेताभा चंद्रमालेयं श्वेतवर्णमिदं ध्वजं ॥
धृत्वा जयाय श्रीवेद्यां प्रतीच्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ओं चंद्रमालायै स्वाहा ॥ ५ ॥
नीलाभा सुप्रभा देवी नीलवर्णमिदं ध्वजं ॥
धृत्वा जयाय श्रीवेद्यां वायव्या दिशि तिष्ठतु ॥ ओं सुप्रभायै स्वाहा ॥ ६ ॥
श्यामप्रभा जयादेवी श्यामवर्णमिदं ध्वजम् ॥
धृत्वा जयाय श्रीवेद्यामुदीच्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ओं जयायै स्वाहा ॥ ७ ॥
विजया पंचवर्णाभा पंचवर्णमिदं ध्वजम् ॥

---

४ 'हरि-मनोहरा' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून मनोहरा देवीची वेदीच्या नैऋत्य दिशेला स्थापना करावी. हिच्या हातात हिरवा ध्वज असतो.

५ 'श्वेताभा' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून वेदीच्या पश्चिम दिशेला चंद्रमालेची स्थापना करावी. हिच्या हातात पांढरा ध्वज असतो.

६ 'नीलाभा' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून वेदीच्या वायव्य दिशेला सुप्रभा देवीची स्थापना करावी. हिच्या हातांत निळा ध्वज असतो.

७ 'श्यामप्रभा' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून वेदीच्या उत्तरेस जया देवीची स्थापना करावी. हिच्या हाती श्यामध्वज असतो.

८ 'विजया' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून वेदीच्या ईशान्य दिशेला विजयेची स्थापना करावी.

धृत्वा जयाय श्रीवेद्यां ईशान्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ओं विजयायै स्वाहा ॥ ८ ॥
विजया पंचवर्णाभा पंचवर्णमिदं ध्वजम् ॥
धृत्वा जयाय श्रीवेद्यामधरादिशि तिष्ठतु ॥ ओं विजयायै स्वाहा ॥ ९ ॥
विजया पंचवर्णाभा पंचवर्णमिदं ध्वजम् ॥
धृत्वा जयाय श्रीवेद्यामूर्ध्वाया दिशि तिष्ठतु ॥ ओं व्यक्तांतरायै स्वाहा ॥
इति पंचवर्णपताकार्चनम् ॥ अथ कलशार्चनम् ॥
संस्थाप्याननवारिपूर्णकलशान्पद्मापिधानाननान् ।
प्रायो मध्यघटान्वितानुपहितान्सद्गंधचूर्णादिभिः ॥
द्रोणाभःपरिपूरितांश्चतुरशः कोणेषु यज्ञक्षितेः
कुंभान्न्यस्य समंगलेषु निदधे तेषु प्रसूनं वरम् ॥
ध्वजाग्रभूमौ कलश–स्थापना ॥ स्वच्छैस्तीर्थै० । कुंभान्समभ्यर्चये । कलशार्चनम् ॥ १ ॥
संकल्प्य रत्नत्रयरूपमेतत्स्वेष्टार्थमूलं ध्वजदंडमूलम् ॥

हिच्या हातांत पंचरंगी ध्वज असतो.

९ 'विजया' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून वेदीच्या अधर दिशेत विजयेची स्थापना करावी. याचप्रमाणे ऊर्ध्व दिशेत स्थापना करावी. हा विधि झाल्यानंतर कलशार्चन करावें, ते याप्रमाणे; 'संस्थाप्यानन' हा श्लोक म्हणून वेदीच्या चार कोणाला चार कलश स्थापावेत 'स्वच्छैस्तीर्थजलैः' हा श्लोक म्हणून कलशार्चन करावे.

'संकल्प्य रत्नत्रय' हा मंत्र व त्याचा श्लोक म्हणून ध्वजदंडाचें पूजन करावें. ध्वजदंडामध्यें रत्नत्रयाचा

संस्नापयेऽहं नवचारुकुंभैरनादिसिद्धाव्हयदिव्यमंत्रैः ॥
ओं णमो अरिहंताणं ॥ चत्तारि मगलं । स्वच्छैस्तीर्थ० । दंडं ध्वजस्यार्चये ॥
ओं नीरजसे नमः । दर्पमथनाय नमः इत्यादि ध्वजदंडस्यार्चनम् ॥ २ ॥ अथ वाद्यस्थापनम् ॥
ध्वजस्य दंडाद्बहिरत्र भूमौ द्विद्रोणशालीनभितः प्रसार्य ॥
भेर्यादिवाद्यं विनिवेशयामि सदर्भपुष्पाक्षतकांस्तदग्रे ॥ वाद्यस्थापनम् ॥ ३ ॥
वार्दर्भगंधैः सुमनोक्षताद्यैः दीपैश्च धूपैरमृतोपमान्नैः
वाद्यानि भेरीप्रमुखानि जैनयज्ञांगभूतानि समर्चयामि ॥
ओं नीरजसे नमः । शीलगंधाय नमः । इति वाद्यानामर्चनम् ॥ ४ ॥

अथ भेरीताडनम् ।

किं स्वर्गाज्जिनपागमे सुरवरैरानीततूर्यस्वरः ।

संकल्प करून त्याची पूजा करितात. अनादिसिद्ध मंत्राचा उच्चार करून नवीन कुंभाच्या पाण्यांनी दंडाचा अभिषेक करावा

'ध्वजस्य दंडाद्' हा श्लोक ह्मणून वाद्यांचे स्थापन करावें. ध्वजदंडाच्या बाहेर भूमीमध्यें दोन शेर तांदूळ पसरून वाद्यांचें स्थापन करावे.

'वार्दर्भगंधैः' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून वाद्यांचें पूजन करावें.

'किं स्वर्गाज्जिनपागमे' इत्यादि तीन श्लोक ह्मणून प्रत्येक वाद्ये वाजवावीत. या श्लोकांचा भावार्थ याप्रमाणें–

किं नीरागजिनस्य निष्क्रमवधूपाणिग्रहे घोषणा ॥
किं मेरावमरेन्द्रजैनजननस्नाने सुरातोद्यसं—
पन्नोद्घोष इतीह शंकितरवैर्वाद्यैर्जिनांघ्री यजे ॥ १ ॥
किं सर्वार्थजनस्य दुंदुभिरवो निर्वाणयोषिद्युतेः
किं नंदीश्वरभूत्रिमाससुरराड्विश्वेशपूजारवः ॥
किं कैवल्यरमायुतौ जिनपतौ वृंदारकातोद्यसं—
पन्नोद्घोष इतीह शंकितरवैर्वाद्यैर्जिनांघ्री यजे ॥ २ ॥
किं नाथस्य महाविहारसमये प्रस्थानभेरीरवः
किं मुन्यादिगणावृतातिविलसत्सर्वेशादिव्यध्वनिः
किं मेरौ जिनजन्ममज्जनपयोभूपातजातो वियद् ।
गंगाघोष इतीह शंकितरवैर्वाद्यैर्जिनांघ्री यजे ॥ ३ ॥

स्वर्गाहून जिनेश्वराचें आगमन झाल्यामुळे देवांनी हा वाद्य घोप खालीं आणिला आहे की काय? अथवा विरक्त अशा जिनेश्वरानीं दीक्षावधूचें पाणिग्रहण केलें ह्मणून हा वाद्य घोप आहे काय? किंवा मेरुपर्वतावर जिनजन्माभिषेक झाला त्यावेळी देवांनी जीं वाद्यें वाजविलीं त्यांचा हा ध्वनि आहे काय? अशा रीतीनें या नानाविध वाद्यांनीं जिनेश्वरांचें मी पाय पूजतो. नंदीश्वरद्वीपांची पूजा करण्यासाठी जाणाऱ्या देवानीं जिनेश्वराची पूजा करण्यासाठी हा वाद्यघोप केला आहे काय? श्री जिनेश्वरांनी विहार केला त्यावेळी त्यांचे प्रस्थान सुचविणारा जो वाद्यध्वनि झाला होता तोच हा आहे की काय? इत्यादि नाना कल्पना उत्पन्न करणारीं वाद्यें वाजऊन जिनेश्वराची चरण-

अथैकैकमुक्त्वा प्रत्येकं वाद्यमुद्घोषयेत् । अथ द्वाविंशत्याशिषः ।

श्रीमज्जिनेन्द्रा हतमोहतंद्राः । सुरेन्द्रसंपादितदिव्यपूजाः ॥
फणीन्द्रयोगीन्द्रनुतप्रभावाः स्वागत्य ते सन्निहिता भवंतु ॥ १ ॥
लब्धात्मलाभा निजसौख्यसिद्धा ये शुद्धबुद्धाः सुनयादिसिद्धाः ॥
सिद्धाः समृद्धाः सुगुणैरनन्तैः स्वागत्य ते सन्निहिता भवंतु ॥ २ ॥
ये पंचभेदांचितपुण्यचर्यामाचारयंति स्वयमाचरन्तः ।
आचार्यवर्याश्च परान्प र्थाः स्वागत्य ते सन्निहिता भवन्तु ॥ ३ ॥
येऽध्यापयंति स्वमतप्रसिद्ध विशुद्धशास्त्रं विनयाद्विनेयान् ॥
सर्वेप्युपाध्यायपदं प्रपन्नाः स्वागत्य ते सन्निहिता भवन्तु ॥ ४ ॥

पूजा करावी. तदनंतर बावीस प्रकारचा आशीर्वाद पाठ ह्मणावा, त्याचा अभिप्राय याप्रमाणेः—ज्यांनी मोहनिद्रेचा नाश केला, देवेन्द्रानी ज्याची उत्कृष्ट पूजा केली, नागेन्द्र व योगीन्द्र ज्याच्या प्रभावानी स्तुति करितात, ते जिनेश्वर येथे माझ्याजवळ येवोत. ज्याना शुद्ध आत्मप्राप्ति झाली आहे, जे स्वभाविक सुखांनी पूर्ण भरले आहेत, ज्यांचे ज्ञान पूर्ण निर्मल आहे, अनंत गुणानी जे समृद्ध झाले आहेत ते सिद्ध येथ येऊन विराजमान होवोत.

३ जे पाच प्रकारचा आचार स्वतः पाळतात व शिष्यांना जे पाळावयाला लावितात ते श्रेष्ठ आचार्य येथे येऊन विराजमान होवोत.

४ जे स्वमताचे निर्दोष शास्त्र मोठ्या प्रेमानें शिष्यांना शिकवितात असे उपाध्यायपदाला प्राप्त झालेले मुनिवर्य येथें विराजमान होवोत.

सर्वसहा वर्जितसर्वसंगा ये सर्वदा ध्यानकृतावधानाः
सर्वर्द्धयः सर्वगुणाश्च सार्वाः स्वागत्य ते सन्निहिता भवन्तु ॥ ५ ॥
ये मंगलत्वेन मताश्चतुर्धा । लोकोत्तमा ये च चतुःप्रभेदाः ॥
शरण्यभूतांश्च चतुर्विधा ये स्वागत्य० ॥ ६ ॥
लोकत्रयापादितसत्सपर्याः पर्यंतयाताप्रतिमप्रभावाः ॥
भावाधिरूढा नवदेवता याः स्वागत्य० ॥ ७ ॥
जयं जनानां ध्रुवमावहन्त्यो जयोर्जिता निर्जितवैरिवर्गाः ॥
जयादिदेव्यो जिनपादभक्ताः स्वागत्य ताः० ॥ ८ ॥
विद्याख्यकैवल्यविबोधरक्ता विद्याविभूत्यादिवरप्रदानाः

५ सर्व परिषह सहन करणारे, संपूर्ण परिग्रह त्यागी, नेहमीं ध्यानांत आसक्त असलेले, सर्वऋद्धिधारक व सर्वगुणसंपन्न, सर्वांचें हित करणारे असे साधु येऊन येथें विराजमान होवोत

६ जे मंगल आहेत, जे लोकोत्तम-जगांत उत्कृष्ट आहेत व जे शरण्य-अर्थात त्रैलोक्याचें अपायापासून रक्षण करितात असे अरहंत, सिद्ध, साधु व केवलिप्रणीत जिनधर्म हे चार पदार्थ येथें विराजमान होवोत.

७ लोकत्रय ज्यांची पूजा करिते, ज्यांचा अप्रतिम प्रभाव आहे, अशा नवदेवता येथे येऊन विराजमान होवोत.

८ लोकांना जयप्राप्ति करून देणाऱ्या. नेहमी विजयी, शत्रूना जिंकणाऱ्या व जिनचरणांची भक्ति करणाऱ्या जयादि देवी येथ येऊन विराजमान होवोत.

९ विद्या हें नांव धारण करणाऱ्या केवलज्ञानावर ज्यांची अतिशय भक्ति आहे, ज्या विद्या ऐश्वर्य वगैरे वर

विद्यादिदेव्यो विविधप्रभावाः स्वागत्य॰ ॥ ९ ॥
विश्वेश्वरा विश्वजगत्सवित्र्य पूज्या महादेव्य इति प्रतीताः ॥
जिनाम्बिका यास्त्रिजगज्जिनाम्बाः स्वागत्य॰ ॥ १० ॥
चतुर्णिकायप्रभवामरेन्द्रा जिनेन्द्रसेवाप्रसितान्तरङ्गाः ॥
प्रभूतभूतिद्युतिसौख्यबोधाः स्वागत्य॰ ॥ ११ ॥
तिथिप्रवृत्याहितलोकयात्रास्तिथौ तिथौ सौख्यकराः प्रसन्नाः
तिथीश्वरा यक्षमुखप्रतीक्ष्याः स्वागत्य॰ ॥ १२ ॥
मेरुं परीत्यैव चरन्ति नित्यं ये निग्रहानुग्रहदा नृलोके ॥
अचरस्थिता ये बहिरर्कमुख्याः स्वागत्य॰ ॥ १३ ॥

प्रदान करितात, ज्यांचा प्रभाव अनेक तऱ्हेचा आहे अशा विद्यादेवी विराजमान होवोत.

१० ज्या विश्वाच्या स्वामिनी आहेत, ज्या जगन्माता आहेत, ज्या पूज्य व महादेवी आहेत अशा जिनमाता येथे विराजमान होवोत

११ जिनेश्वराची सेवा करण्यात ज्यांचे अंतःकरण आसक्त झालें आहे; पुष्कळ ऐश्वर्य, कान्ति, सुख, व ज्ञान यांनीं जे युक्त आहेत, असे चतुर्णिकाय देव येथे विराजमान होवोत.

१२ तिथीचे परिवर्तन करून जे लोकव्यवहार चालवितात, प्रत्येक तिथीला जे सुखकर व प्रसन्न होतात असे तिथीश्वर यक्षमुख वगैरे यक्ष येथे विराजमान होवोत.

१३ जे मेरु पर्वताला नेहमी प्रदक्षिणा घालतात व अडिच द्वीपाच्या बाहेर जे स्थिर आहेत असे सूर्यादिक ज्योतिर्वासी देव येथे येऊन विराजमन होवोत.

यक्षाव्हया रक्षितधर्ममार्गा ये गोमुखाद्यास्त्रिगुणाष्टसंख्याः ॥
संख्यावतामिष्टफलप्रदानाः स्वागत्य० ॥ १४ ॥
यक्ष्यः सपक्षीकृतभव्यलोका लोकाधिकैश्वर्यनिवासभूताः ॥
भूतानुकंपादिगुणानुमोदाः स्वागत्य ताः० १५ ॥
कुलाचलाग्रोरुसरोनिवासाः श्रीमुख्यदेव्यो जिनमातृसंज्ञाः ॥
सामानिकादित्रिदशैर्वृता याः स्वागत्य ताः० १६ ॥
दिक्पालकाः पालितसर्वकाष्ठाः काष्ठां परां येऽधिगता महिम्नाम् ॥
सन्मंत्रनिघ्ना हतसर्वविघ्नाः स्वागत्य ते० १७ ॥
जिनेन्द्रदौवारिकतां प्रपन्नाः सुरेन्द्रसम्मानितलोकपालाः ॥
सोमादयो ये क्षपितान्तरायाः स्वागत्य ते० १८ ॥
विरोधिनां वै विजये विदग्धाः दुग्धोदगौरामितकीर्तिकान्ताः ॥

---

१४ धर्ममार्गाचे रक्षण करणारे विद्वान लोकांना इष्ट फल देणारे असे गोमुखादि २४ यक्ष येथें विराजमान होवोत.

१५ ज्या भव्यलोकांचा पक्ष घेतात, प्राण्यावर ज्या दया करितात अशा नानाविध यक्षिणी येथें विराजमान होवोत.

१६ कुलाचलांवरील सरोवरांत राहणाऱ्या, जिनमाता अशी संज्ञा धारण करणाऱ्या श्री ऱ्ही वगैरे देवी येथें येऊन विराजमान होवोत. १७ जे सर्व दिशांचे रक्षण करितात जे फार महत्त्वशाली आहेत. व जे सर्व विघ्न दूर करितात ते दिक्पाल येथें येऊन विराजमान होवोत.

१८ जे जिनेन्द्राचे द्वारपाल होतात, इंद्राकडून ज्यांचा सन्मान होतो ते सोमादिक येथें विराजमान होवोत.

यक्षेश्वरा ये विजयादिसंज्ञाः स्वागत्य० १९ ॥
प्रभात्रयंत्यो मतमार्हतं याः प्रभापरीतोज्ज्वलदिव्यदेहाः ॥
प्रभादिदेव्यो ध्वजमावहन्त्यः स्वागत्य ताः० २० ॥
चक्रादिदिव्यायुधसन्निविष्टाः पौलोमिकाद्यष्टविशिष्टदेव्यः ॥
शिष्टात्मनामिष्टफलप्रदानाः स्वागत्य ताः० ॥ २१ ॥
द्वीपाधिपा दीव्यदनावृताद्याः समुद्रनाथा अपि ये परे च ॥
गंगादिदेवीनिवहाश्च सर्वे स्वागत्य ताः० ॥ २२ ॥
श्रीपादन्यासमत्राचरत जिनमतोद्योतनार्थं मुनीन्द्राः
कल्पेन्द्रा विक्रियागैरिह समुपगता विघ्नशांत कुरुध्वम् ॥
यो भित्वा घातिकर्माचलमखिलजगज्ज्योतिराप्य प्रणेता ।

---

१९ शत्रूंचा पराजय करण्यांत जे निपुण आहेत असे विजयादि यक्ष येथ विराजमान होवोत.

२० अर्हन्तांच्या मताची प्रभावना करून हातामध्ये ज्या ध्वज धारण करतात त्या प्रभादि देवी येथें विराजमान होवोत.

२१ चक्रादि दिव्य आयुधांचे संरक्षण करणाऱ्या पोलोमी वगैरे आठ देवी येथें विराजमान होवोत.

२२ द्वीपांचे अधिपति अनावृत वगैरे देव, समुद्राचे अधिपति व गंगादि देवी येथें विराजमान होवोत.

२३ हे मुनीन्द्रांनो जिनमताची प्रभावना व्हावी म्हणून आपलें या यज्ञभूमीमध्ये पाऊल पडावें हे स्वर्गांतील इंद्रांनो वैक्रियिक शरीराला धारण करून आपण येथें या व विघ्नशांति करा. या ठिकाणी सिद्धांचे पूजन करून घाति-

श्रेयोमार्गस्य सोयं जिनविभुरलमाराध्यतेभ्यर्च्य सिद्धान् ॥ २३ ॥

प्रभावकसिंहसान्निध्यविधानाय समंतात्पुष्पाक्षतं विदध्यात् ॥ १ ॥

आर्याः पोषयताशिषर्द्धिकलिताः सप्तापि हुत्वार्चिताः ।
देवा विघ्ननिवारणेन निखिलाः स्वस्वायुधाद्यान्विताः ॥
स्थानस्थाश्च सुरर्षयस्तुत मुदा सर्वेऽहमिंद्रास्तथा
श्रद्धत्तार्यजनाश्च पंच सदयं यागं मया प्रस्तुतम् ॥

त्रिभुवनधार्मिकाध्येपणाय समन्तात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ वक्ष्यमाणैतान् श्लोकानुक्त्वा पृथक्पृथक्पुष्पांजलिं स्वयं विकीर्य ताडकेन भेरीं ताडयेत् ॥

सर्वत्र च ब्रह्मपदे निषण्णो ब्रह्मावृतो वास्तुसुरैरशेषैः ॥
अर्हत्प्रभोरध्वरमंडपेस्मिन् समागतः सन्निहितोऽस्तु सद्यः ॥

इदमुक्त्वा पूजकाचार्यः पुष्पांजलिं प्रयुंजीत ॥ १ ॥

जयति वंद्यं त्रिदशपतिनुतं मंडलीकमुकुटसंबंधविलसन्मणिगणमंडलितकिरणसंगकृतपरिधिबंधम् । पदयुगलम् । लपदुरंतं सुबहुभवनिबंधं सकलदुरितवृंदं क्षपयितुं प्रभवदंचम् । चरणरुचिविटंकं शिवसुपथमलंघ्यं च जिनपतेः ॥ इदं वाक्यं वादको वादयेत् ॥ २ ॥ एवमुत्तरत्रापि ॥
ऐरावणं वारणरत्नरूढं आरूढवान्वज्रकरः सुरेन्द्रः ॥

कर्मांचा ज्यांनी नाश केला, ज्याना केवलज्ञान झाले व जो मोक्षमार्गाचा प्रणेता आहे अशा अर्हन्ताचे आम्ही पूजन करितो.

अर्हत्प्रभोरध्वर ॥ ३ ॥ गगदुग गगदुग डर्गंडर्गण घटिमघल घटितवृद्धम् । घ्रींचतुघ्रींचतुरूपारूपारेकतटा । एकस्तटिमटि क्रमतटाविकट क्रमतटविकट तटे ॥ ४ ॥

सततं सलतं सद्योजातं । वामनवोरस्तत्पुरुपाभाभागम् ॥ ब्रलिशुभयं स्रैस्रैमस्रैविकले ॥ ६ ॥

स धर्मराजो महिषाधिरूढो दंडायुधो दंडितवैरिवर्गः ॥

अर्हत्प्रभोरध्वर ॥ ७ ॥

विप्रवंतु स्तुतिस्पृष्टदक्षस्मकदलिप्रवृक्षस्य रसभे ॥ ८ ॥

ऋक्षाधिरूढःक्षपितांतरायो रक्षःपतिर्मुद्गरभीकरास्त्रः ॥ अर्हत्प्रभोरध्वर ० । कल्पवृक्षदर्शनमर्दंतं निर्जेपरमस्तुल्यकमले ॥ १० ॥

पाशी करिप्राज्ञकराधिरूढो विघ्नापहारी फणिपाशपाणिः ॥ अर्हत्प्रभोर०॥ कस्तवंत यदि विस्पृशभ्यत्यजगगं जिनस्यार्घममृतम् ॥ १२ ॥

रंगत्तरंगामतुरंगरूढः समीरणो दारुणभूरुहास्त्रः। अर्हत्प्रभोरध्वर०। युशयुशकमल रक्षशुष्कभभवति यिमुदि ह्निज्जगसा ॥ १४ ॥

समाश्रितः पुष्पकसद्विमानं कुबेरवीरो विधृतोग्रशक्तिः । अर्हत्प्रभोरध्वर० । नृत्तानंदं नेदानंदं निर्मलनिर्मल दंडं ॥ १६ ॥

१–१८ पराक्रमी सिहाचे सान्निध्य व्हावें ह्मणून चोहींकडे पुष्पाक्षत क्षेपण करावेत.
'देवा विघ्ननिवारणेन' हा श्लोक ह्मणून त्रैलोक्यांतील सर्व धार्मिक लोकाना आमन्त्रण करण्याकरितां पुष्पाक्षत

कैलासशैलोपमशाकरस्थो महेश्वरः शूलधरास्त्रिनेत्रः । अर्हत्प्रभोरध्वर० दंतमदन्तं क्रमतट मृककट झर्झरीमंतलि झल्लरि काकिणभेदुंदुंभि हेहं नर्द्दम् ॥ १९ ॥

स जयतु जिनधर्मो यावदाचंद्रतारं यमनियमतपोभिर्वर्द्धतां साधुसंघः ॥
अहरहरभिवृद्धिं यांतु चैत्यालयास्ते तदधिकृतजनानां क्षेममारोग्यमस्तु ॥
अनेन मंडपांतःसमन्तात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत पुष्पांजलिं च विकिरेत् ॥
ततः पुण्याहमुद्घोष्य तदनंतरं सर्वान् जनान् तांबूलगंधपुष्पाद्यैः संतर्पयेत् ।

इति भेरीताडनविधानम् ॥

इति ध्वजारोहविधिं सभेरीसंताडन यो विदधाति भव्यः ॥
स मोक्षलक्ष्मीनयनोत्पलाना नक्षत्रनेमित्वमुपैति नूनम् ॥ १ ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि ध्वजारोहणविधिर्नाम पंचमः परिच्छेदः

क्षेपण करावेत. पुढील सर्व श्लोक पृथक् पृथक म्हणून पुष्पांजलि क्षेपण करावी व टिपरीनें नगारा वाजवावा. नगारा वाजविण्याच्या प्रकाराच्या चाली प्रत्येक श्लोकाच्या पुढें लिहिल्या आहेत त्यांना अनुसरून नगारा वाजवावा.

जैनधर्माचा आकाशात चंद्र व नक्षत्रें असे तोपर्यंत विजय होवो. यम नियम व तप यांच्या द्वारें मुनिसमूह नित्य वाढो. प्रतिदिनीं चैत्यालयांची वृद्धि होवो. व चैत्यालयांचें रक्षणकर्ते जे आहेत त्याचें कल्याण होवो व आरोग्य वाढो.

२० स जयतु ' हा श्लोक म्हणून मंडपांत सर्वत्र पुष्पाक्षत क्षेपण करावें. व पुष्पांजलि क्षेपण करावी. तदनंतर पुण्याहंचा उच्चार करून सर्वलोकांना तांबूल, गंध, पुष्प वगैरे देऊन संतुष्ट करावें.

२१ या प्रमाणें ध्वजारोहणविधि व भेरीसंताडनविधि जो भव्य जीव करितो तो मोक्षलक्ष्मीच्या नयन कमलांना प्रफुल्लित करणारा चंद्र होतो. अर्थात् त्याला मोक्ष मिळतो.

याप्रमाणें नेमिचंद्रानी लिहिलेल्या प्रतिष्ठासारसंग्रह ज्याचे नांव प्रतिष्ठातिलक असें आहे त्यांतील ध्वजारोहण वर्णनाचा पांचवा परिच्छेद संपला.

अथ षष्ठः परिच्छेदः ।

अथ जलाधिवासनविधानम् ।

अथांकुरात्पंचमेऽन्हि जलयात्रामहोत्सवम् ।
कृत्वा भुक्त्वा दधीतोपवासादानविधिं बुधः ॥ १ ॥

तद्यथा—— अथांकुरात्पंचमेऽन्हि पूर्वाण्हे दिव्यवसनभूषणमाल्यानुलेपनालंकृतोऽहं महेन्द्रः प्रतीन्द्रदातृसमन्वितो धुर्यं गजमश्वं वा समारूढः सत्पल्लवच्छन्नमुखान्, दूर्वादध्यक्षतांचितान्, कंठतट—लुठत्पुष्पमालान्, फलगर्भान्, कुंभान् दृढतरं बिभ्रतीभिः पतिपुत्रवतीभिः कुलस्त्रीभिर्विमानस्य चतुर्दिक्षु शांतिशुद्ध्यभिधानहोमं विधाय छत्रचामरतौर्यत्रिकध्वजाद्यैर्विश्वं विस्मापयन् मंत्राभ्यस्तान्यवसर्षपान् शांत्यै सर्वदिक्षु क्षिपन् महाभूत्या सरस्तीरं समासाद्य तत्र पद्माकरायार्घ्यं दत्वा शांतिविधिं निष्ठाप्य जलदेवताः प्रसाद्य पूरयित्वा जलैरास्यस्थापितश्र्यादिदेवताकान्कुंभांस्ताभिरेव पुरध्रीभिर्महाभूत्या

१ अंकुरारोपण झाल्यानंतर पांचव्या दिवशी जलयात्रा महोत्सव विधि करावा. हा विधि झाल्यानंतर भोजन करून उपवासग्रहण करण्याचा विधि करावा. या विधीचें स्वरूप याप्रमाणे—अंकुरारोपणाचे पांचवे दिवशी प्रातःकाळी सुंदर वस्त्रें आभूषणे वगैरे अंगावर घालून इन्द्रानें प्रतीन्द्र व दाता यांच्या सह उत्तम घोड्यावर अथवा हत्तीवर बसावें. शांतिशुद्धि नावाचा होम करून ज्याच्या तोंडावर पानें ठेविलीं आहेत, दूर्वा, दधि, अक्षता यांनी ज्याची पूजा केली आहे, ज्यांच्या गळ्यांत पुष्पमाळा आहेत व ज्यांच्यामध्यें फल आहे असे कुंभ ज्यांनी आपल्या

चैत्यालयमानाय्य तत्र सुरक्षितांस्तान्संस्थाप्य तज्जलेन गर्भावतरणांगं जलाधिवासनं यथाविधि विधातुमुत्सहामहे तराम् ॥ २ ॥

पद्मापादनतो महामृतभवानंदप्रदानान्नृणां
जैनो मार्ग इवावभासि विमलो योगीव शीतिभवन् ॥
जैनेन्द्रस्नपनोच्चितोदकतया क्षीरोदवत्तत्सताम् ।
पूज्यं त्वां शुभशुद्धजीवननिधिं कासार संपूजये ॥ ३ ॥
ओं ऱ्हीं पद्माकराय अर्घ्यं निर्वपामीति स्वाहा ॥ ३ ॥

पूर्ववच्छांतिकविधिं विधाय परिसमाप्य ततो जलाशयमुपसद्य, सुपवित्रपात्रे वरकाश्मीरकर्पूरादिना

डोक्यावर घेतले आहेत अशा पति व पुत्र यांनी युक्त असलेल्या स्त्रियासह इंद्रानें मोठ्या थाटानें मंत्रानें आमंत्रित यत्र व मोहऱ्या टाकीत सरोवराकडे जावें तेथें त्यानें सरोवराला अर्घ्य द्यावें. शांतिविधि पूर्ण करून जलदे- व करावें. पाण्यानें कुंभ भरून त्या कुंभामध्ये श्र्यादिदेवतांचा स्थापना करून पुनः ते कुंभ त्या स्त्रियांन्या व मोठ्या थाटानें चैत्यालयाकडे येऊन तेथें ते कुंभ सुरक्षित ठेवावेत. त्या पाण्यानें गर्भाव- जलाधिवासन विधि करावा.

आता प्रयोगविधि सांगतात

पद्मापादनतो ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून सरोवराला अर्घ्य द्यावा. या श्लोकाचा अर्थ नें प्रतिपादिलेला मार्ग जसा भव्यांना अंतरंग लक्ष्मीला देतो तसेच तू ही कमललक्ष्मीला अर्पण मार्ग मोक्षांतील आनंद देतो व तू पाण्याच्या प्राशनापासून उत्पन्न झालेला आनंद या प्रमाणें शांत व मलरहित आहेस जिनेश्वराला योग्य असें तुझें पाणी

कर्णिकायां ' ॐ ऱ्हीं अर्हं श्रीपरब्रह्मणेऽनंतानंतज्ञानशक्तये नमः ' इति लिखित्वा पूर्वाद्यष्टदलेषु क्रमेण ओं ऱ्हीं श्रीप्रभृतिदेवताभ्यः स्वाहा । ओं ऱ्हीं गंगादिदेवताभ्यः स्वाहा । ओं ऱ्हीं सीताविद्ध-महान्हददेवेभ्यः स्वाहा । ओं ऱ्हीं सीतोदाविद्धमहान्हददेवेभ्यः स्वाहा । ओं ऱ्हीं लवणोदकालोद-मागधादितीर्थदेवेभ्यः स्वाहा । ओं ऱ्हीं सीतासीतोदामागधादितीर्थदेवेभ्यः स्वाहा ॥ ओं ऱ्हीं संख्यातीतसमुद्रदेवेभ्यः स्वाहा । ओं ऱ्हीं लोकाभिमततीर्थदेवेभ्यः स्वाहा । इति विलिख्य । लि-मीयामात्रया परिक्षिप्य क्रोंकारेण निरुध्य ।

मुखमूलवपोपेतपद्मपत्रांकितः सितः
पवर्णाक्तदिक्कोणः कलशस्तोयमंडल ॥

इत्येवं वरुणमंडलं चालिख्य । परब्रह्मार्चनपुरःसरं पत्रेषु जलदेवता स्वस्वमंत्रपूतजलादि-भिरुपचरेत् । तद्यथा—

प्रकाशिताशेषपदार्थसार्थं जिनेन्द्रचंद्रं जनतापलोपम् ॥
पयःपटीराक्षतपुष्पहव्यप्रदीपधूपोढफलै प्रयक्ष्ये ॥

ओ ऱ्हीं अर्हं श्रीं परमब्रह्मन् अत्रावतर २ संवौषट् । अनेन कर्णिकामध्ये पुष्पांजलिं प्रयुज्या-

---

असल्यामुळें तूं क्षीरसमुद्राप्रमाणें आहेस. तूं या गोष्टींनीं पूज्य आहेस यास्तव मी तुझी पूजा करितो. या प्रमाणें श्लोक ह्मणून अर्घ्य दिल्यावर तेथें शांतिविधि करावा. तदनंतर एकामध्यें ओं ऱ्हीं अर्हं श्रीं परब्रह्मणे इत्यादि हा मत्र लिहावा. अष्टदलामध्यें क्रमानें ' ओं ऱ्हीं श्रीप्रभृतिदेवीभ्यः स्वाहा ' वगैरे आठ मंत्र लिहावेत. या अष्टदल कमलाला

वाहयेत ॥ ओं ऱ्हीं अत्र तिष्ठ २ अनेन तद्वत्प्रतिष्ठापयेत्। ओं ऱ्हीं अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट्। अनेन तद्वत्सन्निधापयेत् ॥ ओं ऱ्हीं अर्हं श्रीं परमब्रह्मणे अनंतानंतज्ञानशक्तये इदं जलं, गंधं, अक्षतान्, पुष्पं, चरुं, दीपं, धूपं, फलं, अर्घ्यं, शान्तिधारां, पुष्पांजलिं च निर्वपामि स्वाहा ॥ १ ॥

श्रीमुख्यदेवीः कुलशैलमूर्धपद्मादिपद्माकरसद्मसक्ताः ।
पयःपटीराक्षतपुष्पहव्यप्रदीपधूपोद्धफलैः प्रयक्ष्ये ॥
ओं ऱ्हीं श्रीप्रभृतिदेवताभ्य इदं जलमित्यादि ॥
गंगादिदेवीरतिमंगलांगा गंगादिविख्यातनदीनिवासाः ॥
पयःपटीराक्षत० । ओं ऱ्हीं गगादिदेवीभ्य इदं जलमित्यादि ॥ २ ॥
सीतानदीविद्धमहाऱ्हदस्थान्ऱ्हदेश्वरान्नागकुमारदेवान् ।
पयःपटीराक्षत० ॥ ओ ऱ्हीं सीताविद्धमहाऱ्हददेवेभ्य इदं जलं० ॥ ४ ॥
सीतोत्तरामध्यमहाऱ्हदस्थान्—ऱ्हदेश्वरान्नागकुमारदेवान् ॥
पयःपटीराक्षत० ॥ ओं ऱ्हीं सीतोदाविद्धमहाऱ्हददेवेभ्य इदं जलम्० ॥ ५ ॥

ऱ्हीं या मायाशब्दानें तीनदा वेष्टन करून त्या वेष्टनाला ' क्रों ' या शब्दानें आडवावें याची माहिती जलाधिवासन प्रकरणात लिहिली आहे. 'प्रकाशिताशेष' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून परब्रह्माचें आव्हान वगैरे करावें. 'श्रीमुख्यदेवीः' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून श्र्यादिदेवींना अर्घ्य द्यावें. 'गंगादिदेवी' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून गंगादिदेवींना अर्घ्य द्यावें

४–१० सीतानदीविद्ध इत्यादि श्लोक ह्मणून त्या सर्व देवताची जलादिद्रव्यांनी पूजा करावा. या प्रमाणें ज-

क्षीरोदकालोदकतीर्थवार्तिश्रीमागधादीनमरानशेषान् ।

पयःपटीराक्षत० ॥ ओं ऱ्हीं लवणोदकालोदमागधादितीर्थदेवेभ्य इदं जलं० ॥ ६ ॥

सीतातदन्यद्वयतीर्थवर्तिश्रीमागधादीनमरानशेषान् ॥

पयःपटीराक्षत० ॥ ओं ऱ्हीं सीतासीतोदामागधादितीर्थदेवेभ्य इदं जलं० ॥ ७ ॥

समुद्रनाथांल्लवणोदमुख्यसंख्याव्यतीतांबुधिभूतिभोक्तॄन् ॥

पयःपटीराक्षत० ॥ ओं ऱ्हीं संख्यातीतसमुद्रदेवेभ्य इदं जलम्० ॥ ८ ॥

लोकप्रसिद्धोत्तमतीर्थदेवान्नंदीश्वरद्वीपसरःस्थितादीन् ॥

पयःपटीराक्षत० ॥ ओं ऱ्हीं लोकाभिमततीर्थदेवेभ्य इदं जलं० ॥ ९ ॥

एवं जलदेवताः प्रसाध्य तत्पूजा जलाशयमध्ये प्रविश्य मंत्रमिमं पठित्वा प्लावयेत् ।

गंगादयः श्रीप्रमुखाश्च देव्यः श्रीमागधाद्याश्च समुद्रनाथाः ॥

ऱ्हदेशिनोऽन्येऽपि जलाशयेशास्ते सारयन्त्वस्य जिनोचितांभः ॥ १० ॥

लदेवतांना प्रसन्न करून जलाशयामध्यें प्रवेश करावा, व 'गंगादयः श्रीप्रमुखाश्च' हा पूजा-स्नान मंत्र ह्मणून तें यंत्र पाण्यामध्यें सोडावें तदनंतर इंद्र व प्रतीन्द्रानी पाण्यानी कलश भरावेत; कलशाना चंदन वगैरे लावावें, तदनंतर कलश उचलण्याचा मंत्र ह्मणून ते कलश सुवासिनीच्या डोक्यावर ठेवावेत. व मोठ्या महोत्सवानें चैत्यालयांत यावें. या जिनेश्वराच्या महाभिषेक कलशामध्ये हे श्री ऱ्ही धृति वगैरे सहा कुमारी देवतांनो, आपण विराजमान व्हा असे ह्मणावें.

इति पूजाप्लावनमंत्रः ॥ ततः शक्रास्तज्जलेन कलशान्पूरं पूरं तीरे प्रस्तीर्य चंदनस्रग्दूर्वादर्भादिभिरभ्यर्च्य तन्मुखेषु श्र्यादिमंत्रपूतं पल्लवफलं विन्यस्य, कृतकलशोद्धारमंत्रोपहारोपस्कारानेतानेकशः स्वयमुद्धृत्य, तत्क्षणममानितपुरंध्रीपाणिपद्मेषु समर्प्य । शेषकलशान्निजकरैरुद्वहन्तो । गजादिवाहनान्यारुह्य महोत्सवेनाभिचैत्यालयमागच्छेयुः ॥ ओं ह्रीं श्री—ह्री—धृति-कीर्तिबुद्धिलक्ष्मी-शांतिपुष्टयः श्रीदिक्कुमार्यो जिनेंद्रमहाभिषेककलशमुखेष्वेतेषु नित्यविशिष्टा भवत भवतेति स्वाहा ॥

तीर्थेनानेन तीर्थांतरदुरधिगमोदारदिव्यप्रभाव—
स्फूर्जत्तीर्थोत्तमस्य प्रथितजिनपतेः प्रेषितप्राभृताभान् ॥
श्रीमुख्यख्यातदेवीनिवहकृतमुखाध्यासनोद्भूतशक्ति—,
प्रागल्भ्यानुद्धरामो जयजयनिनदे शातकुंभीयकुंभान् ॥ १ ॥

इति तीर्थोदकादानविधानम् ॥

११ 'तीर्थेनानेन' हा श्लोक म्हणून तीर्थादानविधान समाप्त करावें. या श्लोकाचा अभिप्राय या प्रमाणे. श्रीजिनेश्वराच्या प्रभावाप्रमाणें अन्यमताचा प्रभाव दिसत नाहीं. हे कलश श्रीजिनेश्वराला जणु काय नजराण्याप्रमाणें दिसतात. या कलशात श्र्यादिक देवी विराजमान झाल्यामुळे यांचे महत्व वाढलेले आहे. या आशयाचा श्लोक म्हणून ते कलश उचलून सुवासिनींच्या मस्तकावर द्यावेत.

इति तीर्थोदकादानविधानम् ॥

अथ उपवासादानविधेः प्रयोगः ।

(१) अथेन्द्राः प्रतीन्द्रपरिचारकसहिताः स्नात्वा, जिनादीनभ्यर्च्य, लोकं संतर्प्य, स्वादुतरं हितमितमन्नं भुक्त्वा, युवतीभिः कृतारात्रिकमांगल्याः समुचितवाहनान्यारुह्य, पत्युरभीष्टसिद्धिरस्त्विति वादिनीभिः स्त्रीभिर्दत्तानि पाणिपात्रफलानि शकुनेच्छया गृहीत्वा, यक्षांगपरिच्छदान्वितां यज्ञभूमिं समासाद्य, तत्र निसहीत्युच्चार्य यागभूमिं प्रविश्य, जिनांघ्रिं परीत्य, शिरानम्य ईर्यापथशुद्धिं कृत्वा, जिनश्रुतगुरूनभ्यर्च्य गुरोरनुज्ञया वृहत्सिद्धयोगभक्ती विधाय । गुरोरनुज्ञया अन्नखाद्यलेह्यत्रिविधाहारपरित्यागं त्रिविधोपवास मायज्ञातमादाय, ततो बृहदाचार्यभक्तिं कृत्वा गुरोः पादांभोजं प्रणम्य तस्याशिषो गृहीत्वा यज्ञांगं सन्निधापयेयुः इत्युपवासादानविधिः ॥ तत्क्रियाप्रयोगे दिङ्मात्रमिदमुदाह्रियते ॥ भगवन्नमोस्तु ते एषोहमर्हत्प्रतिष्ठारंभक्रियायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मक्षयार्थं भावपूजावंदनास्तवसमेतं सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहं ॥ इत्युच्चार्य । णमो अरहंताणमित्यादि चत्तारिदंडकं पठित्वा थोस्सामीत्यादि स्तवं चाधीत्य । सिद्धभक्तिं पठित्वा । इच्छामि भंते

उपवास ग्रहण करण्याचा विधि

[१] तदनंतर इंद्र प्रतीन्द्र व परिचारक यांच्या सहित स्नान करून व जिनादिकांचें पूजन करून, लोकांना तृप्त करून गोड, हितकर, व परिमित असे अन्नभक्षण करून स्त्रियांनीं ज्यांना ओवाळिलें आहे असे होत्साते योग्य वाहनावर बसून पतीना अभीष्टसिद्धि होवो असें बोलणाऱ्या स्त्रियांनीं दिलेलीं फळ आपल्या हातांत घेऊन यज्ञभूमिकडे जावें. तेथें निसही असा शब्द उच्चारून यज्ञभूमीमध्यें प्रवेश करावा. जिनेश्वरास तीनदां प्रदक्षिणा व न

इत्याद्यालोचनां पठेत् ॥ अथ पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मक्षयार्थं भावपूजावंदनास्तवसमेतं श्रीमदाचार्यभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहं ॥ इत्युपवासादानविधानम् ॥

इत्थं प्रतिष्ठाविधिसिद्धये यस्तीर्थोदकादानविधिं विधत्ते ॥
स्वात्मोपलंभार्णवनित्यपूर्णनक्षत्रनेमित्वमुपैति सोयम् ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि तीर्थोदकादानविधिर्नाम षष्ठः परिच्छेदः ॥ ६ ॥

मस्कार करून ईर्यापथशुद्धि करावी. देव गुरु शास्त्राची पूजा करून गुरूच्या आज्ञेनें मोठी सिद्धभक्ति ह्मणावी. गुरूच्या परवानगीनें अन्न, खाद्य, लेह्य अशा आहारापैकीं, कोणत्या तरी आहाराचा यज्ञसमाप्ति होईपर्यंत त्याग करावा. तदनतर बृहदाचार्यभक्ति करून गुरूंच्या चरणांना नमस्कार करावा व त्याचा आशीर्वाद घ्यावा. उपवासग्रहण करण्याचा प्रयोग याप्रमाणें आहे ' भगवन्नमोस्तु ' येथून ' करोम्यहं ' येथपर्यंत पाठ ह्मणावा. तदनंतर चत्तारिदंडक ह्मणावें. त्थोस्सामि वगैरे स्तुति ह्मणून सिद्ध भक्ति ह्मणावी. 'इच्छामि भंते' हा आलोचनेचा पाठ ह्मणावा. तदनंतर 'अथ पूर्वाचार्य' येथून करोम्यहं येथपर्यंत पाठ ह्मणून कायोत्सर्ग करावा याप्रमाणें उपवासग्रहण करावें.

' इत्थमिति ' या प्रमाणें प्रतिष्ठाविधि सिद्ध होण्याकरितां जो भव्य हा तीर्थोदकादान विधि करितो तो आत्मप्राप्ति रूपी समुद्राला भरती आणणारा असा चंद्र बनतो ह्मणजे त्याचा आत्मा शुद्ध बनून त्याला मोक्ष मिळतो.

या प्रमाणे नेमिचंद्र देवानी रचलेल्या प्रतिष्ठासारसंग्रहामध्यें ज्याचें प्रतिष्ठातिलक असें नांव आहे, तीर्थोदकादानविधि नांवाचा सहावा परिच्छेद संपला.

अथ सप्तमः परिच्छेदः ।

अथ महायागमंडलाराधना ॥

अथांकुरार्पणदिनात् षष्ठे तु दिवसे दिवा । विदधीत महायागमंडलाराधनां सुधीः ॥ १ ॥

तद्यथा—अथ सकलविमलकेवलाख्यपरंज्योतिःस्वरूपभगवदर्हत्परमेश्वरगर्भावतरणकल्याणचिकीर्षया स्नानानुस्नानविशुद्धाश्चैत्यालयमुपेत्य पूजामुखविधिं विधाय, जिनेश्वरस्याष्टविधार्चनं, सिद्धाराधना, महर्षिपर्युपासनं, स्वस्त्ययनाविधिं, यज्ञदीक्षाविधानं, भूमिशुद्धिं, मंडपप्रतिष्ठां, यागमंडलवर्तनाविधानं च कुर्वाणा एते वयं गर्भावतरणकल्याणांगभूतां यागमंडलाराधनां यथाविधि विधातुमुत्सहामहे ॥

स्नानादिसिद्धस्तवनावसानं पूजामुखं तद्विधिना विधाय ॥

निःश्रेयसस्याभ्युदयस्य चांगं श्रीयंत्रपूजोत्सवमारभेऽहम् ॥

प्रस्तावनापुष्पांजलिः ॥ २ ॥

---

[१] अंकुरार्पणदिवसापासून सहाव्या दिवशीं दिवसा महायागमंडलाराधना हा विधि करावा. त्याचा क्रम असाः—भगवान् अर्हन्ताचें गर्भावतरण कल्याण करण्याच्या इच्छेनें जलस्नान वगैरे करून शुद्ध व्हावें. चैत्यालयामध्ये जाऊन पूजेचा प्रारंभीचा विधि करून तदनंतर जिनेश्वराचें अष्टद्रव्यानें पूजन, सिद्धाराधना, महर्षीचें पूजन, स्वस्त्ययनविधि, दीक्षाविधि, भूमिशुद्धि, मंडप प्रतिष्ठा, वेदीप्रतिष्ठा. यागमंडलवर्तन हे विधि करावेत. हे सर्व विधि गर्भकल्याणिकाचीं अंगें आहेत.

[२] 'स्नानादि' हा श्लोक म्हणून पुष्पांजलि क्षेपण करावें.

जिनानामपि सिद्धानां महर्षीणां समर्चनात् ॥
पाठात्स्वस्त्ययनस्यापि मनःपूर्वं प्रसादये ॥

मनःप्रसत्तिसूचनार्थं अर्चनापीठाग्रत पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ ३ ॥ इतो जिनयज्ञविधानम् ॥

आहूता भवनामरैरनगता यं सर्व देवास्तथा ॥
तस्थौ यास्त्रिजगत्मभांतरमहापीठाग्रसिंहासने ॥
यं हृद्यं हृदि सन्निधाप्य सततं ध्यायंति योगीश्वरा
स्तं देवं जिनमर्चितं कृतधियामावाहनाद्यैर्भजे ॥ ४ ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः असि आ उसा अर्ह एहि २ संवौषट् । ओं ऱ्हां अत्र तिष्ठ २ ठ ठ । ओं ऱ्हां अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट् ॥ तीर्थोदकैर्जिनपादौ प्रक्षाल्य तदग्रे पृथगिमान्मंत्रानुच्चारयन् पुष्पांजलिं प्रयुंजीत ॥

अथाष्टकम् ॥

यत्रागाधविशालनिर्मलगुणे लोकत्रयं सर्वदा ।
सालोकं प्रतिबिंबितं प्रविशतां नित्यामृतानंदनम् ॥

---

[३] 'जिनानामपि' हा श्लोक म्हणून उपर्युक्त विधि करण्याच्या पूर्वी मन प्रसन्न आहे हें सुचविण्या करिता पूजा करण्यान्या पीठापुढे पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

[४] 'आहूता भवनामरै' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जिनेश्वराचे आव्हान, स्थापन, सन्निधिकरण हा विधि करावा. भवनवासी देवांनी बोलाविलेले सर्व देव ज्याची सेवा करितात जो समवसरणांत महासिंहासनावर विराजमान झाला आहे. ज्याचें योगींद्र हृदयांत नेहमी चिंतन करितात त्या श्रीजिनाचा मी आव्हानादि विधि करितो.

सर्वाङ्जानिमिषास्पदं स्मृतिगतं तापापहं धीमता—
महत्तीर्थमपूर्वमक्षयामिदं वार्धारया धारये ॥१॥
ओं ऱ्हीं परमब्रह्मणे अनंतानंतज्ञानशक्तये जलम् ॥
गंधश्चंदनगंधबंधुरतरो यद्दिव्यदेहोद्भवो ।
गंधर्वाद्यमरस्तुतो विजयते गंधांतरं सर्वतः ॥
गंधादीनखिलानवैति विशदं-गंधादिमुक्तोऽपि यः ।
तं गंधाद्यघगंधमात्रहतये गंधेन संपूजये ॥ २ ॥
ओं ऱ्हीं गंधं ॥
इंद्राहीन्द्रसमर्चितैरनुपमैर्दिव्यैर्वलक्षाक्षतै—
र्यस्य श्रीपदसन्नखेंदुसविधे नक्षत्रजालायितम् ॥
ज्ञानं यस्य समक्षमक्षतमभूद्वीर्यं सुखं दर्शनम् ॥
यायज्म्यक्षतसंपदे जिनमिमं सूक्ष्माक्षतैरक्षतैः ॥ ३ ॥
ओं ऱ्हीं अक्षतान् ॥
यस्य द्वादशयोजने सदसि सद्गंधादिभिः स्वोपमा- ।
नप्यर्थात्सुमनोगणान्सुमनसो वर्षंति विष्वक्सदा ॥

'यत्रागाधविशाल' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून अर्हत्परमेष्टीना जल अर्पण करावें.

य: सिद्धिं सुमनःसुखं सुमनसां स्वं ध्यायतामावहेत् ।
तं देवं सुमनोमुखैश्च सुमनोभेदैःसमभ्यर्चये ॥ ४ ॥
ओं ऱ्हीं पुष्पं ।
यद् व्याबाधाविवर्जितं निरुपमं स्वात्मोत्थमत्यूर्जितम् ॥
नित्यानंदसुखेन तेन लभते यस्तृप्तिमात्यन्तिकीम् ॥
यं चाराध्य सुधाशिनो ननु सुधास्वादं लभंते चिरम् ॥
तस्योद्यद्रमचारुणैव चरुणा श्रीपादमाराधये ॥ ५ ॥
ओं ऱ्हीं चरुं ॥
स्वस्यान्यस्य सहप्रकाशनविधौ दीपोपमोप्यन्वहम् ॥
य: सर्वं ज्वलयन्ननंतकिरणैस्त्रैलोक्यदीपोऽस्त्यतः ॥
येनोद्दीपितधर्मतीर्थमभवत्सत्यं विभोस्तस्य स— ॥
द्दीप्त्यादीपितदिङ्मुखस्य चरणौ दीपैः समुद्दीपये ॥
ओं ऱ्हीं दीपं ॥ ६ ॥
येनेदं भुवनत्रयं चिरमभूदुद्धापितं सोप्यहो ।
मोहो येन सुधूपितो निजमहाध्यानाग्निना निर्दयम् ॥
यस्यास्थानपथस्थधूपघटजैर्धूमैर्जगद्धूपितम् ।

धूपैस्तस्य जगद्वशीकरणसद्धूपैः पदं धूपये ॥
ओं ह्रीं धूपं ॥ ७ ॥
यद्भक्त्या फलदायि पुण्यमुदितं पुण्यं नवं बध्यते ।
पापं नैव फलप्रदं किमपि नो पापं नवं प्राप्यते ॥
आर्हन्त्यं फलमद्भुतं शिवसुखं नित्यं फलं लभ्यते ॥
पादौ तस्य फलोत्तमादिसुफलैः श्रेयःसमाराधये ॥ ८ ॥
ओं ह्रीं फलं ॥
मंगं लाति मलं च गालयति यन्मुख्यं ततो मंगलम् ॥
देवोऽर्हन्वृषमंगलोऽभिविनुतैस्तैर्मंगलैः साधुभिः ॥
चंचच्चामरतालवृतमुकुरैर्मुख्यैतरैर्मंगलम् ॥
मुख्यं मंगलमिद्धसिद्धगुणान्सप्राप्तुमाराधये ॥ ९ ॥
ओं ह्रीं मंगलद्रव्यार्चनं ॥
ज्वलितसकललोकालोकलोकोत्तरश्री—
कलितललितमूर्ते कीर्तितेन्द्रैर्मुनीन्द्रैः ॥

२-८ 'गंधश्चंदनगंध' वगैरे श्लोक व त्यांचे मंत्र म्हणून क्रमाने गंध, अक्षता वगैरे अष्ट द्रव्यांनी पूजन करावें. [या सर्व श्लोकांचा अर्थ आम्ही नित्यमह नांवाच्या प्रकरणांत लिहिला आहे तेथे पहावा.]
९ 'मंगं लाति' हा श्लोक म्हणून पुण्यप्रद व पापविनाशक अशा श्रीजिनाचे अष्ट मंगल द्र[illegible]

जिनवर तव पादोपांतत: पातयामो
भवदवशमनार्थामर्थत: शांतिधाराम् ॥ ओं ऱ्हीं शांतिधारां ॥ १० ॥
पुष्पेषोरिषवो वयं पुनरिदं पुष्पेपुनिष्पेषकम् ॥
निष्पीतानि मधुव्रतैर्वयमिदं निष्पापसंसेवितम् ॥
इत्यालोच्य नमंत्यपास्य मदमित्याशंकयंतीश ते
निष्पीताखिलतत्वपादकमले पुष्पाणि निष्पातये ॥ ११ ॥
ओं ऱ्हीं पुष्पांजलि: ॥
वार्गंधतंडुललतांतचरुप्रदीपैर्धूपै: फलै: कनकपात्रगतैर्जिनाग्रे ॥
नंद्यादिवर्तदधिस्वस्तिकदर्भदूर्वासिद्धार्थकैश्च कृतमर्घ्यमिहोद्धराम: ॥ १२ ॥
ओं ऱ्हीं अर्घ्यं ॥

अथ स्तुति:—

तुभ्यं नमो दशगुणोर्जितदिव्यगात्र कोटिप्रभाकरनिशाकरजैत्रतेज: ॥

---

१० ज्वलितसकल हा श्लोक म्हणून शांतिधारा अर्पण करावी

११ पुष्पेषोरिषवो, हा श्लोक म्हणून पुष्पांजलि अर्पण करावी

१२ 'वार्गंध' हा श्लोक म्हणून अर्घ्य द्यावे. 'तुभ्यं नमो दशगुणो' इत्यादि श्लोकांनी जिनप्रतिमेसमोर विनयानें स्तुति ह्मणावी. तदनंतर सिद्धार्चन विधि करावा.

तुभ्यं नमोतिचिरदुर्जयघातिजात—घातोपजातदशसारगुणाभिराम ॥ १ ॥
तुभ्यं नम सुरनिकायकृतैर्विहारे दिव्यैश्चतुर्दशविधातिशयैरुपेत ॥
तुभ्यं नमस्त्रिभुवनाधिपन्त्विचिन्हश्रीप्रातिहार्याष्टकलक्षिताहॅन् ॥ २ ॥
तुभ्यं नमः परमकेवलबोधवार्धे तुभ्यं नमः समसमस्तपदावलोक ॥
तुभ्यं नमो निरुपमाननिरंतवीर्य तुभ्यं नमो निजनिरंजनानित्यसौख्य ॥ ३ ॥
तुभ्यं नमः सकलमंगलवस्तुमुख्य । तभ्यं नम· शिवसुखप्रद पापहारिन् ॥
तुभ्यं नमस्त्रिजगदुत्तमलोकपूज्य । तभ्यं नमः शरणभूत्रय रक्ष रक्ष ॥
तुभ्यं नमोस्तु नवकेवलपूर्वलब्धे तुभ्यं नमोस्तु परमैश्वर्योपलब्धे ॥
तुभ्यं नमोस्तु मुनिकुंजरयूथनाथ । तुभ्यं नमोस्तु भुवनत्रितयैकनाथ ॥ ५ ॥

इति जिनार्चाभिमुखं स्तुतिं पठेत् ॥

१–५ ‘ तुभ्यं नम इति ’ या स्तुतिमध्ये हा अभिप्राय-आहे:—हे जिना ! आपल्या ठिकाणी जन्माचे दहा अतिशयगुण आहेत. आपले तेजकोटिसूर्याच्या तेजापेक्षा ही अधिक आहे. घातिकर्माच्या नाशामुळें दहा अतिशय व देवांचे चौदा अतिशय असे गुण आपल्या ठिकाणीं प्रगट झाले आहेत. आपण त्रैलोक्यपूज्य, सर्वज्ञ, मोक्षसुख देणारे आहांत यास्तव आपणास वारंवार नमस्कार असो.

अथातः सद्रा न वेधानम् ॥

आहूता इव सिद्धिमुक्तिवनितां मुक्तान्यसंगा ययु—
स्तिष्ठन्त्यष्टमभूमिसौधशिखरे सानंतसौख्यास्पदाः ॥
साक्षात्कुर्वत एव सर्वमानशं सालोकलोकं समं ।
तानद्धेद्वविशुद्धसिद्धनिकरानावाहनाद्यैर्भजे ॥

ओं ऱ्हीं णमो सिद्धाणं सिद्धपरमेष्ठिन् अत्र एहि २ संवैषट् । ओं ऱ्हीं अत्र तिष्ठ २ ठठ ॥
ओं ऱ्हीं अत्र मम सान्निहितो भव भव वषट् ॥ अथाष्टकम् ॥

गंगादितित्थप्पहदप्पएहिं सग्गंधदा णिम्मलदापएहिं ॥
अच्चेमि णिच्चं परमट्ठसिद्धे सव्वद्धसंपादय सव्वसिद्धे ॥
ओं ऱ्हीं अर्हं श्रीसिद्धाधिपतये जलं निर्वपामि स्वाहा ॥ १ ॥

गंधेहिं घाणाण सुहप्पएहिं समच्चयाणंपि सुहप्पएहिं ॥ अच्चेमि० ओं ऱ्हीं गंधं ॥ २ ॥
पेरंतछोणीसियकारणेहिं वरक्खएहिं सियकारणेहिं ॥ अच्चेमि० । ओं ऱ्हीं अक्षतान् ॥ ३ ॥
पुप्फेहिं दिव्वेहिं सुवण्णएहिं कव्वेकईसेहि सुवण्णएहिं ॥ अच्चेमि० । ओं ऱ्हीं पुष्पं ॥ ४ ॥
वब्भेहि णाणासुरसप्पएहिं भव्वाणणाणायेरसप्पएहिं ॥ अच्चेमि० ॥ ओं ऱ्हीं चरुं ॥ ५ ॥

‘ आहूता इव ’ हा श्लोक ह्मणून सिद्धांचें आव्हान वगैरे करावें. तदनंतर ‘ गंगादि तित्थप्पह ’ या श्लोकास आरंभ करून ‘ गाएण णाणेण य ’ या श्लोकापर्यंत क्रमानें श्लोक ह्मणावेत व क्रमानें अष्टद्रव्याचें पूजन करून शेवटीं अर्घ्य द्यावें हा सर्व विधि अर्हन्ताच्या प्रतिमपुढें करावा व मग सिद्धाच्या गुणांची स्तुति करावी. या

देदिव्वमाणप्पहदीवएहिं संवूयआणं सिरिदीवएहिं ॥ अच्चेमि० ॥ ओं ऱ्हीं दीपं ॥ ६ ॥
कालाअरुब्भूयसुहूवएहिं जीयाण पावाण सुहूवएहिं ॥ अच्चेमि० । ओं ऱ्हीं धूपं ॥ ७ ॥
अणग्घभूएहिं फलव्वएहिं भवस्स संदिण्ण फलव्वएहिं ॥ अच्चेमि० ॥ ओं ऱ्हीं फलं ॥ ८ ॥
णएण णाणेण य दंसणेण तवेण उट्टेण य संजमेण ।
सिद्धे तियाले सुविसुद्धबुद्धे समग्घयामो सयले विसुद्धे ॥
ओं ऱ्हीं जलादियज्ञांगदूर्वादधिसिद्धार्थादिमंगलद्रव्यविनिर्मितमहार्घ्यं - निर्वपामि स्वाहा ॥
एवं अर्हत्प्रतिमाग्रे सिद्धानभ्यर्च्य भक्त्या स्तुवीत ॥

अथ स्तुतिः ॥ नमस्ते पुरुषार्थाय परां काष्ठां अधिष्ठित ॥
सिद्धभट्टारकस्तोम निष्ठितार्थ निरंजन ॥ १ ॥
स्वप्रदाय नमस्तुभ्यमचलाय नमोस्तु ते ॥
अक्षयाय नमस्तुभ्यमव्याबाधाय ते नमः ॥ २ ॥
नमस्तेऽनंतविज्ञानदृष्टिवीर्यसुखास्पद ॥
नमो नीरजसे तुभ्यं निर्मलाय तु ते नमः ॥ ३ ॥
अच्छेद्याय नमस्तुभ्यं अभेद्याय नमो नमः । अक्षताय नमस्तुभ्यं अप्रमेयाय ते नमः ॥ ४ ॥

प्रमाणें सिद्धभक्तिविधि करावा हा सिद्धभक्तिविधि झाल्यानंतर महर्षिपर्युपासनविधि करावा. प्रथमतः ' ये येऽनगारा ' हा श्लोक ह्मणून सर्व मुनीश्वरांचें आव्हान, स्थापन करून, सन्निधीकरण हें करावें. तदनंतर अष्टक ह्मणून अष्टद्रव्यानी मुनीश्वरांची पूजा करावी. ' गुणमणिगणसिंधून ' हा श्लोक ह्मणून अर्घ्य द्यावा. एवढा विधि

ओं ऱ्हीं गणधरचरणेभ्यो जलं निर्वपामि स्वाहा ॥

सारकर्पूरकाश्मीरकलितैश्चंदनद्रवैः ॥ सार्ध० । ओं ऱ्हीं गंधम् ॥

अक्षतैरक्षतैः सूक्ष्मैर्वलक्षैर्ऋक्षसंनिभैः । सार्ध० । ओ ऱ्हीं अक्षतान् ॥

पुष्पैः प्रसरदामोदाहतपुष्पंधयावृतैः ., सार्ध० ॥ ओं ऱ्हीं पुष्पाणि ॥

हव्यैर्नव्यघृतापूपपायसव्यंजनान्वितैः ॥ सार्ध० ॥ ओ ऱ्हीं चरुं ॥

कर्पूरप्रभवैर्दीपैर्दीप्त्या दीपितदिङ्मुखैः ॥ सार्ध० ॥ ओं ऱ्हीं दीपं ॥

दशांगधूपसद्धूमैर्दशाशापूर्णसौरभै ॥ सार्ध० ॥ ओ ऱ्हीं धूप ॥

चोचमोचाम्रजंबीरफलपूगादिसत्फलैः ॥ सार्ध० ॥ ओं ऱ्हीं ॥ फलं ॥

गुणमणिगणसिंधून्भव्यलोकैकबंधून् । प्रकटितनिजमार्गान्ध्वस्तमिथ्यात्वमार्गान् ॥
परिचितनिजतत्वान्पालिताशेषसत्वान् शमरसाजितचन्द्रानर्घ्ययामो मुनींद्रान् ॥
ओं ऱ्हीं अर्घ्यं ॥ अथ स्तुतिः ॥

ये सर्वतीर्थप्रभवा गणेन्द्राः सप्तर्द्धयो ज्ञानचतुष्टयाढ्याः ॥
तेषां पदाब्जानि जगद्धितानां वचोमनोमूर्धसु धारयाम ॥ १ ॥
तपोबलाक्षीणरसौषधर्द्धीन् विज्ञानऋद्धीनपि विक्रियर्द्धीन् ॥
सप्तर्द्धियुक्तानखिलानृषीन्द्रान्स्मरामि वंदे प्रणमामि नित्यम् ॥ २ ॥
सर्वेषु तीर्थेषु तदन्तरेषु सप्तर्षयो ये महिता बभूवुः ॥
भवांबुधेः पारमिताः कृतार्था भवंतु नस्ते मुनयः प्रसन्नः ॥ ३ ॥

ये केवलीन्द्राः श्रुतकेवलीन्द्रा ये शिक्षकास्तुर्यतृतीयबोधाः ॥
सविक्रिया ये वरवादिनश्च सप्तर्षिसंज्ञानिह तान्प्रवंदे ॥ ४ ॥
प्रमत्तमुख्येषु पदेषु सार्धद्वीपद्वये ये युगपद्भवन्ति ॥
उत्कर्षतस्तान्नवकोटिसंख्यान्वंदे त्रिसंख्यारहितान्मुनीन्द्रान् ॥ ५ ॥

इति महर्षिपर्युपासनाविधिः ।

अथातः स्वस्त्ययनविधानम् ॥

श्रीपंचकल्याणमहार्हणार्हा वागात्मभाग्यातिशयैरुपेताः ॥
तीर्थंकराः केवलिनश्च शेषाः स्वस्तिक्रियां नो भृशमावहन्तु ॥ १ ॥
ये शुद्धमूलोत्तरसद्गुणानां आधारभावादनगारसंज्ञाः ।

त्यांना आम्ही वचनामध्यें मनामध्यें व मस्तकावर धारण करितो. केवली, श्रुतकेवली, शिक्षक, अवधिज्ञानी, व मनःपर्ययज्ञानी, विक्रियर्द्धिचें धारक आणि वादी यांना सप्तर्षि म्हणतात सर्व मुनीश्वर ८९९९९९७ इतके आहेत. अडीच द्वीपांत उत्कृष्टपणें मुनीची इतकी संख्या असते. सहाव्या गुणस्थानाला सुरवात करून चौदाव्या गुणस्थानापर्यंत सर्व गुणस्थानें मुनीची आहेत. या सर्व मुनीश्वरांना मी नमस्कार करितो.

याप्रमाणें महर्षिपर्युपासन विधि समाप्त झाला.

१ स्वस्त्ययन विधिचा संक्षिप्तार्थ— पंचकल्याणाच्या पूजेला योग्य दिव्यध्वनीनें युक्त असे तीर्थंकर व बाकीचे केवली हे आमचें कल्याण करोत.

२ मूलगुण उत्तरगुण निर्मळ पाळणारे, अनगार हें ज्यांना नांव आहे असे निर्ग्रंथ मुनि आमचें कल्याण करोत. अणिमादि आठ ऋद्धींनी युक्त असलेले राजर्षि आमचें कल्याण करोत.

निर्ग्रंथवर्या निरवद्यचर्याः स्वास्तिक्रियासुर्जगते हिता नः ॥ २ ॥
ये चाणिमाद्यष्टसविक्रियाढ्यास्तथाक्षयावासमहानसाश्च ॥
राजर्षयस्ते सुरराजपूज्याः । स्वास्ति० ॥ ३ ॥
ये कोष्ठबुध्यादिचतुर्विधर्द्धिरवापुरामर्षमहापैधर्द्धीः ।
ब्रह्मर्षयो ब्रह्मणि तत्परास्ते ॥ स्वास्ति० ॥ ४ ॥
जलादिनानाविधचारणा ये ये चारणाग्न्यांबरचारणाश्च ॥
देवर्षयस्ते नतदेववृन्दाः स्वास्ति० ॥ ५ ॥
सालोकलोकज्वलनैकतानं प्राप्ताः परंज्योतिरनंतबोधम् ॥
सर्वर्षिवंद्याः परमर्षयस्ते स्वास्ति० ॥ ६ ॥
श्रेणिद्वयारोहणसावधानाः कर्मोपशान्तिक्षपणप्रवीणाः ॥
ये ते समस्ता मुनयो महान्तः स्वास्ति० ॥ ७ ॥
समग्रमध्यक्षामिताश्च देशप्रत्यक्षमत्यक्षसुखानुरक्ताः ॥
मुनीश्वरास्ते जगदेकमान्याः ॥ स्वास्ति० ॥ ८ ॥

---

४ कोष्टबुद्धि वगैरे चार ऋद्धिचे धारक, आमर्ष व औषध ऋद्धीचे धारक असे ब्रह्मर्षि आमचें कल्याण करोत. ५ नानाप्रकारांची चारणऋद्धि ज्यांना झाली आहे असे देवर्षि आमचें कल्याण करोत ६ केवलज्ञानी असे परमर्षि आमचें कल्याण करोत. ७ उपशमश्रेणी व क्षपकश्रेणीवर आरूढ झालेले मुनि आमचें कल्याण करोत. अवधिज्ञानी मनःपर्ययज्ञानी हे आमचें कल्याण करोत. उग्र तप, दीप्त तप, वगैरे तपे करणारे मुनीश्वर आमचें कल्याण करोत. मनोवलि,

उग्रं च दीप्तं च तपोभितप्तं महच्च घोरं च तरा चरन्तः ॥
तपोधना निर्वृतिसाधनोक्ताः स्वस्ति० ॥ ९ ॥
मनोवचःकायबलप्रकृष्टाः स्पष्टीकृताष्टांगमहानिमित्ताः ॥
क्षीरामृतास्रविमुखा मुनीन्द्राः स्वस्ति० ॥ १० ॥
प्रत्येकबुद्धप्रमुखा मुनीन्द्राः शेपाश्च ये ये विविधर्द्धियुक्ताः ॥
सर्वेपि ते सर्वजनीनवृत्ताः स्वस्ति क्रियासु० ॥ ११ ॥
शापानुग्रहशक्तिताद्यतिशयैरुच्चावचैरंचिता ॥
ये सर्वे परमर्षयो भगवतां तेषां गुणस्तोत्रतः ॥
एतत्स्वस्त्ययनादपैति सकलः संक्लेशभावः शुभो
भावः स्यात्सुकृतं च तच्छुभविधेरादाविदं श्रेयसे ॥ १२ ॥
इति स्वस्त्ययनं मनःप्रसादनविधानम् ॥

अथातो यज्ञदीक्षाविधानम् ॥

न्यस्यार्हद्विष्टरे धृत्वानादिमंत्राभिमंत्रितम् ॥

वचनबलि, कायबलि असे तपस्वी आमचें कल्याण करोत. प्रत्येकबुद्ध वगैरे मुनि आमचें कल्याण करोत. या सर्व मुनीश्वरांचें गुणस्तोत्र केल्यानें संक्लेश परिणाम नाहींसे होतात. व त्यामध्यें शुभपणा प्राप्त होतो त्यामुळें पुण्य प्राप्त होतें यास्तव शुभकार्य करण्याच्या पूर्वी कल्याणासाठी हें स्वस्त्ययनविधान करावें.

तदंगवन्मंगलगंधभाजा समालभेऽगं मम चंदेनन ॥ ४ ॥

श्रीचंदनानुलेपनम् ॥

चेतश्चमत्कारकरी जनानां गंधादिना या विदुषां विशेषात् ॥

स्वर्भोगमालावहदिव्यशक्त्या मालां दधे मूर्ध्नि जिनार्चितां तां—

स्रग्धारणम् ॥ ५ ॥

दृग्बोधचारित्रगुणत्रयेण धृत्वा त्रिधौपासकभावसूत्रम् ॥

द्रव्यं च सूत्रं त्रिगणं समक्तफलं तदारोपणमुद्वहामि ॥ ६ ॥

ओं ह्रीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राय स्वाहा । इति ब्रह्मसूत्रं बिभृयात् ॥

जिनेश्वराज्ञाभरवद्विशिष्टैर्धार्यं महाहार्यगुणौघरत्नम् ॥

मूर्ध्नी वहेयं मुकुटं महान्तं चंचत्प्रभामंडितकुंडलाभ्याम् ॥ ७ ॥

ओं ह्रीं सम्यक्चारित्राय स्वाहा । कुंडलविशिष्टमुकुटोपयोगः ॥

आसन्नभव्ये जिनभक्तिमुख्या गुणा यथायोगमुपव्रजन्ति ॥

तथैव यास्मिन्मणयो महान्तः करे ममैतत्कटकं करोमि ॥ ८ ॥

---

४ ' सुशीतलेनोक्त ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून अगाला चंदन लेप करावा.

५ ' चेतश्चमत्कार ' हा श्लोक व त्याचा मत्र ह्मणून जिनचरणावर अर्पिलेली माळा गळ्यात धारण करावी.

६ ' दृग्बोधचारित्र ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून यज्ञोपवीत गळ्यांत धारण करावें.

७ ' जिनेश्वराज्ञा ' हा श्लोक व त्याचा मत्र ह्मणून कानात कुंडल व मस्तकावर मुकुट धारण करावा.

८ ' आसन्नभव्य ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून हातात कंकण बांधावें.

ओं ऱ्हीं वायुकुमाराय सर्वविघ्नविनाशनाय इदमर्घ्यं ॥ महीं पूतां कुरु २ हुं फट् स्वाहा ॥ षड्-दर्भपूलेन भूमिं सम्मार्जयेत् ॥ ४ ॥

विहारकाले जगदीश्वराणामवासमेवार्थकृतापदान ॥
हुत्वार्चितो मेघकुमारदेव त्वं वारिणा शोधय यागभूमिम् ॥

ओं ऱ्हीं मेघकुमाराय सर्व० ॥ इदमर्घ्यं । धरां प्रक्षालय २ अं हं सं वं झं ठं यक्ष फट् स्वाहा । षड्दर्भपूलोपात्तजलेन भूमिं सिंचेत ॥ ५ ॥

गर्भान्वयादौ महितद्विजेन्द्रैर्निर्वाणपूजासु कृतापदान ॥
हुत्वार्चितो वन्हिकुमारदेव त्वं ज्वालया शोधय यागभूमिम् ॥

ओं ऱ्हीं अग्निकुमाराय इदमर्घ्यं । भूमिं ज्वालय २ अं हं सं वं झं ठं यक्ष फट् स्वाहा ज्वलद्दर्भपूलानलेन भूमिं ज्वालयेत् ॥ प्राचीमैशानीं चांतरा वातकुमारादिस्थापनम् ॥

तुष्टा अमी षष्टिसहस्रनागा भवन्त्ववार्या भुवि कामचाराः ॥
यज्ञावनीशानदिशाप्रदत्तसुधोपमानांजलिपूर्णवार्भिः ॥

ओं ऱ्हीं क्रो षष्टिसहस्रसंख्येभ्यो नागेभ्यः स्वाहा । इदमर्घ्यं । नागतर्पणार्थमैशान्यां दिशि जलांजलिं क्षिपेत् ॥ ७ ॥

'गर्भान्वयादौ' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून अग्निकुमाराला अर्घ्य द्यावें व जळत असलेल्या दर्भाच्या जुडीनें भूमिज्वालन करावें. पूर्वदिशा व ऐशान्य दिशा या दोन दिशाच्या मध्यें वातकुमारादिकाची स्थापना करावी. 'तुष्टा अमी' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून नागकुमारांचें तर्पण करण्यासाठीं ईशान्य दिशेंत जलांजलि द्यावी.

ब्रह्मप्रदेशे निदधामि पूर्वं पूर्वादिकाष्ठासु पुनः क्रमेण ॥
दर्भं जगद्दर्भजिनेन्द्रयज्ञविघ्नौघविध्वसकृते समंतम् ॥

प्रकृतक्रमविध्यवधानाय पुष्पांजलिः ॥

परमब्रह्मभूयाप्तपरमाप्तजिनक्रतौ। ब्रह्मस्थाने स्थितं कुर्वे दर्भं विघ्नोपशान्तये ॥

ओं ऱ्हीं दर्पमथनाय नमः स्वाहा ॥ ब्रह्मदर्भः ॥

ओ सर्वज्ञस्य यज्ञेशो यज्ञेऽस्मिन्निदधे कुशम् ॥ २ ॥
शतयज्ञहरिद्भागे यज्ञविघ्नविदारणम् ॥

ओं ऱ्हीं अनंतज्ञानाय अनंतदर्शनाय अनंतवीर्याय अनंतसुखाय पूर्वदिङ्मुखे दर्भमवस्थापयामि नमः स्वाहा ॥ इंद्रदर्भः ॥

ओं विश्वदोषसंप्लुष्टाद्यागे वैश्वानरात्मनः ।
वैश्वानरहरिद्भागे कुशखंडं निवेशये ॥ ३ ॥

ओं ऱ्हीं ब्रह्मणे स्वाहा । प्रजापतये स्वाहा । जिनाय स्वाहा । जिनोत्तमाय स्वाहा । धवाय स्वाहा । धवोत्तमाय स्वाहा । शुचिष्ठाशुचिष्ठेषु । कोणाकोणेषु । आग्नेय्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा । अग्निदर्भः ॥

'ब्रम्हप्रदेशे' हा श्लोक म्हणून पुष्पांजलिक्षेपण करावे. 'ओ सर्वज्ञस्य' हा श्लोक व त्याचा मत्र म्हणून पूर्व दिशेला इंद्र दर्भ स्थापन करावा. याचप्रमाणे पुढील श्लोक व त्यांचे मंत्र म्हणून क्रमाने आग्नेय दिशेत

ओं वैवस्वतमहामूर्ते वैवस्वत्कोटिदीधितेः ।
यागे वैवस्वताशायां दर्भखंडं विदध्महे ॥ ४ ॥

ओं ह्रीं अनंतवीर्याय । जितेन्द्रियाय । दक्षिणस्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ यमदर्भः।

ओं क्षमामयक्षमामूर्तेः पुण्यराशेर्महामहे ।
पुण्ये पुण्यजनाशायां दर्भन्यासं विदध्महे ॥ ५ ॥

ओं ह्रीं परमब्रह्मणे नैऋत्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ नैऋत्यदर्भः ॥

ओं विघ्नशांतये शांतेरपांमूर्तिनतः ऋतो ।
अपांपत्युस्तनोस्याशां पवित्रेण पवित्रिताम् ॥

ओं ह्रीं परममंगलाय परमपवित्राय परमनिर्वाणकारणाय । अपरस्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा । वरुणदर्भः ॥ ६ ॥

ओं निःसंगस्वरूपस्य यागेस्मिन्मारुतात्मनः ।
मारुतस्य ककुब्भागे कुशमास्थापयामहे ॥

ओं ह्रीं पञ्चमहाकल्याणसंपूर्णाय वायव्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ वायुदर्भः ॥

ओं सर्वसौम्यरूपस्य सोममूर्तेर्महामहे ।
सोममौलिसुहृत्काष्ठां कुशोऽयमधितिष्ठतु ॥

अग्निदर्भ, दक्षिण दिशेत यमदर्भ, नैऋत्य दिशेंत नैऋत्य दर्भ. पश्चिम दिशेला वरुण दर्भ याप्रमाणे आठ दिशेला आठ दर्भांची स्थापना करावी.

ओं ऱ्हीं त्रैलोक्यनाथाय त्रिलोकमहिताय शुचिरत्नत्रयदर्शनकेराय उत्तरस्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ यक्षदर्भः ॥

ओं निर्लेपस्य जिनेन्द्रस्य व्योममूर्तेर्महाध्वरे ॥
व्योमकेशस्य दिग्भागे कुर्महे दर्भगर्भितम् ॥

ओ ऱ्हीं नवकेवललब्धिसहिताय देवाधिदेवाय ऐशान्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ इति दर्भस्थापनविधानम् ॥

वार्दर्भगंधैः सुमनोऽक्षतौघैर्दीपैश्च ॥ ओ ऱ्हीं नीरजसे नमः । दर्पमथनाय नमः । परमसिद्धाय नमः । इति भूम्यर्चनम् ॥

अथातो मंडपप्रतिष्ठाविधानम् ॥

ओं मणिमयमहास्तंभसंभृतत्र्यादित्रिवर्धिष्णुचतुर्विंशत्यंतकरान्यतमायामसमुत्तुंगसमचतुरस्रचतुर्द्वारोत्तंभितघटादर्पणाद्यलंकृततोरणोपहितरमणीयकम् । धवलदुकूलवसनकन्याकर्दमकृतकपिलाविशुद्धगोमयपयोद्गमत्वक्पायसम्मार्जनमहितमहीतलविहितविचित्ररंगवलिविराजितम् । सद्यस्समुत्पन्नसुरचापशतशकावहविचित्रवितानसंतानसंपादितचित्तचमत्कारम् ॥ सौरभासक्तमधुकरमालाकलितकमनीयकुसुममालाकलापनिरंतरितांतरालम् । दशविधानेकध्वजदंडकोटीविघट्यमानघनाघनगलन्मुक्तासारसंकाशमुक्ताफललंबूषतारकादिविभूषणभूषितम् ॥ विविधाकारकलिताकल्पकेतनमालालंबमानधवलकलशाष्टकदर्भमालावरणविभ्राजितम् ॥ धूपघटपटलनिर्यद्धूमलेखासौरभप्रसरसुरभीकृतसकलदिङ्मुखम् । दर्शनविशुद्ध्यादिषोडशभावनीयभाववीजयवसिद्धार्थादिद्रव्यबीजकृतपुंजनिकुरुंबराजितम् । मणिक-

नकचंदनमयानेकयज्ञांगभाजनभावद्रव्यरत्नफलपल्लवदूर्वादिपूजापरिकरपरिपूर्णम् ॥ वोधविशुद्धप्रवचनपाठस्तवगानाशीर्वादवाद्यप्रमुखनिनादमुखरितदिगंतगविविधविनेयजनपरिपूरित । जन्माभिषवणसमयपांडुकशिलातटघटितमह।मंडपलक्ष्मीमात्मशोभातिशयभव्यजनसंकल्पाभ्यासमात्मसात्कुर्वाणम् ॥ निर्वाणकारणदयायागसाधनतया महनीयमखिलमंडितमहामंडपमिमं बहुमानयामहे । मंडपातःसमंताद् भूषणादिवस्तुषु च पृथक्कुंकुमाक्तपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

यत्पंचवर्णोक्तपवित्रसूत्र । सूत्रोक्ततत्वाभमनेकमेकम् ॥
तेन त्रिवारं परिवेष्टयामः शिष्टेष्टयागा-यमंडपेन्द्रम् ॥
मंडपमिमं बहिः पचवर्णेन सूत्रेण त्रीन्वारान्वेष्टयेत् ॥
श्रीमंडपाभं भिलितत्रिलोकीश्रीमंडितं पंडितपुंडरीकम् ॥
श्रीमंडपं खंडितपापतापं तमेनमर्घ्येण च मंडयामः ॥

मंडपायार्घ्यं दद्यात् ॥

आतां मंडपप्रतिष्ठाविधि सांगतात.

या विधिचा संक्षेप असा — मंडपामध्ये अष्ट मंगलद्रव्यें ठेवतात मंडप कुमारीकडून शेण उंबराची साल वगैरे पदार्थांकडून सारविला पाहिजे. व नाना प्रकारच्या सुंदर पदार्थांनी शोभा आणिली पाहिजे. मंडपांतील सर्व वस्तूवर चंदनाने रंगविलेलीं पुष्पें व अक्षता टाकाव्यात. तदनंतर मंडपाला पंचवर्णी सुताने तीन वेळां वेष्टन घालावें व त्याला एक अर्घ्य द्यावा. यास्तव 'यत्पंचवर्णो' हा श्लोक व 'श्रीमंडप' हा श्लोक म्हणावा.

कुमुदं चांजनं यक्ष्ये वामनं पुष्पदन्तकम्
तोरणोपांतापमध्यदेशेपु कुंकुमाक्तपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥
कुंभं शुंभंतमुच्चैर्धवलितमभितः सर्वधान्यांकुराद्यैः ।
पंचास्यैः स्वस्तिकस्थं सततमाभिमुखं लीलया लोकयन्तम् ॥
बिभ्राणं हेमदंडं मरकतखचितं कांतियुक्तं कदल्याः ।
पूर्वद्वाराधिकारं कुमुदमतिमुदं कुर्महे पूजनेन ॥
ओं ऱ्हीं कुमुदप्रतीहार निजद्वारि तिष्ठ २ इत्यादि ॥ २ ॥
कुभं शुंभंत० ॥ कुर्वेऽपाग्द्वारपालं बलिविहितमुदं सांजनाभांजन त्वाम् ॥
ओं ऱ्हीं अंजनप्रतीहार० ॥ ३ ॥
कुंभं शुभंत० । प्रत्यग्द्वाराधिकारं विधुधवलरुचं वामनं मानयामि ॥
ओं ऱ्हीं वामनप्रतीहार ॥४॥

'रक्षार्थमस्य' हा श्लोक ह्मणून तोरणाजवळ डाव्या बाजूस पुष्पाक्षताक्षेपण करावें 'शुंभन्तमुच्चै' हा श्लोक ह्मणून कुमुद, अंजन, वामन व पुष्पदन्त या चार द्वारपालांना पूर्वादि दिशामध्ये क्रमानें पूजनानें संतुष्ट करावे. तदनंतर वेदी प्रतिष्ठाविधि करावा. तो संक्षेपानें याप्रमाणें:—मंडपाच्या मध्यभागीं चौकोनी वेदी असावी. तिच्या-

कुंभं शुंभंत० । लब्धोदग्द्वारदक्षं विधिविहितबालिं पुष्पदंतं तनोमि ॥
ओं ह्रीं पुष्पदंतप्रतीहार० ५ ॥ इति मंडपप्रतिष्ठाविधानम् ॥

अथातो वेदीप्रतिष्ठाविधानम् ॥

ओं तदेतन्महामंडपस्य मध्ये नवमतन्मध्यभागायामविस्तारव्यासषडंशोच्छ्रायचतुरस्रेशादिक्प्लवोपलक्षिताम् । चंद्रोपकरुंद्रस्तभसांद्रच्छायचामरादिपरिच्छदविशेषपरिष्कृताम् । मंगललोकोत्तमशरणवदुपर्युपरिव्यवस्थितभांडोच्चयमंडिताम् । दर्शनविशुद्ध्यादिवर्धनार्थमीशानादिसुरेन्द्रपरीत—सौधर्मेन्द्रविनिर्मापितजिनेन्द्रमहामहवेदी साक्षादियमेवेति संकल्प्यमानां । प्रोक्षणसमालंभनसमर्चननीराजनलवणकलशाष्टकावतरणैरिमां वेदीं बहु मानयामहे ॥ वेद्यां चंद्रोपकादिषु कुंकुमाक्तपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

भव्यात्मना दुष्कृतकर्दमौघप्रक्षालनार्थं जिनयज्ञवेदीम् ॥
कुशोद्धृतैः प्रोक्षणमंत्रपूतैः संप्रोक्षयामः परितः पयोभिः ॥

वर चांदवा, चामर वगैरे लाऊन शोभा आणावी. वेदीच्या चारी कोपऱ्याला चार मडक्यांच्या उतरंडी असाव्यात. त्यांतील पहिले मडके मोठे दुसरे लहान, त्याहीपेक्षा तिसरें लहान असे असावें. दर्शनविशुद्धि वगैरे वाढण्यासाठीं सौधर्मेन्द्राने जिनेश्वराची पूजा करण्यासाठी जी वेदी रचिली होती तीच ही आहे असा संकल्प करावा. वेदीवर व चंद्रोपकादि उपकरणावर चंदनानें युक्त अशा पुष्पाक्षता टाकाव्यात.

१ ‘ भव्यात्मना ’ हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून वेदीचें दर्भानें जल घेऊन प्रोक्षण करावे. २ ‘ काश्मीरकालागरु ’ हा श्लोक व मंत्र म्हणून वेदीचें गंधानें पूजन करावें. ३ ‘ दिव्यप्रदीपकलि ’ हा श्लोक व त्याचा

परिवृतसितसूत्रैरुल्लसत्पल्लवास्यैरवतरणममुष्यास्तन्महे सन्महिम्ने ॥

कुंभाष्टकावतरणम् ॥ ५ ॥

इति वेदिकाप्रतिष्ठा ॥

अथातो यागमंडलवर्तनविधानम् ॥

वेद्यां मंडलमालिखार्चितासितैश्चूर्णैः सिताकल्पभून्नागाधीशधनेशपीतवसनालंकारपीतैश्च तैः ॥
नीलैर्नीलभ नीलवेपसुमनोरक्ताभ रक्तैस्ततो रक्ताकल्पक कृष्णेत्रशविलसत्कृष्णैश्च कृष्णप्रभ ॥
ओ न्हीं श्वेतपीतहरितारुणकृष्णमाणिचूर्णं स्थापयामि स्वाहा ॥ पंचचूर्णस्थापनमंत्रः ॥१॥

श्वेतांगरागाबरमाल्यभूपश्वेताभ्रयानेन समेत्य सद्यः ॥
श्वेताभनागेन्द्र जिनेन्द्रयज्ञे श्वेतैर्वितार्द्धि लिख रत्नचूर्णैः ॥

ओं नागराजाय अमिततेजसे स्वाहा ॥ श्वेतचूर्णस्थापनम ॥ २ ॥

पीतांगरागांबरमाल्यभूप पीताभ्रयानेन समेत्य सद्यः ॥
पीताभ यक्षेंद्र जिनेन्द्रयज्ञे पीतैर्वितार्द्धि लिख रत्नचूर्णैः ॥

---

१ 'वेद्या मंडलमालिखा' हा श्लोक व मंत्र म्हणून पांढरा, पिवळा, हिरवा, तांबडा काळा या पांच चूर्णांचें स्थापन करावें.

२ 'श्वेतांगरागांबर' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून श्वेत चूर्ण स्थापन करावें.

३ पीतांगरागांबर हा श्लोक व क्रमानें पुढचे श्लोक म्हणून क्रमानें पीत चूर्ण वगैरेचें स्थापन करावें. 'सन्मंगल-

ओं क्षां क्षीं क्षूं क्षौं क्षः प्रोक्षणजलाभिमंत्रणम् ॥१॥

काश्मीरकालागुरुमिश्रितेन । कर्पूरभाजा हरिचंदनेन ॥
वेदीं समंतादिह चर्चयामो निजात्मचर्चाचरणप्रसिद्धयै ॥
ओं ह्रीं शीलगंधाय नमः । इति वेद्यां गंधचर्चनम् ॥ २ ॥
स्वच्छैस्तीर्थ० । वेदीं समभ्यर्चये । ओं ह्रीं नीरजसे नमः । इति वेद्यर्चनम् ॥
दीव्यत्प्रदीपकलिकोदनवर्णपूरैर्नीराजनार्थविदितैर्वरभाजनस्थैः ॥
नीराजयामि भगवज्जिनयज्ञवेदीमोजोगुणस्य यजतामभिवर्द्धनाय ॥
दीपकलिकावर्णपूरान्ननीराजनम् ॥३॥
स्वादिष्टता सर्वरसस्य येन जायेत सद्भाजनपुंजितेन ।
लावण्यसिद्ध्यै लवणेन तेन वेदीं विशिष्टामवतारयामः ॥
लवणावतरणम् ॥ ४ ॥
कुशकलितजलौघैरंभितैः शातकुंभप्रमुखरचितकुंभैरष्टभिः श्रीविशिष्टैः ॥

मंत्र म्हणून पानामध्यें दीप, अन्न हे पदार्थ घेऊन वेदीचा नीराजनविधि करावा. अर्थात् अवतरण विधि करावा. ४ 'स्वादिष्टता सर्वरसस्य' हा श्लोक म्हणून वेदीवरून मीठ उतरून टाकावे. ५ 'कुशकलितजलौघै' हा श्लोक म्हणून आठ पाण्यानें भरलेले कुंभ वेदीवरून उतरावेत. हा वेदीप्रतिष्ठेचा विधि आहे. आतां यागमंडल वर्तनाविधि सांगतातः—

ओं ह्रीं हेमप्रभाय धनदाय आमततजस स्वाहा ॥ पीतचूर्णस्थापनम् ॥३॥

नीलांगरागांबरमाल्यभूप नीलाभ्रयानेन समेत्य सद्यः ।
नीलाभ देवेन्द्र जिनेन्द्रयज्ञे नीलैर्वितर्द्धिं लिख रत्नचूर्णैः ॥

ओं ह्रीं हरित्प्रभाय मम शत्रुमथनाय स्वाहा । हरितचूर्णस्थापनम् ॥४॥

रक्तांगरागांबरमाल्यभूष रक्ताभ्रयानेन समेत्य सद्यः ।
रक्ताभदेवेन्द्र जिनेन्द्रयज्ञे रक्तैर्वितर्द्धिं लिख रत्नचूर्णैः ॥

ओं ह्रीं रक्तप्रभाय मम सर्वशंकराय वषट् स्वाहा । अरुणचूर्णस्थापनम् ॥५॥

कृष्णांगरागांबरमाल्यभूष कृष्णाभ्रयानेन समेत्य सद्यः
कृष्णाभ देवेन्द्र जिनेन्द्रयज्ञे कृष्णैर्वितर्द्धिं लिख रत्नचूर्णैः ॥

ओं ह्रीं कृष्णप्रभाय मम शत्रुविनाशनाय फट् घे घे स्वाहा ॥ कृष्णचूर्णस्थापनम् ॥६॥

इति पंचचूर्णस्थापनम् ॥

सन्मंगलस्यास्य कृते कृतस्य कोणेषु बाह्यक्षितिमंडलस्य ॥
वज्राणि चत्वारि च वज्रपाणे वज्रस्य चूर्णेन लिखाद्य वेद्याम् ॥

वेदीकोणेषु प्रत्येकं हीरकं न्यसेत् ॥ इति वज्रस्थापनम् ॥

अथ यागमंडलालेखनविधानम् ॥

तदेवं चूर्णानि संस्थाप्य वेदिकामध्ये पीतचूर्णेन कर्णिकां, श्वेतपीतहरितारुणकृष्णचूर्णक्रमेण पंचवृत्तमंडलानि, तद्बहिश्चतुष्कोणचतुर्द्वारचतुःसपत्रमंडलानि च तद्बहिः सवज्रं पीतासं भूमंडलं समा-

लिख्य, वृत्तमंडलेषु क्रमेण चतुरष्टषोडशचतुर्विंशतिद्व त्रिंशद्दलानि लोहितानि विरचय्य । सुवर्णशलाकया अपामार्गजातिलेखन्या वा दर्भेण वा कर्णिकाबहुमध्यभागे ।

ओं ऱ्हीं णमो अरहंताणं स्वाहा । इत्यर्हन्मंत्रं तत्पूर्वादिदिक्षु सिद्धादिमंत्रान्विलिख्य, तन्मंत्राननाहतार्हद्बीजमायाबीजश्रींकारप्रणवैः पृथक्पृथगावेष्ट्य, तद्बहिः षोडशस्वरवलयं पार्श्वगतझौंकार—द्वयकलितं तद्बहिः ' ओं श्रीं ऱ्हीं हँ अर्हत्सिद्धकेवलिभ्यः स्वाहा ' इति मंत्रवलयं । तद्बहिरेकठकारवलयं विधाय चतुर्दलेषु पूर्वदले ओं अरहंत मंगलं । अरहंत लोगुत्तमा । अरहंत सरणं पव्वज्जामि स्वाहा इति मंत्रं, दक्षिणपश्चिमोत्तरदलेषु सिद्धसाधुकेवलिप्रज्ञप्तधर्ममंगललोकोत्तमशरणमंत्रान्विलिख्य । आग्नेयान्तराले ओं श्रीं ऱ्हीं अर्हं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रेभ्यः स्वाहा इति मंत्रं, नैऋत्याद्यंतरालेषु ओ श्रीं ऱ्हीं हँ जिनागमेभ्यः स्वाहा । ओं श्रीं ऱ्ही हँ जिनचैत्येभ्यः स्वाहा । ओं श्रीं ऱ्हीं हँ जिनचैत्यालयेभ्यः स्वाहा । इति मंत्रान्विलिख्य । चतुर्दलाग्रेषु ओंकारं । चतुरंतरालेषु झौंकारं लिखेत् ।

स्यास्य ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून वेदीच्या चारी कोपऱ्यांत चार ह्रिऱ्यांची स्थापना करावी. आतां यागमंडलोल्लेखविधि सांगतात: —

यागमंडलयंत्र कसें लिहावें याची माहिती.

वेदिकेमध्ये चूर्णाची स्थापना करावी. पिवळ्या चूर्णाने कर्णिका लिहावी. पांढरे पिंवळे, हिरवे व कृष्ण अशा चूर्णांनी पाच गोलाकार मंडलें लिहावी. या पांच मंडलांच्या बाहेर चार कोणांनी युक्त, चार दरवाजे ज्याना आहेत अशी चौकोनी चार मडलें लिहावीत. या मंडलाच्या बाहेर वज्रांनी युक्त असें पिवळे भूमंडळ लिहावें अर्थात या मंडलाच्या सभोवतालची जागा पिवळ्या चूर्णाने भरून काढावी. गोलाकार अशीं पांच मं-

तत्सर्वं न्हींकारेण त्रिधा संवेष्टय क्रौंकारेण संरोधयेत् ॥ अष्टदलेपु दिक्षु जयादीनां । विदिक्षु जंभादीनां। ओं आदि--स्वाहांत--चतुर्थ्यंतनामरूपतन्मंत्रान् दलांतरेपु न्हीं । दलाग्रेपु क्रौंकारं लिखेत् । पोडशदलेपु रोहिण्यादिविद्यादेवतामंत्रान् दलातरेपु क्लींकारं । दलाग्रेपु ब्लेंकार विलिखेत् । चतुर्विंशतिपत्रेपु जिनमातृमंत्रान् । तदंतरालेपु झंकारं । तदग्रेपु वंकारं विलिखेत् ॥ द्वात्रिंशत्पत्रेपु द्वात्रिंशादिंद्र-मंत्रान् । तदंतरालाग्रेपु झंकारवंकारौ विलिख्य । तत्सर्वं न्हींकारेण त्रिधावेष्टय क्रौंकारेण संरुध्य जलमंडलेन संवेष्टयेत् । ततश्चतुरस्रमंडलेपु चतुर्षु तिथिग्रहयक्षयक्षीदेवतामंत्रान् । पंचममंडले दिक्पालदिक्कन्यकामंत्रान् । पूर्वादिद्वारेषु सोमयमवरुणधनदमंत्रान । वेद्याः पूर्वादिदिक्षु विजय-वैजयंतजयंतअपराजितमंत्रान् । ईशान्यकोणे अनावृतमंत्रं । ब्रह्मेन्द्रोपरि लौकांतिकमंत्रमच्यु-तेंद्रोपरिष्टादहमिंद्रमंत्र पृथ्वीमडले मगलाष्टकण्ताकाष्टकमंत्रान्समालिख्य, वक्ष्यमणविधिना संपूज्य, कलशाष्टकं विन्यस्य । पंचवर्णसूत्रेणावेष्ट्य वेदीकोणेषु बाणचतुष्टयसिद्धार्थयवारकस्थापनम् ॥ वेद्यग्रे शिलास्थापनम् । महोत्सवेन महार्घ्योद्धारणम् ॥ त्रिवारप्रदक्षिणगमनं धूपादिना यंत्रविभू-

---

डले जी लिहिली आहेत त्यांत क्रमानें चार, आठ, सोळा चोवीस व बत्तीस कमलदलें तांबड्या चूर्णानें लिहावीत. तदनंतर सोन्याच्या सळयीनें, अघाड्याच्या लेखणीने, अथवा दर्भानें, कर्णिकच्या अतिशय मध्य भागी 'ओं न्हीं णमो अरिहंताणं स्वाहा , हा मंत्र लिहावा व या मंत्राच्या पूर्वादि दिशामध्यें सिद्ध आचार्य इत्यादिकाचे मंत्र लिहावेत. या मंत्राना अनाहत, अर्हद्बीज, मायाबीज, श्रीकार प्रणव यानी वेष्टन द्यावें याच्या बाहेर सोळा स्वरानें वलय लिहावें व यांच्या जवळच दोन 'झ्रौं' लिहावेत. तदनतर यांच्या बाहेर 'ओं श्री न्हीं न्हं अर्हत्सिद्धकेवलिभ्यः स्वाहा' हें मंत्रवलय लिहावें याच्या बाहेर एक ठकारवलय लिहून चार कमलदलापैकी पूर्व दलामध्ये 'ओ अरहंत मंगलं, अरहंत लोगुत्तमा, अरहंते सरणं पव्वज्जामि स्वाहा असे

षणं । चतुर्णां अष्टानां वानादिसिद्धमंत्रस्य कुसुमैर्जप्तृणां वेद्याः समंतान्नियोजनं विधाय । यागमंडलाराधनां निष्ठापयेत् । इति यागमंडलावर्तनविधानम् ॥

अथातो यागमंडलपूजाविधानमभिधास्यामः ॥

मध्येवेदि सकर्णिक दलचतुष्कोणाष्टसंख्यैर्दलै–॥

र्युक्तं द्वित्रिचतुर्हताष्टदलवत्पद्मं बृहत्तद्बहिः ।

लिहावें. याचप्रमाणें दक्षिण, पश्चिम, उत्तर या दलामध्यें क्रमानें सिद्ध साधु व केवलिप्रज्ञप्तधर्म यांचे मंत्र लिहावेत. आग्नेय दिशामध्ये 'ओं श्री ऱ्हीं अर्ह सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रेभ्यः स्वाहा' हा मंत्र व नैऋत्य दिशेमध्ये 'ओं श्री ऱ्हीं र्हं जिनागमेभ्यः स्वाहा'

ओं श्री ऱ्हीं र्हं जिनचैत्येभ्यः स्वाहा। ओं श्री ऱ्हीं र्हं जिनचैत्यालयेभ्यः स्वाहा। याप्रमाणे मंत्र लिहून चार दलांच्या अग्रभागी ओंकार लिहावा व अतरालदलामध्यें झोंकार लिहावा. या सर्व मत्रांना ऱ्हीं–कारानें तीनदां वेष्टन द्यावें व क्रोंकारानें रोकावें. आठ दळातील दिशामध्ये जयादिदेवता व विदिशांमध्यें जंभादिदेवताना लिहावें. या मंत्राच्या प्रारंभी ओं व शेवटीं स्वाहा असें लिहावें. ही मत्राचीं पदें चतुर्थीविभक्त्यंत लिहावीं. दलांच्या अग्रभागाला क्रोंकार व दोन दलांच्या अतरालीं ऱ्हींकार लिहावेत. सोळा दलामध्यें रोहिण्यादिविद्या देवतांचे मंत्र लिहावेत दलांतरी क्लींकार व दलाग्रीं ब्लेंकार लिहावेत. चोवीस दलामध्ये जिनमातांचे मंत्र लिहून दलांतरीं झंकार व दलाग्रीं वंकार लिहावेत. ३२ दलामध्यें बत्तीस इंद्रांचे मंत्र लिहावेत. यांच्या अंतरालीं झं व हे लिहून याना ऱ्हींकारानें तीन वेष्टनें द्यावीत व क्रमानें तिथि, ग्रह, यक्ष, व यक्षी देवतांचे मंत्र लिहावेत. पांचव्या मंडलामध्ये दिक्पाल व दिक्कन्यकामंत्र लिहावेत. पूर्वादिद्वारामध्यें सोम, यम, वरुण, कुबेर यांचे मंत्र लिहावेत. वेदीच्या पूर्वादि

सद्वाःकोणकपञ्चमंडलवृतं संलिख्य तत्र क्रमा-

न्मंत्रागान्नवदेवतावृतिसुरान्सर्वान्समाराधये ॥

ओं परब्रह्मणे नमो नमः स्वस्ति २ जीव २ नंद २ वर्द्धस्व २ विजयस्व २ अनुशाधि २ पुनिहि २ पुण्याहं २ मांगल्यं २ पुनः पुष्पांजलिः ॥ १ ॥

श्रीपादन्यासमत्राचरत जिनमतोद्योतनार्थं मुनीन्द्राः ॥

कल्पेन्द्रा विक्रियांगैरिह समुपगता विघ्नशांतिं कुरुध्वम् ॥

यो भित्त्वा घातिकर्माचलमाखिलजगज्ज्योतिराप्य प्रणेता ॥

दिशामध्यें विजय, वैजयंत, जयंत अपराजित मंत्र लिहावेत ईशान्य कोणांत अनावृतयक्षमंत्र, ब्रह्मेन्द्रावर लौकांतिकमंत्र व अच्युतेन्द्रावर अहमिंद्र मंत्र लिहावेत. पृथ्वीमंडलामध्यें मंगलाष्टक, आयुधाष्टक, पताकाष्टकांचे मंत्र लिहून पुढें सांगितल्याप्रमाणें पूजा करून कलशाष्टकांची स्थापना करावी. पंचरंगी सुतानें वेष्टण देऊन यवारकाची वेदीकोणामध्यें स्थापना करावी. वेदीच्या अग्रभागीं शिला स्थापावी. अर्घ्य द्यावें. तीन प्रदक्षिणा कराव्यात. नमस्कार करावा. या वेदीच्या सभोवती चार किंवा आठ जणाना अनादि सिद्ध मंत्रांचा जप करावयास लावावें. याप्रमाणें यागमंडलाराधन करावें,

आता यागमंडलपूजेचें वर्णन

१ ' मध्येवेदि सकर्णिकं , हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून या मंत्रावर पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

२ ' श्रीपादन्यास ' हा श्लोक म्हणून प्रभावक सिंहाची स्थापना करण्याकरितां सर्वत्र पुष्पाक्षतांचें क्षेपण करावें ' श्रीपादन्यास ' या श्लोकाचा अभिप्राय:- घातिकर्मांचा नाश केल्यामुळे जो ज्ञानसंपन्न व मोक्षमार्गाचा

श्रेयोमार्गस्य सोयं जिनविभुरलमाराध्यतेऽभ्यर्च्य सिद्धान् ॥ २ ॥

प्रभावकसिंहसान्निध्यविधानाय समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ २ ॥

आर्याः पोपयताशिपर्द्धिकलिताः सप्तापि हुत्वार्चिताः ॥

देवा विघ्ननिवारणेन निखिलाः स्वस्वायुधाद्यन्विताः ॥

स्थानस्थाश्च सुरर्षयः स्तुत मुदा सर्वेऽहमिंद्रास्तथा ॥

श्रद्धत्तार्यजनाश्च पंच सदयं यागं मया प्रस्तुतम् ॥ ३ ॥

त्रिभुवनसाधर्मिकाध्येषणाय समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अशेषमंत्रात्मकसर्वशक्तिप्रभावमुद्योतितसर्वतत्वम् ॥

सतां परब्रह्मनिवेदिशब्दब्रम्हाव्हयज्योतिरिहाव्हयामि ॥ ४ ॥

शब्दब्रम्हावर्जनाय कर्णिकामध्ये पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

नेता झाला अशा अरहताची व्द्रींच पूजन करून मी आराधना करितो. यास्तव जिनमताची प्रभावना करण्याकरितां मुनीश्वरांनी येथें आपले शुभागमन करावे. व सर्व इद्रानी वैक्रियिक शरीर धारण करून येथें यावें व विघ्नसंहार करावा

३ ' आर्याः पोपयताशिपर्द्धिकलिताः ' हा श्लोक व त्याचा मत्र म्हणून त्रैलोक्यांतील सर्व साधर्मिक जनांना आमंत्रण करण्यासाठी सर्वत्र पुष्पाक्षत क्षेपण करावे.

४ ' अशेपमंत्रात्मकसर्वशक्ति ' हा श्लोक म्हणून शब्दब्रम्हाचे आव्हान करण्याकरितां कर्णिकेमध्ये पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

५ ' अधिवास्य परब्रम्ह ' हा श्लोक म्हणून अतीत वर्तमान व भावी जिनांचे कर्णिकेमध्ये मी पूजन करितो अशी प्रतिज्ञा करण्यासाठीं पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

अधिवास्य परब्रम्ह पंचापि परमेष्ठिनः ॥

जिनान्भूतभतद्भव्यान्मध्येकर्णिकमर्चये ॥ ५ ॥ पुष्पांजलिः ॥

संसारपारं यदवाप्य शुद्धं चिद्रूपमार्हन्त्यमचिंत्यमाप्तम् ॥

आसन्नसिद्धत्वमिदं त्रिलोकीज्योतिःपरब्रम्हमहो महामि ॥ ६ ॥

परब्रम्हयज्ञप्रतिज्ञापनाय कर्णिकान्तः पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

आहूता भवनामरैरनुगता यं सर्वदेवास्तथा ॥

तस्थौ यस्त्रिजगत्सभातरमहापीठाग्रसिंहासने ॥

यं हृयं हृदि संनिधाप्य सततं ध्यायंति योगीश्वरा-- ॥

स्तं देवं गुरुपंचकात्मपरमब्रम्हाव्हमत्राह्वये ॥ ७ ॥

ओं ऱ्हीं अर्हं श्रीं परब्रम्ह अत्रावतर २ संवौषट् । अनेन कर्णिकामध्ये पुष्पांजलिं प्रयुज्यावाहयेत् ॥ ओं ऱ्हीं अर्हं अत्र तिष्ठ २ ठ ठ । अनेन तद्वत्प्रतिष्ठयेत् । ओं ऱ्हीं अत्र मम सन्निहितं भव २ वषट् । अनेन तद्वत्सन्निधापयेत् । आवाहनादिपुरःसरं पूजावसरप्रार्थना ॥

---

६ 'संसारपारं' हा श्लोक ह्मणूनही कर्णिकेच्या मध्यभागीं पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

७ 'आहूता भवनामरैरनुगताः' हा श्लोक व त्याचे मंत्र ह्मणून आव्हान, स्थापन व सन्निधीकरण करावे.

कर्णिकेच्या मध्यभागी पूजन

९ 'घातिप्रक्षयजा' या श्लोकाचा अभिप्रायः--घातिकर्मांचा क्षय झाल्यामुळें ज्याना केवलज्ञान, केवल

अथ पूजा । कर्णिकाभ्यंतरे ॥

घातिप्रक्षयजाक्षयोर्जितिमहाधीसौख्यदृक्छक्तयः ।
कल्याणानि महति पंच परमश्रीप्रातिहार्याष्टकम् ॥
प्राप्ता ये भुवनत्रयैरतिशयैर्युक्ताश्चतुस्त्रिंशता ।
तानर्हाम्यहमर्हतस्त्रिजगतीसाम्राज्यलक्ष्मीपतीन् ॥ ९

ओं न्हां नितांतशुद्धबुद्धस्वभावनिजात्माखिलप्रदेशानादिघटितनिराधाटघातिघोराटवीसाटोपशिखापटलदावानलायमानद्वितीयशुक्लध्याननिष्पादितारिहननरजोहननरहस्यहननसंजातजगत्त्रयमहार्हणानिवासाद्भुताचिंत्यार्हन्त्यपदमधिष्ठितानाम् ॥ सर्वतो विजृंभमाणसाकारनिराकारकेवलज्ञानदर्शनयुगपत्प्रवृत्तिव्यवस्थितप्रमाणप्रतिपन्नसर्वज्ञत्वानाम् । शक्तिव्यक्तिविभागावस्थितसमस्तवस्तुविविधाकारक्रिर्मीरितसकलसंसारिमुक्तात्मस्वस्वरूपसंकरव्यतिकरव्यपेतसाक्षात्करणशक्तिरूपपरमाश्चर्यवीर्याणां ।

दर्शन, अनंत सुख व अनंतवीर्य यांची प्राप्ति झाली, जे पंच कल्याणिकांचे नायक, जे आठ प्रातिहार्यांनीं युक्त, व ज्याना चौतीस अतिशयाची प्राप्ति झाली त्या त्रैलोक्यांतील साम्राज्यलक्ष्मीचे पती अशा तीर्थकरास मी पूजितो. हाच अभिप्राय पुढील संस्कृत गद्यामध्ये विस्तीर्णपणें वर्णिला आहे.

१ 'ओं न्हां नितांत' इत्यादि गद्याचें उच्चारण करून कर्णिकेच्या मध्यभागी अर्हत्परमेष्ठीची अष्ट द्रव्यानीं पूजा करावी. अरहंताची पूजा केल्यानंतर पूर्व दिशेला सिद्धाची पूजा करावी. सिद्धत्व कसे प्राप्त होते याचे 'बाह्याभ्यंतरहेतुजात' या श्लोकांत वर्णन केलें आहे. ते असें—बाह्य व अभ्यंतर कारणांनी ज्यांनी सम्यग्दर्शनाची प्राप्ति करून घेऊन चौदा पूर्वांच्या ज्ञानानें पहिल्या दोन शुक्ल ध्यानाची ज्यांना प्राप्ति झाली

कविशिष्टाष्टमहाप्रातिहार्यादिबहिरंगमहालक्ष्मीसमालक्षितानाम् ॥ सकललौकिकलोकोत्तममंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्भव्यानाम् ॥ भगवदर्हत्परमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥ १ ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० । श्रीमज्जिनेन्द्रान्यजे । ओं ऱ्हीं अर्हं श्रीं अर्हत्परमेष्ठिने अनंतानंतज्ञानशक्तये इदं जलं, गंधं, अक्षतान्, पुष्पं, चरुं, दीपं, धूपं, फलं, अर्घ्यं च निर्वपामि स्वाहा । इमान्मंत्रान्हृद्युच्चारयन् पूजां विदध्यात् । एवं सर्वत्र ॥

प्राच्यां दिशि ॥ बाह्याभ्यंतरहेतुजातसुदृशः पूर्वश्रुतैरादिमा—
च्छुक्लध्यानयुगाद्विजित्य दुरितं लब्ध्वा सयोगिश्रियम् ॥
प्राप्यायोगिपदं परेण सकलं निर्जित्य कर्मोत्करम् ॥
शुक्लध्यानयुगेन सिद्धसुगुणान्सिद्धान्समाराधये ॥

ओं ऱ्हीं अशेषभोग्यद्रव्यद्रव्यकर्मनिरपेक्षस्वात्मोपादानमात्रसंजातातिशयसकलात्मप्रदेश—नित्यव्यापकस्य । सर्वदा सर्वाबाधवृद्धिक्षयप्रतिपक्षदुःखोदयमानोपमानशक्तस्य । सकलचक्रिकुरुभवार्यफणींद्रसुरेन्द्राहमिंद्रत्रिकालसंभावितसुखानंतगुणितक्षणपर्यायस्य । सम्यक्सकलशास्त्रविद्दृष्टान्त साधितसंसारनाटकावलोकनसंभावितसर्वकालशाश्वतपरमोत्कृष्टसुखस्यैकनिवासानाम् ॥ निरवशेषावरणवि-

---

त्यामुळें ज्यांनीं चार घाति कर्माचा नाश केला व सगाग केवलीची संपत्ति मिळविली तदनंतर बाकीच्या दोन शुक्ल ध्यानांनी अयोगिपदाचा आश्रय करून अघातिकर्मांचाही नाश केला व आठ गुणांची प्राप्ति करून

श्लेपविशेपाविष्कृतचरमानंतानंतनिर्भासजाज्वलात्रिकालविपयलोकालोकवर्तिसर्वद्रव्यपर्यायक्रमकरणव्यवधानातिक्रमसाक्षात्करणदक्षाक्षूणकेवलाख्यपरंज्योतिःप्रभुखस्वाभाविकानंतगुणविशेपविभूपितानां । नैगमनयातिरूढतपोनयसंयमचारित्रज्ञानदर्शनसिद्धप्रसि,व्यवहाराणाम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्रव्यानाम् । भगवत्सिद्धपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥ २ ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० । श्रीसिद्धनाथान्यजे । ओं ऱ्हीं सिद्धपरमेष्ठिने इदं० ॥ २ ॥

अपाच्यां दिशि—कुमततिमिरसूर्यान्सारगंभीरधैर्यान् ।
परहितनिजकार्यान्पंचभेदोद्धचर्यान् ॥
विनयनवधिवीर्यान्पूजयाम्याद्दतार्यान् ।
मुनिजनपरिवार्यान्श्रीमदाचार्यवर्यान् ॥

ओं ऱ्हूं निजानिरतिशयतपश्चरणप्रभावोपलब्धबुद्धिलब्धिप्रकृष्टश्रुतज्ञानावरणवीर्यांतराय—क्षयोपशमद्वाराविर्भावितसकलश्रुतज्ञानस्वपरपक्षक्षोदक्षमलक्षणगुणांतराधानोपस्कारदूरापास्तसमस्तविनेयसंशयविपर्ययावसानाध्यवसायदुस्तरतमस्तोमानाम् ॥ संयतजनमनश्चमत्कारकरणप्रवीणाचारव—

घेतली त्या सिद्ध परमष्ठींची मी आराधना करितो. हाच आशय गद्यामध्यें वर्णिला आहे. अरहंत आणि सिद्ध हे १७० कर्म भूमिमध्ये होतात. अडिच द्वीपांतील विदेह क्षेत्रांचे १६० भेद आहेत. व अडिच द्वीपातील भरत ऐरावतांची संख्या १० आहे ह्मणून सर्व कर्मभूमि १७० आहेत. स्वच्छैस्तीर्थ० हा मंत्र ह्मणून सिद्ध परमेष्ठींची अष्ट द्रव्यानें पूजा करावी.

त्वाद्यष्टकाचेलक्यादिदशकतपोद्विषट्कावश्यकपट्कलक्षणानन्यसाधारणषट्त्रिंशद्गुणरत्नाकराणां । शुद्धचिदानदस्वरूपनिजात्मानिर्विकल्पसमाधिजनितसारसुखास्वादनलंपटानां अपि परहितापादनैकतानमानसानाम् । निःश्रेयसामोघनिबंधनज्ञानदर्शनचारित्रतपोवीर्याचारानंतचतुष्टयलाभाय स्वयमाचरताम–प्यसाधारणकरुणया परानाचारयताम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । ससातिसमेतशानकर्मभूमिभूतभवद्भव्यानाम् । भगवदाचार्यपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥ ३ ॥

स्वच्छैस्तीर्थै० । श्रीधर्मसूरीन् यजे । ओं ऱ्हीं श्रीमदाचार्यपरमेष्ठिने इदं जलं ॥

प्रतीच्यां दिशि ॥ दुःखावर्तसहस्रदुस्तरमहासंसारघोराबुंधि—
क्षिप्रप्रोत्तारणार्थसार्थजिनवाक्यामोघपोतप्रदान् ॥
नित्यानंदनिवासनिश्चलचिदात्मात्मानिशाभ्यासतः ॥

---

३ दक्षिण दिशेमध्ये आचार्य परमेष्ठिची पूजा करावी. ‘ कुमततिमिरसूर्यान् ’ हा श्लोक व मंत्र ह्मणून त्यांची अष्ट द्रव्यांनी पूजा करावी ‘ कुमततिमिर ’ या श्लोकाचा अभिप्राय–आचार्य परमेष्ठी कुमतांधकाराचा नाश करण्यास सूर्याप्रमाणें आहेत. त्यांच्या ठिकाणी गांभीर्य व धैर्य असते. भव्यांचें हित करणे हे त्यांचें कर्तव्य आहे हे पाच आचाराचे पालन करितात. अशाच अभिप्राय गद्याचा ही आहे.

४ ‘ दुःखावर्तसहस्र ’ हा श्लोक व त्याचा गद्य मंत्र म्हणून उपाध्याय परमेष्ठीची अष्ट द्रव्यांनी पूजा करावी. ‘ दुःखावर्तसहस्र ’ ह्या श्लोकाचा अभिप्राय–दुःखरूपी भोवरे ज्यांत आहेत अशा संसारसमुद्रांतून भव्यांचा उद्धार करण्याकरिता जिनेश्वराचा दिव्यध्वनि नौकेसारखा आहे. ही नौका भव्यजीवाना उपाध्याय परमेष्ठी देतात व भव्यांचे ते संसारापासून रक्षण करितात. आनंदाने पूर्ण निवास स्थान अशा शुद्धात्म्याचा हे

स्वोभ्यासीभवदक्षयामृतपदान् श्रीपाठकार्यान्यजे ॥ ४ ॥

ओं ह्रीं अनाद्यविद्याविलासदुस्तरतमःपटलपटावगुंठितजगदर्जितज्योतिःस्वरूपजगदेकसारा-चाराद्यंगसामायिकाद्युपांगसंगतासंतानप्रवृत्तप्रमाणभूतभूतद्वयैकतानानिथिप्रपंचप्रवचनपारावारपारग-तानाम् । अक्षयात्यक्षमोक्षसुखैकसाधकतमातरंगतपःसनाथीकृतपराकाष्ठाधिष्ठितानेकबाहिरंगतपस्तप्य-मानानाम् । दृष्टेष्टविरोधादिदोषास्पृष्टप्रसादमाधुर्यादिगुणाश्लिष्टातितुष्टिप्रदसूक्तिसुनयप्रमाणात्मकयु-क्तियुक्ताक्षेपणीप्रभृतिचतुर्विधधर्मोपदेशामृतवृष्टिसंतर्पितभव्यसस्यानाम् । ...द्वोगयोगानुविद्धध्यानाधी-नशुद्धबुद्धस्वभावात्मानुभूतिसमुद्भूतशुद्धसुखाब्धिावेवक्षूणामपि मुमुक्षुजनमोक्षमार्गोपदेशाकरणबद्धक-क्षाणाम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिममेतशतकर्मभूमिभूतभवद्भव्यानां । भगवदुपाध्यायपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ।

स्वच्छैस्तीर्थ० । श्रीपाठकार्यान्यजे । ओं ह्रीं उपाध्यायपरमेष्ठिने इदं जलमित्यादि ॥

उदीच्यां दिशि—त्यक्त्वा संगमशेषमक्षयपदोत्कंठास्तपोदुष्करम् ॥
कुर्वंतः प्रतिसंहृतेंद्रियमरुत्स्वांतःस्फुरच्चेतनाः ॥
ध्यानं धर्म्यमथापि शुक्लमपि ये कुर्वन्ति सर्वर्द्धयः ॥

परमेष्ठी सतत अभ्यास करितात. व अभ्यासाच्या सामर्थ्यानें मोक्षपद मिळवितात. यास्तव अशा उपाध्याय प. मेष्ठीची मी अष्ट द्रव्यांनी आराधना करितो. हाच अभिप्राय गद्यामध्येही सांगितला आहे.

९ उत्तर दिशेंत सर्व साधूंचे आराधन करावें. त्यावेळीं 'त्यक्त्वा संगमशेष' हा श्लोक व गद्य म्हणून साधुपरमेष्ठींची अष्ट द्रव्यांनी पूजा करावी. 'त्यक्त्वा संगमशेष' या श्लोकाचा अभिप्राय–ज्यांनी सर्व परि-

सर्वोर्च्यानिह सर्वसंयमगुणांस्तान्सर्वसाधून्यजे ॥

ओं न्हः सर्वज्ञवीतरागप्रकाशितानादिप्रवचनहृदयांतस्तत्त्वैकलोलीभावनिर्वर्तितनिर्विकल्पशुद्ध-स्वात्मसंवेदनरूपससिद्धध्यानाधीनमानसानाम् ॥ इतरयातिदुरासदातिविस्मयकराचिंत्यप्रभावसमृद्धि-समुद्बोधनसमग्रसाधनपवित्रतराचाराणाम् । परमोत्तमधर्मध्यानप्रथमशुक्लध्यानसामर्थ्यसंपाद्यमाना-गण्यपुण्यास्रवसहचारिसकलपापकर्मनिर्जरप्रतिबंधानाम् । निजांतःप्रतिफलितसमस्तवस्तुविस्तार-विपुलकेवलज्ञानोदयोपघातघातिसंघातनसमर्थसहजचैतन्यशक्तिव्यंजकात्मदेहादिभेदज्ञानसंततिप्रवृत्ति--प्रवृद्धध्यानोद्दीपितानिजानंदरसास्वादक्षणावदीरितमोक्षाभिलाषाणाम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमश-रणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्भव्यानाम् । भगवत्साधुपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥ ५ ॥ स्वच्छै० । श्रीसर्वसाधून्यजे । ओं न्हीं सर्वसाधुपरमेष्ठिने इदं जलम् ॥

अथ स्वरवलयाभ्यंतरे । घातिव्रातप्रघातप्रकटानिरवधिज्ञानदृग्वीर्यसौख्यः ॥

कल्याणैः पंचभेदैः प्रविलसति चतुस्त्रिंशता चातिशेषैः

यश्चाष्टप्रातिहार्यैस्त्रिभुवनपतितालांछनैस्तं यजामि ॥

ग्रह सोडून दिला; मनांत मोक्षपदाची उत्कंठा असल्यामुळे जे दुष्कर तप करितात व आपली इंद्रियें ताब्यांत ठेवितात; धर्मध्यान व शुक्लध्यान करून ज्यांनी आपला आत्मा पवित्र केला आहे अशा पूज्य सर्व संयमगुणाचे धारक साधूंना मी पूजितो.

१ स्वरवलयाच्या मध्यभागी 'घातिव्रातप्रघात' हा श्लोक ह्मणून निर्वाण सागर वगैरे भूतकाळी होऊन

स्याद्वादामोघवाक्यं विदितसमुदयं भूततीर्थंकराणाम् ॥
ओं ऱ्हीं निर्वाणसागराद्यतीतकालतीर्थंकरेभ्यः इदं जलं ॥ १ ॥
मंत्रवलयाभ्यंतरे च । घातिव्रातप्रघातप्रकटनिरवधिज्ञान० ।
स्याद्वादामोघवाक्यं निवहमिह भवत्कालतीर्थंकराणाम ॥
ओं ऱ्हीं वृषभाजितादिवर्तमानार्हत्परमेष्ठिभ्य इदं जलं ॥ २ ॥
ठकारवलायाभ्यंतरे च । घातिव्रातप्रघातप्रकटेत्यादि ।
स्याद्वादामोघवाक्यं विदितसमुदयं भावितीर्थंकराणाम् ॥
ओं ऱ्हीं महापद्मसुरदेवादिअनागतकालतीर्थंकरेभ्य इदं जलम् ॥ ३ ॥
अथ चतुर्दलस्थापितमंगललोकोत्तमशरणार्घ्यविधानम् ॥ तत्र पूर्वदलाभ्यंतरे ॥

गेलेल्या तीर्थंकरांची पूजा करावी

२ मंत्रवलयाच्या आंत 'घातिव्रात' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून वर्तमानकाळीं झालेल्या ऋषभ अजित वगैरे चोवीस तीर्थंकरांची पूजा करावी.

३ ठकारवलयाच्या मध्यभागी 'घातिव्रात' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून भविष्यकाली होणाऱ्या पद्म महापद्म वगैरे चोविस तीर्थंकराची पूजा करावी. तदनंतर चार दलामध्यें स्थापिलेल्या मंगल लोकोत्तम शरण यांना अर्घ्य द्यावीत. त्याचा विधि करतांना प्रथम पूर्वदिशेच्या दलाच्या मध्यभागांत पुढें लिहिल्याप्रमाणें विधि करावा.

सन्मंगलं ये मलगालमंगादानाज्जगत्पूज्यतया मता ये ॥
लोकोत्तमा ये शरणं च रक्षात्तानर्हदीशान्प्रयजामि भक्त्या ॥

ओं निस्तीरदुस्तरसुखानिवासनिश्रेयसाभ्युदयसाक्षात्परंपरानिबंधनपुण्यादानचतुर्गतिभवातिदुःसहशारीरमानसदुःखैकनिदानपापस्वरूपमंगालनरूपमगलमुख्यलक्षणोपलक्षितत्तगा सकललोकमुख्यमंगलानाम् । परीक्षाप्रधानजनमानसायःसमाकर्षणायस्कानाय मानप्रमाणप्रसिद्धनिजगुणग्रामानुसंधानसंजातानुरागसाद्रदेवेंद्रनागेद्रनरेन्द्रपुरोगमाखिलत्रैलोक्यविनिर्मितपूजातिशयप्राप्तनया लोकोत्तमानाम् ।' विचारनृपलोकात्मदिव्यप्रत्ययपरिच्छिन्नमाहात्म्यदयामयसद्धर्मोपायसपादितसकलैहिकामुत्रिकापायपरिहाररूपजगद्रक्षणदक्षतया सर्वलोकैकशरणानाम् ॥ भगवदर्हत्परमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० । रर्घीकृतैरर्चये ॥ ओं ऱ्हीं र्हं श्रीं अर्हन्मंगललोकोत्तमशरणभ्यो अर्घ्यं निर्वपामि स्वाहा ॥

दक्षिणादिग्दले च ॥ सन्मंगलं ये मलगालमंगादानाज्जगत्पूज्यतया मता ये ॥
लोकोत्तमा ये शरणं च रक्षात्तान्सिद्धनाथान्प्रयजामि भक्त्या ॥

---

१ 'सन्मंगलं ये' हा श्लोक म्हणून पूर्वदिशेंत मंगल लोकोत्तम व शरण अशा अरहंताचा अष्ट द्रव्यांनीं पूजा करावी अरहंत हे पापाचा नाश करितात म्हणून त्याना मंगल म्हणतात. ते त्रैलोक्यपूज्य आहेत म्हणून त्यांना लोकोत्तम म्हणतात. व संसारदुःखापासून ते जगाचें रक्षण करितात म्हणून त्यांना शरण असे म्हणतात. हाच अभिप्राय गद्यामध्यें सांगितला आहे.

२ दक्षिणदिशेच्या दलामध्यें सिद्ध भगवंताचें अष्ट द्रव्यांनीं पूजन करावें.

ओं निस्तीरदुस्तरसुखनिवास० भगवत्सिद्धपरमेष्ठिनां अष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥ २ ॥
स्वच्छैस्तीर्थै० । रर्घीकृतैरर्चये । ओं ह्रीं हं श्रीं सिद्धमंगललोकोत्तमशरणेभ्योऽर्घ्यं निर्वपामि स्वाहा ॥

पश्चिमादिग्दले च । सन्मंगलं ये मलगाल० । तानत्र साधून्प्रयजामि भक्त्या ॥

ओं निस्तीरदुस्तरसुखनिवास० । भगवत्साधुपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि । स्वाहा ॥ ३ ॥
स्वच्छैस्तीर्थै० ॥ रर्घीकृतैरर्चये ॥ ओं ह्रीं हं श्रीं साधुमंगललोकोत्तमशरणेभ्योऽर्घ्यं निर्वपामि स्वाहा ॥

उत्तरदिग्दले च । सन्मंगल यो मलगालमंगादानाज्जगत्पूज्यनया मतो यः ॥
लोकोत्तमो य. शरणं च रक्षात्त केवलिज्ञतवृषं यजामि ॥

ओं निस्तीरदुस्तरसुखनिवासनिःश्रेयसाभ्युदयसाक्षात्परंपरानिबंधनपुण्यादानचतुर्गतिभवातिदुःसहशारीरमानसदुःखैकनिदानपापस्वरूपमलगालनरूपमंगलमुख्यलक्षणोपलक्षिततया सकललोकमुख्यमंगलस्य । परीक्षाप्रधानजनमानसायःसमाकर्षणायस्कांतायमानप्रमाणसिद्धनिजगुणग्रामानुसंधानसजातानुरागसांद्रदेवेंद्रनागेंद्रनरेंद्रपुरोगमाखिलत्रैलोक्यविनिर्मितपुण्यातिशयप्राप्ततया लोकोत्तमस्य । विचारनृपलोकात्मदिव्यप्रत्ययपरिच्छिन्नमाहात्म्यदयामयसद्धर्मोपायसंपादितसकलैहिकामुत्रिकापायपरिहाररूपजगद्रक्षणदक्षतया सर्वलोकैकशरणस्य केवलिप्रज्ञप्तस्य धर्मस्यार्घ्यमयीमिष्टिं करोमि स्वाहा । ओं ह्रीं हं श्रीं केवलिप्रज्ञप्तधर्ममंगललोकोत्तमशरणायार्घ्यं निर्वपामि स्वाहा ॥ ४ ॥

---

३ पश्चिम दिशेच्या दलामध्यें साधुभगवंताचें पूजन अष्ट द्रव्यानी करावें.

४ उत्तर दिशेच्या दलामध्यें केवलींनी उपदेशिलेल्या धर्माचें अष्ट द्रव्यानी पूजन करावें. सिद्ध, साधु, व केवल्युपदिष्ट धर्म हे मंगल, लोकोत्तम व शरण आहेत.

अथ चतुर्दलांतरालस्थापितधर्मश्रुतचैत्यचैत्यालयार्चनविधानम् ।

तत्र आग्नेयान्तराले च । संसारोग्रमहाटवीस्फुटमरुत्संवृद्धदावानलम् ॥
संपूर्णामलवृत्तधीरुचिमयं लोकत्रयीदुर्लभम् ॥
लभ्यं नूनमयोगकेवलिगुणस्थानांतिमैकक्षणे ।
साक्षान्मोक्षनिबंधनं निरुपमं धर्मं समभ्यर्चये ॥

ओं दर्शनमोहज्ञानावरणवीर्यांतरायचारित्रमोहप्रमुखप्रतिबंधोपशमादिसंजातोपशमादिस्वरूपप्रादेशसम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रभेदस्वरूपस्य तद्भेदभावनाविशेषप्रबंधप्रादुर्भावितप्रादेशिकादिभेदसमिद्धधर्म्मशुक्लध्यानबलेन तदभेदरूपमात्मप्रदेशव्यापकं विधाय कृतकृत्यतया निवृत्तव्यापारस्य निरवशेषकर्मसंघातनिर्मूलक्षपणातिदुष्करकर्मकर्मठस्य समस्तपुरुषार्थपराकाष्ठाधिष्ठितानिःश्रेयसाभ्युदयपरंपरानिबंधनस्य । मंगललोकोत्तमशरणभूतस्य केवलिप्रज्ञप्तधर्मस्याष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० ॥ श्रीजैनधर्मं यजे ॥ ओं ह्रीं हं श्रीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रात्मकधर्म अत्र अवतर २ संवौषट् । अनेन आग्नेयांतराले पुष्पांजलिं प्रयुज्यावाहयेत् ॥ ओं ह्रीं अत्र तिष्ठ २ ठठ । अनेन तद्वत्प्रातिष्ठापयेत् । ओं ह्रीं मम सन्निहितो भव २ वषट् । अनेन तद्वत्सान्निधापयेत् । ओं ह्रीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रात्मकधर्माय जलम् ॥ १ ॥

नैऋत्यांतराले च ॥ अपौरुषेयानखिलानदोषानशेषविद्भिर्विहितप्रकाशान् ॥

---

१ आग्नेयदिशेमध्यें सम्यग्दर्शन ज्ञान चारित्र या धर्माचे पूजन करावें. 'संपूर्णामल' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून या धर्माचें पूजन करावें. २ नैऋत्यदिशेंत द्वादशांग आगमाचें पूजन करावें. हा द्वादशांगागम बीजांकुर

प्रकाशितार्थान्प्रयजे प्रमाणं प्रवेदयद्द्वादशदिव्यवेदान् ॥

ओं निखिलजगदेकसारनिरतिशयपरमगंभीराणां अमोघस्यात्कारलांछितत्वेन पराप्रधृष्याणामपि परप्रधर्षकाणाम् । ज्ञानत्रयाविसंवादित्वेन प्रमाणभूतानाम् अखिलबाधाजाललंघनजंघालानाम् । अनादिपरंपरयातत्वेनापौरुषेयाणाम् । अंगपूर्ववस्तुप्रभृतिभेदप्रभेदोपलक्षितानाम् । प्रमाणनयनिक्षेपनिर्देशादिसदसदादिजीवस्थानगुणस्थानमार्गणास्थानाधिगमोपायप्रज्ञापितषड्द्रव्यपंचास्तिकायसप्त — तत्वनवपदार्थानाम् ॥ सकलवर्णाश्रमाचारव्यवहारप्रायश्चित्तादिविधिप्रतिपादकानाम् । अपरस्परव्याहतवाक्यार्थानाम् । नित्यमहादिविधविधियज्ञकर्मनिवेदकानां अखिलभूतयैकतानानां । अभ्युदयफलनिःश्रेयसफलावसानानाम् । ब्रह्मलोकाविच्छिन्नसंप्रदायानां । इह परापरपरमेष्ठिरत्नानप्रकाशितानाम् । अतिविततमिथ्याधकारावृतलौकिकज्योतीरूपाणां । राजर्षिदेवर्षिपरमर्षिभिरर्चनापृच्छनादिभिरुपासितानाम् । भूत भवतं भविष्यन्तं सूक्ष्मं व्यवहित विप्रकृष्ट इत्येवंजातीयकमर्थमशेषमावेदयतामन्वर्थवेदव्यपदेशानाम् । आचारसूत्रकृतस्थानसमवायव्याख्याप्रज्ञप्तिज्ञातृधर्मकथाउपासकाध्ययनअंतकृद्दशोपपादिकदशप्रश्नव्याकरणविपाकसूत्रदृष्टिवादाख्यद्वादशांगानाम् । मंगललोकोत्तमशरणभूतानामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ।

स्वच्छैस्तीर्थ० । श्रीजैनवाक्यं यजे । ओं ऱ्हीं श्रीजिनागम अत्रावतर २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं

न्यायानें अनादिकालापासून चालत आलेला आहे. सर्वज्ञ जिनेश्वरांनीं याला प्रकाशित केलें आहे. यांत सर्व पदार्थांचें वर्णन आहे. हा पूर्ण निर्दोष आहे. अशा जैनागमाची अष्टद्रव्यानें पूजा करावी.

अत्र तिष्ठ २ ठ ठ । ओं ऱ्हीं अत्र मम सन्निहितो भव भव वषट् । ओं ऱ्हीं श्रीजिनागमाय जलम्० ॥ २ ॥ वायव्यांतराले च ॥

कोट्योर्हत्प्रतिमाः शतानि नवतिः पंचोत्तरा त्रिंशतिः ॥
पंचाशत्त्रियुता जगत्सु गुणिता लक्षाः सहस्राणि तु ॥
सप्ताग्राणि च विंशतिर्नवशतिद्व्यूनं शतार्धं मता- ॥
स्ता नित्याः पुरुतुंगपूर्वमुखसत्पर्यंकबधा यजे ॥

ओं भगवदर्हद्भट्टारकादिस्थापनान्यासनिवासतापुण्यगुणप्रभावप्रचोदितलिजगज्जनविधियमानपूजातिशयस्थानानाम् । नागयक्षामरद्वात्रिंशन्मिथुनकरकलितचतुःषष्टिचामराद्यष्टमहाप्रातिहार्यविशिष्टानाम् । विनीलकुंतलकुलिशदशनप्रवालाधरपल्लवोपमानकरचरणसमुल्लसितानाम् । श्रीश्रुतदेवीसर्वाण्हयक्षप्रतिमोपलक्षितपीठोपकंठानाम् । प्रत्येकाष्टशतभृंगारादिमंगलद्रव्याष्टकगर्भगर्भावासमध्यमध्यासीनानाम् । वदंतीनामिव, पश्यंतीनामिव, हसंतीनामिव, निजासेचनकरूपातिशयेन सकलजनमनश्चमत्कारमातन्वतीनाम् ॥ आसन्नभव्यताद्यंतरंगसाधनसपन्नभव्यजनसम्यक्त्वोपपत्तिबहिरंगनिमित्तमहिमानमापादयंतीनाम् । अलब्धशुद्धोपयोगिनामर्चानिर्मापणस्थापनार्चनपराणाम् । पुण्यापुण्यास्रवसंवरतदुत्पादकवृद्धिक्षयसाक्षात्फलचतुष्टयमापादयंतीनां । मंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । अर्हद्भट्टारकप्रतिमानामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० । श्रीजैनबिंबान्यजे ॥ ओं ऱ्हीं हूँ श्रीं जगत्त्रयवर्तिजिनसमूह अत्रावतर २ संवौषट् ।

२ 'कोट्योर्हत्प्रतिमाः' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून अकृत्रिम जिनप्रतिमांची स्थापना वगैरे करावी व

ओं ऱ्हीं० अत्र तिष्ठ २ ठ ठ । ओं ऱ्हीं जगत्त्रयवर्तिजिनबिंबसमूहाय जलं ॥ ३ ॥

ऐशान्यान्तराले च ॥ भवनजवनजानां ज्योतिषां कल्पजाना ॥
माणिमयनिलयस्था येहमिंद्रालयस्थाः ॥
बहुविभवयुता ये च मध्ये त्रिलोकी—
जिनपतिनिलयास्तां-तांश्च सर्वान्महामि ॥

ओं रजतमहारजतेन्द्रनीलमरकतमाणिक्यमयमहामानभामुरभित्तिस्तंभसालशिखरमंडपाद्यंगोपांगसंगताकीर्णपंचवर्णप्रभाजालप्रभाविहितविचित्रायमिला नाचगणा । सततानाद्विगसिद्धहट द्राटकीयधूपघटपेटकास्यविनिर्यद्विश्वतोविसार्पिधूमलेखाजालवह उपारिमलप्र ।ग्सुरभीकृतसकलदिङ्मुखाना । वंदारुसुरासुरवृंदारकजय जयारावसुरनर्तकीकरकंकणझंकारादिद्विगुणीकृतानादिघटित घटाजालझणझणध्वानबधिरीकृतसकलदिङ्मंडलानाम् ॥ तमःसमूलसमुत्पाटनपटुतावलेपलिप्सागतगभस्तिमालिमंडलायमानहटद्राटकीयघटितपटकोपघटिताचित्तचमत्काराणाम् ॥ चकचकायमाननानाविधोपकरणनिचितनीलतलनिर्जितज्योतिर्गणाकितगगनागणानाम् ॥

अष्ट द्रव्यांनी पूजा करावी. अकृत्रिम प्रतिमांचें व अकृत्रिम जिनमंदिरांचे वर्णन नंदीश्वर भक्तिमध्ये केलें आहे तेथें पहावें

४ ईशान्य दिशेच्या अंतराली ' भवनजवनजानां ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अकृत्रिम जिनालयांची अष्ट द्रव्यानी पूजा करावी. अकृत्रिम जिनमंदिरें भवनालयांत, व्यंतरांच्या राहण्याच्या ठिकाणी, ज्योतिर्विमानांत, स्वर्गांत, व अहमिंद्रांच्या विमानात आणि मध्यलोकी आहेत; त्या सर्वांची मी पूजा करितो; असा या श्लोकाचा अभिप्राय आहे.

लोए सव्वसाहूणं। चत्तारि मंगलं। अरिहंत मंगलं। सिद्ध मंगल। साहू मंगलं। केवलिपण्णत्तो धम्मो मंगलं। चत्तारि लोगुत्तमा। अरिहंत लोगुत्तमा। सिद्ध लोगुत्तमा। साहु लोगुत्तमा। केवलिपण्णत्तो धम्मो लोगुत्तमा। चत्तारि सरणं पव्वज्जामि। अरहंत सरणं पव्वज्जामि। सिद्ध सरणं पव्वज्जा। साहु सरणं पव्वज्जामि। केवलिपण्णत्तो धम्मो सरणं पव्वज्जामि। ओं ऱ्हौं शांतिं कुरु २ स्वाहा। इत्यनादिसिद्धमंत्रेण शुभ्रपुष्पैरेकविंशतिवारानधिवासयेत् ॥

इत्यर्चिताः श्रीजिनचंद्रमुख्या ह्यष्टप्रभेदांचितदेवतास्ताः ॥
एता महार्घ्येण समर्चिता नः सिद्धिश्रियं शुद्धसुखं दिशंतु ॥ पूर्णार्घ्यः। ५ ॥

अथाष्टदलस्थापितजयादिदेवतार्चनविधानम् ॥

भुवनविजयदृप्तानंगमोहादिविद्विड्विजयविजितलोकश्रीजिनेंद्रांघ्रिभक्ताः ॥
विमतविजयदक्षा जैनमार्गैकरक्षा विधिवदिह यजामः साधुदेवीर्जयाद्याः ॥

जयादिदेवीसमुदायपूजाविधानाय समस्तहव्यद्रव्यपूर्णपात्रं परमपुरुषचरणकमलयोरवतार्य पार्श्वतो विनिवेशयेत्। एवमुत्तरत्रापि विधेयं ॥

आठ दलामध्यें स्थापित केलेल्या जयादिदेवतांची पूजा.

'भुवनविजय' हा श्लोक म्हणून जयादि देवीसमुदायाची पूजा करण्याकरितां संपूर्ण हवनीय द्रव्यांचें पात्र अर्हताच्या चरणकमलावरून उतरून बाजूला ठेवावें. या जयादिदेवता जिनभक्त, जिनधर्मांचें रक्षण करणाऱ्या, आहेत यास्तव यांना मोठ्या आदरानें बोलाऊन त्यांचा आदरसत्कार करावा.

समुत्तुंगसुवर्णभित्तिभागावलंबमानमणिमालामुषितमेरुगिरिपार्श्वतो शोभातिशयानाम् ॥ विचित्रनिर्मापणवदनाभिषेकनर्तनसंगीतावलोकनादिमंडपाभिमांडितचैत्यमहीमहितानाम् ॥ कुंजरारातिकुंजरादिदशविधध्वजराजितसभाजिताद्यद्वितीयसालांतरध्वजधराविराजितानाम् ॥ चतुर्दिग्गताशोकसप्तच्छदचंपकाम्रचतुर्वनांचिततृतीयबहिःसालांतरवनावनिविनूतानाम् । चतुर्वीथिपर्यंतगतमहामानस्तंभाहितप्रतितीर्थ्यजनमानस्तंभानाम् । सहजसकलपरिष्काराणामकृत्रिमाणामहार्यविविधालंकाराणामपि कृत्रिमाणां मंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । भगवज्जिनचैत्यालयानामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ।

स्वच्छैस्तीर्थ० । चैत्यालयान्संयजे ॥ ओं ऱ्हीं हं श्रीं जगत्त्रयवर्तिजिनचैत्यालयसमूह अत्र अवतर २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं अत्र तिष्ठ २ ठ ठ । ओं ऱ्हीं अत्र मम सन्निहितो भव भव वषट् । ओं ऱ्हीं जगत्त्रयवर्तिजिनचैत्यालयसमूहाय जलम् ॥ ४ ॥

एवमर्हदादीनभ्यर्च्य शरच्चंद्रमरीचिरोचिषोंतश्चेतसि चिंतयन्ननादिसिद्धमंत्राभिमंत्रितकर्पूरहरिचंदनद्रवालुलितसुरभिशुभ्रपुष्पांजलिरेकविंशतिवारानधिवास्य पूर्णार्घ्यदानेन बहु मानयेत् ॥

ओं णमो अरिहंताणं । णमो सिद्धाणं । णमो आइरियाणं । णमो उवज्झायाणं । णमो

याप्रमाणें नवदेवतांची पूजा करावी. व शरद्तुच्या चंद्राप्रमाणें निर्मळ अशा अर्हंतादिकांचें अंतःकरणांत चिंतन करावें. व अनादिसिद्ध मंत्रानें अभिमंत्रित असे कापूर, चंदनगंध व पांढऱ्या फुलाची ओंजळ यांनीं एकवीस वेळा अधिवासन विधि करावा व पूर्णार्घ्य देऊन अर्हंतादिकांचा आदरसत्कार करावा. त्रिकालवर्ती जिनेश्वर, चतुर्मंगल, व नवदेवता याप्रमाणें १६ देवतांची महार्घ्यानें पूजा करावी. यांची पूजा केली असतां मोक्षलक्ष्मीची व शुद्ध सुखाची प्राप्ति होते.

ओं संतताखडितभक्तिमंडिताखंडलकुंडलीशमंडलीकसार्वभौमादिभव्यपुंडरीकमडलपुंडरीकपंडमार्तंडमंडलायमानतीर्थंकरभट्टारकक्रमसरोरुहलोलंबायमानमानसानाम् ॥ निरवद्यस्याद्वादशासनजिनाध्वरयजमानयाजकजनेश्वरजनपदचतुर्विधसंघातरायनिचयनिर्मूलोत्पाटनपट्टनाम् । विधिविहितनिजपूजाविशेषभव्यजनद्विपद्विजयद्वेषस्तम्भनप्रमोपकमोहादिविविधामोघफदान्वर्थनामोर्जितजयाद्यष्टदेवतानाम् । सकलसपत्सपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ।आवाहनादिपुरस्सरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पत्रेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा ।

जयं विबोधावृतिपचकस्य । स्वयं वहन्नावहति प्रजानाम् ॥

'ओं संततासंडित' हा मंत्र म्हणून जयादि अष्ट देवतांचे मन्त्रपुरःसर आवाहन स्थापन वगैरे करावे. या जयादि देवता तीर्थंकरांची जे भव्य भक्ति करितात त्याची विघ्नें दूर करितात जिनपूजनाचे वेळी पूजक, यजमान, राजा, देश, चतुर्विध संघ इत्यादिकांच्या अंतरायाचा नाश करितात. यास्तव यांच्या पूजनाच्या प्रतिज्ञेकरितां अष्टदलामध्यें पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात.

(१) 'जयं विबोधावृति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पुष्पांजलि क्षेपण करून जयादेवतेचा आवाहनादि विधि करावा. याचप्रमाणे पुढचे श्लोक व मंत्र म्हणून विजया, अजिता वगैरे देवतांचा आवाहनादि विधि करावा. या अष्ट देवतांची नावें अन्वर्थक आहेत. ती याप्रमाणे ज्ञानावरणीय कर्माच्या पांच प्रकृतीवर ज्याने स्वतः जय मिळविला व दुसऱ्यालाही या कर्मावर जय मिळवायाला लावितो त्या जिनेश्वराची पूजा करणारी व जी विघ्नावर जय मिळविते तिचें मी विघ्नविनाशार्थ पूजन करितो.

जिनो जितात्मेति तमाभजंतीं जयाय विघ्नस्य जयां यजामि ॥

ओं ह्रीं जये आगच्छ २ संवौषट्। अनेन दलाभ्यंतरे पुष्पांजलिं प्रयुज्यावाह्येत ॥ ओं ह्रीं तिष्ठ २ ठठ। अनेन तद्वत्स्थापनम्। ओं ह्रीं मम सन्निहिता भव २ वषट्। अनेन तद्वत्सान्निधापयेत।

ओं ह्रीं जयायै इदं जल गंधं अक्षतान् पुष्पं चरुं दीपं धूपं फलं स्वस्तिकं यज्ञभागं च यजामहे, प्रतिगृह्यतां २ स्वाहा।

दृष्ट्यावृतीनां विजयं दधानं कुदृष्टिवाचां विजयं स्ववाचा।
जिनं जरादेर्विजयाय नित्यं भक्त्या भजंतीं विजया भजामि ॥२॥

ओं ह्रीं विजये०।

मोहारिमष्टोत्तरविंशतीष्टभेदं जयंस्तज्जयमातनोति ॥
जिनो जनानामिति तं भजंतीं जयार्थिपूज्यामजितां यजामि ॥ ३॥

ओं ह्रीं अजिते०।

---

(२) 'दृष्ट्यावृतीनां' या श्लोकाचा अर्थ या प्रमाणें:—दर्शनावरणीय कर्मावर ज्यानें विजय मिळविला, आपल्या स्याद्वादानें मिथ्यादृष्टींच्या भाषणावर ज्यानें विजय मिळविला त्या जिनेश्वरास जरादिदोषपरिहारार्थ पूजणाऱ्या विजया देवीची मी भक्तीनें पूजा करितो।

(३) 'मोहारिमष्टोत्तर' अठ्ठाविस प्रकारच्या मोहप्रकृतीचा ज्यानें पराजय केला व भव्य जनांनाही जो मोहाचा पराजय करावयास लावितो अशा जिनेश्वराची उपासना करणाऱ्या अजिता देवीची मी पूजा करितो. जयार्थी लोक हिची पूजा करितात.

परैरजेयो रिपुरंतरायः पराजितो येन तमाभंजतीं
जिनेश्वरं विघ्नपराजयार्थं यजामि देवीमपराजितां ताम् ॥४॥

ओं ह्रीं अपराजिते ।

यो वेदनीयोदयजक्षुदादेर्विजृंभणं मोहविघातनेन ॥
जघान जंभारिसमर्चितांघ्रिं तमर्चयंतीं प्रयजामि जंभां ॥५॥

ओं ऱ्हीं जंभे० ।

नानाविधायुर्निगलोग्रबंधप्रबंधमोहापहमर्हदीशम् ॥
मोहव्यपोहाय मुदा वहंतीं विद्वेषिमोहाय महामि मोहाम् ॥६॥

ओं ऱ्हीं मोहे० ।

---

(४) 'परैरजेयो' मिथ्यादृष्टि लोक ज्याचा पराभव करू शकत नाहीत अशा अतराय कर्माचा जिनेश्वरांनीं पराजय केला आहे. या जिनाची अपराजिता देवी भक्ति करीत असते. विघ्नांचा पराजय व्हावा म्हणून हिला मी पूजितो.

(५) 'यो वेदनीयोदयज' मोहकर्माचा घात करून ज्यानें वेदनीय कर्मापासून उत्पन्न झालेल्या क्षुधादिकांची मात्रा चालूं दिली नाहीं व जो जंभारि अर्थात् इंद्र याच्याकडून पूज्य झाला आहे त्या जिनेश्वराची पूजा करणाऱ्या जंभादेवीची मी पूजा करितो.

(६) 'नानाविधायु' नाना प्रकारची आयुरूपी बेडी संसाराला वाढविते त्यामुळें लोकांना मोह उत्पन्न होतो. परंतु या मोहाचा जिनेश्वर नाश करितात. यांचा जी आश्रय करिते त्या मायादेवीची, शत्रु मोहित व्हावेत म्हणून, मी पूजा करितो.

जिनप्रभोस्तंभितदुष्टनाम्नः पादांबुजे स्तंभिताचित्तभृंगाम् ॥
शुभद्युतिं स्तंभितविघ्नजालां स्तंभामिमामर्चनया धिनोमि ॥७॥
ओं ऱ्हीं स्तंभे० ॥ ७ ॥
अर्हत्प्रभुं स्तंभितगोत्रबंधं गोत्राच्छिदाभ्यर्चितमर्चयंतीम् ॥
समर्चये स्तंभितकामपूज्यां तां स्तंभिनीं स्तंभितविघ्नवर्गाम् ॥८॥
ओं ऱ्हीं स्तंभिनि० ॥ ८ ॥
इत्थं सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नास्ततः ॥
सांगा स्ताद्विकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं देव्यो जयाद्याव्हयाः ॥
पूर्णांगां विधिपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोऽर्पये ॥९॥

---

(७) 'जिनप्रभो' ज्यानें दुष्ट नामकर्मास स्तंभित केले अशा जिनाच्या पद्कमलीं मनरूपी भृंगा जिनें स्तंभित केला; जी सर्व विघ्नांचें स्तंभन करिते अशा स्तभा देवींचें मी पूजन करितो.

(८) 'अर्हत्प्रभुं' ज्यानें गोत्रकर्माचा बंध स्तंभित केला, व जो गोत्राच्छित् म्हणजे इंद्र त्याकडून पूज्य झाला अशा जिनेश्वराची जी पूजा करिते त्या स्तंभिनीची मी पूजा करितो ही स्तंभिनी विघ्न समूहाचे स्तंभन करिते.

(९) 'इत्थ' हा श्लोक म्हणून इष्टप्रार्थनापुरःसर पूर्णाहुती द्यावी. याप्रमाणे मी आपली पूजा

इष्टप्रार्थनापुरःसरं पूर्णाहुतिः ॥

इति जयादिदेवतार्चनविधानम् ॥

अथ षोडशपत्रस्थापितविद्यादेवतार्चनम् ॥

स्फुरितकरचतुष्कास्तीर्थकृन्नामपुण्या—
वहविदितविशिष्टद्व्यष्टसद्भावनोत्काः ॥
प्रकटितजिनमार्गाः संहृतैकांतमार्गाः
विबुधविनुतविद्यादेवता व्याहरामः ॥

विद्यादेवीसमुदायपूजाविधानाय समस्तहव्यद्रव्यपूर्णपात्रं परमपुरुषचरणकमलयोरवतार्य पार्श्वतो विनिवेशयेत् ॥ १ ॥

करून आपणांस संतुष्ट केले आहे. आपण प्रसन्न होऊन जिनपूजनामध्यें उत्पन्न होणारीं विघ्नें नष्ट करा मी आपणांस पूर्णाहुति देतो.

या प्रमाणें जयादिदेवतार्चन विधि संपला.

' स्फुरितकरचतुष्केति ' हा श्लोक ह्मणून विद्यादेवींची पूजा करण्याकरितां संपूर्ण हव्यद्रव्यांनीं भरलेलें पात्र अर्हताच्या चरणकमलावरून उतरून बाजूला ठेवावें. या विद्या देवतांना चार हात असतात. तीर्थकरत्व प्राप्त करून देणाऱ्या सोळा दर्शनविशुध्याादि भावनावर याचें फार प्रेम असतें. जिनधर्माची प्रभावना या करीत असतात. एकांतमार्गाचा ध्वंस करितात. अशा या विद्यादेवतांचें आह्मी आव्हान करितो. या देवतांचा वर्ण

ओं निष्टप्तकांचनचंचरीकचामीकररुचिश्यामहेमसोमाभहरिद्राभनीलपीतासितचंद्रेन्द्रनीलजलदजांबूनदजपापद्मरागप्रभाणाम् । अंभोरुहवाहद्विपपुष्पयानकेकिकोककुरंगशरभगोधाकच्छपलुलायसूकरसिंहहयाहिहंसवाहनानाम् । चराचरसर्वद्रव्यत्रिकालगोचरगुणपर्याय प्रपंचप्रतीक्षणक्रमसाक्षात्करणदक्षाक्षयकेवलज्ञानरूपाविद्याप्रीतिजातान्वर्थनामरोहिण्यादिविद्यादेवतानां । सकलसंपत्संपादकयथाक्रममुपक्रमामहे। आवाहनादिपुरःसरं प्रत्येकपूजाप्रातिज्ञापनाय पत्रेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा ।

दोर्भिश्चतुर्भिः कलशं दधाना शंख पयोजं फलपूरमुद्धं ॥
सद्दृष्टि संसिद्ध जिनानुरागा या रोहिणी तां प्रयजामि देवीम् ॥
ओं ऱ्हीं रोहिणि आगच्छ २ संवौषडित्यादि ॥ ओं ऱ्हीं रोहिण्ये जलं ॥ १ ॥
दृष्ट्यादिसम्याग्विनयानुरागां चक्रं समाक्रांतविरोधिचक्रम् ॥

क्रमाने तापलेलें सोनें, मुंगा, सोनें; काला, सोनें, चंद्र, हळद, निळा, पिवळा रंग, पांढरा रंग, चद्र, इंद्रनीळ मणि, मेघ, सुवर्ण, जास्वंदीचे फूल, व पद्मरागमणि याच्यासारखा आहे. याची वाहनें याप्रमाणें:—कमल, घोडा, हत्ती, पुष्पयान, मयूर, कोकपक्षी, हरिण, शरभ, घोरपड, कासव, रेडा, डुकर, सिंह, घोडा, सर्प, हंस. या विद्या देवतांचें आव्हान वगैरे करून कमलदलामध्यें पुष्पाक्षताक्षपण करावे.

१ 'दोर्भिश्चतुर्भिः' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून रोहिणी विद्येला जलादि अष्ट द्रव्य अर्पण करावे. या रोहिणीच्या चार हातांत क्रमाने कलश, शंख, कमल व महाळुंग या वस्तु आहेत. दर्शनविशुद्धि भावनेनें तीर्थकरपदवी ज्यांना प्राप्त झाली आहे अशा जिनेश्वरावर या देवतेची भक्ति असतें. यास्तव इची मी पूजा करितो.

खड्गं पयोजं फलमुद्वहन्तीं प्रज्ञप्तिमंचामि धृतार्हदाज्ञाम् ॥ २ ॥

ओं ह्रीं प्रज्ञप्ति० ॥

शीलव्रताभा जिनभावनास्था बिभर्त्ति दोर्भिः पविशृंखलां या ॥

शंखं सरोजं वरबीजपूरमाराधयामः पविशृंखलां ताम् ॥३॥

ओं ह्रीं वज्रशृंखले० ॥ ३ ॥

या सुप्रमोदा सुतरामभीक्ष्णं ज्ञानोपयोगोत्तमभावनायाम् ॥

धृतांकुशाभोजसुबीजपूरां वज्रांकुशां तामिह यायजीमि ॥४॥

ओं ह्रीं वज्रांकुशे० ॥

सद्धर्मतत्फलजरागभवार्तिभीतिस्वरूपसंवेगविभावनोत्काम् ॥

---

(२) 'दृष्ट्यादि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून प्रज्ञप्ति देवीची पूजा करावी. सम्यग्दर्शनासहित असलेल्या विनयसंपन्नता या भावनेवर ही देवी भक्ति करिते. इच्या चार हातांत क्रमाने चक्र, तरवार कमल व फल हे पदार्थ आहेत

(३) 'शीलव्रताभा' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून वज्रशृंखला देवीची पूजा करावी. या देवीच्या हातांत वज्रशृंखला, शंख, कमल, व बीजपूर हे पदार्थ आहेत शीलव्रतेष्वनतीचार या भावनेवर या देवीची फार प्रीति आहे

(४) 'या सुप्रमोदा' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून वज्रांकुशा देवीची पूजा करावी. ही देवी अभीक्ष्णज्ञानोपयोग भावनेमध्ये प्रीति करिते इच्या हातांत अंकुश, कमल, बीजपूर हे पदार्थ आहेत.

५ 'सद्धर्मतत्फल' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून जांबूनदा देवीची पूजा करावी. या देवीची जैनधर्म व त्याच्या आराधनेपासून मिळणाऱ्या फलावर भक्ति आहे. ही देवी संसारदुःखापासून भयभीत आहे संवेगभावनेवर हिचे

सखड्गकुंतांबुजबीजपूरां जांबूनदां भक्तहितां भजामि ॥५॥

ओं ऱ्हीं जांबूनदादेवि० ॥

धीसंयमत्यागविभावनाप्तश्रीतीर्थकृन्नामजिनांघ्रिभक्ताम् ॥

वज्राब्जशंखोद्धफलांकहस्तां यजामहे पूरुपदत्तिके त्वाम् ॥६॥

ओं ऱ्हीं पुरुषदत्ते० ॥

तप्त्वा तपो दुश्चमराप पुण्यं यस्तीर्थकृन्नाम तमर्चयंतीम् ॥

कालीं यजामो मुसलासिपद्मफलोल्लसद्दुर्जयदोश्चतुष्काम् ॥७॥

ओं ऱ्हीं कालि० ॥

भक्त्यान्विता साधुसमाधिरूपसद्भावनासिद्धजिनांघ्रिपद्मे ॥

फार प्रेम आहे. हिच्या हातांत तरवार, भाला, कमल व बीजपूर हे पदार्थ आहेत.

६ 'धीसंयम' हा श्लोक व मंत्र म्हणून पुरुषदत्ता देवीची पूजा करावी. ही देवता ज्ञान, संयम, दान, यांच्या भावनेपासून ज्यांना तीर्थकरत्व मिळालें आहे अशा जिनान्या चरणाची भक्ति करिते. हिच्या हातांत वज्र, कमल, शंख व फल हे पदार्थ आहेत

७ 'तप्त्वा तपा' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून काली देवीची पूजा करावी. ज्यांनी दुश्चर तप करून तीर्थकरनामकर्म मिळविले त्या जिनांची पूजा ही देवता करिते. इच्या हातांत मुसळ, तरवार, कमल, फल हे पदार्थ आहे.

८ 'भक्त्यान्विता' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून महाकाली देवीची पूजा करावी. साधुसमाधि भावना ज्यानी भाविली आहे अशा जिनेन्द्राच्या चरणावर ही देवता भक्ति ठेविते. हिच्या हाती बाण, फल, धनुष्य,

चापं फलं बाणमसिं बभार या तां महकालिमहं यजामि ॥

ओ ऱ्हीं महाकालि० ॥८॥

यस्तीर्थकृन्नाम बबंध वैयावृत्त्ये स्फुरद्भावनयाग्रपुण्यम् ॥

तं सेवमानामरविंदहस्तामाराधयामो वरगौरिदेवीम् ॥९॥

ओं ऱ्हीं गौरिदेवि० ॥

योर्हन्महाभक्तिभरात्तपुण्यैरचिन्त्यमार्हन्त्यमुपाससाद ॥

तत्पादभक्तां धृतचक्रखड्गां गांधारि गंधादिभिरर्चये त्वाम् ॥ १० ॥

ओं ऱ्हीं गाधारि० ॥

आचार्यभक्त्योद्यदगण्यपुण्यमर्हन्तमर्हन्त्यनुरागयोगात् ॥

कोदंडकांडादियुताष्टबाहुं ज्वालोज्ज्वलज्ज्वालिनि पूजये त्वाम् ॥ ११ ॥

ओं ऱ्हीं ज्वालामालिनि० ॥

तरवार, हे पदार्थ आहेत

९ 'यस्तीर्थकृन्नाम' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून गौरी देवीची पूजा करावी. ही देवता वैयावृत्त्य भावनेनें तीर्थकरत्व पावलेल्या जिनाच्या चरणाची भक्ति करिते. न इच्या हातांत कमल आहे.

(१०) 'योर्हन्महाभक्ति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून गांधारी देवीचें पूजन करावें. अर्हताची भक्ति करून- ज्यांना तीर्थकरपणा प्राप्त झाला आहे अशा जिनाची ही देवता भक्ति करिते. हिच्या हातांत चक्र व खड्ग आहे.

(११) 'आचार्यभक्त्येति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून ज्वालामालिनीची पूजा करावी. आचार्यभक्ति भाव-

बहुश्रुतेष्वाहितभक्तिमीशं भक्त्या भजंतीं झपमुद्वहन्तीम् ॥
धोरं करालं करवालमुग्रत्रिशूलकं मानवि मानये त्वाम् ॥ १२ ॥

ओं ऱ्हीं मानवि० ॥

यः श्रद्धया प्रत्ययरोचनाभ्यां स्पृष्ट्या जिनेष्टागममेव भेजे ॥
तमानमंतीमहिमुद्वहन्तीमंचामि वैरोटि हटत्त्रिपं त्वाम ॥ १३ ॥

ओं ऱ्हीं वैराटि० ॥

आवश्यकस्यापरिहाणिमुच्चैश्चचार षड्भेदवर्ती वशी यः ॥
तमच्युतं सादरमर्चयंतीं त्वामच्युते खड्गयुजं यजामि ॥ १४ ॥

नेनें तीर्थकर झालेल्या जिनाची ही भक्ति करिते. हिला आठ बाहु आहेत. धनुष्य, बाण वगैरे पदार्थ हिच्या हातांत आहेत.

(१२) ' बहुश्रुतेष्विति ' हा श्लोक समंत्र ह्मणून मानवीची पूजा करावी. बहुश्रुतभक्तिची भावना ज्यानें केली त्या जिनेश्वराची ही देवी भक्ति करिते. हिचें वाहन मासा हे आहे ही आपल्या हातात भयंकर तरवार व त्रिशूल धारण करिते.

(१३) ' यः श्रद्धयेति ' हा श्लोक समंत्र ह्मणून वैरोटी देवीची पूजा करावी. प्रवचनभक्तिभावनेनें तीर्थकरत्व प्राप्त झालेल्या जिनाची ही देवता भक्ति करते.

(१४) ' आवश्यकेति ' हा श्लोक ह्मणून अच्युता देवींची पूजा करावी. षडावश्यकें ज्यांनें उत्तम रीतीनें पाळिली त्या जिनेश्वराला ही भक्तिनें पूजिते. हिच्या हातात खड्ग आहे. १५ ' तपःश्रुताद्यैः ' हा श्लोक समंत्र ह्मणून मानसी देवीची पूजा करावी. तपश्चरण, श्रुत वगैरेनीं ज्यांनीं धर्मप्रभावना केली त्या

ओं ह्रीं अच्युते० ॥

तपःश्रुताद्यैर्विततान मार्गप्रभावनां यो वृपनीतभव्यः ॥

तस्य प्रणामप्रवणां प्रणाममुद्रान्वितां मानसि मानये त्वाम् ॥ १५ ॥

ओं ह्रीं मानसि० ॥

साधर्मिकेष्वाहितवत्सलत्वमाराधयंतीं विभुमक्षमालाम् ॥

मालां वरं चांकुशमादधानां मान्ये महामानसि मानये त्वाम् ॥ १६ ॥

ओं ह्रीं महामानसि० ॥

इत्थं सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥

सांगा स्ताह्निकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियं ॥

सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं विद्यादिदेवाह्वयाः ॥

पूर्णांगा विधिपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोऽर्पये ॥

इष्टप्रार्थनापुरःसरपूर्णाहुतिः ॥ इति विद्यादेवतार्चनम् ॥

जिनेश्वरास जी नेहमी प्रणाम करिते तिची मी पूजा करितो.

(१६) 'साधर्मिकेष्वाहित' हा श्लोक म्हणून महामानसी देवीची पूजा करावी. साधर्मिकांवर प्रेम करणाऱ्या जिनेश्वरावर हिची अतिप्रीति आहे. अक्षमाला, माला व अंकुश हे पदार्थ ही धारण करिते.

(१७) 'इत्थं सारसपर्ययेति' हा श्लोक म्हणून इष्ट प्रार्थना पुरःसर पूर्णाहुति द्यावी. हे देवतांनो तुम्ही प्रसन्न व्हा. तुम्ही या जिनपूजेत येऊन विघ्ने दूर करा अशी प्रार्थना करावी.

या प्रमाणे विद्यादेवतार्चन विधि संपला.

अथ चतुर्विंशतिदलन्यस्तजिनमातृकार्चनविधानम् ॥

सान्विक्ष्वाकुकुरूग्रनाथहारिसंज्ञापूर्ववंशोद्भवा ॥

धीरोदात्तमहिक्षितः क्षितिनुता यज्जीवितेशाश्च याः ॥

देवेन्द्राः प्रणमंति देवयुवतिव्रातश्चिरं सेवते ॥

दासीवत्सकलाश्च तास्त्रिजगतामंबा जिनांबा यजे ॥

जिनमातृसमुदायपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥

ओं निरतिशयभक्तिभरानतपुरंदरपरिचोदितविविधसेवाविधायिश्रीप्रभृतिदिक्कुमारीकृतसं-स्कारातिपूतगर्भागारपरिकल्पितदिव्यारविंदविष्टरोपविष्टपरमोत्कृष्टशक्तिजुष्टमुत्पन्ननिष्कलविश्वेश्वरवृष-भादितीर्थकराभिख्यपुत्रप्रसवपवित्रीकृतसर्वलोकानाम् । निजतनूजजगच्चूडामणिजिनगुणानुरागाव-नम्रसुरेन्द्रमुकुटतटघटितहटन्माणिक्यमयूखमालाबालातपोल्लसितसमसमानतसुरकामिनीजनकुटिलकुं-तलकलापचंचरीकचुंबितपादारविंदानाम् ॥

'सान्विक्ष्वाकुकुर्वीति' तीर्थकरांचे जनक मनु, इक्ष्वाकु, कुरु, उग्र, नाथ, हारि या "वंशामध्ये" जन्म-लेले आहेत. हे धीर व उदात्त असे राजे होते. व पृथ्वीवर सर्व लोकांस मान्य होते. तीर्थकरांच्या माता ही उच्चकुलातील होत्या व लोकमान्य होत्या. तीर्थकरांच्या मातापित्यांना देवेन्द्र नमस्कार करितात व मातांची देवांगना सेवा करितात. तीर्थंकरमाता त्रैलोक्याच्या माता आहेत यास्तव मी त्यांची पूजा क-रितो. जिनमातृसमुदायाची पूजा करण्याकरितां पूर्वविधि करावा. तीर्थकरांच्या मातांचें श्री ऱ्ही वगैरे देवता येऊन गर्भ शोधन करितात. उदरामध्यें कमलाकृति सिंहासनावर तीर्थकर गर्भांत येतात. "तीर्थ-

विश्वेश्वरा जगन्माता महासती पूज्या सुमंगला इत्यादिप्रतीतान्वर्थपुण्यनामधेयानाम् । साकेतादिप्रसिद्धपुराधीश्वरमहानुभावनाभिराजादिमहाराजप्राणवल्लभातिदुर्लभगुणमाहितमरुदेव्यादीजिनेश्वरांबिकानाम् । सकलसंपत्सम्पादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरं सपर्याक्रमं यथाक्रमं उपक्रमामहे ॥ आवाहनादिपुरःसरं प्रत्येकपूजातिज्ञानाय पत्रेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा ।

श्रीनाभिराजस्य समस्तनाभिप्रभोरयोध्याधिपतेः प्रियां त्वाम् ॥
मरुद्गणार्च्ये मरुदेवि धन्ये मान्ये महामः पुरुदेवि मानः ॥ १ ॥

ओं ह्रीं मरुदेवि आगच्छ २ संवौषट् । ओं ह्रीं अत्र तिष्ठ तिष्ठ ठठ । ओं ह्रीं अत्र मम सन्निहिता भव २ वषट् । ओं ह्रीं मरुदेव्यै जलमित्यादि ॥

विजितसकलशत्रोः कोसलाधीश्वरस्य प्रविनुतजितशत्रोर्वल्लभां प्राणकल्पाम् ॥

करांच्या मातांना विश्वेश्वरी, जगन्माता, महासती, पूज्या, सुमंगला अशी अन्वर्थ नांवें आहेत. जिन पूजनामध्यें विघ्नें न यावीत ह्मणून मी त्यांची पूजा करितो. आवाहनादिपुरःसर प्रत्येक मातेची पूजा करण्यासाठी पत्रावर पुष्पाक्षताक्षेपण करावें.

(१) 'श्रीनाभिराजस्येति, हा श्लोक ह्मणून मरुदेवीचें आव्हान वगैरे करावें ही मरुदेवी नाभिराजाची पत्नी व आदिनाथ तीर्थकरांची माता आहे. यास्तव मी हिची पूजा करितो.

२ 'विजितसकलेति' हा श्लोक ह्मणून विजया मातेची पूजा करावी. ही विजया जितशत्रुराजाची पत्नी व

विदितविजयसेनामर्चयेऽभ्यर्चनीयामजितजिनसवित्रीं मानिनीं लोकजैत्रीम् २ ॥

ओं ऱ्हीं विजयायै ।

अवन्त्यधीशो दृढराजलक्ष्मीर्यस्याः प्रियोभूद्दृढराजभूपः ॥
तां शंभवार्कोदयपूर्वभूभृत्तटीमुपासे सुगुणां सुषेणाम् ॥ ३ ॥

ओं ऱ्हीं सुषेणायै जलम् ॥

साकेतसाम्राज्यरमावरस्य स्वयंवराभिख्यनृपस्य राज्ञीं ॥
यजे सवित्रीमभिनंदनेशः सिद्धार्थिकां सिद्धसमीहितार्थाम् ॥ ४ ॥

ओं ऱ्हीं सिद्धार्थायै जलम् ॥

प्राणप्रियां मेघरथाक्षितीशः साकेतनाथस्य मनोरथाप्तेः ॥
महामतेः श्रीसुमतेः सवित्रीं यजे जगन्मंगलमंगले त्वाम् ॥ ५ ॥

अजित तीर्थकराची माता आहे. हिची मी पूजा करितो.

३ 'अवन्त्यधीशो' हा श्लोक म्हणून सुषेणेची पूजा करावी. ही सुषेणा देवी अवन्तीचा राजा दृढ याची पत्नी आहे. व संभवनाथ तीर्थकररूपी सूर्याचा उदय होण्यास पूर्वाचलासारखी आहे यास्तव मी इची पूजा करितो.

४ 'साकेतसाम्राज्येति' हा श्लोक म्हणून सिद्धार्था मातेची मी पूजा करितो. ही माता साकेतपति स्वयंवर राजाची पत्नी व अभिनंदन तीर्थकराची माता आहे.

५ 'प्राणप्रियां इति' हा श्लोक म्हणून मंगलामातेची पूजा करावी साकेत शहराच्या राजा मेघरथाची ही पत्नी आहे, व सुमति जिनाची माता आहे

ओं ऱ्हीं मंगलायै जलम् ॥

कौसंब्यधीशो धरणाह्वयस्य प्राणेश्वरि त्वां धरणीधरस्य ॥

यजामि पद्मप्रभपद्मबंधुं प्राचीं सुषीमे सुषमैकसीमे ॥ ६ ॥

ओं ऱ्हीं सुषीमायै जल ॥

काशीपुरत्ररलब्धप्रतिष्ठनुतसुप्रतिष्टनृपराज्ञीम् ॥

प्रयजे पृथिवीषेणा सुपार्श्वजिनरत्नजन्मखनिम् ॥ ७ ॥

ओं ऱ्हीं पृथ्वीषेणायै जलम् ॥

चंद्रश्चंद्रपुरीं शशास स महासेनो महीशां महा-- ।

सेनस्तस्य मनःप्रिया क्षणकरी सल्लक्षणा लक्ष्मणा ॥

या चद्रप्रभचंद्रनःसमुदयस्यैंद्री महाशामिमा--

---

६ 'कौसंब्यधीश इति' हा श्लोक म्हणून सुषीमामातेची पूजा करावी. कौसंबीचा राजा जो धरण त्याची ही पत्नी होती व पद्मतीर्थंकराची ही माता होती.

७ 'काशीपुरेति' हा श्लोक म्हणून पृथ्वीषेणा मातेची पूजा करावी. ही राणी काशीदेशाधिपति सुप्रतिष्ठ राजाची पत्नी व सुपार्श्वतीर्थंकराची माता आहे.

८ 'चंद्र इति' हा श्लोक म्हणून लक्ष्मणा देवीची पूजा करावी. ही चंद्रपुर शहराचा राजा महासेन त्याची पत्नी व चद्रप्रभ तीर्थंकराची माता होती. हिच्या पायाना इंद्राणी येऊन नमस्कार करित असे. चद्रप्रभती-

मभ्यर्चामि शचीकचालिकालितश्रीपादपद्मद्वयाम् ॥८॥

ओं न्हीं लक्ष्मणायै जलम् ॥

काकंद्यधीशो महिषीं महाग्र्यां सुग्रीवराजस्य समग्रशक्तेः ॥
श्रीपुष्पदंतोदयपुण्यपूज्यां यजेऽभिरामे जयरामिके त्वाम् ॥ ९ ॥

ओं न्हीं रामायै जलम् ॥

या राजभद्रनगरीपतिराजधर्मदार्ढ्योल्लसद्दृढरथाक्षितिपालराज्ञी ॥
तां शीतलप्रसवकल्पितसर्वलोकानंदां प्रवंद्यचरणां प्रयजे सुनंदाम् ॥ १० ॥

ओं न्हीं सुनंदायै जलम् ।

विष्णुः स जिष्णुविभवो वरसिंहपुर्याः सिंहासनं शिखरितुंगमलंकरिष्णुः ॥
यस्याः प्रियः प्रसवनंदितलोकनंदा श्रेयोजिनस्य जननीमभि‚जये त्वाम् ।११।

र्थकररूपी चंद्राचा उदय होण्यास ही पूर्वदिशेसारखी झाली यास्तव मी उच्च भक्तिने आराधन करितो

९ 'काकंद्यधीशो' हा श्लोक ह्मणून जयरामा देवीची पूजा करावी. ही पुष्पदंत तीर्थकराची माता व काकंदी शहराचा राजा सुग्रीव याची राणी आहे.

१० 'या राजभद्रेति' हा श्लोक ह्मणून सुनंदा मातेची पूजा करावी. ही शीतलतीर्थकराची माता आहे हिचा पति राजभद्र नगरीचा राजा दृढधर्म हा आहे

११ 'विष्णुरिति' हा श्लोक ह्मणून विष्णुश्री देवीची जलादिकांनी पूजा करावी. ही श्रेयान् तीर्थकराची माता आहे. हिचा सिंहपुर शहराचा विष्णु राजा हा पति आहे.

ओं ऱ्हीं विष्णुश्रियै जलम् ॥

राजन्वतीं यो वसुपूज्यराजश्चकार चंपापुरमस्य राज्ञीम् ॥
त्रैलोक्यपूज्यक्रमवासुपूज्यप्रसूं यजे देवि जयावति त्वाम् ॥ १२ ॥

ओं ऱ्हीं जयायै जलम् ॥

कांपिल्यवल्लभश्रीकृतवर्ममहीपतेर्महादेवीं ॥
विमलजिननाथजननीं विमलगुणामर्चये जयश्यामाम् ॥ १३ ॥

ओं ऱ्हीं जयश्यामायै जलम् ॥

साकेतसिंहासनमध्युवास यः सिंहसेनो महिषीममुष्य ॥
शीलव्रतालंकृतसुव्रताख्यामनंतजिन्मातरमर्चयामि ॥ १४ ॥

ओं ऱ्हीं सुव्रतायै जलम् ॥

---

१२ 'राजन्वतीमिति' हा श्लोक ह्मणून जयावती देवीची जलादिकांनी पूजा करावी. ही वासुपूज्य तीर्थकराची माता व वसुपुज्य राजाची पत्नी आहे. हा राजा चंपापुरीत राज्य करीत असे.

१३ 'कांपिल्येति' हा श्लोक ह्मणून जयश्यामा मातेची जलादिकांनीं पूजा करावी. ही विमलनाथ जिनाची जननी व कृतवर्म राजाची पत्नी आहे. हा राजा कांपिल्य शहरामध्यें राज्य करीत असे.

(१४) से. 'साकेतसिंहासनेति' हा श्लोक ह्मणून सुव्रता देवीची जलादिकांनी पूजा करावी. ही अनंत जिनाची माता व साकेताधिप सिंहसेन राजाची पत्नी होती

भानुक्षितीशः कुरुवंशभानोः प्राणेश्वरीं रत्नपुरेश्वरस्य ॥
सद्धर्मतीर्थंकरधर्मनाथप्रसूमुपासे स्तुतसुप्रभे त्वाम् ॥ १५ ॥

ओं ऱ्हीं सुप्रभायै जलम् ॥

हस्तिनागपुरपंकजभास्वद्विश्वसेननृपपुंगववेदीम् ॥
पूर्वशांतिकरशांतिसवित्रीमर्चयामि भवतीमहमैरे ॥ १६ ॥

ओं ऱ्हीं ऐरिण्यै जलं ॥

शस्तश्रियो हास्तिनपालकस्य श्रीसूरसेनस्य महीक्षितो या ॥
मनःप्रिया कुंथुजिनेंद्रमाता श्रीशांतिदेवीमिह तां यजामि ॥ १७ ॥

ओं ऱ्हीं सुमित्रायै जलम् ॥

शशास यो हास्तिनमस्तशत्रुः सुदर्शनो दर्शनशुद्धिमुख्यः ॥

---

(१५) 'भानुक्षितीशः' हा श्लोक ह्मणून सुप्रभाराणीची पूजा करावी ही राणी धर्मतीर्थकराची माता व भानुराजाची राणी होती. हा राजा रत्नपुराचा अधिपति होता.

(१६) 'हस्तिनागपुरेति' हा श्लोक ह्मणून ऐरादेवीची पूजा करावी. ही देवी शांतिनाथ तीर्थकराची माता आहे. हास्तिनापुर शहराचा विश्वसेन राजा हा ऐरादेवीचा पति आहे.

(१७) 'शस्तश्रियो' हा श्लोक ह्मणून सुमित्रा देवीची पूजा करावी. ही देवी हस्तिनापुराधिपति सूरसेन राजाची पत्नी व कुंथु जिनेन्द्राची माता आहे.

(१८) 'शशास' हा श्लोक म्हणून प्रभावती देवीची पूजा करावी. ही देवी अरतीर्थकराची

तत्प्रेयसीं विश्रुतमित्रसेनां यजे जिनेशो जननमिरस्य ॥ १८ ॥

ओं ऱ्हीं प्रभावत्यै जलम् ॥

पृथ्वीललामं मिथिलापुरं यो ररक्ष शुंभद्गुणकुंभभूपः ॥

प्रजावतीं तन्महिषीं महामो यतो लसन्माल्लिविभोः सावित्रीम् ॥ १९ ॥

ओं ऱ्हीं पद्मावत्यै जलम् ॥

राजश्रिया राजगृहे रराज यो राजमित्रस्य सुमित्रनाम्नः ॥

राज्ञीं महामो मुनिसुव्रतस्य प्रसूं मुखश्रीजितसोमशोभां ॥ २० ॥

ओं ऱ्हीं वप्रायै जलम् ॥

मिथोऽनुरागा मिथिलापुरेशो राज्ञी विनूता विजयस्य राज्ञः ॥

नमेरमेयर्द्धिमतोऽस्य माता या वप्पिलास्यै बलिमर्पयामि ॥ २१ ॥

ओं ऱ्हीं विनूतायै जलं ॥

माता आहे. व हास्तिनागराधिपति सुदर्शन राजाची ही पत्नी आहे.

(१९) 'पृथ्वीललामं' हा श्लोक म्हणून पद्मावती देवीची पूजा करावी. ही मिथिलापुर शहराचा राजा कुंभ याची राणी आहे व मल्लितीर्थंकराची माता आहे.

(२०) 'राजश्रियेति' हा श्लोक म्हणून वप्रा देवीची पूजा करावी. ही देवी सुमित्रराजाची पत्नी व मुनिसुव्रत तीर्थंकराची माता आहे.

२१ 'मिथोनुरागा' हा श्लोक म्हणून विनूतामातेची पूजा करावी. ही विजयराजाची राणी व नमितीर्थंकराची माता आहे.

या द्वारवत्यमरकल्पितराजधानीराजत्समुद्रविजयक्षितिपालराज्ञी ॥
माता त्रिविष्टपपतेस्त्वमरिष्टनेमेश्चाये प्रसीद शिवदेवि भवत्पदाब्जम् ॥ २२ ॥
ओं ऱ्हीं शिवदेव्यै जलम् ॥

काशीमहीशासनविश्वसेन प्राणेश्वरीं विश्वजगत्सवित्रीम् ॥
ब्रह्माव्हयां ब्रह्मपथस्य नेतुः पार्श्वप्रभोर्मातरमर्चयामि ॥ २३ ॥
ओं ऱ्हीं देवदत्तायै ॥

क्षोणीमंडनकुंडरूढनगरीनाथस्य नाथान्वय--
श्रीसिद्धार्थमहीपतेः प्रियतमा सिद्धाखिलार्थस्य या
लोकालोकविवर्धमानाविलसद्धविर्धमानांबिका ॥
लोकांबां प्रियकारिणीं प्रियकरीं यायज्मि तां यज्वनाम् ॥ २४ ॥
ओं ऱ्हीं प्रियकारिण्यै जलम् ॥

---

२२ 'यो द्वारवत्यमरेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून शिवादेवीची पूजा करावी. ही समुद्रविजयराजाची मुख्यराणी होती व नेमितीर्थकराची माता होती.

२३ 'काशीमहीति' हा श्लोक म्हणून देवदत्ता देवीची पूजा करावी. ही देवी विश्वसेन राजाची पत्नी व पार्श्वनाथजिनाची माता आहे.

२४ 'क्षोणीमंडनेति' हा श्लोक म्हणून प्रियकारिणीदेवीची पूजा करावी. ही सिद्धार्थराजाची पत्नी व वीरतीर्थकराची माता आहे.

इत्थ सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाःस्त नः ॥
सांगा स्ताद्धिकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं सर्वा जिनेन्द्राम्बिकाः ॥
पूर्णांगा विधिपूर्तिपूर्णफलदा पूर्णाहुतिं वोऽर्पये ॥

इष्टप्रार्थनापुरःसरं पूर्णाहुति ॥

यासां गोतमगोत्रजः सकलविन्नेभीश्वरः सुव्रतः ॥
शेषाः काश्यपगोत्रजा जिनवराः पुत्रा जगत्स्वामिनः
या धर्मस्थितिहेतवो जिनलसन्नोकर्मनो आगम—
द्रव्योत्पादनतो जिनेन्द्रजननीः संभावयेऽर्घ्येण ताः ॥

एतद्वंदनामुद्रया पठित्वा भक्त्या पंचागप्रणामं कुर्यात् ॥

इति जिनमातृपूजाविधानम् ॥

‘ इत्थं सारसपर्यया ’ हा श्लोक म्हणून इष्टप्रार्थनापुरःसर २४ जिनमातांना पूर्णाहुति द्यावी.
‘ यसां गोतमेति ’ हा श्लोक म्हणून वंदनामुद्रा करून भक्तीनें सर्व जिनमातांना पंचांग प्रणाम करावा.

अथ द्वात्रिंशत्पत्रार्पितशक्रार्चनम् ॥

चतुर्णिकायप्रभवामरेन्द्रान् । जिनेन्द्रसेवाप्रासितान्तरंगान् ॥
प्रभूतभूतिद्युतिसौख्यबोधानाहूय मंत्रैः पृथगर्चयामि ॥
द्वात्रिंशदिंद्रपूजाप्रतिज्ञापनाय पत्रेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥
द्वासप्ततिर्यानि भवंति लक्षाः कोट्यश्च सप्ता महान्ति तानि ॥
प्रपालयन्तो भवनानि सर्वेप्यायात यूयं भवनामरेंद्राः ॥
भवनेन्द्रसमुदायपूजाविधानाय पूर्वाविधिं विदध्यात् ॥

ओं विविधरत्नप्रभासहचरितरत्नप्रभाभूमि[illegible]भागावस्थितभवनवासशीलतान्वर्थभवनवासिसामान्यसंज्ञानां । प्रतिविशिष्टनामकर्मोदयप्रतिपादितासुरनागविद्युत्सुपर्णाग्निवातस्तनितोदधिद्वीपदिक्कुमारविशेषसंज्ञानाम् । कुमारवद्वेषायुधयानवाहनक्रीडादियुक्ततारूढकुमारव्यपदेशानाम् । कायप्रवीचारपीतांतलेश्यानाम् । दशभेदोपलक्षितप्रथमनिकायानिचयिमानदेवानाम् ॥ प्रतिनिका

'चतुर्णिकायेति' हा श्लोक ह्मणून बत्तीस इंद्रांची पूजा करण्याच्या प्रतिज्ञेस्तव ३२ कमलपत्रावर पुष्पाक्षता टाकाव्यात.

'द्वासप्ततिरिति' हा श्लोक ह्मणून भवनेन्द्रांच्या समुदायाची पूजा करण्यासाठीं पूर्वविधि करावा. सातकोटि बहात्तरलक्ष भवनांचे अधिपति अशा सर्व भवनेन्द्रांनो ! आपण जिनपूजा करण्यासाठीं या. हे भवनवासी इंद्र रत्नप्रभा पृथ्वीच्या पंकभाग व खरभाग यामध्यें राहतात. या सर्वांची भवनवासी ही सामान्यसंज्ञा आहे असुर, नाग, विद्युत्, सुपर्ण, अग्नि, वात, स्तनित, उदधि, द्वीप,

यभेदं द्विद्विसंख्ययेन्द्रत्वमात्मसात्कुर्वताम् ॥ सामानिकादिसुरनमितिसंसेव्यमानानां सौधर्मेशानद्वंद्व-संजातसहाभ्यसूयचमरवैरोचनप्रभृतिविंशतिभवनेन्द्राणां ॥ सकलसंपत्संभादकदयामययागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥ आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पत्रेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ असुरेन्द्रादीनां पृथक्पूजा ।

अग्न्यादिदिग्गतमहामहिपादिसप्तानीकं लुलायगतमुद्भटमुद्गरास्त्रम् ॥
चूडामणिप्रथिताचिन्हयुताग्रमौलिं जैनेन्द्रभक्तमसुरेंद्रमिहाव्हयामि ॥

ओं ऱ्हीं असुरेंद्र आगच्छ २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं अत्र तिष्ठ २ ठ ठ ।
ओं ऱ्हीं अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट् । एवं सर्वत्र ।
ओं ऱ्हीं असुरेन्द्राय इदमर्घ्यं पाद्यं० ॥ १ ॥

दिक् अशा नामकर्माच्या विशिष्ट उदयाने यांना असुरकुमार, नागकुमार अशीं नांवे आहेत. यांचे वय आयुध, वाहन, क्रीडा वगैरे कुमाराप्रमाणें असतात म्हणून यांना कुमार असें म्हणतात मनुष्याप्रमाणें हे मैथुनसेवन करितात. यांना कृष्णलेश्येपासून पीतलेश्यपर्यंत चार लेश्या असतात याचे दहा भेदांची वर नावे सांगितली आहेत. या प्रत्येक भेदामध्ये दोन दोन इंद्र असतात. या प्रत्येकाची पूजा करण्यासाठीं कमलपत्रामध्यें पुष्पाक्षताक्षेपण करावें.

१ 'अग्न्यादि' हा श्लोक म्हणून असुरेन्द्रांचे आव्हान वगैरे करावें या इंद्राचें महिष वाहन आहे. रेडा वगैरे सात प्रकारचें यांचे सैन्य आहे. हा इंद्र जिनेन्द्रभक्त आहे याच्या किरीटावर चूडामणीचे चिन्ह आहे.

नागाद्यनीकं कमठाधिरूढं नागस्फटाचिन्हमुदूढवन्तम् ॥
नागेन्द्रपाशप्रतिभासहस्तं नागेन्द्रमेनं विधिना धिनोमि ॥
ओं ऱ्हीं नागकुमारेन्द्राय इदमर्घ्यं ॥ २ ॥
सुपर्णमुख्यावृतसप्तसैन्यं सुपर्णचिन्हातिहटत्तिरीटम् ॥
दंडं प्रचंडोज्ज्वलमंडलाग्रं बिभ्राणमंचामि सुपर्णराजम् ॥
ओं ऱ्हीं सुपर्णकुमारेन्द्राय ॥ ३ ॥ इदमर्घ्यमित्यादि ॥
द्विपादिसेनांचितसप्त . . रूपांककोटीरविराजमानम् ॥
द्वीपाद्रिदेशेषु विहारसक्तम् । द्वीपेन्द्रमर्चामि तुरंगरूढम् ॥
ओं ऱ्हीं द्वीपकुमारेन्द्राय । इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ४ ॥
कोटीरकोटीमकरांकमग्न्याद्याशासु गच्छन्मकराद्यनीकम् ॥

---

२ 'नागाद्यनीकं' हा श्लोक म्हणून नागेन्द्राचें आव्हान वगैरे करावें. याचें वाहन कांसव हें आहे. याच्या किरीटावर नागाच्या फणाचें चिन्ह आहे नाग वगैरे याचें सैन्य आहे.

३ 'सुपर्णेति' हा श्लोक म्हणून सुपर्णेन्द्राचें आव्हान वगैरे करावें. याच्या किरीटावर गरुडाचें चिन्ह आहे. गरुड वगैरे याचें सैन्य आहे. याच्या हातांत मोठी काठी आहे

४ 'द्विपादिसेनेति' हा श्लोक म्हणून द्वीपकुमारेन्द्राचें आव्हान वगैरे करावें. याच्या किरीटावर हत्तीचें चिन्ह आहे हत्ती वगैरे याचें सात तऱ्हेचें सैन्य आहे. हा इंद्र द्वीप वगैरे ठिकाणीं विहार करितो

५ 'कोटीरेति' हा श्लोक म्हणून उदधिकुमारेन्द्राचें आव्हान वगैरे करावें. याचें मगर वगैरे सैन्य आहे. पाण्यां-

वारीभयानं वडिदं ऽचंडं वाराशिनाथं परितर्पयामि ॥

ओं न्हीं उदधिकुमारेन्द्राय इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ५ ॥

खड्गं धरन्तं धृतवज्राचिन्हं खड्गाद्यनीकैः परितः परीतम् ॥

मृगेन्द्रमास्रं स्तनितोग्रनादं संपूजयामः स्तनितामरेन्द्रम् ॥

ओं न्हीं स्तनितकमारेन्द्राय । इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ६ ॥

आरूढमुच्चंडतरं वराहं स्वस्वस्तिकाकं करभादिसैन्यम् ॥

विद्युन्महादंडधरं प्रचंडं विद्युत्कुमारेन्द्रमिहार्चयामि ॥

ओं न्हीं विद्युत्कुमारेन्द्राय ॥ इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ७ ॥

सिंहादिसप्तप्रमवाहिनीशं सिंहांकमौलिं परिघायुधोग्रम् ॥

यजामि दिव्याद्भुटचारुवेषं दिक्कुंजरावस्थितादिक्कुमारम् ॥

ओं न्हीं दिक्कुमारेन्द्राय ॥ ८ ॥

तला हत्ती हें याचें वाहन आहे. हा समुद्राचा अधिपति आहे.

६ 'खड्गमिति' हा श्लोक ह्मणून स्तनितकुमारेन्द्राचें आव्हान वगैरे करावें. याचें सिंह वाहन आहे. याच्या मुकुटावर वज्राचें चिन्ह आहे. व याच्या हतात तरवार आहे.

७ 'आरूढमिति' हा श्लोक ह्मणून विद्युत्कुमाराची पूजा करावी याचें वराह हें वाहन आहे. उंट वगैरे सात प्रकारचें याचे सैन्य आहे.

८ 'सिंहादीति' हा श्लोक ह्मणून दिक्कुमारेन्द्राचें पूजन करावें. हत्ती हें याचें वाहन आहे. सिंह वगैरे

कुंभांकमुल्कायुधकल्पितारिस्तंभं महास्तंभविमानसंस्थम् ॥
यजे परीतं शिखिकाद्यनीकैरग्नीन्द्रमग्न्युज्ज्वलकीलमौलिं ॥
ओं ह्रीं अग्निकुमारेन्द्राय ॥ ९ ॥
तुरंगमाद्यस्तुतसप्तसैन्यं तुरंगमालक्षितसत्तिरीटम् ॥
तुरंगमारूढमिम महामो महीरुहास्त्रं पवनामरेन्द्रम् ॥
ओं ह्रीं वातकुमारेन्द्राय ॥ १० ॥
असुरफणिसुपर्णद्वीपशेषाधिपा ये परमुदधित्रिपल्यार्धार्धहीनायुषः स्युः ॥
प्रवरमहिषमुख्यः सप्तभेदैरनीकैः कृतपरिवृतयोऽप्राकृतैर्विताः सन्तु शान्त्यै ॥
इष्टप्रार्थनापुरःसरंपूर्णाहुतिः ॥ इति
भावनेन्द्रार्चनम् ॥ ११ ॥

सात प्रकारच्या सैन्याचा हा अधिपति आहे. व याचा फार सुंदर वेष आहे.

९ 'कुंभांकमिति' हा श्लोक ह्मणून अग्निकुमाराची पूजा करावी. याच्या मुकुटावर कलशाचें चिन्ह आहे. व याचा मुकुट अग्नीच्या ज्वालांनी युक्त आहे.

१० 'तुरंगमादीति' हा श्लोक ह्मणून वातकुमाराचें पूजन करावें. याचें घोडा हे वाहन आहे. वृक्ष आयुध आहे घोडा वगैरे सात प्रकारचे याचे सैन्य आहे.

११ 'असुरफणीति' हा श्लोक ह्मणून इष्टप्रार्थना करून या सर्व दहा भुवनवासी इंद्रांना अर्घ्य द्यावें.

अथ व्यंतरेन्द्रार्चनम् ॥

संख्याव्यतीताश्रयवर्तमानभौमामराणां प्रभवो भवन्तः ॥
आयातु तिष्ठंतु ममात्र साक्षाद्भवन्तु गृण्हन्तु च यज्ञभागम् ॥
व्यंतरेन्द्रसमुदायपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥

ओं विविधवनवनाधिगिरिवेदिकादिदेशान्तरनिवासशीलतान्वर्थव्यंतरसाधारणनामधेयानाम् । नामकर्मविशेषाविष्कृतकिन्नरकिंपुरुषमहोरगगंधर्वयक्षराक्षसभूतपिशाचविशेषाभिधानानाम् ॥ प्रथमचतुर्लेश्याकायप्रवीचारयुक्तानाम् । अष्टप्रभेदविशिष्टद्वितीयनिकायनिचितदेवानां । द्विद्विसंख्यया प्रतिनिकायप्रभेदामिंद्रत्वमापनीपद्यमानानां । अंजनाद्यष्टदिक्चतुष्टयावस्थितजंबूद्वीपप्रमितपंचपंचमहानगरनिवासिनाम् । प्रचुरतरपरिच्छदपरिष्कृतामरकिंकरपरीतकिंनरकिंपुरुषादिषोडशव्यंतरेन्द्राणाम् ॥ सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिसमुचितसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥ आवाहनादिपुरःसरं प्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनार्थं पत्रेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

'संख्याव्यतीतेति' हा श्लोक ह्मणून व्यंतरेन्द्राची पूजा करण्याकरिता पूर्वविधि करावा. नाना प्रकारचे पर्वत, समुद्रवेदिका वगैरे देशामध्यें हे देव राहतात म्हणून यांचे व्यंतर हें नांव सार्थक आहे. नामकर्माच्या विशेष उदयानें यांचे किंनर, किंपुरुष वगैरे आठ भेद आहेत पहिल्या चार लेश्या यांना असतात. या आठभेदामध्यें दोन दोन इंद्र आहेत. यांचीं जंबूद्वीपा एवढी पांच पांच महानगरें आहेत. अशा या व्यंतरेंद्रांचें पूजन जिनेश्वराच्या पूजनामध्यें विघ्न उपस्थित होऊं नये ह्मणून करावें.

अथ प्रत्येकपूजा ।

जिनानदृष्टेष्टविरोधदृष्टीनभिष्टुवन्तं फणिपाशपाणिम् ॥
अष्टापदाधिष्ठितमिष्टितुष्टं कुर्वे सहत्किंनरकिंनरेन्द्रम् ॥

ओं ऱ्हीं किंनरेन्द्राय ॥ १ ॥

हटत्तिरीटादमणिप्रभाभिरुत्पादयन्तं सुरचापकोटिम् ॥
निशांतखंडाचितपाणिमिष्ट्या किंपूरुषं तोषयुतं तनोमि ॥

ओं ऱ्हीं किंपुरुषेन्द्राय ॥ २ ॥

विशालशर्दूलविमानसंगं मुनीशशार्दूलपदाब्जभृंगं ॥
अयोग्रदंडांचितबाहुदंडं महोरगेन्द्रं प्रयजे प्रचंडम् ॥

ओं ऱ्हीं महोरगेन्द्राय ॥ ३ ॥

जिनेन्द्रहसं परमुक्तिहंसीप्रियं वहन्तं निजमानसांतः ॥

---

(१) ' जिनानिति ' हा श्लोक म्हणून किंनरेंद्राची पूजा करावी. ज्याच्या मतांत कोठेच विरोध येत नाहीं अशा जिनाची हा इंद्र उपासना करितो याच्या हातात नागपाश आहे व याचें वाहन अष्टापद आहे.

(२) 'हटदिति' हा श्लोक म्हणून किंपुरुषेन्द्राचें पूजन करावें. याच्या हातांत तीक्ष्ण खड्ग असते हा जिनपूजेमध्ये आनंद मानतो.

(३) ' विशालेति ' हा श्लोक म्हणून महोरगेन्द्राचें पूजन करावें. याचें विमान वाघाच्या आकृतीचें आहे. हा जिनेंद्राच्या पदकमलीं भुंग्यासारखा लीन असतो. याच्या हातांत लोखंडाची काठी असते.

हंसाधिरूढं महयामि यज्ञे सार्वस्य गांधर्वकसार्त्रभौमम् ॥

ओं ऱ्हीं गंधर्वेन्द्राय ॥ ४ ॥

फणीश्वराकारमहाविमानं फणिव्रजामेवितशेवधीशम् ॥

अक्षोत्सवं मोक्षपथस्थितानां रक्षाक्षमं यक्षपतिं प्रयक्ष्ये ॥

ओं ऱ्हीं यक्षेन्द्राय ॥ ५ ॥

अक्षानपेक्षाक्षयमोक्षलक्ष्मीत्रिलक्षमर्हत्पदपक्षपातम् ॥

हर्यक्षरूढं धृततीक्ष्णकुंतं यक्ष्यामि रक्षःपतिमार्यरक्षम् ॥

ओं ऱ्हीं राक्षसेन्द्राय ॥ ६ ॥

सभंगभंगातिगसंगतोक्तिं जिनं जगन्मंगलमाभजन्तम् ॥

तुरं तुरंगं गतमुद्धभूतिं भूतेन्द्रमुद्भुतभूदं तनोमि ॥

---

(४) 'जिनेन्द्रेति' हा श्लोक ह्मणून गंधर्वेंद्राचें पूजन करावें हा इंद्र मुक्तिरूपी हंसीचा प्रिय अशा जिनेंद्राला आपल्या मनामध्यें धारण करितो. याचें हंस हें वाहन आहे.

(५) 'फणीश्वरेति' हा श्लोक ह्मणून यक्षेंद्राची पूजा करावी. हा यक्ष मोक्षमार्गामध्यें प्रवृत्त झालेल्या भव्यांचें रक्षण करितो. याचें विमान नागाकृति आहे.

(६) 'अक्षेति' हा श्लोक म्हणून राक्षसेन्द्राचें पूजन करावें. हा इंद्र अर्हन्ताच्या पायाची पूजा करितो. याचें सिंह हें वाहन आहे. यानें आपल्या हातांत भाला घेतला आहे.

[७] 'सभंगेति' हा श्लोक ह्मणून भूतेन्द्राचें पूजन करावें. हा इंद्र जगन्मंगल व स्यद्वादाचें वर्णन करणाऱ्या जिनेश्वराचा भक्त आहे.

ओं ऱ्हीं भूतेन्द्राय ॥ ७ ॥

आराध्यमर्हत्पदपुंडरीकमाखंडलैः पंडितपुंडरीकैः ॥
आराधयंतं धृतचंडदंडं प्रीतं पिशाचाधिपतिं तनोमि ॥

ओं ऱ्हीं पिशाचेंद्राय ॥

त्रायस्त्रिंशैर्लोकपालैर्व्यपेतैर्ये सेव्यंते सप्तसामानिकाद्यैः ॥
तेमी युक्ता द्विद्विदेवीसहस्रैः सर्वे शान्त्यै सन्तु भौमामरेन्द्राः ॥
इष्टप्रार्थनापुरःसरं पूर्णार्घ्यः ॥ इति व्यंतरेन्द्रार्चनम् ॥

अथ ज्योतिरिन्द्रार्चनम् ॥

कायप्रवीचारसुखानुरक्तान्पीतांतलेश्यांस्त्रिविधानवन्तौ ॥
ज्योतिष्कदेवानपि चंद्रसूर्यावायातमात्मीयपरिच्छदाभ्याम् ॥

' आराध्येति ' हा श्लोक ह्मणून पिशाचेन्द्राची पूजा करावी. हा अरहंताच्या चरणाचा भक्त आहे. या व्यंतरेन्द्रामध्ये इंद्र सामानिक वगैरे भेद आहेत. परंतु त्रायस्त्रिंश न लोकपाल हे भेद नाहीत. व्यंतरेन्द्राना प्रत्येकांना दोन दोनहजार देवी असतात.

' त्रायस्त्रिंशेति ' हा श्लोक ह्मणून इष्टप्रार्थनापुरःसर त्या सर्वांनां अर्थात् व्यंतरेंद्रांना अर्घ्य द्यावा.

आतां ज्योतिरिन्द्रार्चनम्.

कायप्रवीचारेति ' हा श्लोक ह्मणून ज्योतिष्केन्द्राची पूजा करण्यासाठीं पूर्वविधि करावा. चित्रापृथ्वीच्या सपाटीपासून ७९० योजनावर ज्योतिर्देवांचें अवस्थान आहे हे देव ११० योजन जाडीच्या आकाशक्षेत्रामध्ये राहिले

ज्योतिष्केन्द्रपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥

ओं चित्रासमतलोपरि नवत्युत्तरसप्तशतयोजनानि व्यतिक्रम्य व्यवतिष्ठमाने, दशाधिकशतयोजनबहुलतिर्यगसंख्यातद्वीपसमुद्रप्रमाणघनोदधिपर्यंतज्योतिर्लोके प्रवर्तमानानाम् ॥ ज्योतिःस्वभावतान्वर्थीकृतज्योतिष्कसाधारणसमाख्यानाम् । तत्तन्नामकर्मप्रत्ययप्रसूतसूर्येन्दुग्रहनक्षत्रप्रकीर्णकतारकाविशेषाह्वयानाम् । मेरुमेकादशभिर्योजनशतैरेकाविंशतिं परिहृत्य प्रदक्षिणं नृलोके नित्यमावर्तमानानाम् ॥ मानुषोत्तरमहीधराद्बहिरवस्थितानां क्रियाविशेषपरिच्छिन्नान्यपरिच्छेदानिमित्ताक्रियाविशेषरूपव्यवहारकालप्रवर्तकानाम् । पंचभेदसमंचिततृतीयनिकायसंजातदेवानाम् । प्रभावादिभिः प्राधान्यमास्कंदतां सूर्याचंद्रमसाम्॥सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थं आवाहनपुरःसरं समुचितसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥ आवाहनादिपुरःसरं प्रत्येकपूजाप्रतिज्ञानाय पत्रेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा ।

उत्तानीकृतगोलकार्धसदृशे बिंबेर्कमण्यादिके ॥

आहेत. घनोदधिवातवलयापर्यंत हे व्यापून राहिले आहेत हे चमकतात ह्मणून यांना ज्योतिर्देव ह्मणतात. विशिष्ट नामकर्माच्या उदयानें यांना चंद्र, सूर्य, ग्रह, नक्षत्र, प्रकीर्णकतारा वगैरे नांवें पडली आहेत हे ११२१ योजनें सोडून मेरूला प्रदक्षिणा घालतात. मानुषोत्तर पर्वताकडील ज्योतिर्देवाची विमानें स्थिर आहेत. या देवामध्यें चंद्र व सूर्य हे मुख्य इंद्र आहेत. जिनयज्ञांत विघ्नपरिहार व्हावा ह्मणून यांची मी पूजा करितो.

'उत्तानीकृत' हा श्लोक ह्मणुन सोमेन्द्र अर्थात् चंद्र यांची पूजा करावी. याच्या विमानाची आकृति उता-

मध्येध्यासिजिनालये पुरुपुरे शोभाभिरामे स्थिरम् ॥
नक्षत्रैः प्रचुरप्रकीर्णभगणैरर्कैर्ग्रहैरावृतम् ॥
चंद्रं कुंतकरं चराचरविधुं सिंहाधिरूढं यजे ॥

ओं ऱ्हीं सोमेन्द्राय ॥

प्रस्फीतातपमर्धगोलकनिभं पञ्चाक्षरत्नात्मकम् ॥
राजच्चैत्यनिवासमध्यनगरं योऽलंकरोत्युज्ज्वलम् ॥
लोके रात्रिदिवास्थितिं वितनुते मेरोःपरीत्याचर–
न्नर्कस्थायिचरार्ककैर्मुदमितं तं तन्महेऽर्हन्महे ॥

ओं ऱ्हीं सूर्येन्द्राय ॥ २ ॥

यो योजनान्यष्टशतीं व्यतीत्य भूमेश्चरन्व्योमनि भानुमाली ॥
यो योजनाशीतिमतीत्य तस्माच्चंद्रोऽधितौ तौ भवतां प्रसन्नौ ॥

इष्टप्रार्थनापुरःसरं पूर्णाहुतिः ।

इति ज्योतिष्केन्द्रार्चनम् ॥

ण्या गोलार्धासारखी आहे. याच्या विमा ाहध्यें सुंदर जिनालय अ हे. हें विमान पुष्कळ नक्षत्र व ग्रहांनीं वेष्टित असे असते. चद्राच्या हातात भाला आहे व ते सिंहारुढ झालेला आहे.

'प्रस्फीतेति ' हा श्लोक म्हणून सुर्याची पूजा करावी. याचे ही विमान चंद्राच्या विमानासारखे आहे याच्या विमानांत जिनमंदिर आहे. याचें घोडा हें वाहन आहे.

अथ कल्पेन्द्रार्चनम् ॥

द्वौ सागरौ सप्तदशद्विसप्तस्थितिक्रमाद्विद्व्यधिका च यावत् ॥
द्वाविंशतिर्येषु सुराधिपास्ते सर्वे समायांतु भजंतु पूजाम् ॥
कल्पेन्द्रसमुदायपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥

ओं इंद्रासामानिकादिविविधविकल्पनाधिकरणाष्टकल्पोत्पन्नतोपकलितकल्पोपन्नसामान्यसंज्ञानाम् ॥ तत्तत्कल्पसाहचर्यात्स्वभावतो वा सौधर्मैशानसानत्कुमारमाहेन्द्रब्रह्मलांतवशुक्रशतारानतप्राणतारणाच्युतेंद्रविशेषाभिख्यानाम् ॥ उपर्युपरिकल्पेषु स्थितिप्रभावसुखद्युतिलेश्याविशुद्धीन्द्रियावधिविषयैरभ्यधिकानाम् ॥ गतिशरीरपरिग्रहाभिमानैर्हीनानाम् ॥ द्वित्रियुगलशेषकल्पेषु प्रायः पीतपद्मशुक्ललेश्यानाम् ॥ एकैकद्विद्वियुगलशेषकल्पेषु कायस्पर्शरूपशब्दमनःप्रवीचाराणाम् । इंद्रभेदाहितद्वादशप्रभेदांचितचतुर्थनिकायनिचितसकलकल्पोपन्नदेवेन्द्राणां । पंचकल्याणैन्द्रध्वजप्रमुखशतमखविधानोन्मुखशतसरवादिद्वादशकल्पेन्द्राणाम् । सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थं आवाह-

---

' यो योजनान्येति ' हा श्लोक ह्मणून इष्टप्रार्थनापुरःसर याना पूर्णाहुति द्यावी.

कल्पेन्द्रार्चन.

' द्वौ सागरेति ' हा श्लोक ह्मणून कल्पेन्द्राची पूजा करण्यासाठी पूर्वविधि करावा. सौधर्मादि इंद्राचें आयुष्य क्रमानें दोन, सात, दहा, चौदा, अशा रीतीनें वाढत वाढत सोळाव्या स्वर्गांतील इंद्राचें २२ सागर आयुष्य वाढतें.

या स्वर्गवासीदेवामध्यें इंद्र सामानिकादि दहा भेद आहेत ह्मणून व १६ कल्पामध्यें हे उत्पन्न होतात ह्मणून यांना कल्पवासी म्हणतात. स्वर्गाची जी नांवे आहेत तींच साहचर्यामुळे इंद्राची हीं नांवें सप्तजा-

नादिसमुचितसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥ आवाहनादिपुरसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पत्रेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा ॥

सौधर्मे त्रिंशदेकद्युपटलकलितेष्टादशे दक्षिणाशा—
श्रेणीबद्धे सदास्ते समवति च लमत्पंचवर्णान्विमानान् ॥
द्वात्रिंशल्लक्षसंख्यानुरुकुलिशकरः प्राच्यवाचीप्रतीची ॥
श्रेणीस्थान्यस्तमर्चाम्यमरकरिगतं धर्म्यसौधर्ममिंद्रम् ॥ १ ॥

ओं ऱ्हीं सौधर्मेन्द्राय ॥ १ ॥

वींत. वरच्या वरच्या देवांचें आयुष्य, प्रभाव, सुख वगैरे जास्त आहेत. मात्र हे देव गति, शरीराची उंची वगैरे मध्यें उत्तरोत्तर कमी आहेत. दोन युगल, तीनयुग लव याच्या पुढील स्वर्ग येथील देवांना क्रमानें पीत, पद्म, शुक्ल या लेश्या आहेत. यांचें मैथुनसेवन हें शरीर, स्पर्श, रूप, शब्द, मन यांनीं होत असतें. स्वर्गवासी देवांचे. बारा इंद्र आहेत. हे पंचकल्याणिक व इंद्रमह वगैरे पूजा करीत असतात ह्मणून यांना शतमख शतमन्यु वगैरे नांव आहेत. अशा या इंद्रांची जिनयज्ञामध्यें विघ्नें यांनीं दूर करावीत ह्मणून मी पूजा करितो. इंद्रांची ज्यांत स्थापना केली आहे अशा कमलपत्रांवर पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात.

(१) 'श्रेणीबद्धे इति' हा श्लोक ह्मणून सौधर्मेन्द्राची पूजा करावी. सौधर्म स्वर्गांत ३१ पटल आहेत. त्या पैकीं दक्षिणश्रेणी कडील १८ व्या पटलांमधील विमानांत हा नेहमी असतो. ३२ लाख विमानांचा हा अधिपति आहे. हा अतिशय धार्मिक आहे.

ईशानकल्पोत्तरदिग्विमानानष्टोत्तराविंशतिमेव लक्षाः ॥
अवंतमीशानसुरेन्द्रमर्चाम्यष्टादशश्रेणिनिबद्धसंस्थम् ॥

ओं ऱ्हीं ईशानेन्द्राय ॥ २ ॥

सानत्कुमारे पटलेऽतिमे तच्छ्रेणीनिबद्धेऽजानि षोडशे यः ॥
तं रक्षिनद्वादशलक्षसम्यग्विमानमर्चामि सनत्कुमारम् ॥

ओं ऱ्हीं सनत्कुमारेन्द्राय ॥ ३ ॥

माहेन्द्रकल्पे पटलेऽग्रिमे तच्छ्रेणीनिबद्धेऽजानि षोडशे यः ॥
तमष्टलक्षोरुविमाननाथं माहेन्द्रमर्हन्महमामहामि ॥

ओं ऱ्हीं माहेन्द्राय ॥ ४ ॥

श्रेण्यामपाच्यां पटले चतुर्थे चतुर्दशे तिष्ठति यो विमाने ॥

---

(२) 'ईशानेति' हा श्लोक ह्मणून ईशानेंद्राची पूजा करावी. हा इंद्र ईशानस्वर्गातील २८ लक्ष विमानांचा आधिपति आहे. व हा अठराव्या श्रेणींत रहात असतो.

(३) 'सानत्कुमारेति' हा श्लोक ह्मणून सनत्कुमारेंद्राची पूजा करावी. सानत्कुमारस्वर्गाच्या शेवटच्या सोळाव्या श्रेणीतील विमानामध्यें हा इंद्र राहतो. याच्या ताब्यांत बारा लक्ष विमानें आहेत

(४) 'माहेद्रकल्पेति' हा श्लोक ह्मणून माहेन्द्राची पूजा करावी. हा इंद्र माहेन्द्रस्वर्गातील प्रथम पटलामधील सोळाव्या श्रेणींतील विमानांत राहतो. याच्या ताब्यात आठ लक्ष विमानें आहेत. हा अर्हद्भक्त आहे.

(५) 'श्रेण्यामिति' हा श्लोक ह्मणून ब्रह्मेन्द्राची पूजा करावी हा इंद्र ब्रह्मस्वर्गाच्या पश्चिम दिशेस चवथ्या पटलांतील चौदाव्या विमानांत राहतो. हा जिनपूजेमध्यें आसक्त असतो. चार लक्ष विमानांचा हा

यजे चतुर्लक्षविमाननाथं ब्रह्मेन्द्रमेनं जिनयज्ञलोलम् ॥

ओं ह्रीं ब्रह्मेन्द्राय ॥ ५ ॥

स्थितं द्वितीये पटलेऽप्यपाच्यश्रेणीभवे द्वादशके विमाने ॥

लक्षार्धकाकृष्णहरिद्विमानाधीशं यजे विश्रुतलांतवेन्द्रम् ॥

ओं ह्रीं लांतवेन्द्राय ॥ ६ ॥

एकत्रास्ते यो द्युचक्रेप्युदीच्यश्रेणीबद्धे पंक्तिसंख्ये यजामि ॥

चत्वारिंशद्वै सहस्राण्यवन्तं शुक्रेन्द्रं तं श्वेतपीतान्विमानान् ॥

ओं ह्रीं शुक्रेन्द्राय ॥ ७ ॥

एकेन्द्रकान्योऽवति षट्सहस्रं श्वेताभपीताभमहाविमानान् ॥

यजे शतारेन्द्रमिहाप्युदीच्यश्रेणीनिबद्धेऽष्टमके वसन्तम् ॥

ओं ह्रीं शतारेन्द्राय ॥ ८ ॥

अधिपति आहे.

(६) ' स्थितमिति ' हा श्लोक म्हणून लांतवेन्द्राची मी पूजा करितो हा इंद्र लांतवस्वर्गात दुसऱ्या पटलामध्ये दक्षिणदिशेत १२ व्या विमानांत राहतो. ५० हजार विमानांचा हा अधिपति आहे.

(७) ' एकत्रास्ते इति ' हा श्लोक म्हणून शुक्रेन्द्राची पूजा करावी. हा शुक्रेन्द्र शुक्रस्वर्गातील उत्तरेच्या श्रेणीबद्ध विमानांत राहतो. याच्या ताब्यांत ४० हजार विमानें आहेत. याची विमानें पांढरी व पिवळी आहेत.

[८] ' एकेन्द्रके इति ' हा श्लोक म्हणून शतारेन्द्राचे पूजन करावें. हा ६००० विमानांचा अधिपति आहे. हा शतार स्वर्गाच्या उत्तर श्रेणीतील आठव्या विमानांत राहतो.

षष्ठ्यां पटल्यां पटलेषु षट्सु श्वेतौकसां सप्तशतीयुतेषु ॥
अपाच्यषष्ठास्पदमर्चयामि त्रिश्रेणिनाथं नुतमानतेन्द्रम् ॥
ओं ह्रीं आनतेन्द्राय ॥ ९ ॥
षष्ठ्यां पटल्यां पटलेषु षट्सु श्वेतौकसां सप्तशतीयुतेषु ॥
उदीच्यषष्ठास्पदमाससेमकश्रेणीश्वरं प्राणतमर्चयामि ॥
ओं ह्रीं प्राणतेन्द्राय ॥ १० ॥
षष्ठ्यां पटल्यां पटलेषु षट्सु श्वेतौकसां सप्तशतीयुतेषु ॥
अपाच्यषष्ठास्पदमर्चयामि त्रिश्रेणिनाथं नुतमारणेन्द्रम् ॥
ओं ह्रीं आरणेन्द्राय ॥ ११ ॥

---

९ 'षष्ठ्यामिति' हा श्लोक म्हणून आनतेन्द्राची पूजा करावी. हा इंद्र दक्षिणदिशेच्या सहाव्या विमानांत राहतो व तीन श्रेणिबद्ध विमानांचा हा स्वामी आहे. याच्या ताब्यांत एका एका पटलातील ७०० शें सातशे विमानें आहेत. सहा पटलांचा हा अधिपति आहे.

१० 'षष्ठ्या पटल्यामिति' हा श्लोक म्हणून प्राणतेन्द्राची पूजा करावी. हा इंद्र उत्तर दिशेच्या सहाव्या विमानांत रहात असतो. प्राणतस्वर्गातील सहा ही पटलांत सातशे सातशे विमानें आहेत.

११ 'षष्ठ्यामिति' हा श्लोक म्हणून आरणेन्द्राची पूजा करावी. आरण स्वर्ग सहा पटलांचा आहे. एकेका पटलामध्यें सातशे सातशे विमानें आहेत. दक्षिण दिशेच्या सहाव्या विमानात रहात असतो. तीन श्रेणीचा हा अधिपति आहे.

षष्ठयां पटल्यां पटलेषु षट्सु श्वेतौकसां सप्तशतीयुतेषु ॥
उदीच्यषष्ठास्पदमाप्तमेतं श्रेणीशमर्चामि तमच्युतेन्द्रम् ॥

ओं ऱ्हीं अच्युतेन्द्राय ॥ १२ ॥

हस्तान्सप्त षडेव पंच चतुरस्त्रीनर्धयुक्तानथ। त्रीनुत्सेधमुशांति जैनमुनयो येषु द्वयोश्च द्वयोः ॥
तेमी सारसुखानुभावकलिता नंदंति चेंदंति च। स्वर्लक्ष्मीपतयः सदा विदधतां शांतिं सतामर्चिताः।
इष्टप्रार्थनापुरःसरं पूर्णाहूतिः ॥

इत्थं मारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥
सांगा स्ताद्धिकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं द्वात्रिंशदिन्द्राव्हयाः ॥
पूर्णांगां विधिपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहूतिं वोऽर्पये ॥

ओं ऱ्हीं द्वात्रिंशदिंद्रा इदमर्घ्यं यजामहे प्रतिगृह्यतां २ यजमानप्रभृतीनां शांतिं कुरुत २ स्वाहा ॥

---

१२ 'षष्ठ्यामिति' हा श्लोक म्हणून अच्युतेन्द्राची पूजा करावी. अच्युत स्वर्गांत सहाही पटलामध्ये सातशे सातशे विमानें आहेत. उत्तरेकडील सहाव्या विमानांत हा रहात असतो. सोळा स्वर्गामध्यें दोन दोन स्वर्गांची जोडी करावी. या प्रत्येक जोडीमध्यें क्रमानें देवांची उंची सात, सहा, पांच, साडेचार, चार, साडेतीन व तीन अशी आहे. इंद्र अतिसुखी आहेत. हे सर्व याजकांची शांति करोत. या प्रमाणें ३२ इंद्रांची पूजा झाल्यावर चौकोनी मंडलांत स्थापिलेल्या तिथिदेवांचे पूजन करावें.

इति द्वात्रिंशदिन्द्रार्चनम् ॥

अथ चतुरस्रमंडलस्थापितातिथिदेवार्चनविधानम् ॥

ये सांसिद्धिकदिव्यभूषणलसद्दिव्यांगदीप्त्युज्ज्वलाः ॥
ये शिष्टाष्टगुणाश्च येऽवधिमिता बोधं भवप्रत्ययम् ॥
ये नंदादितिथिप्रवर्तनविधौ दक्षाश्च यक्षादय—
स्तानेताञ्जिनयज्ञविघ्नविहतान्यक्षेण यक्ष्ये क्षमान् ॥
तिथिदेवतासमुदायपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥

ओं धर्माधर्मानुभोगपरिच्छिन्नपर्यंतासंख्यानप्रदेशलोकाकाशप्रतिप्रदेशैकैकव्यवस्थितरत्नराशिसंकाशवर्तनालक्षणकालाणुमुख्यकालबलोपबृंहितक्रियाविशेषपरिच्छिद्यमानसमयादिस्वरूपव्यवहारकालप्रभेदपंचदशतिथिस्वास्यत्वतन्निबंधनजयापजयलाभालाभादिसकललोकयात्राप्रवर्तनदक्षयक्षादितिथिदेवतानाम् । सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसमुपचितसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे । आवाहनादिपुरःसरं प्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय प्रथमचतुरस्रमंडले पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

'ये सांसिद्धिकेति' हा श्लोक म्हणून तिथिदेवतांची पूजा करण्यासाठी पूर्वीप्रमाणें विधि करावा. या तिथि देवतांच्या अंगावर स्वयंसिद्ध अलंकार असतात. यांना भवप्रत्यय अवधिज्ञान असते. नंदा, भद्रा वगैरे तिथींचें प्रवर्तन करण्यांत या प्रवीण असतात. व जिनयज्ञांतील विघ्नें ह्या दूर करितात.

अथ प्रत्येकपूजा ॥

ररक्ष यः क्ष्मात्रयवर्तिलोकं चिक्षेप कर्मारिमनक्षसौख्यः ॥
तत्पक्षपातं क्षपितान्तरायं यक्षं प्रयक्ष्येऽतितिथिप्रतीक्ष्यम् ॥ १ ॥

ओं ऱ्हीं यक्षाय ॥ १ ॥

वैश्वानरं देवमघेंधनानां वैश्वानराद्यष्टतनुं भजंतम् ॥
वैश्वानराशासाविधे यजामि वैश्वानराभिख्यमिमं तिथीशम् ॥ २ ॥

ओं ऱ्हीं वैश्वानराय ॥ २ ॥

मोहाव्हयं राक्षसमुद्भटं यः क्षिप्त्वा क्षयं मोक्षमुपाससाद ॥
तन्मार्गविघ्नक्षपणातिदक्षं यजामहे राक्षसतिथ्यधीशम् ॥ ३ ॥

ओं ऱ्हीं राक्षसाय ॥ ३ ॥

---

(१) 'ररक्ष' हा श्लोक म्हणून यक्ष नांवाच्या तिथिदेवाचे पूजन करावे. जो त्रैलोक्याला रक्षितो व कर्मांचा नाश करून ज्यानें आतींन्द्रिय सुख मिळविलें अशा जिनाची हा यक्ष भक्ति करितो.

(२) 'वैश्वानरमिति' हा श्लोक म्हणून वैश्वानराची पूजा करावी. जो कर्मरूपी लाकडें जाळण्याला वैश्वानरा प्रमाणें अर्थात् अग्निप्रमाणे आहे. व अग्नि, पवन, जल वगैरे आठ प्रकारच्या स्वरूपाचा जो आहे अशा जिनेश्वराची हा भक्ति करितो.

३) 'मोहाव्हयं' हा श्लोक म्हणून राक्षस नांवाच्या अतिथि देवाची पूजा करावी ज्याने मोहरूपी राक्षसाचा नाश करून मोक्षप्राप्ति करून घेतली त्या जिनेश्वराने सांगितलेल्या मोक्षमार्गामध्यें उत्पन्न झालेली विघ्नें हा दूर करितो

भव्याय यस्मै खलु राचत ५ ५..

ओं ऱ्हीं वैरोचनाय ॥

यः सेवते महाविद्यं विश्वविद्यामहेश्वरम् ॥

आप्तुकामो महाविद्यो महाविद्यं महामि तं ॥ १२ ॥

ओं ऱ्हीं महाविद्याय ॥

मारं जघानापरदुर्जयं यो माऽरं यमार्हन्त्यमयी जगाम ॥

मारं तमाराधयतां भजन्तं मारं तिर्थेशं महितं महामि ॥ १३ ॥

ओं ऱ्हीं माराय ॥

---

(११) 'दयादमेति' हा श्लोक म्हणून वैरोचनाची पूजा करावी. दया, इन्द्रियविजय, दान व रत्नत्रय यानें हा जैन धर्म युक्त आहे. यामध्यें कोणत्याही रीतीनें विरोध येत नाहीं. अशा रीतीचा जैनधर्म या वैरोचनाला आवडत असतो.

(१२) 'यः सेवते' हा श्लोक म्हणून महाविद्य नांवाच्या तिथिदेवाची पूजा करावी. केवलज्ञान धारण करणारा व सर्व विद्यांचा ईश अशा जिनेश्वराची ज्ञानलक्ष्मी प्राप्त होण्यासाठी हा यक्ष आराधना करीत असतो.

(१४) 'मारं जघानेति' हा श्लोक म्हणून मार नावाच्या तिथिदेवाची पूजा करावी. इतरांना अजेय अशा माराला अर्थात् मदनाला ज्यानें जिंकिलें. व जो मा म्हणजे लक्ष्मी तिला र म्हणजे देतो अर्थात् जो लक्ष्मीप्रदान करितो अशा जिनाची हा आराधना करितो.

तिथीश्वरो यः सुकुमारवृत्तिः समर्च्यतेऽसौ सुकुमारदेवः ॥ ७ ॥

ओं ऱ्हीं सुकुमाराय ॥

यतो जगत्पाति भवार्तिदावात्ततोखिलानां जगतां जिनेन्द्रम् ॥

पितामहं वै पितरं जिनेन्द्रं तिथीश्वरं तं पितरं धिनोमि ॥ ८ ॥

ओं ऱ्हीं पित्रे ॥

विश्वार्थविज्ञानमहांबुराशिं विश्वेक्षणं योर्चति विश्वमूर्तिं ॥

विश्वांतरायोरुतमोंशुमाली स विश्वमाली विधिनार्च्यतेऽयम् ॥ ९ ॥

ओं ऱ्हीं विश्वमालिने ॥

तिथिप्रवृत्याखिललोकयात्रां प्रवर्तयेद्यश्चतुरग्रषष्ठ्या ॥

युतं जिनेन्द्रं चमरीरुहैस्तं सेवेत चाये चमरं तिथीशम् ॥ १० ॥

ओं ऱ्हीं चमराय ॥

द्राची हा पूजा करितो.

(८) 'यतो जगदिति' हा श्लोक म्हणून पितृ नांवाच्या तिथिदेवाची पूजा करावी. संसारपीडेपासून त्रैलोक्याचे रक्षण करणाऱ्या पितामहास्वरूपी भगवंताची हा पूजा करितो.

(९) 'विश्वार्थविज्ञानेति' हा श्लोक म्हणून विश्वमालींची पूजा करावी. जो ज्ञानसमुद्र आहे, ज्याला सर्वत्र नेत्रें आहेत व जो विश्वव्यापी आहे. अशा जिनेशाची हा यक्ष आराधना करितो.

(१०) 'तिथिप्रवृत्याखिलेति' हा श्लोक म्हणून चमराची पूजा करावी. चौसष्ट कलांच्या उपदेशद्वारें जो सर्व लोकांचा व्यवहार चालवितो अशा जिनेश्वराची चवऱ्या वारून हा सेवा करितो.

दयादमत्यागसमाधिनिष्ठं जैनं मतं वीतसमस्तबाधम् ॥
भव्याय यस्मै खलु रोचते वै वैरोचनं तं प्रयजे तिथीशम् ॥११॥
ओं ऱ्हीं वैरोचनाय ॥

यः सेवते महाविद्यं विश्वविद्यामहेश्वरम् ॥
आप्तुकामो महाविद्यां महाविद्यं महामि तं ॥ १२ ॥
ओं ऱ्हीं महाविद्याय ॥

मारं जघानापरदुर्जयं यो माऽरं यमार्हन्त्यमथी जगाम ॥
मारं तमाराधयतां भजन्तं मारं तिथीशं महितं महामि ॥ १३ ॥
ओं ऱ्हीं माराय ॥

---

(११) 'दयादमेति' हा श्लोक म्हणून वैरोचनाची पूजा करावी. दया, इन्द्रियविजय, दान व रत्नत्रय यानें हा जैन धर्म युक्त आहे. यामध्यें कोणत्याही रीतीनें विरोध येत नाहीं. अशा रीतीचा जैनधर्म या वैरोचनाला आवडत असतो.

(१२) 'यः सेवते' हा श्लोक म्हणून महाविद्य नांवाच्या तिथिदेवाची पूजा करावी. केवलज्ञान धारण करणारा व सर्व विद्यांचा ईश अशा जिनेश्वराची ज्ञानलक्ष्मी प्राप्त होण्यासाठीं हा यक्ष आराधना करीत असतो.

(१४) 'मारं जघानेति' हा श्लोक म्हणून मार नांवाच्या तिथिदेवाची पूजा करावी. इतरांना अजेय अशा माराला अर्थात् मदनाला ज्यानें जिंकिलें. व जो मा म्हणजे लक्ष्मी तिला र म्हणजे देतो अर्थात् जो लक्ष्मीप्रदान करितो अशा जिनाची हा आराधना करितो.

विश्वार्थसार्थप्रतिबिंबबोधं विश्वात्मकं विश्वजनीनवृत्तिम् ॥
विश्वेश्वरं यो भजते जिनेन्द्रं विश्वेश्वरं तं नयजे तिथीशम् ॥१४॥

ओं ऱ्हीं विश्वेश्वराय ॥

आखडालार्च्य पदपुंडरीकं चंडेक्षुकोदंडजितो जिनस्य ॥
समाश्रितं खंडितविघ्नमिष्ट्या पिंडाशिनं मंडितमातनोमि ॥१५॥

ओं ऱ्हीं पिंडाशिने ॥

इत्थं सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥
सांगा स्ताड्किलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं सर्वे तिथीशाव्हयाः ॥
पूर्णांगां विधिपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोऽर्पये ॥

इष्टप्रार्थनापुरःसरं पूर्णाहुतिः ॥

इति तिथिदेवतार्चनविधानम् ॥

' विश्वार्थेति ' हा श्लोक म्हणून विश्वेश्वराची पूजा करावी. ज्याच्या ज्ञानांत जगाचें प्रतिबिंब पडलें आहे व जो सर्व जनतेचें हित करितो अशा विश्वेश्वराला अर्थात् जिनाला हा यक्ष भजत असतो.

' आखंडलार्च्यमिति ' हा श्लोक म्हणून पिंडाशिन् या तिथिदेवतेची पूजा करावी. मदनाला ज्यनें जिंकिलें आहे अशा जिनेश्वराच्या पायाची इंद्र पूजा करितात अशा जिनेश्वराच्या चरणांचा याने आश्रय केला आहे.

या प्रमाणें या तिथिदेवांची पूजा केली असतां हे श्रीजिनेश्वराच्या पूजेमध्ये उत्पन्न झालेलें विघ्न दूर करितात. या प्रमाणें इष्टप्रार्थना करून पूर्णाहुति द्यावी. तदनंतर चतुरस्रमंडलापैकी दुसऱ्या मंडलामध्ये स्थापिलेल्या ग्रहांचें अर्चन करावें ते या प्रमाणें:—

पुष्पैश्चारुजपादिभिः परिणतैर्नारंगमुख्यैः फलैः ॥
गंधैस्तैर्घुसृणादिभिः करलसत्पद्मं हरिद्राहकम् ॥
त्वामंचाम्यरुणैः पुरैः समुचितैस्त्वं नः प्रसन्नो भव ॥

ओं ऱ्हीं आदित्य आगच्छ २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं अत्र तिष्ठ २ ठठ । ओं ऱ्हीं मम सन्निहितो भव २ वषट् । आदित्याय स्वाहा । आदित्यपरिजनाय स्वाहा । आदित्यानुचराय स्वाहा । आदित्य-महत्तराय स्वाहा । अग्नये स्वाहा । अनिलाय स्वाहा । वरुणाय स्वाहा । प्रजापतये स्वाहा । ओं स्वाहा । भूः स्वाहा । भुवः स्वाहा । स्वः स्वाहा । ओं भूर्भुवः स्वः स्वाहा स्वधा । ओं आदित्याय स्वगणपरिवृताय इदमर्घ्यं, पाद्यं, गंधं, अक्षतान्, पुष्पं, दीपं, धूपं, चरुं, बलिं, फलं, स्वस्तिकं, यज्ञभागं च यजामहे प्रतिगृह्यता. २ स्वाहा इत्यादित्याव्हानम् । यस्यार्थं क्रियते पूजा स प्रसन्नोस्तु नः सदा ॥

पूर्वदक्षिणस्यां दिशि । त्वं देवदार्वादिजसाज्यधूपैर्हव्यैः सितैः किंशुकदारुसिध्दैः ॥

आव्हान स्थापन वगैरे करावें, आणि त्याची पूजा करावी. सूर्याची पूजा करितांना हे पदार्थ घ्यावे लागतात. रुइटीची लांकडें, सार, तूप, गूळ, मोदक, सुंदर जास्वंदी वगैरेची फुलें, नारिंग वगैरे फळें व केशर इत्यादिकांनी याची पूजा करावी.

'त्वं देवदार्वादिरिति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून चंद्राची पूजा करावी. देवदारूच्या सामिधा, तूप, धूप, पळसाच्या समिधा, पांढऱ्या वर्णाचे गंध पुष्प, अक्षता, दूध वगैरेनी चंद्रग्रहाची पूजा करावी. हा चंद्रग्रह या पूजेनें नेहमीं प्रसन्न राहो.

सवर्णगंधप्रसवाक्षताद्यैः क्षीरादिभिश्चंद्र यजे प्रसीद ॥
ओं ऱ्हीं सोम आगच्छ २ । सोमाय स्वाहा । ओं सोमाय स्वगणपरिवृताय इदमर्घ्यं ॥ २ ॥
दक्षिणस्यां दिशि । यजे कुजं खादिरकाष्ठभृष्टैर्गुडाज्यजुष्टैर्यवसक्तुवारैः॥
धूपैश्च रालामहिषादिगुग्गुलैरेलादिजैराज्ययुतैः सशूलम् ॥
ओं ऱ्हीं कुज आगच्छ २ संवौषट्० ॥ कुजाय स्वाहा ॥ ओं कुजाय इदमर्घ्यं० ॥
दक्षिणपश्चिमायां दिशि
अजस्थ सत्पुस्तकहस्तपीतयज्ञोपवीतेन्दुज गव्यदुग्धैः ॥
हव्यैरपामार्गसामत्सुसिद्धैरालाज्यधूपैः परिपूजये त्वाम् ॥
ओं ऱ्हीं बुध आगच्छ २ संवौषट् । बुधाय स्वाहा । ओं बुधाय इदमर्घ्यं० ॥
पश्चिमायां दिशि । कमंडलुं पुस्तकमक्षमालां बिभ्रद्गुरो पद्मगसोपवीत ॥
क्षैरेयमश्वत्थसमिच्छृतं त्वं भजाज्यवत्पीतसुवस्तुधूपम् ॥

' दक्षिणस्यां दिशि ' हा श्लोक म्हणून दक्षिणेकडील कोठयांत मंगलाची पूजा करावी. खैराच्या लाकडांच्या अग्नीने शिजविलेल्या सातूच्या पाठांनी याची पूजा करावी. या पिठांत गूळ व तूप मिसळलेले असावे. याच प्रमाणें धूप, राळ व म्हशा गुग्गुळ ज्यामध्ये इलायची वगैरे मिसळली आहे अशा पदार्थांनी पूजा करावी

' अजस्थमिति ' हा श्लोक म्हणून दक्षिण व पश्चिम यांच्या कोणांत बुधाची पूजा करावी. पिवळे यज्ञोपवीत, कापूर, गाईचे दूध, अघाडा, राळ तूप, धूप या पदार्थांनीं बुधाला अर्घ्य द्यावे.

' क्षैरेयामिति ' हा श्लोक म्हणून पश्चिमदिशेलागुरूची पूजा करावी. खीर, पिंपळाच्या समिधा, तूप व

ओं ऱ्हीं गुरो आगच्छ २ संवौषट् । गुरवे स्वाहा । ओं गुरवे इदमर्घ्यमित्यादि ॥

पश्चिमोत्तरस्यां दिशि ।

शुक्लोपवीतं फणिपाशमक्षमालां वहन्ददुर्रसंस्थ शुक्र ॥

गुडं यवान्नं भज फल्गुकाष्टशृतं सवर्णाक्षतगंधपुष्पम् ॥

ओं ऱ्हीं शुक्र आगच्छ २ संवौषट् । ओं शुक्राय स्वाहा । ओं शुक्राय इदमर्घ्यं ॥

उत्तरस्या दिशि । शनैश्चर 'श्यामतमोपवीत त्वं पूज्य नेपालजनैर्भजस्व ॥

शमीसमित्पक्वतिलाक्षतौघं ॥

ओं ऱ्हीं शनैश्चर आगच्छ २ संवौषट् । शनैश्चराय स्वाहा ॥

ओं ऱ्हीं शनैश्चराय इदमर्घ्यं ॥ ७ ॥

पूर्वोत्तरस्यां दिशि । द्विजार्चनाप्रीत विधुंतुद त्वं गोधूमचूर्णं च सकज्जलं च ॥

दूर्वां तथा गव्यपयोघृताक्तं लाक्षासुधूपं भज मे प्रसीद ॥

यांनी याची पूजा करावी.

'शुक्लोपवीतं' हा श्लोक ह्मणून पश्चिम व उत्तर या दोन दिशांच्या मध्यभागी शुक्राची पूजा करावी. गूळ, सातूचें अन्न, उंबराच्या समिधा, व शुक्राच्या वर्णासारखी अक्षता गंध व फुलें यांनी याला अर्घ्य द्यावें'

' शनैश्चरेति ' हा श्लोक ह्मणून उत्तर दिशेत शनीची पूजा करावी शनीला शमीच्या झाडाच्या समिधा, तीळ व अक्षता यांनी पूजा करावी.

'द्विजेति' हा श्लोक ह्मणून पूर्व उत्तरादिशांच्या मध्यें राहूची पूजा करावी. गव्हाचें पीठ, काजळ, दूर्वा, गाईचें

ओं ऱ्हीं राहो आगच्छ २ मंवौषट् । राहवे स्वाहा । ओं ऱ्हीं राहवे इदमर्घ्यं ॥

उर्ध्वायां दिशि ॥ केतो म ि म्ना निजविक्रियाया बहूद्भवत्केतुसहस्रदेहा ॥

माषादिकुल्माषमिमं सदर्भबिल्वाज्यधूपं भज मे प्रसीद ॥ ओं ऱ्हीं केतो आगच्छ २ संवौषट् । केतवे स्वाहा । ओं ऱ्हीं केतवे इदमर्घ्यं ॥

यवैस्तिलैः शालिभिरेव सप्तसप्तस्वमुष्टिप्रमितैर्विशुद्धैः ॥

होमं विधास्यामि समंत्रमंभःकुंडे ग्रहाणामिह सुप्रसत्त्यै ॥

ओं ऱ्हीं आदित्यमहाग्रह अमुकस्य शिवं कुरु २ स्वाहा । एवं सोमादिष्वपि योज्यम् ।

अर्कः पलाशः खदिरो मयूरोप्यश्वत्थफल्गू च शमी च दूर्वा ॥

कुशोऽप्यमीषां समिधो जुहोमि ग्रहप्रसादार्थमिहाग्निकुंडे ॥

ओं ऱ्हीं ऱ्ह आदित्यमहाग्रह अमुकस्य शिवं कुरु २ स्वाहा एवं सोमादि ॥

दूध, तूप, लाख व धूप यांनीं याची पूजा करावी.

'केतो महिम्ना' हा श्लोक ह्मणून ऊर्ध्वदिशेंत केतूची पूजा करावी. उडीद, कुळथ्या व दर्भ, बेल, तुप, धूप यांनीं याची पूजा करावी.

'यवैस्तिलैरिति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून सातु, तीळ, साळी, यांच्या प्रत्येकाच्या सात सातमुठी घेऊन जलकुंडामध्यें त्याची आहुति द्यावी. 'ओं ऱ्हीं आदित्य महाग्रह' वगैरे मंत्र ह्मणून याची आहुति द्यावी.

'अर्कःपलाशः' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मत्र ह्मणून रुइटी, पळस, खैर, अघाडा, पिंपळ, फाल्गुनी, सौंदड, पांढरी हरळी, दर्भ याच्या समिधाही प्रत्येक ग्रहांच्या प्रसन्नतेकारितां टाकाव्यात.

इत्थं सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥
सांगा स्ताद्धिकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं सूर्यादिसर्वग्रहाः ॥
पूर्णांगां विधिपूर्तिपूर्णपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोऽर्पये ॥ पूर्णार्घ्यः ॥
सूर्यः शौर्यगुणं शशी कुशलिता सन्मंगलं मंगलो ।
बुद्धिं तत्वबुधां बुधो वितरताज्जीवः शुभोज्जीवनम् ॥
शुक्रः शुक्लतरं यशोऽतिविपुलं मंदोप्यमंदश्रियम् ॥
राहुर्बाहुबलं महार्घ्यमहितः केतुर्महीकेतुताम् ॥
इष्टप्रार्थनाय पुष्पांजलिः ।

इति ग्रहार्चनविधानम् ॥

' इत्थं सारेति ' हा श्लोक म्हणून याना पूर्णार्घ्य द्यावे.

' सूर्यः शौर्यगुणमिति ' हा श्लोक म्हणून इष्टप्रार्थनेसाठी पुष्पांजलि करावी. सूर्य शौर्यगुणाला देवो, चंद्र निपुणत्व प्राप्त करून देवो. मंगल सन्मंगल करो. बुध विद्वानांना बुद्धि देवो. गुरु शुभजीवन अर्पण करो. शुक्र श्रेष्ठ कीर्ति अर्पण करो. शनि पुष्कळ संपत्ति अर्पण करो. राहु बाहुबल व केतु पृथ्वीमध्ये श्रेष्ठता समर्पण करो.

तृतीयमंडलामध्यें स्थापन केलेल्या यक्षांची पूजा.

अथ तृतीयमंडलस्थापितयक्षार्चनम् ।

यक्षान्यजामो जिनमार्गरक्षादक्षान्सदा भव्यजनैकपक्षान् ।
निर्दग्धनिःशेषविपक्षकक्षानत्यक्षयात्यक्षसुखे विलक्षान् ॥
गोमुखादिचतुर्विंशतियक्षसमुदायपूजाविधानाय पूर्वाविधिं विदध्यात् ॥ १ ॥

ओं कनककलधौतांजनालिघनालिघनाभश्यामश्वेतावदातधवलपांडुरपलाशलोहितप्रवालाभकालाभकालनीलासितचित्रसितारुणकृष्णश्याममुद्गप्रतिभानाम् । वृषभकरिशिखावलदंतावलवैनतेयमृगमृगेन्द्रकपोतकमठकंजोक्षासितपक्षमयूरमकरमत्स्यपोत्रिपतत्रिशंखकुंजरवृषवृषभपुष्पककच्छपाने — कपसमारूढानाम् ॥ भगवदादिब्रह्मादितीर्थकरापसव्यपार्श्वविहितविन्यासानाम् । अव्युत्पन्नतावच्छिन्नसम्यक्त्वसनाथजिनभजनैः शश्वदैहिकफलोपलिप्सया समुपास्यमानानाम् । स्वर्गापवर्गनिसर्गमार्गजिनमार्गप्रतिकूलानुकूलजननिग्रहसमग्रविधानदक्षप्रतीक्ष्यगोमुखादिचतुर्विंशतियक्षाणाम् । सकल-

---

(१) चोवीस यक्ष जिनमार्गाचे रक्षण करण्यात नेहमी दक्ष असतात. भव्य जनांच्या पक्षास हे अनुसरतात. जिनधर्म व त्यांचे प्रतिपालक यांच्या शत्रूंचा हे नाश करितात. यांची पूजा करण्याकरितां पूर्वीप्रमाणे विधि करावा. या यक्षाच्या शरीराचा वर्ण याप्रमाणे—सोनें, चांदी, अंजन, भुंगा मेघ भुंगा मेघ, काळारंग, पांढरा, पांढरा, पांढरा, पांढरा, तांबडा, पोवळें, काळा रंग, काळा रंग, नील रंग, काळारंग, चित्रविचित्र पांढरा, तांबडा, काळा, काळा, व मूग या पदार्थासारखा आहे. यांची वाहनें याप्रमाणें—बैल, हत्ती, मोर, हत्ती, गरुड, हरिण, सिंह, कबूतर, कासव, कमल, बैल, हंस, मोर, मगर, मासा, डुकर, पक्षी, शंख, हत्ती, बैल, बैल, पुष्पकविमान कासव, हत्ती. आदिनाथ वगैरे चोवीस तीर्थकराच्या उजव्या बाजूस राहून हे यक्ष यांची

संपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसमुचितरापर्याक्रमं यथाक्रमसु — पक्रमामहे । आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय तृतीयमंडले पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा ॥

वामान्योर्ध्वकरद्वयेन परशुं धत्तेऽक्षमालामधः ।
सव्यासव्यकरद्वयेन ललित यो बीजपूरं वरम् ॥
तं मूर्ध्ना कृतधर्मचक्रमनिशं गोवक्त्रकं गोमुखम् ॥
श्रीनाभेयजिनेंद्रपादकमलालोलालिमालापये ॥

ओं ह्रीं गोमुखाय ॥ १ ॥

चक्रं त्रिशूलं कमलं सृणिं वै । खड्गं च दंडं परशुं प्रधानं ।
बिभ्राणमिष्टाजितनाथपादं यजे महायक्ष चतुर्मुख त्वां ॥

ओं ह्रीं महाक्षाय ॥ २ ॥

सेवा करितात. ज्याचें सम्यग्दर्शन दृढ नसतें असे भव्यजीव ऐहिक फलाच्या आशेनें यांची पूजा करितात. अशा या यक्षांची जिनयज्ञामध्यें आलेली विघ्नें यांनीं दूर करावी. म्हणून मी पूजा करितो.

[१) ‘ वामान्योर्ध्वमिति ’ हा श्लोक म्हणून गोमुख यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष वर केलेल्या डाव्या दोन हातांनीं क्रमानें परशु व अक्षमाला धारण करितो व खालीं केलेल्या दोन हातांनीं बीजपूर नावाचें फळ धारण करितो. याच्या डोक्यावर धर्मचक्र असतें. याचें तोंड गाईच्या तोंडाप्रमाणें आहे. हा आदिनाथजिनाच्या चरणांचा भक्त आहे.

(२) ‘ चक्रमिति ’ हा श्लोक म्हणून महायक्षाची पूजा करावी. याच्या हातांत क्रमानें चक्र, त्रिशूल, क-

सव्यैः करैश्चक्रमासिं सृणिं यो दंडं त्रिशूलं सितकर्त्रिकां च ॥
अन्यैर्बिभर्ति श्रितसंभवं तं यजे त्रिनेत्रं त्रिमुखाख्ययक्षं ॥
ओं ऱ्हीं त्रिमुखाय ॥ ३ ॥
कोदंडसत्खेटकवामहस्तं वामान्यहस्तोद्धृनबाणखड्गं ॥
यक्षेश्वर त्वामभिनंदनार्हत्पादांब्जभृंगं प्रयजे प्रसीद ॥
ओं ऱ्हीं यक्षेश्वराय ॥ ४ ॥
ऊर्ध्वस्थिताभ्यां फणिनौ कराभ्यां अधःस्थिताभ्यां दधतं प्रदानम् ॥
फलं प्रयक्ष्ये सुमतीशभक्तं श्रीतुंबुरं सर्पमयोपवीतं ॥
ओं ऱ्हीं तुंबुराय ॥ ५ ॥

मल, अंकुश, तरवार, दंड व परशु हे पदार्थ आहेत. अजितनाथाचा हा भक्त आहे. याला चार मुखें आहेत.

(३) ‘ सव्यैः करैः ’ हा श्लोक ह्मणून त्रिमुखाची पूजा करावी. हा यक्ष उजव्या हातांनीं चक्र, खड्ग, अंकुश, आणि डाव्या हातांत दंड, त्रिशूल, व कातर हे पदार्थ धारण करितो. संभव जिनाचा हा पदभक्त आहे. याला तीन तोंडें आहेत.

(४) ‘ कोदंडसत्खेटकेति ’ हा श्लोक ह्मणून यक्षेश्वर नांवाच्या यक्षाची पूजा करावी. हा आपल्या डाव्या हातांत धनुष्य व ढाल धरतो व याच्या उजव्या हातांत बाण आणि तरवार आहे. हा अभिनंदन तीर्थकराचा सेवक आहे.

(५) ‘ उर्ध्वस्थिताभ्यामिति ’ हा श्लोक ह्मणून तुंबुर यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष सुमति तीर्थकराचा पदभक्त आहे. हा वर केलेल्या दोन हातामध्ये दोन सर्प धारण करितो खालीं केलेल्या दोन हातामध्ये प्रदान व फल धारण करितो. याच्या गळ्यांत सर्पाच्या आकृतीचें यज्ञोपवीत आहे.

खेटोभयोद्भासितसव्यहस्तं कुंतेष्टदानस्फुरितान्यपाणिम् ॥
पद्मप्रभश्रीपदपद्मभृंगं पुष्पाख्ययक्षेश्वरमर्चयामि ॥

ओं ऱ्हीं पुष्पयक्षाय ॥ ६ ॥

यमोग्रदंडोपमचंडदंडं सव्येन चासव्यकरेण शूलम् ॥
बिभ्राणमर्चामि सुपार्श्वभक्तं मातंगयक्षं कुटिलाननोग्रम् ॥

ओं ऱ्हीं मातंगयक्षाय ॥ ७ ॥

सव्येन धत्ते परशु फलं यस्तथाक्षमालां च वरं परेण ॥
करद्वयेन प्रयजे त्रिनेत्रं श्यामं तमिंदुप्रभभक्तिभारम् ॥

ओं ऱ्हीं श्यामाय ॥ ८ ॥

यजामहे शक्तिफलाक्षमालावरांकवामेतरहस्तयुग्मम् ॥

---

(६) ' खेटोभयोद्भासितमिति ' हा श्लोक ह्मणून पद्मप्रभ जिनाचा परमभक्त अशा पुष्पयक्षाची पूजा करावी. याच्या उजव्या दोन हातांत ढाल व डाव्या दोन हातांत भाला आणि वर हे आहेत.

(७) ' यमोग्रेति ' हा श्लोक ह्मणून सुपार्श्वभक्त अशा मातंग यक्षाची पूजा करावी. याच्या दोन हातांत दंड व शूल असतात.

(८) 'सव्येनेति' हा श्लोक ह्मणून चंद्रप्रभ जिनाच्या श्याम यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष आपल्या उजव्या दोन हातांत परशु, व डाव्या दोन हातांत अक्षमाला व वर असे पदार्थ धारण करितो याला तीन डोळे आहेत.

(९) ' यजामहे इति ' हा श्लोक ह्मणून पुष्पदंत जिनाच्या अजित यक्षाची पूजा करावी. याच्या डाव्या व

पुष्पेषुनिष्पेषकपुष्पदंतश्रीपादभक्ताजितयक्षनाथम् ॥

ओं ऱ्हीं अजितयक्षाय ॥ ९ ॥

सचापदंडोर्जितखेटवज्रसव्योद्धपाणिं नुतशतिलेशम् ॥

सव्यान्यहस्तेषु परश्वसीष्टदानं यजे ब्रह्मसमाख्ययक्षम् ॥

ओं ऱ्हीं ब्रह्मयक्षाय ॥ १० ॥

सव्यान्यहस्तोद्धृतसात्रिशूलदंडाक्षमालाफलमीश्वराख्यम् ॥

यक्षं त्रिनेत्रं परितर्पयामि श्रेयोजिनश्रीपददत्तचित्तम् ॥

ओं ऱ्हीं ईश्वरयक्षाय ॥ ११ ॥

हस्तैर्धनुर्बभ्रूफलानि सव्यैरन्यैरिषुं चारुगदां वरं च ॥

धरंतमर्चामि कुमारयक्षं त्रिविक्रमाराधितवासुपूज्यम् ॥

ओं ऱ्हीं कुमारयक्षाय ॥ १२ ॥

उजव्या हातांत शक्ति, फल, अक्षमाला व वर असे पदार्थ आहेत.

[१०] 'सचापेति' हा श्लोक ह्मणून ब्रह्मयक्षाची पूजा करावी. हा शीतल जिनाचा यक्ष आहे. हा डाव्या हातांनीं धनुष्य, दंड, ढाल, व वज्र धारण करितो उजव्या हातांनी परशु तरवार व वरदान हे धारण करितो.

[११] 'सव्येति' हा श्लोक ह्मणून ईश्वर नांवाच्या श्रेयान् जिनाच्या यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष डाव्या व उजव्या हातात त्रिशूल. दंड, अक्षामाला व फल हे पदार्थ धारण करितो

(१२) 'हस्तैरिति' हा श्लोक ह्मणून वासुपूज्य जिनाच्या कुमारयक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष डाव्या हातांनीं धनुष्य, बभ्रू व फल हे पदार्थ व उजव्या हातात बाण, गदा व वर हे पदार्थ धारण करितो.

ऊर्ध्वाष्टहस्तविलसत्परशुं चतुर्भिः खड्गामलाक्षमणिखेटकदंडमुद्राः ॥
शेषैःकरैश्च दधत विमलेशभक्तं नाम्नोर्थतः षण्मुखमर्चयामि ॥

ओं ऱ्हीं षण्मुखाय ॥ १३ ॥

सव्यैःकशाहलफलान्यपसव्यहस्तैर्बिभ्राणमंकुशसशूलसरोरुहाणि ॥
पातालक त्रिफणनागशिरस्त्रिवक्त्रमर्चाम्यनंतजिनमादरतोर्चयन्तम् ॥

ओं ऱ्हीं पातालयक्षाय ॥ १४ ॥

चक्रं पविं चांकुशमुद्वहन्तं सव्यैःपरैर्मुद्गरमक्षमालाम् ॥
वरं च ससेवितधर्मनाथं त्रिवक्त्रकं किन्नरमर्चयामि ॥ १५ ॥

ओं ऱ्हीं किन्नरयक्ष ॥

---

(१३) ' ऊर्ध्वाष्टेति ' हा श्लोक ह्मणून विमल जिनाच्या षण्मुख यक्षाची पूजा करावी. याला आठ हात आहेत त्यापैकी चार हातात परशु नावाचे शस्त्र आहे व बाकीच्या हातांत, तरवार, अक्षमाला, खेटक व दंड हे पदार्थ आहेत.

(१४) ' सव्यैः कशेति ' हा श्लोक ह्मणून अनंत जिनाच्या पाताल यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष आपल्या डाव्या हातानी चाबूक, हल नावाचें शस्त्र व फल आणि डाव्या हातांत अंकुश, कमल, व शूल हे पदार्थ धारण करितो.

१५ ' चक्रमिति ' हा श्लोक ह्मणून किन्नर यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष धर्मनाथजिनाचा सेवक आहे. याच्या हातांत चक्र, वज्र, अंकुश, मुद्गल, अक्षमाला व वर असे पदार्थ आहेत. याला तीन तोंडें आहेत.

पद्मं फलं संदधतं कराभ्यां अधःस्थिताभ्यामुपरिस्थिताभ्याम् ॥
वज्रं च चक्रं गरुडाव्हयं त्वामर्चामि शांतिश्रित वक्रवक्त्र ॥ १६ ॥
ओं ऱ्हीं गरुडाय ॥
उर्द्धद्विहस्तोद्धृतनागपाशमधोद्विहस्तास्थितचापबाणम् ।
गंधर्वयक्षेश्वर कुंथुनाथसेवोत्थितानंदथुमर्चये त्वाम ॥
ओं ऱ्हीं गंधर्वयक्षाय ॥ १७ ॥
सव्यैः करैरिह शरासनवज्रपाशसमुद्गगंकुशवरानपरैर्धरन्तम् ॥
बाणांबुजोरुफलमाल्यमहाक्षमालालीला यजाम्यरमितं त्रिदशं च खेंद्रं ॥
ओं ऱ्हीं खेन्द्राय ॥ १८ ॥

---

१६ 'पद्मं फलमिति' हा श्लोक म्हणून गरुड नांवाच्या यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष शांतिनाथ तीर्थकराचा पदभक्त आहे. हा आपल्या खाली असलेल्या दोन हातांत कमळ, फळ आणि वर केलेल्या दोन हातांत वज्र व चक्र धारण करितो. याचे तोंड वक्र आहे.

१७ 'उर्ध्वद्विहस्तेति' हा श्लोक म्हणून कुंथुनाथभक्त अशा गंधर्वयक्षाची पूजा करावी. हा आपल्या वरच्या दोन हातामध्यें नागपाश व खालच्या दोन हातांत धनुष्य व बाण धारण करितो.

१८ 'सव्यैरिति' हा श्लोक म्हणून खेंद्र नांवाच्या यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष अरजिनाचा भक्त आहे. याने आपल्या डाव्या पाच हातात धनुष्य, वज्रपाश, मुद्गर, अंकुश आणि वर व उजव्या हातांत बाण, कमळ, फल, माळा, व अक्षमाला हे पदार्थ धारण केले आहेत.

सव्यैः करैः फलककार्मुकदंडपद्मानन्यैः कृपाणशरपाशवरान्दधानं ॥
दुर्वारवीर्यचतुराननं पूजये त्वां श्रीमल्लिनाथपदभक्तकुबेरयक्षम् ॥

ओं ऱ्हीं कुबेराय ॥ १९ ॥

यजे जटाजूटतिरीटजुष्टविशिष्टभावाष्टमुखं त्रिनेत्रम् ॥
सखेटखड्गं सफलेष्टदानं श्रीसुव्रतेशो वरुणाख्ययक्षम् ॥

ओं ऱ्हीं वरुणयक्षाय ॥ २० ॥

यः खेटखड्गौ दृढचापबाणौ सृण्यंबुजे चक्रवरौ दधानः ॥
हस्ताष्टकेनोग्रचतुर्मुखं तं नमीशयक्ष भृकुटिं यजामि ॥

ओं ऱ्हीं भृकुटियक्षाय ॥ २१ ॥

घनं कुठारं च बिभर्ति दंडं सव्यैः फलैर्वज्रवरौ च योऽन्यैः ॥

---

१९ 'सव्यैः करैरिति' हा श्लोक ह्मणून मल्लिनाथजिनभक्त अशा कुबेर यक्षाची पूजा करावी हा दंड, पद्म, फल, धनुष्य हे डाव्या हातात व उजव्या हातात तरवार, बाण, पाश व वर हे पदार्थ धारण करितो. यास चार तोंडें आहेत.

२० 'यजे इति' हा श्लोक ह्मणून मुनिसुव्रत जिनाच्या वरुण यक्षाची पूजा करावी. याला आठ तोंडें आहेत व तीन डोळे आहेत. याच्या हातांत खेट (ढाल) तरवार, फल व दान हे पदार्थ आहेत

२१ 'यः खेटेति' हा श्लोक ह्मणून नमिजिनभक्त अशा भृकुटि यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष ढाल, तरवार, धनुष्य, बाण, अंकुश, कमल, चक्र व वर हे पदार्थ धारण करितो.

२२ 'घनमिति' हा श्लोक ह्मणून नेमिजिनाचा भक्त अशा गोमेध यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष ढाल

नाम् ॥ यजमानयाजकजनपदजनेश्वरादिविघ्नपरिहारद्वारेण सर्वज्ञयज्ञसहकारितां आचरंतीनाम् ॥ परमगंभीरामोघस्यात्कारलांछनजिनशासनविद्वेषिविशसनव्याजृंभणप्रभावचक्रचक्रेश्वरीप्रभृतिशासन देवतानाम् ॥ सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसमुचितसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे । आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय चतुर्थमंडले पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा ।

या देव्यूर्ध्वकरद्वयेन कुलिशं चक्राण्यधःस्थैः करैः ॥
अष्टाभिश्च फलं वरं करयुगेनाधत्त एवाथवा ॥
धत्ते चक्रयुगं फलं वरमिमां दोर्भिश्चतुर्भिःश्रिताम् ॥

रत्न, सोने, प्रवाल, सोनें, सोनें, सोने, पाचरत्न, सोने, हिरवा, हिरवा, पद्मरागरत्न, नीलरत्न याप्रमाणे यांचा रंग आहे.

या यक्षींची वाहनें या प्रमाणें आहेत.:—निळें कमळ, लोहासन, पक्षी, हंस, हत्ती, घोडा, बैल, रेडा, कासव, डुकर हरिण, मगर, अजगर, हंस, वाघ, मोर, डुकर, हंस, अष्टापद, काळा साप, मगर, सिंह, कुकुट सर्प, व हंस. वृषभादि चोवीस तीर्थकरांच्या डाव्या बाजूला यांचें स्थान असतें. त्या त्या तीर्थकराबरोबर यांची पूजा करावी. यजमान, पूजक वगैरेची विघ्नें ह्या दूर करितात व जिनेश्वराच्या पूजेमध्यें या मदत करितात. स्याद्वादाला धारण करणाऱ्या जिनशासनाचा द्वेष करणाऱ्यांचा या नाश करून जैनधर्माची प्रभावना करितात. यास्तव जिनयज्ञविघ्नपरिहार करण्याकरितां चतुर्थ मंडलामध्ये यांची पूजा करण्यासाठी पुष्पाक्षता क्षेपण करावे

१ 'या देव्यूर्ध्वकरेति' हा श्लोक म्हणून चक्रेश्वरीदेवीची जलादिकांनीं पूजा करावी. ही आदिनाथ जिनाच्या

ओं ऱ्हीं चामुंडि ॥१०

दोर्भिश्चतुर्भिर्द्रुघणं पयोजं त्वां बिभ्रतीं कुंभमभीष्टदानाम् ॥
श्रेयोजिनश्रीपदपद्मभृंगीं गौरीं यजे विघ्नविघातकारीम ॥ ११ ॥

ओं ऱ्हीं गोमेधयक्षि ॥११॥

लीलाबुजांकोपरि हस्तयुग्मामधोद्विहस्ते मुरालेष्टदानाम् ॥
त्वा वासुपूज्यप्रसितान्तरंगां गांधारि मान्ये बहु मानयामि ॥१२॥

ओं ऱ्हीं विद्युन्मालिनि ॥ १२ ॥

ऊर्ध्वेन हस्तद्वितयेन सर्पावधःस्थितेनोर्जितचापबाणौ ॥
यजे वहन्तीं विमलेशयक्षीं वेरोटिकां त्रोटितविघ्नकोटिम् ॥ १३ ॥

ओ ऱ्हीं विद्यादेवि ॥१३॥

हिनें धारण केले आहेत.

११ 'दोर्भिरिति' हा श्लोक ह्मणून गोमेधयक्षीचें जी श्रेयान् जिनाची भक्त आहे—पूजा करावी. हिचें दुसरें गौरी असें नांव आहे. ही आपल्या चार हातानीं मुद्गर, कमळ, कुंभ, इष्टदान हे पदार्थ धारण करिते.

१२ 'लीलांबुजेति' हा श्लोक ह्मणून वासुपुज्यजिनाच्या विद्युमालिनी शासनदेवतेची पूजा करावी. ही आपल्या दोन हातांत कमल धारण करिते व खालच्या हातांत मुसळ व इष्टदान धारण करिते.

१३ 'ऊर्ध्वेनेति' हा श्लोक ह्मणून विमलजिनाच्या वैरोटी यक्षीचे पूजन करावें. हिला विद्यादेवी हें ही नांव दिलें आहे ही वरच्या दोन हातांनी सर्प व खालच्या दोन हातांनी धनुष्य व बाण धारण करिते.

ताक्ष्यें तां पुरुतीर्थपालनपरां चक्रेश्वरीं संयजे ॥

ओं ऱ्हीं अप्रतिचक्रे चक्रेश्वरी आगच्छ २ संवौषट्० ॥ जलम् ॥ १ ॥

ऊर्ध्वद्विहस्तोद्धृतचक्रशंखां अधोद्विहस्ताभयदानमुद्राम् ॥

प्रभावयंतीमजितेशतीर्थं यजेऽरिधिक्कारिणि रोहिणि त्वाम् ॥

ओं ऱ्हीं अजिते ॥ २ ॥

धत्तेऽर्धचंद्रं परशुं फलं वै कृपाणपिंडीवरमादधानाम् ॥

यजामहे संभवनाथयक्षीं प्रज्ञप्तिसंज्ञां क्षपितारिशक्तिम् ॥

ओं ऱ्हीं नम्रेक्षि ॥ ३ ॥

या नागपाशं फलमक्षसूत्रं वरं बिभर्त्ति प्रवरप्रभावा ॥

तीर्थाचें पालन करितें. आपल्या वर असलेल्या दोन हातांनीं वज्र व खालच्या आठ हातांनीं फल वर, चक्र, वगैरे धारण करिते.

२ ' ऊर्ध्वमिति ' हा श्लोक म्हणून अजिता देवीची पूजा करावी. ही वरच्या दोन हातांनीं चक्र, शंख आणि खालच्या दोन हातांनीं अभयदान व मुद्रा धारण करिते. अजितजिनाच्या तीर्थाची रक्षा ही करिते हिचें रोहिणी असेंहि नांव आहे.

३ ' धत्ते इति ' हा श्लोक म्हणून नम्रेक्षि देवतेचें पूजन करावें. ही देवी आपल्या हातांत. परशु, फल, तरवार पिंडी वर हे धारण करिते संभवनाथजिनाची ही यक्षी आहे हिचें प्रज्ञप्ति असेंहि नांव आहे.

४ ' या नागपाशेति ' हा श्लोक म्हणून दुरितारि देवीचें पूजन करावें. ही अभिनंदन जिनाची यक्षी आहे

अधिज्यधन्वोत्तममातुलुंगं निशातबाणं दधतीष्टदानम् ॥
समर्चितानंतमति प्रसन्ना भूयादिहानंतजिनेशयक्षी ॥ १४ ॥

ओं ऱ्हीं विजृंभणि ॥ १४ ॥

अभोरुहं कार्मुकमिष्टदानं धत्तेंकुशं मार्गणमुत्पलं च ॥
दधाति वै धर्मजिनेशयक्षी या मानसीमां बहु मानयामि ॥ १५ ॥

ओं ऱ्हीं परभृते ॥१५॥

रथांगपाणिं फलपूरहस्तामीडीशयां दानकरामजेयाम् ॥
शांतीशपादांबुजदत्तचित्तां कांतां महामानसि मानये त्वाम् ॥१६॥

ओं ऱ्हीं कंदर्पादेवि ॥ १६ ॥

चक्र समाक्रांतविरोधिचक्रं शंखं स्वभुकारकृतारिभीतिम् ॥

---

१४ 'अधिज्यधन्वेति' हा श्लोक ह्मणून विजृंभणी देवीचे पूजन करावे. ही देवी धनुष्य, महाळुंग, तीक्ष्ण बाण, व दान हे धारण करिते. हिचें अनंतमति हेंहि नाव आहे व अनंत जिनाची ही यक्षी आहे.

१५ 'अंभोरुहमिति' हा श्लोक म्हणून परभृतायक्षीचे पूजन करावे. हिच्या हातात कमळ, धनुष्य, दान, अंकुश, बाण, निळे कमळ, हे पदार्थ आहेत. ही धर्म जिनाची भक्त आहे. हिचे मानसी असेंहि नांव आहे.

१६ 'रथांगपाणीमिति' हा श्लोक ह्मणून शांतिजिनाच्या कंदर्पादेवीची पूजा करावी. ही देवी चक्र, फलपूर, खड्ग व दान हे पदार्थ धारण करिते. हिचे महामानसी असेंहि नाव आहे.

१७ 'चक्रमिति' हा श्लोक ह्मणून गांधारीची पूजा करावी. ही आपल्या हातांत चक्र, शंख, तरवार, व वर

अत्युग्रखड्गं वरमादधानां यजे जयां कुंथुजिनेन्द्रयक्षीम् ॥१७॥
ओं ऱ्हीं गांधारिणि ॥ १७ ॥
स्वर्णाभां हंसगां सर्पमृगवज्रवरोद्धुराम् ॥
चाये तारावतीं त्रिंशच्चापोच्चप्रभुभाक्तिकाम् ॥१८॥
ओं ऱ्हीं कालिदेवि ॥ १८ ॥
हस्तद्वयेनोपरिमेन खेटं कृपाणमन्येन फलं प्रदानम् ॥
उद्बिभ्रती मल्लिजिनेंद्रयक्षी गृण्हातु पूजामपराजितेयम् ॥१९॥
ओं ऱ्हीं अनातजदेवि ॥
या खेटकं मंगलमातुलुंगं कृपाणमुग्रं वरमादधाति ॥
सा नः प्रसन्ना मुनिसुव्रतार्हद्भक्तास्तु भव्या बहुरूपिणीष्टया ॥

हे धारण करिते. कुंथुजिनाची ही भक्त आहे.

१८ 'स्वर्णेति' हा श्लोक म्हणून तारावतीची पूजा करावी. हिच्या हातांत सर्प, हरिण, वज्र, व वर हे पदार्थ आहेत. अरजिनाची ही भक्त आहे. हिचा सुवर्णाप्रमाणें वर्ण आहे व हिचें हंस वाहन आहे हिचें काली असेंहि नांव आहे.

१९ 'हस्तेति' हा श्लोक म्हणून अनजातदेवीची पूजा करावी. ही मल्लिजिनांची यक्षी आहे. हिचें अपराजिता असेंहि नांव आहे. ही आपल्या वर केलेल्या दोन हातांनीं ढाल व तलवार धारण करिते आणि खालच्या दोन हातांनी फल व प्रदान धारण करिते

२० 'या खेटकमिति' हा श्लोक म्हणून मुनिसुव्रतजिनाच्या सुगंधिनी शासनदेवतेचें पूजन करावें. हिचें

ओं ऱ्हीं सुगंधिनि ॥ २० ॥

इष्टयास्तु तुष्टा धृतयष्टिखेटसव्यद्विहस्तान्यकरद्वयेन ॥

दिव्याक्षमालामसिमादधानांचामुंडिकां श्रीनमिमानमन्तीम् ॥ २१ ॥

ओं ऱ्हीं कुसुममालिनि ॥

धत्ते वामकटौ प्रियंकरसुतं वामे करे मंजरी-

माम्रस्यान्यकरे शुभंकरतुजो हस्तं प्रशस्ते हरौ ॥

आस्ते भर्तृचरे महाम्रविटपिच्छायं श्रिताभीष्टदा ॥

याऽसौ तां नुतनेमिनाथपदयोर्नम्रामिहाम्रां यजे ॥ २२ ॥

ओं ऱ्हीं कुष्मांडिदेवि ॥

पाशाद्यन्वितषड्भुजारिजयदा ध्याता चतुर्विंशतिं ॥

बहुरूपिणी असेहि नांव आहे. हिच्या हातात ढाल, महाळुंग, तरवार व वर असे पदार्थ असतात.

२१ 'इष्टयेति' हा श्लोक म्हणून कुसुममालिनी देवतेचें पूजन करावें. ही नमिजिनाची भक्त आहे. हिचें चामुंडा असेंहि नांव आहे. ही डाव्या हातांत दंड व ढाल आणि उजव्या हातांत अक्षमाला व तरवार धारण करिते.

२२ 'धत्ते इति' हा श्लोक म्हणून नेमिनाथ जिनाच्या शासनदेवतेचें पूजन करावें. हिचें 'आंत्रा' असेंहि नांव आहे. हिनें आपल्या कडेवर प्रियंकर नावाच्या मुलास व शुभंकर नावाच्या मुलांस आपल्या हातीं घेतलें आहे. पूर्वी जो पति होता तोच हिचें या भवामध्यें सिंह वाहन झाला आहे. हिच्या हातांत आंब्याची मंजरी आहे व ही आंब्याच्या झाडाखाली उभी राहिली आहे. हिची कथा पुण्यास्रवपुराणांत पहावी.

शंखाद्यादिपुना [illegible] वा [illegible] ॥

[illegible] ना [illegible] —

पुष्पा वा [illegible] ॥ औं [illegible] ॥

निर्माणे वा पुष्प [illegible] ॥

[illegible] ॥

ओं [illegible] ॥

[illegible] ॥

[illegible] ॥

[illegible] ॥

प्रणाम [illegible] ॥

[illegible] पूर्णाहुतिः ॥ इति [illegible] ॥

२३ ' [illegible] ' [illegible] ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible]

२४ ' [illegible] ' [illegible]
[illegible]

२५ ' [illegible] ' [illegible]

॥ इति [illegible] ॥

अथ पंचममंडलस्थापितदिक्कन्यकार्चनविधानम् ॥

मेरोर्दक्षिणतो महाकुलकुभृत्पद्माकराभोरुह–
प्रासादस्थितिकाः शचीपतिवधूः श्रीन्हीधृतीरंबिकाः ॥
तथैवोत्तरतस्तथोत्तरसुरेड्गृह्यां च कीर्तिं धियं
लक्ष्मीं शांतिकरीं च शांतिमिह सत्पुष्टिं च पुष्टिं यजे ॥
श्र्यादिदेवीसमुदायपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥ १ ॥

ओं विविधमणिविचित्रितोभयपार्श्वहेमादिमयाहिमवदादिकुलाचलाधित्यकानादिसिद्धपद्मादिसरोवरांतरसामानिकपरिषदध्युषितपरिवारवारिजपरीतपुष्करमध्यशारदशशांकविशदप्रासादनिवासिनीनाम् ॥ कांतिलज्जाधैर्यजिनार्यादिकीर्तनलोकोत्तरज्ञानत्रिवर्गसाधनांगव्यापकत्वधर्मानर्हन्मातुरापादयंतीनाम् । श्रीन्हीधृतिकीर्तिबुद्धिलक्ष्मीनामदेवीनाम् । अलक्ष्यशचीप्रत्यक्षान्यलक्ष्यालक्ष्यांगमंगलश्र्यादिदेवीविहितजिनमातृभोगादिविघ्नोपशमनादिमनोनिर्वृतिनिर्वर्तकशांतिदेवीसहितानाम् ॥ प्रतिफलितेंदुबिंबादर्शसन्निभोदराजिनांबिकांगभर्तृगुणभोगभक्तादिपुष्टिविधायिपुष्टिदेवीसमन्वितानाम् । पीतारुणपीत-

---

१ 'मेरोरिति' हा श्लोक म्हणून श्र्यादि देवींची पूजा करण्याकरितां पूर्व विधि करावा. मेरूच्या दक्षिणे कडील जे कुलाचल पर्वत अर्थात् हिमवान्, महाहिमवान्, निषध, यावर जी सरोवर आहेत त्यांतील कमलामध्यें श्री, न्ही, व धृति या देवतांचे महाल आहेत. या तीन देवता सौधर्म इंद्राच्या पत्नी आहेत. मेरु पर्वताच्या उत्तरला नील, रुक्मि व शिखरी असे कुलाचल पर्वत आहेत, त्यावर असलेल्या सरोवरांतील कमलामध्यें कीर्ति, बुद्धि व लक्ष्मी या देवी राहतात. या उत्तरेन्द्राच्या स्त्रिया होत. शांति व पुष्टि अशाही दोन देवी आहेत. या मातेची सेवा करितात,

शातकुंभकांचनकनकतपनीयहिरण्यप्रभापवनानाम् । पुष्पमुखकलशहस्तानामष्टदिक्कुमारीणां । सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमात्राहनादिपुरःसरसमुचितसपर्याक्रमं यथाक्रमं पंचममंडलेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ पृथगिष्टिः ।

श्रियं नरागोचरकांतिरूपश्रियं जगन्मातरि योजयन्तीम् ॥
संफुल्लफुल्लाननशातकुंभकुंभांकहस्तां विधिना धिनोमि ॥ १ ॥

ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशहस्ते श्रीदेवि आगच्छ २ । संवौषट् ॥ जलम् ॥

ऱ्हियं लसद्बोधसहायसौम्यऱ्हियं जिनांबाधृतिपोपयंतीम् ॥
संफुल्ल० ॥ ओं ऱ्हीं रक्तवर्णे० ऱ्हीदेवि ॥ २ ॥

मातेला भोगाच्या सामग्री पुरवितात. विघ्न दूर करितात तिचे मन संतुष्ट करितात. या देवतांचा वर्ण पिवळा, तांबडा, पिंवळा, पिवळा, पिंवळा, पिवळा, पिंवळा, पिंवळा असा आहे. ज्याच्या मुखावर पुष्प आहे असा कलश ह्या हातांत धारण करितात. यांचें जिनयज्ञ निर्विघ्न पार पडावा ह्मणून मी आव्हान करितो

'ओं विविधेति' मंत्र ह्मणून पांचव्या मंडलामध्ये पुष्पाक्षताक्षेपण करावें. आतां प्रत्येक पूजा.

१ 'श्रियमिति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून श्रीदेवीचें आव्हान वगैरे करून तिला जलादि अर्घ्य द्यावें ही श्रीदेवी जिनेश्वराच्या मातेच्या ठिकाणी मनुष्यामध्यें न आढळून येणारी अशी दिव्यकांति योजित असते. या देवीला चार हात असतात.

२ 'ऱ्हियमिति' हा श्लोक म्हणून ऱ्ही देवीची पूजा करावी. ही देवता जिनमातेमध्ये ज्ञानाने संयुक्त अशी लाज उत्पन्न करिते.

धृतिं ससामानिकदिक्कुमारीं धृतिं जिनेशो जननीं नयन्तीम् ॥
संफुल्ल० ॥ ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे धृतिदेवि ॥ ३ ॥
कीर्तिं जिनेंद्रस्तननादिरूपां कीर्तिं विभोर्मातरि रांजयंतीम् ॥
संफुल्ल० ॥ ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे कीर्तिदेवि ॥ ४ ॥
बुद्धिं प्रबुद्धाखिललोकयात्रां बुद्धिं नयतीं जननीं जिनानाम् ॥
संफुल्ल० ॥ ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे बुद्धिदेवि ॥ ५ ॥
लक्ष्मीं त्रिवर्गोचितसाधनार्त्तां लक्ष्मीं प्रभोर्मातरि साधयन्तीम् ॥
संफुल्ल० ॥ ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे लक्ष्मीदेवि ॥ ६ ॥
शांति मनोनिर्वृतिमंतरायशांतिं च जैनी जननीं नयन्तीम् ॥

३ 'धृतिमिति' हा श्लोक ह्मणून या धृतिदेवतेची पूजा करावी ही देवता जिनाच्या मातेच्या ठिकाणी संतोष उत्पन्न करिते.

४ 'कीर्तिमिति' हा श्लोक ह्मणून कीर्तिदेवतेची पूजा करावी. जिनेन्द्रस्तवनादिरूप कीर्तीची योजना ही देवता मातेच्या ठिकाणी करिते.

५ 'बुद्धिमिति' हा श्लोक ह्मणून बुद्धिदेवतेची पूजा करावी. ही देवता सगळ्या जगाचें ज्ञान मातेच्या ठिकाणीं योजित असते.

६ 'लक्ष्मीमिति' हा श्लोक ह्मणून लक्ष्मीदेवतेचें पूजन करावें. ही देवता त्रिवर्गसाधनाला समर्थ अशी लक्ष्मी जिनमातेच्या ठिकाणी योजित असते.

'शांतिमिति' हा श्लोक ह्मणून शांति देवतेची पूजा करावी. ही देवता जिनमातेच्या ठिकाणी मनःसमाधान

संफुल्ल० ॥ ओं न्हीं सुवर्णवर्णे शांतिदेवि ॥ ७ ॥

पुष्टिं जिनांबावपुरादिपूचैः पुष्टिं विशिष्टानुपपादयंतीम् ॥ ८ ॥

संफुल्ल० ॥ ओं न्हीं सुवर्णवर्णे० पुष्टिदेवि ॥ ८ ॥

इत्थं सारसपर्ययाद्य महिना यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥

सांगा स्ताद्विकलापि मोहनुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥

सर्वज्ञाध्वरविघ्नसाह्नन दत्तं सर्वाश्च दिक्कन्यकाः ॥

पूर्णांगा विधिपूर्तिपूर्गफलदा पूर्णाहुतिं वोर्पये ॥ ९ ॥

इष्टप्रार्थनापुरःसरं पूर्णाहुतिः । ९ ॥

इति दिक्कन्यकार्चनम् ॥

अथ तत्रैव मंडले दिक्पालकार्चनविधानम् ॥

एतत्सर्वजनीनजैनसवनप्रत्यूहविध्वंसनप्रोद्भूताप्रतिमप्रभावविहितप्रख्यातपूजांचितान् ॥

उत्पन्न करिते.

८ 'पुष्टिमिति' हा श्लोक म्हणून पुष्टिदेवतेची पूजा करावी. ही देवता जिनमातेच्या शरीरांत पुष्टि उत्पन्न करिते.

९ 'इत्थमिति' हा श्लोक म्हणून इष्टप्रार्थनापुरःसर पूर्णाहुति द्यावी.

'एतत्सर्वेति' हा श्लोक म्हणून दिक्पालांची पूजा करण्याकरितां पूर्वविधि करावा हे दिक्पाल जिनपूजेंतील विघ्न दूर करितात. म्हणून यांचे पूजन करावे. या दिक्पालांची नावे या प्रमाणें— इंद्र, अग्नि, यम, राक्षस, वरुण,

स्वस्वातुच्छपरिच्छदानिहदशामन्याप्रधृष्यामितान्दिक्पालाञ्जगदेकपालकजिनाधीशाध्वरे व्याव्हये ॥१॥

दिक्पालकसमुदायपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥

ओं विमलकलधौतखचितमणिमयाभरणभूषितैरावतच्छागरक्ताक्षऋक्षकरिमकरतुरगपुष्पकपुष्टांगशाक्कराकारवाहनारूढानाम् ॥ ।नितांतचारुचामीकरातिबालभास्कराजनपुंजतमस्तोमसुधाकरसुवर्णस्वर्णशंशांकसंकाशशरीरप्रभाभिरामाणाम् ॥ कुलिशजाज्वलज्वालाजालप्रचंडदंडमुद्गराहिपाशपादपशक्तित्रिशूलाप्रतिहतप्रभावप्रहरणानाम् । कमनीयकामिनीकुलललामशचीस्वाहाछायानैर्ऋतिवरुणानीवायुवेगीधनदेवीपार्वतीनाममहादेवीमुखांबुजदत्तदृष्टीनाम् ॥ पाकशासनपावककृतान्तकौणपपाशपाणिपवनपार्वतीशसखपार्वतीप्रियाभिधानलोकपालानाम् ॥ कूर्मगतासितांगसांकुशपद्मावतीप्रियफणीशकंठीरवारूढपांडुरतनुकुंतकररोहिणीजीवितेश्वरसहितानाम् ॥ सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थ—मावाहनादिपुरःसरसमुचितसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे । आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पंचममंडले पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

वायु, कुबेर, महादेव अशी आहेत.यांची वाहनें ऐरावत, मेंढा, रेडा, अस्वल, मगर (हत्तीच्या आकृतीचा) घोडा, पुष्पक व पुष्ट बैल अशी आहेत. यांच्या शरीराचा रंग सोनें, बालसूर्य, काजळ, अंधार, चंद्र, सोनें, सोनें, चंद्र या प्रमाणे आहे यांची आयुधें — वज्र, अग्निज्वाला, दंड, मुद्गर, नागपाश, वृक्ष, शक्ति, त्रिशूल, अशीं आहेत हीं आयुधें अतिशय प्रभावशाली आहेत. यांच्या स्त्रियांची नावें. यथाक्रमें-- शची, स्वाहा, छाया, नैऋति, वरुणानी, वायुवेगी, धनदेवी, व पार्वती अशी होत. या सर्व परिवारासहित या दिक्पालकाना मी आवाहनादि पुरःसर बोलावितो हे येऊन जिनेश्वरपूजेंतील सर्व विघ्न नाहींशीं करोत. असे म्हणून पांचव्या मंडलामध्यें पुष्पाक्षताचें क्षेपण करावें.

अथ प्रत्येकपूजा ।

देहप्रभाद्विगुणभूषणदिव्यदीप्तिर्व्यालिप्तदिग्विवरमंतरितांतरायम् ॥
वज्रायुधं निजवधूवदनाब्जनेत्रं व्याव्हानये नुतजिनेन्द्रमहे महेंद्रम् ॥
ओं ऱ्हीं इंद्र आगच्छ २ संवौषट् इत्यादि ॥ इंद्राय स्वाहा इंद्राय इदमर्घ्यं० ॥

शोणभ्रूश्मश्रुकेशांबकमरुणरुचं जाज्वलज्वालशक्तिं
कुंडीं वामेक्षमालामितरकरतले बिभ्रतं सोपवीतम् ॥
स्वाहायुक्तं नियुक्तं जिनयजनविधेर्दीपधूपादिकारे ।
सद्वेदाघोपिसम्यावृतमनलमलकारसारं यजेऽहम् ॥

ओं ऱ्हीं अग्ने ॥ २ ॥

भृंगांगासितभूरिभंगुरजटाजूटं शिखाडंबरो--
द्विदंडोड्डमरं प्रचंडफणिभृत्सन्मंडनैर्मंडितम्
छायातुच्छमुखेन्दुसच्छविकृतानंदं सकालच्छविं ॥

---

१ 'देहप्रभेति' हा श्लोक ह्मणून इंद्राचे आव्हान करून अर्घ्य अर्पण करावें.

२ 'शोणभूरिति' हा श्लोक ह्मणून अग्नीचे आव्हान वगैरे करावें. आणि त्याला अर्घ्य द्यावें. अग्नीच्या भुवया, दाढी, केश व डोळे हे पिंगट आहेत. याची देहकांति तांबडी आहे. हा उजव्या हातांत कमंडलु व डाव्या हातांत अक्षमाळा धारण करितो. यान्या गळ्यामध्ये यज्ञोपवीत आहे.

३ 'भृंगांगेति' हा श्लोक ह्मणून यमाचे आव्हान करून त्यास अर्घ्य द्यावें. यान्या मस्तकावर जटाजूट आहेत.

कालं कालजकालधर्मरहिताधीशाध्वरे व्याव्हये ॥

ओं ऱ्हीं यम ॥ ३ ॥

कटकमुकुटमुद्राहारकेयूरमुख्याभरणकिरणभारोद्भासिताशांतरालम् ॥

असितलसितकांतिं मुद्गरास्त्रं च रात्रिंचरपरिवृतमेतं व्याव्हये नैऋतीशम् ॥

ओं ऱ्हीं नैऋत्य ॥ ४ ॥

मुक्ताफलात्युज्ज्वलविद्रुमानुम्यूनप्रभूताभरणाभिरामम् ।

भीमाहिपाशं वरुणान्यधीशं यागेत्र यादःपतिमाव्हयामि ॥

ओं ऱ्हीं वरुण ॥ ५ ॥

चलद्विपुलभूरुहं कलितविस्फुरद्भूषणं ॥ लसन्मधुकरच्छविं चलितगात्रयंलोत्करं ॥

जगत्त्रितयजीवनं विरचिताखिलार्थेतरं ॥ समीरणमिहाव्हये समदवायुवेगीयुतम् ॥

ओं ऱ्हीं पवन ॥ ६ ॥

सर्पाकृति भूषणानी हा सुंदर दिसतो.

४ ‘ कटकेति ’ हा श्लोक म्हणून नैऋत्याची पूजा करावी. यान्गा अगावर कडे, मुकुट, अंगठ्या, हार वगैरे अलंकार आहेत व त्याचा प्रकाश सर्वत्र पडतो. या दिक्पालाची कांति कृष्ण आहे.

५ ‘ मुक्ताफलेति ’ हा श्लोक म्हणून वरुणाची पूजा करावी. हा दिक्पाल मोत्याचे व पोवळ्याचे अलंकार घालतो. याच्या हातांत नागपाश आहेत. या जिनपूजेत मी याला बोलावतो.

६ ‘ चलदिति ’ हा श्लोक म्हणून पवनाची पूजा करावी. याचे वृक्ष हे शस्त्र आहे. याचा वर्ण सुंग्यासारखा आहे. हा त्रैलोक्याचें जीवन आहे. याच्या स्त्रीचें वायुवेगी असें नांव आहे.

निधनरहितमुक्ताभूषणप्रौढवेषं । धनमुखनिजदेवीसन्मुखांभोजभृंगम् ॥
धनदमिह धनद्ध्यै सेव्यमाऽऽह्वानयेऽह । निधननिपुणशक्तिं विद्विपामुद्वहन्तम् ॥

ओं ऱ्हीं कुबेर ॥ ७ ॥

कंकलीद्रुमपल्लवच्छविजटाजूटार्धचंद्रप्रभा
सांद्रीभूतभुजंगभूषणफणारत्नप्रभाभासुरम् ॥
भालाभीलविलोचनानलशिखातीक्ष्णत्रिशूलायुधम् ।
पार्वत्या धवमाह्वये गणवृतं दक्षाध्वरेऽध्वंसिनम् ॥

ओं ऱ्हीं ईशान ॥ ८ ॥

स्फटापरिगतारुणद्युमाणिबिंबशुंभन्माणि—
प्रभापटलपाटलीकृतासितांगविभ्राजितम् ॥
धृताकुशमनंकुशं सुगुणराज्ञपद्मायुतम ॥

७ ‘ निधनेति ’ हा श्लोक म्हणून कुबेराची पूजा करावी. हा जिनपूजेमध्यें विघ्न करणाऱ्यांचा नाश करितो.

८ ‘ कंकलीति ’ हा श्लोक म्हणून ईशानाला अर्घ्य द्यावे. याच्या जटा अशोक वृक्षाच्या पानाप्रमाणे आहेत. याच्या मस्तकावर अर्धचंद्र आहे. सर्पभूषणे हा धारण करितो. याच्या तिसऱ्या डोळ्यातून अग्नीची ज्वाला निघते. याच्या हातात त्रिशूल आहे. याची पार्वती ही स्त्री आहे.

९ ‘ स्फटेति ’ हा श्लोक म्हणून धरणेन्द्राची पूजा करावी हा दिक्पाल नागदेवांनी युक्त आहे. याच्या फणावर मणि असल्यामुळें ते सुर्याप्रमाणे चकाकतात. याच्या हातांत अकुश आहे व याची पत्नी पद्मा आहे. तिच्या

फणाधरगणावृतं फणिमहींद्रमाव्हानये ॥ ओं ऱ्हीं धरणेन्द्र ॥९॥

जिनगुणमणिमालां मौक्तिकानां च मालां

कुमुदकुसुममालां रोहिणीदृष्टिमालाम् ॥

चिरमुरसि धरंतं कुंदभासं सकुंतं

कविनुतगुणरुंद्रं चंद्रमाव्हानयेऽहम् ॥ ओं ऱ्हीं सोम ॥ १० ॥

दिक्पालकानिति समर्च्य यवान्विता ये

गोधूममुद्गचणकाढकशालिमाषाः ॥

तत्सप्तधान्यकृतमुष्टिभिरंबुकुंडे ।

सप्ताहुतीरिह दधे पृथगेव तेभ्यः ॥ ११ ॥

ओं ऑ क्रों ऱ्हीं इंद्राय स्वाहा । ओं ऑ अग्नये स्वाहा । ओं ऑ यमाय स्वाहा । ओं ऑ नैऋत्याय स्वाहा । ओं ऑ वरुणाय स्वाहा । ओं ऑ पवनाय स्वाहा । ओं ऑ धनदाय स्वाहा । ओं ऑ ईशानाय स्वाहा । ओं ऑ धरणेन्द्राय स्वाहा ॥ ओं ऑ सोमाय स्वाहा ॥ इत्याहुतयः ॥

हातांत कमल आहे.

(१०) 'जिनगुणेति' हा श्लोक म्हणून चंद्राचें आव्हान वगैरे करावें. हा दिक्पाल आपल्या गळयांत जिनगुणांची माळा घालतो. मोत्यांची व कमलांची माळा घालतो. याच्या हातांत माला आहे. कवि याच्या गुणांची प्रशंसा करितात.

(११) 'दिक्पालकानिति' हा श्लोक म्हणून या दश दिक्पालकांना सप्तधान्यांच्या मुठींनी जलहोमामध्यें सात सात आहुती घालाव्यात. सात धान्यें जव, गहूं, मूग, हरभरे, तुरी, साळी, व उडीद अशीं आहेत.

इत्थं सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥
सांगा स्ताद्विकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत हतं सर्वेपि दिक्पालकाः ॥
पूर्णांगां विधिपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोर्पये ॥ १२ ॥

इति दिक्पालकार्चनम् ॥

अथ द्वारपालानुकूलनं ॥

सोमं जिनेंद्राध्वरवार्धिसोमं यमं यमाभीलमसज्जनानाम् ॥
निवारणोत्कं वरुणं विपत्तेर्यजामि वीरैकवर कुबेरम् ॥
सोमादिद्वारपालसांमुख्यविधानाय द्वारेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

ओं सर्वाभीष्टफलदाविशिष्टेष्टजिनेष्टियष्टयाजकराजराष्ट्रचतुःसंघविघ्नविघातनाखंडितचंडि-

---

(१२) 'इत्थमिति' हा श्लोक म्हणून इष्टप्रार्थना करून आहुति द्याव्यात.

आतां द्वारपालानुकूलनविधि ॥

(१) 'सोममिति' हा श्लोक म्हणून पूर्वादि दिशाच्या द्वारपालांना अनुकूल करून घ्यावे. सोम, यम, वरुण, व कुबेर अशीं यांचीं नांवें आहेत जिनेश्वराच्या पूजारूपी समुद्राला हा सोम चंद्रासारखा आहे. यम हा दुष्टांना यमासारखा आहे. वरुण हा सज्जनांची संकटें दूर करितो. व कुबेर हा अतिशूर आहे या सर्वांची मी पूजा करितो असें म्हणून द्वारावर पुष्पाक्षतांचें क्षेपण करावें.

'ओं सर्वाभीष्ट' हा मंत्र म्हणून सोम, यम, वरुण, कुबेर या चार द्वारपालांचे आवाहन स्थापन वगैरे करावें. व

माडंबरकोदंडदंडधरदंडायमानदंडकुंडलीशपाशप्रचंडगदामंडितभुजादंडपूजामंडलपूर्वादिद्वारपालनप्रयुक्तद्वारपालकानाम् ॥ सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसर समुचितसपर्याक्रमं यथाक्रमं उपक्रमामहे ॥ आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय द्वारेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ अथ पृथगिष्टिः ॥

प्राग्द्वारमस्या जिनयज्ञवेद्या रक्षंतमेनं प्रयजामि सोमम् ॥

ओं ऱ्हीं धनुर्धराय अर २ त्वर २ हूं सोम आगच्छ २ संवौपट् ।

ओं ऱ्हीं सोमाय इदमर्घ्यम् ॥ १ ॥

यो दंडितारातिसमस्तदंडं दंडं धरॅश्चंडसुरैः परीतः ॥

रक्षत्यपाच्यं जिनयज्ञवेद्या द्वारं तमेनं यममर्चयामि ॥ २ ॥

ओं ऱ्हीं दंडधराय २ अर २ त्वर हूं यम आगच्छागच्छ २ संवौषट् ।

ओं ऱ्हीं यमाय इदमर्घ्यम् ॥

हालाहलज्वालजटालभालाभलाहिपाशं सुरवीरसैन्यम् ॥

हें सूचित करण्याकरितां चार द्वारावर पुष्पाक्षताक्षेपण करावे.

१ 'कोदंडेति' हा श्लोक म्हणून सोम द्वारपालाला पूर्वद्वारी अर्घ्य द्यावें. या द्वारपालानें आपल्या हातांत धनुष्य घेतलेलें आहे.

२ 'यो दंडितारातिरिति' हा श्लोक म्हणून यमाचें आवाहन वगैरे करावे. यमाच्या हातांत दंड आहे. हा दक्षिण दिशेचा द्वारपाल आहे.

३ 'हालाहलेति' हा श्लोक म्हणून वरुणाला आव्हान वगैरे विधि करावा. याच्या हातांत पाश आहेत. व

अथ वेद्याः पूर्वादिमहादिक्षु यक्षचतुष्टयार्चनम् ॥

विजयं वैजयन्तं च जयंतमपराजितं
यक्षं यक्ष्येत्र पूर्वादिमहादिक्षु यथाक्रमम् ॥ १ ॥
आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय वेद्याः पूर्वादिमहादिक्षु
पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

अथ प्रत्येकपूजा ।

मोहारिविजयोद्भूतत्रैलोक्यविजयं विभुम् ॥
भजंतं विजयं यक्षं यक्ष्ये प्राग्दिग्वधूवरम् ॥
ओं ह्म्ल्व्र्यूं विं विजययक्ष बलिं गृहाण २ स्वाहा ॥ १ ॥
भजंतं त्रिजगन्नाथं दशोच्चैर्वैजयंतिकम् ।
वैजयन्तं यजे यक्षं अपाचीदिग्वधूवरम् ॥ २ ॥

वेदीच्या पूर्वादि चार दिशेमध्यें चार यक्षांचे अर्चन करणें. त्याचा विधि याप्रमाणेः—

'विजयेति' हा श्लोक म्हणून विजय, वैजयंत, जयंत व अपराजित या चार यक्षांची पूजा करण्याचें सूचन करण्याकरिता वेदीच्या पूर्वादिदिशांत पुष्पाक्षताक्षेपण करावें.

१ 'मोहारीति' हा श्लोक म्हणून विजय यक्षाचें पूजन करून पूर्व दिशेस बलि अर्पण करावा. मोहावर विजय मिळविणाऱ्या जिनेश्वराची हा उपासना करितो म्हणून याचें विजय हें नांव योग्य आहे.

२ 'भजंतमिति' हा श्लोक म्हणून दक्षिण दिशेचा अधिपति अशा वैजयंत यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष

ओं ह्म्ल्व्र्यूं वें वज्रयंत० ॥ २ ॥

जयंतं जितमंहासि जयंतं जिनविद्विषः ॥

जयंतं प्रयजे यक्षं प्रतीचीदिग्वधूवरम् ॥ ३ ॥

ओं ह्म्ल्व्र्यूं जं जयत० ॥

आराधयन्तमाराध्यं जगतामपराजितम् ॥

यजे ऽपराजितं यक्षं उदीचीदिग्वधूवरम् ॥ ४ ॥

ओं ह्म्ल्व्र्यूं अं अपराजित० ॥

इत्थं सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥

सांगा स्ताह्निकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रमादाद्यियम् ॥

सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत हतं दिग्वासियक्षेश्वराः

माला, त्रिसिंह, गरुड वगैरे आकृति ज्याचर काढल्या आहेत त्या देवांचीना अर्थात् धातांना जो जगिपति आहे अशा जिनाची आराधना करितो

३ ' जयंतमिति ' हा श्लोक म्हणून पश्चिमदिशाकडील लोकांचा पति जयंत यक्षाची पूजा करावी. ज्याने पापे जिंकली आहेत अशा जिनाचा हा आराधक आहे.

४ ' आराधयन्तमिति ' हा श्लोक म्हणून अपराजित यक्षाची पूजा करावी. इतरांकडून जो अजिंक्य आहे अशा जिनाची हा यक्ष आराधना करितो म्हणून त्याला अपराजित म्हणतात.

पूर्णांगां विधिपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोर्पये ॥ ५ ॥
इति विजयादियक्षानुकूलनविधानम् ॥

अथैशान्यां दिश्यनावृत्तार्चनम् ॥

मेरोरीशानभागे कुरुपु मणिमयस्योत्तरेपु स्थितस्य ॥
श्रीजंबूभूरुहस्य स्थितिजुपमनिशं पूर्वशाखास्थसौधे ॥
शंख चक्रं च कुंडिं दधतमुरुकैररक्षमालां च कृष्णं
पक्षीन्द्रारूढमस्या भवदिशि विधिनानावृतेन्द्रं यजामि ॥

ओं दशदिशाधिनाथं त्रैलोक्यदंडनायक जंबूद्वीपाधिपतिं गरुडपृष्ठमारूढं स्निग्धभृंगांजनाभमक्षसूत्रकमंडलुव्यग्रहस्तं चतुर्भुजं शंखचक्रविधृतभुजादंडं यक्षिणीरहितं सपरिजनसपरिवारमनावृतं देवमाव्हानयामहे स्वाहा ॥ हे अनावृत आगच्छ २ संवौपट्० ॥ अनावृताय स्वाहा । अ-

---

५ ‘ इत्थमिति ’ हा श्लोक म्हणून यांना अर्घ्य द्यावें.

इति विजयादियक्षानुकूलनविधानम् ॥

‘ मेरोरिति ’ हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून अनावृत यक्षाचें आव्हान वगैरे करावें. हा यक्ष जंबुद्वीपांत मेरूपर्वताच्या ईशान्य दिशेला उत्तर कुरूमध्यें जंबु नांवाच्या वृक्षावर राहतो. या वृक्षाच्या पूर्वशाखेवरील महालामध्यें याचें निवास स्थान आहे. हा यक्ष आपल्या चार हातांत क्रमानें शंख, चक्र, कमंडलु, व अक्षमाला

नावृतपरिजनाय स्वाहा इत्यादि । इत्यनावृतार्चनम् ॥ १ ॥

अथ ब्रह्मेन्द्रोपरि देवर्षिसत्कारः ॥

जिनेंद्रवैराग्यविवर्धनोत्काश्चतुर्दशाभ्यर्हितपूर्वबोधाः ।
ये ब्रह्मलोकस्थितयो यजे तांल्लौकान्तिकान्ब्रह्मसुरेश्वराग्रे ॥ १ ॥
ओं ऱ्हीं लौकांतिकदेवेभ्यः पुष्पांजलिं निर्वपामि स्वाहा ॥ इति ब्रह्मेंद्रोपरि देवर्षिपुष्पांजलिः ॥

अथ अच्युतेन्द्रोपरि अहमिन्द्रसत्कारः ॥

इंद्रोऽस्म्यहं नैव परोस्ति चेन्द्रो मदित्थमुद्भूतविकत्थनाढ्यान् ॥
यजेऽच्युतेंद्रोपरि सौख्यसांद्राञ्जिनेंद्रभक्तानहमिंद्रदेवान् ॥
ओं ऱ्हीं अहमिंद्रदेवेभ्यः पुष्पांजलिं निर्वपामि स्वाहा । इत्यच्युतेंद्रोपरि अहमिन्द्रपुष्पांजलिः ॥१॥

धारण करितो. हा गरुडावर आरूढ झाला आहे. जंबुवृक्ष रत्नमय आहे.

ब्रम्हेन्द्रावर देवर्षीचा सत्कार करावा.

'जिनेंद्रेति' हा श्लोक म्हणून ब्रम्हेंद्रावर लौकांतिक देवाकरितां पुष्पांजलिक्षेपण करावी. लौकांतिक देव हे तीर्थकरांचे वैराग्य वाढवितात. यांना चौदापूर्वाचे ज्ञान असते. हे ब्रम्हस्वर्गाच्या शेवटच्या पटलांत असतात.

अच्युतेंद्रावर अहमिंद्राचा सत्कार

'इंद्रोऽस्म्यहमिति' हा श्लोक म्हणून अच्युतेंद्रावर अहमिन्द्राकरितां पुष्पांजलिक्षेपण करावी. मीच इंद्र आहे दुसरा कोणी इंद्र नाही असें यांना वाटते. यांना विपुलसौख्यांची प्राप्ति झालेली असते. हे जिनेन्द्राचे परमभक्त असतात. नवग्रैवेयक, नव अनुदिश व पंचानुत्तर या ठिकाणी राहणाऱ्या देवांना अहमिंद्र म्हणतात.

अथ पृथ्वीमंडले मंगलाष्टकस्थापनम् ॥

श्वेतच्छत्राब्दौ ध्वजं चामरे द्वे । मंत्रैर्वेद्यां तोरणं तालवृंतम् ॥
नंद्यावर्तं दीपमष्टासु दिक्षु । न्यस्याम्याप्तुं मंगलं मंगलानि ॥

ओं श्वेतच्छत्रश्रियै स्वाहा । ओ अब्दश्रियै स्वाहा । ओं ध्वजश्रियै स्वाहा ।
ओं चामराश्रियै स्वाहा ॥ ओं तोरणाश्रियै स्वाहा । ओं तालवृंताश्रियै स्वाहा ।
ओं नंद्यावर्तश्रियै स्वाहा । ओं दीपश्रियै स्वाहा ।

इति मंगलाष्टकस्थापनम् ॥

अथ तत्रैवायुधाष्टकस्थापनम् ॥

उत्तुंगमत्तद्विरदेन्द्ररूढा रूढोग्रवज्रायुधमुद्वहन्ती ॥
ऐन्द्री वसत्विंद्रदिशीह वेद्यां हेमप्रभा विघ्नविघातनाय ॥ १ ॥

ओं इंद्राण्यै स्वाहा ॥

या वैष्णवी विष्णुरथांगयाना जिष्णोर्जिनेशः सवने सुनीला ॥
प्रत्यर्थिचक्रप्रतिघातचक्रं धृत्वेयमास्तां दिशि सा यमस्य ॥ २ ॥

ओं वैष्णव्यै स्वाहा ॥

'श्वेतच्छत्रेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून पृथ्वीमंडलांत आठ मंगलाची स्थापना करावी. आठ मगलपदार्थ याप्रमाणें—१ श्वेतच्छत्र २ दर्पण ३ ध्वज ४ चामर ५ तोरणमाला ६ पत्ता ७ नंद्यावर्त ८ दीप.

कौमारिका कोमलविद्रुमाभा शिखंडियाना धृतमंडलाग्रा ॥
प्रचंडमूर्तिर्वसतात्प्रतीच्यां वेद्यां जिनेन्द्राध्वरविघ्नशान्त्यै ॥ ३ ॥
ओं कौमार्यै स्वाहा ॥
वाराहिका वन्यवराहयाना श्यामप्रभा भीकरसीरपाणिः ॥
अत्रोत्तरस्यां दिशि वेदिकायामास्तां समस्ताध्वरविघ्नशान्त्यै ॥ ४ ॥
ओं वाराहिकायै स्वाहा ॥
पद्मप्रभांगा श्रितपद्मयाना विद्वेषिमंत्रासकमुद्गरास्त्रा ॥
ब्रह्माणिसंज्ञा जिनयज्ञवेद्यां हुताशनाशां समलंकरोतु ॥ ५ ॥
ओं ब्रह्माण्यै स्वाहा ॥
श्वेतच्छदाभोंदुरुवाहनस्था । लक्ष्मीर्गदालक्षितशस्तहस्ता ॥
विघ्नापनोदाय दिशीह वेद्याः प्रवर्ततां दक्षिणपश्चिमायाम् ॥ ६ ॥
ओं लक्ष्म्यै स्वाहा ॥ ६ ॥
चामुंडिका प्रेतगता समध्यमार्तंडदीप्तिर्धृतदंडशक्तिः ।
प्रत्यूहशान्त्यै दिशि वेदिकायाः प्रवर्ततामुत्तरपश्चिमायाः ॥७॥

याच पृथ्वीमंडलामध्ये श्रीजिनेश्वराच्या पूजेमध्ये विघ्न उपस्थित होऊं नये ह्मणून आठ आयुधाची स्थापना करावी. आयुधांची नांवें याप्रमाणें—वज्र, चक्र, तरवार, नागफ, मुद्गर, गदा, दंड, भिंडिमाल. हीं आयुधें क्रमानें इंद्राणी वैष्णवी, कौमारी, वाराही, ब्रह्माणी, लक्ष्मी, चामुंडा व रुद्राणी त्या देवी धारण करितात. वेदीच्या आठ दिशांना गा

ओं चामुंड्यै स्वाहा ॥

उच्चंडशाकरगते धृतभिंडिमाले रुद्राणि रुद्रामलचंद्रकान्ते ॥

पूर्वेत्तरस्यां दिशि तिष्ठ वेद्या विद्यानिधेरध्वरविघ्नशान्त्यै ॥८॥

ओ रुद्राण्यै स्वाहा ।

इत्यायुधाष्टकस्थापनम् ॥

अथ वेद्याः पूर्वादिदिक्षु पताकाष्टकस्थापनम् ॥

पीतप्रभाव्हया देवी पीतवर्णमिदं ध्वजं ॥

धृत्वा जयाय श्रीवेद्यां पूर्वस्यां दिशि तिष्ठतु ॥ १ ॥

ओं प्रभावत्य स्वाहा ।

पद्माख्यदेवी पद्माभा पद्मवर्णमिदं ध्वजम् ॥

धृत्वा जयाय श्रीवेद्यामाग्नेयां दिशि तिष्ठतु ॥ २ ॥

ओ पद्मायै स्वाहा ॥

सा मेघमालिनी कृष्णा कृष्णवर्णमिद ध्वजम् ॥

क्रमानं उभ्या रातात या देवीची वाहने याप्रमाणे --ऐरावतहत्ती, गरुड, मोर, रानडुकर, कमल, उंदीर, राक्षस व रेडा, या देवींचा वर्ण सोनें, निळा रंग, पोवळे, काळा रंग, कमल, हंस, सूर्य, चंद्र याप्रमाणे आहे. ‘उत्तुंगेति’ इत्यादि आठ श्लोक ह्मणून या आठ आयुधांची स्थापना करावी.

वेदीच्या पूर्वादिदिशामध्यें आठ पताका स्थापन कराव्यात. या ध्वजांचा रंग पिंवळा, पांढरा, काळा हिरवा,

धृत्वा जयाय श्रीवेद्यामपाच्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ३ ॥
ओं मेघमालिन्यै स्वाहा ॥
हरिन्मनोहरादेवी हरिद्वर्णमिदं ध्वजम् ॥
धृत्वा जयाय श्रीवेद्यां नैऋत्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ४ ॥
ओं मनोहरायै स्वाहा ॥
श्वेताभा चंद्रमालेयं श्वेतवर्णमिदं ध्वजम् ॥
धृत्वा जयाय श्रीवेद्यां प्रतीच्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ५ ॥
ओं चंद्रमालायै स्वाहा ॥
नीलाभा सुप्रभा देवी नीलवर्णमिदं ध्वजम् ॥
धृत्वा जयाय श्रीवेद्यां वायव्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ६ ॥
ओं सुप्रभायै स्वाहा ॥
श्यामप्रभा जयादेवी श्यामवर्णमिदं ध्वजम् ॥
धृत्वा जयाय श्रीवेद्यामुदीच्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ७ ॥
ओं जयायै स्वाहा ॥

पांढरा, निळा, काळा, पचरंगी असे आहेत. ज्या देवींना हे ध्वज हातांत धरलेले आहेत त्यांचे ही वर्ण ध्वजांच्या वर्णाप्रमाणेच आहेत देवींची नांवे क्रमाने प्रभावती, पद्मा, मेघमाला, मनोहरा, चंद्रमाला, सुप्रभा, जया, व विजया अशी आहेत.

विजया पंचवर्णाभा पंचवर्णमिदं ध्वजम् ॥
धृत्वा जयाय श्रीवेद्यामैशान्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ८ ॥
ओं विजयायै ॥

अथ वेद्याः पूर्वादिदिक्षु कलशाष्टकस्थापनम् ॥

तीर्थाम्बुपूर्णशरणोत्तममंगलार्थसंकल्पनाष्टसमलंकृतशुभ्रकुंभान् ॥
वेद्यष्टदिक्षु विनिवेश्य सपंचवर्णसूत्रेण तांस्त्रिगुणमेव वृणोमि सिद्ध्यै ॥
ओं इति कलशाष्टकस्थापनम् ॥

अथ वेद्या दिक्षु बाणचतुष्टयस्थापनम् ॥

बाणैश्चतुर्भिर्निशितैर्जयाय सिद्धार्थपुजैश्च निजेष्टसिध्यै ॥
सन्तानवृध्यै च यवारकैः श्रीवेद्याश्च कोणान्परिभूषयामि ॥
बाणचतुष्टयादिस्थापनाय वेदीकोणेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

वेदीच्या पूर्वादि आठ दिशामध्ये आठ कलश स्थापावेत. हे कलश तीर्थजलानें भरलेले असावेत. शरण, उत्तम व मंगल अशा पंचपरमेष्टि व धर्म याचा संकल्प करावा. या आठ कलशाच्या सभोवती पांचरंगी सूत तीनवेळा गुंडाळावे.

या प्रमाणें कलशाष्टकस्थापन विधि आहे.

वेदीच्या चार दिशाना बाण, पांढऱ्या मोहऱ्यांचे पुंज व जवारक हे पदार्थ स्थापन करावेत.

(१) 'बाणैरिति' हा श्लोक म्हणून या पदार्थांवर पुष्पाक्षता टाकाव्यात

जय जय जिनधीर प्राप्तजन्माब्धिपार । प्रथितविभवसार प्रौढतीर्थावतार ॥
प्रहतहतकमार प्रोद्गतानंदपूर । प्रहसितशतसूर प्रप्रकृष्टांशुभार ॥ २ ॥
जय जय जिनमित्र ध्वांतविध्वंसमित्र । स्वातिशयगुणगात्र ज्ञानविस्फूर्तिपात्र ॥
परमपदपवित्र प्रोल्लसदेवयात्र । प्रवरशरण चात्र प्राणिनामप्यमुत्र ॥ ३ ॥
जय जय जिनजैत्र क्ष्मात्रयारामचैत्र । त्रिदशविधृतवेत्र श्वेतचित्रातपत्र ॥
निरतिशयचरित्र श्रीमदर्थोक्तसूत्र । स्वदुरघतरुदात्र श्रायसश्रीकलत्र ॥ ४ ॥
जय जय जिनतात त्रातग्त्यंतपूत । स्थिरतरसुखदात कर्मसंघातघात ॥
कुमतजलदवात ज्ञेयजातप्रमात । प्रवचनरथसूत ख्यानदेवाभिनूत ॥ ५ ॥
जय जय जिनचंद्र छिन्नदुर्मोहतंद्र । प्रणतनरसुरेंद्र स्वात्मलक्ष्मीन्मुनींद्र ॥
स्वतिशय णरुंद्र प्रीणितप्राणिमंद्र । प्रवचनसरिदिन्द्र स्फीतभासांद्रचंद्र ॥ ६ ॥
जय जय जिनसेव्य त्रातसुप्रीतभव्य । त्रिभुवनमहितव्य स्वाप्तिसंभावितव्य ॥
वरद नमसितव्य प्रत्यह कीर्तितव्य । स्मृतिपथनिहितव्य श्रेयसे भावितव्य ॥ ७ ॥

याप्रमाणें पूर्वोक्त विधि झाल्यानतर श्रीजिनेश्वराची स्तुति करावी. स्तुतीचा सारांश)—हे जिनराज आपला सदा विजय होवो. आपण मोहराजाचा नाश केला आहे. मदनाला जिंकिले आहे व आपणास इंद्र नमस्कार करितात. आपली स्तुति करण्याम नागराजही असमर्थ आहे. जिनेश्वरा ? आपण अनंत सद्गुणांनी शोभत आहां. हे जिनेशा आपला नेहमी विजय होवो. हे जिनेशा ? आपण संसारसमुद्र तरून गेले आहांत. आपले ऐश्वर्य सर्व जगत्प्रसिद्ध आहे आपण जैनधर्माचे संस्थापक आहात. आपण आनदाचे पूर आहात. व आपल्या कांतीने आपण शेकडो सूर्यांच्या

जय जय जिननाथ ज्ञातसंपत्सनाथ । प्रतिहतरतिनाथ प्राप्तमोहापनाथ ॥
नतसुरनरनाथ श्रीद लोकाधिनाथ । श्रुतिकजादिननाथ श्रीवधूप्राणनाथ ॥ ८ ॥
नमदनिमिषखंडं खंडितानंगकांडं । हासितलासिततुंडं ध्यानधीराग्निकुंडम् ॥
सुगुणमणिकरंडं जन्मवार्द्धौ तरंडं । विनमिताचिद्खंडं श्रायसानंदपिंडम् ॥ ९ ॥
इत्यानंदस्तवनेन वेद्यास्त्रिवारप्रदक्षिणं कृत्वा पंचांगप्रणामं कुर्यात् ॥

विभूष्य सद्धुपघटैः सुधूपैर्विभूषणाढ्यांश्चतुरोष्ट वार्यान् ॥
वेद्यावृतान्मंत्रमनादिसिद्धं शुभ्रैः प्रसूनैरथ जापयामि ॥

ओं णमो अरिहंताणं० ॥ चत्तारिमंगलं चत्तारि लोगुत्तमा । चत्तारि सरणं पव्वज्जामि ॥

कांतीला तुच्छ केलें आहे. आपण चौतीस अतिशयांनी युक्त आहात. आपल्या ठिकाणीं ज्ञानाचा पूर्ण विकास झाला आहे. आपण इहलोकीं व परलोकीं ही शरण आलेल्या प्राण्यांचें रक्षण करिता. आपण कर्मसमूहाचा नाश केला आहे, कुमतरूपी मेघांचा नाश करण्यास आपण वायुप्रमाणें आहांत. शास्त्ररूपी रथाचे आपण सूत आहांत. त्रैलोक्यांत आपण सर्व जनपूज्य आहांत. आह्मी आपली दररोज आठवण केली पाहिजे. आपली सेवा केली पाहिजे आपणास नमस्कार केला पाहिजे ह्मणजे आह्माला मोक्ष मिळेल. आपण अनंतगुणमण्यांना करंड्यासारखे आहांत संसार समुद्रांत आपण नावेसारखे आहांत. आपण आनंदपिंड आहांत. इत्यादि स्तुति करून वेदीला तीन वेळा प्रदक्षिणा द्याव्यात. व पंचांग नमस्कार करावा.

'विभूष्येति' हा श्लोक ह्मणून वेदीच्या समोवती धूपघट स्थापन करावेत. व अनादि सिद्धमंत्राचा 'णमो अरहंताणं, चत्तारि मंगलं' वगैरेचा जप करण्यासाठीं चार अथवा आठ सभ्य आर्यांना नियुक्त करावें. जपासाठीं पांढऱ्या फुलांचा उपयोग करावा.

ऱ्हौं शांतिं कुरु २ स्वाहा । अनादिसिद्धमंत्रः ॥ इति वेदीभूषणपुरःसरजप्तृविनियोजनम् ॥

इत्थं यस्तु समस्तशस्तदिविजस्तोमस्य तत्संवृत—
त्रैलोक्यार्चितपादपद्मयुग्लश्रीमज्जिनानानामपि ॥
भक्त्याराधनमातनोति विधिना द्रव्यादिशुध्यन्वितः ॥
सोयं धर्मरथस्य नेमिररहन्भूत्वैति सिद्धिश्रियम् ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि यागमंडलविधानीयो नाम सप्तमः परिच्छेदः ॥ ७ ॥

'इत्थमित्यादि' याप्रमाणे द्रव्य, क्षेत्र, काल, वगैरे शुद्धींनी युक्त असलेला जो पूजक भक्तीनें सर्वदेवसमूहांचे व यांनी वेष्टिलेल्या आणि त्रैलोक्य वंद्य ज्यांचे पाय आहेत अशा श्रीजिनेश्वराचे आराधन करितो तो धर्मरथाची धाव होतो अर्थात् तीर्थंकर पदवीस प्राप्त होतो व मोक्षलक्ष्मीची प्राप्ति करून घेतो. ।

या प्रमाणे नेमिचंद्रविरचित प्रतिष्ठासारसंग्रह अथवा प्रतिष्ठातिलक ग्रंथांतील यागमंडळाच्या विधीचे वर्णन करणारा सातवा परिच्छेद समाप्त झाला. ॥

अथ अष्टमः परिच्छेदः ।

अथ गर्भावतरणकल्याणम् ।

अथांकुरार्पणदिनात् षष्ठे तु दिवसे निशि ॥
गर्भावतारकल्याणं विदधीत यथाविधि ॥ १ ॥
तत्रादौ पूजकाचार्यकुंजरेण विधीयते ॥
पुरस्तान्नवबिंबस्य प्रतिष्ठेयनिरूपणम् ॥ २ ॥
सकलीकरणं कार्यं हस्तशुद्ध्यादिपूर्वकम् ॥
मूलवेदीपुरोदेशे कल्पिते पुष्पमंडिते ॥ ३ ॥
संकल्पपूर्वकं पुष्पांजलिस्तद्भूमिशोधनम् ॥

१ अकुरार्पणाच्या दिवसापासून सहाव्या दिवशीं रात्रीं प्रतिष्ठाशास्त्रोक्तविधिला अनुसरून गर्भावतारकल्याणविधि करावा.

२ हा विधि करण्याच्या प्रारंभीं प्रतिष्ठाचार्यांनीं ज्या बिंबाची प्रतिष्ठा करावयाची असेल त्याची माहिती द्यावी.

३–५ तदनंतर हात पाय वगैरे अवयवांची शुद्धि करून सकलीकरण विधि करावा. मूलवेदीच्या पुढें जो पुष्पमंडप रचिलेला असतो त्यामध्ये संकल्पपूर्वक पुष्पांजली समर्पण करावी. तदनंतर वायु, मेघ, व अग्नि या देवाकडून

वायुमेघाग्निभिर्देवैर्दर्भन्यासोर्चना क्षितेः ॥ ४ ॥
गंधांबुसेकः पुष्पोपहारः पीठनिवेशनम् ।
तद्भद्रपीठे निःशेषजिनमातृसमर्चनम् ॥ ५ ॥
तत्पीठस्थमहापात्रे विवक्षितजिनप्रभोः ॥
मातुरावाहनादिः स्यात्कौबेरं रत्नवर्षणम् ॥ ६ ॥
भोगोपभोगद्रव्योपनयन धनदेन वै ॥
ततः प्राक्कल्पिते पद्माकरे साष्टदलांबुजे ॥ ७ ॥
कर्णिकायां जिनस्येष्टिः श्र्यादीनां तद्दलाष्टके ॥
तत्र सर्वौषधीवारिपूर्णकुंभनिवेशनम् ॥ ८ ॥
श्र्यादिसंकल्पनेनाष्टकन्यानां विनिवेशनम् ॥

भूमिशोधन हा विधि करावा; दर्भस्थापना करावी आणि भूमिचे पूजन करावें. तिच्यावर गंधजल शिंपडावें, पुष्पें अर्पण करावींत व तेथे पीठस्थापन करावे. त्या उत्तम पीठावर सपूर्ण जिनमातांचे पूजन करावें.

६–९ पीठावरील महापात्रामध्यें ज्या जिनेश्वराचा गर्भकल्याणविधि करावयाचा असेल त्याच्या मातेचें आ आव्हान, स्थापन हा विधि करावा. व कुबेरानें केलेली रत्नवृष्टि ती दाखवावी. कुबेरानें भोगोपभोगाचे पदार्थ मातेसाठीं आणिले आहेत हें दाखवावें. तदनंतर पूर्वीच निर्माण केलेल्या कमलसमूहांत आठ पाकळ्यांच्या प्रथम कमलांतील कर्णिकेमध्ये क्रमाने श्री ऱ्ही वगैरे आठ देवींची पूजा करावी. या आठ पाकळ्यामध्यें सर्वौषधिजलानें भरलेले आठ कुंभ स्थापावेत व त्यामध्यें श्री ऱ्ही वगैरे आठ देवतांचा संकल्प करावा व त्यांची स्थापना

गर्भशोधनमंबायाः श्र्यादिभिस्तदुपासनम् ॥ ९ ॥
फलवत्षोडशस्वप्नस्थापनं मातुरानने ॥
प्रवेशनस्य संकल्पादुचिताकारतः प्रभोः ॥ १० ॥
जलाधिवासनं सर्वबिंबानां तु तथोचितम् ॥
तदर्चनं च दिक्पालपूजा यवनिकार्पणम् ॥ ११ ॥
धामसंप्रोक्षणं होमः शांतिशुध्यभिधानकः ॥
भूमिशुध्यादिकं गर्भगृहे पीठनिवेशनम् ॥ १२ ॥
सर्वौषधीपंचमृद्भिः पीठाग्रस्य विलेपनम् ॥
पंचतीर्थांबुभिस्तस्य क्षालन विशदाक्षतैः ॥ १३ ॥
अष्टच्छदाब्जरचना तन्मध्ये विनिवेशनम् ॥
जलाधिवासितार्चायाःततो गर्भाभिवर्द्धनम् ॥ १४ ॥

करावी. तदनंतर जिनमातेचा गर्भशोधनविधि करावा व श्री आदि देवता तिची उपासना करितात हा विधि करावा.

१०–११ मातेला पडलेल्या सोळा स्वप्नांची स्थापना करावी. व मातेच्या मुखामध्ये भगवंतांनी शुभ्रहत्तीचे स्वरूप धारण करून प्रवेश केला आहे असा संकल्प करावा. भगवान गर्भात आले आहेत असें दाखविण्याकरितां सर्वबिंबांची यथोचित जलाधिवासन ही क्रिया करावी. व बिंबांचें अष्टद्रव्यांनीं पूजन करावें. दिक्पालकांचें पूजन करून त्या वेदीच्या सभोवती वस्त्राचें वेष्टन करावें.

१२–१५ तदनंतर धामसंप्रोक्षणविधि करावा व शांतिशुद्धि हा होम करावा. त्यावेळी भूमिशुद्धि वगैरे करून गर्भ-गृहांत पीठस्थापन करावें. सर्वौषधि व पांच प्रकारच्या मातींनीं पीठाचा अग्रभाग चर्चावा. पांच प्रकारच्या

सांगसर्गक्रमारोपाद्गर्भशय्याविधिर्विभोः ॥
क्षीरैर्लब्वभिषेकोऽथ गव्यैरष्टविधार्चनम् ॥१५ ॥
वस्त्रांतरावृतिर्दिक्षु दिक्पालानां समर्चनम् ॥
वालुकास्थंडिले हस्तव्यासायामेंऽगुलोच्छ्रये ॥ १६ ॥
दर्भैर्होमो यवनिकादीपद्वयनिवेशनम् ॥
इष्टिः स्तुतिर्जिनांबायास्तदग्रे शक्रनर्तनम् ॥ १७ ॥
जिनतातस्य गमनाप्रच्छनं स्तुतिपूर्वकम् ॥
गर्भावतारकल्याणक्रियाशान्तिबलिस्तथा ॥ १८ ॥
इष्टार्थप्रार्थना चेति तत्कल्याणक्रियाक्रमः ॥

तीर्थजलांनी त्याला धुवावे. तदनंतर त्या पीठावर स्वच्छ अशा तांदुळांनी आठ पाकळ्याचे कमळ काढावें. व त्यावर जिनप्रतिमा बसवावी. तद्-नंतर मातेचा गर्भ वाढत आहे असे दाखवावे. सर्व अवयवांची रचना होत आहे व गर्भ शय्येमध्यें भगवंत निजलेले आहेत हा विधि करावा. तदनंतर गाईच्या दुधानें अभिषेक करून अष्टद्रव्यांनी त्याचे पूजन करावें.

१६–१९ पूर्ववस्त्र काढून दुसऱ्या वस्त्राचे आच्छादन घालावें. दिक्पालकांचे पूजन करावें. तद्-नंतर वाळूचे एक हाताच्या व्यासाचे व एक अंगुळ उंचीचे असे स्थंडिल–उंचवटा बनवावें. तेथे दर्भांनी होम करावा. दोन दीप तेथे स्थापावेत. व पुढे पडदा सोडावा. मग जिनमातेचे पूजन व स्तुति करून जिनमातेच्या पुढे इंद्राचे नर्तन हा विधि दाखवावा. जिनेश्वराच्या पित्याची परवानगी घेऊन जाण्याविषयी विचारावें.

तत्तात्क्रियाविशेषस्तु प्रयोगे प्रतिपाद्यते ॥ १९ ॥

तद्यथाः—

पूर्वं प्रतिष्ठाविधितो विविक्ते देशे प्रतिष्ठेयमिदं सुरम्याम् ॥
सप्रातिहार्यां ससुखप्रचारां अर्चां पुरोधाय निरूपयामि ॥ २० ॥

शुद्धात्मानुभवैकतानमनसोऽशुद्धोपयोगान्न ये ॥
मत्वानंतचतुष्टयात्मकजिनं ये स्थापनान्यासतः ॥
अर्चां प्राच्र्य शुभोपयोगनिरताः पुण्यं तु सञ्चिन्वते ॥
तेभ्योर्हत्परमागमोक्तमहिमा बिंबे मया स्थाप्यते ॥ २१ ॥

त्याची स्तुति करून तदनंतर गर्भावतारकल्याण क्रियेचा शांतिबलि करावा. इष्टप्रार्थना करावी. अशा रीतीचा हा गर्भावतार कल्याणाचा विधि आहे. या गर्भावतारकल्याणाच्या क्रियाची माहिती त्या त्या क्रिया करितांना सांगतों.

२१–२१ प्रतिष्ठाविधि करण्याच्या पूर्वी प्रतिष्ठाचार्यांनीं प्रतिमेचें परीक्षण करावें. प्रतिमा आठ प्रातिहार्यांनी युक्त असावी व ती सुखाने रथात पालखींत बसऊन तिचा विहार करविता येईल अशी असावी. प्रतिष्ठाशास्त्रांत प्रतिमेची जीं लक्षणे सांगितली आहेत त्या लक्षणांनी ती युक्त असावी. शुद्धात्म्याच्या अनुभवामध्ये जे गढून गेले आहेत व अशुद्धोपयोगापासून जे दूर झाले आहेत ते जिनबिंबामध्ये अनंतचतुष्टय धारक अशा जिनाची स्थापना करितात. अशा जिनबिंबाचे शुभोपयोगामध्ये लीन असलेले पुरुष पूजन करून पुण्यसंचय करितात. यास्तव त्यांच्यासाठी परमागमामध्ये जो जिनेश्वराचा महिमा सांगितला आहे त्याची मी स्थापना करितो.

अथ सकलीकरणम् ॥

हस्तशुद्धिं विधायादौ शुचीकरणमन्वतः
सकलीकरण सांग करिष्ये प्रकृतोचितम् ॥
अत्रादावनेन मंत्रेण स्वहस्तौ पवित्रयेत ॥

ओं णमो अरहंताणं णमो केवलिणे सुअंगदेवि पसत्थहत्थे हूं फट् स्वाहा ॥ हस्तद्वयपवित्रीकरणमंत्रः ॥ ततः सुरभिमुद्रां धृत्वा इमां शुचिविद्यां सप्तवारान्न्यसेत् ॥

णमो अरहंताणं । णमो सिद्धाणं । णमो आगासगामीणं । णमो विज्जाहराणं । णमो सव्वोसहिपत्ताणं । णमो सयंबुद्धाणं । णमो केवलिणे स्वाहा ॥ इमां च । ओं अर्हन्मुखकमलवासिनि पापात्मक्षयंकरि श्रुतज्वालासहस्रप्रज्वलिते सरस्वति मम पापं हन २ क्षां क्षीं क्षूं क्षें क्षीरधवले अमृतसंभवे वं २ हूं स्वाहा ॥ शुचीकरणमंत्रौ ॥ ततः सकलीं कुर्यात् ॥ ओं अं नमः हृदये ॥ ओं सिं स्वाहा शिरसि ॥ ओं आं वषट् शिखायां ॥ ओं उं घे २ कवचं ॥ ओं सां हूं फट् स्वाहा अस्त्रं ॥ ओं ह्रौं

सकलीकरण विधि

'हस्तशुद्धि' हा श्लोक व मंत्र म्हणून प्रथमतः आपले दोन हात शुद्ध करावेत. तदनंतर सुरभिमुद्रा करून ॐ णमो अरहंताणं वगैरे हा शुचिविद्येचा मंत्र सातवेळां सुरभिमुद्रेत स्थापन करावा.

'णमो अरहंताणं' वगैरे व 'ॐ अर्हन्मुखकमलवासिनि' वगैरे असे दोन मंत्र शुचिकरणाचे आहेत. यानंतर सकलीकरण विधि करावा. 'ओं अं नमः हृदये' हा मंत्र म्हणून हृदयन्यास करावा. याचप्रमाणें ओं स्वाहा ललाटे । इत्यादि मंत्र म्हणून क्रमानें मस्तकाच्या दक्षिण बाजु, वाम बाजु, पश्चिम बाजु या ठिकाणीं न्यास करावा.

वषट् नयनयोः ॥ पुनश्च ॥ ओं ह्रां णमो अरहंताणं स्वाहा हृदये ॥ ओं णमो सिद्धाणं स्वाहा ललाटे । ओं ह्रूं णमो आइरियाणं स्वाहा शिरोदक्षिणे ॥ ओं ह्रौं णमो उवज्झायाणं स्वाहा पश्चिमे ॥ ओं ह्रः णमो लोए सव्वसाहूणं स्वाहा वामे ॥ पुनस्तान्येव मंत्रानि ललाटे मूर्ध्नि दक्षिणे पश्चिमे वामे चेति न्यसेत ॥

इति सकलीकरणमंत्रः ॥ ततः ॥

ओ उसहाइ जिणं पणमामि सया । अम्लो विरजो वरकप्पतरू ॥
सअ कामदुहा मम रक्ख मया पुरुविज्जुणुही पुरुविज्जुणुही ॥ २ ॥
अट्ठेव य अट्ठसया अट्ठसहस्सा य अट्ठकोडीओ ॥
रक्खंतु मे सरीरं देवासुरपणमिया सिद्धा ॥ ३ ॥

अनेन स्वस्यांगप्रत्यंगपरामर्शः कार्यः ॥ ३ ॥ ततः ॥ ओं धणु २ महाधणु २ स्वाहा ॥ इमां धनुर्विद्यां वामकरांगुलिपर्वसु विन्यस्य प्रतिमाग्रे वामपादांगुष्ठेन रागेकाग्रं पुंखं शर धनुरालिख्य वामपादेनाक्रम्य कायोत्सर्गेण स्थितः सन् ॥ ओं णमो अरहंताणं । णमो सिद्धाणं । णमो

पुनः हाच प्रकार मंत्र म्हणून करावा. अर्थात् हा प्रकार दोन वेळा करावा. तदनन्तर 'ओं उसहाइ' हा मंत्र व 'अट्ठेव' मंत्र म्हणून स्वतःच्या सर्व अंग व प्रत्यंगांना स्पर्श करावा. या मंत्राचा अभिप्रायः—मी ऋषभादि जिनेश्वरास नमस्कार करितो. हे जिनेश्वर निर्मल, पापरहित, व कल्पतरूप्रमाणें आहेत. हे जिनेश माझें रक्षण करोत. आठ कोटि, आठ हजार, आठशें, आठ सिद्ध ज्यांना देवदैत्य वगैरे नमन करितात माझें शरीर रक्षण करोत. तदनंतर 'ओं धणु २ महाधणु २ स्वाहा' हा मंत्र म्हणून उजव्या पायाच्या अंगुष्ठानें रेफाग्रानें सहित अशा

आइरियाणं ॥ णमो उवज्झायाणं । णमो लोए सव्वसाहूणं ॥

छब्भेइ जलज्जलणं चिंतितमंतेण पंचणमकारो ॥

अरिमारिचोरराउलघोरुवसग्गं विणासेइ ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः विणासेह स्वाहा । इदं सप्तवारान्हृद्युच्चार्य अष्टोत्तरशतं धनुर्विद्यामावर्तयेत् ॥

इति सकलीकरणविधानम् ॥

अथ मूलवेद्याः पूर्वस्यां दिशि भूमिशोधनविधानम् ॥

ओ भूर्भुवःस्वरधिराजतिरीटकोटिरत्नप्रभापटलपाटालितांघ्रियुग्मम् ॥

नत्वा जिनेंद्रमथ तत्प्रतिमाप्रतिष्ठाप्रस्तावनाय कुसुमांजलिमुत्क्षिपामि ॥

ओं ऱ्हीं क्षी भूः स्वाहा इति पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ १ ॥

पूर्ववद्भूमिशोधनविधानं दर्भन्यासविधानं भूम्यर्चनविधानं च विदध्यात् ॥

श्रीमूलवेदीपुरतः प्रयुक्ते दीप्रप्रदीपे प्रसरत्सुधूपे ॥

अग्रभागाने युक्त असलेला बाण व धनुष्य लिहून उजव्या पायाने आक्रमण करून कायोत्सर्ग धारण करावा. 'णमो अहिरताणं' हा पूर्ण मंत्र हृदयात सातवेळा उच्चारून १०८ वेळा धनुर्विद्या ह्मणावी. याप्रमाणे सकलीकरणाचा विधि आहे. तदनंतर मूलवेदीच्या पूर्वदिशेला भूमिशोधनविधि करावा.

१ 'ॐ भूर्भुव' हा श्लोक व 'ओ ऱ्ही श्री' हा मंत्र ह्मणून पुष्पाजलि क्षेपण करावी. या प्रमाणे भूमिशोधन विधि करून दर्भन्यास विधि व भूमिपूजन विधि ही करावा.

सत्पुष्पनिष्पादितमंडपे क्ष्मां विशोध्य सिंचामि च गंधवार्भिः ॥
पुण्याहमंत्रेण गंधोदकसेचनम् ॥ २ ॥

कमलबकुलबालोत्फुल्लकल्हारमल्लि ।
कुमुदकुरवकोद्यद्यूथिकाकेतकीनाम् ॥
मरुवदवनानां मालतीचंपकानां ।
यजनभुवि समंतादंजलिं प्रोत्क्षिपामः ॥
ओं न्हीं श्रीं क्ष्मीं भूः पुष्पोपहारः ॥ ३ ॥

दर्भस्रगंकुरवितानविराजमानश्रीपुष्पमंडपमहीतलमध्यभागे ॥
सद्विश्वकर्मपुरतो विनिवेशयामि क्षीरद्रुमादिपरिकल्पितभद्रपीठम् ॥
ओं न्हीं भद्रासनं विनिवेशयामि स्वाहा ॥ भद्रासननिवेशनम् ॥
प्रस्तीर्य शालीनिह भद्रपीठे कृत्वाक्षतैरष्टदलं च पद्मम् ॥

२ 'श्रीमूलवेदी' हा श्लोक म्हणून पुण्याहमंत्राने गंधोदक सेचन करावें.

३ 'कमलबकुलेति' हा श्लोक म्हणून कमल, बकुल, जाई, मालती, चंपक वगैरे पुष्पांचा वेदीपुढें नजराणा अर्पण करावा.

४ 'दर्भस्रगेति' हा श्लोक म्हणून वेदीच्या पुष्पमंडपाच्या मध्यभागीं 'ओं न्हीं भद्रासन' हा मंत्र म्हणून भद्रासन स्थापन करावें.

५ 'प्रस्तीर्येति' हा श्लोक म्हणून भद्रासनावर साळी पसरून त्याचें अष्टदल कमल काढावें व त्या आसना-

तत्कर्णिकायां कुशरत्नगर्भं संस्थापयेऽलंकृतभद्रकुंभम् ॥
ओं मूलवेद्याः पूर्वस्यां दिशि भद्रकुंभं निवेशयामीति स्वाहा ॥
भद्रासनोपरि भद्रकुंभनिवेशनम् ॥ ५ ॥

मन्विक्षाकुकुरूग्रनाथहरिसञ्ज्ञापूर्ववंशोद्भवाः ।
धीरोदात्तमहीक्षितः क्षितिनुता गर्जीवितेशाश्च याः
देवेंद्राः प्रणमंति देवयुवतिव्रातश्चिरं सेवते ॥
दासीवत्सकलाश्च तास्त्रिजगताम्बा जिनांबा यजे ॥ ६ ॥

ओं निरतिशयभक्तिभरानतपुरंदरपरिचोदितविविधसेवाविधायिश्रीप्रभृतिदिक्कुमारीकृतसंस्कारातिपूतगर्भागारपरिकल्पितादिव्यारविंदाविष्टरोपाविष्टपरमोत्कृष्टशक्तिजुष्टसत्पन्ननिःकलविश्वेश्वरवृषभादि–तीर्थकराभिख्यपुत्रप्रसवपवित्रीकृतसर्वलोकानाम् ॥

निजतनूजजगच्चूडामणिजिनगुणानुरागावनम्रसुरेंद्रमुकुटतटघटितहटन्माणिक्यमयूखमाला–बालातपोल्लासितसमसमानतसुरकामिनीजनकुटिलकुंतलकलापचंचरीकचुंबितपादारविंदानाम् । विश्वेश्व-

---

वर पूर्वदिशेला कुंभ स्थापावा.

६ ‘मन्विक्षाकु’ हा श्लोक ह्मणून चोवीस जिनमातांची पूजा करावी. ह्या माता इक्ष्वाकु, कुरु, नाथ, उग्र वगैरे उत्तम वंशामध्ये जन्मलेल्या आहेत. याचे पति ही उत्तम वंशांत जन्मलेले होते. या मातांना देवेंद्र नमस्कार करितात. देवांगना दासीप्रमाणें यांची सेवा करितात. ना लोकमाता आहेत. याची मी पूजा करितो.

‘निरतिशयेति’ हा मंत्र ह्मणून चोविस जिनमातांची जिनयज्ञामध्यें सर्व विघ्नें नाहीशी व्हावीत ह्मणून आव्हान

राजगन्मातामहासतीपूज्यासुमंगलेत्यादिप्रतीतान्वर्थपुण्यनामधेयानाम् । साकेतादिप्रसिद्धपुराधीश्वरमहानुभावनाभिराजादिमहाराजप्राणवल्लभातिदुर्लभगुणमाहितमरुदेव्यादिजिनेश्वरांबिकानाम् ॥ सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥

ओं मरुदेव्यादिचतुर्विंशतिजिनमातर आगच्छत २ संवौषट् । ओं मरुदेव्यादि० अत्र तिष्ठत २ ठठ । ओं मरुदेव्यादि० मम संनिहिता भवत २ वषट् ॥

यासां गौतमगोत्रजः सकलविन्नेमीश्वरः सुव्रतः ।
शेषाः काश्यपगोत्रजाः जिनवराः पुत्रा जगत्स्वामिनः ॥
या धर्मस्थितिहेतवो जिनलसन्नोकर्मनो आगम—
द्रव्योत्पादनतो जिनेंद्रजननीः संभावयेर्घ्येण ताः ॥

पूर्णार्घ्यः ॥

वृषभस्य जिनेंद्रस्य मरुदेव्याह्वयाऽम्बिके ।
गर्भावतारकल्याण कुर्वेस्य त्वत्प्रसादतः ॥ १ ॥

स्थापना वगैरे क्रिया करावी.

'ओं मरुदेव्यादि' हा मंत्र ह्मणून मरुदेव्यादि चोवीस जिनमातांना आव्हान, स्थापना, सन्निधीकरण हे करावे

'यासां गौतमगोत्रज इति' हा श्लोक ह्मणून या जिनमातांना पूर्णार्घ्य द्यावे. या जिनमातांनी जिनेश्वरांस उत्पन्न केले आहे वास्तविक पाहिले असतां आत्म्याचे उत्पादक माता व पिता ही नाहीत कारण आत्मा हे द्रव्य नित्य आहे. मरुदेवी वगैरेंना जिनेश्वराच्या माता आहेत असे ह्मटले आहे. त्याचे कारण असें समजावें—जिनेश्वरां-

आजितस्य जिनेंद्रस्य विजयेत्याव्हयाम्बिके
गर्भावतारक० ॥ २ ॥

शंभवस्य जिनेंद्रस्य सुपेणेत्याव्हयांबिके ॥
गर्भावतारक० ॥ ३ ॥

अभिनंदजिनेंद्रस्य सिद्धार्थेत्याव्हयांबिके ॥
गर्भावतारक० ॥ ४ ॥

सुमनीशजिनेंद्रस्य मंगलेत्याव्हयांबिके ॥
गर्भावतारक० ॥ ५ ॥

पद्मप्रभजिनेंद्रस्य सुसीमेत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ ६ ॥

सुपार्श्वस्य जिनेंद्रस्य पृथ्वीपेणाव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ ७ ॥

चंद्रप्रभजिनेंद्रस्य लक्ष्मणेत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ ८ ॥

पुष्पदंतजिनेंद्रस्य रामिकेत्याव्हयाम्बिके ॥

च्या शरीराची रचना करणारे नांकर्म पुद्गलाची उत्पत्ति यांच्या पासून झाली ह्मणून यांना जिनमाता असें ह्मणतात. या चोवीस तीर्थकरांच्या मातेच्या प्रसादाने या जिनेंद्राचें गर्भकल्याण मी करितो असें ह्मणून पुष्पाक्षतक्षेपण करावें.

गर्भावतारकल्याण० ॥ ९॥
शीतलस्य जिनेंद्रस्य सुनंदेत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १० ॥
श्रेयसोऽपि जिनेंद्रस्य विष्णुश्रीत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ ११ ॥
वासुपूज्यजिनेंद्रस्य जयावत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १२ ॥
विमलस्य जिनेंद्रस्य जयश्यामाव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १३ ॥
अनंतस्य जिनेंद्रस्य सुव्रतेत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १४ ॥
धर्मनाथजिनेंद्रस्य सुप्रभेत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १५ ॥
शांतीश्वरजिनेंद्रस्यैरादेवीत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १६ ॥
कुंथुनाथजिनेंद्रस्य शांतिदेव्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १७ ॥

अरनाथजिनेंद्रस्य मित्रसेनाव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक॰ ॥ १८ ॥
मल्लिनाथजिनेंद्रस्य प्रजावत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक॰ ॥ १९ ॥
मुनिसुव्रतजिनेंद्रस्य वप्रादेव्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक॰ ॥ २० ॥
नमिनाथजिनेंद्रस्य वर्पिलेत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक॰ ॥ २१ ॥
नेमीश्वरजिनेंद्रस्य शिवादेव्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक॰ ॥ २२ ॥
पार्श्वनाथजिनेंद्रस्य ब्राह्मिलेत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक॰ ॥ २३ ॥
वर्धमानजिनेंद्रस्य प्रियकारिणीत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक॰ ॥ २४ ॥ एवं जिनजनन्यादिपु योज्यम् ॥
विवक्षितमातृपूजाप्रतिज्ञापनाय भद्रकुंभेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

याप्रमाणें. जिनमातांची पूजा करून विवक्षितमातेच्या पूजाप्रतिज्ञेकरितां भद्रकुंभामध्यें पुष्पाक्षत क्षेपण करावें.

मातस्त्वमेव ननु तज्जगदेकनाथगर्भावतारपरमोत्सवपात्रमासीः ॥
तन्मे प्रसीद तमिमं विधिमाचरिष्णोरेह्यत्र तिष्ठ मम सन्निहिता भव त्वम् ॥
ओं ह्रीं विवक्षितजिनमात आगच्छ २ संवौषट् ॥
ओं ह्रीं अत्र तिष्ठ २ ठठ ॥ ओं ह्रीं अत्र मम सन्निहिता भव २ वषट् ॥ १ ॥
विश्वेश्वरे विश्वजगत्सवित्रि पूज्ये महादेवि महासति त्वाम् ॥
सुमंगलेऽर्घ्यैर्बहुमंगलार्थैः संभावयामो भव नः प्रसन्ना ॥
पूर्णार्घ्यः ॥
मासान्षडादौ परतो नवार्हद्गर्भावताराद्धनदो ववर्ष ॥
यां रत्नवृष्टिं जिनतातसौधे कुर्वे तदारोपणपुष्पवृष्टिम् ॥
ओं ह्रीं धनाधिपतेऽर्हत्पितृसौधे रत्नवृष्टिं मुंच मुंचेति स्वाहा ॥
कनकशलाकारत्नपंचकमिश्रचित्रकुसुमांजलिं भद्रपीठस्याग्रतः प्रकिरेत् ॥

इति रत्नवृष्टिस्थापनम् ॥

'ओं ह्रीं विवक्षितजिनमातः' हा मंत्र म्हणून विवक्षितमातेचें आव्हान, स्थापन, सन्निधीकरण करावें.

'विश्वेश्वरे' हा श्लोक म्हणून जिनमातेला पूर्णार्घ्य द्यावें. विश्वेश्वरा, विश्वजगत्सवित्री, पूज्या, महादेवी, महासती, सुमंगला हीं जिनमातेचीं नावें आहेत. ही जगन्माता आम्हाला प्रसन्न होवो.

'मासान्षडादौ' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून कुबेरानें रत्नवृष्टि केली असें दाखवावें. अर्थात् पंच रत्नासहित नानाप्रकारचीं फुलें भद्रासनाच्यापुढें टाकावींत. गर्भाच्या पूर्वी ६ महिने व नंतर ९ महिने कुबेर रत्नवृष्टि मातेच्या महालामध्यें करीत असतो.

सर्वर्तुप्रभवप्रसूनसुफलान्यन्नादिभोग्योत्करं ॥
छत्रं चामरमासनं च शयनं भूषानुलेपाम्बरम् ॥
वाःक्रीडाप्रमुखोचितोपकरणं भोग्यं पर प्रस्तुता--
निष्टार्थानुपदीकरोतु सततं मातुर्धनेशोर्हतः ॥
ओं निधीश्वर जिनेश्वरमात्रे भोगोपभोगांगान्युपनयोपनयेति स्वाहा ॥
चारुवस्त्रमुद्रिकाहारफलपत्रपुष्पादिकं पीठाग्रे प्रतिष्ठयेत् ॥ ४ ॥
तत्सर्वं विश्वकर्मा गृह्णीयात् ॥
अथ पुष्पमंडपप्राक्प्रदेशपरिकल्पितपद्माकरांतर्विरचिताष्टदलकमले जिनार्चा--
श्र्यादिदेवीपूजाविधानम् ॥ अथाष्टदले श्र्यादिदेवीपूजाविधान ॥
श्रीपुष्पमंडपपुरो वरचूर्णक्लृप्तपद्माकरे विरचितेऽष्टदले महाब्जे ॥
तत्कर्णिकानिहितपीठतले जिनार्चां संस्थापये विविधविघ्ननिवारणार्थं ॥
ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं परमब्रह्मन् अत्र अवतर २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं श्रीं अत्र
तिष्ठ २ ठठ । ओं ऱ्हीं श्रीं अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट् ॥

' सर्वर्तु ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून भद्रासनाच्या पुढे जिनमातेला सुंदर मुद्रिका, वस्त्र हार, फल, पत्र, पुष्प, वगैरे अर्पण करावें. तदनंतर अष्टदलामध्यें श्र्यादिदेवींचें पूजन करावें. हे पूजन करण्याच्या पूर्वी अष्टदलकमलाच्या कर्णिकेमध्यें जिनप्रतिमेचें प्रथम पूजन करावें.

' श्री पुष्पमंडप ' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून जिनेश्वराचें अष्टद्रव्यानें पूजन करावें.

स्वच्छैस्तीर्थजलैरतुच्छ० देवं समभ्यर्चये ॥ ओं ह्रीं परमब्रह्मणे अनंतानं-
तज्ञानशक्तये इदं जलं इत्यादि ॥

अथाष्टदलेषु श्र्यादिदेवीपूजाविधानम् ॥

मेरोर्दक्षिणतो महाकुलकुभृत्पद्माकराभोरुह-
प्रासादस्थितिकाः शचीपतिवधूः श्रीर्ह्रीधृतीरंबिकाः
तस्यैवोत्तरतस्तथोत्तरसुरेड्गृह्यां च कीर्तिं धियम् ॥
लक्ष्मीं शांतिकरीं च शांतिमह सत्पुष्टिं च पुष्टिं यजे ॥
श्र्यादिदेवीपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥ १ ॥

ओं विविधमणिविचित्रितोभयपार्श्वहेमादिमयहिमवदादिकुलाचलाविलयकानादिसिद्धपद्मादि-
सिद्धपद्मादिसरोवरांतस्सामानिकपरिषद्युतिपरिवारवारिजपगीतपुष्करमध्यशारदशशांकत्रिंशदप्रासाद-
निवासिनीना । कांतिलज्जाधैर्यजिनार्यादिकीर्तनलोकोत्तरज्ञानत्रिवर्गसाधनांगव्यापकत्वधर्मानर्हन्मा-
तुरापादयंतीनाम् ॥ श्रीर्ह्रीधृतिकीर्तिबुद्धिलक्ष्मीनामदेवीनाम् ॥ अलक्ष्यशचीप्रत्यक्षान्यलक्ष्यालक्ष्यां-
गमंगलश्र्यादिदेवीविहितजिनमातृभोगादिविघ्नोपशमनादिसनोनिर्वृति निवर्तकशांतिदेवीसहितानां प्रति-
फलितेंदुबिंबादर्शसन्निभोदराजिनांबिकांगभर्तृगुणभोगभक्त्यादिपुष्टिविधायिपुष्टिदेवीसमन्वितानाम् ॥ पी-
तारुणपीतशातकुंभकांचनकनकतपनीयहिरण्यप्रभापघनानाम ॥ पुष्पमुखकलशहस्तानाम् अष्टदि-
क्कुमारीणाम् । सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसपर्याक्रमं
यथाक्रममुपक्रमामहे ॥

आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ पृथगिष्टिः ।

श्रियं नरागोचरकांतिरूपश्रियं जगन्मातरि योजयंतीम् ॥
संफुल्लफुल्लाननशातकुंभकुभांकहस्तां बलिना धिनोमि ॥
ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशहस्ते श्रीदेवि आगच्छ २ सवौषडित्यादि ॥ १ ॥
ऱ्हियं लसद्बोधसहायसौम्यऱ्हिय जिनांबाधृतिगोपयन्तीम् ॥
संफुल्ल० ॥ ओ ऱ्हीं रक्तवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशहस्ते ऱ्हीदेवि आगच्छ २ संवौषट् ॥
धृतिं समामानिकदिक्कुमारीं धृतिं जिनेशो जननीं नयन्तीम् ॥
संफुल्ल० ॥ ओ ऱ्हीं सुवर्णवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशहस्ते धृति देवि आगच्छ २ सवौषडिति ॥
कीर्तिं जिनेंद्रस्तवनादिरूपां कीर्तिं विभोर्मातरि संजयन्तीम् ॥
संफुल्ल० ॥४॥ ओ ऱ्हीं सुवर्णवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशहस्ते कीर्तिदेवि आगच्छ २ संवौषट् ।४।
बुद्धिं प्रबुद्धाखिललोकयात्रां बुद्धिं नयन्तीं जननीं जिनानाम् ॥
संफुल्ल० ॥
ओ ऱ्हीं सुवर्णवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशहस्ते बुद्धिदेवि आगच्छ २ संवौषट् ॥ ५ ॥
लक्ष्मीं त्रिवर्गोचितसाधनार्सिं लक्ष्मीं प्रभोर्मातरि साधयंतीम् ॥
संफुल्ल० ॥
ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशहस्ते लक्ष्मीदेवि आगच्छ २ संवौषट् ॥ ६ ॥

उपास्स्व भक्त्यैंद्रनियोगतश्च धृत्याख्यदेवि त्वमिहार्हदंबाम् ॥

ओं महति महसां धृतिदेवि महादेवि ऐं ऱ्हीं श्रीं ऱ्हैं धृतिं नित्यै स्वं सं क्लीं झ्वीं स्वां लां ज्ञौं तीर्थंकरसवित्रीं स्नापय २ गर्भशुद्धिं कुरु २ वं मं हं सं तं पं धृतिदेव्यै स्वाहा ॥ अनेन दक्षिणदलस्थापितकुंभं धृतिसंकल्पितकन्यया समुद्धार्य जिनमातृगर्भशुद्धिसंकल्पेन भद्रकुंभं तया तत्कुंभवारिणा तत्पूरयेत् । तद्दक्षिणादिशि तां कन्यां स्थापयेत् ॥

स्वयोग्यसेवाकरणान्निजानुभावार्पणाद्गर्भविशोधनाच्च ॥

उपास्स्व भक्त्येन्द्रनियोगतश्च कीर्त्याख्यदेवि त्वमिहार्हदंबाम् ॥

ओं महति महसां कीर्तिदेवि महादेवि ऐं ऱ्हीं श्री ऱ्हैं कीर्तिं नित्यै स्वं सं क्ली झ्वी स्वां लां ज्ञौं तीर्थंकरसवित्रीं स्नापय २ गर्भशुद्धिं कुरु २ वं म हं सं तं पं कीर्तिदेव्यै स्वाहा । अनेन नैऋत्यदलस्थापितकुंभं कीर्तिसंकल्पितकन्यया समुद्धार्य जिनमातृगर्भशुद्धिसंकल्पेन भद्रकुंभं तया तत्कुंभवारिणा पूरयेत् । तन्नैऋत्यदिशि तां कन्यां स्थापयेत् ॥

स्वयोग्यसेवाकरणान्निजानुभावार्पणाद्गर्भविशोधनाच्च ॥

उपास्स्व भक्त्येंद्रनियोगतश्च बुद्ध्याख्यदेवि त्वमिहार्हदंबाम् ॥

ओं महति महसां बुद्धिदेवि महादेवि ऐ ऱ्हीं श्री ऱ्हैं बुद्धिं नित्यै स्वं सं क्लीं झ्वी स्वां लां

भद्रकुंभ भरावा. श्री नांवाच्या कन्येला त्या कुंभाच्या पूर्व दिशेला स्थापन करावे. याचप्रमाणे ऱ्ही, धृति, कीर्ति वगैरे आठ देवताचा संकल्प ज्या कन्यावर केला आहे त्यांच्याकडून हा विधि करवावा. व ज्या ज्या दिशेला त्या कन्यांची स्थापना करावयास सांगितली आहे त्याप्रमाणे स्थापना करावी.

झ्रौं तीर्थंकरसवित्रीं स्नापय २ गर्भशुद्धिं कुरु २ वं मं हं सं तं पं बुद्धिदेव्यै स्वाहा । अनेन पश्चिमदलस्थापितकुंभं बुद्धिसंकल्पितकन्यया समुद्धार्य जिनमातृगर्भशुद्धिसंकल्पेन भद्रकुंभं तया तत्कुंभवारिणा पूरयेत् ॥ तत्पश्चिमदिशि तां कन्यां स्थापयेत् ॥

स्वयोग्यसेवाकरणान्निजानुभावार्पणाद्गर्भविशोधनाच्च ॥
उपास्स्व भक्त्येंद्रनियोगतश्च लक्ष्म्याख्यदेवि त्वमिहार्हदम्बाम् ॥

ओं महति महसां लक्ष्मीदेवि महादेवि ऐं ह्रीं श्रीं ह्रैं लक्ष्मीं नित्यै स्वं सं क्लीं इवीं स्वां लां झ्रौं तीर्थंकरसवित्रीं स्नापय २ गर्भशुद्धिं कुरु वं मं हं सं तं पं लक्ष्मीदेव्यै स्वाहा । अनेन वायव्यदलस्थापितकुंभं लक्ष्मीसंकल्पितकन्यया समुद्धार्य जिनमातृगर्भशुद्धिसंकल्पेन भद्रकुंभं तया तत्कुंभवारिणा पूरयेत् तद्वायव्यदिशि तां कन्यां स्थापयेत् ॥

स्वयोग्यसेवाकरणान्निजानुभावार्पणाद्गर्भविशोधनाच्च ॥
उपास्स्व भक्त्येंद्रनियोगतश्च शांत्याख्यदेवि त्वमिहार्हदम्बाम् ॥

ओं महति महसां शांतिदेवि महादेवि ऐं ह्रीं श्रीं ह्रैं शांतिं नित्यै स्वं सं क्लीं इवीं स्वां लां झ्रौं तीर्थंकरसवित्रीं स्नापय २ गर्भशुद्धिं कुरु २ वं मं हं सं तं पं शांतिदेव्यै स्वाहा । अनेनोत्तरदलस्थापितकुंभं शांतिसंकल्पितकन्यया समुद्धार्य जिनमातृगर्भविशुद्धिसंकल्पेन भद्रकुंभं तया तत्कुंभवारिणा पूरयेत् । तदुत्तरदिशि तां कन्यां स्थापयेत् ॥

स्वयोग्यसेवाकरणान्निजानुभावार्पणाद्गर्भविशोधनाच्च ॥
उपास्स्व भक्त्येंद्रनियोगतश्च पुष्ट्याख्यदेवि त्वमिहार्हदम्बाम् ॥

ओं महति महसां पुष्टिदेवि महादेवि ऐं ऱ्हीं श्रीं ऱ्हैं पुष्टिं नित्यै स्वं सं क्लीं ङ्वीं स्वां लां ञौं तीर्थंकरसवित्रीं स्नापय २ गर्भशुद्धिं कुरु २ वं मं हं सं तं पं पुष्टिदेव्यै स्वाहा ॥ अनेनैशानदलस्थापितकुंभं पुष्टिसंकल्पितकन्यया समुद्धार्य जिनमातृगर्भशुद्धिसंकल्पेन भद्रकुंभं तया तत्कुंभवारिणापूरयेत् ॥ तदीशानादिशि तां कन्यां स्थापयेत् ॥

या: श्रीजिनांबा सुखयन्ति नित्यं सेवाविशेषैर्विविधैर्विनोदैः ॥
क्रीडाविशेषैर्बहुभक्तियुक्ता साक्षादिमास्ता वरदिक्कुमार्यः ॥

ओं दिक्कुमार्यो जिनमातरमुपेत्य परिचरत २ इति स्वाहा । सद्वस्त्रालंकारा अष्टौ वरकुमारीर्मंगलतांबूलहस्ताः सन्निधाप्य पीठं परितः सुकुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ इति गर्भशोधनपूर्वकदिक्कुमारीपरिचर्यास्थापनम् ॥

अथ षोडशस्वप्नतदनुबंधफलपृथक्पृथक्स्थापनम् ॥

माद्यंतमिंद्रकरिणं शरदभ्रशुभ्रं पर्जन्यगर्जननिभोर्जितबृंहितं तम् ॥
त्रैलोक्यपूज्यसुतलाभनिवेददक्षं । जैनी निशांतसमये जननी निदध्यौ ॥
अमरगजेंद्रस्वप्नदर्शनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥

जिनमातेनें सोळा स्वप्नें पाहिली त्याचें वर्णन.

१ 'माद्यंतमिति' जिनमातेनें पहाटेच्यावेळीं पहिलें स्वप्न इंद्राच्या हत्तीचें पाहिलें. हा हत्ती पांढरा होता, मेघाप्रमाणें त्याची गर्जना होती, या स्वप्नानें मातेला त्रैलोक्यपूज्य मुलगा होणार हें व्यक्त होतें. प्रत्येक स्वप्न

पद्माद्यन्यतममेकं नालिकेराद्यन्यतममेकं फलं परिवर्त्य पीठाग्रतः स्थापयेत् ॥ १ ॥ एवमुत्तरत्रापि विधेयम् ॥

तुंगांगवैभवविनिर्जितदिग्गजेन्द्रगात्रं गवेंद्रमतिरुंद्रतरं ध्वनंतम् ॥

श्रेष्ठं सुतं त्रिजगतामवबोधयंतं ॥ जैनी० ॥ वृषभस्वप्नदर्शनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ २ ॥

कंठीरवं करटिकोटिघटां विपाट्य कुत्कीलमूर्धनि कठोरवं रटन्तम् ॥

प्रज्ञापयंतमथ पुत्रमनंतवीर्यं जैनी० ॥ कंठीरवस्वप्नदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ ३ ॥

हस्तींद्रहस्तधृतहेमघटामृतौघैः संस्नाप्यमानकमलां कमले निषण्णां ॥

स्नाप्यं सुरैः सुरगिरौ सुतमीरयंतीं जैनी० ॥ लक्ष्मीस्वप्नदर्शनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ ४ ॥

मातेनें पाहिलें हें दाखविण्याकरितां एक कमल व नारळ वगैरे फळापैकीं एक फळ याचें परिवर्तन करून त्यांची स्थापना करावी.

२ दुसरें स्वप्न बैलाचें होतें. याचें फल मातेला त्रैलोक्यांत श्रेष्ठ असा मुलगा होईल.

३ तिसऱ्या स्वप्नांत पर्वतावर उभा राहिलेला व हत्तीचें गंडस्थळ फोडणारा सिंह दिसला यावरून मातेला अनंतशक्तियुक्त मुलगा होईल.

४ चौथ्या स्वप्नांत कमलांवर बसलेली व हत्तीकडून सुवर्णकुंभांनीं स्नान घातली जाणारी लक्ष्मी पाहिली. याचें फल देव मेरुपर्वतावर पुत्राचा अभिषेक करितील.

मंदारमाल्ययुगमंबरलंबमानमामोदलोलमिलितोल्लसितालिमालम् ॥
सद्धर्मतीर्थकरनंदनलाभलिंगम् ॥ जैनी० ॥ मंदारमालायुगलस्वप्नदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्यं स्थापयामि स्वाहा ॥ ५ ॥

दुग्धाब्धिपूरशतनिर्मलसांद्ररुंद्रचंद्रातपप्रसरबंधुरचंद्रबिंबम् ॥
आल्हादितत्रिभुवनं तनयं वदतं ॥ जैनी० ॥ चंद्रबिंबस्वप्नप्रदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्यं स्थापयामि स्वाहा ॥ ६ ॥

उद्यंतमस्तमितसर्वतमोन्यतेजःस्फारप्रभाप्रसरभासुरभानुबिंबम् ॥
कोट्यर्कदीधिततनोर्गमकं सुतस्य ॥ जैनी० ॥ सूर्यस्वप्नदर्शनप्रदर्शनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्यं स्थापयामि स्वाहा ॥ ७ ॥

सत्पीनमीनमिथुनं सरसि प्रगाढं क्रीडत्परस्परसमाश्रयरागवेगम् ॥
आनंदमेदुरतमात्मजबोधनांगं ॥ जैनी० ॥ मीनयुग्मस्वप्नदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्यं स्थापयेत् ॥ ८ ॥

---

५ पांचवें स्वप्न मंदार पुष्पांच्या दोन माळांचे होते. याचें फळ सद्धर्माचा प्रसार करणारा पुत्र होईल.

६ सहाव्या स्वप्नांत दुधाच्या प्रवाहाप्रमाणे सुंदर किरणांचा धारक चंद्र पाहिला त्याचे फळ त्रैलोक्याला आल्हादक मुलगा होईल

७ सातव्या स्वप्नांत सर्व तारका वगैरेंचें तेज नष्ट करणारा सूर्य पाहिला त्याचें फळ कोट्यवधिसूर्यापेक्षां ही तेजस्वी असा पुत्र होईल

८ आठवें स्वप्न माशांचें जोडपें हें होतें याचें फल अतिशय आनंदित मुलगा होईल हे आहे.

श्रीशातकुंभमयकुंभयुगं सुधाभिराकंठपूर्णमतिरम्यपयोजवक्त्रम् ॥
संसूचिताखिलनिधीश्वरपुत्रलाभं जैनी० ॥ पूर्णकुंभयुग्मस्वप्नदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ ९ ॥

पद्माकरं विकचपद्मसहस्रकीर्णं पूर्णं पयोभिरमलैरवबोधयन्तम् ॥
संव्यजनाष्टशतलक्षणगात्रपुत्रं जैनी० ॥ पद्माकरस्वप्नदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ १० ॥

अभ्रंलिहाखिलदिगाक्रमणातिलोलकल्लोलजाललुलितामलरत्नमाब्धिं ॥
श्रीकेवलावगमवत्सुतसूचनोत्कम् ॥ जैनी० ॥ सागरस्वप्नदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ ११ ॥

प्रोद्यत्प्रभापटलसंघटितेंद्रचापकोटीद्धरत्नतटहाटकसिंहपीठम् ॥
त्रैलोक्यराज्यपतिसूनुफलं ब्रुवंतम् ॥ जैनी० ॥ सिंहासनस्वप्नदर्शनफलस्थापनाय फलं पुष्पं

---

९ अमृताने आकंठ भरलेले व कमलपत्रानें शोभणारे दोन सुवर्णकुंभ स्वप्नांत दिसले याचें फल संपूर्ण निधींचा लाभ पुत्राला होईल.

१० हजारो प्रफुल्लित कमलांनी व पाण्यानें भरलेलें सरोवर पाहिलें त्याचें फल तिल वगैरे व्यंजनें व १००८ लक्षणें यांनीं पुत्र युक्त होईल.

११ आकाशास स्पर्श करणाऱ्या लाटा व अमूल्यरत्नें यांनी युक्त समुद्र दिसला त्याचें फल केवलज्ञानाचा धारक असा पुत्र होईल.

परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ १२ ॥

अत्युन्मिषन्मणिगणोज्ज्वलिताखिलाशं वैमानिकाभिमतमप्रतिमं विमानम् ॥
स्वर्गावतारमहितं सुतमाब्रुवन्तम् ॥ जैनी० ॥ देवविमानस्वप्नदर्शनस्थापनाय फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ १३ ॥

उन्मूलितांधतपसं सुरसद्विमानशोभाविशेषनिल यंनिलयं फणीशाम् ॥
संसूचितावधिसुबोधनिदानसूनुम् ॥ जैनी० ॥ नागविमानस्वप्नदर्शनस्थापनाय फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ १४ ॥

उद्भासितामरपथाखिलदिग्विभागभाभारभासुरमहामणिरत्नराशिम् ॥
बोधाद्यनन्तगुणराशिसुतं वदन्तम् ॥ जैनी० ॥ रत्नराशिस्वप्नदर्शनफलस्थापनाय फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ १५ ॥

दूरापहस्तिततमोभिरपास्तशीतैर्ज्वालाकलापविभवैरनलं ज्वलन्तम् ॥

---

१२ रत्नाच्या कांतीचें आकाशांत इंद्रधनुष्य बनविणारें सिंहासन पाहिलें त्याचें फल मुलाला त्रैलोक्याचें राज्य मिळेल.

१३ अतिशय प्रकाशमान मण्यांनीं रचिलेलें देवविमान पाहिलें त्याचें फल स्वर्गांतून अवतरून मातेच्या पोटीं तीर्थंकर अवतरतील.

१४ नागविमान पाहिलें त्याचें फल पुत्र अवधिज्ञानसंपन्न होईल.

१५ प्रकाशमान रत्नसमूह पाहिला त्याचें फल पुत्र ज्ञानादि अनंत गुणांनी युक्त होईल.

१६ अंधार व थंडी दूर करणारा, ज्वालांनी प्रकाशमान, असा अग्नि पाहिला त्याचें फल पापांचा (कर्मांचा)

शंसंतमात्मजमघौघवनोग्रदावं ॥ जैनी० ॥ अनलस्वप्नदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ १६ ॥

दृष्ट्वा ह्यष्टस्वप्नरत्नानि रात्रेस्तुर्ये यामे तूर्यनादास्तनिद्रा ॥
पत्युर्ज्ञात्वा तत्फलानि क्रमेण प्रीता देवी या हि साक्षादियं सा ॥
षोडश सत्पुष्पाणि तावंत्येव फलानि च परिवर्त्य पीठाग्रतः स्थापयेत् ॥

इति स्वप्नानुबंधनम् ॥

अथ प्रतिष्ठेयप्रतिमाया जलाधिवासनम् ॥

स्वप्नांते प्रविवेश मातृवदनं शुभ्रेभरूपेण यः ॥
सद्यः स्वर्गपरिच्युतोऽप्यबलतो देवासनं कंपयन् ॥
सद्यो जातजिनः स एष भगवान्देवो महानित्यतः ।
संकल्पात्सलिलाधिवासनविधिं कुर्वे जिनार्चोचितम् ॥

तामेव महीयसीं पुरा निरूपितप्रतिष्ठेयार्हत्प्रतिमां नूतनसितसद्वस्त्रप्रच्छादितां पुरश्चरट्टंकि-

नाश करणारा पुत्र होईल. या प्रमाणें सोळा स्वप्नें तीर्थकराच्या मातेला पहाटे पडत असतात. पतिपासून याचें फल वर्णन ऐकून मातेला फार आनंद होतो.

'स्वप्नांते' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून ज्या प्रतिमेची प्रतिष्ठा करावयाची आहे त्या प्रतिमेचा जलाधिवासन विधि करावा. सोळाव्या स्वप्नाच्या शेवटीं शुभ्र हत्तीच्या आकारानें जो मातेच्या उदरीं शिरला; स्वर्गाहून

काकरविश्वकर्मा सौधर्मेंद्रो महोत्सवेनानीय सुविशुद्धभद्रकुंभजले प्लावयेत् ॥

ओं ऱ्हीं अर्ह श्रीं णमो अरिहंताणं दिगंबराय क्षेमंकराय क्षीराब्धिजलाभिषिक्ताय अष्टविधकर्मनिर्मूलनकराय नमः स्वाहा ॥ जलाधिवासनम् ॥ स्वच्छैस्तीर्थ० देवं समभ्यर्चये ॥ ओं ऱ्हीं परमब्रम्हणे इदं जलं ॥ २ ॥

अथ पुष्पमंडपस्य पूर्वादिदिक्षु दिक्पालार्चनविधानम् ॥

श्रीमत्सर्वजनीनजैनसवनप्रत्यूहविध्वंसन—
प्रोद्भूताप्रतिमप्रभावाविहितप्रख्यातिपूजांचितान् ॥
स्वस्वातुच्छपरिच्छदानिह दशामन्याप्रधृष्यामितान् ॥
दिक्पालाङ्गगदेकपालकजिनाधीशाध्वरे व्याव्हये ॥

ओं विमलकलधौतखचितमणिमयाभरणभूषितैरावतच्छागरक्ताक्षऋक्षकरिमकरतुरंगपुष्पकपुष्टांगशांकराकारवाहनारूढानां ॥ नितांतचारुचामीकरातिबालभास्करांजनपुंजतमस्तोमसुधाकरसुवर्णस्वर्णशशांकसंकाशशरीरप्रभाभिरामाणाम् ॥ कुलिशजाज्वलज्ज्वालप्रचंडदंडमुद्गराहिपाशपादपशक्तित्रिशूलाप्रतिहतप्रभावप्रहरणानां । कमनीयकामिनीकुलललामभूतशचीस्वाहाच्छायानैऋतीवायुवेगीधनदेवीपार्वतीनामममहादेवीमुखांबुजदत्तदृष्टीनाम् ॥ पाकशासनपावककृतांतकोणपपाशपाणिपवनपा-

---

चऊन मातेच्या उदरीं येतांना ज्यानें देवांचीं आसनें कांपविली; तोच हा महत्वशाली जिनेश्वर आहे असे समजून जिनप्रतिमेला योग्य असा जलाधिवासन विधि मी करितो अशा अभिप्रायाचा श्लोक म्हणून मोठी अशी अरहंताची प्रतिष्ठेय प्रतिमा नूतन पांढऱ्या वस्त्रानें गुंडाळावी व ज्याच्या हातात टांकी आहे अशा शिल्पकाराला पुढें करून

र्वतीशसखपार्वतीप्रियाभिधानलोकपालानां ॥ कूर्मगतसितांगसांकुशपद्मावतीप्रियफणीशकठीरवारूढ-पांडुरतनुकुतकररोहिणीजीवितेश्वरसहितानां । सकलसपर्यासंपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्र-मार्थमावाहनादिपुरःसरसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥ आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा ॥

देहप्रभाद्विगुणभूषणदिव्यदीप्तिव्यालिप्तादिग्विवरमंतरितांतरायम् ॥
वज्रायुधं निजवधूवदनाब्जनेत्र व्याव्हानये नुतजिनेंद्रमहे महेन्द्रम् ॥

ओं ऱ्हीं इंद्रागच्छ २ संवौषट् ॥ १ ॥

शोणभ्रूश्मश्रुकेशांबकमरुणरुचं जाज्वलज्ज्वालशक्तिम् ॥
कुंडीं वामेक्षमालामितरकरतले बिभ्रतं सोपवीतिम् ॥
स्वाहायुक्तं नियुक्तं जिनयजनविधेर्दीपधूपाधिकारे ॥
सद्वेदाघापिसभ्यावृतमनलमलंकारसारं यजेऽहम् ॥

ओं ऱ्हीं अग्ने० ॥ २ ॥

सौधर्मेंद्रानें मोठ्या थाटानें ती प्रतिमा आणावी. व निर्मल भद्रकुंभांतील पाण्यांत ती ठेवावी. त्यावेळीं 'ओं ऱ्हीं अर्हं' हा मंत्र ह्मणावा. तदनंतर पुष्पमंडपाच्या पूर्वादि दिशांमध्यें दिक्पालांचे पूजन करावें. या पूजनाचा विधि यागमंडलामध्यें सांगितला आहे ह्मणून पुनः येथें त्याचा अर्थ लिहिला नाहीं.

भृंगांगासितभूरिभंगुरजटाजूटं शिग्वाडंबरो-॥
द्दिद्दंडोद्धुसरं प्रचंडफणभृत्मन्मंडनैर्मंडितम् ॥
च्छायातुच्छमुखेंदुसुच्छविकृतानंदं सकालच्छविम् ॥
कालं कालजकालधर्मरहिताधीशाध्वरे व्याव्हये ॥
ओं ऱ्हीं यम० ॥ ३ ॥
कटकमुकुटमुद्राहारकेयूरमुख्याभरणकिरणभारोद्भासिताशांतरालम् ॥
असितलसितकांतिं मुद्गरास्त्र च रात्रिंचरपरिवृतमेतं व्याव्हये नैऋतीशम् ॥
ओं ऱ्हीं नैऋत्याय० ॥ ४ ॥
मुक्ताफलात्युज्ज्वलविद्रुमानुस्यूतप्रभूताभरणाभिरामम् ॥
भीमाहिपाशं वरुणान्यधीशं यागेऽत्र यादःपतिमाव्हयामि ॥ ५ ॥
ओं ऱ्हीं वरुण ॥ ५ ॥
चलद्विपुलभूरुह कलितविस्फुरद्व्रपणं ॥
लसन्मधुकरच्छविं चलितगात्रयन्त्रोत्करम् ॥
जगत्त्रितयजीवनं विरचिताखिलार्थेतरम् ॥
समीरणमिहाव्हये ससदवायुवेगीयुतम् ॥
ओं ऱ्हीं पवन० ॥ ६ ॥
निधनरहितमुक्ताभूषणप्रौढवेषम् ॥

निधननिपुणशक्तिं विद्विषामुद्वहन्तम् ॥
धनमुखनिजदेवीसन्मुखाम्भोजभृंग ॥
धनदमिह धनर्द्ध्यै सेव्यमाव्हानयेऽहम् ॥

ओं ह्रीं कुबेर ॥ ७ ॥

कंकेलीद्रुमपल्लवच्छविजटाजूटार्धचंद्रप्रभा–
सार्द्रीभूतभुजंगभूषणफणारत्नप्रभाभासुरम् ॥
भालाभीलविलोचनानलशिखातीक्ष्णत्रिशूलायुधम् ॥
पार्वत्या धवमाव्हये गणवृत दक्षाध्वरध्वंसिनम् ॥ ॥ ८ ॥

ओं ह्रीं ईशान ॥ ८ ॥

स्फटापरिगतारुणद्युमणिबिंबशुंभन्मणि–
प्रभापटलपाटलीकृतसितागविभ्राजितम् ॥
धृतांकुशमनकुशं सुगुणपद्मपद्मायुतम् ॥
फणाधरगणावृतं फणिमहींद्रमाव्हानये ॥ ९ ॥

ओं ह्रीं धरणेन्द्र ॥ ९ ॥

जिनगुणमणिमालां मौक्तिकानां च मालां
कुमुदकुसुममालां रोहिणीदृष्टिमालाम् ॥
चिरमुरसि धरन्तं कुंदभासं सकुन्तम् ॥

कविनुतगुणरुंद्रं चंद्रमाव्हानयेऽहम् ॥ १० ॥

ओं ऱ्हीं सोम० ॥ १० ॥

दिक्पालकानिति समर्च्य यवान्विता ये ॥
गोधूममुद्गचणकाढकशालिमाषाः ॥
ततसप्तधान्यकृतमुष्टिभिरबुंकुंडे ॥
सप्ताहुतीरिह दधे पृथगेव तेभ्यः ॥

ओं ओं क्रों ऱ्हीं इंद्राय स्वाहा इत्यादि सर्वत्र योज्यम् ॥

इत्थ सार्ग्सार्घयाद्य महिता यूय प्रसन्नाः स्थिताः ॥
सांगा स्ताद्विकलापि सोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्दतं सर्वेऽपि दिक्पालका ॥
पूर्णांगां विधपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोर्पये ॥

इष्टप्रार्थनापुरःसरपूर्णाहुतिः ॥

इत्थ जिनप्रतिकृतेः सलिलाधिवास कृत्वा जिनस्य वरगर्भसमागमाभम् ॥
श्रीपुष्पमंडपमिमं परितो विशुद्धमिद्धामिमां यवनिकां परिकल्पयामि ॥

पुष्पमंडपस्य परितो यवनिकास्थापनम् ॥ एवं तीर्थोदकादानविधिना आनीतजलेनास्याः जलाधिवासनं

...र्थोदकादानविधीने आणिलेल्या पाण्याने जलाधिवासनविधि करून साधावी. तदनंतर पुष्पमंडपाच्या पुढे पडदा सोडाना.

विधाय अचाल्यजिनप्रतिमानामुपरि तज्जलपूर्णसरंध्रघटं लंबयित्वा जलाधिवासनविधिं विदध्यात् ।

इति जलाधिवासनविधानम् ॥

अथ धामसंप्रोक्षणम् ॥

श्रीविमानस्याष्टदिक्षु प्रत्येकं नवकलशान्सर्वौषधिमिश्रतीर्थजलपरिपूर्णान्विधिना संस्थाप्य समंत्रं श्रीजिनालयं तैरधिवासितकलशैरभिषिच्य पुण्याहमंत्रेण कुशोद्धृतजलेन चैत्यालयमन्तर्बहिश्च परिषिच्य दर्भमालयाभिवेष्ट्याभ्यर्च्य तदग्रे स्थित्वाशिषं पठित्वा जिनधामसंप्रोक्षणमेवं विधातुमिमे वयमुत्सहामहे ॥

स्वर्मुक्त्योरधिरोहिणीपदमितो योऽगण्यपुण्यावहः ॥
पापापायहरः सतां च शरणं लोकोत्तमो मंगलम् ॥
पूज्यो नित्यमहादिसाधनतया धर्मस्य मूलं हितम् ॥
रम्यं जैनविमानमेनमधुना तत्कल्पतः शोधये ॥ पुष्पांजलिः ॥
ततः क्षेत्रपालबल्यादिभूम्यर्चनांतां भूमिशुद्धिं विदध्यात् ॥

यानंतर 'धामसंप्रोक्षण' हा विधि करावा. जिनमंदिराच्या आठही दिशामध्ये नउ नउ कलश स्थापावेत. त्यामध्ये सर्वौषधि जल पूर्ण भरावें व मंत्रसहित श्रीजिनालयाला त्या कलशानी अभिषेक घालावा. पुण्याहमंत्र ह्मणून दर्भानें चैत्यालयाच्या आंत व बाहेर सेचन करावें चैत्यालयाचें दर्भमालेनें वेष्टन करावें व त्याचें पूजन करावें. नंतर उभे राहून अशीर्वाद श्लोक ह्मणावेत. या रीतीनें हा विधि करावा. 'स्वर्मुक्त्योरिति' जिनमंदिर स्वर्ग व मोक्षाला जाण्याची पायरी आहे.

भूशोधनादिं विधिमाविधाय पूर्वादिदिक्षु प्रतिदिग् नवैव ॥
कुंभान्विशुद्धाम्बुभृतः प्रशिद्धान् संस्थाप्य सर्वान्परिपूजयामः ॥
ओं ऱ्हीं स्वस्तये कलशस्थापनं करोमि स्वाहा ॥ २ ॥
श्रीखंडकर्पूरवरादिगंधद्रव्यप्रसूनोत्तमरिक्थरत्नम् ॥
क्षिपामि मध्यस्थमहाघटेऽस्मिन् गलस्थवस्त्रादिविराजमाने ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः नमोर्हते भगवते श्रीमते पद्ममहापद्मतिगिछकेसरिपुंडरीकमहापुंडरीकगंगासिंधुरोहिद्रोहितास्याहरिद्धरिकांतासीतासीतोदानारीनरकातास्वर्णकूलारुप्यकूलारक्तारक्तोदा—क्षीरांभोनिधिजलं स्वर्णघटप्रक्षिप्त सर्वगंधपुष्पाढ्य आमोदकं पवित्रं कुरु २ झौं २ वं मं हं सं तं पं असि आउसा नमः स्वाहा । अनेन मध्यमहाकुंभे रैरत्नादिनिक्षेपणम् ॥ स्वच्छैस्तीर्थ० कुंभान्समभ्यर्चये ॥ ओं ऱ्हीं नेत्राय संवौषट् कलशार्चनम् ॥

स्वर्मुक्त्योरधिरोहिणीपदमिते योगण्यपुण्यावहः ॥
पापापायहरः सततश्च शरणं लोकोत्तमो मंगलम् ॥

हे अगण्य पुण्याचें स्थान आहे. पाप व संकटें हे दूर करिते सत्पुरुषांना हे 'शरण' लोकोत्तम व मंगल आहे. नित्य मह वगैरे पूजांनी हे पूजण्यास योग्य आहे. हें धर्माचें मूळ आहे. याचा मी प्रोक्षण विधि करितो. अशा अभिप्रायाचा श्लोक ह्मणून तदनंतर क्षेत्रपालबलिविधानापासून भूम्यर्चनापर्यंत सर्वक्रिया कराव्यात. त्याच अभिप्रायाचा श्लोक 'भूशोधनादि' हा आहे. 'ओं ऱ्हीं स्वस्तये' हा मंत्र ह्मणून कलश स्थापन करावा. 'श्रीखंडकर्पूरेत्यादि' हा श्लोक व ओं ऱ्हां ऱ्हीं इत्यादि मंत्र ह्मणून कलशाची पूजा करावी.

'स्वर्मुक्त्योरिति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून त्रैलोक्यांत जीं अकृत्रिम किंवा कृत्रिम जिनमंदिरें

पूज्यो नित्यमहादिसाधनतया धर्मस्य मूलं हितम् ॥

त्रैलोक्यस्थजिनालयं तमाखिलं भक्त्या समाव्हानये ॥

ओं ऱ्हीं सर्वजिनालया आगच्छत २ सवौषट् । ओं ऱ्हीं सर्व० अत्र तिष्ठत २ ठ ठ ॥ ओं ऱ्हीं सर्व० मम सन्निहिता भवत २ वषट् ॥

उद्धृत्य कुंभान्परया विभूत्या तदीयवार्भिर्बहिरंतरश्च ॥

मंत्रातिपूतैरभिषेचयामि श्रीजैनगेहं विभवैकगेहम् ॥

ओं ऱ्हीं सर्वजिनालया जलाद्यभिषेकं गृण्हीध्वं २ नमो जिनालयेभ्यः स्वाहा । इत्यनेन मंत्रेण जिनालय तैरधिवासितकलशैरभिषेचयेत् ॥ ५ ॥

(ओं) भवनभवनजाना ज्योतिषां कल्पजानाम् ॥

मणिमयानिलयस्था येऽहमिंद्रालयस्था ॥

बहुविभवयुता ये ये च मध्ये त्रिलोके ॥

जिनपतिनिलयास्तांस्तांश्च सर्वान्महामि ॥ ६ ॥

आहेत त्यांचें आव्हान, स्थापन व सन्निधीकरण करावे. तदनंतर ' उद्धृत्येत्यादि हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून ते कलश उचलावेत व त्यांनीं मोठ्या थाटानें मंत्र पवित्र अशा जलांनीं धामप्रोक्षण विधि करावा. मग ' भवन भवनजानामिति ' हा श्लोक ह्मणून जिनमंदिराची पूजा करावी. भवनवासी. देवांच्या स्थानांतील जिनमंदिरें, ज्योतिष्क जिनमंदिरें, कल्पवासस्थ जिनमंदिरें, अहमिंद्र राहण्याच्या ठिकाणची मंदिरें व मध्यलोकांतील मंदिरें ही अकृत्रिम रत्नखचित मंदिरें आणि कृत्रिम मंदिरें या सर्वांची मी पूजा करितो.

ओं रजतमहारजतेन्द्रनीलमरकतमाणिक्यमयमहामानभासुरभित्तिस्तंभशालिशिखरमंडपमहामानस्तंभाद्यंगोपांगसगताकीर्णपचवर्णप्रभाजालप्रभावाहितविचित्रांबरविलासांबराणाम् । संततानादिसंसिद्धहटद्धाटकीयधूपघटपेटकास्यनिर्यद्विश्वतोविसर्पिधूमलेखाजालबहलपरिमलप्रसरसुरभीकृतसकलदिङ्मुखानाम् ॥ वंदारुसुरासुरवृंदारकजयजयारावसुरनर्तकीकरकंकणझंकारद्वि[illegible]णीकृतानादिघाटितघंटाजालझणझणध्वानबधिरीकृतनिखिलदिङ्मंडलानाम् ॥ तमःसमूलसमुत्पाटनपटुतावलेपलिप्सागतगभस्तिमालिमंडलायमानहटद्धाटकीयघटपेटकीयघटपेटकोपघाटिताचित्तचमत्काराणाम् । चकचकायमाननानाविधोपकरणनिचितनीलतरनिर्जितज्योतिर्गणांकितगगनांगणानाम् ॥ समुत्तुंगसुवर्णभित्तिभागावलंबमानमणिमालामुषितमेरुगिरिपार्श्वशोभातिशयानाम् ॥ विचित्रविनिर्मापणवदनाभिषेकनर्तनसंगीतावलोकनादिमंडपाभिमंडितचैत्यमहीमहितानाम् ॥ कुंज'रातिकुंजरादिदशाविधध्वजराजिसभाजिताद्यद्वितीयशालांतरध्वजधराविराजितानाम् ॥ चतुर्दिग्गताशोकसप्तच्छदचंपकाम्रचतुर्वनांचिततृतीयबहिःशालांतरावनीविनूतानाम् ॥ चतुर्वीथिपर्यंतगतमहामानस्तंभाहितप्रतितीर्थजनमानस्तंभानाम् ॥ सहजसकलपरिष्काराणामकृत्रिमाणामहार्यविविधालंकाराणामपि कृत्रिमाणां ।

' ओ रजतमहारजतेत्यादि ' हे गद्य ह्मणून गंधादि अष्टद्रव्यानीं जिनमंदिराची पूजा करावी. तदनंतर त्याच्या पुढें उभे राहून ' शिवमस्तु ' हा श्लोक ह्मणावा.

' ॐ रजेतत्याद ' या गद्याचा अभिप्रायः—अकृत्रिम जिनमंदिरांच्या भिती, खांब, तट, शिखर, मंडप, मानस्तभ वगैरे अवयव चांदी. सोनें, पाचरत्न, पद्मराग वगैरे मण्यानी युक्त असतात. या जिनचैत्यामध्यें धूपघट असतात ते अनादिकालचे आहेत. चैत्यालयामध्ये देव देवी हमेशा येतात, जय जय असा शब्द करितात व नृत्य

मंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् ॥ भगवज्जिनचैत्यालयानामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥ स्वच्छैस्तीर्थै० । चैत्यालयान्संयजे ॥ ओं ऱ्हीं सर्वजिनचैत्यालया जलं गृह्णीध्वं २ नमः । एवं गंधादि ॥ इत्यर्चनां विधाय तदग्रे स्थित्वा ॥

शिवमस्तु सर्वजगतां परहितनिरता भवंतु भूतगणाः ॥
दोषाः प्रयातु नाशं तिष्ठतु जिनशासनं सुचिरम् ॥

इममाशीर्वादमुद्घोषयेत् ॥

स जयतु जिनधर्मो यावदाचंद्रतारं । यमनियमतपोभिर्वर्द्धतां साधुसघः ॥
अहरहरभिवृद्धिं यांतु चैत्यालयास्ते । तदधिकृतजनानां क्षेममारोग्यमस्तु ॥

अथ शांतिशुद्ध्यभिधानहोमविधेः प्रयोगः ॥

अथ चैत्यालयस्य चतुर्दिक्षु विधिविहितचतुरस्रचतुःकुंडविराजमानसमुचितालंकारोपेतहोमम-

---

करितात. सुवर्णाचे पुष्कळ कलश तेथें ठेविलेले असतात. अनेक तऱ्हेची पूजेची व अभिषेकाची सामग्री असते सुवर्ण भित्तीला रत्नाच्या माळा अडकाविलेल्या असतात. या चैत्यालयांत अभिषेकमंडप, नृत्यमंडप, वगैरे मंडप असतात. दहा प्रकारच्या ध्वजा असताव. अशा रीतीची अकृत्रिम चैत्यालयांची रचना असते. या प्रमाणे पूजा करून जिनमंदिरापुढें उभे रहावें.

'शिवमस्तु' असा आशीर्वादात्मक श्लोक ह्मणावा. याचा अभिप्राय - सर्व जगाचें कल्याण होवो. लोक जन तेंच हित करोत दोषांचा नाश होवो. व जिनशासन चिरकालपर्यंत भूमंडलावर राहो. हा जिनधर्म चंद्र व तारे जगांत राही पर्यंत राहो. यम, नियम, तप यांनी साधुसंघाची वाढ होवो. नेहमी चैत्यालयांची वृद्धि होवो. व त्याचे जे अधिकारी व संरक्षक लोक आहेत त्याचे कल्याण होवो. त्याचे नेहमी आरोग्य असो.

चैत्यालयाच्या चारी दिशेमध्ये शास्त्रकथित चार कुंडानीं युक्त असा होममंडप करावा. या मंडपामध्ये संकल्पपूर्वक

परमसुखसमृद्धान्युक्तिशास्त्राविरुद्धान् ॥
बहुविधगुणवृद्धान्सर्वलोकप्रसिद्धान् ॥
प्रमितसुनयसिद्धान्सस्तुवे सर्वसिद्धान् ॥ इत्यर्घ्यं दद्यात् ॥

तत आसनस्थापनादिचतुरस्त्रकुंडार्चनपर्यंतविधिं विधाय क्षिपामि कुंडे इत्यादिना परिधिपरस्तरणकल्पनं । आम्नायेत्यादिना गार्हपत्याग्नेः स्थापनं रक्षणं सन्निधीकरणैकसमिधाहुत्यर्चनानि परिसमाप्य गुणाब्धिभूतमानेत्यादिना दिक्पालपूजापर्यंतमावरणदेवतापूजाविधिं विदध्यात् ॥ नव्येन गव्येनेत्यादिनाष्टादशवारोच्चारितपद्यमंत्रैरष्टोत्तरशतमाज्याहुतिं, लवंगलाजेत्यादिना त्रिवारोच्चारितपीठिकामंत्रैर्लाजाहुतिं, तैर्मंत्रैस्तर्पणं समिधाहुतिं, पीठिकादिसप्तविधमंत्रैरन्नाहुतिं, जिनेश्वराणामित्यादिना पूर्ववत्पुनराज्येन पूर्णाहुतिं पुण्याहवाचनं, तीर्थेश्वरस्यांत्येत्यादिनाग्नेरर्चनं, सर्वाभ्युदयेत्यादिना तस्य स्तवनं, अर्हन्विभर्पीत्यादिना जिनेश्वरस्तवनं, जयजय जिन शश्वदित्यादिना इष्टप्रार्थना, स जयतु जिनधर्म इत्यादिना शुभानुध्यानं, प्रमादादित्यादिना क्षमापणं, प्रक्षीणेत्यादिना सिद्धपरमेष्ठिविस-

---

पूजेपर्यंत आवरणदेवतापूजन करावे. ' नव्येन गव्येन ' हा श्लोक म्हणून अठरा वेळा उच्चारलेल्या महा मंत्रांनी १०८ आज्याहुति द्याव्यात. ' लवंगलाजेत्यादि ' हा श्लोक म्हणून तीन वेळा उच्चारलेल्या पीठिका मंत्रांनी लाजाहुति द्याव्या. यांच मंत्रांनी तर्पण व समिधाहुतिही करती. पीठिका वगैरे सात प्रकारच्या मंत्रांनी अन्नाहुति द्यावी. ' जिनेश्वराणां ' हा श्लोक म्हणून तुपाने पूर्णाहुति, पुण्याहवाचन, ' तीर्थेश्वरस्य ' या श्लोकाने अग्निपूजा, ' सर्वाभ्युदय ' या श्लोकाने अग्निस्तवन, ' अर्हन्विभर्पीत्यादि ' याने जिनस्तुति, ' जय जय जय जिन ' याने इष्टप्रार्थना, ' स जयतु ' याने शुभानुध्यान, ' प्रमाद ' याने क्षमा मागणे, ' प्रक्षीण ' याने सिद्धपरमेष्ठींचे विसर्जन, ' इष्टास्ते-

जीनं, इष्टास्तेमीत्यादिना होमार्थमाहूतदेवतानां विसर्जनं. मोहध्वांतविदारणमित्यादिना गमनाप्रच्छनं विधिवद्विदध्यात् ॥ इति शांतिशुद्ध्यभिधानहोमविधिः ॥

अथातो दर्भशयनाविधानम् ॥

तावद्गर्भगृहे दर्भशय्योचितभूमौ पूर्ववद्भूमिशोधनादीर्थि दर्भन्यासं भूम्यर्चनं च विदध्यात् ॥

हेमादिना चंदनदारुणा वा पयोद्रुमैर्वा रचितं सुरम्यम् ॥
भद्रासन भद्रकरार्हदम्बां संकल्पतोऽस्मिन्विनिवेशयामि ॥
ओं ह्रीं जिनमातृभावस्थापनार्थं भद्रपीठमिह स्थापयामि स्वाहा ॥१॥
वल्मीकशैलाब्धिनदीह्रदानां मृद्भिः समनौंषधिचंदनाभिः ॥
जिनांबिकागर्भविशुद्धिबुध्या भद्रासनाग्रं परिलिंपयामि ॥
ओं ह्रीं पंचमृत्तिकाचंदनसर्वौषधीभिः भद्रपीठाग्रं परिलिंपयामि स्वाहा ॥२॥

मीत्यादिना ' या श्लोकानें होमासाठीं [illegible] देवतांचें विसर्जन [illegible] ' मोहध्वान्तविदारणं ' याने जाण्याविषयी सिद्धपरमेष्ठिनी परवानगी घेणे. याप्रमाणे शांति[illegible] विधि [illegible], [illegible]

दर्भशयन विधिः ;

१ प्रथमतः गर्भगृहामध्यें दर्भशय्येला योग्य [illegible]

२ ' हेमादिना ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जिनमातेला [illegible] करावी. [illegible] भद्रपीठ सोन्याचा, चांदीचा, किंवा चंदन अथवा [illegible] करावा.

२ ' वल्मीकेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जिनमातेच्या गर्भशुद्धिचा [illegible] वारूळ, पर्वत, समुद्र, नदी, व डोह या ठिकाणची माती आणि चंदन व सर्वौषधि यांचा भद्रपीठाला लेप करावा.

नदीसरःसागरकूपवापीस्व नीततीर्थोदकपंचकेन ॥
दिक्कन्यकाकल्पितगर्भशुद्धिं मत्वात्र पीठं परिलेपयामि ॥
ओं ऱ्हीं तीर्थोदकपंचकेन भ॰ पीठाग्र प्रक्षालयामि स्वाहा ॥ ३ ॥
विश्वेश्वरागर्भगृहे विशुद्धे यस्मिञ्जिनेंद्रोऽजनि दिव्यपद्मे ॥
संकल्पतस्तस्य दलाष्टकाब्जं पीठोपरिष्ठात्स्फुटमालिखामि ॥
ओं ऱ्हीं भद्रपीठाग्रे अष्टदलकमलं लिखामि स्वाहा । धवलाक्षतैरष्टदलकमलविरचनम् ॥४॥
संलग्ने वदनं प्रविश्य भगवान्मातुः सितेभाकृति—
गर्भे श्र्यादिविशोधिते शुभतरद्रव्यैस्तु नाकाहृतैः ॥
दिव्यांभोरुहविष्टरे हि परमो हंसोधिशेते स्म यः ।
तं मत्वात्र विशुद्धबुद्धकमले बिंबोयमास्थाप्यते ॥

४ 'नदीसरः' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून नदी, सरोवर, समुद्र, आड व दीर्घ विहीर या पाच ठिकाणच्या पाण्यांनी दिक्कन्यकांनी गर्भशुद्धि केली आहे असा संकल्प करून भद्रपीठप्रक्षालन करावें.

५ 'विश्वेश्वरेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून भद्रपीठावर पांढऱ्या अक्षतांनी आठ पाकळ्यांचें कमळ काढावें. तीर्थंकर मातेच्या गर्भांत येऊन तेथें अष्टदलकमलामध्यें विराजमान होतात ह्मणून हा कमलाचा संकल्प भद्रपीठावर करावा.

६ 'संलग्नेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून पाण्यामध्यें स्थापिलेल्या प्रतिमेस भद्रपीठावरील कमलांत स्थापन करावें. जिनेश्वरांनी उत्तम मुहूर्तावर पांढऱ्या हत्तीची आकृति धारण करून मातेच्या गर्भामध्यें—जो स्वर्गीय दिव्य पदार्थांनी श्री वगैरे देवतांनी शुद्ध केला होता, प्रवेश केला. तेथें दिव्यकमलावर ते विराजमान झाले होते

वृषनाथप्रतिष्ठायां तु सितेभाकृतिरित्यत्र सितोक्षाकृतिरिति पठनीयम् ॥

ओं ऱ्हीं गर्भाशयमलकलंकरहिताय कपिलगोक्षीरशुद्धरुधिराय दर्भशयनाय स्वाहा ।

शंखकाहलादिनिःस्वने भव्यजनकोलाहलोपबृंहिते नभःस्थलमाक्रामति जलाधिवासितप्रतिमामानीय भद्रासनकमलमध्ये निवेशयेत् ॥ ५ ॥

भूसंस्कारे प्रजाते प्रथितसुरसरिद्वारिरत्नप्रसूनैः
सानंदे सर्वलोके निजमहिमभरात्कंपयन्निंद्रपीठम् ॥
मातुर्गर्भं प्रविश्याखिलदृगिव रविः प्राग्दिश रंजयंस्तां
गर्भे संवर्धते स्म त्रिजगदधिपतिर्यः स एवैष बिंबः ॥

ओं नमोऽर्हते केवलिने परमयोगिने शुक्लध्यानाग्निनिर्दग्धकर्मेंधनाय सोमाय शाताय वरदाय अष्टादशदोषवर्जिताय स्वाहा । जात्यकुंकुमपिंजरितपुष्पाक्षतं तस्या अन्यासां च प्रतिष्ठेयप्रतिमाना-

---

त्या कल्पनेचा संकल्प करून ही जिनप्रतिमा पीठांतील कमलामध्यें स्थापन केली जाते. ही प्रतिमा तेथें स्थापन करते वेळीं शंख वगैरे वाद्ये वाजवावीत. भगवान आकाशमार्गातून येथें अवतरले आहेत असा संकल्प करावा. आदिनाथ तीर्थकर मातेच्या गर्भी पांढऱ्या बैलाचा आकार धारण करून व बाकीचे तीर्थकर हत्तीचा आकार धारण करून अवतरले आहेत.

६ 'भूसंस्कारे इति' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून प्रतिष्ठेय प्रतिमा व इतर प्रतिमा यांच्यावर पुष्पाक्षता टाकाव्यात. जिनभगवान् मातेच्या गर्भामध्ये वाढत आहेत हें सुचविण्याकरितां पुष्पक्षताक्षेपण करावें. जिनेश्वर गर्भात आले असता पृथ्वी निर्मल होते. गंधोदकासहित रत्न व फुलांची वृष्टि होते. सर्व लोक आनं-

मुपरि क्षिपेत् ॥ ६ ॥

स्वोपादाननिमित्तकारणकलापाविर्भवच्छाक्तिके ।
पुण्ये तीर्थकसाव्हये सृजति यः स्वौदारिकांग परम् ॥
शेते स्फाटिकदर्पणप्रतिमगर्भे त्रिबोधोज्ज्वल—
स्तत्संकल्पनतः करोमि विधिनास्मिन्दर्भशय्याविधिम् ॥

ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं णमो अरिहंताणं असि आउसा गर्भाशयमलकर्मकलकरहिताय कपिलापंचगव्यशुद्धीकृताय दर्भशयनाय नमः स्वाहा ॥ अनेन सागमर्गक्रमस्थापनार्थं तस्याः प्रतिष्ठेयप्रतिमाया उपरि दर्भान् क्षिपेत् ॥ अचाल्यसौधबिंबानां पीठे दर्भान् क्षिपेत् ॥ ७ ॥

स्यात्क्षीरगौरं रुधिरं यदंगे निःस्वेदताद्युद्धगुणाभिरामे ।
तद्बुद्धितोहं कपिलाविशुद्ध गोक्षीरसेक विदधेऽत्र बिंबे ॥

दित होतात. जिनाचे गर्भात येण्यानें इंद्रसिंहासन हालू लागते. या सर्व गोष्टी करणारा जिनेश ह्मणजे ही प्रतिमा होय असा संकल्प करावा.

७ 'स्वोपादानेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून भगवंतांच्या सर्व अवयवांची उत्पत्ति होत आहे असा संकल्पानें प्रतिमेवर दर्भक्षेपण करावें. भगवान् स्वतःच्या उपादान व निमित्त कारणांनीं तीर्थकर नामकर्म मिळवितात. व त्याच्या साह्यानें उत्कृष्ट औदारिक शरीर बनवितात स्फटिकाच्या दर्पणाप्रमाणें निर्मळ अशा गर्भामध्यें भगवान निजतात हा संकल्प करून आह्मी दर्भशय्येची रचना करितों.

८ 'स्यादिति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून भगवंताचा लघु अभिषेक करावा व पूजन करावें. भगवंताच्या ठिकाणीं दुधाप्रमाणे पांढरें रक्त असतें. त्यांचे घाम न येणें वगैरे उत्कृष्ट गुणांनीं युक्त असें शरीर असतें हा

ओं ऱ्हीं कपिलागोक्षीररुधिराय स्वाहा ॥ लब्धमिषेकः ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० । देवं समभ्यर्चये ॥ इत्यर्चनम् ॥ ८ ॥

मासान्नवास्तेस्म विभुर्जनन्या गर्भालयेम्भोरुहविष्टरे यः ॥

मत्वा तमेनं नवसूक्ष्मधौतवस्त्रावृतं बिंबमिमं तनोमि ॥

अनेन पूर्वप्रच्छादितवस्त्रमपनीयापरवस्त्रेणाच्छादयेत् ॥ ९ ॥

श्रीमत्सर्वजनीनेत्यादिना पूर्ववद्दिक्पालपूजां विदध्यात् । दिक्पालस्थापनं ॥

अथ दर्भहोमः ।

गर्भेस्थितस्यापि सतोऽस्ति यस्य मत्यादिबोधात्रितयं तदस्य ॥

संकल्पतः शुद्धिकृते च दर्भैः पुरोऽस्य बिंबस्य करोमि होमम् ॥

ॐ ऋक्षवृषभशांत्यर्हद्रोहिणि अप्रतिचक्रे फट् विचक्राय स्वाहा ।

इति दर्भशयनस्थिताजिनेंद्रप्रतिकृतेः पुरतः तद्विशुद्ध्यर्थं चतुरस्रहस्तविस्तारांगुलोत्सेधवालु-

---

सकल्प करून प्रतिमेचा गायीच्या दुधानें अभिषेक करावा.

९ 'मासान्नवेत्यादि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणुन प्रतिमेचें पूर्वीचें आच्छादिलेलें वस्त्र काढून तिच्यावर नवे वस्त्र आच्छादावें. जिनेश्वर मातेच्या गर्भगृहामध्ये ९ महिनेपर्यंत पद्मसिंहासनावर विराजमान झाले या संकल्पानें प्रतिमेला वस्त्रावृत करावें. तदनंतर 'श्रीमदित्यादि' श्लोकांनी पूर्वीप्रमाणे दिक्पालपूजा करावी. दिक्पालांचें स्थापन करावें. तदनंतर दर्भहोम करावा.

'गर्भेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणुन दर्भशय्येवर स्थापिलेल्या जिनप्रतिमेच्या पुढें चार हात विस्ताराचा व १ अंगुल उंचीचा असा वाळूचा उचवटा करून त्याची पूजा करून तेथें २७ वेळा दर्भांनी दर्भहोम करावा. गर्भात

कास्थंडिले संशोधितेऽभ्यार्चिते सप्तविंशतिकृत्वः कुशैरग्निं जुहुयात ॥

नाहं सपक्षोऽस्मि भवद्विपक्षदृष्ट्यावृतेर्वेष्टि तथा जनो माम् ॥
इत्यर्हतोऽग्रे वसतीव वक्त प्रसारये पाडुरकांडवस्त्रम् ॥ ११ ॥
ओं ऱ्हीं कांडपटस्थापनां करोमि स्वाहा ॥
त्रैलोक्यदीपस्य जिनेश्वरस्य बिंबं निवेश्योचितदर्भतल्पे ॥
तस्याग्रतोऽहं प्रतिबोधयामि द्वौ जाज्वलज्ज्वालयुतौ प्रदीपौ ॥१२॥ दीपद्वयस्थानम् ॥

अथ जिनमातृपूजनम् ॥

भर्त्रा सहैकासनसान्निविष्टा संस्नाप्य यां तीर्थजलैः सुरेन्द्राः ॥
दिव्यैर्विभूषांबरमाल्यमुख्यैरानर्चुरेनां वयमर्चयामः ॥ १३ ॥
ओं ऱ्हीं जगदंबिके स्नानवस्त्राभरणाद्यर्चनं गृहाण २ स्वाहा ॥

असलेले जिनेश्वर ३ ज्ञाने धारण करीत होते. हे व्यक्त करण्याकरिता त्या प्रतिमेपुढें दर्भहोम करावा.

'नाहं सपक्षोस्मि' हा श्लोक ह्मणून प्रतिमेपुढें पडदा सोडावा. हे जिना तुमचा शत्रु जें दर्शनावरणीय कर्म त्याच्याशी माझी सजातीयता नाही तथापि लोक मला तसे ह्मणतात हा अन्याय आहे. ही गोष्ट सांगण्याकरितांच जणु काय हा पडदा जिनेश्वरापुढें उभा राहिला आहे.

'त्रैलोक्येति' हा श्लोक ह्मणून प्रतिमेपुढें दोन दीप स्थापन करावेत. भगवान त्रैलोक्यदीप आहेत ह्मणून त्याच्या प्रतिमेपुढे २ दीप लावावेत.

'भर्त्रेति' हा श्लोक ह्मणून जगदंबिका अर्थात् भगवंताच्या मातेला सुंदर वस्त्रें, माला वगैरेंनी देवांनी पूजिलें तसेंच आह्मीही पूजितो असे ह्मणून वस्त्रादि पदार्थ पुढें स्थापन करावेत. तदनंतर जिनमातेचें स्तवन करावें. तें याप्रमाणेः— हे माते तत्काल तीर्थंकरनाम कर्माच्या उदयानें ज्यानें त्रैलोक्याला क्षोभित केलें आहे अशा पुत्राला

अथ जिनमातृस्तवनम् ॥

मातस्त्वमेव धन्यासि सद्योजात दधासि यत् ।
सद्यः स्वतीर्थकृत्पाकसंक्षोभितजगत्त्रयम् ॥१॥
स्वपुण्योद्भूतरत्नौघवृष्टितर्पितभूतलम् ॥
हिरण्यगर्भं गर्भे त्वां दधानां को न वंदते ॥ २ ॥
स्वगर्भकमलासीनजिनहंसोढजीवना ॥
सरसीव विभासि त्वमपूर्वा पंकहारिणी ॥ ३ ॥
अग्निगर्भा शमीवत्त्वमर्कगर्भेव पूर्वदिक् ॥
रत्नगर्भा महीवांबा जिनगर्भा विभासि नः ॥ ४ ॥
जगद्गर्भो जिनाधीशो भवद्गर्भे वसत्यहो ॥
अहो त्वत्पुत्रतामेति देवो लोकपितामहः ॥ ५ ॥
समस्तसुखसंपादिजिनपुण्यफलोद्भवा ॥
अपूर्वा कल्पलतिका स्वामिनी त्वमसि स्फुटम् ॥ ६ ॥

तूं धारण केलें आहेस. आपल्या पुण्याने रत्नसमूहांनी ज्यानें त्रैलोक्याला आल्हादित केले आहे म्हणून ज्यास हिरण्यगर्भ हे नाव मिळाळें आहे. अशा पुत्राला हे माते तू आपल्या गर्भात धारण केलें आहेस.

हे माते तूं कमलाने युक्त, हंसपक्षांनी युक्त अशा पाण्याला धारण करणारे, न चिखल रहित अशा सरोवराप्रमाणे आहेस. हे माते तुझ्या गर्भरूपी कमलावर जिनेश्वररूपी हंस बसला आहे त्यामुळें तुझे जीवन धन्य झालें

जगन्मात्रे नमस्तुभ्यं जगद्द्रष्ट्र्यै नमोस्तु ते ॥
जगद्धत्र्यै नमस्तुभ्यं जगल्लक्ष्म्यै नमोस्तु ते ॥ ७ ॥
विश्वेश्वरि जगन्मातर्महादेवि महामति ॥
पूज्ये सुमंगले तुभ्यं भूयो भूयो नमो नमः ॥ ८ ॥
इत्थ स्तुत्वा यामशेषाः मुनीन्द्रा, वंदेनऽस्मानदृत' श्याम्यदेव्यः ॥
स्थानाख्याद्यैः साधु निर्दिश्यमानास्ता सर्वेऽमी श्रीजिनानां नमामः ॥ ९ ॥
सर्वोऽपि संघो जिनमातृसघेन तां पीठीं स्तुत्वा वंदेत ॥
स्तुत्वा नत्वाप्यतृप्तः स्वयममरपतिस्तांडवं मंत्रितेने ॥
लास्यं तद्दो'सहस्रोपरिचितिसुरस्त्रीजनश्चाववंध ॥
गीतं वाद्यं युयोज प्रणुतसुरगणो यत्पुरोर्हज्जनन्याः ॥

आहे व तूं लोकांचे पातक नाहीसे करणारी आहेस. शमीच्या आड़ांत अग्नि असतो त्याप्रमाणें जिनबालकाला तू आपल्या गर्भामध्यें धारण केलें आहेस. सूर्याला आपल्या गर्भांत धारण करणारी पूर्व दिशा जशी शोभते; अनेक रत्नें आपल्या पोटात धारण करणारी पृथ्वी जशी शोभते तशी तू जिनबालाला स्वगर्भी धारण करण्यामुळें शोभत आहेस. त्रैलोक्याला आपल्या गर्भांत धारण करणारा जिनेश्वर हे माते तुझ्या गर्भांत आहे हें आश्चर्य आहे. त्रैलोक्याचा पितामह (आजोबा) असा जिनेश्वर तुझा पुत्र होणार आहे हें आश्चर्य आहे. सर्व सुखाला देणारें असें जिनेश्वररूपी पुण्यफल तुझ्यापासून उत्पन्न होणार म्हणून हे स्वामिनी तूं खरोखर अपूर्व कल्पलता आहेस. हे जगन्माते तुला आम्ही नमन करितो. तू लोकांचे नेत्र आहेस. तूं जगाचा आधार आहेस व तू जगल्लक्ष्मी आहेस याम्तव आम्ही तुला वारंवार नमन करितो. हे माते तुला विश्वेश्वरी, जगन्माता, म-

संकल्पात्तस्य तौर्यत्रिकमिदमथाभिद्विबमालक्ष्य योक्ष्ये ॥१०॥
इंद्रपरिकल्पितानंदनाटकसंकल्पेन तदग्रे तौर्यत्रिकं प्रयुंजीत ॥
लोकत्रयस्यापि पितुः पिता त्वं धन्योसि मान्योसि महेश्वरेति ॥
स्तुत्वा समापृछ्य च सप्रमोदाः प्रपेदिरे स्वस्वपदं सुरेन्द्राः ॥११॥

जिनजनकस्य सुरैस्तवनपूर्वकं गमनाप्रच्छनम् ॥

आवेद्यासनतः क्रिया प्रणमनं पश्चाद्विधेया स्थिति—
स्त्र्यावर्तैकाशिरोनतिः प्रथमतः साम्यं तदंतेपि च ॥

हादेवी, महासती, पूज्या व सुमंगला अशीं नांवें आहेत अशा नांवांना धारण करणाऱ्या तुला आम्ही पुनः पुनः नमन करितो. याप्रमाणें सर्व देवेंद्र मातेची स्तुति करीत असतात. श्री वगैरे देवी मातेला इंद्रादिकांची ठिकाणें नांवें वगैरे सांगून माहिती देतात. या ठिकाणीं जिनमातेचा सकल्प केलेल्या भद्रसिंहासनाला सर्व संघांनीं स्तवन करून वंदना करावी. मातेच्या पुढें इंद्र त्यावेळीं नृत्य करितो. आपले हजार हात उत्पन्न करून त्यावर देवांगनांचें नृत्य करवितो. गाणें वजावणें वगैरे प्रकार सर्व देव करितात. इंद्रादि देव असा उत्सव करितात हा संकल्प करून नृत्य, गाणें वजावणें हा विधि करावा.

तदनंतर देव तीर्थंकराच्या पित्याची स्तुति करून स्वस्थानीं जाण्यास त्याची परवानगी मागतात. ते जी स्तुति करितात ती याप्रमाणें —

'लोकत्रयाचा पिता अशाही तीर्थंकराचे आपण वडिल आहात. आपण धन्य, मान्य व सर्वांचे अधिपति आहांत' अशा स्तुतिनंतर आनंदित होऊन ते स्वस्थानीं जातात. गर्भावतार कल्याण क्रिया मी करितो असें आसन घालून ह्मणावें. तदनंतर नमस्कार करावा. व मग उठून प्रथम तीन आवर्त व एक नमस्कार करून सामा-

यस्मिन्केवलबोधभानुरुदितः सोव्याज्जिनोऽयं जगत् ॥

ओं श्रीं ऱ्हीं हं श्रीं नमः परमशांताय सर्वलोकशांतिर्भवतु स्वाहा ॥ शांतिधारा ॥१६॥

अर्चामग्रे प्रनृत्यत्कलशयुतवधूमग्रभृंगारनिर्यद् ॥
वार्धारापूतधात्रीं बहुतरविभवामादरेणानुयांतः ॥
सर्वाशाः पूरयंतो बलिमनुमुखराः सर्वधान्यैश्च लाजैः ॥
सत्पुष्पैरक्षतौघैर्जिनानिलयामिमे त्रिःपरीयाम शान्त्यै ॥

ओं ऱ्हीं अर्हद्भ्यो नमः ॥ १७ ॥

इत्थं सौधर्मशक्रप्रभृतिसुरवरा यां जिनेंद्रस्य साक्षात् ॥
चक्रुः स्वर्गावतारोत्सवविषयमहाश्चर्यकल्याणपूजाम् ॥
तामारोप्यात्र बिंबे विधिवदिह कृता शक्तितो भूरिभक्त्या ॥
भक्त्यै मुक्त्यै च यष्टृप्रभृतितनुभृतामस्तु कल्यापूजा ॥ १८ ॥

त्रैलोक्याचें रक्षण करो. हा श्लोक ह्मणून शांतिधाराक्षेपण करावें.

१७ 'अर्चामग्रे' हा श्लोक ह्मणून हातांत जिनप्रतिमा घेऊन मोठ्या थाटानें जिनमंदिरास तीन प्रदक्षिणा घ्याव्यात. त्यावेळीं लाह्या, फुलें व इतर धान्येंही फेकावींत. हातामध्ये भृंगार घेऊन जलधारा सोडावी. जिच्या डोक्यावर कलश आहे अशा स्त्रीला पुढें करावें व प्रदक्षिणा कराव्यात.

१८ 'इत्थमित्यादि' याप्रमाणें सौधर्म वगैरे इंद्रांनी व देवांनीं जिनेश्वराचा गर्भ कल्याण विधि केला, आह्मी या जिनबिंबामध्यें गर्भकल्याणिक विधिचा उत्सव यथाशक्ति अत्यंत भक्तीनें केला काहे. ही गर्भकल्याणिक पूजा इंद्र (प्रतिष्ठाचार्य) वगैरेंना–प्रतिष्ठाकारक वगैरे मंडळींना भक्ति व मुक्ति प्राप्त करून देणारी होवो.

प्रमादाऽज्ञानदर्पाद्यैर्विहितं विहितं न यत् ॥
जिनेंद्रास्तु प्रसादात्ते सकलं सकलं च तत् ॥ क्षमापणम् ॥ १९ ॥
मोहध्वांतविदारणं विशदविश्वोद्भासिदीप्तिश्रियम् ॥
सन्मार्गप्रतिभासकं विबुधसंदोहामृतापादकम् ॥
श्रीपादं जिनचंद्रशांतिशरणं सद्भक्तिमानोमिते ॥
भूयस्तापहरस्य देव भवतो भूयात्पुनर्दर्शनम् ॥ २० ॥
इत्थं विधत्ते जिनपुंगवस्य गर्भावतारोत्सवसंविधिं यः ॥

---

१९ 'प्रमादादिति' प्रमादानें, अज्ञानानें व गर्वानें मजकडून हा विधि कदाचित् शास्त्रविहित झाला नसेल. यास्तव हे जिनेंद्रा आपल्या कृपेने तो सर्व विधि पूर्ण होवो असा श्लोक ह्मणुन क्षमा मागावी.

२० 'मोहध्वांतेति' हे शांतिजिनेशा ! आपले शोभिवंत चरण मोहांधकाराचा नाश करितात. निर्मल व जगताला प्रकटित करणाऱ्या केवलज्ञानाच्या उज्ज्वल शोभेला धारण करितात. सन्मार्ग दाखवितात. विद्वानाच्या समूहाला मोक्षाचा उपदेश करितात. यास्तव आपल्या चरणास मी नमस्कार करितो. संसार ताप दूर करणाऱ्या हे शांतिजिनेशा ! आपलें पुनः दर्शन होवो.

२१ 'इत्थमित्यादि' याप्रमाणें—या अध्यायांत सांगितल्याप्रमाणें जो जिनेश्वराचा गर्भावतारकल्याणविधि करितो. धर्मरथाची धाव असलेला तो लौकर गर्भावतारोत्सव विधीला प्राप्त होतो अर्थात् तो तीर्थकर नाम क

गर्भावतारोत्सवमाशु याम्यत्यमुव भूत्वा स हि धर्मनेमिः ॥ २१ ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि गर्भावतारकल्याणविधिर्नामाष्टमः परिच्छेदः ॥ ८ ॥

र्माचें उपार्जन करितो यामुळें पुढील जन्मीं देवाकडून त्याचा गर्भकल्याणिक विधि होईल.

याप्रमाणें नेमिचंद्रदेवांनीं रचिलेल्या, अनेक प्रतिष्ठांचा सार ज्यामध्यें संगृहीत केला आहे अशा प्रतिष्ठातिलक नांवाच्या ग्रंथांतील हा आठवा अधिकार समाप्त झाला ॥ ८ ॥

अथ नवमः परिच्छेदः ।

अथ जन्माभिषेककल्याणम् ॥

अंकुरार्पणतः पश्चात्सप्तमे दिवसे दिवा ॥
जन्माभिषेककल्याणपूजां कुर्याद्यथाक्रमम् ॥ १ ॥
मूलवेद्यां समाराध्य पूर्ववद्यागमंडलम् ॥
वेदीं गत्वोत्तरा तत्र वक्ष्यमाणविधानतः ॥ २ ॥
पुष्पांजल्यादिकलशस्थापनांतविधिं चरेत् ॥
ततः स्नपनवेद्यां तु पंचमंडलवर्तनम् ॥ ३ ॥
तत्र स्नपनपीठस्य स्थापनं तद्विधानतः ॥
दर्भशय्यास्थिते बिंबे ततः शक्रैर्विधीयते ॥ ४ ॥

अथ जन्माभिषेककल्याण ॥

१ 'अंकुरेति' अकुरार्पण विधि झाल्यानंतर सातवे दिवशीं दिवसा जन्माभिषेककल्याणपूजेचा विधि प्रतिष्ठाशास्त्रांत सांगितलेल्या क्रमाने करावा.

२–३ 'मूलवेद्यामिति' मूलवेदीवर पूर्वीप्रमाणे यागमंडलविधि करावा. तदनंतर उत्तरवेदीकडे जाऊन पुढें सांगितलेल्या प्रकाराने पुष्पांजलिक्षेपणापासून कलशस्थापनापर्यंत सर्व विधि करावा. तदनंतर स्नपनवेदीवर (अभिषेक करण्याचा वेदीवर) पंचमडल काढावें.

जिनजन्मोत्सवारोपो वस्त्रापनयनं ततः ॥

जिनजन्मस्थापनं तन्मात्रादिस्तुतिपूर्वकम् ॥ ५ ॥

निःस्वेदत्वाद्यतिशयारोपणं विजयादिभिः ॥

उपासना जिनांबाया जातकर्म च तत्कृतम् ॥ ६ ॥

प्रतिज्ञाकारसंशुद्धेरिंद्रादित्रिदशागमः ॥

शच्यार्हतोऽर्पणं पत्युः सुमेरौ प्रापणं सुरैः ॥ ७ ॥

पूर्वस्थापितपीठाग्रे प्रतिमाविनिवेशनम् ॥

अभिषेकोपकरणसज्जीकरणमन्वतः ॥ ८ ॥

प्रतिमांगपरामर्शः सकलीकरणं ततः ॥

१–५ 'तत्रात' तेथें अभिषेकपीठ शास्त्रोक्तविधीनें स्थापावें. हा विधि झाल्यानंतर दर्भशय्येवर असलेल्या जिनबिंबावर इंद्राकडून जिनजन्मोत्सवारोपण केलें जातें. हें आरोपण केल्यानंतर, जिनप्रतिमेचें गुंडाळलेलें वस्त्र काढावें. जिनेश्वराच्या जन्माची स्थापना करावी व मातेची स्तुति करावी.

६–७ 'निःस्वेदत्वादि' घाम न येणें, शरीर सुगंधित राहणें वगैरे जन्माच्या दहा अतिशयांची स्थापना करावी. विजयादि देवताकडून जिनमातेची आराधना व त्यांनी केलेला जातकर्मविधि करावा. आकार शुद्धि जिनाच्या देहाची अंतःशुद्धि व बहिःशुद्धि करावी. इंद्रादि देवतांचें आगमन हा विधि करावा. इंद्राणीनें जिनबालकाला इंद्राच्या स्वाधीन केलें हा विधि करावा. देवांनी जिनबालकाला मेरुपर्वतावर नेलें हा विधि नंतर करावा.

८ 'पूर्वस्थापितेति' पूर्वी स्थापना केलेल्या सिंहासनावर जिनप्रतिमेचें स्थापन करणें हा विधि व अभिषेकाचीं उपकरणें सज्ज करणें हा विधि करावा.

प्रधानपूजया पंचमंडलस्य समर्चनम् ॥ ९ ॥
जिनमंत्रेण बिंबस्य सप्तवाराभिमंत्रणम् ॥
कुंभे पुष्पादिनिक्षेपो बिंबाग्रे कुसुमांजलिः ॥ १० ॥
सुलग्ने प्रतिमानेत्रोल्लेखनं विश्वकर्मणः ॥
पटापसरणं सर्पिर्वत्सवद्गोप्रदर्शनम् ॥ ११ ॥
यष्ट्रा सम्माननं तस्य तेनेंद्रानुमतेन तु ॥
पीठाग्रन्यस्तसद्धूलिकुंभेनार्चाभिषेचनम् ॥ १२ ॥
जीवत्पितृश्वशुरपत्यात्मजस्त्रीकरेषुभिः ॥
संप्रोक्षणं चाष्टसम्मार्जनकुंभाभिषेचनम् ॥ १३ ॥
नीराजनं चाष्टभेदं भवेत् पुष्पजपस्ततः ॥
आव्हानाद्यवशिष्टैस्तु कलशैराभिषेचनम् ॥ १४ ॥

---

९ 'प्रतिमांगेति' प्रतिमेच्या अगाला स्पर्श करून सकलीकरण करावें तदनतर प्रत्येक पूजेनें पांच मंडलांचें पूजन करावे.

१०–११ जिनमंत्रानें जिनप्रतिमेवर सात वेळा अभिमंत्रण विधि करावा व कुंभामध्ये फुलें वगैरे टाकावीत. प्रतिमेपुढें कुसुमांजलि टाकावी. उत्तम लग्नावर शिल्पकाराकडून नेत्रोन्मीलन क्रिया करवावी. तदनंतर पुढें टाकिलेला पडदा बाजूला सारावा. तुपाचें पात्र व सवत्सगोप्रदर्शन करवावें. प्रतिष्ठाकारानें शिल्पकाराचा सम्मान करावा व प्रतिष्ठाचार्यांनी मान्य केलेल्या त्या शिल्पकाराकडून जिनप्रतिमेवर धूलिकुंभाभिषेक करावा.

१२–१५ तदनंतर ज्यांचे आईबाप, सासुसासरे, पति व मुलें जिवंत आहेत अशा सुवासिनी स्त्रियाकडून दर्भा-

चतुर्विधावतरणं चतुःकुंभाभिषेचनम् ॥
पुष्पवृष्टिर्मध्यकुंभेनाभिषेकोष्टधार्चनम् ॥ १५ ॥
वज्रेण कर्णवेधोथ स्त्रीभिश्चंदनचर्चनम् ॥
भूषासन्नामकरणमानंदस्तवनं क्रिया ॥ १६ ॥
आनंदनर्तनं पश्चात् नगर्यानयनं विभोः ॥
राजांगणे स्थापनं स्यादंबायै सन्निधापनम् ॥ १७ ॥
तस्याः स्तुतिः प्राभृतं च नृत्यं रक्षादिसंविधिः ॥
गुरुपूजोपलंभोऽथ तत्तत्तीर्थंकरोचितम् ॥ १८ ॥
राज्यभोगानुभवनसमं देवेंद्रसेवया ॥
शांत्यर्थबलिरिष्टार्थप्रार्थना चेत्ययं क्रमः ॥ १९ ॥

च्या द्वारें प्रोक्षणविधि करावा. तदनंतर आठ सम्मार्जन कुंभानी अभिषेक करवावा. आठ प्रकारचा नीराजनाविधि करवावा. तदनंतर पुष्पजप करावा. मग आव्हान वगैरे करून कलशांनी अभिषेक करावा. चार प्रकारचें अवतरण करावें. चार कुंभांनीं अभिषेक करावा. पुष्पवृष्टि करून मध्यकुंभानें अभिषेक करावा. अष्टद्रव्यांनीं पूजा करावी. वज्रानें कर्णवेध करावा. व सुवासिनी स्त्रियांनीं प्रतिमेच्या अंगाला चंदन लावावे, भूषणें नेसवावींत व इंद्रानें जिनाचें नाव ठेवावें व स्तुति करावी. आनंदनृत्य करून जिनेश्वरास परत शहरांत आणून राजांगणांमध्यें स्थापन करून मातेजवळ त्यास द्यावें. मातेची स्तुति करून तिला नजराणा अर्पण करावा. नृत्य करून जिनबालकाचें रक्षण करण्यासाठी देवदेवींची नेमणूक करावी. गुरुपूजेचा विधि करावा.

जन्माभिषेककल्याणविधानस्यावगम्यताम् ॥

तत्तत्कर्मविशेषस्तु प्रयोगे प्रतिपाद्यते ॥

अथ जन्माभिषेककल्याणविधेः प्रयोगमभिधास्यामः ॥

तत्रादौ तावन्मूलवेद्यां प्रतिष्ठायन्त्राराधनां पूर्ववन्निष्ठाप्योत्तरवेद्यां पुष्पांजल्यादिपीठस्थापनांतं विधिं विदध्यात् ॥ तद्यथा ॥

श्रीमत्पंचमवार्धिनिर्मलपयःपूरैः सुधासंनिभैः ॥
यज्जन्माभिषवं सुराद्रिशिखरे सर्वे सुराश्चक्रिरे ॥
त्रैलोक्यैकमहापतेर्जिनपतेस्तस्याभिषेकोत्सवं ।
कर्तुं भव्यमलोपलेपविलयं प्राज्ञैः स्तुतं प्रस्तुवे ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्षीं भूः स्वाहा ॥ प्रस्तावनापुष्पांजलिः ॥ १ ॥

करावा तदनंतर त्या त्या तीर्थकरांना उचित असा राज्यभोगानुभवन विधि करावा. देवेंद्र येऊन सेवा करणें, हा विधि करावा.

तदनंतर शांतिबलि व इष्टप्रार्थना हा विधि करावा. याप्रमाणें जन्माभिषेक कल्याणविधि करावा. हा विधि आतां सप्रयोग आह्मी दाखवितो. आतां जन्माभिषेक कल्याणाचा प्रयोग आम्ही सांगतो. प्रथमतः मूलवेदीवर प्रतिष्ठायंत्राची आराधना करून उत्तरवेदीवर पुष्पांजलिक्षेपणापासून पीठस्थापनापर्यंतचा विधि करावा. तो याप्रमाणें:--

'श्रीमदित्यादि' हा श्लोक ह्मणुन व मंत्र ह्मणून प्रस्तावना पुष्पांजलि करावी.

घंटाटंकारवीणा० ॥ लतांतांजलिं प्रोत्क्षिपामः ॥ ओं परमब्रह्मणे नमोनमः स्वस्ति २ जीव २ नंद २ इत्यादि सोदकानि पुष्पाणि क्षिपेत् ॥

पूर्ववत्क्षेत्रपालवास्तुदेवबलिं वायुमेघाग्निदेवैः भूमिशोधनं नागतर्पणं दर्भन्यासं भूम्यर्चनं मंडपप्रतिष्ठां वेदिकाप्रतिष्ठां च क्रमेण विदध्यात् ॥

अथ कलशस्थापनविधानम् ॥

ओं विशोधितभूभागपरिकल्पितप्रतिष्ठितमंडपमंडनीयांतःप्रतिष्ठामहितमहावेदिकायां। पूर्वाग्रैः पोडशभिरुत्तराग्रैस्तावद्भिः सूत्रैः पंचविंशत्युत्तरशतद्वयपदानि कलशप्रमाणेन परिकल्प्य तत्र बहुमध्यभागे महाकुंभं विन्यस्य सर्वतस्तन्मध्यवीथीं परित्यज्य । मध्यकुंभाद्वीथेर्वीथीं परित्यज्य, प्रथमद्वितीयतृतीयचतुर्थावरणेषु क्रमेण चतुरो, विंशतिं, षट्त्रिंशतं, द्विपंचाशतं, घटान् यथाविधि व्रीह्यासने

'घटाटकार' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून उदकासहित पुष्पक्षेपण करावें. पूर्वीप्रमाणेच क्षेत्रपाल व वास्तुदेव याना बली अर्पण करावा. वायु, मेघ व अग्नि यांच्याद्वारे भूमिशोधन करावे. नागतर्पण, दर्भन्यास, भूमिपूजन, मंडपप्रतिष्ठा व वेदिकाप्रतिष्ठा हे विधि क्रमाने करावेत.

तदनंतर कलशस्थापनविधि करावा. तो याप्रमाणेः—शुद्ध अशा जमिनीवर उभा केलेल्या प्रतिष्ठामंडपाला शोभा आणणाऱ्या मोठ्या वेदिकेवर कलशाभिषेकयंत्र लिहावें. त्यामध्यें आडव्या सोळा व उभ्या सोळा अशा रेघा समांतराने कुंभ ठेवता येतील अशा बेतानें काढाव्यात. ह्मणजे त्यांत २२५ कलश मावतील अशी कोष्टके तयार होतात. बिलकुल मध्यभागी महाकुंभ स्थापावा. सर्वांत मध्य जो मार्ग आहे तो सोडून द्यावा. पहिले, दुसऱ्या, तीसऱ्या व चौथ्या आवरणामध्यें क्रमानें चार, वीस, छत्तीस, व बावन कुंभांची यथाविधि रचना करावी. प्रथमतः तांदुळ पसरून त्यावर कुंभ ठेवावेत. पुढे सांगितलेल्या मंत्रांतील वस्तु टाकाव्यात. कोणा-

विरचितयंत्रे विन्यस्य तेषु वक्ष्यमाणमंत्रोदिततत्तद्द्रव्याणि यथोचितमापूर्य कोणेषु द्रोणांभःसंभृतकुंभान्समवस्थाप्य तेषु रैरत्नसर्वगंधकुशकूर्चमंगलद्रव्यसुरभिपुष्पाणि विनिक्षिप्य छेदभेदाद्यष्टदोषवर्जितानमलसितसूत्रसमावृतानंभोजबीजपूरपिहिताननान् । चंदनपंकपरिलग्नवलक्षाक्षतपुंजोपलक्षितान् प्रसूनमालांबरफलपल्लवदूर्वादर्पणादिपरिष्कृतानिमान्सर्वान्कुंभान्संपूजयामहे । पुष्पांजलिः ॥

कल्याणावसरे विभोरर्हतः शक्रेण ये स्थापिताः
तेऽमी इत्यभिकल्पनां स्फुटयतः श्रीशातकुंभादिभिः ॥
निर्वृत्तानथवा मृदाभिघटितान्कालादिदोषोज्झितां-
स्तत्तद्द्रव्यसुपूरितानिह घटान्यंत्रोपरि स्थापयेत् ॥
ओं ऱ्हीं स्वस्तये कलशस्थापनं करोमि स्वाहा ॥ २ ॥
श्रीखंडकर्पूरवरादिगंधद्रव्यप्रसूनोत्तमरिक्थरत्नम् ॥
क्षिपामि मध्यस्थमहाघटेऽस्मिन्गलस्थवस्त्रादिविराजमाने ॥

तील कुंभामध्ये पाणीभरून त्यांत रत्न दर्भ वगैरे सुगंधित द्रव्यें टाकावींत. कुंभ फुटलेले, चिरलेले, वगैरे आठ दोषांनीं रहित असावेत. पांढऱ्या सुतानें गुडाळलेले, मुखावर कमल किंवा बीजपूर (महाळुंग) असलेले असे असावेत. त्यांना गंध अक्षता वगैरे लावाव्यात. फुलांच्या माळा, वस्त्र, पानें, दुर्वा इत्यादिकांनीं त्यांना शोभा आणावी. अशा रीतीनें कुंभांची रचना करून त्यांच्या पूजनासाठीं प्रथम पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

२ ' कल्याणेति ' हा श्लोक ह्मणून जन्माभिषेकाचे वेळीं इंद्रानें ज्या कुंभाची रचना केली होती तेच हे आहेत असें समजून कलशांची स्थापना करावी.

३ ' श्रीखंडेत्यादि ' हा मंत्र ह्मणून कुंभामध्यें रत्न वगैरे टाकावेत.

ओं ह्रां ह्रीं ह्रौं ह्रः नमोऽर्हते भगवते श्रीमते पद्ममहापद्मतिगिंछकेसरिमहापुंडरीकपुंडरीकगंगासिंधुरोहिद्रोहितास्याहरिद्धरिकांतासीतासीतोदानारीनरकांतासुवर्णरूप्यकूलारक्तारक्तोदापयोधिपु शुद्धजलं स्वर्णघटप्रक्षालितपरिपूरितं नवरत्नगंधपुष्पाक्षताद्यर्चितामोदकं पवित्रं कुरु २ झ्रौं २ वं म हं सं तं पं ह्रीं असि आउसा नमः ॥

अनेन मध्यमहाकुंभे रैरत्नादिनिक्षेपणम् ॥ ३ ॥

सर्वेषु कुंभेपु च सर्वगंधं क्षिपामि वारा परिपूरितेपु ॥
शेषेपु योग्यार्थसुपूरितेपु न्यसामि सर्वेपु कुशस्य कूर्चम् ॥
जलकुंभेपु सर्वौषधिस्थापनं सर्वकुंभेपु कूर्चस्थापनं च ॥
यन्मंगलद्रव्यमिति प्रतीतं बिसं च बोधिद्रुमपल्लवं च ॥
क्षिपाम्यपामार्गदलं च पूतं तत्कोणकुंभेपु विभूषितेपु ॥

कोणकुंभेपु मगलद्रव्यानिक्षेपणम् ॥

स्वच्छैस्तीर्थै० कुंभान्समभ्यर्चये । ओं ह्रीं नेत्राय संवौपट् ॥ कलशार्चनम् ॥

इति कलशस्थापनविधिः ॥

'सर्वेपु कुंभेपु इति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून जलकुंभामध्यें सर्वौपधिक्षेपण करावें आणि सर्व कुंभामध्ये कूर्च स्थापन करावें.

'यन्मंगलद्रव्यमिति' हा श्लोक ह्मणून कोणांतील कुंभामध्ये मंगलद्रव्ये टाकावीत. 'स्वच्छैस्तीर्थै' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून कलशार्चन करावें.

अथ चूर्णपंचकस्थापनम् ॥

वेद्यां मंडलमालिखार्चितसितैश्चूर्णैः सिताकल्पभृ—
न्नागाधीशधनेश पीतवसनालंकारपीतैश्च तैः ॥
नीलैर्नीलभ नीलवेषसुरभो रक्ताभ रक्तैस्ततो
रक्ताकल्पककृष्णवेषविलसन्कृष्णैश्च कृष्णप्रभ ॥

ओ ऱ्हीं श्वेतपीतहरितारुणकृष्णमणिचूर्णं स्थापयामि स्वाहा ॥ चूर्णपंचकस्थापनम् ॥

तदेवं चूर्णानि संस्थाप्य वेदिकामध्ये पीतचूर्णेन कर्णिकां तद्बहिर्लोहितचूर्णैरष्टदलानि, तद्बहिः श्वेतपीतहरितारुणकृष्णचूर्णैः क्रमेण चतुःकोणयुतपंचमंडलानि विरच्य सुवर्णशलाकया अपामार्गलेखन्या वा दर्भेण वा कर्णिकायां॥ ओं ऱ्हीं अर्हद्भ्यः स्वाहा इत्यर्हन्मंत्रम्। पूर्वादिदिग्दलेषु ओं ऱ्हीं सिद्धेभ्यः स्वाहा। ओं ऱ्हीं सूरिभ्यः स्वाहा। ओं ऱ्हीं पाठकेभ्यः स्वाहा। ओं ऱ्हीं सर्वसाधुभ्यः स्वाहा॥ इति सिद्धादिमंत्रान्। आग्नेयादिविदिग्दलेषु॥ ओं ऱ्हीं जिनधर्मेभ्यः स्वाहा। ओं ऱ्हीं जिनागमेभ्यः स्वाहा॥

'वेद्यामिति' हा श्लोक ह्मणून पांढरा, पिंवळा, हिरवा, तांबडा, काळा या पांच रंगांचें स्थापन करावें. वेदिकेमध्ये कमल रचावें. त्याच्या कर्णिकेमध्यें पिवळा रंग भरावा. त्या कमळाच्या आठ पाकळ्यांत तांबडा रंग भरावा. या आठ पाकळ्याच्या बाहेर चौकोनी पांच मंडळें काढावी व त्यामध्यें क्रमानें पांढरा पिवळा, हिरवा, तांबडा व काळा हे रंग भरावेत. सोन्याची लेखणी, अघाडा किंवा दर्भाच्या लेखणीनें कर्णिकेमध्यें अर्हंताचा मंत्र लिहावा. व पूर्व, दक्षिण, पश्चिम आणि उत्तर या दिशातील कमलदलामध्यें बाकीच्या पर-

ओं ऱ्हीं जिनचैत्येभ्यः स्वाहा । ओं ऱ्हीं जिनचैत्यालयेभ्यः स्वाहा । इति धर्मादिमंत्रान् । पंचमंडलेपु क्रमेण ओंऱ्हींपूर्वकस्वाहांतचतुर्थ्यंतनामरूपान् तिथिग्रहयक्षयक्षीदिक्पालमत्रान् । पूर्वादिद्वारे ओं ऱ्हीं राक्षसदौवारिकाय स्वाहा इति मंत्रद्वयम् ॥ दक्षिणद्वारे ओं ऱ्हीं असुरदौवारिकाय स्वाहा इति मंत्रद्वयम् ॥ उत्तरद्वारे ओं ऱ्हीं गरुडदौवारिकाय स्वाहा । इति मंत्रद्वयम् ॥ पश्चिमद्वारे नागदौवारिकाय स्वाहा ॥ प्रादक्षिण्येन लिखेत् ॥ इति अष्टाशीतिपरिवारदेवताधिष्ठितपंचमंडलवर्तनम् ॥

अथ पंचममंडलयंत्रोपरि पीठस्थापनविधानम् ॥

पार्श्वप्रोतमणिप्रभाभिरभितः क्लृप्तेंद्रचापोत्करम् ॥
पार्श्वद्वंद्वनिवेशितोचितलसद्देवेंद्रपीठद्वयम् ॥
अर्धेन्दूपमपांडुकोपलतलानादिस्थपीठोपमम् ॥
पीठं भासुरभर्मनिर्मितमिदं यंत्रोपरि स्थापये ॥
ओं ऱ्हीं हं क्ष्मं ठ ठ स्वाहा पीठस्थापनम् ॥

मेरूंचा मंत्र लिहावा. आग्नेय, नैऋत्य, वायव्य, ईशान्य या दिशेतील पाकळ्यात जिनधर्म वगैरेंचा मंत्र लिहावा. चौकोनी पांच मंडलात क्रमानें तिथि, ग्रह, यक्ष, यक्षी व दिक्पाल यांचे मंत्र ओंऱ्हींपूर्वक व चतुर्थ्यंत विभक्तीनें युक्त आणि अन्तीं स्वाहा शब्दासहित लिहावेत. व पूर्व, दक्षिण, पश्चिम आणि उत्तर या चार दरवाज्यामध्ये क्रमानें दोनदा, राक्षस, असुर, नाग व गरुड या द्वारपालाचे दोन दोन मत्र लिहावेत. या मंडलावर पीठस्थापन करावें. हे सर्व मंत्र डावीकडून उजवीकडे लिहीत जावें.

'पार्श्वप्रोतेत्यादि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पीठस्थापना करावी.

हाटकयिघटपूर्णपयोभिः पाटलातृटिपटीरविमिश्रैः ॥
क्षालयामि निजमानसपंकक्षालनाय जिनमज्जनपीठम् ॥
ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः नमोर्हते भगवते श्रीमते पवित्रजलेन श्रीपी–
ठप्रक्षालनं करोमि स्वाहा । पीठप्रक्षालनम् । ८ ॥

स्याद्वादविद्वज्जनशेमुषीव नितांतमेतन्निशिताग्रभागान् ॥
हिरण्मयेऽस्मिन्नभिषेकपीठे हरिन्मणिच्छायकुशान्न्यसामि ॥
ओं ऱ्हीं दर्पमथनाय स्वाहा । पीठदर्भः ॥ ९ ॥
स्वच्छैस्तीर्थै० । पीठं समभ्यर्चये ॥
ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राय स्वाहा पीठार्चनम् ॥
श्रीपीठक्लृप्ते विशदाक्षतौघश्रीप्रस्तरे पूर्णशशांककल्पे ॥
श्रीवर्तते चंद्रमसीति वार्तां सत्यापयंतीं श्रियमालिखामि ॥

---

८ 'हाटकीयमिति' हा श्लोक व मत्र ह्मणून स्वतःचे मनातील कर्मरूपी चिखल धुऊन टाकण्याकरितां श्री जिनेश्वराचे सिंहासन चंदनमिश्रित जलानें स्वच्छ धुवावे.

९ 'स्याद्वादेत्यादि' हा श्लोक ह्मणून पीठावर दर्भस्थापन करून त्याची पूजा करावी. जशी विद्वानांची बुद्धि तीक्ष्ण असते तशी ज्यांची अग्रें तीक्ष्ण आहेत असे पांचरत्नासारखे दिसणारे दर्भ पीठावर स्थापावे.

१० 'श्रीपीठेति' हा श्लोक ह्मणून पीठावर 'श्री' हा शब्द लिहावा, या प्रमाणे पीठ पूजा आल्यानतर दर्भ-

ओं ऱ्हीं श्रीं र्हं श्रीलेखनं करोमि स्वाहा । श्रीलेखनम् । १० ॥

इति पीठस्थापनविधानम् ॥

अथ दर्भशय्यास्थितप्रतिमाया वस्त्रापनयनविधानम् ॥

दिशः प्रसेदुर्ववुराप्तशैत्याः सुगंधयो मंदतरा समीराः ॥
प्रदक्षिणार्चिर्हविरादर्देऽग्निर्यज्जन्मनि ख्यात जिनः स एषः ॥ १ ॥
व्योमप्रदेशः प्रससाद तद्वज्जलाशयोपि प्रससाद सर्वः ॥
मनो जनानां प्रससाद सद्यो यज्जन्मनि ॥ २ ॥
कल्पेषु घंटा भवनेषु शंखो ज्योतिर्विमानेषु च सिंहनादः ॥
दध्वान भेरीवनजालयेषु यज्जन्मनि ॥ ३ ॥
आलेन किं सर्वचराचरेषु लोकत्रये स्वस्वभवोरुचिन्हैः ॥

शय्येत असलेल्या प्रतिमेचें वस्त्र काढण्याचा विधि करावा. त्यावेळीं हा विधि करावा.

१-४ ‘ दिश इति ’ ज्या जिनाच्या जन्मकालीं दिशा प्रसन्न झाल्या, वारा थंड व सुगंध वाहू लागला व ज्याच्या ज्वाला उजवीकडे जातात असा अग्नि हविर्भाग घेऊ लागला तोच हा जिन आहे. असा संकल्प त्या जिनप्रतिमेमध्ये करावा. ज्याच्या जन्मकाली आकाश निर्मळ झालें; सर्व सरोवरें स्वच्छ झालीं व लोकांची मनें प्रसन्न झालीं तोच हा जिन आहे.

ज्याच्या जन्मसमयीं स्वर्गामध्ये घंटानाद, भवन-पातालामध्ये शंखनाद, ज्योतिर्विमानांत सिंहनाद, व व्यंतर देवांच्या निवासस्थानीं नगाऱ्याचा ध्वनि झाला तोच हा जिन आहे ज्यास्ती काय सांगावयाचें आहे.

क्षोभो बभूव प्रबलप्रमादाद् यज्जन्मनि ॥ ४ ॥

एतच्चतुष्टयं पठित्वा जिनजन्मोत्सवस्थापनाय सर्वतः पुष्पांजलिं विकिरेत् ॥

यस्मिन्नुत्पद्यमाने सकलमघवतामुत्तमांगानि नेमुः ।
चेलुश्चित्तानि पीठान्यपि चलदचला भूतधात्री चकंपे ॥
अंभोधिश्चोज्जजृंभे सुरकुजनिकरः संववर्ष प्रसूनम् ।
मत्वार्हन्तं तमेनां प्रतिकृतिमधुना वस्त्रमुत्सारयामि ॥

जिनजन्मसूचकत्रैलोक्यभवचिन्हसंकल्पेन पुष्पांजलिं विधाय प्रतिमाच्छादितवस्त्रमपनयेत् ॥

ओं नमोर्हते भगवते श्रीमते त्रिभुवनतिलकोत्तमांगाय दिगंबराय ज्योतिर्मंडलाय देवेंद्रवरमुकुटमणिगणकिरणसलिलधाराकृतपादाभिषेकाय । द्वादशगणसमन्वितसमग्रसमवसरणसंपत्सहिताय वृषभादिवर्द्धमानपर्यंततीर्थंकराय ऊर्ध्वमुखमोक्षनायकाय नमः ॥ वस्त्रापनयनमंत्रः ॥ ५ ॥

त्रैलोक्यांत ज्याच्या जन्माने मोठा क्षोभ झाला व सर्व जगत अत्यानदयुक्त झालें तोच हा जिन आहे. असा जिनप्रतिमेंत सकल्प करावा. या प्रमाणे चार श्लोक ह्मणून जिनजन्मोत्सवाची स्थापना करण्यास्तव पुष्पांजलिक्षेपण करावें.

५' यस्मिन्निति, हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जिनजन्मानें त्रैलोक्यांत क्षोभ झाला आहे. असा संकल्प करून पुष्पांजलि क्षेपण करावी या वेळीं प्रतिमेवरील अच्छादनवस्त्र दूर करावें. जे उत्पन्न झाले असतां सकल इद्रांचीं मस्तकें नम्र झाली, सिंहासनें थरथरलीं, पृथ्वी कंपित झाली. समुद्राला भरती आली कल्पवृक्षानीं पुष्पवृष्टि केली. तेच हे अर्हत आहेत अशा संकल्पानें मी हें प्रतिमेवरचे वस्त्र काढितो.

मातेयं त्रिजगत्प्रभोर्जिनपतेस्तज्जन्मकालो ह्ययम् ॥
तज्जन्मास्पदमेतदित्यहमियद्वक्तुं प्रभुर्नाधिकम् ॥
इत्थं वर्णयति स्म यां यममराधीशो यदेवादरात् ॥
सेयं सोयमिदं तदित्यहमिह स्वारोप्य तानर्घ्ययें ॥ ६ ॥

जिनमातृजिनजन्मस्थानप्रशंसनाय तेभ्योर्घ्यं दद्यात् ॥ ६ ॥

देव त्वय्यद्य जाते त्रिभुवनमखिलं चाद्य जातं सनाथं ॥
जातो मूर्तोद्य धर्मः कुमतबहुतमो ध्वस्तमद्यैव जातम् ॥
स्वर्मोक्षद्वाः कवाटं स्फुटमिह निवृतं चाद्य पुण्याहमाशी–
र्जातं लोकाग्रचक्षुर्जय जय भगवज्जीव वर्धस्व नंद ॥ ७ ॥

जिनजन्मस्थापनार्थं तस्य अन्यासां च प्रतिष्ठेयप्रतिमानां उपरि पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ७ ॥

---

६ 'मातेयमित्यादि' हा श्लोक ह्मणून जिनमाता, जिनजन्मसमय, व जिनजन्मस्थान यांच्या प्रशंसार्थ यांना अर्घ्य द्यावे. भद्रपीठावर मातेचा संकल्प, व प्रतिष्ठेच्या वेळी ज्या दिवशी आपण जन्मकल्याणिक ठरविलें असेल त्या दिवशी तीर्थकराच्या जन्माचा संकल्प करावा व ज्या ठिकाणी आपण जन्मोत्सव करितो तें ठिकाणच तीर्थकरांचे जन्मस्थान आहे असें समजावें.

७ 'देव त्वय्यद्येति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून जिनजन्मस्थापन करण्यासाठी त्या व इतर प्रतिष्ठेय प्रतिमांच्या वर पुष्पाक्षता टाकाव्यात. त्यावेळी याप्रमाणें स्तुति करावी. हे जिनेश्वरा! आपला जन्म झाल्यामुळें आज हे त्रैलोक्य सनाथ झाले आहे. आज साक्षात् धर्मच जन्माला आला; असे आह्मी समजतो. आज कुमतांधकारांचा नाश झाला. आज स्वर्गाचें व मोक्षाचे द्वार उघडले गेलें. आजचा दिवस सुदिन झाला. हे जगाच्या नेत्रा जिना तुझा जयजयकार असो. तूं चिरंजीव हो! तुझा उत्कर्ष होवो. व तूं नेहमी आनंदी हो.

निःस्वेदामलदुग्धगौररुधिरस्वाद्याकृतित्वानि च ॥
स्वाद्यं संहननं स्फुरत्सुरभितासौरूप्यसल्लक्षमताः ।
वीर्यं चाप्रतिमं जगत्त्रयहिताभाषित्वमत्यूर्जितम् ।
प्राप्तं यद्दशसद्गुणं जिनवपुर्दिव्यं तदेतद् ध्रुवम् ॥
अष्टशतलक्षणैस्तैर्नवशतसद्व्यंजनैश्चकास्ति तराम् ॥
परमौदारिकमर्हद्दिव्यांगं यत्तदेवेदम् ॥ ९ ॥
ॐ ऱ्हीं श्रीं ह्रँ सर्वलक्षणसंपूर्णविग्रहाय स्वाहा ॥ सहजदशातिशय—
स्थापनार्थं प्रतिमोपरि दशपुष्पीमावसेत् ॥ ९ ॥

अथ विजयादिदेवतोपास्तिस्थापनम् ॥

समेत्य सद्यो रुचकालयेभ्यो जिनोदयेंबां समुपासमानाः ॥

---

८ 'निःस्वेदामलेति' हा श्लोक व 'अष्टशतति' हा श्लोक आणि मंत्र ह्मणून प्रतिमेच्या ठिकाणी जन्मकालच्या दहा अतिशयाचा संकल्प करण्याकरिता दहा पुष्पे प्रतिमेवर स्थापावींत. भगवंताच्या ठिकाणी दहा अतिशय याप्रमाणे आहेत. १ घाम न येणें २ मलमूत्र नसणें ३ रक्त दुधासारखें असणे, ४ समचतुरस्र संस्थान, ५ वज्र वृषभनाराच सहनन, ६ शरीर सुगंधित असणे, ७ शरीर अत्यंत सुंदर असणे, ८, १०८ लक्षणें व ९०० व्यंजनें असणें-९ अनंत शक्ति, १० प्रिय भाषण. हा विधि झाल्यानंतर विजयादि देवतांचे पूजन करावें.

१ 'समेत्य सद्यो' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून वस्त्राभरणांनीं भूषित अशा आठ कन्यांची जिनप्रतिमेच्या सर्व बाजूस स्थापना करावी. त्यांच्या हातामध्यें झारी द्यावी. व त्यांच्यावर या विजया वगैरे देवता आहेत आणि

वहंति भृंगारकमष्टदेव्यो यास्ता इमाः स्युर्विजयादयोऽत्र ॥

ओं रुचकवरगिरीन्द्रपूर्वशिखरवासिन्यो विजयादिदेव्यो भृंगारकं धृत्वार्हत्प्रभुमिहेदानीं परिचरन्त्विति स्वाहा ॥ पीठस्थप्रतिमां सर्वतः समलंकृताष्टकन्याः स्थापयित्वा तासां करेषु भृंगारकं दत्वा विजयादिदेवीसंकल्पनेन तासु कुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

समेत्य सद्यो रुचकालयेभ्यो जिनोदयेऽत्रां समुपासमानाः ॥

वहंति देव्यो मुकुरंदमष्टौ याः सुस्थिताद्या इह ता इमाः स्युः ॥ २ ॥

ओं रुचकवरगिरीन्द्रदक्षिणशिखरवासिन्यः सुस्थितादिदेव्यो दर्पणं धृत्वार्हत्प्रभुमिहेदानीं परिचरंत्विति स्वाहा ॥ २ ॥

पूर्ववत्स्थापिताष्टकन्यानां करेषु दर्पण दत्वा सुस्थितादिसंकल्पेन तासु कुंकुमरंजितपुष्पाक्षत क्षिपेत् ॥ २ ॥

समेत्य सद्यो रुचकालयेभ्यो जिनोदयेऽत्रां समुपासमानाः ॥

वहंति छत्रत्रयमष्टदेव्यो यास्ता इलाद्या इह संतु चैताः ॥

ओं रुचकवरगिरींद्रपश्चिमशिखरवासिन्य इलादिदेव्यः छत्रत्रयं धृत्वार्हत्प्रभुमिदानी परिचरंत्विति स्वाहा ॥

या रुचक द्वीपांतील रुचकवर पर्वतावर राहतात. या मातेच्या सेवेसाठीं आलेल्या आहेत; असा संकल्प करून त्यांच्यावर कुंकुमयुक्त अक्षता क्षेपण कराव्यात. कांहीं मुलीच्या हातांत छत्र, काहींच्या हातांत दर्पण द्यावे. कांहींच्या हातांत चामर व काहींच्या हातांत आरत्या द्याव्यात. याप्रमाणें हा विधि करावा.

पूर्ववत्स्थापिताष्टकन्यानां करेषु छत्रत्रयं दत्वा इलादिदेवीसंकल्पेन तासु कुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥३॥

समेत्य सद्यो रुचकालयेभ्यः जिनोदयेम्बां समुपासमानाः ॥
वहंति याश्चामरमष्टदेव्यो लंवूपिकाद्या इह ता इमाः स्युः ॥

ओं रुचकवरगिरीन्द्रोत्तरशिखरवासिन्यो लंवूषिकादिदेव्यश्चामरं धृत्वार्हत्प्रभुमिहेदानीं परिचरन्त्विति स्वाहा ॥

पूर्ववत्स्थापिताष्टकन्यानां करेषु चामराणि दत्वा लंवूषादिदेवीसंकल्पेन तासु कुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ४ ॥

समेत्य सद्यो रुचकालयेभ्यो जिनोदयेम्बां समुपासमानाः ॥
उद्योतयंते च गृहं चतस्रश्चित्रादिदेव्यः खलु य इमास्ताः ॥ ५ ॥

ओं रुचकवरगिरींद्रशिखरवासिन्यश्चित्रादिदेव्यः सर्वाशोद्योतप्रासादं कृत्वार्हत्प्रभुं इहेदानीं परिचरंत्विति स्वाहा ॥ महादिक्षु पूर्वत्स्थापितचतुःकन्यानां करेषु प्रदीपपात्राणि दत्वा चित्रादिदेवीसंकल्पेन तासु कुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ५ ॥

अथ जातकर्मस्थापनम् ॥

चतस्रो दिक्कुमारीणां या महत्तरिकाः प्रभोः ॥

'चतस्रो' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून विदिशेमध्ये दिक्कुमारी महत्तरिकेच्या संकल्पाने चार

जातकर्म वितन्वंति ता एता रुचकादयः ॥

ओं रुचकगिरींद्रपूर्वाद्यभ्यंतरशिखरवासिन्यो रुचकादिदेव्यो जातकर्म कृत्वार्हत्प्रभुमिहेदानीं परिचरंत्विति स्वाहा । महादिक्षु पूर्ववत्स्थापितचतुःकन्यानां करेषु वेत्रदंडं दत्वा दिक्कुमारीमहत्तरिकासंकल्पेन तासु कुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ६ ॥

तासां विद्युत्कुमारीणां या महत्तरिकाः प्रभोः ॥
जातकर्म वितन्वंति ता एता विजयादयः ॥ ७ ॥

ओं रुचकवरगिरिशिखरवासिन्यः विजयादिदेव्यो जातकर्म कृत्वा अर्हत्प्रभुमिहेदानीं परिचरंत्विति स्वाहा । विदिक्षु पूर्ववत्स्थापितचतुःकन्यानां करेषु वेत्रदंडं दत्वा विद्युत्कुमारीमहत्तरिकासंकल्पेन तासु कुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

द्वात्रिंशदेव रुचकाश्रयदिक्कुमार्यो विद्युत्कुमार्य इह तास्थितयश्चतस्रः ॥
तासां च विश्रुतमहत्तरिकास्तथाष्टौ यज्जन्मनि प्रतिभजंति स एष देवः ॥

ओं रुचकवरगिरीन्द्रशिखरवासिन्यो विजयादिदेव्यो यथास्वमर्हत्प्रभुमिहेदानीं परिचरंत्विति स्वाहा ॥ पीठस्थप्रतिमां सर्वतः कुंकुमरजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

इति विजयादिदेवतोपास्तिविधानम् ॥

] उभ्या कराव्यात. त्यांच्यावर कुंकुमरजित पुष्पाक्षता टाकाव्यात व त्यांच्या हातांत वेत्रदंड द्यावेत. या
] हा विजयादिदेवतापूजनाचा विधि आहे.

अथ आकारशुद्धिः ॥

देवीभिः श्र्यादिभिस्तैरमलतरगुणैर्भूषिताया जनन्या ॥
दिव्यद्रव्यौघसंशोधितमणिगृहसंकाशगर्भे प्रसूतः ॥
अस्पृष्टो गार्भदोषैर्जलजमिव जलैर्यस्त्रिबोधादिशुद्धः ॥
तस्यांतर्बाह्यशुद्धेर्विधिरिति विदधे शुद्धिमथाकरस्य ॥
नामापि यस्यातनुते विशुद्धिं ध्यायंति यं शुद्धिकृते मुनींद्राः ॥
किं तस्य शुद्धेर्विधिना तथापि तमेष आचार इतीह कुर्वे ॥
आकारशुद्धिविधानस्थापनार्थं तीर्थोदकाप्लुतपुष्पाणि प्रतिमोपरि निदध्यात् ॥ २ ॥
भवनवनजकल्पज्योतिरिंद्राः स्वशंखानकपटुरवघंटास्फारभेरीनिनादैः ॥

'देवीभिरिति' आणि 'नामापीत्यादि' हे दोन श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून आकारशुद्धि करण्यासाठीं संस्कारित पवित्र पाण्यानें युक्त अशीं पुष्पें प्रतिमेवर क्षेपण करावीत. श्र्यादि देवींनी जिनमातेचा गर्भ स्वर्गीय उत्तम पदार्थांनी शुद्ध केल्यामुळें तो रत्नगृहाप्रमाणें निर्मळ झाला. गर्भगत दोषांनी भगवान् अलिप्त राहिले होते व तीन ज्ञानानें धारक आणि अंतरंगी बहिरंगीही शुद्ध होते. ज्यांचें नांव घेतलें असतां आत्मा पवित्र होतो व आत्मा शुद्ध बनविण्यासाठीं मुनिराज ज्यांचें स्मरण करितात त्या स्वभावशुद्ध जिनाची आम्ही काय शुद्धि करणार; तथापि हा शुद्धीचा प्रकार करणें हा आचार आहे असें समजून आम्ही हा विधि करितों.

'भवनवनजेति' हा श्लोक म्हणून इंद्र यक्ष्मान, परिचारक वगैरेमध्यें इंद्रादिकांचा संकल्प करावा. याप-

१ गर्भसंबंधिदोषैरस्पृष्टः । तस्येदामेत्यर्थः ॥ २ आकारस्य । ३ शुद्ध्यर्थं । ४ संस्कारितपुण्योदकाक्तपुष्पाणि ।

इंद्रनार्यायां इंद्राणीभावस्थापनार्थं सौधर्मः पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ४ ॥

मायानिद्रा जनन्याः सपदि विदधती स्थापयित्वा तदग्रे ॥
मायाबालं कराभ्यां जिनममलमुपादाय भक्त्या दधाना ॥
अग्रे यातीषु च श्र्यादिषु विधृतलसन्मंगला स्वागमय्य
प्रीतेन्द्राणीन्द्रहस्ते निधिमिव निदधौ यं स एवैष देवः ॥

इंद्राण्यां भद्रासनादुद्धृत्य समर्प्यमाणायां प्रतिमायां पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ५ ॥

जिनजनिमवगम्यागम्य कल्याणपूजां व्यधुरिति विभवाद्ये याजकाः सतु तेऽमी ॥
इंद्रयजमानादिषु तत्तादिंद्रादिभावस्थापनाय सौधर्मः पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ३ ॥
या गाढभक्तिरतिगूढतनुः प्रविश्य शिष्टामरिष्टवसतिं जिनमुज्ज्वलांगम् ॥
प्राचीतटे रविरिव स्थितमंबिकांके दृष्ट्वा प्रणम्य च तुतोष शची तु सेयम् ॥

स्वानि, नगाऱ्याचा ध्वनि वगैरे चिन्हांनीं जिनजन्म झाला असे जाणून हे इंद्रादि देव आले आहेत असे मानून इंद्र यजमानादिकामध्यें इंद्रादिकांचा संकल्प करावा. व पुष्पाक्षताक्षेपण करावें. 'या गाढभक्तिरिति' हा श्लोक म्हणून इंद्राच्या पत्नीच्या ठिकाणीं इंद्राणीचा संकल्प करावा. इंद्राणी गुप्त होऊन प्रसूतिगृहांत जाते व तेथें पूर्व दिशेला जसा सूर्य शोभितो तसा जिनमातेजवळ जिनबालकाला पाहून आनंदित होते. तदनंतर इंद्राणीनें जिनप्रतिमा भद्रासनावरून उचलून घेतल्यानंतर त्या प्रतिमेवर पुष्पाक्षता क्षेपण करावी.

१ जिनजन्म । जनुर्जननीजन्मानि जनिरुत्पत्तिरुद्भव इत्यमर । २ ज्ञात्वा ३ आगत्य ४ जन्माभिषेककल्याणपूजाम् ॥ ५ सूतिकाया गृहम् । अरिष्टं सूतिकागृहम् ॥ ६ पूर्वदिक्तटे ।

यस्तोरणप्रणिधिदेशमभत्यि शच्या
दत्तं ससंभ्रममवेक्ष्य दधौ कराभ्याम् ॥
स्तुत्वा ननाम च मुहुर्जिनबालकं स्वम् ॥
मेने कृतार्थममरप्रवरोऽस्मि सोऽहम् ॥

इंद्राण्या समर्प्यमाणां प्रतिमां जय जयेति वदन् प्रणतशिराः करकमलाभ्यां इंद्रो गृण्हीयात् ॥६॥

द्वात्रिंशन्मुखतच्चतुर्गुणमहादंतांतपद्माकर—
द्वात्रिंशत्कमलोल्लसद्दलशिखानृत्यत्सुरस्त्रीजनम् ॥
नृत्यंतं रजताचलाभमुचितालंकारमैरावणम् ॥
स्वारूढस्य शतक्रतोर्जिनविभुर्योके स्थितः सोऽस्त्वयम् ॥

ऐरावणभावस्थापनाय समलंकृतगजे पुस्तगजे वा पुष्पांजलिं प्रयुज्य सौधर्मस्तमारुह्य स्वांके

'यस्तोरणेति' हा श्लोक ह्मणुन इंद्राणीने दिलेली प्रतिमा आपल्या हातामध्ये घेतांना मस्तक नम्र करावे आणि 'जय जय' असा शब्द सुस्वराने ह्मणावा. राजवाड्याच्या दरवाजाजवळ येऊन इंद्राणीनें दिले असतां ज्यानें मोठ्या उत्साहाने घेतलें व स्तुति करून नमस्कार केला व ज्याने स्वतःला कृतार्थ मानिले तो मी इंद्र आहे असा संकल्प जिनप्रतिमा हातात घेणाऱ्या इंद्राने करावा.

'द्वात्रिंशदिति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणुन ऐरावत हत्तीचा संकल्प सजविलेल्या हत्तीवर अथवा बन विलेल्या हत्तीवर करावा. सौधर्मेंद्राने त्याच्यावर चढावे व प्रतिमा आपल्या मांडीवर दृढ स्थापावी. ऐरावत हत्तीला बत्तीस तोंडे असतात. प्रत्येकतोंडात आठ दांत असतात. प्रत्येक दांतावर एक सरोवर असते. प्रत्येक सरोवरांत

प्रतिमां सुदृढं निवेशयेत् ॥ ७ ॥

ईशानशक्रः शरदिंदुबिंबशोभाविशेषास्पदमातपत्रम् ॥
यस्योपरिष्टाद्बिभरांबभूव स एव देवो जिनबिंब एषः ॥ ८ ॥
ईशानशक्रस्थापनाय च्छत्रधारिणि प्रतींद्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥
पार्श्वस्थितौ यस्य सनत्कुमारमाहेंद्रशक्रौ चमरीरुहे द्वे ॥
संवीजयामासतुरिंदुशुभ्रे स एव देवो जिनबिंब एषः ॥ ९ ॥
सनत्कुमारमाहेंद्रशक्रस्थापनाय चमरधारिप्रतींद्रोपरि पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

बत्तीस कमळे असतात. व प्रत्येक कमलदलावर एक एक देवांगना नृत्य करीत असते. हा हत्ती विजयार्धपर्वता प्रमाणें पांढरा आहे.

'ईशानेति' हा श्लोक ह्मणून ईशानेंद्राची स्थापना करण्याकरितां छत्रधारक प्रतींद्रावर ईशानेंद्राचा संकल्प करावा. ज्याच्यावर ईशानेंद्रानें चंद्रनिर्मल छत्र धारण केलें होतें तोच हा जिनेश्वर आहे व ज्यानें छत्र धरलें होतें तोच ईशानेंद्र मी आहें.

'पार्श्वस्थिताविति' हा श्लोक ह्मणून चवऱ्या धारण करणाऱ्या प्रतींद्रावर सानत्कुमार व माहेन्द्र या दोन इंद्रांचा संकल्प करावा आणि त्यावर पुष्पाक्षताक्षेपण करावें. ज्याच्यावर सानत्कुमार व माहेंद्र या दोन इंद्रानी चामर वारले होते तोच हा जिनेश्वर आहे.

'शच्यादयेति' हा श्लोक ह्मणून इंद्र व यजमान यांच्या स्त्रियांच्या ठिकाणी शची व श्रीवगैरे देवींचा संकल्प करण्याकरितां **पुष्पाक्षता** क्षेपण कराव्यात. ज्या जिनेश्वरापुढें मंगलद्रव्यें धारण करून शची वगैरे देवी उत्तम वेष धारण करून **चालू लागल्या** होत्या. तोच हा जिनेश्वर आहे व त्याच ह्या स्त्रिया आहेत असा संकल्प करावा.

शच्यादय: श्रीप्रमुखाश्च देव्यो नानाविधं मंगलमुद्वहन्त्य: ॥
यस्याग्रतो जग्मुरुदारवेषा: ॥ स एव० ॥
शच्यादिश्र्यादिदेवीसंस्थापनाय इंद्रयजमानप्रभृतिमत्ताकाशिनीषु पुष्पा० ॥ १० ॥
अत्याहितं नृत्यमदृष्टपूर्वं विचित्रभावै: करणांगहारै: ॥
यस्याग्रतश्चाप्सरसो बबंधु: स एव० ॥
अप्सरोजनस्थापनाय नटद्वारवधूषु पुष्पाणि० ॥ ११ ॥
वर्द्धस्व नित्यं विजयस्व जीव नंदेति घोषोन्मुखशेषशक्रा: ॥
पुष्पोपहारं विदधुर्यदग्रे स एव० ॥
ब्रम्हेन्द्रादिशेषशक्रस्थापनाय स्तवनोन्मुखा विद्वाद्विशिष्टेषु पुष्पा० ॥ १२ ॥
जगुर्जगर्जुर्ननृतुर्ननन्दुरास्फोटयाचक्रुरलं ववल्गु: ॥
यस्याग्रत: सर्वसुरा: प्रमोदात् स एव० ॥

'अत्याहित' हा श्लोक म्हणून नृत्य करणाऱ्या वेश्याजनावर अप्सरांचा संकल्प करावा व त्यांच्यावर पुष्पाक्षता टाकाव्यात. 'ज्याच्या पुढे अप्सरांनी आश्चर्यकारक नृत्य केले तोच हा जिन आहे' असा या श्लोकाचा अभिप्राय आहे.

'वर्द्धस्वेति' हा श्लोक म्हणून स्तुति करणाऱ्या विद्वान भव्यलोकांवर ब्रह्मेंद्र वगैरे इंद्राचा संकल्प करून पुष्पाक्षता टाकाव्यात.

'जगुरित्यादि' हा श्लोक म्हणून गीतनृत्य वाजविणे वगैरे करणाऱ्या भव्य लोकांवर ही कृत्ये करणाऱ्या

आस्फोटितगीतनृत्यवादितहास्योत्प्लुतवल्गितमंगलाशीर्धवलस्तुतिविधायिसुरजनभावस्थापनाय आस्फोटितादिविधायिभव्यजनेषु पुष्पा० ॥ १३ ॥

जगुर्जगर्जुर्ननृतुर्ननंदुरास्फोटयांचकुरलं ववल्गुः ॥
विद्याधरा यस्य पुरः प्रमोदात् स एव० ॥

आस्फोटितगीतादिविधायिविद्याधरभावस्थापनाय तद्विधायिभव्यजनेषु पुष्पा० ॥ १४ ॥

अभ्यागतान्यंबरचारणानां युग्मानि दृष्ट्वा यसतीव तुष्ट्या ॥
सतुष्टवुः स्पष्टसुमृष्टवाक्यैः स एव० ॥

अंबरचारणभावस्थापनाय मुनिजनपादाग्रतः पुष्पा० ॥ १५ ॥

तदातनीं यस्य महाविभूतिं दृष्ट्वा सुराः केचन खेचराश्च ॥
इद्रप्रमाणाः सुदृशो बभूवुः ॥ स एव० ॥

सुरजनभावस्थापनाय निरीक्षकजनेषु पुष्पा० ॥ १६ ॥

देवाचा संकल्प करून त्याच्यावर पुष्पाक्षता टाकाव्यात. याच प्रमाणें या भव्यलोकांवर हीं कृत्यें करणाऱ्या विद्याधर लोकांचाही संकल्प करावा.

'अभ्यागता' हा श्लोक ह्मणून मुनीश्वरावर चारणमुनींचा संकल्प करावा.

'तदातनीं' हा श्लोक ह्मणून प्रेक्षकजनावर प्रेक्षक देवाचा संकल्प करावा. तीर्थकरांच्या जन्माच्या वेळीं त्याची विभूति पाहून देवांना व विद्याधरांना सम्यग्दर्शन होतें असा 'तदातनीं' या श्लोकाचा अभिप्राय आहे.

इत्थं नीत्वा सुमेरोरुपरितनवने पांडुके पाडुकाख्यां ॥

प्रादक्षिण्येन पूर्वोत्तराविदिशि शिलां स्थापितं मध्यपीठे ॥

क्षीरोदस्यांबुभिर्यं पृथुकलशशतैः स्नापयति स्म शक्राः ॥

त मत्वा देवमेनं त्रिदशशतघटः स्नापयामोत्र बिंबम् ॥

इति महोत्सवेन जिनप्रतिष्ठेयप्रतिमामुत्तरवेदीमंडपं नीत्वा तत्र पुष्पाक्षतं विकिरेत् ॥१७ ॥

श्रीभद्राशालकं सौमनसमुरुवनं नंदनं पाडुकाख्यं ॥

यस्योच्चैरंतरीयं परिवृतरशनामुत्तरीयं क्रमेण ॥

उष्णीपं चानुकुर्यान्नवनवतिसहस्रोन्नतिर्योजनानाम् ॥

ख्यातो मेरुः स साक्षान्मणिकनकमयोस्त्वेतदेवोच्चपीठम् ॥

महामेरुभावस्थापनाय तन्मंडपे सर्वतः पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ १८ ॥

यो योजनानि शतमायतिमेतदर्धं—व्यासं बिभर्ति विशदाष्टतदुच्छ्रयं च ॥

'इत्थं नीत्वेति' हा श्लोक ह्मणून मोठ्या उत्सवानें प्रतिष्ठेची प्रतिमा उत्तरवेदी मंडपाकडे नेऊन तेथें पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात.

या श्लोकाचा अभिप्रायः—अशा थाटानें मेरुपर्वतावरील पाडुक नांवाच्या वनांत पाडुक नांवाच्या शिलेवरील सिंहासनाच्या मध्यभागीं ज्या जिनेश्वराची स्थापना करून देवेन्द्रानीं मोठ्या कलशांनीं क्षीरसमुद्राच्या पाण्यानें स्नान घातलें तेच हे जिनेश्वर आहेत अशी कल्पना करून आह्मी या बिंबाचा अभिषेक करितो.

'श्रीभद्रेति' हा श्लोक ह्मणून मंडपामध्यें महामेरु पर्वताचा संकल्प करून पुष्पाक्षताक्षेपण करावें.

'यो योजनेति' हा श्लोक म्हणून मंडपातल्या वेदीमध्यें पांडुक शिलेचा संकल्प करावा. पाडुक शिला

अर्धेन्दुबिंबसदृशी सुरभिः सुरस्या सा पांडुकाव्हयशिलेयमिहास्तु वेदी ॥
नीत्वा भूरिविभूतितः सुरगिरिं श्रीपांडुकायासने ॥
पूर्वास्य विनिवेश्य ते सुरवराः संस्नापयन्ति स्म यम् ॥
तं देवं स्नपनार्थमंडपमिमं नीत्वा विभूत्या समं ॥
पीठेत्र श्रुतबीजभासुरतले पूर्वाननं स्थापये ॥

ओं ऱ्हीं र्ह श्री धर्मतीर्थाधिनाथ भगवन्निह पांडुकशिलापीठे तिष्ठ तिष्ठेति स्वाहा । श्रीवर्णे प्रतिमास्थापनम् ॥

अथाभिषेकोपकरणसज्जीकरणम् ॥

एषा मेरुतटे जिनालयपुरोभूः पांडुकाग्रास्थतं ॥
पीठ पीठामिदं त्रिय प्रतिकृतिः साक्षाच्च सोर्हत्प्रभुः ॥

---

१०० योजने लांब ५० योजने व्यास व ८ योजने उंच अशी आहे. ही अर्धचन्द्राकार. आहे नीत्वेति, हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून पांडुकशिलेच्या सिंहासनावर जिनबिंबाची स्थापना करावी. देव ऐश्वर्याने मेरू पर्वतावर पांडुकशिलेच्या सिंहासनी जिनेश्वरास पूर्वेकडे तोंड करून बसऊन अभिषेक करिते झाले. यास्तव आम्ही ही मोठ्या थाटाने अभिषेकमंडपामध्ये जिनबिंब आणून व पूर्वेकडे तोंड करून सिंहासनावर ' श्री ' हे अक्षर लिहून जिनबिंबाची स्थापना करितो. याप्रमाणे हा विधि झाल्यानंतर अभिषेकसामुग्री एकत्र करावी.

' एषा ' हा श्लोक म्हणून अभिषेकोपकरणे सज्ज करण्याकरितां सर्वत्राजूस पुष्पाक्षतक्षेपण करावेत. ही जिनालयाची भूमि पांडुकशिला होय. हें सिंहासन पांडुकशिलेवरील सिंहासन होय. व जिनप्रतिमा साक्षात् अर्ह-

सौधर्मामरनायकोऽहममराः सर्वे च भव्या अमी ॥
यज्ञांगानि च तान्यमूनि सकलं तात्सिद्धमिष्टं हि नः ॥
अभिषेकोपकरणसज्जीकरणाय समन्तात्पुष्पाक्षतान् विकिरेत् ॥ २१ ॥

अथ प्रतिमास्पर्शनम् ॥

अनन्यसाधारणसद्गुणानां तव स्मरन्नस्तमितस्मरार्तेः ॥
जिनेंद्र साक्षात्कृतसर्वतत्व त्वामात्मनः सन्निहितं करोमि ॥

ओं उसहाय दिव्वदेहाय सज्जोजादाय महप्पण्णाय अणंतचउक्कयाय परमसुहपइट्ठयाय णिम्मलाय सयंभुवे अज्जरामरपरमपदपत्ताय परमपदाय मम इत्थवि सण्णिहिदाय स्वाहा ॥

इदमुच्चारयन्प्रतिमां परामृशेत् ॥ २२ ॥ ततः सकलीं पूर्ववत्कुर्यात् । ततः पीठाधःस्थितपंचमंडलयंत्राराधनम् ॥

स्पष्ट आहे. मी (पूजक) सौधर्मेन्द्र आहे. हे सर्व भव्य देव आहेत ही सर्व पूजासामग्री आहे. असा या श्लोकाचा अभिप्राय आहे.

आतां प्रतिमांगस्पर्शन विधि ॥

' अनन्येति ' हा श्लोक व ओं उसहायेति ' हा मंत्र म्हणून प्रतिमेस स्पर्श करावा. हे जिना इतर ठिकाणी नसलेल्या असामान्य गुणांचे स्मरण करून सर्वतत्वांना प्रत्यक्ष पाहणाऱ्या तुला मी माझ्या जवळ करितो. हे जिना आपण धर्माने शोभता आपला दिव्यदेह आहे. आपण अनन्तचतुष्टयधारक, परमसुखी निर्मल, स्वयंभु शाश्वत पद प्राप्त आहात. मी आपल्याला माझ्या जवळ करितो.

अष्टाधिकाशीतिसुरावृतानामिष्टार्थदानां नवदेवतानाम् ॥
आराधनां जैनमहांगभूतां श्रीपीठयंत्रे विधिना विधास्ये ॥

पुष्पांजलिः ॥ अथ पूजा—

पूर्ववद् भूमिशोधनं, भूम्यर्चनानि कृत्वा, कर्णिकाभ्यंतरेर्हत्परमेष्ठिनः पूर्वादिदिग्दलेषु सिद्धादिपरमेष्ठिनां विदिग्दलेषु धर्मादीनां पूर्ववत्पूजां विधाय । पंचमंडलेषु तिथिग्रहयक्षयक्षीदिक्पालद्वारपालानां प्रागुक्तपद्यैः प्रधानपूजां कृत्वां, कलशान् परितो दिक्पालानां प्रत्येकपूजां जलहोमं च विदध्यात् ॥

शिल्प्यादिसंस्पर्शनदोषशुध्यै साक्षात्परब्रह्म च सन्निधातुं ॥
जिनादिमंत्रेण जिनेन्द्रबिंबं सप्तैव वारानभिमंत्रयामि ॥

अथ पुनस्तामेव प्रतिमां जिनमंत्रेण सप्तवारानाभिमंत्र्याकारशुद्धिं विदध्यात् ॥ २३ ॥ जिनमंत्रो यथा—ओं अर्हद्भ्यो नमः । केवललब्धिभ्यो नमः। क्षीरस्वादुलब्धिभ्यो नमः । मधुरस्वादुलब्धिभ्यो नमः। संभिन्नश्रोतृभ्यो नमः। पदानुसारिभ्यो नमः। कोष्ठबुद्धिभ्यो नमः। बीजबुद्धिभ्यो नमः।

'अष्टाधि' हा श्लोक म्हणून पुष्पांजलिक्षेपण करावी. तदनन्तर पूर्वप्रमाणें भूमिशोधन, दर्भन्यास भूम्यर्चन हा विधि करून कर्णिकामध्यें अर्हत्परमेष्टिची, पूर्वादिदिशामध्यें सिद्धादिपरमेष्ठींची, विदिशामध्यें धर्म, शास्त्र, चैत्य, चैत्यालय यांची पूजा करावी. तदनंतर पंचमंडलामध्यें तिथि, ग्रह, यक्ष, यक्षी, दिक्पाल, द्वारपाल यांची पूर्वोक्त श्लोकांनी मुख्यपूजा करून कलशांच्या समोवतीं दिक्पालांची प्रत्येकपूजा व जलहोम करावा.

'शिल्पादीति' हा श्लोक म्हणून जिनप्रतिमेला जिनमंत्रानें सात वेळां अभिमंत्रण करावें व आकारशुद्धि

सर्वावधिभ्यो नमः । परमावधिभ्यो नमः । ओं ह्रीं वल्गु २ निवल्गु २ सुश्रवणे महाश्रवणे ओं ऋषभादिवर्धमानांतेभ्यो वषट् संवौषट् स्वाहा ॥ २४ ॥

कुदेंदुहारधवलोत्तमदुग्धपूरतत्पंचमांबुनिधिभूरिपयःप्रपूर्णाः ॥
ये योजनास्यततयोष्ट च तानि निम्नास्तेमी भवंतु कलशाः कलधौतजाताः ॥२५॥

ये क्षीराब्धितटादितः प्रसरतामामेरुकूटादवि-
च्छेदेनैव दिवौकसामतिरसाद्वेगेन पंक्त्यार्पिताः ॥
हस्ताहस्तिकया दधौ सुरपतिर्दोष्णां सहस्रेण यान्
यैरर्हन्नभिषिच्यते स्म जनने ते संतु कुंभा अमी ॥२६॥

एतद्द्वयं पठित्वा कुंभेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

कुंभैरष्टसहस्रमानकलितैरंभोभैरस्तंभितैः ।
क्षीराब्धेः सुरगानतूर्यनिनदे दिक्षु प्रसर्पत्यलम् ॥
पीठे पार्श्वगतेंद्रपीठयुगले श्रीपांडुकाग्रस्थितेः ।

करावी. ही आकारशुद्धि शिल्पी (मूर्तिकार) व इतराचा स्पर्श झाल्यामुळें उत्पन्न झालेल्या दोषांची शुद्धी व्हावी ह्मणून करावी.

'कुदेन्दु' हा श्लोक ह्मणून क्षीरसागरसमुद्राच्या पाण्यानें हे कलश भरले आहेत. आठ योजनें यांची खोली व एक योजन याचा व्यास आहे व हे सोन्याचे आहेत; असा सर्व कुंभावर संकल्प करून यांना इंद्र आपल्या हजार हातांनी जिनेश्वरास अभिषेक करण्यासाठीं धारण करिता असें समजून या कुंभावर पुष्पाक्षता टाकाव्यात.

त्र्वास्यं विनिवेश्य यं सुरवरा जन्मन्यगान्त्रिनम ॥ २७ ॥

नं गत्वा जिनबिंबमेनमधुना तत्कल्पयुत्या नया ॥

स्वस्त्रोक्तौपधवत्त्रयोदशशतन्यस्तार्चितश्रीघटैः ॥

एतत्रावसमन्विता वयमिमे जन्माभिषेकोत्सन-

स्थानीयाकरशोधनाभिषवणं कुर्मोऽस्य शर्माप्तये ॥

एतद्द्वयं पठित्वा जिननिबाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ शिल्पिविधेयनयनमंडलोल्लेखनविधानम् ॥

अथ तद्रात्रौ उपोषितः पीतपयाः शिल्पी प्रातः स्नात्वा श्वेतमाल्यांबरधरः सन् आकारशुध्यादौ बिंबाग्रे यवनिकां धृत्वा सुवर्णशलाकया नयनमध्यमंडलं शुभलग्ने समुल्लिख्य, यव-

---

'पीठे पाति' हे २ श्लोक म्हणून जिनापाणुढे पुष्पाक्षता टाकाव्यात. पाटकशिलेच्या दोन्ही बाजूस दोन सिंहासनावर उभा राहून न जिनेश्वराने पूर्व दिशेकडे तोंड करून सौधर्म व ऐशान इंद्राने त्याना स्नान घातले. तीच कल्पना आता मेध कवितो र रा मनागहित उत्तम सर्वौषधि वगैरे चूर्णांनी युक्त अशा १ २ कुंभ जलांनी सुपशासित्ता श्री जिनेशाचा अभिषेक करि, असे म्हणून जिनप्रतिमेपुढे पुष्पाक्षत क्षेपण करावी.

शिल्पकाराकडून करावा जाणारा नयनमंडलोल्लेखविधि

तदनंतर त्या रात्री उपवासी अर्थात अन्नग्रहण न करिता फक्त ज्याने दूध प्राशन केले आहे अशा शिल्पकाराने सकाळी स्नान करून पांढरे वस्त्र पांघरावे व गळ्यात पांढऱ्या फुलांची माळ घालावी. आकारशुद्धीच्या प्रारंभी प्रतिमेपुढे पडदा धरावा. शिल्पकाराने हातांत सोन्याची सळई घेऊन शुभलग्नी प्रतिमेच्या

निकामपसार्य पूर्वमाज्यपात्रं ततः सवत्सधेनुं प्रदर्श्य धूलिकलशाभिषेकं कुर्यात् ॥

तीर्थेभ्यः सरितः सरोवरतटादद्रेः समुद्रान्नृप–
द्वाराद्दन्तिवराहदंतयुगलाच्छृंगाद्वृषेन्द्रस्य च ॥
मृत्स्नाभिः समुपाहृताभिरुचितोपस्कारसंशुद्धिभि–
स्तीर्थाद्भिः परिपूरितेन कलशेनार्चामिह स्नापये ॥

एतत्पठित्वा स्थापकःशिल्प्यादीन्संमान्य जिनपीठाग्रभूमौ स्थापितधूलिकलशेन स्थपतिना जिनार्चा स्नापयेत् ॥ २९ ॥

अथ संप्रोक्षणम् ॥

जीवतो श्वशुरौ तथैव पितरौ यासां सपुत्राश्च याः ॥
कुल्याः शल्याविवर्जिताश्च शुचयो भर्त्रान्विता योषितः ॥
ताभिः कांडमुखोद्धृतेन सनिशासिद्धार्थदूर्वाक्षतै—

डोळ्यातील मंडल कोरावे तदनंतर पडदा सारावा. मग प्रथमतः तुपाचें पात्र व सवत्स गाय दाखऊन नंतर धुलिकलशाचा अभिषेक करावा

'तीर्थेभ्यः' हा श्लोक ह्मणून स्थापकाने शिल्पी वगैरेचा सन्मान करावा. व जिनप्रतिमेच्या पीठाजवळ ठेवलेल्या धूलीकलशानें प्रतिमेचा अभिषेक करावा. सम्मेदशिखर वगैरे तीर्थें, महानद्या, सरोवराचा किनारा, पर्वत, समुद्र, राजद्वार, येथील माती, हत्ती व डुकर यांच्या दोन दातांची माती, बैलाच्या शिंगाला लागलेली माती या सर्व माती तीर्थजलामध्यें कालऊन शिल्पकाराकडून त्याचा अभिषेक करवावा. तदनंतर 'जीवंतौ' हा श्लोक

दध्नान्यैः कृतकल्ककेन विधिना संप्रोक्षयामि प्रभुम् ॥

ओं ऱ्हीं हं श्रीं द्रां द्रीं ह सः परमपवित्रदेहाय नमः स्वाहा प्रोक्षणमंत्रः ॥ ३० ॥

इंद्रो हि गुडधानादीनि दत्वा तादृक्पुरंध्रीभिः प्रोक्षणकर्म कारयेत् ॥ तास्तु तत्कल्केन प्रतिमा-मालेप्य स्वहस्तधृत॰ ंडमुखेन प्रतिमा चतुरस्र परिमाय मगलपात्रारोपित ःधि उद्धृत्य चंदनवर्धन-विधिना तां तेन सिंचतु ॥ इति संप्रोक्षणविधानम् ॥

अथाष्टसम्मर्जनकलशैरभिषेचनम् ॥

प्रथमावरणे पूर्वद्वारदक्षिणतोऽशकात् ॥

आरभ्य चतुरः कुंभानुद्धरामि यथाक्रमम् ॥

कलशोद्धरणक्रमविध्यवधानाय प्रथमावरणे पुष्पांजलिः ॥ १ ॥

अग्नेर्दिशि स्थापितकुंभमेन सच्चंपकाद्यौषधपूर्यमाणम् ॥

उद्धृ य तेनोद्धृतलोकमीश संस्नापयामि स्नपितं सुरेंद्रैः ॥

य मंत्र ह्मणून ज्याना सासुसासरे, आई बाप, नवरा, व मुले आहेत अशा स्त्रियांना इंद्राने गूळ लाह्या वगैरे देऊन पांढऱ्या मोहऱ्या, दूर्वा, अक्षता, हळद, दही, यांनी स्त्रियाकडून प्रतिमालेपन करवावें

'प्रथमवरणे' हा श्लोक ह्मणून कलशोद्धार करण्यासाठी प्रथमावरणामध्ये पुष्पांजलिक्षेपण करावी. प्रथमावरणाच्या पूर्वद्वाराच्या दक्षिण अंशापासून--भागापासून आरंभ करून यथाक्रम चार कुंभ उचलून जिनाचा अभिषेक करावा.

'अग्नेर्दिशि' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून चंपक, अशोक, पिपळ, बकुळ, वड, कदंब, उदुंबर, आंबा, पिंपळी, वेल, अर्जुनसादडा, यांची कोवळी पाने ज्यांच्या मुखावर आहेत व ज्यांत नद, नदी, विहीर आड, तळे, सरोवर,

ओं चंपकाशोककिंशुकाश्वत्थबकुलप्लक्षकदंबौदुंबराम्रन्यग्रोधबिल्वर्जुनाभिनवपल्लवोपशोभिता--स्येनानेकनदनदीवापीकूपतटाकसरोवरसमुद्रादितीर्थवारिपूरितेन मणिमयमंगलकलशेन भगवदर्हत्-प्रतिकृतिं स्नापयामः ॥ ओं ऱ्हीं र्हं श्रीं अनंतज्ञानाय अस्नानशुद्धाय, झ्रौं ऱ्हीं र्हं नमः स्वाहा ॥ चंपकादिकलशाभिषेकः ॥ २ ॥

रक्षोदिशि स्थापितकुंभमेनं श्रीचंदनाद्यौपधिपूर्यमाणं ॥ उद्धृत्य ॥ ३ ॥

ओं श्रीखंडगोरोचनागरुरक्तचंदनदूर्वापद्मकसिद्धार्थकुदनद्यावर्तमालतीकुसुमतिलयवव्रीहिरूप्यकांचनसमुद्रनद्युभयतटमृत्तिकाभूम्यपतितपवित्रगोमयोपेतसमस्ततीर्थवारिपरिपूरितेन मणिमयमंगलकलशेन भवगदर्हत्प्रतिकृतिं स्नापयामः ॥ ओं ऱ्हीं र्हं श्रीं अनंतदर्शनाय पवित्रांगाय झ्रौं ऱ्हीं र्हं नमः स्वाहा ॥ श्रीखंडादिकलशाभिषेकः ॥ ३ ॥

वायोर्दिशि स्थापितचारुकुंभं स्वपंचगव्योत्तममृत्प्रपूर्णम् ॥ उद्धृत्य ॥ ४ ॥

समुद्र वगैरेचे पाणी भरलें आहे अशा रत्नकलशानें मी जिनबिंबाचा अभिषेक करितो. याला चंपककलशाभिषेक ह्मणतात.

'रक्षोदिशि' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून नैऋत्य दिशेतील कुंभानें अभिषेक करावा या कुंभामध्यें पांढरें चंदन, गोरोचन, अगरु, रक्त चंदन, दूर्वा, पद्मक, मोहऱ्या, कुंद, नंद्यावर्त, मालती पुष्प, तिल, जव, तांदुळ, समुद्र व नदी याच्या काठाची माती, जमिनीवर न पडलेलें अर्थात् अधर धरलेलें गाईचें शेण, सर्व नदी वगैरेचे पाणी हे पदार्थ असतात. याला श्रीखंडादिकलशाभिषेक ह्मणतात

'वायोर्दिशि' हा श्लोक ह्मणून व मंत्र ह्मणुन वायव्य दिशेच्या कलशानें अभिषेक करावा. या कलशात समुद्र व नदी याच्या दोन्ही किनाऱ्यांची माती; पर्वत, वारूळ,, कमळें ज्यात आहेत अशा सरोवराची माती,

ओं समुद्रनद्युभयतटगिरिवल्मीकपद्मसरोमृद्वृषभकरिशूकरशृंगदंष्ट्रापस्कीर्णमृत्तिकाभूम्यपतितपवित्रगोमयमूत्रघृतक्षीरदधिइक्षुरसमिश्रितसमस्ततीर्थवारिपरिपूरितेन मणिमयमंगलकलशेन भगवदर्हत्प्रतिकृतिं स्नापयामः ॥ ओं ह्रीं र्हं श्रीं अनंतवीर्याय परमपवित्राय झौं ह्रीं र्हं नमः स्वाहा ॥ दिव्यमृत्तिकादिपंचगव्यकलशाभिषेकः ॥४॥

ईशानकाष्टास्थितपूर्णकुभ प्रपूर्यमाणं सहदेविकाद्यैः उद्धृत्य ॥ ५ ॥

ओं सहदेवीगळूचीशमीशतावरीप्रियंगुभृंगराजविष्णुक्रांत्याभिधानसप्तौषधिमिश्रिततीर्थवारिपूरितेन मणिमयमंगलकलशेन भगवदर्हत्प्रतिकृतिं स्नापयामः ॥ ओं ह्रीं र्हं श्रीं अनन्तसुखाय उत्तमसंहननाय झौ ह्रीं नमः स्वाहा ॥ सहदेव्यादिसप्तौषधिकलशाभिषेकः ॥ ५ ॥

द्वितीयावरणे पूर्वद्वारदक्षिणतोंशकात् ॥
आरभ्य विंशतिंघटानुद्धरामो यथाक्रमम् ॥
कलशोद्धरणक्रमविध्यवधानाय द्वितीयावरणे पुष्पाक्षत क्षिपेत् ॥६ ॥

बैल, हत्ती, डुकर, यांच्या शिंग व दांताची माती, अधर घेतलेलें गाईचे शेण, गोमूत्र, गाईचें दूध, दही, तूप उसाचा रस व संपूर्ण तीर्थांचें पाणी असते. याच्या अभिषेकाला, दिव्य मृत्तिकादिपंचगव्यकलशाभिषेक म्हणतात.

'ईशानकाष्ठेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून ईशान्य दिशेतील, सहदेवी वगैरे सात औषधींनी मिश्रित तीर्थजलानें भरलेल्या पूर्ण कुंभानें जिनप्रतिमेचा अभिषेक करावा. सहदेवी, गुळवेल, सौदड, शतावरी, माका, प्रियंगु, विष्णुक्रांता या सात वनस्पतींचें चूर्ण करून ते तीर्थजलानें मिश्रित कुंभामध्यें टाकावें.

'द्वितीयेति' दुसऱ्या आवरणांतील पूर्वद्वाराच्या दक्षिण बाजूनें आरंभून मी २० कलशांचा यथाक्रम अभिषेक करितों. दुसऱ्या आवरणाच्या पहिल्या भागांतील कुंभ वेल, बिंबा, आंबा, लवंग, जायफल यानीं युक्त व तीर्थजलानें पूर्ण भरलेले आहेत. 'अत्रादि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून या कलशांनी

अत्रादिमांशे परिवर्तमानं बिल्वादिसंपूरितचारुकुंभम् ॥ उद्धृत्य ॥ ० ॥

ओं बिल्वभल्लातकम्रलवंगजातिफलपंचकोपेतसमस्ततीर्थवारिपरिपूरितेन मणिमयमंगलकलशेन भगवदर्हत्प्रतिकृतिं स्नापयामः ॥ ओं र्‍हीं र्हं श्रीं घातिक्षयकराय झौं र्‍हीं र्हं नमः स्वाहा । बिल्वादिफलपंचककलशाभिषेकः ॥७॥

पदे द्वितीये परिवर्तमानं पलाशकाद्यौषधपूर्णकुंभं ॥ उद्धृत्य ॥ ० ॥

ओं पलाशन्यग्रोधाश्वत्थौदुंबराम्रजंबूखर्जूरशमीत्वग्मिश्रितसमस्ततीर्थवारिपरीतेन मणिमयमंगलकलशेन भगवदर्हत्प्रतिकृति स्नापयामः ॥ ओं र्‍हीं र्हं श्रीं सर्वसत्वहितंकराय वीतरागाय झौं र्‍हीं र्हं नमः स्वाहा । पलाशादित्वक्कषायकलशाभिषेकः ॥८॥

पदे तृतीये स्थितहेमकुंभं शतावरीमुख्यमहौषधाढ्यम् ॥ उद्धृत्य ॥ ० ॥

ओं शतावरीकुमारीसहदेवीदूर्वामृतासिंहीव्याघ्रीबलामूलाष्टकोपेतसमस्ततीर्थवारिपरिपूरितेन मणिमयमंगलकलशेन भगवदर्हत्प्रतिकृति स्नापयामः ॥ ओं र्‍हीं र्हं श्रीं सर्वज्ञाय तीर्थकराय झौं र्‍हीं र्हं नमः स्वाहा ॥ शतावर्यादिमूलाष्टककलशाभिषेकः ॥ ९ ॥

अभिषेक करावा.

'पदे द्वितीये' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून दुसऱ्या आवरणाच्या दुसऱ्या भागांत असलेल्या कुंभानी जिनबिंबाचा अभिषेक करावा. या कलशांमध्ये पळस, वड, पिंपळ, उंबर, आंबा, जांभूळ, खजूर, सांदड यांच्या सालीचें चूर्ण तीर्थोदकामध्यें घालून अभिषेक करावा.

'पदे तृतीये' हा श्लोक ह्मणून तिसऱ्या भागांतील कलशांनी अभिषेक करावा. या कलशांत शतावरी, कोरफड, सहदेवी, हरळी गुळवेल, अडुळसा, व्याघ्री व नला यांच्या मुळयांचे चूर्ण तीर्थजलामध्यें मिसळलेलें असतें.

पदे चतुर्थे स्थितहेमकुंभं सिद्धार्थकाद्यौपधिपूर्यमाणं ॥ उद्धृत्य ॥ ० ॥

ओं सिद्धार्थचंदनवचाकोष्ठककोलैलालवंगजातिफलकर्पूराद्यनेकसुगंधद्रव्यसदोहमोदसुरभीकृताशेपदिग्वधूवदनया सर्वौपध्या विमिश्रितसमस्ततीर्थवारिपरिपूरितेन मणिमयमंगलकलशेनं भगवदर्हत्प्रतिकृतिं स्नापयामः । ओ ऱ्हीं र्हं श्री सर्वनृसुरासुरपूजिताय परमार्हत्यमहिम्ने ओं ऱ्हीं र्हं नमः स्वाहा ॥ सिद्धार्थादिकलशाभिषेकः ॥ १० ॥

एवं प्रतिमाशुद्धिं विधाय वक्ष्यमाणाष्टविधनीराजनं कुर्यात् ॥

त्रैलोक्यरक्षामणिमर्हदीशमष्टप्रकारैरवतारयेथैः ॥
त्रिवारमामस्तकमापदाब्जमन्वीदृशोऽस्य स्नपनक्रमः स्यात् ॥

प्रकृतक्रमविध्यवधानाय प्रतिमाग्रे पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ १ ॥

वीतक्षताद्राक्षतसौरभाढ्यप्रसूनपूर्णाजलिनांजसार्थम् ॥
पतिं जिनानामवतारयामि रत्नत्रयं निक्षितमाप्तुकामः ॥ २ ॥

'पदे चतुर्थे' हा श्लोक ह्मणून चौथ्या भागातील कलशांनी जिनबिंबाचा अभिषेक करावा. या कलशांत पाढऱ्या मोहऱ्या, चदन, वेखंड, कोष्ठ, कंकोळ, वेलदोडे लवंग, जायफळ, कापूर इत्यादिकांचें चूर्ण असते. याप्रमाणे प्रतिमाशुद्धिविधान झाल्यावर आठ प्रकारचा नीराजनाविधि करावा. तो याप्रमाणः—

'त्रैलोक्येति' हा श्लोक म्हणून ही नीराजनक्रिया करण्याकरिता प्रतिमेच्या पुढे पुष्पांजलि क्षेपण करावी. त्रैलोक्याचे रक्षण करणाऱ्या भगवंताच्या मस्तकापासून पायापर्यंत तीनवेळां आठप्रकारच्या पदार्थांनी अवतारक्रिया करावी

'वीतक्षतेति' हा श्लोक उच्चारून व मत्र म्हणून आमचें रत्नत्रय अक्षत [अखंडित] रहावे. या उद्देशाने

ओं ऱ्हीं क्रों बहुविधपुष्पाक्षतपरिपूर्णपाणिपात्रेण भगवतोर्हतोवतरणं करोमि सम्यग्दर्शन-ज्ञानचारित्राणि अस्माकमक्षतानि विदधातु भगवान् स्वाहा ॥ पुनरप्यक्षतावततरणम् ॥ इदं पूर्वदिशि क्षिपेत् ॥ २ ॥

भूतलापतितगोमयपिंडैर्दौर्वेगुच्छसितसर्षपयुक्तैः ॥
अर्हतोवतरणं विदधे यं कर्तुमात्मदुरितौघविलोपम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रो दूर्वांकुरसितसर्षपयुक्तैर्हरितगोमयपिंडकैर्भगवतोर्हतोवतरणं करोमि दुरितमस्माकमपनयतु भगवान्स्वाहा ॥ गोमयपिंडावतारणम् ॥ इदमग्नेर्दिशि क्षिपेत ॥ ३ ॥

शुद्धगोमयजभस्मकपिंडैर्गंधवारिलुलितैर्जिनप्रभोः ॥
अग्रतोवतरण वितन्महे दग्धुमात्मदुरितेंधनोत्करम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों भस्मकापिंडैर्भगवतोऽर्हतोवतरणं करोम्यस्माकमष्टविधकर्माणि भस्मीकरोतु भगवान् स्वाहा ॥ भस्मपिंडावतरण ॥ इदं दक्षिणदिशि क्षिपेत् ॥ ४ ॥

पीयूषपिंडोपमपांडुराभस्वादिष्टशाल्योदनवृत्तपिंडैः ॥

अक्षतावतरण करावे. हे अवतरण पूर्व दिशेला टाकावे

'भूतलेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून हरळी, पांढऱ्या मोहऱ्या, यांनी युक्त अशा गाईच्या शेणाच्या पिंडाचे अवतरण आमचे पाप नाहींसें व्हावें या हेतूनें करावे. हे आग्नेयदिशेला टाकावे. 'शुद्धगोमयेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणुन सुगंध पाण्यानें युक्त अशा गाईच्या शेणाच्या राखेचे गोळे स्वतःच्या पापरूपी लांकडाचे भस्म व्हावे या हेतूने अवतरण करून टाकावेत. हे दक्षिण दिशेला टाकावें.

'पीयूषेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून भाताची मूद जगाचें क्षेम व्हावें व नेहमी जगांत सुकाळ

विदांवर त्वामवतारयामि क्षेमं सुभिक्षं जगतां विधित्सुः ॥

ओं ऱ्हीं क्रों कुंदेंदुधवलवर्तुलौदनपिंडकैर्भगवतोर्हतोवतरणं करोमि क्षेमसुभिक्षमस्माकं करोतु भगवान् स्वाहा ॥ शाल्यन्नपिंडावतरणं ॥ इदं नैऋतेर्दिशि क्षिपेत् ॥ ५ ॥

रूपाग्निवार्ध्यंगुलवक्त्रभूमिसमुच्छ्रयैः सच्चतुरस्रकैस्तैः ॥

सपंचवर्णैरवतारये त्वां श्रीवर्द्धनार्थं जिन वर्द्धमानैः ॥ ६ ॥

ओं ऱ्हीं क्रों सितासितहरितपीतलोहितवर्द्धमानकैर्भगवतोर्हतोवतरणं करोमि, श्रियमस्माकं वर्द्धयतु भगवान् स्वाहा ॥ पंचवर्णवर्द्धमानावतरणं ॥ इदं पश्चिमदिशि क्षिपेत् ॥

अनंतनिर्भासानिजावबोधं प्रध्वस्तदुर्मोहमहांधकारं ॥

सद्धर्मदीप्त्यै जिनभानुमंतं माणिक्यदीपैरवतारयामि ॥

ओं ऱ्ही क्रों पद्मरागमणिभिरिव देदीप्यमानकर्पूरपारिदीपैरिवोभयपार्श्वप्रज्वालितोल्कया भगवतोर्हतोऽवतरणं करोम्यस्माकं धर्मं उज्ज्वलं करोतु भगवान् स्वाहा ॥ दीपावल्यावतारणम् ॥ ७ ॥ इदं वायोर्दिशि निक्षिपेत् ॥

व्हावा या हेतूनें जिनप्रतिमेवरून उतरून टाकावी. हें नैऋत्य दिशेला टाकावें.

'रूपाग्निरिति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून ज्यांचा मुखभाग एक अंगुलाचा तळभाग तीन अंगुलांचा व उंची चार अंगुलाची आहे अशी पांढरें, काळें, हिरवें, पिवळें, तांबडें, लहान मडकीं (ज्यांना संस्कृतभाषेंत वर्द्धमानक म्हणतात) संपत्ति वाढावी म्हणून यांचें अवतरण करितो. हें पश्चिम दिशेला क्षेपण करावें.

'अनंतेति' हा श्लोक म्हणून आपचा धर्म जिनेश्वरांनीं उज्ज्वल करावा, या भावनेनें दीपावल्यवतरण करावें अर्थात् पात्रामध्यें पांच, सात नऊ दीप लाऊन ते ओवाळावे. जिनेश्वराचें ज्ञान अनंतवस्तूंना जाणणारें आहे दुःखद मोहांधकारास जिनेश्वर नाहीसे करितात. यास्तव दीपपंक्तिनीं त्यांना ओवाळणें योग्य आहे. हें अवतरण वायव्य दिशेकडे टाकावें.

शीतांभसा पाणिपुटस्थितेन युक्तेन कर्पूरसुगंधिपुष्पैः ॥
नीराजनं नीरजसो जिनस्य निर्वर्तये शीतसमाधिसिद्ध्यै ॥

ओं ऱ्हीं क्रों सुरभिशिशिरनिर्मलसलिलपूर्णेनांजलिना भगवतोर्हतोवतरणं करोमि विमलशीतलध्यानमस्माकं उत्पादयतु भगवान्स्वाहा ॥ सलिलांजल्यावतरणम् ॥ इदं उत्तरदिशि निक्षिपेत् ॥

जंबीरजंबूकदलीकपित्थफलोत्तमाम्रादिफलोत्तमाद्यैः ॥
निर्वर्तये नित्यफलं जिनेन्द्रं नित्यामृतानंदफलोपलब्ध्यै ॥

ओं ऱ्हीं क्रों पवित्रतरसमुत्पन्नक्रमुकनालिकेरमातुलुगपनसदाडिमजम्ब्वाम्रफलैर्भगवतोवतरणं करोम्यस्माकमाशाफलं संपादयतु भगवान् स्वाहा ॥ फलावतरणं ॥ इदमैशान्यां दिशि निक्षिपेत् ॥ इत्यष्टविधनीराजनम् ॥

शुभप्रसूनैर्मणिभिर्विशुद्धैस्तथा समंतैरथवांगुलीभिः ॥
आराधयाम्यष्टशतं सुरेन्द्रैराराध्यपादं भगवज्जिनेंद्रम् ॥

'शीतांभसेति' हा श्लोक म्हणून जिनेश्वर आमच्या ठिकाणी निर्मल शीतल ध्यान उत्पन्न करोत, या भावनेने कापूर व सुगंधि फुल यांनी युक्त असे पाणी ओंजळभर घेऊन त्याचें अवतरण करून उत्तर दिशेकडे टाकावें.

'जंबीरेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून नित्य मोक्षफलाच्या प्राप्तीस्तव निंबु, जांभूळ, केळ, कवठ, वगैरे उत्तम फलांचें अवतरण करावें व हे अवतरण ईशान्य दिशेकडे क्षेपण करावें. याप्रमाणें ८ प्रकारचा नीराजनाविधि झाला म्हणजे नंतर १०८ वेळा जप करावा.

'शुभप्रसूनैरिति' हा श्लोक म्हणून उत्तम फुल, मणि किंवा हाताची अंगुलि याच्या साह्यानें 'ओं ऱ्हीं अर्हं

विजयविभवविद्यावीर्यमौदार्यमाज्ञां श्रुतिमतिधृतिनीतीः शांतिकाती प्रसादात् ॥
दृगवगमचरित्रं सिद्धिवृद्धिप्रसिद्धीर्वितरतु जगतोऽत्र स्थापितः श्रीजिनेंद्रः ॥

सुरेश्वरो यस्य सुराचलाग्रे पाद्यक्रियामातनुते स्म भक्त्या ॥
तस्य प्रभोः पाद्यविधिं विधास्ये निपात्य पादे वरवारिधाराम् ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं नमोर्हते स्वाहा । पाद्यमंत्रः ॥

श्रीतीर्थक्षेत्रियस्यास्य मेरुमूर्ध्नीव देवराट् ॥
हस्ते निपात्य वार्धारां करोम्याचमनक्रियाम् ॥

ओं ऱ्हीं झ्वी क्ष्वीं वं मं हं सं तं पं द्रां द्रीं हं सः स्वाहा । आचमनमंत्रः ॥

इति पाद्याचमनविधानम् ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० ॥ देवं समभ्यर्चये ॥ ओं ऱ्हीं परब्रह्मणे अनंतानंतज्ञानशक्तये जलं निर्वपामि स्वाहा । एवं गंधादि ॥ ततः शेपकलशाभिपेकः ॥

पदे स्थितं पंचमकेऽत्र कुंभ प्रपूरितं लोहितचंदनेन ॥

ना आशीर्वाद द्यावा. विजय, ऐश्वर्य, विद्या, शक्ति हुकमत, धैर्य, नीति, शांति, काति, सम्यग्दर्शन, ज्ञान व चरित्र, सिद्धि हे सर्व गुण श्रीजिनेंद्र तुह्माला देवोत.

‘ सुरेश्वरेति ’ हा श्लोक व मंत्र ह्मणून जिनप्रतिमेच्या चरणावर जलधारा सोडावी.

‘ श्री तीर्थेति ’ हा श्लोक व मंत्र ह्मणून हातांत पाणी घेऊन आचमन करावें.

‘ स्वच्छैरिति ’ हा श्लोक व मंत्र ह्मणून गंधादिकांनी पूजा करून मग कलशाभिषेक करावा. तो याप्रमाणें–

‘ पदे स्थितमिति ’ हा श्लोक व मंत्र ह्मणून रक्तचंदनाचें पाणी ज्यांत आहे अशा पांचव्या कलशानें अभि-

उद्धृत्य तेनोद्धृतलोकमीशं संस्नापयामि स्नपितं सुरेन्द्रैः ॥

ओं रक्तचंदनविमिश्रितसमस्ततीर्थवारिपरिपूरितेन मणिमयमंगलकलशेन भगवदर्हत्प्रातिकृतिं स्नापयामः ॥ ओ श्रीं ऱ्हीं हँ वं मं हं सं तं पं झ्वीं क्ष्वीं हं सः नमोर्हते स्वाहा अनेन मंत्रेणावशिष्टसर्वकलशैरभिषेचयेत् ॥ १ ॥

अधिष्ठितं षष्ठपदं करीरं श्रीखंडतीर्थोदकपूर्यमाणं ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं श्रीगंधमिश्रितसमस्ततीर्थवारि० ॥ ओं श्रीं हँ० स्वाहा ॥ २ ॥

सस्नापितं सप्तमके पदेऽस्मिन् । विशिष्टचोचोदकपूर्णकुंभं ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं नालिकेरफलसलिलपूरितेन० ॥ ओं श्रीं हँ स्वाहा ॥ ३ ॥

पदेऽष्टमे स्थापितमाम्रमुख्यफलोत्करोद्यद्रसपूर्णकुंभम ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं आम्रनारिंगचोचकदल्यामलकीफलरसपूरित० ॥ ओं श्री ऱ्हीं हँ० स्वाहा ॥

पदे निषण्णं नवमे करीरं पुंड्रेक्षुजातस्वरसप्रमाणं ॥ उद्धृत्य० ॥

षेक करावा.

'अधिष्ठितमिति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून गंधमिश्रित सहाव्या कुंभानें अभिषेक करावा.

'संस्नापितमिति' हा श्लोक मंत्रसहित ह्मणून नारळाच्या पाण्यानें भरलेल्या सातव्या कुंभानें अभिषेक करावा.

'पदेऽष्टमे' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून आंबा, नारिंग, नारळे, केळ व आवळे यांच्या रसांनीं भरलेल्या आठव्या कुंभानें अभिषेक करावा.

'पदे निषण्णं' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून उसाच्या रसानें भरलेल्या ९ व्या कुंभानें अभिषेक करावा.

ओं इक्षुरसपूरित० । ओं श्रीं हैं० ॥ स्वाहा ॥

संस्थाप्यमानं दशमे पदेऽस्मिन् सौवर्णकुंभं सितचूर्णपूर्णम् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं शर्करापूरित० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं हैं स्वाहा ॥

एकादशे स्थापितकुंभमेनं पदेऽत्र पाद्यार्थविशेषपूर्णं ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं समूलपद्मसिद्धार्थदूर्वामत्ततृणाक्षतपाद्यद्रव्यविमिश्रितसमस्ततीर्थवारि० ।

ओं श्रीं ऱ्हीं स्वाहा ॥ ९ ॥

समाश्रितद्वादशमंशमेतं कुटं प्रतीताचमनार्थपूर्णं ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं धातकीकुसुमकर्पूरजातीफललवंगाद्याचमनद्रव्यमिश्रितसमस्ततीर्थवारि० ।

ओं श्रीं ऱ्हीं हैं स्वाहा ॥ ८ ॥

त्रयोदशांशस्थितमर्घ्यकुंभमनर्घ्यमर्घ्यार्थविशेषपूर्णं ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं पयःक्षीरकुशोशीरतिलाक्षतयवार्घ्यद्रव्यमिश्रितसमस्ततीर्थवारि० ।

'संस्थाप्यमानं' हा श्लोक व मंत्र म्हणून साखर ज्यांत मिसळली आहे, अशा दहाव्या सुवर्णकलशानें अभिषेक करावा.

'एकादशेति', हा श्लोक व मंत्र म्हणून कमळमूळ, पांढऱ्या मोहऱ्या हरळी वगैरे पदार्थ ज्यांत आहेत अशा ११ व्या कुंभानें अभिषेक करावा.

'समाश्रितेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून धायटीचें फूल, कापूर व जायफळ. लवंग वगैरेनें मिश्रित जलाच्या १२ व्या कुंभानें अभिषेक करावा.

'त्रयोदशेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून दूध, पाणी, दर्भ, वाळा, तीळ, अक्षत, जव यांनी युक्त अशा जलानें भरलेल्या १३ व्या कुंभानें अभिषेक करावा.

ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ ९ ॥

चतुर्दशांशे रचितप्रातिष्ठं हय्यंगवीनान्वितहेमकुंभम् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं घृतपरिपूरित० ॥ ओ ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ १० ॥

संस्थापितं पंचदशांशमध्ये सक्षीरपूरोदरचारुकुंभं ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं क्षीरपरिपूरित० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ ११ ॥

न्यस्तं घटं षोडशपूरणांशे भृशं शशांकोज्ज्वलशुद्धदध्ना ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं दधिपरिपूरित० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ १२ ॥

हटद्धटं मसदशांशलब्धप्रातिष्ठमत्युज्ज्वललाजपूर्णं ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं लाजपरिपूरित० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ १३ ॥

अष्टादशांशस्थितलाजचूर्णमुद्गादिचूर्णोत्करपूर्णकुंभम् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं लाजाचूर्णमुद्गादिचूर्णपरिपूरित० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ १४ ॥

‘ चतुर्दशा ’ हा श्लोक व मंत्र ह्मणून तुपाच्या कलशाने अभिषेक करावा.

‘ संस्थापितं ’ हा श्लोक ह्मणून दुधाच्या १५ व्या कुंभान अभिषेक करावा.

‘ न्यस्तमिति ’ हा श्लोक ह्मणून दह्याने भरलेल्या १६ व्या कुंभान अभिषेक करावा.

‘ हटद्धटं ’ हा श्लोक व मंत्र ह्मणून लाह्याचे चूर्ण ज्यांत मिसळले आहे अशा १७ व्या कुंभाने अभिषेक करावा.

‘ अष्टादशांश ’ हा श्लोक व मंत्र ह्मणून लाह्याचे व मूग, हरभरा इत्यादिकाचे चूर्ण ज्यात आहे अशा १८ व्या कुंभाने अभिषेक करावा.

एकोनविंशांशकृतप्रतिष्ठं कल्कार्थपूर्णं कलधौतकुंभं ॥ उद्धृत्य० ॥

सहदेव्यपामार्गसाकंदलक्ष्मीसपंचपत्राख्यकल्कद्रव्यविमिश्रितरामस्ततीर्थवारि ० ॥

ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ १५ ॥

निवेशितं विंशतिपूरणांशे कुंभं भृशं तत्परिमार्जनार्थैः ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं सरित्समुद्रतीरादिदिव्यमृत्स्वरूपपरिमार्जनद्रव्यविमिश्रितसमस्ततीर्थवारि ० ॥

ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ १६ ॥

तृतीयावरणे पूर्वद्वारदक्षिणतोंशकात् ॥

समारभ्यैव षट्त्रिंशद्वदानुद्धर्तुमुत्सहे ॥

ओं कलशोद्धरणकमविध्यवधानाय तृतीयावरणे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

कषायसंसिद्धजलप्रपूर्णास्तततस्त्रिकोष्ठे स्थितहेमकुंभान् ॥

उद्धृत्य तैरुद्धृतलोकमीशं संस्नापयामि स्नपितं सुरेंद्रैः ॥ २

'एकोणविंश' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून सहदेवी अवाडा, वगैरे द्रव्याच्या कल्काचें मिश्रण करून त्या जलानें भरलेल्या कुंभानें अभिषेक करावा

'निवेशितं' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून नदी, समुद्र वगैरेच्या मातीचें ज्या तीर्थजलांत मिश्रण आहे अशा विसाव्या कुंभानें अभिषेक करावा.

'तृतीयेति' हा श्लोक उच्चारून तिसाऱ्या आवरणातील पूर्वद्वाराच्या दक्षिणबाजूकडून क्रमानें छत्तीस कुंभ उचलावे

'कषायेति' हा श्लोक ह्मणून पंचोदुंबर, जांभळ, आंबा, गुडपुष्प सादड वगैरेच्या सालीचें चूर्ण

ओं पंचोदुंबरजंब्वाम्रगुडपुष्पशमीत्वग्रपकषायद्रव्यविमिश्रितसमस्ततीर्थवारिपरिपूरितैर्मणिमयमंगलकलशैर्भगवदर्हत्प्रतिकृतिं स्नापयामः ॥ ओ श्रीं ह्रीं र्हं वं मं हं सं तं पं झ्वीं क्ष्वीं हं सः नमोर्हते स्वाहा ॥ २ ॥

यवैकलोलीभवदब्बुपूर्णांस्ततस्त्रिकोटीस्थितहेमकुंभान् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओ यवामिश्रितसमस्त० ॥ ओ श्रीं हीं र्हं स्वाहा ॥

सद्दर्भगर्भोत्तमवारिगर्भास्ततास्त्रिकोष्ठस्थितहेमकुम्भान् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओ दर्भविमिश्रितसमस्त० ॥ ओं श्रीं ह्रीं र्हं स्वाहा ॥ ४ ॥

तिलावलीलोलजलानुलीनांस्ततस्त्रिकोष्ठस्थितहेमकुम्भान् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं तिलविमिश्रितसमस्त० ॥ ओं श्रीं ह्रीं र्हं स्वाहा ॥ ५ ॥

अभ्यंतरावर्जितमार्जनार्थांस्ततस्त्रिकोष्ठस्थितहेमकुम्भान् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओ पलाशखदिराम्रश्रीसहदेवीनिशाकुशन्यग्रोधबिल्वकुंदाहिनेत्रपाषाणभित्शमीवालुकोदुंब—

ज्यामध्ये आहे अशा जलकुंभांनी जिनप्रतिमेचा अभिषेक करावा.

'यवैकेति' हा श्लोक म्हणून सातूचें चूर्ण ज्यात मिसळलें आहे अशा जलकुंभांनीं जिनाचा अभिषेक करावा.

'सद्दर्भेति' हा श्लोक म्हणून दर्भविमिश्रित जलकुंभांनीं अभिषेक करावा.

'तिलावलीति' हा श्लोक म्हणून तिलविमिश्रित जलकुंभानीं जिनप्रतिमेचा अभिषेक करावा.

'अभ्यंतरेति' हा श्लोक म्हणून पळस, खैर, आंबा, सहदेवी, हळद, दर्भ, वड, बेल, कुंद, अहिनेत्र, पाषाणभित्, सौदड, वाळुक, उंबर, कांतलक्ष्मी, वगैरे स्वच्छता करणाऱ्या पदार्थांच्या सालीचे चूर्ण मिसळलेल्या

राक्रांतलक्ष्म्यैकनलपद्मकपंचपत्रात्मकमार्जनद्रव्यविमिश्रितसमस्त॰ ॥ ओं श्री ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ ६ ॥

अंतर्मिलन्मंगलवस्तुवारींस्ततस्त्रिकोष्ठस्थितहेमकुम्भान् ॥ उद्धृत्य॰ ॥

ओं पद्मोन्द्रवल्लरपामार्गाश्वत्थपलाशलवंगपत्रतिलप्रियंगुमुद्गसिद्धार्थयवात्मकमंगलद्रव्यविमि-श्रितसमस्त॰ ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ ७ ॥

सपुष्पसंश्लेपणमेघपुष्पांस्ततस्त्रिकोष्ठस्थितहेमकुम्भान् ॥ उद्धृत्य॰ ॥

ओं मालतीमल्लिक जातीकेतकीनवमल्लिकापाटलीकरवीरादिसुगंधिपुष्पविमिश्रितसमस्त॰ ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ ८ ॥

सर्वौषधोपस्कृतसारवारींस्ततस्त्रिकोष्ठस्थितहेमकुम्भान् ॥ उद्धृत्य॰ ॥

ओं लवंगादिसर्वौषधिविमिश्रितसमस्त॰ ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ ९ ॥

लोहाष्टकक्षोदपयःप्रपूर्णास्ततस्त्रिकोष्ठस्थितहेमकुम्भान् ॥ उद्धृत्य॰ ॥

जलकुंभानी जिनप्रतिमेचा अभिषेक करावा.

'अंतर्मिलदिति' हा श्लोक म्हणून कमळ, अघाडा, वड, पळस, लवंग, तीळ, प्रियगु, मूग, पांढऱ्या मोहऱ्या सातु इत्यादि मंगलद्रव्यांच्या मिश्रणांनी युक्त अशा जलकुंभांनीं जिनप्रतिमेचा अभिषेक करावा.

'सपुष्पति' हा श्लोक म्हणून मालती, मोगरा, जाई केवडा, पाडळी, वगैरे सुगंधी फुलांनीं युक्त अशा कुंभांनीं जिनाचा अभिषेक करावा.

'सर्वौपधेति' हा श्लोक म्हणून लवंगादि सर्वौपधिमिश्रित जलकुंभांनी जिनाचा अभिषेक करावा.

'लोहाष्टकेति' हा श्लोक म्हणून लोखंड, तांबे, चांदी, सोनें, कथील, शिसे, पारा, पितळ यांच्या शु-

ओं अयस्ताम्रार्जुनस्वर्णत्रपुसौराष्ट्रसीसपारदात्मकाष्टलोहरजोविमिश्रितसमस्त० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं हूं स्वाहा ॥ १० ॥

रत्नप्रभापिंजरितांबुपूर्णास्ततस्त्रिकोष्ठ० । उद्धृत्य० ॥

ओं वज्रवैडूर्यपद्मरागप्रवालपुष्परागगोमेदकेंद्रनीलमरकतमौक्तिकात्मकनवरत्नविमिश्रितस-
मस्त० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं हूं० स्वाहा० ॥ ११ ॥

ससर्वगंधांबुभृताहृतार्लीस्ततस्त्रिकोष्ठ० ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं ससर्वगंधद्रव्यप्रसूनमिलितसमस्त० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं हूं स्वाहा० ॥ १२ ॥

निशारजोमंजुलपुंजपूर्णास्ततस्त्रिकोष्ठ० ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं काश्मीरागुरुकर्पूरचंदनोशीरवालसर्वगंधप्रसूनरजःस्वरूप—
निशाचूर्णविमिश्रितसमस्त० ओं श्रीं ऱ्हीं हूं स्वाहा० ॥ १३ ॥

रूटीन मिसळलेल्या जलकुंभानीं श्रीजिनेश्वराचा अभिषेक करावा.

'रत्नप्रभेति' हा श्लोक म्हणून हिरा, वैडूर्य, पद्मराग, प्रवाळ, पुष्पराग, गोमेद, इंद्रनील, मरकत, मौक्तिक ही नउ रत्नें यांनी मिश्रित जलकुंभांनीं अभिषेक करावा.

'ससर्वगंधेति' हा श्लोक म्हणून सर्व गंधद्रव्यें व फुलें यानी मिश्रित जलकुंभांनीं अभिषेक करावा.

'निशारज इति' हा श्लोक म्हणून केशर, अगुरु, कर्पूर, रक्तचंदन, चंदन, हळद, वगैरे सुगंधी चूर्ण विमिश्रित जलकुंभांनी अभिषेक करावा.

चतुर्थावरणे पूर्वद्वारदक्षिणतोंशकात् ॥
उद्धरामि द्विपंचाशद्घटान्गंधांबुपूरितान् ॥

ओं कलशोद्धरणक्रमविध्यवधानाय बाह्यावरणेषु पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

तत्सर्वगंधांचितपुण्यतीर्थवाःपूर्णबाह्यावरणस्थकुंभान् ॥
उद्धृत्य तैरुद्धृतसर्वलोकं संस्नापये स्नापकमर्हदीशम् ॥

ओं लवंगागरुकर्पूरवालोशीरचंदनकाश्मीरमुस्तानिर्यासकुष्ठैलापत्रिकामुराजातीफलनिशामांसीक-कोलपचपत्रमुकुलगंधद्रव्यचूर्णविमिश्रितसमस्ततीर्थवारिपरिपूरितैर्मणिमयमंगलकलशैर्भगवदर्हत्प्रतिकृतिं स्नापयामः ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं वं मं हं सं तं पं झ्वीं क्ष्वीं हं सः नमोऽर्हते स्वाहा ॥ २ ॥

अथ चतुर्विधावतरणम् ।

जिनतनुगतमेवं स्नेहलेपं व्यपोह्य । प्रवरकनकपाले स्थापितैरानुपूर्व्या ॥
अरुणहरितकृष्णश्वेतपीतान्नपिंडैः पृथगिह गतदोषं देवमावर्तयामि ॥

ओं ऱ्हीं क्रों पंचवर्णवर्तुलौदनपिंडकैर्भगवदर्हतोवतरणं करोमि क्षेमं सुभिक्षमस्माकं करोतु

'चतुर्थावरणेति' हा श्लोक ह्मणून चौथ्या आवरणाच्या पूर्वद्वाराच्या दक्षिण बाजूने आरंभून ५२ कुंभांनीं जिनप्रतिमेचा अभिषेक करावा. यांनी अभिषेक करण्याच्या पूर्वी या कुंभावर पुष्पाक्षतक्षेपण करावें. या कुंभातील पाण्यांत लवंग, अगुरु, कर्पूर, वाळा, रक्तचंदन, सुगंधचंदन, केशर, नागरमोथा, कोष्ठ, वेलदोडे, जायफळ, ककोळ वगैरे सुगंधी द्रव्यांचे चूर्ण टाकलेलें असावें. हा विधि झाल्यानंतर चार प्रकारचा अवतरण विधि करावा.

'जिनतन्विति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून पचरंगी भाताच्या पिंडांनीं अरहंतावरून अवतरणक्रिया करावी.

भगवान्स्वाहा ॥ वर्णान्नावतरणम् ॥ १ ॥

वीताक्षताद्राक्षतसौरभाढ्यप्रसूनपूर्णांजलिनाजसार्थम् ॥
पतिं जिनानामवतारयामि रत्नत्रयं निःक्षतमाप्तुकामः ॥

ओं ऱ्हीं क्रो बहुविधपुष्पाक्षतपरिपूर्णपाणिपात्रेण भगवद 'नोवतरणं करोमि सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राण्यस्माकं अक्षतानि विदधातु भगवान्स्वाहा ॥ पुष्पाक्षतावतरणं ॥ २ ॥

रूपाग्निवार्ध्यंगुलवक्रभुमिसमुच्छ्रयैः सचतुरस्रकस्तैः ॥
सपंचवर्णैरवतारये त्वां श्रीवर्धनार्थं जिनवर्धमानैः ॥

ओं ऱ्हीं क्रों श्रितासितहरितपीतलोहितवर्धमानकैर्भगवतोऽर्हनोवतरणं करोमि श्रियमस्माकं वर्धयंतु भगवान्स्वाहा ॥ पंचवर्णवर्धमानावतरणं ॥ ३ ॥

जंबीरजंवूकदलीकपित्थफलोत्तमाम्रादिफलोत्तमौघैः ॥
निर्वर्तये नित्यफलं जिनेन्द्रं नित्यामृतानन्दफलोपलब्ध्यै ॥ ४ ॥

हें अवतरण करण्याचा उद्देश भगवंतानीं आमचें क्षेम करावें असा आहे.

'वीतक्षतेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून पुष्कळ फुलें व अक्षता ओंजळीमध्यें घेऊन जिनेश्वराची अवतरणक्रिया करावी. श्रीजिनेश्वर आमचें रत्नत्रय अखंडित करो, असा या अवतरणाचा उद्देश आहे.

'रूपाग्नि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून काळा, हिरवा, पिवळा व तांबडा अशा रंगाची पाच लहान भंडकीं, श्रीजिन आमची संपत्ति वाढवोत या हेतूनें त्यांच्यावरून उतरून टाकावीत.

'जंबीरेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून लिंबू, जांभूळ, केळें, कवठ वगैरे फळें आणावे इच्छित फल

ओं ऱ्हीं क्रौं पवित्रतरसमुत्पन्नैः क्रमुकनालिकेरमातुलिंगपनसदाडिमजंब्वाम्रफलैः भगवतोवरतणं करोम्यस्माकमाशाफलं संपादयतु भगवान्स्वाहा ॥ फलावतरणं ॥
स्वच्छैस्तीर्थजलैरतुच्छ० ॥ देवं समभ्यर्चये ॥

अथ चतुःकोणकुंभाभिषेकः ॥

ओं सकलभुवनजनादेयगुणजातजातरूपमयैरपि निजांगसितातिबद्धनूतनवसनसमालंकृतैः बहुधान्यप्रतिष्ठितैरपि निजविशालोदरविवरप्रतिष्ठितापरिमितभुवनैः निजनिखिलांगन्यस्तप्रशस्तसूत्रैरपि सूत्रन्यासबहिर्भूतैः महनीयमहत्त्वप्रसिद्धैरपि सजातीयमध्यगणनावार्जितैः विशिष्टतमसुवृत्ताजुष्टैरपि सुवृत्तास्वकीयसभाबहिष्कृतैः । स्वतःप्रसिद्धमंगलैरपि परमप्रसिद्धमंगलभावैः । अनवद्यजीवनैरपि मणिकनकासक्तजीवनैः । परित्यक्तमहाशयैरपि कमलोन्मुखैः । आकंठपरिपूर्णामृतैः वदनगतफलैः । विरुद्धविविधधर्माध्यासैरपि विबधजनसमार्चितैः चतुर्भिरमीभिः ॥

चत्वारः सारतोयांबुधय उत घनाः पुष्करावर्तकाद्याः ॥
निर्यद्दुग्धाः स्तना वा किमु सुरसुरभेरित्थमाशंक्यमानैः ॥
अच्छाच्छस्वाददिव्यत्परिमलविलसत्तीर्थवारिप्रवाहैः ॥
कुंभैरेभिश्चतुर्भिर्युगपदभिषवं कुर्महे भव्यबंधोः ॥

त्रिभुवनदंडकमंत्रेण चतुःकुंभाभिषेकं विदध्यात् ॥

प्राप्त व्हावे ह्मणून श्रीजिनावरून टाकावीत यानंतर कुंभाचा अभिषेक करावा.
'चत्वारः इति' हा श्लोक ह्मणून सुगंध जलांनी भरलेल्या या चार कुंभांनी श्रीजिनाचा अभिषेक करितांना

आहार्यैस्फुटसौरभामलजलैः सांसिद्धिकामोदिभिः ॥
श्रीखंडाक्षतपुष्पहव्यहिमरुग्दीपैः सुधूपैः फलैः ॥
अर्घ्यैर्घातिविघातजातपरमानंदावबोधास्पदं ॥
त्रैलोक्यार्चितमर्चयामि चरणद्वंद्वं जिनेंद्रप्रभोः ॥ २ ॥ (अर्चना)
यो नैर्मल्यगुणादिभूषिततनुर्दीप्त्या बलेनोर्जसा ॥
युक्तश्चानपवर्त्यकायुरनिशं सक्तश्च मुक्तिश्रिया ॥
नार्थस्तस्य जगत्प्रभोः स्नपनतः किं त्वाप्तुमेतान्गुणा ॥
निंद्राद्यैरभिषिक्त एष भगवान्पायादपायाज्जिनः ॥
शांतिं च कांतिं विजयं विभूतिं तुष्टिं च पुष्टिं सकलस्य जंतोः ॥
दीर्घायुरारोग्यमभीष्टसिद्धिं कुर्याज्जिनस्नानजलप्रवाहः ॥
आशीर्वादः ॥

‘ चत्तारि मंगलं’ इत्यादि मंत्र ह्मणावा. तदनंतर अष्टद्रव्यानी व अर्घ्याने श्रीजिनाची पूजा करावी. त्यावेळीं ‘ आहार्येति ’ हा श्लोक ह्मणावा.

‘ यो नैर्मल्यादि ’ हा श्लोक ह्मणावा. भगवंताच्या ठिकाणी निर्मळपणा, शरीर उज्ज्वल असणे, अनंतबल वगैरे गुण असल्यामुळें त्यांना स्नानाची जरूरत नाही. तथापि आम्ही त्यांचा अभिषेक करितो याचें कारण त्याचे गुण आमच्या ठिकाणी यावेत. इंद्रानी ही याच उद्देशानें अभिषेक केला होता.

‘ शांति चेति ’ हा आशीर्वादाचा श्लोक ह्मणावा.

कमलकुलवालोत्फुल्लकल्हारमल्लीकुमुदकुरुवकोद्यद्यूथिकाकेतकीनां ॥
मरुवकदवनानां मालतीचंपकानामिह जिनपतिशीर्षे वृष्टिमुच्चैस्तनेमि ॥

इति पुष्पवृष्टिः ॥ ५ ॥

अथ मध्यकुंभाभिषेकः ॥

निजांगसंगतनिखिलनिरतिशयगंधद्रव्यामोदप्रसरसमाकृष्टमंजुगुंजन्मधुकरमधुरारावबधिरितदिगंतरालेन । विविधमंगलालंकारविशेषविराजमानमहामूर्तिनिर्वर्तितसर्वजननयनानंदेन । सर्वतोभवभासमानमाननीयविशदगुणकलापसमुत्पादितसकलजनचित्तचमत्कारेण । अनन्यसाधारणमहत्वमहोन्नतिमहालक्ष्मीसमालक्षितेन । शिष्टजनसमुदयसमीहितसंपादनसमुपपन्नाशिष्टप्रतिपालनेन । दुस्सहदुरितव्रातविध्वंसनारूपदुष्टनिग्रहनिरर्गलेन । चतुर्भद्रोपायशक्तिरत्नत्रयसाधनभावसमासाधितसकलविबुधजनपूजेनन । मणिकनकादिसमस्तसारवस्तुविशेषनिवासेन । जिनमहासाधनप्रधानभावकृतार्थीकृतानिजजीवनेन । समलङ्कृताखिलसुवृत्तकलशसभामध्यमध्यासीनेनं । सकलकलशराजश्रियातिशुंभतानेन मध्यकुंभेन ।

सकलभुवननाथं तं जिनेंद्रं सुरेन्द्रैरभिषवविधिमाप्तं स्नातकं स्नापयमि ॥
यदभिषवणवारां बिंदुरेकोऽपि नृणां प्रभवति हि विधातुं भुक्तिसन्मुक्तिलक्ष्मीः ॥ ६ ॥

'कमलेति' श्लोक ह्मणून पुष्पवृष्टि करावी.

'निजागेति' ६ गद्य ह्मणून मध्यकुंभाने अभिषेक करावा त्यावेळीं 'सकलभुवनेति' हा श्लोक ह्मणावा जिनेश्वराच्या स्नानजलाचा एक बिंदु देखिल भक्तांना नानाभोग व मुक्ति देतो.

घातिव्रातविघातजातविपुलश्रीकवलज्यातपा ।
देवस्यास्य पवित्रगात्रकलनात्पूतं हितं मंगलं ॥
कुर्याद्भव्यभवार्तिदावशमन स्वर्मोक्षलक्ष्मीफल–॥
प्रोद्यद्धर्मलताभिवर्धनमिदं सद्गंधगंधोदकम् ॥ ७ ॥
यस्योदारदयस्य जन्म हरतो जन्माभिषेकोत्सवे ।
चारौ मेरुमहीधरस्य शिखरे दुग्धैस्तु दुग्धोदधेः ॥
चक्रे शक्रगणो महागुणनिधेः श्रीपादपद्मद्वयं ।
तस्यैकादशधा महेन महतामाराध्यमाराधये ॥ ८ ॥

अथैकादशमहामहः ॥

यत्रागाधविशालनिर्मलगुणे लोकत्रयं सर्वदा ॥
सालोकं प्रतिबिंबितं प्रविशता नित्यामृतानंदनम् ॥
सर्वाङ्गानिमिषास्पद स्मृतिगत तापापहं धीमता–

'घातिव्रातेति' घातिकर्मांच्या नाशानें केवलज्ञान ज्यानें प्राप्त करून घेतले अशा जिनेश्वराच्या पवित्र शरीराच्या सहवासानें हे गंधोदक हितकर, पवित्र व मंगल बनले आहे हे भव्याच्या संसारदुःखाग्नीचा नाश करिते. स्वर्ग व मोक्ष अशी फलें उत्पन्न करणाऱ्या धर्मरूपी वेलीला हे वाढविते

'यस्येति' ज्याचा जन्माभिषेक इंद्रांनी क्षीरसमुद्राच्या पाण्यानें मेरुपर्वताच्या शिखरावर केला अशा जिनेश्वराच्या चरणकमलांची आह्मी अकरा प्रकारांनी पूजा करितो

'यत्रेति' हा श्लोक व याचा मंत्र म्हणून श्री जिनचरणापुढे जलधारा अर्पण करावी.

मोहो येन सुधूपितो निजमहोध्यानाग्निना निर्दयम् ॥
यस्यास्थानपदस्थधूपघटजैर्धूमैर्जगद्धूपितम् ॥
धूपैस्तस्य जगद्वशीकरणसद्धूपैः पदं धूपये ॥

ओं ह्रीं परम० । वशीकृतत्रिलोकनाथाय धूपं ॥ ७ ॥

यद्भक्त्या फलदायि पुण्यमुदितं पुण्य नवं बध्यते ॥
पापं नैव फलप्रदं किमपि नो पापं नवं प्राप्यते ॥
आर्हन्त्यं फलमद्भुतं शिवसुखं नित्यं फलं लभ्यते ॥
पादौ तस्य फलोत्तमादिसुफलैः श्रेयःपदायार्चये ॥

ओं ह्रीं परम० । अभीष्टफलप्रदाय फलम् ॥ ८ ॥

मंगं लाति मलं च गालयति यन्मुख्यं ततो मंगलं ॥
देवोर्हन्वृपमंगलोऽभिविनुतैस्तैर्मंगलैः साधुभिः ॥
चंचच्चामरतालवृंतमुकुरैर्मुख्येतरैर्मंगलै—
र्मुख्यं मंगलमिद्धसिद्धसुगुणान्संप्राप्तुमाराध्यते ॥ ९ ॥

ओं ह्रीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं अरहंत इदं सकलमंगलद्रव्यार्चनं गृह्णीध्वं २ नमः परममंगलेभ्यः स्वाहा ॥

'यद्भक्त्येति' हा श्लोक समंत्र म्हणून फळ अर्पण करावें.
'मंगमिति' हा श्लोक समंत्र म्हणून चामर वगैरे मंगलद्रव्यांनी पूजा करावी.

ज्वलितसकलोकालोकलोकोत्तरश्री–
कलितललितमूर्ते कीर्तितेन्द्रैर्मुनीन्द्रैः ॥
जिनवर तव पादोपांततः पातयामः ॥
भवदवशमनार्थामर्थतः शांतिधाराम् ॥ १० ॥

ओं ह्रीं श्रीं॰ शांतिधारा गृहीध्वं २ अर्हं नमः भद्रं भवतु जगतां शांतिधारां निःपातयामि शांतिकृद्भ्यः स्वाहा ॥

पुष्पेपोरिषत्रो वयं पुनरिद पुष्पेषु निःशेषकम्
निष्पीतानि मधुव्रतैर्वयमिदं निष्पापसंसेवितम् ॥
इत्यालोच्य नमंत्यपास्य मदमित्याशंकयतीशते ॥
निष्पीताखिलतत्वपादकमले पुष्पाणि निःपातये ॥

ओं ह्रीं श्रीं॰ इदं पुष्पाजलिप्रार्चन गृण्हीध्वं २ नमोऽर्हद्भ्यो ध्यातृभिरभीप्सितफलदेभ्यः स्वाहा ॥ ११ ॥ इत्येकादशविधमहः ॥

अथ कर्णवेधनम् ॥

निर्माणाव्हयनामकर्मकुशलश्रीशिल्पिना कल्पिते ॥

'ज्वलित' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून शांतिधारा सोडावी.
'पुष्पेपोरिति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून इष्ट फल देणाऱ्या जिनेश्वरास पुष्पाजलि अर्पण करावी.
'निर्माणेति' हा श्लोक ह्मणून कर्णवेधन अर्थात् कान टोचणें ही क्रिया करावी.

रंध्रे यस्य विशालकर्णयुगले सूक्ष्माजिनाच्छादिते ॥
वज्रेण स्वकरस्थितेन मघवानाविश्वकारैव ते
तद्बिंबस्य करोमि कर्णयुगले वज्रेण तत्स्थापनम् ॥
अथ चंदनचर्चनम् ॥ कृत्वा यस्य पुरंदरोतिविभवाज्जन्माभिषेकोत्सवं ॥
शच्यापादयति स्म दिव्यवपुषि श्रीचंदनोद्वर्तनम् ॥
बिंबे तस्य च कारयामि कुलजस्त्रीभिः समालंबनम् ॥
श्रीखंडागरुजात्यकुंकुमलसत्कर्पूरकल्कद्रवैः ॥
प्रोक्षणाधिकृतनारीभिर्जात्यकुंकुमश्रीखंडागरुकर्पूरललितचंचदनचर्चनम् ॥

अथ कंकणबंधनम् ॥

नाकानीतजिनैकभोग्यविविधालंकारमाल्यांबरै–
र्भक्त्या शक्रनियोगतश्च समलंचक्रे शची यद्वपुः ॥
तन्मत्वा वरयोषिताप्रतिकृतेर्हस्ते त्रिवर्णोज्ज्वलं ॥
सूत्रं संप्रति बंधयामि यवसत्सिद्धार्थरत्नान्वितम् ॥
दक्षिणभुजे षोडशाभरणात्मकं कंकणबंधनम् ॥

'कृत्वा यस्येति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून सुवासिनी स्त्रियांकडून केशर, चंदन, कापूर, अगुरु वगैरे द्रव्याची उटी लावावी.

'नाकानीतेति' हा श्लोक ह्मणून उजव्या हातांत षोडशाभरणाच्या कल्पनेने कंकण बांधावें.

अथ नामकरणविधानम् ॥

सद्यः कोटिभवार्जिताघविलयो यन्नाममात्राद्भवे-
यन्नाम्नामृषयः स्वदोषहतये गृण्हन्ति कोटिं स्फुटम् ॥
मेरौ संव्यवहारनाम तनुते यस्य प्रभोर्देवराट् ॥
तद्बिंबस्य च यष्टृसम्मतमिदं नामार्पणं कुर्महे ॥ १ ॥

नामकरणार्थं प्रतिमोपरि कुंकुमाक्तपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

ओं ऱ्हीं अर्हं श्रीं अष्टोत्तरसहस्रनामधेयालंकृताय सौम्याय वरदाय श्रौं श्रीं ह्रैं नमः स्वाहा ॥ इति नामकरणं कृत्वा तन्नाम प्रकाशयेत् ॥ तद्यथा—

ओं अय महानुभावः परमेश्वरो यजमानाभिमतेन नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥ इंद्रेण वक्तव्यम् । वृषभेश्वरो भवतु इति सर्वैः प्रतिवक्तव्यम् । एवं यथाविवक्षमजितादिनाम्नापि प्रकाशनीयम् । एवमुत्तरत्रापि ॥ ओं अयं महानुभावः परमेश्वरो भव्यसंघाभिमतेन नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥ ओं अयं महानुभावः परमेश्वरो राजाभिमतेन नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥ ४ ॥

ओं संभ्रमसंभूतदेवाप्सरोविहितगर्भावतरणकल्याणारंभोऽयं परमेश्वरो नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु॥५॥

ओं अदृष्टचेष्टापरिज्ञातजननोत्सवनिर्माणदत्ताचित्तभवनवास्यादिचतुर्भेदसर्वगीर्वाणनायकसं-

'सद्यः कोटीति ' हा श्लोक म्हणून नाव ठेवण्यासाठी प्रतिमेवर केशररंजित अक्षता फुले क्षेपण करावीत. श्रीजिनेश्वराचें नांव घेतल्यापासून कोटिजन्मांच्या पापाचा नाश होतो. रागादिदोषांचा नाश होण्यासाठी ऋषि जिनेश्वराचीं कोटी नांवें घेत असतात. मेरुपर्वतावर जिनेश्वराचें व्यावहारिक नांव ठेविलें. म्हणून मीही प्रति-

वातसमानीतपंचममहापारावारवारिधाराकल्पितजन्माभिषेकमहोत्सवोयं परमेश्वरो नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥ ६ ॥

ओं प्रवृद्धमोहनीयोपशमसंजातपरमरसीभावानुभावभावितविशिष्टवैराग्यभावनाविर्भूतपरिनिष्क्रमणकल्याणवैभवोयं परमेश्वरो नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥७॥

ओं परमनिर्मलनिरातंकनिश्चलध्यानबलशिथिलीकृतदुरंतदुरितसंघातविघटनसमनंतरसमुद्भूतसकलविकलकेवलज्ञानविलोकितसमस्तलोकालोकोऽयं परमेश्वरो नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥

ओं परिगृहीतपाकशासनसुवैश्रवणसमुत्पादितसमवसरणनिरातिशयार्थभूतिसाहिनोऽयं परमेश्वरो नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥

ओं समदिवाकरनिशाकरप्रभाजालतिरस्कारिभामंडलपरीतपरमौदारिकशरीराविभ्राजमानोयं परमेश्वरो नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥ १० ॥ अयं वृषभेश्वरः परमोत्कर्षेण प्रवर्तताम् ॥

इति नामकरणविधानम् ॥

अथ आनंदस्तवः ।

जय जय जिनराज ध्वस्तदुर्मोहराज ।

प्राकारकाच्या सम्मतीनें या जिनबिंबाचें नांव ठेवितो. हा श्रीजिनेश्वर यजमानाच्या सम्मतीने वृषभेश्वर असो असे इंद्रानें ह्मणावें तदनंतर सर्व भव्यांनीं हा जिनेश्वर वृषभेश्वर होवो असें ह्मणावें. याचप्रमाणे जशी विवक्षा असेल त्या प्रमाणें अजित वगैरे नावें ठेवावीं.

प्रहतमदनराज प्रव्हतदेवराज ॥
रुचिरतरविराज स्तुत्यशक्ताहिराज ।
प्रचुरसुगुणराजन्नच्युताधीशराज ॥ १ ॥
जय जय जिनधीर प्राप्तजन्माब्धिपार ।
प्रथितविभवसार प्रौढतीर्थावतार ॥
प्रहतहतकमार प्रोद्गतानंदपूर ।
प्रहसितशतशूर प्रप्रकृष्टाशुभार ॥ २ ॥
जय जय जिनमित्र ध्वातविध्वंसमित्र ।
स्वतिशयगुणगात्र ज्ञानविस्फूर्निपात्र ॥
परमपदपवित्र प्रोल्लसद्देवयात्र ॥
प्रवरशरण चात्र प्राणिनामप्यमुत्र ॥ ३ ॥
जय जय जिन जैत्र क्ष्मात्रयारामचैत्र ॥
त्रिदशविधृतवेत्र श्वेतचित्रातपत्र ॥
निरतिशयचरित्र श्रीमदर्थोक्तसूत्र ॥
स्वदुरघतरुदात्र श्रायसश्रीकलत्र ॥ ४ ॥
जय जय जिनतात त्रातरत्यंतपूत ॥
स्थिरतरसुखदात: कर्मसंघातघात ॥

कुमतजलदवात ज्ञेयजातप्रमातः ॥

प्रवचनरथसूत ख्यातदेवाभिनूत ॥ ५ ॥

जय जय जिनचंद्र च्छिन्नदुर्मोहतद्र ॥

प्रणतसुरनरेन्द्र स्वात्मलक्ष्मन्मुनीन्द्र ॥

स्वतिशयगुणरुंद्र प्रीणितप्राणिमंद्र ॥

प्रवचनसरिदिंद्र स्फीतभासाद्र चद्र ॥ ६ ॥

जय जय जिनसेव्य त्रातसुप्रीतभव्य ॥

त्रिभुवनमहितव्य स्वासिसंभावितव्य ।

वन्द नमसितव्य प्रत्यहं कीर्तितव्य ॥

स्मृतिपथनिहितव्य श्रेयसे भावितव्य ॥ ७ ॥

जय जय जिननाथ ज्ञानसंपत्सनाथ ॥

प्रतिहतरतिनाथ प्राप्तमोहापनाथ ॥

नतसुरनरनाथ श्रीदलोकाधिनाथ ॥

श्रुतिकजदिननाथ श्रीवधूप्राणनाथ ॥ ८ ॥

नमदनिमिषपंडं खंडितानंगकांडं ॥

हसितलसिततुंडं ध्यानधीराग्निकुंडं ॥

सुगुणमणिकरडं जन्मवार्धौ तरंडं ॥

विनामिताचिदखंडं श्रायसानंदपिंडम् ॥ ९ ॥ इत्यानंदस्तवः ॥

आवेद्यामनतः क्रियाप्रणमन पश्चाद्विधेया स्थितिः ॥
स्त्र्यावर्त्यैकशिरोनतिः प्रथमतः साम्य तदंतेपि च ॥
कायोत्सर्गविधिर्नतिस्तवनमायोज्यं च तत्साम्यवत्–
कार्या भक्तिरभीप्सिताप्यवसितावालोचनाप्यासनात् ॥
इत्थं वै सिद्धचारित्रशांतिभक्तीः ससंघकाः ।
जन्माभिषेककल्याणक्रियां कुर्वन्तु याजकाः ॥
इति जन्मकल्याणक्रिया ॥

अथ आनंदनर्तनम ॥

स्तुत्वा नत्वाप्यतृप्तः स्वयममरपतिस्तांडवं संवितेने ॥
लास्य तद्दोःसहस्रोपरिचरितसुरस्त्रीजनश्चाप्रबंध ॥
गीतं वाद्यं युयोज प्रणुतसुरगणो यत्पुरस्ताज्जिनानाम् ॥
संकल्पात्तास्य तौर्यत्रिकमिदमघभिद्बिंबमालक्ष्य योक्ष्ये ॥

आनदस्तन झाल्यानतर ' आनेद्येति ' हा श्लोक ह्मणावा. (याचा अर्थ मागें लिहिला आहे.) तदनतर सिद्ध भक्ति, चारित्रभक्ति व शांतिभक्ति ह्मणून संघानें व पूजकानी पूर्वी सागितल्याप्रमाणे जन्माभिषेककल्याणविधि करावा.

तदनंतर ' स्तुत्वेति ' हा श्लोक ह्मणून प्रतिमेच्या पुढे इंद्रानें आनदानें नृत्य केले होतें, असा सकल्प करून

इंद्रपरिकल्पितानंदनाटकसंकल्पेन तदग्रे तौर्यत्रिकं प्रयुंजीत ॥ १ ॥

नीत्वा पूर्ववदेव भूरिविभवात्तद्राजधानीं महा—
सौधाग्रांगणमंडपे शतमखः पीठे यमस्थापयत् ॥
तं मत्वाहमपीह तत्प्रतिकृतिं श्रीमूलवेदीमिमां ॥
नीत्वा रत्नकुशांचिते पटवृते पीठेत्र संस्थापये ॥

एतत्पद्य मूलवेद्यग्रे स्थितः शक्रः पठित्वा तां त्रिवारं प्रदक्षिणीकुर्यात् ॥ २ ॥

यं देवमैरावणतोवतार्य धृत्वा स्वयं राजगृहं निनाय ॥
सौधर्मशक्रः परमोत्सवेन ततोयमैन्द्रः परमोत्सवोभूत् ॥
देवं तमद्याहमपि प्रमोदात्स्कंधे समारोप्य महाविभूत्या ॥
परीत्य सधेन समं त्रिवारं श्रीमूलवेद्यां विनिवेशयामि ॥

ओं नमोऽर्हते केवलिने परमयोगिने अनंतविशुद्धिपरिणामपरिस्फुरच्छुक्लध्यानाग्निनिर्दग्धकर्मबीजाय । प्राप्तानंतचतुष्टयाय । सौम्याय । शांताय । मंगलाय । वरदाय अष्टादशदोषरहिताय स्वाहा ॥

मूलवेदीमध्यस्थापितभद्रासने प्रतिमानिवेशनमंत्रः ॥

गाणें, वाजविणे व नृत्य ह्या क्रिया कराव्यात.

' नीत्वेति ' हा श्लोक ह्मणून मूलवेदीच्या पुढे उभा राहून नंतर त्या वेदीला तीन वेळा प्रदक्षिणा कराव्यात.

' यं देवमिति ' हा श्लोक ह्मणून वेदीला सर्वांनी तीन प्रदक्षिणा कराव्यात व जिनप्रतिमेला तेथें आणून ठेवावें.

श्रीदेन राजांगणनिर्मितो यो रत्नप्रभापादितशक्रचापः ॥
वितानमाल्यादिविराजमानः स एव साक्षान्मखमंडपोऽयम् ॥

मंडपे समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ५ ॥

यः सेवमानो जिनमिंद्रलोकः शच्यादिदेवीनिवहः प्रतीतः ॥
स एव साक्षादयमस्तु संघो जिनेंद्रसेवाप्रसितान्तरंगः ॥

चतुर्णिकायामरभावस्थापनाय संघे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ६ ॥

यदेव देवाहितहेमपीठ तदेतदस्तु ध्रुवभद्रपीठम ॥
दिव्यातपत्रादिपरिच्छदो यः स एव देवोस्तु परिच्छदोयम् ॥

इंद्रकृतपरिच्छदस्थापनाय भद्रपीठे छत्रादिपरिच्छदे पि पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

प्रबोध्य शच्या विभवेन नीत्वा सिंहासनाग्रे विनिवेशितायाः ॥
सैवास्तु साक्षादियमेव पीठी लोकत्रयाम्बा भगवज्जिनांबा ॥

'श्रीदेनेति' हा श्लोक ह्मणून तीर्थकराच्या पित्याच्या अंगणांत जो मंडप इंद्रानें रचिला होता तोच मंडप हा आहे असा संकल्प करून मंडपावर पुष्पाक्षतक्षेपण करावें

'यः सेवमान इति' हा श्लोक ह्मणून सर्व संघावर चार निकायांतील सर्व देव आहेत असा संकल्प करून त्याच्यावर पुष्पाक्षतक्षेपण करावें.

'यदेवेति' हा श्लोक ह्मणून भद्रपीठावर इंद्रांनी छत्रचामरांची स्थापन केली आहे असा संकल्प करून छत्र-चामर वगैरेवर पुष्पाक्षत क्षेपण करावे.

'प्रबोध्येति' हा श्लोक ह्मणून इंद्राणीनें जिला जागृत करून मोठ्या थाटानें सिंहासनावर बसविलें तीच ही

जिनमातृभावस्थापनाय भद्रपीठे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥
य: क्षीरनीरैरभिषिच्य मेरौ सुरैः प्रयानीय जिनांबिकांके ॥
निवेशितः श्रीजिनचंद्रबालः स एव साक्षादयमस्तु बिंबः ॥
जिनकुमारस्थापनाय प्रतिबिंबेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ जिनमातृस्तवनम् ॥

निर्मूलमोहतिमिरक्षपणैकदक्षं । न्यक्षेण सर्वजगदुज्ज्वलनैकतानं ॥
सूते जगत्त्रयरविं भवती जिनेन्द्रं । प्राचीमतो जयसि देवि तदल्पसूतिं ॥ १ ॥
आभवादपि दुरासदमेव श्रायसं सुखमनंतमाचिंत्यम् ॥
जायतेद्य सुलभं खलु पुंसां त्वत्प्रसादत इहांब नमस्ते ॥ २ ॥
चेतश्चमत्कारकरी जनानां महोदयाश्चाभ्युदयाः समस्ताः ॥
हस्तीकृताः शस्तजनैः प्रसादात्तवैव लोकांब नमोस्तु तुभ्यम् ॥ ३ ॥

जिनमाता आहे असा संकल्प भद्रपीठावर करण्याकरिता पुष्पाक्षतक्षेपण करावे.

'यः क्षीरेति' हा श्लोक ह्मणून ज्याचा देवानी मेरूवर क्षीरसमुद्रजलांनीं अभिषेक करून मातेच्या मांडीवर आणून बसविले तोच हा तीर्थंकर बालक आहे, असा संकल्प जिनप्रतिमेवर करून पुष्पाक्षतक्षेपण करावें.

'निर्मूलेति' वगैरे पांच श्लोकांत तीर्थंकरमातेची इंद्रानें स्तुति केली आहे. याचा सारांश याप्रमाणेः— हे माते, तूं पूर्व दिशेला जिंकिलें आहेस. पूर्व दिशा उज्ज्वल अशा सूर्याला प्रसवते; पण तूं सर्व जगाचा अज्ञानांधकार घालविणाऱ्या तीर्थंकररूपी सूर्याला जन्म दिला आहेस; यास्तव तूं अधिक श्रेष्ठ आहेस. हे माते, तुझ्यापासून

एकप्रसूरप्यासि विश्वमाता त्वं मानुषी चाप्यधिदेवतासि ॥
स्त्रैणं दधानापि निरस्तदोषा चित्रं चरित्रं तव लोकमातः ॥ ४ ॥
सकलयुवतिसृष्टेरं बचूडामणिस्त्वं।
त्वमसि सुगुणपुष्टेर्धर्मसृष्टेश्च मूलम् ॥
त्वमसि च जिनमातः सर्वमुक्त्यंगमुख्या ॥
तादिह तव पदाब्जं भूरिभक्त्या नमामः ॥ ५ ॥

इति देवीं जनाभ्यर्णां स्तुत्वा पीठिकायां कुंकुमाक्तकुसुमानि क्षिपेत् ॥

सौधर्ममुख्येषु पुरंदरेषु सानंदमग्रे सममानमत्सु ॥
या सुप्रसन्नां निदधे स्वदृष्टिं तामर्हदंबां वयमानमामः ॥

इंद्रयजमानप्रभृतयः सर्वेऽपि श्रावका जिनमातरं पुष्पांजलिपूर्वक आनमंतु ॥ ६ ॥

पीठाग्रभुघृष्टललाटपट्टाः शच्यादिदेवीर्बहुभक्तियुक्ताः ॥

भव्याना अचित्य व अनंत असे मोक्षसुख मिळते. तुझ्या प्रसादाने प्राण्यांना, मनाला आश्चर्यचकित करून सो-डणारे असे ऐश्वर्य मिळते ह्मणून तुला नमस्कार असो. तू एकट्या तीर्थंकरास जन्म दिला आहेस पण ज-गाची माता आहेस. तूं मनुष्य असूनही सर्वदेवतांची आधिदेवता आहेस. स्त्रीत्व तुझ्या ठिकाणी असूनही तूं निर्दोष आहेस. हे माते, तुझे चरित्र आश्चर्यकारक आहे. या प्रमाणे स्तुति करून भद्रपीठावर कुंकुमपुष्पें क्षेपण करावीत.

'सौधर्मेति' हा श्लोक ह्मणून इंद्र, यजमान व सर्व श्रावक यांनी जिनमातेला नमस्कार करावा.

'पीठाग्रेति' हा श्लोक ह्मणून यजमानाची स्त्री व सर्व श्राविका यांनी जिनमातेला नमस्कार करावा व

स्मितेन संभावयति स्म यासौ तामर्हदंबां वयमानमामः ॥ ७ ॥

इदमुक्त्वा यजमानवधूप्रभृतयः सर्वाः श्राविका जिनमातरं पुष्पांजलिपूर्वकं आनमंतु ॥

विभूषयामास जगत्त्रयस्य विभूषणं दिव्यविभूषणाद्यैः ॥
परंदरोऽयं जिचंद्रबालं स एव देवो जिनबिंब एषः ॥ ८ ॥

एतत्पठित्वा विविधवस्त्राभरणपरिपूरितमंगलपात्रं जिनपीठाग्रे विन्यसेत् ॥

स्तुत्वा नत्वाप्यतृप्तः स्वयममरपतिस्तांडवं संवितेने ॥
लास्यं तद्दोःसहस्रोपरिचरितसुरस्त्रीजनश्चाबबंध ॥
गीतं वाद्यं युयोज प्रणुतसुरगणो यत्पुरोऽर्हज्जनन्याः ॥
संकल्पात्तस्य तौर्यत्रिकमिदमघभिद्बिंबमालक्ष्य योक्ष्ये ॥ ९ ॥

इंद्रपरिकल्पितानंदनाटकसंकल्पेन तदग्रे तौर्यत्रिकं प्रयुंजीत ॥

यस्यांगुष्ठे स्थापयामास शक्रः पीयूषौघं स्तन्यलौल्यक्षयाय ॥
तस्याधीशो दुग्धसर्पिःसितौघं बिंबांगुष्ठे स्थापयेहं कुशाग्रैः ॥

पात्रार्पितं मधुरत्रयं कुशैरुद्धृत्य प्रतिबिंबस्य दक्षिणहस्तांगुष्ठे स्थापयेत् ॥ १० ॥

पुष्पांजलि क्षेपण करावें.

'विभूषयामासेति' श्लोक ह्मणून वस्त्राभरणानें युक्त असें मंगलपात्र पीठापुढे स्थापावें.

'यस्यांगुष्ठे' हा श्लोक ह्मणून दूध, तूप व साखर यांचें मिश्रण प्रतिमेच्या दक्षिण अंगुष्ठामध्यें स्थापन करावें.

जिनस्य लोकत्रयरक्षिणोपि रक्षार्थमिंद्रश्चतुरो दिगिंद्राः ॥
भक्तया नियुंक्ते स्म शरासनादीनाबिभ्रतो यानिह संतु तेऽमी ॥ ११ ॥

इंद्रनियोजितदिक्पालस्थापनाय धनुर्दंडपाशगदाधरेषु समुचितभव्येषु चतुर्षु जिनबिंबस्य चतुर्दिक्षु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

उद्वर्तनस्नपनलेपनधूपनानि भक्त्यान्यदप्यभिमतं परिकर्म चक्रुः ॥
याः श्र्यादयो जिनपतेर्जिनमातृकल्पास्ता एव सांप्रतमिमाः कुलजाष्टकन्याः ॥१२॥

ॐ श्र्यादिदेवीस्थापनाय जिनबिंबदक्षिणपार्श्वे स्थापितासूद्वर्तनद्रव्यादिपूर्णपात्रकरास्वष्टकन्यासु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

कुमारक्रीडा ।

मनोनूकूलं च वयोनुकूलं नानाविधं क्रीडनमाचरन्ति ॥
ये शक्रपुत्रा जिनबालकेन ते संतु चामी कुलजाः कुमाराः ॥

‘ जिनस्येति ’ हा श्लोक ह्मणून जिनाचें रक्षण करण्याकरितां चार दिक्पाल ह्मणून चार दिशांना भव्यांची योजना करावी. त्यांच्या हातांत धनुष्य, दंड, पाश व गदा हीं आयुधें द्यावीं

‘ उद्वर्तनेति ’ हा श्लोक ह्मणून जिनबिंबाच्या दक्षिण बाजूला उभा केलेल्या व ज्यांच्या हातांत उटीचें स्नानाचें वगैरे पदार्थ दिले आहेत अशा आठ कन्यावर श्री ऱ्हीं वगैरे देवतांचा संकल्प करावा.

‘ मनोनुकूलमिति ’ हा श्लोक ह्मणून जिनप्रतिमेच्या वामभागीं उभा केलेल्या चार किंवा आठ कुमारावर

त्रायस्त्रिंशदेवभावस्थापनार्थं प्रतिबिंबवामपार्श्वस्थापितेषु कंदुकजलक्रीडायंत्रफलपल्लवप्रसूनादि हस्तेषु चतुर्विंशत्सु वा कुमारेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ भोग्यवस्तुस्थापना.

भोगोपभोगोचितवस्तुसर्वं दिव्यं च संपादयति स्म काले ॥
काले धनेशो भगवज्जिनेशो यः सोयमेवास्तु विशिष्टयष्टा ॥

भोगोपभोगार्थसंपादकधनेशस्थापनाय तत्संपादनीययजमाने पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥२॥

स च दिव्यवस्त्रगंधभूषणस्वस्तिकशाल्यन्नक्षीरान्नविचित्रभक्ष्यपक्वान्नदुग्धदधिघृतशर्कराचारु-पुष्पफलप्रदीपधूपादिभोग्यवस्तुजातं कांचनभाजने विरचय्य शिलायां विनिवेशयेत् ॥

यः सर्वविद्यानिकरोपदेशे स्वातंत्र्यतः शिष्यतया विमुक्तः ॥
अशिक्षत त्र्यंबक सम्मतोसीत्यानेमुरिन्द्रा यमहो स एषः ॥

हे त्रायस्त्रिंश देव आहेत असा संकल्प करावा. हे देव तीर्थंकराच्या बालकाच्या मनाप्रमाणे, त्यांच्या वयाप्रमाणें त्यांच्याशी नानाप्रकारच्या क्रीडा करितात

'भोगोपभोगेति' हा श्लोक म्हणून भोगोपभोगाच्या वस्तु कुबेर नेहमी तीर्थंकरासाठीं पाठवीत असे. हा यजमान ही या वस्तु पाठवितो असे समजून यजमानावर कुबेराचा संकल्प करावा. भोगोपभोग्य समजल्यात — सुन्दरवस्त्र, अत्तर, डागिने, दूध, दही, तूप, दुधखीर व नानाप्रकाराची पदार्थ सुवर्णपात्रांत भरून शिळेवर ठेवावेत.

'यःसर्वेति' हा श्लोक म्हणून तीर्थंकराचा शिष्यभाव नाहीसा झाला [illegible] क्षेपण करावे.

गुरुपूजोपलंभनाय प्रतिमाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ पट्टाभिषेकः ॥

कुमारकाले किल यस्य पट्टबंधाभिषेकांचितयौवराज्यम् ॥
वितेनिरे स्वीयनृपाः सुरेन्द्राः स एव साक्षादयमस्तु बिम्बः ॥

यौवराज्यपदस्थापनाय सर्वभव्योद्धृतछत्रचामरध्वजादिविविधराज्यचिन्हशालिन्याः प्रतिमाया उपरि शंखकाहलादिविविधमंगलवाद्यघोषपूर्वकं कुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ यौवराज्यस्थापनम् ॥ वासुपूज्यमल्लिनेमिपार्श्ववर्धमानतीर्थकराणां कुमारदीक्षिताना यौवराज्यस्थापनपर्यंतं जन्माभिषेक क्रियां कुर्यात ॥

अथ राज्यलीला ।

यस्याधिराज्याभिषवं वितेनुर्भूत्या सुरेन्द्राः सकला नरेन्द्राः ॥
यः सागरान्तां पृथिवीं शशास क्षात्रेण धर्मेण स एष देवः ॥
स्वराज्यस्थापनाय प्रतिमोपरि पूर्ववत्पुष्पाक्षत क्षिपेत ॥
शेषषोडशतीर्थकराणां स्वराज्यपर्यंतं जन्माभिषेकविधिं विदध्यात् ॥

'कुमारेति' हा श्लोक ह्मणून ज्यांचा इंद्रानें राज्याभिषेक केला तेच हे जिन आहेत असा संकल्प प्रतिमेच्या ठिकाणीं करावा. राज्याभिषेक करते वेळीं शंख वगैरे वाद्यें वाजवावींत व प्रतिमेवर कुंकुमाक्त पुष्पाक्षता टाकाव्यात. वासुपूज्य, मल्लि नेमि, पार्श्व व वर्द्धमान हे पांच तीर्थंकर कुमारदीक्षित आहेत यास्तव यौवराज्यपर्यंत जन्माभिषेकक्रिया करावी.

'यस्याधिराज्येति' हा श्लोक ह्मणून स्वराज्यस्थापनार्थ प्रतिमेवर पूर्वीप्रमाणें पुष्पाक्षता टाकाव्यात. हा विधि सोळा तीर्थकरांचा करावा.

अथ चक्रवर्तिराज्याभिषेक: ॥

उद्यद्रत्ननिधीश्वर: स्वजनतो यश्चक्रलाभक्रियां ।
लेभे सर्वं दिशां जयं नृपवरैश्चक्राभिषेकोत्सवं ॥
पंचक्षत्रियवृत्तदेशनपर: साम्राज्यरूढक्रियां ।
षट्खंडक्षितिशासनेद्धविभव: साक्षात्म एवास्त्वयम् ॥

चक्रलाभादिचतुष्टयस्थापनाय प्रतिमोपरि पूर्ववच्चतु:पुष्पीमाधपेत् ॥ शांतिकुंथ्वरतीर्थकराणां चक्रलाभादिचतुष्टयपर्यन्तं जन्माभिषेकविधिं विदध्यात् ॥

अथ भोगोपभोगस्थापनम् ॥

स्वर्भूगोचरभूरिभोग्यभवसद्भोगोरुसौख्याकरो ॥
य: स्वाज्ञार्थिसुरासुराधिपनृपै: संसेव्यपादाम्बुज: ॥
नित्यश्रीनिहितादरोप्युचिततत्कालागमं पालयन् ॥
साम्राज्यं नृसुरासुरार्थितसुखं भेजे स साक्षादयम् ॥

देवोपनीतभोगोपभोगानुभवनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

'उद्यद्रत्नेति' हा श्लोक ह्मणून चक्रलाभ, दिग्विजय, राज्याभिषेक व राज्य करणें या चारांची स्थापना करण्याकरिता प्रतिमेवर चार फुले टाकावीत शांति कुंथु व अर या तीर्थकरांचा हा विधि करावा.

'स्वर्भूरिति' हा श्लोक ह्मणून तीर्थकर देवांनीं आणिलेल्या भोगोपभोगांचा उपभोग घेतात असा संकल्प करून प्रतिमेवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

इत्थं सौधर्मशक्रप्रभृतिसुरवरा यां जिनेंद्रस्य साक्षा--
च्चक्रुर्जन्माभिषेकोत्सवविषयमहाश्चर्यकल्याणजाम् ।
तामारोप्यात्र बिंबे विधिवदिह कृता शक्तितो भूरिभक्त्या ।
भुक्त्यै मुक्त्यै च यष्टृप्रभृतितनुभृतामस्तु कल्याणपूजा ॥

इष्टप्रार्थनाय पुष्पाजलिः ॥

इत्थं विधत्ते जिनपुंगवस्य जन्माभिषेकोत्सवसंविधिं यः ॥
जन्माभिषेकोत्सवमाशु यास्यत्यमुत्र सोऽयं खलु धर्मनेमिः ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि जन्माभिषेककल्याणविधिर्नाम नवमः परिच्छेदः ॥ ९ ॥

'इत्थमिति' याप्रमाणें देवेन्द्रानीं पांच कल्याणिकें केलीं होतीं. तीं कल्याणिकें यजमानादिकांनीं या प्रतिमेमध्यें यथाविधि केलीं. यास्तव यजमान वगैरेंना ही कल्याणपूजा भोगांची व मोक्षाची प्राप्ति करून देणारी होवो.

'इत्थं' याप्रमाणें श्रीजिनेश्वराचा जन्माभिषेकविधि जो भव्य जीव करितो त्याचा जन्माभिषेकोत्सव विधि पुढील जन्मीं होतो व तो भव्यजीव धर्माचा प्रवर्तक अर्थात् तीर्थंकर होतो.

याप्रमाणें प्रतिष्ठातिलकांतील जन्माभिषेककल्याणविधिवर्णनाचा नववा अधिकार संपला.

अथ दशमोऽध्यायः ॥

अथांकुरार्पणदिनादष्टमे दिवसे दिवा ॥
दीक्षाग्रहणकल्याणं यथाविधि विधीयते ॥ १ ॥
तत्रादौ कार्यमार्येण यागमंडलपूजनम् ॥
तदग्रन्यस्तपीठस्थजिनबिंबे धिरोप्यते ॥ २ ॥
भावतः प्रशमोदारसुखैकरसिकात्मता ॥
लौकांतिकागमस्तत्संस्तुतिनिष्क्रमणोद्यमः ॥ ३ ॥
दीक्षामंडपवेद्यां तु दीक्षावृक्षनिवेशनम् ॥
स्नपनं पूजनं चानुलेपनं भूषणं विभोः ॥ ४ ॥
श्रीवर्धमानमंत्रेण सप्तवाराभिमंत्रणम् ॥
योऽपिद्धयां सप्तभिर्वर्णपूरैरावर्तनं क्रमात् ॥ ५ ॥

'अथेति' अंकुरार्पणदिवसापासून आठव्या दिवशी दिवसा दीक्षाग्रहण कल्याणविधि यथाविधि करावा. 'तत्रादौ इति' दीक्षाकल्याणाच्या प्रारंभी यागमंडलपूजन करावें त्या यागमंडलाच्या पुढे सिंहासनावरील जिनबिंबामध्यें भावरूप शमभावना, विपुल आत्मिक सुखामध्यें अनुरक्तपणा या गोष्टींची स्थापना करावी. लौकांतिकदेवांचें आगमन, त्यांनीं केलेली स्तुति, दीक्षे साठीं

दानं जिनेन तद्दिव्यशिबिकारोहणं ततः ॥
तदा तेनोत्सवारोपः शिबिकानयनं क्रमात् ॥ ६ ॥
नृपैर्विद्याधरैर्देवैर्विभूत्या त्रिःपरीतितः ॥
दीक्षामंडपसंप्राप्तिः सत्पुण्याश्रमभावनाः ॥ ७ ॥
इंद्रक्लृप्तासनारोपस्तद्बिंबस्य निवेशनम् ॥
जिनदीक्षोचितद्रव्यक्षेत्रादेः सन्निधापनम् ॥ ८ ॥
जिनस्य दीक्षाग्रहणं सहदीक्षितसंगतिः ॥
समर्चनं सुरेंद्रेण केशसंपूजनादिकम् ॥ ९ ॥
त्यक्तवस्त्रादिपूजादिः सत्सामायिकनिष्ठता ॥
मनःपर्ययसंभूत्या चतुर्ज्ञानविभासिता ॥ १० ॥

करावा. दीक्षामंडपामध्यें दीक्षावृक्षाची स्थापना, भगवंताचें स्नपन, पूजन व अनुलेपन हा विधि करावा. श्रीवर्धमान मंत्रानें सातवेळा अभिमंत्रण करून दोन स्त्रियांच्या द्वारा वर्णपूर व आवर्तन क्रिया करवावी. जिनेश्वराकडून त्यावेळीं दान दिलें जातें, हा विधि करून व दिव्य पालकीमध्यें जिनाचें आरोहण करून तदनंतर देव, विद्याधर व राजे यांच्याकडून ती पालखी तीन प्रदक्षिणा देऊन नेली जाणें हा विधि करावा. दीक्षा मंडपामध्यें तीर्थंकरांचें आगमन, तेथें पुण्यमय द्वादश भावनांचें चिंतवन, इंद्रानें मनविलेल्या आसनावर प्रतिमेची स्थापना, जिनदीक्षेला योग्य अशा द्रव्यक्षेत्रांची स्थापना, जिनाचा दीक्षाविधि व त्यावेळीं इतर राजांचें दीक्षा घेणें, इंद्राकडून जिनाचें पूजन, लोच केलेल्या केशाचें पूजन, ते रत्नकरंडामध्यें ठेऊन क्षीर समुद्रामध्यें नेऊन टाकणें इत्यादि विधि करावा.

भव्यैः सर्वैश्चतुर्वर्तिदीपावतरणार्चनम् ॥
तत्कल्याणक्रियोत्कृष्टतपोनुष्ठाननिष्ठता ॥ ११ ॥
विसर्जनं निर्जराणामध्यात्मध्यासनं विभोः ॥
शांतिधारा ततः शांतिबलिकर्मक्षमापणम् ॥ १२ ॥
गमनाप्रच्छनं पश्चात्कृतकर्मफलार्थना ॥
अयं निष्क्रान्तिकल्याणक्रियाक्रम इतीप्यताम ॥ १३ ॥

तत्रादौ मूलवेद्यां-प्रतिष्ठायंत्राराधनां निष्ठाप्य निष्क्रमणकल्याणमेवं विदध्यात् ॥ तद्यथाः—

प्रत्यारव्यानावृतीनां भवति हि तनुता ग्यात्मदेहादिभेद-
ज्ञानं व्याजृंभते यत्तदिह किमपि निध्याय बाह्यं निमित्तं ॥

तिथकरांनी त्यागलेल्या वस्त्रालंकारांची पूजा करून तीर्थंकर उत्तमसामायिकामध्यें तत्पर झाले आहेत असा विधि करावा. तीर्थंकरास मनःपर्यय ज्ञान झाल्यामुळे ते चारज्ञानानें भूषित झाले असें समजून ती क्रिया करावी. त्यावेळीं प्रतिमेला चार दीपांनीं भव्यांनीं ओवाळावें तदनंतर भगवान तपश्चरणांत निमग्न झाले आहेत हें दाखवावें. हा विधि झाल्यावर देवांचें विसर्जन, प्रभूला आत्म्यामध्यें स्थापन करणें, शांति धारा, बलिकर्म, क्षमा मागणें, जाण्याविषयीं परवानगी विचारणें, प्रार्थना करणें, याप्रमाणें क्रिया करावी. हा दीक्षाकल्याणिकाचा विधि आहे. आतां यांचा प्रयोग याप्रमाणेंः—मूलवेदीवर प्रतिष्ठायंत्राची आराधना करून मग दीक्षाकल्याणिकाचा विधि करावा.

'प्रत्याख्यानेति' 'प्रत्याख्यानावरणीय कर्माचा उदय जेव्हां मंद होतो. त्यावेळीं आत्मा व देह यांच्या भिन्नतेचें ज्ञान वाढत जातें. मग बाह्य कारण कांहीं मिळालें ह्मणजे संसार, शरीर व उपभोग याविषयीं वैरा

संसारांगोपभोगत्रितयविषयनिर्वेगपुंजायमानः

सोत्कंठो भोक्तुमासीच्छमरसममृतं यः स एवैष देवः ॥ १ ॥

प्रशमसुखरसिकत्वस्थापनार्थं जिनोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

लौकांतिकाः प्रणमनांबुभिपूर्णनंद्राः

चंद्रातपप्रसरभासुरदिव्यकायाः ॥

कायादिगोचरविरक्तिमथैधयन्तः ॥

यंतोयमीशामिति तुष्टुवुरानमंतः ॥

लौकांतिकदेवागमनस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

अथ लौकांतिकदेवकृता स्तुतिः ।

वर्द्धस्व जीव विजयस्व जिनेंद्र नंद ।

लोकत्रयोद्धरणधर्मधुरीण धीर ॥

ग्य उत्पन्न होतें. तदनंतर तीर्थंकर शांतरसाचा अनुभव घेण्यास उत्कंठित होतात. ही कल्पना जिनप्रतिमेंत करून तिच्यावर प्रशमसुखरसिकत्वाची स्थापना करण्याकरितां अक्षता टाकाव्यात.

'लौकांतिकेति' हा श्लोक म्हणून लौकांतिक देवागमनस्थापन करण्याकरितां प्रतिमेच्या पुढें पुष्पांजलि क्षेपण करावें.

'वर्द्धस्वेति' तीर्थंकरांना वैराग्य झालें म्हणजे लौकांतिक देव येऊन त्याची स्तुति करितात. येथें त्या स्तुतीचा सारांश असा समजावा:—हे जिनेशा आपला नेहमी विजय होवो. आपण त्रैलोक्यांतील जीवांचा

अद्यैव नस्त्वमसि देव मतः स्वयंभू-

निर्वाणमार्गकृतनिष्प्रतिवप्रयाण ॥

अद्यातिदुर्लभविरक्तयरुणोदयोऽभूत्तेन त्वयि ध्रुवमुदेष्यति केवलार्कः ॥

मिथ्यांधकारमिह नक्ष्यति मक्षु सर्वं । भव्यांबुजाकरमुपैष्यति पुण्यलक्ष्मीः ॥

त्रैलोक्यदुर्जयतरं जय कर्मशत्रुं । त्वं दुश्चरं कुरु तपोमयमात्मयज्ञम् ॥

वाक्यामृतेन परितर्पय सर्वलोकं । उत्साह एप सदृशो हि भवादृशानाम् ॥

नित्यामृते सरसि निर्मलमुक्तिहंसीसंगोत्सवैः परमहंस सुखी भव त्वं ॥

पंकाविले साविलये भवपल्वलेत्र । दुर्जीवनं क च भवान्क च शुभ्ररूपः ॥

समुदय जिनचंद्रार्हत्यपूर्वाचलाग्रे त्रिभुवनजनतारास्त्वां समावृत्य भान्तु ॥

धवलय निजवाक्यज्योत्स्नया सर्वलोकं परिहर निजपादात्पापताप जनानाम् ॥

कुवलयमिह शीतीभूतमस्तु प्रसादात्तव नय बहुना किं धर्मवार्द्धि समृद्धिं ॥

अथ तव स निम प्रार्थनेनात्र नः किं । वयमिति हि निसर्गादेव विज्ञापयामः ॥

इत्थं सुरर्षिनुतमुक्तिपथप्रयाणे । देवासुरैर्विहितनिष्क्रमणोत्सवे यः ॥

उद्धार करण्यामध्यें प्रवीण असलेल्या लोकांचे पुढारी आहात. आपण मोक्षाचा मार्ग निर्विघ्न करून ठेविला आहे हे जिना आपण कर्मशत्रूंना जिका; आपल्या ठिकाणी वैराग्यरूपी अरुणाचा उदय झाला आहे. आतां लौकरच केवलज्ञानरूपी सूर्याचा उदय होईल व मिथ्यात्वरूपी अंधाराचा नाशसा होईल आणि भव्यजीवरूपी कमलसमूहाला पुण्यलक्ष्मीची शोभा प्राप्त होइल. हे जिनचंद्रा अरहतपणारूपी उदयाचलावर तुझा उदय होवो. व त्रला-

वैराग्यतस्तृणकणावमतोद्धराज्यः साक्षात्स एव जिनपुंगव एष बिंबः ॥
निष्क्रमकल्याणोपक्रमस्थापनाय चंदनलुलितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ दीक्षावृक्षस्थापनम् ॥

शाखाच्छायेन योसौ हरति खलु सतां कर्मघर्मांशुतापं ॥
यः सौख्योदारसारं फलति शुभफलं मोक्षनाकादिभेदम् ॥
सेवंते यं त र्थं विबुधजनखगा यस्य चैवं प्रभावः ॥
संगाज्जातोर्हतोस्य त्रिभुवनमहितः सोस्तु दीक्षाद्रुमोऽयं ॥

ओं ऱ्हीं णमो अरिहताणं वृषभजिनस्य वटाख्यदीक्षावृक्ष अत्र अवतर २ संवौषट् ॥ १ ॥ एवमजितादीनां तत्तद्दीक्षावृक्षाः योजनीयाः ॥ अनेन विवक्षिताजिनार्चितदीक्षावृक्षस्थापनाय मूलवेद्याः पश्चाद्भागपरिकल्पितदीक्षाग्रहणमंडपस्थापितचित्रार्पितवृक्षेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

ज्यातील भव्यसमूह हा तुला वेष्टून तारागणाप्रमाणें शोभो. स्वतःच्या उपदेशरूपी प्रकाशानें हें त्रैलोक्य तू पांढरें करून सोड व जनतेचा संसारताप दूर कर. या स्तुतीनंतर प्रतिमेवर दीक्षाकल्याणाची स्थापना करण्याकरितां पुष्पाक्षता टाकाव्यात.

'शाखाच्छायेनेति' हा श्लोक ह्मणून व मंत्र ह्मणून वृषभ जिनाच्या वटवृक्षाची स्थापना करावी. याचप्रमाणें ज्या तीर्थकराची प्रतिष्ठा असेल त्या तीर्थकराच्या दीक्षावृक्षाची स्थापना करावी. विवक्षित जिनेश्वराच्या दीक्षावृक्षाची स्थापना करण्याकरितां मूलवेदीच्या मागच्या भागीं निर्मिलेल्या दीक्षाग्रहणमंडपांत स्थापिलेल्या चित्रांतील वृक्षावर पुष्पाक्षत क्षेपण करावें.

वटः सप्तच्छदः सर्जोऽसनो महिला छसा
शिरीषो नागसर्जोथ प्लक्षातिंदुकपाटला: ॥ २ ॥
जंब्वश्वत्थकपित्थाश्च नंदिकस्तिलकाम्रकौ ॥
अशोकश्चंपकश्चापि बकुलो वांसिको धव: ॥ ३ ॥
सालश्चैत जिनेंद्राणां दीक्षावृक्षा: प्रकीर्तिता: ॥
एत एव बुधैर्ज्ञेया: केवलोत्पत्तिशाखिन: ॥ ४ ॥

दृढोरुवैराग्यभर: स्वराज्यं पुत्राय वा भूपतिमाक्षि दत्वा ॥
य: क्षात्रधर्मं श्रितपंचभेदं दिदेश साक्षाच्च स एष बिंब: ॥
स्वराज्यत्यागस्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥
दीक्षोद्यमं मोक्षसुखैकसक्तं यं स्नापयांचकुरशेषशक्रा: ॥

'वट:' इति वड, सातवण, सर्ज, असणा, वाघाटी, छसा, शिरीष, पुन्नाग, सर्ज (राळ) प्लक्ष [पिंपळ] टेंभुर्णी, पाडळी, जांभळी, पिंपळ, कवठ, नंदिक, तिलक, आंबा, अशोक, चंपक, नकुल, वेळू, धव, शाल हे चोवीस जिनेशांचे दीक्षावृक्ष आहेत व याच झाडाखालीं केवलज्ञान ही यांना झालें.

'दृढात' हा श्लोक ह्मणून तीर्थकराने वैराग्य प्राप्त झाल्यामुळें आपल्या मुलास राज्य दिल असा संकल्प प्रतिमेमध्यें करण्याकारितां प्रतिमेवर पुष्पाक्षताक्षेपण करावें

'दीक्षेति' हा श्लोक ह्मणून १०८ कुंभानीं दीक्षा घेण्याच्या पूर्वी तीर्थकराचा अभिषेक करण्याची प्रस्तावना करावी व पुष्पांजलिक्षेपण करावें

समेत्य सद्यःपरया विभूत्या तं स्नापयाम्यष्टशतेन कुंभैः ॥

प्रस्तावनाय पुष्पांजलिः ॥ ६ ॥

नांदीमंगलादिनोक्तनित्यमहविधिना भूमिशोधनाद्याचमनान्तं विधिं विधाय जन्माभिषेकोक्ताष्टविधनीराजनाविधिं कृत्वाभ्यर्च्य उत्तुंगेत्यादिना दिक्पालानाहूय स्नपनविधिं विधाय एकादशमहामहं विदध्यात् ।

इंद्रो जिनेंद्रस्नपनावसाने दिव्यांगरागेण यमालिलेप ॥
कर्पूरकालागरुकुंकुमाढ्यश्रीचंदनेनास्य समालभेऽगम् ॥
ओं ऱ्हीं सहजसौगंध्यबंधुरांगस्य गंधलेपनं करोमि स्वाहा ॥
विभूषयामास जगत्त्रयस्य विभूषणं दिव्यविभूषणाद्यैः ॥
पुरंदरोऽयं भगवज्जिनेंद्रं स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

एतत्पठित्वा विविधवस्त्राभरणपूरितमंगलपात्रं जिनपीठाग्रे स्थापयेत् ॥ ८ ॥

'नांदिमंगलेति' नांदिमंगलाच्या दिवशीं सांगितलेल्या नित्यमहविधिनें भूमिशोधनापासून आचमनापर्यंतचा विधि करून जन्माभिषेकाच्या वेळीं सांगितलेला आठ प्रकारचा नीराजनाविधि करावा व पूजन करून 'उत्तुंगं' वगैरे श्लोक ह्मणून दिक्पालांना आव्हान करावें. व अभिषेकविधि करून एकादश महामह विधि करावा.

'इंद्रो' हा श्लोक ह्मणून व मंत्र ह्मणून प्रतिमेला गंधलेपन करावें.

'विभूषयामासेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून नानाप्रकाराच्या अलंकारांनीं युक्त असें मंगलपात्र जिनपीठापुढें ठेवावें.

श्रीवर्धमानाव्हयदिव्यमंत्र—संजप्तपुष्पैर्जिनराजबिंबं ॥
निःशेषविघ्नप्रतिघातनार्थं सदैव वागनधिवासयामि ॥

ओं णमो भयदो वड्ढमाणस्स रिसहस्स जस्स चक्कजलं तगच्छइ । आयासं पायाणं लोयाणं भूयाणं यूये वा दिवादे वा रणंगणे वा रायंगणे वा छभणे वा माहणे वा सव्वजीवसत्ताणं अपराजिदो भवदु मे रक्ख २ स्वाहा ॥ इति श्रीवर्धमानमंत्रः ॥ ९ ॥

अथ वर्णपूगराात्रिकसप्तकम् ॥

सुदुर्गमं मुक्तिपुरं त्रिलोकीसारं सुखांभोधिमनन्यसाध्यम् ॥
सद्यः प्रभो साधयितुं प्रवृत्त तीर्थंकर त्वं विजयस्व देव ॥ १ ॥
आत्यंतिकी दुःखनिवृत्तिरुच्चैरनंतमात्मोत्थसुखं च यत्र ॥
तां दुर्लभां मुक्तिपुरी प्रयातो पंथाः शिवस्ते जिननाथ भूयात् ॥ २ ॥
यस्यामुपाधेः परिहारसिद्धिश्चैतन्यमात्रानुभवप्रवृद्धेः ॥

'श्रीवर्धमानेति' हा श्लोक ह्मणून संपूर्ण विघ्न नाहीशी व्हावीत ह्मणून सात पुष्पांनी जिनप्रतिबिंबाला वर्धमानमंत्र ह्मणून अर्पण करावीत.

'सुदुर्गमेति' त्रैलोक्यांत उत्कृष्ट सुखांचा साठा असें मोक्षपुर जिंकण्यास हे जिना, आपण प्रवृत्त झाला आहात यास्तव आपला विजय होवो.

'आत्यंतिकीति' अनंत आत्मिकसुखाची प्राप्ति जेथे होते अशा मुक्तिनगराकडे जाणाऱ्या हे जिना तुझा मार्ग तुला सुखकर होवो.

'यस्यामिति' हे जिनेशा तुझ्या मनाचा विशुद्धपणा मोक्ष प्राप्त होईपर्यंत उत्तरोत्तर वाढो. हा विशुद्ध-

भिवर्द्धतां ते ॥ ३ ॥

...त्रम् ॥

प्रसन्नाः ॥ ४ ॥

५ ॥

निरुद्धान...

अंभोधरव्रातगभीर...

अत्याहितं तन्वति चारु नृत्य...

कलक्कणं गायति किंनराणां गणे पुर...

‘ आपृच्छयेति ’ हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून हे जिनेश्वर, आपण ...णून, पालखीत जिनप्रतिमेची स्थापना करावी.

‘ अनुव्रजत्सु ’ वगैरे सहा श्लोक ह्मणून जिनदीक्षाकालीन महोत्सवाची स्थापना करण्याकरित... पुढे वेगळ्या वेगळ्या सहा वेळा पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात. या सहा श्लोकांचा सारांश याप्रमाणेः—ही पा... राजे लोक खांद्यावर धारण करून गडबडीनें जात असतां त्यांचें सैन्यही वाऱ्यानें चचल पताका हातांत ध...रून त्यांचें अनुसरण करितात. त्यावेळीं देव व दत्य यांचे समूहही पालखीच्या मागून जातात. मेघाप्रमाणे

देवानुप्रेक्षणान्यक्षयपदपथिकाभीक्ष्णरक्षां विदध्यु—

मा भूत्पारीषहार्तिः सपदि भवतु ते मोक्षलक्ष्मीविवाहः ॥ ७ ॥

एतत्सप्तकं पठित्वा पृथक्पृथगेव कुल्ययोषिद्भ्यां वर्णपूरारा-

त्रिकसप्तकमावर्त्य प्रतिमाग्रे निवेशयेत् ॥

इति वर्णपूरावर्तनम् ॥

अथ दीक्षोन्मुखम् ॥

दीक्षोन्मुखस्तीर्थकरो जनेभ्यः किमिच्छकं दानमहो ददौ यः ॥

दानं च मुक्त्यंगमितीव वक्तुं स एव देवो जिनबिंब एषः ॥ १ ॥

निष्क्रमणादौ तीर्थकरकृतमहादानस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

महीतलायातदिनेशबिंबशंकावहादीप्रमणिप्रभाढ्या ॥

जिनेनं या श्रीशिबिकाधिरूढा दिव्यात्र साक्षादियमस्तु सैव ॥

दिव्यशिबिकास्थापनायात्र शिबिकायां पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥२॥

'देवेति' हे देवा अनुप्रेक्षा मोक्षमार्गांत तुझें रक्षण करोत. परीषहापासून तुला केव्हांही पीडा होऊ नये हे जिना तुझा लौकरच मोक्षलक्ष्मीशीं विवाह होवो. याप्रमाणें हे सात श्लोक ह्मणून वर्णपूर व सात आरत्या ओवाळून प्रतिमेच्या पुढें ठेवाव्यात.

'दीक्षोन्मुखेति' हा श्लोक ह्मणून दीक्षा घेण्याच्या प्रारंभीं तीर्थकरांनीं महादान केलें होतें. या महादानाचें स्थापन करण्याकरितां प्रतिमेच्या पुढें पुष्पांजलि अर्पण करावी. यजमानानें तेव्हां यथाशक्ति दान द्यावें.

'महीतलेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून दिव्य पालखीची स्थापना करण्याकरितां पालखीमध्यें पुष्पाक्षत क्षेपण करावें.

आपृच्छ्य बंधूनुचितं महेच्छः। किमिच्छकं दानविधिं विधाय ॥
निष्क्रामति स्वावसथाध्वनो यः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥
ॐ ह्रीं अर्हं श्रीधर्मतीर्थाधिनाथ भगवन्निह शिबिकायां तिष्ठ तिष्ठेति स्वाहा ॥ ३ ॥

शिबिकायां जिनप्रतिमां स्थापयेत् ॥

अनुव्रजत्सु क्षितिपालकेषु समं समुत्थाय ससम्भ्रमेषु ॥ निष्क्रामति० ॥ १ ॥
महीमभिव्याप्य मरुद्विलोलध्वजव्रजेनुव्रजाति स्वसैन्ये ॥ निष्क्रामति० ॥ २ ॥
निरुद्धनि:शेषनभोंगणेषु सुरासुरौघेषु पुरःसरेषु ॥ निष्क्रामति० ॥ ३ ॥
अंभोधरव्रातगभीरनाददिव्येषु तूर्येषु पुरो ध्वनत्सु ॥ निष्क्रामति० ॥ ४ ॥
अत्याहितं तन्वति चारु नृत्यं आनंदयत्यप्सरसां समूहे ॥ निष्क्रामति० ॥ ५ ॥
कलक्कणं गायति किंनराणां गणे पुरस्तादपि मंगलानि ॥ निष्क्रामति० ॥ ६ ॥

'आपृच्छ्येति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून हे जिनेश्वर, आपण या पालखींत बसा असें ह्मणून, पालखींत जिनप्रतिमेची स्थापना करावी.

'अनुव्रजत्सु' वगैरे सहा श्लोक ह्मणून जिनदीक्षाकालीन महोत्सवाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेच्या पुढें वेगळ्या वेगळ्या सहा वेळा पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात. या सहा श्लोकांचा सारांश याप्रमाणें:—ही पालखी राजे लोक खांद्यावर धारण करून गडबडीनें जात असतां त्यांचें सैन्यही वाऱ्यानें चचल पताका हातांत धरून त्यांचें अनुसरण करितात. त्यावेळीं देव व दैत्य यांचे समूहही पालखीच्या मागून जातात. मेघाप्रमाणे

एवं पद्यपट्क पठित्वा जिननिष्क्रमणावसरमहोत्सवस्थापनाय प्रतिमाग्रे पृथक्पृथक् पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

यदाश्रितां श्रीशिबिकां धुरीणाः स्कंधे समारोप्य पदानि सप्त ॥
जग्मुः पृथिव्या प्रथमं नरेन्द्राः । स एव देवो जिनबिंब एषः ॥ १ ॥

नरेन्द्रोढशिबिकास्थितजिनस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

यदाश्रितां श्रीशिबिकां धुरीणाः स्कंधे समारोप्य पदानि सप्त ॥
जग्मुः पृथिव्यामथ खेचरेन्द्राः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

विद्याधरराजोढशिबिकास्थिताजिनस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत ॥ अपरेऽपि केचिद्भव्याः शिबिकां धृत्वा सप्त पदानि गच्छेयुः ॥ २ ॥

यस्य प्रभोः श्रीशिबिकां प्रमोदात् स्कंधे समारोप्य वियत्पथेन ॥
तपोवनं निन्युरथामरेंद्राः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

गर्जना करणारी वाद्यें वाजू लागतात. अप्सरांचा समूह त्यावेळीं आपल्या नृत्यानें सर्वांस खुश करितो. किंनरांचा समूह मधुर गायन करितो.

'यदाश्रितां' वगैरे तीन श्लोक म्हणून क्रमानें राजांनीं वाहून नेलेल्या पालखीमध्ये श्रीजिनेश्वर बसले आहेत असा संकल्प करून जिनप्रतिमेच्या पुढे पुष्पाक्षता अर्पण कराव्यात. याच प्रमाणें विद्याधरांनीं वाहून नेलेल्या पालखीमध्य श्रीजिन आरूढ झाले आहेत असा संकल्प करून प्रतिमेवर पुष्पाक्षताक्षेपण करावें. याचप्रमाणें देवांनी ही पालखी वाहून नेली असा संकल्प करून प्रतिमेपुढें पुष्पाक्षता क्षेपण करा-

सुरेंद्रोढशिबिकास्थितजिनस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥
इंद्राः स्वयमेव शिबिकां धृत्वा दीक्षामंडपं गच्छेयुः ॥ ३ ॥
एवं विनिष्क्रम्य यमाससाद पुण्याश्रमं तीर्थंकरः प्रशान्तः ॥
स एव चायं जिनमंडपोस्तु श्रीमूलवेद्यां विहितप्रतीच्यां
तपोवनपुण्याश्रमस्थापनाय दीक्षाग्रहणमंडपे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ४ ॥
स्वचित्तकल्पे विपुले विशुद्धे शिलातले यत्र तु चंद्रकान्ते ॥
सुरेन्द्रकल्पे भगवान्निविष्टस्तदेव पीठं दृढमेतदस्तु ॥
सुरेन्द्रविरचितचंद्रकांतशिलास्थापनाय तन्मंडपमध्यस्थापितपीठेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ५ ॥
उदङ्मुखः पूर्वमुखोथवा यो निविष्टवान्पूतशिलोपरिष्टात् ॥
प्रव्रज्यया निर्वृतिसाधनोत्कः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

च्यात. राजे व विद्याधर यांनी सात सात पाउलें जिनाची पालखी वाहून नेली होती, इंद्रांनीं तपोवनापर्यंत नेली होती याप्रमाणें भव्यांनीं दीक्षामंडपापर्यंत पालखी न्यावी.

'एवमिति' हा श्लोक ह्मणून तपोवनाची स्थापना करण्याकरितां दीक्षामंडपावर पुष्पाक्षता क्षेपण करावी.

'स्वचित्तेति' हा श्लोक ह्मणून इंद्रानें रचलेल्या चंद्रकांतशिलेची स्थापना करण्याकरितां दीक्षामंडपाच्या मध्यें स्थापिलेल्या सिंहासनावर पुष्पाक्षता क्षेपण करावी.

'उदङ्मुखेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून पूर्वेकडे श्रीजिनमुख करून दीक्षेसाठीं चंद्रशिलेवर बसले आहेत असा संकल्प करून प्रतिमा सिंहासनावर स्थापन करावी.

एवं पद्यषट्क पठित्वा जिननिष्क्रमणानमस्महोत्सवस्थापनाय प्रतिमाग्रे पृथक्पृथक् पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

यदाश्रितां श्रीशिबिकां धुरीणाः स्कंधे समारोप्य पदानि सप्त ॥
जग्मुः पृथिव्यां प्रथमं नरेन्द्राः । स एव देवो जिनबिंब एषः ॥ १ ॥

नरेन्द्रोढशिबिकास्थितजिनस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

यदाश्रितां श्रीशिबिका धुरीणाः स्कंधे समारोप्य पदानि सप्त ॥
जग्मुः पृथिव्यामथ खेचरेन्द्राः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

विद्याधरराजोढशिबिकास्थिताजिनस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत ॥ अपरेऽपि केचिद्भव्याः शिबिकां धृत्वा सप्त पदानि गच्छेयुः ॥ २ ॥

यस्य प्रभोः श्रीशिबिकां प्रमोदात् स्कंधे समारोप्य वियत्पथेन ॥
तपोवनं निन्युरथामरेंद्राः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

गर्जना करणारीं वाद्यें वाजूं लागतात. अप्सरांचा समूह त्यावेळीं आपल्या नृत्यानें सर्वांस खुश करितो. किंनरांचा समूह मधुर गायन करितो.

'यदाश्रितां' वगैरे तीन श्लोक म्हणून क्रमानें राजांनीं वाहून नेलेल्या पालखीमध्यें श्रीजिनेश्वर बसले आहेत असा संकल्प करून जिनप्रतिमेच्या पुढें पुष्पाक्षता अर्पण कराव्यात. याच प्रमाणें विद्याधरांनीं वाहून नेलेल्या पालखीमध्यें श्रीजिन आरूढ झाले आहेत असा संकल्प करून प्रतिमेवर पुष्पाक्षताक्षेपण करावें. याचप्रमाणें देवांनीं ती पालखी वाहून नेली असा संकल्प करून प्रतिमेपुढें पुष्पाक्षता क्षेपण करा

सुरेंद्रोढशिबिकास्थितजिनस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥
इंद्राः स्वयमेव शिबिकां धृत्वा दीक्षामंडपं गच्छेयुः ॥ ३ ॥

एवं विनिष्क्रम्य यमाससाद पुण्याश्रमं तीर्थंकरः प्रशान्तः ॥
स एव चायं जिनमंडपोस्तु श्रीमूलवेद्यां विहितप्रतीच्यां

तपोवनपुण्याश्रमस्थापनाय दीक्षाग्रहणमंडपे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ४ ॥

स्वचित्तकल्पे विपुले विशुद्धे शिलातले यत्र तु चंद्रकान्ते ॥
सुरेन्द्रकल्पे भगवान्निविष्टस्तदेव पीठ दृढमेतदस्तु ॥

सुरेन्द्रविरचितचद्रकांतशिलास्थापनाय तन्मडपमध्यस्थापितपीठेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत ॥ ५ ॥

उदङ्मुखः पूर्वमुखोथवा यो निविष्टवान्पूतशिलोपरिष्टात ॥
प्रव्रज्यया निर्वृतिसाधनोत्कः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

ण्यात. राजे व विद्याधर यांनीं सात सात पावले जिनाची पालखी वाहून नेली होती. इंद्रांनीं तपोवनापर्यंत नेली होती याप्रमाणें भव्यांनीं दीक्षामंडपापर्यंत पालखी न्यावी.

'एवमिति' हा श्लोक ह्मणून तपोवनाची स्थापना करण्याकरिता दीक्षामंडपावर पुष्पाक्षता क्षेपण करावी.

'स्वाचित्तेति' हा श्लोक ह्मणून इंद्रानें रचलेल्या चंद्रकांतशिलेची स्थापना करण्याकरितां दीक्षामंडपाच्या मध्यें स्थापिलेल्या सिंहासनावर पुष्पाक्षता क्षेपण करावी.

'उदङ्मुखेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून पूर्वेकडे श्रीजिनमुख करून दीक्षेसाठीं चंद्रशिलेवर बसले आहेत असा संकल्प करून प्रतिमा सिंहासनावर स्थापन करावी.

ओं ह्रीं श्रीं धर्मतीर्थाधिनाथ भगवन्निह सुरेन्द्रविरचितचंद्रकांतशिलातले तिष्ठ २ स्वाहा ॥ इति प्रतिमास्थापनम् ॥ ६ ॥

तपोवनं यत्तादिहास्तु दीक्षावृक्षोऽपि सोयं च शिलापि सेयं ॥
स पुण्यकालोऽप्ययमेव यद्यद्दीक्षोचितं तत्तादिहास्तु सर्वं ॥

दीक्षोचितद्रव्यक्षेत्रकालभावसामग्रीस्थापनाय समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥७॥

यः सर्वसिद्धान्प्रणिपत्य केशानुत्पाट्य दिव्यांबरमाल्यभूषाः ॥
त्यक्त्वा प्रवव्राज निजात्मलब्ध्यै स एव देवो जिन बिंब एषः ॥

ओं नमो भगवतेऽर्हते सद्यःसामायिकप्रपन्नाय कंकणमपनयामि स्वाहा । कंकणमपनीय दीक्षास्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पाक्षत क्षिपेत् ॥ ८ ॥

ये क्षत्रिया मोक्षमपेक्ष्य दीक्षामक्षार्थकांक्षाक्षपणां क्षमाढ्यां ॥
दीक्षाक्षणे ते जगृहुर्जिनस्य मुमुक्षवोऽमी स्युरिह प्रतीक्ष्याः ॥

---

७ 'तपोवनमिति' हा श्लोक ह्मणून दीक्षेला योग्य अशी द्रव्य, क्षेत्र, काल भावात्मक सामग्रीची स्थापना करण्याकरिता चोहीकडे पुष्पाक्षताक्षेपण करावें. दीक्षामंडपात हें तपोवन आहे, हा दीक्षावृक्ष आहे, ही चंद्रकांतशिला आहे, व हा दीक्षेचा पुण्यकाल आहे अशी दीक्षासामग्रीची स्थापना करावी.

८ 'यः' इति हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून जिनेश्वरांनीं सिद्धांस नमस्कार करून केशलोच केला व सर्व वस्त्राभूषणें त्यागून दीक्षा घेतली व सामायिकाचा स्वीकार केला-हा संकल्प जिनप्रतिमेमध्यें करून प्रतिमेच्या हातास बांधलेलें कंकण सोडावें व तिच्यावर पुष्पाक्षतक्षेपण करावें.

९ 'ये क्षत्रियाइति' हा श्लोक ह्मणून श्रीजिनाबरोबर मोक्षप्राप्त्यर्थ पुष्कळशा राजांनीं दीक्षा घेतली होती.

तीर्थकृता सह दीक्षितमुमुक्षुगणस्थापनाय तत्समीपस्थापितासु अन्यासु प्रतिष्ठेयप्रतिमासु पुष्पाणि क्षिपेत् ॥ ९ ॥

अथासिधाराव्रतमद्वितीयं निर्वाणदीक्षाग्रहणं दधानम् ॥
यमर्चयामासुरशेषशक्रास्तमर्चयामो जगदर्चनं... ॥

पूजावसरप्रार्थनापूर्वकपुष्पांजलिः ॥ १० ॥

अथ पूजा ।

सारशांतरसनिर्जितात्मवत्त्वत्पदाग्रप्रति तेन वारिणा ॥
तीर्थकृन्मुनिललाम तावकं यायजीमि पदपंकजद्वयम् ॥ जलं ॥ १ ॥
सद्गुणप्रगुतचंदनेन ते कीर्तिवत्सकलतोपपोषिणा ॥ तीर्थ० ॥ गंधं ॥ २ ॥

ही कल्पना मनांत आणून आणून जिनप्रतिमेबरोबर असलेल्या प्रतिमांवर पुष्पें टाकावीत.

१० 'अथासिधारेति' हा श्लोक ह्मणून ज्यांनी तरवारीच्या धारेप्रमाणें अद्वितीय अशी दीक्षा ग्रहण केली व ज्यांचें सर्व इंद्रांनीं पूजन केलें असा त्या त्रैलोक्यास पूजनीय जिनेंद्राची आह्मी पूजा करितों अशा अर्थाचा श्लोक ह्मणून जिनेंद्रांनी दीक्षा घेतली आहे असें समजून श्रीजिनप्रतिमेची अष्ट द्रव्यांनीं पूजा करावी. ती याप्रमाणें:—

(१) 'सारशांतेति' हा श्लोक ह्मणून जिनचरणीं जल अर्पण करावें.
२ 'सद्गुणेति' हा श्लोक ह्मणून जिनचरणीं गंध समर्पण करावे.

त्वन्मुखेन्दुभजनार्थमागतैर्नत्रजैरिव वलक्षकाक्षतैः ॥ ती० ॥ अ० ॥ ३ ॥
सुप्रसादसुकुमारतादिभिस्त्वद्वचोभिरिव नव्यपुष्पकैः ॥ तीर्थ० ॥ पुष्पं ॥ ४ ॥
चारुणाथ चरुणामृतांशुवद्व्यंजनैरपि तदंकशाकिभिः ॥ तीर्थ० ॥ चरुं ॥ ५ ॥
धर्मदीपक न ते वयं समा । भक्तुमित्थमितवत्प्रदीपकैः ॥ तीर्थ० ॥ दीपं ॥ ६ ॥
सेव्यपाद नपथेद्धभंगवत्स्यान्मतोपममुधूपधूमकैः ॥ तीर्थ० ॥ धूपं ॥ ७ ॥
नम्रभव्यसुकृतानुकारिभिः सारभूतमहकारकादिभिः॥ तीर्थ०॥ फलं ॥ ८ ॥
गुणमणिगणसिंधून्भव्यलोकैकबंधून् ॥
प्रकटितजिनमार्गान्ध्वस्तमिथ्यात्वमार्गान् ॥
परिचितनिजतत्वान्पालिताशेषसत्वान् ॥
शमरसजितचंद्रानर्घ्ययामो मुनीन्द्रान् ॥ अर्घ्यं ॥ ९ ॥

३ 'त्वन्मुखेति' हा श्लोक म्हणून जिनचरणीं अक्षता अर्पण कराव्या.
४ 'सुप्रसाद' हा श्लोक म्हणून जिनचरणीं पुष्प अर्पण करावीत.
५ 'चारुणेति' हा श्लोक म्हणून जिनचरणीं चरू अर्पण करावी
६ 'धर्मदीपक' हा श्लोक म्हणून जिनचरणीं दीप अर्पण करावा.
७ 'सेव्यपादेति' हा श्लोक म्हणून जिनचरणीं धूप अर्पण करावें.
८ 'नम्रेति' हा श्लोक म्हणून जिनचरणीं फल अर्पण करावें.
९ 'गुणमणीति' हा श्लोक म्हणून जिनचरणीं अर्घ्य द्यावा.

श्रीमद्बोधत्रयाढ्य प्रविमलचरित स्वात्मसद्ध्याननिष्ठ ॥
स्याद्वादांभोजभानो त्रिजगदुपकृतिव्यग्रयोगीश्वर त्वाम् ॥
अर्घ्यं चानर्घ्यनानाविधविधिविहितं द्रव्यमुद्धार्यं वर्यं ॥
प्रेक्षिप्योदारपुष्पांजलिमलिकलितं भूरिभक्त्या नमामः ॥ १० ॥
यस्य प्रभोः केशकलापमिंद्रः संपूज्य निक्षिप्य च रत्नपात्रम् ॥
निक्षेपयामास पयःपयोधौ स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

भगवत्केशकलापस्येंद्रकृतार्चनरत्नपात्रस्थापनक्षीराब्धिनिक्षेपणस्थापनाय प्रतिमाग्रप्रदेशे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

येनामरेन्द्रो गुणभूषणेन त्यक्तानि दिव्यांबरभूषणानि ॥
इयाज चिक्षेप च नंदनादौ स एव देवो जिनबिंब एषः ॥ २ ॥

जिनपरित्यक्तवस्त्रभूषणानामिंद्रकृतार्चननंदनादिदिव्यस्थानस्थापनरूपसंकल्पेन विमुक्तकंकणेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

---

१० 'श्रीमद्बोधेति' हा श्लोक ह्मणून पुष्पांजलि अर्पण करावी आणि मोठ्या भक्तीनें श्रीजिनाला नमस्कार करावा.

१ 'यस्येति', हा श्लोक ह्मणून भगवंताच्या केशांची इद्रांनी पूजा केली व रत्नकरंडकांत ठेऊन क्षीरसमुद्रांत त्यांचे क्षेपण केलें हा संकल्प करून प्रतिमेच्या पुढें पुष्पाक्षताक्षेपण करावें.

२ 'येनेति' हा श्लोक म्हणून जिनेश्वरानें त्यागलेल्या वस्त्राभूषणांची इंद्रानें पूजा केली, नंदनवन वगैरे दिव्यस्थानीं ती ठेविली असा संकल्प करून जिनप्रतिमेच्या सोडलेल्या कंकणावर पुष्पाक्षताक्षेपण करावें.

य: सर्वसावद्यनिवृत्तिरूपं चारित्रमाद्यं विगतप्रमादम् ॥
आसेदिवान्सिद्धगुणानुरक्तः स एव देवो० ॥
सामायिकचारित्रातिशयस्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ३ ॥
यदा तु सामायिकमापवृत्तं तदा मनःपर्ययतुर्यबोधम् ॥
अतश्चतुर्ज्ञानविराजितो यः स एव देवो० ॥
मतिश्रुतावधिमनःपर्ययाख्यज्ञानचतुष्टयस्थापनाय चतुर्वर्तिदीपावतरणं विदध्यात् ॥ ४ ॥
नमोस्तु ते स्वानुभवैकतान नमोस्तु सामायिकवृत्त तुभ्यम् ॥
नमोस्तु ते बोधचतुष्टयाढ्य नमोस्तु ते कायममत्वमुक्त ॥

इदमुक्त्वा इंद्रः पंचांगप्रणामं कुर्यात् ॥ ततो यष्टृप्रभृतिभव्यजनास्तां प्रतिमां विविधार्चनैरभ्यर्च्य चतुर्वर्तिदीपावतरणं कृत्वा पंचांगप्रणामं कुर्यात् ॥ ५ ॥

सिद्धचारित्रयोगीशशांतिभक्तीः ससंघकाः ॥

---

३ 'यः सर्वेति' हा श्लोक म्हणून सामायिकचारित्राची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पाक्षत क्षेपण करावें.

४ 'यदेति' हा श्लोक म्हणून जिनेश्वरास मति, श्रुति, अवधि व मनःपर्यय अशीं चार ज्ञानें प्राप्त झाली असा संकल्प करून प्रतिमेवरून चार दिवे ओवाळावेत.

५ 'नमोस्त्विति, हा श्लोक म्हणून इंद्रानें प्रतिमेला पंचांग नमस्कार करावा. तदनंतर यजमान वगैरे भव्य जीवांनीं प्रतिमेचें नानाप्रकारें पूजन करून चार दिवे ओवाळावें व पंचांग प्रणाम करावा.

६ 'सिद्धेति, हा श्लोक म्हणून चतुर्विध संघासहित इंद्र व प्रतींद्रांनीं दीक्षाग्रहण कल्याणान्या

दीक्षाग्रहणकल्याणक्रियाः कुर्वन्तु याजकाः ॥ ६ ॥

यः स्वं परं साधु तथैव जानन्नुग्रैस्तपोभिस्तु हठाद्विपाकम् ॥
नीत्वाशतः शातयति स्म पापं तस्मै नमो घोरतपोजुषेऽस्मै ॥ १ ॥
आमुक्ति वर्धेत यथा तथैव पपौ विशुद्धिप्रभवं प्रभूतं ॥
स्वसंविदानंदसुधारसं यः ॥ तस्मै नमो घोरतपोजुषेऽस्मै ॥ २ ॥

एतद्द्वयं पठित्वा विशिष्टतपोनुष्ठाननिष्ठाप्रतिष्ठार्थं प्रतिमोपरि पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

सर्वे देवाः समाहूताः शिष्टार्हत्प्रभुपूजने ॥
इष्टमस्माकमापाद्य तुष्टा यातु यथाक्रमम् ॥ ३ ॥

ओं जिनपूजनार्थं समाहूता देवाः सर्वे विहितमहामहाः स्वस्थानं गच्छत २ जः जः जः

वेळीं सिद्धभक्ति, चारित्रभक्ति, योगिभक्ति व शांतिभक्ति या क्रिया कराव्यात.

१–२ 'यः स्वमिति' 'आमुक्ति इति च' हे दोन श्लोक म्हणून भगवंतांनीं [illegible] तप केलें याचा संकल्प करा. त्याकरिता प्रतिमेवर पुष्पाक्षता टाकाव्यात. ज्याने [illegible] आत्म्याचें व परपदार्थांचें स्वरूप जाणिलें, ज्यानें तपोद्वारें कर्मप्रकृतीला उदयांत आणून त्यांचा नाश केला त्या घोर तप करणाऱ्या जिनाला नमन असो. आत्म्याच्या विशुद्धतेनें वाढलेलें आत्मानंदामृत मोक्षप्राप्ति होईपर्यंत ज्यानें प्राशन केलें त्या जिनाला नमन केलें.

३ 'सर्वे देवाः' हा श्लोक म्हणून जिनपूजनासाठीं बोलाविलेल्या सर्व देवांनो आपण जिनाची पूजा करून आपल्या स्वस्थानीं जाः अशा प्रार्थना [illegible] म्हणून [illegible] पुष्पाक्षता क्षेपण करून सर्व देवांचें विसर्जन करावें.

इति विसर्जनमंत्रोच्चारणेन यागमंडले पुष्पांजलिं विकीर्य देवान्विसर्जयेत् ॥

प्रक्षिणदोषमलमिद्धनिजप्रकाशं ॥ लोकैकभूषणमहो निजदिव्यरत्नम् ॥
मुक्तिश्रियः सपदि संवदनं विधातुं ॥ पूज्यं प्रपूज्य हृदये निदधे भवन्तं ॥

अनेन परब्रह्माध्यात्ममध्यासयेत् ॥ ४ ॥

यो लोकैकशिखामणिर्यमनिशं ध्यायन्ति योगीश्वरा : ॥
येनादर्शि समस्ततत्वममरा यस्मै नमस्कुर्वते ॥
यस्मान्नास्त्यपरो हितास्त्रिजगते यस्यैव युक्ताक्षता ॥
यस्मिन्केवलबोधभानुरुदितः सोऽव्याज्जिनोयं जगत् ॥ ५ ॥

ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं श्रीं नमः परमशाताय सर्वलोकैकशांतिर्भवतु स्वाहा ॥ शांतिधारा ॥ ३ ॥

अर्चामग्रे प्रनृत्यत्कलशयुतवधूमग्रभृंगारनिर्यद्—
वाधोरापूतधात्रीं बहुतरविभवामादरेणानुयाताः ।

---

४ 'प्रक्षीणदोषेति' हा श्लोक म्हणून परब्रह्म अशा जिनेश्वरास आपल्या आत्म्याच्या ठिकाणीं स्थापन करावें.

५ 'यो लोकेति' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून शांतिधारा सोडावी. सर्व जगताचें जिनेश्वर कल्याण करो, असें म्हणून शांतिधारा सोडावी.

६ 'अर्चामिति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून जिनमंदिरास शान्त्यर्थ तीन प्रदक्षिणा कराव्यात. प्रतिमेच्या पुढें कलशयुक्त सुवासिनी स्त्री नृत्य करीत असतां व भृंगारांतील जलानें पुढील जागा पवित्र करून

सर्वाशाः पूरयंतो बलिमनुमुखराः सर्वधान्यैश्च लाजैः ॥
सत्पुष्पैरक्षतौघैर्जिननिलयमिमे त्रिः परीयाम शान्त्यै ॥ ६ ॥

ओं अर्हद्भ्यो नमः ।

प्रमादाज्ञानदर्पाद्यैर्विहितं विहितं न यत् ॥
जिनेंद्रास्तु प्रसादात्ते सकलं सकलं च तत् ॥

क्षमापणपूर्वकं पंचांगप्रणामः ॥ ७ ॥

मोहध्वातविदारणं० । भूयात्पुनर्दर्शनम् ॥ इति गमनाप्रच्छनम् ॥ ८ ॥
इत्थं सौधर्मशक्रप्रभृतिसुरवरा यां जिनेंद्रस्य साक्षात् ॥
चक्रुर्दीक्षाग्रहाख्योत्सवविषयमहाश्चर्यकल्याणपूजाम् ॥
तामारोप्यात्र बिंबे विधिवदिहकृता शक्तितो भूरिभक्त्या ॥
भुक्त्यै मुक्त्यै च यष्टृप्रभृतितनुभृतामस्तु कल्याणपूजा ॥

आदरानें त्या प्रतिमेच्या मागून सर्व भव्यानीं जावें. सर्वांच्या इच्छा पूर्ण करून फुलें व अक्षतासहित जिनमंदिरास भव्यानीं तीन प्रदक्षिणा घालाव्यात.

७ 'प्रमादेति' श्लोक म्हणून क्षमा मागून पंचांग नमस्कार करावा.

८ 'इत्थमिति, या प्रमाणे इंद्रानें दीक्षाग्रहण विधि जिनेश्वराचा केला होता. तो विधि या जिनप्रतिमेमध्यें आरोपून त्याचा सर्व प्रकार आम्ही येथें केला. हा दीक्षाकल्याणविधि इंद्र, यजमान वगैरेना नानाप्रकारचे भोग देणारा व मोक्ष देणारा होवो

इष्टप्रार्थनाय पुष्पांजलिः ॥

इत्थं निधत्ते जिनपुंगवस्य निष्क्रांतिकर्मोत्सवसंविधिं यः ॥
निष्कान्तिकर्मोत्सवमाशु यास्यत्यमुत्र नूनं स हि धर्मनेमिः ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि
निष्क्रमणकल्याणविधिर्नाम दशमः परिच्छेदः ॥ श्रीः ॥ श्रीः ॥ श्रीः ॥

९ 'इत्थमिति, या प्रमाणें जो दीक्षाकल्याणिकाचा हा विधि करितो तो परलोकीं धर्मरूपी रथाची धाव बनून दीक्षाकल्याणिकाच्या विधीस प्राप्त होतो.

या प्रमाणें नेमिचद्र देवांनी रचिलेल्या प्रतिष्ठातिलक नांवाच्या ग्रंथांतील निष्क्रमण कल्याणिक विधिवर्णनाचा दहावा अधिकार संपला.

एकादशः परिच्छेदः ।

अथ केवलज्ञानकल्याणम् ।

अथांकुरार्पणादिनान्नवमे दिवसे दिवा ॥
केवलज्ञानकल्याणं विदधीत यथाविधि ॥ १ ॥
तत्रादौ व्यासतो यागमंडलस्य समर्चनम् ॥
तदग्रस्थापिते पीठे प्रतिमास्थापनं ततः ॥ २ ॥
आव्हानादिविधिः स्वर्णशलाकाविनिवेशनम ॥
कल्याणपंचकारोपः संस्कारारोपणं ततः ॥ ३ ॥
मंत्रन्यासविधिः पश्चात्प्रतिष्ठाहोमसविधिः ॥

१ अंकुरारोपण दिवसापासून नवव्या दिवशीं दिवसा प्रतिष्ठाशास्त्रोक्तविधीनें केवलज्ञानकल्याणाचा विधि करावा.

२ प्रथमतः या मंडलाचें विस्तारानें पूजन करावें. तदनंतर यागमंडळाच्या पुढें स्थापिलेल्या सिंहासनावर प्रतिमास्थापन करावें.

३ आव्हान वगैरे करून पादपीठ व सिंहासन या दोघांच्या मध्यभागीं सोन्याच्या सळईची स्थापना करावी. यानंतर पंचकल्याणिकाचें व संस्कारांचें आरोपण करावें.

४ तदनंतर मंत्राक्षरें लिहिण्याचा विधि आणि प्रतिष्ठाहोमविधि करावा. या वेळीं गंधयंत्राचें आराधन

तत्काले गंधयंत्रस्याराधनं कुसुमैर्जपः ॥ ४ ॥
प्रतिष्ठातिलकन्यासस्ततः स्यादधिवासना ॥
अथ स्वस्त्ययनं चाशीर्दानं वृक्षनिवेशनम् ॥ ५ ॥
नयनोन्मीलनं गंधलेपनं गुणरोपणम् ॥
न्यासो दशातिशीतीनां समवादिसृतेरपि ॥ ६ ॥
दिव्यातिशयसंकल्पः प्रातिहार्यप्रकल्पनम् ॥
लांछनस्थापनं यक्षयक्षीस्थापनमन्वतः ॥ ७ ॥
कल्याणपंचकारोपः कंकणस्य विमोचनम् ॥
साक्षात्कृतीर्जिनेंद्रस्य श्रीमुखोद्घाटनं ततः ॥ ८ ॥

आणि फुलांनी जप करावा.

५ तदनंतर प्रतिष्ठातिलक लावण्याचा विधि व अधिवासन विधि हे करावेत. स्वस्त्ययनविधि, आशीर्वाददान विधि, व वृक्षस्थापन हे विधि करावेत.

६ डोळे उघडणें, [नयनोन्मीलन विधि] गंधलेपन, गुणांचें आरोपण व दहा अतिशयांचें स्थापन व समवसरणरचना हा विधि करावा.

७ दिव्य अतिशयांचा संकल्प, आठ प्रातिहार्यांची रचना, लांछनस्थापन, यक्ष व यक्षी स्थापन हा विधि करावा.

८ कल्याण पंचकाचें आरोपण, कंकणमोचन, जिनेंद्राचा साक्षात्कार, व श्रीमुखोद्घाटन हे विधि करावेत

अर्घ्यपुष्पांजलिश्चाशीः शांतिधारास्तुतिर्मुदा ॥
अर्थन्यासादिकं यष्टुः सहस्राख्यादिभिः स्तुतिः ॥ ९ ॥
संगीतं केवलज्ञानकल्याणस्योचितक्रिया ॥
पूजा मुनीनां गंधाद्यैर्भव्यसंघस्य तर्पणम् ॥ १० ॥
समासविधिना यागमंडलस्य समर्चनम् ॥
द्वारपालबलिर्ब्रह्मबलिर्दिक्पालसद्बलिः ॥ ११ ॥
ग्रामसंबंधिनां ब्रह्मादिक्पालानां बलिस्ततः ॥
विहारघोषणापूर्वं विहारस्त्रिजगत्प्रभोः ॥ १२ ॥
कुंभैरष्टशतेनाभिषेकश्चैकादशार्चनम् ॥
विसर्जनं निर्जराणामध्यात्माध्यासनं विभोः ॥ १३ ॥

९ अर्घ्य, पुष्पांजलि आशीर्वाद, शांतिधारा, स्तुति, इंद्राकडून सहस्र नामस्तुति हे करावेत.

१० तदनंतर संगीत ह्मणजे गायन वाद्य व नृत्य हे करावें. केवलज्ञान कल्याणाला योग्य अशी क्रिया करावी. मुनीचें पूजन करून गंध, अक्षता, फळें, तांबूल इत्यादिकांनी भव्यसंघाचें तर्पण करावें.

११—१३ संक्षेपानें यागमंडलाचें पूजन करून द्वारपालबलि, ब्रह्मबलि, व दिक्पालबलि हे करावेत. तदनंतर ग्रामसंबंधी ब्रह्मबलि व दिक्पालबलि हा विधि करावा. तदनंतर विहारघोषणा करून तीर्थंकराचा विहार करावा. ८०० कुंभांनी अभिषेक व एकादशार्चन विधि करावा देवांचें विसर्जन व प्रभूला हृदयामध्यें

शांतिधारा ततः शान्तिबलिकर्म क्षमापणम् ॥

गमनाप्रच्छनं पश्चात्कृतकर्मफलार्थना ॥ १४ ॥

इति प्रातिष्ठादिवसाक्रियाक्रम उदीरितः

तत्तत्कर्मविशेषस्तु प्रयोगे प्रतिपाद्यते ॥ १५ ॥

अथ केवलज्ञानकल्याणविधानमनुवर्णयिष्यामः ॥

तत्रादौ पूर्ववन्मूलवेद्यां प्रतिष्ठायंत्राराधनां निष्ठाप्य तत्कल्याणमेवं विदध्यात् ॥

पीठत्रयाग्रविलसद्धरिपीठकल्पं सद्वेदिकोपरि तटे निदधामि पीठं ॥

प्रक्षालयामि शुचिभिः सलिलैः पटेन प्रच्छादितेत्र निदधेक्षतपुष्पदर्भान् ॥

ओं ह्रीं अर्हं क्ष्मं ठ ठ श्रीपीठस्थापन करोमि स्वाहा ॥ श्रीपीठस्थापनं ॥ ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः नमोर्हते भगवते श्रीमते पवित्रतरजलेन पीठप्रक्षालनं करोमि स्वाहा पीठप्रक्षालनम् ॥ तत्पीठोपरि प्रागग्रवस्त्राच्छादनम् ॥ ओं ह्रीं दर्पमथनाय नमः सकुसुमाक्षतरत्नहेमदर्भ-

---

१४–१५ तदनंतर शांतिधारा, शांति, बलिक्रिया, व क्षमा मागणें हे विधि करावे. जाण्याविषयीं विचारणें व केलेल्या क्रियाचें फल मागणें हे विधि करावे याप्रमाणें या प्रतिष्ठादिवसांच्या क्रियेचा क्रम दाखविला. आतां या सर्व विधींचा प्रयोग दाखवितो.

(१) 'तत्रादौ इति' आतां केवलज्ञानकल्याणाचा विधि मांगण्यापूर्वीं प्रथम मूलवेदीवर प्रतिष्ठायंत्राराधनविधि समाप्त करून केवलज्ञानकल्याणिक विधि या प्रमाणें करावा :—

'पीठयंत्रेति' वेदिकेवर सिंहासन ठेऊन तें पवित्र पाण्यानें धुवावें तदनंतर त्याच्यावर नवीन वस्त्र आच्छादावें.

स्थापनम् ॥ १ ॥ स्वच्छैस्तीर्थ० ॥ पीठं समभ्यर्चये ॥ ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राय स्वाहा ॥ पीठार्चनम् ॥

अथ जिनपतिबिंबे कर्म निष्क्रांतियोग्यं
विधिवदिह विधायाशेषमानयि भूयः ॥
तमितरजिनबिंबैराचितां मूलवेदीं
तदुपरि निहतेऽस्मिन्विष्टरे स्थापयामः ॥

इदमुक्त्वा दीक्षाग्रहणमंडपास्थितजिनबिंबाग्रे पुष्पांजलिं विकीर्य तान्बिंबान्नीत्वा मूलवेदीयंत्रोपरिस्थापितपीठे स्थापयेत् ॥ २ ॥

इमं मंत्रं पठेत् ॥

ओं यस्य भाक्तिवशतास्त्रिदशैः समस्तकल्याणपूजनविधिर्विदधे समस्तैः ॥
तं वेदिकोपारेमपीठतले सुवस्त्रप्रच्छादिते जिनपतिं विनिवेशयामि ॥ ३ ॥

'ओं ऱ्हीं दर्पमथनाय ' हा मंत्र म्हणून फुलें, अक्षता रत्नदर्भ यांची त्याच्यावर स्थापना करावी. 'स्वच्छै' हा श्लोक व मंत्र म्हणून पीठाचें पूजन करावें

२ 'अथेति ' हा श्लोक म्हणून दीक्षाग्रहणमंडपांत असलेल्या जिनबिंबान्या पुढें पुष्पांजलि क्षेपण करून त्या जिनप्रतिमा नेऊन मूल वेदीच्या यंत्रावर स्थापलेल्या पीठावर ठेवाव्यात. तदनंतर.

३ 'ओं यस्येति ' हा श्लोक व आव्हान स्थापन आणि सन्निधीकरणाचे मंत्र म्हणावे. या श्लोकाचा अभिप्रायः–भक्तिनें सर्व देवांनीं ज्याचीं सर्व कल्याणिकें केलीं त्या जिनपतिला वस्त्राच्छादित सिंहासनावर मी स्थापितो.

श्रीमुख्यदेवीषु जगत्रयांबामुपासमानासु सदा द्विरष्ट– ॥
स्वप्नावसानेऽत्र दिवोवतीर्णः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥ ४ ॥
गर्भावतरणकल्याणस्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

अथ जन्माभिषेककल्याणमालारोपणम् ॥

ज्ञात्वा घटादिनादैर्मुदितममराः कल्पजाद्याः समीयुः ॥
शच्यानीयार्पितं यं सुररदनिगतः स्वांकमारोप्य नीत्वा ॥
मेरौ संस्नाप्य दुग्धांबुधिविमलजलैर्भूषयित्वा जनन्याः ॥

लिक्षेपण करावें.

'स्वप्ना' श्लोकांचा सारांश:—सोळा भावनांच्या चिंतनानें तीर्थंकरनामकर्माचा बंध झाल्यानंतर जो स्वर्गांत इंद्रपदाच्या सुखांचा अनुभव घेऊन भूतलावर अवतरण्यास उन्मुख झाल्यावर पंधरा महिने इंद्राच्या आज्ञेनें कुबेरानें तीर्थंकराच्या पित्याच्या घरीं रत्नांची वृष्टि केली. गुह्यक नावाच्या देवांनीं सुंदर मंदार पुष्पांची वृष्टि केली. सुगंध वारा वाहूं लागला. देवांनीं नाना वाद्यें वाजविलीं श्री ह्री वगैरे देवींनीं मातेची येऊन उपासना केली. मातेला सोळा स्वप्नें पडल्यावर जो गर्भांत आला तो हा जिन आहे. असा संकल्प करून प्रतिमेवर पुष्पांजलिक्षेपण करावें.

९ 'ज्ञात्वेति' हा श्लोक ह्मणून जन्माभिषेक कल्याणाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पांजलिक्षेपण करावें स्वर्गवासी ज्योतिर्वासी इत्यादि देवांच्या विमानामध्यें घंटानाद, सिंहनाद वगैरे झाल्यावर देव पितृगृहीं आले. इंद्राणीनें जिनबालकास इंद्राजवळ दिलें. त्यानें जिनाला ऐरावत हत्तीवर आपल्या मांडीवर घेऊन मेरुप-

संयोज्येंद्रः सिषेवे सुरजनविनियोगोपभोग्यः स एषः ॥
जन्माभिषेककल्याणस्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ ५ ॥

अथ निष्क्रमणकल्याणमालारोपणम् ॥

स्वर्भूगोचरयोग्यभोग्यसुलभ संत्यज्य राज्यं वशी ॥
यो लौकांतिकसंस्तुतः सुरकृतस्नानोत्सवालंक्रियः ॥
आरुढः शिबिकां नरांचरचरामर्त्यैश्चगोढां वनं ॥ ६ ॥
गत्वादाय तपस्तदा स्म लभते तुर्यां धियं सोऽस्त्वयं ॥
निष्क्रमणकल्याणस्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

अथ केवलज्ञानकल्याणमालारोपणम् ॥ ६

र्वतावर नेले. तेथें क्षीरसमुद्राच्या पाण्यानें त्याचा अभिषेक करून देवाना जिनाच्या सेवेमध्यें ठेविलें. जिनाला अलंकृत करून मातेजवळ आणून दिलें. तोच हा जिन आहे असा संकल्प प्रतिमेवर करावा.

दीक्षाकल्याणमालारोपण

६ 'स्वर्भूगोचरेति' हा श्लोक म्हणून दीक्षाकल्याणाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पांजलिक्षेपण करावें या श्लोकाचा सारांश:— स्वर्गीय व भूतलावरील योग्य भोग्य पदार्थांचा उपभोग घेऊन ज्यानें राज्यत्याग केला. ज्याची लौकांतिकांनीं स्तुति केली. देवांनीं ज्याचा अभिषेक करून वस्त्रालंकारांनीं भूषित केलें. जो पालखींत बसून वनांत गेला व ज्यानें दीक्षा घेऊन चतुर्थ ज्ञानाची प्राप्ति करून घेतली तोच हा जिनेश्वर आहे. असा प्रतिमेत संकल्प करावा.

तिष्ठन्गुणस्थानचतुष्टये संदृष्ट्यादिकेतोऽपि च धर्म्ययोगात् ॥
अयत्नवीतामनुजत्रयायुर्यो मोहसप्तप्रकृतीर्निहन्ति ॥ ७ ॥
ततः क्षायिकसद्दृष्टिः क्षपकश्रेणिमाश्रयन् ॥
गुणस्थाने सप्तमेऽधः प्रवृत्तकरणं भजन् ॥ ८ ॥
अष्टमेऽपूर्वकरणं अनिवृत्यादिकं पुनः ॥
नवमे लभते स्थाने स्थानेऽ त्रैवाद्यभागके ॥ ९ ॥
साधारणस्थावरसूक्ष्मतिर्यगायुर्द्वयोद्योतननारकानुः ॥
द्व्यातपानादिमशुक्लकेन निद्रात्रयं जातिचतुष्टयं च ॥ १० ॥
अष्टौ कषायानथ तद्द्वितीये तृतीयके क्लैब्यमथो तुरीये ॥
स्त्रीवेदमग्रे तु हसादिषट्कं प्रक्षिप्य पुंवेद उदीचि तद्वत् ॥ ११ ॥
क्रोधं च मानं निकृतिं च लोभं षट्कादिके संज्वलनस्वरूपम् ॥

' तिष्ठन्निति ' इत्यादि सहापासून अठरा श्लोक ह्मणून केवलज्ञानकल्याणाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पांजलिक्षेपण करावें. या श्लोकाचा सारांशः— अविरतसम्यग्दृष्ट्यादि चार गुणस्थानापैकीं कोणत्याही गुणस्थानांत सम्यग्दर्शनघातक अशा सात प्रकृतिंचा–अनंतानुबंधि क्रोध, मान, माया व लोभ आणि मिथ्यात्व, सम्यग्मिथ्यात्व व सम्यक्त्व यांचा नाश झाल्यानें क्षायिक सम्यग्दर्शन प्राप्त होतें. तीर्थंकराच्या देवायु, नरकायु व तिर्यंचायूंचा प्रयत्नावांचून नाश झालेला असतो. क्षायिकसम्यग्दृष्टि असे तीर्थकर क्षपणश्रेणीचा आश्रय करून सातव्या गुणस्थानात अधःकरणाची प्राप्ति करून घेतात. आठव्या गुणस्थानाचें अपूर्वकरण हे नांव आहे. यात

लोभंच तं बादरकिट्टिक्लृप्त्या स्थाने तु सूक्ष्मादिकसांपराये ॥ १२ ॥
लोभं ततः क्षीणकषायसंज्ञे पदे सनिद्रा प्रचलामुपान्ते ॥
अंते तु घातित्रितयं परेण शुक्लेन योर्हन्क्षपयेत्स एषः ॥ १३ ॥
द्रव्याणां निजमर्थपर्ययमय भावाणुकं वा नयैः ।
ध्यायन्नेव चिराद्वितर्कबलतो स्थित्या पृथक्त्वेन यः ॥
अर्थव्यंजनयोगसंक्रमवता चित्तेन मोह क्षिपे-
द्वालः कुंठकुठारकेन कुटमुच्छिंदन्निवैषोऽस्तु सः ॥ १४ ॥
निर्जित्याजेयमोहं समधिगतयथाख्यातचारित्रराज्यः ॥
स्वात्मैकालबिपूर्वश्रुतमयगतवीचारमद्ध्याननिष्ठः ॥

अपूर्व करणांची प्राप्ती होते. नवव्या गुणस्थानाचे अनिवृत्तिकरण हे नाव आहे. या गुणस्थानाच्या पहिल्या विभागामध्यें साधारण, स्थावर, सूक्ष्म, तिर्यगायु, तिर्यग्गति, उद्योत, नरकायु, नरकगति, आताप, निद्रानिद्रा, प्रचलाप्रचला, स्त्यानगृद्धि, एकेन्द्रियजाति, द्वीन्द्रियजाति, त्रीन्द्रियजाति, चतुरिन्द्रियजाति, या सोळा कर्माचा शुक्लध्यानाने नाश होतो. याच गुणस्थानच्या दुसऱ्या भागांत प्रत्याख्यान व अप्रत्याख्यान क्रोध, मान, माया, लोभ या आठ प्रकृति, तिसऱ्या भागात नपुसक वेद, चौथ्या भागात स्त्रीवद याचा नाश होता व हास्य, रति, अरति, शोक, जुगुप्सा, भय हे सहा नोकषाय, पुंवद स्वरूपाचे वगळून पुंवेदाला संज्वलन क्रोधरूप करणें, क्रोधाला मानरूप करणे मानाला माया रूपकरणें व मायेला लोभरूप करणे अशी स्थिति या ९ व्या गुणस्थानाच्या शेवटच्या भागात होते. दहाव्या गुणस्थानात लोभ सज्वलन अगदी सूक्ष्म होतो म्हणून या गुणस्थानाला सूक्ष्मलोभ किंवा सूक्ष्मसांपराय

शुद्धस्वात्मानुभूतिप्रभवबहुतरानंदमांद्रः स साक्षात ॥
ज्ञानावृत्त्यादिघातित्रितयचलहगेऽत्रास्तु निर्ग्रंथराजः ॥ २५ ॥
प्रक्षीणे घातिजाते निरवधिकमहाबोधदृग्वीर्यसौख्याम् ॥
जीवन्मुक्तिं प्रपन्नो नृसुरमुनिमहास्थानसिंहासनस्थः ॥
यश्चाष्टप्रातिहार्यो निरतिशयचतुस्त्रिंशदुद्यातिशेषः ॥
कुर्वाणो धर्मतीर्थं विहरति स भवान् योगवत्केवलींद्रः ॥ २६ ॥

हे नांव आहे. या गुणस्थानाच्या शेवटी या लोभाचा नाश होतो. पुढे बाराव्या गुणस्थानी उपान्त्य समयीं निद्रा व प्रचला यांचा नाश होतो. व शेवटच्या समयीं दुसऱ्या शुक्लध्यानानें ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, व वीर्यांतराय या तीन घातिकर्मांचा नाश जिनेश्वर करितात. असा संकल्प प्रति ध्यानी करावा. द्रव्याचे पर्याय व आत्मपर्याय यांचा पृथक्त्ववितर्क विचार या शुक्ल ध्यानानें आठ नऊ दहा व अकराव्या गुणस्थानात करिता येतो. या विचाराच्या वेळीं अर्थ—पदार्थ शब्द व योग यांमध्ये परिवर्तन बदल होत असतो. या हळु हळु केलेल्या विचारानें बोथट कुऱ्हाडीनें लाकूड तोडण्यास जसा उशीर लागतो तसा हळु हळु मोहनीय छेदिलें जातें. याप्रमाणें मोहनीय कर्मांचा नाश केल्यानें यथाख्यात चारित्र प्राप्त होऊन शुद्ध आत्मानुभवाच्या आनंदानें हा जिन युक्त होतो. व ज्ञानावरणादि तीन घाति कर्मांची शक्ति येथें अर्थात् या बाराव्या गुणस्थानात सर्व नाहींशी होते. घातिकर्मांचा नाश झाला असतां जिनेश्वरास अनंतज्ञान, दर्शन, वीर्य व सुख प्राप्त होतें. या तेराव्या गुणस्थानात जिनेश्वरास जीवन्मुक्त म्हणतात. देव मनुष्य, मुनि यांच्या सभेत भगवान सिंहासनावर विराजमान होतात. यांना आठ प्रातिहार्य व चौतीस अतिशय प्राप्त होतात, व धर्मतीर्थाचा प्रसार करीत भगवान् विहार करितात.

तीर्थंकरव्यक्तिविशेषसंवित्प्रवृत्तिमुख्यव्यवहारसिद्ध्यै ॥
यल्लक्षणं ते मतमिंद्रमुख्यैस्त्वद्गौरवात्सादरमर्च्यते तत् ॥ १७ ॥
निःश्रेयसार्थैकनिदानभूत त्वत्पादसेवासु सदा नियुक्ते ॥
यदीशयक्षीषु कृतेन येन शक्रादयस्तद्बहु मानयंति ॥
केवलज्ञानकल्याणस्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ १८ ॥

अथ निर्वाणकल्याणमालारोपणम् ॥

अंतर्मुहूर्तायुषि चावशिष्टे सूक्ष्मक्रियाद्यप्रतिपातियोगात् ॥
सूक्ष्मीकरोतु स्वशरीरयोगं यः केवली योगयुतः स एषः ॥ १९ ॥
संघातबंधनरसास्तनवश्च वर्णाः । पंचाथ सुस्वरशुभस्थिरगंधवद्वै ॥
द्वेधाभ्रयानममरायुरिहानुपूर्व्यं संस्थानसंहननकानि तु षट् षडेव ॥ २० ॥

---

१७. प्रत्येक तीर्थंकराचें पृथक् पृथक् ज्ञान व्हावें व त्यांचा वेगळेपणा ध्यानांत यावा ह्मणून इंद्रांनीं लांछनें ठरविलीं आहेत. त्या लांछनांचीं आम्हाकडून आदरानें पूजा केली जाते.

१८ हे जिनेश्वरा, मोक्षप्राप्तीस असाधारण कारण अशा तुझ्या चरणाची सेवा करण्यासाठीं यक्ष व यक्षी यांची इंद्र योजना करीत असतात व त्यांचा ते बहुमान करितात.

१९ 'अंतर्मुहूर्तेति' वगैरे श्लोक ह्मणून निर्वाणकल्याणाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी. जेव्हां अंतर्मुहूर्त आयुष्य उरतें त्यावेळीं भगवान सूक्ष्मक्रियाप्रतिपाति ध्यानाचा आश्रय करून काययोग सूक्ष्म करितात. हें कृत्य सयोग केवलिगुणस्थानांत होतें.

२०–२२ 'संघातेति' या श्लोकाचा अभिप्राय—संघात, ५ बंधन, ५ रस, ५ शरीरें ५ वर्ण, ५ सुस्वर, शुभ, स्थिर,

स्पर्शाष्टकागुरुलघुच्छ्वसितोपघातानादेयनिर्मितिविनिंद्ययशोन्यघाताः ॥
प्रत्येकनीचकुलयुग्ममपूर्णमंगोपांगत्रयान्यतरवेद्यकदुर्भगानि ॥ २१ ॥
एतद्द्विसप्ततिविधाः प्रकृतीरयोगकेवल्युपांतसमये चरमेण शुक्ल—
ध्यानेन संक्षपयति क्षपकाधिपो यः साक्षात्स एव भगवानयमस्तु बिबः ॥ २२ ॥

मर्त्यायुः सुभगं मनुष्यगतिमानुष्यानुपूर्वीयशः—
कीर्ती: पंचखजातिरन्यतरवेद्यं च त्रसं बादरम् ॥
पर्याप्तोच्चकुले च तीर्थकरतादेयं च तिस्रो दश ॥
क्षिप्त्वैताः प्रकृतीस्तदन्तसमये यः सिद्ध्यतीहास्तु सः ॥ २३ ॥
चित्कायं निरपायमाप्य सहजानंदं च येनोज्झितं ॥
विद्युद्दामवदस्तसंहतिवपुस्तल्लज्जयैव स्वयम् ॥

दोन गंध, २ विहायोगति, देवायु, देवगत्यानुप्रायोग्य, ६ संस्थान, ६ संहनन, ८ स्पर्श, अगुरुलघु, उच्छ्वास, उपघात, अनादेय, निर्माण, अयशस्कीर्ति, परघात, प्रत्येक, नीचकुल, अपर्याप्त, अंगोपांग तीन, सातावेदनीय व असातावेदनीय यापैकीं एक, दुर्भग या बाहात्तर प्रकृतिंचा अयोग केवली गुणस्थानाच्या उपांत्य समयांत भगवान नाश करितात.

२३ ‘ मर्त्यायुरिति ’ मनुष्यायु, सुभग, मनुष्यगति, मनुष्यानुपूर्व्य, यशःकीर्ति, पंचेंद्रियजाति, साता असातावेदनीयापैकीं एक वेदनीय कर्म, त्रस, बादर, पर्याप्त, उच्चकुल, तीर्थंकरत्व, या तेरा प्रकृतींचा अयोगकेवली गुणस्थानाच्या शेवटच्या समयांत भगवान् नाश करितात.

२४ ‘ चित्कायमिति ’ अविनाशी ज्ञानरूपी शरीराचा लाभ करून घेऊन भगवंताने आपलें परमौदारिक शरीर

कृत्वा निक्रियर्योद्धचंदनमुखैर्म्नींद्रमौल्याग्निना ॥
संस्कृत्यानुधर्गति भस्म भवनामर्त्याः स जीयाज्जिनः ॥ २४ ॥
विजितसकलकर्मा निर्मलध्यानयोगात् ॥
अधिगतजगदग्रः सोर्ध्वयानः स्वभावात् ॥
गुणनिधिरथ लब्ध्वा लोकचूडामणित्वं ॥
सहजसुखसुतृप्तो भाति योऽयं स नोऽव्यात ॥ २५ ॥
निर्वाणकल्याणस्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

इति कल्याणपंचकस्थापनम ॥

अथ संस्कारमालारोपणम् ॥

सद्दृष्टिलाभाद्यपवर्गलक्ष्मीपर्यंततत्तत्पदसंभवंताम् ॥

सोडून दिलें. त्यावेळी विक्रियेनें देव नवें शरीर निर्माण करून ते अग्नींद्रांच्या मुकुटाग्नीनें जाळतात व त्याचें भस्म आपल्या अंगाला लावतात. असा तो जिनेश्वर विजयी होवो.

२५ ‘ विजितेति ’ ज्यानें निर्मल ध्यानानें सर्व कर्मे जिंकिली. जो गुणसंपन्न होऊन स्वाभाविक ऊर्ध्वगतीने लोकाग्रीं विराजमान झाला व स्वाभाविक सुखानें जो तृप्त झाला तो हा जिन आमचें रक्षण करो. हे सर्व श्लोक म्हणून निर्वाणकल्याणाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

याप्रमाणें पंचकल्याणिकांची स्थापना झाली.

आतां संस्कारमालांचें आरोपण.

१ ‘ सद्दृष्टिरिति ’ सम्यग्दर्शनाच्या लाभापासून मोक्षलक्ष्मीच्या प्राप्तीपर्यंत जीं जीं पदें मिळतात त्या त्या

संस्कारमाला निदधेष्टचत्वारिंशन्मितामत्र जिनेंद्रबिंबे ॥ १ ॥
संस्कारमालारोपणप्रतिज्ञापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥
प्रवर्द्धमानामलदर्शनस्य निर्बाधबोधस्य सदा सबीजः ॥
पवित्रचारित्रविधेः क्रमेण संस्कार एषोत्र चकास्तु बिंबे ॥ २ ॥
ओं ह्रीं अयं सम्यग्दर्शनसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ १ ॥

एतदर्थारोपणपरायणांतःकरणः पठित्वा प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् । एवमुत्तरत्र सर्वत्र संस्कारारोपणमंत्रांते पृथक् पृथक् पुष्पांजलिं कुर्यात् ॥ ओं ह्रीं सम्यग्ज्ञानसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ २ ॥ ओं ह्रीं सम्यक्चारित्रसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ ३ ॥

द्विषट्प्रकारोग्रतपोभरस्य चतुर्विधाराधनगोचरत्वात् ॥
विशिष्टवीर्यस्य चतुर्विधस्य संस्कार एषोऽत्र• ॥ ३ ॥
ओं ह्रीं अयं बाह्याभ्यंततपःसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ ४ ॥

पदामध्यें होणाऱ्या ४८ संस्कारांची स्थापना करण्याची प्रतिज्ञा करण्याकरितां जिनबिंबावर पुष्पांजलि द्यावी.

२–३ 'प्रवर्धेति' हा श्लोक म्हणून निर्मल सम्यग्दर्शन, निर्बाध ज्ञान व पवित्र आणि निर्दोष चारित्र या रत्नत्रयांचा जिनबिंबावर संस्कार 'ओं ह्रीं अयं सम्यग्दर्शनसंस्कार' वगैरे तीन मंत्र म्हणून करावा.

४ 'द्विषडिति' हा श्लोक म्हणून चार प्रकारच्या आराधनांना विषय असलेल्या अभ्यंतर तप व बाह्य तप यांचा व चार प्रकारच्या विशिष्ट वीर्यांचा संस्कार जिनबिंबावर करावा.

ओं ऱ्हीं चतुरंगवीर्यसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ ५ ॥

गुप्तित्रयस्याथ सपंचभेदसम्ित्युपेतस्य विशद्धिहेतोः ॥
मतेत्र मात्राष्टकसंज्ञितस्य सस्कार० ॥ ६ ॥

ओं ऱ्हीं अयं अष्टमातृमंडलप्रवेशसंस्का : इह र्हति स्फुरतु स्वाहा ॥

भैक्षेर्यकावान् शयनासनागव्युत्सर्गचेतोविनयेपु सम्यक् ॥
शुद्धे विशुद्ध्यष्टकसंचितायाः ॥ संस्कार० ॥

ओं ऱ्हीं अयं शुद्ध्यष्टकावष्टंभसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ ७ ॥

परीषहाघोर्जितनिर्जयस्य त्रियोगजासंयमवर्जनस्य ॥
कृतादिजा संयमसंहतेश्च संस्कार० ॥

ओं ऱ्हीं अयं अशेषपरीषहजयसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ ८ ॥

ओं ऱ्हीं अयं त्रियोगासंयमनिवृत्तिशीलतासंस्कार इहार्हति० ॥ ९ ॥

ओं ऱ्हीं अयं त्रिकरणासंयमनिवृत्तिशीलतासंस्कार इहार्हति० ॥ १० ॥

---

५ ‘गुप्तित्रयस्येति’ हा श्लोक म्हणून चारित्रविशुद्धीला कारण असलेल्या पांच समिति व तीन गुप्ति यांचा जिनबिंबावर संस्कार करावा. गुप्ति व समिति यांना अष्टमातृका असें नांव आहे.

७ ‘भैक्षेति’ हा श्लोक म्हणून जिनबिंबावर भिक्षाशुद्धि, ईर्याशुद्धि, शयनासनशुद्धि, अंगशुद्धि, व्युत्सर्गशुद्धि, चेतःशुद्धि, विनयशुद्धि व वाक्यशुद्धि या आठ शुद्धींचा संस्कार करावा.

८–१० ‘परीषहेति’ हा श्लोक म्हणून परीषहजयसंस्कार, त्रियोगापासून अर्थात मन वचन शरीर यापासून असंयम दूर करणें हा संस्कार व कृत, कारित आणि अनुमोदनांनीं असंयमापासून दूर राहणें असे तीन सं-

प्राणेंद्रियाः संयमशीलनस्य दशप्रकारस्य तु शीलनस्य ॥
पंचेंद्रियाणां दृढनिश्चयस्य संस्कार० ।
ओं ऱ्हीं अर्यं दशसंयमत्रिशीलतासंस्कार इहार्हति ॥ ११ ॥
ओं ऱ्हीं पंचेंद्रियजयशीलतासंस्कार इहार्हति ॥ १२ ॥
अनादिसंवृत्तदुरंतसंज्ञाचतुष्टयस्यातिविनिग्रहस्य ॥
दशप्रभेदोत्तमधर्मवृत्त्या संस्कार० ॥
ओं ऱ्हीं अर्यं चतुःसंज्ञानिग्रहशीलनासंस्कार इहार्हति ॥ १३ ॥
ओं ऱ्हीं अर्यं दशधर्मधारणसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ १४ ॥
अष्टादशाश्लिष्टसहस्रमानशीलावलेर्लक्षचतुष्कभाजाम् ॥
अशीतिलक्षामितसद्गुणानां संस्कार एषोत्र चकास्तु बिंबे ॥
ओं ऱ्हीं अर्यं अष्टादशशीलसहस्रसंस्कार इहार्हति ॥ १५ ॥

स्कार जिनबिंबावर करावेत.

११–१२ 'प्राणेंद्रियेति' हा श्लोक म्हणून सहा प्राणेंद्रियासंयमाचा व पांच इंद्रियांचा पराभव करणे असे दोन संस्कार जिनबिंबावर करावे.

१३–१४ 'अनादि' हा श्लोक म्हणून आहारसंज्ञा, भयसंज्ञा, परिग्रहसंज्ञा व मैथुनसंज्ञा यांचा निग्रह करणे व दशधर्म धारण करणे हे दोन संस्कार करावेत.

१५–१६ 'अष्टादशेति' हा श्लोक म्हणून अठरा हजार शील व ८४ लाख उत्तरगुण यांचा संस्कार श्रीजिन-

ओं ऱ्हीं अयं चतुरशीतिलक्षगुणसंस्कार इहार्हति ॥ १६ ॥

ध्यानस्य धर्म्यस्य मतोऽप्रमत्तवृत्तस्य नैकांततया युतस्य ॥
श्रुतोपयोगस्य दृढस्य बाढं संस्कार० ॥

ओं ऱ्हीं अयं विशिष्टधर्म्यध्यानसंस्कार इहार्हति० ॥ १७ ॥

ओं ऱ्हीं अयं एकांताप्रमत्तचारित्रसंस्कार इहार्हति ॥ १८ ॥

ओं ऱ्हीं अयं अतिदृढश्रुतोपयोगसंस्कार इहार्हति ॥ १९ ॥

अथास्खलत्सत्परिणामजालममुल्कमच्छ्रेण्यधिरोहणस्य ॥
शुद्धेस्तथानंतगुणात्मिकायाः संस्कार० ॥

ओं ऱ्हीं अयं अस्खलितपरिणामश्रेणिसमधिरोहणसंस्कार इहार्हति ॥ २० ॥

ओं ऱ्हीं अयं अनंतगुणशुद्धिसंस्कार ॥ २१ ॥

अथाप्रवृत्तादिकृतेः पृथक्त्ववितर्कवीचारमहासमाधेः ॥
अपूर्वसम्यक्करणस्य तस्य संस्कार० ॥

बिंबावर करावा.

१७–१९ 'ध्यानस्येति' हा श्लोक ह्मणून विशिष्ट धर्म्यध्यानाचा, एकांताप्रमत्तचारित्राचा व अतिशय दृढ अशा ज्ञानोपयोगाचा असे तीन संस्कार जिनबिंबावर करावेत.

२०–२१ 'अथेति' हा श्लोक ह्मणून न ढळणाऱ्या अशा परिणामांनी क्षपकश्रेणीवर आरोहण करणें हा संस्कार व अनंतगुणित परिणामशुद्धि होणें हा असे दोन संस्कार जिनबिंबावर करावे.

ओं ह्रीं अयं अथाप्रवृत्तकरणसंस्कार इहार्हति ॥ २२ ॥
ओं ह्रीं अयं पृथक्त्ववितर्कवीचारध्यानसंस्कार इहार्हति ॥ २३ ॥
ओं ह्रीं अपूर्वकरणसंस्कार इहार्हति ॥ २४ ॥

ततोऽनिवृत्त्याधिकृतेश्च तस्याः कषायकाणामथ बादराणां ॥
निःसारिताकिट्टिकृतेश्च तस्याः संस्कार० ॥

ओं ह्रीं अयं अनिवृत्तिकरणसंस्कार इहार्हति ॥ २५ ॥
ओं ह्रीं अयं बादरकषायकिट्टिकारणसंस्कार इहार्हति ॥ २६ ॥

ततः परं सूक्ष्मकषायकिट्टिकृतेश्च तेषामथ बादराणा ॥
तत्किट्टिनिर्लेपनसंविधेश्च संस्कार० ॥

ओं ह्रीं अयं सूक्ष्मकषायकिट्टिकारणसंस्कार इहार्हति ॥ २७ ॥
ओं ह्रीं अयं बादरकषायकिट्टिकानिर्लेपनसंस्कार इहार्हति ॥ २८ ॥

२२–२४ ' अथाप्रवृत्तेति ' हा श्लोक ह्मणून अथाप्रवृत्तकरण संस्कार, पृथक्त्ववितर्क वीचार ध्यानसंस्कार व अपूर्वकरणसंस्कार करावे

२५–२६ ' तत इति ' हा श्लोक ह्मणून अनिवृत्तिकरण नांवाचा संस्कार व मोठ्या कषायांचें सूक्ष्मत्व करीत जाणें हा संस्कार असे दोन संस्कार जिनबिंबावर करावेत.

२७–२८ ' ततः परमिति ' हा श्लोक ह्मणून सूक्ष्मकषायकिट्टिकारण हा व बादरकषाय किट्टिकानिर्लेपन असे दोन संस्कार श्री जिनबिंबावर करावेत.

ततः क्रमात्सूक्ष्मकषायकिट्टिनिर्लेपनं सूक्ष्मकषायवृत्तम् ॥
इत्येतयोः क्षीणकषायतायाः संस्कार० ॥
ओं ऱ्हीं अयं सूक्ष्मकषायाकिट्टिकानिर्लेपनसंस्कार इहार्हति ॥ २९ ॥
ओं ऱ्हीं अयं सूक्ष्मकषायचारित्रसंस्कार इहार्हेति ॥ ३० ॥
ओं ऱ्हीं अयं क्षीणकषायसंस्कार इहार्हति ॥ ३१ ॥
क्रमाद्यथाख्यातचरित्रमैक्यश्रुताद्यवीचारकशुक्लयोगः ॥
निःशेषघातिक्षय इत्यमीषां संस्कार० ॥
ओं ऱ्हीं अयं यथाख्यातचारित्रसंस्कार इहार्हति ॥ ३२ ॥
ओं ऱ्हीं अयं एकत्वावितर्कवीचारध्यानसंस्कार इहार्हति ॥ ३३ ॥
ओं ऱ्हीं अयं घातिकर्मनिर्मूलनसंस्कार इहार्हेति ॥ ३४ ॥
श्रीकेवलज्ञानदृगुद्भवस्य तीर्थप्रवृत्याख्याविधेः समाधेः ॥
सूक्ष्माक्रियाद्यप्रतिपातिनश्च संस्कार एषोत्र चकास्तु बिंबे ॥

२९–३१ 'ततः क्रमादिति' हा श्लोक ह्मणून सूक्ष्मकषायनिर्लेपन, सूक्ष्मकषायचारित्र व क्षीणकषायचारित्र हे संस्कार जिनबिंबावर करावेत.

३२–३४ 'क्रमादिति' हा श्लोक ह्मणून यथाख्यात चारित्र, एकत्ववितर्क, घातिकर्मविनाश हे तीन संस्कार श्रीजिनबिंबाचें ठिकाणीं करावेत.

ओं ऱ्हीं अयं केवलज्ञानदर्शनोद्भवसंस्कार इहार्हति ॥ ३५ ॥
ओं ऱ्हीं अयं धर्मतीर्थप्रवर्तनसंस्कार इहार्हति ॥ ३६ ॥
ओं ऱ्हीं अय सूक्ष्मक्रियाप्रतिपातिध्यानसंस्कार इहार्हति ॥ ३७ ॥
शैलेश्यनुख्यातकृतेः प्रकर्षकृत्संवरस्यापि च योगकिट्टेः ॥
कृतेश्च निर्लेपनसद्विधेश्च संस्कार० ॥
ओं ऱ्हीं अयं शैलेशीकरणसंस्कार इहार्हति ॥ ३८ ॥
ओं ऱ्हीं अयं परमसंवरसंस्कार इहार्हति ॥ ३९ ॥
ओं ऱ्हीं अयं योगाकिट्टिकाकरणसंस्कार इहार्हति ॥ ४० ॥
ओं ऱ्हीं अयं योगकिट्टिकानिर्लेपनसंस्कार इहार्हति ॥ ४१ ॥
ततः समुच्छिन्नमुखक्रियानिवृत्याख्ययोगस्य सुनिर्जरायाः ॥
निःशेषकर्मप्रकरक्षयस्य संस्कार ॥
ओं ऱ्हीं अयं समुच्छिन्नक्रियानिवृत्तिध्यानसंस्कार इहार्हति ॥ ४२ ॥

३५–३७ 'श्रीकेवलेति' हा श्लोक म्हणून केवलज्ञानदर्शनोत्पत्ति, धर्मतीर्थप्रवृत्ति, व सूक्ष्मक्रियाप्रतिपातिध्यान असे तीन संस्कार जिनबिंबावर करावेत.

३८–४१ 'शैलेश्येति' हा श्लोक म्हणून सर्व शीलांची प्राप्ति, उत्कृष्टसंवराची प्राप्ति, योगकिट्टिकाकरण व योगकिट्टिकानिर्लेपन या चार संस्कारांची श्रीजिनबिंबावर स्थापना करावी

४२—४४ 'ततः इति' हा श्लोक म्हणून समुच्छिन्नक्रिया ध्यानाचा, परमनिर्जरेचा, व संपूर्णकर्मविना-

ओ ऱ्हीं अयं परमनिर्जरासंस्कार इहार्हति ॥ ४३ ॥

ओं ऱ्हीं अयं सकलकर्मनिर्मूलनसंस्कार इहार्हति ॥ ४४ ॥

अनंतदुर्वारदुरंतदुःखसंसारपर्यायपरक्षयस्य

अनंतसिद्धत्वसुपर्ययासेः संस्कार ॥

ओं ऱ्हीं अयं अनादिसंसारपर्यायाविनाशसंस्कार इहार्हति ॥ ४५ ॥

ओं ऱ्हीं अयं अनंतसिद्धपर्यायोपलब्धिसंस्कार इहार्हति ॥ ४६ ॥

अदेहसम्यक्सहजाद्वितीयज्ञानोपयोगैश्वर्योपलब्धेः ॥

तद्वत्सुदृष्टैश्वर्यस्य साक्षात् ॥ संस्कार ॥

ओं ऱ्हीं अयं अशररसहजज्ञानोपयोगैश्वर्यसंस्कार इहार्हति ॥ ४७ ॥

ओं ऱ्हीं अयं अशरीरसहजदर्शनोपयोगैश्वर्यसंस्कार इहार्हति ॥ ४८ ॥

सुदृष्टिलाभादपवर्गलक्ष्मीपर्यंततत्तत्पदसंभवंतीम् ॥

गाचा असे तीन संस्कार जिनबिंबावर करावेत

४५—४६ 'अनंतेति' हा श्लोक ह्मणून अनादिकालच्या संसारपर्यायाचा नाश झाला अशा अभिप्रायाचा व अनंत सिद्धपर्याय प्राप्त झाला याचा अशा दोन संस्काराचे प्रतिमेवर आरोपण करावे.

४७—४८ 'अदेहेति' हा श्लोक ह्मणून शरीररहित असे ज्ञान व दर्शन या उपयोगाची प्राप्ति झाली याचे सूचक असे दोन संस्कार जिनबिंबावर करावेत.

'सुदृष्टिमालेति' हा श्लोक ह्मणून ह्या अठेचाळीस संस्कारमालाची मलाही प्राप्ति व्हावी अशी जिनेश्वराला

संस्कारमालां त्वमितोऽष्टचत्वारिंशन्मितां देव विदेहि नरताम् ॥
इष्टप्रार्थनाय प्रतिमाग्रे पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥
इत्यष्टचत्वारिंशत्संस्कारमालारोपणविधानम् ॥

——:०:——

अथ मंत्रन्यासविधानम् ॥

सालोकलोकत्रितयैकनित्यज्योतिः परब्रह्ममहोदयस्य ॥
साक्षादभिव्यंजनमेव शब्दब्रह्मेति मंत्रानिह तान्न्यसामि ॥
मंत्रन्यासप्रतिज्ञापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलि क्षिपेत् ॥
अआ इति ॰ वर्णौ द्वौ भाले बिंबे न्यसाम्यह ॥
ध्यात्वा शशांकविशदावों मायार्ह रमादिकौ ॥
ओं ऱ्हीं अर्हं श्रींललाटे ॥ २ ॥ दक्षिणतः प्रभृति करेण न्यसेत् ॥

प्रार्थना करावी व पुष्पांजलि क्षेपण करावें.

मंत्रन्यास विधि ॥

'सालोकेति' अलोकासहित त्रैलोक्याम प्रगट करणाऱ्या नित्यज्ञानरूपी ज्योतिला धारण करणाऱ्या परमात्म्याचें वैभव स्पष्ट प्रगट करणारें शब्दब्रह्म आहे. यास्तव त्या शब्दब्रह्माच्या मंत्राचा जिनप्रतिमेच्या अवयवावर मी न्यास करितो. अआ हे दोन वर्ण ओं ऱ्हीं अर्हं या मंत्रासहित श्री जिनेश्वराच्या कपाळावर लिहितो. हे मंत्र हातानें उजवीकडे लिहीत जावें.

इई च दक्षिणे वामे नेत्रे बिंबे न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं हं श्रीं इई दक्षिणेतरनेत्रयोः ॥ ३ ॥ एवं सर्वत्र ॥
उऊ च दक्षिणे वामे कर्णे बिंबे न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं० उउ कर्णयोः ॥ ४ ॥
ऋ ॠ च दक्षिणे वामे बिंबे घ्राणे न्यासाम्यहं ॥
ध्यात्वा शशांकविशदा वों मायार्हं रमादिकौ
ओं ऱ्हीं हं श्रीं ऋ ॠ च नासापुटयोः ॥ ५ ॥
ऌ ॡ च दक्षिणे वामे गंडदेशे न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं ऌॡ गंडयोः ॥ ६ ॥
ए ऐ इति द्वावूर्ध्वाधो दंतपंक्त्योर्न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं ए ऐ ऊर्ध्वाधोदंतपंक्त्योः ॥ ७ ॥

३ 'इई चेति' हा श्लोक ह्मणून प्रतिमेच्या उजव्या व डाव्या नेत्रामध्यें ओं ऱ्हीं हं श्रीं इई असा मंत्र लिहावा याच प्रमाणें प्रतिमेच्या अवयवावर ओं ऱ्हीं हं श्रीं हीं अक्षरें प्रथम लिहून मग त्यांच्या पुढचे मंत्र लिहिण्याचा क्रम करावा.

४ 'उऊ चेति' हा श्लोक ह्मणून उजव्या व डाव्या कानांत ओं ऱ्हीं उऊ हा मंत्र लिहावा.

५ 'ऋॠ चे' हा श्लोक ह्मणून उजव्या व डाव्या नाकपुड्यावर ओं ऱ्हीं हं श्रीं ऋॠ हा मंत्र लिहावा.

६ 'ऌॡ च' हा श्लोक ह्मणून उजव्या व डाव्या गालावर ओं ऱ्हीं ऌॡ हा मंत्र लिहावा.

७ 'एऐ इति' हा श्लोक ह्मणून खालच्या व वरच्या दंतपंक्तीवर ओं ऱ्हीं ए ऐ हा मंत्र लि०

ओ औ च दक्षिणे वामे स्कंधे बिंबे न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं० ओ औ स्कंधयोः ॥ ८ ॥
अं अश्च मस्तके बिंबे जिह्वाग्रे विन्यसाम्यहम् ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं अं मस्तके अः जिह्वाग्रे ॥ ९ ॥
कचवर्गौ दक्षिणेथ वामे बाहौ न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं कखगघङ चछजझञ वामभुजे ॥ १० ॥
टतवर्गौ दक्षिणेऽथ वामे कुक्षौ न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं टठडढण तथदधन क्रमेण दक्षिणवामकुक्ष्योः ॥ ११ ॥
पफौ च दक्षिणे वामेप्यूरौ बिंबे न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं० प दक्षिणोरौ फ वामोरौ ॥ १२ ॥

---

८ 'ओ औ इति' हा श्लोक ह्मणून उजव्या व डाव्या खांद्यावर ओं ऱ्हीं ओ औ हा मंत्र लि०

९ 'अं अश्चेति' हा श्लोक ह्मणून प्रतिमेच्या मस्तकावर व जीभीच्या अग्रभागी ओं ऱ्हीं अं अः हा मंत्र लि०

१० 'कचवर्गाविति' हा श्लोक ह्मणून उजव्या व डाव्या भुजावर क्रमाने ओं ऱ्हीं कखगघङ, ओं ऱ्हीं चछजझञ असे मंत्र लिहावेत.

११ 'टतवर्गौ इति' हा श्लोक ह्मणून उजव्या व डाव्या पोटाच्या भागावर ओं ऱ्हीं टठडढण, ओं ऱ्हीं तथदधन हे मंत्र लिहावेत.

१२ 'प फाविति' हा श्लोक ह्मणून उजव्या व डाव्या मांडीवर क्रमाने ओं ऱ्हीं प व ओं ऱ्हीं फ ही अक्षरें लिहावींत.

बभौ च गुह्ये नाभौ च बिंबस्यास्य न्यस्याम्यहं ॥
ध्यात्वा ॥ ओं ऱ्हीं ब गुह्ये भ नाभिमंडले ॥ १३ ॥
मकारौ दक्षिणे वामे स्फिक्प्रदेशे न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा ॥ ओं ऱ्हीं मस्फिचोः ॥ १४ ॥
यरौ कुक्षे क्रमादूर्ध्वरोमांचे च न्यसाम्यहम ॥
ध्यात्वा ॥ ओं ऱ्हीं य शरीरस्थाने र ऊर्ध्वरोमांचे ॥ १५ ॥
लवौ पृष्ठे च कक्षादिसंधिदेशे न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा ॥ ओं ऱ्हीं ल पृष्ठे व ग्रीवाकक्षांदसंधिषु ॥ १६ ॥
शकारो दक्षिणे वामे जानुनीह न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं श जानुयुग्मे ॥ १७ ॥

१३ ‘ बभौ चेति ’ हा श्लोक ह्मणून ‘ ओं ऱ्हीं ब ’ हा मंत्र गुह्य भागी व ‘भ’ हा मंत्र नाभिमंडलांत लिहावा.

१४ ‘ मकाराविति ’ हा श्लोक ह्मणून ‘ ओं ऱ्हीं म ’ हा मंत्र दोन्हीं ढुंगणावर लिहावा.

१५ ‘ यरौ ’ हा श्लोक ह्मणून ‘ ओं ऱ्हीं य ’ व ‘ ओं ऱ्हीं र ’ हे मंत्र क्रमाने पोट व मस्तक वगैरे ठिकाणच्या केशामध्ये लिहावे.

१६ ‘ लवौ ’ हा श्लोक ह्मणून ‘ ओं ऱ्हीं ल ’ व ‘ ओं ऱ्हीं व ’ हे मंत्र क्रमानें पोट व गळा, कारव वगैरेच्या संधिभागामध्ये लिहावेत.

१७ ‘ शकारौ हा श्लोक ह्मणून ‘ ओं ऱ्हीं श ’ हा मंत्र दोन्ही गुडघ्यावर लिहावा.

एवं चत्वारः प्रतीन्द्राः वेद्याश्चतुर्दिक्षु होमविधिं पूर्ववत्सर्वं विदध्युः ॥

अथ प्रतिष्ठाहोमकाल एव गंधयंत्राराधनमेकः प्रतींद्रः कुर्यात् ॥ तद्यथा —

मध्ये तत्तदनाहतं परिवृतं झं ठं स्वैः क्लींयुतम् ॥
क्ष्वीं क्ष्वीं हं स सुबीजकैर्बहिरता-वार्मंडलेनावृतम् ॥
श्रीखंडादिविलिप्तहेममयसत्पात्रे लिखित्वादरा- ।
दृत्ताढ्यैः करवीररक्तकुसुमैराराधये मंत्रतः ॥ पुष्पांजलिः ॥ ७ ॥

ओं श्रीं ह्रीं हैं श्रीं नमः । इत्यनेन मंत्रेण प्रतिष्ठाहोमकाल एव अष्टोत्तरशतवारं संजप्य निक्षिप्य तद्यंत्रगंधं सर्वगंधसंमिश्रं स्वर्णपात्राग्रे निक्षिप्य तद्गंधद्रव्यैर्वक्ष्यमाणमंत्रेण श्रीनयनोन्मीलनं

---

५ 'ओं नमोर्हते भगवते' हा पश्चिम कुंडात समिधा टाकण्याचा होममंत्र आहे.

६ 'ओं नमोर्हते भगवते वृषभेति' हा उत्तरकुंडांत समिधा टाकण्याचा मंत्र आहे

या प्रमाणें वेदीच्या चारी दिशेला प्रतीन्द्रांनी पूर्वीप्रमाणे सर्व होमविधि करावा. तदनंतर प्रतिष्ठाहोमकालीच एका प्रतींद्राने गंधयंत्राराधन करावें. ते याप्रमाणे:—

७ 'मध्ये इति' केशर वगैरेनें लेपलेल्या सुवर्णपात्रामध्यें आदरानें हें गंधयंत्र लिहावें व कण्हेरीच्या तांबड्या पुष्पांनी मंत्र ह्मणून त्याची आराधना करावी. हे गंधयंत्र त्या त्या तीर्थंकराच्या अनाहताने युक्त असावे अनाहताच्या मध्यभागी 'झं ठं' हीं अक्षरें लिहावी, सभोवती स्वर लिहावेत. व 'क्लीं' अक्षर लिहावें 'क्ष्वीं क्ष्वीं हं सः' ही बीजाक्षरें या स्वराचे बाहेर लिहावीत व या सर्वांना जलमंडलाने वेढा घालावा.

'ॐ ह्रीं हैं नमः' या मंत्राने प्रतिष्ठाहोमकाली १०८ वेळां जप करावा. व गंधयंत्रांतील सुगंध केशर वगैरे पदार्थांनीं पुढील मंत्र ह्मणून चल व अचल या प्रतिमांना नयनोन्मीलनविधि व सर्वांगलेपनविधि एकदम

सर्वांगविलेपनं च चलाचलप्रतिमयोर्युगपदेव कुर्यात् ॥ इति गंधयंत्रमंत्राराधनाविधिः ॥

शुभप्रसूनैर्मणिभिर्विशुद्धैस्तथा समंत्रैरथवांगुलीभिः ॥
आराधयाम्यष्टशतं सुरेन्द्रैराराध्यपादं भगवज्जिनेंद्रम् ॥

ओं श्रीं ऱ्हीं हैं श्रीं मम सन्निहितो भव भव वषट् नमः इत्यनेन मंत्रेण सितरक्तसुगंधपुष्पैरामुहूर्तं तत्पुष्पजपं स्वयमिंद्रः कुर्यात् ॥

अथ प्रतिष्ठातिलकविधानम् ॥

वितानमाल्यांबरपूर्णकुंभरंगावलीचारुचतुष्कमध्ये ॥
संस्थापयाम्यत्र शिला विशाला जिनप्रतिष्ठातिलकार्थपिष्ट्यै ॥
ओं ऱ्हीं हैं क्ष्मं ठठ शिलास्थापन करोमि स्वाहा ॥ १ ॥
कोणोज्ज्वलद्दीपचतुष्कदीप्रां चतुष्कमध्यस्थाशिलां विशालाम् ॥

करावे. याप्रमाणे गंधयंत्राराधन विधि आहे

'शुभप्रसूनैरिति' हा श्लोक ह्मणून व ॐ श्रीं ऱ्हीं हैं श्रीं मम सन्निहितो भव २ वषट् नमः या मंत्रानें पांढऱ्या व तांबड्या पुष्पांनी मुहूर्तपर्यंत इंद्रानें १०८ वेळा जप करावा. अशा रीतीने भगवंताची आराधना करावी.

प्रतिष्ठातिलकविधि.

१ 'वितानेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून जिनेश्वराला प्रतिष्ठातिलक करण्यासाठी शिलास्थापन करावे. तिलक करण्याची द्रव्यें वाटण्यासाठी या शिलेचें स्थापन करावें लागते

२ 'कोणेति' हा श्लोक ह्मणून शिला धुवावी अक्षतांनी चौक रचून तिच्या चारी कोणावर चार दीप ठेवा

जांबूनदोच्चैः कलशप्रपूर्णैः प्रक्षालयाम्युत्तमतीर्थवार्भिः ॥
शिलाप्रक्षालनम् ॥ २ ॥
स्वच्छैस्तीर्थ० रेनां शिलामर्चये ॥ शिलार्चनम् ॥
प्रीनिं प्रियंगूरजनीत्यथैलाककोलजात्यादिफलं सुगंधि ॥
सद्यः फलौघं दधि मंगलार्थं सिद्धार्थसार्थोभिमतार्थसिद्धिम् ॥ ३ ॥
जात्यादिपुष्प मनसः प्रसादं वृद्धिः समृद्धिं स्वममृद्धिवृद्धिः ॥
ददाति सीतीभवनं तुषागे दूर्वा चिरायुः सुयशोऽक्षतौघः ॥ ४ ॥
श्रीखंडकालागरुजातिपत्रसद्ग्रंथिपर्णोत्तमपद्मकादिः ॥
सौरभ्यमर्थः सुरभिः सुखाय भूयासुरेते तिलकोचितार्थाः ॥
इदमुक्त्वा शिलास्थापिततिलकार्थपुंजे पुष्पाक्षत क्षिपेत् ॥ ५ ॥
स्वभर्तृवस्त्रांचलबंधितान्कौसुंभवस्त्रान्वितयष्टृपत्न्या ॥

चेत. व कलशातील तीर्थजलाने शिला स्वच्छ धुवावी 'स्वच्छैस्तीर्थेरिति' हा श्लोक म्हणून शिलेची पूजा करावी.

३-५ 'सद्यः फलौघेति' व 'श्रीखंडेति' हे दोन श्लोक म्हणून तिलक करण्याच्या नंतर पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात. वाघाटे हे आनंद देतात हळद, वेलदोडे, ककोळ, जायफळ हे फलदायक आहेत. दही मंगलाकरिता मानलें आहे. पांढऱ्या मोहऱ्या इच्छितकार्यसिद्धि करितात. जाईची वगैरे फुलें मनाला प्रसन्न करितात. कापूर शांतता उत्पन्न करितो. दूर्वा दीर्घायुष्य करितात आणि अक्षता कीर्ति वाढवितात. चंदन, कृष्णागुरु, जायपत्री, गठाना, पद्मकाष्ठ वगैरे पदार्थांचा तिलक करितात.

६ 'स्वभर्तृ इति' हा श्लोक म्हणून इंद्राच्या वस्त्राची गाठ इंद्राणीच्या वस्त्राशी बांधावी. व तिलकाची द्रव्यें

शोणागरागाभरणास्रजैतान् सपेषयामस्तिलकोन्नितार्थान् ॥
तिलकार्थपेषणनियुक्तयष्टमिथुने कुंकुमरंजिताक्षतं क्षिपेत ॥ ६ ॥
स्वाहातकोमादिकमंगलादिमंत्रेण जप्त्वा तिलकार्थकल्कम् ॥
सौवर्णपात्रे विनिधाय तेन लग्नोदयेऽस्मिंस्तिलकं विधास्ये ॥ ७ ॥
ओं चत्तारि मंगल स्वाहेति मंत्रेणैकविंशतिवारान् तिलकार्थकल्कम-
भिमंत्रयेत ॥ तिलकद्रव्यसज्जीकरणम् ॥
स्त्रीभ्यः पुरा कंकणबंधनाभ्यो नियोजिताभ्यः कुलकामिनीभ्यः ॥
धानागुडाढ्यलवणानि पृथग्ददेऽहं जिनप्रतिष्ठातिलकोत्सवेऽस्मिन् ॥
गुडादिव्यायनकदानम् ॥ ८ ॥
आहूता भवनामरैरनुगता य सर्वदेवास्तथा ॥
तस्थौ यस्त्रिजगत्प्रभांतरमहापीठाग्रसिंहासने ॥
यं हृद्यं हृदि सन्निधाप्य सततं ध्यायंति योगीश्वराः ॥

त्या उभयताकडून वाटून द्यावीत. उभयतांवर पुष्पाक्षता टाकाव्यात.

७ 'स्वाहांतकेति' हा श्लोक ह्मणून 'ॐ चत्तारि मंगलं स्वाहेति' हा मंत्र एकवीस वेळा ह्मणावा व तें तिलकगंध आमंत्रित करावें.

८ 'धानागुडेति' हा श्लोक ह्मणून ज्यांच्या हातात कंकण बांधलें आहे अशा स्त्रियांना लाह्या, गूळ व मीठ हे पदार्थ द्यावेत.

तं देवं जिनमर्चितं कृताधियामावाहनाद्यैर्भजे ॥

अत्र स्थापनानिक्षेपनयमाश्रित्याव्हानादिमंत्राः कथ्यंते ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः असि आ उसा एहि २ संवौषट् आव्हानम् ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ममात्र सन्निहितो भव २ वषट् सान्निधापनम् ॥ ९ ॥

इत्थं पूर्वविधिं विधाय विधिनाव्हानादिकं स्थापना—

न्यासात्कुभनियोगतः प्रतिकृतौ कृत्वा जिनेंद्रं स्मरन् ॥

लग्नादौ सति रेचकेण विधिवन्नाभौ प्रियंग्वादिना ॥

तन्मत्रं निदधामि वाद्यनिनदे दिक्षु प्रसर्पत्यलम् ॥

तिलकविधिप्रतिज्ञापनाय प्रतिमोपरि पुष्पाजलिं क्षिपेत् ॥ १० ॥

तेजस्त्रिमूर्तीश्वरदेशकानुजनिप्रियास्नातकबीजपूर्वम् ॥

सास्यादिको सार्हतनामनाममंत्रेण बिंबे तिलकं न्यसामि ॥

मंत्रोद्धारः—ओं ऱ्हीं श्रीं र्हं अ सि आ उ सार्हता वृषभनाथस्य नाभौ तिलकं न्यसामि

---

९ 'आहूतेति' हा श्लोक ह्मणून स्थापना निक्षेपाच्या आश्रयानें आव्हानादि मंत्र ह्मणावेत.

१० 'इत्थमिति' हा श्लोक ह्मणून आव्हानादि पूर्वोक्त विधि करावा व जिनेश्वराची प्रतिमेमध्यें स्थापना करावी व वाद्ये वाजत असतांना उत्तम मुहूर्तावर प्रतिमेच्या बेंबीमध्यें मी पुढील मंत्र लिहितो अशी प्रतिज्ञा करावी. व जिनमूर्तीवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

११ 'तेज इति' हा श्लोक ह्मणून व 'ॐ ऱ्हीं श्रीं र्हं वगैरे मंत्र ह्मणून वृषभनाथ जिनेश्वराच्या नाभिमध्यें

जगदेकरंजनार्थं वषट् अनेन तिलकन्यासं विदध्यात् ॥ ११ ॥ इति तिलकविधानम् ॥

अथाधिवासनविधानम् ।

जिनमतामिव सूक्ष्मं यत्सुखस्पर्शदक्षं ॥
क्षपितविविधबाधं साध्वलंकारमुख्यम् ॥
शुचितरमपदोषं सद्गुणं तद्दधेऽहं ॥
जिनपतिवदनाग्रे विस्तृतं कांडवस्त्रं ॥

ओं श्रीं ऱ्हीं हैं श्रीं णमो अरहंताणं झौं नमः स्वाहा ॥ मुखवस्त्रमंत्रः । मुखवस्त्रमेवं कुर्यात् । वेदिकायामंतर्गृहे च ॥

यवमालारोपणमंत्रः ।

मदनफललसन्त्या मालयैषां यवानां ॥
सुखफलगुणमालामार्हतीं सूचयन्त्या ॥

सर्व जगाचे रंजन करण्याकरिता तिलक करितो असे ह्मणून तिलकन्यास करितो. याप्रमाणे तिलकविधान संपलें.

अधिवासनविधि.

'जिनमतमिवेति' हा श्लोक ह्मणून जिनमूर्तीच्या वदनापुढें विस्तृत असे वस्त्र धरावें. हे वस्त्र जिनमताप्रमाणें सूक्ष्म आहे व जिनमताप्रमाणे सुख देण्यामध्ये दक्ष आहे. हें जिनमताप्रमाणें नाना प्रकारच्या शीतोष्णादि पीडा दूर करणारें आहे व हें उत्तम अलंकाराप्रमाणें आहे. हें जिनमताप्रमाणें निर्मल, निर्दोष, उत्तम गुणांनी युक्त व उत्तम दोऱ्याने युक्त असे आहे, असे हे वस्त्र जिनबिंबाच्या वदनापुढे मी धारण करितो.

विगलदखिलदोषं प्रार्चयामो जिनेंद्रं ॥
जनयतु जनतानां क्षेमवृद्धिं सुभिक्षम् ॥

यवमालारोपणम् ॥ २ ॥

जिनेश्वरश्रीचरणांबुजाग्रे सप्तोद्धधान्यानि समुच्चितानि ॥
अनंतधर्मेष्वपि संभवन्तीं अर्हन्तु दिव्यध्वनिसप्तभंगीम् ॥
मुखवस्त्रप्रदानपूर्वकं यवमालामारोप्य जिनपदाग्रतः सप्तधान्यान्युपाहरतु ॥ ३ ॥
उन्मादनं मोहनतापने च यः शोषणं मारणमुच्छिनत्ति ॥
स्मारानिपूनस्य सुयोगकल्पान् क्षिपामि कांडान्मुखवस्त्रपार्श्वे ॥
ओं ऱ्हीं काडस्थापनम् ॥ ४ ॥ अशाष्टकम् ॥

---

२ यवमालारोपण विधि करतांना प्रथम 'मदनेति' हा श्लोक म्हणावा. व प्रतिमेच्या कंठामध्ये यव-माला (जवाची माळा) घालावी. या माळेंत एक गेळफळ असावें. सुखरूपी फलाची व विपुल गुणांची प्राप्ति भगवंताला झाली याचे हे सूचक आहे. हा विधि करून नंतर जिनेश्वराच्या चरणाजवळ—

३ 'जिनेति' हा श्लोक म्हणून सप्त धान्यें ठेवावीत. हीं ठेवण्याचा उद्देश वस्तूमध्यें अनंत धर्म आहेत व त्या प्रत्येक धर्मामध्यें स्यादस्ति, स्यान्नास्ति वगैरे सात प्रकार संभवतात व जिनेश्वराच्या दिव्य-ध्वनीमध्येंही हे प्रकार संभवतात हें दाखविणें हा होय

४ 'उन्मादनेति' उन्मादन, मोहन, तापन, शोषण, व मारण असे मदनाचे पांच बाण आहेत. या पाच बाणाचा नाश भगवंतानीं केला आहे म्हणुन पांच बाणाची मुखवस्त्राच्या जवळ स्थापना करावी.

सुगंधिशीतलैः स्वच्छैः माधुभिर्विमलैर्जलैः ॥
अनंतज्ञानदृग्वीर्यसुखरूपं जिनं यजे ॥ १ ॥
ओं ऱ्हीं श्रीं नमः परमेष्ठिभ्यः स्वाहा ॥ जलम् ॥
कंकोलकैलागरुसात्प्रियंगूलवंगकर्पूरकरांजितेन ॥
श्रीखंडपंकेन निरस्तपंकं जिनक्रमाब्जं परिलेपयामि ॥
ओं नमोर्हते सर्वशरीरावस्थिताय पृथु २ गंधं गृहाण २ स्वाहा ॥ २ ॥ गंधं ॥
जिनेंद्रपादौ नखचन्द्रबिंबे सेवार्थमभ्यागततारकाणां ॥
पुंजायमानैर्विशदाक्षतानां पुंजैर्जिनांघ्रि परिपूजयामि ॥ ३ ॥
ओं नमोर्हते सर्वशरीरावस्थिताय पृथु २ अक्षतान् गृहाण २ ॥ अक्षतान् ॥
यत्सौरभास्थास्तिमितालिमाला नीलोत्पलानामिव भाति माला ॥
सा पंचकल्याणविमर्शपंचसरात्मगालास्तु जिनेश्वरांघ्रौ ॥ ४ ॥

---

१ 'सुगंधी' हा श्लोक समंत्र ह्मणून अनंत ज्ञान, दर्शन, शक्ति व सुख यांना धारण करणाऱ्या जिनाला मी जलाने पूजितो.

२ 'कर्कोलेति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून गंधानें जिनचरणाची पूजा करावी.

३ 'जिनेंद्रेति' हा श्लोक ह्मणून व मंत्र ह्मणून अक्षता जिनचरणीं अर्पण कराव्यात.

४ 'यदिति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून पंचकल्याणाचें सूचन करण्याकरितां मंदार, मोगरी, कमल वगैरे फुलें जिनेश्वरचरणीं अर्पण करावीत.

ओं नमोर्हते ययये सर्वतो मेदिनीपुष्पवरपुष्पाणि गृहाण २ स्वाहा ॥ पुष्पं ॥ इति पंचसरमालारोपणम् ॥

क्षैरेयं बहुश: राज्यकलितं पक्वान्नमुच्चावचं ॥
भक्ष्यानिंदुवलक्षतानपि खराज्ञानोपदर्शं पय: ॥
पूर्वं पेयमपूर्वपाकसुरस सद्वधशाल्योदनं ॥
साज्ञाय्य निजानित्यसारसुखसंतृप्ताय तेऽर्हन्ददे ॥ ५ ॥

ओं नमोर्हते सह भूतायानतसुखसंतृप्तायाग्रे चरुं विस्तारयामि स्वाहा ॥ चरुं ॥

स्वान्यप्रकाशनगुणाल्पतरोऽस्मदीयो ॥
जैनस्त्रिकालविपर्योयमितीव हर्षात् ॥
ये कंपयंति बहुश: स्वशिरांसिदीपा ॥
स्तैर्दीपिताखिलजगज्जिनमर्चयामि ॥ ६ ॥

ओं नमोर्हते सर्वत: प्रज्ज्वल २ अमिततेजसे नम: दीपं गृहाण २ स्वाहा ॥ दीपं ॥

---

५ 'क्षैरेयमिति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून साखर व तूप मिश्रित अशी दूधखीर व इतर पुष्पा भात वगैरे पदार्थ नित्य व उत्कृष्ट सुखानें तृप्त झालेल्या जिनाला अर्पण करितो.

६ 'स्वान्येति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून दीपानें अरहंताची पूजा करावी. माझ्या ठिकाणी स्वपर प्रकाशक गुण थोडा आहे व श्रीजिनेशाच्या ठिकाणी त्रैलोक्याला प्रकाशित करणारा गुण आहे ह्मणून हर्षानें जे आपलें मस्तक कांपवितात अशा दिव्यांनीं मी जिनाची पूजा करितो.

गंधार्थयोगबहुसौरभधूपधूमलेखाशताति सुरभीकृतसर्वकाष्ठान् ॥
अष्टौ त्रिविष्टपपतेः परितोष्टदिक्षु निष्टसहेममयधूपघटान्न्यसामि ॥

ओं नमोर्हते सर्वतो दह २ तेजोधिपतये सहभूताय धूपं गृहाण २ स्वाहा ॥ धूपं ॥ अष्टसु दिक्षु धूपघटाष्टकनिवेशनम् ॥ ७ ॥

जंबीरजंबूकदलीकपित्थफलोत्तमाम्रादिफलोत्तमौघैः ॥
समर्चये नित्यफलं जिनेंद्रं नित्यामृतानंदफलोपलब्ध्यै ॥ ८ ॥
ओं नमोर्हते सहभुताय फलानि गृहाण २ स्वाहा ॥
स्वध्यानतीव्रानलकांदिशीककामेन निर्मुक्तमिवेक्षुचापम् ॥
पुंड्रेक्षुदंडप्रकरं क्षिपामि पीठोपकंठे तव देवदेव ॥ ९ ॥
इक्षुस्थापनम् ॥

---

७ ''गंधार्थेति' हा श्लोक समंत्र ह्मणून श्रीजिनचरणीं धूप अर्पण करावा. अनेक सुगंधि पदार्थांच्या मिश्रणामुळें ज्या धूपाचा धूर सर्व दिशांना सुगंधित करितो अशा धूपाचे घडे जिनांच्या आठी दिशेस मी ठेवितो.

८ 'जंबीरेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून निंबू, जांभूळ, केळीं. कंवठ आंबे वगैरे फळांनीं मी श्रीजिनाची मोक्षांतील आनंदरुपी फलाची प्राप्ति व्हावी ह्मणून पूजा करितो.

९ 'स्वध्यानेति' हा श्लोक समंत्र ह्मणून जिनेश्वराच्या सिंहासनाजवळ ऊस स्थापन करावेत. हे ऊस स्थापन करण्याचें कारण हें आहे. श्रीजिनेश्वराच्या ध्यानरूपी तीव्र अग्नीपासून मदनाला भीति वाटल्यामुळें तो पळू लागला त्यावेळीं त्याचे हातातलें ऊसरूपी धनुष्य गळून पडलेलें आहे तेंच हें आहे अशी शंका उत्पन्न करणारे हे ऊस जिनामी आपल्या सिंहासनाजवळ अर्पण करितो.

प्रक्षीणे स्वमले समुद्भवति यः स्वार्थप्रकाशोल्पकः ॥
गो[illegible]सासु त्रि [illegible]च्चिकालविषयः साक्षान्महानर्हति ॥
मत्वैवं मणिभिर्जितैः प्राहितसद्वर्णोत्करप्राभृता— ॥
शंकापादकवर्णपूरमर्हत्पादाग्रतः स्थापये ॥

इति वर्णपूरस्थापनम् ॥ १० ॥

मुद्गादिरूढद्विदलप्ररूढैर्विरूढकौघैः सुकृतांकुराभैः ॥
प्रौढावबोधस्य तव प्रगाढदृष्टेर्जिन श्रीचरणौ यजामि ॥

विरूढकस्थापनम् ॥ ११ ॥

त्रैलोक्यसाम्राज्यसमग्रलक्ष्मीविवाहवेदीं भवतो जिनेंद्र ॥
यवादिधान्यप्रभवांकुरौघैर्यवारकाख्यैः समलंकरोमि ॥

यवारकस्थापनम् ॥ १२ ॥

---

१० 'प्रक्षीणे इति' हा श्लोक म्हणून वर्णपूराची अर्थात् [illegible] [illegible] प्रभूपुढें स्थापना करावी. मळ नाहींसा झाल्यानें [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] जिनेश्वराच्या ठिकाणचे रागादि दोष नाश पावल्यामुळें त्यांच्या ठिकाणीं त्रैलोक्यप्रकाशक असा प्रकाश अर्थात् पूर्णज्ञान प्राप्त झालें आहे. तेव्हां जिनेश्वराने आम्हाला जिंकिलें म्हणून त्यांनी वर्णपूर पाठविला आहे काय?

११ 'मुद्गादि' हा श्लोक म्हणून मूग, उडीद, हरभरे यांचे अंकुर ज्याना विरूढक म्हणतात ते जिनाच्या चरणीं जणु पुण्याचे अंकुर आहेत काय असें मानून त्यांची स्थापना करावी.

१२ 'त्रैलोक्येति' हा श्लोक म्हणून यवारकांची स्थापना वेदीच्या पुढें करावी. श्रीजिनेश्वराचें त्रैलोक्यसाम्राज्य-

फलकिसलयपुष्पाण्यामपिष्टैः कृतानि ॥
स्फुटरुचिबलिवर्त्याख्यानि नानाविधानि ॥
त्रिदिवभवनजश्रीप्रेषितप्राभृताभा—॥
न्यमरविजयहेतून्यर्हतोऽग्रे न्यसामि ॥

इति बलिवर्तिकास्थापनम् ॥ १३ ॥

जिनेश्वरश्रीचरणांबुजाग्रे सर्वाणि धान्यानि विमिश्रितानि ॥
अनंतधर्मेष्वपि संभवन्तमिर्हन्तु दिव्यध्वनिसप्तभंगीम् ॥
क्षीरान्नदध्यन्नतिलान्नमाषसिद्धान्नशाल्यन्नमयैस्तु हव्यैः ॥
पंचप्रकारैर्विविधोपदंशपक्वान्नयुक्तैर्जिनमर्चयामि ॥ १५ ॥

ओं नमोर्हते सहभूतायानंतसुखसंतृप्ताय चरुं विस्तारयामि स्वाहा ॥

मंगं लाति मलं च गालयति यन्मुख्यं ततो मंगलं ।
देवोर्हन्वृषमंगलोभिविनुतैस्तैर्मंगलैः साधुभिः ॥

लक्ष्मीशी लग्न करण्यासाठी ही विवाहवेदी आहे असें मानून वेदीपुढें बलिवर्तिकास्थापना करावी.

१३ 'फलेति' हा श्लोक ह्मणून कच्च्या पिठाची पानें, फुलें, व फळें तयार करून तीं जिनेश्वर प्रभूपुढें अर्पण करावीं. जणू हीं स्वर्गलक्ष्मीनें पाठविलेले नजराणेच आहेत.

१४–१५ 'जिनेश्वरेति' व 'क्षीरान्नेति' हे दोन श्लोक ह्मणून श्रीजिनापुढें सर्व धान्यें मिसळून अर्पण करावीत. जिनेश्वराचे सप्तभंगीतत्व व वस्तुधर्म हे परस्पर असेच मिसळलेले आहेत ह्मणून हे पदार्थ अर्पण करावेत. खीर, दहीभात, तिळाचा भात, उडदाचें अन्न व अनेक चटण्या हे पूर्णतृप्त जिनाला मी अर्पण करतो.

चंचच्चामरतालवृन्तमुकुरैर्मुख्येतरैर्मंगलै—
मुख्यं मगलमिद्धसिद्धसुगुणान्सप्राप्तुमाराध्यते।।

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः अ सि आ उ सा अर्हत्परमेष्ठिन् मंगलद्रव्यार्चनं गृहाण २ नमः स्वाहा ॥ १६ ॥

विमलसलिलपूर्णं श्वेतभृंगारकुंभं॥
कुशकिसलयदूर्वाबीजपूरांचितास्यम् ॥
दधिसदकचयाढ्यं श्वेतसूत्रावृतांगं ॥
जिनपति चरणाग्रे स्थापय पूर्णसिद्ध्यै ॥ १७ ॥ भृंगारकस्थापनम् ॥
इत्थं जिनेंद्रे निजशुद्धशुक्लध्यानाग्निदग्धाघवने सतीह ॥
कृत्वाधिवासं विविधैः शुभार्थैरभ्युद्धराम्यर्घ्यमनर्घ्यमस्य ॥ १८ ॥ पूर्णार्घ्यम् ॥
प्रागुक्तपुष्पजपमंत्रेण ओं श्रीं ऱ्हीं हैं श्रीं नमः इत्यनेन मंत्रेण सप्तवारान्प्रतिमां
स्पृशन्नेवाभिमंत्रयेत् ॥

---

१६ ' मंग लातीति' हा श्लोक ह्मणून श्रीजिनाला चामर वगैरे मंगलद्रव्यें अर्पण करावीत.

१७ ' विमलेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून ज्यांत स्वच्छ पाणी आहे, ज्याच्या मुखावर दर्भ, पान, हराळी, महाळुंग हे ठेविले आहेत, जो दही व अक्षतांनीं युक्त आहे अर्थात् ज्याला दही व अक्षता लावलेल्या आहेत व ज्याला पांढरे सूत गुंडाललेलें आहे असा हा भृंगार (कमंडलु) पूर्ण सिद्धि व्हावी ह्मणून जिनचरणाजवळ ठेवितो.

१८ ' इत्थमिति ' हा श्लोक ह्मणून पूर्ण अर्घ्य द्यावें पूर्वी सांगितलेल्या कण्हेरीच्या फुलानीं ' ओं श्रीं ऱ्हीं हैं नमः ' या मंत्राचा सात वेळा जप करून प्रतिमेला स्पर्श करावा.

अथ स्वस्त्ययनविधानम् ॥

स्वस्त्यस्तु नोसौ पुरुषः पुराणः स्वस्त्यस्तु मोहाद्यजितोऽजितार्हन् ॥
स्वस्त्यस्तु नः शंभवशंभवेशः स्वस्त्यस्तु चानंद्यभिनंदनोऽर्हन् ॥ १ ॥
स्वस्त्यस्तु नः श्रीसुमतिर्मतर्द्धिः स्वस्त्यस्तु पद्माभजिनः सपद्मः ॥
स्वस्त्यस्तु सत्पार्श्वसुपार्श्वदेवः स्वस्त्यस्तु चंद्राभजिनेंद्रचंद्रः ॥ २ ॥
स्वस्त्यस्तु पुष्पायुधपुष्पदन्तः स्वस्त्यस्तु नः शीतलशीतलार्हन् ॥
श्रेयान् जिनः स्वस्ति जनाय भूयात् स्वस्तींद्रपूज्यक्रमवासुपूज्यः ॥ ३ ॥
स्वस्त्यस्तु नः श्रीविमलोऽमलात्मा स्वस्त्यस्तु वै नित्यमनंतजिन्नः ॥
स्वस्त्यस्तु शर्मावहधर्मनाथः स्वस्त्यस्तु शांतिर्भवदुःखशान्तिः ॥ ४ ॥
स्वस्त्यस्तु सानंदथुकुंथुनाथः स्वस्त्यस्तु नः शश्वदरोऽमरार्च्यः ॥
स्वस्त्यस्तु नः सल्लयमल्लिनाथः स्वस्त्यस्तु नः श्रीमुनिसुव्रतेशः ॥
स्वस्त्यस्तु नः श्रीनमिनाथदेवः स्वस्त्यस्तु नः स्पष्टमरिष्टनेमिः ॥
स्वस्त्यस्तु नः पार्श्वगतेंद्रपार्श्वः स्वस्त्यस्तु धीवर्द्धनवर्धमानः ॥ ६ ॥

१६ तदनंतर स्वस्त्ययनाचे श्लोक ह्मणून चोवीस तीर्थंकर आमचे कल्याण करोत अशा अभिप्रायाच्या वर्णनाचे स्वस्त्ययनविधान करावं.

धीदृग्वीर्यसुखाद्यनंतसुगुणैर्ये क्षायिकैरंचिताः ॥
सर्वे श्रीजिनपुंगवा भगवतां तेषां गुणस्तोत्रतः ॥
एतत्स्वस्त्ययनादपैति सकलः सक्लेशभावः शुभो ॥
भावः स्यात्सुकृतं च तच्छुभविधेरादाविदं श्रेयसे ॥ ७ ॥

इति देवस्वस्त्ययनविधानम् ॥

श्रीपंचकल्याणमहार्हणार्हा इत्यादि ऋषिस्वस्त्ययनरूपैकादशपद्यानि पठेत् ॥

अथ आशिर्वादविधिः ॥

श्रीमज्जिनेंद्रा हतमोहतंद्राः सुरेंद्रसंपादितादिव्यपूजाः ॥
फणींद्रयोगींद्रनुतप्रभावास्ते सुप्रसन्ना वरदा भवंतु ॥

तत्र ' स्वागत्य ते ' इत्यत्र स्थले ' सुप्रसन्ना वरदा भवन्तु ॥ इति द्वाविंशत्याशिर्वादपद्यानि पठेत् ॥ ततः पूर्वोक्तमंत्रेण ' ओं श्रीं ऱ्हीं हैं श्रीं नमः ' इत्यनेन जपमंत्रेण नववारानेकविंशतिवारान्वा प्रतिमां स्पृशन्नेव परमात्मानमधिवासयेत् ॥

---

७ ' धीदृग्वीर्येति ' हा श्लोक व श्री पंचकल्याणमहार्हणार्हा ... ऋषिस्वस्त्ययनाचे ११ श्लोक ह्मणावेत. हें स्तोत्र ह्मटल्यान सर्व संक्लेशभाव नाहींसे होतात व पुण्य लागते ह्मणून हा स्वस्त्ययनविधि करावा.

अशीर्वादविधि ।

१ ' श्रीमदिति ' वगैरे आशीर्वादाचे बावीस श्लोक व ' ओं श्री , इत्यादि हा मंत्र ९ वेळा अथवा २१ वेळां जपून प्रतिमेला स्पर्श करावा, तदनंतर केवलज्ञानवृक्षाची स्थापना करावी.

अथ केवलज्ञानवृक्षस्थापनम् ॥

शाखाच्छायेन योसौ हरति खलु सतां कर्मघर्मांशुतापम् ॥
यः सौख्योदारसारं फलति शुभफलं मोक्षनाकादिभेदम् ॥
सेवंते यं तदर्थं विबुधजनखगा यस्य चैवं प्रभावः ॥
संगाज्जातो हि तस्य त्रिभुवनमहितः सोस्तु बोधिद्रुमोऽयम् ॥ १ ॥

इति तत्तत्तीर्थकरोचितकेवलज्ञानवृक्षस्थापनम् ॥ तद्वृक्षाः प्रागेवोक्ताः ॥

अथ नयनोन्मीलनम् ॥

इत्येवं विविधार्चनोपकरणद्रव्याणि वेदीभुवः ॥
पर्यंतेषु निधाय सम्यगथ लग्ने वर्तमाने शुभे ॥
आशीर्मंगलतूर्यसंस्तवरवैर्व्याप्ते दिशां मंडले ॥
नेत्रोन्मीलनहेतवे जिनपतेः सन्मंत्रमेवं पठेत् ॥ १ ॥
ओं कैवल्यावबोधाद्यनुपमगुणधामार्हदीशो महात्मा ॥
साक्षादत्रावतीर्णो ध्रुवमिति हृदये सन्निधायातिरागात् ॥

[illegible] ' शाखाच्छायेनेति ' हा श्लोक ह्मणून त्या त्या तीर्थकरांच्या केवलज्ञानाच्या वृक्षाची स्थापना करावी, केवल ज्ञानाच्या वृक्षांचें वर्णन पूर्वी केलें आहे तदनतर नयनोन्मीलन विधि करावा

' इत्येवं ' हा श्लोक ह्मणून वाद्यादिकांचा ध्वनि होत असतां, ' ओं कैवल्येति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून नयनोन्मीलन क्रिया करावी. अनंतगुणधारक श्रीजिन या भूतलावर अवतरलेला आहे असा संकल्प करून

निर्णिक्तस्वर्णपात्रे निहितहिमपयःशर्कराभिःशलाका—
रत्नोपात्ताभिरर्हत्प्रतिकृतिनयनोन्मीलनं संविदध्मः ॥

ओं ह्रीं अर्हं श्रीं णमो अरहंताणं अ सि आ उ सा श्रीं ह्रीं हं त्रिकालत्रिलोक-पूजितसर्वज्ञसितरक्तनीलकांचनकृष्णनेत्रोन्मीलनानंतज्ञान—अनंतदर्शन-अनंतवीर्य—अनंतसुखात्मकाय नयनोन्मीलनं विदधामि संवौषट् ॥ इति नयनोन्मीलनमंत्रः ॥ २ ॥

स्वर्णपात्रनिहितेन हिमपयःशर्कराभियुतेन पूर्वाश्रितचंदनेन नयनोन्मीलनं रेचकेण सर्वासां प्रतिमानां युगपदेव कुर्यात् ॥

श्रीखंडपद्मोपमदिव्यगंधजुष्टांगयष्टेर्जिनपुंगवस्य ॥
पूर्वं समाराधितचंदनेन सर्वांगलेपं विदधामि भक्त्या ॥

ओं श्रीं ह्रीं हं श्रीं सकलकर्मलेपनरहिताय पवित्रांगाय नमः इति गंधलेपनम् ॥ ३ ॥

अथ गुणाध्यारोपणम् ॥

प्रध्वंसतो घातिचतुष्टयस्य प्रजायतेऽनंतचतुष्टयं यत् ॥

हृदयांत त्याचे सन्निधीकरण करावें. व सोन्याच्या पात्रांत कापूर, दूध व साखर हे पदार्थ ठेऊन ते सळयीनें घेऊन अर्हंताचा नयनोन्मीलनविधि करावा याप्रमाणें सर्व प्रतिमांचा करावा.

'श्रीखंडेति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून जिनाच्या सर्वांगाला गंधलेपन करावें.

गुणाध्यारोपण

१ 'प्रध्वंसतः' हा श्लोक ह्मणून चार घातिकर्मांचा नाश झाल्यानें जें जिनाला अनंतचतुष्टय प्राप्त झाले

प्रमाणसिद्धं त्रिजगत्सुसारं प्रादुर्भवत्वत्र जिने स्फुटं तत् ॥ १ ॥
अनतचतुष्टयस्थापनप्रतिज्ञापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥
जानाति नित्यं युगपत्स्वतोऽन्यसर्वार्थसामान्यविशेषसर्वम् ॥
निर्बाधकं स्पष्टतरं यदेतदनंतविज्ञानमिहास्तु बिंबे ॥ २ ॥
स्वात्मोत्थसामान्यविशेषसर्वं साक्षात्करोत्येव समं सदा यत् ॥
सुनिश्चितासंभवबाधकं तदनंतसद्दर्शनमत्र भातु ॥ ३ ॥
अनंतविज्ञानमनंतदृष्टिं द्रव्येषु सर्वेषु च पर्ययेषु ॥
व्यापारयन्नित्यमसंकरादि स्तादत्र बिंबे तदनंतवीर्यम् ॥ ४ ॥
आत्मैकजातं गतबाधजात व्यपेतमानं विगतोपमानं ॥
अचिंत्यसारं जगदेकसारं बिंबेत्र भूयात्तमनंतसौख्यम् ॥

होतें तें या जिनबिंबाच्या ठिकाणी प्रगट होवो. असें ह्मणून या चतुष्टयांची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

२ ‘ जानातीति ’ हा श्लोक ह्मणुन निर्बाध अशा अनंतज्ञानाची प्रतिमेंत कल्पना करावी

३ ‘ स्वात्मोत्थेति ’ हा श्लोक ह्मणून अनंतदर्शनाचा जिनप्रतिमेंत संकल्प करावा.

४ ‘ अनंतेति ’ हा श्लोक अनंतज्ञान व दर्शन या उभयतांना धारण करण्यास समर्थ अशा अनंतशक्तीचा प्रतिमेंत संकल्प करावा.

५ ‘ आत्मैकेति ’ हा श्लोक ह्मणुन आत्म्यापासून उत्पन्न झालेलें निर्बाध, निरुपम, उत्कृष्ट अशा अनंत-

अनंतज्ञानादिचतुष्टयप्रतिष्ठार्थं प्रतिमोत्तमांगे चतुःपुष्पीमारोपयेत् ॥ ५ ॥

सुभिक्षता वै शतयोजनेषु नभोगतिः प्राण्यवधः क्रियाभिः ॥
भुक्तेरभावोऽप्युपसर्गहानिस्तेजःप्रभावेन चतुर्मुखत्वम् ॥ ६ ॥

समस्तविद्यापरमेश्वरत्वमच्छायता निश्चलपक्ष्मता च ॥
समत्वभाक्केशनखत्वमेते घातिक्षयात्संतु गुणा दशास्मिन् ॥ ७ ॥

घातिक्षयोद्यदशमद्गुणस्त्वं त्वं मानुषाणां प्रकृतिं व्यतीतः ॥
त्वं देवतानामधिदेवतासि बिंबेत्र साक्षाद्भव विश्वनाथ ॥

घातिक्षयजदशातिशयस्थापनार्थं दशपुष्पीं क्षिपेत् ॥

शक्रादेशेन भक्त्या धनदविरचिता या सभा योजनानां ॥
द्वीषट्कायामवृत्ता सितरुचिरशिला दिक्षु सोपानपंक्तेः ॥

सुखाचा संकल्प श्री जिनप्रतिमेंत करतांना या चतुष्टयाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर चार फुले अर्पण करावीत.

६–९ 'सुभिक्षतेति' हा श्लोक म्हणून १०० कोस सुकाळ असणे, आकाशांतून गमन, प्राणिहिंसा न होणें, कवलाहार नसणें, उपसर्ग न होणें, तेजाच्या प्रभावानें सर्वांना चार तोंड दिसणें, सर्व विद्यामध्यें पूर्ण नैपुण्य असणें, छाया नसणें, पापण्या न हलणें नख व केश न वाढणें असे दहा अतिशय घातिकर्म क्षय झाल्यानें प्रभूला प्राप्त होतात. यांचा मूर्तिमध्यें संकल्प करण्याकरितां मूर्तीवर दहा पुष्पें टाकावीत.

९ 'शक्रादेशेनेति' इंद्राच्या आज्ञेनें कुबेर समवसरण रचितो तें १२ योजनाचें व गोल आकाराचें असतें फारशी फार सुंदर व पांढरी असते. चारी दिशेला मार्ग या असतात. जमिनीपासून अडीच कोस उंचीवर आणि

खे सार्धक्रोशयुग्मे भुव उपरि चरन्त्या तु तस्यां सधूली–
सालप्रासादचैत्याक्षितिपथिषु चतुर्दिक्षु सन्नाट्यशालाः ॥ ९ ॥
मानस्तंभाः सरस्यो द्वितटगतलसद्वेदिकाखातिकातो ॥
वल्यःसालो वनालीनटनगृहयुता वेदिकावल्लिजालिः ॥
सालः कल्पद्रुमौघो नटनसदनवान् स्तूपिका वेदिसौधाः ॥
सालः सन्नाट्यशालास्त्रिभुवनजनतोकीर्णसंसाद्रिपीठी ॥ १० ॥
तदग्रभागे स्थितगंधकुट्या मध्यस्थसिंहासनसंनिविष्टः ॥
योऽनंतबोधादिचतुष्टयोर्हन्कोट्यर्कचंद्रद्युतिरस्तु सोयम् ॥ ११ ॥
समवसरणस्थापनार्थं प्रतिमायाः समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ इति समवसरणस्थापनम् ॥

शांत ते अमते तीन तट त्याला असतात. तेथें महाल चैत्यवृक्ष, उत्तम रस्ते व चारी दिशेला उत्तम नृत्यशाला असतात.

१०–११ ' मानस्तभेति ' मानस्तंभ, सरोवरें, दोन्ही तटामध्यें असलेल्या वेदिका, खंदक, वेली, तट उद्यान, नाटकगृहें, वेदिका ध्वजपंक्ति, तट, कल्पवृक्षांचा समूह, नाटकगृह, स्तूपवेदि महाल, तट नाटकगृह, सभा व तीर्थंकर विराजमान होण्याचें ठिकाण असें समवसरणाचें वर्णन आहे. समवसरणातील गंधकुटीच्या मध्यभागीं असलेल्या सिंहासनावर कोटि सूर्यप्रमाणें तेजस्वी, अनंतचतुष्टयधारक अर्हत विराजमान होतात इत्यादि समवसरणाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेच्या समंताद्भागीं पुष्पक्षेपण करावें.

१२–१९ ' जिनस्येति ' इत्यादि श्लोक म्हणावेत व देवांनीं केलेल्या चौदा अतिशयांची स्थापना करण्या—

जिनस्य ब्रुवतोऽर्धार्धसर्वांगमगधोक्तिकां ॥
मगधेरन्वकार्यन्त सभ्या यां सास्तु वागिह ॥ १२ ॥
मैत्रीं प्रीतिकरां कुर्युर्जाति कारणवैरिणः ॥
सर्वर्तुसंपद्वृक्षास्तु रत्नमय्यब्दवन्मही ॥ १३ ॥
अनुवातु जिनं वातो विहरंतं तु विस्म‍ा ॥
इहास्तु परमानंदः सर्वेषां न तनूभृनाम् ॥ १४ ॥
जिनाग्रे योजनं भूमिं मार्जयन्त्वानलामराः ॥
तत्र गंधोदवृष्टिं च कर्वन्तु जलदमराः ॥ १५ ॥
पद्मयानं भवेत्पंचविशातिद्विशतीकजैः ॥
फलभारानतव्रीहीनिचिता भवतु क्षितिः ॥ १६ ॥
प्रसीदन्तु दिशः सर्वाः प्रसीदतु नभःस्थलम् ॥
एतैतेत्याव्हयन्त्वद्य भावनाः सकलामरान् ॥ १७ ॥

करिता सिंहासनावर चौदा फुले टाकावीत चौदा अतिशय याप्रमाण समजावेत —१ जिनेश्वराची अर्ध मागधी भाषा होणे, २ स्वाभाविक वैरी असलेल्या प्राण्याचा द्वेष नष्ट होणे, ३ सर्व ऋतूची शोभा एकवटणें, ४ पृथ्वी रत्नाच्या दर्पणाप्रमाणें होणे, ५ जिनेश विहार करित असतां सुगंध वारा वहाणे, ६ सर्व प्राण्यांना आनंद वाटणें, ७ जिनाच्या पुढें एक योजनपर्यंत वायुकुमाराकडून भूमि स्वच्छ केली जाणे, ८ मेघकुमाराकडून सुगंध जलवृष्टि केली जाणे, ९ दोनशे पंचवीस कमले प्रभु विहार करतांना बनविणे, १० पृथ्वी धान्यपूर्ण होणें ११ दिशा व आकाश

धर्मचक्रं पुरो यातु प्रभाचक्राजितार्ककम ॥

ध्वजव्यजनभृंगारकुंभांश्छतं च चामरम् ॥ १८ ॥

सुप्रतिष्ठं च मुकुरं तनोत्विन्द्रो जिनाग्रतः ॥ देवोपनीता [illegible] द्विःसप्तातिशयाः संत्वमी जिने ॥

चतुर्दशदेवोपनीतातिशयस्थापनार्थं पीठिकायां चतुर्दशपुष्पाणि क्षिपेत् ॥

इति दिव्यातिशयस्थापनम् ॥ १९ ॥

अथाष्टमहाप्रातिहार्यस्थापनम् ॥

जिनानां जगदीशत्वव्यंजकानि जनापदां ॥ हंतॄणि प्रातिहार्याणि यानि तानि न्यसाम्यहं ॥ १ ॥

अष्टमहाप्रातिहार्यस्थापनाय पीठिकायामष्टपुष्पीं क्षिपेत् ॥

सुमेरुकुटाभतटाल्लुठच्छ्रीमणिप्रभाविच्छुरितेंद्रचापम् ॥

व्यात्तास्यसिंहोद्धृतसिंहपीठं यदत्र बिंबेय तदेतदस्तु ॥ २ ॥

ओं सिंहासनाश्रियै स्वाहा । सिंहासने पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

मिथ्यांधकारक्षपणैकदक्षज्योतिःपरंज्योतिरवाप्तहेतु ॥

निर्मल होणे, १२ भवनवासी देवाकडून सर्व देवांना आमंत्रण दिलें जाणें, १३ सूर्याला जिंकलेलें धर्मचक्र प्रभूपुढें चालणें, १४ ध्वज, पंखा, भृंगार, कलश, छत्र, चामर, सुप्रतिष्ठ व दर्पण अशीं आठ मंगलद्रव्यें याप्रमाणे देवकृत चौदा अतिशय आहेत.

१ 'जिनानामिति' हीं आठमहाप्रातिहार्यें जिनेश्वराचें त्रैलोक्यपतित्व सूचित करितात लोकांच्या आपत्ति नष्ट करितात. यास्तव आठ प्रातिहार्यांचे स्थापन करण्याकरिता पीठिकेवर मी आठ पुष्पें क्षेपण करितो.

२-९ 'सुमेरुरिति' इत्यादि आठ श्लोक व त्याचे मंत्र ह्मणून क्रमानें १ सिंहासन, २ दिव्यध्वनि,

गंभीरताद्यातिशयैरुपेता या दिव्यभाषात्र विभातु सैषा ॥ ४ ॥
ओं दिव्यध्वनिश्रियै स्वाहा । सरस्वत्यां पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥
शरच्छशांकांशुनितांतगौरा चलच्चतुःषष्टिसुचामरालिः ॥
विलक्षयक्षामरवीज्यमाना या सात्र साक्षादियमस्तु बिंबे ॥ ४ ॥
ओं चतुःषष्टिचामरश्रियै स्वाहा । चामरधारियक्षयोः पुष्पांजलिः ॥
जिनार्कसम्यक्परिवेषरूपकोट्यर्कतेजोविजयप्रकाशम् ॥
यत्पश्यतां सप्तभवोपदर्शि भामंडलं चारु तदेतदस्तु ॥
ओं भामंडलश्रियै स्वाहा भामंडले पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ ५ ॥
वैडूर्यभास्वद्विटपोऽश्मगर्भच्छाविच्छदो विद्रुमरुक्प्रवालः ॥
अशोकताकृज्जगतामशोको नाम्नोर्थतो योस्तु स एष साक्षात् ॥ ६ ॥
ओं रक्ताशोकश्रियै स्वाहा ॥ रक्ताशोके पुष्पां[illegible]लिं क्षिपेत् ॥
वैडूर्यदंडं परिलंबिमुक्तालंवूषकं भूत्रयनाथचिन्हं ॥
छत्रत्रयं यच्छरदिन्दुबिंबत्रयोपमं नूनमिदं तदस्तु ॥ ७ ॥
ओं छत्रत्रयश्रियै स्वाहा ॥ छत्रत्रये पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥
अर्धाधिकद्वादशकोटिदिव्यवाद्यानि गंभीरमरं ध्वनन्ति ॥

[illegible] चामरे ४ भामंडल ५ अशोकवृक्ष ६ छत्रत्रय, [illegible] दुंदुभि [illegible] या [illegible] प्रातिहार्यांची स्थापना

प्रत्यर्थिसंत्रासपटूनि यानि वाद्यानि दिव्यानि भवंतु तानि ॥ ८ ॥
दुंदुभिश्रियै स्वाहा ॥ दुंदुभौ पुष्पांजलिं क्षिपेत ॥
गंगाप्रवाहप्रतिमानुगुंजद्भृंगावलीमंगलगानरम्या ॥
दिव्यप्रसूनोत्करवृष्टिरर्हत्सभांतरे यात्र च सेयमस्तु ॥ ९ ॥
ओं पुष्पवृष्टिश्रियै स्वाहा । मालाविद्याधरयोः पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥
इत्यष्टमहाप्रातिहार्यस्थापनम् ॥

अथ लांछनस्थापनम ॥
तीर्थंकरणां निजवंशरूढं पृथग्विधं संव्यवहारहेतुः ॥
यल्लांछनं तत्र कृतार्हदीशत्रिंबस्य योग्यं विलिखामि पीठे ॥ १ ॥
पादपीठलिखितलांछने पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥
एतानि वृषभादितीर्थंकराणां पृथग्विधानि लांछनानि:—
गौर्गजोश्वः कपिः कोकः कमलं स्वस्तिकः शशी

करून आठवेला पीठिकेवर पुष्पांजलिक्षेपण करणें याप्रमाणें आठ प्रातिहार्यांचा स्थापनाविधि झाला.

लांछनस्थापनविधि.

'तीर्थंकराणामिति' हा श्लोक म्हणून पादपीठावर लिहिलेल्या लांछनावर पुष्पांजलि क्षेपण करावी. तीर्थंकरांना ओळखण्याच्या खुणेला लांछन म्हणतात हीं लांछनें त्या त्या तीर्थंकराच्या वंशामध्यें रूढ झालीं आहेत. बैल, हत्ती, घोडा, वानर, कोकपक्षी, कमळ, स्वस्तिक, चंद्र, मगर, श्रीवृक्ष, गेंडा, रेडा, सूकर, सायाळ, वज्र

मकरः श्रीद्रुमो गंडो महिषः कोलसेरिकौ ॥ २ ॥
वज्रं मृगोऽजष्टगरः कलशः कूर्म उत्पलः ॥
शंखो नागाधिपः सिंहो लांछनान्यर्हतां क्रमात् ॥ ३ ॥

अथ यक्षयक्षीस्थापनम् ॥

इंद्रो जिनेंद्रोत्तमशासनस्य त्राणे प्रवीणं प्रतिशासनार्हम् ॥
न्ययुंक्त सत्कृत्य यमादरात्तं न्यसामि यक्षं जिनसव्यभागे ॥ १ ॥
यक्षोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत ॥ १ ॥
लब्धाधिकारां जिनशासनस्य त्राणे ततः शासनदेवतेति ॥
रूढां भुवि प्रौढतरप्रभावां न्यसामि यक्षीं जिनवामभागे ॥
शासनदेवतोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ २ ॥

अथ पंचकल्याणस्थापनम् ॥

योत्र स्वर्गावतीर्णः सुरगिरिशिखरे दुग्धवार्द्धेः पयोभि ॥

हरिण, बकरा, मासा, कुंभ, कासव, नीळ कमळ, शंख व सर्पराज आणि सिंह हीं क्रमानें २४ तीर्थंकरांचीं लांछनें आहेत.

'इंद्र इति' हा श्लोक ह्मणून इंद्रानें जिनशासनाचें रक्षणाकरितां जिनाच्या उजव्या भागास यक्षस्थापना केली आहे असें समजून यक्षावर पुष्पांजलि टाकावी. याचप्रमाणें यक्षीची देखिल इंद्रानें याच कार्याकरितां जिनाच्या डावे बाजूस स्थापना केली आहे ह्मणून यक्षीवर पुष्पक्षेपण करावें.

लब्ध्वा जन्माभिषेकं शतमखविहितं त्यक्तसाम्राज्यभोगः ॥
प्रव्रज्योग्रैस्तपोभिस्त्रिजगदपचितार्हत्यमेत्योपदेष्टा ॥
कर्म-[illegible]त्तशर्मा त्रिभुवनशिखरे भाति सिद्धोऽस्तु सोऽयम् ॥
पचकल्याणाभिव्यक्तिप्रतिज्ञापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥१॥
स्वर्गावतारकल्याणे सुरेंद्रकृतवैभवे । सद्योजाततयारूढो यः स एव जिनोस्त्वयम् ॥
गर्भावतारकल्याणाभिव्यक्तये पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ २ ॥
जन्माभिषेककल्याणे सुरेंद्रकृतवैभवे वामदेवतयारूढो यः स एव जिनोस्त्वयम् ॥
जन्माभिषेकस्थापनाभिव्यक्तये पुष्पाजालिं क्षिपेत् ॥ ३ ॥
दीक्षाग्रहणकल्याणे सुरेंद्रकृतवैभवे अघोरात्मतया रूढो यः स एव जिनोस्त्वयम् ॥
निष्क्रमणकल्याणाभिव्यक्तये पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ ४ ॥
केवलज्ञानकल्याणे सुरेंद्रकृतवैभवे ईशानात्मतयारूढो यः स एव जिनोऽस्त्वयम् ॥
केवलज्ञानकल्याणाभिव्यक्तये पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ ५ ॥

' योत्र ' हा श्लोक ह्मणून पंचकल्याणाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पाजलि क्षेपण करावी

' स्वर्गावतारेति, वगैरे तीन श्लोक ह्मणून गर्भकल्याण, जन्मकल्याण आणि दीक्षाकल्याण या तीन कल्याणिककांची अभिव्यक्ति करण्याकरितां क्रमाने तीनदां पुष्पांजलि क्षेपण करावी. जिनेश्वराचें गर्भकल्याणिकाच्या समयीं, सद्योजात, जन्मकल्याणिकाच्या वेळी वामदेव व दीक्षाकल्याणिकांत अघोर अशा नांवांची रूढी पडली आहे.

५ ' केवलेति ' हा श्लोक ह्मणून केवलकल्याणाभिव्यक्तिकरितां पुष्पाजलिक्षेपण करावें. केवलज्ञानकल्याणिकाच्यावेळीं जिनशांचें ' ईशान ' हें नांव रूढ झाले आहे.

भावितत्पुरुषावस्थामद्य यस्माद्बिभर्त्यतः रूढस्तत्पुरुषत्वेन यः स एव जिनोऽस्त्वयं ॥
निर्वाणकल्याणाभिव्यक्तये पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

अथ कंकणमोक्षणम् ॥

सिद्धाम्बराधीश्वरसाक्षिजीवन्मुक्तिश्रियं सद्गुणभूरिभूतिम् ॥
भजेत्स्वसात्कृत्य जिनेश्वरो यस्तत्कंकणं त्वद्य विमोचयामि ॥ १ ॥
ओं सत्तक्खरसज्झाणं अरहंताणं णमोत्ति भावेण ॥
जो कुणइ अणण्णमणो सो गच्छइ उत्तमं ठाणं ॥ कंकणमोक्षणम् ॥ २ ॥
अरहंताणं नमः इति सप्ताक्षरध्यानम् ॥

अथार्हद्देवसाक्षात्करणध्यानम् ॥

ओं केवलणाणदिवायरकिरणकलावप्पयासियट्ठाणे ॥
णवकेवललद्धुग्गमसुजाणियपरमप्पयवएसो ॥ १ ॥

---

६ 'भावीति' हा श्लोक ह्मणून निर्वाणकल्याणभिव्यक्तिकरितां पुष्पांजलिक्षेपण करावें.

१–१ 'सिद्धांत' हा श्लोक व त्याचा अरहताण नमः हा सप्ताक्षरी मंत्र ह्मणून जिनेश्वराचे कंकणमोचन करावें. या जिनेश्वराकडून अनंत गुणांच्या ऐश्वर्यानें युक्त अशा जीवन्मुक्तीचा आश्रय केला जाईल. यास्तव याचा कंकण मोचनविधि मी करितों. 'अरहताण णमो' हा सात अक्षरांचा मंत्र जो भव्य जीव हृदया सतत चिंतितों तो उत्तम स्थान अर्थात् मोक्ष प्राप्त करून घेतो. 'अर्हद्देवसाक्षात्करणाचा विधि.

१–२ 'केवलेति' हे दोन श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून प्रतिमेवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी. अरहंताचा

असहायणाणदंसणसाहिओ इदि केवली हु जोगेण ॥
जुत्तोत्ति सजोगिजिणो अणाइणिहणरिसे उत्तो ॥

इत्येषोर्हन्साक्षादत्रावतीर्णो विश्वं पाति इति स्वाहा ॥ प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत ॥ २ ॥
इत्यर्हद्देवसाक्षात्करणविधानम् ॥

घंटाटंकारवीणाक्वणितमुरजधांन्धांक्रियाकाहलाच्छें ॥
च्छेंकारोदारभेरीपटहधलधलंकारसंभूतघोषे ॥
आक्रम्याशेषकाष्ठातटमथ झटिति प्रोच्छटत्युद्भटेऽभ्रं ॥
शिष्टाभीष्टार्हदिष्टयै जिनमुखपटमुद्धाटये मंत्रपूर्वम् ॥

ओं उसहाइवड्ढमाणाणं पंचकल्लाणसंपण्णाणं महइमहावीरवड्ढमाणसामीणं । सिज्झउ मे महइ महाविज्झा । अट्ठमहापाडिहेरसहियाणं । सयलकलाधराणं । सज्जोजादरूवाणं । चउतिसयंविसेससंजुत्ताणं । बत्तीसदेविंदमाणिमउडमत्थयमहियाण । सयलजोयस्स संतिपुट्ठिबुद्धिकल्लाणाउआरोग्गकराणं । बलदेववासुदेवचक्कहररिसिमुणिजदिअणगारोवगूढाणं ॥

साक्षात्कार प्रतिमेमध्ये झाला असें हा विधि करून समजावें अरहंत केवलज्ञानरूपी प्रकाशानें जगांतील सर्व पदार्थ प्रकाशित करितात. सम्यग्दर्शन, ज्ञान, चारित्र, दान, लाभ, भोग, उपभोग, अनंतशक्ति व अनंतदर्शन या नऊ लब्धि जिनेश्वराला प्राप्त होतात. सहायरहित ज्ञान व दर्शन या गुणांनीं युक्त अशा जिनेश्वराला जेव्हां ते योगानें युक्त असतात त्यावेळी त्यांना सयोगकेवली असें जिनागमामध्यें म्हटलें आहे.

उहयलोयसुहफलयराणं। थुइसयसहस्सणिलयाणं। परापरपरमप्पाणं। अणाइणिहणाणं बलि बाहुबलिसहिदाणं। वीरे वीरे ओं ह्रां क्ष्मां सेणवीरे वड्ढमाणवीरे हं सं जयंत वराइये वज्जासिलत्थंभमयाणं सदा भव्वपइट्ठियाणं। यत्थ सण्णिहिदा मे भवदु मे भवदु ठठ क्षक्ष स्वाहा ॥ श्रीमुखोद्घाटनमंत्रः ॥ १ ॥

घातिव्रातप्रघातप्रकटनिरवधिज्ञानदृग्वीर्यरूपः
कल्याणैः पंचभेदैः प्रविलमति चतुस्त्रिंशता चातिशेषैः ॥
यश्चाष्टप्रातिहार्यैस्त्रिभवनपतितालांछनैस्तं यजामि ॥
स्याद्वादामोघवाक्यं त्रिधिरचितमहार्घ्येण देवाधिदेवम् ॥ २ ॥
ओं खवियघणघाइकम्मा चउतीसातिसय पंचकल्लाणा ॥
अट्ठवरपाडिहेरा अरहंता मंगलं मज्झं ॥ भूयासुरिति स्वाहा ॥
परमोत्सवेन महार्घ्यमवतारयेत् ॥ ३ ॥

१ 'घंटाटंकारेति' हा श्लोक व 'ॐ उसहाइ' हा मंत्र म्हणून जिनमुखावरील वस्त्र काढावें. हा विधि करितांना नाना वाद्यें वाजवावीत. मुखोद्घाटन मंत्रामध्यें वृषभादि चोवीस तीर्थंकर पंचकल्याण संयुक्त आहेत त्यांना देवेन्द्र, चक्रवर्ती, बलभद्र, नारायण हे नमस्कार करितात. इत्यादि अभिप्राय आहे.

२-३ 'घातिव्रातेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून मोठ्या थाटानें भगवंतावरून महार्घ्य उतरावें. चार घातिकर्मांचा नाश करणारे व चौतीस अतिशयांनीं युक्त आठ प्रतिहार्यसंयुक्त अरहंत माझें कल्याण करोत असें म्हणून अर्घ्य उतरावें.

पुष्पेपोरिषवो वयं पुनरिदं पुष्पेपु निःशेपकम् ॥
निष्पीतानि मधुव्रजैर्वयमिदं निष्पापमंमेवितम ॥
इत्यालोच्य नमत्यपास्य मदमित्याशंकयंतीश ते
निष्पीताखिलतत्त्रपादकमले पुष्पाणि निःपातये ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हत इदं पुष्पाजलिप्राचेन गृण्हीध्वं २ नमोर्हद्-
भ्यो ध्यातृभिरभीप्सितफलदेभ्यः स्वाहा ॥ पुष्पाजलिः ॥ ४ ॥

कोटीकोटीरवींदुज्वलनस अधिकोद्योतवीतक्रमादि-
ज्ञानज्योतिः समंतोज्ज्वलितसकलसालोकलोकोदरोयम् ॥
देवो विध्वस्तनानावृजिनजिनपतिः प्राप्तकल्याणपूजः ॥
श्रेयःसंपादनैकक्षमपदकमलो वर्द्धतामद्वितीयम् ॥ भगवदाशिर्वादः ॥

विजयविभवविद्यावर्यिमौदार्यमाज्ञां ॥
श्रुतिमतिधृतिनीतीः शांतिकांतिप्रसादान् ॥

---

४ 'पुष्पेपोरिति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून पुष्पांजलि अर्पण करावी.

'कोटीकोटीति' हा श्लोक म्हणून भगवान जिनेश्वर कोट्यावधि चंद्र व सूर्यपेक्षां अधिक तेजस्वी आहेत, पंच कल्याणपूजेला प्राप्त झाले आहेत. जिनाचें ज्ञान क्रमरहित आहे व लोकालोकप्रकाशक आहे व तें मोक्षलक्ष्मी देण्यास समर्थ आहेत. त्यांची स्थिति सदैव अशीच राहो असा आशीर्वाद द्यावा.

६ 'विजयेति' विजय, संपत्ति, ज्ञान, सामर्थ्य, औदार्य, आज्ञा, कांति, नीति शांति, सम्यग्दर्शन, सम्यग्ज्ञान

दृगवगमचरित्रं सिद्धिवृद्धिप्ररिद्धी—
वितरतु जगतोऽत्र स्थापितश्रीजिनेंद्रः ॥
कर्तृणां कार्यकाणा जिनयजनविधेर्भूभृता चापरेषां ॥
भूयाद्भूयाश्च भोगः स्वजनपरिजनैः स्तात्सदारोग्यमग्रयम् ॥
शौर्यं धैर्यं च वीर्यं भवतु बहुतरं जायतां दीर्घमायुः ॥
स्वामिन्भो त्वत्प्रसादात्प्रवरसुखकरो वर्द्धतां शुद्धधर्मः ॥
सद्धर्मश्रीबलायुष्यरोग्यैश्वर्याभिवृद्धयः
सतु सर्वस्य लोकस्य जिनेंद्र त्वत्प्रसादतः ॥ इत्याशीर्वादः ॥ ८ ॥
ज्वलितसकललोकालोकलोकोत्तरश्री—
कलितललितभूर्ते कीर्तितेंद्रैर्मुनींद्रैः ॥

व चारित्र हे सर्व उत्कृष्ट गुण श्री जिनेश्वर सर्व जगास अर्पण करो.

७–८ 'कर्तृणामिति' हे दोन श्लोक म्हणून जिनपूजा करणारा, करविणारा, राजा व इतर भव्य जीव यांना श्रीजिनकृपेने नानाविध भोग आरोग्य, शौर्य, धैर्य, दीर्घायु या सर्वांची प्राप्ति होवो हे दोन श्लोक आशीर्वादात्मक आहेत.

९ 'ज्वलितेति' हा श्लोक व मत्र म्हणून श्रीजिनचरणाजवळ शांतिधारा सोडावी. ही शांतिधारा जगाच्या शांतते करितां होवो.

जिनवर नव पादोपांततः पातयामो—

भवदवशमनार्थामर्थतः शांतिधाराम् ॥ ९ ॥

ओं ऱ्हीं क्लीं ऐं अर्हंत इमां शांतिधारां गृह्णीध्वं २ हूं नमः स्वस्ति भद्रं भवतु जगतां शांतये शांतिधारां निःपातयामि । शांतिकृद्भ्यः स्वाहा शांतिधारा ॥ ९ ॥

जयजयेत्यानंदस्तवनं पठेत् ॥

यष्टा समभ्यर्च्य जिनं तदग्रे शक्त्या धनं नित्यमहाय दत्वा ॥

स्वर्मुक्तिकन्यावरणाय शुल्कमाजन्म किंचिद्व्रतमाददीत ॥ १० ॥

एवं यष्टा जिनेंद्रमभ्यर्च्य नित्यमहार्थं अर्हतः कोशेऽर्थं निधाय व्रतमाजन्म किंचिदादाय विपुलारात्रिकमवतार्य धूपघटमुत्क्षिप्य पंचांगप्रणामं कुर्यात् ॥

ततःसहस्रनामादिनानाविधमहास्तवैः । गीतैर्नृत्यैश्चवाद्यैश्च जिनमाराधये मुदा ॥ ११ ॥

सिद्धश्रुतचरित्रार्षिशांतिभक्तीः ससंघकाः । केवलज्ञानकल्याणक्रियां कुर्वन्तु याजकाः ॥ १२ ॥

या नंतर 'जयजय' या श्लोकापासून आरंभिलें जाणारें आनंदस्तवन करावें.

१० 'यष्टेति हा श्लोक म्हणून प्रतिष्ठा करणाऱ्यानें नेहमीं जिनाची पूजा चालावी म्हणून यथाशक्ति भांडारांत धन द्यावें. व आजन्म एखादें व्रत घ्यावें. तदनंतर आरती करून पंचांग नमस्कार करावा.

११–१२ 'तत इति' हा श्लोक म्हणून सहस्रनाम वगैरे स्तुति म्हणावी. गीत, व वाद्यांनीं जिनाची आराधना करावी.

१३ 'सुगंधीति' इत्यादि श्लोक म्हणून मुनीची पूजा करावी. 'श्रीमज्जिनेंद्रा' इत्यादि बावीस आशीर्वादात्मक

सुगंधिशीतलैः स्वच्छैः स्वादुभिर्निर्मलैर्जलैः । सार्धद्वीपद्वयातीतभवद्भव्ययतीन्यजे ॥ १३ ॥

इत्यादिभिर्मुनिवृंदारकानभ्यर्चयेत् 'श्रीमाज्जिनेंद्रा हतमोहतंद्रा' इत्यादिद्वाविंशत्याशिर्वाद-पद्याना विजयाविभवविद्येत्यादिपद्यत्रयस्य च पाठेन शेषगंधाक्षताभिः भव्यसंघं संतर्पयेत् ॥

अथ यागमंडलाराधनोक्तप्रथमगद्यपद्याभ्यां प्रथमपद्यमात्रेण वा, प्रधानपूजया वेदिका निवासिसर्वपरिवारदेवानभ्यर्चयेत् ॥

शिलामध्येथ नासाया इत्यादिमंत्रैर्गर्भगृहद्वारे क्षेत्रपालादिद्वारपालकान् । श्रीविमानस्य मध्ये ब्रह्माणं, तत्प्रादक्षिण्येन स्थितदिक्पालकान्, 'मध्येगृहं विधातरम् इत्यादि मंत्रैः संतर्प्य । सर्वाण्हयक्षछत्रत्रयाभ्यां सह गत्वा ग्राममध्ये ब्रह्माणं, ग्रामस्य पूर्वादिदिक्षु दिक्पालान्प्रागुक्तमंत्रैरेवाभ्यर्चयेत् ॥ ततो वेदिकास्थितचलाजिनबिंबाग्रे श्रीविहारघोषणामुद्घोष्य गंधकुटिसंकल्पे चतुष्के तद्बिंबं निवेश्य महाभूत्या श्रीविमानं परीत्य ग्रामप्रदाक्षिणमपि कृत्वा पूर्वस्थाने जिनबिंबं निवेश्य शांतिबलिमिष्टप्रार्थनां क्षमापणं सर्वदेवताविसर्जनं कृत्वा अष्टोत्तरकलशैर्वक्ष्यमाणविधिना महाभिषेकं एकादशमहामहं च विधाय प्रतिष्ठादिवसाक्रियां निष्ठापयेत् । तद्यथाः—तावदियं विहारघोषणा ॥

श्लोक म्हणून व 'विजयेति' तीन श्लोक म्हणून भव्यसमूहास गंध, अक्षता, तांबूल इत्यादिकांनीं खुप करावें.

'अथेत' तदनन्तर यागमंडलाराधना प्रकरणात लिहिलेल्या पहिल्या गद्यपद्यानें अथवा प्रथम पद्यानें प्रधानपूजेनें वेदिकानिवासि सर्व परिवार देवांची आराधना करावी. 'शिलामध्ये' इत्यादि मंत्रांनी गर्भ गृहाच्या दरवाज्यावर क्षेत्रपाल वगैरे द्वारपालांना, श्री विमानाच्या मध्यभागीं ब्रह्मा व त्याच्या डाव्या बाजूस असलेल्या दिक्पालकांना, मध्येगृह, इत्यादि मंत्रांनी संतुष्ट करून सर्वाण्हयक्ष व छत्रत्रय यासह जाऊन

विन्यस्तांजालिना विहारसमये शक्रेण विज्ञापिते
लोकानां हितमिच्छनाथ जगतां नाथे विहारोन्मुखे ॥
रोधःक्रोडविसर्पिणीं सुरवरा यां चक्रुराघोषणा—
मास्मिञ्जैनविहारमंगलमुखे सेयं मया घुष्यते ॥ १ ॥

स्वस्ति समस्तसुरासुराधीशमणिमुकुटमकरिकाशोणकोणकपणमसृणितचरणपीठपृष्ठः प्रादुर्भूतानंतचतुष्टयविभूतिर्भुवनहितैकतानप्रवृत्तिः संजीवनौषधमाजवजवसंज्वरमूर्च्छितानाम् ॥ प्रथमतरमंगलं मंगलानां । अद्वितीयशरणं शरणार्थिनां । आविष्कृतपरमार्हन्त्यमहिमा भगवानपेक्ष्यमाणः किल लोकहितापादनौत्सुक्यतरलितचेतसः प्राचीनबर्हिषो विहारसमयासत्तिविज्ञापनाम । अचिंतनीयप्रवृत्तिवैभवः सकलजगत्सुकृतसामग्रीमनुमन्यमान इव स्वयमसावलकरोति नभोभागपथे परार्ध्यं पद्मयानकम् ॥

गावामध्यें ब्रह्मा व गांवाच्या पूर्वादि दिशामध्यें दिक्पालांना पूर्वोक्त मंत्रांनीच पूजावें. तदनन्तर वेदिकेवर असलेल्या चलजिनप्रतिमेच्या पुढें श्री विहाराची घोषणा करावी. गंधकुटीवर श्री जिनबिंब ठेऊन मोठ्या थाटानें जिनमंदिराला प्रदक्षिणा द्यावी व ग्रामप्रदक्षिणाही करून पूर्वीच्या ठिकाणीं जिनबिंब स्थापावें. त्यावेळीं शांतिबलि, इष्टप्रार्थना, क्षमापण, सर्वदेवताविसर्जन हीं कृत्यें करून १०८ कलशांनीं व पुढें सांगितले जाणाऱ्या विधीनें महाभिषेक व एकादश महामह हे विधि करून प्रतिष्ठादिवसाची क्रिया संपवावी. प्रथमतः विहारघोषणेचें सविस्तरस्वरूप सांगतात. ' विन्यस्तांजलिनेति ' हा श्लोक म्हणून इंद्रानें त्रैलोक्याचें हित व्हावें म्हणून जिनेश्वराला हात जोडून विहार करण्यासाठीं प्रार्थना केली.

अमी चानंदनिर्भरैरापूर्यंते सुरशांखिकैः शंखाः । अधरितांभोधरनिर्घोषाणि वाद्यन्ते चातोद्यानि उपरि च सेवते समुन्मिषन्मणिमरीचिनिचयमुषितविरोचनरुचिप्रतानं लोकत्रयाधिपत्यैकलांछनं छत्रत्रयम् । विधूयंते चोच्चीलतदुग्धोदवीचिनिचयापहासिनश्चामरनिवहाः । वर्षंति बहलामोदसंमोहितालिकुलानि सुरवारिदाः सुरकुसुमानि । अयं च समुच्चलितवीचिहस्तविकीर्यमाणविचित्ररत्नमुक्ताफलजालजटिलपुरोभागः प्रणमति वेलामूर्ध्ना भगवन्तमंभसां निधिः । तदानीं देदीप्यमानदेहप्रभाव्यनिकरविचित्रितावियत्पथाः समासीदंतु सेवावसरप्रतिपालिनः त्रैविष्टपाः । आगच्छंतु गृहीतोज्वलनेपथ्याः कौतुकवेषानुगमसत्वरपारिजनाः । सभ्रांता जन्मपद्मपरिवृता बद्धांजलयो मध्यमलोकपालाः । आयातु विश्वेश्वराविहारोत्सवाविस्मेरलोचनसहस्राक्षसमार्चितं परीत्य परमेश्वरपादारविंदं ॥ सकलजनस्तुत्यजन्मानः सारस्वतादित्यवन्ह्यरुणगर्दतोयतुषिताव्याबाधारिष्टा लौकांतिकाः । गायतु श्रुतिसुखानि गेयानि किन्नरीभिः सह किन्नराः । स्पृशन्तु वीणाविपंचीप्रमुखततवाद्यजातमसर्त्याः । वादयंतु घनगंभरिधनजातस्तानितातिवातीनिरवद्यानिनादगंधर्ववाद्यानि । नृत्यंतु सलीलविरचितकरणांगहारहारिण्यो गगनांगणरंगेषु सुरयोषितः । पालयंतु स्वां स्वां दिशमिंद्राग्नियमनिर्ऋतिवरुणवायुकुबेरैशानशेषशीतांशवो दशापि लोकपालाः । वारयंतु समुद्यन्दृहद्ध्वानाः कुटिलदंष्ट्राः करालमुखाकाराः समुत्सारितहिंस्राः पूजनं परितो राक्षसा रक्षकाः । प्रतिष्ठतामग्रतः परिचारकामरपरिवारपरिवृता परीत्य परमेष्ठिनं पद्महस्तया सह पद्मया देवी सरस्वती । अग्रतो भर्तृप्रकटितप्रतीहाराधिकारः प्रसादयतु उदग्रपदं राजराजः । प्रचुरामोदमोदितरोधोभागाः परिमार्जयंतु मरुतः परितः । अभ्युक्षंतु समंततः सुखशीतलामोदिभिरंबुभिरम्बुदामराः । मंडयंतु मत्तभ्रमद्भ्रमरनिकरझंकारिभिर्मंदारकुसुमैर्म

रुतः पतिः पुष्पमेघाविकिरगः। विचित्रयंतु च त्रिभिनागन्भिन्याभगवद्विहारपदवीं। आक्रीडंतु नानानर्घ्यरत्ननिर्माणस्थलेषु क्रीडापथेपु पुरःसराः सहैव सुरपुरंध्रीभिः सुराः। गृह्णन्तु यथाकामं कामितार्थप्रदानपरेभ्यः कल्पशाखिभ्य कामितार्थं कामिनो जनाः। उत्तंभितममुत्तुंगमणितोरणप्रभाप्रतानवितानितेषु मार्गोभयपार्श्वेपु सस्पृष्टगगनतलाः परिकल्प्यंतामनल्पप्रसूननिष्यंदिमकरंदगंधाधीकृतमधुकरनिकराः भगवद्व्याख्यानमंडपसन्निभाः सुमनोनार्दिभिः मुदैः सुमनोभिर्द्रुपाः। पश्यंतु पापपंकसंबंधिनः सप्तभवान्भास्वत्सहस्रप्रभातिशायिनि प्रभोः प्रभामंडले भव्याः। अनुयांतु च भगवंतमाधिगतससर्द्धयो भगवंतो मुनिपुंगवाः। परिपूरयंतु चाखिललोकमनोरथंस्तदभीष्टार्थप्रदानेन हेमरत्नादिसारवस्तुवर्षिणो नवनिधयः। उत्कृष्टफणामणिकिरणरंजितव्योमसीमानः परिपठन्तु भगवद्गुणगणं फणाभृतः। समुद्यद्बहलकालागरुधूमधूमव्याप्तनभोभाग धूपघटपटलं बिभ्राणो व्रजंतु सखो वैश्वासितगोचिषो विरोचनाः। दादयंतु समनतो भगवद्विहारस्याध्वानं विबुधाः किंकराः। गौवर्णैश्चीनपट्टमयैश्चातपत्रैर्बिभ्रतु विभ्राजमानध्वजप्रकरमनुकूलपवनाविधूयमानमदभ्रमभ्रंलिहचूलिकम् ॥

प्रतन्यतां चाग्रतः चराचरगुरुमंजुलोत्सवशंसीनि त्रिजगद्विलोचनानि सम्भाजयज्ज्वाज्वल्यमानारसहस्रकिरणमरीचिजितरिशासनम्। परिवृण्वन्तु पुण्यनिधिचक्रं सुत्रामुजः। गच्छन्तु जयध्वानमुखरमुखा वल्गु वल्गंतः प्रकीर्णकाभिमे।भग। ।अथवा न ना द्वेिशमं न नावप्रतिहतशक्तयो जगति विश्वे व्याधयः। चिकित्संतु भगवत्प्रभावाद्व्यग्मागनास्य देन भागवै कल्यमूकबाधेर्पंगवः॥ विलोलयतु त्रिभुवननाथवैभवं गाधानुवमुदंचत्सस्यरोमांचप्रपचकंचुकिता वसुधावधूः। भवंतु क्रमापेक्षविलंबमसहमानाः संतो विहारोत्सवसंभावनोत्सुकजनाः। प्रसूतां च प्राप्तसमया भूत–

यो लोकैकशिखामणिर्यमनिशं ध्यायन्ति योगीश्वराः ।
येनादर्शि समस्ततत्त्वममरा यस्मै नमः कुर्वते ॥
यस्मान्नास्त्यपरो हितस्त्रिजगते यस्यैव युक्तासता ॥
यस्मिन्केवलबोधभानुरुदितः सोऽव्याज्जिनोऽयं जगत ॥
ओं श्रीं ह्रीं हैं श्रीं नमः परमशाताय सर्वलोकशांतिर्भवतु स्वाहा ॥

शांतिधारा ॥ ३ ॥

अर्चामग्रे प्रनृत्यत्कलशयुतवधूसग्रभृंगारनिर्यद् ॥
वार्धारापूतधात्रीं बहुतरविभवासादरेणानुयांतः ॥
सर्वाशाः पूरयंतो बलिमनुमुखराः सर्वधान्यैश्चलाजैः ॥
सत्पुष्पैरक्षतौघैर्जिननिलयमिमे त्रिः परीयाम शान्त्यै ॥

ओं अर्हद्भ्यो नमः ॥ ४ ॥

प्रमादाज्ज्ञानदर्पाद्यैरित्यादिना क्षमापणपूर्वकं पंचांगप्रणामः ॥
मोहध्वांतविदारणमित्यादिना गमनाप्रच्छनम् ॥
इत्थं सौधर्मशक्रप्रभृतिसुरवरा यां जिनेंद्रस्य साक्षाद् ॥

---

३ 'यो लोकैकत' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून शांतिधारा सोडावी.
४ 'अर्चामग्रे' हा श्लोक म्हणून जिनमंदिराला प्रदक्षिणा द्यावी.

चक्रुः कैवल्यबोधोत्सवविषयमहाश्चर्यकल्याणपूजां ॥
तामारोप्यात्र बिंबे विधिवदिह कृता शक्तितो भूरिभक्त्या ॥
भुक्त्यै मुक्त्यै च यष्टृप्रभृतितनुभृतामस्तु कल्याणपूजा ॥

इष्टप्रार्थनाय पुष्पांजलिः ॥ ५ ॥

इत्थं विधत्ते जिनपुंगवस्य कैवल्यबोधोत्सवमंत्रिधिं यः ॥
कैवल्यकर्मोत्सवमाशु यास्यत्यमुत्र नूनं स हि धर्मनेमिः ॥ ६ ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि
केवलज्ञानकल्याणविधिर्नामैकादशः परिच्छेदः ॥ १ ॥

---

५ 'प्रमादादिति' हा श्लोक म्हणून क्षमा मागून श्रीजिनाच्या पायांस नमस्कार करावा.

६ 'मोहेति, हा श्लोक म्हणून घरी जाण्याबद्दल श्रीजिनाची परवानगी घ्यावी.

७ 'इत्थमिति, हा श्लोक म्हणून इष्टप्रार्थनेकरिता पुष्पांजलि क्षेपण करावी. या श्लोकाचा सारांश— या प्रमाणें साधर्मेंद्र वगैरे इंद्रानी जो केवलज्ञानोत्सव केला त्या उत्सवाचें आरोपण या जिनप्रतिमेमध्यें मोठ्या भक्तिनें केलें आहे हें कल्याणपूजन यजमान, प्रतिष्ठापक व भव्य लोकांच्या भुक्ति व मुक्तिला कारण होवो.

८ 'इत्थं विधत्ते इति. या प्रमाणें श्री जिनेश्वराचा केवलज्ञानपूजोत्सव जो भव्यजीव करितो तो उत्तरजन्मीं लौकर केवलज्ञानोत्सवास प्राप्त होतो व धर्मप्रवर्तक होतो.

या प्रमाणें नेमिचंद्रदेवांनी रचिलेल्या प्रतिष्ठासारसंग्रहामध्यें केवलज्ञानकल्याणविधिचें प्रतिपादन करणारा अकरावा अध्याय संपला.

अथ द्वादशः परिच्छेदः ।

अथ निर्वाणकल्याणम् ॥

प्रतिष्ठादिवसात्पश्चाद्द्वितीयेऽहनि याजकः ॥
यागमंडलमारभ्य समासात्तत्र विष्टरे ॥ १ ॥
जिनबिंबं निवेश्यास्य विदध्यादधिवासनम् ॥
धर्मोपदेशसंकल्पात्तत्वार्थं साधु घोषयेत् ॥ २ ॥
त्रिसंध्यमेवं कुर्वीत प्रतिष्ठोक्ताधिवासनम् ॥
मध्योन्हेस्ति विशेषस्त्वयथा कृत्वाधिवासनाम् ॥ ३ ॥
जिनपादार्चितैर्गंधपुष्पतांबूलसत्फलैः ॥
संतर्प्य भव्यसंदोहं प्रागुक्तविधिनाशिषा ॥ ४ ॥

१–४ प्रतिष्ठादिवसानंतर दुसऱ्या दिवशी प्रतिष्ठाचार्यानें यागमंडलविधि करावा. व तेथें सिंहासनावर-जिनबिंब स्थापून अधिवासनविधि करावा. धर्मोपदेशाच्या संकल्पानें श्रीजिनेश्वर उपदेश देत आहेत अशी घोषणा करावी. या प्रमाणें प्रतिष्ठोक्त अधिवासन त्रिसंध्य करावे माध्यान्हीं थोडासा विधि भिन्न आहे. तो असा — अधिवासनविधि करून जिनेश्वराच्या चरणाची ज्यांनी पूजा केली आहे अशा गंध, पुष्प, तांबूल व उत्तम फळें यांनीं पूर्वाप्रमाणें आशीर्वाद देऊन भव्याना संतुष्ट करावे.

द्वारपालबलिं ब्रह्मबलिं दिक्पालसद्बलिं ॥
श्रीबलिं च ध्वजबलिं ग्रामसंबंधिनां पुनः ॥ ५ ॥
ब्रह्मदिक्पालकानां च बलिं कृत्वा क्रमात्ततः ॥
पीतैः सुगंधिभिश्चूर्णैः पुंजितैरर्चयेज्जिनम् ॥ ६ ॥
तच्चूर्णं बिभृयुः सर्वे भव्याः शिरसि भक्तितः ॥
विहारघोषमुक्त्वा च सर्वसंघेन सेवितम् ॥ ७ ॥
पद्मयानं समारोप्य देवं पुरि विहारयेत् ॥
कुंभैरष्टशतेनाभिषिच्य देवं समर्पयेत् ॥ ८ ॥
प्रतिष्ठातस्तृतीयेऽन्हि चैवमेव क्रियाक्रमः ॥
किंतु कुंकुमपंकाढ्यतीर्थवारिभिरंभितैः ॥ ९ ॥

५–८ तदनतर द्वारपालबलि, दिक्पालबलि, श्रीबलि, ध्वजबलि हे बलि करून तदनंतर ग्रामसंबंधी ब्रम्ह बलि, व दिक्पालबलि करावा. यानंतर क्रमाक्रमाने पिवळ्या अशा सुगंधिचूर्णाच्या पुंजांनीं श्रीजिनाची पूजा करावी. तें चूर्ण सर्व भव्यजीवांनीं मस्तकावर धारण करावें तदनंतर विहाराची घोषणा करून पद्मयानावर प्रभूस बसऊन सर्व संघासह शहरात विहार करवावा तदनंतर एकशे आठ कुंभांनीं भगवंताचा अभिषेक करून पूजन करावें.

९—१० प्रतिष्ठेपासून तिसऱ्या दिवशीं हाच क्रियाक्रम करावा. परंतु केशराचे गंधाचें मिश्रण ज्यांत आहे

कुंभैरलंकृतैर्देवमाभिषिच्य समर्च्य च ॥
तज्जलं बिभृयुर्भव्याः पापपंकापहारकम् ॥ १० ॥

तद्यथा—प्रतिष्ठादिवसाद्वितीयेऽहनि यागमंडलस्य प्रागुक्तगद्यपद्याभ्यां प्रथमपद्यमात्रेण वा समासतः समाराधनां समापयेत ॥

अथ यागमंडलमध्ये पीठस्थापनम् ॥

श्रीपांडुकाव्हयशिलाग्रिमपीठकल्पं । तद्वादेकोपरि तटे निदधे भवन्तम् ॥
प्रक्षालयामि शुचिभिः सलिलैः पटेन । प्रच्छादितेत्र निदधेऽक्षतपुष्पदर्भान् ॥

ओं ह्रीं अर्हं क्ष्मं ठठ श्रीपीठस्थापनं करोमि स्वाहा । पीठस्थापनम् ॥

ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः नमोर्हते भगवते श्रीमते पवित्रतरजलेन श्रीपीठप्रक्षालनं करोमि स्वाहा ॥

अशा तीर्थजलांनीं युक्त कलशांनीं प्रभूचा अभिषेक करून पूजा करावी. व तें पापरूपी चिखल दूर करणारें गंधोधक भव्यानी धारण करावें.

'तद्यथेति', प्रतिष्ठा[illegible]समापाच्या दुसऱ्या दिवशीं यागमंडलाची आराधना पूर्वी सांगितलेल्या गद्य व पद्यांनीं अथवा प्रथम पद्यानें संक्षेपाने समाप्त करावी.

यागमंडलामध्या पीठस्थापनाचा विधि.

१ 'श्रीपाडुकेति' हा श्लोक ह्मणून वेदिकेच्या वरच्या तटावर सिंहासन स्थापन करावें.
'ओं ह्रीं' हा पीठस्थापनाचा मंत्र ह्मणून तें स्थापन करावें.
'ओं ह्रां ह्रीं' हा मंत्र ह्मणून ते प्रक्षालित करावें. व त्यावर नवीन वस्त्र आच्छादावें.

पीठप्रक्षालनम् ॥ तत्पीठोपरि प्रागग्रवस्त्राच्छादनम् ॥

ओं ह्रीं दर्पमथनाय नमः । सकुसुमाक्षतदर्भस्थापनम् ॥ १ ॥

स्वच्छैस्तीर्थै० पीठं समभ्यर्चये । ओं ह्रीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राय स्वाहा ॥ पीठार्चनम् ॥

संस्थापयाम्युपरि तस्य जिनेश्वरार्चा

चक्रत्रयं जिनपतेरपसव्यभागे ॥

छत्रत्रयं तदनु तस्य तु सव्यभागे ॥

वादित्रजालजटिले सति सर्वलोके ॥

ओं ह्रीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं स्वाहा प्रतिमास्थापनम् ॥ २ ॥

जिनमतमिव सूक्ष्ममित्यादिना मुखवस्त्रप्रदानादर्घोद्धरणांतामधिवासनां विदध्यात् ॥ जिनदिव्यध्वनिसंकल्पेन प्रतिमाग्रे भव्यसंघस्तत्वार्थं घोषशुध्या पठेत् ॥ एवं त्रिसंध्यमधिवासनां कुर्यात् ॥ श्रीमज्जिनेंद्रा हतमोहतंद्रा इत्याशीर्वादैर्भव्यसघं जिनपादार्चितगंधमाल्यतांबूलफलैः संतर्पयेत् ॥ प्रागु-

---

'ओं ह्रीं दर्पेति' हा मंत्र ह्मणून पुष्पें व अक्षता सहित दर्भस्थापन करावें.

'स्वच्छैस्तीं' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून सिंहासनाचें पूजन करावें.

२ 'संस्थापयामीति' हा श्लोक ह्मणून प्रतिमास्थापन करावें. चक्रत्रय हें उजव्या बाजूला व छत्रत्रय हें डावे बाजूला स्थापन करावें.

'जिनमतमिवेति' हा श्लोक ह्मणून प्रतिमेच्या मुखावर वस्त्राच्छादन करावें व अर्घ्य द्यावें. अशा रीतीनें अधिवासन विधि करावा. जिनेश्वराच्या ठिकाणीं दिव्यध्वनि उत्पन्न झाला असा संकल्प करून भव्यसमूहानें तत्वार्थ शुद्ध रीतीनें ह्मणावें. याप्रमाणें त्रिकाळीं हा अधिवासनविधि करावा.

'श्रीमज्जिनेंद्रा' इत्यादि आशीर्वाद श्लोक ह्मणून भव्यांना जिनचरणीं पूजित झालेले तांबूल, गंध, पुष्पहार,

कृतम्मंत्रैर्द्वारपालादिबलिं विदध्यात् ॥ उत्सवविधौ वक्ष्यमाणविधिना पीतसुरभिचूर्णं कृत्वा तच्चूर्णपुंजैर्जिनमभ्यर्चयेत् ॥

अथ चूर्णार्चनम् ॥

भव्यानुग्रहराग एव किमयं भव्यैकबंधोर्विभो–॥
भव्यानां बहुभक्तिरागविसरः किंवा जिनाङ्घ्रिद्वये ॥
इत्याशंकितपीतचूर्णनिकरैः श्रीवश्यचूर्णोपमैः ॥
संचूर्णीकृतकर्मणो जिनपतेः श्रीपादमाराधये ॥

ओं ऱ्हीं सर्वकर्म चूर्णीकरोतु भगवान्स्वाहा । चूर्णार्चनम् । तच्चूर्णं शिरसि सर्वे भव्या धारयंतु ॥

ततो जिनाग्रे विहारघोषणामुक्त्वा श्रीविहारसंकल्पेन जिनं पुरि विहारयेत्। प्रागुक्तनित्यमहाविधिनाष्टोत्तरशतकलशैरभिषिच्यैकादशमहेन जिनमभ्यर्चयेत

फळें द्यावीत. पूर्वी सांगितलेल्या मंत्रांनी द्वारपालादिकांचा विधि करावा. हा भव्यावर मोठा अनुग्रह किंवा हा भव्यांच्या भक्तीचा समूह आहे काय अशा चूर्णानें कर्मविनाश करणाऱ्या श्रीजिनाची पूजा करावी. व तें चूर्ण सर्व भव्यांनी मस्तकी धारण करावें.

'ततो इति' तदनंतर जिनाच्या पुढें विहाराची घोषणा करून श्रीविहाराच्या संकल्पानें जिनाचा गांवांत विहार करवावा. पूर्वोक्त नित्यमहाप्रमाणें १०८ कलशांनी जिनाचा अभिषेक करून अकरा प्रकारानें जिनाची पूजा करावी. 'सों इति' हा श्लोक म्हणून देवांचें विसर्जन करावें. परब्रह्माचें हृदयांत धारण करावें, शांतिधारा, शांतिबलि, क्षमापण, जाण्याविषयीं परवानगी हा विधि करावा

सर्वे देवाः समाहूताः शिष्टार्हत्प्रभुपूजने ॥
इष्टमस्माकमापाद्य तुष्टा यांतु यथायथम् ॥

ओं जिनपूजासमाहूता देवाः सर्वे विहितमहामहाः स्वस्थानं गच्छत २ जः ३ इति सर्वे देवविसर्जनम् ॥ परब्रह्मात्माध्यासनं शांतिधारा शांतिबालिक्षमापणगमनाप्रछनं विदध्यात् ॥ इति प्रतिष्ठाद्वितीयदिनविधानम् ॥ तृतीयदिनेऽपि पीतचूर्णार्चनं वर्जयित्वा इदमेव विधानमवसेयम् ॥ तत्र कुंकुमोदकपारिपूरितकलशैः प्रागुक्तमध्यकुंभाभिषेकगद्यपद्यमंत्रैर्जिनमभ्यर्चयेत् ॥

इति प्रतिष्ठातृतीयदिनविधानम् ॥

प्रतिष्ठादिवसात्पश्चाच्चतुर्थेऽहनि याजकः ॥
प्रातरेव हि कुर्वीत यागमंडलपूजनम् ॥ १ ॥
तत्पुरो भूतले पंचचूर्णैरष्टदलाम्बुजम् ॥
विरच्य भूमिं संशोध्य न्यस्य दर्भान्समर्च्य ताम् ॥ २ ॥
कर्णिकायां न्यसेत्सिद्धान्दलेष्वष्टसु तद्गुणान् ॥

हें दुसऱ्या दिवसाचें कृत्य होय. तिसऱ्या दिवशीं पीतचूर्णार्चनविधि सोडून बाकीचा विधि करावा पूर्वी सांगितलेल्या मध्यकुंभाभिषेकाच्या गद्यपद्यमंत्रांनीं केशर गंधाच्या पाण्यानें भरलेल्या कलशानीं जिनाची पूजा करावी. या प्रमाणें तिसऱ्या दिवसाचा विधि आहे.

१—६ 'प्रतिष्ठेति' प्रतिष्ठा दिवसापासून चौथे दिवशीं याजकानें सकाळींच यागमंडळपूजन करावें. प्रथम भूमीवर पांच प्रकारच्या चूर्णांनीं आठ पाकळ्यांचें कमळ लिहावें. भूमिसंशोधनविधि करून दर्भस्थापना

तदग्रे विधिना न्यस्य पीठे संस्थापयेज्जिनम् ॥ ३ ॥
कल्याणमालामारोप्य कृत्वा तामधिवासनाम् ॥
मुखवस्त्रं समुत्सार्य प्रोत्क्षिप्याऽर्घ्यमनर्घ्यकम् ॥ ४ ॥
सम्यक्त्वादिगुणास्तत्र समारोप्य समर्च्य च ॥
आराध्य पीठिकामंत्रैः सप्तधा कुसुमैः सितैः ॥ ५ ॥
मंत्रैस्तैर्गार्हपत्याग्नौ हुत्वान्नाहुतिमन्वतः ॥
स्तुत्वा शिवक्रियां कृत्वा माल्यैः कुसुमचंदनैः ॥ ६ ॥
अक्षताद्यैर्जिनानिष्ट्वा तानि बिभ्रतु भाक्तिकाः ॥
प्रागुक्तविधिना तीर्थजलमानीय तज्जलैः ॥ ७ ॥

करावी व भूमीचे पूजन करावें. कर्णिकेमध्यें सिद्धपरमेष्ठीची स्थापना करावी व आठ पाकळ्या मध्यें सिद्धाच्या गुणांची स्थापना करावी. त्या कमळाच्या पुढें पीठावर जिनाची स्थापना करावी. कल्याणमालेचें आरोपण करून अधिवासन क्रिया करावी. मुखावरील वस्त्र काढून अर्घ्य द्यावें. श्री जिनाच्या ठिकाणीं सम्यक्त्वादिक आठ गुणांचें आरोपण करावें व पूजन करावें तदनतर पांढऱ्या फुलांनीं सातवेळां पीठिकामंत्राच्या द्वारें आराधन करावें. व त्याच मंत्रांनीं गार्हपत्याग्नीमध्यें अन्नाहुति द्यावी. तदनतर स्तुति करून माळा, पुष्प, चंदन यांनीं निर्वाणक्रिया करावी.

'अक्षताद्यैरिति' या पद्यांचे स्पष्टीकरणः—अक्षता वगैरे पदार्थांनीं जिनाची पूजा करून ते भक्तलोकांनीं आपल्या मस्तकांवर धारण करावेत. पूर्वोक्त विधीनें पवित्र पाणी आणून त्यानें १००८ कुंभ भरावे व जिनाचा अवभृथ नांवाचा अभिषेक करावा व एकादशमह हा विधि करावा. या प्रमाणें अभिषेक झाल्यावर

भृतैरष्टसहस्रेण कुंभैरवभृथाह्वयम् ॥
अभिषेकं प्रभोः कुर्यादेकादशविधं महम् ॥ ८ ॥
अभिषेकक्रिया कृत्वा समभ्यर्च्य श्रुतं गुरुम् ॥
गंधोदकभृतं यष्ट्रे कुंभं दद्यान्मुदाशिषा ॥ ९ ॥
शेषां च सर्वभव्येभ्यो दद्यात्प्रागुक्तिनाशिषा ॥
यष्टा सपूजयेत्संघं यथाशक्ति यथोचितम् ॥ १० ॥
अथावरोह्य तद्रात्रौ प्रासादे स्थापयेद्ध्वजम् ॥
पूर्ववत्तेन भात्येष सर्वेषां तच्छुभाय च ॥ ११ ॥
विसर्जनं निर्जराणामध्यात्मध्यासनं विभोः ॥
शांतिधारां ततः शांतिबलिकर्मक्षमापणं ॥ १२ ॥
गमनाप्रच्छनं पश्चात्कृतकर्मफलार्थिनाम् ॥

शास्त्र व गुरु यांची पूजा करावी व प्रतिष्ठाकाराला आनंदानें आशीर्वादासह गंधोदकाचा कुंभ द्यावा व पूर्वोक्त आशीर्वादासह सर्व भव्यांना शेषा द्यावी. त्यावेळीं प्रतिष्ठाकारानें सर्व संघाचा यथाशक्ति व यथायोग्य आदर करावा. तदनंतर त्या दिवसाच्या रात्रीं जिनमंदिरावर ध्वजारोपण करावें तो ध्वज त्या जिनमंदिराच्या सहवासामुळें फार शोभतो आणि सर्वांच्या कल्याणास कारण होतो. या शिवाय देवांचें विसर्जन, जिनप्रभूचें आत्म्यामध्यें विराजमान करणें, शांतिधारा, शांतिबलि, क्षमापण, गमनाप्रच्छन व जें पूजन केलें त्याचें भगवंताजवळ फल मागणें व आशीर्वाद देणें हे विधि करावे आणि गुरुसमक्ष दीक्षामोचन करावें अर्थात् प्रतिष्ठाकार्य-

आशीर्दानविधिं दीक्षामोचनं गुरुसाक्षिकम ॥ १३ ॥
शांतिभक्तिं च कृत्वेन्द्रः प्रतिष्ठां तां समापयेत् ॥
निष्ठापितप्रतिष्ठं तं यष्टेन्द्रं बहु मानयेत् ॥ १४ ॥
सत्कृत्य शक्त्या भव्यास्त सर्वे यांतु यथायथम् ॥
प्रतिष्ठादिवसे कुर्यादुत्सवं मासि मासि च ॥ १५ ॥
आवर्षादत उर्ध्वं तु वर्षे वर्षे च शक्तितः ॥
उत्सवानां विधिर्भेदोप्युत्तरत्राभिधीयते ॥ १६ ॥
इति ग्रामप्रतिष्ठाया विधिः सर्वो निरूपितः ॥
अनुक्तमन्यतो ग्राह्यमुचितं लक्षणादिकम् ॥ १७ ॥

संपेपर्यंत इंद्रानें व यजमानानें एकवेळा जेवणें. ब्रह्मचर्य धारण करणें इत्यादि नियम घेतलेले असतात त्याचा हा सर्व विधि संपल्यावर त्याग करावा. यानंतर शांतिभक्ति करून प्रतिष्ठाविधि समाप्त करावा. तदनंतर प्रतिष्ठाकारानें इंद्राचा फार आदर सत्कार करावा व सर्व भव्यांनीं शक्तिनें इंद्राचा आदर करावा व आप आपल्या ठिकाणीं जावें. तदनंतर दरमहिन्यात प्रतिष्ठेच्या दिवशीं उत्सव करावा. असा प्रकार एक वर्ष पर्यंत करावा तदनंतर यथाशक्ति दरवर्षी करावा. उत्सवाचे प्रकार पुष्कळ आहेत. ते आम्ही पुढें सांगू. याप्रमाणें प्रतिष्ठेचा विस्तारयुक्त सर्व विधि आम्ही सांगितला. आम्ही प्रत्येकाचें लक्षणादिक येथें सांगितलें नाहीं. तें अन्य ग्रंथापासून ग्रहण करावें.

तद्यथा—प्रतिष्ठादिवसाच्चतुर्थेह्नि प्रत्युषसि पूर्ववद्यागमंडलमारभ्य तत्पुरस्ताद्वाचितोद्देशे प्रागुक्तविधिना भूमिशोधनं दर्भन्यासं भूम्यर्चनं च कृत्वा वेद्यां मंडलमालिख्यार्चितामित्यनेन पद्येन चूर्णस्थापनं कृत्वाष्टदलकमलं विरचय्य कर्णिकायां । ॐ ह्रीं णमो सिद्धाणं स्वाहा । इति विलिख्य, पूर्वादिषु दलेषु प्रादक्षिण्येन ॐ ह्रीं सिद्धसम्यक्त्वगुणाय स्वाहा। ॐ ह्रीं सिद्धज्ञानगुणाय स्वाहा । ओम् ह्रीं सिद्धदर्शनगुणाय स्वाहा । ओम् ह्रीं सिद्धवीर्यगुणाय स्वाहा । ओम् ह्रीं सिद्धसूक्ष्मत्वगुणाय स्वाहा । ओं ह्रीं सिद्धावगाहनगुणाय स्वाहा । ओं ह्रीं सिद्धागुरुलघुगुणाय स्वाहा । ओम् ह्रीं सिद्धाव्याबाधगुणाय स्वाहा । इत्यष्टौ मंत्रान्विलिखेत् । इति लेखनाविधानम् ॥

देवस्य देवेंद्रकृतोत्सवस्य सप्राप्तकल्याणचतुष्टयस्य ॥
निर्वाणकल्याणचिकीर्षयाहमग्रेऽस्य पुष्पांजलिमुत्क्षिपामि ॥
पुष्पांजलिः । ओम् स्वस्ति २ जीव २ इत्यादि पुष्पांजलिः ॥ १ ॥

‘ तद्यथेति ’ प्रतिष्ठादिवसापासून चौथे दिवशीं प्रातःकाळीं पूर्वीप्रमाणें यागमंडलास आरंभून त्याच्या पुढें योग्य स्थानीं पूर्वोक्त विधीनें भूमिशोधन, दर्भन्यास व भूम्यर्चन हे विधि करून ‘ वेद्यां मंडल ’ ह्या पद्यानें चूर्ण स्थापन करून आठ पाकळ्यांचें कमळ काढावें. कर्णिकेमध्ये ‘ ॐ ह्रीं णमो सिद्धाणं ’ हा मंत्र लिहून पाकळ्यामध्यें उजवेबाजूनें सिद्धांचे आठ गुण लिहावेत तदनंतर ‘ देवस्येति ’ हा श्लोक म्हणून देवेंद्रानें ज्याचीं चार कल्याणिकें केलीं त्या जिनाचा आतां मोक्षकल्याणविधि मी करितो म्हणून त्या कमळापुढें पुष्पांजलि क्षेपण करावी. ‘ बाह्याभ्यंतरेति ’ हा श्लोक व ‘ ॐ ह्रीं अत्रेप ’ हा मंत्र म्हणून सिद्धांचे आव्हान, स्थापन आणि सान्निधीकरण करावें. व ‘ स्वच्छैस्तीर्थैति ’ हा श्लोक म्हणून अष्टद्रव्यांनीं सिद्धांची पूजा करावी.

बाह्याभ्यंतरहेतुजातसुदृशः पूर्वश्रुतैरादिमा—
च्छुक्लध्यानयुगाद्विजित्य दुरितं लब्ध्वा सयोगिश्रियम् ॥
प्राप्यायोगिपदं परेण सकलं निर्जित्य कर्मोत्करं
शुक्लध्यानयुगेन सिद्धसुगुणान्सिद्धान्समाराधये ॥

ओं ह्रीं अशेषभोग्यद्रव्यकर्मनिरपेक्षस्वात्मोपादानमात्रसंजातसातिशयसकलात्मप्रदेशनित्यव्यापकस्य । सर्वदा सर्वबाधावृद्धिक्षयप्रतिपक्षदुःखोदयमानोपमानरिक्तस्य सकलचक्रिकुरुभवार्यफणींद्रसुरेंद्राहमिंद्रात्रिकालसंभवितसुखानंतगुणितक्षणपर्यायस्य । राम्यक्सकलशास्त्रविदृष्टांतसाधितसंसारनाटकावलोकनसंभावितसर्वकालशाश्वतपरमोत्कृष्टसुखस्यैकानिवासानाम् ॥ निरवशेषावरणविश्लेषविशेषाविष्कृतपरमानंतानंतनिर्भासजाज्वल्यमानकालत्रयलोकालोकवर्तिसर्वद्रव्यपर्यायक्रमकरणव्यवधानातिक्रमसाक्षात्करणदक्षाक्षूणकेवलाख्यानज्योतिःप्रमुखस्वाभाविकानंतगुणविशेषविभूषितानाम् । नैगमनयाधिरूढतपोनयसंयमचारित्रज्ञानदर्शनसिद्धप्रसिद्धव्यवहाराणां । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरणभूतानां सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभुवनवर्तमानानां भगवत्सिद्धपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा । ओं ह्रीं सिद्धपरमेष्ठिन् अत्र एहि २ संवौषट् । ओं ह्रीं सिद्ध अत्र तिष्ठ २ ठठ । ओं ह्रीं

'बाह्येति' बाह्य व आभ्यंतरकारणांनी सम्यग्दर्शनप्राप्ति झाल्यावर श्रुतज्ञानाच्या बलाने व शुक्ल ध्यानाच्या सामर्थ्यानें केवलज्ञानप्राप्ति करून घेऊन जे कर्म विनाश करून सिद्ध झाले त्यांना मी पूजितो. संपूर्ण कर्मनाशानें सिद्धात्म्याचे प्रदेश शुद्ध होतात त्यांना अनंत सुख प्राप्त होतें. सर्व चक्रवर्ती, उत्तमभोगभूमिज, देवेंद्र, अहमिंद्र यांना जें सुख होतें त्याच्या अनंतपटीनें अधिक सिद्ध

सिद्ध मम सन्निहितो भव २ वषट् आव्हानादिमंत्रः । स्वच्छैस्तीर्थ• श्रीसिद्धनाथान्यजे । ओं ऱ्हीं सिद्धपरमेष्ठिनो जलं । एवं गंधादि ॥

अथ प्रत्येकपूजा ।

पूर्वदलाभ्यतरे ॥

जानाति बोधो यदनुग्रेहण द्रव्याणि सर्वाणि सपर्ययाणि ॥

दुराग्रहत्यक्तनिजात्मरूपं तं सिद्धसम्यक्त्वगुणं यजामि ॥

ओं ऱ्हीं सिद्धसम्यक्त्वगुण एहि २ संवौषडित्यादि । ओं ऱ्हीं सिद्धसम्यक्त्वगुणाय जलमित्यादि ॥ १ ॥

आग्नेयदलाभ्यतरे ॥ जानाति नित्यं युगपत्स्वतोन्यसर्वार्थसामान्यविशेषपूर्वम् ॥

निर्बाधकं स्पष्टतरं च यस्तं सिद्धात्मविज्ञानगुणं यजामि ॥

जीवाना एका क्षणांत सुख प्राप्त होतें. त्यांचें ज्ञान अतींद्रिय, क्रमरहित नित्य व सर्व पदार्थांच्या अनंत पर्यायाना ग्रहण करणारें असें असतें. १७० कर्मभूमीमध्यें जीव सिद्ध होतात यास्तव त्याची मी आठ प्रकारें पूजा करितो.

सिद्धाच्या आठ गुणांची पूजा ।

१ ' पूर्वेति ' पूर्व दिशेच्या कमलदलामध्यें सिद्धाच्या सम्यक्त्वगुणाचें आव्हान वगैरे करून अष्टद्रव्यांनीं त्याचें पूजन करावें. सम्यग्दर्शन गुणामुळें सिद्धांचा ज्ञानगुण सर्व पदार्थांचे गुण व पर्याय यांना जाणतो. या गुणामुळें आत्मस्वरूप दुराग्रहरहित होतें.

२ ' आग्नेयेति ' आग्नेयदिशेच्या कमलदलामध्यें ज्ञानगुणाची पूजा करावी. या गुणाच्या द्वारें सिद्धजीव

ओं ऱ्हीं सिद्धात्मविज्ञानगुण एहि २ संवौषडित्यादि ॥ २ ॥

दक्षिणदलाभ्यंतरे ॥ स्वात्मस्थसामान्यविशेषसर्वं साक्षात्करोत्येव समं सदा यः ॥
सुनिश्चितासंभवबाधकं तं सिद्धात्मनो दृष्टिगुणं यजामि ॥

ओं ऱ्हीं सिद्धदर्शनगुण एहि २ संवौषडित्यादि ॥ ३ ॥

नैऋत्यदलाभ्यंतरे ॥ अनंतविज्ञानमनंतदृष्टिं द्रव्येषु सर्वेषु च पर्ययेषु ॥
व्यापारयंतं हतसकरादिसिद्धात्मवीर्याख्यगुणं यजामि ॥

ओं ऱ्हीं सिद्धवीर्यगुण एहि २ संवौषडित्यादि ॥ ४ ॥

पश्चिमदलाभ्यंतरे ॥ अबाधकं मानमबाध्यमेव निर्णीतसर्वार्थमसंगसंगम् ॥
सर्वज्ञवेद्यं तदवाच्यमेव सिद्धात्मसूक्ष्माख्यगुणं यजामि ॥

ओं ऱ्हीं सिद्धसूक्ष्मगुण एहि २ संवौषडित्यादि ॥ ५॥

वायव्यदलाभ्यंतरे ॥ एकत्र सिद्धात्मनि चान्यसिद्धा वर्गाश्चरांबाधमनंतसंख्याः ॥

पदार्थांचें पूर्ण स्वरूप एकदम निर्वान व स्पष्टतीन जाणतात.

३ ‘ दक्षिणेति ’ दक्षिणदिशेच्या कमलदलात सिद्ध दर्शन गुणाची पूजा करावी.

४ ‘ नैऋत्येति ’ नैऋत्य दिशेच्या कमलदलांत सिद्धाच्या वीर्य गुणाची पूजा करावी. हा वीर्य गुण अनंत विज्ञान व अनंत दर्शन या दोन गुणांना सर्व पदार्थांचें स्वरूप जाणण्यांत प्रवृत्त करितो.

५ ‘ पश्चिमेति ’ पश्चिम दिशेच्या कमलदलामध्यें सिद्धाच्या सूक्ष्म गुणाचें पूजन करावें.

६ ‘ वायव्येति ’ वायव्य दिशेंत कमलदलामध्यें सिद्धाच्या अवगाहन गुणाचें पूजन करावें. या अवगाहन

यस्य प्रभावात्सुनयस्थितं तं सिद्धावगाहाख्यगुणं यजामि ॥ ५ ॥

ओं ह्रीं सिद्धावगाहगुण एहि २ संवौषडित्यादि ॥ ६ ॥

उत्तरदलाभ्यंतरे ॥ अधो न पातोस्ति यथा शिलादेर्न तूलवद्वायुकृतेरणं च ॥

सिद्धात्मनां तेन सुयुक्तिसिद्धं गुणं यजामोऽगुरुलघ्वभिख्यम् ॥

ओं ह्रीं सिद्धागुरुलघुगुण एहि २ संवौषडित्यादि ॥ ७ ॥

ईशानदलाभ्यंतरे च ॥ भवाग्निशांत्यै विहितश्रमो ऽव्याबाधात्मना यं परिणामसेति ॥

स्वात्मोत्थसौख्यैकनिबंधनं तं सिद्धात्मनिर्बाधगुणं यजामि ॥

ओं ह्रीं सिद्धाव्याबाधगुण एहि २ संवौषडित्यादि ॥ ८ ॥

एवं सिद्धपरमेष्ठिनं तद्गुणानभ्यर्च्य शरच्चंद्रमरीचिरोचिर्षोतश्चेतसि चिंतयन्ननादिसिद्धमंत्राभिमंत्रितकर्पूरहरिचंदनद्रवालुलितसुरभिशुभ्रपुष्पांजलिभिरेकविंशतिवारानधिवास्य पूर्णार्घ्यदानेन बहु मानयेत् ॥ अयमिहानादिसिद्धमंत्रः—

गुणाच्या सामर्थ्यानें एका सिद्धामध्यें अनंत सिद्ध राहतात

७ 'उत्तरेति' उत्तर दिशेच्या कमलदलामध्यें सिद्धाच्या अगुरुलघुगुणाचें पूजन करावें. ह्या गुणामुळे सिद्धजीवाचें खालीं पतन व वर गमनही होत नाहीं.

'ईशानेति' ईशान दिशेच्या कमलदलामध्यें अव्याबाधगुणाचें पूजन करावें. या गुणामुळें सिद्धजीव बाधा रहित होतात.

, एवमित्यादि या प्रमाणें शरत्कालच्या चंद्रकिरणाप्रमाणें सुंदर अशा सिद्ध परमेष्ठींचें व त्याच्या गुणाचें पूजन करून व त्याचें चिंतन करून अनादिसिद्ध मंत्रानें अभिमंत्रित झालेले आणि कापूर, चंदनगंध, यांनीं

ओं णमो सिद्धाणं, सिद्धा मंगलं, सिद्धा लोगुत्तमा, सिद्धे सरणं पव्वज्जामि । ह्रीं शांतिं कुरु २ स्वाहा ॥ इत्यनादिसिद्धमंत्र ॥

इत्थं समभ्यर्चितसिद्धनाथसम्यक्त्वमुख्याष्ट गुणास्तदीयाः ॥
सर्वार्चिताः सर्वजनार्चनीयाः स्वात्मो[illegible] मम सतु तेऽपी ॥

पूर्णार्घ्यं ॥ ९ ॥ अथ त[illegible]परि पीठस्थापनम् ॥
वेद्या मूर्ध्नि निधाय पीठमु[illegible] तीर्थ[illegible]भिः ॥
प्रत्यग्रेण महाघनेन परित[illegible] दर्भैः[illegible] ॥
अभ्यर्च्योपरि तस्य सिद्धनि[illegible] मतामर्चिताम् ॥
न्यस्यार्चामि समर्च्य सम[illegible]न्त्रैः ममागधाये ॥

ओं ह्रीं र्हं क्ष्मं ठठ श्रीपीठस्थापनं करोमि स्वाहा । ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः नमोर्हते भगवते श्रीमते पवित्रतरजलेन पीठप्रक्षालनं करोमि स्वाहा । पीठप्रक्षालनम् ॥ ओं ह्रीं दर्पमथनाय नमः सकुसुमाक्षतदर्भस्थापनम् ॥ [illegible] पीठं समभ्यर्चये ॥ ओं ह्रीं सम्यग्दर्श-

---

सुगंधित अशा शुभ्र पुष्पांजलिनें एकवीस वेळां आवाहन करून पूर्णार्घ्यदानानें सिद्धगुणांचा व सिद्ध परमेष्ठींचा बहुमान करावा. ओं णमो सिद्धाणं वगैरे सिद्धमंत्र आहे. या प्रमाणें मी सिद्ध व त्यांच्या गुणांची स्तुति पूजा केली आहे सिद्धांचे गुण सर्वजनपूजनीय आहेत. व ते गुण माझ्या आत्मप्राप्तीला कारण होवोत.

१ 'वेद्या' हा श्लोक म्हणून वेदीवर पीठस्थापन करावें. त्यावेळीं 'ओं ह्रीं र्हं' इत्यादि हा मंत्र म्हणावा 'ओं ह्रां ह्रीं' हा मंत्र म्हणून पवित्र पाण्यानें ते धुवावें. 'ओं ह्रीं दर्पमथनाय नमः' हा श्लोक म्हणून

नज्ञानचारित्राय नमः स्वाहा ॥ पीठार्चनम् ॥ ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं हँ आहूता तिष्ठ २ ठठ स्वाहा ॥ प्रतिमास्थापनं ॥

आहूता इव मिथुद्धाक्तिवानीता मुक्तान्यसंगा ययुः ॥
तिष्ठन्त्यष्टमभूमिसौधशिखरे सानंतसौख्याः सदा ॥
साक्षात्कुर्वंत एव सर्वमानिशं मालोक ठेक सम ॥
तानद्धर्द्धांविशुद्धसिद्धानिकरानावाहनाद्यैर्यजे ॥

ओं ऱ्हीं हँ णमो सिद्धाणं सिद्धपरमेष्ठिन्नत्र एहि २ संवौषट् ॥
ओं ऱ्हीं तिष्ठ २ ठठ । ओं ऱ्हीं मम सान्निहितो भत्र भव वषट् ॥ २ ॥

अथ कल्याणपंचकारोपणम्

योत्र स्वर्गावतीर्णः सुरगिरिशिखरे दुग्धार्द्रैः पयोभिः इत्यादि कल्याणमालारोपणाविधिं निर्वाणकल्याणस्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षितिपर्यंतं कुर्यात् ॥ १ ॥

पुष्पाक्षतासहित दर्भस्थापन करावें 'स्वच्छैस्तीर्थ' हा श्लोक ह्मणून व 'ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनेत्यादि' हा मंत्र ह्मणून पीठाची पूजा करावी 'ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं' हा मंत्र ह्मणून प्रतिमास्थापन करावें.

२ 'आहूता इवेति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून सिद्ध परमेष्ठीचें आव्हान, स्थापन, सन्निधीकरण हे विधि करावेत.

कल्याणपंचकारोपण.

१ 'योत्रेति' हा श्लोक म्हणून निर्वाणकल्याणापर्यंत पांच कल्याणांचें आरोपण करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी,

अथाधिवासनाविधानम् ।

जिनमतमित्र सूक्ष्मामित्यादिरभ्युद्धराम्यर्घ्येननर्घ्यंसत्य ॥ पूर्णार्घ्यपर्यन्तं विधिं कुर्यात् ॥ प्रागुक्तानादिसिद्धमंत्रेण सप्तवारान्प्रतिमा स्पृशन्नेवाभिमंत्रयेत् ॥ इत्याधिवासनम् ॥ २ ॥

घंटाटंकारवीणाक्वणितमुरजधांधांक्रियां काहलाच्छे
च्छेंकारोदारभेरीपटहधलधलंकारसंभूतघोषे ।
आकम्याशेषकाष्ठातटमथ झटिति प्रोच्छटत्युद्भटेऽभ्रं ॥
शिष्टाभीष्टार्हदिष्ट्यै जिनमुखपटमुद्घाटये मंत्रपूर्वम् ॥

ओं उसहाइवड्ढमाणाणं, पंचकल्लाणसंपण्णाण, महइमहावीरवड्ढमाणाणं सामीणं, सिज्झउ मे महइमहाविज्जा, अट्ठमहापाडिहेरसियाणं, सयलकलाधराणं, सज्जोजादरूवाणं, चउतीसातिसयविसेससंजुत्ताणं, बत्तीसदेविंदमणिमउडमत्थयमहिदाणं, सयलल्लोयस्स संतिपुट्ठिबुद्धिकल्लाणआरोग्गकराणं बलदेववासुदेवचक्कहररिसिमुणिजदिअणगारावगूढाणं, उहयलो— यसुहफलयराणं, थुइसयसहस्सणिलयाणं, परापरपरमप्पाण, अणाइणिहणाणं बलिबाहुबलिसाहिदाणं, वीरे वीरे, ओं ह्रां क्षां सेणवीरे वड्ढमाणवीरे हस जयंतवराइये वज्जासिलत्थंभ-

---

२ 'जिनमतेति' हा श्लोक म्हणून पूर्णार्घ्यापर्यंत अधिवासनविधि करावा हा विधि मागील अध्यायांत विस्ताराने लिहिला आहे तो पहावा. सात वेळा अनादिसिद्ध मंत्र म्हणून प्रतिमेला स्पर्श करावा.

३ 'घंटाटंकारेति' हा श्लोक म्हणून व 'ओं उसहाइ वड्ढमाणाणं हा मंत्र पूर्ण म्हणून प्रतिमेच्या मुखा

मयाणं, सदभव्वपइट्ठियाणं, । यत्थसण्णिहिदा मे भवंतु, मे भवंतु ठठ क्षक्ष स्वाहा ॥ मुखवस्त्रोद्घाटनम् ॥ ३ ॥

वार्गंधतंडुललतांतहविःप्रदीपैर्धूपैः फलैः कनकपात्रगतैर्जिनाग्रे ॥
नंद्यादिवर्तदधिस्वस्तिकदर्भदूर्वासिद्धार्थकैश्च कृतमर्घ्यमिहोद्धरामः ॥ ४ ॥

ॐ अट्ठविहकम्मवियला सीदीभूदा णिरंजणा णिच्चा ॥
अट्ठगुणा किदकिच्चा लोयग्गणिवासिणो सिद्धा ॥ ५ ॥
भूयासुरिति स्वाहा ॥ महोत्सवेन महार्घ्यमवतारयेत ॥

अथ गुणारोपणम् ॥

जानाति बोधो यदनुग्रहेण द्रव्याणि सर्वाणि सपर्ययाणि ॥
दुराग्रहत्यक्तनिजात्मरूपं सिद्धत्र सम्यक्त्वगुणं न्यसामि ॥१॥

वरील वस्त्र वाद्यांचा ध्वनि होत असतां काढावें.

४ 'वार्गंधेति' हा श्लोक म्हणून अर्घ्य द्यावा

५ ' ॐ अट्ठविहेति ' हा श्लोक म्हणून महार्घ्य द्यावा. सिद्ध हे आठ कर्मांनीं रहित आहेत ते शांत झाले आहेत, भावकर्ममलहीन आहेत, नित्य आहेत, आठ गुणांनीं युक्त, कृतकृत्य व लोकाग्री विराजमान झालेले आहेत.

सिद्धामध्यें गुणारोपण विधि.

१ 'जानातीति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून प्रतिमेवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी आणि सिद्धाच्या ठिकाणी

ओं ऱ्हीं परमावगाढसम्यक्त्वगुणभूषिताय नमः । इति प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिप्त्वा तद्गुणमोरापयेदेवमुत्तरत्रापि विधेयम् ॥ १ ॥

जानाति नित्यं युगपत्स्वतोन्यत्सर्वार्थसामान्यविशेषसर्वम् ॥
निर्बाधकं स्पष्टतरं च यस्तं सिद्धेत्र विज्ञानगुणं न्यसामि ॥ २ ॥

ओं ऱ्हीं अनन्तज्ञानभूषिताय नमः ॥

स्वात्मस्थसामान्यविशेषसर्थं साक्षात्करोत्येव समं सदा यः ॥
सुनिश्चितासंभवबाधकं तं सिद्धेत्र दृष्ट्याख्यगुणं न्यमामि ॥ ३ ॥

ओं ऱ्हीं अनन्तदर्शनभूषिताय नमः ॥

अनंतविज्ञानमनंतदृष्टि द्रव्येषु सर्वेपु च पर्ययेपु ॥
व्यापारयंत ह्रनमंकरादिं सिद्धेत्र वीर्याख्यगुणं न्यमामि ॥४॥

ओं ऱ्हीं वीर्यगुणभूषिताय नमः ॥ ४ ॥

अबाधकं मानअबाध्यमेव निष्पीतमर्वार्थमनगमंगम् ॥

सम्यक्त्वगुणाचें आरोपण करावें याप्रमाणें बाकीच्याही गुणाचें आरोपण करावें

२ ' जानाति नित्यमिति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पुष्पांजलि पूर्वक अनंतज्ञान गुणाचें आरोपण करावें

३ ' स्वात्मस्थेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अनंतदर्शन गुणाचें आरोपण करावें.

४ ' अनंतेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून वीर्यगुणाचें आरोपण सिद्धाचें ठिकाणी करावें.

सर्वज्ञवेद्य तदवाच्यमेव सिद्धेत्र सूक्ष्माख्यगुणं न्यसामि ॥५॥

ओं ऱ्हीं सूक्ष्मगुणभूषिताय नमः ॥ ५ ॥

एकत्र सिद्धात्मनि चान्यसिद्धा वमत्यसबाधमनंतसंख्याः ॥
यस्य प्रभावात्सुनयास्थितं तं सिद्धेवगाहाख्यगुणं न्यसामि ॥ ६ ॥

ओं ऱ्हीं अवगाहनगुणभूषिताय नमः ॥६॥

अधोनुपतोऽस्ति यथा शिलादेर्न तूलवद्वायुकृतेरणं च ॥
सिद्धात्मना तेन सुयुक्तिसिद्धं गुणं न्यसामोऽगुरुलघ्वभिख्यम् ॥ ७ ॥

ओं ऱ्हीं अगुरुलघुगुणभूषिताय नमः ॥७॥

भवाग्निशान्त्यै विहितश्रमोऽव्याबाधात्मना यं परिणाममेति ॥
स्वात्मोत्थसौख्यैकनिबंधनं तं सिद्धेत्र निर्बाधगुणं न्यसामि ॥८॥

ओं ऱ्हीं अव्याबाधगुणभूषिताय नमः ॥८॥

इति गुणारोपणम् ॥

---

५ 'अबाधकेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून सूक्ष्मगुणाचे सिद्धांचे ठिकाणी आरोपण करावें.
६ 'एकत्रेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अवगाहन गुणाचें आरोपण करावें.
७ 'अधोन्विति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून अगुरुलघु गुणाचें आरोपण करावें.
८ 'भवाग्नीति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अव्याबाध गुणाचें सिद्धामध्यें आरोपण करावें. याप्रमाणें गुणारोपण विधि आहे.

अथ पूजा ।

गंगादितित्थप्पहवप्पएहिं सगंधदा णिम्मलपएहिं ॥
अच्चेमि णिच्चं परमट्ठसिद्धे मव्वट्ठसंपादयसव्वसिद्धे ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं नमः सिद्धाधिपतये जलम् ॥ १ ॥

गंधेहिं घाणाण सुहप्पएहिं समच्चयाणंपि सुहप्पएहिं ॥ अच्चेमि ॥ गंधं ॥ २ ॥

पेरंतछोणीसयकारणेहिं वरक्खएहिं सियकारणेहिं ॥ अच्चेमि ॥ अक्षतं ॥ ३ ॥

पुप्फेहि दिव्वेहिं सुवण्णएहिं कव्वे कऊसेहिं सुवण्णएहिं ॥ अच्चेमि ॥ पुष्पं ॥ ४ ॥

चरुभेहि णाणासुरसप्पएहिं भव्वाण णाणाइरसप्पएहिं ॥ अच्चेमि ॥ चरुं ॥ ५ ॥

अथ सिद्धपूजा ।

'गंगेति' हा श्लोक म्हणून सिद्धपरमेष्ठींना जल अर्पण करावे. सिद्ध परमेष्ठी संपूर्ण उत्कृष्ट पदार्थ देणारे आहेत. त्यांची मी गंगादि नद्यांच्या सुगंध निर्मल पाण्याने पूजा करितो.

२ 'गंधेहि' हा श्लोक म्हणून गंधाने सिद्धाची पूजा करावी. नाकास अतिशय सुख देणाऱ्या व पूजकास पुण्य प्राप्तिस कारण अशा गंधानें मी सिद्धांची पूजा करितो.

३ 'पेरंतेति' शेवटची पृथ्वी जो मोक्ष त्याची प्राप्ति करून देण्यास कारण अशा उत्कृष्ट अक्षतांनी मी सिद्ध परमेष्ठींची पूजा करितो

४ 'पुप्फेहि' दिव्य व उत्तम वर्णाच्या पुष्पांनीं मी सिद्धाची पूजा करितो.

५ 'चरुभेहीति' नाना सुरस पदार्थांनीं घनविलेल्या व भव्यांना अनेक तऱ्हेचें ऐश्वर्य देणाऱ्या पक्वान्नांनी मी सिद्धांची पूजा करितो.

दद्दिव्वमाणप्पहदीवएहिं संऊयआणं सिरिदीवएहिं ॥ अच्चेमि ॥ दीपं ॥ ६ ॥
कालाअरुं भूयसुहूवएहिं । जीयाण पावाण सुहूवएहिं ॥ अच्चेमि ॥ धूपं ॥ ७ ॥
अणग्घभूएहिं फलव्वएहिं भव्वस्स संदिण्णफलव्वएहिं ॥ अच्चेमि ॥ फलं ॥ ८ ॥

णयेण णाणेण य दंसणेण तवेण उट्टेण य मंजमेण ॥
सिद्धे तिकालेसु विसुद्धबुद्धे समग्घयामो सयलेवि सिद्धे ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं नमः सिद्धाधिपतये जलादियज्ञांगदूर्वादर्भदधिसिद्धार्थादिमंगलद्रव्यविनिर्मितम-
हार्घ्यंवतारयेत ॥ अर्घ्यं ॥ ९ ॥

अथ सप्तविधपीठिकामंत्रैः सिद्धाराधनम् ॥
सिद्धार्चायां ये क्रियामंत्रसंज्ञा जैने वेदे साधनाद्याश्च मंत्राः ॥

---

६ 'देदिव्वेति' हा श्लोक म्हणून ज्यांची प्रभा उज्ज्वल आहे व जे पूजकांना लक्ष्मी देतात अशा दीपकांनी मी सिद्धाची पूजा करितो

७ 'कालेति' जो जीवांच्या पापाचा नाश करितो अशा कालागुरु धूपानें मी सिद्धांची पूजा करितो.

८ 'अणग्घेति' भव्यांना मोक्ष फल देणाऱ्या अशा अमूल्य फलांनी मी सिद्धाची पूजा करितो.

९ 'णयेणेति' जे नय, ज्ञान, संयम, तप यांनी युक्त आहेत त्या निर्मल सिद्धांची मी अर्घ्यद्वारें पूजा करितो असें म्हणून जल दर्भ, दूर्वा दही, पांढऱ्या मोहऱ्या, वगैरे मंगलद्रव्यांनी अर्घ्य तयार करूनते सिद्धपरमेष्ठीवरून उतरावें

१ 'सिद्धेति' जैन शास्त्रामध्यें सिद्धांच्या पूजनसमयीं जे क्रियामंत्र व साधन मंत्र आणि गार्हपत्य, दक्षिण

त्रेताहोमे होममंत्रास्तदेतैः जसैः पुष्पै सिद्धमाराधयामि ॥ १ ॥

ओं सत्यजाताय नमः इत्यादिससविधपीठिकामंत्रैरभिमावितैः कर्पूरहारिचंदनद्रवालुलित-सुरभिशुभ्रकुसुमैः सिद्धपरमेष्ठिनमाराधयेत् ॥

विविधदुरितशुद्धान्सर्वतत्त्वार्थसिद्धान् ।
परमसुखसमृद्धान्युक्तिशास्त्राविरुद्धान् ।
बहुविधगुणवृद्धान्सर्वलोकप्रसिद्धान् ॥
प्रमितसुनयसिद्धानर्घये सर्वसिद्धान् ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ २ ॥

अथ तदग्रोपकल्पितचतुरस्रकुंडे गार्हपत्याग्नौ होमविधानम् ॥ तद्यथा—प्रागुक्तविधिना आ—सनस्थापनादिचतुरस्रकुंडार्चनविधिं विधाय, क्षिपामि कुंडस्येत्यादिना परिधिपरिस्तारणकल्पनं आम्नाये-त्यादिना गार्हपत्याग्नेः स्थापनं सधुक्षणं संनिधीकरणैकसमिधाहुत्यर्चनानि परिसमाप्य होमविधौ प्रागुक्ताज्याहुतिविधिं विस्तरेण विदध्यात ॥ इति होमविधानम ॥

व आहवनीय या तीन होमाग्नीचे जे मंत्र सांगितले आहेत त्या सर्व मंत्रांनी शुभ्र पुष्पांच्या द्वारे जप करून मी सिद्धांचें आराधन करितो.

२ ' विविधेति ' हा श्लोक ह्मणून पापरहित, सर्व तत्वज्ञ, पूर्णसुखी, अनंतगुणयुक्त, अशा सर्व सिद्धांना अर्घ्य समर्पण करावा. तदनंतर सिद्ध प्रतिमेच्या पुढें चौकोनी कुंडामध्यें गार्हपत्य अग्नीमध्यें होम करावा. तो याप्रमाणें- पूर्वोक्तविधीनें आसनस्थापना वगैरे विधि व चौकोनी कुंडाचें पूजन हा विधि करून ' क्षिपामि कुंडस्य ' वगैरे श्लोक ह्मणून समिधा होमामध्यें पसराव्या व आम्नायेत्यादि श्लोक ह्मणून गार्हपत्याग्नीचें स्थापन, सधुक्षण, संनि-धीकरण वगैरे करून एक समिधाहुति द्यावी. तदनंतर पूर्वी सांगितलेला अज्याहुतिविधि विस्तारानें करावा.

सिद्धश्रुतचरित्रार्षिशिवशांतीशभक्तिभिः ॥
भक्त्या निर्वाणकल्याणक्रियां कुर्वंतु याजकाः ॥ १ ॥

इति निर्वाणकल्याणक्रियां विधिवद्विधाय सर्वोऽपि संघस्ततो बहुतरमाल्यचंदनाक्षतराशिभिर्जिनमभ्यर्च्य तन्माल्यादिकमुत्सवेन धृत्वा प्रागुक्तविधिना तीर्थोदकमानीय । तज्जलपरिपूरिताष्टोत्तरशतकलशैर्वक्ष्यमाणमहाभिषेकविधिना महाभिषेकं विदध्यात् ॥

अथाभिषेकक्रियाप्रयोगविधानम् ॥

अथ चलजिनेंद्रप्रतिबिंबप्रतिष्ठाचतुर्थदिनस्नपनाक्रिया । तत्रेयं कृत्यप्रतिज्ञा भगवन्नमोस्तु ते एषोहं चलजिनेंद्रप्रतिबिंबप्रतिष्ठाचतुर्थदिनस्नपनाक्रियां कुर्यामिति । शेषं समानम् ॥

अथ चलजिनेंद्रप्रतिबिंबप्रतिष्ठाचतुर्थदिनस्नपनाक्रियायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मक्षयार्थं भावपूजास्तववंदनासमेतं सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहम् ॥ इत्युच्चार्य सामायिकदंडकचतुर्विंशति

---

२ 'सिद्धेति'–सिद्धभक्ति श्रुतभक्ति, चारित्रभक्ति, ऋषिभक्ति शिवभक्ति, व शांतिभक्ति या भक्ति करून याजकांनीं निर्वाणकल्याण क्रिया करावी. याप्रमाणें निर्वाणकल्याण क्रिया करून सर्व सर्वांनीं पुष्कळ फुलें, चंदन, अक्षत यांनीं जिनाची पूजा करावी. पुष्पें, चदन अक्षतादिक आदरानें मस्तकावर धारण करून पूर्वोक्त विधीनें तीर्थोदक आणून १०८ कलशांनीं पुढें सांगितल्याप्रमाणें महाभिषेक विधि करावा.

अभिषेकक्रियाविधि

'अथेति' जिनेंद्राच्या चल प्रतिबिंबाची प्रतिष्ठा झाल्यावर चौथ्या दिवशीं अभिषेकक्रिया करतेवेळीं. हे भगवन् मी आपल्याला नमन करितो व उपर्युक्त कृत्य करितो अशी प्रतिज्ञा करावी.

'अथेति, चलबिंबप्रतिष्ठेपासून चौथ्या दिवशीं पूर्वाचार्यानुक्रमानें सर्वकर्मक्षयार्थ भावपूजास्तववंदना-

स्तवौ पठित्वा सिद्धभक्तिं प्रयुंजीत । एवं चैत्यपंचगुरुशांतिसमाधिभक्तीरपि विदध्यात् ॥ अथ स्थिरे कृत्यप्रतिज्ञा । भगवन्नमोस्तु ते एषोहं स्थिरजिनेंद्रप्रतिबिंबप्रतिष्ठाचतुर्थदिनस्नपनक्रियांकुर्यामिति ॥ शेषं समानम् ॥ अथ स्थिरजिनेंद्रप्रतिबिंबप्रतिष्ठाचतुर्थदिनस्नपनक्रियायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मक्षयार्थं भावपूजावंदनास्तवसमेत सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यह इत्युच्चार्य सामायिकादिविधिं विधाय सिद्धचारित्रशांतिसमाधिभक्तीरपि प्रयुंजीत ।

इति अभिषेकक्रियाप्रयोगविधानम् ॥

अपौरुषेयानखिलानदोषानशेषावेद्भिर्विहितप्रकाशान् ॥
प्रकाशितार्थान्प्रयजे प्रमाणं प्रवेदयद्द्वादशदिव्यवेदान् ॥ १ ॥

इत्यादिना श्रुतपूजां विदध्यात् ।

ये येऽनगारा ऋषयो यतीन्द्रा मुनीश्वरा भव्यभवद्वयतीताः ।
तेषां समेषां पदपंकजानि संपूजयामो गुणशीलसिंधून् ॥ २ ॥

सहित मी सिद्धभक्तिकायोत्सर्ग करितों. असें म्हणून सामायिक दंडक चतुर्विंशतिस्तव हे म्हणावेत आणि सिद्धभक्ति म्हणावी. या प्रमाणें चैत्यभक्ति, पंचगुरुभक्ति, शांतिभक्ति व समाधिभक्ति या भक्तिही कराव्यात. स्थिरप्रतिमेचा अभिषकविधि करतांनाही उपर्युक्त प्रकार करावा.

१ 'अपौरुषेयानिति' हा श्लोक म्हणून श्रुतपूजा करावी.

२ 'ये येनगारा' हा श्लोक म्हणून गुरुपूजा करावी.

इत्यादिना गुरुपूजां विदध्यात् ॥

ज्ञानादिसर्वगुणपूर्णजिनेश्वरांगसंगातिमंगलसुगंधिजलेन पूर्णः ॥
दत्तः स एष समलंकृतपूर्णकुंभः संपूर्णमावहतु सर्वमनोरथं वः ॥

जिनगंधांबुपूर्णकुंभप्रदानम ॥ ३ ॥

ओं अथ निरतिशयनिजमहिममरसमसमानामितात्मीय॰ इत्यादिना सकलाभ्युदयनिःश्रेयससिद्धिं करोतु । वृद्धिं करोतु । झ्वीं क्ष्वीं हं सः स्वाहा पर्यंतं पठित्वा जिनगंधोदकेन यजमानशिरसि सिंचेत् ॥ ४ ॥

श्रीमज्जिनेंद्रा हतमोहतंद्रा इत्यादिद्वात्रिंशत्याशीर्वादैः गंधोदकं शेषभव्येभ्यो दद्यात् ॥ ५ ॥

देवर्षिद्विजपूजनं च विहितं श्रेयोर्थिनां ते मता
रागद्वेषविमोहमूलविलयात्मारंभमगोज्झनात् ।
स्थूलप्राणिवधादिवर्जनविधेर्देवानृषींस्तादृशान् ॥
संपूज्य द्विजपुंगवांश्च धिनुयां तांबूलदानादिभिः ॥

इत्युक्त्वा संघपूजां कुर्यात् ॥ ६ ॥

' ज्ञानादीति ' हा श्लोक म्हणून जिनेश्वराच्या गंधोदकानें भरलेला पूर्ण कुंभ यजमानाला द्यावा.
४ ' ओं अथेति ' हें गद्य म्हणून यजमनाच्या मस्तकावर गधोदक क्षपण करावें.
५ ' श्रीमदिति ' इत्यादि बावीस श्लोक म्हणून सर्वभव्यांना गंधादक द्यावें.
६ ' देवर्षीति ' हा श्लोक म्हणून सर्व संघाला तांबूल, फळें वगैरें देऊन तृप्त करावें.

अथ तदर्धरात्रे त्रिःपरीत्य ध्वजमवरोह्य प्रासादोर्ध्वतूर्यांशवेदिकायां विदिक्परिकल्पिताधारे हिरण्यपायसाकीर्णे गर्भगेहायामार्धतत्रिभागचतुर्भागमितशुभदारुदंडमवस्थाप्य, तत्र महाध्वजमलंकृतमवरोह्य, परिवारध्वजानपि तत्र प्रासादं परितोऽवस्थाप्य, सप्तधान्यविरूढकफलोत्करैः प्रासादमभिषिच्याभ्यर्च्य नूतनसद्वस्त्रैः परिधापयेत् ॥

सर्वे देवाः समाहूताः शिष्टार्हत्प्रभुपूजने ॥
इष्टमस्माकमापाद्य तुष्टा यांतु यथायथम् ॥

जिनपूजार्थं समाहूताः देवाः सर्वे विहितमहामहाः स्वस्थानं गच्छत २ जः ३ इति विसर्जनमंत्रोच्चारणेन यागमंडले पुष्पांजलिं विकीर्य देवान्विसर्जयेत् ॥ ५ ॥

प्रक्षीणदोषमलमिद्धनिजप्रकाशं । लोकैकभूषणमहो निजदिव्यरत्नम् ॥
मुक्तिश्रियः सपदि संवदनं विधातु । पूज्यं प्रपूज्य हृदये निदधे भवन्तम् ॥

अनेन परब्रह्ममध्यात्ममध्य नयेत् ॥ ६ ॥

यो लोकैकशिखामणिर्यमनिशं ध्यायंति योगीश्वराः ॥
येनादर्शि समस्ततत्त्वमगमं यस्मै नमः कुर्वते ॥
यस्मान्नास्त्यपरो हितास्त्रिजगते यस्यैव युक्ताप्तता ॥

५ 'सर्वे देवा इति' हा श्लोक ह्मणून जिनपूजनार्थ आलेल्या देवांचें विसर्जन करावें.
६ 'प्रक्षीणेति' हा श्लोक ह्मणून परब्रह्म अर्हंताची हृदयामध्यें स्थापना करावी.

यस्मिन्केवलबोधभानुरुदितः सोऽव्याज्जिनोयं जगत ॥

ओं श्रीं ऱ्हीं हूं श्रीं नमः परमशांताय सर्वलोकशांतिर्भवतु स्वाहा ॥ शांतिधारा ॥ ७ ॥

अर्चामग्रे प्रनृत्यत्कलशयुतवधूमग्रभृंगारनिर्य-
द्वार्धारापूतधात्रीं बहुतरविभवानादरेणानुयातः ॥
सर्वाशाः पूरयंतो बलिमनु मुखराः सर्वधान्यैश्च लाजैः ॥
सत्पुष्पैरक्षतौघैर्जिननिलयमिमे त्रिः परीयाम शान्त्यै ॥

ओं अर्हद्भ्यो नमः शांतिबलिः ॥ ८ ॥

प्रमादाज्ञानदर्पाद्यैर्विहितमित्यादिना क्षमापणम् ॥ ९ ॥

मोहध्वान्तविदारणमित्यादिना गमनाप्रच्छनम् ॥ १० ॥

४ 'अथेति' नंतर त्या दिवशी अर्धरात्री ध्वजाला तीन प्रदक्षिणा द्याव्यात व तो ध्वज खालीं उतरावा. या ध्वजाचा आधाराखालीं अर्थात् ज्या वेदीवर हा ध्वज उभा केला आहे तेथें पायस पसरावें, त्यात सोने टाकावें. तदनंतर त्या ध्वजदंडावर महाध्वजाला भूषित करावे. जिन मंदिराच्या वर सजीवनी परिवार ध्वजांची स्थापना करावी. सप्तधान्य, विरूढक व फलसमूहानीं प्रासादाची-जिनमंदिराची पूजा करावी. व नवीन सद्वस्त्रांनी भूषित करावें.

---

७ 'यो लोकैकेति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून शांतिधारा सोडावी.
८ 'अर्चामग्रे' हा श्लोक ह्मणून शांतिबलि समर्पण करावा.
९ 'प्रमादादिति' हा श्लोक ह्मणून जिनेश्वराला क्षमा मागावी.
१० 'मोहध्वान्तेति' हा श्लोक ह्मणून जाण्याबद्दल जिनेश्वराची परवानगी घ्यावी.

इत्थं सौधर्मशक्रप्रभृतिसुरवरा यां जिनेंद्रस्य साक्षात् ॥
चक्रुर्निर्वाणलाभोत्सवविषयमहाश्चर्यकल्याणपूजाम् ॥
तामारोप्यात्र बिंबे विधिवदिह कृता शक्तितो भूरिभक्त्या ॥
भुक्त्यै मुक्त्यै च यष्टृप्रभृतितनुभृतामस्तु कल्याणपूजा ॥ १ ॥

इष्टप्रार्थनाय पुष्पांजलिः ॥

श्रीमज्जिनेंद्रा हतमोहतंद्रा इत्यादिद्वाविंशत्याशीर्वादान् विजयविभवेत्यादिआशीर्वादांश्च चैत्यालयाग्रतः स्थित्वा पृथक्पुष्पांजलिपूर्वकं पठेत ॥ इत्याशीर्दानविधानम् ॥ २ ॥

आपूर्य कर्मविधिना प्रकृत कृतार्थ—
स्त्यक्त्वा तदर्थनियमं स्वयमे दृढोऽहम् ॥
चिन्हानि तस्य नियमस्य पुरो निधाय ।
वंदे गुरोर्गुरुगुणौघगुरोः पदाब्जम् ॥

एतत्पठित्वा यज्ञदीक्षाचिन्हानि गुरुपादमूले विन्यस्य नमस्येत् ॥ ३ ॥

---

१ 'इत्थमित्यादि' याप्रमाणें सौधर्मेंद्र वगैरे देवांनी साक्षात् प्रभूचा निर्वाण कल्याणिकोत्सव केला होता त्या उत्सवाचें आरोपण आम्ही शक्तीनें व विपुल भक्तीनें केलें आहे. हा निर्वाणोत्सव यजमान वगैरे भव्य जीवांना भोगांना व मोक्षास कारण होवो.

२ 'श्रीमदिति' वगैरे बावीस श्लोक व 'विजयविभवेति' हे श्लोक चैत्यालयाच्या पुढे उभा राहून पुष्पांजलिपूर्वक म्हणावेत. हे आशीर्वादात्मक श्लोक आहेत

३-४ 'आपूर्येति' हा प्रतिष्ठाविधि पूर्ण करून कृतकृत्य झालेल्या प्रतिष्ठाचार्यानें आपल्या व्रतामध्यें दृढ राहून

श्रीपादन्यासमत्राचरत जिनमतोद्योतनार्थं मुनींद्राः ॥
कल्पेंद्रा विक्रियांगैरिह समुपगता विघ्नशांतिं कुरुध्वम् ॥
ये भित्वा घातिकर्माचलमखिलजगज्ज्योतिराप्य प्रणेता ॥
श्रेयोमार्गस्य सोयं जिनविभुरलमाराध्यतेऽभ्यर्च्य सिद्धान् ॥
प्रभावकसिंहसांनिध्यविधानाय समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ २ ॥
आर्याः पोषयताशिषर्द्धिकलिताः सप्तापि हुत्वार्चिताः ॥
देवा विघ्ननिवारणेन निखिलाः स्वस्वायुधाद्यन्विताः ॥
स्थानस्थाश्च सुरर्षयः स्तुतमुदा सर्वेऽहमिंद्रास्तदा ॥
श्रद्धत्तार्यजनाश्च पंच सदयं यागं मया प्रस्तुतम्
त्रिभुवनसाधर्मिकाध्येषणाय समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ३ ॥ इति प्रस्तावना ॥

'श्रीपादेति' हा श्लोक म्हणून प्रभावसिंहसांनिध्यविधी करण्याकरितां चोहींकडे पुष्पाक्षताक्षेपण करावें. ज्यानें घातिकर्मांचा नाश करून केवलज्ञानाची प्राप्ति करून घेतली व मोक्षमार्गाचा जो नेता झाला त्या जिनेश्वराची सिद्धपूजापूर्वक पूजा केली जात आहे यास्तव हे मुनिजन हो जिनमतोद्योत करण्या करितां आपलें येथें शुभागमन होवो. व चतुर्णिकाय देवांच्या इंद्रांनो आपण वैक्रियक शरीराने येऊन विघ्नशांति करावी.

१ 'आर्याः' हा श्लोक म्हणून त्रैलोक्यांतील साधर्मिक लोकांना आमंत्रण करण्याकरितां चोहीकडे पुष्पाक्षता टाकाव्यात. मी जिनपूजेला सुरवात केली आहे. यास्तव सातऋद्धीधर असे मुनि या

त्रयोदशः परिच्छेदः ।

अथ महाभिषेकविधिः ॥

संकल्प्याभिषवं विशोध्य भुवमास्थाप्यात्र दर्भान् घटान् ॥
पीठे बिंबमिहार्हतं जिनमुपास्याऽह्वाननादिक्रमैः ॥
दिक्पालान्परिपूज्य सज्जलमुखैः सार्घैः कषायोदकैः ॥
संस्नाप्यान्ववतार्य कोणकलशैर्गंधोदकैः स्नापय ॥
विधियज्ञप्रतिज्ञापनाय प्रतिमाग्रे जात्यकुंकुमादिगंधैर्दूर्वापुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

महाभिषेक विधिः ।

'संकल्प्येति' हा श्लोक म्हणून अभिषेकविधीची प्रतिज्ञा करण्याकरितां प्रतिमेच्या पुढें उत्तम केशराच्या गंधानें युक्त अशा दर्भ, दूर्वा, पुष्प अक्षत यांचें क्षेपण करावें. अभिषेकाचा संकल्प करून भूमिशोधन करावें व तिच्यावर दर्भ क्षेपण करून कलशांची स्थापना करावी. तदनंतर पीठाची पूजा करून श्रीजिनाची आव्हानादि क्रिया करावी. दिक्पालांचें अर्घ्य सहित अष्ट द्रव्यानीं पूजन करावें. तदनंतर कोणस्थ चार कलशांतील कषायजलानें श्रीजिनाचा अभिषेक करून अर्घ्यावतरण करावें. तदनंतर गंधोदकानें प्रभूला स्नान घालावें

श्रीपादन्यासमत्राचरत जिनमतोद्योतनार्थं मुनींद्राः ॥
कल्पेंद्रा विक्रियांगैरिह समुपगता विघ्नशांतिं कुरुध्वम् ॥
ये भित्वा घातिकर्मा चलमखिलजगज्ज्योतिराप्य प्रणेता ॥
श्रेयोमार्गस्य सोयं जिनविभुरलमाराध्यतेऽभ्यर्च्य सिद्धान् ॥
प्रभावकसिंहसांनिध्यविधानाय समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ २ ॥
आर्याः पोषयताशिषर्द्धिकलिताः सप्तापि हुत्वार्चिताः ॥
देवा विघ्ननिवारणेन निखिलाः स्वस्वायुधाद्यन्विताः ॥
स्थानस्थाश्च सुरर्षयः स्तुतमुदा सर्वेहमिंद्रास्तदा ॥
श्रद्धत्तार्यजनाश्च पंच सदयं यागं मया प्रस्तुतम्
त्रिभुवनसाधर्मिकाभ्येषणाय समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ३ ॥ इति प्रस्तावना ॥

'श्रीपादेति' हा श्लोक म्हणून प्रभावसिंहसांनिध्यविधी करण्याकरितां चोहींकडे पुष्पाक्षताक्षेपण करावें. ज्यानें घातिकर्माचा नाश करून केवलज्ञानाची प्राप्ति करून घेतली व मोक्षमार्गाचा जो नेता झाला त्या जिनेश्वराची सिद्धपूजापूर्वक पूजा केली जात आहे यास्तव हे मुनिजन हो जिनमतोद्योत करण्या करितां आपलें येथें शुभागमन होवो व चतुर्णिकाय देवांच्या इंद्रांनीं आपण वैक्रियक शरीराने येऊन विघ्नशांति करावी.

१ 'आर्याः' हा श्लोक म्हणून त्रैलोक्यांतील साधर्मिक लोकाना आमंत्रण करण्याकरितां चोहीं-कडे पुष्पाक्षता टाकाव्यात. मी जिनपूजेला सुरवात केली आहे. यास्तव सातऋद्धीधर असे मुनि या

जिनानामपि सिद्धानां महर्षीणां समर्चनात् ॥
पाठात्स्वस्त्ययनस्यापि मनःपूर्वं प्रसादये ॥ ४ ॥
मनःप्रसत्तिविधानसूचनार्थमर्चनापीठाग्रतः पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

इति जिनयज्ञविधानम् ॥

आहूता भवनामरैरनुगता यं सर्वदेवास्तथा ॥
तस्थौ यास्त्रिजगत्सभांतरमहापीठाग्रसिंहासने ॥
यं हृद्यं हृदि सन्निधाप्य सततं ध्यायंति योगीश्वराः ॥
तं देवं जिनमार्चितं कृताधियामाव्हाननाद्यैर्भजे ॥

ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः अ सि आ उसा अर्हन् एहि २ संवौषट् ॥ ॐ ह्रां० अर्हन् तिष्ठ २ ठठ । ॐ ह्रां० मम सन्निहितो भव २ वषट् ॥ तीर्थोदकैर्जिनपादौ प्रक्षाल्य तदग्रे पृथगिमान्मन्त्रानुच्चारयन्पुष्पांजलिं प्रयुजीत ॥

याज्या कृत्याविषयीं अनुग्रहयुक्त असोत देवांनीं विघ्न निवारण करून अनुग्रह करावा. लौकांतिक देव स्वस्थानीं राहून या कृत्याची प्रशंसा करोत अहमिंद्रही या कृत्याला अनुमोदन देवोत व पुढारी पुरुष ही या गोष्टीला सम्मति देवोत.

४ 'जिनानामिति' हा श्लोक म्हणून मनांतील प्रसन्नता सूचित करण्याकरितां पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

५ 'आहूता इति' हा श्लोक म्हणून श्रीजिनाचें आव्हान, स्थापन, सन्निधिकरण करावें हे करण्या कारितां प्रथमतः तीर्थोदकानें श्रीजिनाचे पाय धुवावेत व त्यांच्या पायापुढें आव्हान, स्थापना व सन्निधि

यत्रागाधविशालनिर्मलगुणे लोकत्रयं सर्वदा ॥
सालोकं प्रतिबिंबितं प्रविशतां नित्यामृतानंदनम् ॥
सर्वाब्जानिमिषास्पदं स्मृतिगतं पापापहं धीमताम् ॥
अर्हत्तीर्थमपूर्वमक्षयमिदं वार्धारया धारये ॥ १ ॥

ॐ ऱ्हीं परमब्रह्मणे अनंतानतज्ञानशक्तये जलं निर्वपामि इति स्वाहा ॥

गंधश्चंदनगंधबंधुरतरो यद्दिव्यदेहोद्भवो
गंधर्वाद्यमरस्तुतो विजयते गंधांतर सर्वतः ॥
गंधादीनखिलानवैति विशद गंधादिमुक्तोऽपि यः
तं गंधाद्यघगर्वमानहतये गंधेन संपूजये ॥

ॐ ऱ्हीं सहजसौगंध्यबंधुराय गंधं ॥ २ ॥

इंद्राहींद्रसमर्चितैरनुपमैर्दिव्यैर्वलक्षाक्षतै—

करणाचे मंत्र म्हणत म्हणत पुष्पांजली क्षेपण करावी.

१ ‘ यत्रागाधेति ’ हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून श्रीजिनेश्वराला अनंतानंत ज्ञानशक्ति प्राप्त व्हावी म्हणून जल अर्पण करावें.

२ ‘ गंधश्चन्दनेति ’ हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून गंध अर्पण करावा. जिनेश्वराचा देह स्वाभाविकच सुगंध असतो म्हणून तसला सुगंधपणा मला प्राप्त व्हावा याकरिता मी गंध श्रीजिनाला अर्पण करितो.

यस्य श्रीपदसन्नखेंदुसविधे नक्षत्रजालायितं ॥
ज्ञानं यस्य समक्षमक्षतमभूद्वीर्यं सुखं दर्शनम् ॥
यायज्म्यक्षतमंपदे जिनमिमं सूक्ष्मेतरैरक्षतैः ॥
ओं ऱ्हीं अक्षयफलप्रदाय अक्षतम् ॥ ३ ॥

यस्य द्वादशयोजने सदसि सद्गंधादिभिः स्वोपमा—॥
नप्यर्थान्सुमनोगणान्सुमनसो वर्षन्ति विश्वक्मदा ॥
यः सिद्धिं सुमनःसुखं सुमनसां स्वं ध्यायतामावहे—
त्तं देवं सुमनोमुखैश्च सुमनोभेदैः समभ्यर्चये ॥
ओं ऱ्हीं सुमनःसुखप्रदाय पुष्पम् ॥ ४ ॥

यद्व्याबाधविवर्जितं निरुपमं स्वात्मोत्थमत्यूर्जितम् ॥
नित्यानंदसुखेन तेन लभते यस्तृप्तिमात्यान्तिकीम् ॥
यं चाराध्य सुधाशिना ननु सुधास्वादं लभते चिरम् ॥

---

३ 'इंद्राहीद्रेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून अक्षय फल (मोक्ष) देणाऱ्या श्रीजिनाची मी अक्षतांच्या द्वारे पूजा करितो.

४ 'यस्येति' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून श्रीजिनाला पुष्पें अर्पण करितो.

५ 'यद्व्याबाधेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अनंतसुखानें तृप्त झालेल्या श्रीजिनाला मी चरु अर्पण करितो.

तस्योद्यद्रसचारुणैव चरुणा श्रीपादमाराधये ॥

ओं ऱ्हीं अनंतानंतसुखसंतृप्ताय चरुं ॥ ५ ॥

स्वस्यान्यस्य सहप्रकाशनविधौ दीपोपमोप्यन्वहम् ॥
यः सर्वं ज्वलयन्ननंतकिरणैस्त्रैलोक्यदीपोऽस्त्यतः ॥
येनोद्दीपितधर्मतीर्थममत्रत्यं विभो स्वस्य स–
द्दीप्त्या दीपितदिङ्मुखस्य चरणौ दीपैः समुद्दीपये ॥

ओं ऱ्हीं अनंतदर्शनाय दीपं ॥ ६ ॥

येनेदं भुवनत्रयं चिरमभूदुद्धूपितं सोप्यहो ।
मोहो येन सुधूपितो निजमहाध्यानाग्निना निर्दयम् ॥
यस्यास्थानपदस्थधूपघटजैर्धूमैर्जगद्धूपितम् ॥
धूपैस्तस्य जगद्वशीकरणसद्भूपैः पदं धूपये ॥

ओं ऱ्हीं वशीकृतत्रिलोकनाथाय धूपं ॥ ७ ॥

---

६ ' स्वस्यान्यस्येति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अनंतदर्शनाचा धारक अशा श्रीजिनाला मी दीप अर्पण करितो.

७ ' येनेदमिति ' हा श्लोक म्हणून ज्यानें त्रैलोक्याचे पति अशा इंद्र धरणेंद्र व चक्रवर्ती यास वश केलें त्या जिनाला मी धूप अर्पण करितो.

यद्भक्त्या फलदायि पुण्यमुदितं पुण्यं नवं बध्यते ॥
पापं नैव फलप्रद किमपि नो पापं नवं प्राप्यते ॥
आर्हन्त्यं फलमद्भुतं शिवसुखं नित्यं फलं लभ्यते ॥
पादौ तस्य फलोत्तमादिसुफलैः श्रेयःफलायार्च्यते ॥
ओं ऱ्हीं अभीष्टफलप्रदाय फलम् ॥ ८ ॥

वार्गंधतंडुललतांतहविःप्रदीपै —
धूपैः फलैः कनकपात्रगतैर्जिनाग्रे ॥
नंद्यादिवर्तदधिस्वस्तिकदर्भदूर्वा—
सिद्धार्थकैश्च कृतमर्घ्यमिहोद्धरामः ॥
ओं ऱ्हीं त्रिनष्टाष्टकर्मणे अर्घ्यं ॥ ९ ॥

अथ स्तुतिः ॥

तुभ्यं नमो दशगुणोर्जितदिव्यगात्र । कोटिप्रभाकरनिशाकरजैत्रतेजः ॥

---

८ 'यद्भक्त्येति' हा श्लोक म्हणून अभीष्ट फलदान करणाऱ्या श्रीजिनांला मी फलें अर्पण करितो.
९ 'वार्गंधेति' हा श्लोक म्हणून ज्याने अष्टकर्मे नष्ट केली त्या श्रीजिनेश्वरास मी अर्घ्य अर्पण करितो.

(या नऊ श्लोकाचा अर्थ नित्य महाप्रकरणामध्यें लिहिला आहे तो पहावा)

तुभ्यं नमोऽतिचिरदुर्जयघातिजात-। घातोपजातदशसारगुणाभिराम ॥ १ ॥
तुभ्यं नमः सुरनिकायकृतैर्विहारे । दिव्यैश्चतुर्दशविधातिशयैरुपेत ॥
तुभ्यं नमस्त्रिभुवनाधिपतित्वलक्ष्म-श्रीप्रातिहार्याष्टकलक्षितार्हन् ॥ २ ॥
तुभ्यं नमो निरुपमान अनंतवीर्य तुभ्यं नमो निजनिरंजननित्यसौख्य ॥
तुभ्यं नमः परमकेवलबोधवार्धे । तुभ्यं नमः समसमस्तपदावलोक ॥ ३ ॥
तुभ्यं नमः सकलमंगलवस्तुमुख्य ॥ तुभ्यं नमः शिवसुखप्रद पापहारिन् ॥
तुभ्यं नमस्त्रिजगदुत्तमलोकपूज्य । तुभ्य नमः शरणभूत्रय रक्ष रक्ष ॥ ४ ॥
तुभ्यं नमोस्तु नवकेवलपूर्वलब्धे । तुभ्यं नमोस्तु परमैश्वर्योपलब्धे ॥
तुभ्यं नमोऽस्तु मुनिकुंजरयूथनाथ । तुभ्यं नमोस्तु भुवनत्रितयैकनाथ ॥ ५ ॥

इति जिनयज्ञविधानम् ॥

१—४ तदनन्तर 'तुभ्यं नमः' या पांच श्लोकांनीं अरहंताची स्तुति करावी. या स्तुतीचा अभिप्रायः—हे जिना आपण घामरहित असणें, शरीर सुगंधित असणें वगैरे दहा गुणांनीं युक्त आहात. आपलें तेज कोट्यवधि सूर्यापेक्षा अधिक आहे, घाति कर्मांचा नाश केल्यानेंही आपणास अनंतशक्ति वगैरे दहा गुण प्राप्त झाले आहेत. आपण जेव्हां धर्मोपदेशासाठीं विहार करिता त्यावेळीं देव चौदा अतिशय करितात. हे जिना आपण सर्वज्ञ, सर्व मंगलवस्तुमध्यें मुख्य, मोक्षदायक, पापहारक, त्रैलोक्यपूज्य, नवकेवल लब्धीचे धारक आहात. या प्रमाणें स्तुति करून सिद्धपूजन करावें त असें—

अथातः सिद्धार्चनविधानम् ॥

आहूता इव सिद्धमुक्तिवनितां मुक्तान्यसंगा ययुः ॥
तिष्ठंत्यष्टमभूमिसौधशिखरे सानंतसौख्याः सदा ॥
साक्षात्कुर्वंत एव सर्वमनिशं सालोकलोकं समं ॥
तानद्धेद्धविशुद्धसिद्ध निकरानावाहनाद्यैर्भजे ॥

ओं ऱ्हीं णमो सिद्धाणं सिद्धपरमेष्ठिन् अत्र एहि २ संवौषट् ।
ओं ऱ्हीं अत्र तिष्ठ २ ठठ । ओं ऱ्हीं अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट् ॥ १ ॥

गंगादितित्थप्पवहप्पएहिं सग्गंबदाणिम्मलदापएहिं ॥
अच्चेमि णिच्चं परमट्ठसिद्धे सव्वट्ठसंपादय सव्वसिद्धे ॥

ओं ऱ्हीं र्हं श्रीसिद्धाधिपतये जलं निर्वपामि स्वाहा ॥ १ ॥
गंधेहिं घाणाण सुहप्पएहिं । समच्चयाणं पि सुहप्पएहिं ॥ अच्चेमि ॥ गंधं ॥ २ ॥
फेरंत छोणीसिय कारणेहिं वरक्खएहिं सियकारणेहिं ॥ अच्चेमि ॥ अक्षतं ॥ ३ ॥

---

१ ' आहूता इवेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून सिद्धपरमेष्ठीचा आव्हानादि विधि करावा. सिद्धपरमेष्ठी मुक्तीरूपी स्त्रीनें बोलविल्याप्रमाणें सर्व परिग्रह सोडून अष्टमपृथ्वीरूप महलांत अनंतसौख्यसंपन्न होऊन विराजमान होतात. ते हे परमेष्ठी शुद्ध आहेत व अज्ञानरहित त्रैलोक्य आपल्या ज्ञानानें पाहतात.

१–३ ' गंगादितित्थेति , हे तीन श्लोक म्हणून क्रमानें सिद्धपरमेष्ठींना जल, गंध अक्षता हे समर्पण करावेत.

पुप्फेहिं दिव्वेहि सुवण्णएहिं कव्वे कऊसेहिं सुवण्णएहिम् ॥ अच्चेमि ॥ पुष्पं ॥ ४ ॥
बव्भेहि णाणासुरसप्पएहिं भव्वाणणाणायिरसप्पएहिं ॥ अच्चेमि ॥ चरुम् ॥ ५ ॥
देदिव्वमाणप्पहदीवएहिं । संऊयआणं सिरिदीवएहिं ॥ अच्चेमि ॥ दीपं ॥ ६ ॥
काळाअरुभ्भुयसुहुवएहिं । जीयाण पावाण सुहुवएहिम् ॥ अच्चेमि ॥ धूपं ॥ ७ ॥
अणग्घभूएहि फळव्वएहिं भव्वस्स सद्दिण्णफळव्वएहिम् ॥ अच्चेमि ॥ ८ ॥ फलं ॥

णयेण णाणेण य दंमणेण । तवेण उट्ठेण य संजमेण ॥
सिद्धे तिकाळे सुविसुद्धबुद्धे समग्घयामो सयळे वि सिद्धे ॥

ओं ह्रीं र्हं श्रीं सिद्धाधिपतये जलादियज्ञांगदूर्वादर्भदधिसिद्धार्थादिमंगल द्रव्यविनिर्मित—महार्घ्यं निर्वपामि स्वाहा ॥ ९ ॥

एवमर्हत्प्रतिमाग्रे सिद्धानभ्यर्च्य भक्त्या स्तुवीत ॥

४–८ ‘ पुप्फेहि दिव्वेहि ’ वगैरे चार ते आठ पर्यंत श्लोक म्हणून पुष्प, चरु, दीप, धूप, फल हे सिद्ध प्रभूला समर्पण करावेत.

९ ‘ णयेणेति ’ हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून श्रीसिद्ध प्रभूला जलादि पूजाद्रव्यासह दूर्वा, दर्भ, दही, पांढऱ्या मोहऱ्या, वगैरे मंगलपदार्थांनीं केलेला अर्घ्य अर्पण करावा. या प्रमाणें अर्हत्प्रतिमेच्या पुढें सिद्धांचें पूजन करून भक्तीनें पुढील श्लोकांनीं त्यांची स्तुति करावी.

अथ स्तुतिः ॥

नमस्ते पुरुपार्थानां परां काष्ठामधिष्ठित ॥
सिद्धभट्टारकस्तोम निष्ठितार्थ निरजन ॥ १ ॥
स्वःप्रदाय नमस्तुभ्यं अचलाय नमोस्तु ते ॥
अक्षयाय नमस्तुभ्यं अव्याबाधाय ते नमः ॥ २ ॥
नमस्तेऽनतविज्ञानदृष्टिवीर्यसुखास्पद ॥
नमो नीरजसे तुभ्यं निर्मलायास्तु ते नमः ॥ ३ ॥
अच्छेद्याय नमस्तुभ्यं अभेद्याय नमो नमः ॥
अक्षताय नमस्तुभ्यं अप्रमेय नमोस्तु ते ॥ ४ ॥
नमोस्त्वगर्भवासाय नमोऽगौरवलाघव ॥
अक्षोभ्याय नमस्तुभ्यमविलीनाय ते नमः ॥ ५ ॥

सिद्धांची स्तुति.

१–६ ‘नमस्ते’ इत्यादि मद्य श्लोकाचा अभिप्रायः–सिद्ध प्रभू कृतकृत्य व कर्ममलरहित आहेत. उत्कृष्ट पुरुषार्थ जो मोक्ष त्याला धारण करितात. ते आत्मस्वरूपाची भव्यांना प्राप्ति करून देतात. आणि स्वस्वरूपांत निश्चल आहेत. त्यांचा कधीही नाश होत नाही. ते पीडारहित आहेत. सिद्ध पापरहित आणि अनंतज्ञान, दर्शन, शक्ति व सुख यांनी युक्त आहेत. ते अच्छेद्य, अविनाशी, अज्ञेय, कधींही

नमः परमकाष्ठात्मयोगरूपत्वमीयुषे ॥
लोकाग्रवासिने तुभ्य नमोऽनन्तगुणाश्रय ॥ ६ ॥
निःशेपपुरुषार्थानां निष्ठां सिद्धिमधिष्ठित ॥
सिद्धभट्टारकव्रात भूयो भूयो नमोस्तु ते ॥ ७ ॥
विविधदुरितशुद्धान्सर्वतत्वार्थबुद्धान् ॥
परमसुखसमृद्धान्युक्तिशास्त्राविरुद्धान् ॥
बहुविधगुणवृद्धान्सर्वलोकप्रसिद्धान् ॥
प्रमितसुनयासिद्धान्संस्तुवे सर्वसिद्धान् ॥ ८ ॥

इति सिद्धभक्तिविधानम् ॥

अथातो महर्षिपर्युपासनाविधानम्

ये येऽनगारा ऋषयो यतीन्द्रा मुनीश्वरा भव्यभवद्भयतीताः ॥
तेषां समेषा पदपंकजानि संपूजयामो गुणशीलसिद्ध्यै ॥ १ ॥

गर्भात न येणारे अर्थात् संमागवस्थारहित, अनंतगुणाधार, त्रैलोक्याच्या अग्रभागीं विराजमान होणारे असे आहेत.

७-८ 'निःशेपेति' ह्या दोन श्लोकांत सिद्धस्तुति आहे:—पातक नष्ट झाल्यामुळें सिद्ध शुद्ध आहेत ते सर्वज्ञ सुखी, अनंतगुणांनीं वाढलेले असे आहेत. या सर्व सिद्धांना मी वारंवार नमन करितो. यानंतर महर्षिपूजन करावें.

ओं ह्रीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रपवित्रतरगात्रचतुरशीतिलक्षगुणगणधरचरणा आगच्छत २ संवौषट् ॥ ओं ह्रीं० अत्र तिष्ठ २ ठठ ॥ ओं ह्रीं मम रत्नत्रयशुद्धिं कुरुत २ वषट् ॥

सुगंधिशीनलैः स्वच्छैः स्वादुभिर्विमलैर्जलैः ॥
सार्धद्वीपद्वयातीतभवद्रव्ययतीन्यजे ॥

ओं ह्रीं गणधरचरणेभ्यो जल निर्वपामि स्वाहा ॥ १ ॥

मारकर्पूरकाश्मीरकलितैश्चंदनद्रवैः ॥ सार्ध० ॥ गंधं ॥ २ ॥
अक्षतैरक्षतैः सूक्ष्मैर्वलक्षैरुक्षसन्निभैः ॥ सार्ध० ॥ अक्षत ॥ ३ ॥
पुष्पैः प्रसरदामोदाहूतपुष्पंधयावृतैः ॥ सार्ध० ॥ पुष्पं ४ ॥
हव्यैर्नव्यघृतापूपपायसैर्व्यंजनान्वितैः ॥ सार्ध० ॥ चरुं ॥ ५ ॥
कर्पूरप्रभवैर्दीपैर्दीप्त्या दीपितदिङ्मुखैः ॥ सार्ध० ॥ दीपं ॥ ६ ॥
दशांगधूपसद्धूमैर्दशाशापूर्णसौरभैः ॥ सार्ध० ॥ धूपं ॥ ७ ॥
चोचमोचाम्रजंबीरफलपूगादिसत्फलैः ॥ सार्ध० ॥ फलं ॥ ८ ॥
गुणमणिगणसिंधून्भव्यलोकैकबंधून् प्रकटितनिजमार्गान्ध्वस्तमिथ्यात्वमार्गान् ॥

---

१ 'ये ये इति' हा श्लोक म्हणून आचार्य, उपाध्याय व सर्वसाधु यांचें आव्हान वगैरे करून मूलगुण, उत्तरगुण व ऋद्धि यांची प्राप्ति होण्याकरितां आम्ही पूजन करितो.

१–९ 'सुगंधीति' वगैरे नउ श्लोक म्हणून यांचें अष्टद्रव्यानें पूजन करावें. आचार्य, उपाध्याय आणि साधु हे गुणसमुद्र, भव्यलोकांचे बंधु, मिथ्यात्वाचा नाश करणारे, सर्वप्राण्यांचे संरक्षक, व शांतरसानें चंद्राला

शापानुग्रहशक्ततार्द्यतिशयैरुच्चावचैरंचिताः ॥
ये सर्वे परमर्षयो भगवतां तेषां गुणस्तोत्रतः ॥
एतत्स्वस्त्ययनादपैति सकलः सक्लेशभावः शुभो ॥
भावः स्यात्सुकृतं च तच्छुभविशेषादाविदं श्रेयसे ॥
इति स्वस्त्ययनाविधानम् ॥ मनःप्रसादनविधानम् ॥ १२ ॥

अथातो यज्ञदीक्षाविधानम् ।

न्यस्याँहद्विष्टरे धृत्वानादिमंत्राभिमंत्रितम् ॥
प्रसाधनं गुरोरग्रे यज्ञदक्षिामुपाददे ॥ १ ॥

ओं णमो अरहंताणमित्यादि चत्तारि मंगलं अरहंता मंगलं इत्यादि । केवलिपण्णत्तो धम्मो सर-

---

धारक व अतींद्रिय सुखांत अनुरक्त झालेले असे मुनी आमचें कल्याण करोत. उग्र, दीप्त, घोर इत्यादि तऱ्हेचें तप करणारे व मोक्ष साधन करणारे मुनि आमचें कल्याण करोत. मनोबलि, वचनबलि व कायबलि आणि अष्टांग ज्योतिः शास्त्र जाणणारे, व क्षीर आणि अमृतास्त्रावी मुनि आमचें कल्याण करोत. या सर्व मुनींच्या ठिकाणीं शाप देणें व अनुग्रह करणें वगैरे अनेक शक्ती असतात. या सर्व मुनींच्या गुणस्तवनानें सर्व संक्लेश परिणाम नष्ट होतात. आणि पुण्य लाभतें. वास्तव मांगलिक कार्य करते वेळी हें स्वस्त्ययन विधान करावें. यानें मन प्रसन्न होतें. तदनंतर यज्ञदीक्षाविधी करावा. तो याप्रमाणें:—

१ 'न्यस्यार्हेति' हा श्लोक म्हणून अनादिमंत्रानें अभिमंत्रित अशीं वस्त्रें धारण करून गुरूच्या पुढें यज्ञ-दीक्षेचा स्वीकार करावा. ॐ णमो अरहंताणं वगैरे अनादि मंत्र आहे.

परिचितनिजतत्वान्पालिताशेषसत्वान् ॥ शमरसजित बंद्रानर्घ्ययामो मुनींद्रान् ॥ अर्घ्यं ॥१॥

अथ स्तुतिः ॥

ये सर्वतीर्थप्रभवा गणेंद्राः सप्तर्धयो ज्ञानचतुष्टयाढ्याः ॥
तेषां पदाब्जानि जगद्धितानां वचोमनोमूर्द्धसु धारयामः ॥ १ ॥
तपोबलाक्षीणरसौषधर्द्धीन् विज्ञानऋद्धीनपि विक्रियर्द्धीन् ॥
सप्तर्द्धियुक्तानखिलानृषींद्रान्स्मरामि वंदे प्रणमामि नित्यम् ॥ २ ॥
सर्वेषु तीर्थेषु तदंतरेषु सप्तर्षयो ये महिता बभूवुः ॥
भवांबुधेः पारमिताः कृतार्थाः । भवंतु नम्ते मुनयः प्रसिद्धाः ॥ ३ ॥
ये केवलींद्राः श्रुतकेवलींद्रा ये शिक्षकास्तुर्यतृतीयबोधाः ॥
सविक्रिया ये वादिनश्च सप्तर्षिसंज्ञानिह तान्प्रवंदे ॥४॥
प्रमत्तमुख्येषु पदेषु सार्धद्वीपद्वये ये युगपद्भवन्ति ॥

जिंकणारे असे आहेत यास्तव आम्ही त्यांचें अर्घ्यानें पूजन करितो.

१-५ ' ये सर्वतीर्थेति ' असे पांच श्लोक म्हणून महर्षींची स्तुति करावी. हे महर्षी अनेक प्रकारचे आहेत. सर्व तीर्थंकराच्या वेळी हे उत्पन्न होतात. कित्येक गणधर सात ऋद्धींचे धारक, व चार ज्ञानांनीं युक्त असे असतात. जगताचें कल्याण करणाऱ्या या ऋषींच्या चरणास आम्ही मन वचन आणि मस्तक यावर धारण करितो. तप, बल, रस, औषध, अक्षीण, विज्ञान व विक्रिया अशा सात ऋद्धिधारक ऋषींना मी नमस्कार करितो. प्रमत्तगुणस्थानापासून १४ व्या गुणस्थानापर्यंतचे मुनि अडीच द्वीपांत उत्कृष्टपणें नउ कोटीला ३ कमी इतके एकदम होत असतात. या

अथातो भूमिशोधनम् ॥

श्रीमत्पंचमवार्धिनिर्मलपयःपूरैः सुधासन्निभैः ॥
यज्जन्माभिषवं सुराद्रिशिखरे सर्वे सुराश्चक्रिरे ॥
त्रैलोक्यैकमहापतेर्जिनपतेस्तस्याभिषेकोत्सवं ।
कर्तुं भव्यमलोपलेपविलयं प्राज्ञः स्तुतं प्रस्तुवे ॥

ॐ ऱ्हीं श्रीं क्ष्रीं भूः स्वाहा ॥ प्रस्तावनापुष्पांजलिः ॥ १ ॥

गद्यम् ॥ ॐ समस्ताभ्युदयसुखसंघातलंघनजघालसमुल्लाघानंतसुखानिवासानिःश्रेयसनिसर्गमार्गप्रवचनप्रकाशनस्य । सहजात्मगुणसमाजोपघातप्रसिद्धानादिसंबद्धघातिनिचयानिर्मूलकाषंकषणस्य । त्रिकालगोचरानंतपर्यायचितचराचरद्रव्यविषयकेवलज्ञानार्ककिरणपरिपूरितसकललोकालोकस्य । परमाप्तपदप्रतिष्ठाधिष्ठितभगवदर्हद्भट्टारकस्य । नागयक्षामरद्वात्रिंशन्मिथुनकरकलितचतुःषष्टिचामराद्यष्टमहाप्रातिहार्यविशिष्टस्य । त्रिनीलकुन्तलकुलिशदशनशालाधरपल्लवोपमानकरचरणतलसमुल्ल—

---

१ 'श्रीमदित्यादि' हा श्लोक म्हणून क्षीरसमुद्राच्या पाण्यानीं ज्याचा जन्माभिषेक देवांनीं मेरुपर्वताच्या शिखरावर केला होता त्या त्रैलोक्यनाथाचा-भव्यांच्या पातकांचा नाश करणारा-अभिषेक मी करितो. 'ॐ ऱ्हीं' हा मंत्र म्हणून प्रस्तावनापुष्पांजलि क्षेपण करावी.

२ 'ॐ समस्तेति' हें गद्य म्हणावें. याचा अभिप्रायः—अकृत्रिम चैत्यालयांत जिनांच्या अकृत्रिम प्रतिमा आहेत. या प्रतिमांच्या जवळ श्री देवी, श्रुत देवी, सर्वाण्हयक्ष, सनत्कुमारयक्ष यांच्या प्रतिमा आहेत. भृंगार वगैरे

परिचितनिजतत्वान्पालिताशेषसत्वान् ॥ शमरसजितचंद्रानर्घयामो मुनींद्रान् ॥ अर्घ्यं ॥५॥

अथ स्तुतिः ॥

ये सर्वतीर्थप्रभवा गणेंद्राः सप्तर्धयो ज्ञानचतुष्टयाढ्याः ॥
तेषां पदाब्जानि जगद्धितानां वचोमनोमूर्द्धसु धारयामः ॥ १ ॥
तपोबलाक्षीणरसौषधर्द्धीन् विज्ञानऋर्द्धीनपि विक्रियर्द्धीन् ॥
सप्तर्द्धियुक्तानखिलानृषींद्रान्स्मरामि वंदे प्रणमामि नित्यम् ॥ २ ॥
सर्वेषु तीर्थेषु तदंतरेषु सप्तर्षयो ये महिता बभूवुः ॥
भवांबुधेः पारमिताः कृतार्थाः । भवंतु नस्ते मुनयः प्रसिद्धाः ॥ ३ ॥
ये केवलींद्राः श्रुतकेवलींद्रा ये शिक्षकास्तूर्यतृतीयबोधाः ॥
सविक्रिया ये च वादिनश्च सप्तर्षिसंज्ञानिह तान्प्रवंदे ॥४॥
प्रमत्तमुख्येषु पदेषु सार्धद्वीपद्वये ये युगपद्भवन्ति ॥

जिंकणारे असे आहेत यास्तव आम्ही त्यांचें अर्घ्यानें पूजन करितो.

१-५ ' ये सर्वतीर्थेति ' असे पांच श्लोक म्हणून महर्षींची स्तुति करावी. हे महर्षी अनेक प्रकारचे आहेत. सर्व तीर्थंकरांच्या वेळी हे उत्पन्न होतात. कित्येक गणधर सात ऋद्धीचे धारक, व चार ज्ञानांनीं युक्त असे असतात. जगताचें कल्याण करणाऱ्या या ऋषींच्या चरणास आम्ही मन वचन आणि मस्तक यावर धारण करितो. तप, बल, रस, औषध, अक्षीण, विज्ञान व विक्रिया अशा सात ऋद्धिधारक ऋषींना मी नमस्कार करितो. प्रमत्तगुणस्थानापासून १४ व्या गुणस्थानापर्यंतचे मुनि अडीच द्वीपांत उत्कृष्टपणें नउ कोटीला ३ कमी इतके एकदम होत असतात. या

णं पव्रजामि । ओं ऱ्हीं शांतिं कुरु २ स्वाहा: ॥ अनादिसिद्धमंत्र: । वस्त्रादिप्रसाधनाभिमंत्रणम् ॥

जिनमतमिव सूक्ष्मं यत्सुखस्पर्शदक्षं क्षपितविविधबाधं साध्वलंकारमुख्यं ॥ २ ॥

शुचितरमपदोषं सद्गुणं तद्दधेऽहं परमजिनमखेऽस्मिन्सांतरीयोत्तरीयम् ॥

ओं श्वेतवर्णे सर्वोपद्रवहारिणि सर्वजनमनोरंजिनि परिधानोत्तरीयधारिणि हं २ झं २ वं २ सं २ तं २ पं २ परिधानोत्तरीयं धारयामि स्वाहा । वस्त्रावरणं ।

पवित्रभूमिप्रभवैः पवित्रैः पवित्रमुद्रासहित सुदब्धं ॥

पवित्रताकृन्मम सव्यहस्ते त्वनामिकायां निदधे पवित्रम् ॥

ओं ऱ्हीं पवित्रं धारयामि स्वाहा ॥ ३ ॥

सुशीतलेनोक्तवदर्हदीशो यशोवदुच्चैर्विशदेन तस्य ॥

तदंगवन्मंगलगंधभाजा समालभेंगं मम चंदनेन ।

श्रीचंदनानुलेपनम् ॥ ४ ॥

चेतश्चमत्कारकरी जनानां गंधादिना या विदुषां विशेषात् ॥ ५ ॥

---

२ 'जिनमतमिवेति' हा श्लोक व 'ओं श्वेतवर्णे' हा मंत्र म्हणून एक वस्त्र पायगरें व दुसरें वस्त्र नेसावें.

३ 'पवित्रेति' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून पवित्र जमीनींत उत्पन्न झालेल्या पवित्र दर्भाचें पवित्र पवित्रता यावी म्हणून उजव्या हातांतील अनामिकेमध्यें घालणें करावें.

४ 'सुशीतलेनेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अर्हतांच्या वचनाप्रमाणें शीतल व त्यांच्या यशाप्रमाणें निर्मल आणि सुगंधित अशा चंदनानें मी माझ्या अंगाला लेप करितो.

स्वर्भोगनालावहदिव्यशक्त्या मालां दधे मूर्ध्नि जिनार्चितां ताम् ॥

स्रग्धारणम् ॥

दृग्बोधचारित्रगुणत्रयेण धृत्वा त्रिधौपासकभावसूत्रम् ॥
द्रव्यं च सूत्रं त्रिगुणं समुक्ताफलं तदारोपणमुद्वहामि ॥ ६ ॥

ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राय स्वाहा । इति ब्रह्मसूत्रं बिभृयात् ॥

जिनेश्वराज्ञाभरवाद्विशिष्टैर्धार्यं महाहार्थगुणौघरत्नम् ॥
मूर्ध्नां वहेयं मुकुटं महान्तं चंचत्प्रभामंडितकुंडलाभ्याम् ॥

ओं ऱ्हीं सम्यक्चारित्राय स्वाहा । कुंडलविशिष्टमुकुटोपयोगः ॥ ७ ॥

आसन्नभव्ये जिनभक्तिमुख्या गुणा यथायोग्यमुपव्रजन्ति ॥
तथैव तस्मिन्मणयो महान्तः करे ममैतत्कटकं करोमि ॥

---

५ 'चेतश्चमत्कारेति' हा श्लोक ह्मणून जिनाच्या पूजनानें पवित्र झाली पुष्पमाला जी स्वर्गातील भोगांची प्राप्ति करून देते अशी ती मी माझ्या मस्तकावर धारण करितो.

६ 'दृग्बोधेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून रत्नत्रयरूपी भावसूत्र व द्रव्यसूत्र अर्थात् यज्ञोपवीत ज्याला ब्रह्मसूत्र असें ह्मणतात तें धारण करावें.

७ 'जिनेश्वरेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून जिनेश्वराच्या आज्ञेप्रमाणें अमूल्य रत्नांनीं जडलेला असा मुकुट कुंडलासहित मी धारण करितो.

८ 'आसन्नेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून जिनभक्ति वगैरे गुणाप्रमाणें अमूल्य मणि ज्यांत आहेत असें रत्न–कंकण मी हातांत धारण करितो.

ओं ऱ्हीं सम्यग्ज्ञानाय स्वाहा । कंकणप्रणयनम् ॥ ८ ॥

उन्मुद्रिताशेषविनेयपद्म श्रीकेवलार्कोदयपूर्वशैलम् ॥
यष्टुं जिनं जीवदयासमुद्रं मुद्रां दधे चारुमनामिकायाम् ॥

ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनाय स्वाहा ॥ मुद्रिकास्वीकारः ॥ ९ ॥

दृग्बोधदेशव्रतरूपरत्नत्रयं भवन्मे कलितोपवासम् ॥
आकर्मिकाब्रह्मनिवृत्तियुक्तं सद्यज्ञदक्षाविधिना विशिष्टम् ॥

अर्हद्देवयज्ञदीक्षांगीकारः ॥ १० ॥

रत्नत्रयांगमुपवीतमुरस्यथांगं देशव्रतस्य वसुकंकणमत्र हस्ते ॥
ब्रह्मव्रतागमधुना स्वकटौ च मौंजीं धृत्वारभे जिनमखं मखदीक्षितोहम्॥ १ ॥

हः श्रूं हूं क्षः इंद्राय संवौषट् । अनेनैकविंशातिवारानात्मानमधिवासयेत् ॥ इति यज्ञदीक्षा-चिन्होद्वहनम् ॥

---

९ 'उन्मुद्रितेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून आंगठी धारण करावी.

१० 'दृग्बोधेति' हा श्लोक ह्मणून जिनपूजन होईपर्यंत मी रत्नत्रय धारण करून उपवास करितो. व ब्रह्मचर्य धारण करितो असें ह्मणून यज्ञदीक्षेचा स्वीकार करावा.

११ 'रत्नत्रयेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून रत्नत्रयचिन्ह असें यज्ञोपवीत हृदयावर धारण करावें. देशव्रताचें चिन्ह जें कंकण तें हातांत धारण करावें व ब्रह्मचर्याचें चिन्ह मौंजी हें कमरेवर धारण करावें. या विधीनंतर भूमिशोधनविधी करावा. तो याप्रमाणें:—

अथातो भूमिशोधनम् ॥

श्रीमत्पंचमवार्धिनिर्मलपयःपूरैः सुधासन्निभैः ॥
यज्जन्माभिषवं सुराद्रिशिखरे सर्वे सुराश्चक्रिरे ॥
त्रैलोक्यैकमहापतेर्जिनपतेस्तस्याभिषेकोत्सवं ।
कर्तुं भव्यमलोपलेपविलयं प्राज्ञः स्नुतं प्रस्तुवे ॥
ॐ ऱ्हीं श्रीं क्षीं भूः स्वाहा ॥ प्रस्तावनापुष्पांजलिः ॥ १ ॥

गद्यम् ॥ ॐ समस्ताभ्युदयसुखसंघातलंघनजंघालसमुल्लाघानंतसुखनिवासानिःश्रेयसनिसर्गमार्गप्रवचनप्रकाशनस्य । सहजात्मगुणसमाजोपघातप्रसिद्धानादिसंबद्धपातिनिचयानिर्मूलकाषंकषणस्य । त्रिकालगोचरानंतपर्यायाचितचराचरद्रव्यविषयकेवलज्ञानार्ककिरणपरिपूरितसकललोकालोकस्य । परमासपदप्रतिष्ठाधिष्ठितभगवदर्हद्भट्टारकस्य । नागयक्षामरद्वात्रिंशन्मिथुनकरकलितचतुःषष्टिचामराद्यष्टमहाप्रातिहार्यविशिष्टस्य । त्रिनीलकुतलकुलिशदशननखालाधरपल्लवोपमानकरचरणतलसमुल्ल—

---

१ 'श्रीमदित्यादि' हा श्लोक म्हणून क्षीरसमुद्राच्या पाण्यानी ज्याचा जन्माभिषेक देवांनीं मेरुपर्वताच्या शिखरावर केला होता त्या त्रैलोक्यनाथाचा-भव्यांच्या पातकांचा नाश करणारा-अभिषेक मी करितो. 'ॐ ऱ्हीं' हा मंत्र म्हणून प्रस्तावनापुष्पांजलि क्षेपण करावी.

२ 'ॐ समस्तेति' हें गद्य म्हणावें. याचा अभिप्रायः—अकृत्रिम चैत्यालयांत जिनांच्या अकृत्रिम प्रतिमा आहेत. या प्रतिमाच्या जवळ श्री देवी, श्रुत देवी, सर्वाण्हयक्ष, सनत्कुमारयक्ष यांच्या प्रतिमा आहेत. भृंगार वगैरे

सितस्य । श्रीश्रुतदेवीसर्वाण्ह्सनत्कुमारयक्षप्रतिमोपलक्षितपीठोपकंठस्य । प्रत्येकाष्टशतभृं- गारादिमंगलद्रव्याष्टकगर्भावासमध्यमध्यासीनस्य । प्रेक्षमाणवदाभाषमाणवदालक्ष्यमाणमणिमयप्रतिबिंबकदंबस्य । निवासीभूतताजातभूत्रयसमाराधनीयभावमापनीपद्यमानस्य । तमःसमूलसमुत्पाटनपटुनावलेपलिप्सागभस्तिमालिमंडलायमानहटद्धाटकथिघटपेटकोपघटिताचिन्त्यचमत्कारस्य । चकचकायमाननानाविधोपकरणनिचितनीलतलनिर्जितज्योतिर्गणाकिगगनांगणस्य । समुत्तुंगसुवर्णभित्तिभागावलंबमानमणिमालामुपितमेरुगिरिपार्श्वशोभातिशयस्य । विचित्रविनिर्माणवदनाभिषेकनर्तनमंगीतावलोकनादिमंडपाभिमंडितचैत्यमहीमाहितस्य । कुजगरगनिकुंजरादिदशविधध्वजराजिसभाजिताद्धितीयसालांतरध्वजाधराविराजितस्य । चतुर्दिग्गताशोकसप्तच्छदचंपकाम्रचतुर्वनांचिततृतीयबाह्यःसालांतरवनावनीविनूतस्य । चतुर्वीथिपर्यंतगतमहामानस्तंभाहितप्रतितीर्थ्यजनमानस्तंभस्य । साक्षादकृत्रिमचैत्यालयस्य लक्ष्मीमात्मसात्कुर्वतश्चैत्यालयस्य विस्तारविशेषशालितया तदीयांगणोपमाने ।

---

१०८ मंगलद्रव्ये असतात. या सर्व जिनप्रतिमा रत्नमय असतात ही अकृत्रिम जिनमंदिरें सुवर्णाच्या भींतीनीं युक्त आहेत या मंदिरामध्यें अभिषेक मंडप, नर्तन मंडप [illegible] मंडप असतात [illegible]. हत्ती वगैरेंची चित्रे ज्यांच्यावर आहेत अशा ध्वजपंक्तीनी युक्त अशा [illegible] व [illegible] तटाच्या मध्यभागी आणखी ध्वजा असतात. या ध्वजांनीं ही अकृत्रिम जिनमंदिरें शोभत असतात. [illegible] चारी दिशांना अशोक, सातवण, चंपक, आम्र यांचे बगीचे असतात या बगीचांनीं या मंदिरांच्या [illegible] भूमीला शोभा आलेली असते या चैत्यालयांच्या चारी बाजूला मानस्तंभ असतात व ते अन्यमतीयांचा गर्व नाहीसा करितात अशा अकृत्रिम जिनमंदिरांची शोभा धारण करणाऱ्या या जिनमंदिरामध्ये पुढील विधि मी करितो-

घंटाटंकारवीणाकाणितमुरज–धां धां क्रियाकाहलाच्छें—।

च्छेंकारोदारभेरीपटहधलधलंकारसंभूतघोषैः ॥

आक्रम्याशेषकाष्ठातटमटझटिति प्रोच्छटत्युद्भटेभ्रम् ॥

शिष्टाभीष्टार्हदिष्टचै प्रमुख इह लतांतांजालिं प्रोत्क्षिपामि ॥ ३ ॥

ओं परमब्रह्मणे नमो नमः स्वास्ति २ जीव २ नंद २ वर्द्धस्व २ विजयस्व २ अनुशाधि २ पुनीहि २ पुण्याहं २ मांगल्यं २ पुष्पांजलिः । सोदकानि पुष्पाणि क्षिपेत् ॥

क्षेत्रं मखेऽस्मिन्परिपालयंतं विघ्नानशेषानपसारयन्तम् ॥

अग्नेर्दिशायां गुणदानपूर्वं श्रीक्षेत्रपालं बलिना धिनोमि ॥

ओं ऱ्हीं अत्रस्थक्षेत्रपालाय स्वाहा इदमर्घ्यम् ॥ ४ ॥

सर्वेषु वास्तुषु सदा निवसन्तमेनं श्रीवास्तुदेवमखिलस्य कृतोपकारं ॥

प्रागेव वास्तुमिह कल्पितयज्ञभागस्येशानकोणदिशि पूजनया धिनोमि ॥ ५ ॥

ओं ऱ्हीं वास्तुदेवाय इदमर्घ्यं ॥ ५ ॥

विहारकाले जगदीश्वराणामवाससेवार्थकृतापदान ॥

---

३ 'घंटाटंकारेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून अर्हत्पूजा करण्याच्या प्रथम मी पुष्पांजलि क्षेपण करितो.
४ 'क्षेत्रं' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून आग्नेय दिशेंत गूळ देऊन क्षेत्रपालाला अर्घ्य द्यावें.
५ 'सर्वेष्विति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून ईशान्य दिशेस वास्तुदेवास अर्घ्य द्यावा.
६ 'विहारेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून वायुदेवाला अर्घ्य द्यावा आणि सहा दर्भाच्या पुंजानीं जमीन

हुत्वार्चितो वायुकुमार देव त्वं वायुना शोधय यागभूमिम् ॥ ६ ॥

ओं ऱ्हीं वायुकुमाराय सर्वविघ्नविनाशनाय इदमर्घ्यं ॥ महीं पूतां कुरु २ हूं फट् स्वाहा । षड्दर्भपूलेन भूमिं संमार्जयेत ॥

विहारकाले जगदीश्वराणां० ॥ मेघकुमार देव त्वं वारिणा शोधय यागभूमि ॥

ओं ऱ्हीं मेघकुमाराय इदमर्घ्यं० ॥ धरां प्रक्षालय २ । अं हं सं वं झं ठं यक्षः फट् स्वाहा । षड्दर्भपूलोपात्तजलेन भूमिं सिंचेत ॥ ७ ।

गर्भान्वयाद्यौ महिताद्विजेंद्रैर्निर्वाणसेवासु कृतापदान ॥

हुत्वार्चितो वन्हिकुमार देव त्वं ज्वालया शोधय यागभूमिम् ॥

ओं ऱ्हीं अग्निकुमाराय इदमर्घ्यं० ॥ भूमिं ज्वालय २ अं हं सं वं झं ठं यक्षः फट् स्वाहा ॥ ज्वलद्दर्भपूलानलेन भूमिं ज्वालयेत ॥ प्राचीमैशानीं चांतरा वातकुमारादिस्थापनम् ॥ ८ ॥

स्वच्छ करावी.

७ ' विहारेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून मेघकुमाराला अर्घ्य द्यावें आणि दर्भांच्या सहा जुडींनीं पाणी घेऊन जमिनीवर तें सेचन करावें.

८ ' गर्भान्वयाद्यौ ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जळत असणाऱ्या दर्भांच्या जुडीनें जमिनीला पवित्र करावें. अग्निकुमारानें आपल्या मुकुटातील ज्वालांनीं तीर्थंकर, सामान्य केवली आणि गणधर यांचें निर्वाणसमयीं शरीर दग्ध केलें होतें. पूर्व व ईशान्य या दोन दिशांच्या मध्यें वातकुमारादिकांचें स्थापन करावें.

९ ' तुष्टाः ' हा श्लोक म्हणून ६४ हजार नागकुमारांचें तर्पणाकरितां ईशान्य दिशेला पाण्याची

तुष्टा अमी षष्टिसहस्रनागा भवंत्ववार्या भुवि कामचाराः ।
यज्ञावनीशानदिशाप्रदत्तसुधोपमानांजलिपूर्णवार्भिः ॥
ओं ऱ्हीं क्रों षष्टिसहस्रसंख्येभ्यो नागेभ्यः स्वाहा ॥ इदमर्घ्यं० ॥ नागसंतर्पणार्थं ऐशान्यां दिशि जलांजलिं क्षिपेत् ॥ ९ ॥

अथातो दर्भन्यासविधानम् ॥

ब्रह्मप्रदेशे निदधामि पूर्वं पूर्वादिकाष्ठासु पुनः क्रमेण ॥
दर्भं जगद्दर्भाजिनेंद्रयज्ञे विघ्नौघविध्वंसकृते समंत्रम् ॥
प्रकृतक्रमविध्यवधानाय पुष्पांजलिः ॥ १ ॥
ओं परमब्रह्मभूयासपरमाप्तजिनक्रतौ ॥
ब्रह्मस्थाने स्थितं कुर्वे दर्भं विघ्नोपशांतये ॥ २ ॥
ओं पुपमथनाय नमः स्वाहा ॥ ब्रह्मदर्भः ॥ २ ॥

अंजलि समर्पण करावी. यानंतर 'दर्भन्यास' हा विधि करावा.

१ 'ब्रह्मेति' श्रीजिनयज्ञामध्ये विघ्न नाहीं सें व्हावीत म्हणून स्मंत्र मी प्रथम ब्रह्मप्रदेशीं अर्थात् मध्यमार्गी व नंतर आठ दिशांना दर्भ स्थापन करितो असा श्लोक म्हणून प्रथम पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

२ 'ॐ परमेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून परब्रह्मपणाला प्राप्त झालेल्या श्रीजिनाच्या यज्ञामध्यें ब्रह्मस्थानीं मी दर्भ क्षेपण करितो.

ओं सर्वज्ञस्य यज्ञेशो यज्ञेस्मिन् निदधे कुशम् ॥
शतयज्ञहरिद्भागे यज्ञविघ्नविदारणम् ॥

ओं ऱ्हीं अनंतज्ञानाय अनंतदर्शनाय अनंतसुखाय पूर्वदिग्मुखे दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ इंद्रदर्भः ॥ ३ ॥

ओं विश्वदोषसंप्लुष्टाद्यागे वैश्वानरात्मनः ॥
वैश्वानरहरिद्भागे कुशखंडं निवेशयेत् ॥

ओं ऱ्हीं ब्रह्मणे स्वाहा । प्रजापतये स्वाहा । जिनाय स्वाहा । जिनोत्तमाय स्वाहा । धवाय स्वाहा । धवोत्तमाय स्वाहा ॥ शुचिष्ठाशुचिष्ठेषु कोणाकोणेषु आग्नेय्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा। अग्निदर्भः ॥ ४ ॥

ओं वैवस्वतमहामूर्तेर्विवस्वत्कोटिदीधितेः ॥
यागे वैवस्वताशायां दर्भखंडं निदध्महे ॥ ५ ॥

ओं ऱ्हीं अनंतवीर्याय जितेंद्रियाय दक्षिणस्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ यमदर्भः ॥

---

३ ' ॐ सर्वज्ञस्येति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पूर्व दिशेंत इंद्रदर्भाची स्थापना करावी.
४ ' ॐ विश्वेति ' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून आग्नेयादिशेला यज्ञदर्भाची स्थापना करावी.
५ ' ॐ वैवस्वतेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून दक्षिणादिशेंत यमदर्भाची स्थापना करावी.

ॐ क्षमामयक्षमामूर्तेः पुण्यराशेर्महामहे ॥
पुण्ये पुण्यजनाशायां दर्भन्यासं वितन्महे ॥

ॐ ह्रीं परमब्रह्मणे नैऋत्यादिशी दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ नैऋत्यदर्भः ॥ ६ ॥

ॐ विघ्नशांतये शांतरपांमूर्तिमतः क्रतौ ॥
अपांपत्युस्तनोम्याशां पवित्रेण पवित्रिताम् ॥

ओं परममंगलाय परमपावित्रिताय परमनिर्वाणकारणाय अपरस्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ वरुणदर्भः ॥ ७ ॥

ओं निःसंगस्वरूपस्य यागेऽस्मिन्मारुतान्मनः ॥
मारुतस्य ककुद्भागं कुथमास्थापयामहे ॥

ओं ह्रीं पंचमहाकल्याणसंपूर्णाय वायव्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ वायुदर्भः ॥ ८ ॥

६ 'ओं क्षमेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून पृथ्वीप्रमाणें क्षमा धारण करणाऱ्या जिनाच्या पूजनोत्सवांत नैऋत्य दिशेला मी दर्भस्थापना करितो.

७ 'ओं विघ्नेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जलाप्रमाणें शांतमूर्ति अशा जिनाच्या यज्ञामध्यें वरुणाच्या दिशेस मी दर्भानें पवित्र करितो

८ 'ओं नि संगेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून वाऱ्याप्रमाणें निःसंग अशा जिनाच्या यज्ञामध्यें वायव्यदिशेंत दर्भ स्थापन करितो

ओं सर्वसौम्यरूपस्य सोममूर्तेर्महामखे ॥
सौममौलिसुहृत्काष्ठां कुशोयमधितिष्ठतु ॥

ओं ह्रीं त्रैलोक्यनाथाय त्रिलोकमहिताय शुचिरत्नत्रयदेशकाय उत्तरस्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ यक्षदर्भः ॥ ९ ॥

ओं निर्लेपस्य जिनेंद्रस्य व्योममूर्तेर्महाध्वरे ॥
व्योमकेशस्य दिग्भागं कुर्मेहे दर्भगर्भितत ॥

ओं ह्रीं नवकेवललब्धिसमन्विताय देवाधिदेवाय ऐशान्यां दिशि दर्भस्थापनाय स्वाहा ॥ ईशानदर्भः ॥ १० ॥ इति दर्भस्थापनम् ॥

वार्दर्भगंधैः सुमनोऽक्षतौघैः धूपप्रदीपैरमृतोपमान्नैः ॥
क्रमान्महामो महितां महद्भिर्महीं महादेयमहामहस्य ॥ ११ ॥

ओं नीरजसे नमः । दर्पमथनाय नमः । श्रुतधूपाय नमः । ज्ञानोद्योताय नमः । परमसिद्धाय नमः । भूम्यर्चनम् ॥

---

९ 'ओं सर्वेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून सौम्यस्वरूपाचा धारक अशा श्रीजिनाच्या यज्ञामध्ये कुबेराच्या दिशेत दर्भ स्थापन करितो.

१० 'ओं निर्लेपेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून आकाशाप्रमाणें निर्लेप अशा श्रीजिनाच्या यज्ञामध्यें महादेवाच्या दिशेस—ऐशान्य दिशेस दर्भ स्थापन करितो.

११ 'वार्दर्भेति' जल, दर्भ, गंध, पुष्पें, अक्षता, धूप, दीप व अमृताप्रमाणें अन्न हीं द्रव्यें श्रीजिनेश्वराच्या पवित्र पूज्य भूमीस अर्पण करून मी पूजितो. याप्रमाणें भूमिपूजनविधि आहे.

अथातो मंडपप्रतिष्ठाविधानम् ॥

गद्यम् । ओं मणिमयमहास्तंभसंभृतसप्तादिद्वात्रिंशदंतकरान्यतमायामसमुत्तुंगसमचतुरस्र-चतुर्द्वारोत्तंभितघंटादर्पणाद्यलंकृतकपिलाविशुद्धगोमयपयोद्रुमकषायसंमार्जनमाहितमहीतलविहितविचित्ररंगवलिविराजितं ॥ समसमुत्पन्नसुरचापशतशंकावहविचित्रवितानसंपादितचित्तचमत्कारं सौरभासक्तमधुकरमालाकरंबितकमनीयकुसुममालाकलापनिरंतरितांतरालम् । दशविधानेकध्वजदंडकोटिविघट्यमानघनाघनगलन्मुक्तासारसंकाशमुक्ताफललंबूषतारकादिभूषणाविभूषितम् ॥ विविधाकारकल्पितातोरणकेतनमालालंबमानधवलकलशाष्टकदर्भमालावरणविभ्राजितम् ॥ धूपघटपटलनिर्यद्धूमलेखासौरभप्रसरसुरभीकृतसकलदिङ्मुखम् ॥ दर्शनविशुद्ध्यादिषोडशभावनीयभवबीजयवसिद्धार्थादिद्रव्यबीजकृतपुंजनिकुरुंबरंजितम् । मणिकनकचंदनमलयानेकयज्ञांगभाजनभावद्रव्यरत्नफलपल्लवदूर्वादिपूजापरिकरपरिपूर्णम् । घोषविशुद्धप्रवचनपाठस्तवनाशीर्वादवाद्यप्रमुखानि नादमुखरितादिगंतरत्रिविधविनेयजनपरिपूरितम् । जन्माभिषवणसमयपांडुकशिलातटघटितमहामंडपलक्ष्मीमात्मशोभातिशयभव्य-

---

मंडपप्रतिष्ठाविधानम् ।

'ॐ मणिमयेति' मंडपाची लांबी सात हातापासून बत्तीस हातापर्यंत असावी. याला चार दरवाजे असावेत. घंटा दर्पण वगैरे मंगलद्रव्यांनीं याला सुशोभित करावें. उंबर, पिंपरी, पिंपळ वगैरेंच्या सालीचें गाईच्या शेणांत मिश्रण करून त्यानें हा मंडप सारवावा. मंडपाला सुंदरसा छत लावावा. सुंदर सुगंधित पुष्पमाळा अडकवाव्यात. दहा प्रकारच्या ध्वजा उभा कराव्यात. तोरणें बांधावीत. षोडश भावनांच्या चिंतनानें तीर्थंकरत्व प्राप्त होतें म्हणून या मंडपामध्यें त्याचें सूचक असे सातू मोहऱ्या वगैरे पदार्थांचे १६ पुंज करावेत. या मंडपामध्यें घोषविशुद्ध अशी

जनसंकल्पाभ्यासादात्मसात्कुर्वाणम् । निर्वाणकारणदयायागसाधनतया महनीयमखिलमंगलमांडितमहामंडपमिमं बहु मानयामहे ॥ मंडपांत:समंताद्रूपणादिवस्तुषु च पृथक् कुंकुमाक्तपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

यत्पंचवर्णाक्तपवित्रसूत्रं सूत्रोक्ततत्वाभमनेकमेकम् ॥
तेन त्रिवारं परिवेष्टयाम: शिष्टेष्टयागत्रयमंडपेद्रम् ॥
मंडपमिमं बहि: पंचवर्णसूत्रेण त्रीन्वारान्वेष्टयेत ॥ १ ॥
श्रीमंडपाभं मिलितत्रिलोकीश्रीमंडितं पंडितपुंडरीकम् ॥
श्रीमंडपं खंडितपापतापं तमेनमर्घ्येण च मंडयाम: ॥
मंडपायार्घ्यं दद्यात् ॥
अथ कुमुदादिद्वारपालानुकूलनम् ।
रक्षार्थमस्य पूर्वादिद्वारदक्षिणभागके ॥

जिनस्तुति व नाना प्रकारची वाद्यें वाजत असल्यामुळें याला फार शोभा आलेली असते. अशा अभिप्रायाचें हें गद्य ह्मणून मंडपामध्यें असलेल्या सर्व वस्तूवर कुंकुमलिप्त पुष्पाक्षतांचें क्षेपण करावें.

'यत्पचेति' हा श्लोक ह्मणून पचरंगी सुतानें मंडपाच्या भोवतीं बाहेरून तीन वेढे द्यावेत.

'श्रीमडपेति' हा श्लोक ह्मणून मंडपाला अर्घ्य द्यावा. हा मंडप त्रैलोक्यांतील शोभेनें युक्त झाला आहे जिनेश्वराचा हा मंडप पापापासून होणारा संताप दूर करितो. यास्तव या श्रीमंडपाला आह्मी अर्घ्य देतो. या विधिनंतर कुमुदादि द्वारपालाना अनुकूल करून घेण्याचा विधि करावा.

कुमुदं चांजनं यक्ष्ये वामनं पुष्पदंतकम् ॥
तोरणोपांतापसव्यदेशेषु कुंकुमाक्तपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥
कुंभं शुंभंतमुच्चैर्धवलितमभितः सर्वसस्यांकुराढ्यैः ॥
पंचास्यैः स्वस्तिकस्थ सततमभिमुखं लीलया लोकयंतम् ॥
बिभ्राणं हेमदंडं मरकतखचितं कांतियुक्तं कदल्याः ॥
पूर्वद्वाराधिकारं कुमुदमातिमुदं कुर्महे पूजनेन ॥
ओं ह्रीं कुमुदप्रतीहार निजद्वारे तिष्ठ २ ठठ ॥ २ ॥
कुंभं शुंभंतमुच्चै० ॥ कुर्वेपाग्द्वारपालं बलिविहितमुदं सांजनाभाजन त्वाम् ॥
ओं ह्रीं अंजनप्रतीहार निजद्वारि तिष्ठ २ ॥ ३ ॥
कुंभं शुंभंतमुच्चै० ॥ प्रत्यग्द्वाराधिकारं विधुधवलरुचं वामन मानयामि ॥
ओं ह्रीं वामनप्रतीहार निजद्वारि तिष्ठ २ ॥ ४ ॥
कुंभं शुंभंत० ॥ लब्धोदग्द्वाररक्षं विधिविहितबलिं पुष्पदंतं तनोमि ॥

१ 'रक्षार्थमिति' हा श्लोक ह्मणून मंडपाच्या पूर्व, पश्चिम, दक्षिण, उत्तर या चार भागामध्यें कुमुद, अंजन वामन, व पुष्पदंत या चार द्वारपालांची पूजा करण्याकरितां कुंकुमविमिश्र पुष्पाक्षतांचें क्षेपण करावें.

२ 'कुंभमिति' हा श्लोक ह्मणून कुमुद द्वारपालाची पूर्वदिशेस पूजा करावी. याच्या हातांत सोन्याची काठी आहे. याला पांच तोंडें आहेत.

याच प्रमाणें क्रमानें बाकीच्या द्वारपालांची ह्मणजे अंजन द्वारपालांची दक्षिण दिशेस, वामनाची पश्चिम दिशेस,

ओं ह्रीं पुष्पदंतप्रतीहार• ॥ ५ ॥

इति मंडपप्रतिष्ठाविधानम् ॥

अथातो वेदीप्रतिष्ठाविधानम् ॥

गद्यम् ॥ ओं तदेतन्महामंडपस्य परितः किंचिदंशमपहाय परिगृहीतभूमिभागसमाविस्तारायामसमुचितोत्सेधचतुरस्राविनिर्मित बहिः परिकल्पिताल्पादिक्पालपीठिकाधिष्ठितवेदिकापरीताम् । चंद्रोपकरुंद्रस्तंभसांद्रच्छायचामरादिपरिच्छदाविशेषपरिष्कृतां । मंगललोकोत्तमशरणवदुपर्युपरिव्यवस्थितभांडोच्चयमंडिताम् । दर्शनविशुद्धिवर्द्धनार्थमीशानादिसुरेंद्रपरीतसौधर्मेंद्रविनिर्मापितजिनेंद्रमहामहवेदी साक्षादियमेवेति संकल्प्यमानाम् । प्रोक्षणसमालंभनसमर्चननीराजनलवणकलशाष्टकावतरणैरिमां वेदीमतल्लिकां वहु मानयामहे ॥ वेद्यां चंद्रोपकादिपु च कुंकुमाक्तपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

उत्तरेस पुष्पदंत या द्वारपालांची क्रमानें पूजा करावी.

या प्रमाणें मंडपप्रतिष्ठाविधि आहे.

वेदीप्रतिष्ठाविधि.

'ओं तदेतदिति' या महामंडपाच्या सभोवतीं कांहीं अंश सोडून जिची लांबी व रुंदी समान आहे व जिची उंची योग्य प्रमाणांत आहे अशी चौकोनी वेदिका तयार करावी. तिच्या आठ दिशेला आठ दिग्पालांच्या पीठिके-सहित वेदिका तयार कराव्यात. वेदिकेवर चादवा चामर वगैरे लटकाऊन शोभा आणावी. सम्यग्दर्शनाची शुद्धि होण्याकरितां ईशानादि इंद्रांनीं युक्त अशा सौधर्मेन्द्रानें ही जिनेंद्राची पूजा करण्याकरितां वेदी तयार केली आहे कीं काय असा संकल्प या वेदीवर करावा. तदनंतर वेदीवर व चंद्रोपक वगैरेवर कुंकुमयुक्त पुष्पाक्षता टाकाव्यात.

भव्यात्मनां दुष्कृतकर्दमौघप्रक्षालनार्थं जिनयज्ञवेदीम् ॥
कुशोद्धृतैः प्रोक्षणमन्त्रपूतैः संप्रोक्षयामः परितः पयोभिः ॥
ओं क्षां क्षीं क्षूं क्षौं क्षः प्रोक्षणजलाभिमंत्रणम् ॥ १ ॥
काश्मीरकालागुरुमिश्रितेन कर्पूरभाजा हरिचंदनेन ॥
वेदीं समंतादिह चर्चयामो निजात्मचर्चाचरणप्रसिद्ध्यै ॥
ओं ह्रीं शीलगंधाय नमः। इति वेद्यां गंधचर्चनम् ॥ २ ॥
स्वच्छैस्तीर्थजलैरतुच्छमधुरैः स्निग्धचंदनैश्चंदनैः।
सूक्ष्मत्वायतशालिशालिमदकैर्गंधोद्गमैरुद्गमैः ॥
हव्यैर्नव्यरसैः प्रदीपितदिशैर्दीपैः सुधूमोत्करैः ॥
धूपैः पुण्यफलोत्तमैर्बहुफलैर्वेदीं समर्चामहे ॥

ओं नीरजसे नमः। शीलगंधाय नमः। विमलाय नमः। परमसिद्धाय नमः। श्रुतधूपाय नमः। अभीष्टफलप्रदाय नमः स्वाहा। वेद्यर्चनम् ॥ ३ ॥

१ 'भव्यात्मनामिति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पापरूपी चिखल नाहींसा होण्याकरितां मी दर्भानें वेदीचें प्रोक्षण करितो.

२ 'काश्मीरेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून केशर, कृष्णागरु, कापूर व चंदनगंध यांनीं वेदीला लेपन करावें.

३ 'स्वच्छैरिति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अष्ट द्रव्यांनीं वेदीचें पूजन करावें. प्रत्येक द्रव्यानें पूजन करतांना क्रमानें 'ओं नीरजसे नमः' असा एक एक मंत्र म्हणावा.

दिव्यप्रदीपकलिकोदनवर्णपूरैर्नीराजनार्थविदितैर्वरभाजनस्थैः ॥
नीराजयामि भगवज्जिनयज्ञवेदीमोजोगुणस्य यजतामभिवर्धनाय ॥
दीपकलिकावर्णपूरान्ननीराजनम् ॥ ४ ॥

स्वादिष्टता सर्वरसस्य येन जायेत सद्राजनपुंजितेन ॥
लावण्यसिद्ध्यै लवणेन तेन वेदीं विशिष्टामवतारयामि ॥ ५ ॥
लवणावतरणम् ॥

कुशकलितजलौघैरंभितैः शातकुंभप्रमुखरचितकुंभैरष्टाभिः श्रीविशिष्टैः ॥
परिवृतसितसूत्रैरुल्लसत्पल्लवास्यैरवतरणममुष्यास्तन्महे सन्महिम्ने ॥
कुंभाष्टकावतरणम् ॥

इति वेदीप्रतिष्ठाविधानम् ॥

' दिव्येति ' हा श्लोक म्हणून नीराजनविधि करावा. पात्रामध्यें आरती, भाताची मूद व वर्णपूर हे पदार्थ ठेऊन पूजकाच्या ठिकाणीं आजोगुण—तेजस्विता वाढावी या हेतूनें नीराजनविधि करावा.

' स्वादिष्टेति ' हा श्लोक म्हणून वेदीवरून मीठ उतरून टाकावें. मीठामुळें सर्व रसांना स्वादिष्ठता येते. यास्तव वेदीच्या ठिकाणीं लावण्य-सुंदरपणा कायम टिकावा म्हणून मी मीठ उतरून टाकितों.

१ ' कुशेति ' हा श्लोक म्हणून सूतगुंडाळलेले, मुखावर ज्यांच्या पानें आहेत असे आठ कुंभ वेदीवरून तिचे महत्व वाढावें म्हणून उतरून टाकावेत.

अथातः कलशस्थापनविधानम्

गद्यम् । ॐ विशोभिनभूभागपरिकल्पितप्रातिष्ठिनमंडपमंडनीभूतप्रतिष्ठामाहितमहावेदिकायाम् । विवक्षितन्यासोदितपूर्वोत्तराग्रसूत्रैरंशान्कलशप्रमाणेन परिकल्प्य यावत्कलशं तावदंशेषु तत्तन्न्यासानुसारेण प्रस्तीर्णप्रस्थशालीन्प्रस्तीर्य, तेष्वशेषशालीयतंडुलैश्चतुर्दलकमलमुपकल्प्य, कर्णिकायां स्वस्तिकं, कोष्ठेषु श्रियं, दलेषु मायां जलमाहिमंडले समालिख्य समभ्यर्च्य तत्र बहुमध्यदेशे सुरभिजलपूर्णमहाघटमाढकांबुपूरितकलशान् । पूर्वादिक्रमेण तथैव बाह्यावरणे जलादि—द्रव्यकलितकरीरान्, कोणेषु द्रोणांभःसंभृतकुंभान्समवस्थाप्य, तेषु रैरत्नसर्वगंधकुशकूर्चमंगलद्रव्यसुरभिपुष्पाणि निक्षिप्य, च्छेदभेदाद्यष्टदोषवर्जितानमलसितसूत्रसमवृतांभोजबीजपूरपिहितावनान् । चंदनपंकपरिलिप्तबलक्षाक्षतपुंजोपलक्षितान् । प्रसूनमालांबरफलपल्लवदूर्वादर्पणादिपरिष्कृतानिमान्सर्वानपि कुंभान्संपूजयामहे ॥ पुष्पांजलिः ॥

कलशस्थापनविधि.

' ॐ विशोभितेति ' मंडपांत महावेदिकेवर पूर्वोत्तर रेखा काढून कलश ठेवण्याचीं घरें करावीं. त्या घरांत तांदूळ पसरून चार दळांचें कमळ काढावें, कर्णिकेमध्यें स्वस्तिक काढावें. कोष्ठामध्यें श्रीकार काढावा, दलामध्यें माया काढावी. बिलकुल मध्यभागी महाकलशस्थापना करावी. पूर्वादि दिशांच्या क्रमानें व बाह्य आवरणामध्यें पाण्यानें भरलेले कुंभ ठेवावेत. कोणामध्येंही पाण्यानें भरलेले कुंभ ठेवावेत. व त्यांत पैसा, रत्न, गंध, दर्भ, फुलें हे पदार्थ टाकावेत. कलश फुटके तुटके नसावेत त्यांना सूत गुंडाळून वर कमल अथवा बिजपुर (महाळुंग) ठेवावें. चंदन चर्चून त्यावर अक्षता टाकाव्यात. फुलांच्या माळा, वस्त्र, फळें, पानें वगैरेनीं यांना शोभा आणावी व यांच्यावर पुष्पांजलिक्षेपण करावें.

कल्याणावसरे प्रभोर्जिनपतेः* शक्रेण ये स्थापिता:
तेऽमी इत्यभिकल्पनां स्फुटयतः श्रीशातकुंभादिभिः ।
निर्वृत्तानथवा मृदाभिघटितान्कालादिदोषोज्झितान् ॥
सत्पंचामृतपूरितानिह घटान्यंत्रोपरि स्थापये ॥

ओं ऱ्हीं स्वस्तये कलशस्थापनं करोमि स्वाहा ॥

श्रीखंडकर्पूरवरादिगंधदिव्यप्रसूनोत्तमरिक्थरत्नम् ॥
क्षिपामि मध्यस्थमहाघटेऽस्मिन् गलस्थवस्त्रादिविराजमाने ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः नमोऽर्हते भगवते श्रीमते पद्ममहापद्मतिगिंच्छकेसरिमहापुंडरीक-पुंडरीकगंगासिंधुरोहिद्रोहितास्याहरिद्धरिकांतासीतासीतोदानारीनरकातासुवर्णरूप्यकूलारक्तारक्तोदाप-योधिशुद्धजलं स्वर्णघटप्रक्षालितपरिपूरितनवरत्नगंधपुष्पाक्षताद्यर्चितमामोदकपवित्रं कुरु २ झौं २ वं मं हं सं तं पं ऱ्हीं अ सि आ उसा नमः स्वाहा ॥ अनेन मध्यमहाकुंभे रैरत्नादिनिक्षे-पणम् ॥ २ ॥

१ 'कल्याणेति' हा श्लोक म्हणून इंद्रानें जन्माभिषेकाच्या वेळीं ज्या सुवर्णकुंभांची स्थापना केली तेच हे आहेत असें समजून कुंभाची मंत्रोच्चारानें स्थापना करावी.

२ 'श्रीखंडेति' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून मध्यकुंभांमध्यें चंदन कापूर वगैरे गंधद्रव्यें आणि फुलें रत्नें हीं क्षेपण करावीत.

* 'प्रभोरर्हतः' मूलपुस्तके पाठ उपलब्धस्तथापि तत्र छन्दोभङ्गं ज्ञात्वायं पाठः परिवर्तितः ॥

सर्वेषु कुंभेषु च सर्वगंधं क्षिपामि वारा परिपूरितेषु ॥
कुंभेष पंचामृतपूरितेषु न्यसामि सर्वेषु कुशस्य कूर्चं ॥
जलकुंभेषु सर्वौषधिस्थापनं सर्वकुंभेषु कूर्चस्थापनम् ॥ ३ ॥
यन्मंगलद्रव्यमिति प्रतीतं बिसं च बोधिद्रुमपल्लवं च ॥
क्षिपाम्यपामार्गदलं च पूतं तत्कोणकुंभेषु विभूषितेषु ॥
कोणकुंभेषु मंगलद्रव्यनिक्षेपणं ॥
यज्ञोचितं वस्तु समस्तमेतत्फलप्रसूनाक्षतगंधमुख्यम् ॥
दर्भोद्धतैर्निर्मलतीर्थवार्भिर्विशोधयाम्योद्य समंत्रमेव ॥
ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः नमोर्हते भगवते श्रीमते पवित्रतरजलेन गंधादिद्रव्यशुद्धिं करोमि स्वाहा ॥ ५ ॥
मल्लिकाबकुलजातिकेतकीपाटलाकमलचंपकादिकम् ॥
निक्षिपामि सुमनोगणं शुभं कोणकुंभपरिपूरिते जले ॥

---

३ 'सर्वेष्विति' हा श्लोक म्हणून जलकुंभामध्यें सर्वौषधिद्रव्य टाकावें व कूर्च स्थापन करावें.
४ 'यन्मंगलेति' हा श्लोक मंत्रासह म्हणून कोणांतील कुंभामध्यें कमल, पिंपळाचें पान, अघाडा, हे पदार्थ टाकावेत.
५ 'यज्ञोचितमिति' हा श्लोक म्हणून दर्भजलानें अक्षतादि पूजाद्रव्यें शुद्ध करावींत.
६ 'मल्लिकेति' मोगरा, बकुळ, जाई, कमल, चंपक वगैरे फुलें कोणांतील कुंभांत टाकावींत.

ओं ह्रां नेत्राय संवौषट् । इति कोणकुंभेषु पुष्पाणि क्षिपेत् ॥ ६ ॥

सपल्लवांभोजसमंचितानि संस्थापिताशेषघटाननानि ॥
सद्बीजपूरस्य फलैः परैर्वा फलैरिदानीं पिदधे प्रशस्तैः ॥ ७ ॥

अनेन पद्मबीजपूरादिभिः कलशमुखानि पिदध्यात् ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० ॥ कुंभान्समभ्यर्चयेत् ॥ ओं ह्रीं नेत्राय संवौषट् कलशार्चनम् ॥

इति कलशस्थापनविधानम् ॥

अथातः शांतिकविधानम् ॥

ओं सकलमंगलद्रव्यकलापकलितकलशमंडलप्रत्यक्प्रदेशपरिकल्पिते, चतुःस्तंभसंभृतचतुरस्रसमुचितोत्सेधायामविस्तारविराजिते, जलनिर्गमनद्वारोपलक्षितवेदिकासमावृते, प्रागभेदाहितमंडपवितर्दिप्रतिष्ठासमासादितसंस्कारे, चंद्रोपकमुक्तालंबूषादिविविधमंडनाभिमंडितस्नपनमंडपे ॥ मध्येमंडपं

---

७ 'सपल्लवेति' हा श्लोक ह्मणून कमल, महाळुंग वगैरेनीं कलशांचीं तोंडें झाकावीत.
'स्वच्छैरिति' हा श्लोक ह्मणून कलशार्चन करावें.

शांतिविधानाचा सारांशः—स्नपन (अभिषेक) मंडप सर्व मंगलद्रव्यें व कलश यांनीं युक्त असावा. या मंडपाला चार खांब असावेत. हा चौकोनी असून याची लांबी रुंदी, उंचीही चौकोनपणाला साजेल अशी असावी. या मंडपाला चांदवा, मोत्यांच्या माळा वगैरे लावावेत. मंडपाच्या मध्यभागीं सुंदर चूर्णांनीं आठ दळांचें कमळ लिहावें. चार दरवाजे ज्याला आहेत असें चौकोनी मंडळ या कमळाच्या

रुचिरतरचूर्णैरष्टदलकमलमुपात्तचतुर्द्वारंचतुरस्रमंडलं समालिख्य, तत्र अर्हत्परमेष्ठिप्रभृतिदेवताः-सर्वविघ्नानामनुत्पत्त्यर्थमुपशमनार्थं च सम्यगिदानीमाराधयामहे ॥ पुष्पांजलिः ॥

मध्ये जिनेंद्रानिह कर्णिकायां क्रमेण पूर्वादिषु दिक्षु सिद्धान् ॥
सूरीनुपाध्यायगुरूंश्च साधूनाराधयामः पृथगेव मंत्रैः ॥ १ ॥

ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः असि आ उ सा अर्हत्परमेष्ठिन् अत्रावतर २ संवौषट्। अनेन कर्णिकामध्ये पुष्पांजलिं प्रयुज्यावाहयेत् ॥

ओं ह्रां अर्हत्परमेष्ठिन् अत्र तिष्ठ २ ठ ठ। अनेन तद्वत्प्रातिष्ठापयेत् ॥

ओं ह्रां अर्हत्परमेष्ठिन् मम सन्निहितो भव २ वषट्। अनेन तद्वत्संनिधापयेत् ॥ १ ॥ ओं ह्रां अर्हत्परमेष्ठिन् जलं गृहाण २ नमः इत्यादि ॥ १ ॥ ओं ह्रीं सिद्धपरमेष्ठिन् अत्रावतर २ संवौषट् इत्यावाहनादि ॥ ओं ह्रीं सिद्धपरमेष्ठिन् जलमित्यादि ॥ २ ॥ ओं ह्रूं आचार्यपरमेष्ठिन् अत्रावतर २ संवौषडित्यादि ॥ ओं ह्रूं आचार्यपरमेष्ठिन् जलमित्यादि ॥ ३ ॥ ओं ह्रौं उपाध्यायपरमेष्ठिन् अत्रावतर २ संवौषडित्यादि। ओं ह्रौं उपाध्यायपरमेष्ठिन् जलमित्यादि

सभोवती लिहावें. व तदनंतर तेथें अरहंत वगैरे देवतांचें, विघ्नें उत्पन्न होऊं नयेत व त्याचा उपशम व्हावा म्हणून आराधन करावें. आराधनाच्या पूर्वी प्रथम पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

'मध्येजिनेंद्रेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पचपरमेष्ठींचें आवाहन वगैरे करून अष्ट द्रव्यानीं त्यांचें पूजन करावें.

॥ ४ ॥ ओं ह्रः साधुपरमेष्ठिन् अत्र अवतर २ संवौषडित्यादि ॥ ओं ह्रः सर्वसाधुपरमेष्ठिभ्यो जलमित्यादि ॥

मंगललोकोत्तमशरणात्मकजिनासिद्धसाधुसद्धर्मान् ॥
बहु मानयेऽहमर्घ्यैराग्नेयाद्यन्तरालेषु ॥

ओं ह्रीं अर्हत्सिद्धसाधुकेवलिप्रज्ञप्तधर्ममंगलेभ्योऽर्घ्यं निर्वपामि ॥ ओं ह्रीं अर्हत्॰ लोकोत्तमेभ्योऽर्घ्यं ॥ ओं ह्रीं अर्हत॰ शरणेभ्योऽर्घ्यं ॥

उद्धृत्य सत्वान्भवदुःखवार्धेर्निःश्रेयसे नित्यसुखे धरन्तम् ॥
अयोगनोऽन्ते समग्रे स्फुरन्त यजामि सिद्धोपरि शुद्धधर्मम् ॥

ओं ह्रां संपूर्णरत्नत्रयात्मकधर्म अत्रावतर २ संवौषडित्यादि ॥

एवमर्हदादीनभ्यर्च्य शरच्चन्द्रमरीचिरोचिषोन्नश्वासि चिंतयन्ननादिसिद्धमंत्राभिमंत्रितकर्पूरहारि-

---

'मंगलेति' हा श्लोक म्हणून मंगल, लोकोत्तम व शरण असे पंचपरमेष्ठि व धर्म यांना आग्नेय वगैरे दिशामध्ये अर्घ्य द्यावा. याची माहिती शांतिक यंत्रावरून होईल.

'उद्धृत्येति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून रत्नत्रयात्मक धर्माचे आव्हान वगैरे करावें. हा रत्नत्रय धर्म संसारदुःखातून काढून मोक्षसुखामध्यें जीवांची स्थापना करितो. चौदाव्या गुणस्थानांत हा पूर्णतेस प्राप्त होतो. याप्रमाणें अर्हतादिकांची पूजा करून चंद्रकिरणाप्रमाणें निर्मल असा याचें मनांत चिंतन करून अनादिसिद्ध मंत्रानें अभिमंत्रित व कापूर, चंदन याच्या द्रवानें माखलेल्या पांढऱ्या पुष्पांनीं एकवीस वेळा अधिवासन करून पूर्वार्घ्यानें परमेष्ठी वगैरेची पूजा करावी.

चंदनद्रवालुलितसुरभिशुभ्रपुष्पांजलिभिरेकविंशतिवारानभिवास्य पूर्णार्घ्यदानेन बहु मानयामहे ॥ ३ ॥

पंच परमेष्ठिनस्ते मंगललोकोत्तमाश्च शरणानि ॥

धर्मोऽपि कर्णिकाया समार्चिताः संतु नः शिवदाः ॥ ४ ॥ पूर्णार्घ्यः ॥

इति कर्णिकार्चनविधानम् ॥

अथ अष्टपत्रस्थापितजयाद्यर्चनविधानम् ॥

क्रमेण पूर्वादिषु दिग्दलेषु जयादिदेवीर्जयदाश्चतस्रः ॥

आग्नेयकोणादिविदिग्दलेषु जंभादिदेवीः प्रयजे चतस्रः ॥

ओं ऱ्हीं जये आगच्छ २ इत्यादि ॥ ओं ऱ्हीं विजये० ॥ ओं ऱ्हीं अजिते० ॥ ओं ऱ्हीं अपराजिते० ॥ ओं ऱ्हीं जंभे० ॥ ओं ऱ्हीं मोहे० ॥ ओं ऱ्हीं स्तंभे० ॥ ओं ऱ्हीं स्तंभिनि० ॥ १ ॥

प्रभावितश्रीजिननाथमार्गा दुर्मार्गविध्वंसविधिप्रवीणाः ॥

'पंचेति' हा श्लोक म्हणून पंचपरमेष्ठी व धर्म यांना कर्णिकेमध्यें अर्घ्य देऊन पूजा करावी. हे सर्व मोक्ष देणारे होवोत. आठ दलामध्यें स्थापिलेल्या जयादि देवतांचें पूजन.

'क्रमेणेति' हा श्लोक म्हणून क्रमानें पूर्वादि दिशामध्यें जयादि चार देवींचें पूजन करावें. व आग्नेयादि दिशामध्यें जंभादि चार देवींचे पूजन करावें.

'प्रभावितेति' हा श्लोक म्हणून या देवतांना अर्घ्य द्यावा. त्या देवता जैन धर्माची प्रभावना करितात, कुमार्गाचा नाश करितात, व विघ्नें दूर करितात

जयादिदेव्योष्टकृतेष्टितुष्टाः निःशेषविघ्नानपसारयंतु ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ २ ॥

इति जयादिदेवतार्चनाविधानम् ॥ अथ दिक्पालानुकूलनम् ॥

एतत्सर्वजनीनजैनसवनप्रत्यूहाविध्वंसनप्रोद्भूताप्रतिमप्रभावविहितप्रख्यातिपूजांचितान् ॥

स्वस्वातुच्छपरिच्छदान्दशदिशामन्याप्रधृष्यामितान् दिक्पालाञ्जगदेकपालकजिनाधीशाध्वरे व्याह्वये ॥

ओं ह्रीं इंद्रागच्छ २ इत्यादि ॥ ओं ह्रीं अग्ने० ॥ ओं ह्रीं यम० ॥ ओं ह्रीं नैऋत्य० ॥ ओ ह्रीं वरुण० । ओं ह्रीं पवन० ॥ ओं ह्रीं धनद० ॥ ओं ह्रीं ईशान० ॥ ओं ह्रीं धरणींद्र० ॥ ओं ह्रीं सोम० ॥ १ ॥

शतमखशिखिकाला यातुधानाः प्रचेताः ॥
पवनधनदनागाः कल्पनागेंद्रचंद्राः ॥
मखमुखमहितार्घा येऽप्रधृष्यप्रभावाः ॥
प्रकृतयजनविघ्नान् घ्नन्तु ते मंत्रनिघ्नाः ॥ २ ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ २ ॥

इति दिक्पालानुकूलनम् ॥

'एतत्सर्वेति' हा श्लोक म्हणून आठ दिक्पालांची पूजा करावी. हे दिक्पाल जिनेश्वराच्या पूजेंतीं विघ्नें नाहींशीं करतात. हे सर्व आप आपल्या परिवारासहित या पूजनामध्यें मजकडून आमंत्रिले जातात असें म्हणून याचें आव्हान वगैरे करावें. 'शतमखेति' हा श्लोक म्हणून या इंद्रादि दिक्पालकांचा पूर्णार्घ्यानीं आदर करावा.

अथ सूर्यादिग्रहान्सोमादिक्पालकोपरितोऽवस्थाप्य विधिवत्पूजयेत् ॥

रक्तार्कं धवलेंदुमारमरुणं पीतं ससौम्यं गुरुं ॥
शुक्रं शुक्लमालिप्रभं शनिमहिं केतुं सवर्णाक्षतैः ॥
पुंजेष्विदुदिगीश्वरोपरिवृतेष्वास्थाप्य मूलान्वितम् ॥
दर्भं संस्कृतमंत्रसाधु धिनुयां तत्तत्सवर्णार्घनैः ॥१॥

ओं ऱ्हीं आदित्य आगच्छ २ ॥ आदित्याय स्वाहेत्यादि ॥ ओं ऱ्हीं सोम॰ ॥ ओं ऱ्हीं अंगारक॰॥ ओं ऱ्हीं बुध॰ ॥ ओं ऱ्हीं बृहस्पते ॰ ॥ ओं ऱ्हीं शुक्र॰ ॥ ओं ऱ्हीं शनैश्वर॰ ॥ ओं ऱ्हीं राहो॰ ॥ ओं ऱ्हीं केतो॰ ॥ १ ॥

सूर्यः शौर्यगुणं शशी कुशलतां सन्मंगलं मंगलो ॥
बुद्धिं तत्वबुधां बुधो वितरताज्जीवः शुभोज्जीवनम् ॥
शुक्रः शुक्लतरं यशोऽतिविपुलं मंदोप्यमंदश्रियं ॥

सोमदिक्पालाच्या वर सूर्य वगैरे नवग्रहांची स्थापना करून यथाविधि त्यांचें पूजन करावें.

'रक्तार्केति' हा श्लोक ह्मणून व मंत्र ह्मणून नवग्रहांचे पूजन करावें. या नवग्रहाचा जसा रंग असेल त्याप्रमाणें त्या रंगाचें अक्षताचें ढीग स्थापून त्यावर दर्भ ठेवावेत व पूजन करावें. सूर्य, चंद्र, मंगळ, बुध, गुरु, शुक्र, शनि, राहु व केतु यांचें क्रमाने तांबडा, पांढरा, तांबडा, पिंवळा, पांढरा काळा, काळा, काळा असे रंग आहेत.

'सूर्येति' हा श्लोक ह्मणून या नवग्रहांना अर्घ्य द्यावा. सूर्य शौर्यगुण, चंद्र सुख, मंगल कल्याण, बुध

राहुर्बाहुबलं महार्घ्यमहितः केतुर्महीकेतुताम् ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ २ ॥

श्रीशांतियंत्रं विधिना समंत्रमाराधितं निःप्रतिमप्रभावं ॥
समस्तविघ्नस्य शमं विधेयादनुद्भवं चेष्टसुखं च देयात् ॥ ३ ॥

इष्टप्रार्थनाय पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

अथ बृहच्छांतिकर्मणि चिकीर्षिते बृहच्छांतिकयंत्रं समाराध्य ग्रहपूजानंतरं प्रतिकूलग्रहानुद्दिश्य तन्मंत्रेण तिलशालियवैर्जलहोमं तत्तत्समिद्भिरग्निहोमं च विदध्यात् ॥ इति शांतिकर्मविधानम् ॥

अथ ऐशान्यां दिशि अनावृतार्चनम् ॥

मेरोरीशानभागे कुरुषु मणिमयस्योत्तरेषु स्थितस्य ॥
श्रीजंबूभूरुहस्य स्थितिजुषमनिशं पूर्वशाखास्थसौधे ॥
शंखं चक्रं च कुंडीं दधतमुरुकरैरक्षमालां च कृष्णं ॥

बुद्धि, गुरु शुभजीवन शुक्र विपुल यश, शनी विपुल संपत्ति, राहु बाहुबल व केतु सर्व पृथ्वीवर राज्य हे गुण हे नवग्रह देवोत

'श्रीशांतीति' हा श्लोक ह्मणून शांतियंत्रावर इष्टप्रार्थना करण्याकरिता पुष्पांजलि टाकावी. हें शांतियंत्र यथाविधि आराधिलें असतां सर्व विघ्नें दूर करून इष्टसुख देतें. मोठें शांतिकर्म करावयाचें असतां बृहच्छांति यंत्राची आराधना करून ग्रहपूजेनंतर प्रतिकूल ग्रहांना उद्देशून त्याच्या मंत्रानें तिळ साळी व सातु यांनीं जलहोम व त्या त्या ग्रहांना सांगितलेल्या समिधानी अग्निहोम करावा; तदनंतर,

'मेरोरिति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून अनावृतयक्षाचें पूजन करावें. उत्तरकुरूमध्यें रत्नमय जंबूवृक्ष आहे त्याच्या पूर्व फांदीवर या यक्षाचा महाल आहे या यक्षानें आपल्या हातात शंख, चक्र, कमंडलु अक्षमाला हे

पक्षींद्रारूढमस्या भवदिशि विधिनानावृतेंद्रं यजामि ॥४॥

ऒं न्हीं अनावृतेंद्र आगच्छ २ ॥

अथात्र मंडले स्नपनपीठे जिनबिंबं प्रागुक्तविधिना स्थापयेत् ॥

पार्श्वप्रोतमणिप्रभाभिरभितः क्लृप्तेंद्रचापोत्करम् ॥
पार्श्वद्वन्द्वनिवेशितोचितलसद्देवेंद्रपीठद्वयम् ॥
अर्धेन्दूपमपांडुकोपलतलानादिस्थपीठोपमं ॥
पीठं भासुरभर्मनिर्मितमिदं यंत्रोपरि स्थापये ॥ १ ॥

ऒं न्हीं अर्हं क्ष्मं ठ ठ स्वाहा ॥ पीठस्थापनं ॥

हाटकीयघटपूर्णपयोभिः पाटलातृटिपटीरविमिश्रैः ॥
क्षालयामि निजमानसपंकक्षालनाय जिनमज्जनपीठम् ॥ २ ॥

पदार्थ धारण केले आहेत. हा गरुडावर बसलेला आहे. याची मी ईशान्यदिशेत पूजा करितो. या विधीनंतर अभिषेक पीठावर जिनप्रतिमेची पूर्वोक्त विधीनें स्थापना करावी.

'पार्श्वेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणुन पीठस्थापन करावें. हें पीठ आपल्या रत्नकिरणांनीं इंद्रधनुष्याची शोभा उत्पन्न करणाऱ्या व आपल्या दोन बाजूला देवेंद्राच्या सिंहासनाला धारण करणाऱ्या पांडुकशिलेवरील सिंहासनाप्रमाणें शोभते. यास्तव हें पीठ या यंत्रावर स्थापितो.

'हाटकीयेति' हा श्लोक म्हणून पीठप्रक्षालन करावे. पाटलीचीं फुले व चंदन ज्यामध्यें मिसळलेलें आहे अशा सुवर्णकलशांतील सुगंध पाण्यानीं हें पीठ धुऊन स्वच्छ करावें.

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः नमोऽर्हते भगवते श्रीमते पवित्रतरजलेन श्रीपीठप्रक्षालनं करोमि स्वाहा ॥ पीठप्रक्षालनम् ॥ २ ॥

स्याद्वादविद्वज्जनशेमुषीव नितांतमेतान्निशिताग्रभागान् ॥
हिरण्मयेऽस्मिन्नभिषेकपीठे हरिन्मणिच्छायकुशान्न्यसामि ॥

ओं ऱ्हीं दर्पमथनाय नमः पीठदर्भः ॥ ३ ॥

स्वच्छैस्तीर्थै०॥ पीठं समभ्यर्चये ॥ ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राय स्वाहा ॥ पीठार्चनम् ॥

श्रीपीठक्लृप्ते विशदाक्षतौघश्रीप्रस्तरे पूर्णशशांककल्पे ॥
श्रीवर्तते चंद्रमसीति वार्तां सत्यापयंतीं श्रियमालिखामि ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं अर्हं श्रीलेखनं करोमि स्वाहा ॥ श्रीलेखनम् ॥ ५ ॥

स्वच्छैस्तीर्थै० ॥ रभ्यर्चयामो जिनम् ॥ स्नपनप्रतिमार्चनम् ॥

'स्याद्वादेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून पीठावर दर्भ स्थापन करावे. या दर्भांचीं अग्रे स्याद्वाद जाणणाऱ्या विद्वानांच्या बुद्धीप्रमाणें तीक्ष्ण आहेत याची कांति पाच रत्नाप्रमाणें हिरवीगार आहे.

'स्वच्छैस्तीर्थै' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून पीठाचे पूजन करावें.

'श्रीपीठेति' हा श्लोक मंत्रासह ह्मणून पीठावर 'श्री' हें अक्षर लिहावें पीठावर अक्षता पसरून त्या वर श्री हें अक्षर लिहावें. जशी चंद्रामध्ये श्री-लक्ष्मी शोभते त्याप्रमाणें या पीठावर श्री हें अक्षर फार शोभतें.

'स्वच्छैस्तीर्थैति' हा श्लोक ह्मणून स्नपन जिचें करावयाचें त्या प्रतिमेचें अर्चन करावें.

जैनेंद्रबिंबं जगदेकपुण्यालंबं प्रशांत्याजितचंद्रबिंबम् ॥
निर्भूषणं भूषितसर्वलोकं स्पृशामि संस्पर्शयदिष्टसौख्यम् ॥
ओं ह्रीं धावे वषट् प्रतिमास्पर्शनम् ॥

स्नपनमंडपमर्हद्बिंबं नीत्वा तत्र स्तोत्रमिदं पठेत् ॥

जय जय जिनराज ध्वस्तदुर्मोहराज ॥ प्रहतमदनराज प्रव्हतद्देवराज ॥
रुचिरतरविराज स्तुत्यशक्ताहिराज । प्रचुरसुगुणराजन्नच्युताधीशराज ॥ १ ॥
जय जय जिनधीर प्राप्तजन्माब्धिपार । प्रथितविभवसार प्रौढतीर्थावतार ॥
प्रहतहतकमार प्रोद्धतानंदपूर । प्रहसितशतसूर प्रप्रकृष्टांशुभार ॥ २ ॥
जय जय जिनमित्र ध्वांतविध्वांसिमित्र ॥ स्वतिशयगुणगात्र ज्ञानविस्फूर्तिपात्र ॥
परमपदपवित्र प्रोल्लसद्देवयात्र ॥ प्रवरशरणगात्र प्राणिनामप्यमुत्र ॥ ३ ॥
जय जय जिनजैत्र क्ष्माग्र्यारामचैत्र । त्रिदशविधृतवेत्र श्वेतचित्रातपत्र ॥

'जैनेंद्रेति' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून प्रतिमेला स्पर्श करावा. ही जिनप्रतिमा जगाच्या पुण्याला आश्रय देणारी आहे. अर्थात् पुण्याला कारण आहे. आपल्या शांततेनें हिनें चंद्रबिंबाला जिंकिलें आहे. भूषण रहित असून सर्वाला भूषणभूत आहे. यास्तव या प्रतिमेला मी स्पर्श करितों. ही मला इष्टसुखाची प्राप्ति करून देवो.

स्नपनमंडपामध्यें अर्हताची प्रतिमा नेऊन 'जय जयेति' स्तुति म्हणावी. या स्तुतिचा सारांशः—हे जिनराज आपण मोहशत्रु नष्ट केला आहे. आपण जन्मसमुद्र तरून गेला आहात. आपले तेज सूर्यापेक्षां अ-

निरतिशयचारित्र श्रीमदर्थोक्तसूत्र । स्वदुरघतरुदात्र श्रायसश्रीकलत्र ॥ ४ ॥
जय जय जिन तात त्रातरत्यंतपूत ॥ स्थिरतरसुखदातः कर्मसंघातवात ॥
कुमतजलदवात ज्ञेयजातप्रमातः । प्रवचनरथसूत ख्यातदेवाभिनूत ॥ ५ ॥
जय जय जिनचंद्र च्छिन्नदुर्मोहतंद्र ॥ प्रणतनरसुरेंद्र स्वात्मलक्ष्मिन्मुनींद्र ॥
स्वातिशयगुणरुंद्र प्रीणितप्राणिमद्र ॥ प्रवचनसरिदिंद्र स्फीतभासांद्रचंद्र ॥ ६ ॥
जय जय जिनसेव्य त्रातसुप्रीतभव्य ॥ त्रिभुवनमाहितव्य स्वाधिसंभावितव्य ॥
वरद नमसितव्य प्रत्यहं कीर्तितव्य ॥ स्मृतिपथनिहितव्य श्रेयसे भावितव्य ॥
जय जय जिननाथ ज्ञातसंपत्सनाथ । प्रतिहतरतिनाथ प्रास्तमोहाघनाथ ॥
नतसुरनरनाथ श्रीदलोकादिनाथ । श्रुतिकजदिननाथ श्रीवधूप्राणनाथ ॥ ८ ॥
नमदनिमिषषंडं खंडितानंगकांड । हसितलसिततुंडं ध्यानधीराग्निकुंडम् ॥ ९ ॥
सुगुणमणिकरंडं जन्मवार्धौ तरंडं । जिनमताचिदखंडं श्रायसानंदपिंडम् ॥

इत्यानंदस्तवः ।

नत्वा भूरिविभूतितः सुरगिरिं श्रीपांडुकाग्रासने ॥
पूर्वास्यं विनिवेश्य ते सुरवराः संस्नापयंति स्म यम् ॥
तं देवं स्नपनार्थमंडपमिमं नीत्वा विभूत्या समं ॥

धिक आहे. आपण इहपरलोकीं प्राण्याचें संरक्षण करिता मुक्तिलक्ष्मी ही आपली पत्नी आहे. आपल्याला देवेंद्र व राजेंद्र नमस्कार करतात. या प्रमाणे स्तुति करावी, तदनंतर ' नीत्वेति ' हा श्लोक म्हणून पीठावरील श्री-

पीठेत्र श्रुतबीजभासुरतले पूर्वाननं स्थापये ॥

ओं र्‍हीं अर्हं श्रीधर्मतीर्थाधिनाथ भगवान्निह पांडुकशिलापीठे तिष्ठ तिष्ठेति स्वाहा ॥

श्रीवर्णे प्रतिमास्थापनम् ॥ ६ ॥

देवस्य दक्षिणे भागे यक्षमुत्तरदिङ्मुखम् ॥
यक्षीमुत्तरभागेऽस्य दक्षिणस्या निवेशये ॥ यक्षयक्षीस्थापनम् ॥ ७ ॥

येषां मेरुतटे जिनालयपुरोभूः पांडुकाग्रस्थितं ॥
पीठं पीठमिदं त्वियं प्रतिकृतिः साक्षाच्च सोर्हत्प्रभुः ॥
सौधर्मामरनायकोहममराः सर्वे च भव्या अमी ॥
यज्ञांगानि च तान्यमूनि सकलं तत्सिद्धमिष्टं हि नः ॥
श्रीमंडपादिषु भावस्थापनार्थं स्नपनमंडपाग्रे पाद्यविधिं विदध्यात् ॥ यज्ञांगसन्निधापनम् ॥ ८ ॥

वर्णावर प्रतिमास्थापन करावें पूर्वेकडे तोंड करून प्रतिमा स्थापन करताना 'ओं र्‍हीं अर्हमिति' हा मंत्र म्हणावा.

'देवस्येति' हा श्लोक म्हणून जिनप्रतिमेच्या दक्षिण बाजूला यक्षाची व उत्तरबाजूला यक्षीची स्थापना करावी.

'येषामिति' हा श्लोक म्हणून श्रीमंडप वगैरेची स्थापना करण्याकरिता स्नपनमंडपा पुढें पाद्यविधि करावा. व पूजाद्रव्यें जवळ स्थापावीत. ही जिनमंदिराची भूमि पांडुकशिला आहे. हें सिंहासन पांडुक

वेदाच्चेतसि मे स्फुरंतमपि च त्वामाव्हयामि प्रभो ॥
शुद्धस्वात्मकृतप्रतिष्ठमपि च त्वामत्र संस्थापये ॥
आसन्नं वितनोमि सर्वगमपि त्वां निर्विकारं सदा ॥
पाद्याद्यैश्च पुनामि केवलमिदं सर्वं हि पूजाक्रमः ॥
प्रकृतक्रमविध्यवधानाय प्रतिमाग्रे पुष्पांजलिं क्षिपेत ॥ ९ ॥
आहूता भवनामरैरनुगता यं सर्वदेवास्तथा ॥
तस्थौ यस्त्रिजगत्मभांतरमहापीठाग्रसिंहासने ॥
यं हृद्यं हृदि सन्निधाप्य सततं ध्यायंति योगीश्वराः ॥
तं देवं जिनमर्चितं कृताभयामावाहनाद्यैर्भजे ॥

ॐ ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं एहि २ संवौषट् नमोर्हते स्वाहा ॥ आवाहनमंत्रः ॥ ॐ ऱ्हीं तिष्ठ २ ठठ नमोर्हते स्वाहा ॥ स्थापनमंत्रः ॥ ॐ ऱ्हीं मम सन्निहितो भव २

शिलेवरील सिंहासन होय. हा प्रतिमा साक्षात् जिनेश्वर आहे. मी [पूजक] सौधर्मेंद्र आहे व हे सर्व भव्य देव आहेत. यास्तव ही सर्व सामग्री जुळल्यामुळें आमचें इष्ट सिद्ध झालें आहे.

'वेदाच्चेतसीति' हा श्लोक म्हणून पुढील विधि करण्याकरितां प्रतिमेपुढें पुष्पांजलि क्षेपण करावी हे जिना तूं माझ्या अंतःकरणांत स्फुरण पावत आहेस तथापि मी तुला आमंत्रण करितो. हे जिना तूं शुद्ध आत्मस्वरूपात निलीन आहेस तथापि मी तुझी स्थापना करितो. तूं सर्वव्यापक आहेस तथापि मी माझ्या जवळ तुला करितो. व विकाररहित असूनही तुला पाद्य वगैरेनें पवित्र करितो.

'आहूतेति' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून आव्हान, स्थापन, संनिधापन हा विधि करावा.

वषट् नमोर्हते स्वाहा ॥ सन्निधापनमंत्रः । तीर्थोदकैर्जिनपादौ प्रक्षाल्य तदग्रे पृथग्मंत्रानुच्चारयन्पुष्पांजलिं प्रयुंजीत ॥ १० ॥

आराधितौ सुरवरैर्बहुभक्तियुक्तैर्यौ संस्तुतौ मुनिवरैर्विविधर्द्धियुक्तैः ॥
श्रीपादयोर्जिनवरस्य तयोः पुरस्ताद्बध्नामि विघ्नहरपंचजिनेंद्रमुद्राम् ॥

पंचगुरुमुद्रावंधनम् ॥

अनन्यसाधारणसद्गुणानां तव स्मरन्नस्तमितस्मरार्तेः ॥
जिनेंद्र साक्षात्कृतसर्वतत्व त्वामात्मनः सन्निहितं करोमि ॥

ओं उमहाय दिव्वदेहाय सज्जोजादाय महप्पण्णाय अणंतचउठ्ठयाय परमसुहपइठ्ठयाय णिम्मलाय सयंभुवे अजरामरपदपत्ताय चउमुहपरमेट्ठिणे अरहंताय तिलोयणाणाय तिलोयपूजाय अठ्ठदिव्वदेहाय देवपरिपूजियाय परमपदाय ममयत्थसन्निहिदाय स्वाहा ॥ इदमुच्चारयन्प्रतिमां परामृशेत् ॥ आव्हानादिविधानं ॥ १२ ॥

विजयविभवविद्यावीर्यमोदार्यमाज्ञां ॥

तीर्थजलानें जिनप्रतिमेचे चरण धुवून त्यांच्या पुढें वेगळे वेगळे मंत्र उच्चारून पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

'आराधिताविति' हा श्लोक म्हणून देवेंद्र, ऋद्धिधारक मुनिवर यांनीं पूज्य अशा जिनेश्वराच्या चरणापुढें विघ्नहर पंचगुरुमुद्राबंधन करितो.

'अनन्येति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून आव्हानादि विधि करावी.

'ॐ उसहायेति' हा मंत्र म्हणून प्रतिमेला स्पर्श करावा.

'विजयेति' हा श्लोक म्हणून विजय, ऐश्वर्य, विद्या, औदार्य, आज्ञा, सम्यग्दर्शन, ज्ञान, चारित्र, हे सर्व

श्रुतिमतिधृतिनीती: शांतिकांतिप्रसादान् ॥
दृगवगमचरित्रं सिद्धिवृद्धिप्रसिद्धी—
वितरतु जगतोऽत्र स्थापित: श्रीजिनेंद्र: ॥ आशीर्वाद: ॥ १३ ॥
सुरेश्वरो यस्य सुराचलाग्रे पाद्यक्रियामातनुते स्म भक्त्या ॥
तस्य प्रभो: पाद्यविधि विधास्ये निपात्य पादे वरवारिधारां ॥
ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं नमोर्हते स्वाहा । पाद्यमंत्र: ॥१४॥
श्रीतीर्थक्षेत्रियस्यास्य मेरुमूर्ध्नीव देवराट् ॥
हस्ते निपात्य वार्धारां करोम्याचमनक्रियाम् ॥
ओं ऱ्हीं झ्वीं क्ष्वीं वं मं हं सं तं द्रां द्रीं हं सः स्वाहा ॥ आचमनमंत्रः ॥ १२ ॥
इति पाद्याचमनविधानम् ॥
त्रैलोक्यरक्षामणिमर्हदीश द्विषट्प्रकारैरवतारयेऽर्थै: ॥
त्रिवारमामस्तकमापदाब्जं नन्वीदृशोऽस्य स्नपनक्रमः स्यात् ॥
प्रकृतक्रमविध्यवधानाय पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

गुण, जिनेश्वर सर्व भव्यजीवांस देवो, असा आशीर्वाद म्हणावा.
'सुरेश्वरेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून श्रीजिनाच्या पायावर जलधारा सोडावी.
'श्रीतीर्थेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून आचमन क्रिया करावी. या नंतर अवतरण विधि करावा.
'त्रैलोक्येति' हा श्लोक म्हणून १२ प्रकारच्या पदार्थांनीं तीन वेळा मस्तकापासून पायापर्यंत अवतरण

वीतक्षताद्रांक्षतसौरभाढ्यप्रसूनपूर्णांजलिनांजसार्थम् ॥
पतिं जिनानाभवतारयामि रत्नत्रय निक्षतमाप्तुकामः ॥ २ ॥

ओं ऱ्हीं क्रों बहुविधपुष्पाक्षतपरिपूर्णपाणिपात्रेण भगवतोर्हतोवतरणं करोमि सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राणि अस्माकमक्षतानि विदधातु भगवान् स्वाहा । पुष्पाक्षतावतरणम् ॥

भूतलापतितगोमयपिंडैर्दूर्वगुच्छसितसर्षपयुक्तैः ॥
अर्हतोवतरण विदधेहं कर्तुमात्मदुरितौघाविलोपम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों दूर्वांकुरसितसर्षपयुक्तैर्हरितगोमयपिंडकैर्भगवतोऽवतरणं करोमि दुरितमस्माकमपनयतु स्वाहा ॥

गोमयपिंडावतरणं ॥ ३ ॥

शुद्धगोमयजभस्मपिंडकैर्गंधवारिलुलितैर्जिनप्रभो: ॥

क्रिया करावी. या प्रमाणें स्नपनाचा क्रम करावा. हा विधि करतांना प्रथम पुष्पाक्षत क्षेपण करावें.

'वीतक्षतेति' हा श्लोक म्हणून ओल्या अक्षता व सुगंधी फुलें ओंजळीमध्यें घेऊन आमचें रत्नत्रय भगवान निर्दोष बनवोत म्हणून पुष्पाक्षतावतरण करावें.

'भूतलेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून दूर्वांकुर, पांढऱ्या मोहऱ्या यांनीं युक्त असे, जमिनीवर न पडलेल्या अधर अशा शेणाच्या पिंडांनीं आम्ही आमच्या पातकाचा नाश व्हावा म्हणून अर्हताची अवतरणक्रिया करितो

'शुद्धेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून सुगंधजलमिश्रित अशा गाईच्या शेणाच्या शुद्ध राखेच्या गोळ्यां-

अग्रतावतरणं वितन्महे दग्धुमात्मदुरितैंधनोत्करम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रौं भस्मपिंडकैर्भगवतोर्हतोवतरणं करोम्यस्माकं अष्टविधकर्माणि भस्मीकरोतु भगवान्स्वाहा ॥ भस्मपिंडावतरणं ॥ ४ ।

पीयूषपिंडोपमपांडुरातिस्त्रादिष्ठशाल्योदनवृत्तपिंडैः ॥
विदांवर त्वामवतारयामि क्षेमं सुभिक्षं जगतां विधित्सुः ॥

ओं ऱ्हीं कुंदेंदुकुमुदधवलवर्तुलौदनापिंडकैर्भगवतोर्हतोऽवतरणं करोमि क्षेमसुभिक्षं अस्माकं करोतु भगवान्स्वाहा ॥

शाल्यन्नपिंडावतरणं ॥ ५ ॥

कालागरुक्षोदविमिश्रितेन कर्कोलमुख्यरजसा बहुवासितेन ।।
निर्वर्तन नित्यसुखार्हदीशो दुष्कर्मचूर्णीकरणाय कुर्वे ॥

ओं ऱ्हीं क्रौं सुगंधीभूतदिग्वधूवदनकैरंधकारीकृतदिग्विवरैः कर्कोलैलादिचूर्णमिश्रितकालागरुधूपैर्भगवतोर्हतोवतरणं करोम्यस्माकमष्टविधकर्माणि चूर्णीकरोतु भगवान्स्वाहा ॥ धूपावतरणम् ॥ ६ ॥

नीं, आमच्या कर्माचें भस्म व्हावें म्हणून अर्हताची अवतरणक्रिया करितो.

'पीयूषेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून भाताच्या गोल मुदींनीं, आमचें कल्याण व्हावें म्हणून अर्हताची अवतरणक्रिया करितो.

'कालेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून कालागुरु वगैरे सुगंधी पदार्थांच्या चूर्णानें आमच्या पापकर्माचें चूर्ण व्हावें म्हणून आम्ही श्रीजिनाची अवतरणक्रिया करितो.

रूपाग्निवार्ध्यंगुलवक्रभूमिसमुच्छ्रयैः सच्चतुरस्रकैस्तैः ॥
सपंचवर्णैरवतारये त्वां श्रीवर्धनार्थं जिन वर्द्धमानैः ॥

ओं ऱ्हीं क्रों सितासितहरितपीतलोहितैर्वर्द्धमानकैर्भगवतोर्हतोवतरणं करोमि श्रियमस्माकं वर्धयतु स्वाहा ॥ पंचवर्णवर्धमानावतरणं ॥ ७ ॥

अनंतनिर्भासनिजावबोधं प्रध्वस्तदुर्मोहमहांधकारम् ॥
सद्धर्मदीप्त्या जिनभानुमंतं माणिक्यदीपैरवतारयामि ॥ ७ ॥

ओं ऱ्हीं क्रों पद्मरागमणिभिरिव दंदीप्यमानकर्पूरपारिदीपैरिवोभयपार्श्वप्रज्वलितोल्कया भगवतोर्हतोवतरणं करोम्यस्माकं धर्ममुज्ज्वलं करोतु भगवान् स्वाहा ॥ दीपावल्यावतरणम् ॥ ८ ॥

शीतांभसा पाणिपुटस्थितेन युक्तेन कर्पूरसुगंधिपुष्पैः ॥
नीराजनं नीरजसो जिनस्य निर्वृत्तये शीलसमाधिसिध्यै ॥

ओं ऱ्हीं क्रों सुरभिशिशिरविमलसलिलपरिपूर्णेनांजलिना भगवतोर्हतोवतरणं करोमि विमलशीतलध्यानमस्माकमुत्पादयतु भगवान्स्वाहा ॥ सलिलाजल्यवतरणम् ॥ ९ ॥

'रूपाग्नीति' हा श्लोक म्हणून पांढरे, काळे, हिरवे, तांबडे, पिवळे अशा शरावानीं आमची संपत्ति वाढावी म्हणून आम्ही जिनाची अवतरणक्रिया करितो.

८ 'अनंतेति' हा श्लोक समंत्र म्हणून हे जिना आपण अनंत ज्ञानी, मोहांधकार विनाशक असे सूर्य आहात मी आपणास दीपावतरण करितो. आमचा धर्म आपण उज्ज्वल करा.

९ 'शीतांभेति' हा श्लोक समंत्र म्हणून कापूर व सुगंधि पुष्पांनीं सुवासिक बनलेल्या जलांजलीनें

जंबीरजंबूकदलीकपित्थफलोत्तमाम्रादिफलोत्तमौघैः ॥
निर्वृत्तये नित्यफलं जिनेंद्रं नित्यामृतानंदफलोपलब्ध्यै ॥ १० ॥

ओं ऱ्हीं पवित्रतरुसमुत्पन्नैः क्रमुकनालिकेरमातुलिंगपनसदाडिमजंब्वाम्रादिफलैः भगवतोर्हतोवतरणं करोम्यस्माकमाशाफलं सपादयतु भगवान्स्वाहा ॥ फलावतरणम् ॥ १० ॥

सिद्धार्थदूर्वाक्षतलाक्षितांगैर्गंधांबुसिक्तोद्धमृदा कृतैश्च ॥
सद्वर्धमानैरवतार्यमाणो जिनो मही सस्यचितां तनोतु ॥

ओं ऱ्हीं दूर्वांकुराक्षतसितसर्षपयुक्तैर्मृत्पिंडकैर्भगवतोर्हतोवतरणं करोमि सर्वसस्याढ्यां वसुधां करोतु भगवान्स्वाहा ॥ मृत्पिंडावतरणम् ॥ ११ ॥

निःशेषदोषेंधनदाहदक्षैर्दर्भाग्रलग्नोज्ज्वलकलिजालैः ॥
निर्वर्तये निर्वृजिनं जिनेन्द्रं निर्दग्धुमात्माखिलकर्मकक्षम् ॥ १२ ॥

ओं ऱ्हीं क्रों कनत्कनककपिशवर्णैरग्रावलग्नाग्निज्वालाज्वलिताखिलादिङ्मुखैः पापारातिकुलोन्मू-

---

आम्हीं आपलें अवतरण करितो आमच्या ठिकाणीं निर्मल ध्यान आपण उत्पन्न करा.

१० ' जंबीरेति ' हा श्लोक व मंत्र म्हणून आमच्या इच्छा जिनेंद्र पूर्ण करोत यास्तव त्याच्यावरून लिंबु, आंबळें, केळीं. कवठ वगैरे फळें उतरून टाकावीत.

११ ' सिद्धार्थेति ' हा श्लोक समंत्र म्हणून दूर्वांकुर, अक्षता, पांढऱ्या मोहऱ्या, यांनीं युक्त असे उत्तम मातीचे गोळे श्रीजिनावरून पृथ्वी सर्वधान्यसंपन्न व्हावी म्हणून उतरून टाकावेत.

' निःशेषेति ' हा श्लोक समत्र म्हणून दर्भाग्नीच्या ज्वालांनीं आमचा आत्मा भगवंतांनीं उज्ज्वळ करावा म्हणून अवतरण करावें.

लनदक्षैर्निबिडनिबद्धदर्भपूलैर्नीराजनविधिना भगवतोवतरणं करोम्यात्मोज्वलनमस्माकं करोतु भगवान्स्वाहा ॥ दर्भदीपांकुरावतरणम् ॥ १२ ॥

कमलबकुलवालोत्फुल्लकल्हारमल्ली—
कुमुदकुरुवकोद्यद्यूथिकाकेतकीनाम् ॥
दवनमरुवकानां मालतीचंपकानां ।
जिनचरणपुरस्तादंजलिं प्रोत्क्षिपामः ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं अर्हंत इदं पुष्पांजलिप्रार्चनं गृह्णीध्वं २ नमोर्हद्भ्यः स्वाहा ॥ अनेन विविधकुसुमांजलिः ॥ १३ ॥

यत्रागाधविशालगुणेत्यादिना प्रागुक्तेन भगवतोष्टविधां इष्टिं विदध्यात् ॥

यः सर्वाभ्युदयप्रदो यममराधीशः सदोपासते ॥
येनैवामृतमाप्यते मुनिवरा यस्मै नमस्कुर्वते ॥
यस्मान्नास्त्यपरः सुहृत्सुमहिमा यस्यैव यस्मिन्सताम् ॥

'कमलेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून कमल, बकुल, मालती, मोगरा वगैरे फुलांची ओंजळ श्रीजिनचरणाच्या पुढें अर्पण करावी.

'यत्रागाधेति' हे आठ श्लोक [मागें लिहिले आहेत] ह्मणून अष्टद्रव्यांनीं जिनपूजा करावी.

'यः सर्वेति' हा श्लोक व 'भक्ष्येति' हा श्लोक ह्मणून श्रीजिनेश्वरांना अर्घ्य अर्पण करावा व विघ्ननिवारण करणाऱ्या दिक्पालांचें जिनपूजेमध्यें आव्हान करावें. पूर्व दिशेमध्यें इंद्राचें आव्हान करावें. इंद्राचें

प्रीतिस्तज्जिननाथ दिव्यचरणं निःश्रेयसायास्तु नः ॥ १४ ॥

भक्ष्यक्षीरघृताक्षतान्नसुमनोवार्गंधदध्यान्वितम् ॥

नानासत्फलपाणितान्वितमिमं हेमादिपात्रे स्थितम् ॥

उद्धार्यार्घ्यमनर्घ्यमध्वगविधिप्रत्यूहविध्वंसकान् ॥

दिक्पालाञ्जगदेकपालकजिनाधीशाध्वरे व्याह्वये ॥

अर्घ्योद्धारणम् ॥ पूर्वस्यां दिशि ।

गद्यं । ओं शारदोदारवारिदगतिविशदविशालायतोत्तुंगांगसंगांगीकृतांगशृंगांगशृंगिहाटकोपघटितघंटिकाकक्ष्यादिलक्ष्यमाणपक्षभागम् ॥ उदयाचलशिखरोदितदिवाकरबिंबातिशुंभज्जांबूनदजहटत्पट्टबंधातिबंधुरदंतभागम् । दंतांतगतसरोवरसरोजदलोपरिमानृत्यदमरांगनावदनचंद्रशतापादितशतचंद्रनभःस्थलविलासम् । कुथाकलितपृथक्पृष्ठभागाकृष्टविचित्रसंध्याभ्रसमावृतविजयार्धाचलमूर्धपरार्ध्यशोभम् ॥ नीरदनिनादनिकरनिभनिजभूरिभेरीरवांचितघटाजालटंकारकृतारातिवारणमैरावणमहावारणमारूढम् ॥

ऐरावत हत्ती हें वाहन आहे. हा पांढरा आहे. याला बत्तीस तोंडें आहेत. प्रत्येक तोंडांत आठ दांत आहेत. प्रत्येक दांतावर एक एक सरोवर आहे. व प्रत्येक सरोवरांत ३२ कमलें आहेत. प्रत्येक कमलाला ३२ पाकळ्या असून प्रत्येक पाकळीवर एक एक देवांगना नृत्य करीत असते. हा हत्ती विक्रियेनें बनविलेला असतो.

देहप्रभाद्विगुणभूषणादिव्यदीप्ति-
व्यालिप्तदिग्विवरमंतरितांतरायम् ॥
वज्रायुधं निजवधूवदनाब्जनेत्रम् ॥
व्याव्हानये नुतजिनेंद्रमहे महेंद्रम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों सुवर्णवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण स्वायुधवाहनवधूचिन्हसपरिवार हे इंद्र आगच्छ २ संवौषट्। स्वस्थाने तिष्ठ २। ममात्र सन्निहितो भव २ वषट्। इंद्राय स्वाहा। इंद्रपरिजनाय स्वाहा इत्यादि। इंद्रायेदमर्घ्यं पाद्यमित्यादि यजामहे प्रतिगृह्यतां २ स्वाहा ॥ शांतिः सदास्तु तस्यार्हन् देवो यस्य सदार्च्यते ॥ इतीन्द्राव्हानम् ॥ १ ॥

पूर्वदक्षिणस्यां दिशि ॥ गद्यम् ॥ ओं वनागमघनाघनसमुद्भूतविद्युद्विलासानुकारिकलापघनगलाघटितकलधौतवर्घरमालानिर्घोषनिर्जितपर्जन्यगर्जनम् ॥ अप्रत्याख्यानमायास्वरूपप्रख्यापनप्रवीणाप्रगुणविपाणभूषणविशेषझणझणात्कारोत्पादनपटुनरचटुलाटनसमुद्भटम् । पवनसखसमालोकनसमागतपवनकुमारायमाणपृथुप्रोथखुरघुराघोपानिश्वामानिर्भरम् । सर्वावयवसत्वसमुच्चयनिभिन्यासनिर्हीतिमहलबलोपलक्षितललाटपट्टाविभ्राजितमदभ्रतरकायमुरभ्रवरमारूढम् ॥

'दहेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून इंद्राचें आव्हान, स्थापन वगैरे करावें. इंद्राचें वज्र हें आयुध आहे इंद्राबरोबर त्याचे परिजन वगैरेनांही आमंत्रण करावें. तदनंतर पूर्व व दक्षिण या दिशांच्या मधील दिशेमध्यें अग्नीचें आव्हान करावें. याचें मेष हें वाहन आहे. जसा अप्रत्याख्यानावरणीय माया कषाय वक्रपरिणामाचा असतो तसे यांचीं शिंगें वांकडीं आहेत.

शोणभ्रूश्मश्रुकेशांबकमरुणरुचं जाज्वलज्ज्वालशक्तिम् ॥
कुंडीं वामेक्षमालामितरकरतले बिभ्रतं सोपवीतम् ॥
स्वाहायुक्त नियुक्त जिनयजनविधेर्दीपधूपाधिकारे ॥
सद्वेदाघोपिसभ्यावृतमनलमलंकासारं यजेऽहम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों रक्तवर्णसवर्णलक्षणसंपूर्ण० हे अग्ने आगच्छ २ संवौषडित्यादि ॥ शांतिः सदा० ॥ इत्यग्नेराव्हानम् ॥ २ ॥

दक्षिणस्यां दिशि ॥ गद्यम् ॥ ओं स्याद्वादानवद्यविद्याविदग्धनिर्दग्धावलेपसकलसर्वथैकांतवादिदुर्वारदुर्यशोराशिमिवातिनीलस्थूलायतोत्तुंगमंगमादधानम् । कटुतराभिनवकालकूटजाज्वलज्ज्वालाजटालनिजफणफणाधरत्रिगुणग्रथितघंटाटंकारसमाटिक्यमानयागप्रतिभटाटोपपचराशरवैश्वानरांतकसमासत्तिसमायोगसमासादितानिनातदारुणाकारभीकरम् ॥ चरद्धवलशिखाभिघट्यमानमेघपटलपातुकमुक्ताजालासिच्यमानानिजपृष्ठाविष्ठितदक्षिणकाष्ठाधीशम् ॥ नीलरत्नाधिष्ठानपुष्पकानिष्पादितप्रातिमहिषवि-

---

'शोणभ्रूरिति' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून अग्नीचा आव्हान स्थापनादि विधि करावा. या अग्नीच्या भुवया, दाढी, केस व डोळे तांबडे आहेत याचें शक्ति हें आयुध आहे. डाव्या हातात कमंडलु व उजव्या हातांत यज्ञोपवीतासह अक्षमाला आहे. स्वाहा ही याची पत्नी आहे. अशा अग्नीला अर्घ्य, पाद्य वगैरे द्यावे.

'दक्षिणस्यामिति' हें गद्य म्हणून व 'भृंगांगासितेति' हा श्लोक समंत्र म्हणून यम दिक्पालाचें आव्हान स्थापन वगैरे करावें. यमाचें रेडा हें वाहन आहे. यमाचा जटाजूट भुंग्याप्रमाणें काळा आहे. त्याच्या हातांत

देहप्रभाद्विगुणभूषणदिव्यदीप्ति—
व्यालिप्तदिग्विवरमंतरितांतरायम् ॥
वज्रायुधं निजवधूवदनाब्जनेत्रम् ॥
व्याव्हानये नुताजिनेंद्रमहे महेंद्रम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रौं सुवर्णवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण स्वायुधवाहनवधूचिन्हसपरिवार हे इंद्र आगच्छ २ संवौषट्। स्वस्थाने तिष्ठ २। ममात्र सन्निहितो भव २ वषट्। इंद्राय स्वाहा। इंद्रपरिजनाय स्वाहा इत्यादि। इंद्रायेदमर्घ्यं पाद्यमित्यादि यजामहे प्रतिगृह्यतां २ स्वाहा ॥ शांतिः सदास्तु तस्यार्हन् देवो यस्य सदार्च्यते ॥ इतीन्द्राव्हानम् ॥ १ ॥

पूर्वदक्षिणस्यां दिशि ॥ गद्यम् ॥ ओं घनागमघनाघनसमुद्भूतविद्युद्विलासानुकारिकलापघनगलाघटितकलधौतवर्घरमालानिर्घोषनिर्जितपर्जन्यगर्जनम् ॥ अप्रत्याख्यानमायास्वरूपप्रख्यापनप्रवीणाप्रगुणविषाणभूषणविशेषझणझणात्कारोत्पादनपटुनरचटुलाटनसमुद्भटम् । पवनसख--निभिन्न्यासनिर्हातिबहलबलोपलक्षितललाटपट्टविभ्राजितमदभ्रतरकायसुरभ्रवरमारूढम् ॥

'दहेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून इंद्राचें आव्हान, स्थापन वगैरे करावें. इंद्राचें वज्र हें आयुध आहे इंद्राबरोबर त्याचे परिजन वगैरेनांही आमंत्रण करावें. तदनंतर पूर्व व दक्षिण या दिशांच्या मधील दिशेमध्यें अग्नीचें आव्हान करावें. याचें मेष हें वाहन आहे. जसा अप्रत्याख्यानावरणीय माया कषाय वक्रपरिणामाचा असतो तसें यांचीं शिंगें वांकडीं आहेत.

शोणभ्रूश्मश्रुकेशांबकमरुणरुचं जाज्वलज्ज्वालशक्तिम् ॥
कुंडीं वामेक्षमालामितरकरतले बिभ्रतं सोपवीतम् ॥
स्वाहायुक्त नियुक्तं जिनयजनविधेर्दीपधूपाधिकारे ॥
सद्वेदाघोपिसभ्यावृतमनलमलंकासारं यजेऽहम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों रक्तवर्णसवर्णलक्षणसंपूर्ण० हे अग्ने आगच्छ २ संवौषडित्यादि ॥ शांतिः सदा० ॥ इत्यग्नेराव्हानम् ॥ २ ॥

दक्षिणस्यां दिशि ॥ गद्यम् ॥ ओं स्याद्वादानवद्यविद्याविदग्धनिर्दग्धावलेपसकलसर्वथैकांतवादिदुर्वारदुर्यशोराशिमिवातिनीलस्थूलाय नोत्तुंगमंगमादधानम् । कटुतराभिनवकालकूटजाज्वलज्ज्वालाजटालनिजफणफणाधरत्रिगुणग्रथितघंटाटंकारसमाटिक्यमानयागप्रतिभटाटोपपचराशरवैश्वानरांतकसमासत्तिसमायोगसमासादितनितांतदारुणाकारभीकरम् ॥ चरद्वलशिखाभिघट्यमानमेघपटलपातुकमुक्ताजालसिच्यमाननिजपृष्ठाधिष्ठितदक्षिणकाष्ठाधीशम् ॥ नीलरत्नाधिष्ठानपुष्पकानिष्पादितप्रातिमहिषवि-

'शोणभ्रूरिति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणुन अग्नीचा आव्हान स्थापनादि विधि करावा. या अग्नीच्या भुवया, दाढी, केस व डोळे तांबडे आहेत याचें शक्ति हें आयुध आहे. डाव्या हातांत कमंडलु व उजव्या हातात यज्ञोपवीतासह अक्षमाला आहे. स्वाहा ही याची पत्नी आहे. अशा अग्नीला अर्घ्य, पाद्य वगैरे द्यावें.

'दक्षिणस्यामिति' हें गद्य म्हणून व 'भृंगांगामितेति' हा श्लोक समंत्र म्हणून यम दिक्पालाचें आव्हान स्थापन वगैरे करावें. यमाचें रेडा हें वाहन आहे. यमाचा जटाजूट भृंगाप्रमाणें काळा आहे. त्याच्या हातांत

भ्रमाविर्भूतकोपकृशानुकृतरक्ताक्षमिव रक्ताक्षतोपलक्षितरक्ताक्षवरमारूढम् ॥ ३ ॥

भृंगांगासितभूरिभंगुरजटाजूटं शिखाडंबरो-।
च्छिद्दडोड्डमरं प्रचंडफणिभृत्सान्मंडनैर्मंडितम् ॥
छायातुच्छमुखेंदुसुच्छविकृतानंदं सकालच्छविं ॥
कालं कालजकालधर्मरहिताधीशाध्वरे व्याव्हये ॥

ओं ऱ्हीं क्रों कृष्णवर्ण हे यमागच्छ २ ॥ श्रीशांतिरस्तु ॥ इति यमाव्हानम् ॥ १ ॥

दक्षिणपश्चिमायां दिशि ॥ गद्यम् ॥ जिनभवनसमालोकनकुतूहलभल्लाकारपरिणतसमागतांजनमहीधरशंकाकारिणं । जिनभानुविविधनयजिनवचोभानुशतनिराकृतजनमनोमहामोहतमः-संतानसंनिभम् ॥ उपाकृतपशुवेशमनविधायिजनपमाम्नकौतुकागतदयायागविलोकनकृताशपाश्वगतपापांजनखंजपुंजोपमानं । कुनयनिभनिजदर्शनावरकपुरोलंबमानतमालश्यामलाशिरोरुहसटाभारम् । रूक्षतोपलक्षितभल्लूकाकारपरिणतकायकृतभीतिनिर्भरं कर्बुरवरमारूढम् ॥ ४ ॥

काठी आहे. ती मस्तकापर्यंत ऊंच व मोठी आहे. त्याचा वर्ण काळा आहे. या यमाला मी कालधर्मानें (मृत्युनें) रहित अशा श्रीजिनाच्या पूजनप्रसंगीं आव्हान करितो

' दक्षिणपश्चिमेति ' हें गद्य म्हणून नैऋताला आव्हान करावें ह्या दिक्पालाचें अस्वल हें वाहन आहे. हें अस्वल जिनपूजन पाहण्यासाठीं अस्वलाचा आकार धारण करून आलेल्या अंजनपर्वताप्रमाणें दिसतें. या नैऋताचें राक्षस हें वाहन आहे. परंतु तो राक्षस अस्वल बनून या दिक्पालाची सेवा करीत असतो म्हणून अस्वल हें नैऋत दिक्पालाचें वाहन आहे असें म्हटलें आहे.

कटकमुकुटमुद्राहारकेयूरमुख्याभरणकिरणभारोद्भासिताशांतरालम् ॥
आसितलासितकांतिं मुद्गरास्त्रं च रात्रिंचरपरिवृतमेतं व्याव्हये नैऋतीशम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों श्यामवर्ण हे नैऋते आगच्छ २ इत्यादि । शांतिः सदास्तु इति नैऋत्याव्हानम् ॥ ४ ॥

पाश्चिमायां दिशि ॥ गद्यम् । समुद्रसलिलसंततक्रीडोपगूढगाढक्षीरोदडिंडीरपिंडपांडुराधिककपिलभावातिपेशलं। सर्वांगसंगतमकराकारकरावयवपरिकलितकरिवराकारम् ॥ मृणालच्छेदसोदरोदारदंतकांतिकलापापसारितानिजवदनविवरांधकारम् । यागभूभागपुष्पोपहाराय पुष्पापचयमातन्वानमिव पुष्करकरव्यापारितकरपुष्करम् ॥ अनेकांतमततत्त्वसमर्थनार्थमिव कथंचित्करिमकरोभयाकाराविराजितकरिमकरविमानमारूढम् ॥

मुक्ताफलात्युज्ज्वलविद्रुमानुस्यूतप्रभूताभरणाभिरामम् ॥
भमिाहिपाशं वरुणान्यधीशं यागेत्र यादःपतिमाव्हयामि ॥

ओं ऱ्हीं क्रों सुवर्णवर्ण हे वरुणागच्छ २ । शांतिः सदा ॥ इति वरुणाव्हानम् ॥

पाश्चिमोत्तरस्यां दिशि । लघुलालितमृदुकोमलातिविमलकलधौतकपिशतरकायकमनीयम् । वदनवदमांसलातिचटुलतरचरणरमणीयम् । मांसलसमानपरिणाहविशिष्टपृष्ठभागम् । मृगाधिपमध्यप्र-

---

'कटकेति' हा श्लोक म्हणून नैऋत दिक्पालाचें आव्हान, स्थापन वगैरे करावें. याचा वर्ण काळा आहे. कडे, मुकुट, आंगठ्या, हार वगैरे अलंकार हा धारण करीत असतो. याचें मुद्गर हें शस्त्र आहे.

'पश्चिमायामिति' हें गद्य व 'मुक्ताफलेति' हा श्लोक म्हणून वरुणाचें आव्हान वगैरे करावें यानें आपल्या

देशशोभाध्यासितमध्योद्देशम् । निशातकुटिलपर्वपटलदंतुरविषाणविराजितम् । वामलोचनालोचनोपमानचपलविशालविलोचनम् । समुत्क्षिप्तकर्णतालातिचकितमुहुर्मुहुराशांतरावलोकनम् । स्तोकतरभूभागगतिवेगातिशयपूर्वकायप्रविष्टापरकायम् । बहुतराकाशप्लुतगतिरयोभरपराजितमनोवेगमहिमानम् । गर्वारंभातिवल्गुवल्गनाविधानसमयशृंगारविघट्यमानधनपटलधनगलज्जलधारापसारितपथपरिश्रमम् ॥ निजनिशितखरखुरशिखरपरिकापितक्ष्माशिखरिनिकरशिरोभागम् ॥ समीहितोद्देशावलिंबितसुखप्रापणप्रमुखसकलसारगुंभितसंततसारंगवरमारूढम् ॥

चलद्विपुलभूरुहं कलितविस्फुरद्भूषणम् ।
लसन्मधुकरच्छविं चलितगात्रयंत्रोत्करम् ॥
जगत्त्रितयजीवनं विरचिताखिलार्थेतरम् ।
समीरणमिहाव्हये समदवायुवेगीयुतम् ॥

ओं र्‍हीं क्रौं कृष्णवर्ण हे पवनागच्छ २ । शांतिः सदास्तु । इति पवनाव्हानम् ॥

शरीरावर मोत्यें, प्रवाळ इत्यादिकांचें अलंकार धारण केलें आहेत. नागपाश हे याचें शस्त्र आहे वरुणानी ही याची पत्नी आहे. याचें करिमकर नावाचें वाहन आहे. या वाहनाचा आकार हत्ती व मगर या प्राण्यासारखा आहे. हें वाहन नित्यानित्यात्मक धर्म सिद्ध करणाऱ्या अनेकांताचें समर्थन करितें. अर्थात् स्वतःच ठिकाणी विरुद्ध असे दोन आकार धारण करून स्याद्वादाची सत्यता पटवितें

'चलदिति' हा श्लोक म्हणून वायु दिक्पालाचें आव्हान वगैरे करावें. या वायु दिक्पालाचा काळा वर्ण आहे. याच्या स्त्रीचें नांव वायुवेगा असें आहे. 'ॐ र्‍हीं' हा मंत्र म्हणून पवनाचें आव्हान करावें.

उत्तरस्यां दिशि ॥ ओं जिनमहामहमहिमावलोकनकुतूहलगगनागतनीलकुलाचलायमाननीलरत्नमयमहाधिष्ठानमहनीयम् । तत्कुलाचलकूटोपमानमणिमयमुकुटोपरिमपद्मरागकलशप्रभापटलपाटलीकृतमध्यंदिनातपम् । सीतानदीसितप्रवाहसोदरोदारधवलच्छविच्छदराजद्राजहंसनिकुरुंबनीयमानम् ॥ विचित्रात्रयवशोभाजितवैमानिकविमानाधःपातसमुत्क्षिप्तकरशतायमानध्वजराजिविराजितम् ॥ विविधमणिविनिर्मितभित्तिभागप्रभाप्रसरसुस्वापशतसहस्रनिष्पादकं पुष्पकविमानमारूढम् ॥

निधनरहितमुक्ताभूषणप्रौढवेषं । निधननिपुणशक्तिं विद्विषामुद्वहन्तम् ॥

धनमुखनिजदेवीसन्मुखांभोजभृंगं । धनदमिह धनर्द्ध्यै सेव्यमाव्हानयेहम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों सुवर्णवर्ण हे धनदागच्छ २ । शांतिः सदास्तु ॥ इति धनदाव्हानम् ॥७॥

पूर्वोत्तरस्यां दिशि ॥ महाहिमवन्महीधरसमानमहामानमाननीयधवलधौरेयतरगात्रम् । स्थूलसमुत्तुंगकाठिनककुत्कूटघटिततत्कुलकुत्कीलकूटोदारविलासम् । महीधरमहाकूटविदारणविनोदविलिसधातुधूलिविसरविभूषणविपाणविराजितम् । कनत्कनकखचितचकचकायमानचलदचलद्धलमालामनोहरमस्तकम् । मंजीरमंजुलारावगलालंबनघंटाध्वानिद्विगुणगंभीरनिजानिनादपरिपूरितादिगंतरालम् । सलक्षणपुरुषविशेषविशालाक्षोपमानमहाक्षमसातिदक्षं महोक्षवरमारूढम् ॥

'उत्तरस्यां दिशि' हा श्लोक व 'निधनेति' हा श्लोक म्हणून उत्तर दिशेस कुबेराचें आव्हान वगैरे करावें. या कुबेराचें पुष्पक विमान हें वाहन आहे. याचें शक्ति हे आयुध आहे याच्या राणीचें धनददेवी असें नांव आहे.

'पूर्वोत्तरस्या दिशि' हे गद्य म्हणून ईश्वरदिक्पालाचें आव्हान वगैरे करावें. या दिक्पालाचें वाहन बैल हें आहे. हा हिमवत्पर्वतासारखा माठा आहे. हा आपल्या शिंगांनीं पर्वताचें विदारण करितो.

कंकेलीद्रुमपल्लवच्छविजटाजूटार्धचंद्रप्रभा—
सांद्रीभूतभुजंगभूषणफणारत्नप्रभाभास्वरम् ॥
भालाभीलविलोचनानलशिखातीक्ष्णत्रिशूलायुधम् ॥
पार्वत्या धवमाव्हये गणवृतं दक्षाध्वरध्वंसिनम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रौं धवलवर्ण हे ईशान आगच्छ २ ॥ शांतिः सदास्तु• ॥

इतीशाव्हानम् ॥ ८ ॥

अधरस्यां दिशि ॥ ओं नितांतनिस्तलशुंभज्जंबूद्वीपविपुलनिष्ठुरपृष्ठभागम् ॥ विशिष्टसारविनिर्जितवज्रसारम् । निजनिरतिशयगतिवेगभरपराजितपवनगमनवेगावलेपम् । धराधरधरासागरादिसकलजगद्भारधारणधुरीणगुणप्रभावप्रवादप्रतीतम् ॥ तिमितिमिंगिलादिसकलजलचरविशेषैकपुरोगमपदमासादितवंतम् । सकलसर्वथैकांततत्त्ववदत्यंतासंभाव्यमानरोमांकुरकूर्माकारपरिणतं कूर्मवरमारूढम् ॥

'कंकेलीति' हा श्लोक म्हणून ईशान दिक्पालाचें आव्हान वगैरे करावें. याच्या मस्तकावर जटा आहेत. सर्प हे याचे आभूषण आहे. याच्या कपाळावर डोळा आहे. त्रिशूल याचें शस्त्र आहे. पार्वती ही याची स्त्री आहे.

'अधरस्यामिति' व 'स्फटेति' हे श्लोक म्हणून धरणेंद्राचें आव्हान वगैरे करावें. याच्या फणावर तांबडे रत्न आहे. अंकुश याचें आयुध आहे. पद्मावती ही याची पत्नी आहे हा अनेक नागकुमारांनीं वेष्टित असतो. कांसव हें याचें वाहन आहे.

स्फटापरिगतारुणद्युमणिबिंबशुंभन्मणिप्रभापटलपाटलीकृतासितांगविभ्राजितम् ॥

धृतांकुशमनंकुशं सुगुणसद्मपद्मायुतं फणाधरगणावृतं फणिमहीन्द्रमाव्हानये ॥ ९ ॥

ओं ऱ्हीं क्रों धवलवर्णे हे धरणीन्द्र आगच्छ २ इत्यादि ॥ शांतिः सदास्तु ॥ ९ ॥

ऊर्ध्वायां दिशि ॥–ओं मदांधसुरसिंधुरसमालोकनसमुज्जृंभितकोपानलबहिश्चलदुज्ज्वलज्ज्वालाकलापशंकाकारिसरलारुणसटाटोपम् । सततसुधाकरकरामृतसुधासारसजातधवलिमानामिवातिधवलदेहमादधानम् । निजोभयपार्श्वावस्थितकरिमकरक्रूरसमशीलकण्यादसमालोकनसमुद्भूतक्रोधानुरागपुंजायमानातिलोहितविलोचनविभूषणम् । मत्तमातंगघटाकोटिकरटनटविपाटनसमासक्तमुक्ताफलप्रभाप्रखरनखरातिभीकरम् । कलाशेषकलाधराकारानुकारिकुटिलदंष्ट्राग्रभास्तभराविदारितवदनविवरांधकारम् । कल्पांतानल्पघनाघनध्वानशतसमवायसन्निभनितांतनिष्ठुरनिजनिर्घोषसंत्रासितसकलदिग्गजेंद्रम् । मृगेंद्रवरमारूढम् ॥

जिनगुणमणिमालां मौक्तिकानां च मालां । कुमुदकुसुममालां रोहिणीदृष्टमालाम् ॥

चिरमुरसि धरंतं कुंदभास सकुंतं । कविनुतगुणवृंदं चंद्रमाव्हानयेऽहम् ॥ १० ॥

ओं ऱ्हीं क्रों श्वेतवर्णे हे सोमागच्छ २ संवौषडित्यादि ॥ शांतिः सदास्तु ॥

‘ ऊर्ध्वायामिति ’ हे गद्य व ‘ जिनेति ’ हा श्लोक म्हणून सोमदिक्पालाचें आव्हान करावें. याच्या स्त्रीचें रोहिणी हें नांव आहे. सिंह हें याचें वाहन आहे. माला याचें आयुध आहे. याचा वर्ण पांढरा आहे. यानें आपल्या गळ्यांत मोत्यांच्या माळा घातलेल्या आहेत व हृदयामध्यें जिनगुणांची माळा हा धारण करितो. ६८९

दिक्पालकानीति समर्च्य यवान्विता ये
गोधूममुद्गचणकाढकशालिमुद्गाः ॥
तत्सप्तधान्यकृतमुष्टिभिरंबुकुंडे
सप्ताहुतीरिह दधे पृथगेन तेभ्यः ॥

ओं ऑ क्रों ऱ्हीं इंद्राय स्वाहा । अनेन जलपूरितकुंडे सप्तधान्यकरमुष्टिभिरिंद्राहुतिं विदधात । एवमग्न्यादिभ्योऽपि ॥ ११॥

दिक्पाला यूयमेतैर्बलिभिरतितरां प्राप्नुवंतः प्रमोदम् ॥
स्थाने स्थाने वसंतो निजनिजविभवैर्निःप्रतीपप्रभावाः ॥
घ्नंतो विघ्नौघामिज्याप्रासिततनुभृतामध्वरं पालयध्वम् ॥
स्वर्मोक्षापादनैकक्षमाजिनयजनं वर्द्धतामद्वितीयम् ॥ अर्घ्यार्पणार्घ्यः ॥ १२ ॥

अथाभिषेकः ॥

वादित्रव्रातघोषे स्फुटमटति पटौ दिक्तटाघाटदेशम् ॥

'दिक्पालेति' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून जलपूर्ण अशा कुंडामध्यें सात धान्यांच्या सात सात मुष्टींनी इंद्र वगैरे दिक्पालांना आहुति द्याव्यात.

'दिक्पाला इति' हा श्लोक म्हणून दिक्पालांना अर्घ्य द्यावा. हे दिक्पालांनो आपण सर्वजण येऊन स्वर्गमोक्षप्रद अशा जिनपूजनांत उत्पन्न होणारी विघ्न दूर करा हें जिनपूजन पूर्णपणें वृद्धिंगत होवो

'वादित्रेति' हा श्लोक म्हणून वाद्यें वाजत असतां, आनंदस्तोत्र, आशीर्वाद वगैरे म्हणत असतां पाण्यांनीं

साटोपं सन्नटंतूद्भटरसघटनैः साधु गायंतु मंद्रम् ॥
आनंदस्तोत्रमाशीर्वचनमोतमुदा मंगलं पाठयंतु ॥
स्वीकुर्वन्त्वद्य भव्या भृशमुदितविधीनुद्धृतः पूर्णकुंभः ॥

ओं ह्रीं कलशोद्धरणं करोमि स्वाहा ॥ कलशोद्धरणम् ॥ १ ॥

ओं सरोवरसरित्तटाकवापीकूपप्रभृतिपवित्रतरप्रसिद्धतीर्थनिकरसमानीतैः । स्वयंभुरमणसमुद्रगंगादिनदीपद्मादिसरोवरसंभूतजलत्वेन संकल्पमानैः । समंत्रयंत्रार्चनविधिसमासादितात्यंतपवित्रभावैः । परमावगाढसम्यक्त्वैरिव निसर्गनिर्मलत्वनिवासैः । दयामयधर्मैरिव जगत्यत्यंततापापनोदप्रवीणैः । जिनवदनवनजविनिर्गतपरमागमैरिवात्यतशीतलैः । शब्दागमैरिव सकलजनजीवनैःकथंचित्पदांचितयुक्त्यागमैरिव युक्तिविशेषवर्धमानैः । चतुरतरकाव्यरसैरिव मनोहरतमैः । पीयूषरसैरिव नितांततृप्तिनिष्पादकैः । सौजन्यगुणैरिव सर्वलोकप्रियतमैः । जाड्यापनोदार्थं सुवृत्तसाकलयद्भिरिव रजतमहारजतेंद्रनीलकुंभसंभृतिसंभृतसुवृत्तैरंभोभिरमीभिः ॥

भरलेल्या कुंभास उचलावें व ' ओं सरोवरेति ' हें गद्य ह्मणावें. या पूर्ण कुंभामध्यें सरोवर, नदी, वापी, आड, गंगादि नद्या व स्वयंभूरमण समुद्र, यांचें निर्मळ पाणी भरलें आहे असा संकल्प करावा. हें पाणी जिनोपदेशाप्रमाणे अतिशीतल आहे. उत्तम काव्याप्रमाणे मनोहर आहे. अमृताप्रमाणे तृप्ति उत्पन्न करणारें आहे. दयेप्रमाणें लोकसंताप मिटविणारें आहे.

या पाण्यांनी भरलेल्या कुंभानी पुढें लिहिल्याप्रमाणें अभिषेक करावा.

मेरोर्मूर्धनि मूर्ध्नि यस्य पयसां धारां पयोवारिधेः ।
सौधर्मः प्रथमं जयेति परया भक्त्या समापातयत ॥
ईशानादिसुरेश्वरास्तदनु यं संस्नापयांचक्रिरे ।
तं देवं निजपंकपातनकृते संस्नापयामो जिनम् ॥ २ ॥ किंच ॥
यज्ज्ञानादिमहत्त्वानीर्जितमहत्त्वाकाशमेत्याभसा ।
व्याजात्तन्वभिषिंचतीह जिनमित्याविष्कृताशंककैः ॥
अच्छाच्छैरपि शीतलैः सुमधुरैस्तीर्थोपनीतैर्जलैः ॥
शात्यापादितवारिमूर्तिमनघं देवं जिनं स्नापये ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं व म ह मं तं पं व २ हं २ सं २ त २ पं २ झ्वीं २ क्ष्वीं २ द्रां २ द्रीं २ द्रावय २ नमोर्हते भगवते श्रीमते पवित्रतरजलेन जिनमभिषेचयामि स्वाहा । जलस्नपनम्

आहार्यस्फुटसौरभामलजलैः सासिद्धिकामोदिभिः ।

'मेरोरिति' वगैरे दोन श्लोक व त्यांचा मंत्र म्हणून पवित्र अशा पाण्याने जिनेश्वराचा मी अभिषेक करितो. मेरुमस्तकावर क्षीरसागराच्या पाण्यानीं इंद्राने जय जय असें म्हणून जिनाचा अभिषेक केला होता. मीही माझ्या पातकांचा नाश व्हावा म्हणून जिनाचा अभिषेक करितो. जिनेश्वरानें आपल्या विस्तीर्ण ज्ञानानें अकाशाला जिंकिलें म्हणून तें पाण्याच्या मिषानें जिनाचा अभिषेक करीत आहे. अशी शंका उत्पन्न करणाऱ्या शीतल स्वच्छ जलांनीं मी जिनाचा अभिषेक करितो.

'आहार्येति' हा श्लोक म्हणून अष्टद्रव्यांनीं मी जिनाची पूजा करितो.

श्रीखंडाक्षतपुष्पहव्यहिमरुग्दीपैः सुधूपैः फलैः ॥
अर्घ्यैर्घातिविघातजातपरमानंदावबोधास्पदं ।
त्रैलोक्यार्चितमर्चयामि चरणद्वंद्वं जिनेंद्रप्रभोः ॥ ४ ॥ अर्चना ॥
यो नैर्मल्यगुणादिभूषिततनुर्दीप्त्या जलेनोर्जसा ।
युक्तश्चानपवर्त्यकायुरनिश सक्तश्च मुक्तिश्रियाम् ॥
नार्थस्तस्य जगत्प्रभोः स्नपनतः किंत्वाप्तुमेतान्गुणा— ।
निंद्राद्यैरभिषिक्त एष भगवान्पायादपायाज्जिनः ॥ ५ ॥
शांतिं च कांतिं विजयं विभूतिं तुष्टिं च पुष्टिं सकलस्य जन्तोः ॥
दीर्घायुरारोग्यमभीष्टसिद्धिं कुर्याज्जिनस्नानजलप्रवाहः ॥ आशीर्वादः ॥ ६ ॥

ओं जिनेश्वरशासनानामिव सर्वप्रियतमानाम् पशूनामिव अविदितहृदयानामिव हृदयविदामापादितहृदयाल्हादानाम् । सज्जनानामिव सरसहृदयानाम् । विद्याविशेषाणामिव विशिष्टजनदर्शनो-

---

'यो इति' हा श्लोक म्हणून व 'शांतिमिति' हा श्लोक म्हणून हा जिनाच्या स्नानजलाचा प्रवाह तुम्हाला शांति, कांति, विजय ऐश्वर्य, संतोष, पुष्टि, दीर्घायुष्य व इच्छितसिद्धि हे पदार्थ देवोत श्रीजिनेश्वर निर्मलता, शरीरकांति, विपुल बल, यांनी युक्त आहेत अल्पमृत्युरहित आहेत. नहमीं मुक्तिलक्ष्मीमध्ये अत्यंत आसक्त आहेत. याकीरता त्यांना स्नान घालण्यानें त्यांचा कांहीं फायदा नाहीं परतु त्यांचे उपयुक्त गुण प्राप्त व्हावेत म्हणुन इंद्रांनीं त्यांचा अभिषेक केला होता. यास्तव हे जिनेश्वर आमचें अपायापासून रक्षण करोत.

'ओं जिनेति' हें गद्य व 'दीपेति' हा श्लोक म्हणून नारळाच्या पाण्यांनीं जिनेंद्राचा अभिषेक करावा.

प्रस्थापितचारुचंपकमालाशंकावहै: । बहिरंतर्मलविलयविहितविशुद्धिसंपन्नतासमानगुणकृतानुरागेण समालिंग्य सर्वार्थप्रकाशनविशिष्टगुणविमर्शनेन भगवत: पादे पतद्भिरिव कमनीयकलधौतद्रवै: ॥ सुवर्णकुंभेषु सुवर्णभावेनाविवेचनीयमाकर्णपूर्णस्वसद्भावमात्मसौरभ्याविशेषं निवेदयमानै: ॥ स्पर्शनमात्रेण रजतकुंभान् शातकुंभकुंभतापादनेन स्पर्शोपलप्रभावमात्मसात्कुर्वाणै: । सुस्वरसुकुमार्यवयोविज्ञानप्रजासर्गविषगदापहारसहजवीर्यसंस्कारानुरोधिवीर्यादिगुणाविशेषविभूपितैरमीभि: ।

अनलबलविधानै: कांतितेज:प्रधानै: ।
तडिदुपमितपिंगै: सौरभाकृष्टभृंगै: ।
बहुभिरपि नवीनै: सारहय्यंगवीनै: ॥
स्नपनविधिपरेंद्रं स्नापयामो जिनेंद्रम् ॥ ११ ॥ किंच ॥
सौरभ्यं वरमार्द्रता यदि सुवर्णस्येह संपद्यते ।
तन्नेन ह्युपमीयते घृतमिदं नान्येन केनापि च ॥
धीरैरित्यभिवर्णितेन महता हय्यंगवीनेन वै ॥
संसिच्ये बलकांतिपुष्टिसुखदं श्रेयस्करं श्रीजिनम् ॥ १२ ॥ घृतस्नपनम् ॥

प्रदीप्त करितें, कांति व तेज उत्पन्न करितें, विजेप्रमाणें पिंवळसर व आपल्या सुवासानें भुंग्यांना आकर्षित करितें. अशा उत्कृष्ट तुपानें मी जिनाचा अभिषेक करितो. सुगंधपणा व ओलपणा जर सोन्यामध्यें असता तर त्याची तुपाला उपमा दिली गेली असती; अशा रीतीनें धीर अर्थात् विद्वान लोक ज्याचें वर्णन करितात अशा तुपानें बल, कांति, पुष्टि, सुख देणारे व मोक्षप्रद जिनाचा मी अभिषेक करितो

आहार्यस्फुट० इत्यर्चना । यो नैर्मल्य० इति, शांतिं च कांतिं इति च आशीर्वादः ॥

ॐ शरत्समयसमुदितनिशाकरकरनिकरनितांतनिर्मलेन । दूरविलंबायमानायतततरशरदभ्रशुभ्रविभ्रमाविभ्राजितेन । गंगातरंगसंघट्टसंजातडिंडीरपिंडपांडुरेण । सुरशुंडालशुंडादंडविपुलधवलधारापातेन । अनन्यसामान्यस्वादानुविद्धविशदगुणाविजितामृतेश्वराविशदवस्तुविस्ताराच्छुरितकेनावच्छिन्नेन । तीर्थंकरपरमपुण्यवदसाधारणशुभार्थसार्थसंपादनसमर्थेन । जिनवदनवनजविनिर्गतदिव्यवाणीविलासतच्चदभिमतानेकविधपरिणामप्रवीणेन । चतुरकविप्रबंधवत्प्रसादमाधुर्यादिगुणप्रतिपादितसर्वजनचित्तचमत्कारेण । जिनाभिषवणविधिव्यापृतभव्यजनसद्यःपरिणतागण्यपुण्यसंसिद्धिकामधेनुप्रथमप्रस्रवप्रवाहसंशयप्रतिपादकेन । संकल्पातीतदानवरोपालिप्साकुतूहलकल्पद्रुमकल्पमानसुधासारशंकावहेन । निजाचिंत्यदानगुणनिर्जितचिंतामणिप्रहितप्राभृतोदारहारलताकारेण । प्रेक्षकजनापेक्षणीयपराक्षयमोक्षलक्ष्मीकटाक्षवीक्षणसदक्षेण । जिनस्नानोपयोगिताजातजगत्त्रयोदरपारिपूरितहारनीहारकुंदेंदुकुमुदाकाशसंकाशविशदयशोलाभातिशयसंतुष्टक्षीरोदजनोपायविकृतक्षीरपूरनिभेन क्षीरपूरेण ।

' आहार्येति ' हा श्लोक म्हणून पूजा करावी. ' यो नैर्मल्य० ' व ' शांतिं च कांतिं चेति ' हा श्लोक म्हणून आशीर्वाद द्यावा.

' ॐ शरदिति ' हें गद्य ' व यज्जन्मेति ' आकृष्टेति ' हे दोन श्लोक म्हणून दुधानें श्रीजिनाभिषेक करावा. हें दूध शरत्काळीं उगवलेल्या चंद्राच्या किरणसमूहाप्रमाणें अतिनिर्मल आहे. गंगेच्या लाटांचें परस्पर संघर्षण झालें असतां जसा फेंस उत्पन्न होतो त्याप्रमाणें हें दूध भासतें. चतुर कवीची वाणी जशी प्रसन्न व

यज्जन्मस्नानदुग्धप्लवभरकलितो राजते स्मादिराजः ॥
क्षीरोदेनोपगूढो दृढमिव बहुशोऽदृष्टपूर्वोद्य दृष्टः ॥
सौधर्मैशानमध्यः स्वमपि धुरधुरायोगवद्यो बभासे ॥
तं देवं स्नातकाख्यं त्रिदशपरिवृढैः स्नातकं स्नापयामि ॥
किंच आकृष्टैवममर्त्यकैरसदृशं देवस्य सेवाकृते ।
मत्वेति स्वयमेत्य तं स्नपयति क्षीराबुराशिर्ध्रुवम् ॥
इत्युद्भावितशंकनैर्बहुशुभैः क्षीरैर्जिनं स्नापये ॥
क्षीराभासतनुं सुमेरुशिखरे क्षीराभिषेकाप्तये ॥ १४ ॥

क्षीरस्नपनम् ॥ आहार्यस्फुट० इत्यर्चना । यो नैर्मल्य इति । शांतिं च कांतिं इति च आशीर्वादः ॥

ॐ निजसमृद्धिनिरवकाशीकृतजिनांतरवकाशबहिश्चलदविरलशुक्ललेश्याविसराविलासेन ।

मधुर असते त्या प्रमाणे हे दूध निर्मल व मधुर आहे. मुक्तिलक्ष्मीच्या कटाक्षावलोकनाप्रमाणे सुंदर आहे. या दुधाच्या अभिषेकानें, मेरुपर्वत जणु काय जिनाच्या जन्मस्नानसमयीं क्षीरसमुद्रानें जणु काय आलिंगिला आहे असा इंद्राकडून पाहिला गेला होता यास्तव मीही केवलज्ञानसंपन्न असा श्रीजिनेश्वरास दुधानें अभिषेक घालतो. हें दूध नव्हे तर स्वतः क्षीरसमुद्रच प्रभूला स्नान घालीत आहे. यास्तव दुधाप्रमाणें श्वेत रक्त ज्याचें आहे अशा जिनाला मी अभिषेक घालतो यानंतर पूजन व आशीर्वाद हा विधि करावा.

'ॐ निजेति' हे गद्य व 'गुरुमपीति' लेश्येति' हे दोन श्लोक म्हणून श्रीजिनाचा दह्यानें अभिषेक

निरवधिप्रवर्द्धमानशुद्धशुक्लध्यानबंधुरेण जिनपतिप्रसादासादितसुरासुरमुख्यमूर्धचूडामणिभावोपलंभसंतुष्टतदंकमालिप्रधानपरतदीयविशदयशोराशिसंकाशेन । हस्तद्वयोद्धृतगलितामरनिजरूपनिराकृतानिर्जराहितसुमनोवर्षशोभातिशयेन । रागद्वेषमोहाक्रांतसर्वथैकांतवादिवाणीस्खलितशतविलोकाविर्भूतसर्वज्ञवीतरागस्याद्वादिजिनोपादिष्टशिष्टवाणीस्फुटाट्टहासलक्ष्मजुष्टेन । नितांतघनीभूतहिमखंडपांडुरेण । रजतमहीधरशिलातलकाठिनेन । स्फुटस्फटिकशिलाभ्यंतरैकांतनिर्मलेन । चंद्रकरचंद्रकांतोपलमेदुरेण । द्रप्स्यदधिविषयसोत्प्रासहासेनेव । वलक्षगुवलक्षरूपेणोपलक्षितेन । सकललौकिकमंगलमुख्यतावलेपनेनेव प्रभूतस्तब्धभावेन । स्वकीयबहुलसौरभप्रसरपराजितपरिपक्वदधित्थेन दध्ना ।

गुरुमपि गुरुणाग्र्यं मंगलं मंगलेन ।
शुचिमपि शुचिनोच्चैः शीतलं शीतलेन ॥
हितमखिलहितेनात्यंतरुच्येन रुच्यम् ।
जिनपमवृजिनेन स्नातकं स्नापयामि ॥ १५ ॥ किं च ॥

करावा. रागद्वेषाने व्याप्त अशा एकांतवाद्यांच्या वचनामध्यें शेकडो दोष आहेत हें पाहून उत्पन्न झालेली जी सर्वज्ञाची वाणी तिचा हा अट्टहास आहे कीं काय असें हें दही दिसतें हे दही चांदीच्या पर्वताच्या शिलेप्रमाणें दाट असें आहे. दही हें लोकामध्यें मंगलपदार्थ मानलें जातें. जिनेश्वर लोकगुरु आहेत व हें दही गुरु अर्थात शक्तिवर्धक आहे. जिनेश्वर मंगल-पापविनाशक आहेत व दही लोकाकडून मंगल वस्तु मानले आहे. जिन शुचि-कर्ममलरहित आहेत. दही स्वच्छ आहे जिनपति शीतल-क्रोधादिकषायरहित

लेश्या किं बहिरुद्गता जिनपतेः शुक्ला गमाजृंभणा—
दंतर्मातुमशक्तितः किमथवा ध्यानं नु शुक्लाह्वयम् ॥
किंवा केवलनामधीः किमथवा तीर्थंकरं पुण्यमि—
त्याशकेन शशांकदीधितिरुचा दध्ना जिनं स्नापये ॥ दधिस्नपनम् ॥

आहार्यस्फुटमित्यर्चना । यो नैर्मल्यमिति, शांतिं च कांतिं चेति चाशीर्वादः ।

कर्कोलैलामलयजहिमग्रथिपर्णागरुश्री—
जातीपत्रिप्रभृतिसुरभिद्रव्यसंसिद्धचूर्णैः ॥
स्वर्मोक्षश्रीविषयविलसद्द्रव्यचूर्णैरमीभि—

शांत आहेत. दही थंड आहे. जिनेश्वर हित-लोकहित करणारे आहेत व दही हित-आरोग्यप्रद आहे. याम्तव अशा दह्यानें निष्पाप अशा जिनाचा मी अभिषेक करितो. जिनेश्वराची शुक्ल लेश्या शरीरामध्यें मावण्यास असमर्थ झाल्यामुळें जणु बाहेर आली आहे काय ? अथवा जिनेश्वराचें हें शुक्लध्यान आहे काय ? किंवा हें जिनाचें केवलज्ञान अथवा तीर्थंकरनामकर्म आहे काय अशी शंका उत्पन्न करणाऱ्या चंद्राप्रमाणें निर्मल अशा दह्यानें मी जिनाचा अभिषेक करितो.

'आहार्यस्फुट' हा श्लोक म्हणुन पूजा करावी. 'यो नैर्मल्येति' व 'शांतिं च कांतिं चेति' हे श्लोक म्हणून आशीर्वाद द्यावा

'कर्कोलेति' हा श्लोक व 'ॐ कर्कोलैलेति' हा मंत्र म्हणून कंकोळ, वेलदोडा, चंदन, कापूर, गठाना, अगुरु, जायपत्री वगैरे सुगंधीचूर्णांनीं ज्यानें पापकर्माचें चूर्ण केलें आहे अशा जिनाचा दही, दूध, तूप यांनीं अभिषेक केला असतां जो चिकटपणा निघून जाता यावून त्याच्या अंगाला उटी लावावी.

दैवस्यामुष्य चूर्णीकृतदुरघगिरेरंगमुद्धूलयामः ॥ १७ ॥

ओं कर्कोलैलालवंगप्रियंग्वादिसुगंधिद्रव्यश्लक्ष्णपिष्टशुष्कचूर्णैर्जिनप्रतिमालग्नघृतक्षीरदधिप्रवहणलेपापनोदं विदधामि । मम भगवंतोऽर्हंतः संततानुबद्धदुरितोपलेपनं अपनुदंतु स्वाहा ॥

ओं ह्रीं सुगंधचूर्णेन जिनागमुद्वर्तयामि स्वाहा । सुगंधचूर्णोद्वर्तनम् ॥

कमलसदकपिष्टैः पुण्यरेणूत्कराभैः । मलयजरससांद्रैरिंदुधूलीविमिश्रैः ॥
जिनतनुमुपलिप्योद्वर्तयामः समंतादखिलमसितुकामा स्नानजस्नेहलेपम् ॥

ओं कर्पूरद्रव्यचंदनद्रव्यसंमिश्रजलार्द्रशालेय० ।

ओं ह्रीं पवित्रतरसुगंधशालिपिष्टेन जिनांगमुद्वर्तयामि स्वाहा । शालिपिष्टोद्वर्तनम् ॥१८॥

चूतन्यग्रोधबोधिद्रुमखदिरवरोदुंबरप्लक्षजंबू–
मुख्यानां सद्द्रुमाणां त्वगुपहितजलैः साधुसिद्धैः कषायैः ॥
सर्वैस्त्यक्तं कषायैर्निरवधिपरमस्वास्थ्यमाप्तं महात्मम् ।
संसारापारघोरज्वरशमनकृते स्नापयामो जिनेंद्रम् ॥ १९ ॥

'कमलेति' हा श्लोक व 'कर्पूरेति' हा मंत्र म्हणून कापूर, चंदन वगैरे सुगंधी पदार्थाचें चूर्ण ज्यांत मिसळलें आहे अशा तांदळाच्या पिठानें जिनाच्या अंगाला लेप करावा.

'चूतेति' हा श्लोक व ओं प्लक्षेति' हा मंत्र म्हणून आंबा, वड, पिंपळ, खैर, उंबर, पिंपरी, जांभूळ वगैरे झाडांच्या सालीच्या बारीक चूर्णांनीं जल भरलेल्या कलशांनीं कषायरहित, सुखपूर्ण, अशा जिनेश्वरास आम्ही आमचा संसारज्वर नाहींसा व्हावा म्हणून अभिषेक करितों.

नन्यसाधारणमहत्त्वमहोन्नतिमहालक्ष्मीसमालक्षितेन । शिष्टजनसमुदयसमीहितसंपादनसमुत्पन्नाशिष्ट-प्रतिपालनेन । दुःसहदुरितव्रातविध्वंसनरूपदुष्टानिग्रहानिर्गलेन । चतुर्भद्रोपायशक्तिरत्नत्रयसाधन-भावसमासादितसकलविबुधजनपूजनेन । माणिकनकादिसमस्तसारवस्तुविशेषानिवासेन । जिनमहामहसा-धनप्रधानभावकृतार्थीकृतनिजजीवनेन । समलंकृताखिलसुवृत्तकलशसभामध्यमध्यासीनेन । सक-लकलशराजश्रियातिशुंभतानेन मध्यकुंभेन ।

सकलभुवननाथं तं जिनेंद्रं सुरेंद्रैरभिषवविधिमाप्तं स्नातकं स्नापयामः ॥
यदभिषवणवारां बिंदुरेकोऽपि नृणां प्रभवति हि विधातुं भुक्तिसन्मुक्तिलक्ष्मीः ॥

ओं ह्रीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं वं मं हं सं तं पं वं २ मं २ हं २ स २ तं २ पं २ झं २ झ्वीं २ क्ष्वीं २ द्रां २ द्रीं २ द्रावय २ नमोऽर्हते भगवते श्रीमते । ओं ह्रीं क्रों मम पापं खंड २ दह २ हन २ पच २ पाचय २ हं झं झ्वीं क्ष्वीं ह सः झं वं ह्वः पः हः क्षां क्षीं क्षूं क्षें क्षैं क्षों क्षौं क्षं क्षः क्ष्मीं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रें ह्रैं ह्रों ह्रौं ह्रं ह्रः ह्रीं द्रां द्रीं द्रावय २ नमोऽर्हते भगवते श्रीमते ठठ मम

आशिर्वाद द्यावा. 'ॐ निजागेति' हें गद्य म्हणून मध्य कुंभानें अभिषेक करावा या मध्य कुंभांत शुंगे ज्याच्या सभोंवती चोंवारत आहेत असे सुगंधी पदार्थ टाकलले असतात या कुंभाच्या सभोंवती माळा वगैरे मंगलपदार्थ अडकावलेले असतात म्हणून हा मनोहर दिसतो. हा मध्यभागीं असल्यामुळे याला कलशराज म्हणतात

'सकलेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून बृहच्छांतिमंत्राने जिनेशाचा गंधोदकाभिषेक करावा. जिनाभिषेकाच्या पाण्याचा एक थेंब देखिल मनुष्यांना नाना प्रकारचे भोग देण्यास व मुक्तिपद देण्यास समर्थ आहे.

श्रीरस्तु सिद्धिरस्तु पुष्टिरस्तु. शांतिरस्तु । कल्याणमस्तु । स्वाहा । बृहच्छांतिमंत्रेण गंधोदकाभिषेकं कुर्यात् ॥ २३ ॥ आहार्यस्फुट इत्यर्चना । यो नैर्मल्य इति शांतिं च कांतिमिति च आशीर्वादः ॥

घातिव्रातविघातजातविपुलश्रीकेवलज्योतिषो ।
देवस्यास्य पवित्रगात्रकलनात्पूतं हितं मंगलम् ॥
कुर्याद्भव्यभवार्तिदावशमनं स्वर्मोक्षलक्ष्मीफल—
प्रोद्यद्धर्मलताभिवर्धनमिदं सद्गंधगंधोदकम् ॥

आशीर्वादः ॥ २४ ॥

यस्योदारदयस्य जन्म हरतो जन्माभिषेकोत्सवम् ॥
चारौ मेरुमहीधरस्य शिखरे दुग्धैस्तु दुग्धोदधेः ।

'आहार्य' हा श्लोक ह्मणून पूजा करावी. 'यो नैर्मल्यमिति' 'शांतिं चेति' हे श्लोक ह्मणून आशिर्वाद द्यावा.

'घातीति' हा श्लोक ह्मणून हें गंधोदक केवलज्ञानसंपन्न अशा श्रीजिनाच्या अंगस्पर्शानें पवित्र, हितकर व मंगल असें झालें आहे. हे भव्यांचें संसारदुःख नाहींसें करो. हें गंधोदक धर्मरूपी लतेला वाढऊन स्वर्ग व मोक्ष हीं दोन फळें उत्पन्न करणारें आहे. असा आशिर्वाद द्यावा.

'यस्येति' हा श्लोक म्हणून ज्याचा मेरुपर्वतावर इंद्रांनीं अभिषेक केला त्या श्रीजिनाचें पादपद्म मी अकरा प्रकारानें पूजिता अशी प्रतिज्ञा करून पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

चक्रे शक्रगणो महागुणनिधेः श्रीपादपद्मद्वयम् ॥
तस्यैकादशधा महेन महतामाराध्यमाराधये ॥ २५ ॥ पुष्पांजलिः ।

यत्रागाधविशाल• इत्येकादशधा महामहः ॥

अष्टाधिकाशीतिसुरावृतानां इष्टार्थदानां नवदेवतानाम् ॥
आराधनं चात्र महामहांगं श्रीपीठयंत्रे विधिना विधास्ये ॥ पुष्पांजलिः ॥
विहारकाले जगदीश्वराणामित्यादि वायुमेघाग्निनागानभ्यर्चयेत् ॥

कर्णिकाभ्यंतरे ॥

घातिप्रक्षयजाक्षयोर्जितमहाधीसौख्यदृक्शक्तयः ।
कल्याणानि महान्ति पंच परमश्रीप्रातिहार्याष्टकम् ॥
प्राप्ता ये भुवनस्तुतैरतिशयैर्युक्ताश्चतुस्त्रिंशता ।
तानर्हाम्यहमर्हतस्त्रिजगतीसाम्राज्यलक्ष्मीपतीन् ॥

ओं ऱ्हां नितांतशुद्धबुद्धस्वभावनिजात्मनिखिलप्रदेशानादिघटितनिराघाटघातिघोराटवीसाटोप-

---

'अष्टेति' हा श्लोक म्हणून अठ्यांयशी देवतांनी वेढलेल्या व इष्टप्राप्ति करून देणाऱ्या अशा नवदेवतांचें मी श्रीपीठयंत्रामध्यें विधीनें आराधन करितो अशी प्रतिज्ञा करावी व पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

'विहारेति' हा श्लोक म्हणून वायुकुमार, मेघकुमार, अग्निकुमार, व नागकुमार यांची पूजा करावी.

'घातीति' हा श्लोक म्हणून व 'ॐ ऱ्हां नितांतेति' हा मंत्र म्हणून कर्णिकेच्या मध्यभागीं वर्तमान भूत व भविष्यत्कालीन जिनेश्वराची अष्टद्रव्यांनीं पूजा करावी.

शिखापटलदावानलायमानद्वितीयशुक्लध्याननिःपातितारिहननरजोरहस्यहननसंजातजगत्त्रयाविधेय-महार्हणानिवासोद्भूताचिंत्यार्हंत्यपदमधिष्ठितानाम् । सर्वतो विजृंभमाणसाकारानिराकारकेवलज्ञानदर्शनयुगपत्प्रवृत्तिव्यवस्थितप्रमाणप्रतिपन्नसर्वज्ञत्वानाम् । शक्तिव्यक्तिविभागावस्थितसमस्तवस्तुविविधाकारकिर्मीरितसकलसंसारिमुक्तात्मस्वरूपसंकरव्यतिकरव्यपेतसाक्षात्करणशक्तिरूपपरमाश्चर्याणाम् । व्याबाधव्यपेताचिंत्यसारमानोपमानातीतानित्यनिजात्मजातानंदमंदिराणाम् ॥ त्रिभुवनैकाधिपतित्वव्यंजकविशिष्टाष्टमहाप्रातिहार्यादिबहिरंगमहालक्ष्मीसमालक्षितानाम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्भव्यानां भगवदर्हत्परमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा । स्वच्छैस्तीर्थै॰ श्रीमज्जिनेंद्रान्यजे ॥ १ ॥

पूर्वदलाभ्यंतरे ।

ओं बाह्याभ्यंतरहेतुजातसुदृशः पूर्वश्रुतैरादिमा—

च्छुक्लध्यानयुगाद्विजित्य दुरितं लब्ध्वा सयोगिश्रियम् ॥

प्राप्यायोगिपदं परेण सकलं निर्जित्य कर्मोत्करम् ॥

'स्वच्छैस्तीर्थैति' हा श्लोक म्हणून श्रीजिनेश्वरांस अर्घ्य द्यावा. ज्यांना घातिकर्माचा नाश झाल्यामुळें केवलज्ञान, दर्शन अनंतसुख व वीर्य हे चार गुण प्राप्त झाले आहेत, पांच कल्याणिकें व आठ प्रातिहार्यांनीं जे युक्त आहेत ज्यांना चौतीस अतिशय प्राप्त झाले आहेत त्या त्रैलोक्याच्या साम्राज्यलक्ष्मीचे पती असलेल्या श्रीजिनेश्वरास मी भक्तीनें पूजितो.

पूर्व दलाच्या मध्यें 'ॐ बाह्येति' हा श्लोक म्हणून सिद्ध परमेष्टींचें पूजन करावें बाह्य व अभ्यंतर कारणांनी ज्यांना सम्यग्दर्शन प्राप्त झालें, ज्यानी १४ पूर्वांच्या ज्ञानानें पहिल्या दोन शुक्ल ध्यानाची प्राप्ति

शुक्लध्यानयुगेन सिद्धगुणान्सिद्धान्समाराधये ॥

ओं ऱ्हीं निरवशेषावरणविश्लेषाविष्कृतचरमानंतानंतनिर्भासजाज्वलत्त्रिकालविषयलोकालोकवर्तिसर्वद्रव्यपर्यायक्रमकरणव्यवधानातिक्रमसाक्षात्करणदक्षाक्षूणकेवलाख्यपरंज्योतिःप्रमुखस्वाभाविकानंतगुणविशेषविभूषितानाम् । अशेषभोग्यद्रव्यद्रव्यकर्मनिरपेक्षस्वात्मोपादानमात्रसंजातातिशयसकलात्मप्रदेशनित्यव्यापकस्य सर्वदा सर्वबाधावृद्धिक्षयप्रतीक्षदुःखोदयमानोपमानपरित्यक्तस्य । सकलचाक्रिकुरुभवार्यफणींद्रसुरेंद्राहमिंद्रात्रिकालसंभवसुखानंतगुणितक्षणपर्यायस्य । सम्यक्सकलशास्त्रविदृष्टांतसाधितसंसारनाटकावलोकनसंभावितसर्वकालशाश्वतपरमोत्कृष्टसुखस्यैकानिवासानाम् । नैगमनयातिरूढतपोनयसंयमचारित्रज्ञानदर्शनाभिद्धप्रसिद्धव्यवहाराणाम् । सकललोकैकमंगलोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्भव्यानाम् । भगवत्सिद्धपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा । स्वच्छैस्तीर्थैः श्रीसिद्धनाथान् यजे ॥ २ ॥

करून घातिकर्मांचा नाश केला त्यामुळें ज्यांना १३ वें गुणस्थान प्राप्त आलें. बाकीच्या दोन शुक्लध्यानानें बाकीच्या कर्मांचा नाश करून आठ सिद्धगुणांची प्राप्ति करून घेतली त्या सिद्ध परमेष्ठींची आराधना मी करितो.

'ओं ऱ्हीं निरवशपति' हें गद्य म्हणून सिद्धपरमेष्ठीची अष्टविध द्रव्यांनीं पूजा करावी. संपूर्ण ज्ञानावरणीय व दर्शनावरणीय कर्मांचा नाश झाल्यामुळे अनंतज्ञान व दर्शन प्राप्त होतें. त्यामुळें सिद्धपरमेष्ठि सर्व त्रैलोक्यांतील द्रव्यें व त्यांचे पर्याय यांना एकदम इंद्रियांचें साहाय्य न घेतां जाणतात व पाहतात तसेंच त्यांना अनंतगुणांची प्राप्ति होतें. त्यांचे आत्मप्रदेश पूर्ण रीतीनें कर्मरहित झालेले असतात. त्यांना कोणतीही बाधा नसते. त्यांना वृद्धि, क्षय, व दुःख वगैरे विकार नसतात. चक्रवर्ति, देवकुरुभोगभूमींतील आर्य, धरणेंद्र, इंद्र, अहमिंद्र यांना जें सुख होतें त्याच्या अनंतपटीनें अधिक असें सुख सिद्धांना प्रतिक्षणीं होत असतें. या प्रमाणें संक्षेपानें

दक्षिणदलाभ्यंतरे ॥

कुमततिमिरसूर्यान्सारगांभीर्यधैर्यान् ॥
परहितनिजकार्यान्पचभेदोढचर्यान् ॥
विनयनाविधिवीर्यान् पूजयामो धृतार्यान् ॥
मुनिजनपरिवार्यान् श्रीमदाचार्यवर्यान् ॥

ओं ऱ्हूं निजनिरतिशयतपश्चरणप्रभावोपलब्धबुद्धिऋद्धिप्रकृष्टश्रुतज्ञानावरणवीर्यांतरायक्ष—योपशमद्वाराविर्भूतसकलश्रुतज्ञानस्वपरपक्षदक्षमलक्षणगुणांतरादानोपस्कारदूरापास्तसमस्तविनेयसंशय - विपर्ययावसानव्यवसानदुस्तरतमःस्तोमानाम् ॥ संयतजनमनश्चमत्कारकरणप्रवीणाचारवत्वाद्यष्टकाचेलक्यादिदशकतपोद्विषट्कावश्यकषट्कलक्षणानन्यसाधारणषट्त्रिंशद्गुणरत्नरत्नाकराणाम् ॥ शुद्धचिदात्मस्वरूपनिजात्मनिर्विकल्पसमाधिजानितसारसुखास्वादनलंपटानामपि परहितापादनैकतानमानसानाम् । निःश्रेयसामोघनिबंधनज्ञानदर्शनचारित्रतपोवीर्याचारानंतचतुष्टयलाभाय स्वयमाचरता-

---

सिद्धांचें स्वरूप समजावें. दक्षिणदलामध्यें आचार्य परमेष्ठिची पूजा करावी.

‘ कुमतेति ’ हा श्लोक म्हणून आचार्यपरमेष्ठिची अष्टद्रव्यांनीं पूजा करावी. हे आचार्यपरमेष्ठी कुमतिरूपी अंधारास सूर्यासारखे आहेत. दुसऱ्यावर उपकार करणें हें यांचें कर्तव्यकर्म आहे दर्शन, ज्ञान, तप, वीर्य व चारित्र या पांच आचारामध्यें हे तत्पर असतात. हे शिष्यांना शिक्षण देतात अशा या आचार्यवर्यांची ‘ ओं ऱ्हूं निजेति ’ हें गद्य म्हणून अष्टद्रव्यांनीं पूजा करावी.

‘ ओं ऱ्हूं निजेति ’ हें गद्य म्हणून आठद्रव्यांनीं श्रीआचार्य परमेष्टिंची पूजा करावी हे आचार्य परमेष्टि

मपि परानाचारयताम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्भव्यानां भगवदाचार्यपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ।

स्वच्छैस्तीर्थ० पूजये धर्मसूरीन् ॥ ३ ॥

पश्चिमदलाभ्यंतरे ।

दुःखावर्तसहस्रदुस्तरमहासंसारघोरांबुधि–
क्षिप्रप्रोत्तरणार्थिसार्थजिनवाक्यामोघपोतप्रदान् ॥
नित्यानंदनिवासनिश्चलचिदात्मात्मानिशाभ्यासतः ॥
सोभ्यासीभवदक्षयामृतपदान् श्रीपाठकार्यान्यजे ॥ ४ ॥

ओं ह्रीं अनादिविद्याविलासदुस्तरतमःपटलपटावगुंठितजगदूर्जितज्योतीरूपजगदेकसाराचाराद्यंगसामायिकाद्युपागसंगनासंतानप्रवृत्तप्रमाणभूतभूतदयैकतानादि प्रपंचप्रवचनपारावारपारंगतानाम् । अक्षयात्यक्षमोक्षसुखैकसाधकतमांतरंगतपःसनाथीकृतपराकाष्ठाधिष्ठितानेकविधबहिरंगतपस्तप्यमानानाम् । दृष्टेष्टाविरोधादिदोषास्पृष्टप्रसादमाधुर्यादिगुणाश्लिष्टाविशिष्टातितुष्टिप्रदसूक्तिसुनयप्रमाणात्मकयु-

---

स्वतः पाच प्रकारच्या आचारांचें पालन करून शिष्याकडूनही यांचें पालन करवितात. हे मंगल, लोकोत्तम व शरण आहेत. १७० कर्मभूमीमध्यें झालेले, असलेले व होणारे सर्व आचार्यपरमेष्ठि मजकडून अष्टद्रव्यांनी पूजिले जातात.

पश्चिमदलामध्यें 'दुःखावर्तेति' हा श्लोक व ओं ह्रीं अनादीनि' हें गद्य म्हणून उपाध्याय परमेष्ठींचें पूजन अष्टद्रव्यांनीं करावें. हा संसारसमुद्र हजारो दुःखरूपी भोवऱ्यांनी भरलेला आहे. यामध्यें जिनोपदेश

क्तियुक्ताक्षेपणीप्रभृतिचतुर्विधधर्मोपदेशामृतवृष्टिसंतर्पितभव्यसस्यानाम् । शुद्धोपयोगानुविद्धध्यानाधीनशुद्धबुद्धस्वभावानुभूतिसमुद्भूतशुद्धसुखाब्धिविवक्षूणामपि मुमुक्षुजनमोक्षमार्गोपदेशकरणबद्धकक्षाणाम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्भव्यानां भगवदुपाध्यायपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० श्रीपाठकेन्द्रान्यजे ।

उत्तरदिग्दले च ।

त्यक्त्वा संगमशेषमक्षयपदोत्कंठास्तपो दुष्करम् ।
कुर्वन्तः प्रतिसंहृतेन्द्रियमरुत्स्वान्ताः स्फुरच्चेतनाः ॥
ध्यानं धर्म्यमथापि शुक्लमपि ये कुर्वन्ति सर्वर्द्धयः ॥
सर्वाच्यानिह सर्वसंयमगुणांस्तान्सर्वसाधून्यजे ॥

ओं ऱ्हः सर्वज्ञवीतरागप्रकाशितानादिप्रवचनहृदयान्तस्तत्त्वैकलोलीभावनिर्वर्तितनिर्विकल्पशुद्धस्वात्मसंवेदनरूपसमिद्धध्यानैकतानमानसानाम् । इतरयातिदुरासदातिविस्मयकराचिंत्यप्रभावसप्तर्द्धि-

रूपी नावेला वल्हविणारे उपाध्याय परमेष्टि नावाडी आहेत ते भव्यजनांना या संसारसमुद्रांतून पार करितात. नेहमी आनंदाचा साठा असा जो आत्मा त्याचें हे परमेष्टी निश्चल ध्यान करितात व या ध्यानाभ्यासामुळे त्यांना अक्षयपदाची (मोक्षाची) प्राप्ति होते. यास्तव अशा उपाध्यायपरमेष्टिची मी अष्टद्रव्यांनीं पूजा करितो. हाच अभिप्राय गद्यामध्येंही सांगितला आहे.

उत्तर दिशेच्या दलामध्यें साधु परमेष्टींची पूजा करावी. संपूर्ण परिग्रहांचा त्याग करून मोक्षासाठीं जे दुष्कर तपश्चरण करितात. जे आपली इंद्रियें व मन यांना वश करून धर्मध्यान अथवा शुक्लध्यान करितात.

समुत्पादनपवित्रतरचारित्राणाम् । परमोत्तमधर्मध्यानप्रथमशुक्लध्यानान्यतरशुद्धध्यानसामर्थ्यसंपद्यमानागण्यपुण्यास्रवसहचरसकलपापकर्मसंवरनिर्जराप्रबंधानाम् ॥ निजांत:प्रतिफलितसमस्तवस्तुविस्तारविपुलकेवलज्ञानोदयोपघातघातिसंघातघातनसमर्थसहजचैतन्यशक्तिव्यंजकात्मदेहादिभेदज्ञानसंतातिप्रवृत्तिप्रवृद्धध्यानोद्दीपितनिजानंदरसास्वादक्षणावधीरितमोक्षाभिलाषाणाम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभुतभवद्भव्यानां भगवत्साधुपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥

स्वच्छैस्तीर्थै० ॥ श्रीसर्वसाधून्यजे ॥ ५ ॥

आग्नेयदलाभ्यंतरे च ।

संसारेग्रमहाटवीस्फुटमरुत्संवृद्धदावानलं ।
संपूर्णमरवृत्तधीरुचिमयं लोकत्रयीदुर्लभम् ॥
लभ्यं नूनमयोगिकेवलगुणस्थानातिमैकक्षणे ॥
साक्षान्मोक्षनिबंधनं निरुपमं धर्मं समभ्यर्चये ॥

ओं दर्शनमोहज्ञानावरणवीर्यांतरायचारित्रमोहप्रभुत्प्रतिबंधोपशमादिसंजातोपशमादिस्वरूपप्रादेशसम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रभेदरूपस्य। तद्भेदभावनाविशेषप्रबंधप्रादुर्भावितप्रादेशिकाभेदरूपसामिद्धधर्म्यशुक्ल

अनेक ऋद्धि ज्यांना प्राप्त होतात अशा पूज्य साधूंची मी आठद्रव्यानीं पूजा करितो.

अग्नेय दलामध्यें जैन धर्माची पूजा करवीं. त्यावेळीं ‘ संसारेति ’श्लोक मंत्र व ओं दर्शनेति’ हे श्लोक म्हणावें. हा धर्म संसाररूपी जंगलाला अग्निसारखा आहे. हा धर्म क्षायिक सम्यग्दर्शन, ज्ञान, चारित्र यांनीं पूर्ण आहे.

ध्यानबलेन तदभेदरूपमात्मप्रदेशव्यापकं विधाय कृतकृत्यतया निवृत्तव्यापारस्य । निरवशेषकर्मसंघातनिर्मूलक्षपणादुष्करकर्मकर्मठस्य । समस्तपुरुषार्थपराकाष्ठाधिष्ठितनिःश्रेयसाभ्युदयपरंपरानिबंधनस्य । मंगललोकोत्तमशरणभूतस्य केवलिप्रज्ञप्तधर्मस्याष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ।

स्वच्छैस्तीर्थै० ॥ श्रीजैनधर्मं यजे ॥ ६ ॥

नैऋत्यादिग्दलाभ्यंतरे च ।

अपौरुषेयानखिलानदोषानशेषविद्भिर्विहितप्रकाशान् ॥
प्रकाशितार्थान्प्रयजे प्रमाणं प्रवेदयद्द्वादशदिव्यवेदान् ॥

ओं निखिलजगदेकसारनिरतिशयपरमगंभीराणाम् अमोघस्यात्कारलांछितत्वेन पराप्रधृष्याणामपि परप्रधर्षकाणाम् । स्थानत्रयाविसंवादित्वेन प्रमाणभूतानामखिलबाधाजाललंघनजंघालानाम् । अनादिपरंपरायातत्वेन अपौरुषेयाणाम् । मंगलपूर्ववस्तुप्रभृतिभेदभेदोपलक्षितानाम् । प्रमाणनयनिक्षेपनिर्देशादिमदसदादिजीवस्थानगुणस्थानमार्गणास्थानाधिगमोपायप्रज्ञापितषड्द्रव्यपंचास्तिकायसप्ततत्वनवपदार्थानाम् । सकलवर्णाश्रमाचारव्यवहारप्रायश्चित्तादिविधिप्रतिपादकानामप—

त्रैलोक्यामध्यें दुर्लभ आहे. या धर्माची पूर्णता अयोगिकेवलि नांवाच्या चौदाव्या गुणस्थानामध्यें होते. हा धर्म मोक्षकारण आहे, अनुपम आहे. याची मी अष्टद्रव्यानें पूजा करितो.

नैऋत्यादिशेंतील दलामध्यें ' अपौरुषेयेति ' हा श्लोक म्हणून श्रीजिनशास्त्राची पूजा करावी. जैनशास्त्र हें निर्दोष आहे, सर्वज्ञ भगवंताकडून तें प्रगट केलें आहे व अनादि कालापासून तें असल्यामुळें अपौरुषेय व जेव्हां जेव्हां त्याचा लोप होतो तेव्हां त्याची जिनेश्वर पुनरुत्पत्ति करितात म्हणून तें पौरुषेय आहे. जिनेश्वरा-

रस्परव्याहतवाक्यार्थानाम् । नित्यमहादिविविधयज्ञकर्मनिवेदकानाम् । अखिलभूतदयैकतानानामभ्युदयफलावसानानाम् । ब्रह्मलोकाविच्छिन्नसंप्रदायानाम् । इहपरापरपरमेष्ठिसंतानप्रकाशितानाम् । अतिविततमिथ्यांधकारावृतलोकैकज्योतीरूपाणाम् । राजर्षिदेवर्षिपरमर्षिब्रह्मर्षिभिर्वाचनाप्रच्छनादीभिरुपासितानाम् । भूतं भवंतं भविष्यंतं सूक्ष्मं व्यवहितं विप्रकृष्टमेवंजातीयकमर्थमशेषमावेदयतामन्वर्थवेदव्यपदेशानाम् । आचारसूत्रकृतस्थानसमवायव्याख्याप्रज्ञप्तिज्ञातृकथोपासकाध्ययनांतकृद्दशौपपादिकदशप्रश्नव्याकरणविपाकसूत्रदृष्टिवादाख्यद्वादशानाम् । मंगललोकोत्तमशरणभूतानामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥

स्वच्छैस्तीर्थै• ॥ श्रीजैनवाक्यं यजे ॥ ७ ॥

वायव्यादिग्दले ।

कोट्योर्हत्प्रतिमाशतानि नवती पंचोत्तरा विंशतिः ॥
पंचाशक्त्रियुता जगत्सु गुणिता लक्षा सहस्राणि तु ॥
सप्ताग्रापि च विंशतिर्नवशतीच्यूनं शतार्धं मता—

नीं सांगितलेल्या आचारांग, सूत्रकृतांग, स्थानाग वगैरे द्वादशांगांचें वर्णन यामध्यें आहे वायव्य दिशेंतील दलामध्यें '–कोट्योर्हदिति ' हा श्लोक म्हणून अकृत्रिम जिनप्रतिमांची पूजा करावी. या अकृत्रिम प्रतिमामध्यें अर्हतांची स्थापना केली आहे बत्तीस यक्षांची जोडी आपल्या हातांत चामर धारण करून वारीत आहेत अशा प्रतिमांनीं या प्रतिमा युक्त आहेत. या जिनप्रतिमांचे केश निळे, दांत हिऱ्याचे, ओठ पोवळ्यासारखे लाल, हात व पायांचे तळवे लाल आहेत श्रुतदेवी, सर्वाण्हयक्ष, सनत्कुमार यांच्या प्रतिमांनीं ह्या प्रतिमा युक्त

स्ता नित्या पुरुतुंगपूर्वमुखसत्पर्यंकबंधान्यजे ॥

ओं सर्वज्ञवीतरागपरमाप्तपदप्रतिष्ठाधिष्ठितभगवदर्हद्भट्टारकस्थापनान्यासानिवासतापुण्यगुण-प्रायप्रचोदितत्रिजगज्जनविधीयमानपूजातिशयास्पदानाम्। नागयक्षामरद्वात्रिंशन्मिथुनकरकलितचतुःषष्टिचामराद्यष्टप्रातिहार्यविशिष्टानाम् । विनीलकुंतलकुलिशदशनप्रवालाधरपल्लवोपमानकर—चरणतलसमुल्लसितानाम् । श्रीमच्छ्रुतदेवीसर्वाण्हसनत्कुमारयक्षप्रतिमोपलक्षितपीठोपकंठानाम् । प्रत्येकाष्टशतभृंगारादिमंगलद्रव्याष्टकगर्भगर्भावासमध्यमध्यासीनानाम् । वदंतीनामिव पश्यंतीनामिव हसंतीनामिव निजासेचनरूपातिशयेन सकलजनमनश्चमत्कारमातन्वतीनाम् । आसन्नभव्यताद्यंतरंगसाधनसंपन्नभव्यजनसम्यक्त्वोत्पत्तिबहिरंगनिमित्तमाहिमानमापादयंतीनाम् । अलब्धशुद्धोपयोगिनामर्चानिर्मापणस्थापनार्चनापराणाम् । पुण्यापुण्यास्रवसंवरतत्साधकवृद्धिक्षयसाक्षात्फलचतुष्टयमापादयंतीनाम् । मंगललोकोत्तमशरणभूतानामर्हद्भट्टारकप्रतिमानामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ।

स्वच्छैस्तीर्थ• श्रीजैनबिंबान्यजे ॥ ८ ॥

ऐशान्यांतरदिग्दलेच

भवनजवनजानां ज्योतिषां कल्पजानां
मणिमयनिलयस्था येहमिंद्रालयस्थाः ॥

आहेत. या जिनप्रतिमा अतिशय सुंदर आहेत. जणु काय बोलतात, हसतात असें वाटतें. आसन्नभव्य जीवांना सम्यक्त्व उत्पन्न होण्याला कारण आहेत यांच्या दर्शनानें पुण्यास्रव होतो. पापाचा संवर होतो.

बहुविभवयुता ये ये च मध्ये त्रिलोके ॥
जिनपतिनिलयास्ताँस्ताँश्च सर्वान्महामि ॥

ओं रजतमहारजतेंद्रनीलमरकतमाणिक्यमयमहामानभासुरभित्तिस्तंभशालिशिखरमंडपमहामानस्तंभाद्यंगोपांगसगताकीर्णपंचवर्णप्रभाजालप्रभाविहितविचित्रांबरविलासांबराणाम् । संततानादिमंसिद्धहटद्धाटकीयधूपघटपेटकास्यनिर्यद्विश्वतोविसर्पिधूमलेखाजालबहलपरिमलप्रकरसुरभीकृतसकलदिङ्मुखानाम् । वंदारुसुरासुरवृंदारकजयजयारावसुरनर्तकिकरकंकणझंकाराद्विगुणीकृतानाद्विघटितघटाजालझणझणध्वानबाधिरीकृतनिखिलदिङ्मडलानाम् । तमःसमूलसमुत्पाटनपटुतरावलोपालिप्सागतगभस्तिमालिमंडलायमानहटद्धाटकीयघटितपेटकोपघटितचित्तचमत्काराणाम् । चकचकायमाननानाविधोपकरणनिचितनीलतलनिर्जितज्योतिर्गणांकितगगनांगणानाम् । समुत्तुंगसुवर्णभित्तिभागालंबमानमाणिमालामुषितमेरुगिरिपार्श्वशोभातिशयानाम् । विचित्रनिर्माणवदनाभिषेकनर्तनसगीतावलोकनादिमंडपाभिसंडितचैत्यमहीमडितानाम् । कुंजरारातिकुंजरादिदशविधध्वजराजीसभाजिताद्वितयिशालांतरध्वजधराविराजितानाम् । चतुर्दिग्गताशोकसप्तच्छदचंपकाम्रचतुर्वर्णांचिततृतीयबहिःशालांतरगतवनावनिविनूतानाम् । चतुर्वीथीपर्यंतगतमहामानस्तंभाहितप्रतितीर्थजनमानस्तंभानाम् । स-

ईशान्य दिशेंतील दलामध्यें जिनालयाचें अष्टविध द्रव्यानीं पूजन करावें 'भवनेति' भवनवासी, व्यंतर, ज्योतिष व कल्पवासी यांच्या येथें रत्नखचित जिनमंदिरें आहेत. व अहमिंद्रांच्या रहाण्याच्या ठिकाणी अर्थात् नवग्रैवेयक अनुदिश, अनुत्तर येथेंहि रत्नमय जिनमंदिरें आहेत मध्यलोकांतहा हिमवान् वगैरे पर्वतावर अकृत्रिम जिनमंदिरें आहेत. या सर्वांना मी अष्टद्रव्यानीं पूजितो.

हजसकलपरिष्कराणमकृत्रिमाणामहार्यविविधालंकाराणामपि कृत्रिमाणां । मंगललोकोत्तमशरणभूतानां । भगवज्जिनचैत्यालयानामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥

स्वच्छैस्तीर्थ• ॥ श्चैत्यालयान्संयजे ॥ ९ ॥

अथ प्रथममंडलाभ्यंतरे ।

ये सांसिद्धिकदिव्यभुषणलसद्दिव्यांगदीप्त्युज्ज्वला ॥
ये शिष्टाष्टगुणाश्च येऽवधिमिता बोधं भवप्रत्ययम् ॥
ये नंदादितिथिप्रवर्तनविधौ दक्षाश्च यक्षादय:
तानेताञ्जिनयज्ञविघ्नविहतौ न्यक्षेण यक्ष्ये क्षमान् ॥

ओं धर्माधर्मानुभोगपरिच्छिन्नपर्यंतासंख्यातप्रदेशलोकाकाशप्रतिप्रदेशैकैकव्यवस्थितरत्नराशिसंकाशवर्तनालक्षणकालाणुमुख्यकालबलोपबृंहितक्रियारूपक्रियाविशेषपरिच्छिद्यमानसमयादिस्वरूप — व्यवहारकालप्रभेदपंचदशतिथिस्वाम्यतान्निबंधनजयापजयलाभालाभादिसकललोकयात्राप्रवर्तनदक्षपक्षादितिथिदेवतानाम् । सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥ ओं ह्रीं वैश्वानर• सर्वेऽप्यायात २ यानायुधयुवातिजनैः सार्धं ॥ ओं भूर्भुवः स्वः स्वाहा । इमं सार्घं चरुममृतामिव स्वस्तिकं यज्ञभागं गृण्हीत २

यानंतर प्रथममंडलामध्यें पंधरा तिथि देवताची पूजा करावी. ह्या देवता स्वाभाविक भूषणांनी युक्त आहेत. नंदा भद्रा वगैरे तिथींचें परिवर्तन या करीत असतात जिनपूजनांतील विघ्नें या दूर करण्यास समर्थ असतात. याचें आव्हान वगैरे करून अर्घ्य, चरु, यज्ञभाग वगैरे अर्पण करावा. तदनंतर द्वितीय मंडलामध्यें 'रत्नकीर्ति' हा

अथ द्वितीयमंडलाभ्यंतरे ।

रक्तार्कं धवलेंदुमारमरुणं पीतं ससौम्यं गुरुम् ॥
शुक्रं शुक्लमलिप्रभं शनिमहिं केतुं सुवर्णार्चनैः ॥
पुंजेपूचितमंडलोपरिकृतेष्वास्थाप्य मूलान्वितम् ॥
दर्भं संस्कृतमत्र साधु धिनुयां तत्तत्सवर्णार्चनैः ॥

ओं महीतलोपरिष्टादष्टशताशीत्युत्तराष्टशतत्रिद्वादशषण्णवत्यूननवशतनवशतिप्रमाणयोजनातिक्रान्ताकाशप्रदेशसंचाराणां ॥ एकषष्टिभागीकृतप्रमाणयोजनाष्टचत्वारिंशद्भागषट्पंचाशद्भागकोशार्धार्धकोशकिंचिन्न्यूनकोशक्रोशतदर्धोपारावेस्ताराणां ॥ प्रत्येकं चतुःसहस्रसंख्यतत्संख्यद्विद्विसहस्रप्रमाणपूर्वादिदिग्गतासिंहासिंधुरमहोक्षजाटिलाश्वाकाराभियोग्यामरनीयमानानिलप्रतिष्ठितविमानानाधितिष्ठताम् ॥ संवत्सरसहस्रतच्छतसहस्राधिकपल्यपल्यार्धार्धपल्यपल्यशतवत्सराधिकपल्यपल्यार्धार्धमानोत्कृष्टायुषाम् । तापसकापालिकबौद्धऋषिब्रह्मचारिपारिव्राट्पाशुपतश्रमणमुनिपूजाप्रसादवरदानाम् । आदित्यसोमांगारबुधबृहस्पतिशुक्रशनैश्चराणाम् । अरिष्टच्छायाविष्टकिंचिन्न्यूनयोजनाविस्तारविमानाधिष्ठिततदूर्ध्वजाग्रत्यक्तचतुरंगुलचंद्रार्कविमानषट्पणमासांताच्छादकराहुकेतुसहितानाम् । नागभूतयक्षर्तुकृतदेहार्तिधनहानिस्थानच्युतिरसादिवैषम्योपशांतिकरपूजाविशेषसानुग्रहनवग्रहाणाम् । सकल-

श्लोक व गद्य ह्मणून सूर्यादि ग्रहांची पूजा करावी. सूर्य तांबडा आहे चंद्र पांढरा, मंगल लाल, बुध पिवळा, गुरू पिवळा, शुक्र पांढरा, शनि काळा, राहु व केतु काळे असे यांचे वर्ण न आहे. त्या वर्णांना अनुसरून त्या त्या वर्णांच्या पूजा द्रव्यानें त्यांची पूजा करावी. अक्षतपुंजावर मुळासहित दर्भ स्थापना करावी.

संपत्संपादक० ॥

ओं ऱ्हीं आदित्यसोमांगार० गृण्हीत ॥ २ ॥

इत्थं सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥
सांगा स्ताद्रिकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं सूर्यादिसर्वे ग्रहाः ॥
पूर्णांगान्विधिपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोर्पये ॥

पूर्णार्घः ॥ २ ॥

तृतीयमंडलाभ्यन्तरे ॥

यक्षान्यजामो जिनमार्गरक्षादक्षान्सदा भव्यजनैकपक्षान् ॥
निर्दग्धनिःशेषविपक्षकक्षान्प्रत्यक्षमत्यक्षसुखे विलक्षान् ॥

ओं कनककलधौतांजनालिघनाभश्यामश्वेतावदातधवलपांडुरपालाशलोहितप्रवालाभकालानिलासितचित्रसितारुणकृष्णश्याममुद्गप्रभाणाम् । वृषभकरिशिखावलदंतावलवैनतेयमृगमृगेंद्रकम-

---

या ग्रहांचीं विमानें अभियोग्य जातीचे देव सिंह, हत्ती, घोडा, बैल यांचीं रूपें धारण करून वाहून नेत असतात. सूर्याचें आयुष्य १ पल्य व हजार वर्षे, चंद्राचें आयुष्य १ पल्य व एक लाख वर्षे व बाकीच्या ग्रहांचें पल्य, अर्धापल्य वगैरे आहे.

'इत्थमिति' हा श्लोक म्हणून पूर्णार्घ द्यावे हे सूर्यादि ग्रहांनो तुम्ही सर्व मिळून सर्वज्ञ जिनेश्वराच्या पूजेमध्यें आलेलीं विघ्नें दूर करा असा या श्लोकाचा भावार्थ आहे. तदनंतर तृतीयमंडलामध्यें 'यक्षेति'

ठकंजाक्षसितपक्षमयूरमकरमत्स्यपोत्रिपतत्रिशंखकुंजरवृषवृषभपुष्पककच्छपानेकपभमारूढानाम् । भगवदादिब्रह्मादितीर्थंकरापसव्यपार्श्वविहितविन्यासानाम् । अव्युत्पन्नतावच्छिन्नसम्यक्त्वसनाथजिनभक्तजनैः शश्वदैहिकफलोपलिप्सया समुपास्यमानानाम् । स्वर्गापवर्गनिसर्गमार्गजिनमार्गप्रातिकूलानुकूलजननिग्रहानुग्रहसमग्रविधानदक्षप्रतीक्ष्यगोमुखादिचतुर्विंशतियक्षाणाम् । सकलसंपत्संपादक० ओं ऱ्हीं गोमुखमहायक्षत्रिमुख० गृण्हीत ॥ २ ॥

इत्थं सारसपर्यया० सर्वेऽपि यक्षेश्वराः ॥ १ ॥

चतुर्थमंडलाभ्यंतरे ।

यक्षीः सपक्षीकृतभव्यलोका लोकाधिकैश्वर्यनिवासभूताः ॥
भूतानुकंपादिगुणानुमोदा मोदांचिताः पूजनया धिनोमि ॥

ओं जातरूपजांवूनदरजतमहारजतकनककार्तस्वरकुंदेंदुकांतिकालपालाशगांगेयगारुत्मताश्मग-

---

हा श्लोक व ॐ कनकेति हें गद्य म्हणून २४ गोमुखादि यक्षांची पूजा करावी हे यक्ष जैनधर्माची रक्षा करण्यांत दक्ष असतात व भव्यजनांची बाजू घेतात. शत्रूरूपी अरण्यास हे जाळून टाकितात. या गोमुखादि २४ यक्षांचें वाहन बैल, हत्ती मोर वगैरे प्रत्येकाचें वेगळें वेगळें आहे. या यक्षांचा वर्ण पिवळा पांढरा, काळा वगैरे आहे. हे गोमुखादि यक्ष आदिनाथ वगैरे तीर्थकरांच्या उजव्या बाजूला उभे राहून त्यांची सेवा करितात. अव्युत्पन्नसम्यक्त्वी भव्यलोक ऐहिक फलाच्या इच्छेनें यांची पूजा करितात.

'इत्थमिति' हा श्लोक म्हणून यांना पूर्णार्घ्य द्यावें.

चतुर्थमंडलामध्यें 'यक्षीरिति' हा श्लोक व 'जातेति' हें गद्य म्हणून २४ शासनदेवतांची पूजा करावी. या देवता भव्यलोकावर अनुग्रह करितात. दया वगैरे गुणावर यांची प्रीति असते यजमान, याजक, राजा

भंभर्मप्रशालहेमाहिरण्यहाटकहरिन्मणितपनीयछायहरितहरित्पद्मरागेंद्रनीलप्रभाणाम् ॥ महोत्पललोहासनशकुंतसितपक्षकरितुरगसौरभेयसैरिभकूर्मकोलकुरंगकेसरिकुक्कुटाहिमानमावासवाहनानाम् वृषभादिभगवदर्हद्भट्टारकसव्यभागाविहितानिवेशनानाम् । तत्तदर्हत्पूजापूर्वकस्वस्वपूजाविधिविधायिनामखिलसमीहितसंपादनोत्तालानाम् । यजमानयाजकजनपदजनेश्वरविघ्नपरिहारद्वारेण सर्वज्ञयज्ञसहकारितामाचरंतिनाम् । परमगंभीरामोघस्यात्कारलांछनजिनशासनविद्वेषिविशसनव्याजृंभमाणप्रभावचक्रचक्रेश्वरीप्रभृतिशासनदेवतानाम् । सकलसंपत्संपादक० ओं ह्रीं चक्रेश्वरीप्रभृति० गृण्हीत २ ॥

इत्थं सारसपर्यया० ॥ देव्यश्च यक्ष्योऽखिलाः ॥ ४ ॥

पंचममंडलाभ्यंतरे ।

श्रीमत्सर्वजनीनजैनसवनप्रत्यूहविध्वंसन—।
प्रोद्भूताप्रतिमप्रभावविहितप्रख्यातिपूजांचितान् ॥
स्वस्वातुच्छपरिच्छदान्दशदिशामन्याप्रधृष्यामितान् ॥
दिक्पालाञ्जगदेकपालकजिनाधीशाध्वरे व्याव्हये ॥

ओं त्रिमलकलधौतखचितमणिमयेचिताभरणभूषितैरावतच्छागरक्ताक्षकरिमकरतुरंगपुष्प-

---

इत्यादिकांचीं विघ्नें दूर करून जिनपूजेमध्यें या मदत करतात. पंचम मंडलात 'श्रीमदिति' हा श्लोक व 'विमलेति' हें गद्य म्हणून सर्व दिक्पालांची पूजा करावी. हे दिक्पाल सर्व लोकांचें कल्याण करणाऱ्या जिनाच्या पूजेंतील सर्व विघ्नें दूर करितात म्हणून यांचा प्रभाव पुष्कळ वाढलेला आहे. या दिक्पालांना त्यां-

कपुष्टांगशाकराकारवाहनारूढानाम् । नितांतचारुचामीकरातिबालभास्करांजनपुंजतमःस्तोमसुधाकरसुवर्णस्वर्णशशांकसकाशशरीरप्रभाभिरामाणाम् । कुलिशजाज्वलज्ज्वालाजालप्रचंडदंडमुद्गराहिपाशगादपशक्तित्रिशूलाप्रतिहतप्रभावप्रहरणानाम् । कमनीयकामिनीकुलललामभूतशची–स्वाहा–छाया-नैऋती-वरुणानी-वायुवेगी धनदेवी-पार्वती —नान— महादेवीमुखांबुजदत्तदृष्टीनाम् ॥ पाकशासनपावक-कृतांत-कौणप-पाशपाणि-पवन-पार्वतीशस्रच पार्वतीप्रियाभिधानानाम् । लोकपालानां कूर्मगतसितांगसांकुशपद्मावतीप्रियफणीश्वरकंठीरवारूढपांडुरतनुकुंतकररोहिणीजीवितेश्वरसहितानाम् । सकलसंपत्संपादक॰ ओं ऱ्हीं इंद्राग्नि॰ गृण्हीत २॥

इत्थं सारसपर्यया॰ सर्वेऽपि दिक्पालकाः ॥

चतुर्द्वाराभ्यंतरे च ।

द्वे रक्षमी द्वावसुरावही द्वौ । द्वौ वैनतेयाविति साष्टसंख्याः ॥
दौवारिकानिष्टबलिप्रदानात्पूर्वादिदिग्द्वारगतान्धिनोमि ॥

ओं सर्वाभीष्टफलदाविशिष्टेष्टजिनेष्टियष्टयाजकराष्ट्रचतुःसंघविघ्नविघातनाखंडितचंडिमाडंबरकोदण्डधरदंडायमानदंडकुंडलितपाशप्रचंडगदामंडितभुजादडपूजामडलपूर्वादिद्वारपालनप्रयुक्तद्वारपाल–कानाम् । सकलसंपत्सम्पादक॰ ॥ ओं ऱ्हीं रक्षोसुराहिगरुड न्वयोद्भवाद्विद्विसंख्याष्टद्वारपालकाः ॥

च्या परिवारासहित मी आव्हान करून त्यांना पूर्णार्घ्य देऊन पूजितो. यांचीं ऐरावत, मेंढा वगैरे वाहनें आहेत वज्र वगैरे आयुधें आहेत. इंद्राणी वगैरे देवांगना यांच्या स्त्रिया आहेत.

चार दरवाजामध्यें 'द्वे रक्षमीति' हा श्लोक म्हणून द्वारपालांना पूर्णार्घ्य द्यावें. पूर्व, दक्षिण, पश्चिम व

इदं गृण्हीत २ ॥

इत्थं सार० ॥ सर्वे प्रतीहारकाः ॥ वोर्पये ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ ६ ॥
दिग्विन्यस्तक्षिबीजाक्षरलिखितलकारं ठकारावृतांगम् ॥
द्विर्धात्रीमंडलांतर्निहितमुपहितब्रह्मलींकारकोष्ठम् ।
ग्लौं क्ष्म ठं वेष्टितांतं क्षितितलमहितं ध्यायति प्रत्यहं यो ॥
देवं ह्म्ल्व्र्यूंकाररूपं रिपुकुलमखिलं तस्य संस्तंभमेति ॥ ७ ॥
ऊर्ध्वाधः पाशदत्तांकुशमितरदिशा योजितं क्लीं सुबीजं ॥
जंभामोहात्तकोष्ठज्वलनपुरपुटाग्रांतरों ब्लूंसमेतम् ॥
ओं ब्लें धात्रे वषड्वोंष्टतमवनिपुरंतर्गतं देव यस्त्वाम् ॥
न्हींकारं ध्यायतीद्धद्युतिमखिलजगद्वश्यता तस्य याति ॥
आवेद्यासनतः क्रियाप्रणमनं पश्चाद्विधेया स्थितिः ।
त्र्यावर्तैकशिरोनतिः प्रथमतः साम्य तदन्तेपि च ॥
कायोत्सर्गविधिर्नतिस्तवनमायोज्यं च तत्साम्यवत् ॥
कार्या भक्तिरभीप्सिता व्यवसितावालोचनाप्यासनात् ॥

उत्तर या चार दरवाजामध्यें क्रमानें राक्षस, असुर, नागकुमार व गरुड असें दोन दोन द्वारपाल आहेत. यांच्या हातांत धनुष्य, पाश, गदा, दंड हीं आयुधें आहेत. ' दिग्विन्यस्तेति ' ज्याच्या चारी दिशाला क्षि हें

इति लक्षणतः कार्या महाभिषवणक्रिया ॥
याजकैश्चैत्यसत्पंचगुरुशांतीशभाक्तितः ॥ १ ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः असि आ उसा नवदेवताः स्वस्थानं गच्छत २ जः ३ इति विसर्जनम् । ओं ऱ्हां ऱ्हीं अष्टाशीतिपरिवारदेवाः स्वस्थानं गच्छत २ जः इति यंत्र-देवताविसर्जनम् ॥ ११ ॥

तदन्ते चार्चनावेरं स्वस्थाने विनिवेशयेत ॥
शिलामध्येऽथ नासाया मध्ये सव्येतराग्रयोः ॥
शिलाया अपि षड्द्वारदेवताभ्यो बलिं ददे ॥

ओं ऱ्हीं क्रों प्रशस्तवर्ण सर्वलक्षण० हे क्षेत्रपालाः श्रेयोगंधर्वाः किन्नराः प्रेता भूताः सर्वेऽपि भूर्भुवः स्वः स्वाहा । इमं साध्यं चरुममृतामिव स्वस्तिकं यज्ञभागं गृण्हीत २ इति द्वार-पालबलिः ॥

बीजाक्षर व क्लींकार आहे. दोन पृथ्वीमंडळाच्या मध्यभागीं ओं व लीं हें अक्षर आहे. ग्लौ क्ष्मं ठं यानीं जो वेष्टित आहे त्या ह्म्ल्र्यूंकाररूपाचें जो स्मरण करितो त्याला सर्व शत्रुसमूह वश होतो.

'ओं ऱ्हामिति' हा मंत्र म्हणून नवदेवताविसर्जन करावें.

'ओं ऱ्हां ऱ्हीमिति' हा मंत्र म्हणून ८८ परिवारदेवांचें विसर्जन करावें. याप्रमाणें यंत्रदेवतांचें विसर्जन करावें. 'शिलेति' उंबरठ्याचा मध्यभाग दरवाजाच्यावरची शिला (जिला गणेशपट्टी म्हणतात.) मध्यभागीं, डाव्या व उजव्या बाजूला, व उंबरठ्याला (याठिकाणीं सहा द्वारदेवता आहेत) म्हणून द्वारपाल बलि द्यावा.

मध्येगृहं विधातारं अर्चयेत्सलिलादिभिः ॥
अष्टौ दिक्पालकान्दिक्षु बलिपीठेऽपदाभरान् ॥

ओं ऱ्हीं यानायुधयुवतिजनसहितब्रह्मन् ओं भूर्भुवः स्वः इमं सार्घ्यं गृहाण २ इति-ब्रह्मबलिः ॥ १४ ॥

ओं कनकवर्ण॰ इंद्र एहि २ इमं सार्घ्यं गृहाण २ ॥ ओं रक्तवर्ण॰ अग्ने एहि २ इमं सार्घ्यं गृहाण २ ॥ ओं कृष्णवर्ण यम॰ ॥ श्यामवर्ण॰ नैऋत्य॰ ॥ ओं धवलवर्ण॰ वरुण ॰ ॥ ओं कृष्णवर्ण॰ पवन॰ ॥ ओं पीतवर्ण॰ कुबेर॰ ॥ ओं धवलवर्ण ईशान॰ ॥ इति दिक्पालबलिः ॥

ओं ऱ्हीं क्रों अपदः सर्वे देवा इमं बलिं गृण्हीध्वं २ ॥ इत्यपददेवेभ्यो बलिं बलिपीठे दद्यात् ॥ इत्यपददेवताबलिः ॥

अथ श्रीबलिः ॥

ओं समस्ताभ्युदयानिःश्रेयससमुद्भूतदुस्तरसुखनिस्तीरनिजानंदेत्यादिनित्यमहोक्तगद्येन—पद्येन च पूर्वोक्तप्रकारेण मंगिणीतालादिना श्रीबलिं दद्यात् ॥ अथ मूलवेराग्रतः स्वेष्टप्रार्थना।

'मध्येगृहमिति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून ब्रह्मा व आठ दिक्पाल यांना अर्घ्य द्यावा हा ब्रह्मबलि आहे. 'ओं समस्तेति' हें गद्य व नित्यमहामधील पद्यांनें मंगिणी तालावर श्रीबलि द्यावा. यानंतर मूल पीठावर इष्टप्रार्थना करावी. शांतिः शिरोधृतेति हे तीन श्लोक ह्मणून शुभानुध्यान करावें.

'प्रक्षीणेति' हा श्लोक ह्मणून जिनेश्वराचें विसर्जन करावें. 'प्रमादादिति' ह्मणून क्षमापणपूर्वक पंचांग नमस्कार करावा.

जय जय जिन शश्वत्० ॥ शांतिः शिरोधृतेत्यादिपद्यत्रये कृतस्तुतिपाठाच्छुभध्यानम् ।
प्रक्षीणेत्यादिना जिनेश्वरविसर्जनम् ॥ प्रमादादित्यादिना क्षमापणापूर्वकं पंचांगप्रणामः ।
मोहध्वांतविदारणमित्यादिना गमनापृच्छनम् ॥

इत्थं विधत्ते जिनपुंगवस्य महाभिषेकोत्सवसंविधिं यः ॥
मेरौ सुरेंद्रैश्च महाभिषेकं प्रपद्यतेऽमुत्र, स धर्मनेमिः ॥ १५ ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि महाभिषेकविधिर्नाम त्रयोदशपरिच्छेदः ॥ १३ ॥

'मोहध्वांतेति' हा श्लोक ह्मणून जाण्याविषयी परवानगी घ्यावी.

'इत्थमिति' याप्रमाणें जो भव्य हा अभिषेकोत्सवविधि करितो त्याचा मेरुपर्वतावर इंद्रादिकाकडून अभिषेक होतो.

याप्रमाणें नेमिचद्र विरचित प्रतिष्ठातिलकांतील तेरावा परिच्छेद संपला.

चतुर्दशः परिच्छेदः ।

अथैकादशविधकुंभन्यासविधिः ॥
उक्तानां वक्ष्यमाणानां घटानां न्याससिद्धये ॥
एकादशविधान्वक्ष्ये कुंभन्यासान्यथाक्रमम् ॥ १ ॥
नवानां तत्र कुंभानां न्यासः प्रथम इष्यते ॥
षोडशानां द्वितीयः स्यात्तृतीयः पंचविंशतेः ॥ २ ॥
वैकपंचाशतस्तुर्य एकाशीतेस्तु पंचमः ॥
षष्ठोऽष्टशतकुंभानां द्विनिघ्नानां तु सप्तमः ॥ ३ ॥
त्रिनिघ्नानां चतुर्घ्नानामष्टमो नवमः क्रमात् ॥
सचतुःपंचशत्यास्तु दशमः परिकीर्तितः ॥ ४ ॥

चौदावा परिच्छेद.

अकरा प्रकारचा कुंभरचनेचा विधि.

१–१० आतां या परिच्छेदांत ११ प्रकारचा कुंभरचनेचा विधि आह्मी यथाक्रमें सांगतो. पहिल्या रचनेंत नउ असतात. दुसऱ्या रचनेंत १६ असतात. तिसऱ्या रचनेंत २५ कुंभ असतात. चौथ्या रचनेंत ४९ कुंभ

अष्टोत्तरसहस्रस्य न्यास एकादशो मतः ॥
षष्ठादिसर्वन्यासेषु मध्ये वीथिद्वयं त्यजेत् ॥ ५ ॥
पादेनाधिकमंत्ये तन्न्यूनं षष्टे च सप्तमे ॥
सूत्राणां वक्ष्यमाणानामर्धं पूर्वाग्रमर्धकम् ॥ ६ ॥
उत्तराग्रं भवेत्तैस्तु कुर्यात्कुंभप्रमांशकान् ॥
प्रागेव सर्वकुंभानां प्रमाणं प्रतिपादितम् ॥ ७ ॥
पूर्वपूर्वाग्रसूत्राणि पिष्टलिप्तानि पातयेत् ॥
प्रथमे त्वष्टसूत्राणि सर्वांशेषु घटान्न्यसेत् ॥ ८ ॥
न्यासे द्वितीये द्विःसप्तसूत्राण्यत्र घटान्न्यसेत् ॥
कोणेष्वेकैकमाशासु द्वौ द्वौ च चतुरोत्तरे ॥ ९ ॥

असतात. पाचव्या रचनेत ८१ कुंभ असतात. सहाव्या रचनेत १०८ कुंभ असतात व सातव्या रचनेत २१६ कुंभ असतात. आठव्या रचनेंत ३२४ कुंभ व नवव्या रचनेंत ४३२ कलश आहेत. १० व्या रचनेंत ५०४ कलश व ११ व्या रचनेंत १००८ कलश असतात. सहाव्या रचनेला धरून अकराव्या रचनेपर्यंत मध्यमार्गी दोन ओळी सोडाव्यात पहिल्या रचनेमध्यें आडव्या चार रेषा व उभ्या चार रेषा असाव्या दोरीला रंग लाऊन तिच्या द्वारें जमिनीवर आडव्या व उभ्या रेषा काढाव्यात. अशा रीतीनें कुंभ ठेवण्याकरितां घरें पाडावीत. पहिल्या रचनेंत आठ घरामध्यें आठ कुंभ ठेवावेत. दुसऱ्या रचनेंत आडव्या सात व उभ्या सात अशा रेषा आखाव्यात. यांत घरें छत्तीस होतात. यामध्यें कोपऱ्याच्या घरामध्यें एक एक कुंभ ठेवावा. मधील दिशांच्या घरांमध्यें दोन दोन कुंभ ठेवावेत. मधील घरामध्यें चार कुंभ ठेवावेत. तिसऱ्या रचनेंत १६ सूत्रें अर्थात्

तृतीये षोडशैव स्युः सूत्राण्यत्र घटा मताः ॥
प्रतिदिक् त्रय एकैको विदिक्षु स्यान्नवांतरे ॥ १० ॥
चतुर्थे विंशतिसूत्राण्यत्र संस्थापयेद्घटान् ॥
चतुरः प्रतिकोणं स्यात्प्रतिदिक्षण्नवांतरे ॥ ११ ॥
चतुर्विंशतिसूत्राणि पंचमे स्थापयेद्घटान् ॥
प्रतिदिक्प्रतिकोणं च मध्ये च कलशान्नवान् ॥ १२ ॥
षष्ठे सूत्राणि तु त्रिंशद्बाह्यदंडे चतुर्थके ॥
षष्ठे वृत्तं घटान्सप्त स्थापयेदेकमंतरे ॥ १३ ॥
सप्तमेऽक्ष्यङ्घ्रिसूत्राणि न्यस्येद्बाह्यत्रये घटान् ॥
षष्ठे च नवमे भागे वृत्तं सप्तांतरेककम् ॥ १४ ॥

आडव्या आठ व उभ्या आठ अशा सोळा रेघा असतात प्रत्येक दिशेला तीन तीन कुंभ व विदिशामध्यें एक एक कुंभ आणि मध्यभागीं ९ अशा रीतीनें २५ कुंभ असतात.

११–चौथ्या रचनेंत २० सूत्रें असतात अर्थात् आडव्या १० व उभ्या १० अशा २० रेघा आखलेल्या असतात. प्रत्येक कोपऱ्याला चार चार कुंभ असतात प्रत्येक दिशेला सहा सहा कुंभ असतात. व मध्यभागीं नउ नउ कुंभ असतात.

११–१३ पांचव्या रचनेंत आडव्या १२ व उभ्या १२ अशा २४ रेघा आखाव्यात. प्रत्येक दिशेला, प्रत्येक कोणाला व मध्यभागीं नउ नउ कुंभ स्थापन करावेंत सहाव्या रचनेंत आडव्या १५ व उभ्या १५ अशा ३० रेघा

अष्टमे खेषु सूत्राणि बाह्यात्षष्ठात्त्रये युगम् ॥
दशमे तिथिसंख्याः स्युर्वृत्तमेकोत्तरे घटः ॥ १५ ॥
नवमेष्टसु सूत्राणि बाह्यात्षष्ठात् त्रये युगे ॥
दशमे द्वादशे वृत्तं तिथिमांस्त्वंतरेकक: ॥ १६ ॥
दशमेष्टसु सूत्राणि बाह्याच्चतुर्षु सप्तमात् ॥
त्रितये द्वादशैकैकावृत्तिमेकोन्तरे घटः ॥ १७ ॥
वसुगिरिमितिसूत्राण्यंतिमे पंचकेंत्यादातिपदयुगमांशे तच्चतुष्के त्रिके च ॥
तिथिमितिकलशांश्चाष्टादशांशे सुवृत्तं पृथुतरघटमेकं स्थापयेत्सर्वमध्ये ॥
बाह्यावरणकुंभेषु पूर्वाद्याशाक्रमात्सुधी : ॥
जलादिस्नपनद्रव्यं सर्वं च परिपूरयेत् ॥ १९ ॥
अंतःकुंभेषु सर्वेषु केवलं विमलं जलम् ॥

असतात बाहेरील दोन दोन घरामध्यें चौथ्या घरामध्यें व सहाव्या घरामध्यें सात सात कुंभ असतात व मध्यें एक कुंभ असतो.

१४–१८ सातव्यामध्यें ४२ सूत्र आहेत अर्थात उभ्या आडव्या एकतीस एकतीस रेघा समजाव्यात. बाहेरील तीन तीन पंक्तीमध्यें, साहाव्या व नवव्या पंक्तीमध्ये सात सात कुंभ स्थापन करून मध्यभागीं एक कुंभ स्थापावा. या सर्व कुंभांचीं रचना कशी असते हें यांच्या नकाशावरून समजेल. येथें कल्पना यावी म्हणून थोडकें लिहिलें आहे.

मध्यकुंभयुते न्यासे कोणकुंभाश्च संमताः ॥ २० ॥

इत्थं निवेशितघटोदरपूरितैर्यः । पंचामृतैर्जिनपतेः कुरुतेऽभिषेकम् ॥

सोयं सुरैः सुरगिरावभिषेकमेत्य लोकार्चितः खलु भविष्यति धर्मनेमिः ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि कलशन्यासविधिर्नाम चतुर्दशः परिच्छेदः ॥

इति विस्तरप्रतिष्ठाविधिः समाप्तः ॥

---

१९ बाहेरील आवरणाच्या कुंभामध्यें पूर्वादि दिशांच्या क्रमानें जलादिअभिषेकाचीं द्रव्यें भरून ठेवावीत व आंतील सर्व कुंभामध्यें फक्त शुद्ध पाणी भरावें

२० याप्रमाणें पंचामृतांनी भरलेल्या या कुंभांनीं जो जिनेश्वराचा अभिषेक करितो त्याचा मेरुपर्वतावर देवाकडून अभिषेक होतो व तो जगत्पूज्य होऊन धर्मरूपी चक्राची धाव रचतो.

याप्रमाणें प्रतिष्ठासारसंग्रहामध्यें नेमिचंद्रदेवांनीं रचलेला कलशन्यासविधि नांवाचा चौदावा परिच्छेद संपला.

याप्रमाणें सविस्तर प्रतिष्ठाविधि संपला

पंचदशः परिच्छेदः ।

अथ मध्यमप्रतिष्ठाविधिः ।

मध्यमप्रतिष्ठाविधानमनुवर्णयिष्यामः ॥ तद्यथा—
अथेंद्रनंदियोगीन्द्र–प्रातष्ठाविधिलक्षणः ।
प्रयोगपरिपाटीयमुच्यते संप्रदायतः ॥ १ ॥
प्रतिष्ठादिवसात्पूर्वं मध्यकल्पाविवक्षया ॥
सप्तमेऽन्हि विधेयोंकुरार्पणः प्रथमोत्सवः ॥ २ ॥
द्वितीयेन्हि ततः कुर्यात्पंचमंडलपूजया ॥
त्रिसंध्यमर्हत्स्नानं च पूजनं श्रीबलिक्रियां ॥ ३ ॥

पंधरावा परिच्छेद.

मध्यम प्रतिष्ठेचा विधि.

१–३ इंद्रनदि आचार्यांच्या प्रतिष्ठाविधीला अनुसरून प्राचीनप्रतिष्ठाशास्त्रानुसारें मध्यमप्रतिष्ठाविधचिं आतां आम्ही वर्णन करितो. प्रतिष्ठादिवसाच्या पूर्वी सातव्या दिवशीं मध्यमपद्धतीला अनुसरून प्रथमतः अंकुरार्पणो-

शांतिहोमं च तद्रात्रौ सर्वविघ्नप्रशांतये ॥
एवं प्रतिदिनं कार्यं बुधैरवभृतावधेः ॥ ४ ॥
विघ्नशांतिकरः शांतिहोमो नित्यं मुनेर्मतः ॥
रोगशांत्यर्थिनः शस्तमौषधं केन वार्यते ॥ ५ ॥
तृतीयेऽन्हि ध्वजारोहं द्वितीयोत्सवसंज्ञकम् ॥
विदध्यादथ तद्रात्रौ भेरीताडनसंविधिम् ॥ ६ ॥
चतुर्थस्नानपर्यंतं श्रीबलेः समनंतरम् ॥
ध्वजदेवबलिं कुर्यात्पूजादौ घोषणामपि ॥ ७ ॥
चतुर्थे दिवसे प्राण्हे लघुशांतिकपूर्वकम् ॥
मंडपेंद्रं प्रतिष्ठाप्य भूषयेद्भूषणोत्करैः ॥ ८ ॥
पंचमेन्हि ततः प्राण्हे बृहच्छान्तिकपूर्वकम् ॥
वेदीद्वयं प्रतिष्ठाप्य भूषयेद्भूषणोत्करैः ॥ ९ ॥

त्सव करावा. तदनंतर दुसरे दिवशीं पंचमंडलपूजन तिन्ही संध्याकाल मध्यें अर्हताचा अभिषेक व पूजन आणि श्रीबलि हा विधि करावा. ४-५ त्याच रात्रीं सर्व विघ्नशांतीस्तव शांतिहोम करावा. हा शांतिहोम अवभृस्थनानाच्या विधीपर्यंत दररोज करावा हा शांतिहोम नित्य करावा असें इंद्रनंदि आचार्यांचें म्हणणें आहे बरोबर आहे रोगशांत्यर्थ उत्तम औषध घेऊं नये असें कोण म्हणेल? ६-८ तिसरे दिवशीं ध्वजारोहण विधि करावा व रात्रीं भेरीताडन नांवाचा विधि करावा. चतुर्थस्नान क्रिया करीपर्यंत श्रीबलिविधीच्या नंतर ध्वजदे-

वेदीमंडपनिर्माणं मुनेरस्यापि संमतम् ॥
प्रस्तुतार्थक्रियासिद्धेरन्यथानुपपत्तितः ॥ १० ॥
वा स्तुपूजान्वितं तच्च निर्माणं शोभनं मतं
शांतिकं वास्तुपूजात्र भवेद्बलिविहारयुक् ॥ ११ ॥
अथ तीर्थोदकादानं कार्यं षष्ठे दिने दिवा ॥
अचाल्यसौधबिंबानां प्रतिष्ठा चेद्विधित्सिता ॥ १२ ॥
चाल्यार्चान्यसने नेष्टं तस्य तत्स्थानयापनात् ॥
त्रिधोपवासं तदनु स्वीकुर्याद्गुरुसाक्षिकम् ॥ १३ ॥
जलाधिवासनं कुर्यात्तद्रात्रौ होमकर्म च ॥

वलावलि हा विधि करावा. चौथ्या दिवशीं प्रातःकालीं लघुशांतिकविधि करून मंडपप्रतिष्ठा करावी मंडप भूषणांनीं सुशोभित करावा. ९–१० पांचव्या दिवशीं मोठा शांतिविधि करून दोन वेदींची प्रतिष्ठा करून त्याभूषणांनीं शोभित कराव्यात. वेदीमंडप बनविणें हें इंद्रनंदि आचार्यांना मान्य आहे कारण अपर्युक्त क्रिया त्या शिवाय होत नाहीत.

११–१४ तें वेदिकानिर्माण वास्तुपूजेसहित करणें. उत्तम बलिविहारानें युक्त असें शांतिक व जिनपूजनही करावें. तदनतर अचल जिनबिंबाची प्रतिष्ठा करावयाची असेल तर सहाव्या दिवशीं तीर्थोदकादानविधि करावा. चलजिनप्रतिमाप्रतिष्ठेला हा विधि करूं नये । तदनंतर गुरुसाक्षिपूर्वक अन्न, खाद्य, व लेह्य यांचा त्याग प्रतिष्ठाविधि पूर्ण होईपर्यंत करावा. याच रात्रीं जलाधिवासन, होमकर्म व मंदिराच्या चारी दिशेला शांति शुद्धि अर्थात् विमानशुद्धि करावी.

विमानस्य चतुर्दिक्षु शांतिशुध्यामिधानकम् ॥ १४ ॥
विमानशुद्धिं कृत्वाथ तद्बिंबस्य यथोचितम् ॥
दर्भशय्याविधिं कुर्यात्प्रत्युषस्यंतरालये ॥ १५ ॥
सप्तमेऽन्हि महायंत्रमाराध्य च विभुष्य च ॥
न्यसेत्स्नपनवेद्यग्रे त्रयोदशशतं घटान् ॥ १६ ॥
तद्वेद्यां स्थापयेत्पीठं पंचमंडलमूर्धनि ॥

इति पूर्वक्रिया

स्नानव्रतादिशुद्धः सन्धृतवस्त्रोपवीतकः ॥
चतुःप्रतींद्रसहितः कृतेर्यापथशोधनः ॥ १ ॥
आचार्यानुज्ञया सिद्धभक्तिं च सकलीक्रियाम् ॥
कृत्वा समंत्रमिज्यांगपालद्रव्यं विशोध्य च ॥ २ ॥
भूपणैर्बहुभिः स्वं च प्रतींद्रानपि भूपयेत् ॥

---

१५ जिनप्रतिमेचा दर्भशय्याविधि प्रातःकाळीं जिनमंदिरामध्यें करावा.

१६ सातव्या दिवशी महायंत्राची आराधना करून स्नानवेदीच्या पुढें ११३ घट ठेवावेत व वेदीवर पंचमंडलाच्या मस्तकावर सिंहासन स्थापावें. ही सगळी पूर्वक्रिया करून

१–४ स्नान व व्रतें यांनीं शुद्ध होउन वस्त्रें व यज्ञोपवीत धारण करून चार प्रतींद्रासहित ईर्यापथशोधन ही क्रिया करावी. आचार्याच्या आज्ञेनें सिद्धभक्ति व सकलीकरण करून मंत्रसहित पूजाद्रव्यें शुद्ध करून

महाभिषेकविधिना स्थापिते भद्रविष्टरे ॥ ३ ॥
दर्भशय्यास्थितं बिंबमानीय स्थापयेत्ततः ॥
पंचमंडलमाराध्य स्थापयेदष्टतद्घटैः ॥ ४ ॥
नीराज्याष्टविधद्रव्यैर्जप्त्वाष्टशतपुष्पकैः ॥
पुनः पंचोपचारेण स्नापयेच्छेषतद्घटैः ॥ ५ ॥
चतुर्विधावतरणं चतुःकुंभाभिषेचनम् ॥
पुष्पांजलिः सुगंधोदस्नपनं च समर्चनम् ॥ ६ ॥
तद्बिंबस्थापनं मूलवेदीयंत्राग्रविष्टरे ॥
मूलबिंबासने स्वर्णशलाकाविनिवेशनम् ॥ ७ ॥
संप्रोक्षणं चतुःकुंडप्रतिष्ठाहोमसंविधिः ॥
मुखवस्त्रावृतिः कांडस्थापनं चाष्टधार्चनम् ॥ ८ ॥

भूषणांनीं स्वतःला व प्रतींद्रांनाही भूषित करावें. दर्भशय्येमध्यें असलेल्या जिनप्रतिमेला भद्रसिंहासनावर स्थापावें. पंचमंडलाची आराधना करून आठ कलशांनीं प्रतिमेचा अभिषेक करावा.

५–आठप्रकारच्या द्रव्यांनीं नीराजन करून १०८ पुष्पांनीं जप करावा व पुनः बाकीच्या कलशांनीं पंचोपचारानें अभिषेक करावा. ६ चारतऱ्हेचा अवतरण विधि करून चार कलशांनीं अभिषेक करावा पुष्पांजलि समर्पण करून, गंधोदकाभिषेक करून पूजा करावी. ७-मग बिंबाची मूलवेदीच्या यंत्राच्या पुढील सिंहासनावर स्थापना करावी. व सिंहासनापाशीं सुवर्णशलाका ठेवावी. संप्रोक्षणविधि करून चारकुंडामध्यें प्रतिष्ठा होम

नानासुमंगलद्रव्यार्चनं पुष्पजपस्तपः ॥
पुष्पजसुगंधादिद्रव्यैः सौवर्णतालगैः ॥ ९ ॥
नयनोन्मीलनं तेन गंधेनोद्वर्तनं ततः ॥
मुखवस्त्रापसरणं पुष्पांजलिरथाशिषः ॥ १० ॥
आराधनं नृत्यगीतवाद्यैर्नानाविधस्तवैः ॥
चैत्यादिभक्तित्रितयस्तवनं संघपूजनम् ॥ ११ ॥
वेदिस्थदेवतापूजाधामदिक्पालकार्चनम् ॥
षड्द्वारदेवताभ्यर्चा ग्रामदिक्पालपूजनम् ॥ १२ ॥
विहारः परया भूत्या तदुद्घोषणपूर्वकम् ॥
विहारानंतरं पंचविंशत्या स्नपनं घटैः ॥ १३ ॥
क्षमापणनमस्कारपूर्वं सर्वविसर्जनम् ॥
ततस्तिसृषु संध्यासु नित्यं नित्यमहोत्सवः ॥ १४ ॥

विधि करावा. प्रतिमामुख वस्त्रानें आच्छादावें; वर्णांची स्थापना करावी व अष्टद्रव्यानें पूजा करावी. अनेक सुमंगल द्रव्यांनीं पूजा करून मग पुष्पजप करावा. सुगंधद्रव्यांनीं नयनोन्मीलनविधि करावा. गंध प्रतिमेच्या सर्व अवयवाला लावावें. मुखवस्त्र काढून पुष्पांजलि, आशिर्वाद, आराधन हे करावेत. नृत्य, गीत, वादित्र व अनेक स्तुति, चैत्यादिभक्ति यांनीं स्तवन करून संघाचा आदरसत्कार करावा. १२-१५ वेदिस्थ देवतांची पूजा धामपूजा, दिक्पालपूजा, षड्द्वारदेवतापूजन, ग्रामदिक्पालपूजन, हे विधि करावेत. विहारघोषणा करून मोठ्या थाटानें श्रीजिनाचा विहारविधि करावा विहारानंतर २५ कलशांनीं स्नपन करावें. क्षमापण नमस्कार हे विधि

चतुर्थेऽन्हि महास्नानविधिश्चावभृथान्हयः ॥
अभिषेकक्रियां कृत्वा समभ्यर्च्य श्रुतं गुरुम् ॥ १५ ॥
गंधोदकभृतं कुंभं यष्ट्रे दद्यान्मुदाशिषः ॥
शेषां च सर्वभव्येभ्यो दद्यात्प्रागुदिताशिषः ॥ १६ ॥
यष्टा संपूजयेत्संघं यथाशक्ति यथोचितम् ॥
अथावरोह्य तद्रात्रौ प्रासादे स्थापयेद् ध्वजम् ॥ १७ ॥
पूर्ववत्तेन भात्येष सर्वेषां तच्छुभाय च
विसर्जनं निर्जराणामध्यात्मध्यासनं विभोः ॥ १८ ॥
शांतिधारां ततः शांतिबालिकर्मक्षमापणम् ॥
गमनापृच्छनं पश्चात्कृतकर्मफलार्थिनाम् ॥ १९ ॥

करून सर्वांचें विसर्जन करावें. तदनंतर तिन्ही संध्याकालांत नित्यमहोत्सव करावा. यानंतर चौथ्या दिवशीं अवभृथस्नान हा विधि करावा अभिषकक्रिया करून शास्त्र व गुरूची पूजा करावी

१६ यजमानाला गंधोदकानें भरलेला कुंभ आशीर्वादासह द्यावा. व सर्व भव्यांना शेषा (जिनपादार्चित गंध, पुष्प, अक्षत व फळें) हीं आशीर्वादासह द्यावी. १७ यजमानानें यथाशक्ति व यथायोग्य आदर करावा. तदनंतर त्या दिवशीं रात्रौ ध्वज उतरवून तो मंदिरावर स्थापावा. १८—२० हा ध्वज पूर्वीप्रमाणें शोभून सर्वांच्या कल्याणाला कारण होतो यानंतर देवाचें विसर्जन व जिनाचें आत्म्यामध्यें आरोपण करावें. शांतिधारा, शांतिबलि, कर्मक्षय, जाण्याविषयीं परवानगी घेणें, केलेल्या पूजेचे फलाची याचना, आशीर्वाद देणें, गुरुसाक्षीनें दीक्षा त्याग, शांतिभक्ति या क्रिया

आशीर्दानविधिं दीक्षामोचनं गुरुसाक्षिकम् ॥
शांतिभक्तिं च कृत्वेंद्रः प्रतिष्ठां तां समापयेत् ॥ २० ॥
निष्ठापितप्रातिष्ठं तं यष्टेन्द्रं बहु मानयेत् ॥
सत्कृत्य भक्त्या भव्यास्तं सर्वे यांतु यथायथम् ॥ २१ ॥
प्रतिष्ठादिवसे कुर्यादुत्सवं मासि मासि च ॥
आवर्षादथ ऊर्ध्वं तु वर्षे वर्षे च शक्तितः ॥ २२ ॥
उत्सवानां विधिर्भेदोऽप्युत्तरत्राभिधीयते ॥
इति मध्यप्रातिष्ठाया विधिः सर्वो निरूपितः ॥ २३ ॥
अनुक्तमन्यतो ग्राह्यमुचितं लक्षणादिकम् ॥
प्रागुदीरित एवात्र प्रयोगोऽपि प्रयुज्यताम् ॥ २४ ॥
यथोचितं समस्तानां कर्मणां कर्मकोविदैः ॥
इत्थं विधत्ते बहुभक्तियुक्तो मध्यक्रमेणापि जिनप्रतिष्ठाम् ॥

करून ही प्रतिष्ठाक्रिया समाप्त करावी. २१–२४ प्रतिष्ठा ज्यानें पूर्ण केली त्या इंद्राचा यजमानानें चांगला सत्कार करावा. सर्व भव्यांनींही त्याचा आदर करावा व आपल्या स्थानी जावें. पुढें प्रत्येक महिन्याला प्रतिष्ठेच्या दिवशीं उत्सव करावा. याप्रमाणें एक वर्षपर्यंत करावें. पुढें प्रत्येक वर्षी करावा. या उत्सवाचा

यो देशकालाद्युचितामुपैति स धर्मनेमिः परमप्रतिष्ठाम् ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठसारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि मध्यमप्रतिष्ठाविधिर्नाम पंचदशः प्रबंधः ॥

॥ इति मध्यमप्रतिष्ठाविधिः समाप्तः ॥ ❁ ❁

विधि व प्रकार आम्ही पुढें सांगणार आहोत. याप्रमाणें मध्यम प्रतिष्ठेचा विधि सांगितला. जें येथें सांगितलें नाहीं तें योग्य असें लक्षणादिक अन्य ग्रंथांतून घ्यावें. विद्वानांनीं यथायोग्य मार्गें सांगितलेल्या क्रियांचा ही येथें उपयोग करावा २५ याप्रमाणें बहुभक्तीनें जो ही (जिनाची) मध्यमप्रतिष्ठा करितो तो धार्मिक देश व काल यांना योग्य अशा उत्कृष्ट प्रतिष्ठेला पावतो.

याप्रमाणें नेमिचंद्रविरचित प्रतिष्ठातिलक ग्रंथांतील मध्यमप्रतिष्ठा वर्णनाचा १५ वा प्रबंध समाप्त झाला ❁

षोडशः परिच्छेदः ।

अथ संक्षेपप्रतिष्ठाविधिः ॥

अथ संक्षेपतो वक्ष्ये प्रतिष्ठाविधिलक्षणम् ॥
संक्षेपतोऽपि सा कार्या देशकालानुसारतः ॥ १ ॥
तत्र पूर्वं प्रतिष्ठायाः पंचमेऽन्ह्यंकुरार्पणम् ॥
ततः प्राक् क्रियतामिंद्रप्रतिष्ठात्रापि मध्यवत् ॥ २ ॥
सर्वविघ्नप्रशान्त्यर्थं शांतिहोमविधिर्बुधैः ॥
ततः प्रभृति कर्तव्यो यावच्चावभृथक्रिया ॥ ३ ॥

संक्षेपानें प्रतिष्ठाविधि.

१-४ आतां मी संक्षेपानें प्रतिष्ठाविधि सांगतो. देशकालाला अनुसरून हा विधि करावा. प्रतिष्ठेच्या पूर्वी पांचव्या दिवशीं अंकुरार्पणाक्रिया करावी. ही क्रिया करण्यापूर्वी मध्यम प्रतिष्ठेमध्यें जसें अंकुरार्पण क्रियेच्या पूर्वी इंद्रप्रतिष्ठा करितात तशी येथेंही क्रिया करावी. सर्व विघ्नें नाहींशीं होण्याकरितां अवभृथ क्रिया होईपर्यंत शांतिहोम करीत जावें. दुसरे दिवशीं सकाळीं लघुशांतिपूर्वक मंडपाची प्रतिष्ठा करून भूषणांनीं तो सुशोभित करावा. ५-७ तिसऱ्या दिवशीं लघुशांतिपूर्वक दोन वेदींची प्रतिष्ठा करून त्या भूषित कराव्या-

द्वितीये दिवसे प्राण्हे लघुशांतिकपूर्वकम् ॥
मंडपेंद्रं प्रतिष्ठाप्य भूषयेद् भूषणोत्करैः ॥ ४ ॥
तृतीये दिवसे प्राण्हे लघुशांतिकपूर्वकम् ॥
वेदीद्वयं प्रतिष्ठाप्य भूषयेद् भूषणोत्करैः ॥ ५ ॥
अथ तीर्थोदकादानं कार्यं तुर्ये दिने दिवा ॥
अचाल्यसौधबिंबानां प्रतिष्ठा चोद्विधीयते ॥ ६ ॥
चाल्यार्चानीयतां पुष्पमंडपाढ्यजलाशयम् ॥
त्रिधोपवासं तदनु स्वीकुर्याद् गुरुसाक्षिकम् ॥ ७ ॥
जलाधिवासनं कुर्यात्प्रत्युषस्यंतगलये ॥
विधिनाभित्रयं प्राच्यं यागमंडलमन्वतः ॥ ८ ॥
समाराध्य समासेन पूर्वाह्णे पंचमेऽहनि ॥
न्यस्य स्नपनवेद्याः प्राक् सम्मार्जनघटाष्टकम् ॥ ९ ॥

त. चौथ्या दिवशीं दिवसा तीर्थोदकादानविधि करावा. (अचल प्रतिमांची प्रतिष्ठा करावयाची असेल तर) चलप्रतिमा पुष्पमंडपानें युक्त अशा जलाशयाकडे दिवसा न्यावी. यानंतर अन्न, खाद्य, व लेह्य अशा तीन पदार्थांचा त्याग अशा रीतीचा उपवास पांचवे दिवशीं करावा ८-९ जिनमंदिरामध्यें प्रातःकालीं जलाधिवासनविधि करून योग्यविधीनें तीन अग्नींची पूजा करावी. यानंतर यागमंडलाची संक्षेपानें आराधना करावी. तदनंतर

तद्वेद्यां स्थापयेत्पीठं पंचमंडलमूर्धनि ॥

इति पूर्वक्रिया ॥

स्नानव्रतादिशुद्धः सन् धृतवस्त्रोपवीतकः
चतुःप्रतींद्रसहितः कृत्वेर्यापथशोधनम् ॥ १ ॥
आचार्यानुज्ञया सिद्धभक्तिं च सकलीक्रियाम् ॥
कृत्वा समंत्रमिज्यांगपात्रद्रव्यं विशोध्य च ॥ २ ॥
भूषणैर्बहुभिः स्वं च प्रतीन्द्रानपि भूषयेत् ॥
महाभिषेकविधिना स्थापिते भद्रविष्टरे ॥ ३ ॥
दर्भशय्यास्थितं बिंबमानीय स्थापयेत्ततः ॥
पंचमंडलमाराध्य स्नापयेदष्टतद्घटैः ॥ ४ ॥

अभिषेक करण्याच्या वेदीच्या पूर्व दिशेला आठ सम्मार्जन कुंभांची स्थापना करावी. वेदीवर पंचमंडलाच्या वर सिंहासन स्थापन करावें. याप्रमाणें पूर्व विधि आहे

१–४ स्नान व्रतें इत्यादिकानीं शुद्ध होऊन इंद्रानें वस्त्र व यज्ञोपवीत धारण करावें. चार प्रतींद्रासहित ईर्यापथशोधन करून आचार्यांच्या आज्ञेनें सिद्धभक्ति व सकलीकरण करावें. मंत्रांनीं पूजाद्रव्यें शोधून पुष्कळ भूषणांनीं स्वतः प्रतींद्र यासह भूषित व्हावें. महाभिषेकविधीनें स्थापिलेल्या भद्रसिंहासनावर दर्भशय्येमध्यें असलेलें जिनबिंब स्थापावें. पंचमंडलाची आराधना करून आठ घटांनीं अभिषेक करावा.

तद्बिंबस्थापनं मूलवेदीयंत्राग्रविष्टरे ॥
संप्रोक्षणविधिः पश्चाच्छुद्धशाल्यादिवस्तुभिः ॥ ५ ॥
मुखवस्त्रकृतिः कांडस्थापनं चाष्टधार्चनम् ॥
नानासुमंगलद्रव्यार्चनं पुष्पजपस्ततः ॥ ६ ॥
पुष्पजससुगंधादिद्रव्यैः सौवर्णतालगैः ॥
नयनोन्मीलनं तेन गंधेनोद्वर्त्तनं ततः ॥ ७ ॥
मुखवस्त्रापसरणं पुष्पांजलिरथाशिषः ॥
आराधनं नृत्यगीतवाद्यैर्नानाविधस्तवैः ॥ ८ ॥
चैत्यादिभक्तित्रितयस्तवनं संघपूजनम् ॥
वेदीस्थदेवतापूजा धामदिक्पालकार्चनम् ॥ ९ ॥
षड्द्वारदेवताभ्यर्चा ग्रामदिक्पालपूजनम् ॥
क्षमापणं जिनेंद्रादिसर्वदेवविसर्जनम् ॥ १० ॥

१ ११ मग तें जिनबिंब मूलवेदीयंत्राच्या सिंहासनावर स्थापावें. तदनंतर शुद्ध साळी वगैरे पदार्थांनीं संप्रोक्षणविधि करावा. जिनप्रतिमेच्या मुखावर वस्त्र आच्छादावें. बाण जवळ ठेवावेत. अष्ट प्रकारें पूजा करावी. मंगल द्रव्यार्चन करावें. व पुष्पांनीं जप करावा. सुवर्णपात्रांतील सुगंधि द्रव्यांनीं नेत्रोन्मीलनविधि करून गंधाची उटी लावावी. यानंतर मुखवस्त्र दूर सारावें, पुष्पांजलिसमर्पण करावें आणि आशिर्वाद, आराधन, नृत्य, गीत वादित्र, नाना स्तुति हे विधि करावेत. चैत्यादि तीन भक्ति करून संघाचें पूजन करावें. यानंतर

ततः संस्नापयेत्पूर्वरात्रे लोकत्रयीगुरुम् ॥
कलशैः पंचविंशत्या शतेनाष्टाधिकेन वा ॥ ११ ॥
अनंतरदिने देवमेकवारं विहारयेत् ॥
ततः सायं घटैरष्टशतेन स्नापयेद्विभुम् ॥ १२ ॥
अभिषेकक्रियां कृत्वा समभ्यर्च्य श्रुतं गुरुम् ॥
गंधोदकभृतं कुंभं यष्ट्रे दद्यान्मुदाशिषः ॥ १३ ॥
शेषां च सर्वभव्येभ्यो दद्यात्प्रागुदिताशिषः ॥
यष्टा संपूजयेत्संघं यथाशक्ति यथोचितम् ॥ १४ ॥
विसर्जनं निर्जराणामध्यात्मध्यासनं विभोः ॥
शांतिधारा ततः शांतिबलिकर्मक्षमापणम् ॥ १५ ॥

वेदीवरील देवतांचें, धामदेवता व दिक्पालदेवता यांचें पूजन करून पडद्वारदेवतांचें पूजन करावे. क्षमापण करून सर्व देवतांचें विसर्जन करावें. तदनंतर रात्रीच्या पूर्वभागीं जिनाभिषेक २५ कलशांनीं अथवा १०८ कलशांनीं करावा.

१२-१४ लागलीच दुसऱ्या दिवशीं एकवेळेस जिनेश्वराचा विहार करवून मग सायंकाळीं १०८ कुंभांनीं त्याचा अभिषेक करावा. पूजा करावी. शास्त्र व गुरु यांचें पूजन करून यजमानाला आशीर्वाद देऊन गंधोदककुंभ अर्पण करावा. सर्व भव्यजीवांना शेषा व आशीर्वाद द्यावा. यजमानानें संघाची यथोचित पूजा करावी. यानंतर देवांचें विसर्जन व प्रभूला हृदयांत स्थापन करावें. १५—२० शांतिधारा, शांतिबलि, कर्म-

गमनाप्रच्छनं पश्चात्कृतकर्मफलार्थनम् ॥
आशीर्दानाविधिं दीक्षामोचनं गुरुसाक्षिकम् ॥ १६ ॥
शांतिभक्तिं च कृत्वेंद्रः प्रतिष्ठां तां समापयेत् ॥
निष्ठापितप्रतिष्ठं तं यष्टेन्द्रं बहु मानयेत् ॥ १७ ॥
सत्कृत्य भक्त्या भव्यास्तं सर्वे यांतु यथायथम् ॥
प्रतिष्ठादिवसे कुर्यादुत्सवं मासि मासि च ॥ १८ ॥
आवर्षादथ ऊर्ध्वं तु वर्षे वर्षे च शक्तितः ॥
उत्सवानां विधिर्भेदोप्युत्तरत्राभिधीयते ॥ १९ ॥
इति संक्षेपतश्चार्हत्प्रतिष्ठा प्रतिपादिता ॥
अनुक्तमन्यतो ग्राह्यमुचितं लक्षणादिकम् ॥ २० ॥
प्रागुदीरित एवास्य प्रयोगोऽपि प्रयोज्यताम् ॥

विनाश, जाण्याची परवानगी, पूजाफलयाचना, आशीर्वाददान हे विधि करून गुरूच्या साक्षीनें दीक्षा सोडावी. शांतिभक्ति करून प्रतिष्ठा समाप्त करावी. प्रतिष्ठा ज्यानें पूर्ण केली त्या इंद्राचा यजमानानें अतिशय आदर करावा व भव्यजनांनीं भक्तिनें आदर त्याचा करून आपआपल्या स्थानीं निघून जावें. प्रत्येक महिन्याला प्रतिष्ठेच्या दिवशीं उत्सव करावा. याप्रमाणें एकवर्ष करावें पुढें प्रत्येक वर्षी करावा. उत्सवाचे प्रकार पुढें आम्ही सांगू याप्रमाणें संक्षिप्त प्रतिष्ठा आम्ही सांगितली. न सांगितलेला पण योग्य असा ही विधि येथें करण्यास हरकत नाहीं.

यथोचितसमस्तानां कर्मणां कर्मकोविदैः ॥ २१ ॥

इत्थं विधत्ते बहुभक्तियुक्तः संक्षेपतो वापि जिनप्रतिष्ठाम् ॥
यो देशकालाद्युचितामुपैति स धर्मनेमिर्निजसत्प्रतिष्ठाम् ॥ २२ ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि संक्षेपविधिर्नाम षोडशः परिच्छेदः ॥

॥ इति संक्षेपप्रतिष्ठाविधिः समाप्तः ॥

२१-२२ पूर्वी सांगितलेला हा प्रयोग विद्वान माणसांनीं येथें करावा याप्रमाणें जो भक्तिमान भव्य संक्षेपानें प्रतिष्ठा करितो तो देशकालानुसारें स्वतःच्या प्रतिष्ठेला पावतो.

याप्रमाणें नेमिचंद्रदेवविरचित प्रतिष्ठातिलक ग्रंथांतील संक्षिप्त प्रतिष्ठाविधीचा सोळावा परिच्छेद संपला.

अथ सप्तदशः परिच्छेदः ।

अथ सिद्धप्रतिष्ठाविधिः ॥

अथ सिद्धप्रतिमादिप्रतिष्ठाविधानान्यभिधास्यामः ।
संक्षेपार्हत्प्रतिष्ठावत्प्रतिष्ठाविधिरिष्यते ॥
सिद्धादीनां प्रयोगे तु विशेषः प्रतिपाद्यते ॥

तद्यथा—

वचनम् ॥ सिद्धप्रतिष्ठादिनात्पूर्वं पंचमे दिनेऽङ्कुरार्पणं तद्दिनाद् द्वितीयदिने मंडपप्रतिष्ठां ततस्तृतीयदिने वेदीप्रतिष्ठां च ततश्चतुर्थदिने रात्रौ उपवासमादाय जलाधिवासनं विमानशुद्धिं दर्भशयनं चाग्नित्रयार्चनं च पूर्ववद्विधाय वेदिकायां पंचवर्णैः सिद्धचक्रोद्धरणं विदध्यात् ॥

'अथेति'– आतां सिद्धप्रतिमा, आचार्यप्रतिमा वगैरेच्या प्रतिष्ठांचे प्रकार आम्ही सांगतो संक्षेपानें अर्हन्ताची प्रतिष्ठा करण्याचा जो विधि आहे तसाच सिद्धादिकांच्या प्रतिष्ठाचा आहे. परंतु कांही विशेष आहे तो याप्रमाणें:—सिद्धप्रतिष्ठेच्या पूर्वी पांचव्या दिवशी अंकुरार्पणविधि करावा. दुसरे दिवशीं मंडपप्रतिष्ठा विधि, तिसरे दिवशी वेदीप्रतिष्ठा, चौथे दिवशीं रात्री उपवासाची प्रतिज्ञा करून जलाधिवासन, विमानशुद्धि, दर्भशयन, तीन अग्नींचें पूजन, हे विधि पूर्ववत् करून वेदिकेवर पांच रंगानीं सिद्धचक्राचा उद्धार करावा.

७५८

ऊर्ध्वाधो रयुत सबिंदु सपरं ब्रह्मस्वरावेष्टितम् ॥
वर्गापूरितदिग्गतांबुजदलं तत्संधितत्वान्वितम् ॥
अतःपत्रतटेष्वनाहतयुतं ऱ्हींकारसंवेष्टितम् ॥
देवं ध्यायति यः स मुक्तिसुभगो वैरीभकंठीरवः ॥ १ ॥

इति सिद्धचक्रमुद्धृत्य ॥ ओं ऱ्हीं अर्हं असि आ उसा अनाहतविद्याधिपते एहि २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं अत्र तिष्ठ ठ ठ । ओं ऱ्हीं मम सन्निहितो भव २ वषट् । ओं ऱ्हीं अर्हं असि आ उसा अनाहतविद्याधिपते जलं गृहाण २ नम इत्यादिभिर्मंत्रैराव्हानादिपूर्वकमभ्यर्च्य हेमादिपात्रे हेमादिलेखन्या तिलकद्रव्यैः सिद्धचक्रमुद्धृत्य तन्मंडलमध्ये विन्यस्य ॥

ओं ऱ्हीं अ सि आउसा अनाहतविद्यायै नमः इति मूलमंत्रेण अष्टोत्तरशतवारं जात्यादिपुष्पैर्ज्ञानमुद्रया सिद्धपरमेष्ठिध्यानेन समाराध्य । दर्भशय्यास्थितासिद्धबिंबमानीय ।

उत्तरवेद्यां स्थापनपीठे निवेश्य पूर्ववद्धूलीकलशेनाभिषिच्याष्टसम्मार्जनकलशैः पूर्वमंत्रैराकारशुद्धिं विधाय प्राक्तनयंत्रोपरि विष्टरे संस्थाप्य प्रतिष्ठेयनिरूपणं कृत्वा ' नमस्ते पुरुषार्थाना ' मित्या

' ऊर्ध्वाधो इति ' खालीं आणि वर रेफानें युक्त असलेल्या हकाराला ' र्हं ' ह्या बीजाक्षराला ओंकारानें वेष्टित करावें, आणि त्याच्या भोंवतीं स्वराक्षरांचें वलय लिहावें त्या वलयाला सभोंवतीं कमलपत्राकार आठ दलें करावीत. त्या प्रत्येक दलांत क्रमानें स्वर व कवर्ग, चवर्ग, टवर्ग, तवर्ग, पवर्ग, यवर्ग आणि शवर्ग हे आठ वर्ग लिहावेत त्या प्रत्येक दोन दलांच्या सांध्यांत तत्वाक्षर लिहावें. हें ह्याला तत्वाक्षर म्हणतात.

प्रत्येक दलाच्या शेवटाला अनाहत मंत्र लिहावा. ह्या अष्टदल कमलाच्या भोंवतीं ऱ्हीं ' या मंत्राचें

दि सिद्धस्तोत्रं पठित्वा प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

जानाति बोधं यदनुग्रहेण । द्रव्याणि सर्वाणि चराचराणि ॥
दुराग्रहत्यक्तनिजात्मरूपं । सिद्धेत्र सम्यक्त्वगुणं न्यसामि ॥

ओं ऱ्हीं परमावगाढसम्यक्त्वगुणभुषिताय नमः इति प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिप्त्वा तद्गुणमारोपयेत् ॥ १ ॥ एवमुत्तरत्रापि विधेयम् । जानाति बोधमित्यादि सप्तपद्यानि पठन् अर्चां समंतात्परामृशेत् । इति गुणारोपणम् ।

वेष्टन करावें याला मंत्रराज म्हणतात. जो या मंत्राच्या आकृतीचें ध्यान करितो त्याला मुक्ति प्राप्त होते व तो शत्रुरूपी हत्तींचा नाश करण्यास सिंहासारखा होता ' या प्रमाणें सिद्धचक्राचें यंत्र काढून ' ॐ ऱ्हीं अर्हमिति ' इत्यादि मंत्र म्हणून सिद्धचक्राचें आव्हान, स्थापन, सन्निधीकरण करून पूजन करावें सुवर्णादि पात्रामध्यें सोनें वगैरेच्या लेखणीनें तिलक करण्याच्या द्रव्यांनीं सिद्धचक्र काढून तें मंडलामध्यें स्थापून ' ओं ऱ्हीं अ सि आ उसा इत्यादि ' या मूल मंत्राची ज्ञानमुद्रेने जायी वगैरेच्या पुष्पांनीं सिद्धपरमेष्ठीच्या ध्यानानें आराधना करावी. तदनंतर दर्भशय्येमध्यें ठेवलेल्या सिद्धप्रतिमेला आणून ती उत्तर वेदीतील स्नानपीठावर स्थापून तिचा पूर्वीप्रमाणें धूलिकलशानें अभिषेक करावा व आठ सम्मार्जन कलशांनीं पूर्व मंत्रांच्या द्वारें आकारशुद्धि करून पूर्वीच्या यंत्रावर सिंहासनावर ठेऊन प्रतिष्ठेला योग्य अशा प्रतिमेचें वर्णन करून ' नमस्ते पुरुषार्थानां ' वगैरे सिद्धस्तोत्र म्हणावें व प्रतिमेवर पुष्पांजलिक्षेपण करावें

' जानातीति ' हा श्लोक व ' ओं ऱ्हीं परमेति ' हा मंत्र म्हणून सिद्धप्रतिमेमध्यें पुष्पांजलि क्षेपण करून परमावगाढ सम्यक्त्व गुणाचें आरोपण करावें. ज्याच्या प्रभावानें ज्ञान हें चराचरद्रव्यें जाणतें ज्याच्या योगें आत्म्याचें स्वरूप दुराग्रहरहित होऊन शुद्ध बनतें, तो सम्यक्त्व गुण सिद्धामध्यें मी स्थापितो.

आहूता इव सिद्धमुक्तिवनितामित्यादि ॥ ओं ऱ्हीं णमो सिद्धाणं सिद्धपरमेष्ठिन्नत्र एहि २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं तिष्ठ २ ठ ठ । ओं ऱ्हीं मम सन्निहितो भव २ वषट् । आव्हानादिमंत्रः । ओं ऱ्हीं श्रीं अर्हं असि आ उ सा सिद्धाधिपतये नमः । अनेन मंत्रेण कर्पूरान्वितचंदनेन तिलकं न्यसेत् । ओं ऱ्हीं मुखवस्त्रं दधामि स्वाहा ॥ इति मुखवस्त्रमंत्रः ॥

गंगादितिर्थप्प० इत्यादिभिरधिवासनां विदध्यात् । ओं ऱ्हीं सिद्धाधिपते प्रबुध्यस्व ध्यातृजनमनांसि पुनीहि २ स्वाहा । नेत्रोन्मीलनमंत्रः ॥ ओं ऱ्हीं सिद्धाधिपते मुखवस्त्रमपनयामि स्वाहा । इति श्रीमुखोद्घाटनमंत्रः ।

वारिणा स्वच्छशीतेन हारिणा तापहारिणा ॥

याच प्रमाणें पुढेंही 'जानाति' वगैरे सात श्लोक म्हणून प्रतिमेला स्पर्श करून बाकीच्या सात गुणांचें आरोपण करावें.

'आहूता इवेति' हा श्लोक व 'ओं ऱ्हीं णमो' वगैरे मंत्र म्हणून सिद्धपरमेष्ठींचें आव्हान, स्थापन, सन्निधीकरण हें करावें.

'ओं ऱ्हीं असिआउसा' हा मंत्र म्हणून कापरानें युक्त अशा चंदनाचा सिद्ध परमेष्ठीला तिलक करावा. व 'ओं ऱ्हीं मुखेति' हा मुखवस्त्राचा मंत्र म्हणून प्रतिमेचें मुखाच्छादन करावें.

'गंगादीति' हा श्लोक म्हणून अधिवासनक्रिया करावी. 'ओं ऱ्हीं सिद्धेति' हा मंत्र म्हणून नेत्रोन्मीलन क्रिया करावी. 'ओं ऱ्हीं सिद्धाधिपते' हा मंत्र म्हणून सिद्धप्रतिमेच्या मुखावरचें वस्त्र काढावें.

'वारिणेति' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून पापनाशार्थ स्वच्छ शीतल तीर्थजलानें सिद्धप्रतिमेचा अभिषेक करावा.

विशुद्धानभिषिंचामि सिद्धानघविशुद्धये ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं अर्हं सिद्धाधिपते तीर्थोदकेनाभिषिंचामीति स्वाहा। तीर्थोदकस्नपनम् ॥ १ ॥

पुंड्रेक्षुचोचचूतादिस्वरसोदारधारया ॥

विशुद्धा० ॥ ओं ऱ्हीं पुंड्रेक्षुप्रमुखरसैरभिषिंचामि इति स्वाहा। रसस्नपनम् ॥ २ ॥

पिंगहय्यंगवीनेन नवीनेन सुगंधिना।

विशुद्धा० ॥ ओं ऱ्हीं हय्यंगवीनघृतेन स्नपयामीति स्वाहा ॥ घृतस्नपनम् ॥ ३ ॥

क्षरत्सुधासदृक्षेण क्षीरपूरेण भूरिणा ॥

विशुद्धा० ओं ऱ्हीं० धारोष्णगव्यक्षीरपूरेणाभिषिणोमीति स्वाहा ॥ दुग्धस्नपनं ॥ ४ ॥

दध्ना पूर्णशरच्चंद्रचंद्रिकाधवलत्विषा। विशुद्धा० ॥

ओं ऱ्हीं जगन्मंगलेन दध्ना स्नपयामीति स्वाहा। दधिस्नपनम् ॥ ५ ॥

कषायद्रव्यसत्कल्ककाथचूर्णैः सुगंधिभिः ॥

उपस्करोमि शुद्धात्मसिद्धानघविशुद्धये ॥ ६ ॥

पुंड्रेक्षु इति हा श्लोक समंत्र म्हणून ऊस, नारळ, आंबे यांच्या रसानें सिद्धप्रतिमेचा अभिषेक करावा.
'पिंगेति' हा श्लोक समंत्र म्हणून लोणकढ ताज्या तुपानें श्री सिद्धाचा अभिषेक करावा.
'क्षरदिति' हा श्लोक समंत्र म्हणून अमृतप्रवाहासारख्या दुधाच्या प्रवाहानें अभिषेक करावा.
'दध्नेति' हा श्लोक समंत्र म्हणून पूर्णचंद्राच्या प्रकाशाप्रमाणें धवल अशा दह्यानें सिद्धप्रतिमेचा अभिषेक करावा
'कषायेति' हा श्लोक समंत्र म्हणून सुगंध कषाय द्रव्याच्या सुगंध चूर्णाची उटणी सिद्धप्रतिमेला लावावी.

ओं ऱ्हीं दिव्यप्रभूतसुरभिकषायद्रव्यकल्कक्वाथचूर्णैरुपस्करोमि स्वाहा । उद्वर्तनादिविधानम् ॥

पवित्रसुपविलोरुमनोरमफलोत्करैः

निर्वर्तयामि शुद्धात्मसिद्धानघविशुद्धये ॥

ओं ऱ्हीं विचित्रमनोरमफलैरवतारयामि इति स्वाहा ॥ फलावतरणम् ॥

तीर्थांभःसभृतैः कुंभैरष्टभिर्मंगलान्वितैः ॥ निर्वर्तयामि० ॥

ओं ऱ्हीं परमसुराभिद्रव्यसंदर्भपरिमलगर्भतीर्थांबुसंपूर्णसुवर्णकुंभाष्टतयेन परिषेचयामि स्वाहा ॥ कलशाष्टकाभिषेकः ॥ ८ ॥

पूतशीतलगंधोदैर्गंधद्रव्यादिवासितैः ॥ विशुद्धा ॥

ओं ऱ्हीं परमसौमनस्यनिर्बंधनगंधोदकपूरेणाप्लावयामि स्वाहा ॥ गंधोदकस्नपनम् ॥ ९ ॥

ओं बाह्याभ्यंतरहेतुजात० । ओं ऱ्हीं निरवशेषावरण० । स्वच्छैस्तीर्थ० । श्रीसिद्धनाथान्यजे ॥ ओं ऱ्हीं लोकोत्तरनीरधाराहरिचंदनद्रवकलमाक्षतपुंजाष्टकमंदारप्रमुखकुसुमदामसुधारसरप-

---

'पवित्रेति' हा श्लोक समंत्र म्हणून नानाप्रकारच्या पवित्र मनोहर फळांनीं सिद्धप्रतिमेवरून अवतरण क्रिया करावी.

'तीर्थेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून उत्कृष्टसुगंधिद्रव्यांनीं सुवासित अशा आठ कळशांनीं सिद्धप्रतिमेचा अभिषेक करावा.

'पूतेति' हा श्लोक म्हणून उत्कृष्ट सुगंधी अशा गंधोदक जलानें सिद्धप्रतिमेचा अभिषेक करावा.

'ओं बाह्येति' वगैरे म्हणून जलापासून अर्घ्यापर्यंत अष्टद्रव्यांनीं सिद्धप्रतिमेचें पूजन करावें. यानंतर सिद्धभक्ति करून इष्टप्रार्थनेचा श्लोक म्हणून पुष्पांजलि क्षेपण करावें. इष्टप्रार्थनाः—प्राण्यांना उत्कृष्ट सा-

णमो पत्तेयबुद्धाणं णमो सयंबुद्धाणं। णमो बोहियबुद्धाणं। णमो णमो रुजुमदीणं। णमो विउलमदीणं। णमो दसपुव्वीणं। णमो चउद्दसपुव्वीणं। णमो अट्ठंगाणिमित्तकुलाणं। णमो विवुणइड्ढिपत्ताणं। णमो विज्जाहराणं। णमो चारणाणं। णमो पण्णसमणाणं। णमो आगासगामिणं। णमो आसीविसाणं। णमो दिट्ठिविसाणं। इति षोडशपदानि विलिखेत्।

ततस्तद्बहिश्चतुर्विंशतिपत्रेषु णमो उग्गतवाणं १ णमो दित्ततवाणं २ णमो तत्ततवाणं ३ णमो महातवाणं ४ णमो घोरतवाणं ५ णमो घोरगुणाणं ६ णमो घोरपरक्कमाणं ७ णमो घोरगुणबह्मचारीण ८ णमो आमोसहिपत्ताणं ९ णमो खेलोसहिपत्ताणं १० णमो जल्लोसहिपत्ताणं ११ णमो दिप्पोसहिपत्ताणं १२ णमो सव्वोसहिपत्ताणं १३ णमो मणोबलीण १४ णमो वचोबलीणं १५ णमो कावबलीणं १६ णमा खीरसवीणं १७ णमो सप्पिसवीणं १८ णमो महुरसवीणं १९ णमो आमियसवीणं

'ओं अमिआउमा स्वाहा' ह्या मंत्रानें दक्षिणेकडून उत्तरेकडे श्रींकाराला वेष्टन घालावें नंतर सहा कोणामध्ये अप्रतिचक्र फट् अशीं सहा बीजाक्षरें लिहावींत. दोन दोन कोणाच्या अंतर्गी 'विचक्राय स्वाहा ह्रीं सहा बीजाक्षरें उजव्या बाजूनें स्थापावोत. व त्याच्यावर 'ओं'कार लिहावा. तदनंतर कोणाग्री श्री, ह्री, धृति, कीर्ति, बुद्धि, व लक्ष्मी ह्या सहा देवता डाव्या बाजूनें लिहाव्यात. याच्या बाहेर वलय करून आठ दलामध्यें 'णमो जिणाणं' वगैरे आठ मंत्र लिहावेत नंतर याच्या बाहेर पूर्वींप्रमाणें १६ दलामध्यें णमो सभिण्णसोदाराण' वगैरे १६ मंत्र लिहावेत

तदनंतर बाहेरील चोवीस पत्रामध्यें 'णमो उग्गतवाणं' असे चोवीस मंत्र लिहावेत. या मंत्रांना ह्रींकार मात्रेनें तीनदा वेष्टन करावें व क्रोंकारानें निरोध करावा व बाहेर पृथ्वीमंडल लिहावें. ओं ह्रीं श्री श्रीं वगैरे या मंत्रानें आठ पत्रामध्यें स्थापिलेल्या मंत्राची पूजा करावी. 'ओं णमो अरहताणं वगैरे मंत्रानें ४८ मं-

२० णमो अक्खीणमहाणसाणं २१ णमो वड्ढमाणाणं २२ णमो लोए सव्वसिद्धायदाणं २३ णमो भयवदो महातिमहावीरवड्ढमाणाण बुद्धरिसीणं २४ । इति चतुर्विंशतिपदान्यालिख्य र्‍हींकारमात्रया त्रिगुणं वेष्टयित्वा क्रोंकारेण निरुध्य बहिः पृथ्वीमंडलं विलिखेत् । ओं र्‍हीं क्ष्वीं श्रीं अर्हं अ सि आ उ सा अप्रतिचक्रे फट विचक्राय झ्रौं २ स्वाहा । अनेन मध्यपूजा विदध्यात् ॥ ओं णमो अरहंताणं । णमो जिणाणं इत्यादि र्‍हां र्‍हीं र्‍हूं र्‍हौं र्‍हः असि आ उ सा झ्रौं २ स्वाहा । एते अष्टचत्वारिंशत्पूजामत्राः । ततो दर्भशय्यास्थितबिंबमानीय स्नपनवेदीपीठाग्रे निवेश्य धूलीकलशाभिषेकानंतरं सर्वौषधिविमिश्रतीर्थाम्बुसंभृतैः पंचाचारसंकल्पपंचकुंभैः, चतुरनुयोगसंकल्पचतुःकुंभैः, रत्नत्रयसंकल्पेन त्रिभिः कुंभैः । क्रमादाचार्योपाध्यायसर्वसाधुबिंबानामाकारशुद्धिं विधाय मूलवेदीयंत्रोपरि विष्टरे तद्बिंबानत्र स्थाप्य ये येऽनगारा इति प्रागुक्तमहर्षिस्तवनं पठित्वा बिंबान्समंतात्परामृश्य पुष्पाजलिपूर्वकं पंचाचार

त्रांची पूजा करावी. तदनंतर दर्भशय्येंत असलेली आचार्यादिकांची प्रतिमा आणून स्नानवेदीच्या सिंहासनावर स्थापन करावी. प्रथम धूलीकलशाभिषेक करावा. नंतर सर्वौषधिमिश्रित तीर्थोदकाच्या पांच कुंभांनीं (त्या कुंभामध्यें पांच आचारांचा संकल्प करावा) अभिषेक करावा. प्रथमानुयोग वगैरे चार अनुयोगाचा चार कुंभामध्यें संकल्प करून व रत्नत्रयाचा तीन कुंभामध्यें संकल्प करून अभिषेक करावा. या रीतीनें आचार्य, उपाध्याय व सर्व साधूच्या प्रतिमांची आकारशुद्धि करून मूलवेदीच्या यंत्रावरील सिंहासनावर त्या बिंबांची स्थापना करावी. 'ये येऽनगारा' हें महर्षिस्तोत्र ह्मणून या बिंबांना सर्व बाजूनें स्पर्श करून पुष्पांजलिपूर्वक पांच आचार दर्शन, ज्ञान, वीर्य, चारित्र व तप असे पांच आचार; प्रथमानुयोग, करणानुयोग, चरणानुयोग व द्रव्यानुयोग हे

चतुरनुयोगरत्नत्रयलक्षणगुणान् तद्बिंबेषु क्रमेण समारोपयेत् ॥

ओं ऱ्हूं णमो आइरियाणं आचार्यपरमेष्ठिन् अत्र एहि २ संवौषट् । ओं ऱ्हूं तिष्ठ २ ठठ । ओं ऱ्हूं मम सन्निहितो भव २ वषट् । तथा ओं ऱ्हौं णमो उवज्झायाणं उपाध्यायपरमेष्ठिन् अत्र एहि २ संवौषडित्यादि । तथा ओं ऱ्हः णमो लोए सव्वसाहूणं साधुपरमेष्ठिन् अत्र एहि २ संवौषडित्यादि । इत्याचार्यादीनामाव्हानादिमंत्रः । ततश्च ओं ऱ्हूं णमो आइरियाणं धर्माचार्याधिपतये नमः इत्यादिमंत्रैः सिद्धप्रतिमावत्तिलकविधिं विदध्यात् । एवमुपाध्यायसाधुपरमेष्ठिनोरपि विकल्प्य कल्पयेत् ओं ऱ्हीं मुखवस्त्रं दधामीति स्वाहा । मुखवस्त्रमंत्रः । ओं ऱ्हूं णमो आइरियाणं आचार्यपरमेष्ठिन् जलं गृहाण २ नमः इत्यादिभिर्मंत्रैराचार्यपरमेष्ठिनमर्चयेत् । एवमुपाध्यायसाधुपरमेष्ठिनोरर्चनामंत्रा नियोजनीयाः । आचार्यादिनामांकितेन सिद्धप्रतिष्टोक्तेन-

---

चार अनुयोग, सम्यग्दर्शन, सम्यग्ज्ञान व सम्यक् चारित्र अशा सर्व गुणांचा क्रमानें या तीन प्रतिमामध्यें आरोप करावा.

ओं ऱ्हूं णमो आयरियाणं वगैरे मंत्र म्हणून आचार्यपरमेष्ठींचें आव्हान, स्थापन, सन्निधीकरण करावें याच प्रमाणें उपाध्याय व सर्व साधु यांच्या आव्हानादिकानें मंत्र म्हणून त्याचें आव्हान, स्थापन वगैरे करावें.

ओं ऱ्हूं णमो आइरियाणं धर्माचार्याधिपतये नमः इत्यादि मंत्र म्हणून सिद्धप्रतिमेप्रमाणे आचार्य प्रतिमेचा तिलकविधि करावा. याचप्रमाणें उपाध्याय व सर्व साधु यांचेंहि मंत्र म्हणून तिलकविधि करावा.

'ओं ऱ्हीं मुखवस्त्रं दधामि स्वाहा' हा मंत्र म्हणून यांच्या मुखावर वस्त्राच्छादन करावें

'ओं ऱ्हूं णमो आयरियाणं आचार्यपरमेष्ठिन् जलं गृहाण' वगैरे मंत्र म्हणून आचार्य, उपाध्याय व

नयनोन्मीलनं आचार्यादिबिंबानां कुर्यात् । ओं ऱ्हीं आचार्यादीनां योजिनेन मुखवस्त्रोद्धटनमंत्रेण मुखवस्त्रोद्घाटनम् ।

वारिणा स्वच्छशीतेन हारिणा तापहारिणा ॥
विशुद्धानपि सिंचामि धर्माचार्यान्स्वशुद्धये ॥

वारिणा स्वच्छ० । पाठकेंद्रान्स्वशुद्धये ॥ वारिणा स्वच्छ० ॥ सर्वसाधून्स्वशुद्धये ॥ इत्यादिभिर्मंत्रैर्यथोचितं योजितैराचार्यादिबिंबानामाभिषेकं कुर्यात् ॥ यागमंडलोक्ताचार्योपाध्यायसर्वसाधुगद्यपद्यैः पूजावसरप्रार्थनां कृत्वा, ओं ऱ्हीं लोकोत्तम्नीरधाराहरिचंदनेत्यादिमंत्रवाक्यैः पूजां विदध्यात् । ततः क्रियाकांडोक्तक्रियां कृत्वाभिमतप्रार्थनामिदं पठित्वा पुष्पांजलिं प्रकल्पयेत् । प्राज्यं साम्राज्यमस्तु० । धर्मसूरिप्रसादात् ॥ प्राज्यं साम्राज्यमस्तु० । पाठकेंद्रप्रसादात् ॥ प्राज्यं साम्राज्यमस्तु० । सर्वसाधुप्रसादात् ॥ ततः पूर्ववद्विसर्जनादिकमनुतिष्ठेत् । प्रातिष्ठानंतरदिनेऽवभृथस्नानादिकं पूर्व-

---

सर्वसाधु यांची अष्ट द्रव्यानीं पूजा करावी नयनोन्मीलनाच्या मंत्रांत आचार्य उपाध्याय व साधु यांच्या नांवाची योजना करून यांचा नयनोन्मीलनविधि सिद्धप्रतिष्ठेंत सांगितल्याप्रमाणें करावा. यानंतर मुखवस्त्र काढण्याचा मंत्र ह्मणून तें काढावें वारिणा स्वच्छशीतेन वगैरे श्लोक ह्मणून आचार्य, उपाध्याय व सर्व साधु यांचा पंचामृताभिषेक करावा यागमंडलांत पूजेच्या वेळीं सांगितलेली आचार्य उपाध्याय व साधु यांची गद्य पद्य मंत्रांनीं स्तुति करून मग ओं ऱ्हीं लोकोत्तरेति ' वगैरे मंत्र ह्मणून अष्ट द्रव्यांनीं पूजा करावी. तदनंतर क्रियाकांडांत सांगितलेली क्रिया करून इष्टप्रार्थना ह्मणून पुष्पांजलि समर्पण करावी

' प्राज्य साम्राज्येति ' हे श्लोक ह्मणून व विसर्जनाचे श्लोक वगैरे ह्मणून विसर्जन वगैरे करावें. प्र-

पत्कृत्वा प्रतिष्ठां निष्ठापयेत् ॥

इत्याचार्यादिप्रतिष्ठाविधानम् ॥

अथ श्रुतदेवताप्रतिष्ठाविधानम् ।

श्रुतदेवताप्रतिष्ठादिनात्प्राक्पंचमे दिने अंकुरार्पणं कृत्वा, अग्नित्रयार्चनपर्यंतं कर्म पूर्ववत् कृत्वा, वेद्यां सारस्वतयंत्रोद्धरणं विदध्यात् । पूर्वकर्णिकायां ऱ्हींकारमालिख्य तद्बाह्ये हंकारं सविसर्गं सकारं च लिखित्वा, ओं ऱ्हीं श्रीं वद वद वाग्वादिनि भगवति सरस्वति ऱ्हीं नमः इत्यनेन मूलमंत्रेण वेष्टयेत् तद्बहिः पूर्वादिदिक्क्रमेण चतुर्षु पत्रेषु ओं वाग्वादिन्यै नमः। ओं भगवत्यै नमः। ओं सरस्वत्यै नमः । ओं देव्यै नमः। इति चतुराख्या लिखेत् ॥ तद्बहिरष्टसु पत्रेषु ओं नंदायै नमः । ओं भद्रायै नमः । ओं जयायै नमः । ओं विजयायै नमः । ओं अपराजितायै नमः । ओं जंभायै नमः । ओं मोहायै नमः । ओं स्तंभिन्यै नमः इति चाष्टौ देवीर्लिखेत् । तद्बाहिश्च

तिष्ठेनंतर दुसर दिवशीं अवभृथस्नान वगैरे करून आचार्य, उपाध्याय, साधु यांची प्रतिष्ठा पूर्ण करावी याप्रमाणे आचार्यादिप्रतिष्ठाविधि आहे.

श्रुतदेवता प्रतिष्ठादिवसाच्या पूर्वी पांचव्या दिवशीं अंकुरार्पण करून तीन अग्नीची पूजा करणे एथपर्यंतचा सर्व विधि पूर्वीप्रमाणें करून वेदीवर सारस्वतयंत्र लिहावें. तें या प्रमाणें:—प्रथम कर्णिकेंत 'ऱ्हीं' हें अक्षर लिहून बाहेर 'हं' व 'सः' हीं अक्षरें लिहावीत. व या अक्षरांना 'ओं ऱ्हीं श्रीं वद वद वाग्वादिनि भगवति सरस्वति ऱ्हीं नमः' या मूलमंत्रानें वेढा घालावा अर्थात सभोंवती 'ओं वाग्वादिन्यै नमः' इत्यादि चार मंत्र लिहावेत. याच्यार बाहेर आठ पत्रामध्यें ओं नंदायै नमः वगैरे आठ मंत्र लिहावेत. पुनः त्याच्या बाहेर सोळा पत्रा-

षोडशपत्रेषु, ओं रोहिण्यै नमः, ओं प्रज्ञप्त्यै नमः, इत्यादिमंत्रैः षोडश विद्यादेवीः स्थापयेत् । ततः पूर्वाद्यष्टदिक्षु इंद्राय स्वाहा इत्यादिमंत्रैरष्ट दिक्पालान्विन्यसेत् । पूर्वेशानदिशोश्चांतराले, ओं अधोनागेभ्यः स्वाहा इति नागान्विन्यसेत् । पश्चिमदिक्पालोपरिष्ठाच्च ओं ऊर्ध्वब्रह्मणे नमः इति परब्रह्म प्रतिष्ठापयेत् ।। इंद्रादधश्च ओं मयूरवाहिन्यै नमः इति नागादिदेवतां स्थापयेत् ।। ततस्त्रिर्मायामात्रया क्रोंकारेण निरुध्य तद्बावेष्ट्य बहिः पृथ्वीमंडलं लिखेदिति । ततो दर्भशय्यास्थितबिंबमानीय स्नपनवेदीपीठाग्रे निवेश्य सर्वौषधिविमिश्रतीर्थांभःसंभृतैश्चतुरनुयोगसंकल्पचतुःकुंभैः ओं ऱ्हीं श्रुतदेव्याः कलशस्नपनं करोमि स्वाहेत्यनेन मंत्रेणाकारं शोधयेत् ।।

निर्मूलमोहतिमिरक्षपणैकदक्षं । न्यक्षेण सर्वजगदुज्ज्वलनैकतानम् ।।
सोषेस्व चिन्मयमहो जिनवाणि नूनं । प्राचीमतो जयसि देवि तदल्पसूतिम् ।।

मध्यें ' रोहिण्यै नमः ' वगैरे सोळा विद्यादेवतांचे मंत्र लिहावेत. तदनंतर पूर्वादि आठ दिशामध्यें ' इंद्राय स्वाहा ' वगैरे मंत्र लिहावेत. पूर्व व ईशान्य दिशांच्या मध्यभागीं ' अधानागेभ्यः स्वाहा ' हा मंत्र लिहावा पश्चिम दिक्पालाच्यावर ' ऊर्ध्वब्रह्मणे नम ' हा मंत्र लिहावा. इंद्रदिक्पालाच्या खालीं ' ओं मयूरवाहिन्यै स्वाहा ' हा मंत्र लिहावा तदनंतर, तीनदा मायामात्रेनें व ओंकारानें यांना वेष्टन घालावें व बाहेर पृथ्वीमंडल लिहावें यानंतर दर्भशय्येवर असलेलें श्रुतदेवतेचें बिंब आणून स्नानवेदीच्या सिंहासनावर त्याची स्थापना करावी. सर्वौषधिमिश्रित तीर्थजलांनीं भरलेल्या चार कुंभामध्यें चार अनुयोगाचा संकल्प करून त्या कुंभानीं ' ओं ऱ्हीं श्रुतदेव्या' कलशस्नपनं करोमि स्वाहा' या मंत्रानें अभिषेक करून आकारविशुद्धि करावी.

' निर्मलेति ' ही सरस्वती देवी मोहांधकाराचा नाश करणारी, सर्व जगाला प्रकाशित करणारी, अशा चिन्मय ज्योतिला प्रसवली आहे. यास्तव हिनें अल्प प्रकाशधारक सूर्याला प्रसवणाऱ्या पूर्व दिशेला जिंकलें

आभवादपि दुरासदमेव श्रायसं सुखमनन्तमाचिंत्यम् ॥
जायतेद्य सुलभं खलु पुंसां त्वत्प्रसादत इहांब नमस्ते ॥
चेतश्चमत्कारकरा जनानां । महोदयाश्चाभ्युदयाः समस्ताः ॥
हस्ते कृताः शस्तजनैः प्रसादात् तवैव लोकांब नमोस्तु तुभ्यम् ॥
सकलयुवतिसृष्टेरंबचूडामणिस्त्वं । त्वमसि गुणसुपुष्टेर्धर्मसृष्टेश्च मूलम् ॥
त्वमसि च जिनवाणि स्वेष्टमुक्त्यंगमुख्या । तदिह तव पदाब्जं भूरिभक्त्या नमामः ॥
इति श्रुतदेवीस्तवनं पठित्वा प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥
ततश्च ।

बारह अंगंगिज्जा दंसणतिलया चरित्तवत्थहरा ॥
चोद्दसपुव्वाहरणा ठावे दव्वाय सुयदेवी ॥ १ ॥
आचारशिरसं सूत्रकृतवक्त्रां सुकंठिकाम् ॥
स्थानेन समवायागव्याख्याप्रज्ञप्तिदोर्लताम् ॥ २ ॥

आहे- ' अभवादपीति ' संसारअवस्थेंत दुर्लभ असें अचिंत्य व अनंत मोक्षसुख हे माते तुझ्या प्रसादामुळें मनुष्यांना प्राप्त होतें यास्तव आम्ही तुला नमस्कार करितो. ' चेतश्चमि ' हे माते अंतःकरणास विस्मित करणारे स्वर्गीय व मोक्षाचें ऐश्वर्य तुझ्या प्रसादानें लोकांना मिळतें यास्तव मी तुला नमस्कार करितो. हे माते तूं सर्वस्त्रीसृष्टिमध्यें चूडामणि आहेस. तुझ्या पासून धर्माची व गुणांची उत्पत्ति होते तूं मुक्तीचें मुख्य साधन आहेस म्हणून आम्ही तुझ्या पदकमलाला नमस्कार करितो. या प्रमाणें श्रुतदेवीचें स्तवन म्हणून

वाग्देवतां ज्ञातृकथोपासकाध्ययनस्तनीम् ॥
अंतकृद्दशसन्नाभिमनुत्तरदशांगतः ॥ ३ ॥
सुनितंबां सुजघनां प्रश्नव्याकरणश्रुतात् ॥
विपाकसूत्रदृग्वादचरणां चरणांबराम् ॥ ४ ॥
सम्यक्त्वातिलकां पूर्वचतुर्दशाविभूषणाम् ॥
तावत्प्रकीर्णकोदीर्ण—चारुपत्रांकुरश्रियम् ॥ ५ ॥
आसदृष्टप्रवाहौघद्रव्यभावाधिदेवताम् ॥
परब्रह्मपथादृप्तां स्यादुक्तिं भुक्तिमुक्तिदाम् ॥ ६ ॥
सर्वदर्शनपाखंडदेवदैत्यखगार्चिताम् ॥

प्रतिमेवर पुष्पांजलिक्षेपण करावें. ' बारहेति ' श्रुतदेवीला बारा अंगें आहेत. सम्यग्दर्शन हा तिलक आहे, चारित्र हें तिचें वस्त्र आहे चौदा पूर्व हे तिचे आभरण आहे अशी कल्पना करून तिची स्थापना करावी. ' आचारेति ' आचारांग हें तिचें मस्तक आहे. सूत्रकृतांग हें मुख आहे. स्थानांग हें तिचा कंठ आहे. समवायांग व व्याख्याप्रज्ञप्ति हीं दोन अंगें तिचे दोन बाहु आहेत. ' वाग्देवतेति ' ज्ञातृकथा व उपासकाध्ययन हीं दोन अंगें तिचे स्तन होत अंतकृद्दशांग हे तिची वेणी होय. अनुत्तरदशांग हें तिचें ढुंगण होय. प्रश्नव्याकरणांग हें तिच्या कमरेच्या पुढचा भाग आहे. विपाकसूत्र व दृष्टिवाद हे तिचे पाय आहेत. सम्यक्त्व हा तिचा तिलक आहे. चौदापूर्व हे डागिने आहेत प्रकीर्णक हें सुंदर वेलबुट्टीप्रमाणें आहे

' आसेति ' श्री जिनेश्वरानीं पदार्थांतील सर्व पर्याय पाहिले आहेत. या सर्व पर्यायांची ही श्रुतदेवता अधिष्ठात्री आहे अर्थात् हिच्या आश्रयानें पदार्थांच्या सर्व अवस्थांचें लोकांस ज्ञान होतें. परब्रह्माच्या मार्गाचें अवलोकन करणाऱ्या लोकांना स्याद्वादाचें रहस्य सांगणारी व भोग आणि मोक्ष देणारी अशी ही श्रुतदेवता आहे.

जगन्मातरमुद्धर्तुं जगदत्रावतारयेत् ॥ ७ ॥

ओं अर्हन्मुखकमलवासिनि पापांधकारक्षयकारिणि श्रुतज्वालासहस्रप्रज्वालिते सरस्वति मम पापं हन २ क्षां क्षीं क्षूं क्षौं क्षः क्षीरधवले अमृतसंभवे वं २ मं २ हं स्वाहा । एतत्पठन् प्रतिमायाः अंगप्रत्यंगपरामर्शं कुर्यात् । गुणारोपणम् ॥

ओं ह्रीं अर्हन्मुखकमलवासिनि पापांधकारक्षयकारिणि श्रुतज्वालासहस्रप्रज्वालिते सरस्वति अत्र एहि २ संवौषट् ॥ ओं ह्रीं अर्हन्मुख॰ तिष्ठ २ ओं ह्रीं अर्हन्मुख॰ मम सन्निहिता भव २ वषट् । आव्हानादिमंत्राः ॥ ततो मूलमंत्रेण तिलकं दत्वा मुखवस्त्रमंत्रेण मुखवस्त्रं दत्वा । ओं ह्रीं श्रीं वद वद वाग्वादिनि भगवति सरस्वति जलं गृहाण २ नमः इत्यादिभिर्मंत्रैरभ्यर्च्य मूलमंत्रेण नयनोन्मीलनं कृत्वा समंत्रं मुखवस्त्रमुद्घाटयेत् ॥

वारिणा स्वच्छशीतेन हारिणा तापहारिणा ॥
विशुद्धामभिषिंचामि जिनवाणीं स्वशुद्धये ॥

'सर्वेति' सर्व मतांतील लोक, पाखंडी, देव, दैत्य, विद्याधर या सर्वांकडून जगाची माता अशी ही श्रुतदेवता पूजनीय आहे. यास्तव तिचा आह्मी उद्धार करितो.

'ओं अर्हदिति' हा मंत्र ह्मणून श्रुतदेवतेच्या प्रतिमेच्या सर्व अवयवांना स्पर्श करावा. ओं ह्रीं अर्हदिति हा मंत्र ह्मणून तिचें आव्हान, स्थापन, सन्निधीकरण करावें. तदनंतर मूलमंत्रानें तिलक करून मुखवस्त्राचा मंत्र ह्मणून मुखावर वस्त्र आच्छादावें. 'ओं ह्रीं श्री' हा मंत्र ह्मणून जलादिकांनीं श्रुतदेवतेची पूजा करावी. या नंतर मूलमंत्रानें नयनोन्मीलन क्रिया करून मंत्र ह्मणून मुखवस्त्र उघडावें.

अथैवमाकारशुद्धिं विधाय मूलवेद्यां नवधौतवस्त्रं सदर्भाक्षतपुष्पं प्रस्तीर्य तत्र तत्प्रतिमां निवेश्याभ्यर्च्य कांडाग्रदूर्वाग्रेण प्रोक्षणं विधाय शांतिहोमं यक्षमंत्रेण कृत्वा पुण्याहं घोषयित्वा स्वर्णशलाकोपात्तेन स्वर्णपात्रनिहितेन हिमपयःशर्करेण सुमुहूर्ते नयनोन्मीलनं कुर्यात् ॥ ततोऽधिवासनादिविधिं विधाय वस्त्राभरणमाल्यादिभिरभ्यर्च्य विसर्जनादिकं कुर्यात् । प्रतिष्ठानंतरदिनेऽवभृथस्नानादिकं पूर्ववत्कृत्वा प्रतिष्ठां निष्ठापयेत् ॥ ततः प्रभृति च तां नित्यं पूजयेत् ॥

एष एव च शेषाणां यक्षणां स्थापनाविधिः ॥
यक्षीणां च मतः किंचिद्भेदो मंत्राश्रयो भवेत् ॥
इति गदितविधानैः सिद्धमुख्यप्रतिष्ठाम् ॥
बहुविधजिनभक्त्या यो विधत्तेऽत्र भव्यः ॥
उपचितबहुपुण्यः साधु निर्विश्य भोगान् ॥

त्यावर ती यक्षप्रतिमा ठेऊन दर्भ व दूर्वा यांच्या अग्रभागानीं प्रोक्षण विधि करून यक्षमंत्रानें शांतिहोम विधि करावा. पुण्याहवाचन करून सोन्याच्या पात्रांत असलेले कापूर, दूध व साखर यांनीं सुवर्ण शलाकेनें सुमुहूर्तावर नयनोन्मीलनक्रिया करावी तदनंतर अधिवासनादि विधि करून वस्त्र, आभूषण, पुष्पमाळा वगैरेंनीं पूजन विसर्जनादिक क्रिया करावी. प्रतिष्ठेनंतर दिवशी अवभृथस्नानादिक पूर्वीप्रमाणे करून प्रतिष्ठा समाप्त करावी. मग दररोज यक्षप्रतिमेचें पूजन करावें.

'एषेति' याचप्रमाणें बाकीच्या यक्षांच्या स्थापनेचा विधि आहे. यक्षींच्या स्थापनेमध्यें थोडासा फरक आहे तो मंत्रांत आहे अर्थात् मंत्रप्रयोग स्त्रीलिंगी करावेत. याप्रमाणें सांगितलेल्या विधीस अनुसरून सि-

स भवति जिनसौख्यांभोधिनक्षत्रनेमिः ॥

⊛ इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि सिद्धादिप्रतिष्ठाविधिर्नाम सप्तदशः परिच्छेदः ॥ १७ ॥ ⊛

ह्यांची त्यांत सुरूपतें करून प्रतिष्ठा आहे असे हे विधि जो भव्यजीव करितो तो पुष्कळ पुण्य संचय करून अनेक भोगांचा उपभोग घेऊन तो स्वाभाविक सुखरूपी समुद्राला चंद्रासारखा होतो.

* याप्रमाणें नेमिचंद्र देवांनीं रचलेल्या या प्रतिष्ठातिलक ग्रंथामध्यें सिद्धादिप्रतिष्ठाविधीचें वर्णन करणारा १७ वा परिच्छेद समाप्त झाला. *

इत्यादिभिस्तामभिषिंचेत ॥ यागमंडलोक्तसरस्वतीगद्यपद्यमंत्रवाक्यैरभ्यर्चयेत् । ततः श्रुतभक्तिं कृत्वा अभिमतप्रार्थनार्थमिमं पठित्वा पुष्पांजलिं प्रकल्पयेत् । प्राज्यं साम्राज्यमस्तु० भवतु च जिनदेवतायाः प्रसादात् ॥ प्रतिष्ठानंतरदिनेऽवभृथस्नानादिकं कृत्वा प्रतिष्ठां निष्ठापयेत् ॥

इति श्रुतदेवताप्रतिष्ठाविधानम् ॥

अथ श्रुतस्कंधादिप्रतिष्ठाविधानम् ॥

शुभे शिलादौ श्रुतस्कंधमुत्कीर्य सरस्वतीप्रतिष्ठावत्प्रतिष्ठापयेत् । परमागमपुस्तकमालेख्य श्रुतपंचम्यां सुलग्ने वा तद्वत्प्रतिष्ठापयेत् । अक्षाकारशुध्यादिकं दर्पणप्रातिबिंबितपुस्तकस्य विदध्यात् । ऐदंयुगीनाचार्यादिषु पूर्वाचार्यगुणस्य सत्तां वीक्ष्य तत्पादुकाद्वयं आचार्यादिप्रतिष्ठावत्प्रतिष्ठापयेत् । प्रसिद्धसंन्यासमरणप्राप्तगुर्वादेर्निषेधिकां जिनगृहे निर्माप्य जिनप्रतिष्ठाकाले प्रति–

'वारिणेति' वगैरे श्लोक ह्मणून पंचामृताभिषेक करावा. यागमडळांत सांगितलेल्या गद्यपद्य मंत्रांनीं पूजा करावी. तदनतर श्रुतभक्ति करून इष्टप्रार्थनेचा 'प्राज्यमिति' हा श्लोक ह्मणावा व पुष्पांजलि समर्पण करावी. प्रतिष्ठेच्या दुसऱ्या दिवशीं अवभृथस्नानादि विधि करावा या प्रमाणे श्रुतदेवतेचा प्रतिष्ठाविधि करावा.

श्रुतस्कंधप्रतिष्ठाविधान.

उत्तम अशा शिला वगैरे मध्यें श्रुतस्कंध कोरून सरस्वतीच्या प्रतिष्ठेप्रमाणें त्याची प्रतिष्ठा करावी परमागमाचें शास्त्र लिहवून श्रुतपंचमीच्या दिवशीं अथवा उत्तम मुहूर्तावर श्रुतस्कंधाप्रमाणें त्याची प्रतिष्ठा करावा

शाप्य क्षपकांगोज्झनभूमौ निवेशयेत् । अथवा बहिरेव निमाप्य जिनप्रतिष्ठासमये नयनोन्मलिनं तद्द्रव्येण प्रापय्य तत्र गत्वा शेषाविधिं स्वयमिंद्रः कृत्वा संघक्रियां कुर्यात् । अथवा क्षपकांगोज्झनावनौ आचार्यादिप्रतिष्ठोक्तविधिं सर्वं समासतः कृत्वा वर्द्धमानस्वामिनिर्वाणकाले निषेधिकां प्रतिष्ठापयेत् ॥

इति श्रुतस्कंधादिप्रतिष्ठाविधानम् ॥

अथ यक्षायक्षीप्रतिष्ठाविधानम् ॥

यक्षप्रतिष्ठादिनात्पूर्वं पंचमे दिनेंकुरार्पणं कृत्वा, अग्निलयार्चनपर्यंतं कर्म दिनक्रमेण कृत्वा वेद्यां मंडलोद्धरणं विदध्यात् । वेद्यां पंचवर्णचूर्णैः सकार्णिकमष्टदलकमलं चतुष्कोणमंडलचतुष्टयं पृथ्वीमंडलं विरचय्य तत्र ओं ऱ्हीं क्रों सुवर्णवर्णवृषभवाहनपरशुफलाक्षमालावरदांकितचतुर्भुजवृषभवक्त्रधर्मचक्रालकृतमस्तकगोमुखयक्षाय संवौषट् स्वाहेति मंत्रं कार्णिकायामालिख्य तद्बहिरष्टसु

परमागमशास्त्रामध्यें आकारशुद्धि वगैरे कृत्यें करावयाची ती दर्पणामध्ये पडलेल्या त्याच्या प्रतिबिंबाची करावी. या कालातील आचार्यादिकांच्या ठिकाणीं पूर्वाचार्यांच्या गुणाचा सद्भाव असलेला पाहून या कालांतील आचार्यांच्या पादुकांची आचार्यांच्या प्रतिष्ठेप्रमाणें प्रतिष्ठा करावी प्रसिद्ध सन्यासमरणास प्राप्त झालेल्या आचार्यादिकांची निषेधिका ही जिनगृहामध्यें निर्माण करून जिनप्रतिष्ठेच्या वेळी जेथें आचार्यादिकांचे समाधिमरण झालें असेल तेथें ती स्थापावी अथवा बाहेरच निर्माण करून जिनप्रतिष्ठेच्या वेळीं जिनांच्या नयनोन्मीलन द्रव्यानें निषेधिकमध्यें ही नयनोन्मीलन क्रिया करून बाकीचा विधि स्वतः इंद्रानें करावा. सर्वानें ही यथाक्रम हा विधि करावा. अथवा जेथें आचार्यांनीं समाधिमरणानें देह त्याग केला असेल तेथें आचार्यप्रतिष्ठेप्रमाणें सर्वविधि संक्षेपानें करून महावीर स्वामीच्या निर्वाणाच्या दिवशीं निषेधिकेची स्थापना करावी.

पत्रेषु ओं ऱ्हीं क्रों श्रियै संवौषट् स्वाहेत्यादि दिक्कुमारीमंत्रानष्टौ । तद्बाहिर्वलयांतः ओं ऱ्हीं क्रों यक्षवैश्वानर —रक्षो—नधृत–पन्नगासुरसुकुमार–सवितृ–विद्यामालि—चमर--वैरोचन--महाविद्य-मारविश्वेश्वरपिंडाभिधानपंचदशातिथिदेवान्संस्थापयामि स्वाहा । इति तिथिदेवान्पंचदश । तद्बहिर्वलयांतः ओं ऱ्हीं क्रों सूर्यसोमांगारकसौम्यगुरुभार्गवशनिराहुकेतून् स्थापयामि इति स्वाहा। इति ग्रहदेवान्नव ॥ तद्बहिर्मंडलांतः ओं ऱ्हीं क्रों किन्नरेंद्र, किंपुरुषेंद्र, महोरगेंद्र, गंधर्वेंद्र, यक्षेंद्र, राक्षसेंद्र, भूतेंद्र, पिशाचेंद्रान्स्थापयामि स्वाहा इति व्यंतरेंद्रानष्टौ ॥ तद्बहिर्मंडलमध्ये वज्रचक्रखड्गहलमुसलगदाशक्तिभिंडिवालाख्यान्यष्टायुधानि च लिखित्वा बहिर्भूमंडलं विलिखेत् ॥ एवं मंडलं वर्तयित्वा स्वस्वमंत्रैर्यक्षादिदेवान् जलगंधादिभिरभ्यर्च्य कलशाष्टकादिभिर्वेदीं भूषयेत् ॥ अथ स्नपनमंडपे तां प्रतिमामानीय दर्भप्रस्तारे धान्यप्रस्तारे च स्थापयित्वा क्रमेण स्नपयेत् तत

या प्रमाणें श्रुतस्कंधादि प्रतिष्ठाविधि समजावा. यक्ष व यक्षी यांच्या प्रतिष्ठेचा विधि या प्रमाणें:—यक्षप्रतिष्ठादिवसाच्या पूर्वी पांचवे दिवशीं अंकुरार्पण विधि करून व तीन अग्नीच्या पूजनापर्यंतचें कर्म करून दिनक्रमाने वेदीवर मंडल काढावें. तें या प्रमाणें—वेदीवर पांच रंगांच्या चूर्णांनीं कर्णिकेसहित आठ दळांचें कमळ काढावें. याच्या सभोंवती चौकोनी चार मंडळें काढावींत. व पृथ्वीमंडल लिहावें. प्रथम कर्णिकेमध्यें ओं ऱ्हीं क्रों सुवर्णवर्ण वगैरे गोमुख यक्षाचा मंत्र लिहावा.

कर्णिकेच्या बाहेरील आठ पत्रामध्यें 'ओं ऱ्हीं क्रों श्रियै स्वाहा' वगैरे श्री ऱ्ही धृति वगैरे आठ दिक्कुमारींचे मंत्र लिहावेत. याच्या बाहेरच्या प्रथम वलयामध्यें 'ओं ऱ्हीं क्रों यक्षेति' हा मंत्र लिहून पधरा तिथिदेवतांची स्थापना करावी. त्याच्या बाहेरच्या वलयामध्यें 'ओं ऱ्हीं क्रों सूर्येति' वगैरे मंत्र लिहून नवग्रह

स्तत्रैव वेदिकायां नवकलशान्सर्वालंकारोपेतान्सर्वौषधिसंमिश्रशुद्धयंत्रमंत्रान्वितान् तीर्थजलपरिपूर्णान् शालिप्रस्तारोपरि लिखितमायाबीजासनान् निधाय, तत्पश्चिमभागे स्नपनपीठं स्थापयित्वा प्रक्षाल्यालंकृत्वा तदुपरि भुवनाधिपतिं लिखित्वाक्षतपुष्पदर्भान्विरचय्य तत्प्रतिमा तत्र स्थापयित्वा, पंचोपचारविधिनाऽभ्यर्च्य बाह्याष्टककलशैर्मंत्रपूर्वकमभिषिच्य चतुर्नीराजनं कृत्वा पुष्पांजलिपूर्वकं एकादशमाभिषेकं मध्ये कलशेनामृतमंत्रेण कुर्यात् ॥

तेजोमायादिकाख्यानं क्रियमाणक्रियान्वितम् ॥
तत्तत्पल्लवसंयुक्तं करोम्यंतं पदं स्मरेत् ॥ १ ॥

देवतांची स्थापना करावी. याच्या बाहेरच्या मडलामध्यें 'ओं ऱ्हीं क्रों किनरेंद्रेति' वगैरे मंत्र लिहून आठ व्यंतरेंद्रांची स्थापना करावी. त्याच्या बाहेरचे मंडलामध्यें वज्र, चक्र, खड्ग, हल, मुसल गदा, भिंडिवाल ही आठ आयुधें लिहून तदनंतर बाहर पृथ्वीमंडल लिहावें. या प्रमाणें मंडलांची रचना करून आपआपल्या मंत्रांनीं यक्षादिदेवतांना गंध अक्षतादिकांनीं पूजन आठ कलशांनीं वेदी भूषित करावी. नंतर स्नपनमडपांत ती प्रतिमा आणून दर्भशय्येत अथवा धान्य प्रस्तरामध्यें तिची स्थापना करून मग तिचा अभिषेक करावा. तदनंतर त्याच वेदीवर सर्वालंकारानीं युक्त, सर्वौषधिमिश्र शुद्धयंत्रमंत्र यानीं युक्त तीर्थजलानें भरलेले असे नऊ कलश ज्यांच्या वर माया बीज (ऱ्हीं) लिहिलेलें आहे अक्षता पसरून त्यावर ते ठेवावेत. यांच्या पाश्चिमभागीं स्नपनाकरितां सिंहासनाची स्थापना करून त्यावर भुवनाधिपातिला लिहून अक्षत, पुष्प, दर्भ यांची रचना करून यक्षाची प्रतिमा तेथें स्थापन करावी. पंचोपचार विधीनें पूजून आठ कलशांनीं मंत्रपूर्वक अभिषेक करावा. चार वेळा नीराजनविधि करून पुष्पांजलिपूर्वक मध्य कलशानें अमृत मंत्र ह्मणून अभिषेक करावा.

याप्रमाणें आकार शुद्धि करून मूलवदीवर दर्भ, अक्षता व पुष्प यासह नवीन धुतलेलें वस्त्र पसरून

अथ अष्टादशः परिच्छेदः ।

जिनेंद्रमिंद्रसंदोहसंपादितमहोत्सवम् ॥
नत्वा स्वर्मोक्षदं वक्ष्ये विविधोत्सवसंविधिम् ॥ १ ॥
उत्कर्षेण महाभूत्या सूयते तीर्थवारिभिः
विहारपूर्वकं देवो यत्रासावुत्सवो मतः ॥ २ ॥
जिनोत्सवविधिं भक्त्या कुर्वन् धर्मप्रभावकः ॥
निर्विश्याभ्युदयं सर्वं निःश्रेयसमवाप्नुयात् ॥ ३ ॥
तस्य कारयिता चानुमंता द्रष्टा च भक्तितः ॥
धर्मार्थकाममोक्षार्थानापर्नोपद्यते ध्रुवम् ॥ ४ ॥
वर्णानामाश्रमाणां च विधत्ते विहितोत्सवः ॥

१-४ सर्व इंद्रांनीं मिळून ज्याचा महोत्सव केला अशा जिनेश्वरास नमस्कार करून स्वर्गमोक्षप्राप्ति करून देणाऱ्या अनेक तऱ्हेच्या उत्सवांची माहिती मी आतां सांगतो. मोठ्या ऐश्वर्यानें जिनेश्वराचा विहार करऊन तीर्थजलानें जो अभिषेक करणें त्यास उत्सव असें म्हणतात. धर्माची प्रभावना करणाऱ्या भव्यजीवानें भक्तीनें जिनोत्सव करावा म्हणजे त्यास इहलोकचीं सुखें मिळतील व तो क्रमानें मोक्षास प्राप्त होईल. जिनेश्वराचा उत्सव करविणारा, त्यास अनुमोदन देणारा अशा मनुष्यास धर्म, अर्थ, काम व मोक्ष या पुरुषार्थांची प्राप्ति होते.

सद्धर्मश्रीबलोद्धायुरारोग्यादिसमीहितम् ॥ ५ ॥
राजाराष्ट्रसमृद्धिः स्याज्जायते जातु नेतयः ॥
वियंति विपदः सर्वाः संपद्यंते च संपदः ॥ ६ ॥
किमत्र बहुनोक्तेन जिनोत्सवविधायिनः ॥
ध्रुवं यास्यंति ते सप्त परमस्थानसंपदः ॥ ७ ॥
आष्टान्हिकः पांचदिनः त्रैदिनश्चैकवासरः ॥
इत्युत्सवश्चतुर्द्धा स्यात्कर्तृशक्तिव्यपेक्षया ॥ ८ ॥
रथोपेतो रथापेत इत्याद्यो द्विविधो भवेत् ॥
रथोपेतो रथापेत इत्याद्यो द्विविधो भवेत् ॥ ९ ॥
तत्र राजाधिराजाद्या रथोपेतं वितन्वते ॥
महामुकुटबद्धाद्यैः क्रियमाणः स एव हि ॥
चतुर्मुखाभिधानः स्यात्सर्वतोभद्रसंज्ञकः ॥१०॥

५–८ या उत्सवामुळें वर्ण व ब्रह्मचारी वगैरे आश्रमांस धर्म, श्री, बल, आयुष्य, आरोग्य वगैरेची प्राप्ति होते व राष्ट्र यांची समृद्धि होते. कधींही अतिवृष्टि, अनावृष्टि वगैरेची बाधा होत नाहीं. संकटें सर्व नाहींशीं होतात व संपत्तींची प्राप्ति होते आणखी जास्ती काय सांगावयाचें आहे? त्यास सज्जाति, सद्गृहीत्व, वगैरे सात परमस्थानांची प्राप्ति होते. आठ दिवसाचा, तीन दिवसांचा व एक दिवसाचा पांच दिवसांचा असे उत्सवाचे हे उत्सव करण्याच्या सामर्थ्यावर अवलंबून चार भेद आहेत.

९–११ रथसहित व रथरहित असे उत्सवाचे दोन भेद आहेत. राजे महाराजे वगैरे लोक रथसहित उ-

किमिच्छकेन दानेन सार्वभौमेन चेत्कृतः॥
अयमेव रथोपेतः कल्पवृक्षाह्वयो भवेत् ॥ ११ ॥
रथोन्मुक्तममात्यादिप्रभवः प्रवितन्वते ॥
सामान्याशक्तितः कुर्युरवशिष्टास्त्रिधोत्सवान् ॥ १२ ॥
देशकालानुसारेण स्वस्वशक्त्यनुरोधतः ॥
सर्वानप्युत्सवान्सर्वे कुर्युः कल्पद्रुमादृते ॥ १३ ॥
षट्सु पौषादिमासेषु तीर्थभानि यथाक्रमम् ॥
पुष्यो मघा चोत्तरा च चित्रा राधा च मूलभम् ॥ १४ ॥
तीर्थभस्य दिने कुर्यात्तीर्थाख्यावभृथक्रियाम् ॥
ततस्तीर्थदिनात्पूर्वं नवमेऽष्टादशेऽथवा ॥ १५ ॥

त्सव करितात. मुकुटबुद्ध राजे वगैरेकडून केले जाणाऱ्या उत्सवाला चतुर्मुख, सर्वतोभद्र असें म्हणतात. किमिच्छक दान देऊन चक्रवर्तीकडून जो रथसहित उत्सव केला जातो त्यास कल्पवृक्ष हें नाव आहे.

११–१३ प्रधान सरदार वगैरेकडून रथरहित उत्सव केला जातो. सामान्य माणसांनीं बाकीचा तीन तऱ्हेचा उत्सव करावा. देश, काल यांना अनुसरून आपल्या शक्तिप्रमाणें कल्पद्रुमोत्सवाला सोडून बाकीचे उत्सव करण्याला हरकत नाहीं

१४–१८ पौषादि सहा महिन्यामध्यें अर्थात् पौषापासून ज्येष्ठमहिन्यापर्यंत पुष्य, मघा, उत्तरा, चित्रा राधा व मूला या नक्षत्रावर हे उत्सव करावेत या नक्षत्रांना तीर्थभ असें म्हणतात. या नक्षत्राच्या दिवशीं तीर्थ नांवाची अवभृथ क्रिया करावी. तीर्थदिवसाच्या पूर्वी नवव्या, आठराव्या अथवा एकविसाव्या दिवशीं

एकविंशेऽन्हि वा कुर्याद्ध्वजारोहणसंविधिम् ॥
ध्वजारोहदिनात्पूर्वे पंचमेऽन्हि ध्वजांकुरम् ॥ १६ ॥
तीर्थांकुरं तीर्थदिनान्नवमे दिवसे चरेत् ॥
तद्दिने चेद्ध्वजारोहो न प्राक्कुर्याद्ध्वजांकुरम् ॥ १७ ॥
तद्रात्रौ वा चरेत्प्राज्यदीपैश्चत्वरशोधनम् ॥
तद्रात्रावेव कुर्वीत भेरीताडनसंविधिम् ॥ १८ ॥
द्वात्रिंशत्करमुख्याष्टशतांतायामविस्तृतीन् ॥
जघन्यमध्यमोत्कृष्टमंडपान्प्राहुरुत्सवे ॥ १९ ॥
तन्मध्ये वेदिकां तत्तन्नवभागसमायतीम् ॥
आयामसमविस्तारां तत्षडंशसमुच्छ्रिताम् ॥ २० ॥
चतुर्दिग्गतसोपानां चतुष्कोणां त्रिमेखलाम् ॥
वेदीं निर्वृत्तिविधिना चारु निर्वर्तयेत्सुधीः ॥ २१ ॥

ध्वजारोहण विधि करावा. तीर्थदिवसाच्या पूर्वी नवव्या दिवशीं तीर्थांकुर विधि करावा. नवव्या दिवशीं ध्वजारोहणविधि करावयाचा असेल तर त्याच्यापूर्वी ध्वजांकुर विधि करू नये. ध्वजारोहाच्या रात्रीं उत्कृष्ट दीपांनीं अंगणशोधन व त्याच रात्रीं भेरीताडनविधि करावा.

१९–२१ या उत्सवाच्या वेळीं ३२ हातापासून १०८ हातापर्यंत लांब रुंद असे जघन्य, मध्य व उत्कृष्ट

तेषामन्यतमं स्नानमंडपं प्रकृतोचितम् ॥
निर्माप्य विधिनाचार्यः प्रतिष्ठाय विभूषयेत ॥ २२ ॥
धामाग्रनिर्मितादस्मान्महास्नपनमंडपात ॥
पुरस्तादुचितायामविस्तारं नृत्यमंडपम् ॥ २३ ॥
तोरणध्वजसत्पुष्पदर्भमालावितानकैः ॥
यवारकविरूढाद्यैर्भूषयेद्यागमंडपम् ॥ २४ ॥
अश्वत्थोदुंबरप्लक्षन्यग्रोधमयतोरणैः ॥
मंडपानां तु पूर्वादिद्वाराणि परिभूषयेत ॥ २५ ॥
चतुष्कं चंद्रयानं च नासिका पुष्परंगकम् ॥

असे मंडप करावेत. अर्थात् आपल्या शक्तीप्रमाणें लहान किंवा मोठा मंडप करावा त्या मंडपामध्यें जी वेदी करावयाची ती मंडपाच्या नवव्या भागाच्या प्रमाणाची असावी. लांबी रुंदी समान असावी. त्या मानानें उंची असावी. अर्थात् वेदीची उंची लांबी व रुंदी यांच्या साहाव्या भागा एवढी असावी. चारी दिशेला पायऱ्या असाव्यात अशी वेदीची रचना करावी. त्या तीन मंडपांपैकीं एक स्नान मंडप निर्माण करावा व त्याची प्रतिष्ठा करून तो सुशोभित करावा.

२३ जिनमंदिराच्या पुढील स्नानमंडपाच्या पुढें योग्य लांबी रुंदीचा नृत्यमंडप असावा तो तोरण, ध्वज, पुष्पमाला, दर्भमाला, चांदवा यांनीं सुशोभित करावा.

२४ यागमंडपाला विरूढक व यवारकांनीं शोभित करावें.

२५ या मंडपांचीं पूर्वादि दिशांचीं द्वारें पिंपळ, उंबर, पिंपरी व वड यांच्या पानांच्या तोरणांनीं शोभवावीत.

पुष्पयानं गजरथो सिंहयानमितिक्रमात् ॥ २६ ॥
अष्टौ यानानि चैत्याने विहारे त्रिजगत्प्रभोः ॥
रथो दिवैव शेषं तु दिवा निशि च योज्यताम् ॥ २७ ॥
नवमेऽन्हि ध्वजारोहं उद्दिश्याद्य यथाक्रमम् ॥
प्रत्यहं च विधेयानां कर्मणा क्रम उच्यते ॥ २८ ॥
दशम दिवसे तीर्थादिंद्रो यष्ट्रा पुरस्कृतः ॥
यज्ञदीक्षा समासाद्य केतुदंडादि सज्जयेत् ॥ २९ ॥
यष्टा देशांतरात्संघमानयेल्लेखनादिभिः ॥
प्रत्युद्गमेन चायातमाद्रियेत यथोचितम् ॥ ३० ॥
नवमे दिवसे प्रातराचार्येण प्रयत्नतः ॥
स्नानादिसिद्धभक्त्यतः कार्यः पूजामुखक्रमः ॥ ३१ ॥

२६ चतुष्क, चंद्रयान, नामिका, पुष्परंगक, पुष्पयान, गजरथ व सिंहयान हीं वाहनें आहेत. या वाहनांतून जिनाचा विहार करवावा. रथयात्रा दिवसाच काढावी, व बाकीच्या वाहनांतून जिनाचा विहार दिवसा व रात्रीं करवावा.

२७-३१ नवव्या दिवशीं ध्वजारोहणविधि करावा लागतो म्हणून त्याला उद्देशून दररोज कोणत्या क्रिया कराव्या लागतात त्यांचा क्रम आम्ही सांगतो. तीर्थाक्रापासून दहाव्या दिवशीं यजमानासहित इंद्रानें यज्ञदीक्षा घ्यावी. व ध्वजदंड वगैरे सज्ज करावा. यजमानानें इतर प्रांतांतील संघाला पत्रलेखन वगैरे उपा-

जिनामरमहर्षीणामिष्टिः स्वस्त्ययनं ततः

आत्मालंकरणं कृत्यसंकल्पः कुसुमांजलिः ॥ ३२ ॥

भूमिसंशोधनं दर्भन्यासो भूम्यर्चनं ततः ॥

मंडपस्य प्रतिष्ठातो वेदिकायाः प्रतिष्ठितिः ॥ ३३ ॥

चूर्णन्यासोप्यथ बृहद्यागमंडलवर्तनम् ॥

सम्यगाराधनं तस्य व्यासतो वा समासतः ॥ ३४ ॥

जलहोमोऽग्निहोमश्च ग्रहाणां सुप्रसत्तये ॥

ऐशान्यां दिशि तद्वेद्यामनावृतसमर्चनम् ॥ ३५ ॥

मंगलायुधसत्केतुकुंभाष्टकनिवेशनम् ॥

यांनीं आणावें. आलेल्यांच्या सामोरे जाऊन त्यांचा योग्य सत्कार करावा. नवव्या दिवशीं प्रातःकालीं प्रतिष्ठाचार्यानें स्नानापासून सिद्धभक्ति पर्यंत पूजेच्या प्रारंभाचा क्रम करावा. जिनपूजा, सिद्धपूजा व महर्षिपूजा हे विधि करून नंतर स्वस्त्ययन विधि करावा.

३२–३१ स्वतः अलंकार घालून जें कृत्य करावयाचें असेल त्याचा संकल्प करून पुष्पांजलि अर्पण करावी. मग भूमिशोधनविधि, दर्भन्यासविधि हे करून भूमिपूजन करावें. या विधिनंतर मंडपाची प्रतिष्ठा करून वेदीची प्रतिष्ठा करावी.

३४ अनेक रंगाच्या चूर्णांनीं यागमंडलाचें यंत्र काढून त्याचें संक्षेपानें अथवा विस्तारानें पूजन करावें.

३५ ग्रहांच्या प्रसन्नतेकरितां जलहोम व अग्निहोम करावा. व ईशान्य दिशेंत अनावृत यक्षाचें पूजन करावें.

३६ मंगल पदार्थ, वज्र, चक्रादि आठ आयुधें, पताका, आठकुंभ, दर्भ, पांढऱ्या मोहऱ्या या पदार्थांनीं

वेदीविभूषणं बाणासिद्धार्थकयवारकैः ॥ ३६ ॥
धूपकुंभाष्टकन्यासो वेदिकायाः समंततः ॥
शांतिमंत्रं च जपतामष्टादिक्षु नियोजनम् ॥ ३७ ॥
धामाभिमुखतो यक्षपटस्य परिलंबनम् ॥
तदग्रे मंगलामत्रगंधादिप्रतिवेशनम् ॥ ३८ ॥
स्थापनं नवकुंभानां प्रोक्षणं तद्घटांबुभिः ॥
प्रातिबिंबितयक्षस्य दर्पणेऽभिमुखस्थिते ॥ ३९ ॥
गंधलेपो यवानिकानेत्रोन्मीलनमर्चनम् ॥
जिनधामबलिः केतुबलिर्वास्तुबलिस्ततः ॥ ४० ॥
क्रमादेतानि कर्माणि कुर्यादिंद्रो विचक्षणः ॥

वेदीला शोभा आणावी. वेदीच्या सभोवती आठ धूपकुंभ स्थापन करावे व शांति मंत्रांचा जप करणाऱ्यांची आठ दिशेला स्थापना करावी जिनमंदिराच्या समोर यक्षाच्या आकृतीचा पट बांधावा व त्याच्या पुढें मंगल पात्रांत गंधादि द्रव्यें ठेवावीत.

३९-४१ नउ कुंभ स्थापून त्यांच्यांतील पाण्यानें दर्पणामध्यें प्रतिबिंबित झालेल्या यक्षाचा प्रोक्षण विधि करावा. या नंतर गंधलेपन, नेत्रोन्मीलन, पूजन, जिनधामबलि, ध्वजबलि, वास्तुबलि हे विधि क्रमानें निपुण अशा इंद्रानें करावेत. त्या वेदीजवळ नियुक्त अशा प्रतींद्राकडून शांतिमंत्राच्या द्वारें जप व होम हे विधि करावेत.

शांतिमंत्रैर्जपं होमं कारयेत्तत्र योजितैः ॥ ४१ ॥
तस्मिन्नेव दिने यष्टा प्रातरेव प्रयत्नतः ॥
भूषयेदष्टशोभाभिर्वीथीं वीथीं समंततः ॥ ४२ ॥
मार्जनं तोरणं रंगवलिः पुष्पबलिर्ध्वजम् ॥
गीतं नृत्यं च वाद्यं चेत्यष्टौ शोभाः प्रकीर्तिताः ॥ ४३ ॥
विहारबेरं विन्यस्य नृत्यमंडपविष्टरे ॥
एकादशविधाभ्यर्च्य तांबूलैर्भव्यतर्पणम् ॥ ४४ ॥
विहारघोषणा पश्चादानंदस्तवपूर्वकम् ॥
तद्बिंबस्थापनं चारु श्रीविहारचतुष्कके ॥ ४५ ॥
तच्चतुष्कं दृढं धृत्वा याति वाहकसंचये ॥

४२ त्याच दिवशीं प्रातःकाळीं यजमानानें रस्ते स्वच्छ करवावेत व तेथें जागोजागीं तोरण, रंगावलि, पुष्पबलि, गीत, नृत्य, वाद्यें वगैरेंनीं, अशा आठ शोभा कराव्यात

४४ नृत्यमंडपामध्यें सिंहासनावर जिनप्रतिमा स्थापून तिच अकरा प्रकारांनीं पूजन करावें व तांबूलांनीं भव्यांचा आदरसत्कार करावा.

४५ विहाराची घोषणा करून जिनेश्वराची आनंदस्तुति करावी. चतुष्क नांवाच्या वाहनावर जिनबिंब स्थापित करून तें चतुष्क लोकांनी वाहून न्यावें

४६–५१ या जिनबिंबाचा विहारविधि करीत असतांना नगरांतून प्रत्येक घरांतून भव्यांनीं जिनाची पूजा करावी. हा विहारविधि संहिता शास्त्रांत सांगितलेल्या विधीप्रमाणें करावा. तो याप्रमाणें:—जिनेश्वराचा विहार

तदग्रे दूरतो याति ध्वजदेवाभिमुख्यतः ॥ ४६ ॥
देवं विहारयेत्पुर्यां प्रतिसद्मार्पितार्चनम् ॥
विहारविधिना जैनसंहितोक्तेन तद्यथा ॥ ४७ ॥
तस्मिन्नेव दिने पूर्वं पूर्वाण्हे ति विभूतिमत् ॥
विहारयेद्विशिष्टर्द्धि विश्वभूतविभूतये ॥ ४८ ॥
नवीकृतेषु गेहेषु सर्वेपूद्बद्धकेतुषु ॥
द्वारेष्वलंकृतेपूच्चैः पूगपूर्णघटादिभिः ॥ ४९ ॥
रथ्यासु मार्जितास्वाद्भिः सिक्तासूद्रेत्रदर्शकैः ॥
असंस्पृश्यजने दूरं सार्यमाणे सहुंकृतम् ॥ ५० ॥
केतनानां शते याति पुरतश्चित्तहारिणि ॥
वाताहताच्चलद्धामःसमुन्मृष्टनभोंगणे ॥ ५१ ॥
सहस्रारस्फुरद्धर्मचक्रे यात्यनुकेतनम् ॥

त्याच दिवशीं प्रातःकाळीं मोठ्या थाटानें करावा. सर्वांनीं आपलीं घरें स्वच्छ करावीत, गुढ्या तोरणें बांधावीत. दरवाजाजवळ जलपूर्ण कुंभ स्थापावेत. रस्ते स्वच्छ करावेत. त्यावर सडा घालावा. ज्यांनीं हातांत वेत घेतला आहे अशा लोकांनीं (चोपदारांनीं) अस्पृश्य लोकांना बाजूला होण्यास सांगावें. शेकडो मनोहर पताका मिरवणुकींत पुढें असाव्यात.

५२–५५पश्चात् आपल्या डोक्यावर धारण केलेल्या धर्मचक्राची मिरवणुक ही पताकांच्या मागून कान

यक्षेण संधृते मूर्ध्नी ब्रध्नबिंबानुकारिणि ॥ ५२ ॥
दुंदुभिध्वनिते कुर्वत्यनुचक्रं विजृंभणम् ॥
पूरयित्वा नभोऽशेषं क्षुभ्यदब्धिस्वनोपमे ॥ ५३ ॥
जयकोलाहलं भर्तुरग्रे भव्यमहार्णवे ॥
कुर्वाण व्योमनिःशेषमारुध्य प्रमदोदयात् ॥ ५४ ॥
पठत्सु मंगलं पश्चान्मधुरं भव्यबंधुषु ॥
नांदीतूर्यरवे पश्चाच्छात्रानंदं प्रतन्वति ॥ ५५ ॥
गायंतीषु सुकंठीषु गानविज्ञानचंचुषु ॥
स्ववत्सुरवं विहृद्यं च श्रीविहारमहोत्सवम् ॥ ५६ ॥
आतन्वतीषु तन्वीषु सविलासं विनर्तनम् ॥
आसन्नमप्रताश्चित्रैरंगहारादिभिर्विभोः ॥ ५७ ॥
व्राते चित्रातपत्राणां भूषितैरुच्छ्रितर्जैनैः ॥
निरुंधति प्रभाजालं निखिलं तिग्मदीधितेः ॥ ५८ ॥

ढावी. या चक्राच्या मागें अनेकनन्देच्या वाद्याच्या ध्वनीन आकाश दुमदुमून सोडावें. भव्यांनीं जय जय शब्द करीत चालत जावें. कांहीं भव्यांनी मागून मंगलगाणीं गात जावे.

५६-५९ भगवंताच्या विहारविषयावर रचलेली गाणीं गात गत स्त्रियांनीं ही गमन करावें. भक्तीनें स्त्रियांनीं हाव भावासहित नृत्य करावें. प्रभूवर पांढरें सुशोभित असें छत्र धारण करावें. व सुंदर अशा चवऱ्या

दंडस्य परितो द्वारद्वयदारुवृतेर्विधिः ॥
व्येकपंचाशता कुंभैः स्नपनं त्रिजगत्प्रभोः ॥ ७१ ॥
प्रथमाद्यनुयोगानां संपाठः पुरतः प्रभोः ॥
चैत्यपंचगुरुशांतिभक्तिभिः ससमाधिभिः ॥ ७२ ॥
स्तवनं सर्वसंघेन विभोर्नानाम्तवैरपि ॥
देवस्य मंडपस्थानां देवानां च विसर्जनम् ॥ ७३ ॥
आहाराभयभैषज्यशास्त्रदानानि सादरम् ॥
चतुःसंघस्य चातीर्थोत्कर्तव्यानि विशेषतः ॥ ७४ ॥
वंदिवृंदारकादीनामिष्टदानं स्वशक्तितः ॥
नित्यमातीर्थदिवसात्कार्यं कर्त्रा विशेषतः ॥ ७५ ॥
तस्मिन्नहनि सायान्हे त्वंकुरार्पणमंडपे ॥
यक्षेश्वरादिदेवानां स्वस्वस्थानेऽधिवासनम् ॥ ७६ ॥

कट्टा मजबूत करावा. बाकीच्या दंडावर शुद्ध स्नानारोपण करावें. त्यानंतर एकावन कुंभांनीं जिनप्रतिमाभिषेक करावा. प्रथमानुयोग वगैरे अनुयोगाचा पाठ करून चैत्यभक्ति, पंचगुरुभक्ति, शांतिभक्ति व समाधिभक्ति म्हणून सर्व संघासह जिनस्तुति करून जिनाचें व सर्व मंडपांतील देवांचें विसर्जन करावें. चार संघाला प्रेमानें चार दानें द्यावीं. हा प्रकार तीर्थविधि होईपर्यंत विशेषरीतीनें करावा.

तीर्थविधीच्या दिवशीं संध्याकाळीं अंकुरार्पण मंडपामध्यें यक्षादिकांचा अधिवासनविधि करावा. याटानें

मृत्तिकासंग्रहो भूत्या बीजारोपो यथाविधि ॥
उत्करेण प्रदीपानां चत्वरीपरिशोधनम् ॥ ७७ ॥
तद्रात्रौ पूर्ववत्पूजामुखं यंत्रसमर्चनम् ॥
जिनधामबलिः पश्चाच्छ्रीबलिध्वजपूजनम् ॥ ७८ ॥
ध्वजभूम्यापलेपश्च धामाभिमुखवार्तिनः ॥
यक्षबिंबस्य च छत्रत्रयस्य परिपूजनम ॥ ७९ ॥
आतीर्थात्स्वस्वपीठेषु दिक्पालादिनिवेशनम् ॥
ध्वजदंडाभिषेकश्च पूजनं तद्ध्वजाद्बहिः ॥ ८० ॥
द्रोणद्वयमितव्रीहिप्रस्तरे सकुशाक्षते ॥
विन्यस्तभेरीशंखादेर्भुम्यर्चाविधिनार्चनम् ॥ ८१ ॥
स्नानेनालंकृतेन त्रिर्जिनधाम परीतिना ॥

मृत्तिकासंग्रह करून यथाविधि बीज पेरावेत. रात्रीं दिवे लाऊन अगणांत शोभा करावी. रात्रीं पूजामुख करून यंत्रपूजा करावी. जिनधामबली नंतर श्रीबलि व ध्वजपूजा करावी ध्वजभूमी स्वच्छ करून यक्षबिंबाची व छत्रत्रयाची पूजा करावी तीर्थसमाप्ति होईपर्यंत आपआपल्या पीठावर दिक्पालादिकांची स्थापना करावी ध्वजदंडाचा अभिषेक व पूजन करून दोन द्रोण प्रमाणाच्या दर्भासहित अक्षतावर भेरी शंख वगैरे पदार्थ ठेऊन त्याची भूमीप्रमाणें पूजा करावी. स्नान करून जिनमंदिरास तीन प्रदक्षिणा देऊन व जिनाच्या चरणांना नमस्कार करून वाद्यें वाजविणाऱ्यानें पुष्पांजलिक्षेपण करून भेरी, शंख वगैरे वाद्यें वाजवावीत

८२–८८ स्नानालंकृत होऊन व जिनमंदिरास तीन प्रदक्षिणा करून जिनेश्वरास नमस्कार करावा. पुष्पां

नमता जिनपादाब्जं किरता कुसुमांजलिम् ॥ ८२ ॥
धामाभिमुख्यं भेर्यादिताडनं ताडकेन वै ॥
जपादिमंत्रमुद्घोष्य याजके कुसुमांजलिम् ॥ ८३ ॥
उत्किरत्यमुना भेरीताडनं च पुनः पुनः ॥
ब्रह्मतालस्य दिक्पालतालानामपि ताडनम् ॥ ८४ ॥
यक्षच्छत्रत्रयाभ्यां वै गत्वा वास्तुबलिस्ततः ॥
विहारः पूर्ववत्पंचविंशत्या स्नपन घटैः ॥ ८५ ॥
विभोः प्रभुतचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥
प्रारंभः शांतिहोमस्य शांतिमंत्रजपस्य च ॥ ८६ ॥
शांतिमंत्रजपो नित्यं शांतिहोमोऽर्धरात्रके ॥
प्रभातेऽपि च पुष्ट्यर्थो होमः कैश्चिद्विधीयते ॥ ८७ ॥
चतुर्भुक्तिक्रियाशांतिमंत्रैर्होमो जपस्तथा ॥

जलि समर्पण करून जिनमंदिरासमोर नगारा वगैरे वाद्यें वाजवावीत. याजकानें जपादि मंत्राचा घोष करून पुष्पांजलि अर्पण करावी. ब्रह्मताल, दिक्पालताल या तालांचें वादन करावें. यक्ष व छत्रत्रयासह विहार करून वास्तुबलि हा विधि करावा. नंतर प्रभूंचा पंचवीस कलशांनीं अभिषेक करून पुष्कळ नैवेद्यानीं पूजा करावी. स्तुति म्हणावी. शांतिहोमाला प्रारंभ करून नित्य शांतिमंत्राचा जप करावा. शांतिहोम हा, अर्धरात्रीं व प्रातः

दानं चतुर्विधं कार्यं नित्यमातीर्थवासरात् ॥ ८८ ॥
द्वितीयेन्हि ध्वजारोपात्पूर्वं पूजामुखक्रमः ॥
यागमंडलपूजा च जिनधामबलिस्तथा ॥ ८९ ॥
ध्वजदेवबलिः पश्चाद्ग्रामवास्तुबलिस्तथा ॥
देवपादार्चितैर्गंधताम्बूलैर्भव्यतर्पणम् ॥ ९० ॥
चंद्रमंडलयानेन विहारस्त्रिजगत्प्रभोः ॥
एकाशीतिघटैर्देवस्नपनं पूर्ववत्स्तुतिः ॥ ९१ ॥
तद्रात्रौ च तथा किंतु कलशैरष्टसंख्यकैः ॥
स्नापनं प्राज्यचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥ ९२ ॥

काळीं ही पुष्टयर्थ कित्येक करीत असतात. तीर्थदिवसापर्यंत चार भक्तींच्या क्रिया, शांतिमंत्र, होम, जप व चार प्रकारचीं दानें देणें हे विधि करावेत

८९–९२ दुसऱ्या दिवशी ध्वजारोपण करण्याच्या पूर्वी पूजामुखाचा क्रम उरकून घ्यावा. नंतर याग-मंडलपूजन व जिनधामबलि हे विधि करावेत. नंतर ध्वजदेवबलि, ग्रामबलि, वास्तुबलि करून जिनेश्वराच्या पायांची पूजा ज्यांच्या द्वारे केलीं अशा गंध, तांबूलांनीं भव्यलोकांचा आदर करावा. यानंतर चंद्रमंडल नांवाच्या वाहनावर प्रभूला स्थापन करून विहार करवावा. ८१ कलशांनीं प्रभूचा अभिषेक करावा. व स्तुति करावी. याचप्रमाणें रात्रींही करावें. परंतु रात्रीं आठ कलशांनीं अभिषेक करावा. उत्कृष्ट नैवेद्य अर्पण करून संगीतस्तुति करावी.

तृतीयेऽन्हि ततो वास्तुबल्यंता विधयः क्रमात् ॥
याजकेन विधातव्याः पूर्वोक्तविधिना ततः ॥ १३ ॥
गंधतांवूलसत्पुष्पैर्भव्यतोषणमर्चितैः ॥
नृत्यमंडपपीठस्थविभोरभ्यर्चनं ततः ॥ १४ ॥
नासिकाचंधयानेन विहारो विश्वत्रेदिनः ॥
घटैरष्टशतेनाथ स्नपनं पूर्ववत्स्तुतिः ॥ १५ ॥
तद्रात्रौ च तथा किं तु कलशैरष्टमंख्यकैः ॥
स्नपनं प्राज्यचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥ १६ ॥
चतुर्थेऽन्हि ततो वास्तुवल्यंता विधयः क्रमात ॥
याजकेन विधातव्याः पूर्वोक्तविधिना ततः ॥ १७ ॥
प्रभूतैर्गंधतांवूलैः सत्पुष्पैः सुरसैः फलैः ॥
जिनपादार्चितैः सर्वभव्यलोकप्रतर्पणम् ॥ १८ ॥

१३-१८ याजकानें तिसऱ्या दिवशीं पूर्वोक्त विधिप्रमाणें वास्तुबलिपर्यंत क्रिया कराव्यात व पूजिलेल्या गंध, तांबूल व फुलांनीं भव्यांचा आदर करावा. नृत्यमंडपातील पीठावर असलेल्या जिनप्रतिमेची पूजा करून नासिकाबध या वाहनावर जिनाची स्थापना करून विहार करावा नतर १०८ कलशांनीं स्नपन करून स्तुति करावी. त्याच दिवसाच्या रात्रीं याच प्रमाणें आठ कलशांनीं अभिषेक करून पुष्कळ नैवेद्यानें पूजा करावी; स्तुति, संगीत वगैरे करावें.

पुष्परंगाख्ययानेन विहारो विश्वदृश्वनः ॥
द्व्यष्टाद्विशतकुंभैश्च स्नपनं पूर्ववत्स्तुतिः ॥ ९९ ॥
तद्रात्रौ च तथा किं तु कलशैरष्टसंख्यकैः
स्नपनं प्राज्यचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥ १०० ॥
पंचमेऽन्हि ततो वास्तुबल्यंता विधयः क्रमात् ॥
याजकेन विधातव्याः पूर्वोक्तविधिना ततः ॥ १०१
अस्मिन्नेव दिने प्राण्हे स्थापिते मंडले कृते ॥
प्रक्षिप्योलूखले श्वेततंडुलैश्चगेयेन्निशाः ॥ १०२ ॥
ततश्चायेत चूर्णैस्तैश्चूर्णिताशेषकल्मषम् ॥
गेयवाद्यरवे व्योम पूरयत्यंघ्रिविष्टरे ॥ १०३ ॥
ततश्चूर्णं तदादाय भव्यौघं परितर्पयेत ॥
जिनेंद्रश्रीपदांभोजस्पर्शमात्रेण पावनम् ॥ १०४ ॥

९९–१०४ चौथ्या दिवशीं तिसऱ्या दिवसा प्रमाणें विधि करावा. व जिनपादपूजित अशा पुष्कळ गंध, तांबूल, पुष्पें, व सुरस फळें यांनीं भव्यांचा आदर करावा. पुष्परग नांवाच्या वाहनावरून प्रभूचा विहार करऊन २१६ कुंभांनीं अभिषेक व स्तुति करावी. रात्रीं याच प्रमाणें आठ कलशांनीं अभिषेक करून पुष्कळ नैवेद्यानें पूजा करावी व संगीत गान करावें. पांचव्या दिवशीं चौथ्या दिवसाप्रमाणें विधि करावा. याच दिवशीं मंडलस्थापना करून उखळामध्यें तांदळासह हळदीचें चूर्ण करावें या चूर्णानीं सर्वपापांचें चूर्ण करणाऱ्या जिनाचें पूजन करावें. तें चूर्ण जिनचरणाच्या स्पर्शानें पवित्र झालेलें आहे असें समजून भव्यांनीं स्वतःच्या कपाळ, गळा, बाहु वगैरे ठिकाणीं

ललाटादौ प्रकुर्युस्तच्चूर्णं भव्याः प्रशांतये ॥
ततश्च पुष्पयानेन पुरि देवं विहारयेत ॥ १०५ ॥
अष्टात्रिंशतकुंभैस्तं स्नपनं पूर्ववत्स्तुतिः ॥
तद्रात्रौ च तथा किं तु कलशैरष्टसंख्यकैः ॥
स्नपनं प्राज्यचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥ १०६ ॥
षष्ठेऽहनि ततो वास्तुबल्यन्ता विधयः क्रमात ॥
याजकेन विधातव्याः पूर्वोक्तविधिना ततः ॥ १०७ ॥
उचितायामविष्कंभागाधे क्रीडासरोवरे ॥
सुधालिप्ते ससोपाने धामोद्देशविनिर्मिते ॥ १०८ ॥
उपरिष्टान्महामानकायमानविभूषिते ॥
वितानध्वजमाल्यादिनानामंडनमंडिते ॥ १०९ ॥

शांतिस्तव लावावें. तदनंतर पुष्पयानावर प्रभूचा विहार करवावा.

१०५–११५ तीनशे आठ कुंभांनीं जिनाभिषेक करून पूर्वी प्रमाणें स्तुति करावी. त्या रात्रीं आठ कलशांनीं अभिषेक करून पुष्कळ नैवेद्यानें संगीता सह पूजा करावी. सहाव्या दिवशीं याजकानें पूर्वोक्त विधीनें वास्तुबलि पर्यंत सर्व क्रिया कराव्यात तदनंतर योग्य लांबी रुंदी व खोलीच्या क्रीडासरोवरावर जिनाभिषेक करावा. सरोवराच्या पायऱ्या चुन्यानें सारवलेल्या असाव्यात ध्वजादिकांनीं त्याला शोभा आणावी. त्या सरोवराच्या पश्चिम तटावर श्री जिनाची सिंहासनावर स्थापना करावी. व प्रत्येक दिशेला १ अशा आठ दिशांतील सुवर्णकुंभांनीं श्रीजिनाचा अभिषेक व पूजा करावी. अभिषेकाचें पाणी सुगंधित असावें. त्या गंधोदकाच्या संयोगानें पवित्र झालेलें तें

काश्मीरागरुकर्पूरगंधद्रव्यविमिश्रितैः ॥
सौरभाकृष्टभृंगौघैः पूरितैस्तीर्थवारिभिः ॥ ११० ॥
स्वपश्चिमतटन्यस्तपीठस्थं स्नातकं जिनम् ॥
तीर्थार्णःपूर्णसौवर्णकुंभैरस्याष्टदिग्गतैः ॥ १११ ॥
प्रतिदिङ्नवसंख्यानैः संस्नाप्य च समर्च्य च ॥
तद्गंधोदकसंयोगपूतं क्रीडासरोजलम् ॥ ११२ ॥
अनन्यहार्यदुष्कर्मकर्दमक्षालनक्षमम् ॥
वहंतु भव्याः सर्वेऽपि स्वस्वमूर्धनि सादरम् ॥ ११३ ॥
ततो विहारयेद्देवं गजयानेन भूतितः ॥
सद्द्वात्रिंशच्चतुःशत्या घटैः संस्नाप्य संस्तुयात् ॥११४॥
तद्रात्रौ च तथा किं तु कलशैरष्टसंख्यकैः ॥
स्नपनं प्राज्यचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥ ११५ ॥
सप्तमेऽन्हि ततो वास्तुबल्यंता विधयः क्रमात् ॥

क्रीडासरोवरांचें पाणी पापरूपी चिखलाचा नाश करणार आहे असें समजून मस्तकावर आदरानें धारण करावें तदनंतर मोठ्या थाटानें हत्तीवरून श्री जिनाची मिरवणूक काढावी. ४३२ घटांनीं अभिषेक करून स्तुति करावी. याच प्रमाणें रात्रीं आठ कलशांनीं अभिषेक करावा व पुष्कळ नैवेद्यांनीं संगीतासह पूजा करावी.

११६ सातवे दिवशीं याजकानें पूर्वोक्तविधीनें वास्तुबलि पर्यंत क्रिया विधि करावा.

याजकेन विधातव्याः पूर्वोक्तविधिना ततः ॥ ११६ ॥
तांबूलगंधपुष्पाद्यैरर्चितैर्भव्यतर्पणम् ॥
नानापानकसत्रौघैः सर्वलोकप्रतोषणम् ॥ ११७ ॥
कलशध्वजमाल्यादिभूषितस्य रथस्य च ॥
संप्रोक्षणं चतुर्दिक्स्थनवकुंभाम्बुसेचनैः ॥ ११८ ॥
होमस्तस्य चतुर्दिक्स्थदर्भत्रिघनमुष्टिभिः ॥
तद्दशाशासु दिक्पालपूजनं च रथार्घ्यकम् ॥ ११९ ॥
विहारघोषणानंदस्तुतिपूर्वरथाग्रके ॥
शिबिकानीतजैनार्चास्थापनं तत्समर्चनम् ॥ १२० ॥
परितोऽर्हत्प्रभोरष्टप्रातिहार्यैरलंकृतिः ॥
शांतिररिष्टनेमेश्च परविद्याच्छिदेस्तथा ॥ १२१ ॥
रथशीघ्रोच्चालनस्य मंत्रान्संजपता क्रमात् ॥

११७–१२१ जिनपूजित तांबूल, गंध पुष्प वगैरेंनीं भव्यांना खुष करावें व उत्तम पिण्याच्या पदार्थांनीं व अन्नांनीं सर्व लोकांना संतुष्ट करावें. कलश, ध्वज माळा यांनीं रथ सुशोभित करावा. व चारी दिशांतील नऊ कुंभांतील जलांनीं चांगला स्वच्छ करावा रथाच्या चारी दिशेला होम करावा व २७ मुठींनीं दर्भांच्या आहुती त्यांत याव्यात. रथाच्या दाही दिशेला दिक्पालपूजन करून रथाला अर्घ्य द्यावा. विहार घोषणा करून स्तुतिपूर्वक रथाच्या अग्रभागीं पालखींतून आणिलेल्या प्रतिमेची स्थापना करावी व तिचें पूजन करावें.

शांतिमंत्रः प्रागेवोक्तः ॥ ओं णमो भगवदो अरिट्ठणेमिस्स अरिट्ठेण बंधेण बंधामि रक्खसाणं, भुयाणं, खेयराणं, चोराणं, डायिणीणं, सायिणीणं, महोरगाणं, वग्घाणं, अण्णे च के वि दुट्ठा संभवंति तेसिं सव्वाणं मणं मुह कोहं दिट्ठिं गइं बंधाभि घणु वण महाघणु २ स्वाहा । ओं श्रीं ऱ्हीं ह्रैं कलिकुंडदंडस्वामिन् अतुलबलवीर्यपराक्रम स्फ्रां स्फ्रीं स्फ्रूं स्फ्रें स्फ्रौं स्फ्रः आत्मविद्यां रक्ष २ परविद्यां छिंद २ ह्रूं फट् स्वः ॥ परविद्याच्छेदनमंत्रः ॥

यथा कोटिशिला पूर्वं चालिता सर्वविष्णुभिः ॥

चालयामि तार्थत्तिष्ठ शीघ्रं चल महारथ ॥ रथशीघ्रोच्चालनमंत्रः ॥ स्थापनांते चतुर्दिक्षु वादकादेर्निवेशनम् ॥ १२३ ॥

ततो रथेन यानेन विहारास्त्रिजगत्प्रभोः ॥
सचतुःपंचशत्याभिषेकः कुंभैस्ततः स्तुतिः ॥ १२४ ॥
तद्रात्रौ च तथा किं तु कलशैरष्टसंख्यकैः ॥

प्रतिमेच्या सभोवती आठ प्रातिहार्यांनीं शोभा आणावी. तदनंतर शांतिमंत्र, अरिष्टनेमिमंत्र, परविद्या छेदन मंत्र व रथ शीघ्र चालण्याचा मंत्र या मंत्रांचा जप करावा. जशी कोटिशिला पूर्वीच्या ९ नारायणांनीं चालविली होती अर्थात् उचलली होती. या प्रमाणें हे रथा मी तुला चालवितो. तूं चाल. अशा अभिप्रायाचा मंत्र म्हणावा. रथाच्या चारी दिशेला वाजंत्रवाल्यांची योजना करावी.

१२४-१३१ तदनंतर रथांतून त्रैलोक्यनाथाचा विहार करून ५०४ कुंभांनीं अभिषेक करावा व स्तुति करावी. त्या दिवशीं रात्रीं आठ कलशांनीं अभिषेक करून पुष्कळ नैवेद्यांनीं संगीतासह पूजा करावी

स्नपनं प्राज्यचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥ १२५ ॥
अष्टमेऽन्हि ततो वास्तुबल्यंता विधयः क्रमात् ॥
याजकेन विधातव्याः पूर्वोक्तविधिना ततः ॥ १२६ ॥
ततः सिंहकयानेन जलयात्रा विभोस्ततः ॥
घटैरष्टसहस्रेण महाभिषवणोत्सवः ॥ १२७ ॥
विभोः प्रभूतचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥
तस्मिन्नेव दिने रात्रौ कुर्यात्कौतुकबंधनम् ॥ १२८ ॥
मंडपे मंडिते मध्ये समभ्यर्चितविष्टरे ॥
संस्थाप्य प्राङ्मुखं यक्षं छत्राणां च त्रयं यजेत् ॥ १२९ ॥
ततः सौवर्णतालस्य बध्नीयाद्दक्षिणे करे ॥
दंडे च रजनीसूत्रं याति तूर्यरवे दिशः ॥ १३० ॥
नवमेऽन्हि ततो वास्तुबल्यंता विधयः क्रमात् ॥

आठव्या दिवशीं याजकानें पूर्वोक्त विधीनें वास्तुबलीपर्यंत विधि करावा. या नंतर सिंहक नांवाच्या वहनावरून विभूची जलयात्रा काढावी. १००८ कलशांनीं अभिषेकोत्सवविधि करून प्रभूची पुष्कळ नैवेद्यांनीं संगीतासह पूजा करावी. या दिवशीं रात्रीं कौतुकबंधन विधि करावा. सुशोभित अशा मंडपामध्यें पूजित अशा सिंहासनावर पूर्वेकडे तोंड करून यक्ष व छत्रत्रय यांची स्थापना करावी. व त्यांची पूजा करावी तदनंतर सुवर्णतालाच्या उजव्या हातांत व दंडामध्यें हळदीनें रंगविलेलें सूत्र कंकण बांधावें त्यावेळीं वाद्यें वाजवावीत. नवव्या

याजकेन विधातव्याः पूर्वोक्तविधिना ततः ॥ १३१ ॥
नृत्यमंडलमध्यस्थमहापीठास्थितं विभुम् ॥
पंचोपचारविधिना यजेदेकादशार्चनैः ॥ १३२ ॥
जिनपादार्चितैर्गंधद्रव्यचूर्णानुलेपनैः ॥
प्रभूतैः पुष्पतांबूलैः सर्वभव्यान्प्रतोषयेत ॥ १३३ ॥
तस्मिन्नन्हि विशेषेण प्राज्यभोज्यप्रदानकैः ॥
चतुर्वर्णोचितैः सत्रैरागतान्भोजयेज्जनान् ॥ १३४ ॥
ततः परिगमय्येशं पुरि पद्मारुययानकम् ॥
मार्जितेन विशुद्धेन संसिक्तेन तथा जलैः ॥ १३५ ॥
सरोनद्यादि संप्राप्य शुद्धतोयं जलाशयम् ॥
तत्तीरे षोडशस्तंभे कल्पिते सुंदराकृतौ ॥ १३६ ॥

दिवशीं पूर्वोक्त विधीनें याजकानें वास्तुबलिपर्यंत सर्व विधि करावा. नृत्यमंडपाच्या मध्यभागीं मोठ्या सिंहासनावर श्रीजिनाची स्थापना करून पंचोपचारविधीनें अकरा प्रकारानें पूजन करावें. जिनेश्वराच्या पायांची पूजा केलेल्या गंध, चूर्ण, उटी, पुष्कळ तांबूल व पुष्पें यांनीं भव्यजीवांचा आदर सत्कार करावा. त्या दिवशीं विशेष रीतीनें पक्वानांचें जेवण चारी वर्णाच्या लोकांना द्यावें.

१३५–१३६ तदनंतर शहरामध्यें पद्मयानानें विहार करऊन झाडलेल्या व सडा घातलेल्या अशा रस्त्यानें नदी किंवा सरोवराकडे प्रभूस न्यावें. तेथें नदी किंवा सरोवराच्या काठीं सोळा खांबाचा सुंदर आकृतीचा नउ

नवदशकरव्यासे मंडपाद्यै सुमंडिते ॥
मध्यांशे स्थापिते प्रत्यक् तीर्थेशं तीर्थदिङ्मुखम् ॥ १३७ ॥
यक्षं छत्रत्रयं चाग्रे दक्षिणेतरपार्श्वयोः ॥
प्रक्षिप्याथ सुगंधीनि प्रसूनानि तदंभसि ॥ १३८ ॥
क्षीरोदपद्मगंगादिनीरं मत्वाभिमंत्रिते
पुरस्तात्स्थापयेद्धीमांस्तद्वारिपरिपूरितान् ॥ १३९ ॥
नव षोडश वा पंचविंशतिं वा घटान् विभोः ॥
ततोऽवतार्य तद्द्रव्यैः संपूज्य च जगद्गुरुम् ॥ १४० ॥
ततश्चक्रं तथा छत्रत्रितयं च समर्च्य च ॥
आहूतदिक्पतीन्सर्वानाखंडलपुरःसरान् ॥ १४१ ॥
समभ्यर्च्य ततो नाथममीभिः स्नापयेद्घटैः ॥
यक्षेश्वरधृतं धर्मचक्रं छत्रत्रयं च तत् ॥ १४२ ॥

किंवा दहा हात व्यामाचा असा मंडप घातलेला असावा. तेथें मध्यभागीं पश्चिमेकडे तीर्थंकर प्रतिमेची स्थापना करावी व यक्ष आणि छत्रत्रयांची उजवे व डावे बाजूकडे स्थापना करावी. तदनंतर पाण्यामध्यें सुगंधि फुलें टाकून हें पाणी क्षीरसमुद्र, पद्मादि सरोवरें यांचें आहे असा संकल्प करून प्रभूच्या पुढें नऊ सोळा किंवा पंचवीस घट जलानें भरून स्थापावेत. तदनंतर अर्हन्ताची पूजा करून चक्र व छत्रत्रयांची पूजा करावी

इंद्रादि दहा दिक्पालांचें आव्हान करून व त्यांची पूजा करून उपर्युक्त कलशांनीं प्रभूचा अभिषेक करावा.

निमज्जयेज्जलाधारे जगतःशांतिरस्त्विति ॥
तदेतत्पुण्यतीर्थांभः कुर्युर्भव्याः स्वमूर्धनि ॥ १४३ ॥
ततः कौतुकसूत्रं तत्प्रक्षिप्ते तज्जलाशये ॥
ततः समर्च्य लोकेशं जलगंधाक्षतादिभिः ॥ ॥१४४ ॥
प्रभूतचरुभिश्चाथ चक्रादिद्वितयं यजेत् ॥
ततो विसृज्य दिक्पालान्प्राप्य देवालयं प्रभुम् ॥ १४५ ॥
कलशैः पंचविंशत्या स्नापयेत्तद्द्वयान्वितम् ॥
सयमार्थोपकरणैर्वस्त्रैराभरणैर्धनैः ॥ १४६ ॥
संघपूजां प्रकुर्वीत यजमानः स्वशक्तितः ॥
इंद्रस्य च प्रतींद्राणां सत्कारमुचितं कृती ॥ १४७ ॥

तदनंतर यक्ष व छत्रत्रय यांना जलामध्यें बुडऊन तें पवित्र पाणी जगाला शांति लाभो या इच्छेनें आपल्या मस्तकावर धारण करावें. तदनंतर तें कौतुकसूत्र जलामध्यें टाकावें. जलगंधादिकांनीं व पुष्कळ नैवेद्यांनीं प्रभूची पूजा करावी.

तदनंतर दिक्पालाचें विसर्जन करून प्रभूला देवालयामध्यें नेऊन तेथें पंचवीस कलशांनीं चक्र व छत्रत्रय या सहित प्रभूचा अभिषेक करावा. व संयमाचीं उपकरणें पिंछी कमंडलु वगैरे व वस्त्र, आभरण, धन इ. त्यादिकांनीं यजमानानें यथाशक्ति संघाचा आदर करावा. यात्र प्रमाणें इंद्र प्रतींद्र यांचा ही योग्य सत्कार करावा.

१४७–१५८ नंतर सायंकाळीं महाध्वजाची पूजा करून जिनेश्वराचा मोहावरील जय सूचित

क्रुत्वा तन्वा च चरणौ दातात्मानं समर्पयेत् ॥
ततः सायं समभ्यर्च्य वैजयंतीं महाध्वजम् ॥ १४८ ॥
त्रिः परावर्तयेन्मोहजयशासिनमीशिनः ॥
तदैयं तत्क्रिया तस्य राज्यराष्ट्रविवर्धनम् ॥ १४९ ॥
ततः संचितपुण्यास्ते यांत्वायाता यथायथम् ॥
आयातभव्यलोकस्य तत्कर्म स्याद्विसर्जनम् ॥ १५० ॥
केतनारोहणं तेषामाव्हानं भाविनां भवेत् ॥
अर्धरात्रे ततः सूरिराहूय स्थापितान्सुरान् ॥ १५१ ॥
समभ्यर्च्य विसृज्यामून् ध्वजं समवरोहयेत् ॥
रथान्वितोत्सवस्यैवं कथितः कर्मणां क्रमः ॥ १५२ ॥
अयमेव क्रमः प्रायो रथोन्मुक्तेऽपि चोत्सवे ॥
किं तु नात्र रथारोहे घटाः स्युः स्वेष्टसंख्यकाः ॥ १५३ ॥

करणाऱ्या ध्वजाचें तीन वेळां परिवर्तन करावें अशा कृत्यानें राज्य व राष्ट्राची उन्नति होतें. नंतर ज्यांनीं या उत्सवाला येऊन पुण्यसंचय केला त्या सर्व भव्यांनीं आपल्या स्थानीं जावें. याला सर्व सबविसर्जन म्हणतात. यानंतर सर्व भव्यांना बोलाऊन ध्वजारोहण विधि करावा. अर्धरात्रीं तदनंतर स्थापित केलेल्या देवांचें आव्हान करून पूजन करून विसर्जन करावें. याप्रमाणें ध्वजारोहण विधि करवा. हा सर्व कार्यक्रम रथयुक्त उत्सवाचा सांगितला आहे; रथरहित उत्सवाचाही हाच क्रम जाणावा. परतु या उत्सवांत

चूर्णोत्सवतीर्थदिने तीर्थ एव जलोत्सवः ॥
एवमाष्टान्हिको नाम महोऽन्यास्मिन्महत्रये ॥ १५४ ॥
न ध्वजारोहणं तीर्थपूजा विश्वविहारणम् ॥
अष्टान्हिकोत्सवेऽपि स्यान्न ध्वजारोहणादिकम् ॥ १५५ ॥
यथा सैष महोदर्कः संविधातु न शक्यते ॥
मंत्राः कर्मविशेषाश्च प्रोक्तानां सर्वकर्मणाम् ॥ १५६ ॥
प्रागव कथितास्तस्मात्प्रयोगो नात्र भण्यते ॥ १५७ ॥
इति निगदितमार्गानुत्सवान्येत्र भक्त्या ।
विदधाति नियमाच्चानन्दमन्दं स्वशक्त्या ॥
उपचितबहुपुण्याः साधु निर्विश्य भोगान् ॥
अपगतसकलाघाः क्षिप्रमेष्यंति मोक्षम् ॥ १५८ ॥

अभिषेकासाठीं कलशांची संख्या नियत असली पाहिजे असें नाहीं. चूर्णोत्सव व तीर्थ दिवस या दिवशींच जलोत्सव विधि करावा. या प्रमाणें हा आष्टान्हिक उत्सव आहे इतर अशा उत्सवामध्यें म्हणजे पांच दिवसांचा ३ दिवसाचा व १ दिवसाचा अशा उत्सवामध्यें ध्वजारोहण, तीर्थपूजा विश्वविहार हे. विधि करीत नसतात. अष्टान्हिकोत्सवांतही हे विधि करीत नाहींत. कारण एवढा मोठा कार्यक्रम करणें कठीण असतें. या सर्व क्रियांचे मंत्र वगैरे मागें सांगितले आहेत म्हणून आम्ही येथें सांगत नाहीं.

या प्रमाणें भक्तीनें यथाशक्ति जो भव्य दरवर्षी हें उत्सव करितो त्याला पुष्कळ पुण्यप्राप्ति होते. तो भोगाचा उपभोग घेऊन संपूर्ण पापरहित होतसाता लौकरच मोक्षाला प्राप्त होतो.

कविवंशवर्णनम् ।

पुराकृतयुगस्यादावादिब्रह्मतनूभवः
अन्त्यब्रह्मा स भरतो यान्ससर्ज द्विजोत्तमान् ॥ १ ॥
तेषु केचिदथात्यक्तजिनमार्गा विवेकिनः ।
अविच्छिन्नान्वयाचारपरा ववृतिरे द्विजाः ॥ २ ॥
तदन्वयभवाः केचित्कांचीनाममहापुरे ।
त्रिपचाशत्क्रियानिष्ठास्तस्थुः षट्कर्मकर्मठाः ॥ ३ ॥
तान् किलाद्रियतेऽस्मार्यान्विशालाचार्यपुंगवः ।
उपासकमहावेदरहस्याद्युपदेशनैः ॥ ४ ॥
तद्वंशसंभवा बाल्ये स्वभ्यस्तोपासकागमाः ।
यौवने भुंजते भोगान्भूपैर्लोकैश्च पूजिताः ॥ ५ ॥

कविवंशाचें वर्णन.

१-११ 'पुरेति' पूर्वी कृतयुगाच्या प्रारंभीं आदिब्रह्माचे (आदिनाथ तीर्थंकराचे) पुत्र (ज्यांना अन्त्य ब्रह्मा असें म्हणतात) भरतचक्रवर्तींनीं त्र्यग्रवर्णाची उत्पत्ति केली त्यांनीं अनेक उत्तम ब्राह्मण उत्पन्न केले त्यांपैकीं कित्येक विवेकी ब्राह्मणांनीं जैनमार्गाचा त्याग केला नाहीं आपल्या वंशपरंपरेचा आचार उत्तमरीतीनें पाळला. त्या ब्राह्मणांच्या वंशामध्यें उत्पन्न झालेले कांहीं ब्राह्मण कांचीशहरांत रहात असत. ते ५३ क्रियेमध्यें

जैनीमाददते दीक्षां वार्धके शुद्धबुद्धयः ।
एवं कुलव्रताः प्रायो व्यतीयुर्बहवः क्रमात् ॥ ६ ॥
तदन्वयेऽजनिष्टाकलंकभट्टारको महान् ॥ ॥
वाग्वज्रचूर्णितासर्ववादिगर्वमहीधरः ॥ ७ ॥
ततोऽजनि कुले तस्मिन्निंद्रनंदिमुनीश्वरः ॥
सिद्धांतपारगः सार्वः सर्वशास्त्रोपदेशकः ॥ ८ ॥
तस्मिन्ननंतवीर्यार्यवर्योऽजनि कुले ततः ।
यदुक्तिरकलंकार्यनिधेः स्याद्दीपवर्तिका ॥ ९ ॥

व देवपूजादि सहा कर्मामध्यें तत्पर होते. त्या ब्राह्मणांना विशाखाचार्यांनीं उपासकाध्ययनांतील रहस्याचा उपदेश देऊन निपुण केलें. या वंशांतील ब्राह्मण लहानपणीं श्रावकाचाराचा उत्तम अभ्यास करीत असत. लोक व राजे यांनीं पूजित होऊन तरुणपणीं हे भोगांचा उपभोग घेत असत व म्हातारपणीं निर्मळ बुद्धिचे धारक हे ब्राह्मण निर्ग्रंथ दीक्षा घेऊन आत्मकल्याण करीत असत. याप्रमाणें यांच्या कुलामध्यें अनेक विद्वान व्रतपालक ब्राह्मण होऊन गेले.

तदनंतर यांच्या वंशामध्यें भट्टाकलंक आचार्य झाले. हे आपल्या वचनरूपी वज्रानें वादींच्या गर्वरूपी पर्वतांचा चुराडा करीत असत. तदनतर यांच्या वंशांत सिद्धांतपारग सर्व शास्त्रांचा उपदेश करणारे हितकारक असें इंद्रनंदि मुनीश्वर झाले. तदनंतर अनंतवीर्य मुनिराज उत्पन्न झाले ज्यांचीं वचनें अकलंकाचार्यांच्या शास्त्र रूपी निधीला दाखविण्यास दिवटीप्रमाणें उपयोगी पडतात. याच वंशरूपी उदय पर्वतावर वीरसेन रूपी सूर्य जैनशासनरूपी आकाशाला प्रकाशित करणारा असा झाला अर्थात् वीरसेन नावाचे आचार्य झाले. तदनंतर जि·

वीरसेनमुनींद्रार्कस्तद्वंशोदयभूधरे ।
उदीयाय चिरं जैनशासनांबरभासन: ॥ १० ॥
कलानिधि: सुधास्यंदी निजवाङ्मयचांद्रिक: ।
जिनसेनमुनिश्चंद्रस्तद्वंशाब्धिमवर्धयत् ॥ ११ ॥
वादीभसिंहसूरिश्च वादिराजश्च तार्किकौ ॥
एतावन्वर्थनामानौ वंशे तस्मिन्नुदीयतु: ॥ १२ ॥
प्रवादिहास्तिनां मल्लो हास्तिमल्लसमुद्भव: ॥
गृहाश्रमी बभूवार्हच्छासनातिप्रभावक: ॥ १३ ॥
प्रवादिविजये मल्ल: परवाद्यादिमल्लवाक् ॥
मुनि:प्राभावयज्जैनशासनं तत्कुलोद्भव: ॥ १४ ॥
इत्थमन्येपि तद्वंशसंजाता द्विजपुंगवा: ॥
प्रव्रज्य प्रायशो जाता जिनमार्गप्रभावका: ॥ १५ ॥

नसेनरूपी चंद्र आपल्या वाङ्मयरूपी चांदण्याने युक्त व कलांचा साठा असा झाला त्यामुळे या वंशरूपी समुद्राला भरती आली अर्थात् याच वंशांत जिनसेनाचार्य उत्पन्न झाले

१२-२२ जिनसेनाचार्यांच्या वंशात वादीभसिंह व वादिराज हे अन्वर्थ नावाचे आचार्य झाले. याच वंशांत वादिलोकांना मल्लासारखा हस्तिमल्ल नावाचा कवि झाला. हा गृहाश्रमी व जिनशासनाची प्रभावना करणारा होता. वाद्यांना जिंकणारा परवादिमल्ल नांवाचा मुनिराज या वंशामध्यें झाला. यानें जैनधर्माची फार प्रभावना केली. याप्रमाणें या वंशामध्यें पुष्कळ श्रेष्ठ ब्राम्हण उत्पन्न झाले व ते दीक्षा घेऊन बहुतकरून

प्रतिष्ठा०

असीत्तदन्वये लोकपालाचार्य इति द्विजः ॥
गृहस्थाचार्यतारूढो विद्वान्निस्तारकोत्तमः ॥ १६ ॥
चोलेन पूजितो राज्ञा तेन राज्ञा सम स च ॥
प्रातिदेशाख्यकर्नाटदेशं प्राप्य स्वबंधुभिः ॥ १७ ॥
पुत्रःसमयनाथाख्यस्तस्यासीत्तर्ककर्कशः ॥
तत्पुत्रःकविराजादिमल्लःकविशिखामणिः ॥ १८ ॥
वादी वाग्मा च तत्पुत्रश्चिंतामणिसमाव्हयः ॥
अनंतवीर्यस्तत्सूनुर्घटवादविशारदः ॥ १९ ॥
तदात्मजः पार्श्वनाथः संगीतागमशास्त्रवित ॥
आदिनाथस्तु तत्सूनुरायुर्वेदविशारदः ॥ २० ॥
तस्यात्मजो धनुर्वेदी वेदिकोदंडरामकः ॥

मुनि बनले होते. याच वंशामध्यें लोकपालाचार्य नांवाचा विद्वान ब्राह्मण झाला. हा गृहस्थाचार्य होता व हा संसारांतून भव्यांना तारून नेत असे चोल राजानें याचा फार सन्मान केला व या राजाबरोबर हे लोकपालाचार्य कर्नाटक देशांत आपल्या बांधवासह येऊन राहिले. या लोकपालाचार्यास समयनाथ नांवाचा मुलगा होता हा तर्कशास्त्रांत फार निपुण होता. याला वाद करणारा व उत्तम वक्ता असा कविराजमल्ल नांवाचा पुत्र होता. याला चिंतामणि नांवाचा विद्वान मुलगा होता. या चिंतामणीला अनतवीर्य नांवाचा मुलगा घटवादामध्यें निपुण असा होता. याला पार्श्वनाथ नांवाचा संगीतशास्त्रवेत्ता असा मुलगा होता. पार्श्वनाथास आयुर्वेद निपुणप असा आदिनाथ नांवाचा पुत्र होता. या आदिनाथाला धनुर्वेदामध्यें रामचंद्रासारखा निपुणप दकर्मे करणारा असा ब्रह्मदेव नांवाचा

तन्नंदनो ब्रह्मदेवो धीमान् षट्कर्मकर्मठः ॥ २१ ॥
देवेंद्रस्तत्सुतो नाम्ना देवेंद्रोपमवैभवः ॥
संहिताशास्त्रनिष्णात:कलासु कुशल:शुची ॥ २२ ॥
राजमान्यो वदान्यश्च जिनधामादिकारकः ॥
त्रिवर्गलक्ष्मीसंपन्नश्चतुरो बधुवत्सलः ॥ २३ ॥
सधर्मचारिणी तस्य सैवाभूदादिदेविका ॥
या श्रीविजयपार्यस्य श्रीमत्याश्च सुता सती ॥ २४ ॥
यस्याः सहोदरा धीराश्चंदपार्यो बुधोत्तमः ॥
महाविद्वान् ब्रह्मसूरिः पार्श्वनाथ इति त्रयः ॥ २५ ॥
तद्देवेंद्रादिदेव्याख्यदंपत्योरादिनाथकः ॥
नेमिचंद्रो विजयप इति पुत्रास्त्रयोऽभवन् ॥ २६ ॥

मुलगा होता. ब्रह्मदेवाला इंद्राच्या ऐश्वर्यासारखें ऐश्वर्य धारण करणारा, संहिताशास्त्रनिपुण, कलाकुशल व पवित्र असा देवेंद्र नांवाचा पुत्र झाला.

२३-२४ हा देवेंद्रकवि राजमान्य व दानशूर होता जिनमंदिरें वगैरे बनविणारा, त्रिवर्गलक्ष्मीसंपन्न, निपुण व बंधूवर प्रेम करणारा असा होता. याच्या पत्नीचें आदिदेवी असें नांव होतें. हिच्या पित्याचें विजयप व मातेचें श्रीमती असें नांव होतें. या आदिदेवीला चंदपार्य, ब्रह्मसूरि व पार्श्वनाथ असे तिघे बंधु होते. देवेंद्र व आदिदेवी या उभयतांना आदिनाथ, नेमिचंद्र व विजयप अशीं तीन मुलें झालीं. आदिनाथ

तत्रादिनाथः सर्वार्हत्संहिताशास्त्रपारगः ।
तत्पुत्रास्त्रैलोक्यनाथजिनचंद्रादयो बुधाः ॥ २७ ॥
धीमान् विजयपाख्यस्तु ज्योतिःशास्त्रादिकोविदः ॥
समंतभद्रस्तत्पुत्रः साहित्यरससांद्रधीः ॥ २८ ॥
धीधनो नेमिचंद्रस्तु तर्कव्याकरणागमान् ॥
अधीत्याभयचंद्राख्यमहोपाध्यायसन्निधौ ॥ २९ ॥
पदवाक्यप्रमाणज्ञरूढीं वादमुपागतः ॥
पुत्रौ द्वौ तस्य कल्याणनाथाख्यो धर्मशेखरः ॥ ३० ॥
इति तत्रादिमः सर्वशास्त्रवाराशिपारगः ॥
द्वितीयस्त्वद्वितीयोऽभूच्छात्रेषु सकलेष्वपि ॥ ३१ ॥
अथ यो नेमिचंद्रार्यः शास्त्रं वेत्त्यखिलं स्फुटम् ॥
व्याख्याति शास्त्रमर्थिभ्यो यः सदा धर्मकाम्यया ॥ ३२ ॥

सर्व जिनसंहिताशास्त्रामध्यें निपुण होता. याला त्रैलोक्यनाथ, जिनचंद्र वगैरे मुलें होती. विजयप (नेमिचंद्रांचा धाकटा बंधु) हा ज्योतिःशास्त्रांत निपुण होता. याला समंतभद्र नांवाचा मुलगा होता. याची बुद्धि साहित्य रसानें ओली झालेली होती. विद्वान् नेमिचंद्रानें अभयचंद्र महोपाध्यायाजवळ तर्क, व्याकरण, आगम यांचें अध्ययन केलें होतें व या शास्त्राचे जाणते विद्वानामध्यें त्याचा फार सन्मान होत असे. याला कल्याणनाथ व धर्मशेखर असे दोन मुलगे झाले. त्या पैकीं पहिला मुलगा सर्वशास्त्ररूपी समुद्राच्या परतीराला जाऊन

सत्यशासनपरीक्षामुख्यप्रकरणादिकम् ॥
यस्तु शास्त्रं व्यरचयद्विश्वविद्वज्जनस्तुतम् ॥ ३३ ॥
नृपास्थानेषु तर्केषु कर्कशान्प्रतिवादिनः ॥
निर्जित्य बहुशो यस्तु जैनं प्राभावयन्मतम् ॥ ३४ ॥
यो नृपार्पितान्दोलशिबिकाछत्रवैभवः ॥
यो ददात्यर्थमर्थिभ्यो भुंक्ते भोगान्स्वबंधुभिः ॥ ३५ ॥
अकारयच्च यो जैनधाममंडपवीथिकाः ॥
गीतं वाद्यं च नृत्यं च पार्श्वेशाग्रे न्ययोजयत् ॥ ३६ ॥
एवं च धर्मकामार्थत्रिवर्गश्रीविराजितः ॥
आस्ते स्थिरकदंबाख्ये नगरे राजपूजितः ॥ ३७ ॥

पोहोंचला होता. दुसरा मुलगा हा सर्व विद्यांमध्यें मुख्य होता. हे नेमिचंद्रार्य धर्मेच्छेनें नेहमीं शास्त्राध्ययनाची इच्छा करणाऱ्यांना शास्त्राचें रहस्य समजाऊन देत असत. सत्यशासनपरीक्षा, मुख्यप्रकरण वगैरे विद्वन्मान्य ग्रंथ यांनीं रचिले आहेत. राजांच्या सभेंत तर्ककर्कश अशा वादयांना जिंकून यानें जैनधर्माची मोठी प्रभावना केली होती.

३५-या नेमिचंद्रार्यांना राजानें पालखी व छत्र दिलें होतें. हे नेमिचंद्र दररोज याचकाला दान देऊन आपल्या ऐश्वर्याचा उपभोग घेत असत. यांनीं जिनमंदिर, मंडप वगैरे बनविले होते. या प्रमाणें त्रिवर्ग लक्ष्मीनें विराजित होऊन हे स्थिरकदंब नांवाच्या शहरांत राहात असत. यांचे मामा, व मामेभाऊ, चुलते, बंधु व त्यांचीं मुलें, यांचीं स्वतःचीं मुलें, इतर नातलग व विद्वान मंडळी हे सर्व पार्श्वनाथ जिनाचे भक्त होत.

श्रीपार्श्वनाथपादाब्जसेवाहेवाकमानस :॥
मातुला: स्वस्य तत्पुत्रा: पितृव्याश्च सहोदरा: ॥ ३८ ॥
तत्पुत्राश्च स्वपुत्राश्च बंधवोऽन्ये विपश्चित: ॥
कदाचित्प्रार्थयंते ऽस्म तमेवं प्रीतमानसा: ३९ ॥
आयुष्मन् शृणु भो सूरे सर्वशास्त्रविशारद ॥
प्रतिष्ठाशास्त्रमेकं सत्पंचकल्याणविस्तरम् ॥ ४० ॥
विरच्यतामिति ततो जिनभक्त्या च चोदित: ॥
स चाहं नेमिचंद्राख्यो निर्मिणोमि स्म शक्तित: ॥ ४१ ॥
प्रतिष्ठातिलकं नाम प्रतिष्ठाशास्त्रमुत्तमम् ॥
शास्त्रे ऽत्र स्खलितं यन्मे तद्बुधा: क्षतुमर्हथ ॥ ४२ ॥
जिनेज्यासाधनत्वेन स्वर्मोक्षामोघसाधनम् ॥

यांनीं एकदां नेमिचंद्राचार्यांची आपण पंचकल्याणिकांनीं सुशोभित प्रतिष्ठाशास्त्र रचा अशी प्रार्थना केली. तदनंतर त्यांच्या प्रार्थनेस अनुसरून व जिनभक्तीनें प्रेरित होऊन या नेमिचंद्राचार्यांनीं प्रतिष्ठातिलक नांवाचें उत्तम प्रतिष्ठाशास्त्र रचिलें.

हें शास्त्र जिनपूजनाचें साधन आहे व स्वर्ग आणि मोक्षाचें ही साधन आहे. यास्तव याज्ञिक भव्यांनीं या शास्त्राचा पूजन कार्यीं उपयोग करून घ्यावा. हें शास्त्र दोऱ्यानें युक्त, सुंदर, कांतिसंपन्न, संताप दूर करणारें गोल अशा रत्नसमूहांनीं पूर्ण, डोळ्याला आल्हादित करणारें अशा कंठाभरणाप्रमाणें आहे. हें विद्वानांच्या

भव्या व्यवहरंत्वेतच्छास्त्रं यज्ञेषु याज्ञिकाः ॥ ४३ ॥

अनुगतवरसूत्रं चारुकांतिप्रसादं परिहृतजनतापं वृत्तरत्नौघपूर्णम् ॥

सुखयदमलदृष्टीन् कंठिकाकल्पमेतद्भवतु सुकृतिकंठे शास्त्रमाचंद्रतारम् ॥४४ ॥

मनोहारि तमोहारि तापहार्यमृतावहम् ॥

शरणं भक्तिमानोमि चंद्रवज्जिनशासनम् ४५ ॥

● इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि उत्सवविधिर्नाम अष्टादशपरिच्छेदः ॥ ● श्रीः श्रीः श्रीः ●

कंठामध्यें चंद्रसूर्य असे तोपर्यंत राहो. हें शास्त्र आगमसूत्राला अनुसरणारें, कांति व प्रसाद या काव्यगुणांनीं युक्त, संसारताप दूर करणारें, चारित्ररूपी रत्नसमूहांनीं पूर्ण, सम्यग्दृष्टींना आल्हादित करणारें आहे यास्तव त्याला भव्यांनीं आपल्या कंठांत सूर्यचंद्र असे तोपर्यंत धारण करावें

४५ हें जिनशासन चंद्राप्रमाणें मनोहरण करणारें, संसार ताप नाहींसा करणारें, व अमृतावह अर्थात् मोक्ष देणारें आहे. यास्तव मी या जिनशासनाला शरण जातो. चंद्र मनोहर, अंधार दूर करणारा, संताप नष्ट करणारा, व अमृतोत्पत्ति करणारा असतो त्या प्रमाणें हें शास्त्र आहे.

या प्रमाणें नेमिचंद्र विरचित प्रतिष्ठातिलक नांवाच्या ग्रंथांतील उत्सवविधि नांवाचा अठरावा परिच्छेद संपला.

ग्रंथकर्तुः प्रशस्तिः ।

सद्वर्णी सूत्रयुक्तः प्रकृतिगुणयुतः साधिकारः सलिंगः ।
सश्रद्धः शुद्धवाक्यः पदगुणसुभगो वृद्धिमान् धातुपूज्यः ॥
सद्रूपः सौम्यनामा व्ययविधिविमलः शब्दसिद्धिप्रगल्भः ॥
सत्कीर्तिर्नेमिचंद्रोऽभवदवनितले रूपमालासदक्षः ॥ १ ॥
विपाब्धिदंभोरुहषंडभानुः स्थिराधिपास्थानमणिप्रदीपः ॥
जिनागमांभोनिधिपूर्णचंद्रो जयत्वजस्रं भुवि नेमिचंद्रः ॥ २ ॥
पलायध्वं पलायध्वं रे रे तार्किकदिग्गजाः ॥
नेमिचंद्रः समायातः स्याद्वादवनकेसरी ॥ ३ ॥

'सद्वर्णीति' श्रीनेमिचंद्राचार्य या भूतलावर रूपमाला व्याकरणासारखे आहेत. व्याकरणामध्यें वर्ण, सूत्र प्रकृति, गुण, अधिकार, पुल्लिंगादिक लिंगें, श्रद्धासंज्ञा (आकारांत स्त्रीलिंगशब्दांना ही संज्ञा आहे] व शुद्ध वाक्यरचना असते. व्याकरणांत पदांना गुण व वृद्धि होत असतात धातु-क्रियापदें यांनीं तें युक्त असतें. शब्दांचीं रूपें सिद्ध केलेलीं असतात. नाम, अव्यय, समासविधि यानीं तें युक्त असतें. याचप्रमाणें नेमिचंद्रही सद्वर्णी ब्रह्मचारी, आगमसूत्राचे जाणते, स्वाभाविक रीतीनेंच गुणयुक्त, अधिकारयुक्त, श्रद्धावान्, शुद्ध बोलणारे, गृहस्थाचार्यांच्या गुणांनीं शोभणारे. नहमीं उन्नतिशील, धातुपूज्य-राजपूजित, सुस्वरूपी, सौम्यनांवाचे, व्ययविधिविमलः दान देण्यानें पवित्र झालेले, शब्दसिद्धिमध्यें निपुण असे होते.

धर्मेन्द्राव्हयसंयतेन लिखितं श्रीमज्जिनेंद्रप्रति-
ष्ठासारं जिनभाक्तिकेन विलसन्नेमींदुना निर्मितम् ॥
ग्रंथो ऽयं त्वधुना मया भुवि चिरं संतिष्ठते प्राग्भवे ॥
पुण्योपार्जनमुक्तिलोकहृदये कंठे सदर्थान्वितम् ॥ ४ ॥
जयति विजयकीर्तिः श्रीमदाचार्यमूर्तिर्भवजलधितरंडः खंडितानंगकांडः ॥
गुणमणिगुणसिंधुर्भव्यसंदोहबंधुर्निरतिशयचरित्रः क्ष्मातलस्तोत्रपात्रः ॥ ५ ॥
आनंदाब्दे चैत्रमासे पंचम्यां परिपूरणात् ॥
मया विलिखितं पुस्तमिदं स्थेयाच्चिरं भुवि ॥ ६ ॥
आब्रह्माख्यवर्णांशं सादरीकृतसंघकम् ।
मेदिनीपतिपूजाऽपादपद्मं नमाम्यहम् ॥

हे नेमिचंद्र विद्वानरूपी कमलांना सूर्यासारखे होते. राजाच्या सभामध्यें स्थिर अशा रत्नदीपाप्रमाणें होते. जिनशास्त्ररूपी समुद्राला भरती आणण्यास चंद्राप्रमाणें होते त्याचा नेहमीं जगामध्यें विजय होवो.

'पलायध्वमिति' हे तार्किकदिग्गजांनो ? पळा पळा. हा स्याद्वादरूपी अरण्यामध्यें गर्जणारा सिंह नेमिचंद्र येत आहे.

श्रीनेमिचंद्रांनीं रचिलेला हा प्रतिष्ठापाठ धर्मचंद्र मुनींनें लिहिला आहे. हा ग्रंथ पुण्योपार्जन करण्यामध्यें गढून गेलेल्या लोकांच्या हृदयांत अर्थासहित राहो.

आचार्य विजयकीर्तिचा सदा विजय होवो. हे आचार्य भवसमुद्रामध्यें नावेप्रमाणें आहेत. यांनीं म-

कंद छंदः ॥ सुजनैकसेव्यनमलं वृजिनहर विजयकीर्तिमुनिसुतनेनली ॥
विजयवर्णीशगणं भुजगेंद्रगल्लदुळिदरवे स्तुतिसल ॥ १ ॥
श्रीमत्पंचगुरुभ्यो नमः । सरस्वत्यै नमः । गणधरादिमहामुनिभ्यो नमः ॥

इति श्रीनेमिचंद्रदेवविराचितप्रतिष्ठातिलकनामसंहिताशास्त्रं समाप्तम् ॥

वर्द्धतां जिनशासनम् ॥ श्रीः श्रीः श्रीः ॥

दनाचे बाण नष्ट केले आहेत. गुणरत्नांचा हे साठा आहेत. हे भव्यबंधु आहेत यांचें चारित्र अवर्णनीय आहे.

हें पुस्तक आनंद संवत्सरामध्यें चैत्रमासीं पंचमीच्या दिवशीं मी (धर्मचंद्रमुनीनें) लिहून पूर्ण केलें आहे.

आग्रम्ह नांवाचे मुनि सर्वसंघास आदराला पात्र आहेत. राजे लोकांना पूज्य आहेत. त्यांना मी नमस्कार करितो.

याप्रमाणें हें प्रतिष्ठातिलक शास्त्र संपूर्ण झालें.

अथ वास्तुबलिविधानम् ॥

अथ पूर्ववद्वायुकुमारादिप्रयोगेण भूमिसंस्कारः। ततः संकल्पः। अथ पुण्याहवाचना विधेया ।

ब्रह्मस्थाने मघोनः ककुभि हुतभुजो धर्मराजस्य रक्षो–
राजस्याहींद्रपाणेरवनिरुहभृतः[?] शंभुमित्रस्य शंभोः ॥
नागेंद्रस्यामृतांशोरपि सदकलसद्भरुणादिदूर्वा ॥
दर्भान्वेद्या दिशासु न्यसनमिह महे यज्ञनिर्विघ्नसिद्ध्यै ॥ १ ॥

ओं ह्रीं दर्पमथनाय स्वाहा । दिग्दर्भस्थापनम् ॥

ओं–आभिः पुण्याभिरद्भिः परिमलबहुलेनामुना चंदनेन ॥
श्रीहृक्पेयैरमीभिः शुचिसदकचयैरुद्गमैरेभिरुद्धैः
हृद्यैरेभिर्निवेद्यैर्मखभवनमिमैर्दीपयद्भिः प्रदीपैः ॥

वास्तुबलिविधानम् ॥

'अथेति' प्रथमतः पूर्वी प्रमाणें वायुकुमारादिकांचे आव्हान करून भूमिसंस्कार करावा. अर्थात् भूमिशोधन, भूमिप्रज्वलन वगैरे विधि करावा. यानंतर पुण्याहवाचना करावी.

'ब्रह्मस्थानेति' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून दहा दिशांना दर्भस्थापना करावी.

'आभिरिति' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून अष्टद्रव्यांनीं भूमिपूजन करावें.

धूपैः प्रायोभिरेभिः पृथुभिरपि फलैरेभिरर्चामि भूमिम् ॥ २ ॥

ओं ह्रीं नीरजसे नमः । भूम्यर्चनम ॥ २ ॥

वेद्यां मंडलमालिखार्चितासितैश्चूर्णैः सिताकल्पभृत् ।
नागाधीशधनेशपीतवसनालंकारपीतैश्च तैः ॥
नीलैर्नीरजनीलवेष सुमनो रक्ताभरक्तैस्ततो ॥
रक्ताकल्पककृष्णमेघविलसन्कृष्णैश्च कृष्णप्रभ ॥ ३ ॥

पंचचूर्णस्थापनम् ॥

सन्मंगलस्यास्य कृते कृतस्य कोणेषु बाह्यक्षितिमंडलस्य ॥
वज्राणि चत्वारि च वज्रपाणिन् वज्रस्य चूर्णेन लिखाय वेद्याम् ॥ ४ ॥

इति वज्रस्थापनम् ॥

अथार्हदीशप्रतिमाप्रतिष्ठा-विधाननिर्विघ्नममाप्तिसिद्धयै ॥
ततोऽकुरार्चादिवसाच्च पूर्वदिने क्षपाया विदधीत नांदीम् ॥५॥
तत्रापि पूर्वं विदधीत वास्तु–दिवौकसां भेकपदे स्थितानाम् ॥

'वेद्यामिति' हा श्लोक म्हणून पांढऱ्या, पिवळ्या, नीळे, तांबडे, व काळे अशा चूर्णांनी मंडलरचना करावी.

'सन्मगलेति' हा श्लोक म्हणून या मंडलाच्या बाहेर चार कोणामध्ये चार वज्रांची स्थापना करावी.

'अथेति' हा श्लोक म्हणून अरहताच्या प्रतिष्ठेचा विधि निर्विघ्न समाप्त व्हावा म्हणून अङ्कुरार्पणदिवसाच्या पूर्व

तथा परे वा विदधत्सपर्यां क्रमेण सामान्यविशेषसत्राम् ॥६॥
स्नात्वा समाचम्य समेत्य धाम कृत्वा तथेर्यापथशोधनं च ॥
स्तुत्वा च सिद्धान्सकलीविधानं कृत्वैकतानो विजनप्रदेशे ॥ ७ ॥
कृत्वा समासाज्जिनराजपूजां श्रुत्वा समाराध्य तथा मुनींद्रान् ॥
गुरोरनुज्ञां शिरसा गृहीत्वा दत्वा नियोगं परिचारकाणाम् ॥ ८ ॥
प्रत्यग्रधौतोत्तमशुभ्रवासमसा कृत्वांतरीयं च तथोत्तरीयम् ॥
हैमोपवीतांगदहारमुद्रिकाकिरीटकर्णाभरणादिभूषितः ॥ ९ ॥
तद्देवपूजासमये समुक्तमंत्रात्परं वाक्यमभाषमाणः ॥
चतुःपरीचारविधिज्ञयुक्तः समाहितात्मा यजने प्रवीणः ॥ १० ॥
इंद्रः प्रतींद्रेण समं विधाय पदं क्रियार्थे मखमंडपादौ ॥

दिवशीं रात्रीं नांदीमंगल विधि करावा. प्रथमतः भेकपदावर असलेल्या वास्तुदेवतांची पूजा करावी.

'स्नात्वेति' स्नान व आचमन करून जिनमंदिरामध्यें यावें तेथें ईर्यापथशोधन करून व सिद्धांची स्तुति करून एकाग्रमनानें एकांत स्थानीं सकलीकरण करावें. 'कृत्वेति' संक्षेपानें जिन, शास्त्र व गुरु यांची पूजा करून गुरूची आज्ञा मस्तकावर धारण करून परिचारकांना आपआपलीं कार्यें करण्यास आज्ञा द्यावी. शुद्ध धुतलेलें पांघरण्याचें व नेसण्याचें वस्त्र धारण करून सुवर्णयज्ञोपवीत, अंगद, हार, आंगठी, किरीट व कुंडल हीं आभरणें धारण करावीत. देवपूजासमयीं सांगितलेल्या मंत्राशिवाय दुसरें कांहीं बोलूं नये. विधि जाणणारे चार परिचारकांना घेऊन पूजानिपुण इंद्रानें मंडपामध्यें प्रतींद्रासह प्रवेश करावा पददेवतांना प्रथम बलि द्यावा. बलीचे दोन भेद आहेत. वरण भाजी, वडे भात यांचा बलि हा एक प्रकार व दुसरा प्रकार त्या त्या देवतांना अर्पण करावयास

पदेत्र दद्यात्पददेवतानां बलिं सुयोपागणकादि·······[?]॥ ११ ॥
बलिश्च सामान्यविशेषभेदात्पुरोपदिष्टो द्विविधः पदेशाम् ॥
एकस्तु सव्यंजनपूपभक्तं शेषस्तु तत्तत्पृथगिष्टिवेद्यः ॥ १२ ॥
ब्रह्माणमिंद्रादिदिशाधिनाथानार्यादिदेवांश्च सविंद्रपूर्वान् ॥
पर्जन्यपर्जन्यदिवौकसाऽपि विचारिकाद्यांश्च यजेत्क्रमेण ॥ १३ ॥
दधातु पूजां सकलामगणा उच्चारयन्मानस एव मन्त्रम् ॥
तत्र प्रयुक्तं वचनं च यद्यत्तन्मंत्रतः प्राक्पठनीयमेत्र ॥ १० ॥

इति प्रारंभनिरूपणम् ॥

अथ पुष्पांजलिपुरःसरं ब्रह्मादिवास्तुदेवतानां पृथगिष्टिः ।

श्रीमज्जैनमहामहोत्सवविधिव्यापारसंसिद्धये ।
भव्यानामपि तं नियोगनिचयश्रद्धापरीतात्मनाम् ॥
क्षेमार्थं क्रियमाणवस्तुदिविपत्संधानसंपूजन– ॥

सांगितलेले पदार्थ हा विशेष बलि होय. ब्रह्म, दशदिक्पाल, सविंद्रादिकदेवता, पर्जन्यादि देवता व विचारिकादि देवता यांना क्रमानें पूजावें या देवतांच्या मंत्रांचा प्रथम मनामध्यें उच्चार करून यांची पूजा करावी. या प्रमाणें प्रारंभिक निरूपण झालें. यानंतर पुष्पांजलि पुरःसर ब्रह्मादि वास्तु देवतांची वेगळी वेगळी पूजा करावी. श्रीमदिति हा श्लोक म्हणून जिनपूजेमध्यें भव्यांना विघ्न होऊ नये यासाठीं वास्तुदेवपूजनाच्या प्रारंभीं पुष्पांजलिक्षेपण करावें.

प्रस्तावे प्रविकीर्यते जयजयारावेण पुष्पांजलिः ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्षीं भूः स्वाहा ॥ पुष्पांजलिः॥ १ ॥

ओं—ग्रामक्षेत्रगृहादिभेदविविधोर्वीभागमध्याश्रय—
स्तत्तद्भागपरिच्छिदा बहुविधस्वात्मप्रदेशो विभुः ।
ब्रह्मा दिक्पतिपूर्वदेवनिकरैरात्मोन्मुखैर्वेष्टितो
लाजाज्यान्वितदुग्धभक्तमधुना गृण्हातु रक्तप्रभः ॥

ओं ऱ्हीं ब्रह्म० जलम् ॥ १ ॥

ओं—ऐरावतस्कंधमधिश्रयन्तं वज्रायुधं रुच्यशचीसमेतम् ॥
प्रत्यूहविध्वंसकमर्हदिष्टौ कुष्टप्रसूनैः प्रयजामि शक्रम् ॥

ओं ऱ्हीं इंद्र० ॥ २ ॥

ओं—ज्वालाकलापात्मकशक्तिहस्तो बस्ताधिरूढः सुपरिष्कृतांगः ॥

'ग्रामेति' गांव, शेत, घर इत्यादिकांच्या मध्यभागाचा आश्रय करणारा व दिक्पालादि देववेष्टित अशा ब्रह्माला मी लाह्या, तूप यांनीं युक्त असा दुधाचा भात अर्पण करितो.

'ऐरावतेति' इंद्राचें वाहन ऐरावत, आयुध वज्र, शची ही पत्नी आहे. अशा इंद्राला अर्हत्पूजेमध्यें विघ्न नष्ट व्हावें ह्मणून कुष्टाच्या फुलांनीं पूजितो.

'ज्वालेति' अग्नीचें शक्ति हें अस्त्र आहे. बकरा वाहन आहे. स्वाहा पत्नी आहे. या अग्नीचें दूध, तगर व उत्तम तूप यांनीं तर्पण करितो.

स्वाहामाङ्ग्या सममग्निदेवः प्रीणातु दुग्धैस्तगैरैरतराज्यैः ॥

ओं ऱ्हीं अग्ने० ॥ ३ ॥

ओं–छायासमेतं महिषाधिरूढं दंडायुधं दांडितवैरिवर्गम् ॥

वैवस्वतं विघ्नहरं तिलान्नैः सिंबान्ययुक्तैः परितर्पयामि ॥

ओं ऱ्हीं यम० ॥ ४ ॥

ओं--नैऋत्यदेशो निऋतिः सुरुक्षमृक्षांगवाहद्विपदास्यरक्षः ॥

आरूढवानुद्गतमुद्गरास्त्रः पिण्याकमायच्छतु तैलमिश्रम् ॥

ओं ऱ्हीं नैऋत्य ॥ ५ ॥

ओं--करधृतफणिपाशो मंडनोद्योतिताशः करिमकरकमूर्तिर्लोकसंक्रांतकीर्तिः ।

सुरुचिरवरुणानीप्राणनाथः सयूथो वरुण इह समेतो लातु दुग्धान्नधान्यम् ॥

ओं ऱ्हीं वरुण० ॥ ६ ॥

'छायेति' यमाला छाया ही पत्नी आहे. रेडा वाहन आहे, दंड नांवाचें शस्त्र आहे. या यमाला निळाम व तिला=शमी नांवाचें धान्य यांनीं तृप्त करावें.

'नैऋत्येति' निऋतिचें अस्वल हें वाहन आहे, मुद्गर हें अस्त्र आहे. याला तैलमिश्रित पेंड अर्पण करावी.

'करेति' नागपाश हें वरुणाचें आयुध आहे. करिमकर हें वाहन आहे. वरुणानी ही पत्नी आहे. या वरुणाला दूधभात देऊन सतुष्ट करितो.

नुानि

ओं- उर्वीरुहोर्वायुधशस्तहस्तमर्वाधिरूढं परिमंडितांगम् ॥
तद्वायुवेगीमुखदत्तदृष्टिं पिष्टैर्निशायाः पवनं यजामि ॥
ओं ऱ्हीं पवन ॥ ७ ॥
सद्रत्नरुक्पुष्पितपुष्पकाभ्रयानाधिरूढस्फुरितोग्रशक्ते: ॥
सजानियूथ्यव्रजयक्षराज प्रत्तं मया स्वीकुरु पायसान्नम् ॥
ओं ऱ्हीं कुबेर । ८ ॥
ओं—उमासमेतो वृषभाधिरूढो जटाकिरीटप्राणिभुषितांग: ॥
त्रिशूलहस्त: प्रमथाधिनाथो गृण्हातु दुग्धान्नमिदं ससर्पि: ॥
ओं ऱ्हीं ईशान० ॥ ९ ॥
ओं—वेध:पुरोदेशमवंतमार्यं ध्वस्तात्मदेशप्रतिरोधिवीर्यम् ॥
सत्पूरिकामोदकपूरिकादिर्भक्ष्यै: प्रहृष्ट विदधे फलैश्च ॥ १० ॥
ओं ऱ्हीं आर्य० ॥ १० ॥

'उर्वीति' वायूचें वृक्ष हें अस्त्र आहे घोडा वाहन आहे वायुवेगी याची स्त्री आहे. याला हळदीच्या चूर्णानीं मी तृप्त करितो.
'सद्रत्नेति' पुष्पकाविमान हें कुबेराचें वाहन आहे. याला मी क्षीरान्न समर्पण करून तृप्त करितो.
'उमासमेतेति' हा श्लोक ह्मणून ईशानाला तूपासहित दूधभात अर्पण करावा.
'वेध इति' हा श्लोक ह्मणून आर्यनांवाच्या देवाला ब्रह्माच्या पुढें पूरी मोदक भक्ष्य पदार्थांनीं व फळांनीं संतुष्ट करावें.

ओं—ब्रह्मापसव्यं पदमावसानो भाभासमानो मुकुटादिभाभिः ॥
स्यामिष्यसंवीतभुजिष्यवर्गो दीव्येत माषान्नतिलैर्विवस्वान् ॥ ११ ॥

ओं ऱ्हीं विवस्वन् ॥ ११ ॥

ओं—शत्रुशक्तिविनिवारणक्षमो मित्ररक्षणविधानदाक्षिणः ॥
प्रत्यगीश इह मित्रनिर्जरः स्वीकरोतु दधिदूर्विकामपि ॥ १२ ॥

ओं ऱ्हीं मित्र० ॥ १२ ॥

ओं—प्रजापतेः सव्यसुधाशिभागे महीमवंतं महिमानमाप्तम् ॥
महीधरं मंडनमंडितांगं महामहस्कं महयामि दुग्धैः ॥ १३ ॥

ओं ऱ्हीं भूधर० ॥ १३ ॥

ओं—सविंद्रदेवाय सविक्रमाय तनूनपात्पक्षमुपाश्रिताय ॥
वनामरानीकपुरःसराय ददामि पुंजीकृतधान्यलाजम् ॥

'ब्रह्मेति' हा श्लोक म्हणून ब्रह्माच्या उजव्या भागाला विवस्वत् देवाला उडदाचें अन्न व तिळ यांनीं संतुष्ट करावें.

'शत्रु इति' हा श्लोक म्हणून मित्रनावाच्या देवाला दधिदूर्वांनीं संतुष्ट करावें. हा देव शत्रूंचें निवारण करून मित्रांचें रक्षण करितो.

'प्रजापतेरिति' हा श्लोक म्हणून महीधर देवाला दुधानें तृप्त करावें.

'सविंद्रेति' हा श्लोक म्हणून अग्नीचा पक्ष धारण केलेल्या सविंद्र देवाला साळीच्या लाह्या अर्पण करून तृप्त करावें.

ओं ऱ्हीं सार्विंद्र० ॥ १४ ॥

ओं—वैश्वानरादित्यमुपाश्रिताय सार्विंद्रदेवाय सविक्रमाय ॥
कर्पूरकाश्मीरलवंगकुष्टैरुपस्कृतं पुण्यजलं ददामि ॥

ओं ऱ्हीं सार्विंद्र० ॥ १५ ॥

ओं—इंद्रं वनामर्त्यकदंबकेंद्रं मंद्रारवं पुण्यजनस्य पक्षम् ॥
प्रत्यूहजालं विनिपातयंतं मुद्गस्य चूर्णैः प्रयजे सपूपैः ॥ १६ ॥

ओं ऱ्हीं इंद्र० ॥ १६ ॥

ओं—इंद्रराजगततंद्रनिर्जितारातिवर्ग जिनवर्गपोषक ॥
कासराधिपतिपक्षमाश्रिताऽऽदेहि पूपयुतमुद्गचूर्णकम् ॥ १७ ॥

ओं ऱ्हीं इंद्रराज ॥ १७ ॥

ॐ–समीराग्रभूमौ समुद्रासमानं निजं देशभागं सदा पालयन्तम् ॥

'वैश्वानरेति' हा श्लोक ह्मणून आदित्याचा आश्रय घेतलेल्या सार्विंद्र देवाला कापूर, केशर, लवंग व कुष्ट यांनीं सुगंधित असें पवित्र पाणी अर्पण करावें.

'इंद्रेति' हा श्लोक ह्मणून इंद्राला मूगाच्या पिठांनीं व वड्यांनीं पुजावें. हा व्यंतर देवांचा अधिपति आहे.

'इंद्रराजेति' हा श्लोक ह्मणून यमाच्या पक्षाचा आश्रय करणाऱ्या या इंद्रराज नांवाच्या देवाला वड्यासह मुगाचें पीठ अर्पण करून तृप्त करितो.

'समीरेति' हा श्लोक ह्मणून वायुदेवाच्या पुढच्या भूमीवर जो राहतो अशा रुद्र नांवाच्या व्यंतर देवांच्या

यजे रुद्रमक्षुद्रवन्यामरेंद्र गुडापूपवर्गैरुपस्कारयुक्तैः ॥
ओं ऱ्हीं रुद्र० ॥ १८ ॥

ओं-रुद्रजयाख्यं परिमितरौद्रक्षुद्रनिकायं वनसुरमुख्यम् ॥
मारुतनिभं गुडपरिपुष्टैः पिष्टकवर्गैरिह महयामि ॥
ओं ऱ्हीं रुद्रजय० ॥ १९ ॥

ओं--आमोदमाप्नोति गुणाधिकेषु विद्वेषमुद्वृत्तजनेषु यश्च ॥
आपः सदेवो गुडपिष्टयुक्तं सकैरवं शंखमुपैतु दैव ॥
ओं ऱ्हीं आप० ॥ २० ॥

ओं--धर्मानुरक्तानमोदमानं पापानुरक्तानपसारयन्तम् ॥
महेश्वरायत्तमिहापवत्सं संपूजयेयं बलिना तथैव ॥
ओं ऱ्हीं आपवत्स ॥ २१ ॥

अधिपतीला मी गुळाच्या वारग्यांनीं पूजितो

'रुद्रेति' हा श्लोक म्हणून व्यंतराधिपति अशा रुद्रजय नावाच्या देवाला गुळाच्या वारग्यांनीं पूजितो.

'आमोदेति' हा श्लोक म्हणून जो गुणाधिकावर प्रीति करितो व उच्छृंखल लोकावर अप्रीति करितो. त्या आप देवाला मी गुळाचे पारगे कमल व शंख अर्पण करितो.

'धर्मान' हा श्लोक म्हणून धर्मप्रेमी लोकावर प्रेम करणारा व पाप्यांचा तिरस्कार करणारा अशा आप देवाला वरच्या पदार्थांनीं पूजितो.

ओं--पर्जन्य पर्जन्यानिनादतुल्यनादेन दूरीकृतवैरिलोक ॥
स्वतर्जनीचालनतर्जितात्मवाचाटभृत्याज्यमुपैहि रौद्र ॥ २२ ॥

ओं ऱ्हीं पर्जन्य० ॥ २२ ॥

ओं--जयं तनोति प्रतिरोधिरोधान्नयं तनोति स्वजनानुवृत्तेः ॥
योऽसौ जयंतो हरिदक्षिणस्थो गृण्हातु पूतं नवनीतमेतत् ॥

ओं ऱ्हीं जयंत० ॥ २३ ॥

ओं -संक्रंदनाखण्डलदेशितारं तापप्रकाशप्रतिभासमानम् ॥
तमोपहं भास्करदेवमेत कुर्वे प्रहृष्टं मधुकंददानात् ॥

ओं ऱ्हीं भास्कर० ॥ २४ ॥

ओं--सत्यामरं नित्यमसत्यदूरं गोत्रद्विषद्वामपदे वसंतम् ॥
सद्धर्मनिध्यानकृतप्रमोदं संपूजये पूर्वसपर्ययैव ॥ २५ ॥

ओं ऱ्हीं सत्यक ॥ २५ ॥

'पर्जन्येति' हा श्लोक ह्मणून मेघाप्रमाणें असलेल्या गर्जनेनें वैरी लोकाना दूर सारणाऱ्या या पर्जन्य देवाला मी तूप अर्पण करितो.

'जयेति' हा श्लोक ह्मणून इंद्राच्या दक्षिणेला असलेल्या जयत देवाला मी लोणी अर्पण करितो.

'संक्रदनेति' हा श्लोक ह्मणून भास्कर नांवाच्या देवाला मी मधुकंद-ज्येष्ठमध अर्पण करितो.

'सत्येति' हा श्लोक ह्मणून इंद्राच्या डावे बाजूला राहणाऱ्या सत्यक नावाच्या देवाला मी ज्येष्ठमध अर्पण करितो.

ॐ–भृशं विवक्षुर्गुणशालिसंघं भृशं दिदृक्षुर्मुनिमुख्यसंगम् ॥
भृशामरः संश्रुतवृत्तशत्रू रातु प्रमोदान्नवनीतपिंडम् ॥
ॐ ह्रीं भृशदेव० ॥ २६ ॥
ॐ–अथातरिक्षो विहरन्विनोदं वनेषु पश्यन्सुजनोपसर्गम् ॥
नुदन्स्पृहद्यानुसखोंतरिक्षश्चूर्णं निशामाषजमाददातु ॥ २७ ॥
ॐ ह्रीं अंतरिक्ष० ॥ २७ ॥
ॐ–पुष्णाति यः सज्जनतोपकारं मुष्णातु चासज्जनदुर्विलासम् ॥
कृपीटयोनेः सुहृदेष पूषा शिवान्नमेतत्सपयः प्रतीच्छेत् ॥
ॐ ह्रीं पूषन्० ॥ २८ ॥
ॐ–वितथाख्यं वितथीकृतारिशक्तिप्रदनं साधुजनोपकारदक्षम् ॥

'भृशमिति' हा श्लोक म्हणून जो नेहमीं मुनिसहवासाची इच्छा करितो. व इंद्राचा ज्यानें आश्रय केला आहे त्या भृशदेवाला मी लोणी अर्पण करितो.

'अथेति' हा श्लोक म्हणून अंतरिक्ष नांवाच्या देवाला हळद व उडदाचें पीठ अर्पण करितो.

'पुष्णातीति' हा श्लोक म्हणून जो सज्जनावर उपकार व दुर्जनावर अनुपकार करितो त्या पूषन् देवाला शिवान्न (साच्याचा भात) मी अर्पण करितो.

'वितथेति' हा श्लोक म्हणून शत्रुशक्तिचा नाश करणाऱ्या वितथ देवाला कट्टु नांवाच्या धान्याचें अन्न मी समर्पण करितो.

प्रथितं दंडधराख्यं वरकटान्नसमार्चितं करोमि ॥ २९ ॥

ओं ऱ्हीं वितथ० ॥ २९ ॥

ओं–रक्षःपरीवारकसत्वरक्षादक्षे सुमार्गे विहितप्रमोदम् ॥
कलापसव्याश्रयराक्षसेंद्रं मधुप्रदानात्सुखितो भव त्वम् ॥

ओं ऱ्हीं राक्षस० ॥ ३० ॥

ओं–सगंधगंधर्वसुपर्वहस्त--प्रशस्तवीणानुगगानगतिं ॥
गंधर्वदेवं घनसारपूर्वगंधैः समर्चे यममाश्रयन्तम् ॥ ३१ ॥

ओं ऱ्हीं गंधर्व० ॥ ३१ ॥

ओं–यो विक्रमाक्रांतजनप्रसंगरतपोधनाधीशपदाब्जभृंगः ॥
स भृंगराजः श्रितधर्मराजः पवित्रदुग्धान्नमिदं ससर्पिः ॥ ३२ ॥

ओं ऱ्हीं भृंगरा० ॥ ३२ ॥

ओं–मृषीकृताधर्मपरप्रभावं मृषोक्तिदूरं मृषनामधेयम् ॥

'रक्ष इति' हा श्लोक म्हणून जिनमार्गावर प्रेम करणाऱ्या राक्षस नांवाच्या देवाला मी ज्येष्ठमध अर्पण करितो.

'सगंधेति' हा श्लोक म्हणून गंधर्व नांवाच्या देवाला मी कापूर वगैरे सुगंधित पदार्थांनीं तृप्त करितो.

'यो विक्रमेति' हा श्लोक म्हणून यमाचा आश्रय घेणाऱ्या भृंगराज देवाला दूधभात अर्पण करितो.

'मृषीति' हा श्लोक म्हणून अधर्माचा प्रभाव दूर करणारा व असत्य न बोलणारा अशा मृषदेव नांवाच्या

रक्षोधिपायात्तमुदारशार्क्के माषान्नसंतर्पितमातनोतु ॥ ३३ ॥

ओं न्हीं मृषदेव० ॥

ओं-तपोधनाजन्यनिवारणार्थं वनाश्रमद्वारि सदा निषण्णम् ॥

दौवारिकं सेवितयातुधानं संतर्पयेऽहं वरशालिपिष्टैः ॥ ३४ ॥

ओं न्हीं दौवारिक० ॥

ओं-सुग्रीव यातानुतवीणया वै गायन्नितांतं गुणिनां गुणौघम् ॥

सुग्रीवदेवः श्रितपाशहस्तः प्रमोदवान्मोदकदानतोऽस्तु ॥

ओं न्हीं सुग्रीव० ॥ ३५ ॥

ओं विभांति पुंसां गुणसंकथायां पुष्पावदाताः खलु यस्य दंताः ॥

स पुष्पदंतो वरुणान्तिकस्थः पुष्पाणि गृण्हातु जलान्वितानि ॥ ३६ ॥

ओं न्हीं पुष्पदंत० ॥ ३६ ॥

देवाला मी उडीदाच्या अन्नानें तृप्त करितो.

'तपोधनेति' हा श्लोक म्हणून तपस्व्यांचा उपसर्ग नेहमी दूर करणाऱ्या दौवारिक नांवाच्या देवाला मी उत्कृष्ट साळीच्या चूर्णानीं तृप्त करितो

'सुग्रीवेति' हा श्लोक म्हणून ज्यानें वरुणाचा आश्रय घेतला आहे व जो गुणी लोकांचे गुण वर्णन करितो त्या सुग्रीव देवाला मी मोदक अर्पण करितो.

'विभांतीति' हा श्लोक म्हणून वरुणाश्रित अशा पुष्पदंतास मी पाण्यासहित पुष्पें अर्पण करितो.

ओं-असुरः कल्पसुराभविक्रियो गिरिनद्यादिविहारलोलुपः ॥
वरुणोपांतमहीमुपाश्रितो भजतां लोहितमन्नमुत्तमम् ॥
ओं ऱ्हीं असुर० ॥ ३७ ॥
ओं-संशुद्धमार्गप्रतिरोधिवाहिनीशोषं सदा यः कुरुते प्रतापतः ॥
शोषः सपक्षीकृतयादसांपतिर्लातु प्रधौतं तिलमक्षतांश्च ॥ ३८ ॥
ओं ऱ्हीं शोष० ॥ ३८ ॥
ओं-रोगोपघातांगतपोधनानां दृष्ट्वा स्थितिं तामनुकंप्यमानाम् ॥
रोगं मरुत्पक्षकृतानुरागं सुखाकरोम्युत्तमकारिकाभिः ॥ ३९ ॥
ओं ऱ्हीं रोग० ॥
ओं-नागं समाराधितयोगिनागं नागारिनादेन पलायितारम् ॥

'असुरेति' हा श्लोक म्हणून पर्वत नदी वगैरे ठिकाणीं विहार करणारा जो असुरदेव त्याची तांबड्या भातानें पूजा कारतो.

'संशुद्धेति' हा श्लोक म्हणून जो पराक्रमानें-पवित्र जिनमार्गाला रोकणाऱ्यांचा नाश करितो अशा वरुणाश्रयी शोष नांवाच्या देवाला मी धुतलेले तिळ व अक्षता अर्पण करितो.

'रोगेति' हा श्लोक म्हणून रोगपीडित मुनीवर जो दया करितो अशा रोगनांवाच्या देवास उत्तम कारिकांनी (?) प्रसन्न करितो.

'नागेति' हा श्लोक म्हणून योगिजनांची आराधना करणाऱ्या वायुदेवाचा आश्रय करणाऱ्या अशा

वातापसव्याश्रयमाश्रयन्तं मधुप्रदिग्धैर्महयामि लाजैः ॥
ओं ऱ्हीं नाग० ॥ ४० ॥

ओं–मुख्यं यजे व्यंतरदेवमुख्यं यक्षेण सत्रा कृतचारुमुख्यम् ॥
विख्यातकांताराविहारसक्तं संतु प्रवैकैर्वरवस्तुयुक्तैः ॥ ४२ ॥
ओं ऱ्हीं मुख्य० ॥ ४१ ॥

ओं–मल्लाटदेवं प्रतिमल्लघट्टसंघट्टनाविष्कृतसर्वशक्तिम् ॥
वीरं कुबेरं प्रबलं प्रतीतं गुडान्नदानेन सुखाकरोमि ॥ ४१ ॥
ओं ऱ्हीं मल्लाट० ॥ ४१ ॥

ओं–मृगगणैस्तपसा वशीकृते मृगयते मुनिपन्नमनाय यः ॥
तमहमत्र मृगं धनदाश्रयं परिचरामि गुडान्वितपूपकैः ४३ ॥
ओं ऱ्हीं मृग० ॥

नाग देवाची शर्करामिश्रित लाह्यांनीं तुष्टि करितो.

'मुख्येति' हा श्लोक म्हणून कुबेराशीं मित्रता ठेवणाऱ्या मुख्यनांवाच्या देवास उत्तम वस्तूंनीं मी पूजितो.

'मल्लाटेति' हा श्लोक म्हणून मल्लाट नांवाच्या देवाला गूळमिसळलेल्या भातानें प्रसन्न करितो.

'मृगेति' हा श्लोक म्हणून तपश्चरणानें वश झालेल्या हरिणादि पशूंनीं वेष्टित अशा मुनिवर्यांच्या चरणास नमस्कार करणाऱ्या मृग नांवाच्या देवाला गुळाच्या घारग्यांनीं मी प्रसन्न करितो.

ओं--धनदवामधरातलभागभागदितिनंदनमुख्यसुरादृत: ॥
अदितिरद्भवनामरपूजितो मुदितवान्भवतादिह मोदकै: ॥ ४४ ॥

ओं ऱ्हीं अदिते० ॥

ओं--मोचाफला यद्युदितिर्यदास्यादधेनि वाचा विनिवारणार्थम् ॥
मुमुक्षुसाक्षादुदिति: सुभुंजां भक्षं तिरोपेतमुमापतीश ॥ ४५ ॥

ओं ऱ्हीं उदिते० ॥

ओं--विचारि सत्कुल्यविनोदशक्ते विचारियुक्ते सुजनानुरक्ते ॥
कृशानुबाह्यावनिभागमुक्त्यै गृहाण भक्ष्यं लवणोपयुक्तम् ॥ ४६ ॥

ओं ऱ्हीं विचारि० ॥ ४६ ॥

ओं- कायेन वाचा मनसा पवित्रमावर्जयंती तपसामधीशं ॥
रक्षोबहि:स्था तिलपिष्टभुक्त्या संतुष्यतां संप्रति पूतनाख्या ॥ ४७ ॥

ओं ऱ्हीं पूतने ॥ ४७ ॥

ओं -पापान्महापूरुषकारिणो या या राक्षसीरूपधरा ह्यतर्जत ॥

'धनदेति' हा श्लोक म्हणून कुबेराच्या डाव्या बाजूस निवास करणाऱ्या अदितीस मी मोदकांनी संतुष्ट करितो. 'मोचाफलेति' हा श्लोक म्हणून उदिती देवाला प्रसन्न करावें 'विचारीति' हा श्लोक म्हणून अग्नीच्या बाह्यप्रदेशीं असलेल्या विचारी देवतेला मी मिठानें युक्त भक्ष्य पदार्थ अर्पण करितो. 'कायेनेति' हा श्लोक म्हणून मनोवचनशरीरानें पवित्र जिनेश्वराचें आराधन करणाऱ्या पूतना देवीला मी तिल-

सा मारुताशावनिबाह्यसंश्रिता कुल्माषमायच्छतु पापराक्षसी ॥
ओं ऱ्हीं पापराक्षसि० ॥ ४८ ॥

ओं--यत्र यत्र मुनयो वसंति ते तत्र तत्र तदजन्यवारणे ॥
या चरत्यनिशमीशवाह्यतः सा ददातु चरकी घृतं मधु ॥ ४९ ॥
ओं ऱ्हीं चरकि ॥ ४९ ॥

ओं- एते वास्तुसुराः समस्तधरणीसंवासिनोऽबाधिताः ॥
प्रत्यूहस्य विधायिनस्तपाचिताः प्रत्यूहसंहारकाः ॥
अद्य प्रापितपूजनेन मुदिताः सर्वप्रभावान्विताः ॥
यष्ट्टयाजकभूपमंत्रिशुभवर्णानां च सतु श्रियै ॥ ५० ॥
ओं पूर्णार्घ्यः ॥

इत्थं प्रार्थनया प्रगृह्य विदितं सामान्यमन्यं बलिम् ॥
सर्वे वास्तुसुराः प्रसीदत भवद्भव्यांतरायास्तु ये ॥

पिष्टानें तृप्त करितो. 'पापादिति' हा श्लोक ह्मणून वायुरवतच्या बाह्यप्रदेशीं असलेल्या पाप राक्षसीला मी कुळथ्या नांवाचें धान्य अर्पण करितो. 'यत्रेति' हा श्लोक ह्मणून ईशानाच्या बाह्यप्रदेशीं चरकी नावाच्या देवतेला तूप व साखर मी अर्पण करितो. ही देवता मुनींचे संकट दूर करिते. 'एते इति' हा श्लोक ह्मणून सर्व पृथ्वीवर निवास करणाऱ्या वास्तुदेवांना पूर्णार्घ्य द्यावे. हे वास्तुदेव विघ्नपरिहार करणारे आहेत. हे याजक, राज, मंत्रिगण, व सर्वलोकांचे संपत्तीला कारण होवोत. 'इत्थमिति' हे वास्तुदेव हे बलि ग्रहण

गेहे धाम्नि विधित्सिते च विविधोत्साहेथवा विष्टपे ॥
सन्त्येतान्सकलान्निवारयत तत्सर्वं सदा रक्षत ॥ ५१ ॥
एवं जिनाधीश्वरयज्ञकाले संतर्पिताः स्वस्वविभूतियुक्ताः ॥
वन्यामराः किन्नरदेवमुख्या कुर्वन्तु शांतिं जिनभाक्तिकानाम् ॥ ५२ ॥
ओं–संपूजिता इत्यसुरेंद्रमुख्याः महामाहिम्नि प्रतिभासमानाः ॥
दशप्रकारोदितभावनेंद्राः कुर्वंतु शांतिं जिनभाक्तिकानाम् ॥ ५३ ॥
ओं–मुख्याविमौ चंद्रदिवाकरौ च शेषग्रहा अश्वयुगादितारा: ॥
प्रकीर्णका ज्योतिरमर्त्यवर्गाः कुर्वन्तु शांतिं जिभाक्तिकानाम् ॥ ५४ ॥
जिनेंद्रचंद्रस्य महामहेऽस्मिन्संपूजिताः कल्पनिकायवासाः ॥

करून प्रसन्न होवोत व विघ्नें दूर सारोत. घरामध्यें, जिनमंदिरामध्यें किंवा जगामध्यें कोठेंही उत्साह-प्रसंगीं येणाऱ्या विघ्नांचें हे निवारण करोत.

'एवमिति' या जिनपूजनाच्या प्रसंगीं किन्नरेन्द्रादिक सर्व व्यंतर देवांना प्रसन्न केलें आहे. त्यांनीं जिनभक्तांना शांति करावी.

'संपूजितेति' दहा प्रकारच्या भवनवासि देवांची जिनपूजनप्रसंगीं पूजा केली आहे. त्यांनीं जिनभक्तांना शांति द्यावी.

'मुख्येति' चंद्र, सूर्य वगैरे ९ ग्रह, अश्विनी वगैरे तारका व प्रकीर्णक तारे या सर्वांना प्रसन्न केलें आहे. त्यांनीं जिनभक्तांना शांति अर्पण करावी.

'जिनेंद्रेति' जिनाच्या पूजनप्रसंगीं सौधर्मादिक कल्पवासि देवांना पूजिलें आहे. त्यांनीं जिनभक्तांचें

तदंगवन्मंगलगंधभाजा समालभेऽगं मम चंदनेन ॥ ४ ॥

श्रीचंदनानुलेपनम् ॥

चेतश्चमत्कारकरी जनानां गंधादिना या विदुषां विशेषात् ॥

स्वर्भोगमालावहदिव्यशक्त्या मालां दधे मूर्ध्नि जिनार्चितां तां—

स्रग्धारणम् ॥ ५ ॥

दृग्बोधचारित्रगुणत्रयेण धृत्वा त्रिधौपासकभावसूत्रम् ॥

द्रव्यं च सूत्रं त्रिगणं समक्तांफलं तदारोपणमुद्वहामि ॥ ६ ॥

ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राय स्वाहा । इति ब्रह्मसूत्रं बिभृयात् ॥

जिनेश्वराज्ञाभरवद्विशिष्टैर्धार्यं महाहार्यगुणौघरत्नम् ॥

मूर्ध्नी वहेयं मुकुटं महान्तं चंचत्प्रभामांडितकुंडलाभ्याम् ॥ ७ ॥

ओं ऱ्हीं सम्यक्चारित्राय स्वाहा । कुंडलविशिष्टमुकुटोपयोगः ॥

आसन्नभव्ये जिनभक्तिमुख्या गुणा यथायोगमुपव्रजन्ति ॥

तथैव यास्मिन्मणयो महान्तः करे ममैतत्कटकं करोमि ॥ ८ ॥

---

४ ' सुशीतलेनोक्त ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून अंगाला चंदन लेप करावा.

५ ' चेतश्चमत्कार ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून जिनचरणावर अर्पिलेली माळा गळ्यात धारण करावी.

६ ' दृग्बोधचारित्र ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून यज्ञोपवीत गळ्यांत धारण करावें.

७ ' जिनेश्वराज्ञा ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून कानात कुंडल व मस्तकावर मुकुट धारण करावा.

८ ' आसन्नभव्य ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून हातात कंकण बांधावें.

ओं ऱ्हीं वायुकुमाराय सर्वविघ्नविनाशनाय इदमर्घ्यं ॥ महीं पूतां कुरु २ हुं फट् स्वाहा ॥ षड्-दर्भपूलेन भूमिं सम्मार्जयेत् ॥ ४ ॥

विहारकाले जगदीश्वराणामवासमेवार्थकृतापदान ॥
हुत्वार्चितो मेघकुमारदेव त्वं वारिणा शोधय यागभूमिम् ॥

ओं ऱ्हीं मेघकुमाराय सर्व० ॥ इदमर्घ्यं । धरां प्रक्षालय २ अं हं सं वं झं ठं यक्ष फट् स्वाहा । षड्दर्भपूलोपात्तजलेन भूमिं सिंचेत ॥ ५ ॥

गर्भान्वयादौ महितद्विजेन्द्रैर्निर्वाणपूजासु कृतापदान ॥
हुत्वार्चितो वन्हिकुमारदेव त्वं ज्वालया शोधय यागभूमिम् ॥

ओं ऱ्हीं अग्निकुमाराय इदमर्घ्यं । भूमिं ज्वालय २ अं हं सं वं झं ठं यक्ष फट् स्वाहा ज्वलद्दर्भपूलानलेन भूमिं ज्वालयेत् ॥ प्राचीमैशानीं चांतरा वातकुमारादिस्थापनम् ॥

तुष्टा अमी षष्टिसहस्रनागा भवन्त्ववार्या भुवि कामचाराः ॥
यज्ञावनीशानदिशाप्रदत्तसुधोपमानांजालिपूर्णवार्भिः ॥

ओं ऱ्हीं क्रो षष्टिसहस्रसंख्येभ्यो नागेभ्यः स्वाहा । इदमर्घ्यं । नागतर्पणार्थमैशान्यां दिशि जलांजालिं क्षिपेत् ॥ ७ ॥

'गर्भान्वयादौ' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून अग्निकुमाराला अर्घ्य द्यावें व जळत असलेल्या दर्भाच्या जुडीनें भूमिज्वालन करावें. पूर्वदिशा व ऐशान्य दिशा या दोन दिशाच्या मध्ये वातकुमारादिकाची स्थापना करावी. 'तुष्टा अमी' हा श्लोक व त्याना मंत्र ह्मणून नागकुमारांचें तर्पण करण्यासाठीं ईशान्य दिशेंत जलांजलि द्यावी.

ब्रह्मप्रदेशे निदधामि पूर्वं पूर्वादिकाष्ठासु पुनः क्रमेण ॥
दर्भं जगद्दर्भजिनेन्द्रयज्ञविघ्नौघविध्वसकृते समंतम् ॥

प्रकृतक्रमविध्यवधानाय पुष्पांजलिः ॥

परमब्रह्मभूयासपरमाप्तजिनक्रतौ। ब्रह्मस्थाने स्थितं कुर्वे दर्भं विघ्नोपशान्तये ॥

ओं ऱ्हीं दर्पमथनाय नमः स्वाहा ॥ ब्रह्मदर्भः ॥

ओ सर्वज्ञस्य यज्ञेशो यज्ञेऽस्मिन्निदधे कुशम् ॥ २ ॥
शतयज्ञहरिद्भागे यज्ञविघ्नविदारणम् ॥

ओं ऱ्हीं अनंतज्ञानाय अनंतदर्शनाय अनंतवीर्याय अनंतसुखाय पूर्वदिङ्मुखे दर्भमवस्थापयामि नमः स्वाहा ॥ इंद्रदर्भः ॥

ओं विश्वदोषसंप्लुष्टाद्यागे वैश्वानरात्मनः ।
वैश्वानरहरिद्भागे कुशखंडं निवेशये ॥ ३ ॥

ओं ऱ्हीं ब्रह्मणे स्वाहा । प्रजापतये स्वाहा । जिनाय स्वाहा । जिनोत्तमाय स्वाहा । धवाय स्वाहा । धवोत्तमाय स्वाहा । शुचिष्ठाशुचिष्ठेषु । कोणाकोणेषु । आग्नेय्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा । अग्निदर्भः ॥

'ब्रम्हप्रदेशे' हा श्लोक म्हणून पुष्पांजलिक्षेपण करावे. 'ओ सर्वज्ञस्य' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पूर्व दिशेला इंद्र दर्भ स्थापन करावा. याचप्रमाणे पुढील श्लोक व त्यांचे मंत्र म्हणून क्रमाने आग्नेय दिशेंत

ओं वैवस्वतमहामूर्ते वैवस्वत्कोटिदीधितेः ।

याग वैवस्वताशायां दर्भखंडं विदध्महे ॥ ४ ॥

ओं ह्रीं अनंतवीर्याय । जितेन्द्रियाय । दक्षिणस्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ यमदर्भः॥

ओं क्षमामयक्षमामूर्तेः पुण्यराशेर्महामहे ।

पुण्ये पुण्यजनाशायां दर्भन्यासं विदध्महे ॥ ५ ॥

ओं ह्रीं परमब्रह्मणे नैऋत्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ नैऋत्यदर्भः ॥

ओं विघ्नशांतये शांतेरपांमूर्तिनतः क्रतो ।

अपांपत्युस्तनोस्याशां पवित्रेण पवित्रिताम् ॥

ओं ह्रीं परममंगलाय परमपवित्राय परमनिर्वाणकारणाय । अपरस्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा । वरुणदर्भः ॥ ६ ॥

ओं निःसंगस्वरूपस्य यागेस्मिन्मारुतात्मनः ।

मारुतस्य ककुब्भागे कुशमास्थापयामहे ॥

ओं ह्रीं पचमहाकल्याणसंपूर्णाय वायव्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ वायुदर्भः ॥

ओं सर्वसौम्यरूपस्य सोममूर्तेर्महामहे ।

सोममौलिसुहृत्काष्ठां कुशोऽयमधितिष्ठतु ॥

अग्निदर्भ, दक्षिण दिशेत यमदर्भ, नैऋत्य दिशेत नैऋत्य दर्भ. पश्चिम दिशेला वरुण दर्भ याप्रमाणे आठ दिशेला आठ दर्भांची स्थापना करावी.

ओं ह्रीं त्रैलोक्यनाथाय त्रिलोकमहिताय शुचिरत्नत्रयदर्शनकेराय उत्तरस्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ यक्षदर्भः ॥

ओं निर्लेपस्य जिनेन्द्रस्य व्योममूर्तेर्महाध्वरे ॥
व्योमकेशस्य दिग्भागे कुर्महे दर्भगर्भितम् ॥

ओं ह्रीं नवकेवललब्धिसहिताय देवाधिदेवाय ऐशान्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ इति दर्भस्थापनविधानम् ॥

वार्दर्भगंधैः सुमनोऽक्षतौघैर्दीपैश्च ॥ ओं ह्रीं नीरजसे नमः । दर्पमथनाय नमः । परमसिद्धाय नमः । इति भूम्यर्चनम् ॥

अथातो मंडपप्रतिष्ठाविधानम् ॥

ओं मणिमयमहास्तंभसंभृतत्र्यादित्रिवर्धिष्णुचतुर्विंशत्यंनकरान्यतमायामसमुत्तुंगसमचतुरस्रचतुर्द्वारोत्तंभितघटादर्पणाद्यलंकृततोरणोपहितगमणीयकम् । धवलदुकूलवसनकन्याकर्तितकृतकपिलाविशुद्धगोमयपयोद्रमत्वक्कषायसम्मार्जनमहितमहीतलविहितविचित्ररंगवलिविराजितम् । सम्समुत्पन्नसुरचापशतशकावहविचित्रवितानसंतानसंपादितचित्तचमत्कारम् ॥ सौरभासक्तमधुकरमालाकलितकमनीयकुसुममालाकलापनिरंतररितांतरालम् । दशविधानेकध्वजदंडकोटीविघट्यमानघनाघनगलन्मुक्तासारसंकाशमुक्ताफललंबूषतारकादिविभूषणभूषितम् ॥ विविधाकारकलिताकल्पकेतनमालालंबमानधवलकलशाष्टकदर्भमालावरणविभ्राजितम् ॥ धूपघटपटलनिर्यद्धूमलेखासौरभप्रसरसुरभीकृतसकलदिङ्मुखम् । दर्शनविशुद्ध्यादिषोडशभावनीयभावबीजयवसिद्धार्थादिद्रव्यबीजकृतपुंजनिकुरुंबराजितम् । मणिक-

नकचंदनमयानेकयज्ञांगभाजनभावद्रव्यरत्नफलपल्लवदूर्वादिपूजापरिकरपरिपूर्णम् ॥ बोधविशुद्धप्रवचनपाठस्तवगानाशीर्वादवाद्यप्रमुखनिनादमुखरितदिगंतरविविधविनेयजनपरिपूरित । जन्माभिषवणसमयपांडुकशिलातटघटितमहामंडपलक्ष्मीमात्मशोभातिशयभव्यजनसकल्पाभ्यासमात्मसात्कुर्वाणम् ॥ निर्वाणकारणदयायागसाधनतया महनीयमखिलमंडितमहामंडपमिमं बहुमानयामहे । मंडपातःसमंताद् भूषणादिवस्तुषु च पृथक्कुंकुमाक्तपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

यत्पंचवर्णोक्तपवित्रसूत्र । सूत्रोक्ततत्त्वाभमनेकमेकम् ॥
तेन त्रिवारं परिवेष्टयामः शिष्टेष्टयागालयमंडपेन्द्रम् ॥
मंडपमिमं बहिः पचवर्णेन सूत्रेण त्रीन्वारान्वेष्टयेत् ॥
श्रीमंडपाभं मिलितत्रिलोकीश्रीमंडितं पंडितपुंडरीकम् ॥
श्रीमंडपं खंडितपापतापं तमेनमर्घ्येण च मंडयामः ॥

मंडपायार्घ्यं दद्यात् ॥

आतां मंडपप्रतिष्ठाविधि सांगतात.

या विधिचा संक्षेप असा — मंडपामध्ये अष्ट मंगलद्रव्यें ठेवावीत मंडप कुमारीकडून शेण उंबराची साल वगैरे पदार्थांकडून सारविला पाहिजे. व नाना प्रकारच्या सुंदर पदार्थांनी शोभा आणिली पाहिजे. मंडपांतील सर्व वस्तूवर चंदनानें रंगविलेलीं पुष्पें व अक्षता टाकाव्यात. तदनंतर मंडपाला पंचवर्णी सुतानें तीन वेळां वेष्टन घालावें व त्याला एक अर्घ्य द्यावा. यास्तव 'यत्पंचवर्णो' हा श्लोक व 'श्रीमंडप' हा श्लोक ह्मणावा.

कुमुदं चांजनं यक्ष्ये वामनं पुष्पदन्तकम्

तोरणोपांतापमध्यदेशेषु कुंकुमाक्तपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

कुंभं शुंभंतमुच्चैर्धवलितमभितः सर्वधान्यांकुराद्यैः ।

पंचास्यैः स्वस्तिकस्थं सततमाभिमुखं लीलया लोकयन्तम् ॥

बिभ्राणं हेमदंडं मरकतखचितं कांतियुक्तं कदल्याः ।

पूर्वद्वाराधिकारं कुमुदमातिमुदं कुर्महे पूजनेन ॥

ओं ऱ्हीं कुमुदप्रतीहार निजद्वारि तिष्ठ २ इत्यादि ॥ २ ॥

कुभं शुंभंत० ॥ कुर्वेऽपाग्द्वारपालं बलिविहितमुदं सांजनाभांजन त्वाम् ॥

ओं ऱ्हीं अंजनप्रतीहार० ॥ ३ ॥

कुंभं शुभंत० । प्रत्यग्द्वाराधिकारं विधुधवलरुचं वामनं मानयामि ॥

ओं ऱ्हीं वामनप्रतीहार ॥४॥

'रक्षार्थमस्य' हा श्लोक ह्मणून तोरणाजवळ डाव्या बाजूस पुष्पाक्षताक्षेपण करावें 'शुंभन्तमुच्चै' हा श्लोक ह्मणून कुमुद, अंजन, वामन व पुष्पदन्त या चार द्वारपालांना पूर्वादि दिशांमध्ये क्रमानें पूजनानें संतुष्ट करावे. तदनंतर वेदी प्रतिष्ठाविधि करावा. तो संक्षेपानें याप्रमाणें :—मंडपाच्या मध्यभागीं चौकोनी वेदी असावी. तिच्या-

कुंभं शुंभंत० । लब्धोदग्द्वारदक्षं विधिविहितबलिं पुष्पदंतं तनोमि ॥
ओं ऱ्हीं पुष्पदंतप्रतीहार० ५ ॥ इति मंडपप्रतिष्ठाविधानम् ॥

अथातो वेदीप्रतिष्ठाविधानम् ॥

ओं तदेतन्महामंडपस्य मध्ये नवमतन्मध्यभागायामविस्तारव्यासषडंशोच्छ्रायचतुरस्रेशादिक्प्लवोपलक्षिताम् । चंद्रोपकरुंद्रस्तभसांद्रच्छायचामरादिपरिच्छदविशेषपरिष्कृताम् । मंगललोकोत्तमशरणवदुपर्युपरिव्यवस्थितभांडोच्चयमंडिताम् । दर्शनविशुद्ध्यादिवर्धनार्थमीशानादिसुरेन्द्रपरीत—सौधर्मेन्द्रविनिर्मापितजिनेन्द्रमहामहवेदीं साक्षादियमेवेति संकल्प्यमानां । प्रोक्षणसमालंभनसमर्चननीराजनलवणकलशाष्टकावतरणैरिमां वेदीं बहु मानयामहे ॥ वेद्यां चंद्रोपकादिषु कुंकुमाक्तपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

भव्यात्मना दुष्कृतकर्दमौघप्रक्षालनार्थं जिनयज्ञवेदीम् ॥
कुशोद्धृतैः प्रोक्षणमंत्रपूतैः संप्रोक्षयामः परितः पयोभिः ॥

वर चांदवा, चामर वगैरे लाऊन शोभा आणावी. वेदीच्या चारी कोपऱ्याला चार मडक्यांच्या उतरंडी असाव्यात. त्यांतील पहिले मडके मोठे दुसरे लहान, त्याहीपेक्षा तिसरें लहान असे असावें. दर्शनविशुद्धि वगैरे वाढण्यासाठीं सौधर्मेन्द्राने जिनेश्वराची पूजा करण्यासाठी जी वेदी रचिली होती तीच ही आहे असा संकल्प करावा. वेदीवर व चंद्रोपकादि उपकरणावर चंदनानें युक्त अशा पुष्पाक्षता टाकाव्यात.

१ 'भव्यात्मना' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून वेदीचें दर्भानें जल घेऊन प्रोक्षण करावे. २ 'काश्मीरकालागरु' हा श्लोक व मंत्र म्हणून वेदीचें गंधानें पूजन करावें. ३ 'दिव्यत्प्रदीपकलि' हा श्लोक व त्याचा

परिवृतसितसूत्रैरुल्लसत्पल्लवास्यैरवतरणममुष्यास्तन्महे सन्महिम्ने ॥
कुंभाष्टकावतरणम् ॥ ५ ॥

इति वेदिकाप्रतिष्ठा ॥

अथातो यागमंडलवर्तनविधानम् ॥

वेद्यां मंडलमालिखार्चितसितैश्चूर्णैः सिताकल्पभून्नागाधीशधनेशपीतवसनालंकारपीतैश्च तैः ॥
नीलैर्नीलभ नीलवेषसुमनोरक्ताभ रक्तैस्ततो रक्ताकल्पक कृष्णवेशविलसत्कृष्णैश्च कृष्णप्रभ ॥
ओ ऱ्हीं श्वेतपीतहरितारुणकृष्णमाणिचूर्णं स्थापयामि स्वाहा ॥ पंचचूर्णस्थापनमंत्रः ॥१॥

श्वेतांगरागाबरमाल्यभूपश्वेताभ्रयानेन समेत्य सद्यः ॥
श्वेताभनागेन्द्र जिनेन्द्रयज्ञे श्वेतैर्वितार्द्धि लिख रत्नचूर्णैः ॥

ओं नागराजाय अमिततेजसे स्वाहा ॥ श्वेतचूर्णस्थापनम ॥ २ ॥

पीतांगरागांबरमाल्यभूप पीताभ्रयानेन समेत्य सद्यः ॥
पीताभ यक्षेंद्र जिनेन्द्रयज्ञे पीतैर्वितार्द्धि लिख रत्नचूर्णैः ॥

---

१ 'वेद्या मंडलमालिखा' हा श्लोक व मंत्र म्हणून पांढरा, पिवळा, हिरवा, तांबडा काळा या पांच चूर्णांचें स्थापन करावें.

२ 'श्वेतांगरागांबर' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून श्वेत चूर्ण स्थापन करावें.

३ पीतांगरागांबर हा श्लोक व क्रमानें पुढचे श्लोक म्हणून क्रमानें पीत चूर्ण वगैरेचें स्थापन करावें. 'सन्मंगल-

ओं क्षां क्षीं क्षूं क्षौं क्षः प्रोक्षणजलाभिमंत्रणम् ॥१॥

काश्मीरकालागुरुमिश्रितेन । कर्पूरभाजा हरिचंदनेन ॥
वेदीं समंतादिह चर्चयामो निजात्मचर्चाचरणप्रसिद्ध्यै ॥
ओं ऱ्हीं शीलगंधाय नमः । इति वेद्यां गंधचर्चनम् ॥ २ ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० । वेदीं समभ्यर्चये । ओं ऱ्हीं नीरजसे नमः । इति वेद्यर्चनम् ॥

दीव्यत्प्रदीपकलिकोदनवर्णपूरैर्नीराजनार्थविदितैर्वरभाजनस्थैः ॥
नीराजयामि भगवज्जिनयज्ञवेदीमोजोगुणस्य यजतामभिवर्द्धनाय ॥
दीपकलिकावर्णपूरान्ननीराजनम् ॥३॥

स्वादिष्टता सर्वरसस्य येन जायेत सद्राजनपुंजितेन ।
लावण्यसिद्ध्यै लवणेन तेन वेदीं विशिष्टामवतारयामः ॥
लवणावतरणम् ॥ ४ ॥

कुशकलितजलौघैरांभितैः शातकुंभप्रमुखरचितकुंभैरष्टभिः श्रीविशिष्टैः ॥

मंत्र म्हणून पानामध्यें दीप, अन्न हे पदार्थ घेऊन वेदीचा नीराजनविधि करावा. अर्थात् अवतरण विधि करावा. ४ 'स्वादिष्टता सर्वरसस्य' हा श्लोक म्हणून वेदीवरून मीठ उतरून टाकावे. ५ 'कुशकलितजलौघै' हा श्लोक म्हणून आठ पाण्याने भरलेले कुंभ वेदीवरून उतरावेत. हा वेदीप्रतिष्ठेचा विधि आहे. आतां यागमडल वर्तनाविधि सांगतात:—

ओं ह्रीं हेमप्रभाय धनदाय आमततेजसे स्वाहा ॥ पीतचूर्णस्थापनम् ॥३॥

नीलांगरागांबरमाल्यभूष नीलाभ्रयानेन समेत्य सद्यः ।
नीलाभ देवेन्द्र जिनेन्द्रयज्ञे नीलैर्वितर्द्धिं लिख रत्नचूर्णैः ॥

ओं ह्रीं हरित्प्रभाय मम शत्रुमथनायै स्वाहा । हरितचूर्णस्थापनम् ॥४॥

रक्तांगरागांबरमाल्यभूष रक्ताभ्रयानेन समेत्य सद्यः ।
रक्ताभदेवेन्द्र जिनेन्द्रयज्ञे रक्तैर्वितर्द्धिं लिख रत्नचूर्णैः ॥

ओं ह्रीं रक्तप्रभाय मम सर्वशंकराय वषट् स्वाहा । अरुणचूर्णस्थापनम् ॥५॥

कृष्णांगरागांबरमाल्यभूष कृष्णाभ्रयानेन समेत्य सद्यः
कृष्णाभ देवेन्द्र जिनेन्द्रयज्ञे कृष्णैर्वितर्द्धिं लिख रत्नचूर्णैः ॥

ओं ह्रीं कृष्णप्रभाय मम शत्रुविनाशनाय फट् घे घे स्वाहा ॥ कृष्णचूर्णस्थापनम् ॥६॥

इति पंचचूर्णस्थापनम् ॥

सन्मंगलस्यास्य कृते कृतस्य कोणेषु बाह्यक्षितिमंडलस्य ॥
वज्राणि चत्वारि च वज्रपाणे वज्रस्य चूर्णेन लिखाद्य वेद्याम् ॥

वेदीकोणेषु प्रत्येकं हीरकं न्यसेत् ॥ इति वज्रस्थापनम् ॥

अथ यागमंडलोल्लेखनविधानम् ॥

तदेवं चूर्णानि संस्थाप्य वेदिकामध्ये पीतचूर्णेन कर्णिकां, श्वेतपीतहरितारुणकृष्णचूर्णक्रमेण पंचवृत्तमंडलानि, तद्बहिश्चतुष्कोणचतुर्द्वारचतुःसपचमंडलानि च तद्बहिः सवज्रं पीतासं भूमंडलं समा-

लिख्य, वृत्तमंडलेषु क्रमेण चतुरष्टषोडशचतुर्विंशतिद्व त्रिंशद्दलानि लोहितानि विरचय्य । सुवर्णशलाकया अपामार्गजातिलेखन्या वा दर्भेण वा कर्णिकाबहुमध्यभागे ।

ओं ऱ्हीं णमो अरहंताणं स्वाहा । इत्यर्हन्मंत्रं तत्पूर्वादिदिक्षु सिद्धादिमंत्रान्विलिख्य, तन्मंत्राननाहतार्हद्बीजमायाबीजश्रींकारप्रणवैः पृथक्पृथगावेष्ट्य, तद्बहिः षोडशस्वरवलयं पार्श्वगतझौंकार—द्वयकलितं तद्बहिः ' ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं अर्हत्सिद्धकेवलिभ्यः स्वाहा ' इति मंत्रवलयं । तद्बहिरेकठकारवलयं विधाय चतुर्दलेषु पूर्वदले ओं अरहंत मंगलं । अरहंत लोगुत्तमा । अरहंत सरणं पव्वज्जामि स्वाहा इति मंत्रं, दक्षिणपश्चिमोत्तरदलेषु सिद्धसाधुकेवलिप्रज्ञप्तधर्ममंगललोकोत्तमशरणमंत्रान्विलिख्य । आग्नेयान्तराले ओं श्रीं ऱ्हीं अर्हं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रेभ्यः स्वाहा इति मंत्रं, नैऋत्याद्यंतरालेषु ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं जिनागमेभ्यः स्वाहा । ओं श्रीं ऱ्ही र्हं जिनचैत्येभ्यः स्वाहा । ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं जिनचैत्यालयेभ्यः स्वाहा । इति मंत्रान्विलिख्य । चतुर्दलाग्रेषु ओंकारं । चतुरंतरालेषु झौंकारं लिखेत् ।

स्यास्य ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून वेदीच्या चारी कोपऱ्यांत चार हिऱ्यांची स्थापना करावी. आतां यागमंडलोल्लेखविधि सांगतात: —

याममंडलयंत्र कसे लिहावे याची माहिती.

वेदिकेमध्ये चूर्णाची स्थापना करावी. पिवळ्या चूर्णाने कर्णिका लिहावी. पांढरे पिवळे, हिरवे व कृष्ण अशा चूर्णांनी पाच गोलाकार मंडलें लिहावीं. या पांच मंडलांच्या बाहेर चार कोणांनी युक्त, चार दरवाजे ज्याना आहेत अशी चौकोनी चार मडलें लिहावीत. या मंडलाच्या बाहेर वज्रांनीं युक्त असें पिवळे भूमंडळ लिहावें अर्थात या मंडलाच्या सभोवतालची जागा पिवळ्या चूर्णाने भरून काढावी. गोलाकार अशीं पांच मं-

तत्सर्वं र्‍हींकारेण त्रिधा संवेष्टय क्रोंकारेण संरोधयेत् ॥ अष्टदलेषु दिक्षु जयादीनां । विदिक्षु जंभादीनां । ओं आदि--स्वाहांत--चतुर्थ्यंतनामरूपतन्मंत्रान् दलांतरेपु र्‍हीं । दलाग्रेपु क्रोंकारं लिखेत् । पोडशदलेपु रोहिण्यादिविद्यादेवतामंत्रान् दलातरेपु क्लींकारं । दलाग्रेपु ब्लैंकार विलिखेत् । चतुर्विंशतिपत्रेपु जिनमातृमंत्रान् । तदंतरालेपु झंकारं । तदग्रेपु वंकारं विलिखेत् ॥ द्वात्रिंशत्पत्रेपु द्वात्रिंशदिंद्र-मत्रान् । तदंतरालाग्रेपु झंकारवंकारौ विलिख्य । तत्सर्वं र्‍हींकारेण त्रिधावेष्टय क्रोंकारेण संरुध्य जलमंडलेन संवेष्टयेत । ततश्चतुरस्रमंडलेपु चतुर्षु तिथिग्रहयक्षयक्षीदेवतामंत्रान् । पंचममंडले दिक्पालदिक्कन्यकामंत्रान् । पूर्वादिद्वारषु सोमयमवरुणधनदमंत्रान । वेद्याः पूर्वादिदिक्षु विजय-वैजयंतजयंतअपराजितमंत्रान् । ईशान्यकोणे अनावृतमंत्रं । ब्रह्मेन्द्रोपरि लौकांतिकमंत्रमच्यु-तेंद्रोपरिष्टादहमिंद्रमंत्र पृथ्वीमंडले मंगलाष्टकघंटाकाष्टकमंत्रान्समालिख्य, वक्ष्यमणविधिना संपूज्य, कलशाष्टकं विन्यस्य । पंचवर्णसूत्रेणावेष्ट्य वेदीकोणेषु बाणचतुष्टयसिद्धार्थयवारकस्थापनम् ॥ वेद्यग्रे शिलास्थापनम् । महोत्सवेन महार्घ्योद्धारणम् ॥ त्रिवारप्रदक्षिणकरणं धूपादिना यंत्रविभू-

---

डले जी लिहिली आहेत त्यांत क्रमानें चार, आठ, सोळा चोवीस व बत्तीस कमलदलें तांबड्या चूर्णानें लिहावीत. तदनंतर सोन्याच्या सळयीनें, अघाड्याच्या लेखणीने, अथवा दर्भानें, कर्णिकच्या अतिशय मध्य भागीं ' ओं र्‍हीं णमो अरिहंताणं स्वाहा , हा मंत्र लिहावा व या मत्राच्या पूर्वादि दिशामध्यें सिद्ध आचार्य इत्यादिकाचे मंत्र लिहावेत. या मंत्राना अनाहत, अर्हद्बीज, मायाबीज, श्रीकार प्रणव यानी वेष्टन द्यावें याच्या बाहेर सोळा स्वरानें वलय लिहावें व यांच्या जवळच दोन ' झौ ' लिहावेत. तदनतर यांच्या बाहेर ' ओं श्री र्‍हीं र्‍हं अर्हत्सिद्धकेवलिभ्यः स्वाहा ' हें मंत्रवलय लिहावें याच्या बाहेर एक ठकारवलय लिहून चार कमलदलापैकी पूर्व दलामध्ये ' ओ अरहंत मंगलं, अरहंत लागुत्तमा, अरहंते सरण पव्वज्जामि स्वाहा असे

षणं । चतुर्णां अष्टानां वानादिसिद्धमंत्रस्य कुसुमैर्जप्तॄणां वेद्याः समंतान्नियोजनं विधाय । यागमंडलाराधनां निष्ठापयेत् । इति यागमंडलावर्तनविधानम् ॥

अथातो यागमंडलपूजाविधानमभिधास्यामः ॥
मध्येवेदि सकर्णिक दलचतुष्कोणाष्टसंख्यैर्दलै– ॥
र्युक्तं द्वित्रिचतुर्हताष्टदलवत्पद्मं बृहत्तद्बहिः ।

लिहावें. याचप्रमाणें दक्षिण, पश्चिम, उत्तर या दलामध्यें क्रमानें सिद्ध साधु व केवलिप्रज्ञप्तधर्म यांचे मंत्र लिहावेत. आग्नेय दिशामध्ये 'ओं श्री ऱ्हीं अर्हं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रेभ्यः स्वाहा' हा मंत्र व नैऋत्य कोनगेर दिशामध्ये 'ओं श्री ऱ्हीं र्हं जिनागमेभ्यः स्वाहा'

ओं श्री ऱ्हीं र्हं जिनचैत्येभ्यः स्वाहा। ओं श्री ऱ्हीं र्हं जिनचैत्यालयेभ्यः स्वाहा। याप्रमाणे मंत्र लिहून चार दलांच्या अग्रभागीं ओंकार लिहावा व अतरालदलामध्यें झोंकार लिहावा. या सर्व मत्रांना ऱ्हीं–कारानें तीनदां वेष्टन द्यावें व क्रोंकारानें रोकावे. आठ दळातील दिशामध्ये जयादिदेवता व विदिशांमध्यें जंभादिदेवताना लिहावे. या मंत्राच्या प्रारंभी ओं व शेवटीं स्वाहा असे लिहावे. ही मत्राचीं पदें चतुर्थीविभक्त्यंत लिहावीं. दलांच्या अग्रभागाला क्रोंकार व दोन दलांच्या अतरालीं ऱ्हींकार लिहावेत. सोळा दलामध्यें रोहिण्यादिविद्या देवतांचे मंत्र लिहावेत दलांतरी क्लींकार व दलाग्रीं ब्लेंकार लिहावेत. चोवीस दलामध्ये जिनमातांचे मंत्र लिहून दलांतरीं झंकार व दलाग्रीं वंकार लिहावेत. ३२ दलामध्यें बत्तीस इंद्रांचे मंत्र लिहावेत. यांच्या अंतरालीं झं व हे लिहून याना ऱ्हींकाराने तीन वेष्टनें द्यावीत व क्रमाने तिथि, ग्रह, यक्ष, व यक्षी देवतांचे मंत्र लिहावेत. पांचव्या मंडलामध्ये दिक्पाल व दिक्कन्यकामंत्र लिहावेत. पूर्वादिद्वारामध्यें सोम, यम, वरुण, कुबेर यांचे मंत्र लिहावेत. वेदीच्या पूर्वादि

सद्वाःकोणकपचमंडलवृतं संलिख्य तत्र क्रमा—
न्मंत्रागान्नवदेवतावृतिसुरान्सर्वान्समाराधये ॥

ओं परब्रह्मणे नमो नमः स्वस्ति २ जीव २ नंद २ वर्द्धस्व २ विजयस्व २ अनुशाधि २ पुनिहि २ पुण्याहं २ मांगल्यं २ पुनः पुष्पांजलिः ॥ १ ॥

श्रीपादन्यासमत्राचरत जिनमतोद्योतनार्थं मुनीन्द्राः ॥
कल्पेन्द्रा विक्रियांगैरिह समुपगता विघ्नशांतिं कुरुध्वम् ॥
यो भित्त्वा घातिकर्माचलमाखिलजगज्ज्योतिराप्य प्रणेतां ॥

दिशामध्यें विजय, वैजयंत, जयंत अपराजित मंत्र लिहावेत ईशान्य कोणांत अनावृतयक्षमंत्र, ब्रह्मेन्द्रावर लैकांतिकमंत्र व अच्युतेन्द्रावर अहमिंद्र मंत्र लिहावेत. पृथ्वीमंडलामध्यें मंगलाष्टक, आयुधाष्टक, पताकाष्टकांचे मंत्र लिहून पुढें सांगितल्याप्रमाणे पूजा करून कलशाष्टकांची स्थापना करावी. पंचरंगी सुतानें वेष्टण देऊन यवारकाची वेदीकोणामध्यें स्थापना करावी. वेदीच्या अग्रभागीं शिला स्थापावी. अर्घ्य द्यावें. तीन प्रदक्षिणा कराव्यात. नमस्कार करावा. या वेदीच्या सभोवती चार किंवा आठ जणाना अनादि सिद्ध मंत्रांचा जप करावयास लावावे. याप्रमाणें यागमंडलाराधन करावे,

आता यागमंडलपूजेचे वर्णन

१ ‘ मध्येवेदि सकर्णिकं , हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून या मंत्रावर पुष्पांजलि क्षेपण करावी.
२ ‘ श्रीपादन्यास ’ हा श्लोक म्हणून प्रभावक सिंहाची स्थापना करण्याकरितां सर्वत्र पुष्पाक्षतांचें क्षेपण करावें ‘ श्रीपादन्यास ’ या श्लोकाचा अभिप्रायः— घातिकर्माचा नाश केल्यामुळे जो ज्ञानसंपन्न व मोक्षमार्गाचा

श्रेयोमार्गस्य सोयं जिनविभुरलमाराध्यतेऽभ्यर्च्य सिद्धान् ॥ २ ॥
प्रभावकसिंहसान्निध्यविधानाय समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ २ ॥
आर्याः पोपयताशिपर्द्धिकलिताः सप्तापि हुत्वार्चिताः ॥
देवा विघ्ननिवारणेन निखिलाः स्वस्वायुधाद्यन्विताः ॥
स्थानस्थाश्च सुरर्षयः स्तुत मुदा सर्वेऽहमिंद्रास्तथा ॥
श्रद्धत्तार्यजनाश्च पंच सदयं यागं मया प्रस्तुतम् ॥ ३ ॥
त्रिभुवनसाधर्मिकाध्येषणाय समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥
अशेषमंत्रात्मकसर्वशक्तिप्रभावमुद्योतितसर्वतत्वम् ॥
सतां परब्रह्मनिवेदिशब्दब्रम्हाव्हयज्योतिरिहाव्हयामि ॥ ४ ॥
शब्दब्रम्हावर्जनाय कर्णिकामध्ये पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

नेता झाला अशा अरहताची ऋद्धींच पूजन करून मी आराधना करितो. यास्तव जिनमताची प्रभावना करण्याकरितां मुनीश्वरांनी येथें आपलें शुभागमन करावें. व सर्व इंद्रांनी वैक्रियिक शरीर धारण करून येथें यावें व विघ्नसंहार करावा

३ ‘ आर्याः पोपयताशिपर्द्धिकलिताः ’ हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून त्रैलोक्यांतील सर्व साधर्मिक जनांना आमंत्रण करण्यासाठीं सर्वत्र पुष्पाक्षत क्षेपण करावे.

४ ‘ अशेपमंत्रात्मकसर्वशक्ति ’ हा श्लोक ह्मणून शब्दब्रह्माचे आव्हान करण्याकरितां कर्णिकेमध्ये पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

५ ‘ अधिवास्य परब्रह्म ’ हा श्लोक ह्मणून अतीत वर्तमान व भावी जिनाचें कर्णिकेमध्यें मी पूजन करितो अशी प्रतिज्ञा करण्यासाठीं पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

अधिवास्य परब्रम्ह पंचापि परमेष्ठिनः ॥

जिनान्भूतभवद्भाव्यान्मध्येकर्णिकमर्चये ॥ ५ ॥ पुष्पांजलिः ॥

संसारपारं यदवाप्य शुद्धं चिद्रूपमार्हन्त्यमचिंत्यमाप्तम् ॥

आसन्नसिद्धत्वमिदं त्रिलोकीज्योतिःपरब्रम्हमहो महामि ॥ ६ ॥

परब्रम्हयज्ञप्रतिज्ञापनाय कर्णिकान्तः पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

आहूता भवनामरैरनुगता यं सर्वदेवास्तथा ॥

तस्थौ यस्त्रिजगत्सभांतरमहापीठाग्रसिंहासने ॥

यं हृयं हृदि संनिधाप्य सततं ध्यायंति योगीश्वरा-- ॥

स्तं देवं गुरुपंचकात्मपरमब्रम्हाव्हमत्राह्वये ॥ ७ ॥

ओं ऱ्हीं अर्हं श्रीं परब्रम्ह अत्रावतर २ संवौषट् । अनेन कर्णिकामध्ये पुष्पांजलिं प्रयुज्यावाहयेत् ॥ ओं ऱ्हीं अर्हं अत्र तिष्ठ २ ठ ठ । अनेन तद्वत्प्रतिष्ठयेत् । ओं ऱ्हीं अत्र मम सन्निहितं भव २ वषट् । अनेन तद्वत्सन्निधापयेत् । आवाहनादिपुरःसरं पूजावसरप्रार्थना ॥

---

६ ' संसारपारं ' हा श्लोक म्हणूनही कर्णिकेच्या मध्यभागीं पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

७ ' आहूता भवनामरैरनुगताः ' हा श्लोक व त्याचे मंत्र म्हणून आव्हान, स्थापन व सन्निधीकरण करावे.

कर्णिकेच्या मध्यभागी पूजन

९ ' घातिप्रक्षयजा ' या श्लोकाचा अभिप्रायः--घातिकर्मांचा क्षय झाल्यामुळें ज्याना केवलज्ञान, केवल

अथ पूजा । कर्णिकाभ्यंतरे ॥

घातिप्रक्षयजाक्षयोर्जितिमहाधीसौख्यदृक्छक्तयः ।
कल्याणानि महति पंच परमश्रीप्रातिहार्याष्टकम् ॥
प्राप्ता ये भुवनत्रयैरतिशयैर्युक्ताश्चतुस्त्रिंशता ।
तानर्हाम्यहमर्हतस्त्रिजगतीसाम्राज्यलक्ष्मीपतीन् ॥ १

ओं ऱ्हां नितांतशुद्धबुद्धस्वभावनिजात्माखिलप्रदेशानादिघटितनिराधाटघातिघोराटवीसाटोपशिखापटलदावानलायमानद्वितीयशुक्लध्याननिष्पादितारिहननरजोहननरहस्यहननसंजातजगत्त्रयमहार्हणानिवासाद्भुताचिंत्यार्हन्त्यपदमधिष्ठितानाम् ॥ सर्वतो विजृंभमाणसाकारनिराकारकेवलज्ञानदर्शनयुगपत्प्रवृत्तिव्यवस्थितप्रमाणप्रतिपन्नसर्वज्ञत्वानाम् । शक्तिव्यक्तिविभागावस्थितसमस्तवस्तुविविधाकारक्रिमीरितसकलसंसारिमुक्तात्मस्वस्वरूपसंकरव्यतिकरव्यपेतसाक्षात्करणशक्तिरूपपरमाश्चर्यवीर्याणां ।

दर्शन, अनंत सुख व अनंतवीर्य यांची प्राप्ति झाली, जे पंच कल्याणिकांचे नायक, जे आठ प्रातिहार्यांनीं युक्त, व ज्यांना चौतीस अतिशयाची प्राप्ति झाली त्या त्रैलोक्यांतील साम्राज्यलक्ष्मीचे पती अशा तीर्थकरास मी पूजितो. हाच अभिप्राय पुढील संस्कृत गद्यामध्ये विस्तीर्णपणें वर्णिला आहे.

१ ' ओं ऱ्हां नितांत ' इत्यादि गद्याचें उच्चारण करून कर्णिकेच्या मध्यभागी अर्हत्परमेष्ठीची अष्ट द्रव्यांनीं पूजा करावी. अरहंताची पूजा केल्यानंतर पूर्व दिशेला सिद्धाची पूजा करावी. सिद्धत्व कसे प्राप्त होते याचें ' बाह्याभ्यंतरहेतुजात ' या श्लोकांत वर्णन केलें आहे. ते असें—बाह्य व अभ्यंतर कारणांनी ज्यांनी सम्यग्दर्शनाची प्राप्ति करून घेऊन चौदा पूर्वांच्या ज्ञानानें पहिल्या दोन शुक्ल ध्यानाची ज्यांना प्राप्ति झाली

कविशिष्टाष्टमहाप्रातिहार्यादिबहिरंगमहालक्ष्मीसमालक्षितानाम् ॥ सकललौकिकलोकोत्तममंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्भव्यानाम् ॥ भगवदर्हत्परमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥ १ ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० । श्रीमज्जिनेन्द्रान्यजे । ओं ऱ्हीं अर्हं श्रीं अर्हत्परमेष्ठिने अनंतानंतज्ञानशक्तये इदं जलं, गंधं, अक्षतान्, पुष्पं, चरुं, दीपं, धूपं, फलं, अर्घ्यं च निर्वपामि स्वाहा । इमान्मंत्रान्हृद्युच्चारयन् पूजां विदध्यात् । एवं सर्वत्र ॥

प्राच्यां दिशि ॥ बाह्याभ्यंतरहेतुजातसुदृशः पूर्वश्रुतैरादिमा—
च्छुक्लध्यानयुगाद्विजित्य दुरितं लब्ध्वा सयोगिश्रियम् ॥
प्राप्यायोगिपदं परेण सकलं निर्जित्य कर्मोत्करम् ॥
शुक्लध्यानयुगेन सिद्धसुगुणान्सिद्धान्समाराधये ॥

ओं ऱ्हीं अशेषभोग्यद्रव्यद्रव्यकर्मनिरपेक्षस्वात्मोपादानमात्रसंजातातिशयसकलात्मप्रदेश—नित्यव्यापकस्य । सर्वदा सर्वाबाधवृद्धिक्षयप्रतिपक्षदुःखोदयमानोपमानशक्तस्य । सकलचक्रिकुरुभवार्यफणींद्रसुरेन्द्राहमिंद्रत्रिकालसंभावितसुखानंतगुणितक्षणपर्यायस्य । सम्यक्सकलशास्त्रविद्दृष्टान्त साधितसंसारनाटकावलोकनसंभावितसर्वकालशाश्वतपरमोत्कृष्टसुखस्यैकनिवासानाम् ॥ निरवशेषावरणवि-

---

त्यामुळें ज्यांनीं चार घाति कर्माचा नाश केला व सगाग केवलीची संपत्ति मिळविली तदनंतर बाकीच्या दोन शुक्ल ध्यानांनी अयोगिपदाचा आश्रय करून अघातिकर्मांचाही नाश केला व आठ गुणांची प्राप्ति करून

श्लेपविशेपाविष्कृतचरमानंतानंतनिर्भासजाज्वलत्त्रिकालविपयलोकालोकवर्तिसर्वद्रव्यपर्यायक्रमकरणव्यवधानातिक्रमसाक्षात्करणदक्षाक्षूणकेवलाख्यपरंज्योतिःप्रभुखस्वाभाविकानंतगुणविशेपविभूपितानां । नैगमनयातिरूढतपोनयसंयमचारित्रज्ञानदर्शनसिद्धप्रसि, व्यवहाराणाम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्रव्यानाम् । भगवत्सिद्धपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥ २ ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० । श्रीसिद्धनाथान्यजे । ओं ह्रीं सिद्धपरमेष्ठिने इदं० ॥ २ ॥

अपाच्यां दिशि—कुमततिमिरसूर्यान्सारगंभीरधैर्यान् ।
परहितनिजकार्यान्पंचभेदोद्धचर्यान् ॥
विनयनवधिवीर्यान्पूजयाम्याद्दतार्यान् ।
मुनिजनपरिवार्यान्श्रीमदाचार्यवर्यान् ॥

ओं ह्रूं निजानिरतिशयतपश्चरणप्रभावोपलब्धबुद्धिलब्धिप्रकृष्टश्रुतज्ञानावरणवीर्यांतराय—क्षयोपशमद्वाराविर्भावितसकलश्रुतज्ञानस्वपरपक्षक्षोदक्षमलक्षणगुणांतराधानोपस्कारदूरापास्तसमस्तविनेयसंशयविपर्ययावसानाध्यवसायदुस्तरतमस्तोमानाम् ॥ संयतजनमनश्चमत्कारकरणप्रवीणाचारव—

घेतली त्या सिद्ध परमष्ठीची मी आराधना करितो. हाच आशय गद्यामध्यें वर्णिला आहे. अरहंत आणि सिद्ध हे १७० कर्म भूमिमध्ये होतात. अडिच द्वीपांतील विदेह क्षेत्रांचे १६० भेद आहेत. व अडिच द्वीपातील भरत ऐरावतांची संख्या १० आहे म्हणून सर्व कर्मभूमि १७० आहेत. स्वच्छैस्तीर्थ० हा मंत्र म्हणून सिद्ध परमेष्ठीची अष्ट द्रव्यानें पूजा करावी.

त्वाद्यष्टकाचेलक्यादिदशकतपोद्विषट्कावश्यकषट्कलक्षणानन्यसाधारणषट्त्रिंशद्गुणरत्नाकराणां । शुद्धचिदानदस्वरूपनिजात्मानिर्विकल्पसमाधिजनितसारसुखास्वादनलंपटानां अपि परहितापादनैकतानमानसानाम् । निःश्रेयसामोघनिबंधनज्ञानदर्शनचारित्रतपोवीर्याचारानंतचतुष्टयलाभाय स्वयमाचरताम—प्यसाधारणकरुणया परानाचारयताम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्भव्यानाम् । भगवदाचार्यपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥ ३ ॥

स्वच्छैस्तीर्थैं० । श्रीधर्मसूरीन् यजे । ओं ऱ्हीं श्रीमदाचार्यपरमेष्ठिने इदं जलं ॥

प्रतीच्यां दिशि ॥ दुःखावर्तसहस्रदुस्तरमहासंसारघोराबुंधि—
क्षिप्रप्रोत्तारणार्थसार्थजिनवाक्यामोघपोतप्रदान् ॥
नित्यानंदनिवासनिश्चलचिदात्मात्मानिशाभ्यासतः ॥

३ दक्षिण दिशेमध्ये आचार्य परमेष्ठिची पूजा करावी. 'कुमततिमिरसूर्यान्' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून त्यांची अष्ट द्रव्यांनी पूजा करावी 'कुमततिमिर' या श्लोकाचा अभिप्राय–आचार्य परमेष्ठी कुमतांधकाराचा नाश करण्यास सूर्याप्रमाणें आहेत. त्यांच्या ठिकाणी गांभीर्य व धैर्य असते. भव्यांचें हित करणे हे त्यांचें कर्तव्य आहे हे पाच आचाराचे पालन करितात. अशाच अभिप्राय गद्याचा ही आहे.

४ 'दुःखावर्तसहस्र' हा श्लोक व त्याचा गद्य मंत्र म्हणून उपाध्याय परमेष्ठीची अष्ट द्रव्यांनी पूजा करावी. 'दुःखावर्तसहस्र' ह्या श्लोकाचा अभिप्राय–दुःखरूपी भोवरे ज्यांत आहेत अशा संसारसमुद्रांतून भव्यांचा उद्धार करण्याकरिता जिनेश्वराचा दिव्यध्वनि नौकेसारखा आहे. ही नौका भव्यजीवाना उपाध्याय परमेष्ठी देतात व भव्यांचे ते संसारापासून रक्षण करितात. आनंदाने पूर्ण निवास स्थान अशा शुद्धात्म्याचा हे

स्वोभ्यासीभवदक्षयामृतपदान् श्रीपाठकार्यान्यजे ॥ ४ ॥

ओं ह्रौं अनाद्यविद्याविलासदुस्तरतमःपटलपटावगुंठितजगदर्जितज्योतिःस्वरूपजगदेकसारा—चाराद्यंगसामायिकाद्युपांगसंगतासंतानप्रवृत्तप्रमाणभूतभूतद्व्यैकतानानिथिप्रपंचप्रवचनपारावारपारगतानाम् । अक्षयात्यक्षमोक्षसुखैकसाधकतमातरंगतपःसनाथीकृतपराकाष्ठाधिष्ठितानेकबाह्यंगतपस्तप्यमानानाम् । दृष्टेष्टविरोधादिदोषास्पृष्टप्रसादमाधुर्यादिगुणाश्लिष्टातितुष्टिप्रदसूक्तिसुनयप्रमाणात्मकयुक्तियुक्ताक्षेपणीप्रभृतिचतुर्विधधर्मोपदेशामृतवृष्टिसंतर्पितभव्यसस्यानाम् । योगयोगानुविद्धध्यानाधीनशुद्धबुद्धस्वभावात्मानुभूतिसमुद्भूतशुद्धसुखाब्धिवर्तिवक्षूणामपि मुमुक्षुजनमोक्षमार्गोपदेशाकरणबद्धकक्षाणाम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्भव्यानां । भगवदुपाध्यायपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ।

स्वच्छैस्तीर्थ० । श्रीपाठकार्यान्यजे । ओं ह्रीं उपाध्यायपरमेष्ठिने इदं जलमित्यादि ॥

उदीच्यां दिशि—त्यक्त्वा संगमशेपमक्षयपदोत्कंठास्तपोदुष्करम् ॥

कुर्वंतः प्रतिसंहृतेंद्रियमरुत्स्वांतःस्फुरच्चेतनाः ॥

ध्यानं धर्म्यमथापि शुक्लमपि ये कुर्वन्ति सर्वर्द्धयः ॥

परमेष्ठी सतत अभ्यास करितात. व अभ्यासाच्या सामर्थ्यानें मोक्षपद मिळवितात. यास्तव अशा उपाध्याय परमेष्ठीची मी अष्ट द्रव्यांनी आराधना करितो. हाच अभिप्राय गद्यामध्येही सांगितला आहे.

१ उत्तर दिशेंत सर्व साधूंचें आराधन करावें. त्यावेळीं ‘ त्क्त्वा संगमशेप ’ हा श्लोक व गद्य ह्मणून साधुपरमेष्ठींची अष्ट द्रव्यांनी पूजा करावी. ‘ त्यक्त्वा संगमशेप ’ या श्लोकाचा अभिप्राय—ज्यांनी सर्व परि-

सर्वोर्च्यानिह सर्वसंयमगुणांस्तान्सर्वसाधून्यजे ॥

ओं ऱ्हः सर्वज्ञवीतरागप्रकाशितानादिप्रवचनहृदयांतस्तत्वैकलोलीभावानिर्वर्तितनिर्विकल्पशुद्ध-स्वात्मसंवेदनरूपससिद्धध्यानाधीनमानसानाम् ॥ इतरयातिदुरासदातिविस्मयकराचिंत्यप्रभावसमृद्धि-समुद्बोधनसमग्रसाधनपवित्रतराचाराणाम् । परमोत्तमधर्मध्यानप्रथमशुक्लध्यानसामर्थ्यसंपाद्यमाना-गण्यपुण्यास्रवसहचारिसकलपापकर्मनिर्जरप्रतिबंधानाम् । निजांतःप्रतिफलितसमस्तवस्तुविस्तार-विपुलकेवलज्ञानोदयोपघातघातिसंघातनसमर्थसहजचैतन्यशक्तिव्यंजकात्मदेहादिभेदज्ञानसंततिप्रवृत्ति--प्रवृद्धध्यानोद्दीपितनिजानंदरसास्वादक्षणावदीरितमोक्षाभिलाषाणाम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमश-रणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्भव्यानाम् । भगवत्साधुपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥ ५ ॥ स्वच्छै० । श्रीसर्वसाधून्यजे । ओं ऱ्हीं सर्वसाधुपरमेष्ठिने इदं जलम् ॥

अथ स्वरवलयाभ्यंतरे । घातिव्रातप्रघातप्रकटनिरवधिज्ञानदृग्वीर्यसौख्यः ॥

कल्याणैः पंचभेदैः प्रविलसति चतुस्त्रिंशता चातिशेषैः

यश्चाष्टप्रातिहार्यैस्त्रिभुवनपतितालांछनैस्तं यजामि ॥

ग्रह सोडून दिला; मनांत मोक्षपदाची उत्कंठा असल्यामुळे जे दुष्कर तप करितात व आपली इंद्रियें ताब्यांत ठेवितात; धर्मध्यान व शुक्लध्यान करून ज्यांनी आपला आत्मा पवित्र केला आहे अशा पूज्य सर्व संयमगुणाचे धारक साधूंना मी पूजितो.

१ स्वरवलयाच्या मध्यभागी ' घातिव्रातप्रघात ' हा श्लोक ह्मणून निर्वाण सागर वगैरे भूतकाळी होऊन

स्याद्वादामोघवाक्यं विदितसमुदयं भूततीर्थंकराणाम् ॥

ओं ऱ्हीं निर्वाणसागराद्यतीतकालतीर्थंकरेभ्यः इदं जलं ॥ १ ॥

मंत्रवलयाभ्यंतरे च । घातिव्रातप्रघातप्रकटनिरवधिज्ञान० ।

स्याद्वादामोघवाक्यं निवहमिह भवत्कालतीर्थंकराणाम ॥

ओं ऱ्हीं वृषभाजितादिवर्तमानार्हत्परमेष्ठिभ्य इदं जलं ॥ २ ॥

ठकारवलायाभ्यंतरे च । घातिव्रातप्रघातप्रकटेत्यादि ।

स्याद्वादामोघवाक्यं विदितसमुदयं भावितीर्थंकराणाम् ॥

ओं ऱ्हीं महापद्मसुरदेवादिअनागतकालतीर्थंकरेभ्य इदं जलम् ॥ ३ ॥

अथ चतुर्दलस्थापितमंगललोकोत्तमशरणार्घ्यविधानम् ॥ तत्र पूर्वदलाभ्यंतरे ॥

गेलेल्या तीर्थंकरांची पूजा करावी

२ मंत्रवलयाच्या आंत 'घातिव्रात' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून वर्तमानकाळीं झालेल्या ऋषभ अजित वगैरे चोवीस तीर्थंकरांची पूजा करावी.

३ ठकारवलयाच्या मध्यभागी 'घातिव्रात' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून भविष्यकाली होणाऱ्या पद्म महापद्म वगैरे चोविस तीर्थंकराची पूजा करावी. तदनंतर चार दलामध्यें स्थापिलेल्या मंगल लोकोत्तम शरण यांना अर्घ्य द्यावीत. त्याचा विधि करतांना प्रथम पूर्वदिशेच्या दलाच्या मध्यभागांत पुढे लिहिल्याप्रमाणे विधि करावा.

सन्मंगलं ये मलगालमंगादानाज्जगत्पूज्यतया मता ये ॥
लोकोत्तमा ये शरणं च रक्षात्तानर्हदीशान्प्रयजामि भक्त्या ॥

ओं निस्तीरदस्तरसुखनिवासनिश्रेयसाभ्युदयसाक्षात्परंपरानिबंधनपुण्यादानचतुर्गतिभवातिदुःसहशारीरमानसदुःखैकनिदानपापस्वरूपमंगालनरूपमगलमुख्यलक्षणोपलक्षितत्तगा सकललोकमुख्यमंगलानाम् । परीक्षाप्रधानजनमानसायःसमाकर्षणायस्कानायमानप्रमाणप्रसिद्धनिजगुणग्रामानुसंधानसंजातानुरागसान्द्रदेवेंद्रनागेद्रनरेन्द्रपुरोगमाखिलत्रैलोक्यविनिर्मितपूजातिशयप्राप्ततया लोकोत्तमानाम् ।' विचारनूपलोकात्मदिव्यप्रत्ययपरिच्छिन्नमाहात्म्यदयामयसद्धर्मोपायसपादितसकलैहिकामुत्रिकापायपरिहाररूपजगद्रक्षणदक्षतया सर्वलोकैकशरणानाम् ॥ भगवदर्हत्परमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥

स्वच्छैस्तीर्थै० । रर्घीकृतैरर्चये ॥ ओं ऱ्हीं र्हं श्रीं अर्हन्मंगललोकोत्तमशरणभ्यो अर्घ्यं निर्वपामि स्वाहा ॥

दक्षिणादिग्दले च ॥ सन्मंगलं ये मलगालमंगादानाज्जगत्पूज्यतया मता ये ॥
लोकोत्तमा ये शरणं च रक्षात्तान्सिद्धनाथान्प्रयजामि भक्त्या ॥

१ 'सन्मंगलं ये' हा श्लोक म्हणून पूर्वदिशेंत मंगल लोकोत्तम व शरण अशा अरहताचा अष्ट द्रव्यांनीं पूजा करावी अरहंत हे पापाचा नाश करितात म्हणून त्याना मंगल म्हणतात. ते त्रैलोक्यपूज्य आहेत म्हणून त्यांना लोकोत्तम म्हणतात. व संसारदुःखापासून ते जगाचें रक्षण करितात म्हणून त्यांना शरण असें म्हणतात. हाच अभिप्राय गद्यामध्यें सांगितला आहे.

२ दक्षिणदिशेच्या दलामध्यें सिद्ध भगवंताचें अष्ट द्रव्यांनीं पूजन करावें.

ओं निस्तीरदुस्तरसुखनिवास० भगवत्सिद्धपरमेष्ठिनां अष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥ २ ॥
स्वच्छैस्तीर्थै० । रर्घीकृतैरर्चये । ओं ह्रीं हं श्रीं सिद्धमंगललोकोत्तमशरणेभ्योऽर्घ्यं निर्वपामि स्वाहा ॥

पश्चिमादिग्दले च । सन्मंगलं ये मलगाल० । तानत्र साधून्प्रयजामि भक्त्या ॥
ओं निस्तीरदुस्तरसुखनिवास० । भगवत्साधुपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि । स्वाहा ॥ ३ ॥
स्वच्छैस्तीर्थै० ॥ रर्घीकृतैरर्चये ॥ ओं ह्रीं हं श्रीं साधुमंगललोकोत्तमशरणेभ्योऽर्घ्यं निर्वपामि स्वाहा ॥

उत्तरदिग्दले च । सन्मंगल यो मलगालमंगादानाज्जगत्पूज्यनया मतो यः ॥
लोकोत्तमो य. शरणं च रक्षात्त केवलिज्ञतवृषं यजामि ॥

ओं निस्तीरदुस्तरसुखनिवासनिःश्रेयसाभ्युदयसाक्षात्परंपरानिबंधनपुण्यादानचतुर्गतिभवातिदुःसहशारीरमानसदुःखैकनिदानपापस्वरूपमलगालनरूपमंगलमुख्यलक्षणोपलक्षिततया सकललोकमुख्यमंगलस्य । परीक्षाप्रधानजनमानसायःसमाकर्षणायस्कातायमानप्रमाणसिद्धनिजगुणग्रामानुसंधानसजातानुरागसांद्रदेवद्रनागेंद्रनरेंद्रपुरोगमाखिलत्रैलोक्यविनिर्मितपुण्यातिशयप्राप्ततया लोकोत्तमस्य । विचारनृपलोकात्मदिव्यप्रत्ययपरिच्छिन्नमाहात्म्यदयामयसद्धर्मोपायसंपादितसकलैहिकामुत्रिकापायपरिहाररूपजगद्रक्षणदक्षतया सर्वलोकैकशरणस्य केवलिप्रज्ञप्तस्य धर्मस्यार्घ्यमयीमिष्टिं करोमि स्वाहा । ओं ह्रीं हं श्रीं केवलिप्रज्ञप्तधर्ममंगललोकोत्तमशरणायार्घ्यं निर्वपामि स्वाहा ॥ ४ ॥

---

३ पश्चिम दिशेच्या दलामध्यें साधुभगवंताचें पूजन अष्ट द्रव्यानीं करावें.
४ उत्तर दिशेच्या दलामध्यें केवलींनी उपदेशिलेल्या धर्माचें अष्ट द्रव्यांनी पूजन करावें. सिद्ध, साधु, व केवल्युपदिष्ट धर्म हे मंगल, लोकोत्तम व शरण आहेत.

अथ चतुर्दलांतरालस्थापितधर्मश्रुतचैत्यचैत्यालयार्चनविधानम् ।

तत्र आग्नेयान्तराले च । संसारोग्रमहाटवीस्फुटमरुत्संवृद्धदावानलम् ॥
संपूर्णामलवृत्तधीरुचिमयं लोकत्रयीदुर्लभम् ॥
लभ्यं नूनमयोगकेवलिगुणस्थानांतिमैकक्षणे ।
साक्षान्मोक्षनिबंधनं निरुपमं धर्मं समभ्यर्चये ॥

ओं दर्शनमोहज्ञानावरणवीर्यांतरायचारित्रमोहप्रमुखप्रतिबंधोपशमादिसंजातोपशमादिस्वरूपप्रादेशसम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रभेदस्वरूपस्य तद्भेदभावनाविशेषप्रबंधप्रादुर्भावितप्रादेशिकादिभेदसमिद्धधर्म्मशुक्लध्यानबलेन तदभेदरूपमात्मप्रदेशव्यापकं विधाय कृतकृत्यतया निवृत्तव्यापारस्य निरवशेषकर्मसंघातनिर्मूलक्षपणातिदुष्करकर्मकर्मठस्य समस्तपुरुषार्थपराकाष्ठाधिष्ठितानिःश्रेयसाभ्युदयपरंपरानिबंधनस्य । मंगललोकोत्तमशरणभूतस्य केवलिप्रज्ञप्तधर्मस्याष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० ॥ श्रीजैनधर्मं यजे ॥ ओं ह्रीं हं श्रीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रात्मकधर्म अत्र अवतर २ संवौषट् । अनेन आग्नेयांतराले पुष्पांजलिं प्रयुज्यावाहयेत् ॥ ओं ह्रीं अत्र तिष्ठ २ ठठ । अनेन तद्वत्प्रातिष्ठापयेत् । ओं ह्रीं मम सन्निहितो भव २ वषट् । अनेन तद्वत्सन्निधापयेत् । ओं ह्रीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रात्मकधर्माय जलम् ॥ १ ॥

नैऋत्यांतराले च ॥ अपौरुषेयानखिलानदोषानशेषविद्भिर्विहितप्रकाशान् ॥

१ आग्नेयदिशेमध्यें सम्यग्दर्शन ज्ञान चारित्र या धर्माचे पूजन करावें. 'संपूर्णामल' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून या धर्माचें पूजन करावें. २ नैऋत्यदिशेंत द्वादशांग आगमाचें पूजन करावें. हा द्वादशांगागम बीजांकुर

प्रकाशितार्थान्प्रयजे प्रमाणं प्रवेदयद्द्वादशदिव्यवेदान् ॥

ओं निखिलजगदेकसारनिरतिशयपरमगंभीराणां अमोधस्यात्कारलांछितत्वेन पराप्रधृष्याणामपि परप्रधर्षकाणाम् । ज्ञनत्रयाविसंवादित्वेन प्रमाणभूतानाम् अखिलबाधाजाललंघनजंघालानाम् । अनादिपरंपरायातत्वेनापौरुषेयाणाम् । अंगपूर्ववस्तुप्रभृतिभेदप्रभेदोपलक्षितानाम् । प्रमाणनयनिक्षेपनिर्देशादिसदसदादिजीवस्थानगुणस्थानमार्गणास्थानाधिगमोपायप्रज्ञापितषड्द्रव्यपंचास्तिकायसप्त—तत्वनवपदार्थानाम् ॥ सकलवर्णाश्रमाचारव्यवहारप्रायश्चित्तादिविधिप्रतिपादकानाम् । अपरस्परव्याहतवाक्यार्थानाम् । नित्यमहादिविविधविधियज्ञकर्मनिवेदकानां अखिलभूत थैकतानानां । अभ्युदयफलनिःश्रेयसफलावसानानाम् । ब्रह्मलोकाविच्छिन्नसंप्रदायानां । इह परापरपरमेष्ठिसंतानप्रकाशितानाम् । अतिविततमिथ्याधकारावृनलौकिकज्योतीरूपाणा । राजर्षिदेवर्षिपरमर्षिभिरर्चनापृच्छनादिभिरुपासितानाम् । भूत भवतं भविष्यन्तं सूक्ष्मं व्यवहित विप्रकृष्ट इत्येवंजातीयकमर्थमशेषमावेदयतामन्वर्थवेदव्यपदेशानाम् । आचारसूत्रकृतस्थानसमवायव्याख्याप्रज्ञप्तिज्ञातृधर्मकथाउपासकाध्ययनअंतकृद्दशोपपादिकदशप्रश्नव्याकरणविपाकसूत्रदृष्टिवादाख्यद्वादशांगानाम् । मंगललोकोत्तमशरणभूतानामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ।

स्वच्छैस्तीर्थ० । श्रीजैनवाक्यं यजे । ओं ऱ्हीं श्रीजिनागम अत्रावतर २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं

न्यायाने अनादिकालापासून चालत आलेला आहे . सर्वज्ञ जिनेश्वरांनीं याला प्रकाशित केलें आहे. यांत सर्व पदार्थांचे वर्णन आहे . हा पूर्ण निर्दोष आहे . अशा जैनागमाची अष्टद्रव्याने पूजा करावी .

अत्र तिष्ठ २ ठ ठ । ओं ऱ्हीं अत्र मम सन्निहितो भव भव वषट् । ओं ऱ्हीं श्रीजिनागमाय जलम्० ॥ २ ॥ वायव्यांतराले च ॥

कोट्योर्हत्प्रतिमाः शतानि नवतिः पंचोत्तरा त्रिंशतिः ॥
पंचाशत्त्रियुता जगत्सु गुणिता लक्षाः सहस्राणि तु ॥
सप्ताग्राणि च विंशतिर्नवशतिद्व्यूनं शतार्धं मता- ॥
स्ता नित्याः पुरुतुंगपूर्वमुखसत्पर्यंकबधा यजे ॥

ओं भगवदर्हद्भट्टारकादिस्थापनान्यासनिवासतापुण्यगुणप्रभावप्रचोदितलिजगज्जनविधियमानपूजातिशयस्थानानाम् । नागयक्षामरद्वात्रिंशन्मिथुनकरकलितचतुःषष्टिचामराद्यष्टमहाप्रातिहार्यविशिष्टानाम् । विनीलकुंतलकुलिशदशनप्रवालाधरपल्लवोपमानकरचरणसमुल्लसितानाम् । श्रीश्रुतदेवीसर्वाण्हयक्षप्रतिमोपलक्षितपीठोपकंठानाम् । प्रत्येकाष्टशतभृंगारादिमंगलद्रव्याष्टकगर्भगर्भावासमध्यमध्यासीनानाम् । वदंतीनामिव, पश्यंतीनामिव, हसंतीनामिव, निजासेचनकरूपातिशयेन सकलजनमनश्चमत्कारमातन्वतीनाम् ॥ आसन्नभव्यताद्यंतरंगसाधनसपन्नभव्यजनसम्यक्त्वोपपत्तिबहिरंगनिमित्तमहिमानमापादयंतीनाम् । अलब्धशुद्धोपयोगिनामर्चानिर्मापणस्थापनार्चनपराणाम् । पुण्यापुण्यास्रवसंवरतदुत्पादकवृद्धिक्षयसाक्षात्फलचतुष्टयमापादयंतीनां । मंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । अर्हद्भट्टारकप्रतिमानामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥

स्वच्छैस्तीर्थै० । श्रीजैनबिंबान्यजे ॥ ओं ऱ्हीं हूँ श्रीं जगत्त्रयवर्तिजिनसमूह अत्रावतर २ संवौषट् ।

---

२ 'कोट्योर्हत्प्रतिमाः' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून अकृत्रिम जिनप्रतिमांची स्थापना वगैरे करावी व

ओं ह्रीं० अत्र तिष्ठ २ ठ ठ । ओं ह्रीं जगत्त्रयवर्तिजिनबिंबसमूहाय जलं ॥ ३ ॥

ऐशान्यान्तराले च ॥ भवनजवनजानां ज्योतिषां कल्पजाना ॥
माणिमयनिलयस्था येहमिंद्रालयस्थाः ॥
बहुविभवयुता ये च मध्ये त्रिलोकी—
जिनपतिनिलयास्तांस्तांश्च सर्वान्महामि ॥

ओं रजतमहारजतेन्द्रनीलमरकतमाणिक्यमयमहामानभामुरभित्तिस्तंभसालशिखरमंडपाद्यंगोपांगसंगताकीर्णपंचवर्णप्रभाजालप्रभाविहितविचित्रावरविलासावगणा । मततानादिगसिद्धहटद्वाटकीयधूपघटपेटकास्यविनिर्यद्विश्वतोविसार्विधूमलेखाजालवहलपरिमलप्रसरसुरभीकृतसकलदिङ्मुखाना । वंदारुसुरासुरवृंदारकजयजयारावसुरनर्तकीकरकंकणझंकारादिद्विगुणीकृतानादिघटितघंटाजालझणझण--ध्वानबधिरीकृतसकलदिङ्मंडलानाम् ॥ तमःसमूलसमुत्पाटनपटुतावलेपलिप्सागतगभस्तिमालिमंडलायमानहटद्वाटकीयघटितपटकोपघटिताचित्तचमत्काराणाम् ॥ चकचकायमाननानाविधोपकरणनिचितनीलतलनिर्जितज्योतिर्गणाकितगगनागणानाम् ॥

अष्ट द्रव्यांनी पूजा करावी. अकृत्रिम प्रतिमांचें व अकृत्रिम जिनमंदिरांचे वर्णन नंदीश्वर भक्तिमध्यें केलें आहे तेथें पहावें

४ ईशान्य दिशेच्या अंतरालीं ' भवनजवनजानां ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अकृत्रिम जिनालयांचीं अष्ट द्रव्यांनी पूजा करावी. अकृत्रिम जिनमंदिरें भवनालयांत, व्यंतरांच्या राहण्याच्या ठिकाणीं, ज्योतिर्विमानांत, स्वर्गांत, व अहमिंद्रांच्या विमानात आणि मध्यलोकीं आहेत; त्या सर्वांची मी पूजा करितो; असा या श्लोकाचा अभिप्राय आहे.

लोए सव्वसाहूणं । चत्तारि मंगलं । अरिहंत मंगलं । सिद्ध मंगल । साहू मंगलं । केवलिपण्णत्तो धम्मो मंगलं । चत्तारि लोगुत्तमा । अरिहंत लोगुत्तमा । सिद्ध लोगुत्तमा । साहु लोगुत्तमा । केवलिपण्णत्तो धम्मो लोगुत्तमा । चत्तारि सरणं पव्वज्जामि । अरहंत सरणं पव्वज्जामि । सिद्ध सरणं पव्वज्जा । साहु सरणं पव्वज्जामि । केवलिपण्णत्तो धम्मो सरणं पव्वज्जामि । ओं ऱ्हौं शांतिं कुरु २ स्वाहा । इत्यनादि-सिद्धमंत्रेण शुभ्रपुष्पैरेकविंशतिवारानधिवासयेत् ॥

इत्यर्चिताः श्रीजिनचंद्रमुख्या ह्यष्टप्रभेदांचितदेवतास्ताः ॥

एता महार्घ्येण समर्चिता नः सिद्धिश्रियं शुद्धसुखं दिशंतु ॥ पूर्णार्घ्यः । ५ ॥

अथाष्टदलस्थापितजयादिदेवतार्चनविधानम् ॥

भुवनविजयदृप्तानंगमोहादिविद्विड्विजयविजितलोकश्रीजिनेंद्रांघ्रिभक्ताः ॥

विमतविजयदक्षा जैनमार्गैकरक्षा विधिवदिह यजामः साधुदेवीर्जयाद्याः ॥

जयादिदेवीसमुदायपूजाविधानाय समस्तहव्यद्रव्यपूर्णपात्रं परमपुरुषचरणकमलयोरवतार्य पार्श्वतो विनिवेशयेत् । एवमुत्तरत्रापि विधेयं ॥

आठ दलामध्यें स्थापित केलेल्या जयादिदेवतांची पूजा.

'भुवनविजय' हा श्लोक म्हणून जयादि देवीसमुदायाची पूजा करण्याकरितां संपूर्ण हवनीय द्रव्यांचें पात्र अर्हताच्या चरणकमलावरून उतरून बाजूला ठेवावें. या जयादिदेवता जिनभक्त, जिनधर्माचें रक्षण करणाऱ्या, आहेत यास्तव याना मोठ्या आदरानें बोलाऊन त्यांचा आदरसत्कार करावा.

समुत्तुंगसुवर्णभित्तिभागावलंबमानमणिमालामुषितमेरुगिरिपार्श्वतो शोभातिशयानाम् ॥ विचित्रनिर्मापणवदनाभिषेकनर्तनसंगीतावलोकनादिमंडपाभिमांडितचैत्यमहीमहितानाम् ॥ कुंजरारातिकुंजरादिदशविधध्वजराजितसभाजिताद्यद्वितीयसालांतरध्वजधराविराजितानाम् ॥ चतुर्दिग्गताशोकसप्तच्छदचंपकाम्रचतुर्वनांचिततृतीयबहिःसालांतरवनावनिविनूतानाम् । चतुर्वीथिपर्यंतगतमहामानस्तंभाहितप्रतितीर्थ्यजनमानस्तंभानाम् । सहजसकलपरिष्काराणामकृत्रिमाणामहार्यविविधालंकाराणामपि कृत्रिमाणां मंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । भगवज्जिनचैत्यालयानामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ।

स्वच्छैस्तीर्थ० । चैत्यालयान्संयजे ॥ ओं र्‍हीं र्हं श्रीं जगत्त्रयवर्तिजिनचैत्यालयसमूह अत्र अवतर २ संवौषट् । ओं र्‍हीं अत्र तिष्ठ २ ठ ठ । ओं र्‍हीं अत्र मम सन्निहितो भव भव वषट् । ओं र्‍हीं जगत्त्रयवर्तिजिनचैत्यालयसमूहाय जलम् ॥ ४ ॥

एवमर्हदादीनभ्यर्च्य शरच्चंद्रमरीचिरोचिषोंतश्चेतसि चिंतयन्ननादिसिद्धमंत्राभिमंत्रितकर्पूरहरिचंदनद्रवालुलितसुरभिशुभ्रपुष्पांजलिरेकविंशतिवाराणधिवास्य पूर्णार्घ्यदानेन बहु मानयेत् ॥

ओं णमो अरिहंताणं । णमो सिद्धाणं । णमो आइरियाणं । णमो उवज्झायाणं । णमो

याप्रमाणें नवदेवतांची पूजा करावी. व शरद्ऋतुंच्या चंद्राप्रमाणें निर्मळ अशा अर्हतादिकांचें अंतःकरणांत चिंतन करावें. व अनादिसिद्ध मंत्रानें अभिमंत्रित असे कापूर, चंदनगंध व पांढऱ्या फुलाची ओंजळ यांनी एकवीस वेळा अधिवासन विधि करावा व पूर्णार्घ्य देऊन अर्हतादिकांचा आदरसत्कार करावा. त्रिकालवर्ती जिनेश्वर, चतुर्मंगल, व नवदेवता याप्रमाणें १६ देवतांची महार्घ्यानें पूजा करावी. यांची पूजा केली असतां मोक्षलक्ष्मीची व शुद्ध सुखाची प्राप्ति होते.

ओं संतताखण्डितभक्तिमंडिताखंडलकुंडलीशमंडलीकसार्वभौमादिभव्यपुंडरीकमडलपुंडरीकपंडमार्तंडमंडलायमानतीर्थंकरभट्टारकक्रमसरोरुहलोलंबायमानमानसानाम् ॥ निरवद्यस्याद्वादशासनजिनाध्वरयजमानयाजकजनेश्वरजनपदचतुर्विधसंघातरायनिचयनिर्मूलोत्पाटनपट्टनाम् । विधिविहितनिजपूजाविशेषभव्यजनद्विपद्विजयद्वेपस्तम्भनप्रमोपकमोहादिविविधामोघफदान्वर्थनामोर्जितजयाद्यष्टदेवतानाम् । सकलसपत्सपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे । आवाहनादिपुरस्सरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पत्रेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा ।

जयं विबोधावृतिपचकस्य । स्वयं वहन्नावहति प्रजानाम् ॥

'ओं संतताखंडित' हा मंत्र म्हणून जयादि अष्ट देवतांचे मंत्रपुरःसर आवाहन स्थापन वगैरे करावे. या जयादि देवता तीर्थंकरांची जे भव्य भक्ति करितात त्यांची विघ्नें दूर करितात. जिनपूजनाचे वेळी पूजक, यजमान, राजा, देश, चतुर्विध संघ इत्यादिकांच्या अंतरायाचा नाश करितात. यास्तव यांच्या पूजनाच्या प्रतिज्ञेकरितां अष्टदलामध्यें पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात.

(१) 'जयं विबोधावृति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पुष्पांजलि क्षेपण करून जयादेवतेचा आवाहनादि विधि करावा. याचप्रमाणे पुढचे श्लोक व मंत्र म्हणून विजया, अजिता वगैरे देवतांचा आवाहनादि विधि करावा. या अष्ट देवतांची नावें अन्वर्थक आहेत. ती याप्रमाणे ज्ञानावरणीय कर्माच्या पांच प्रकृतीवर ज्यानें स्वतः जय मिळविला व दुसऱ्यांनाही या कर्मांवर जय मिळवायाला लावितो त्या जिनेश्वराची पूजा करणारी व जी विघ्नांवर जय मिळविते तिचें मी विघ्नविनाशार्थ पूजन करितो.

जिनो जितात्मेति तमाभजंतीं जयाय विघ्नस्य जयां यजामि ॥

ओं ऱ्हीं जये आगच्छ २ संवौषट्। अनेन दलाभ्यंतरे पुष्पांजलिं प्रयुज्यावाह्येत् ॥ ओं ऱ्हीं तिष्ठ २ ठठ। अनेन तद्वत्स्थापनम्। ओं ऱ्हीं मम सन्निहिता भव २ वषट्। अनेन तद्वत्सान्निधापयेत्।

ओं ऱ्हीं जयायै इदं जल गंधं अक्षतान् पुष्पं चरुं दीपं धूपं फलं स्वस्तिकं यज्ञभागं च यजामहे, प्रतिगृह्यतां २ स्वाहा।

दृष्ट्यावृतीनां विजयं दधानं कुदृष्टिवाचां विजयं स्ववाचा।
जिनं जरादेर्विजयाय नित्यं भक्त्या भजंतीं विजया भजामि ॥२॥

ओं ऱ्हीं विजये०।

मोहारिमष्टोत्तरविंशतीष्टभेदं जयंस्तज्जयमातनोति ॥
जिनो जनानामिति तं भजंतीं जयार्थिपूज्यामजितां यजामि ॥३॥

ओं ऱ्हीं अजिते०।

---

(२) 'दृष्ट्यावृतीनां' या श्लोकाचा अर्थ या प्रमाणें:—दर्शनावरणीय कर्मावर ज्यानें विजय मिळविला, आपल्या स्याद्वादानें मिथ्यादृष्टींच्या भाषणावर ज्यानें विजय मिळविला त्या जिनेश्वरास जरादिदोषपरिहारार्थ पूजणाऱ्या विजया देवीची मी भक्तीनें पूजा करितो।

(३) 'मोहारिमष्टोत्तर' अठ्ठाविस प्रकारच्या मोहप्रकृतीचा ज्यानें पराजय केला व भव्य जनांनाही जो मोहाचा पराजय करावयास लावितो अशा जिनेश्वराची उपासना करणाऱ्या अजिता देवीची मी पूजा करितो. जयार्थी लोक हिची पूजा करितात.

परैरजेयो रिपुरंतरायः पराजितो येन तमाभंजतीं
जिनेश्वरं विघ्नपराजयार्थं यजामि देवीमपराजितां ताम् ॥४॥

ओं ह्रीं अपराजिते ।

यो वेदनीयोदयजक्षुदादेर्विजृंभणं मोहविघातनेन ॥
जघान जंभारिसमर्चितांघ्रिं तमर्चयंतीं प्रयजामि जंभां ॥५॥

ओं ऱ्हीं जंभे० ।

नानाविधायुर्निगलोग्रबंधप्रबंधमोहापहमर्हदीशम् ॥
मोहव्यपोहाय मुदा वहंतीं विद्वेषिमोहाय महामि मोहाम् ॥६॥

ओं ऱ्हीं मोहे० ।

---

(४) 'परैरजेयो' मिथ्यादृष्टि लोक ज्याचा पराभव करू शकत नाहीत अशा अतराय कर्माचा जिनेश्वरांनीं पराजय केला आहे. या जिनाची अपराजिता देवी भक्ति करीत असते. विघ्नांचा पराजय व्हावा म्हणून हिला मी पूजितो.

(५) 'यो वेदनीयोदयज' मोहकर्माचा घात करून ज्यानें वेदनीय कर्मापासून उत्पन्न झालेल्या क्षुधादिकांची मात्रा चालूं दिली नाहीं व जो जंभारि अर्थात् इंद्र याच्याकडून पूज्य झाला आहे त्या जिनेश्वराची पूजा करणाऱ्या जंभादेवीची मी पूजा करितो.

(६) 'नानाविधायु' नाना प्रकारची आयुरूपी बेडी संसाराला वाढविते त्यामुळें लोकांना मोह उत्पन्न होतो. परंतु या मोहाचा जिनेश्वर नाश करितात. यांचा जी आश्रय करिते त्या मायादेवीची, शत्रु मोहित व्हावेत म्हणून, मी पूजा करितो.

जिनप्रभोस्तंभितदुष्टनाम्नः पादांबुजे स्तंभिताचित्तभृंगाम् ॥
शुभद्युतिं स्तंभितविघ्नजालां स्तंभामिमामर्चनया धिनोमि ॥७॥

ओं ऱ्हीं स्तंभे० ॥ ७ ॥

अर्हत्प्रभुं स्तंभितगोत्रबंधं गोत्राच्छिदाभ्यर्चितमर्चयंतीम् ॥
समर्चये स्तंभितकामपूज्यां तां स्तंभिनीं स्तंभितविघ्नवर्गाम् ॥८॥

ओं ऱ्हीं स्तंभिनि० ॥ ८ ॥

इत्थं सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नास्ततः ॥
सांगा स्ताद्विकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं देव्यो जयाद्याव्हयाः ॥
पूर्णांगां विधिपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोऽर्पये ॥९॥

---

(७) 'जिनप्रभो' ज्यानें दुष्ट नामकर्मास स्तंभित केले अशा जिनाच्या पद्कमलीं मनरूपी भुंगा जिनें स्तंभित केला; जी सर्व विघ्नांचें स्तंभन करिते अशा स्तभा देवीचें मी पूजन करितो.

(८) 'अर्हत्प्रभुं' ज्यानें गोत्रकर्माचा बंध स्तंभित केला, व जो गोत्राच्छित् म्हणजे इंद्र त्याकडून पूज्य झाला अशा जिनेश्वराची जी पूजा करिते त्या स्तंभिनीची मी पूजा करितो ही स्तंभिनी विघ्न समूहाचे स्तंभन करिते.

(९) 'इत्थ' हा श्लोक म्हणून इष्टप्रार्थनापुरःसर पूर्णाहुती द्यावी. याप्रमाणे मी आपली पूजा

इष्टप्रार्थनापुरःसरं पूर्णाहुतिः ॥

इति जयादिदेवतार्चनविधानम् ॥

अथ षोडशपत्रस्थापितविद्यादेवतार्चनम् ॥

स्फुरितकरचतुष्कास्तीर्थकृन्नामपुण्या–
वहविदितविशिष्टद्व्यष्टसद्भावनोत्काः ॥
प्रकटितजिनमार्गाः संहृतैकांतमार्गाः
विबुधविनुतविद्यादेवता व्याहरामः ॥

विद्यादेवीसमुदायपूजाविधानाय समस्तहव्यद्रव्यपूर्णपात्रं परमपुरुषचरणकमलयोरवतार्य पार्श्वतो विनिवेशयेत् ॥ १ ॥

करून आपणांस संतुष्ट केले आहे. आपण प्रसन्न होऊन जिनपूजनामध्यें उत्पन्न होणारीं विघ्नें नष्ट करा मी आपणांस पूर्णाहुति देतो.

या प्रमाणें जयादिदेवतार्चन विधि संपला.

'स्फुरितकरचतुष्केति' हा श्लोक ह्मणून विद्यादेवींची पूजा करण्याकरितां संपूर्ण हव्यद्रव्यांनीं भरलेलें पात्र अर्हताच्या चरणकमलावरून उतरून बाजूला ठेवावें. या विद्या देवतांना चार हात असतात. तीर्थकरत्व प्राप्त करून देणाऱ्या सोळा दर्शनविशुध्यादि भावनावर यांचें फार प्रेम असतें. जिनधर्माची प्रभावना या करीत असतात. एकांतमार्गाचा ध्वंस करितात. अशा या विद्यादेवतांचे आह्मी आव्हान करितो. या देवतांचा वर्ण

ओं निष्टप्तकांचनचंचरीकचामीकररुचिश्यामहेमसोमाभहरिद्राभनीलपीतासितचंद्रेन्द्रनीलजलदजांबूनदजपापद्मरागप्रभाणाम् । अंभोरुहवाहद्विपपुष्पयानकेकिकोककुरंगशरभगोधाकच्छपलुलायसूकरसिंहहयाहिहंसवाहनानाम् । चराचरसर्वद्रव्यत्रिकालगोचरगुणपर्यायप्रपंचप्रतीक्षणक्रमसाक्षात्करणदक्षाक्षयकेवलज्ञानरूपाविद्याप्रीतिजातान्वर्थनामरोहिण्यादिविद्यादेवतानां । सकलसंपत्संपादकयथाक्रममुपक्रमामहे। आवाहनादिपुरःसरं प्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पत्रेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा ।

दोर्भिश्चतुर्भिः कलशं दधाना शंख पयोजं फलपूरमुद्धं ॥

सद्दृष्टिसंसिद्धजिनानुरागा या रोहिणी तां प्रयजामि देवीम् ॥

ओं ऱ्हीं रोहिणि आगच्छ २ संवौषडित्यादि ॥ ओं ऱ्हीं रोहिण्ये जलं ॥ १ ॥

दृष्ट्यादिसम्याग्विनयानुरागां चक्रं समाक्रांतविरोधिचक्रम् ॥

क्रमाने तापलेलें सोने, मुंगा, सोनें; काला, सोनें, चंद्र, हळद, निळा, पिवळा रंग, पांढरा रंग, चद्र, इंद्रनीळ मणि, मेघ, सुवर्ण, जास्वंदीचे फूल, व पद्मरागमणि यांच्यासारखा आहे. याची वाहनें याप्रमाणेः—कमल, घोडा, हत्ती, पुष्पयान, मयूर, कोकपक्षी, हरिण, शरभ, घोरपड, कासव, रेडा, डुकर, सिंह, घोडा, सर्प, हंस. या विद्या देवतांचें आव्हान वगैरे करून कमलदलामध्यें पुष्पाक्षताक्षेपण करावे.

१ 'दोर्भिश्चतुर्भिः' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून रोहिणी विद्येला जलादि अष्ट द्रव्य अर्पण करावे. या रोहिणीच्या चार हातांत क्रमाने कलश, शंख, कमल व महाळुंग या वस्तु आहेत. दर्शनविशुद्धि भावनेनें तीर्थंकरपदवी ज्यांना प्राप्त झाली आहे अशा जिनेश्वरावर या देवतेची भक्ति असते. यास्तव इची मी पूजा करितो.

खड्गं पयोजं फलमुद्वहन्तीं प्रज्ञप्तिमंचामि धृताहदाज्ञाम् ॥ २ ॥

ओं ह्रीं प्रज्ञप्ति० ॥

शीलव्रताभा जिनभावनास्था बिभर्त्ति दोर्भिः पविशृंखलां या ॥
शंखं सरोजं वरबीजपूरमाराधयामः पविशृंखलां ताम् ॥३॥

ओं ह्रीं वज्रशृंखले० ॥ ३ ॥

या सुप्रमोदा सुतरामभीक्ष्णं ज्ञानोपयोगोत्तमभावनायाम् ॥
धृतांकुशाभोजसुबीजपूरां वज्रांकुशां तामिह यायजीमि ॥४॥

ओं ह्रीं वज्रांकुशे० ॥

सद्धर्मतत्फलजरागभवार्तिभीतिस्वरूपसंवेगविभावनोत्काम् ॥

---

(२) 'दृष्ट्यादि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून प्रज्ञप्ति देवीची पूजा करावी. सम्यग्दर्शनासहित असलेल्या विनयसंपन्नता या भावनेवर ही देवी भक्ति करिते. इच्या चार हातांत क्रमाने चक्र, तरवार कमल व फल हे पदार्थ आहेत

(३) 'शीलव्रताभा' हा श्लोक व मंत्र म्हणून वज्रशृंखला देवीची पूजा करावी. या देवीच्या हातांत वज्रशृंखला, शंख, कमल, व बीजपूर हे पदार्थ आहेत शीलव्रतेष्वनतीचार या भावनेवर या देवीची फार प्रीति आहे

(४) 'या सुप्रमोदा' हा श्लोक व मंत्र म्हणून वज्रांकुशा देवीची पूजा करावी. ही देवी अभीक्ष्णज्ञानोपयोग भावनेमध्ये प्रीति करिते इच्या हातांत अंकुश, कमल, बीजपूर हे पदार्थ आहेत.

५ 'सद्धर्मतत्फल' हा श्लोक व मंत्र म्हणून जांबूनदा देवीची पूजा करावी. या देवीची जैनधर्म व त्याच्या आराधनेपासून मिळणाऱ्या फलावर भक्ति आहे. ही देवी संसारदुःखापासून भयभीत आहे संवेगभावनेवर हिचे

सखङ्गकुंतांबुजबीजपूरां जांबूनदां भक्तहितां भजामि ॥५॥

ओं ऱ्हीं जांबूनदादेवि० ॥

धीसंयमत्यागविभावनाप्तश्रीतीर्थकृन्नामजिनांघ्रिभक्ताम् ॥

वज्राब्जशंखोद्धफलांकहस्तां यजामहे पुरुषदत्तिके त्वाम् ॥६॥

ओं ऱ्हीं पुरुषदत्ते० ॥

तप्त्वा तपो दुश्चमराप पुण्यं यस्तीर्थकृन्नाम तमर्चयंतीम् ॥

कालीं यजामो मुसलासिपद्मफलोल्लसदुर्जयदोश्चतुष्काम् ॥७॥

ओं ऱ्हीं कालि० ॥

भक्त्यान्विता साधुसमाधिरूपसद्भावनासिद्धजिनांघ्रिपद्मे ॥

फार प्रेम आहे. हिच्या हातांत तरवार, भाला, कमल व बीजपूर हे पदार्थ आहेत.

६ 'धीसंयम' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून पुरुषदत्ता देवीची पूजा करावी. ही देवता ज्ञान, संयम, दान, यांच्या भावनेपासून ज्यांना तीर्थकरत्व मिळाले आहे अशा जिनाच्या चरणाची भक्ति करिते. हिच्या हातांत वज्र, कमल, शंख व फल हे पदार्थ आहेत

७ 'तप्त्वा तपो' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून काली देवीची पूजा करावी. ज्यांनी दुश्चर तप करून तीर्थकरनामकर्म मिळविले त्या जिनांची पूजा ही देवता करिते. इच्या हातांत मुसळ, तरवार, कमल, फल हे पदार्थ आहे.

८ 'भक्त्यान्विता' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून महाकाली देवीची पूजा करावी. साधुसमाधि भावना ज्यानी भाविली आहे अशा जिनेन्द्राच्या चरणावर ही देवता भक्ति ठेविते. हिच्या हाती बाण, फल, धनुष्य,

चापं फलं बाणमसिं बभार या तां महकालिमहं यजामि ॥

ओ ऱ्हीं महाकालि० ॥८॥

यस्तीर्थकृन्नाम बबंध वैयावृत्त्ये स्फुरद्भावनयाग्रपुण्यम् ॥

तं सेवमानामरविंदहस्तामाराधयामो वरगौरिदेवीम् ॥९॥

ओं ऱ्हीं गौरिदेवि० ॥

योर्हन्महाभक्तिभरात्तपुण्यैरचिन्त्यमार्हन्त्यमुपाससाद ॥

तत्पादभक्तां धृतचक्रखड्गां गांधारि गंधादिभिरर्चये त्वाम् ॥ १० ॥

ओं ऱ्हीं गाधारि० ॥

आचार्यभक्त्योद्यदगण्यपुण्यमर्हन्तमर्हन्त्यनुरागयोगात् ॥

कोदंडकांडादियुताष्टबाहुं ज्वालोज्ज्वलज्ज्वालिनि पूजये त्वाम् ॥ ११ ॥

ओं ऱ्हीं ज्वालामालिनि० ॥

तरवार, हे पदार्थ आहेत

९ 'यस्तीर्थकृन्नाम' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून गौरी देवीची पूजा करावी. ही देवता वैयावृत्त्य भावनेनें तीर्थकरत्व पावलेल्या जिनाच्या चरणाची भक्ति करिते. न इच्या हातांत कमल आहे.

(१०) 'योर्हन्महाभक्ति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून गांधारी देवीचें पूजन करावें. अर्हताची भक्ति करून ज्यांना तीर्थकरपणा प्राप्त झाला आहे अशा जिनाची ही देवता भक्ति करिते. हिच्या हातांत चक्र व खड्ग आहे.

(११) 'आचार्यभक्त्येति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून ज्वालामालिनीची पूजा करावी. आचार्यभक्ति भाव-

बहुश्रुतेष्वाहितभक्तिमीशं भक्त्या भजंतीं झषमुद्वहन्तीम् ॥
घोरं करालं करवालमुग्रत्रिशूलकं मानवि मानये त्वाम् ॥ १२ ॥

ओं ऱ्हीं मानवि० ॥

यः श्रद्धया प्रत्ययरोचनाभ्यां स्पृष्ट्या जिनेष्टागममेव भेजे ॥
तमानमंतीमहिमुद्वहन्तीमंचामि वैरोटि हटत्त्रिपं त्वाम ॥ १३ ॥

ओं ऱ्हीं वैराटि० ॥

आवश्यकस्यापरिहाणिमुच्चैश्चचार षड्भेदवतीं वशी यः ॥
तमच्युतं सादरमर्चयंतीं त्वामच्युते खड्गयुजं यजामि ॥ १४ ॥

नेनें तीर्थंकर झालेल्या जिनाची ही भक्ति करिते. हिला आठ बाहु आहेत. धनुष्य, बाण वगैरे पदार्थ हिच्या हातांत आहेत.

(१२) 'बहुश्रुतेष्विति' हा श्लोक समंत्र ह्मणून मानवीची पूजा करवी बहुश्रुतभक्तिची भावना ज्याने केली त्या जिनेश्वराची ही देवी भक्ति करिते. हिचें वाहन मासा हे आहे ही आपल्या हातात भयंकर तरवार व त्रिशूल धारण करिते.

(१३) 'यः श्रद्धयेति' हा श्लोक समंत्र ह्मणून वैरोटी देवीची पूजा करावी. प्रवचनभक्तिभावनेनें तीर्थंकरत्व प्राप्त झालेल्या जिनाची ही देवता भक्ति करते.

(१४) 'आवश्यकेति' हा श्लोक ह्मणून अच्युता देवीची पूजा करावी. षडावश्यकें ज्यांनें उत्तम रीतीनें पाळिली त्या जिनेश्वराला ही भक्तिनें पूजिते. हिच्या हातात खड्ग आहे. १५ 'तपःश्रुताद्यैः' हा श्लोक समंत्र ह्मणून मानसी देवीची पूजा करावी. तपश्चरण, श्रुत वगैरेनीं ज्यांनीं धर्मप्रभावना केली त्या

ओं ऱ्हीं अच्युते० ॥

तपःश्रुताद्यैर्विततान मार्गप्रभावनां यो वृपनीतभव्यः ॥
तस्य प्रणामप्रवणां प्रणाममुद्रान्वितां मानसि मानये त्वाम् ॥ १५ ॥

ओं ऱ्हीं मानसि० ॥

साधर्मिकेष्वाहितवत्सलत्वमाराधयंतीं विभुमक्षमालाम् ॥
मालां वरं चांकुशमादधानां मान्ये महामानसि मानये त्वाम् ॥ १६ ॥

ओं ऱ्हीं महामानसि० ॥

इत्थं सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥
सांगा स्ताह्निकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियं ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं विद्यादिदेवाह्वयाः ॥
पूर्णांगा विधिपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोऽर्पये ॥

इष्टप्रार्थनापुरःसरपूर्णाहुतिः ॥ इति विद्यादेवतार्चनम् ॥

जिनेश्वरास जी नेहमी प्रणाम करिते तिची मी पूजा करितो.

(१६) 'साधर्मिकेष्वाहित' हा श्लोक म्हणून महामानसी देवीची पूजा करावी. साधर्मिकांवर प्रेम करणाऱ्या जिनेश्वरावर हिची अतिप्रीति आहे. अक्षमाला, माला व अंकुश हे पदार्थ ही धारण करिते.

(१७) 'इत्थं सारसपर्ययेति' हा श्लोक म्हणून इष्ट प्रार्थना पुरःसर पूर्णाहुति द्यावी. हे देवतांनो तुम्ही प्रसन्न व्हा. तुम्ही या जिनपूजेत येऊन विघ्ने दूर करा अशी प्रार्थना करावी.

या प्रमाणे विद्यादेवतार्चन विधि संपला.

अथ चतुर्विंशतिदलन्यस्तजिनमातृकार्चनविधानम् ॥

सान्विक्ष्वाकुकुरूग्रनाथहारिसंज्ञापूर्ववंशोद्भवा ॥
धीरोदात्तमहिक्षितः क्षितिनुता यज्जीवितेशाश्च याः ॥
देवेन्द्राः प्रणमंति देवयुवतिव्रातश्चिरं सेवते ॥
दासीवत्सकलाश्च तास्त्रिजगतामंबा जिनांबा यजे ॥
जिनमातृसमुदायपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥

ओं निरतिशयभक्तिभरानतपुरंदरपरिचोदितविविधसेवाविधायिश्रीप्रभृतिदिक्कुमारीकृतसंस्कारातिपूतगर्भागारपरिकल्पितदिव्यारविंदविष्टरोपविष्टपरमोत्कृष्टशक्तिजुष्टसमुत्पन्ननिष्कलविश्वेश्वरवृषभादितीर्थकराभिख्यपुत्रप्रसवपवित्रीकृतसर्वलोकानाम् । निजतनूजजगच्चूडामणिजिनगुणानुरागावनम्रसुरेन्द्रमुकुटतटघटितहटन्माणिक्यमयूखमालाबालातपोल्लसितसमसमानतसुरकामिनीजनकुटिलकुंतलकलापचंचरीकचुंबितपादारविंदानाम् ॥

'सान्विक्ष्वाकुकुर्वीति' तीर्थकरांचे जनक मनु, इक्ष्वाकु, कुरु, उग्र, नाथ, हारि या "वंशामध्ये" जन्मलेले आहेत. हे धीर व उदात्त असे राजे होते. व पृथ्वीवर सर्व लोकांस मान्य होते. तीर्थकरांच्या माता ही उच्चकुलातील होत्या व लोकमान्य होत्या. तीर्थकरांच्या मातापित्यांना देवेन्द्र नमस्कार करितात व मातांची देवांगना सेवा करितात. तीर्थकरमाता त्रैलोक्याच्या माता आहेत यास्तव मी त्यांची पूजा करितो. जिनमातृसमुदायाची पूजा करण्याकरितां पूर्वविधि करावा. तीर्थकरांच्या मातांचें श्री ऱ्ही वगैरे देवता येऊन गर्भ शोधन करितात. उदरामध्यें कमलाकृति सिंहासनावर तीर्थकर गर्भांत येतात. "तीर्थ-

विश्वेश्वरा जगन्माता महासती पूज्या सुमंगला इत्यादिप्रतीतान्वर्थपुण्यनामधेयानाम्। साकेतादिप्रसिद्धपुराधीश्वरमहानुभावनाभिराजादिमहाराजप्राणवल्लभातिदुर्लभगुणमाहितमरुदेव्यादीजिनेश्वरांबिकानाम्। सकलसंपत्सम्पादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरं सपर्याक्रमं यथाक्रमं उपक्रमामहे ॥ आवाहनादिपुरःसरं प्रत्येकपूजातिज्ञानाय पत्रेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा।

श्रीनाभिराजस्य समस्तनाभिप्रभोरयोध्याधिपतेः प्रियां त्वाम् ॥
मरुद्गणार्च्ये मरुदेवि धन्ये मान्ये महामः पुरुदेवि मानः ॥ १ ॥

ओं ऱ्हीं मरुदेवि आगच्छ २ संवौषट्। ओं ऱ्हीं अत्र तिष्ठ तिष्ठ ठठ। ओं ऱ्हीं अत्र मम सन्निहिता भव २ वषट्। ओं ऱ्हीं मरुदेव्यै जलमित्यादि ॥

विजितसकलशत्रोः कोसलाधीश्वरस्य प्रविनुतजितशत्रोर्वल्लभां प्राणकल्पाम् ॥

करांच्या मातांना विश्वेश्वरी, जगन्माता, महासती, पूज्या, सुमंगला अशी अन्वर्थ नावें आहेत. जिन पूजनामध्यें विघ्नें न यावीत ह्मणून मी त्यांची पूजा करितो. आवाहनादिपुरःसर प्रत्येक मातेची पूजा करण्यासाठी पत्रावर पुष्पाक्षताक्षेपण करावें.

(१) 'श्रीनाभिराजस्येति, हा श्लोक ह्मणून मरुदेवीचें आव्हान वगैरे करावें ही मरुदेवी नाभिराजाची पत्नी व आदिनाथ तीर्थकरांची माता आहे. यास्तव मी हिची पूजा करितो.

२ 'विजितसकलति' हा श्लोक ह्मणून विजया मातेची पूजा करावी. ही विजया जितशत्रुराजाची पत्नी व

विदितविजयसेनामर्चयेऽभ्यर्चनीयामजितजिनसवित्रीं मानिनीं लोकजैत्रीम् २ ॥

ओं ह्रीं विजयायै ।

अवन्त्यधीशो दृढराजलक्ष्मीर्यस्याः प्रियोभूद्दृढराजभूपः ॥
तां शंभवार्कोदयपूर्वभूभृत्ताटीसुपासे सुगुणां सुषेणाम् ॥ ३ ॥

ओं ह्रीं सुषेणायै जलम् ॥

साकेतसाम्राज्यरमावरस्य स्वयंवराभिख्यनृपस्य राज्ञीं ॥
यजे सवित्रीमभिनंदनेशः सिद्धार्थिकां सिद्धसमीहितार्थाम् ॥ ४ ॥

ओं ह्रीं सिद्धार्थायै जलम् ॥

प्राणप्रियां मेघरथाक्षितीशः साकेतनाथस्य मनोरथाप्तेः ॥
महामतेः श्रीसुमतेः सवित्रीं यजे जगन्मंगलमंगले त्वाम् ॥ ५ ॥

अजित तीर्थकराची माता आहे. हिची मी पूजा करितो.

३ 'अवन्त्यधीशो' हा श्लोक म्हणून सुषेणेची पूजा करावी. ही सुषेणा देवी अवन्तीचा राजा दृढ याची पत्नी आहे. व संभवनाथ तीर्थकररूपी सूर्याचा उदय होण्यास पूर्वाचलासारखी आहे यास्तव मी हिची पूजा करितो.

४ 'साकेतसाम्राज्येति' हा श्लोक म्हणून सिद्धार्था मातेची मी पूजा करितो. ही माता साकेतपति स्वयंवर राजाची पत्नी व अभिनदन तीर्थकराची माता आहे.

५ 'प्राणप्रियां इति' हा श्लोक म्हणून मंगलामातेची पूजा करावी साकेत शहराच्या राजा मेघरथाची ही पत्नी आहे, व सुमति जिनाची माता आहे

ओं ऱ्हीं मंगलायै जलम् ॥

कौसंव्यधीशो धरणाव्हयस्य प्राणेश्वरि त्वां धरणीधरस्य ॥

यजामि पद्मप्रभपद्मबंधुं प्राचीं सुषीमे सुषमैकसीमे ॥ ६ ॥

ओं ऱ्हीं सुषीमायै जल ॥

काशीपुरवरलब्धप्रतिष्ठनुतसुप्रतिष्टनृपराज्ञीम् ॥

प्रयजे पृथिवीषेणा सुपार्श्वजिनरत्नजन्मखनिम् ॥ ७ ॥

ओं ऱ्हीं पृथ्वीषेणायै जलम् ॥

चंद्रश्चंद्रपुरीं शशास स महासेनो महीशां महा-- ।

सेनस्तस्य मनःप्रिया क्षणकरी सल्लक्षणा लक्ष्मणा ॥

या चंद्रप्रभचंद्रनःसमुदयस्यैंद्री महाशामिमा--

---

६ ‘कौसंव्यधीश इति’ हा श्लोक म्हणून सुषीमामातेची पूजा करावी. कौसंबीचा राजा जो धरण त्याची ही पत्नी होती व पद्मप्रभतीर्थंकराची ही माता होती.

७ ‘काशीपुरेति’ हा श्लोक म्हणून पृथ्वीषेणा मातेची पूजा करावी. ही राणी काशीदेशाधिपति सुप्रतिष्ठ राजाची पत्नी व सुपार्श्वतीर्थंकराची माता आहे.

८ ‘चंद्र इति’ हा श्लोक म्हणून लक्ष्मणा देवीची पूजा करावी. ही चंद्रपुर शहराचा राजा महासेन त्याची पत्नी व चंद्रप्रभ तीर्थंकराची माता होती. हिच्या पायांना इंद्राणी येऊन नमस्कार करित असे. चंद्रप्रभती-

मभ्यर्चामि शचीकचालिकालितश्रीपादपद्मद्वयाम् ॥८॥

ओं ऱ्हीं लक्ष्मणायै जलम् ॥

काकंद्यधीशो महिर्ष महाग्न्यां सुग्रीवराजस्य समग्रशक्तेः ॥
श्रीपुष्पदंतोदयपुण्यपूज्यां यजेऽभिरामे जयरामिके त्वाम् ॥ ९ ॥

ओं ऱ्हीं रामायै जलम् ॥

या राजभद्रनगरीपतिराजधर्मदार्व्योल्लसद्दृढरथाक्षितिपालराज्ञी ॥
तां शीतलप्रसवकल्पितसर्वलोकानंदां प्रवंद्यचरणां प्रयजे सुनंदाम् ॥ १० ॥

ओं ऱ्हीं सुनंदायै जलम् ।

विष्णुः स जिष्णुविभवो वरसिंहपुर्याः सिंहासनं शिखरितुंगमलंकरिष्णुः ॥
यस्याः प्रियः प्रसवनंदितलोकनंदा श्रेयोजिनस्य जननीमभि(जये त्वाम् ।११।

र्थकररूपी चंद्राचा उदय होण्यास ही पूर्वदिशेसारखी झाली यास्तव मी इचे भक्तिने आराधन करितो

९ 'काकंद्यधीशो' हा श्लोक ह्मणून जयरामा देवीचा पूजा करावी. ही पुष्पदंत तीर्थकराची माता व काकंदी शहराचा राजा सुग्रीव याची राणी आहे.

१० 'या राजभद्रेति' हा श्लोक ह्मणुन सुनदा मातेची पूजा करावी. ही शीतलतीर्थकराची माता आहे हिचा पति राजभद्र नगरीचा राजा दृढधर्म हा आहे

११ 'विष्णुरिते' हा श्लोक ह्मणून विष्णुश्री देवीची जलादिकांनी पूजा करावी. ही श्रेयान् तीर्थकराची माता आहे. हिचा सिंहपुर शहराचा विष्णु राजा हा पति आहे.

ओं ऱ्हीं विष्णुश्रियै जलम् ॥

राजन्वतीं यो वसुपूज्यराजश्चकार चंपापुरमस्य राज्ञीम् ॥

त्रैलोक्यपूज्यक्रमवासुपूज्यप्रसूं यजे देवि जयावति त्वाम् ॥ १२ ॥

ओं ऱ्हीं जयायै जलम् ॥

कांपिल्यवल्लभश्रीकृतवर्ममहीपतेर्महादेवीं ॥

विमलजिननाथजननीं विमलगुणामर्चये जयश्यामाम् ॥ १३ ॥

ओं ऱ्हीं जयश्यामायै जलम् ॥

साकेतसिंहासनमध्युवास यः सिंहसेनो महिषीममुष्य ॥

शीलव्रतालंकृतसुव्रताख्यामनंतजिन्मातरमर्चयामि ॥ १४ ॥

ओं ऱ्हीं सुव्रतायै जलम् ॥

---

१२ 'राजन्वतीमिति' हा श्लोक ह्मणून जयावती देवीची जलादिकांनी पूजा करावी. ही वासुपूज्य तीर्थकराची माता व वसुपुज्य राजाची पत्नी आहे. हा राजा चंपापुरीत राज्य करीत असे.

१३ 'कांपिल्येति' हा श्लोक ह्मणून जयश्यामा मातेची जलादिकांनीं पूजा करावी. ही विमलनाथ जिनाची जननी व कृतवर्म राजाची पत्नी आहे. हा राजा कांपिल्य शहरामध्यें राज्य करीत असे.

(१४) से. 'साकेतसिंहासनेति' हा श्लोक ह्मणून सुव्रता देवीची जलादिकांनी पूजा करावी. ही अनंत जिनाची माता व साकेताधिप सिंहसेन राजाची पत्नी होती

भानुक्षितीशः कुरुवंशभानोः प्राणेश्वरीं रत्नपुरेश्वरस्य ॥
सद्धर्मतीर्थंकरधर्मनाथप्रसूमुपासे स्तुतसुप्रभे त्वाम् ॥ १५ ॥

ओं ऱ्हीं सुप्रभायै जलम् ॥

हस्तिनागपुरपंकजभास्वद्विश्वसेननृपपुंगववेदीम् ॥
पूर्वशांतिकरशांतिसवित्रीमर्चयामि भवतीमहमैरे ॥ १६ ॥

ओं ऱ्हीं ऐरिण्यै जलं ॥

शस्तश्रियो हास्तिनपालकस्य श्रीसूरसेनस्य महीक्षितो या ॥
मनःप्रिया कुंथुजिनेंद्रमाता श्रीशांतिदेवीमिह तां यजामि ॥ १७ ॥

ओं ऱ्हीं सुमित्रायै जलम् ॥

शशास यो हास्तिनमस्तशत्रुः सुदर्शनो दर्शनशुद्धिमुख्यः ॥

---

(१५) 'भानुक्षितीशः' हा श्लोक ह्मणून सुप्रभाराणीची पूजा करावी ही राणी धर्मतीर्थकराची माता व भानुराजाची राणी होती. हा राजा रत्नपुराचा अधिपति होता.

(१६) 'हास्तिनागपुरेति' हा श्लोक ह्मणून ऐरादेवीची पूजा करावी. ही देवी शांतिनाथ तीर्थकराची माता आहे. हास्तिनापुर शहराचा विश्वसेन राजा हा ऐरादेवीचा पति आहे.

(१७) 'शस्तश्रियो' हा श्लोक ह्मणून सुमित्रा देवीची पूजा करावी. ही देवी हस्तिनापुराधिपति सूरसेन राजाची पत्नी व कुंथु जिनेन्द्राची माता आहे.

(१८) 'शशास' हा श्लोक म्हणून प्रभावती देवीची पूजा करावी. ही देवी अरतीर्थकराची

तत्प्रेयसीं विश्रुतमित्रसेनां यजे जिनेशो जननमिरस्य ॥ १८ ॥

ओं ऱ्हीं प्रभावत्यै जलम् ॥

पृथ्वीललामं मिथिलापुरं यो ररक्ष शुंभद्गुणकुंभभूपः ॥

प्रजावतीं तन्महिषीं महाभो यतो लसन्मल्लिविभोः सवित्रीम् ॥ १९ ॥

ओं ऱ्हीं पद्मावत्यै जलम् ॥

राजश्रिया राजगृहे रराज यो राजमित्रस्य सुमित्रनाम्नः ॥

राज्ञीं महाभो मुनिसुव्रतस्य प्रसूं मुखश्रीजितसोमशोभां ॥ २० ॥

ओं ऱ्हीं वप्रायै जलम् ॥

मिथोऽनुरागा मिथिलापुरेशो राज्ञी विनूता विजयस्य राज्ञः ॥

नमेरमेयर्द्धिमतोऽस्य माता या वप्पिलास्यै बलिमर्पयामि ॥ २१ ॥

ओं ऱ्हीं विनूतायै जलं ॥

माता आहे. व हस्तिनागराधिपति सुदर्शन राजाची ही पत्नी आहे.

(१९) 'पृथ्वीललामं' हा श्लोक म्हणून पद्मावती देवीची पूजा करावी. ही मिथिलापुर शहराचा राजा कुंभ याची राणी आहे व मल्लितीर्थंकराची माता आहे.

(२०) 'राजश्रियेति' हा श्लोक म्हणून वप्रा देवीची पूजा करावी. ही देवी सुमित्रराजाची पत्नी व मुनिसुव्रत तीर्थंकराची माता आहे.

२१ 'मिथोनुरागा' हा श्लोक म्हणून विनूतामातेची पूजा करावी. ही विजयराजाची राणी व नमितीर्थंकराची माता आहे.

या द्वारवत्यमरकल्पितराजधानीराजत्समुद्रविजयक्षितिपालराज्ञी ॥
माता त्रिविष्टपपतेस्त्वमरिष्टनेमेश्चाये प्रसीद शिवदेवि भवत्पदाब्जम् ॥ २२ ॥
ओं ऱ्हीं शिवदेव्यै जलम् ॥

काशीमहीशासनविश्वसेन प्राणेश्वरीं विश्वजगत्सवित्रीम् ॥
ब्रह्माव्हयां ब्रह्मपथस्य नेतुः पार्श्वप्रभोर्मातरमर्चयामि ॥ २३ ॥
ओं ऱ्हीं देवदत्तायै ॥

क्षोणीमंडनकुंडरूढनगरीनाथस्य नाथान्वय--
श्रीसिद्धार्थमहीपतेः प्रियतमा सिद्धाखिलार्थस्य या
लोकालोकविवर्धमानाविलसद्धविर्धमानांबिकां ॥
लोकांबां प्रियकारिणीं प्रियकरीं यायज्मि तां यज्वनाम् ॥ २४ ॥
ओं ऱ्हीं प्रियकारिण्यै जलम् ॥

---

२२ 'यो द्वारवत्यमरेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून शिवादेवीची पूजा करावी. ही समुद्रविजयराजाची मुख्यराणी होती व नेमितीर्थकराची माता होती.

२३ 'काशीमहीति' हा श्लोक म्हणून देवदत्ता देवीची पूजा करावी. ही देवी विश्वसेन राजाची पत्नी व पार्श्वनाथजिनाची माता आहे.

२४ 'क्षोणीमंडनेति' हा श्लोक म्हणून प्रियकारिणीदेवीची पूजा करावी. ही सिद्धार्थराजाची पत्नी व वीरतीर्थकराची माता आहे.

इत्थ सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाःस्त नः ॥
सांगा स्ताद्विकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं सर्वा जिनेन्द्राम्बिकाः ॥
पूर्णांगा विधिपूर्तिपूर्णफलदा पूर्णाहुतिं वोऽर्पये ॥

इष्टप्रार्थनापुरःसरं पूर्णाहुति ॥

यासां गोतमगोत्रजः सकलविद्भेशीश्वरः सुव्रतः ॥
शेषाः काश्यपगोत्रजा जिनवराः पुत्रा जगत्स्वामिनः
या धर्मस्थितिहेतवो जिनलसन्नोकर्मनो आगम—
द्रव्योत्पादनतो जिनेन्द्रजननीः संभावयेर्व्येण ताः ॥

एतद्वंदनामुद्रया पठित्वा भक्त्या पंचागप्रणामं कुर्यात ॥

इति जिनमातृपूजाविधानम् ॥

‘ इत्थं सारसपर्यया ’ हा श्लोक म्हणून इष्टप्रार्थनापुरःसर २४ जिनमातांना पूर्णाहुति द्यावी.
‘ यसां गोतमेति ’ हा श्लोक म्हणून वंदनामुद्रा करून भक्तीनें सर्व जिनमातांना पंचांग प्रणाम करावा.

अथ द्वात्रिंशत्पत्रार्पितशक्रार्चनम् ॥

चतुर्णिकायप्रभवामरेन्द्रान् । जिनेन्द्रसेवाप्रक्षितान्तरंगान् ॥
प्रभूतभूतिद्युतिसौख्यबोधानाहूय मंत्रैः पृथगर्चयामि ॥
द्वात्रिंशदिंद्रपूजाप्रतिज्ञापनाय पत्रेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥
द्वासप्ततिर्यानि भवंति लक्षाः कोट्यश्च सप्ता॰ि महन्ति तानि ॥
प्रपालयन्तो भवनानि सर्वेप्यायात यूयं भवनामरेंद्राः ॥
भवनेन्द्रसमुदायपूजाविधानाय पूर्वा॰ि विदध्यात् ॥

ओं विविधरत्नप्रभासहचरितरत्नप्रभाभूमि॰॰भाग॰भागावस्थितभवनवासशीलतान्वर्थभवनवासिसामान्यसंज्ञानां । प्रतिविशिष्टनामकर्मोदयप्रतिपादितासुरनागविद्युत्सुपर्णाग्निवातस्तानितोदधिद्वीपदिक्कुमारविशेषसंज्ञानाम् । कुमारवद्वेषायुधयानवाहनक्रीडादियुक्ततारूढकुमारव्यपदेशानाम् । कायप्रवीचारपीतांतलेश्यानाम् । दशभेदोपलक्षितप्रथमनिकायानिचयिमानदेवानाम् ॥ प्रतिनिका

'चतुर्णिकायेति' हा श्लोक ह्मणून बत्तीस इंद्रांची पूजा करण्याच्या प्रतिज्ञेस्तव ३२ कमलपत्रावर पुष्पाक्षता टाकाव्यात.

'द्वासप्ततिरिति' हा श्लोक ह्मणून भवनेन्द्रांच्या समुदायाची पूजा करण्यासाठीं पूर्वविधि करावा. सातकोटि बहात्तरलक्ष भवनांचे अधिपति अशा सर्व भवनेन्द्रांनो ! आपण जिनपूजा करण्यासाठीं या. हे भवनवासी इंद्र रत्नप्रभा पृथ्वीच्या पंकभाग व खरभाग यामध्यें राहतात. या सर्वांची भवनवासी ही सामान्यसंज्ञा आहे असुर, नाग, विद्युत्, सुपर्ण, अग्नि, वात, स्तनित, उदधि, द्वीप,

यभेदं द्विद्विसंख्ययेन्द्रत्वमात्मसात्कुर्वताम् ॥ सामानिकादिसुरनमितिसंसेव्यमानानां सौधर्मैशानद्र-संजातसहाभ्यसूयचमरवैरोचनप्रभृतिविंशतिभवनेन्द्राणा ॥ सकलसंपत्सम्पादकदयामययागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमाविहिनादिपुरःसरसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥ आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पत्रेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ असुरेन्द्रादीनां पृथक्पूजा ।

अग्न्यादिदिग्गतमहामहिपादिसप्तानीकं लुलायगतमुद्भटमुद्गरास्त्रम् ॥
चूडामणिप्रथितचिन्हयुताग्रमौलिं जैनेन्द्रभक्तमसुरेंद्रमिहाव्हयामि ॥

ओं ऱ्हीं असुरेंद्र आगच्छ २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं अत्र तिष्ठ २ ठ ठ ।
ओं ऱ्हीं अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट् । एवं सर्वत्र ।
ओं ऱ्हीं असुरेन्द्राय इदमर्घ्यं पाद्यं० ॥ १ ॥

दिक् अशा नामकर्माच्या विशिष्ट उदयाने यांना असुरकुमार, नागकुमार अशीं नांवें आहेत. यांचे वय आयुध, वाहन, क्रीडा वगैरे कुमाराप्रमाणें असतात म्हणून यांना कुमार असें म्हणतात मनुष्याप्रमाणें हे मैथुनसेवन करितात. यांना कृष्णलेश्यापासून पीतलेश्यापर्यंत चार लेश्या असतात याचे दहा भेदांची वर नावे सांगितली आहेत. या प्रत्येक भेदामध्ये दोन दोन इंद्र असतात. या प्रत्येकाची पूजा करण्यासाठी कमलपत्रामध्यें पुष्पाक्षताक्षेपण करावें.

१ 'अग्न्यादि' हा श्लोक म्हणून असुरेन्द्रांचे आव्हान वगैरे करावें या इंद्राचें महिष वाहन आहे. रेडा वगैरे सात प्रकारचें यांचे सैन्य आहे. हा इंद्र जिनेन्द्रभक्त आहे याच्या किरीटावर चूडामणीचे चिन्ह आहे.

नागाद्यनीकं कमठाधिरूढं नागस्फटाचिन्हमुदूढवन्तम् ॥
नागेन्द्रपाशप्रतिभासहस्तं नागेन्द्रमेनं विधिना धिनोमि ॥
ओं ऱ्हीं नागकुमारेन्द्राय इदमर्घ्यं ॥ २ ॥
सुपर्णमुख्यावृतसप्तसैन्यं सुपर्णचिन्हातिहटत्तिरीटम् ॥
दंडं प्रचंडोज्ज्वलमंडलाग्रं बिभ्राणमंचामि सुपर्णराजम् ॥
ओं ऱ्हीं सुपर्णकुमारेन्द्राय ॥ ३ ॥ इदमर्घ्यमित्यादि ॥
द्विपादिसेनांचितसप्त . . .ूपांककोटीरविराजमानम् ॥
द्वीपाद्रिदेशेषु विहारसक्तम् । द्वीपेन्द्रमर्चामि तुरंगरूढम् ॥
ओं ऱ्हीं द्वीपकुमारेन्द्राय । इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ४ ॥
कोटीरकोटीमकरांकमग्न्याधाशासु गच्छन्मकराद्यनीकम् ॥

---

२ 'नागाद्यनीकं' हा श्लोक ह्मणून नागेन्द्राचें आव्हान वगैरे करावें. याचें वाहन कांसव हें आहे. याच्या किरीटावर नागाच्या फणाचें चिन्ह आहे नाग वगैरे याचें सैन्य आहे.

३ 'सुपर्णेति' हा श्लोक ह्मणून सुपर्णेन्द्राचे आव्हान वगैरे करावें. याच्या किरीटावर गरुडाचें चिन्ह आहे. गरुड वगैरे याचें सैन्य आहे. याच्या हातांत मोठी काठी आहे

४ 'द्विपादिसेनेति' । श्लोक ह्मणून द्वीपकुमारेंद्राचें आव्हान वगैरे करावें. याच्या किरीटावर हत्तीचें चिन्ह आहे हत्ती वगैरे याचें सात तऱ्हेचें सैन्य आहे. हा इंद्र द्वीप वगैरे ठिकाणी विहार करितो

५ 'कोटीरेति' हा श्लोक ह्मणून उदधिकुमारेन्द्राचें आव्हान वगैरे करावें. याचें मगर वगैरे सैन्य आहे. पाण्यां-

वारीभयानं वडिदं ऽचंडं वाराशिनाथं परितर्पयामि ॥

ओं ऱ्हीं उदधिकुमारेन्द्राय इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ५ ॥

खड्गं धरन्तं धृतवज्रचिन्हं खड्गाद्यनीकैः परितः परीतम् ॥

मृगेन्द्रमास्तं स्तनितोग्रनादं संपूजयामः स्तनितामरेन्द्रम् ॥

ओं ऱ्हीं स्तनितकमारेन्द्राय । इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ६ ॥

आरूढमुच्चंडतरं वराहं स्वस्वस्तिकाकं करभादिसैन्यम् ॥

विद्युन्महादंडधरं प्रचंडं विद्युत्कुमारेन्द्रमिहार्चयामि ॥

ओं ऱ्हीं विद्युत्कुमारेन्द्राय ॥ इदमर्घ्यमित्यादि ॥ ७ ॥

सिंहादिसप्तप्रमवाहिनीशं सिहांकमौलिं परिघायुधोग्रम् ॥

यजामि दिव्याद्भुटचारुवेषं दिक्कुंजरावस्थितादिक्कुमारम् ॥

ओं ऱ्हीं दिक्कुमारेन्द्राय ॥ ८ ॥

तला हत्ती हें याचें वाहन आहे. हा समुद्राचा अधिपति आहे.

६ ' खड्गमिति ' हा श्लोक ह्मणून स्तनितकुमारेन्द्राचें आव्हान वगैरे करावें. याचें सिंह वाहन आहे. याच्या मुकुटावर वज्राचें चिन्ह आहे. व याच्या हतात तरवार आहे.

७ ' आरूढमिति ' हा श्लोक ह्मणून विद्युत्कुमाराची पूजा करावी याचें वराह हें वाहन आहे. उंट वगैरे सात प्रकारचें याचे सैन्य आहे.

८ ' सिंहादीति ' हा श्लोक ह्मणून दिक्कुमारेन्द्राचें पूजन करावें. हत्ती हें याचें वाहन आहे. सिंह वगैरे

कुंभांकमुल्कायुधकम्पितारिस्तंभं महास्तंभविमानसंस्थम् ॥
यजे परीतं शिबिकाद्यनीकैरग्नीन्द्रमग्न्युज्ज्वलकीलमौलिं ॥
ओं ऱ्हीं अग्निकुमारेन्द्राय ॥ ९ ॥
तुरंगमाद्स्तुतसप्तसैन्यं तुरंगमालक्षितसत्तिरीटम् ॥
तुरंगमारूढधिम महामो महीरुहास्त्रं पवनामरेन्द्रम् ॥
ओं ऱ्हीं वातकुमारेन्द्राय ॥ १० ॥
असुरफणिसुपर्णद्वीपशेषाधिपा ये परमुदधित्रिपल्यार्धार्धहीनायुषः स्युः ॥
प्रवरमहिपमुख्यः सप्तभेदैरनीकैः कृतपरिवृतयोऽप्राकृतैर्विताः सन्तु शान्त्यै ॥
इष्टप्रार्थनापुरःसरंपूर्णाहुतिः ॥ इति
भांवनेन्द्रार्चनम् ॥ ११ ॥

सात प्रकारच्या सैन्याचा हा अधिपति आहे. व याचा फार सुंदर वेप आहे.

९ 'कुंभांकमिति' हा श्लोक ह्मणून अग्निकुमाराची पूजा करावी. याच्या मुकुटावर कलशाचें चिन्ह आहे. व याचा मुकुट अग्नींच्यां ज्वालांनीं युक्त आहे.

१० 'तुरंगमादीति' हा श्लोक ह्मणून वातकुमाराचें पूजन करावें. याचें घोडा हे वाहन आहे. वृक्ष आयुध आहे घोडा वगैरे सात प्रकारचे याच सैन्य आहे.

११ 'असुरफणीति' हा श्लोक ह्मणून इष्टप्रार्थना करून या सर्व दहा भुवनवासी इंद्रांना अर्घ्य द्यावें.

अथ व्यंतरेन्द्रार्चनम् ॥

संख्याव्यतीताश्रयवर्तमानभौमामराणां प्रभवो भवन्तः ॥
आयातु तिष्ठंतु ममात्र साक्षाद्भवन्तु गृण्हन्तु च यज्ञभागम् ॥
व्यंतरेन्द्रसमुदायपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥

ओं विविधवनवनाधिगिरिवेदिकादिदेशान्तरनिवासशीलतान्वर्थव्यंतरसाधारणनामधेयानाम् । नामकर्मविशेषाविष्कृतकिन्नरकिंपुरुषमहोरगगंधर्वयक्षराक्षसभूतपिशाचविशेषाभिधानानाम् ॥ प्रथमचतुर्लेश्याकायप्रवीचारयुक्तानाम् । अष्टप्रभेदविशिष्टद्वितीयनिकायनिचितदेवानां । द्विद्विसंख्यया प्रतिनिकायप्रभेदामिंद्रत्वमापनीपद्यमानानां । अंजनाद्यष्टादिक्चतुष्टयावस्थितजंबूद्वीपप्रमितपंचपंचमहानगरनिवासिनाम् । प्रचुरतरपारिच्छदपाग्ष्कृतामरकिंकरपरीतकिंनरकिंपुरुपादिषोडशव्यंतरेन्द्राणाम् ॥ सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिसमुचितसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥ आवाहनादिपुरःसरं प्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनार्थं पत्रेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

'संख्याव्यतीतेति' हा श्लोक ह्मणून व्यंतरेन्द्राची पूजा करण्याकरिता पूर्वविधि करावा. नाना प्रकारचे पर्वत, समुद्रवेदिका वगैरे देशामध्यें हे देव राहतात म्हणून यांचे व्यंतर हें नांव सार्थक आहे. नामकर्माच्या विशेष उदयानें यांचे किंनर, किंपुरुप वगैरे आठ भेद आहेत पहिल्या चार लेश्या यांना असतात. या आठभेदामध्यें दोन दोन इंद्र आहेत. यांचीं जंबूद्वीपा एवढी पांच पांच महानगरें आहेत. अशा या व्यंतरेंद्रांचें पूजन जिनेश्वराच्या पूजनामध्यें विघ्न उपस्थित होऊं नये ह्मणून करावें.

अथ प्रत्येकपूजा ।

जिनानदृष्टेष्टविरोधदृष्टीनभिष्टुवन्तं फणिपाशपाणिम् ॥
अष्टापदाधिष्ठितमिष्टितुष्टं कुर्वे सहर्त्किनरकिंनरेन्द्रम् ॥

ओं ऱ्हीं किंनरेन्द्राय ॥ १ ॥

हटत्तिरीटाद्मणिप्रभाभिरुत्पादयन्तं सुरचापकोटिम् ॥
निशांतखंडाचितपाणिमिष्ट्या किंपूरुषं तोषयुतं तनोमि ॥

ओं ऱ्हीं किंपुरुषेन्द्राय ॥ २ ॥

विशालशर्दूलविमानसंगं मुनीशशार्दूलपदाब्जभृंगं ॥
अयोग्रदंडांचितबाहुदंडं महोरगेन्द्रं प्रयजे प्रचंडम् ॥

ओं ऱ्हीं महोरगेन्द्राय ॥ ३ ॥

जिनेन्द्रहसं परमुक्तिहंसीप्रियं वहन्तं निजमानसांतः ॥

(१) 'जिनानिति' हा श्लोक म्हणून किंनरेंद्राची पूजा करावी. ज्याच्या मतांत कोठेच विरोध येत नाहीं अशा जिनाची हा इंद्र उपासना करितो याच्या हातात नागपाश आहे व याचें वाहन अष्टापद आहे.

(२) 'हटदिति' हा श्लोक म्हणून किंपुरुषेन्द्राचे पूजन करावे. याच्या हातांत तीक्ष्ण खड्ग असते हा जिनपूजेमध्ये आनंद मानतो.

(३) 'विशालेति' हा श्लोक म्हणून महोरगेन्द्राचे पूजन करावे. याचें विमान वाघाच्या आकृतीचे आहे. हा जिनेंद्राच्या पदकमली भुंग्यासारखा लीन असतो. याच्या हातांत लोखंडाची काठी असते.

हंसाधिरूढं महयामि यज्ञे सार्वस्य गांधर्वकसार्त्रभौमम् ॥

ओं ऱ्हीं गंधर्वेन्द्राय ॥ ४ ॥

फणीश्वराकारमहाविमानं फणिव्रजामेचितशेवधीशम् ॥

अक्षोत्सवं मोक्षपथस्थितानां रक्षाक्षमं यक्षपतिं प्रयक्ष्ये ॥

ओं ऱ्हीं यक्षेन्द्राय ॥ ५ ॥

अक्षानपेक्षाक्षयमोक्षलक्ष्मीत्रिलक्षमर्हत्पदपक्षपातम् ॥

हर्यक्षरूढं धृततीक्ष्णकुंतं यक्ष्यामि रक्षःपतिमार्यरक्षम् ॥

ओं ऱ्हीं राक्षसेन्द्राय ॥ ६ ॥

सभंगभंगातिगसंगतोक्तिं जिनं जगन्मंगलमाभजन्तम् ॥

तुरं तुरंगं गतमुद्भूतिं भूतेन्द्रमुद्भुतभूदं तनोमि ॥

---

(४) ' जिनेन्द्रेति ' हा श्लोक म्हणून गंधर्वेंद्राचें पूजन करावें हा इंद्र मुक्तिरूपी हंसीचा प्रिय अशा जिनेंद्राला आपल्या मनामध्यें धारण करितो. यांचं हस हें वाहन आहे.

(५) ' फणीश्वरेति ' हा श्लोक म्हणून यक्षेंद्राची पूजा करावी. हा यक्ष मोक्षमार्गमध्यें प्रवृत्त झालेल्या भव्यांचें रक्षण करितो. यांचें विमान नागाकृति आहे.

(' ६) ' अक्षेति ' हा श्लोक म्हणून राक्षसेन्द्राचें पूजन करावें. हा इंद्र अर्हन्ताच्या पायाची पूजा करितो. यांचें सिंह हें वाहन आहे. यानें आपल्या हातांत भाला घेतला आहे.

[७] ' सभंगेति ' हा श्लोक म्हणून भूतेन्द्राचें पूजन करावें. हा इंद्र जगन्मंगल व स्यद्वादाचें वर्णन करणाऱ्या जिनेश्वराचा भक्त आहे.

ओं ऱ्हीं भूतेन्द्राय ॥ ७ ॥

आराध्यमर्हत्पदपुंडरीकमाखंडलैः पंडितपुंडरीकैः ॥
आराधयंतं धृतचंडदंडं प्रीतं पिशाचाधिपतिं तनोमि ॥

ओं ऱ्हीं पिशाचेंद्राय ॥

त्रायस्त्रिंशैर्लोकपालैर्व्यपेतैर्ये सेव्यंते सप्तसामानिकाद्यैः ॥
तेमी युक्ता द्विद्विदेवीसहस्रैः सर्वे शान्त्यै सन्तु भौमामरेन्द्राः ॥
इष्टप्रार्थनापुरःसरं पूर्णार्घ्यः ॥ इति व्यंतरेन्द्रार्चनम् ॥

अथ ज्योतिरिन्द्रार्चनम् ॥

कायप्रवीचारसुखानुरक्तान्पीतांतलेश्याँस्त्रिविधानवन्तौ ॥
ज्योतिष्कदेवानायि चंद्रसूर्यावायातमात्मीयपरिच्छदाभ्याम् ॥

'आराध्येति' हा श्लोक म्हणून पिशाचेन्द्राची पूजा करावी. हा अरहंताच्या चरणाचा भक्त आहे. या व्यंतरेन्द्रामध्ये इंद्र सामानिक वगैरे भेद आहेत. परंतु त्रायस्त्रिंश व लोकपाल हे भेद नाहीत. व्यंतरेन्द्राना प्रत्येकांना दोन दोनहजार देवी असतात.

'त्रायस्त्रिंशेति' हा श्लोक म्हणून इष्टप्रार्थनापुरःसर त्या सर्वांना अर्थात् व्यंतरेंद्रांना अर्घ्य द्यावा.

आतां ज्योतिरिन्द्रार्चनम्.

'कायप्रवीचारेति' हा श्लोक म्हणून ज्योतिष्केन्द्राची पुजा करण्यासाठीं पूर्वविधि करावा. चित्रापृथ्वीच्या सपाटीपासून ७९० योजनावर ज्योतिर्देवांचें अवस्थान आहे हे देव ११० योजन जाडीच्या आकाशक्षेत्रामध्ये राहिले

ज्योतिष्केन्द्रपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥

ओं चित्रासमतलोपरि नवत्युत्तरसप्तशतयोजनानि व्यतिक्रम्य व्यवतिष्ठमाने, दशाधिकशतयोजनबहुलतिर्यगसंख्यातद्वीपसमुद्रप्रमाणघनोदधिपर्यंतज्योतिर्लोके प्रवर्तमानानाम् ॥ ज्योतिःस्वभावतान्वर्थीकृतज्योतिष्कसाधारणसमाख्यानाम् । तत्तन्नामकर्मप्रत्ययप्रसूतसूर्येन्दुग्रहनक्षत्रप्रकीर्णकतारकाविशेषाव्हयानाम् । मेरुमेकादशभिर्योजनशतैरेकाविंशतिं परिहृत्य प्रदक्षिणं नृलोके नित्यमावर्तमानानाम् ॥ मानुषोत्तरमहीधराद्बहिरवस्थितानां क्रियाविशेषपरिच्छिन्नान्यपरिच्छेदानिमित्ताक्रियाविशेषरूपव्यवहारकालप्रवर्तकानाम् । पंचभेदसमंचिततृतीयनिकायसंजातदेवानाम् । प्रभावादिभिः प्राधान्यमास्कंदतां सूर्याचंद्रमसाम्॥सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थं आवाहनपुरःसरंसमुचितसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥ आवाहनादिपुरःसरं प्रत्येकपूजाप्रतिज्ञानाय पत्रेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा ।

उत्तानीकृतगोलकार्धसदृशे बिंबेकमण्यादिके ॥

आहेत. घनोदधिवातवलयापर्यंत हे व्यापून राहिले आहेत ह चमकतात ह्मणून यांना ज्योतिर्देव ह्मणतात. विशिष्ट नामकर्माच्या उदयानें यांना चंद्र, सूर्य, ग्रह, नक्षत्र, प्रकीर्णकतारा वगैरे नांवें पडली आहेत हे ११२१ योजनें सोडून मेरूला प्रदक्षिणा घालतात. मानुषोत्तर पर्वताकडील ज्योतिर्देवाची विमानें स्थिर आहेत. या देवामध्यें चंद्र व सूर्य हे मुख्य इंद्र आहेत. जिनयज्ञांत विघ्नपरिहार व्हावा ह्मणून यांची मी पूजा करितो.

'उत्तानीकृत' हा श्लोक ह्मणुन सोमेन्द्र अर्थात् चंद्र यांची पूजा करावी. याच्या विमानाची आकृति उता-

मध्येध्यासिजिनालये पुरुपुरे शोभाभिरामे स्थिरम् ॥
नक्षत्रैः प्रचुरप्रकीर्णभगणैरर्कैर्ग्रहैरावृतम् ॥
चंद्रं कुंतकरं चराचरविधुं सिंहाधिरूढं यजे ॥

ओं ऱ्हीं सोमेन्द्राय ॥

प्रस्फीतातपमर्धगोलकनिभं पञ्चाक्षरत्नात्मकम् ॥
राजच्चैत्यनिवासमध्यनगरं योऽलंकरोत्युज्ज्वलम् ॥
लोके रात्रिदिवास्थितिं वितनुते मेरोःपरीत्याचर–
न्नर्कस्थायिचरार्ककैर्मुदमितं तं तन्महेऽर्हन्महे ॥

ओं ऱ्हीं सूर्येन्द्राय ॥ २ ॥

यो योजनान्यष्टशतीं व्यतीत्य भूमेश्चरन्व्योमनि भानुमाली ॥
यो योजनाशीतिमतीत्य तस्माच्चंद्रोऽधितौ तौ भवतां प्रसन्नौ ॥

इष्टप्रार्थनापुरःसरं पूर्णाहुतिः ।

इति ज्योतिष्केन्द्रार्चनम् ॥

ण्या गोलार्धासारखी आहे. याच्या विमा ।ह५र्ये सुंदर जिनालय अ हे. हें विमान पुष्कळ नक्षत्र व ग्रहांनीं वेष्टित असे असते. चद्राच्या हातात भाला आहे व तो सिंहारुढ झालेला आहे.

'प्रस्फीतेति' हा श्लोक ह्मणून सुर्याची पूजा करावी. याचे ही विमान चंद्राच्या विमानासारखे आहे याच्या विमानांत जिनमंदिर आहे. याचें घोडा हें वाहन आहे.

अथ कल्पेन्द्रार्चनम् ॥

द्वौ सागरौ सप्तदशद्विसप्तस्थितिक्रमाद्विद्व्यधिका च यावत् ॥
द्वाविंशतिर्येषु सुराधिपास्ते सर्वे समायांतु भजंतु पूजाम् ॥
कल्पेन्द्रसमुदायपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥

ओं इंद्रासामानिकादिविविधविकल्पनाधिकरणाष्टकल्पोत्पन्नतोपकलितकल्पोपन्नसामान्यसंज्ञानाम् ॥ तत्तत्कल्पसाहचर्यात्स्वभावतो वा सौधर्मैशानसानत्कुमारमाहेन्द्रब्रह्मलांतवशुक्रशतारानतप्राणतारणाच्युतेंद्रविशेषाभिख्यानाम् ॥ उपर्युपरिकल्पेषु स्थितिप्रभावसुखद्युतिलेश्याविशुद्धीन्द्रियावधिविषयैरभ्यधिकानाम् ॥ गतिशरीरपरिग्रहाभिमानैर्हीनानाम् ॥ द्वित्रियुगलशेषकल्पेषु प्रायः पीतपद्मशुक्ललेश्यानाम् ॥ एकैकद्विद्वियुगलशेषकल्पेषु कायस्पर्शरूपशब्दमनःप्रवीचाराणाम् । इंद्रभेदाहितद्वादशप्रभेदांचितचतुर्थनिकायनिचितसकलकल्पोपन्नदेवेन्द्राणां । पंचकल्याणैन्द्रध्वजप्रमुखशतमखविधानोन्मुखशतमखादिद्वादशकल्पेन्द्राणाम् । सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थं आवाह-

---

' यो योजनान्येति ' हा श्लोक ह्मणून इष्टप्रार्थनापुरःसर याना पूर्णाहुति द्यावी.

कल्पेन्द्रार्चन.

' द्वौ सागरेति ' हा श्लोक ह्मणून कल्पेन्द्राची पूजा करण्यासाठी पूर्वविधि करावा. सौधर्मादि इंद्राचें आयुष्य क्रमानें दोन, सात, दहा, चौदा, अशा रीतीनें वाढत वाढत सोळाव्या स्वर्गांतील इंद्राचे २२ सागर आयुष्य वाढतें.

या स्वर्गवासीदेवांमध्यें इंद्र सामानिकादि दहा भेद आहेत ह्मणून व १६ कल्पामध्यें हे उत्पन्न होतात ह्मणून यांना कल्पवासी म्हणतात. स्वर्गाची जी नांवे आहेत तींच साहचर्यामुळे इंद्राची हीं नांवें ससजा-

नादिसमुचितसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥ आवाहनादिपुरसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पत्रेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा ॥

सौधर्मे त्रिंशदेकद्युपटलकलितेष्टादशे दक्षिणाशा–
श्रेणीबद्धे सदास्ते समवति च लमत्पंचवर्णान्विमानान् ॥
द्वात्रिंशल्लक्षसख्यानुरुकुलिशकरः प्राच्यवाचीप्रतीची ॥
श्रेणीस्थान्यस्त्वमर्चाम्यमरकरिगतं धर्म्यसौधर्ममिद्रम् ॥ १ ॥

ओं न्हीं सौधर्मेन्द्राय ॥ १ ॥

वींत. वरच्या वरच्या देवांचें आयुष्य, प्रभाव, सुख वगैरे जास्त आहेत. मात्र हे देव गति, शरीराची उंची वगैरे मध्यें उत्तरोत्तर कमी आहेत. दोन युगल, तीनयुग लव याच्या पुढील स्वर्ग येथील देवांना क्रमानें पीत, पद्म, शुक्ल या लेश्या आहेत. यांचें मैथुनसेवन हें शरीर, स्पर्श, रूप, शब्द, मन यांनीं होत असतें. स्वर्गवासी देवांचे. बारा इंद्र आहेत. हे पंचकल्याणिक व इंद्रमह वगैरे पूजा करीत असतात म्हणून यांना शतमख शतमन्यु वगैरे नांव आहेत. अशा या इंद्रांची जिनयज्ञामध्यें विघ्नें यांनीं दूर करावीत म्हणून मी पूजा करितो. इंद्रांची ज्यांत स्थापना केली आहे अशा कमलपत्रांवर पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात.

(१) 'श्रेणीबद्धे इति' हा श्लोक म्हणून सौधर्मेन्द्राची पूजा करावी. सौधर्म स्वर्गांत ३१ पटल आहेत. त्यापैकीं दक्षिणश्रेणी कडील १८ व्या पटलांमधील विमानांत हा नेहमी असतो. ३२ लाख विमानांचा हा अधिपति आहे. हा अतिशय धार्मिक आहे.

ईशानकल्पोत्तरदिग्विमानानष्टोत्तराविंशतिमेव लक्षाः ॥
अवंतमीशानसुरेन्द्रमर्चाम्यष्टादशश्रेणिनिबद्धसंस्थम् ॥

ओं ऱ्हीं ईशानेन्द्राय ॥ २ ॥

सानत्कुमारे पटलेऽतिमे तच्छ्रेणीनिबद्धेऽजानि षोडशे यः ॥
तं रक्षिनद्वादशलक्षसम्यग्विमानमर्चामि सनत्कुमारम् ॥

ओं ऱ्हीं सनत्कुमारेन्द्राय ॥ ३ ॥

माहेन्द्रकल्पे पटलेऽग्रिमे तच्छ्रेणीनिबद्धेऽजानि षोडशे यः ॥
तमष्टलक्षोरुविमाननाथं माहेन्द्रमर्हन्महमामहामि ॥

ओं ऱ्हीं माहेन्द्राय ॥ ४ ॥

श्रेण्यामपाच्यां पटले चतुर्थे चतुर्दशे तिष्ठति यो विमाने ॥

---

(२) ' ईशानेति ' हा श्लोक म्हणून ईशानेंद्राची पूजा करावी. हा इंद्र ईशानस्वर्गातील २८ लक्ष विमानांचा आधिपति आहे. व हा अठराव्या श्रेणींत रहात असतो.

(३) ' सानत्कुमारेति ' हा श्लोक म्हणून सनत्कुमारेंद्राची पूजा करावी. सानत्कुमारस्वर्गाच्या शेवटच्या सोळाव्या श्रेणीतील विमानामध्यें हा इंद्र राहतो. याच्या ताब्यांत बारा लक्ष विमानें आहेत

(४) ' माहेंद्रकल्पेति ' हा श्लोक म्हणून माहेन्द्राची पूजा करावी. हा इंद्र माहेन्द्रस्वर्गातील प्रथम पटलामधील सोळाव्या श्रेणींतील विमानांत राहतो. याच्या ताब्यात आठ लक्ष विमानें आहेत. हा अर्हद्भक्त आहे.

(५) ' श्रेण्यामिति ' हा श्लोक म्हणून ब्रह्मेन्द्राची पूजा करावी हा इंद्र ब्रह्मस्वर्गाच्या पश्चिम दिशेस चवथ्या पटलांतील चौदाव्या विमानांत राहतो. हा जिनपूजेमध्यें आसक्त असतो. चार लक्ष विमानांचा हा

यजे चतुर्लक्षविमाननाथं ब्रह्मेन्द्रमेनं जिनयज्ञलोलम् ॥

ओं ऱ्हीं ब्रह्मेन्द्राय ॥ ५ ॥

स्थितं द्वितीये पटलेऽप्यपाच्यश्रेणीभवे द्वादशके विमाने ॥

लक्षार्धकाकृष्णहरिद्विमानाधीशं यजे विश्रुतलांतवेन्द्रम् ॥

ओं ऱ्हीं लांतवेन्द्राय ॥ ६ ॥

एकत्रास्ते यो द्युचक्रेप्युदीच्यश्रेणीबद्धे पंक्तिसंख्ये यजामि ॥

चत्वारिंशद्वै सहस्राण्यवन्तं शुक्रेन्द्रं तं श्वेतपीतान्विमानान् ॥

ओं ऱ्हीं शुक्रेन्द्राय ॥ ७ ॥

एकेन्द्रकान्योऽवति षट्सहस्रं श्वेताभपीताभमहाविमानान् ॥

यजे शतारेन्द्रमिहाप्युदीच्यश्रेणीनिबद्धेऽष्टमके वसन्तम् ॥

ओं ऱ्हीं शतारेन्द्राय ॥ ८ ॥

अधिपति आहे.

(६) ' स्थितमिति ' हा श्लोक म्हणून लांतवेन्द्राची मी पूजा करितो हा इंद्र लांतवस्वर्गात दुसऱ्या पटलामध्ये दक्षिणदिशेत १२ व्या विमानांत राहतो. ५० हजार विमानाचा हा अधिपति आहे.

(७) ' एकत्रास्ते इति ' हा श्लोक म्हणून शुक्रेन्द्राची पूजा करावी. हा शुक्रेन्द्र शुक्रस्वर्गातील उत्तरेच्या श्रेणीबद्ध विमानांत राहतो. याच्या ताब्यांत ४० हजार विमानें आहेत. याची विमाने पांढरी व पिवळी आहेत.

[८] ' एकेन्द्रके इति ' हा श्लोक म्हणून शतारेन्द्राचे पूजन करावें. हा ६००० विमानांचा अधिपति आहे. हा शतार स्वर्गाच्या उत्तर श्रेणीतील आठव्या विमानांत राहतो.

षष्ठ्यां पटल्यां पटलेषु षट्सु श्वेतौकसां सप्तशतीयुतेषु ॥
अपाच्यषष्ठास्पदमर्चयामि त्रिश्रेणिनाथं नुतमानतेन्द्रम् ॥
ओं ऱ्हीं आनतेन्द्राय ॥ ९ ॥
षष्ठ्यां पटल्यां पटलेषु षट्सु श्वेतौकसां सप्तशतीयुतेषु ॥
उदीच्यषष्ठास्पदमासमेकश्रेणीश्वरं प्राणतमर्चयामि ॥
ओं ऱ्हीं प्राणतेन्द्राय ॥ १० ॥
षष्ठ्यां पटल्यां पटलेषु षट्सु श्वेतौकसां सप्तशतीयुतेषु ॥
अपाच्यषष्ठास्पदमर्चयामि त्रिश्रेणिनाथं नुतमारणेन्द्रम् ॥
ओं ऱ्हीं आरणेन्द्राय ॥ ११ ॥

---

९ 'षष्ठ्यामिति' हा श्लोक म्हणून आनतेन्द्राची पूजा करावी. हा इंद्र दक्षिणदिशेच्या सहाव्या विमानांत राहतो व तीन श्रेणिबद्ध विमानांचा हा स्वामी आहे. याच्या सहांत एका एका पटलातील ७०० शें सातशे विमानें आहेत. सहा पटलांचा हा अधिपति आहे.

१० 'षष्ठ्या पटल्यामिति' हा श्लोक म्हणून प्राणतेन्द्राची पूजा करावी. हा इंद्र उत्तर दिशेच्या सहाव्या विमानांत रहात असतो. प्राणतस्वर्गातील सहा ही पटलांत सातशे सातशे विमानें आहेत.

११ 'षष्ठ्यामिति' हा श्लोक म्हणून आरणेन्द्राची पूजा करावी. आरण स्वर्ग सहा पटलांचा आहे. एकेका पटलामध्यें सातशे सातशे विमानें आहेत. दक्षिण दिशेच्या सहाव्या विमानात रहात असतो. तीन श्रेणीचा हा अधिपति आहे.

षष्ठ्यां पटल्यां पटलेषु षट्सु श्वेतौकसां सप्तशतीयुतेषु ॥
उदीच्यषष्ठास्पदमाप्तमेतं श्रेणीशमर्चामि तमच्युतेन्द्रम् ॥

ओं ऱ्हीं अच्युतेन्द्राय ॥ १२ ॥

हस्तान्सप्त षडेव पंच चतुरस्त्रीनर्धयुक्तानथ। त्रीनुत्सेधमुशांति जैनमुनयो येषु द्वयोश्च द्वयोः ॥ तेमी सारसुखानुभावकलिता नंदंति चेंदंति च। स्वर्लक्ष्मीपतयः सदा विदधतां शांतिं सतामर्चिताः। इष्टप्रार्थनापुरःसरं पूर्णाहूतिः ॥

इत्थं मारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥
सांगा स्ताद्विकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं द्वात्रिंशदिन्द्राव्हयाः ॥
पूर्णांगां विधिपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहूतिं वोऽर्पये ॥

ओं ऱ्हीं द्वात्रिंशदिंद्रा इदमर्घ्यं यजामहे प्रतिगृह्यतां २ यजमानप्रभृतीनां शांतिं कुरुत २ स्वाहा ॥

---

१२ 'षष्ठ्यामिति' हा श्लोक म्हणून अच्युतेन्द्राची पूजा करावी. अच्युत स्वर्गांत सहाही पटलामध्ये सातशे सातशे विमानें आहेत. उत्तरेकडील सहाव्या विमानांत हा रहात असतो. सोळा स्वर्गांमध्यें दोन दोन स्वर्गांची जोडी करावी. या प्रत्येक जोडीमध्यें क्रमानें देवांची उंची सात, सहा, पांच, साडेचार, चार, साडेतीन व तीन अशी आहे. इंद्र अतिसुखी आहेत. हे सर्व याजकांची शांति करोत, या प्रमाणें ३२ इंद्रांची पूजा झाल्यावर चौकोनी मंडलांत स्थापिलेल्या तिथिदेवांचे पूजन करावें.

इति द्वात्रिंशदिन्द्रार्चनम् ॥

अथ चतुरस्रमंडलस्थापितातिथिदेवार्चनविधानम् ॥

ये सांसिद्धिकदिव्यभूषणलसद्दिव्यांगदीप्त्युज्ज्वलाः ॥
ये शिष्टाष्टगुणाश्च येऽवधिमिता बोधं भवप्रत्ययम् ॥
ये नंदादितिथिप्रवर्तनविधौ दक्षाश्च यक्षादय—
स्तानेताञ्जिनयज्ञविघ्नविहतान्यक्षेण यक्ष्ये क्षमान् ॥
तिथिदेवतासमुदायपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥

ओं धर्माधर्मानुभोगपरिच्छिन्नपर्यंतासंख्यानप्रदेशलोकाकाशप्रातिप्रदेशैकैकव्यवस्थितरत्नराशिसंकाशवर्तनालक्षणकालाणुमुख्यकालबलोपबृंहितक्रियाविशेषपरिच्छिद्यमानसमयादिस्वरूपव्यवहारकाल प्रभेदपंचदशतिथिस्वास्यत्वतन्निबंधनजयापजयलाभालाभादिसकललोकयात्राप्रवर्तनदक्षयक्षादितिथिदेवतानाम् । सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसमुपचितसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे । आवाहनादिपुरःसरं प्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय प्रथमचतुरस्रमंडले पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

'ये सांसिद्धिकेति' हा श्लोक म्हणून तिथिदेवतांची पूजा करण्यासाठी पूर्वींप्रमाणें विधि करावा. या तिथि देवतांच्या अंगावर स्वयंसिद्ध अलंकार असतात. यांना भवप्रत्यय अवधिज्ञान असते. नंदा, भद्रा वगैरे तिथींचें प्रवर्तन करण्यांत या प्रवीण असतात. व जिनयज्ञांतील विघ्नें ह्या दूर करितात.

अथ प्रत्येकपूजा ॥

ररक्ष यः क्ष्मात्रयवर्तिलोकं चिक्षेप कर्मारिमनक्षसौख्यः ॥
तत्पक्षपातं क्षपितान्तरायं यक्षं प्रयक्ष्येऽतितिथिप्रतीक्ष्यम् ॥ १ ॥
ओं ऱ्हीं यक्षाय ॥ १ ॥
वैश्वानरं देवमघेंधनानां वैश्वानराद्यष्टतनुं भजंतम् ॥
वैश्वानराशासविधे यजामि वैश्वानराभिख्यमिमं तिथीशम् ॥ २ ॥
ओं ऱ्हीं वैश्वानराय ॥ २ ॥
मोहाव्हयं राक्षसमुद्भटं यः क्षिप्त्वा क्षयं मोक्षमुपाससाद ॥
तन्मार्गविघ्नक्षपणातिदक्षं यजामहे राक्षसतिथ्यधीशम् ॥ ३ ॥
ओं ऱ्हीं राक्षसाय ॥ ३ ॥

(१) 'ररक्ष' हा श्लोक म्हणून यक्ष नांवाच्या तिथिदेवाचे पूजन करावे. जो त्रैलोक्याला रक्षितो व कर्मांचा नाश करून ज्यानें आतीन्द्रिय सुख मिळविलें अशा जिनाची हा यक्ष भक्ति करितो.

(२) 'वैश्वानरमिति' हा श्लोक म्हणून वैश्वानराची पूजा करावी. जो कर्मरूपी लाकडें जाळण्याला वैश्वानरा प्रमाणें अर्थात् अग्निप्रमाणे आहे. व अग्नि, पवन, जल वगैरे आठ प्रकारच्या स्वरूपाचा जो आहे अशा जिनेश्वराची हा भक्ति करितो.

३) 'मोहाव्हयं' हा श्लोक म्हणून राक्षस नांवाच्या अतिथि देवाची पूजा करावी ज्याने मोहरूपी राक्षसाचा नाश करून मोक्षप्राप्ति करून घेतली त्या जिनेश्वराने सांगितलेल्या मोक्षमार्गामध्यें उत्पन्न झालेली विघ्नें हा दूर करितो

भव्याय यस्मै खलु रोचते च ॥

ओं ऱ्हीं वैरोचनाय ॥

यः सेवते महाविद्यं विश्वविद्यामहेश्वरम् ॥

आप्तुकामो महाविद्यां महाविद्यं महामि तं ॥ १२ ॥

ओं ऱ्हीं महाविद्याय ॥

मारं जघानापरदुर्जयं यो माऽरं यमार्हन्त्यमयी जगाम ॥

मारं तमाराधयतां भजन्तं मारं तिर्थीशं महितं महामि ॥ १३ ॥

ओं ऱ्हीं माराय ॥

---

(११) 'दयादमेति' हा श्लोक म्हणून वैरोचनाची पूजा करावी. दया, इन्द्रियविजय, दान व रत्नत्रय यानें हा जैन धर्म युक्त आहे. यामध्यें कोणत्याही रीतीनें विरोध येत नाही. अशा रीतीचा जैनधर्म या वैरोचनाला आवडत असतो.

(१२) 'यः सेवते' हा श्लोक म्हणून महाविद्य नांवाच्या तिथिदेवाची पूजा करावी. केवलज्ञान धारण करणारा व सर्व विद्यांचा ईश अशा जिनेश्वराची ज्ञानलक्ष्मी प्राप्त होण्यासाठी हा यक्ष आराधना करीत असतो.

(१४) 'मारं जघानेति' हा श्लोक म्हणून मार नावाच्या तिथिदेवाची पूजा करावी. इतरांना अजेय अशा माराला अर्थात् मदनाला ज्यानें जिंकिलें. व जो मा म्हणजे लक्ष्मी तिला र म्हणजे देतो अर्थात् जो लक्ष्मीप्रदान करितो अशा जिनाची हा आराधना करितो.

तिथीश्वरो यः सुकुमारवृत्तिः समर्च्यतेऽसौ सुकुमारदेवः ॥ ७ ॥

ओं ऱ्हीं सुकुमाराय ॥

यतो जगत्पाति भवार्तिदावात्ततोखिलानां जगतां जिनेन्द्रम् ॥

पितामहं वै पितरं जिनेन्द्रं तिथीश्वरं तं पितरं धिनोमि ॥ ८ ॥

ओं ऱ्हीं पित्रे ॥

विश्वार्थविज्ञानमहांबुराशिं विश्वेक्षणं योर्चति विश्वमूर्तिं ॥

विश्वांतरायोरुतमोंशुमाली स विश्वमाली विधिनार्च्यतेऽयम् ॥ ९ ॥

ओं ऱ्हीं विश्वमालिने ॥

तिथिप्रवृत्याखिललोकयात्रां प्रवर्तयेद्यश्चतुरग्रषष्ठ्या ॥

युतं जिनेन्द्रं चमरीरुहैस्तं सेवेत चाये चमरं तिथीशम् ॥ १० ॥

ओं ऱ्हीं चमराय ॥

द्राची हा पूजा करितो.

(८) 'यतो जगदिति' हा श्लोक म्हणून पितृ नांवाच्या तिथिदेवाची पूजा करावी. संसारपीडेपासून त्रैलोक्याचे रक्षण करणाऱ्या पितामहास्वरूपी भगवंताची हा पूजा करितो.

(९) ' विश्वार्थविज्ञानेति ' हा श्लोक म्हणून विश्वमालीची पूजा करावी. जो ज्ञानसमुद्र आहे, ज्याला सर्वत्र नेत्रें आहेत व जो विश्वव्यापी आहे, अशा जिनेशाची हा यक्ष आराधना करितो.

(१०) 'तिथिप्रवृत्याखिलेति' हा श्लोक म्हणून चमराची पूजा करावी. चौसष्ट कलांच्या उपदेशद्वारें जो सर्व लोकांचा व्यवहार चालवितो अशा जिनेश्वराची चवऱ्या वारून हा सेवा करितो.

दयादमत्यागसमाधिनिष्ठं जैनं मतं वीतसमस्तबाधम् ॥
भव्याय यस्मै खलु रोचते वै वैरोचनं तं प्रयजे तिथीशम् ॥११॥
ओं ह्रीं वैरोचनाय ॥

यः सेवते महाविद्यं विश्वविद्यामहेश्वरम् ॥
आप्तुकामो महाविद्यां महाविद्यं महामि तं ॥ १२ ॥
ओं ह्रीं महाविद्याय ॥

मारं जघानापरदुर्जयं यो माऽरं यमार्हन्त्यमथो जगाम ॥
मारं तमाराधयतां भजन्तं मारं तिथीशं महितं महामि ॥ १३ ॥
ओं ह्रीं माराय ॥

---

(११) 'दयादमेति' हा श्लोक म्हणून वैरोचनाची पूजा करावी. दया, इन्द्रियविजय, दान व रत्नत्रय यानें हा जैन धर्म युक्त आहे. यामध्यें कोणत्याही रीतीनें विरोध येत नाहीं. अशा रीतीचा जैनधर्म या वैरोचनाला आवडत असतो.

(१२) 'यः सेवते' हा श्लोक म्हणून महाविद्य नांवाच्या तिथिदेवाची पूजा करावी. केवलज्ञान धारण करणारा व सर्व विद्यांचा ईश अशा जिनेश्वराची ज्ञानलक्ष्मी प्राप्त होण्यासाठीं हा यक्ष आराधना करीत असतो.

(१४) 'मारं जघानेति' हा श्लोक म्हणून मार नांवाच्या तिथिदेवाची पूजा करावी. इतरांना अजेय अशा माराला अर्थात् मदनाला ज्यानें जिंकिलें. व जो मा म्हणजे लक्ष्मी तिला र म्हणजे देतो अर्थात् जो लक्ष्मीप्रदान करितो अशा जिनाची हा आराधना करितो.

विश्वार्थसार्थप्रतिबिंबबोधं विश्वात्मकं विश्वजनीनवृत्तिम् ॥
विश्वेश्वरं यो भजते जिनेन्द्रं विश्वेश्वरं तं नयजे तिथीशम् ॥१४॥
ओं ऱ्हीं विश्वेश्वराय ॥
आखडालार्च्य पदपुंडरीकं चंडेक्षुकोदंडजितो जिनस्य ॥
समाश्रितं खंडितविघ्नमिष्ट्या पिंडाशिनं मंडितमातनोमि ॥१५॥
ओं ऱ्हीं पिंडाशिने ॥
इत्थं सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥
सांगा स्ताद्भिकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं सर्वे तिथीशाव्हयाः ॥
पूर्णांगां विधिपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोऽर्पये ॥
इष्टप्रार्थनापुरःसरं पूर्णाहुतिः ॥

इति तिथिदेवतार्चनविधानम् ॥

'विश्वार्थेति' हा श्लोक म्हणून विश्वेश्वराची पूजा करावी. ज्याच्या ज्ञानांत जगाचें प्रतिबिंब पडलें आहे व जो सर्व जनतेचें हित करितो अशा विश्वेश्वराला अर्थात् जिनाला हा यक्ष भजत असतो.

'आखंडलार्च्यमिति' हा श्लोक म्हणून पिंडाशिन् या तिथिदेवतेची पूजा करावी. मदनाला ज्यनें जिंकिलें आहे अशा जिनेश्वराच्या पायाची इंद्र पूजा करितात अशा जिनेश्वराच्या चरणांचा याने आश्रय केला आहे.

या प्रमाणें या तिथिदेवांची पूजा केली असतां हे श्रीजिनेश्वराच्या पूजेमध्ये उत्पन्न झालेलें विघ्न दूर करितात. या प्रमाणें इष्टप्रार्थना करून पूर्णाहुति द्यावी. तदनंतर चतुरस्रमंडलापैकी दुसऱ्या मंडलामध्ये स्थापिलेल्या ग्रहांचें अर्चन करावें तें या प्रमाणेः—

पुष्पैश्चारुजपादिभिः परिणतैर्नारंगमुख्यैः फलैः ॥
गंधैस्तैर्घुसृणादिभिः करलसत्पद्मं हरिद्राहकम् ॥
त्वामंचाम्यरुणैः पुरैः समुचितैस्त्वं नः प्रसन्नो भव ॥

ओं ऱ्हीं आदित्य आगच्छ २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं अत्र तिष्ठ २ ठठ । ओं ऱ्हीं मम सन्निहितो भव २ वषट् । आदित्याय स्वाहा । आदित्यपरिजनाय स्वाहा । आदित्यानुचराय स्वाहा । आदित्यमहत्तराय स्वाहा । अग्नये स्वाहा । अनिलाय स्वाहा । वरुणाय स्वाहा । प्रजापतये स्वाहा । ओं स्वाहा । भूः स्वाहा । भुवः स्वाहा । स्वः स्वाहा । ओं भूर्भुवः स्वः स्वाहा स्वधा । ओं आदित्याय स्वगणपरिवृताय इदमर्घ्यं, पाद्यं, गंधं, अक्षतान्, पुष्पं, दीपं, धूपं, चरुं, बलिं, फलं, स्वस्तिकं, यज्ञभागं च यजामहे प्रतिगृह्यता. २ स्वाहा इत्यादित्याव्हानम् । यस्यार्थं क्रियते पूजा स प्रसन्नोस्तु नः सदा ॥

पूर्वदक्षिणस्यां दिशि । त्वं देवदार्वादिजसाज्यधूपैर्हव्यैः सितैः किंशुकदारुसिद्धैः ॥

आव्हान स्थापन वगैरे करानं, आणि त्याची पूजा करावी. सूर्याची पूजा करितांना हे पदार्थ घ्यावे लागतात. रुईटीची लांकडे, सार, तूप, गूळ, मोदक, सुंदर जास्वंदी वगैरेची फुलें, नारिंग वगैरे फळें व केशर इत्यादिकांनी याची पूजा करावी.

'त्व देवदार्वादिरिति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून चंद्राची पूजा करावी. देवदारूच्या सामिधा, तूप, धूप, पळसाच्या समिधा, पांढऱ्या वर्णाचे गंध पुष्प, अक्षता, दूध वगैरेनी चंद्रग्रहाची पूजा करावी. हा चंद्रग्रह या पूजेनें नेहमीं प्रसन्न राहो.

सवर्णगंधप्रसवाक्षताद्यैः क्षीरादिभिश्चंद्र यजे प्रसीद ॥
ओं ह्रीं सोम आगच्छ २ । सोमाय स्वाहा । ओं सोमाय स्वगणपरिवृताय इदमर्घ्यं ॥ २ ॥
दक्षिणस्यां दिशि । यजे कुजं खादिरकाष्ठभृष्टैर्गुडाज्यजुष्टैर्यवसक्तुवारैः॥
धूपैश्च रालामहिषादिगुग्गुलैरेलादिजैराज्ययुतैः सशूलम् ॥
ओं ह्रीं कुज आगच्छ २ संवौषट्० ॥ कुजाय स्वाहा ॥ ओं कुजाय इदमर्घ्यं० ॥
दक्षिणपश्चिमायां दिशि
अजस्थ सत्पुस्तकहस्तपीतयज्ञोपवीतेन्दुज गव्यदुग्धैः ॥
हव्यैरपामार्गसामत्सुसिद्धैरालाज्यधूपैः परिपूजये त्वाम् ॥
ओं ह्रीं बुध आगच्छ २ संवौषट् । बुधाय स्वाहा । ओं बुधाय इदमर्घ्यं० ॥
पश्चिमायां दिशि । कमंडलुं पुस्तकमक्षमालां बिभ्रद्गुरो पद्मगसोपवीत ॥
क्षैरेयमश्वत्थसमिच्छुतं त्वं भजाज्यवत्पीतसुवस्तुधूपम् ॥

'दक्षिणस्यां दिशि' हा श्लोक म्हणून दक्षिणेकडील कोठयांत मंगलाची पूजा करावी. खैराच्या लाकडांच्या अग्नीने शिजविलेल्या सातूच्या पाठांनी याची पूजा करावी. या पिठांत गूळ व तूप मिसळलेले असावे. याच प्रमाणें धूप, राळ व म्हशा गुग्गुळ ज्यामध्ये इलायची वगैरे मिसळली आहे अशा पदार्थांनी पूजा करावी

'अजस्थमिति' हा श्लोक म्हणून दक्षिण व पश्चिम यांच्या कोणांत बुधाची पूजा करावी. पिवळे यज्ञोपवीत, कापूर, गाईचं दूध, अघाडा, राळ तूप, धूप या पदार्थांनीं बुधाला अर्घ्य द्यावे.

'क्षैरेयामिति' हा श्लोक म्हणून पश्चिमदिशेलागुरूची पूजा करावी. खीर, पिंपळाच्या समिधा, तूप व

ओं ऱ्हीं गुरो आगच्छ २ संवौषट् । गुरवे स्वाहा । ओं गुरवे इदमर्घ्यमित्यादि ॥
पश्चिमोत्तरस्यां दिशि ।
शुक्लोपवीतं फणिपाशमक्षमालां वहन्ददुर्रसंस्थ शुक्र ॥
गुडं यवान्नं भज फल्गुकाष्टशृतं सवर्णाक्षतगंधपुष्पम् ॥
ओं ऱ्हीं शुक्र आगच्छ २ संवौषट् । ओं शुक्राय स्वाहा । ओं शुक्राय इदमर्घ्यं ॥
उत्तरस्या दिशि । शनैश्चर 'श्यामतमोपवीत त्वं पूज्य नेपालजनैर्भजस्व ॥
शमीसमित्पक्वतिलाक्षतौघं ॥
ओं ऱ्हीं शनैश्चर आगच्छ २ संवौषट् । शनैश्चराय स्वाहा ॥
ओं ऱ्हीं शनैश्चराय इदमर्घ्यं ॥ ७ ॥
पूर्वोत्तरस्यां दिशि । द्विजार्चनाप्रीत विधुंतुद त्वं गोधूमचूर्णं च सकज्जलं च ॥
दूर्वां तथा गव्यपयोघृताक्तं लाक्षासुधूपं भज मे प्रसीद ॥

यांनी याची पूजा करावी.

'शुक्लोपवीतं' हा श्लोक ह्मणून पश्चिम व उत्तर या दोन दिशांच्या मध्यभागी शुक्राची पूजा करावी. गूळ, सातूचें अन्न, उंबराच्या समिधा, व शुक्राच्या वर्णासारखी अक्षता गंध व फुलें यांनी याला अर्घ्य द्यावें'

' शनैश्चरेति ' हा श्लोक ह्मणून उत्तर दिशेत शनीची पूजा करावी शनीला शमीच्या झाडाच्या समिधा, तीळ व अक्षता यांनी पूजा करावी.

'द्विजेति' हा श्लोक ह्मणून पूर्व उत्तरादिशांच्या मध्यें राहूची पूजा करावी. गव्हाचें पीठ, काजळ, दूर्वा, गाईचें

ओं ऱ्हीं राहो आगच्छ २ संवौषट् । राहवे स्वाहा । ओं ऱ्हीं राहवे इदमर्घ्यं ॥

उर्ध्वायां दिशि ॥ केतो मर्ि म्ना निजविक्रियाया बहूद्भवत्केतुसहस्रदेहा ॥

माषादिकुल्माषमिमं सदर्भबिल्वाज्यधूपं भज मे प्रसीद ॥ ओं ऱ्हीं केतो आगच्छ २ संवौषट् । केतवे स्वाहा । ओं ऱ्हीं केतवे इदमर्घ्यं ॥

यवैस्तिलैः शालिभिरेव सप्तसप्तस्वमुष्टिप्रमितैर्विशुद्धैः ॥

होमं विधास्यामि समंत्रमंभःकुंडे ग्रहाणामिह सुप्रसत्त्यै ॥

ओं ऱ्हीं आदित्यमहाग्रह अमुकस्य शिवं कुरु २ स्वाहा । एवं सोमादिष्वपि योज्यम् ।

अर्कः पलाशः खदिरो मयूरोप्यश्वत्थफल्गू च शमी च दूर्वा ॥

कुशोऽप्यमीषां समिधो जुहोमि ग्रहप्रसादार्थमिहाग्निकुंडे ॥

ओं ऱ्हीं ऱ्ह आदित्यमहाग्रह अमुकस्य शिवं कुरु २ स्वाहा एवं सोमादि ॥

दूध, तूप, लाख व धूप यांनीं याची पूजा करावी.

'केतो महिम्ना' हा श्लोक ह्मणून ऊर्ध्वदिग्गेत केतूची पूजा करावी. उडीद, कुळथ्या व दर्भ, बेल, तुप, धूप यांनीं याची पूजा करावी.

'यवैस्तिलैरिति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून सातु, तीळ, साळी, यांच्या प्रत्येकाच्या सात सातमुठी घेऊन जलकुंडामध्यें त्याची आहुति द्यावी. 'ओं ऱ्हीं आदित्य महाग्रह' वगैरे मंत्र ह्मणून याची आहुति द्यावी.

'अर्कःपलाशः' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून रुइटी, पळस, खैर, अघाडा, पिंपळ, फाल्गुनी, सौंदड, पांढरी हरळी, दर्भ याच्या समिधाही प्रत्येक ग्रहांच्या प्रसन्नतेकारितां टाकाव्यात.

इत्थं सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥
सांगा स्ताद्विकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं सूर्यादिसर्वग्रहाः ॥
पूर्णांगां विधिपूर्तिपूर्णपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोऽर्पये ॥ पूर्णार्घ्यः ॥
सूर्यः शौर्यगुणं शशी कुशलिता सन्मंगलं मंगलो ।
बुद्धिं तत्वबुधां बुधो वितरताज्जीवः शुभोज्जीवनम् ॥
शुक्रः शुक्लतरं यशोऽतिविपुलं मंदोप्यमंदश्रियम् ॥
राहुर्बाहुबलं महार्घ्यमहितः केतुर्महीकेतुताम् ॥
इष्टप्रार्थनायं पुष्पांजलिः ।

इति ग्रहार्चनविधानम् ॥

' इत्थं सारेति ' हा श्लोक म्हणून याना पूर्णार्घ्य द्याव.

' सूर्यः शौर्यगुणमिति ' हा श्लोक म्हणून इष्टप्रार्थनेसाठी पुष्पांजलि करावी. सूर्य शौर्यगुणाला देवो, चन्द्र निपुणत्व प्राप्त करून देवो. मंगल सन्मंगल करो. बुध विद्वानांना बुद्धि देवो. गुरु शुभजीवन अर्पण करो. शुक्र श्रेष्ठ कीर्ति अर्पण करो. शनि पुष्कळ संपत्ति अर्पण करो. राहु बाहुबल व केतु पृथ्वीमध्ये श्रेष्ठता समर्पण करो.

तृतीयमंडलामध्यें स्थापन केलेल्या यक्षांची पूजा.

अथ तृतीयमंडलस्थापितयक्षार्चनम् ।

यक्षान्यजामो जिनमार्गरक्षादक्षान्सदा भव्यजनैकपक्षान् ।
निर्दग्धनिःशेषविपक्षकक्षानत्यक्षयात्यक्षसुखे विलक्षान् ॥
गोमुखादिचतुर्विंशतियक्षसमुदायपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥ १ ॥

ओं कनककलधौतांजनालिघनालिघनाभश्यामश्वेतावदातधवलपांडुरपलाशलोहितप्रवालाभकालाभकालनीलासितचित्रसितारुणकृष्णश्याममुद्गप्रतिभानाम् । वृषभकरिशिखावलदंतावलवैनतेयमृगमृगेन्द्रकपोतकमठकंजोक्षासितपक्षमयूरमकरमत्स्यपोत्रपितात्रिशंखकुंजरवृषवृषभपुष्पककच्छपाने —कपसमारूढानाम् ॥ भगवदादिब्रह्मादितीर्थकरापसव्यपार्श्वविहितविन्यासानाम् । अव्युत्पन्नतावच्छिन्नसम्यक्त्वसनाथजिनभजनैः शश्वदैहिकफलोपलिप्सया समुपास्यमानानाम् । स्वर्गापवर्गनिसर्गमार्गजिनमार्गप्रतिकूलानुकूलजननिग्रहसमग्रविधानदक्षप्रतीक्ष्यगोमुखादिचतुर्विंशतियक्षाणाम् । सकल-

---

(१) चोवीस यक्ष जिनमार्गाचे रक्षण करण्यात नेहमी दक्ष असतात. भव्य जनांच्या पक्षास हे अनुसरतात. जिनधर्म व त्यांचे प्रतिपालक यांच्या शत्रूंचा हे नाश करितात. यांची पूजा करण्याकरितां पूर्वीप्रमाणे विधि करावा. या यक्षाच्या शरीराचा वर्ण याप्रमाणे—सोनें, चांदी, अंजन, मुगा मेघ भुंगा मेघ, काळारंग, पांढरा, पांढरा, पांढरा, पांढरा, तांबडा, पोवळें, काळा रंग, काळा रग, नील रंग, काळारंग, चित्रविचित्र पांढरा, तांबडा, काळा, काळा, व मूग या पदार्थासारखा आहे. यांची वाहनें याप्रमाणें—बैल, हत्ती, मोर, हत्ती, गरुड, हरिण, सिंह, कबूतर, कासव, कमल, बैल, हंस, मोर. मगर, मासा, डुकर, पक्षी, शंख, हत्ती, बैल, बैल, पुष्पकविमान कासव, हत्ती. आदिनाथ वगैरे चोवीस तीर्थकराच्या उजव्या बाजूस राहून हे यक्ष यांची

संपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसमुचितरापर्याक्रमं यथाक्रमसु-पक्रमामहे । आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय तृतीयमंडले पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा ॥

वामान्योर्ध्वकरद्वयेन परशुं धत्तेऽक्षमालामधः ।
सव्यासव्यकरद्वयेन ललित यो बीजपूरं वरम् ॥
तं मूर्ध्ना कृतधर्मचक्रमनिशं गोवक्त्रकं गोमुखम् ॥
श्रीनाभेयजिनेंद्रपादकमलालोलालिमालापये ॥

ओं ह्रीं गोमुखाय ॥ १ ॥

चक्रं त्रिशूलं कमलं सृणिं वै । खड्गं च दंडं परशुं प्रधानं ।
बिभ्राणमिष्टाजितनाथपादं यजे महायक्ष चतुर्मुख त्वां ॥

ओं ह्रीं महाक्षाय ॥ २ ॥

सेवा करितात. ज्यांचें सम्यग्दर्शन दृढ नसतें असे भव्यजीव ऐहिक फलाच्या आशेनें यांची पूजा करितात. अशा या यक्षांची जिनयज्ञामध्यें आलेली विघ्नें यांनीं दूर करावी. म्हणून मी पूजा करितो.

(१) 'वामान्योर्ध्वमिति' हा श्लोक म्हणून गोमुख यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष वर केलेल्या डाव्या दोन हातांनीं क्रमानें परशु व अक्षमाला धारण करितो व खालीं केलेल्या दोन हातांनीं बीजपूर नावाचें फळ धारण करितो. याच्या डोक्यावर धर्मचक्र असतें. याचें तोंड गाईच्या तोंडाप्रमाणें आहे. हा आदिनाथजिनाच्या चरणांचा भक्त आहे.

(२) 'चक्रमिति' हा श्लोक म्हणून महायक्षाची पूजा करावी. याच्या हातांत क्रमानें चक्र, त्रिशूल, क-

सव्यैः करैश्चक्रमासिं सृणिं यो दंडं त्रिशूलं सितकर्त्रिकां च ॥
अन्यैर्बिभर्ति श्रितसंभवं तं यजे त्रिनेत्रं त्रिमुखाख्ययक्षं ॥

ओं ऱ्हीं त्रिमुखाय ॥ ३ ॥

कोदंडसत्खेटकवामहस्तं वामान्यहस्तोद्धृनबाणखड्गं ॥
यक्षेश्वर त्वामभिनंदनार्हत्पादांब्जभृंगं प्रयजे प्रसीद ॥

ओं ऱ्हीं यक्षेश्वराय ॥ ४ ॥

ऊर्ध्वस्थिताभ्यां फणिनौ कराभ्यां अधःस्थिताभ्यां दधतं प्रदानम् ॥
फलं प्रयक्ष्ये सुमतीशभक्तं श्रीतुंबुरं सर्पमयोपवीतं ॥

ओं ऱ्हीं तुंबुराय ॥ ५ ॥

मल, अंकुश, तरवार, दंड व परशु हे पदार्थ आहेत. अजितनाथाचा हा भक्त आहे. याला चार मुखें आहेत.

(३) 'सव्यैः करैः' हा श्लोक ह्मणून त्रिमुखाची पूजा करावी. हा यक्ष उजव्या हातांनीं चक्र, खड्ग, अंकुश, आणि डाव्या हातांत दंड, त्रिशूल, व कातर हे पदार्थ धारण करितो. संभव जिनाचा हा पदभक्त आहे. याला तीन तोंडें आहेत.

(४) 'कोदंडसत्खेटकेति' हा श्लोक ह्मणून यक्षेश्वर नांवाच्या यक्षाची पूजा करावी. हा आपल्या डाव्या हातांत धनुष्य व ढाल धरतो व याच्या उजव्या हातांत बाण आणि तरवार आहे. हा अभिनंदन तीर्थकराचा सेवक आहे.

(५) 'उर्ध्वस्थिताभ्यामिति' हा श्लोक ह्मणून तुंबुर यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष सुमति तीर्थकराचा पदभक्त आहे. हा वर केलेल्या दोन हातामध्यें दोन सर्प धारण करितो खालीं केलेल्या दोन हातामध्ये प्रदान व फल धारण करितो. याच्या गळ्यांत सर्पाच्या आकृतीचें यज्ञोपवीत आहे.

खेटोभयोद्भासितसव्यहस्तं कुंतेष्टदानस्फुरितान्यपाणिम् ॥
पद्मप्रभश्रीपदपद्मभृंगं पुष्पाख्ययक्षेश्वरमर्चयामि ॥

ओं न्हीं पुष्पयक्षाय ॥ ६ ॥

यमोग्रदंडोपमचंडदंडं सव्येन चासव्यकरेण शूलम् ॥
बिभ्राणमर्चामि सुपार्श्वभक्तं मातंगयक्षं कुटिलाननोग्रम् ॥

ओं न्हीं मातंगयक्षाय ॥ ७ ॥

सव्येन धत्ते परशु फलं यस्तथाक्षमालां च वरं परेण ॥
करद्वयेन प्रयजे त्रिनेत्रं श्यामं तमिंदुप्रभभक्तिभारम् ॥

ओं न्हीं श्यामाय ॥ ८ ॥

यजामहे शक्तिफलाक्षमालावरांकवामेतरहस्तयुग्मम् ॥

---

(६) 'खेटोभयोद्भासितमिति' हा श्लोक म्हणून पद्मप्रभ जिनाचा परभक्त अशा पुष्पयक्षाची पूजा करावी. याच्या उजव्या दोन हातांत ढाली व डाव्या दोन हातांत भाला आणि वर हे आहेत.

(७) 'यमोग्रेति' हा श्लोक म्हणून सुपार्श्वभक्त अशा मातंग यक्षाची पूजा करावी. याच्या दोन हातांत दंड व शूल असतात.

(८) 'सव्येनेति' हा श्लोक म्हणून चंद्रप्रभ जिनाच्या श्याम यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष आपल्या उजव्या दोन हातांत परशु, व डाव्या दोन हातांत अक्षमाला व वर असे पदार्थ धारण करितो याला तीन डोळे आहेत.

(९) 'यजामहे इति' हा श्लोक म्हणून पुष्पदंत जिनाच्या अजित यक्षाची पूजा करावी. याच्या डाव्या व

पुष्पेषुनिष्पेषकपुष्पदंतश्रीपादभक्ताजितयक्षनाथम् ॥

ओं ऱ्हीं अजितयक्षाय ॥ ९ ॥

सचापदंडोर्जितखेटवज्रसव्योद्धपाणिं नुतशीतलेशम् ॥
सव्यान्यहस्तेषु परश्वसीष्टदानं यजे ब्रह्मसमाख्ययक्षम् ॥

ओं ऱ्हीं ब्रह्मयक्षाय ॥ १० ॥

सव्यान्यहस्तोद्धृतसात्रिशूलदंडाक्षमालाफलमीश्वराख्यम् ॥
यक्षं त्रिनेत्रं परितर्पयामि श्रेयोजिनश्रीपददत्तचित्तम् ॥

ओं ऱ्हीं ईश्वरयक्षाय ॥ ११ ॥

हस्तैर्धनुर्बभ्रूफलानि सव्यैरन्यैरिषुं चारुगदां वरं च ॥
धरंतमर्चामि कुमारयक्षं त्रिविक्रमाराधितवासुपूज्यम् ॥

ओं ऱ्हीं कुमारयक्षाय ॥ १२ ॥

उजव्या हातांत शक्ति, फल, अक्षमाला व वर असे पदार्थ आहेत.

[१०] 'सचापेति' हा श्लोक ह्मणून ब्रह्मयक्षाची पूजा करावी. हा शीतल जिनाचा यक्ष आहे. हा डाव्या हातांनीं धनुष्य, दंड, ढाल, व वज्र धारण करितो उजव्या हातांनी परशु तरवार व वरदान हे धारण करितो.

[११] 'सव्येति' हा श्लोक ह्मणून ईश्वर नांवाच्या श्रेयान् जिनाच्या यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष डाव्या व उजव्या हातात त्रिशूल. दंड, अक्षमाला व फल हे पदार्थ धारण करितो

(१२) 'हस्तैरिति' हा श्लोक ह्मणून वासुपूज्य जिनाच्या कुमारयक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष डाव्या हातांनीं धनुष्य, बभ्रू व फल हे पदार्थ व उजव्या हातात बाण, गदा व वर हे पदार्थ धारण करितो.

ऊर्ध्वाष्टहस्तविलसत्परशुं चतुर्भिः खड्गामलाक्षमणिखेटकदंडमुद्राः ॥
शेषैःकरैश्च दधत विमलेशभक्तं नाम्नोर्थतः षण्मुखमर्चयामि ॥

ओं र्‍हीं षण्मुखाय ॥ १३ ॥

सव्यैःकशाहलफलान्यपसव्यहस्तैर्बिभ्राणमंकुशसशूलसरोरुहाणि ॥
पातालक त्रिफणनागशिरस्त्रिवक्त्रमर्चाम्यनंतजिनमादरतोर्चयन्तम् ॥

ओं र्‍हीं पातालयक्षाय ॥ १४ ॥

चक्रं पविं चांकुशमुद्वहन्तं सव्यैःपरैर्मुद्गरमक्षमालाम् ॥
वरं च ससेवितधर्मनाथं त्रिवक्त्रकं किन्नरमर्चयामि ॥ १५ ॥

ओं र्‍हीं किन्नरयक्ष ॥

---

(१३) 'ऊर्ध्वाष्टेति' हा श्लोक ह्मणून विमल जिनाच्या षण्मुख यक्षाची पूजा करावी. याला आठ हात आहेत त्यापैकी चार हातात परशु नावाचे शस्त्र आहे व बाकीच्या हातांत, तरवार, अक्षमाला, खेटक व दंड हे पदार्थ आहेत.

(१४) 'सव्यैः कशेति' हा श्लोक ह्मणून अनंत जिनाच्या पाताल यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष आपल्या डाव्या हातानी चाबूक, हल नावाचें शस्त्र व फल आणि डाव्या हातांत अंकुश, कमल, व शूल हे पदार्थ धारण करितो.

१५ 'चक्रमिति' हा श्लोक ह्मणून किन्नर यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष धर्मनाथजिनाचा सेवक आहे. याच्या हातांत चक्र, वज्र, अंकुश, मुद्गल, अक्षमाला व वर असे पदार्थ आहेत. याला तीन तोंडें आहेत.

पद्मं फलं संदधतं कराभ्यां अधःस्थिताभ्यामुपरिस्थिताभ्याम् ॥
वज्रं च चक्रं गरुडाव्हयं त्वामर्चामि शांतिश्रित वक्रवक्त्र ॥ १६ ॥
ओं ऱ्हीं गरुडाय ॥
उर्द्धद्विहस्तोद्धृतनागपाशमधोद्विहस्ताश्रितचापबाणम् ।
गंधर्वयक्षेश्वर कुंथुनाथसेवोत्थितानंदथुमर्चये त्वाम् ॥
ओं ऱ्हीं गंधर्वयक्षाय ॥ १७ ॥
सव्यैः करैरिह शरासनवज्रपाशसमुद्गगंकुशवरानपरैर्धरन्तम् ॥
बाणांबुजोरुफलमाल्यमहाक्षमालालीला यजाम्यरमितं त्रिदशं च खेंद्रं ॥
ओं ऱ्हीं खेन्द्राय ॥ १८ ॥

---

१६ ' पद्मं फलमिति ' हा श्लोक म्हणून गरुड नांवाच्या यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष शांतिनाथ तीर्थकराचा पदभक्त आहे. हा आपल्या खाली असलेल्या दोन हातांत कमळ, फळ आणि वर केलेल्या दोन हातांत वज्र व चक्र धारण करितो. याचे तोंड वक्र आहे.

१७ ' उर्ध्वद्विहस्तेति ' हा श्लोक म्हणून कुंथुनाथभक्त अशा गंधर्वयक्षाची पूजा करावी. हा आपल्या वरच्या दोन हातामध्यें नागपाश व खालच्या दोन हातांत धनुष्य व बाण धारण करितो.

१८ ' सव्यैरिति ' हा श्लोक म्हणून खेंद्र नांवाच्या यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष अरजिनाचा भक्त आहे. याने आपल्या डाव्या पाच हातात धनुष्य, वज्रपाश, मुद्गर, अंकुश आणि वर व उजव्या हातांत बाण, कमळ, फल, माळा, व अक्षमाला हे पदार्थ धारण केले आहेत.

सव्यैः करैः फलककार्मुकदंडपद्मानन्यैः कृपाणशरपाशवरान्दधानं ॥
दुर्वारवीर्यचतुराननं पूजये त्वां श्रीमल्लिनाथपदभक्तकुबेरयक्षम् ॥
ओं ऱ्हीं कुबेराय ॥ १९ ॥
यजे जटाजूटतिरीटजुष्टविशिष्टभावाष्टमुखं त्रिनेत्रम् ॥
सखेटखड्गं सफलेष्टदानं श्रीसुव्रतेशो वरुणाख्ययक्षम् ॥
ओं ऱ्हीं वरुणयक्षाय ॥ २० ॥
यः खेटखड्गौ दृढचापबाणौ सृण्यंबुजे चक्रवरौ दधानः ॥
हस्ताष्टकेनोग्रचतुर्मुखं तं नमीशयक्ष भृकुटिं यजामि ॥
ओं ऱ्ही भृकुटियक्षाय ॥ २१ ॥
घनं कुठारं च बिभर्ति दंडं सव्यैः फलैर्वज्रवरौ च योऽन्यैः ॥

---

१९ 'सव्यैः करैरिति' हा श्लोक ह्मणून मल्लिनाथजिनभक्त अशा कुबेर यक्षाची पूजा करावी हा दंड, पद्म, फल, धनुष्य हे डाव्या हातात व उजव्या हातात तरवार, बाण, पाश व वर हे पदार्थ धारण करितो. यास चार तोंडें आहेत.

२० 'यजे इति' हा श्लोक ह्मणून मुनिसुव्रत जिनाच्या वरुण यक्षाची पूजा करावी. याला आठ तोंडें आहेत व तीन डोळे आहेत. याच्या हातांत खेट (ढाल) तरवार, फल व दान हे पदार्थ आहेत

२१ 'यः खेटेति' हा श्लोक ह्मणून नमिजिनभक्त अशा भृकुटि यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष ढाल, तरवार, धनुष्य, बाण, अंकुश, कमल, चक्र व वर हे पदार्थ धारण करितो.

२२ 'घनमिति' हा श्लोक ह्मणून नेमिजिनाचा भक्त अशा गोमेध यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष ढाल

नाम् ॥ यजमानयाजकनपदजनेश्वरादिविघ्नपरिहारद्वारेण सर्वज्ञयज्ञसहकारितां आचरंतीनाम् ॥ परमगंभीरामोघस्यात्कारलांछनजिनशासनविद्वेषिविशसनव्याजृंभणप्रभावचक्रचक्रेश्वरीप्रभृतिशासन देवतानाम् ॥ सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसमुचितसपर्याक्रमं यथाक्रमसुपक्रमामहे । आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय चतुर्थमंडले पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा ।

या देव्यूर्ध्वकरद्वयेन कुलिशं चक्राण्यधःस्थैः करैः ॥
अष्टाभिश्च फलं वरं करयुगेनाधत्त एवाथवा ॥
धत्ते चक्रयुगं फलं वरमिमां दोर्भिश्चतुर्भिःश्रिताम् ॥

रत्न, सोने, प्रवाल, सोनें, सोनें, सोने, पाचरत्न, सोने, हिरवा, हिरवा, पद्मरागरत्न, नीलरत्न याप्रमाणे यांचा रंग आहे.

या यक्षींची वाहने या प्रमाणें आहेत.:—निळें कमळ, लोहासन, पक्षी, हंस, हत्ती, घोडा, बैल, रेडा, कासव, डुकर हरिण, मगर, अजगर, हंस, वाघ, मोर, डुकर, हंस, अष्टापद, काळा साप, मगर, सिंह, कुकुट सर्प, व हंस. वृषभादि चोवीस तीर्थकरांच्या डाव्या बाजूला यांचें स्थान असतें. त्या त्या तीर्थकराबरोबर यांची पूजा करावी. यजमान, पूजक वगैरेची विघ्ने ह्या दूर करितात व जिनेश्वराच्या पूजेमध्यें या मदत करितात. स्याद्वादाला धारण करणाऱ्या जिनशासनाचा द्वेष करणाऱ्यांचा या नाश करून जैनधर्माची प्रभावना करितात. यास्तव जिनयज्ञविघ्नपरिहार करण्याकरितां चतुर्थ मंडलामध्ये यांची पूजा करण्यासाठी पुष्पाक्षता क्षेपण करावे

१ 'या देव्यूर्ध्वकरेति' हा श्लोक ह्मणून चक्रेश्वरीदेवीची जलादिकांनीं पूजा करावी. ही आदिनाथ जिनाच्या

ओं ऱ्हीं चामुंडि ॥१०

दोर्भिश्चतुर्भिर्द्रुघणं पयोजं त्वां बिभ्रतीं कुंभमभीष्टदानाम् ॥
श्रेयोजिनश्रीपदपद्मभृंगीं गौरीं यजे विघ्नविघातकारीम ॥ ११ ॥

ओं ऱ्हीं गोमेधयक्षि ॥११॥

लीलाबुजांकोपरि हस्तयुग्मामधोद्विहस्ते मुरालेष्टदानाम् ॥
त्वा वासुपूज्यप्रसितान्तरंगां गांधारि मान्ये बहु मानयामि ॥१२॥

ओं ऱ्हीं विद्युन्मालिनि ॥ १२ ॥

ऊर्ध्वेन हस्तद्वितयेन सर्पावधःस्थितेनोर्जितचापबाणौ ॥
यजे वहन्तीं विमलेशयक्षीं वेरोटिकां त्रोटितविघ्नकोटिम् ॥ १३ ॥

ओ ऱ्हीं विद्यादेवि ॥१३॥

हिनें धारण केले आहेत.

११ 'दोर्भिरिति' हा श्लोक ह्मणून गोमेधयक्षीचें जी श्रेयान् जिनाची भक्त आहे—पूजा करावी. हिचें दुसरें गौरी असें नांव आहे. ही आपल्या चार हातानीं मुद्गर, कमळ, कुंभ, इष्टदान हे पदार्थ धारण करिते.

१२ 'लीलांबुजेति' हा श्लोक ह्मणून वासुपुज्यजिनाच्या विद्युमालिनी शासनदेवतेची पूजा करावी. ही आपल्या दोन हातांत कमल धारण करिते व खालच्या हातांत मुसळ व इष्टदान धारण करिते.

१३ 'ऊर्ध्वेनेति' हा श्लोक ह्मणून विमलजिनाच्या वैरोटी यक्षीचे पूजन करावें. हिला विद्यादेवी हें ही नांव दिलें आहे ही वरच्या दोन हातांनी सर्प व खालच्या दोन हातांनी धनुष्य व बाण धारण करिते.

ताक्ष्यं तां पुरुतीर्थपालनपरां चक्रेश्वरीं संयजे ॥

ओं ऱ्हीं अप्रतिचक्रे चक्रेश्वरी आगच्छ २ संवौषट्० ॥ जलम् ॥ १ ॥

ऊर्ध्वद्विहस्तोद्धृतचक्रशंखां अधोद्विहस्ताभयदानमुद्राम् ॥

प्रभावयंतीमजितेशतीर्थं यजेऽरिधिक्कारिणि रोहिणि त्वाम् ॥

ओं ऱ्हीं अजिते ॥ २ ॥

धरोर्धचंद्रं परशुं फलं वै कृपाणपिंडीवरमादधानाम् ॥

यजामहे संभवनाथयक्षीं प्रज्ञप्तिसंज्ञां क्षपितारिशक्तिम् ॥

ओं ऱ्हीं नम्रेक्षि ॥ ३ ॥

या नागपाशं फलमक्षसूत्रं वरं बिभर्ति प्रवरप्रभावा ॥

तीर्थाचें पालन करिते. आपल्या वर असलेल्या दोन हातांनीं वज्र व खालच्या आठ हातांनीं फल वर, चक्र, वगैरे धारण करिते.

२ ' ऊर्ध्वेमिति ' हा श्लोक म्हणून अजिता देवीची पूजा करावी. ही वरच्या दोन हातांनीं चक्र, शंख आणि खालच्या दोन हातांनीं अभयदान व मुद्रा धारण करिते. अजितजिनाच्या तीर्थाची रक्षा ही करिते हिचें रोहिणी असेंहि नांव आहे.

३ ' धत्ते इति ' हा श्लोक म्हणून नम्रेक्षि देवतेचें पूजन करावें. ही देवी आपल्या हातांत. परशु, फल, तरवार पिंडी वर हे धारण करिते संभवनाथजिनाची ही यक्षी आहे हिचें प्रज्ञप्ति असेंहि नांव आहे.

४ ' या नागपाशेति ' हा श्लोक म्हणून दुरितारि देवीचें पूजन करावें. ही अभिनंदन जिनाची यक्षी आहे

अधिज्यधन्वोत्तममातुलुंगं निशातबाणं दधतीष्टदानम् ॥
समर्चितानंतमति प्रसन्ना भूयादिहानंतजिनेशयक्षी ॥ १४ ॥

ओं ऱ्हीं विजृंभणि ॥ १४ ॥

अभोरुहं कार्मुकमिष्टदानं धत्तेंकुशं मार्गणमुत्पलं च ॥
दधाति वै धर्मजिनेशयक्षी या मानसीमां बहु मानयामि ॥ १५ ॥

ओं ऱ्हीं परभृते ॥१५॥

रथांगपाणिं फलपूरहस्तामीडीशयां दानकरामजेयाम् ॥
शांतीशपादांबुजदत्तचित्तां कांतां महामानसि मानये त्वाम् ॥१६॥

ओं ऱ्हीं कंदर्पादेवि ॥ १६ ॥

चक्र समाक्रांतविरोधिचक्रं शंखं स्वभुकारकृतारिभीतिम् ॥

---

१४ ' अधिज्यधन्वेति ' हा श्लोक ह्मणून विजृंभणी देवीचे पूजन करावे. ही देवी धनुष्य, महाळुंग, तीक्ष्ण बाण, व दान हे धारण करिते. हिचे अनंतमति हेंहि नाव आहे व अनंत जिनाची ही यक्षी आहे.

१५ ' अंभोरुहमिति ' हा श्लोक ह्मणून परभृतायक्षीचे पूजन करावे. हिच्या हातात कमळ, धनुष्य, दान, अंकुश, बाण, निळे कमळ, हे पदार्थ आहेत. ही धर्म जिनाची भक्त आहे. हिचे मानसी असेहि नांव आहे.

१६ ' रथांगपाणिमिति ' हा श्लोक ह्मणून शांतिजिनाच्या कंदर्पादेवीची पूजा करावी. ही देवी चक्र, फलपूर, खड्ग व दान हे पदार्थ धारण करिते. हिचे महामानसी असेहि नाव आहे.

१७ ' चक्रमिति ' हा श्लोक ह्मणून गांधारीची पूजा करावी. ही आपल्या हातांत चक्र, शंख, तरवार, व वर

अत्युग्रखड्गं वरमादधानां यजे जयां कुंथुजिनेन्द्रयक्षीम् ॥१७॥

ओं ऱ्हीं गांधारिणि ॥ १७ ॥

स्वर्णाभां हंसगां सर्पमृगवज्रवरोद्धुराम् ॥

चाये तारावतीं त्रिंशच्चापोच्चप्रभुभाक्तिकाम् ॥१८॥

ओं ऱ्हीं कालिदेवि ॥ १८ ॥

हस्तद्वयेनोपरिमेन खेटं कृपाणमन्येन फलं प्रदानम् ॥

उद्बिभ्रती मल्लिजिनेंद्रयक्षी गृण्हातु पूजामपराजितेयम् ॥१९॥

ओं ऱ्हीं अनातजदेवि ॥

या खेटकं मंगलमातुलुंगं कृपाणमुग्रं वरमादधाति ॥

सा नः प्रसन्ना मुनिसुव्रतार्हद्भक्तास्तु भव्या बहुरूपिणीष्टया ॥

हे धारण करिते. कुंथुजिनाची ही भक्त आहे.

१८ ' स्वर्णेति ' हा श्लोक म्हणून तारावतीची पूजा करावी. हिच्या हातांत सर्प, हरिण, वज्र, व वर हे पदार्थ आहेत. अरजिनाची ही भक्त आहे. हिचा सुवर्णाप्रमाणें वर्ण आहे व हिचें हंस वाहन आहे हिचे काली असेंहि नांव आहे.

१९ ' हस्तेति ' हा श्लोक म्हणून अनजातदेवीची पूजा करावी. ही मल्लिजिनांची यक्षी आहे. हिचें अपराजिता असेंहि नांव आहे. ही आपल्या वर केलेल्या दोन हातांनीं ढाल व तलवार धारण करिते आणि खालच्या दोन हातांनी फळ व प्रदान धारण करिते

२० ' या खेटकमिति ' हा श्लोक म्हणून मुनिसुव्रतजिनाच्या सुगंधिनी शासनदेवतेचें पूजन करावें. हिचें

ओं ऱ्हीं सुगंधिनि ॥ २० ॥

इष्टयास्तु तुष्टा धृतयष्टिखेटसव्यद्विहस्तान्यकरद्वयेन ॥
दिव्याक्षमालामसिमादधानांचामुंडिकां श्रीनमिमानमन्तीम् ॥ २१ ॥

ओं ऱ्हीं कुसुममालिनि ॥

धत्ते वामकटौ प्रियंकरसुतं वामे करे मंजरी—
माम्रस्यान्यकरे शुभंकरतुजो हस्तं प्रशस्ते हरौ ॥
आस्ते भर्तृचरे महाम्रविटपिच्छायं श्रिताभीष्टदा ॥
याऽसौ तां नुतनेमिनाथपदयोर्नम्रामिहाम्रां यजे ॥ २२ ॥

ओं ऱ्हीं कुष्मांडिदेवि ॥

पाशाद्यन्वितषड्भुजारिजयदा ध्याता चतुर्विंशतिं ॥

बहुरूपिणी असेंहि नांव आहे. हिच्या हातात ढाल, महाळुंग, तरवार व वर असे पदार्थ असतात.

२१ 'इष्टयेति' हा श्लोक म्हणून कुसुममालिनी देवतेचें पूजन करावें. ही नमिजिनाची भक्त आहे. हिचे चामुंडा असेंहि नांव आहे. ही डाव्या हातांत दंड व ढाल आणि उजव्या हातांत अक्षमाला व तरवार धारण करिते.

२२ 'धत्ते इति' हा श्लोक म्हणून नेमिनाथ जिनाच्या शासनदेवतेचें पूजन करावें. हिचें 'आंबा' असेंहि नांव आहे. हिनें आपल्या कडेवर प्रियंकर नावाच्या मुलास व शुभंकर नावाच्या मुलास आपल्या हातीं घेतलें आहे. पूर्वी जो पति होता तोच हिचें या भवामध्यें सिंह वाहन झाला आहे. हिच्या हातांत आंब्याची मंजरी आहे व ही आंब्याच्या झाडाखाली उभी राहिली आहे. हिची कथा पुण्यास्रवपुराणांत पहावी.

सांगास्त्वा[illegible] [illegible] या [illegible] ॥

[illegible] —

[illegible] ॥ ओं [illegible] ॥

[illegible] ॥

[illegible] ॥

ओं [illegible] ॥

[illegible] ॥

[illegible] ॥

[illegible] ॥

प्रणीता [illegible] ॥

[illegible] पूर्णाहुतिः ॥ इति [illegible] ॥

२३ ' [illegible] ' [illegible]

२४ ' [illegible] ' [illegible]

२५ ' [illegible] ' [illegible]

॥ इति [illegible] ॥

अथ पंचममंडलस्थापितदिक्कन्यकार्चनविधानम् ॥

मेरोर्दक्षिणतो महाकुलकुभृत्पद्माकराम्भोरुह—
प्रासादस्थितिकाः शचीपतिवधूः श्रीन्हीधृतीरंबिकाः ॥
तथैवोत्तरतस्तथोत्तरसुरेड्गृह्यां च कीर्तिं धियं
लक्ष्मीं शांतिकरीं च शांतिमिह सत्पुष्टिं च पुष्टिं यजे ॥
श्र्यादिदेवीसमुदायपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥ १ ॥

ओं विविधमणिविचित्रितोभयपार्श्वहेमादिमयाहिमवदादिकुलाचलाधित्यकानादिसिद्धपद्मादिसरोवरांतरसामानिकपरिषदध्युषितपरिवारवारिजपरीतपुष्करमध्यशारदशशांकविशदप्रासादनिवासिनीनाम् ॥ कांतिलज्जाधैर्यजिनार्यादिकीर्तनलोकोत्तरज्ञानत्रिवर्गसाधनांगव्यापकत्वधर्मानर्हन्मातुरापादयंतीनाम् । श्रीन्हीधृतिकीर्तिबुद्धिलक्ष्मीनामदेवीनाम् । अलक्ष्यशचीप्रत्यक्ष्यान्यलक्ष्यालक्ष्यांगमंगलश्र्यादिदेवी—विहितजिनमातृभोगादिविघ्नोपशमनादिमनोनिर्वृतिनिर्वर्तकशांतिदेवीसहितानाम् ॥ प्रतिफलितेंदुबिंबादर्शसन्निभोदराजितांत्विक्कांग्रभर्तृगुणभोगभक्तादिपुष्टिविधायिपुष्टिदेवीसमन्वितानाम् । पीतारुणपीत-

---

१ 'मेरोरिति' हा श्लोक म्हणून श्र्यादि देवींची पूजा करण्याकरितां, पूर्व विधि करावा. मेरूच्या दक्षिणेकडील जे कुलाचल पर्वत अर्थात् हिमवान्, महाहिमवान्, निषध, यावर जी सरोवरं आहेत त्यांतील कमलामध्यें श्री ऱ्ही, व धृति या देवतांचे महाल आहेत. या तीन देवता सौधर्म इंद्राच्या पत्नी आहेत. मेरु पर्वताच्या उत्तरेला नील, रुक्मि व शिखरी असे कुलाचल पर्वत आहेत. त्यावर असलेल्या सरोवरातील कमलामध्यें कीर्ति, बुद्धि व लक्ष्मी या देवी राहतात. या उत्तरेन्द्राच्या स्त्रिया होत. शांति व पुष्टि अशाही दोन देवी आहेत. या मातेची सेवा करितात,

शातकुंभकांचनकनकतपनीयहिरण्यप्रभापवनानाम् । पुष्पमुखकलशहस्तानामष्टदिक्कुमारीणां । सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमाव्हानादिपुरःसरसमुचितसपर्याक्रमं यथाक्रमं पंचममंडलेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ पृथगिष्टिः ।

श्रियं नरागोचरकांतिरूपश्रियं जगन्मातरि योजयन्तीम् ॥
संफुल्लफुल्लाननशातकुंभकुंभांकहस्तां विधिना धिनोमि ॥ १ ॥
ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशहस्ते श्रीदेवि आगच्छ २ । संवौषट् ॥ जलम् ॥
ऱ्हियं लसद्बोधसहायसौम्यऱ्हियं जिनांबाधृतिपोपयंतीम् ॥
संफुल्ल० ॥ ओं ऱ्हीं रक्तवर्णे० ऱ्हीदेवि ॥ २ ॥

मातेला भोगाच्या सामग्री पुरवितात. विघ्न दूर करितात तिचे मन संतुष्ट करितात. या देवतांचा वर्ण पिवळा. तांबडा, पिंवळा, पिवळा, पिंवळा, पिवळा, पिंवळा, पिंवळा असा आहे. ज्याच्या मुखावर पुष्प आहे असा कलश ह्या हातांत धारण करितात. यांचें जिनयज्ञ निर्विघ्न पार पडावा ह्मणून मी आव्हान करितो

'ओं विविधेति' मंत्र ह्मणून पांचव्या मंडलामध्ये पुष्पाक्षताक्षेपण करावें. आतां प्रत्येक पूजा.

१ 'श्रियमिति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून श्रीदेवीचें आव्हान वगैरे करून तिला जलादि अर्घ्य द्यावें ही श्रीदेवी जिनेश्वराच्या मातेच्या ठिकाणी मनुष्यामध्यें न आढळून येणारी अशी दिव्यकांति योजित असते. या देवीला चार हात असतात.

२ 'ऱ्हियमिति' हा श्लोक ह्मणून ऱ्ही देवीची पूजा करावी. ही देवता जिनमातेमध्यें ज्ञानानें संयुक्त अशी लाज उत्पन्न करिते.

धृतिं ससामानिकदिक्कुमारीं धृतिं जिनेशो जननीं नयन्तीम् ॥
संफुल्ल० ॥ ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे धृतिदेवि ॥ ३ ॥
कीर्तिं जिनेंद्रस्तवनादिरूपां कीर्तिं विभोर्मातरि रांजयंतीम् ॥
संफुल्ल० ॥ ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे कीर्तिदेवि ॥ ४ ॥
बुद्धिं प्रबुद्धाखिललोकयात्रां बुद्धिं नयतीं जननीं जिनानाम् ॥
संफुल्ल० ॥ ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे बुद्धिदेवि ॥ ५ ॥
लक्ष्मीं त्रिवर्गोचितसाधनार्थां लक्ष्मीं प्रभोर्मातरि साधयन्तीम् ॥
संफुल्ल० ॥ ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे लक्ष्मीदेवि ॥ ६ ॥
शांति मनोनिर्वृतिमंतरायशांतिं च जैनीं जननीं नयन्तीम् ॥

३ 'धृतिमिति' हा श्लोक ह्मणून या धृतिदेवतेची पूजा करावी ही देवता जिनाच्या मातेच्या ठिकाणी संतोष उत्पन्न करिते.

४ 'कीर्तिमिति' हा श्लोक ह्मणून कीर्तिदेवतेची पूजा करावी. जिनेन्द्रस्तवनादिरूप कीर्तीची योजना ही देवता मातेच्या ठिकाणी करिते.

५ 'बुद्धिमिति' हा श्लोक ह्मणून बुद्धिदेवतेची पूजा करावी. ही देवता सगळ्या जगाचें ज्ञान मातेच्या ठिकाणीं योजित असते.

६ 'लक्ष्मीमिति' हा श्लोक ह्मणून लक्ष्मीदेवतेचें पूजन करावें. ही देवता त्रिवर्गसाधनाला समर्थ अशी लक्ष्मी जिनमातेच्या ठिकाणी योजित असते.

'शांतिमिति' हा श्लोक ह्मणून शांति देवतेची पूजा करावी. ही देवता जिनमातेच्या ठिकाणी मनःसमाधान

संफुल्ल० ॥ ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे शांतिदेवि ॥ ७ ॥
पुष्टिं जिनांबावपुरादिपूचैः पुष्टिं विशिष्टामुपपादयंतीम् ॥ ८ ॥
संफुल्ल० ॥ ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे० पुष्टिदेवि ॥ ८ ॥
इत्थं सारसपर्ययाच्च महिना यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥
सांगा स्ताद्धिकलापि मोहनुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नसाधन दत्तं सर्वाश्च दिक्कन्यकाः ॥
पूर्णांगा विधिपूर्तिपूर्णफलदा पूर्णाहुतिं वोर्पये ॥ ९ ॥
इष्टप्रार्थनापुरःसरं पूर्णाहुतिः । ९ ॥

इति दिक्कन्यकार्चनम् ॥

अथ तत्रैव मंडले दिक्पालकार्चनविधानम् ॥

एतत्सर्वजनीनजैनसवनप्रत्यूहविध्वंसनप्रोद्भूताप्रतिमप्रभावविहितप्रख्यातपूजांचितान् ॥

उत्पन्न करिते.

८ 'पुष्टिमिति' हा श्लोक म्हणून पुष्टिदेवतेची पूजा करावी. ही देवता जिनमातेच्या शरीरांत पुष्टि उत्पन्न करिते.

९ 'इत्थमिति' हा श्लोक म्हणून इष्टप्रार्थनापुरःसर पूर्णाहुति द्यावी.

'एतत्सर्वेति' हा श्लोक म्हणून दिक्पालांची पूजा करण्याकरितां पूर्वविधि करावा. हे दिक्पाल जिनपूजेंतील विघ्न दूर करितात. म्हणून यांचे पूजन करावे. या दिक्पालांची नावें या प्रमाणें— इंद्र, अग्नि, यम, राक्षस, वरुण,

स्वस्वातुच्छपरिच्छदानिहदशामन्याप्रधृष्यामितान्दिक्पालाञ्जगदेकपालकजिनाधीशाध्वरे व्याव्हये ॥१॥ दिक्पालकसमुदायपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥

ओं विमलकलधौतखचितमणिमयाभरणभूषितैरावतच्छागरक्ताक्षऋक्षकरिमकरतुरगपुष्पकपुष्टांगशाक्राकारवाहनारूढानाम् ॥ ।नितांतचारुचामीकरातिबालभास्करा जनपुंजतमस्तोमसुधाकरसुवर्णस्वर्णशंशांकसंकाशशरीरप्रभाभिरामाणाम् ॥ कुलिशजाज्वलज्ज्वालाजालप्रचंडदंडमुद्गराहिपाशपादपशक्तित्रिशूलाप्रतिहतप्रभावप्रहरणानाम् । कमनीयकामिनीकुलललामशचीस्वाहाछायानैर्ऋतिवरुणानीवायुवेगीधनदेवीपार्वतीनाममहादेवीमुखांबुजदत्तदृष्टीनाम् ॥ पाकशासनपावककृतान्तकौणपपाशपाणिपवनपार्वतीशसखपार्वतीप्रियाभिधानलोकपालानाम् ॥ कूर्मगतासितांगसांकुशपद्मावतीप्रियफणीशकंठीरवारूढपांडुरतनुकुंतकररोहिणीजीवितेश्वरसहितानाम् ॥ सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थ—मावाहनादिपुरःसरसमुचितसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे । आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पंचममंडले पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

वायु, कुबेर, महादेव अशी आहेत.यांची वाहनें ऐरावत, मेंढा, रेडा, अस्वल, मगर (हत्तीच्या आकृतीचा) घोडा, पुष्पक व पुष्ट बैल अशी आहेत. यांच्या शरीराचा रंग सोनें, बालसूर्य, काजळ, अंधार, चंद्र, सोनें, सोनें, चद्र या प्रमाणे आहे यांची आयुधें — वज्र, अग्निज्वाला, दंड, मुद्गर, नागपाश, वृक्ष, शक्ति, त्रिशूल, अशीं आहेत हीं आयुधें अतिशय प्रभावशाली आहेत. यांच्या स्त्रियांची नावे. यथाक्रमें-- शची, स्वाहा, छाया, नैर्ऋति, वरुणानी, वायुवेगी, धनदेवी, व पार्वती अशी होत. या सर्व परिवारासहित या दिक्पालकाना मी आवाहनादि पुरःसर बोलावितो हे येऊन जिनेश्वरपूजेंतील सर्व विघ्न नाहींशी करोत. असे म्हणून पांचव्या मंडलावर पुष्पाक्षताचे क्षेपण करावें.

अथ प्रत्येकपूजा ।

देहप्रभाद्विगुणभूपणदिव्यदीप्त्यालिप्तदिग्विवरमंतरितांतरायम् ॥
वज्रायुधं निजवधूवदनाब्जनेत्रं व्याव्हानये नुतजिनेन्द्रमहे महेंद्रम् ॥
ओं ऱ्हीं इंद्र आगच्छ २ संवौपट् इत्यादि ॥ इंद्राय स्वाहा इंद्राय इदमर्घ्यं० ॥

शोणभ्रूश्मश्रुकेशांबकमरुणरुचं जाज्वलज्वालशक्तिं
कुंडीं वामेक्षमालामितरकरतले बिभ्रतं सोपवीतम् ॥
स्वाहायुक्तं नियुक्तं जिनयजनविधेर्दीपधूपादिकारे ।
सद्वेदाघोपिसभ्यावृतमनलमलकारसारं यजेऽहम् ॥

ओं ऱ्हीं अग्ने ॥ २ ॥

भृंगांगासितभूरिभंगुरजटाजूटं शिखाडंबरो--
द्धिदंडोड्डमरं प्रचंडफणिभृत्सन्मंडनैर्मंडितम्
छायातुच्छमुखेन्दुसच्छविकृतानंदं सकालच्छविं ॥

१ 'देहप्रभेति' हा श्लोक ह्मणून इंद्राचे आव्हान करून अर्घ्य अर्पण करावे.

२ 'शोणभूरिति' हा श्लोक ह्मणून अग्नीचे आव्हान वगैरे करावें. आणि त्याला अर्घ्य द्यावें. अग्नीच्या भुवया, दाढी, केश व डोळे हे पिंगट आहेत. याची देहकांति तांबडी आहे. हा उजव्या हातांत कमंडलु व डाव्या हातांत अक्षमाळा धारण करितो. यांच्या गळयामध्ये यज्ञोपवीत आहे.

३ 'भृंगांगेति' हा श्लोक ह्मणून यमाचे आव्हान करून त्यास अर्घ्य द्यावें. यांच्या मस्तकावर जटाजूट आहेत.

कालं कालजकालधर्मरहिताधीशाध्वरे व्याह्वये ॥

ओं ऱ्हीं यम ॥ ३ ॥

कटकमुकुटमुद्राहारकेयूरमुख्याभरणकिरणभारोद्भासिताशांतरालम् ॥
अमितलसितकांतिं मुद्गरास्त्रं च रात्रिंचरपरिवृतमेतं व्याह्वये नैऋतीशम् ॥

ओं ऱ्हीं नैऋत्य ॥ ४ ॥

मुक्ताफलात्युज्ज्वलविद्रुमानुम्यूनप्रभूताभरणाभिरामम् ।
भीमाहिपाशं वरुणान्यधीशं यागेत्र यादःपतिमाह्वयामि ॥

ओं ऱ्हीं वरुण ॥ ५ ॥

चलद्विपुलभूरुहं कलितविस्फुरद्भूषणं ॥ लसन्मधुकरच्छविं चलितगात्रयंलोत्करं ॥
जगत्त्रितयजीवनं विरचिताखिलार्थेतरं ॥ समीरणमिहाह्वये समदवायुवेगीयुतम् ॥

ओं ऱ्हीं पवन ॥ ६ ॥

सर्पाकृति भूषणानी हा सुंदर दिसतो.

४ 'कटकेति' हा श्लोक म्हणून नैऋत्याची पूजा करावी. याच्या अंगावर कडे, मुकुट, अंगठ्या, हार वगैरे अलंकार आहेत व त्याचा प्रकाश सर्वत्र पडतो. या दिक्पालाची कांति कृष्ण आहे.

५ 'मुक्ताफलेति' हा श्लोक म्हणून वरुणाची पूजा करावी. हा दिक्पाल मोत्याचे व पोवळ्याचे अलंकार घालतो. याच्या हातांत नागपाश आहेत. या जिनपूजेत मी याला बोलावतो.

६ 'चलदिति' हा श्लोक म्हणून पवनाची पूजा करावी. याचे वृक्ष हे शस्त्र आहे. याचा वर्ण भुंग्यासारखा आहे. हा त्रैलोक्याचें जीवन आहे. याच्या स्त्रीचें वायुवेगी असे नांव आहे.

निधनरहितमुक्ताभूषणप्रौढवेषं । धनमुखनिजदेवीसन्मुखांभोजभृंगम् ॥
धनदमिह धनद्यैं सेव्यमाऽऽह्वानयेऽह । निधननिपुणशाक्तिं विद्विपामुद्वहन्तम् ॥
ओं ऱ्हीं कुबेर ॥ ७ ॥

कंकलीद्रुमपल्लवच्छविजटाजूटार्धचंद्रप्रभा
सांद्रीभूतभुजंगभूषणफणारत्नप्रभाभासुरम् ॥
भालाभीलविलोचनानलशिखातीक्ष्णत्रिशूलायुधम् ।
पार्वत्या धवमाव्हये गणवृतं दक्षाध्वरेऽध्वंसिनम् ॥

ओं ऱ्हीं ईशान ॥ ८ ॥
स्फटापरिगतारुणद्युमाणेबिंबशुंभन्माणि—
प्रभापटलपाटलीकृतासितांगविभ्राजितम् ॥
धृताकुशमनंकुशं सुगुणराझपद्मायुतम ॥

---

७ ‘ निधनेति ’ हा श्लोक म्हणून कुबेराची पूजा करावी. हा जिनपूजेमध्यें विघ्न करणाऱ्यांचा नाश करितो.

८ ‘ कंकलीति ’ हा श्लोक म्हणून ईशानाला अर्घ्य द्यावे. याच्या जटा अशोक वृक्षाच्या पानाप्रमाणे आहेत. याच्या मस्तकावर अर्धचंद्र आहे. सर्पभूषणे हा धारण करितो. याच्या तिसऱ्या डोळ्यातून अग्नीची ज्वाला निघते. याच्या हातात त्रिशूल आहे. याची पार्वती ही स्त्री आहे.

९ ‘ स्फटेति ’ हा श्लोक म्हणून धरणेन्द्राची पूजा करावी हा दिक्पाल नागदेवांनी युक्त आहे. याच्या फणावर मणि असल्यामुळें ते सुर्याप्रमाणे चकाकतात. याच्या हातांत अकुश आहे व याची पत्नी पद्मा आहे. तिच्या

फणाधरगणावृतं फणिमहींद्रमाव्हानये ॥ ओं ऱ्हीं धरणेन्द्र ॥९॥
जिनगुणमणिमालां मौक्तिकानां च मालां
कुमुदकुसुममालां रोहिणीदृष्टिमालाम् ॥
चिरमुरसि धरंतं कुंदभासं सकुंतं
कविनुतगुणरुंद्रं चंद्रमाव्हानयेऽहम् ॥ ओं ऱ्हीं सोम ॥ १० ॥
दिक्पालकानिति समर्च्य यवान्विता ये
गोधूममुद्गचणकाढकशालिमाषाः ॥
तत्सप्तधान्यकृतमुष्टिभिरंबुकुंडे ।
सप्ताहुतीरिह दधे पृथगेव तेभ्यः ॥ ११ ॥

ओं ऑ क्रों ऱ्हीं इंद्राय स्वाहा । ओं ऑ अग्नये स्वाहा । ओं ऑ यमाय स्वाहा । ओं ऑ नैऋत्याय स्वाहा । ओं ऑ वरुणाय स्वाहा । ओं ऑ पवनाय स्वाहा । ओं ऑ धनदाय स्वाहा । ओं ऑ ईशानाय स्वाहा । ओं ऑ धरणेन्द्राय स्वाहा ॥ ओं ऑ सोमाय स्वाहा ॥ इत्याहुतयः ॥

हातांत कमल आहे.

(१०) 'जिनगुणेति' हा श्लोक म्हणून चंद्राचें आव्हान वगैरे करावें. हा दिक्पाल आपल्या गळयांत जिनगुणांची माळा घालतो. मोत्यांची व कमलांची माळा घालतो. याच्या हातांत माला आहे. कवि याच्या गुणांची प्रशंसा करितात.

(११) 'दिक्पालकानिति' हा श्लोक म्हणून या दश दिक्पालकांना सप्तधान्यांच्या मुठींनी जलहोमामध्यें सात सात आहुती घाव्यात. सात धान्यें जव, गहूं, मूग, हरभरे, तुरी, साळी, व उडीद अशीं आहेत.

इत्थ सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥
सांगा स्ताद्विकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत हतं सर्वेपि दिक्पालकाः ॥
पूर्णांगां विधिपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोर्पये ॥ १२ ॥

इति दिक्पालकार्चनम् ॥

अथ द्वारपालानुकूलनं ॥

सोमं जिनेंद्राध्वरवार्धिसोमं यमं यमाभीलमसज्जनानाम् ॥
निवारणोत्कं वरुणं विपत्तेर्यजामि वीरैकवर कुबेरम् ॥
सोमादिद्वारपालसांमुख्यविधानाय द्वारेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

ओं सर्वाभीष्टफलदाविशिष्टेष्टजिनेष्टियष्टृयाजकराजराष्ट्रचतुःसंघविघ्नविघातनाखंडितचंडि-

---

(१२) 'इत्थमिति' हा श्लोक म्हणून इष्टप्रार्थना करून आहुति द्याव्यात.

आतां द्वारपालानुकूलनविधि ॥

(१) 'सोममिति' हा श्लोक म्हणून पूर्वादि दिशाच्या द्वारपालांना अनुकूल करून घ्यावें. सोम, यम, वरुण, व कुबेर अशीं याचीं नांवें आहेत जिनेश्वराच्या पूजारूपी समुद्राला हा सोम चंद्रासारखा आहे. यम हा दुष्टांना यमासारखा आहे. वरुण हा सज्जनांचीं संकटें दूर करितो. व कुबेर हा अतिशूर आहे या सर्वांची मी पूजा करितो असें म्हणून द्वारावर पुष्पाक्षतांचें क्षेपण करावें.

'ओं सर्वाभीष्ट' हा मंत्र म्हणून सोम, यम, वरुण, कुबेर या चार द्वारपालाचें आवाहन स्थापन वगैरे करावें. व

माडंबरकोदंडदंडधरदंडायमानदंडकुंडलीशपाशप्रचंडगदामांडितभुजादंडपूजामंडलपूर्वादिद्वारपालनप्रयुक्तद्वारपालकानाम् ॥ सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसर समुचितसपर्याक्रमं यथाक्रमं उपक्रमामहे ॥ आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय द्वारेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ अथ पृथागिष्टिः ॥

प्राग्द्वारमस्या जिनयज्ञवेद्या रक्षंतमेनं प्रयजामि सोमम् ॥

ओं ऱ्हीं धनुर्धराय अर २ त्वर २ हूं सोम आगच्छ २ संवौपट् ।

ओं ऱ्हीं सोमाय इदमर्घ्यम् ॥ १ ॥

यो दंडितारातिसमस्तदंडं दंडं धरॅश्चंडसुरैः परीतः ॥

रक्षत्यपाच्यं जिनयज्ञवेद्या द्वारं तमेनं यममर्चयामि ॥ २ ॥

ओं ऱ्हीं दंडधराय २ अर २ त्वर हूं यम आगच्छागच्छ २ संवौषट् ।

ओं ऱ्हीं यमाय इदमर्घ्यम् ॥

हालाहलज्वालजटालभालाभीलाहिपाशं सुरवीरसैन्यम् ॥

हें सूचित करण्याकरितां चार द्वारावर पुष्पाक्षताक्षेपण करावे.

१ ' कोदंडेति ' हा श्लोक ह्मणून सोम द्वारपालाला पूर्वद्वारी अर्घ्य द्यावें. या द्वारपालानें आपल्या हातांत धनुष्य घेतलेलें आहे.

२ ' यो दंडितारानिति ' हा श्लोक ह्मणून यमाचें आवाहन वगैरे करावे. यमाच्या हातांत दंड आहे. हा दक्षिण दिशेचा द्वारपाल आहे.

३ ' हालाहलेति ' हा श्लोक म्हणून वरुणाला आव्हान वगैरे विधि करावा. याच्या हातांत पाश आहेत. व

अथ वेद्याः पूर्वादिमहादिक्षु यक्षचतुष्टयार्चनम् ॥

विजयं वैजयन्तं च जयंतमपराजितं
यक्षं यक्ष्येत्र पूर्वादिमहादिक्षु यथाक्रमम् ॥ १ ॥

आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय वेद्याः पूर्वादिमहादिक्षु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

अथ प्रत्येकपूजा ।

मोहारिविजयोद्भूतत्रैलोक्यविजयं विभुम् ॥
भजंतं विजयं यक्षं यक्ष्ये प्राग्दिग्वधूवरम् ॥

ओं ह्म्ल्व्र्यूं विं विजययक्ष बलिं गृहाण २ स्वाहा ॥ १ ॥

भजंतं त्रिजगन्नाथं दशोच्चैर्वैजयंतिकम् ।
वैजयन्तं यजे यक्षं अपाचीदिग्वधूवरम् ॥ २ ॥

वेदीच्या पूर्वादि चार दिशेमध्यें चार यक्षांचे अर्चन करावें. त्याचा विधि याप्रमाणेः—

'विजयेति' हा श्लोक म्हणून विजय, वैजयंत, जयंत व अपराजित या चार यक्षांची पूजा करण्याचें सूचन करण्याकरिता वेदीच्या पूर्वादिदिशांत पुष्पाक्षताक्षेपण करावें.

१ 'मोहारीति' हा श्लोक म्हणून विजय यक्षाचें पूजन करून पूर्व दिशेस बलि अर्पण करावा. मोहावर विजय मिळविणाऱ्या जिनेश्वराची हा उपासना करितो म्हणून याचें विजय हें नांव योग्य आहे.

२ 'भजंतमिति' हा श्लोक म्हणून दक्षिण दिशेचा अधिपति अशा वैजयंत यक्षाची पूजा करावी. हा यक्ष

ओं ह्म्ल्व्र्यूं वं वज्रयंत० ॥ २ ॥

जयंतं जितमंहांसि जयंतं जिनविद्विषः ॥
जयंतं प्रयजे यक्षं प्रतीचीदिग्वधूवरम् ॥ ३ ॥

ओं ह्म्ल्व्र्यूं जं जयत० ॥

आराधयन्तमाराध्यं जगतामपराजितम् ॥
यजेऽपराजितं यक्षं उदीचीदिग्वधूवरम् ॥ ४ ॥

ओं ह्म्ल्व्र्यूं अं अपराजित० ॥

इत्थं सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥
सांगा स्ताह्निकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं दिग्वासियक्षेश्वराः

माला, सिंह, गरुड वगैरे आकृति ज्यांवर काढल्या आहेत अशा ध्वजांनी अर्थात् ध्वजांना जो अधिपति आहे अशा जिनाची आराधना करितो

३ 'जयंतमिति' हा श्लोक म्हणून पश्चिमदिशाकडील लोकपाल जयंत यक्षाची पूजा करावी. ज्याने पापे जिंकली आहेत अशा जिनाचा हा आश्रय आहे.

४ 'आराधयन्तमिति' हा श्लोक म्हणून अपराजित यक्षाची पूजा करावी. इतरांकडून जो अजिंक्य आहे अशा जिनाची हा यक्ष आराधना करितो म्हणून त्यास अपराजित म्हणतात.

पूर्णांगां विधिपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोर्पये ॥ ५ ॥

इति विजयादियक्षानुकूलनविधानम् ॥

अथैशान्यां दिश्यनावृत्तार्चनम् ॥

मेरोरीशानभागे कुरुषु मणिमयस्योत्तरेषु स्थितस्य ॥
श्रीजंबूभूरुहस्य स्थितिजुषमनिशं पूर्वशाखास्थसौधे ॥
शंख चक्रं च कुंडिं दधतमुरुकैररक्षमालां च कृष्णं
पक्षीन्द्रारूढमस्यां भवदिशि विधिनानावृतेन्द्रं यजामि ॥

ओं दशदिशाधिनाथं त्रैलोक्यदंडनायक जंबूद्वीपाधिपतिं गरुडपृष्ठमारूढं स्निग्धभृंगांजनाभमक्षसूत्रकमंडलुव्यग्रहस्तं चतुर्भुजं शंखचक्रविधृतभुजादंडं यक्षिणीरहितं सपरिजनसपरिवारमनावृतं देवमाव्हानयामहे स्वाहा ॥ हे अनावृत आगच्छ २ संवौषट्० ॥ अनावृताय स्वाहा । अ-

---

५ ' इत्थमिति ' हा श्लोक म्हणून यांना अर्घ्य द्यावें.

इति विजयादियक्षानुकूलनविधानम् ॥

' मेरोरिति ' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून अनावृत यक्षाचें आव्हान वगैरे करावें. हा यक्ष जंबुद्वीपांत मेरूपर्वताच्या ईशान्य दिशेला उत्तर कुरूमध्यें जंबु नांवाच्या वृक्षावर राहतो. या वृक्षाच्या पूर्वशाखेवरील महालामध्यें याचें निवास स्थान आहे. हा यक्ष आपल्या चार हातांत क्रमानें शंख, चक्र, कमंडलु, व अक्षमाला

नावृतपरिजनाय स्वाहा इत्यादि । इत्यनावृतार्चनम् ॥ १ ॥

अथ ब्रह्मेन्द्रोपरि देवर्षिसत्कारः ॥

जिनेंद्रवैराग्यविवर्धनोत्काश्चतुर्दशाभ्यर्हितपूर्वबोधाः ।
ये ब्रह्मलोकस्थितयो यजे तांल्लौकान्तिकान्ब्रह्मसुरेश्वराग्रे ॥ १ ॥

ओं ऱ्हीं लौकांतिकदेवेभ्यः पुष्पांजलिं निर्वपामि स्वाहा ॥ इति ब्रह्मेंद्रोपरि देवर्षिपुष्पांजलिः ॥

अथ अच्युतेन्द्रोपरि अहमिन्द्रसत्कारः ॥

इंद्रोऽस्म्यहं नैव परोस्ति चेन्द्रो मदित्थमुद्भूतविकत्थनाढ्यान् ॥
यजेऽच्युतेंद्रोपरि सौख्यसांद्राञ्जिनेंद्रभक्तानहमिंद्रदेवान् ॥

ओं ऱ्हीं अहमिंद्रदेवेभ्यः पुष्पांजलिं निर्वपामि स्वाहा । इत्यच्युतेंद्रोपरि अहमिन्द्रपुष्पांजलिः ॥१॥

धारण करितो. हा गरुडावर आरूढ झाला आहे. जंबुवृक्ष रत्नमय आहे.

ब्रम्हेन्द्रावर देवर्षींचा सत्कार करावा.

'जिनेंद्रेति' हा श्लोक म्हणून ब्रम्हेंद्रावर लौकांतिक देवाकरितां पुष्पांजलिक्षेपण करावी. लौकांतिक देव हे तीर्थकरांचे वैराग्य वाढवितात. यांना चौदापूर्वांचे ज्ञान असते. हे ब्रम्हस्वर्गाच्या शेवटच्या पटलांत असतात.

अच्युतेंद्रावर अहमिंद्राचा सत्कार

'इंद्रोरम्यहमिति' हा श्लोक म्हणून अच्युतेंद्रावर अहमिन्द्राकरितां पुष्पांजलिक्षेपण करावी. मीच इंद्र आहे दुसरा कोणी इंद्र नाही असें याना वाटत. याना विपुलसौख्यांची प्राप्ति झालेली असते. हे जिनेन्द्राचे परमभक्त असतात. नवग्रैवेयक, नव अनुदिश व पंचानुत्तर या ठिकाणी राहणाऱ्या देवांना अहमिंद्र म्हणतात.

अथ पृथ्वीमंडले मंगलाष्टकस्थापनम् ॥

श्वेतच्छत्राब्दौ ध्वजं चामरे द्वे । मंत्रैर्वेद्यां तोरणं तालवृंतम् ॥
नंद्यावर्तं दीपमष्टासु दिक्षु । न्यस्याम्याप्तुं मंगलं मंगलानि ॥

ओं श्वेतच्छत्रश्रियै स्वाहा । ओ अद्भश्रियै स्वाहा । ओं ध्वजश्रियै स्वाहा ।
ओं चामराश्रियै स्वाहा ॥ ओं तोरणाश्रियै स्वाहा । ओं तालवृंताश्रियै स्वाहा ।
ओं नंद्यावर्तश्रियै स्वाहा । ओं दीपश्रियै स्वाहा ।

इति मंगलाष्टकस्थापनम् ॥

अथ तत्रैवायुधाष्टकस्थापनम् ॥

उत्तुंगमत्तद्विरदेन्द्ररूढा रूढोग्रवज्रायुधमुद्वहन्ती ॥
ऐन्द्री वसत्विंद्रदिशीह वेद्यां हेमप्रभा विघ्नविघातनाय ॥ १ ॥

ओं इंद्राण्यै स्वाहा ॥

या वैष्णवी विष्णुरथांगयाना जिष्णोर्जिनेशः सवने सुनीला ॥
प्रत्यर्थिचक्रप्रतिघातचक्रं धृत्वेयमास्तां दिशि सा यमस्य ॥ २ ॥

ओं वैष्णव्यै स्वाहा ॥

'श्वेतच्छत्रेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून पृथ्वीमंडलांत आठ मंगलाची स्थापना करावी. आठ मगलपदार्थ याप्रमाणें—१ श्वेतच्छत्र २ दर्पण ३ ध्वज ४ चामर ५ तोरणमाला ६ पत्ता ७ नंद्यावर्त ८ दीप.

कौमारिका कोमलविद्रुमाभा शिखंडियाना धृतमंडलाग्रा ॥
प्रचंडमूर्तिर्वसतात्प्रतीच्यां वेद्यां जिनेन्द्राध्वरविघ्नशान्त्यै ॥ ३ ॥
ओं कौमार्यै स्वाहा ॥
वाराहिका वन्यवराहयाना श्यामप्रभा भीकरसीरपाणिः ॥
अत्रोत्तरस्यां दिशि वेदिकायामास्तां समस्ताध्वरविघ्नशान्त्यै ॥ ४ ॥
ओं वाराहिकायै स्वाहा ॥
पद्मप्रभांगा श्रितपद्मयाना विद्वेषिसंत्रासकमुद्गरास्त्रा ॥
ब्रह्माणिसंज्ञा जिनयज्ञवेद्यां हुताशनाशां समलंकरोतु ॥ ५ ॥
ओं ब्रह्माण्यै स्वाहा ॥
श्वेतच्छदाभोंदुरुवाहनस्था । लक्ष्मीर्गदालक्षितशस्त्रहस्ता ॥
विघ्नापनोदाय दिशीह वेद्याः प्रवर्तना दाक्षिणपश्चिमायाम् ॥ ६ ॥
ओं लक्ष्म्यै स्वाहा ॥ ६ ॥
चामुंडिका प्रेतगता समध्यमार्तंडदीप्तिर्धृतदंडशक्तिः ।
प्रत्यूहशान्त्यै दिशि वेदिकायाः प्रवर्ततामुत्तरपश्चिमायाः ॥७॥

याच पृथ्वीमंडलामध्ये श्रीजिनेश्वराच्या पूजेमध्ये विघ्न उपस्थित होऊं नये ह्मणून आठ आयुधाची स्थापना करावी. आयुधांची नांवे याप्रमाणे—वज्र, चक्र, तलवार, नागर, मुद्गर, गदा, दंड, भिंडिमाल. ही आयुधें क्रमाने इंद्राणी वैष्णवी, कौमारी, वाराही, ब्रह्माणी, लक्ष्मी, चामुंडा व रुद्राणी ह्या देवी धारण करितात. वेदीच्या आठ दिशांना या

ओं चामुंड्यै स्वाहा ॥

उच्चंडशाकरगते धृतभिंडिमाले रुद्राणि रुद्रामलचंद्रकान्ते ॥

पूर्वोत्तरस्यां दिशि तिष्ठ वेद्या विद्यानिधेरध्वरविघ्नशान्त्यै ॥८॥

ओं रुद्राण्यै स्वाहा ।

इत्यायुधाष्टकस्थापनम् ॥

अथ वेद्याः पूर्वादिदिक्षु पताकाष्टकस्थापनम् ॥

पीतप्रभाव्हया देवी पीतवर्णमिदं ध्वजं ॥

धृत्वा जयाय श्रीवेद्यां पूर्वस्यां दिशि तिष्ठतु ॥ १ ॥

ओं प्रभावत्य स्वाहा ।

पद्माख्यदेवी पद्माभा पद्मवर्णमिदं ध्वजम् ॥

धृत्वा जयाय श्रीवेद्यामाग्नेयां दिशि तिष्ठतु ॥ २ ॥

ओं पद्मायै स्वाहा ॥

सा मेघमालिनी कृष्णा कृष्णवर्णमिद ध्वजम् ॥

क्रमाने उभ्या राहतात या देवीची वाहने याप्रमाणे--ऐरावतहत्ती, गरुड, मोर, रानडुकर, कमल, उंदीर, राक्षस व रेडा, या देवींचा वर्ण सोनें, निळा रंग, पोवळे, काळा रंग, कमल, हंस, सूर्य, चंद्र याप्रमाणे आहे. 'उत्तुंगेति' इत्यादि आठ श्लोक म्हणून या आठ आयुधांची स्थापना करावी.

वेदीच्या पूर्वादिदिशामध्यें आठ पताका स्थापन कराव्यात. या ध्वजांचा रंग पिंवळा, पांढरा, काळा हिरवा,

धृत्वा जयाय श्रीवेद्यामपाच्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ३ ॥

ओं मेघमालिन्यै स्वाहा ॥

हरिन्मनोहरादेवी हरिद्वर्णमिदं ध्वजम् ॥

धृत्वा जयाय श्रीवेद्यां नैऋत्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ४ ॥

ओं मनोहरायै स्वाहा ॥

श्वेताभा चंद्रमालेयं श्वेतवर्णमिदं ध्वजम् ॥

धृत्वा जयाय श्रीवेद्यां प्रतीच्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ५ ॥

ओं चंद्रमालायै स्वाहा ॥

नीलाभा सुप्रभा देवी नीलवर्णमिदं ध्वजम् ॥

धृत्वा जयाय श्रीवेद्यां वायव्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ६ ॥

ओं सुप्रभायै स्वाहा ॥

श्यामप्रभा जयादेवी श्यामवर्णमिदं ध्वजम् ॥

धृत्वा जयाय श्रीवेद्यामुदीच्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ७ ॥

ओं जयायै स्वाहा ॥

पांढरा, निळा, काळा, पचरंगी असे आहेत. ज्या देवींना हे ध्वज हातांत धरलेले आहेत त्यांचे ही वर्ण ध्वजांच्या वर्णाप्रमाणेच आहेत देवींची नावें क्रमानें प्रभावती, पद्मा, मेघमाला, मनोहरा, चंद्रमाला, सुप्रभा, जया, व विजया अशी आहेत.

विजया पंचवर्णाभा पंचवर्णमिदं ध्वजम् ॥
धृत्वा जयाय श्रीवेद्यामैशान्यां दिशि तिष्ठतु ॥ ८ ॥
ओं विजयायै ॥

अथ वेद्याः पूर्वादिदिक्षु कलशाष्टकस्थापनम् ॥

तीर्थाम्बुपूर्णशरणोत्तममंगलार्थसंकल्पनाष्टसमलंकृतशुभ्रकुंभान् ॥
वेद्यष्टदिक्षु विनिवेश्य सपंचवर्णसूत्रेण तांस्त्रिगुणमेव वृणोमि सिद्ध्यै ॥
ओं इति कलशाष्टकस्थापनम् ॥

अथ वेद्या दिक्षु बाणचतुष्टयस्थापनम् ॥

बाणैश्चतुर्भिर्निशितैर्जयाय सिद्धार्थपुञ्जैश्च निजेष्टसिध्यै ॥
सन्तानवृध्यै च यवारकैः श्रीवेद्याश्च कोणान्परिभूषयामि ॥
बाणचतुष्टयादिस्थापनाय वेदीकोणेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

वेदीच्या पूर्वादि आठ दिशामध्ये आठ कलश स्थापावेत. हे कलश तीर्थजलानें भरलेले असावेत. शरण, उत्तम व मंगल अशा पंचपरमेष्टि व धर्म याचा संकल्प करावा. या आठ कलशाच्या सभोंवती पाचरंगी सूत तीनवेळा गुंडाळावे.

या प्रमाणें कलशाष्टकस्थापन विधि आहे.

वेदीच्या चार दिशाना बाण, पांढऱ्या मोहऱ्यांचे पुंज व यवारक हे पदार्थ स्थापन करावेत.
(१) ' बाणैरिति ' हा श्लोक म्हणून या पदार्थांवर पुष्पाक्षता टाकाव्यात

जय जय जिनधीर प्राप्तजन्माब्धिपार । प्रथितविभवसार प्रौढतीर्थावतार ॥
प्रहतहतकमार प्रोद्गतानंदपूर । प्रहसितशतसूर प्रप्रकृष्टांशुभार ॥ २ ॥
जय जय जिनमित्र ध्वांतविध्वंसमित्र । स्वातिशयगुणगात्र ज्ञानविस्फूर्तिपात्र ॥
परमपदपवित्र प्रोल्लसद्देवयात्र । प्रवरशरण चात्र प्राणिनामप्यमुत्र ॥ ३ ॥
जय जय जिनजैत्र क्ष्मात्रयारामचैत्र । त्रिदशविधृतवेत्र श्वेतचित्रातपत्र ॥
निरतिशयचरित्र श्रीमदर्थोक्तसूत्र । स्वदुरघतरुदात्र श्रायसश्रीकलत्र ॥ ४ ॥
जय जय जिनतात त्रातरत्नत्रयंतपूत । स्थिरतरसुखदात कर्मसंघातघात ॥
कुमतजलदवात ज्ञेयजातप्रमात । प्रवचनरथसूत ख्यातदेवाभिनूत ॥ ५ ॥
जय जय जिनचंद्र छिन्नदुर्मोहतंद्र । प्रणतनरसुरेंद्र स्वात्मलक्ष्मीन्मुनींद्र ॥
स्वतिशय णरुंद्र प्रीणितप्राणिमंद्र । प्रवचनसरिदिन्द्र स्फीतभासांद्रचंद्र ॥ ६ ॥
जय जय जिनसेव्य त्रातसुप्रीतभव्य । त्रिभुवनमहितव्य स्वाप्तिसंभावितव्य ॥
वरद नमसितव्य प्रत्यह कीर्तितव्य । स्मृतिपथनिहितव्य श्रेयसे भावितव्य ॥ ७ ॥

याप्रमाणें पूर्वोक्त विधि झाल्यानतर श्रीजिनेश्वराची स्तुति करावी. स्तुतीचा सारांश)—हे जिनराज आपला सदा विजय होवो. आपण मोहराजाचा नाश केला आहे. मदनाला जिंकिले आहे व आपणास इंद्र नमस्कार करितात. आपली स्तुति करण्याम नागराजही असमर्थ आहे. जिनेश्वरा? आपण अनंत सद्गुणांनी शोभत आहां. हे जिनेशा आपला नेहमी विजय होवो. हे जिनेशा? आपण संसारसमुद्र तरून गेले आहांत. आपले ऐश्वर्य सर्व जगत्प्रसिद्ध आहे आपण जैनधर्माचे संस्थापक आहात. आपण आनंदाचे पूर आहात. व आपल्या कांतीने आपण शेकडो सूर्याच्या

जय जय जिननाथ ज्ञातसंपत्सनाथ । प्रतिहतरतिनाथ प्राप्तमोहापनाथ ॥
नतसुरनरनाथ श्रीद लोकाधिनाथ । श्रुतिकजादिननाथ श्रीवधूप्राणनाथ ॥ ८ ॥
नसदनिमिषखंडं खंडितानंगकांडं । हासितलासिततुंडं ध्यानधीराग्निकुंडम् ॥
सुगुणमणिकरंडं जन्मवार्द्धौ तरंडं । विनमिताचिद्खंडं श्रायसानंदपिंडम् ॥ ९ ॥
इत्यानंदस्तवनेन वेद्यास्त्रिवारप्रदक्षिणं कृत्वा पंचांगप्रणामं कुर्यात् ॥

विभूष्य सद्‌धुपघटैः सुधूपैर्विभूषणाढ्यांश्चतुरोष्ट वार्यान् ॥
वेद्यावृतान्मंत्रमनादिसिद्धं शुभ्रैः प्रसूनैरथ जापयामि ॥

ओं णमो अरिहंताणं० ॥ चत्तारिमंगलं चत्तारि लोगुत्तमा । चत्तारि सरणं पव्वज्जामि ॥

कांतीला तुच्छ केलें आहे. आपण चौतीस अतिशयांनी युक्त आहात. आपल्या ठिकाणीं ज्ञानाचा पूर्ण विकास झाला आहे. आपण इहलोकीं व परलोकीं ही शरण आलेल्या प्राण्यांचें रक्षण करिता. आपण कर्मसमूहाचा नाश केला आहे, कुमतरूपी मेघांचा नाश करण्यास आपण वायुप्रमाणें आहांत. शास्त्ररूपी रथाचे आपण सूत आहांत. त्रैलोक्यांत आपण सर्व जनपूज्य आहांत. आह्मी आपली दररोज आठवण केली पाहिजे. आपली सेवा केली पाहिजे आपणास नमस्कार केला पाहिजे ह्मणजे आह्माला मोक्ष मिळेल. आपण अनंतगुणमण्यांना करंड्यासारखे आहांत संसार समुद्रांत आपण नावेसारखे आहांत. आपण आनंदपिंड आहांत. इत्यादि स्तुति करून वेदीला तीन वेळा प्रदक्षिणा द्याव्यात. व पंचांग नमस्कार करावा.

'विभूष्येति' हा श्लोक ह्मणून वेदीच्या सभोवती धूपघट स्थापन करावेत. व अनादि सिद्धमंत्राचा 'णमो अरहंताणं, चत्तारि मंगलं' वगैरेचा जप करण्यासाठीं चार अथवा आठ सभ्य आर्यांना नियुक्त करावें. जपासाठीं पांढऱ्या फुलांचा उपयोग करावा.

ऱ्हौं शांतिं कुरु २ स्वाहा । अनादिसिद्धमंत्रः ॥ इति वेदीभूषणपुरःसरजप्तृविनियोजनम् ॥

इत्थं यस्तु समस्तशास्तदिविजस्तोमस्य तत्संवृत—
त्रैलोक्यार्चितपादपद्मयुग्लश्रीमज्जिनानानामपि ॥
भक्त्याराधनमातनोति विधिना द्रव्यादिशुध्यन्वितः ॥
सोयं धर्मरथस्य नेमिररहन्भूत्वैति सिद्धिश्रियम् ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि यागमंडलाविधानार्यो नाम सप्तमः परिच्छेदः ॥ ७ ॥

'इत्थमित्यादि' याप्रमाणे द्रव्य, क्षेत्र, काल, वगैरे शुद्धींनी युक्त असलेला जो पूजक भक्तीनें सर्वदेवसमूहांचे व यांनी वेष्टिलेल्या आणि त्रैलोक्य वंद्य ज्यांचे पाय आहेत अशा श्रीजिनेश्वराचे आराधन करितो तो धर्मरथाची धाव होतो अर्थात् तीर्थंकर पदवीस प्राप्त होतो व मोक्षलक्ष्मीची प्राप्ति करून घेतो. ।

या प्रमाणे नेमिचंद्रविरचित प्रतिष्ठासारसंग्रह अथवा प्रतिष्ठातिलक ग्रंथांतील यागमंडळाच्या विधीचे वर्णन करणारा सातवा परिच्छेद समाप्त झाला. ॥

अथ अष्टमः परिच्छेदः ।

अथ गर्भावतरणकल्याणम् ।

अथांकुरार्पणदिनात् षष्ठे तु दिवसे निशि ॥
गर्भावतारकल्याणं विदधीत यथाविधि ॥ १ ॥
तत्रादौ पूजकाचार्यकुंजरेण विधीयते ॥
पुरस्तान्नवबिंबस्य प्रतिष्ठेयनिरूपणम् ॥ २ ॥
सकलीकरणं कार्यं हस्तशुद्ध्यादिपूर्वकम् ॥
मूलवेदीपुरोदेशे कल्पिते पुष्पमंडिते ॥ ३ ॥
संकल्पपूर्वकं पुष्पांजलिस्तद्भूमिशोधनम् ॥

१ अकुरार्पणाच्या दिवसापासून सहाव्या दिवशीं रात्रीं प्रतिष्ठाशास्त्रोक्तविधिला अनुसरून गर्भावतारकल्याण-विधि करावा.

२ हा विधि करण्याच्या प्रारंभीं प्रतिष्ठाचार्यांनीं ज्या बिंबाची प्रतिष्ठा करावयाची असेल त्याची माहिती द्यावी.

३–५ तदनंतर हात पाय वगैरे अवयवांची शुद्धि करून सकलीकरण विधि करावा. मूलवेदीच्या पुढें जो पुष्पमंडप रचिलेला असतो त्यामध्ये संकल्पपूर्वक पुष्पांजली समर्पण करावी. तदनंतर वायु, मेघ, व अग्नि या देवाकडून

वायुमेघाग्निभिर्देवैर्दर्भन्यासोर्चना क्षितेः ॥ ४ ॥
गंधांबुसेकः पुष्पोपहारः पीठनिवेशनम् ।
तद्भद्रपीठे निःशेषजिनमातृसमर्चनम् ॥ ५ ॥
तत्पीठस्थमहापात्रे विवक्षितजिनप्रभोः ॥
मातुराव्हानादिः स्यात्कौबेरं रत्नवर्षणम् ॥ ६ ॥
भोगोपभोगद्रव्योपनयन धनदेन वै ॥
ततः प्राक्कल्पिते पद्माके साष्टदलांबुजे ॥ ७ ॥
कर्णिकायां जिनस्येष्टिः श्र्यादीनां तद्दलाष्टके ॥
तत्र सर्वौषधीवारिपूर्णकुंभनिवेशनम् ॥ ८ ॥
श्र्यादिसंकल्पनेनाष्टकन्यानां विनिवेशनम् ॥

भूमिशोधन हा विधि करावा; दर्भस्थापना करावी आणि भूमिचे पूजन करावें. तिच्यावर गंधजल शिंपडावें, पुष्पें अर्पण करावींत व तेथे पीठस्थापन करावे. त्या उत्तम पीठावर सपूर्ण जिनमातांचे पूजन करावे.

६–९ पीठावरील महापात्रामध्यें ज्या जिनेश्वराचा गर्भकल्याणविधि करावयाचा असेल त्याच्या मातेचें आ आव्हान, स्थापन हा विधि करावा. व कुबेरानें केलेली रत्नवृष्टि ती दाखवावी. कुबेरानें भोगोपभोगाचे पदार्थ मातेसाठीं आणिले आहेत हें दाखवावें. तदनंतर पूर्वीच निर्माण केलेल्या कमलसमूहांत आठ पाकळ्यांच्या प्रथम कमलांतील कर्णिकेमध्ये क्रमाने श्री ऱ्ही वगैरे आठ देवींची पूजा करावी. या आठ पाकळ्यामध्यें सर्वौषधिजलानें भरलेले आठ कुंभ स्थापावेत व त्यामध्यें श्री ऱ्ही वगैरे आठ देवतांचा संकल्प करावा व त्यांची स्थापना

गर्भशोधनमंबायाः श्र्यादिभिस्तदुपासनम् ॥ ९ ॥
फलवत्षोडशस्वप्नस्थापनं मातुरानने ॥
प्रवेशनस्य संकल्पादुचिताकारतः प्रभोः ॥ १० ॥
जलाधिवासनं सर्वबिंबानां तु तथोचितम् ॥
तदर्चनं च दिक्पालपूजा यवनिकार्पणम् ॥ ११ ॥
धामसंप्रोक्षणं होमः शांतिशुध्यभिधानकः ॥
भूमिशुध्यादिकं गर्भगृहे पीठनिवेशनम् ॥ १२ ॥
सर्वौषधीपंचमृद्भिः पीठाग्रस्य विलेपनम् ॥
पंचतीर्थांबुभिस्तस्य क्षालन विशदाक्षतैः ॥ १३ ॥
अष्टच्छदाब्जरचना तन्मध्ये विनिवेशनम् ॥
जलाधिवासितार्चायाःततो गर्भाभिवर्द्धनम् ॥ १४ ॥

करावी. तदनंतर जिनमातेचा गर्भशोधनविधि करावा व श्री आदि देवता तिची उपासना करितात हा विधि करावा.

१०–११ मातेला पडलेल्या सोळा स्वप्नांची स्थापना करावी. व मातेच्या मुखामध्ये भगवंतांनी शुभ्रहत्तीचे स्वरूप धारण करून प्रवेश केला आहे असा संकल्प करावा. भगवान गर्भांत आले आहेत असें दाखविण्याकरितां सर्वबिंबांची यथोचित जलाधिवासन ही क्रिया करावी. व बिंबांचें अष्टद्रव्यांनीं पूजन करावें. दिक्पालकांचें पूजन करून त्या वेदीच्या सभोवती वस्त्रांचें वेष्टन करावें.

१२–१५ तदनंतर धामसंप्रोक्षणविधि करावा व शांतिशुद्धि हा होम करावा. त्यावेळी भूमिशुद्धि वगैरे करून गर्भ-गृहांत पीठस्थापन करावें. सर्वौषधि व पांच प्रकारच्या मातींनीं पीठाचा अग्रभाग चर्चावा. पांच प्रकारच्या

सांगसर्गक्रमारोपाद्दर्भशय्याविधिर्विभोः ॥
क्षीरैर्लेव्वभिषेकोऽथ गव्यैरष्टविधार्चनम् ॥१५॥
वस्त्रांतरावृतिर्दिक्षु दिक्पालानां समर्चनम् ॥
वालुकास्थंडिले हस्तव्यासायामेंऽगुलोच्छ्रये ॥ १६ ॥
दर्भैर्होमो यवनिकादीपद्वयनिवेशनम् ॥
इष्टिः स्तुतिर्जिनांबायास्तदग्रे शक्रनर्तनम् ॥ १७ ॥
जिनतातस्य गमनाप्रच्छनं स्तुतिपूर्वकम् ॥
गर्भावतारकल्याणक्रियाशान्तिबलिस्तथा ॥ १८ ॥
इष्टार्थप्रार्थना चेति तत्कल्याणक्रियाक्रमः ॥

तीर्थजलांनी त्याला धुवावे. तदनंतर त्या पीठावर स्वच्छ अशा तांदुळांनी आठ पाकळ्याचे कमळ काढावें. व त्यावर जिनप्रतिमा बसवावी. तद्-नंतर मातेचा गर्भ वाढत आहे असे दाखवावें. सर्व अवयवांची रचना होत आहे व गर्भ शय्येमध्यें भगवंत निजलेले आहेत हा विधि करावा. तदनंतर गाईच्या दुधानें अभिषेक करून अष्टद्रव्यांनी त्याचे पूजन करावें.

१६–१९ पूर्ववस्त्र काढून दुसऱ्या वस्त्राचें आच्छादन घालावें. दिक्पालकांचे पूजन करावें. तद्-नंतर वाळूचे एक हाताच्या व्यासाचे व एक अंगुळ उंचीचे असे स्थंडिल–उंचवटा बसवावें. तेथे दर्भांनी होम करावा. दोन दीप तेथे स्थापावेत. व पुढे पडदा सोडावा. मग जिनमातेचे पूजन व स्तुति करून जिनमातेच्या पुढे इंद्राचे नर्तन हा विधि दाखवावा. जिनेश्वराच्या पित्याची परवानगी घेऊन जाण्याविषयी विचारावें.

तत्तत्क्रियाविशेषस्तु प्रयोगे प्रतिपाद्यते ॥ १९ ॥

तद्यथा:—

पूर्वं प्रतिष्ठाविधितो विविक्ते देशे प्रतिष्ठेयमिदं सुरम्याम् ॥
सप्रातिहार्यां ससुखप्रचारां अर्चां पुरोधाय निरूपयामि ॥ २० ॥

शुद्धात्मानुभवैकतानमनसोऽशुद्धोपयोगाच्च ये ॥
मत्वानंतचतुष्टयात्मकजिनं ये स्थापनान्यासतः ॥
अर्चां प्रार्च्य शुभोपयोगनिरताः पुण्यं तु सच्चिन्वते ॥
तेभ्योर्हत्परमागमोक्तमहिमा बिंबे मया स्थाप्यते ॥ २१ ॥

त्याची स्तुति करून तदनंतर गर्भावतारकल्याण क्रियेचा शांतिबलि करावा. इष्टप्रार्थना करावी. अशा रीतीचा हा गर्भावतार कल्याणाचा विधि आहे. या गर्भावतारकल्याणाच्या क्रियाची माहिती त्या त्या क्रिया करितांना सांगतो.

२१–२१ प्रतिष्ठाविधि करण्याच्या पूर्वी प्रतिष्ठाचार्यांनीं प्रतिमेचें परीक्षण करावें. प्रतिमा आठ प्रातिहार्यांनी युक्त असावी व ती सुखाने रथात पालखीत बसऊन तिचा विहार करविता येईल अशी असावी. प्रतिष्ठाशास्त्रांत प्रतिमेची जीं लक्षणे सांगितली आहेत त्या लक्षणांनी ती युक्त असावी. शुद्धात्म्याच्या अनुभवामध्ये जे गढून गेले आहेत व अशुद्धोपयोगापासून जे दूर झाले आहेत ते जिनबिंबामध्ये अनंतचतुष्टय धारक अशा जिनाची स्थापना करितात. अशा जिनबिंबाचे शुभोपयोगामध्ये लीन असलेले पुरुष पूजन करून पुण्यसंचय करितात. यास्तव त्यांच्यासाठी परमागमामध्ये जो जिनेश्वराचा महिमा सांगितला आहे त्याची मी स्थापना करितो.

अथ सकलीकरणम् ॥

हस्तशुद्धिं विधायादौ शुचीकरणमन्वतः
सकलीकरण सांग करिष्ये प्रकृतोचितम् ॥
अत्रादावनेन मंत्रेण स्वहस्तौ पवित्रयेत् ॥

ओं णमो अरहंताणं णमो केवलिणे सुअंगदेवि पसत्थहत्थे हूं फट् स्वाहा ॥ हस्तद्वयपवित्रीकरणमंत्रः ॥ ततः सुरभिमुद्रां धृत्वा इमां शुचिविद्यां सप्तवारान्न्यसेत् ॥

णमो अरहंताणं । णमो सिद्धाणं । णमो आगासगामीणं । णमो विज्जाहराणं । णमो सव्वोसहिपत्ताणं । णमो सयंबुद्धाणं । णमो केवलिणे स्वाहा ॥ इमां च । ओं अर्हन्मुखकमलवासिनि पापात्मक्षयंकरि श्रुतज्वालासहस्रप्रज्वलिते सरस्वति मम पापं हन २ क्षां क्षीं क्षूं क्षें क्षीरधवले अमृतसंभवे वं २ हूं स्वाहा ॥ शुचीकरणमंत्रौ ॥ ततः सकलीं कुर्यात् ॥ ओं अं नमः हृदये ॥ ओं सिं स्वाहा शिरसि ॥ ओ आं वषट् शिखायां ॥ ओं उं घे २ कवचं ॥ ओं सां हूं फट् स्वाहा अस्त्रं ॥ ओं ऱ्हौं

सकलीकरण विधि

'हस्तशुद्धिं' हा श्लोक व मंत्र म्हणून प्रथमतः आपले दोन हात शुद्ध करावेत. तदनंतर सुरभिमुद्रा करून ॐ णमो अरहंताणं वगैरे हा शुचिविधेचा मंत्र सातवेळां सुरभिमुद्रेंत स्थापन करावा.

'णमो अरहंताणं' वगैरे व 'ॐ अर्हन्मुखकमलवासिनि' वगैरे असे दोन मंत्र शुचिकरणाचे आहेत. यानंतर सकलीकरण विधि करावा. 'ओं अं नमः हृदये' हा मंत्र म्हणून हृदयन्यास करावा. याचप्रमाणें ओं स्वाहा ललाटे । इत्यादि मंत्र म्हणून क्रमानें मस्तकाच्या दक्षिण बाजु, वाम बाजु, पश्चिम बाजु या ठिकाणीं न्यास करावा.

वषट् नयनयोः ॥ पुनश्च ॥ ओं ह्रां णमो अरहंताणं स्वाहा हृदये ॥ ओं णमो सिद्धाणं स्वाहा ललाटे । ओं ह्रं णमो आइरियाणं स्वाहा शिरोदक्षिणे ॥ ओं ह्रौं णमो उवज्झायाणं स्वाहा पश्चिमे ॥ ओं ह्रः णमो लोए सव्वसाहूणं स्वाहा वामे ॥ पुनस्तान्येव मंत्रानि ललाटे मूर्ध्नि दक्षिणे पश्चिमे वामे चेति न्यसेत् ॥

इति सकलीकरणमंत्रः ॥ ततः ॥

ओ उसहाइ जिणं पणमामि सया । अम्लो विरजो वरकप्पतरू ॥
सअ कामदुहा मम रक्ख मया पुरुविज्जुणुही पुरुविज्जुणुही ॥ २ ॥
अट्ठेव य अट्ठसया अट्ठसहस्सा य अट्ठकोडीओ ॥
रक्खंतु मे सरीरं देवासुरपणमिया सिद्धा ॥ ३ ॥

अनेन स्वस्यांगप्रत्यंगपरामर्शः कार्यः ॥ ३ ॥ ततः ॥ ओं धणु २ महाधणु २ स्वाहा ॥ इमां धनुर्विद्यां वामकरांगुलिपर्वसु विन्यस्य प्रतिमाग्रे वामपादांगुष्ठेन रेफाग्रं पुंखं शर धनुरालिख्य वामपादेनाक्रम्य कायोत्सर्गेण स्थितः सन् ॥ ओं णमो अरहंताणं । णमो सिद्धाणं । णमो

पुनः हाच प्रकार मंत्र म्हणून करावा. अर्थात् हा प्रकार दोन वेळा करावा. तदनन्तर 'ओं उसहाइ' हा मंत्र व 'अट्ठेव' मंत्र म्हणून स्वतःच्या सर्व अंग व प्रत्यंगाना स्पर्श करावा. या मंत्राचा अभिप्रायः—मी ऋषभादि जिनेश्वरास नमस्कार करितो. हे जिनेश्वर निर्मल, पापरहित, व कल्पतरूप्रमाणे आहेत. हे जिनेश माझे रक्षण करोत. आठ कोटि, आठ हजार, आठशें, आठ सिद्ध ज्याना देवदैत्य वगैरे नमन करितात माझें शरीर रक्षण करोत. तदनंतर 'ओं धणु २ महाधणु २ स्वाहा' हा मंत्र म्हणून उजव्या पायाच्या अंगुष्ठानें रेफाग्राने सहित अशा

आइरियाणं ॥ णमो उवज्झायाणं । णमो लोए सव्वसाहूणं ॥

छब्भेइ जलज्जलणं चिंतितमंतेण पंचणमकारो ॥

अरिमारिचोरराउलघोरुवसग्गं विणासेइ ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः विणासेह स्वाहा । इदं सप्तवारान्हृद्युच्चार्य अष्टोत्तरशतं धनुर्विद्यामावर्तयेत् ॥

इति सकलीकरणविधानम् ॥

अथ मूलवेद्याः पूर्वस्यां दिशि भूमिशोधनविधानम् ॥

ओ भूर्भुवःस्वरधिराजतिरीटकोटिरत्नप्रभापटलपाटलितांघ्रियुग्मम् ॥

नत्वा जिनेंद्रमथ तत्प्रतिमाप्रतिष्ठाप्रस्तावनाय कुसुमांजलिमुत्क्षिपामि ॥

ओं ऱ्हीं क्षी भूः स्वाहा इति पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ १ ॥

पूर्ववद्भूमिशोधनविधानं दर्भन्यासविधानं भूम्यर्चनविधानं च विदध्यात् ॥

श्रीमूलवेदीपुरतः प्रयुक्ते दीप्रप्रदीपे प्रसरत्सुधूपे ॥

अग्रभागाने युक्त असलेला बाण व धनुष्य लिहून उजव्या पायाने आक्रमण करून कायोत्सर्ग धारण करावा. 'णमो अहिरताणं' हा पूर्ण मंत्र हृदयात सातवेळा उच्चारून १०८ वेळा धनुर्विद्या ह्मणावी. याप्रमाणे सकलीकरणाचा विधि आहे. तदनंतर मूलवेदीच्या पूर्वदिशेला भूमिशोधनविधि करावा.

१ 'ॐ भूर्भुव' हा श्लोक व 'ओ ऱ्ही श्री' हा मंत्र ह्मणून पुष्पाजलि क्षेपण करावी. या प्रमाणे भूमिशोधन विधि करून दर्भन्यास विधि व भूमिपूजन विधि ही करावा.

सत्पुष्पनिष्पादितमंडपे क्ष्मा विशोध्य सिंचामि च गंधवार्भिः ॥
पुण्याहमंत्रेण गंधोदकसेचनम् ॥ २ ॥

कमलबकुलवालोत्फुल्लकल्हारमल्लि ।
कुमुदकुरवकोद्यद्यूथिकाकेतकीनाम् ॥
मरुवदवनाना मालतीचंपकाना ।
यजनभुवि समंतादंजलिं प्रोत्क्षिपामः ॥
ओं ऱ्हीं श्रीं क्ष्रीं भूः पुष्पोपहारः ॥ ३ ॥

दर्भस्रगंकुरवितानविराजमानश्रीपुष्पमंडपमहीतलमध्यभागे ॥
सद्विश्वकर्मपुरतो विनिवेशयामि क्षीरद्रुमादिपरिकल्पितभद्रपीठम् ॥
ओं ऱ्हीं भद्रासनं विनिवेशयामि स्वाहा ॥ भद्रासननिवेशनम् ॥
प्रस्तीर्य शालीनिह भद्रपीठे कृत्वाक्षतैरष्टदलं च पद्मम् ॥

२ ' श्रीमूलवेदी ' हा श्लोक म्हणून पुण्याहमंत्रानें गंधोदक सेचन करावें.

३ ' कमलबकुलेति ' हा श्लोक म्हणून कमल, बकुल, जाई, मालती, चंपक वगैरे पुष्पांचा वेदीपुढें नजराणा अर्पण करावा.

४ ' दर्भस्रगेति ' हा श्लोक म्हणून वेदीच्या पुष्पमंडपाच्या मध्यभागीं ' ओं ऱ्हीं भद्रासन ' हा मंत्र म्हणून भद्रासन स्थापन करावें.

५ ' प्रस्तीर्येति ' हा श्लोक म्हणून भद्रासनावर साळी पसरून त्याचें अष्टदल कमल काढावें व त्या आसना-

तत्कर्णिकायां कुशरत्नगर्भं संस्थापयेऽलंकृतभद्रकुंभम् ॥

ओं मूलवेद्याः पूर्वस्यां दिशि भद्रकुंभं निवेशयामीति स्वाहा ॥

भद्रासनोपरि भद्रकुंभनिवेशनम् ॥ ५ ॥

मन्विक्षाकुकुरूग्रनाथहरिसंज्ञापूर्ववंशोद्भवाः ।
धीरोदात्तमहीक्षितः क्षितिनुता यज्जीवितेशाश्च याः
देवेंद्राः प्रणमंति देवयुवतिव्रातश्चिरं सेवते ॥
दासीवत्सकलाश्च तास्त्रिजगतामंबा जिनांबा यजे ॥ ६ ॥

ओं निरतिशयभक्तिभरानतपुरंदरपरिचोदितविविधसेवाविधायिश्रीप्रभृतिदिक्कुमारीकृतसंस्कारातिपूतगर्भागारपरिकल्पितदिव्यारविंदाविष्टरोपविष्टपरमोत्कृष्टशक्तिजुष्टसत्पन्ननिःकलविश्वेश्वरवृषभादितीर्थकराभिख्यपुत्रप्रसवपवित्रीकृतसर्वलोकानाम् ॥

निजतनूजजगच्चूडामणिजिनगुणानुरागावनम्रसुरेंद्रमुकुटतटघटितहटन्माणिक्यमयूखमालाबालातपोल्लासितसमसमानतसुरकामिनीजनकुटिलकुंतलकलापचंचरीकचुंबितपादारविंदानाम् । विश्वेश्व-

---

वर पूर्वदिशेला कुंभ स्थापावा.

६ 'मन्विक्षाकु' हा श्लोक ह्मणून चोवीस जिनमातांची पूजा करावी. ह्या माता इक्ष्वाकु, कुरु, नाथ, उग्र वगैरे उत्तम वंशामध्यें जन्मलेल्या आहेत. यांचे पति ही उत्तम वंशांत जन्मलेले होते. या मातांना देवेंद्र नमस्कार करितात. देवांगना दासीप्रमाणें यांची सेवा करितात. ना लोकमाता आहेत. यांची मी पूजा करितो.

'निरतिशयेति' हा मंत्र ह्मणून चोविस जिनमातांची जिनयज्ञामध्यें सर्व विघ्नें नाहींशी व्हावीत ह्मणून आव्हान

राजगन्मातामहासतीपूज्यासुमंगलेत्यादिप्रतीतान्वर्थपुण्यनामधेयानाम् । साकेतादिप्रसिद्धपुराधीश्वरमहानुभावनाभिराजादिमहाराजप्राणवल्लभातिदुर्लभगुणमाहितमरुदेव्यादिजिनेश्वरांबिकानाम् ॥ सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥

ओं मरुदेव्यादिचतुर्विंशतिजिनमातर आगच्छत २ संवौषट्। ओं मरुदेव्यादि० अत्र तिष्ठत २ ठठ । ओं मरुदेव्यादि० मम संनिहिता भवत २ वषट् ॥

यासां गौतमगोत्रजः सकलविन्नेमीश्वरः सुव्रतः ।
शेषाः काश्यपगोत्रजाः जिनवराः पुत्रा जगत्स्वामिनः ॥
या धर्मस्थितिहेतवो जिनलसन्नोकर्मनो आगम—
द्रव्योत्पादनतो जिनेंद्रजननीः संभावयेर्घ्येण ताः ॥

पूर्णार्घ्यः ॥

वृषभस्य जिनेंद्रस्य मरुदेव्याह्वयाम्बिके ।
गर्भावतारकल्याण कुर्वेस्य त्वत्प्रसादतः ॥ १ ॥

स्थापना वगैरे क्रिया करावी.

'ओं मरुदेव्यादि' हा मंत्र ह्मणून मरुदेव्यादि चोवीस जिनमातांना आव्हान, स्थापना, सन्निधीकरण हे करावे 'यासां गौतमगोत्रज इति' हा श्लोक ह्मणून या जिनमातांना पूर्णार्घ्य द्यावे. या जिनमातांनी जिनेश्वरांस उत्पन्न केले आहे वास्तविक पाहिले असतां आत्म्याचे उत्पादक माता व पिता ही नाहीत कारण आत्मा हे द्रव्य नित्य आहे. मरुदेवी वगैरेंना जिनेश्वराच्या माता आहेत असे ह्मटले आहे. त्याचे कारण असें समजावें—जिनेश्वरां-

आजितस्य जिनेंद्रस्य विजयेत्याव्हयाम्बिके
गर्भावतारक० ॥ २ ॥
शंभवस्य जिनेंद्रस्य सुपेणेत्याव्हयांबिके ॥
गर्भावतारक० ॥ ३ ॥
अभिनंदजिनेंद्रस्य सिद्धार्थेत्याव्हयांबिके ॥
गर्भावतारक० ॥ ४ ॥
सुमनीशजिनेंद्रस्य मंगलेत्याव्हयांबिके ॥
गर्भावतारक० ॥ ५ ॥
पद्मप्रभजिनेंद्रस्य सुसीमेत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ ६ ॥
सुपार्श्वस्य जिनेंद्रस्य पृथ्वीपेणाव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ ७ ॥
चंद्रप्रभजिनेंद्रस्य लक्ष्मणेत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ ८ ॥
पुष्पदंतजिनेंद्रस्य रामिकेत्याव्हयाम्बिके ॥

च्या शरीराची रचना करणारे नोकर्म पुद्गलाची उत्पत्ति यांच्या पासून झाली ह्मणून यांना जिनमाता असें ह्मणतात. या चोवीस तीर्थकरांच्या मातेच्या प्रसादाने या जिनेंद्राचें गर्भकल्याण मी करितो असें ह्मणून पुष्पाक्षतक्षेपण करावें.

गर्भावतारकल्याण० ॥ ९॥
शीतलस्य जिनेंद्रस्य सुनंदेत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १०॥
श्रेयसोऽपि जिनेंद्रस्य विष्णुश्रीत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ ११॥
वासुपूज्यजिनेंद्रस्य जयावत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १२॥
विमलस्य जिनेंद्रस्य जयश्यामाव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १३ ॥
अनंतस्य जिनेंद्रस्य सुव्रतेत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १४ ॥
धर्मनाथजिनेंद्रस्य सुप्रभेत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १५॥
शांतीश्वरजिनेंद्रस्यैरादेवीत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १६ ॥
कुंथुनाथजिनेंद्रस्य शांतिदेव्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १७ ॥

अरनाथजिनेंद्रस्य मित्रसेनाव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १८ ॥
मल्लिनाथजिनेंद्रस्य प्रजावत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ १९ ॥
मुनिसुव्रतजिनेंद्रस्य वप्रादेव्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ २० ॥
नमिनाथजिनेंद्रस्य वर्पिलेत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ २१ ॥
नेमीश्वरजिनेंद्रस्य शिवादेव्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ २२ ॥
पार्श्वनाथजिनेंद्रस्य ब्राह्मिलेत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ २३ ॥
वर्धमानजिनेंद्रस्य प्रियकारिणीत्याव्हयाम्बिके ॥
गर्भावतारक० ॥ २४ ॥ एवं जिनजनन्यादिषु योज्यम् ॥

विवक्षितमातृपूजाप्रतिज्ञापनाय भद्रकुंभेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

याप्रमाणें. जिनमातांची पूजा करून विवक्षितमातेच्या पूजाप्रतिज्ञेकरितां भद्रकुंभामध्यें पुष्पाक्षत क्षेपण करावें.

मातस्त्वमेव ननु तज्जगदेकनाथगर्भावतारपरमोत्सवपात्रमासीः ॥
तन्मे प्रसीद तमिमं विधिमाचरिष्णोरेह्यत्र तिष्ठ मम सन्निहिता भव त्वम् ॥
ओं ऱ्हीं विवक्षिताजिनमात आगच्छ २ संवौषट् ॥
ओं ऱ्हीं अत्र तिष्ठ २ ठठ ॥ ओ ऱ्हीं अत्र मम सान्निहिता भव २ वषट् ॥ १ ॥

विश्वेश्वरे विश्वजगत्सवित्रि पूज्ये महादेवि महासति त्वाम् ॥
सुमंगलेऽर्घ्यैर्बहुमंगलार्थैः संभावयामो भव न. प्रसन्ना ॥
पूर्णार्घ्यः ॥

मासान्पडादौ परतो नवार्हद्गर्भावताराद्धनदो ववर्ष ॥
यां रत्नवृष्टिं जिनतातसौधे कुर्वे तदारोपणपुष्पवृष्टिम् ॥
ओं ऱ्हीं धनाधिपतेऽर्हत्पितृसौधे रत्नवृष्टिं मुंच मुंचेति स्वाहा ॥

कनकशलाकारत्नपंचकमिश्रचित्रकुसुमांजलिं भद्रपीठस्याग्रतः प्रकिरेत् ॥

इति रत्नवृष्टिस्थापनम् ॥

'ओं ऱ्हीं विवक्षितजिनमातः' हा मंत्र म्हणून विवक्षितमातेचे आव्हान, स्थापन, सन्निधीकरण करावें.

'विश्वेश्वरे' हा श्लोक म्हणून जिनमातेला पूर्णार्घ्य द्यावें. विश्वेश्वरा, विश्वजगत्सवित्री, पूज्या, महादेवी, महासती, सुमंगला ही जिनमातेची नांवें आहेत. ही जगन्माता आम्हाला प्रसन्न होवो.

'मासान्पडादौ' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून कुबेरानें रत्नवृष्टि केली असें दाखवावें. अर्थात् पंच रत्नासहित नानाप्रकारची फुलें भद्रासनाच्यापुढें टाकावींत. गर्भाच्या पूर्वी ६ महिनें व नंतर ९ महिनें कुबेर रत्नवृष्टि मातेच्या महालामध्यें करीत असतो.

सर्वर्तुप्रभवप्रसूनसुफलान्यन्नादिभोग्योत्करं ॥
छत्रं चामरमारानं च शयनं भूषानुलेपाम्बरम् ॥
वाःक्रीडाप्रमुखोचितोपकरणं भोग्यं परं प्रस्तुता--
निष्टार्थानुपदोकरोतु सततं मातुर्धनेशोर्हतः ॥
ओं निधीश्वर जिनेश्वरमात्रे भोगोपभोगांगान्युपनयोपनयेति स्वाहा ॥
चारुवस्त्रमुद्रिकाहारफलपत्रपुष्पादिकं पीठाग्रे प्रतिष्ठयेत् ॥ ४ ॥
तत्सर्वं विश्वकर्मा गृह्णीयात् ॥
अथ पुष्पमंडपप्राक्प्रदेशपरिकल्पितपद्माकरांतर्विरचिताष्टदलकमले जिनार्चा--
श्र्यादिदेवीपूजाविधानम् ॥ अथाष्टदले श्र्यादिदेवीपूजाविधान ॥
श्रीपुष्पमंडपपुरो वरचूर्णक्लृप्तपद्माकरे विरचितेऽष्टदले महाब्जे ॥
तत्कर्णिकानिहितपीठतले जिनार्चां संस्थापये विनिधविघ्ननिवारणार्थं ॥
ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं परमब्रह्मन् अत्र अवतर २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं श्रीं अत्र
तिष्ठ २ ठठ । ओं ऱ्हीं श्रीं अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट् ॥

'सर्वर्तु' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून भद्रासनाच्या पुढे जिनमातेला सुंदर मुद्रिका, वस्त्र हार, फल, पत्र, पुष्प, वगैरे अर्पण करावे. तदनंतर अष्टदलामध्ये श्र्यादिदेवींचे पूजन करावे. हे पूजन करण्याच्या पूर्वी अष्टदलकमलाच्या कर्णिकेमध्ये जिनप्रतिमेचे प्रथम पूजन करावे.

'श्री पुष्पमंडप' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून जिनेश्वराचे अष्टद्रव्याने पूजन करावे.

स्वच्छैस्तीर्थजलैरतुच्छ० देवं समभ्यर्चये ॥ ओं ह्रीं परमब्रह्मणे अनंतानं-
तज्ञानशक्तये इदं जलं इत्यादि ॥

अथाष्टदलेषु श्र्यादिदेवीपूजाविधानम् ॥

मेरोर्दक्षिणतो महाकुलकुभृत्पद्माकराम्भोरुह-
प्रासादस्थितिकाः शचीपतिवधूः श्रीह्रीधृतीरंबिकाः
तस्यैवोत्तरतस्तथोत्तरसुरेड्गृह्यां च कीर्तिं धियम् ॥
लक्ष्मीं शांतिकरीं च शांतिमिह सत्पुष्टिं च पुष्टिं यजे ॥
श्र्यादिदेवीपूजाविधानाय पूर्वविधिं विदध्यात् ॥ १ ॥

ओं विविधसमणिविचित्रितोभयपार्श्वहेमादिमयहिमवदादिकुलाचलाविल्यकानादिसिद्धपद्मादि-
सिद्धपद्मादिसरोवरांतस्सामानिकपरिषद्युतिपरिवारत्रारिजपगीतपुष्कमध्यशारदशशाकत्रिशदप्रासाद-
निवासिनीना । कांतिलज्जाधैर्यजिनार्यादिकीर्तनलोकोत्तरज्ञानत्रिवर्गसाधनांगव्यापकत्वधर्मानर्हन्मा-
तुरापादयंतीनाम् ॥ श्रीह्रीधृतिकीर्तिबुद्धिलक्ष्मीनामदेवीनाम् ॥ अलक्ष्यशचीप्रत्यक्षान्यलक्ष्यालक्ष्यां-
गसंगलक्ष्यादिदेवीविहितजिनमातृरोगादिविघ्नोपशमनादिमनोनिर्वृति निर्वर्तकशांतिदेवीसहितानां प्रति-
फलितेंदुबिंबादर्शसन्निभोदराजिनांबिकांगनर्तृगुणभोगभक्तादिपुष्टिविधायिपुष्टिदेवीसमन्वितानाम् ॥ पी-
तारुणपीतशातकुंभकांचनकनकतपनीयहिरण्यप्रभापघनानाम ॥ पुष्पमुखकलशहस्तानाम् अष्टदि-
क्कुमारीणाम् । सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसपर्याक्रमं
यथाक्रममुपक्रमामहे ॥

आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ पृथगिष्टिः ।

श्रियं नरागोचरकांतिरूपश्रियं जगन्मातरि योजयंतीम् ॥
संफुल्लफुल्लाननशातकुंभकुंभांकहस्तां बलिना धिनोमि ॥

ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशहस्ते श्रीदेवि आगच्छ २ सवौषडित्यादि ॥ १ ॥

ऱ्हियं लसद्बोधसहायसौम्यऱ्हिय जिनांबाधृतिगोपयन्तीम् ॥

संफुल्ल० ॥ ओं ऱ्हीं रक्तवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशहस्ते ऱ्हींदेवि आगच्छ २ संवौषट् ॥

धृतिं समामानिकदिक्कुमारीं धृतिं जिनेशो जननीं नयन्तीम् ॥

संफुल्ल० ॥ ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशहस्ते धृति देवि आगच्छ २ सवौषडिति ॥

कीर्तिं जिनेंद्रस्तवनादिरूपां कीर्तिं विभोर्मातरि संजयन्तीम् ॥

संफुल्ल० ॥४॥ ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशहस्ते कीर्तिदेवि आगच्छ २ संवौषट् ।४।

बुद्धिं प्रबुद्धाखिललोकयात्रां बुद्धिं नयन्तीं जननीं जिनानाम् ॥

संफुल्ल० ॥

ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशहस्ते बुद्धिदेवि आगच्छ २ संवौषट् ॥ ५ ॥

लक्ष्मीं त्रिवर्गोचितसाधनार्सिं लक्ष्मीं प्रभोर्मातरि साधयंतीम् ॥

संफुल्ल० ॥

ओं ऱ्हीं सुवर्णवर्णे चतुर्भुजे पुष्पमुखकलशहस्ते लक्ष्मीदेवि आगच्छ २ संवौषट् ॥ ६ ॥

उपास्स्व भक्त्यैंद्रनियोगतश्च धृत्याख्यदेवि त्वमिहार्हदंबाम् ॥

ओं महति महसां धृतिदेवि महादेवि ऐं ह्रीं श्रीं ह्रैं धृतिं नित्यै स्वं सं क्लीं ह्वीं स्वां लां ज्ञौं तीर्थंकरसवित्रीं स्नापय २ गर्भशुद्धिं कुरु २ वं मं हं सं तं पं धृतिदेव्यै स्वाहा ॥ अनेन दक्षिणदलस्थापितकुंभं धृतिसंकल्पितकन्यया समुद्धार्य जिनमातृगर्भशुद्धिसंकल्पेन भद्रकुंभं तया तत्कुंभवारिणा तत्पूरयेत् । तद्दक्षिणादिशि तां कन्यां स्थापयेत् ॥

स्वयोग्यसेवाकरणान्निजानुभावार्पणाद्गर्भविशोधनाच्च ॥

उपास्स्व भक्त्येन्द्रनियोगतश्च कीर्त्याख्यदेवि त्वमिहार्हदंबाम् ॥

ओं महति महसां कीर्तिदेवि महादेवि ऐं ह्रीं श्रीं ह्रैं कीर्तिं नित्यै स्वं सं क्लीं ह्वीं स्वां लां ज्ञौं तीर्थंकरसवित्रीं स्नापय २ गर्भशुद्धिं कुरु २ वं मं हं सं तं पं कीर्तिदेव्यै स्वाहा । अनेन नैऋत्यदलस्थापितकुंभं कीर्तिसंकल्पितकन्यया समुद्धार्य जिनमातृगर्भशुद्धिसंकल्पेन भद्रकुंभं तया तत्कुंभवारिणा पूरयेत् । तन्नैऋत्यदिशि तां कन्यां स्थापयेत् ॥

स्वयोग्यसेवाकरणान्निजानुभावार्पणाद्गर्भविशोधनाच्च ॥

उपास्स्व भक्त्येंद्रनियोगतश्च बुद्ध्याख्यदेवि त्वमिहार्हदंबाम् ॥

ओं महति महसां बुद्धिदेवि महादेवि ऐं ह्रीं श्रीं ह्रैं बुद्धिं नित्यै स्वं सं क्लीं ह्वीं स्वां लां

भद्रकुंभ भरावा. श्री नांवाच्या कन्येला त्या कुंभाच्या पूर्व दिशेला स्थापन करावे याचप्रमाणे ह्री, धृति, कीर्ति वगैरे आठ देवताचा संकल्प ज्या कन्यावर केला आहे त्यांच्याकडून हा विधि करवावा. व ज्या ज्या दिशेला त्या कन्यांची स्थापना करावयास सांगितली आहे त्याप्रमाणे स्थापना करावी.

झ्रौं तीर्थंकरसवित्रीं स्नापय २ गर्भशुद्धिं कुरु २ वं मं हं सं तं पं बुद्धिदेव्यै स्वाहा । अनेन पश्चिमदलस्थापितकुंभं बुद्धिसंकल्पितकन्यया समुद्धार्य जिनमातृगर्भशुद्धिसंकल्पेन भद्रकुंभं तया तत्कुंभवारिणा पूरयेत् ॥ तत्पश्चिमदिशि तां कन्यां स्थापयेत् ॥

स्वयोग्यसेवाकरणान्निजानुभावार्पणाद्गर्भविशोधनाच्च ॥
उपास्स्व भक्त्येंद्रनियोगतश्च लक्ष्म्याख्यदेवि त्वमिहार्हदम्बाम् ॥

ओं महति महसां लक्ष्मीदेवि महादेवि ऐं ह्रीं श्रीं ह्रैं लक्ष्मीं नित्यै स्वं सं क्लीं ह्वीं स्वां लां झ्रौं तीर्थंकरसवित्रीं स्नापय २ गर्भशुद्धिं कुरु वं मं हं सं तं पं लक्ष्मीदेव्यै स्वाहा । अनेन वायव्यदलस्थापितकुंभं लक्ष्मीसंकल्पितकन्यया समुद्धार्य जिनमातृगर्भशुद्धिसंकल्पेन भद्रकुंभं तया तत्कुंभवारिणा पूरयेत् तद्वायव्यदिशि तां कन्यां स्थापयेत् ॥

स्वयोग्यसेवाकरणान्निजानुभावार्पणाद्गर्भविशोधनाच्च ॥
उपास्स्व भक्त्येंद्रनियोगतश्च शांत्याख्यदेवि त्वमिहार्हदम्बाम् ॥

ओं महति महसां शांतिदेवि महादेवि ऐं ह्रीं श्रीं ह्रैं शांतिं नित्यै स्वं सं क्लीं ह्वीं स्वां लां झ्रौं तीर्थंकरसवित्रीं स्नापय २ गर्भशुद्धिं कुरु २ वं मं हं सं तं पं शांतिदेव्यै स्वाहा । अनेनोत्तरदलस्थापितकुंभं शांतिसंकल्पितकन्यया समुद्धार्य जिनमातृगर्भविशुद्धिसंकल्पेन भद्रकुंभं तया तत्कुंभवारिणा पूरयेत् । तदुत्तरदिशि तां कन्यां स्थापयेत् ॥

स्वयोग्यसेवाकरणान्निजानुभावार्पणाद्गर्भविशोधनाच्च ॥
उपास्स्व भक्त्येंद्रनियोगतश्च पुष्ट्याख्यदेवि त्वमिहार्हदम्बाम् ॥

ओं महति महसां पुष्टिदेवि महादेवि ऐं ह्रीं श्रीं ह्रैं पुष्टिं नित्यै स्वं सं क्लीं ह्वीं स्वां लां ञ्रौं तीर्थंकरसवित्री स्नापय २ गर्भशुद्धिं कुरु २ वं मं हं सं तं पं पुष्टिदेव्यै स्वाहा ॥ अनेनैशानदलस्थापितकुंभं पुष्टिसंकल्पितकन्यया समुद्धार्य जिनमातृगर्भशुद्धिसंकल्पेन भद्रकुंभं तया तत्कुंभवारिणापूरयेत् ॥ तदीशानादिशि तां कन्यां स्थापयेत् ॥

या: श्रीजिनांबा सुखयन्ति नित्यं सेवाविशेषैर्विविधैर्विनोदैः ॥
क्रीडाविशेषैर्बहुभक्तियुक्ता साक्षादिमास्ता वरदिक्कुमार्यः ॥

ओं दिक्कुमार्यो जिनमातरमुपेत्य परिचरत २ इति स्वाहा । सद्वस्त्रालंकारा अष्टौ वरकुमारीर्मंगलतांबूलहस्ताः सन्निधाप्य पीठं परितः सुकुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ इति गर्भशोधनपूर्वकदिक्कुमारीपरिचर्यास्थापनम् ॥

अथ षोडशस्वप्नतदनुबंधफलपृथक्पृथक्स्थापनम् ॥

माद्यंतमिंद्रकरिणं शरदभ्रशुभ्रं पर्जन्यगर्जननिभोर्जितबृंहितं तम् ॥
त्रैलोक्यपूज्यसुतलाभनिवेददक्षं । जैनी निशांतसमये जननी निदध्यौ ॥
अमरगजेंद्रस्वप्नदर्शनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥

जिनमातेनें सोळा स्वप्नें पाहिली त्याचें वर्णन.

१ 'माद्यंतमिति' जिनमातेनें पहाटेच्यावेळी पहिलें स्वप्न इंद्राच्या हत्तीचें पाहिलें. हा हत्ती पांढरा होता, मेघाप्रमाणें त्याची गर्जना होती, या स्वप्नानें मातेला त्रैलोक्यपूज्य मुलगा होणार हें व्यक्त होतें. प्रत्येक स्वप्न

पद्माद्यन्यतममेकं नालिकेराद्यन्यतममेकं फलं परिवर्त्य पीठाग्रतः स्थापयेत् ॥ १ ॥ एवमुत्तरत्रापि विधेयम् ॥

तुंगांगवैभवविनिर्जितदिग्गजेन्द्रगात्रं गवेंद्रमतिरुंद्रतरं ध्वनंतम् ॥

श्रेष्ठं सुतं त्रिजगतामवबोधयंतं ॥ जैनी० ॥ वृषभस्वप्नदर्शनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ २ ॥

कंठीरवं करटिकोटिघटां विपाट्य कुत्कीलमूर्धनि कठोरवं रटन्तम् ॥

प्रज्ञापयंतमथ पुत्रमनंतवीर्यं जैनी० ॥ कंठीरवस्वप्नदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ ३ ॥

हस्तींद्रहस्तधृतहेमघटामृतौघैः संस्नाप्यमानकमलां कमले निषण्णां ॥

स्नाप्यं सुरैः सुरगिरौ सुतमीरयंतीं जैनी० ॥ लक्ष्मीस्वप्नदर्शनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ ४ ॥

मातेनें पाहिलें हें दाखविण्याकरितां एक कमल व नारळ वगैरे फळापैकीं एक फळ याचें परिवर्तन करून त्यांची स्थापना करावी.

२ दुसरें स्वप्न बैलाचें होतें. याचें फल मातेला त्रैलोक्यांत श्रेष्ठ असा मुलगा होईल.

३ तिसऱ्या स्वप्नांत पर्वतावर उभा राहिलेला व हत्तीचें गंडस्थळ फोडणारा सिंह दिसला यावरून मातेला अनंतशक्तियुक्त मुलगा होईल.

४ चौथ्या स्वप्नांत कमलांवर बसलेली व हत्तीकडून सुवर्णकुंभांनीं स्नान घातली जाणारी लक्ष्मी पाहिली. याचें फल देव मेरुपर्वतावर पुत्राचा अभिषेक करितील.

मंदारमाल्ययुगमंबरलंबमानमामोदलोलमिलितोल्लसितालिमालम् ॥

सद्धर्मतीर्थंकरनंदनलाभलिंगम् ॥ जैनी० ॥ मंदारमालायुगलस्वप्नदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ ५ ॥

दुग्धाब्धिपूरशतनिर्मलसांद्ररुंद्रचंद्रातपप्रसरबंधुरचंद्रबिंबम् ॥

आल्हादितत्रिभुवनं तनयं वदतं ॥ जैनी० ॥ चंद्रबिंबस्वप्नप्रदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ ६ ॥

उद्यंतमस्तमितसर्वतमोन्यतेजःस्फारप्रभाप्रसरभासुरभानुबिंबम् ॥

कोट्यर्कदीधिततनोर्गमकं सुतस्य ॥ जैनी० ॥ सूर्यस्वप्नदर्शनप्रदर्शनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ ७ ॥

सत्पीनमीनमिथुनं सरसि प्रगाढं क्रीडत्परस्परसमाश्रयरागवेगम् ॥

आनंदमेदुरतमात्मजबोधनांगं ॥ जैनी० ॥ मीनयुग्मस्वप्नदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयेत् ॥ ८ ॥

---

५ पांचवें स्वप्न मंदार पुष्पांच्या दोन माळांचे होते. याचें फळ सद्धर्माचा प्रसार करणारा पुत्र होईल.

६ सहाव्या स्वप्नांत दुधाच्या प्रवाहाप्रमाणे सुंदर किरणांचा धारक चद्र पाहिला त्याचे फळ त्रैलोक्याला आल्हादक मुलगा होईल

७ सातव्या स्वप्नांत सर्व तारका वगैरेंचें तेज नष्ट करणारा सूर्य पाहिला त्याचें फळ कोट्यवधिसूर्यापेक्षां ही तेजस्वी असा पुत्र होईल

८ आठवें स्वप्न माशांचें जोडपें हें होतें याचें फल अतिशय आनंदित मुलगा होईल हे आहे.

श्रीशातकुंभमयकुंभयुगं सुधाभिराकंठपूर्णमतिरम्यपयोजवक्त्रम् ॥
संसूचिताखिलनिधीश्वरपुत्रलाभं जैनी० ॥ पूर्णकुंभयुग्मस्वप्नदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ ९ ॥

पद्माकरं विकचपद्मसहस्रकीर्णं पूर्णं पयोभिरमलैरवबोधयन्तम् ॥
सं०्यजनाष्टशतलक्षणगात्रपुत्रं जैनी० ॥ पद्माकरस्वप्नदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ १० ॥

अभ्रंलिहाखिलदिगाक्रमणातिलोलकल्लोलजाललुलितामलरत्नमाब्धिं ॥
श्रीकेवलावगमवत्सुतसूचनोत्कम् ॥ जैनी० ॥ सागरस्वप्नदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ ११ ॥

प्रोद्यत्प्रभापटलसंघटितेंद्रचापकोटीद्धरत्नतटहाटकसिंहपीठम् ॥
त्रैलोक्यराज्यपतिसूनुफलं ब्रुवंतम् ॥ जैनी० ॥ सिंहासनस्वप्नदर्शनफलस्थापनाय फलं पुष्पं

---

९ अमृताने आकंठ भरलेले व कमलपत्रानें शोभणारे दोन सुवर्णकुंभ स्वप्नांत दिसले याचे फल संपूर्ण निधींचा लाभ पुत्राला होईल.

१० हजारो प्रफुल्लित कमलांनी व पाण्यानें भरलेलं सरोवर पाहिलं त्याचें फल तिल वगैरे व्यजनें व १००८ लक्षणें यांनीं पुत्र युक्त होईल.

११ आकाशास स्पर्श करणाऱ्या लाटा व अमूल्यरत्नें यांनी युक्त समुद्र दिसला त्याचें फल केवलज्ञानाचा धारक असा पुत्र होईल.

परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ १२ ॥

अत्युन्मिषन्मणिगणोज्ज्वलिताखिलाशं वैमानिकाभिमतमप्रतिमं विमानम् ॥
स्वर्गावतारमहितं सुतमाब्रुवन्तम् ॥ जैनी० ॥ देवविमानस्वप्नदर्शनस्थापनाय फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ १३ ॥

उन्मूलितांधतपसं सुरसद्विमानशोभाविशेपनिल यंनिलयं फणीशाम् ॥
संसूचितावधिसुबोधनिदानसूनुम् ॥ जैनी० ॥ नागविमानस्वप्नदर्शनस्थापनाय फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ १४ ॥

उद्भासितामरपथाखिलदिग्विभागभाभारभासुरमहामणिरत्नराशिम् ॥
बोधाद्यनन्तगुणराशिसुतं वदन्तम् ॥ जैनी० ॥ रत्नराशिस्वप्नदर्शनफलस्थापनाय फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ १५ ॥

दूरापहस्तिततमोभिरपास्तशीतैर्ज्वालाकलापविभवैरनलं ज्वलन्तम् ॥

---

१२ रत्नाच्या कांतीचे आकाशांत इंद्रधनुष्य बनविणारे सिंहासन पाहिलें त्याचें फल मुलाला त्रैलोक्याचें राज्य मिळेल.

१३ अतिशय प्रकाशमान मण्यांनीं रचिलेले देवविमान पाहिले त्याचें फल स्वर्गांतून अवतरून मातेच्या पोटीं तीर्थंकर अवतरतील.

१४ नागविमान पाहिलें त्याचें फल पुत्र अवधिज्ञानसंपन्न होईल.

१५ प्रकाशमान रत्नसमूह पाहिला त्याचे फल पुत्र ज्ञानादि अनंत गुणांनी युक्त होईल.

१६ अंधार व थंडी दूर करणारा, ज्वालांनी प्रकाशमान, असा अग्नि पाहिला त्याचें फल पापांचा (कर्मांचा)

शंसंतमात्मजमघौघवनोग्रदावं ॥ जैनी० ॥ अनलस्वप्नदर्शनस्थापनार्थं फलं पुष्पं परिवर्त्य स्थापयामि स्वाहा ॥ १६ ॥

दृष्ट्वा ह्यष्टस्वप्नरत्नानि रात्रेस्तुर्ये यामे तूर्यनादात्तनिद्रा ॥
पत्युर्ज्ञात्वा तत्फलानि क्रमेण प्रीता देवी या हि साक्षादियं सा ॥
षोडश सत्पुष्पाणि तावंत्येव फलानि च परिवर्त्य पीठाग्रतः स्थापयेत् ॥

इति स्वप्नानुबंधनम् ॥

अथ प्रतिष्ठेयप्रतिमाया जलाधिवासनम् ॥

स्वप्नांते प्रविवेश मातृवदनं शुभ्रेभरूपेण यः ॥
सद्यः स्वर्गपरिच्युतोऽप्यबलतो देवासनं कंपयन् ॥
सद्यो जातजिनः स एष भगवान्देवो महानित्यतः ।
संकल्पात्सलिलाधिवासनविधिं कुर्वे जिनार्चोचितम् ॥

तामेव महीयसीं पुरा निरूपितप्रतिष्ठेयार्हत्प्रतिमां नूतनसितसद्वस्त्रप्रच्छादितां पुरश्चरट्टंकि-

---

नाश करणारा पुत्र होईल. या प्रमाणें सोळा स्वप्नें तीर्थकराच्या मातेला पहाटे पडत असतात. पतिपासून याचें फल वर्णन ऐकून मातेला फार आनंद होतो.

'स्वप्नांते' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून ज्या प्रतिमेची प्रतिष्ठा करावयाची आहे त्या प्रतिमेचा जलाधिवासन विधि करावा. सोळाव्या स्वप्नाच्या शेवटीं शुभ्र हत्तीच्या आकारानें जो मातेच्या उदरीं शिरला; स्वर्गाहून

काकरविश्वकर्मा सौधर्मेंद्रो महोत्सवेनानीय सुविशुद्धभद्रकुंभजले प्लावयेत् ॥

ओं ऱ्हीं अर्हं श्रीं णमो अरिहंताणं दिगंबराय क्षेमंकराय क्षीराब्धिजलाभिषिक्ताय अष्टविधकर्मनिर्मूलनकराय नमः स्वाहा ॥ जलाधिवासनम् ॥ स्वच्छैस्तीर्थ० देवं समभ्यर्चये ॥ ओं ऱ्हीं परमब्रम्हणे इदं जलं ॥ २ ॥

अथ पुष्पमंडपस्य पूर्वादिदिक्षु दिक्पालार्चनविधानम् ॥

श्रीमत्सर्वजनीनजैनसवनप्रत्यूहविध्वंसन—
प्रोद्भूताप्रतिमप्रभावाविहितप्रख्यातिपूजांचितान् ॥
स्वस्वातुच्छपरिच्छदानिह दशामन्याप्रधृष्यामितान् ॥
दिक्पालाञ्जगदेकपालकजिनाधीशाध्वरे व्याव्हये ॥

ओं विमलकलधौतखचितमणिमयाभरणभूषितैरावतच्छागरक्ताक्षऋक्षकरिमकरतुरंगपुष्पकपुष्टांगशंकराकारवाहनारूढानां ॥ नितांतचारुचामीकरातिबालभास्करांजनपुंजतमस्तोमसुधाकरसुवर्णस्वर्ण शशांकसंकाशशरीरप्रभाभिरामाणाम् ॥ कुलिशजाज्वलज्ज्वालप्रचंडदंडमुद्गराहिपाशपादपशक्तित्रिशूलाप्रतिहतप्रभावप्रहरणानां । कमनीयकामिनीकुलललामभूतशचीस्वाहाच्छायानैऋतीवायुवेगीधनदेवीपार्वतीनाममहादेवीमुखांबुजदत्तदृष्टीनाम् ॥ पाकशासनपावककृतांतकोणपपाशपाणिपवनपा-

---

चऊन मातेच्या उदरीं येतांना ज्यानें देवांचीं आसनें कांपविली; तोच हा महावैशाली जिनेश्वर आहे असे समजून जिनप्रतिमेला योग्य असा जलाधिवासन विधि मी करितो अशा अभिप्रायाचा श्लोक ह्मणून मोठी अशी अरहंताची प्रतिष्ठेय प्रतिमा नूतन पांढऱ्या वस्त्रानें गुंडाळावी व ज्याच्या हातात टांकी आहे अशा शिल्पकाराला पुढें करून

वैतीशसखपार्वतीप्रियाभिधानलोकपालानां ॥ कूर्मगतसितांगसांकुशपद्मावतीप्रियफणीशकठीरवारूढ-पांडुरतनुकृतकररोहिणीजीवितेश्वरसहितानां । सकलसपर्यासंपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥ आवाहनादिपुरःसरप्रत्येकपूजाप्रतिज्ञापनाय पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ प्रत्येकपूजा ॥

देहप्रभाद्विगुणभूषणदिव्यदीप्तिव्यालिप्तदिग्विवरमंतरितांतरायम् ॥
वज्रायुधं निजवधूवदनाब्जनेत्र व्याव्हानये नुतजिनेंद्रमहे महेन्द्रम् ॥

ओं र्‍हीं इंद्रागच्छ २ संवौषट् ॥ १ ॥

शोणभ्रूश्मश्रुकेशांबकमरुणरुचं जाज्वलज्ज्वालशक्तिम् ॥
कुंडीं वामेक्षमालामितरकरतले बिभ्रतं सोपवीतम् ॥
स्वाहायुक्तं नियुक्तं जिनयजनविधेर्दीपधूपाधिकारे ॥
सद्वेदाघापिसभ्यावृतमनलमलंकारसारं यजेऽहम् ॥

ओं र्‍हीं अग्ने० ॥ २ ॥

सौधर्मेंद्रानें मोठ्या थाटानें ती प्रतिमा आणावी. व निर्मल भद्रकुंभांतील पाण्यांत ती ठेवावी. त्यावेळीं 'ओं र्‍हीं अर्हं' हा मंत्र ह्मणावा. तदनंतर पुष्पमंडपाच्या पूर्वादि दिशांमध्यें दिक्पालांचे पूजन करावें. या पूजनाचा विधि यागमंडलामध्यें सांगितला आहे ह्मणून पुनः येथें त्याचा अर्थ लिहिला नाहीं.

भृंगांगासितभूरिभंगुरजटाजूटं शिग्वाडंबरो-॥
द्विद्दंडोद्धुरं प्रचंडफणभृत्मन्मंडनैर्मंडितम् ॥
च्छायातुच्छसुखेंदुसुच्छविकृतानंदं सकालच्छविम् ॥
कालं कालजकालधर्मरहिताधीशाध्वरे व्याव्हये ॥
ओं ऱ्हीं यम० ॥ ३ ॥
कटकमुकुटमुद्राहारकेयूरमुख्याभरणकिरणभारोद्भासिताशांतरालम् ॥
असितलम्भितकांतिं मुद्गशस्त्रं च रात्रिंचरपरिवृतमेतं व्याव्हये नैऋतीशम् ॥
ओं ऱ्हीं नैऋत्याय० ॥ ४ ॥
मुक्ताफलात्युज्ज्वलविद्रुमानुस्यूतप्रभूताभरणाभिरामम् ॥
भीमाहिपाशं वरुणान्यधीशं यागेऽत्र यादःपतिमाव्हयामि ॥ ५ ॥
ओं ऱ्हीं वरुण ॥ ५ ॥
चलद्विपुलभूरुह कलितविस्फुरद्वपणं ॥
लसन्मधुकरच्छविं चलितगात्रयत्रोत्करम् ॥
जगत्त्रितयजीवनं विरचिताखिलार्थेतरम् ॥
समीरणमिहाव्हये ससदवायुवेगीयुतम् ॥
ओं ऱ्हीं पवन० ॥ ६ ॥
निधनरहितमुक्ताभूषणप्रौढवेषम् ॥

निधननिपुणशक्तिं विद्विषामुद्वहन्तम् ॥
धनमुखनिजदेवीसन्मुखाम्भोजभृंग ॥
धनदमिह धनद्ध्यै सेव्यमाव्हानयेऽहम् ॥
ओं ऱ्हीं कुबेर ॥ ७ ॥
कंकेलीद्रुमपल्लवच्छविजटाजूटार्धचंद्रप्रभा–
सार्द्रीभूतभुजंगभूषणफणारत्नप्रभाभासुरम् ॥
भालाभीलविलोचनानलशिखातीक्ष्णत्रिशूलायुधम् ॥
पार्वत्या धवमाव्हये गणवृत दक्षाध्वरध्वंसिनम् ॥ ॥ ८ ॥
ओं ऱ्हीं ईशान ॥ ८ ॥
स्फटापरिगतारुणद्युमणिबिंबशुंभन्मणि–
प्रभापटलपाटलीकृतसितागविभ्राजितम् ॥
धृतांकुशमनकुशं सुगुणपद्मपद्मायुतम् ॥
फणाधरगणावृतं फणिमहींद्रमाव्हानये ॥ ९ ॥
ओं ऱ्हीं धरणेन्द्र ॥ ९ ॥
जिनगुणमणिमालां मौक्तिकानां च मालां
कुमुदकुसुममालां रोहिणीदृष्टिमालाम् ॥
चिरमुरसि धरन्तं कुंदभासं सकुन्तम् ॥

कविनुतगुणरुद्रं चंद्रमाव्हानयेऽहम् ॥ १० ॥

ओं न्हीं सोम० ॥ १० ॥

दिक्पालकानिति समर्च्य यवान्विता ये ॥

गोधूममुद्गचणकाढकशालिमाषाः ॥

तत्सप्तधान्यकृतमुष्टिभिरबुंकुंडे ॥

सप्ताहुतीरिह दधे पृथगेव तेभ्यः ॥

ओं ओं क्रों न्हीं इंद्राय स्वाहा इत्यादि सर्वत्र योज्यम् ॥

इत्थ सात्सार्घयाद्य महिता यूय प्रसन्नाः स्थिताः ॥

सांगा स्ताद्विकलापि सोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥

सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं सर्वेऽपि दिक्पालका ॥

पूर्णांगां विधपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोर्पये ॥

इष्टप्रार्थनापुरःसरपूर्णाहुतिः ॥

इत्थ जिनप्रतिकृतेः सलिलाधिवास कृत्वा जिनस्य वरगर्भसमागमाभम् ॥

श्रीपुष्पमंडपमिसं परितो विशुद्धमिद्धामिमां यवनिकां परिकल्पयामि ॥

पुष्पमंडपस्य परतो यवनिकास्थापनम् ॥ एवं तीर्थोदकादानविधिना आनीतजलेनास्याः जलाधिवासनं

तीर्थोदकादानविधीने आणिलेल्या पाण्याने जलाधिवासनविधि करून साधावी. तदनंतर पुष्पमंडपाच्या पुढे पडदा सोडाना.

विधाय अचाल्यजिनप्रतिमानामुपरि तज्जलपूर्णसरंध्रघटं लंबयित्वा जलाधिवासनविधिं विदध्यात् ।

इति जलाधिवासनविधानम् ॥

अथ धामसंप्रोक्षणम् ॥

श्रीविमानस्याष्टदिक्षु प्रत्येकं नवकलशान्सर्वौषधिमिश्रतीर्थजलपरिपूर्णान्विधिना संस्थाप्य समंत्रं श्रीजिनालयं तैरधिवासितकलशैरभिषिच्य पुण्याहमंत्रेण कुशोद्धृतजलेन चैत्यालयमन्तर्बहिश्च परिषिच्य दर्भमालयाभिवेष्ट्याभ्यर्च्य तदग्रे स्थित्वाशिषं पठित्वा जिनधामसंप्रोक्षणमेवं विधातुमिमे वयमुत्सहामहे ॥

स्वर्मुक्त्योरधिरोहिणीपदमितो योऽगण्यपुण्यावहः ॥
पापापायहरः सतां च शरणं लोकोत्तमो मंगलम् ॥
पूज्यो नित्यमहादिसाधनतया धर्मस्य मूलं हितम् ॥
रम्यं जैनविमानमेनमधुना तत्कल्पतः शोधये ॥ पुष्पांजलिः ॥
ततः क्षेत्रपालबल्यादिभूम्यर्चनांतां भूमिशुद्धिं विदध्यात् ॥

यानंतर ' धामसंप्रोक्षण ' हा विधि करावा. जिनमंदिराच्या आठही दिशांमध्ये नउ नउ कलश स्थापावेत. त्यामध्ये सर्वौषधि जल पूर्ण भरावें व मंत्रसहित श्रीजिनालयाला त्या कलशांनी अभिषेक घालावा. पुण्याहमंत्र ह्मणून दर्भानें चैत्यालयाच्या आत व बाहेर सेचन करावें चैत्यालयाचें दर्भमालेनें वेष्टन करावें व त्याचें पूजन करावें. नंतर उभे राहून आशीर्वाद श्लोक ह्मणावेत. या रीतीनें हा विधि करावा. 'स्वर्मुक्त्योरिति' जिनमंदिर स्वर्ग व मोक्षाला जाण्याची पायरी आहे.

भूशोधनादिं विधिमाविधाय पूर्वादिदिक्षु प्रतिदिग् नवैव ॥
कुंभान्विशुद्धाम्बुभृतः प्रशिद्धान् संस्थाप्य सर्वान्परिपूजयामः ॥
ओं ऱ्हीं स्वस्तये कलशस्थापनं करोमि स्वाहा ॥ २ ॥
श्रीखंडकर्पूरवरादिगंधद्रव्यप्रसूनोत्तमरिक्थरत्नम् ॥
क्षिपामि मध्यस्थमहाघटेऽस्मिन् गलस्थवस्त्रादिविराजमाने ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः नमोर्हते भगवते श्रीमते पद्ममहापद्मतिगिंछकेसरिपुंडरीकमहापुंडरीकगंगासिंधुरोहिद्रोहितास्याहरिद्धरिकांतासीतासीतोदानारीनरकातास्वर्णकूलारुप्यकूलारक्तारक्तोदा–क्षीरांभोनिधिजलं स्वर्णघटप्रक्षिप्त सर्वगंधपुष्पाढ्य आमोदकं पवित्रं कुरु २ झौं २ वं मं हं सं तं पं असि आउसा नमः स्वाहा । अनेन मध्यमहाकुंभे रैरत्नादिनिक्षेपणम् ॥ स्वच्छैस्तीर्थ० कुंभान्समभ्यर्चये ॥ ओं ऱ्हीं नेत्राय संवौषट् कलशार्चनम् ॥

स्वर्मुक्त्योरधिरोहिणीपदमिते योगण्यपुण्यावहः ॥
पापापायहरः सतश्च शरणं लोकोत्तमो मंगलम् ॥

हे अगण्य पुण्याचें स्थान आहे. पाप व संकटें हे दूर करिते सत्पुरुषांना हे 'शरण' लोकोत्तम व मंगल आहे. नित्य मह वगैरे पूजांनी हे पूजण्यास योग्य आहे. हे धर्माचें मूळ आहे. याचा मी प्रोक्षण विधि करितो. अशा अभिप्रायाचा श्लोक म्हणून तदनंतर क्षेत्रपालबलिविधानापासून अग्न्यर्चनापर्यंत सर्वक्रिया कराव्यात. त्याच अभिप्रायाचा श्लोक ' भूशोधनादि ' हा आहे. ' ओं ऱ्हीं स्वस्तये ' हा मंत्र म्हणून कलश स्थापन करावा. ' श्रीखंडकर्पूरेत्यादि ' हा श्लोक व ओं ऱ्हां ऱ्हीं इत्यादि मंत्र म्हणून कलशाची पूजा करावी.

' स्वर्मुक्त्योरिति ' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून त्रैलोक्यांत जीं अकृत्रिम किंवा कृत्रिम जिनमंदिरें

पूज्यो नित्यमहादिसाधनतया धर्मस्य मूलं हितम् ॥
त्रैलोक्यस्थजिनालयं तमखिलं भक्त्या समाव्हानये ॥

ओं ऱ्हीं सर्वजिनालया आगच्छत २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं सर्व० अत्र तिष्ठत २ ठ ठ ॥ ओं ऱ्हीं सर्व० मम सन्निहिता भवत २ वषट् ॥

उद्धृत्य कुंभान्परया विभूत्या तदीयवार्भिर्बहिरतरश्च ॥
मंत्रातिपूतैरभिषेचयामि श्रीजैनगेहं विभवैकगेहम् ॥

ओं ऱ्हीं सर्वजिनालया जलाद्यभिषेकं गृण्हीध्वं २ नमो जिनालयेभ्यः स्वाहा । इत्यनेन मंत्रेण जिनालय तैरधिवासितकलशैरभिषेचयेत् ॥ ५ ॥

(ओं) भवनभवनजाना ज्योतिषां कल्पजानाम् ॥
मणिमयानिलयस्था येऽहमिंद्रालयस्था ॥
बहुविभवयुता ये ये च मध्ये त्रिलोके ॥
जिनपतिनिलयास्तांस्तांश्च सर्वान्महामि ॥ ६ ॥

आहेत त्यांचें आव्हान, स्थापन व सन्निधीकरण करावे. तदनंतर ' उद्धृत्येत्यादि हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून ते कलश उचलावेत व त्यांनीं मोठ्या थाटानें मंत्र पवित्र अशा जलांनी धामप्रोक्षण विधि करावा. मग ' भवन भवनजानामिति ' हा श्लोक ह्मणून जिनमंदिराची पूजा करावी. भवनवासी. देवांच्या स्थानांतील जिनमंदिरें, ज्योतिष्क जिनमंदिरे, कल्पवासस्थ जिनमंदिरें, अहमिंद्र राहण्याच्या ठिकाणची मंदिरें व मध्यलोकांतील मंदिरें ही अकृत्रिम रत्नखचित मंदिरे आणि कृत्रिम मंदिरें या सर्वांची मी पूजा करितो.

ओं रजतमहारजतेन्द्रनीलमरकतमाणिक्यमयमहामानभासुरभित्तिस्तंभशालिशिखरमंडपमहा- मानस्तंभाद्यंगोपांगसगताकीर्णपचवर्णप्रभाजालप्रभावाहितविचित्रांबरविलासांबराणाम् । संतताना- दिसंसिद्धहटद्धाटकीयधूपघटपेटकास्यनिर्यद्विश्वतोविसर्पिधूमलेखाजालबहलपरिमलप्रसरसुरभीकृतसक- लदिङ्मुखानाम् ॥ वंदारुसुरासुरवृंदारकजयजयारावसुरनर्तकीकरकंकणझंकारद्वि‍गुणीकृतानादिघटित- घंटाजालझणझणध्वानबधिरीकृतनिखिलदिङ्मंडलानाम् ॥ तमःसमूलसमुत्पाटनपटुतावलेपालिप्सागत- गभस्तिमालिमंडलायमानहटद्धाटकीयघटपेटकीयघटपेटकोपघाटितचित्तचमत्काराणाम् । चकचका- यमाननानाविधोपकरणनिचितनीलतरनिर्जितज्योतिर्गणांकितगगनांगणानाम् ॥ समुत्तुंगसुवर्णभि- त्तिभागावलंबमानमणिमालामुषितमेरुगिरिपार्श्वशोभातिशयानाम् ॥ विचित्रविनिर्मापणवदनाभिषे- कनर्तनसंगीतावलोकनादिमंडपाभिमंडितचैत्यमहीमहितानाम् ॥ कुंजरारातिकुंजरादिदशविधध्व- जराजिसभाजिताद्यद्वितीयशालांतरध्वजधराविराजितानाम् ॥ चतुर्दिग्गताशोकसप्तच्छदचंपकाम्रचतुर्व- नांचिततृतीयबहिःशालांतरावनीविनूतानाम् ॥ चतुर्वीथिपर्यंतगतमहामानस्तंभाहितप्रतितीर्थजन- मानस्तंभानाम् ॥ सहजसकलपरिष्काराणामकृत्रिमाणामहार्यविविधालंकाराणामपि कृत्रिमाणां ।

'ओं रजतमहारजतेत्यादि' हे गद्य ह्मणून गंधादि अष्टद्रव्यानीं जिनमंदिराची पूजा करावी. तदनंतर त्याच्या पुढें उभे राहून 'शिवमस्तु' हा श्लोक ह्मणावा.

'ॐ रजेतत्यादि' या गद्याचा अभिप्रायः—अकृत्रिम जिनमंदिरांच्या भिंती, खांब, तट, शिखर, मंडप, मानस्तभ वगैरे अवयव चांदी. सोनें, पाचरत्न, पद्मराग वगैरे मण्यांनीं युक्त असतात. या जिनचैत्यामध्यें धूपघट असतात ते अनादिकालचे आहेत. चैत्यालयामध्ये देव देवी हमेशा येतात, जय जय असा शब्द करितात व नृत्य

मंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् ॥ भगवज्जिनचैत्यालयानामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥ स्वच्छैस्तीर्थै० । चैत्यालयान्संयजे ॥ ओं ऱ्हीं सर्वजिनचैत्यालया जलं गृह्णीध्वं २ नमः । एवं गंधादि ॥ इत्यर्चनां विधाय तदग्रे स्थित्वा ॥

शिवमस्तु सर्वजगतां परहितनिरता भवंतु भूतगणाः ॥
दोषाः प्रयातु नाशं तिष्ठतु जिनशासनं सुचिरम् ॥

इममाशीर्वादमुद्घोषयेत् ॥

स जयतु जिनधर्मो यावदाचंद्रतारं । यमनियमतपोभिर्वर्द्धतां साधुसघः ॥
अहरहरभिवृद्धिं यांतु चैत्यालयास्ते । तदधिकृतजनानां क्षेममारोग्यमस्तु ॥

अथ शांतिशुद्ध्यभिधानहोमविधेः प्रयोगः ॥

अथ चैत्यालयस्य चतुर्दिक्षु विधिविहितचतुरस्रचतुःकुंडविराजमानसमुचितालंकारोपेतहोमम-

---

करितात. सुवर्णाचे पुष्कळ कलश तेथे ठेविलेले असतात. अनेक तऱ्हेची पूजेची व अभिषेकाची सामग्री असते सुवर्ण भित्तीला रत्नाच्या माळा अडकाविलेल्या असतात. या चैत्यालयांत अभिषेकमंडप, नृत्यमंडप, वगैरे मंडप असतात. दहा प्रकारच्या ध्वजा असतात. अशा रीतीची अकृत्रिम चैत्यालयांची रचना असते. या प्रमाणे पूजा करून जिनमंदिरापुढें उभे रहावें.

'शिवमस्तु' असा आशीर्वादात्मक श्लोक म्हणावा. याचा अभिप्राय - सर्व जगाचें कल्याण होवो. लोक जन तेंच हित करोत दोषांचा नाश होवो. व जिनशासन चिरकालपर्यंत भूमंडलावर राहो. हा जिनधर्म चंद्र व तारे जगांत राही पर्यंत राहो. यम, नियम, तप यांनी साधुसंघाची वाढ होवो. नेहमी चैत्यालयांची वृद्धि होवो. व त्याचे जे अधिकारी व संरक्षक लोक आहेत त्याचे कल्याण होवो. त्याचे नेहमी आरोग्य असो.

चैत्यालयाच्या चारी दिशेमध्ये शास्त्रकथित चार कुंडानीं युक्त असा होममंडप करावा. या मंडपामध्ये संकल्पपूर्वक

परमसुखसमृद्धान्युक्तिशास्त्राविरुद्धान् ॥
बहुविधगुणवृद्धान्सर्वलोकप्रसिद्धान् ॥
प्रमितसुनयसिद्धान्संस्तुवे सर्वसिद्धान् ॥ इत्यर्घ्यं दद्यात् ॥

तत आसनस्थापनादिचतुरस्रकुंडार्चनपर्यंतविधिं विधाय क्षिपामि कुंडे इत्यादिना परिधिपरस्तरणकल्पनं । आम्नायेत्यादिना गार्हपत्याग्नेः स्थापनं रांधुक्षणं सन्निधीकरणैकसमिधाहुत्यर्चनानि परिसमाप्य गुणाब्धिभूतमानेत्यादिना दिक्पालपूजापर्यंतमावरणदेवतापूजाविधिं विदध्यात् ॥ नव्येन गव्येनेत्यादिनाष्टादशवारोच्चारितपड्भिर्मंत्रैरष्टोत्तरशतमाज्याहुतिं, लवंगलाजेत्यादिना त्रिवारोच्चारितपीठिका मंत्रैर्लाजाहुतिं, तैर्मंत्रैस्तर्पणं समिधाहुतिं, पीठिकादिसप्तविधमंत्रैरन्नाहुतिं, जिनेश्वराणामित्यादिना पूर्ववत्पुनराज्येन पूर्णाहुतिं पुण्याहवाचनं, तीर्थेश्वरस्यांत्येत्यादिनाग्नेरर्चनं, सर्वाभ्युदयेत्यादिना तस्य स्तवनं, अर्हन्विभर्पीत्यादिना जिनेश्वरस्तवनं, जयजय जिन शश्वदित्यादिना इष्टप्रार्थना, स जयतु जिनधर्म इत्यादिना शुभानुध्यानं, प्रमादादित्यादिना क्षमापणं, प्रक्षीणेत्यादिना सिद्धपरमेष्ठिविस-

---

पूजेपर्यंत आवरणदेवतापूजन करावे. ' नव्येन गव्येन ' हा श्लोक म्हणून अठरा वेळा उच्चारलेल्या महा मंत्रांनी १०८ आज्याहुति द्याव्यात. ' लवंगलाजेत्यादि ' हा श्लोक म्हणून तीन वेळा उच्चारलेल्या पीठिका मंत्रांनी लाजाहुति द्याव्या. यांच मंत्रांनीं तर्पण व समिधाहुतिही करावी. पीठिका वगैरे सात प्रकारच्या मंत्रांनी अन्नाहुति द्यावी. ' जिनेश्वराणां ' हा श्लोक म्हणून तुपानें पूर्णाहुति, पुण्याहवाचन, ' तीर्थेश्वरस्य ' या श्लोकानें अग्निपूजा, ' सर्वाभ्युदय ' या श्लोकानें अग्निस्तवन, ' अर्हन्विभर्पीत्यादि ' यानें जिनस्तुति, ' जय जय जय जिन ' यानें इष्टप्रार्थना, ' स जयतु ' यानें शुभानुध्यान, ' प्रमाद ' यानें क्षमा मागणें, ' प्रक्षीण ' यानें सिद्धपरमेष्ठींचें विसर्जन, ' इष्टास्ते-

जीनं, इष्टास्तेमीत्यादिना होमार्थमाहूतदेवतानां विसर्जनं. मोहध्वांतविदारणमित्यादिना गमनाप्रच्छनं विधिवद्विदध्यात् ॥ इति शांतिशुद्ध्यभिधानहोमविधिः ॥

अथातो दर्भशयनाविधानम् ॥

तावद्गर्भगृहे दर्भशय्योचितभूमौ पूर्ववद्भूमिशोधनानीर्थे दर्भन्यासं भूम्यर्चनं च विदध्यात् ॥

हेमादिना चंदनदारुणा वा पयोद्रुमैर्वा रचितं सुरम्यम् ॥

भद्रासन भद्रकरार्हदम्बां संकल्पतोऽस्मिन्विनिवेशयामि ॥

ओं ह्रीं जिनमातृभावस्थापनार्थं भद्रपीठमिह स्थापयामि स्वाहा ॥१॥

वल्मीकशैलाब्धिनदीह्रदानां मृद्भिः समस्तौषधिचंदनाभिः ॥

जिनांबिकागर्भविशुद्धिबुध्या भद्रासनाग्रं परिलेपयामि ॥

ओं ह्रीं पंचमृत्तिकाचंदनसर्वौषधीभिः भद्रपीठाग्रं परिलेपयामि स्वाहा ॥२॥

मीत्यादिना ' या श्लोकानें होमासाठीं [illegible] ' मोहध्वांतविदारणं ' याने जाणाऱ्यांनी सिद्धपरमेष्ठिनी परवानगी घेणे. या प्रमाणे शांति [illegible] विधि आहे.

दर्भशयन विधिः

१ प्रथमतः गर्भगृहामध्यें दर्भशय्येला योग्य — [illegible] पूजा [illegible] करावी.

२ ' हेमादिना ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जिनमातेचा [illegible] भद्रपीठ सोन्याचा, चांदीचा, किंवा चंदन अथवा [illegible] करावा.

३ ' वल्मीकेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जिनमातेच्या गर्भशुद्धिचा [illegible] वारूळ, पर्वत, समुद्र, नदी, व डोह या ठिकाणची माती आणि चंदन व सर्वौषधि यांचा भद्रपीठाला लेप करावा.

नदीसरःसागरकूपवापीस्व नीततीर्थोदकपंचकेन ॥
दिक्कन्यकाकल्पितगर्भशुद्धिं मत्वात्र पीठं परिलेपयामि ॥
ओं ऱ्हीं तीर्थोदकपंचकेन भद्रपीठाग्र प्रक्षालयामि स्वाहा ॥ ३ ॥
विश्वेश्वरागर्भगृहे विशुद्धे यस्मिञ्जिनेंद्रोऽजनि दिव्यपद्मे ॥
संकल्पतस्तस्य दलाष्टकाब्जं पीठोपरिष्ठात्स्फुटमालिखामि ॥
ओं ऱ्हीं भद्रपीठाग्रे अष्टदलकमलं लिखामि स्वाहा । धवलाक्षतैरष्टदलकमलविरचनम् ॥४॥
संलग्ने वदनं प्रविश्य भगवान्मातुः सितेभाकृति—
गर्भे श्र्यादिविशोधिते शुभतरद्रव्यैस्तु नाकाहृतैः ॥
दिव्यांभोरुहविष्टरे हि परमो हंसोधिशेते स्म यः ।
तं मत्वात्र विशुद्धबुद्धकमले बिंबोयमास्थाप्यते ॥

---

४ ' नदीसरः ' हा श्लोक व मंत्र म्हणून नदी, सरोवर, समुद्र, आड व दीर्घ विहीर या पांच ठिकाणच्या पाण्यांनी दिक्कन्यकांनी गर्भशुद्धि केली आहे असा संकल्प करून भद्रपीठप्रक्षालन करावें.

५ ' विश्वेश्वरेति ' हा श्लोक व मंत्र म्हणून भद्रपीठावर पांढऱ्या अक्षतांनी आठ पाकळ्यांचें कमळ काढावें. तीर्थंकर मातेच्या गर्भांत येऊन तेथें अष्टदलकमलामध्यें विराजमान होतात म्हणून हा कमलाचा संकल्प भद्रपीठावर करावा.

६ ' संलग्नेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पाण्यामध्यें स्थापिलेल्या प्रतिमेस भद्रपीठावरील कमलांत स्थापन करावें. जिनेश्वरांनीं उत्तम मुहूर्तावर पांढऱ्या हत्तीची आकृति धारण करून मातेच्या गर्भामध्यें—जो स्वर्गीय दिव्य पदार्थांनी श्री वगैरे देवतांनीं शुद्ध केला होता, प्रवेश केला. तेथें दिव्यकमलावर ते विराजमान झाले होते

वृषनाथप्रतिष्ठायां तु सितेभाकृतिरित्यत्र सितोक्षाकृतिरिति पठनीयम् ॥

ओं ऱ्हीं गर्भाशयमलकलंकरहिताय कपिलगोक्षीरशुद्धरुधिराय दर्भशयनाय स्वाहा ।

शंखकाहलादिनिःस्वने भव्यजनकोलाहलोपबृंहिते नभःस्थलमाक्रामति जलाधिवासितप्रतिमामानीय भद्रासनकमलमध्ये निवेशयेत् ॥ ५ ॥

भूसंस्कारे प्रजाते प्रथितसुरसरिद्वारिरत्नप्रसूनैः
सानंदे सर्वलोके निजमहिमभरात्कंपयन्निंद्रपीठम् ॥
मातुर्गर्भं प्रविश्याखिलहगिव रविः प्राग्दिश रंजयंस्तां
गर्भे संवर्धते स्म त्रिजगदाधपतिर्यः स एवैष बिंबः ॥

ओं नमोऽर्हते केवलिने परमयोगिने शुक्लध्यानाग्निनिर्दग्धकर्मेधनाय सौमाय शाताय वरदाय अष्टादशदोषवर्जिताय स्वाहा । जात्यकुंकुमपिंजरितपुष्पाक्षतं तस्या अन्यासां च प्रतिष्ठेयप्रतिमाना-

---

त्या कल्पनेचा संकल्प करून ही जिनप्रतिमा पीठांतील कमलामध्यें स्थापन केली जाते. ही प्रतिमा तेथें स्थापन करते वेळीं शंख वगैरे वाद्ये वाजवावीत. भगवान आकाशमार्गातून येथें अवतरले आहेत असा संकल्प करावा. आदिनाथ तीर्थकर मातेच्या गर्भी पांढऱ्या बैलाचा आकार धारण करून व बाकीचे तीर्थकर हत्तीचा आकार धारण करून अवतरले आहेत.

६ 'भूसंस्कारे इति' हा श्लोक ह्मणून व मंत्र ह्मणून प्रतिष्ठेय प्रतिमा व इतर प्रतिमा यांच्यावर पुष्पाक्षता टाकाव्यात. जिनभगवान् मातेच्या गर्भामध्ये वाढत आहेत हें सुचविण्याकरितां पुष्पक्षताक्षेपण करावें. जिनेश्वर गर्भात आले असता पृथ्वी निर्मल होते. गंधोदकासहित रत्न व फुलांची वृष्टि होते. सर्व लोक आनं-

मुपरि क्षिपेत् ॥ ६ ॥

स्वोपादाननिमित्तकारणकलापाविर्भवच्छक्तिके ।
पुण्ये तीर्थकरान्हये सृजति यः स्वौदारिकांग परम् ॥
शेते स्फाटिकदर्पणप्रतिमगर्भे त्रिबोधोज्ज्वल—
स्तत्संकल्पनतः करोमि विधिनास्मिन्दर्भशय्याविधिम् ॥

ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं णमो अरिहंताणं असि आउसा गर्भाशयमलकर्मकलकरहिताय कपिला-पंचगव्यशुद्धीकृताय दर्भशयनाय नमः स्वाहा ॥ अनेन सागमर्गक्रमस्थापनार्थं तस्याः प्रतिष्ठेयप्रतिमाया उपरि दर्भान् क्षिपेत ॥ अचाल्यसौधबिंबानां पीठे दर्भान् क्षिपेत ॥ ७ ॥

स्यात्क्षीरगौरं रुधिरं यदंगे निःस्वेदताद्युद्धगुणाभिरामे ।
तद्भुद्धितोहं कपिलाविशुद्ध गोक्षीरसेक विदधेऽत्र बिंबे ॥

दित होतात. जिनाचे गर्भात येण्यानें इंद्रसिंहासन हालू लागते. या सर्व गोष्टी करणारा जिनेश ह्मणजे ही प्रतिमा होय असा संकल्प करावा.

७ 'स्वोपादानेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून भगवंतांच्या सर्व अवयवांची उत्पत्ति होत आहे असा संकल्पाने प्रतिमेवर दर्भक्षेपण करावे. भगवान् स्वतःच्या उपादान व निमित्त कारणांनी तीर्थकर नामकर्म मिळवितात. व त्याच्या साह्याने उत्कृष्ट औदारिक शरीर बनवितात स्फटिकाच्या दर्पणाप्रमाणें निर्मळ अशा गर्भामध्ये भगवान निजतात हा संकल्प करून आह्मी दर्भशय्येची रचना करितो.

८ 'स्यादिति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून भगवंताचा लघु अभिषेक करावा व पूजन करावें. भगवंताच्या ठिकाणीं दुधाप्रमाणे पांढरे रक्त असते. त्यांचे घाम न येणे वगैरे उत्कृष्ट गुणानीं युक्त असे शरीर असते हा

ओं ऱ्हीं कपिलागोक्षीररुधिराय स्वाहा ॥ लब्ध्वभिषेकः ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० । देवं समभ्यर्चये ॥ इत्यर्चनम् ॥ ८ ॥

मासान्नवास्तेस्म विभुर्जनन्या गर्भालयेम्भोरुहविष्टरे यः ॥

मत्वा तमेनं नवसूक्ष्मधौतवस्त्रावृतं बिंबमिमं तनोमि ॥

अनेन पूर्वप्रच्छादितवस्त्रमपनीयापरवस्त्रेणाच्छादयेत् ॥ ९ ॥

श्रीमत्सर्वजनीनेत्यादिना पूर्ववद्दिक्पालपूजां विदध्यात् । दिक्पालस्थापनं ॥

अथ दर्भहोमः ।

गर्भस्थितस्यापि सतोऽस्ति यस्य मत्यादिबोधात्रितयं तदस्य ॥

संकल्पतः शुद्धिकृते च दर्भैः पुरोऽस्य बिंबस्य करोमि होमम् ॥

ॐ ऋक्षवृषभशांत्यर्हद्रोहिणि अप्रतिचक्रे फट् विचक्राय स्वाहा ।

इति दर्भशयनस्थिताजिनेंद्रप्रतिकृतेः पुरतः तद्विशुद्ध्यर्थं चतुरस्रहस्तविस्तारांगुलोत्सेधवालु-

---

संकल्प करून प्रतिमेचा गायीच्या दुधानें अभिषेक करावा.

९ 'मासान्नवेत्यादि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून प्रतिमेचें पूर्वीचें आच्छादिलेलें वस्त्र काढून तिच्यावर नवें वस्त्र आच्छादावें. जिनेश्वर मातेच्या गर्भगृहामध्यें ९ महिनेपर्यंत पद्मसिंहासनावर विराजमान झाले या संकल्पानें प्रतिमेला वस्त्रावृत करावें. तदनंतर 'श्रीमदित्यादि' श्लोकांनी पूर्वीप्रमाणे दिक्पालपूजा करावी. दिक्पालांचें स्थापन करावें. तदनंतर दर्भहोम करावा.

'गर्भेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून दर्भशय्येवर स्थापिलेल्या जिनप्रतिमेच्या पुढें चार हात विस्ताराचा व १ अंगुल उंचीचा असा वाळूचा उचवटा करून त्याची पूजा करून तेथें २७ वेळा दर्भांनी दर्भहोम करावा. गर्भात

कास्थंडिले संशोधितेऽभ्यार्चिते सप्तविंशतिकृत्वः कुशैरग्निं जुहुयात ॥

नाहं सपक्षोऽस्मि भवद्विपक्षदृष्टयावृतेर्वेष्टि तथा जनो माम् ॥
इत्यर्हतोऽग्रे वसतीव वक्तं प्रसारये पाडुरकांडवस्त्रम् ॥ ११ ॥
ओं न्हीं कांडपटस्थापनां करोमि स्वाहा ॥
त्रैलोक्यदीपस्य जिनेश्वरस्य बिंबं निवेश्योचितदर्भतल्पे ॥
तस्याग्रतोऽहं प्रतिबोधयामि द्वौ जाज्वलज्ज्वालयुतौ प्रदीपौ ॥१२॥ दीपद्वयस्थानम् ॥

अथ जिनमातृपूजनम् ॥

भर्त्रा सहैकासनसान्निविष्टा संस्नाप्य यां तीर्थजलैः सुरेन्द्राः ॥
दिव्यैर्विभूषांबरमाल्यमुख्यैरानर्चुरेनां वयमर्चयामः ॥ १३ ॥
ओं न्हीं जगदंबिके स्नानवस्त्राभरणाद्यर्चनं गृहाण २ स्वाहा ॥

असलेले जिनेश्वर ३ ज्ञाने धारण करीत होते. हे व्यक्त करण्याकरिता त्या प्रतिमेपुढें दर्भहोम करावा.

'नाहं सपक्षोस्मि' हा श्लोक ह्मणून प्रतिमेपुढें पडदा सोडावा. हे जिना तुमचा शत्रु जें दर्शनावरणीय कर्म त्याच्याशी माझी सजातीयता नाही तथापि लोक मला तसे ह्मणतात हा अन्याय आहे. ही गोष्ट सांगण्याकरितांच जणु काय हा पडदा जिनेश्वरापुढें उभा राहिला आहे.

'त्रैलोक्येति' हा श्लोक ह्मणून प्रतिमेपुढें दोन दीप स्थापन करावेत. भगवान त्रैलोक्यदीप आहेत ह्मणून त्याच्या प्रतिमेपुढे २ दीप लावावेत.

'भर्त्रेति' हा श्लोक ह्मणून जगदंबिका अर्थात् भगवंताच्या मातेला सुंदर वस्त्रें, माला वगैरेंनी देवांनी पूजिलें तसेंच आह्मीही पूजितो असे ह्मणून वस्त्रादि पदार्थ पुढें स्थापन करावेत. तदनंतर जिनमातेचें स्तवन करावें. तें याप्रमाणें:— हे माते तत्काल तीर्थंकरनाम कर्माच्या उदयानें ज्यानें त्रैलोक्याला क्षोभित केलें आहे अशा पुत्राला

अथ जिनमातृस्तवनम् ॥

मातस्त्वमेव धन्यासि सद्योजात दधासि यत् ।
सद्यः स्वतीर्थकृत्पाकसंक्षोभितजगत्त्रयम् ॥१॥
स्वपुण्योद्भूतरत्नौघवृष्टितर्पितभूतलम् ॥
हिरण्यगर्भं गर्भे त्वां दधानां को न वंदते ॥ २ ॥
स्वगर्भकमलासीनजिनहंसोढजीवना ॥
सरसीव विभासि त्वमपूर्वा पंकहारिणी ॥ ३ ॥
अग्निगर्भा शमीवत्त्वमर्कगर्भेव पूर्वदिक् ॥
रत्नगर्भा महीवांबा जिनगर्भा विभासि नः ॥ ४ ॥
जगद्गर्भो जिनाधीशो भवद्गर्भे वसत्यहो ॥
अहो त्वत्पुत्रतामेति देवो लोकपितामहः ॥ ५ ॥
समस्तसुखसंपादिजिनपुण्यफलोद्भवा ॥
अपूर्वा कल्पलतिका स्वामिनी त्वमसि स्फुटम् ॥ ६ ॥

तूं धारण केलें आहेस. आपल्या पुण्याने रत्नसमूहांनी ज्यानें त्रैलोक्याला आल्हादित केले आहे म्हणून ज्यास हिरण्यगर्भ हे नाव मिळालें आहे. अशा पुत्राला हे माते तू आपल्या गर्भात धारण केलें आहेस.

हे माते तूं कमलाने युक्त, हंसपक्षांनी युक्त अशा पाण्याला धारण करणार, व चिखल रहित अशा सरोवराप्रमाणे आहेस. हे माते तुझ्या गर्भरूपी कमलावर जिनेश्वररूपी हंस बसला आहे त्यामुळें तुझे जीवन धन्य झालें

जगन्मात्रे नमस्तुभ्यं जगद्धर्त्र्यै नमोस्तु ते ॥
जगद्दत्यै नमस्तुभ्यं जगल्लक्ष्म्यै नमोस्तु ते ॥ ७ ॥
विश्वेश्वरे जगन्मातर्महादेवि महामति ॥
पूज्ये सुमंगले तुभ्यं भूयो भूयो नमो नमः ॥ ८ ॥
इत्थ स्तुत्वा यामशेषाः मुनेन्द्रा, वंदनेऽस्मानदृत· श्यास्यदेव्यः ॥
स्थानाख्याद्यैः साधु निर्दिश्यमानास्ता सर्वेऽमी श्रीजिनानां नमामः ॥ ९ ॥
सर्वोपि संघो जिनमातृसघेन तां पीठीं स्तुत्वा वंदेन ॥
स्तुत्वा नत्वाप्यतृप्तः स्वयममरपतिस्तांडवं मंत्रितेने ॥
लास्यं तद्दोःसहस्रोपरिघटितसुरस्त्रीजनश्चावबंध ॥
गीतं वाद्यं युयोज प्रणुतसुरगणो यत्पुरोर्हज्जनन्याः ॥

आहे व तूं लोकांचे पातक नाहींसे करणारी आहेस. शमीच्या आतांत अग्नि असतो त्याप्रमाणें जिनबालकाला तू आपल्या गर्भामध्यें धारण केलें आहेस. सूर्याला आपल्या गर्भात धारण करणारी पूर्व दिशा जशी शोभते; अनेक रत्नें आपल्या पोटात धारण करणारी पृथ्वी जशी शोभते तशी तू जिनबालाला स्वगर्भी धारण करण्यामुळें शोभत आहेस. त्रैलोक्याला आपल्या गर्भात धारण करणारा जिनेश्वर हे माते तुझ्या गर्भांत आहे हें आश्चर्य आहे. त्रैलोक्याचा पितामह (आजोबा) असा जिनेश्वर तुझा पुत्र होणार आहे हें आश्चर्य आहे. सर्व सुखाला देणारें असें जिनेश्वररूपी पुण्यफल तुझ्यापासून उत्पन्न होणार म्हणून हे स्वामिनी तूं खरोखर अपूर्व कल्पलता आहेस. हे जगन्माते तुला आम्ही नमन करितो. तू लोकाचे नेत्र आहेस. तूं जगाचा आधार आहेस व तू जगल्लक्ष्मी आहेस याम्तव आम्ही तुला वारंवार नमन करितो. हे माते तुला विश्वेश्वरी, जगन्माता, म-

संकल्पात्तस्य तौर्यत्रिकमिदमवाभिद्धिबमालक्ष्य योक्ष्ये ॥१०॥
इंद्रपरिकल्पितानंदनाटकसंकल्पेन तदग्रे तौर्यत्रिकं प्रयुंजीत ॥
लोकत्रयस्यापि पितुः पिता त्वं धन्योसि मान्योसि महेश्वरेति ॥
स्तुत्वा समापृच्छ्य च सप्रमोदाः प्रपेदिरे स्वस्वपदं सुरेन्द्राः ॥११॥

जिनजनकस्य सुरैस्तवनपूर्वकं गमनाप्रच्छनम् ॥
आवेद्यासनतः क्रिया प्रणमनं पश्चाद्विधेया स्थिति—
स्त्र्यावर्तैकाशिरोनतिः प्रथमतः साम्यं तदंतेपि च ॥

हादेवी, महासती, पूज्या व सुमंगला अशीं नांवें आहेत अशा नांवांना धारण करणाऱ्या तुला आम्ही पुनः पुनः नमन करितो. याप्रमाणें सर्व देवेंद्र मातेची स्तुति करीत असतात. श्री वगैरे देवी मातेला इंद्रादिकांची ठिकाणें नांवें वगैरे सांगून माहिती देतात. या ठिकाणीं जिनमातेचा संकल्प केलेल्या भद्रसिंहासनाला सर्व संघांनीं स्तवन करून वंदना करावी. मातेच्या पुढें इंद्र त्यावेळीं नृत्य करितो. आपले हजार हात उत्पन्न करून त्यावर देवांगनांचें नृत्य करवितो. गाणें वजावणें वगैरे प्रकार सर्व देव करितात. इंद्रादि देव असा उत्सव करितात हा संकल्प करून नृत्य, गाणें वजावणें हा विधि करावा.

तदनंतर देव तीर्थंकराच्या पित्याची स्तुति करून स्वस्थानीं जाण्यास त्याची परवानगी मागतात. ते जी स्तुति करितात ती याप्रमाणें —

'लोकत्रयाचा पिता अशाही तीर्थंकराचे आपण वडिल आहात. आपण धन्य, मान्य व सर्वांचे अधिपति आहांत' अशा स्तुतिनंतर आनंदित होऊन ते स्वस्थानीं जातात. गर्भावतार कल्याण क्रिया मी करितो असें आसन घालून म्हणावें. तदनंतर नमस्कार करावा. व मग उठून प्रथम तीन आवर्त व एक नमस्कार करून सामा-

यस्मिन्केवलबोधभानुरुदितः सोव्याज्जिनोऽयं जगत् ॥

ओं श्रीं ऱ्हीं हूँ श्रीं नमः परमशांताय सर्वलोकशांतिर्भवतु स्वाहा॥ शांतिधारा ॥१६॥

अर्चामग्रे प्रनृत्यत्कलशयुतवधूमग्रभृंगारनिर्यद् ॥

वार्धारापूतधात्रीं बहुतरविभवामादरेणानुयांतः ॥

सर्वाशाः पूरयंतो बलिमनुमुखराः सर्वधान्यैश्च लाजैः ॥

सत्पुष्पैरक्षतौघैर्जिनानिलयामिमे त्रिःपरीयाम शान्त्यै ॥

ओं ऱ्हीं अर्हद्भ्यो नमः ॥ १७ ॥

इत्थं सौधर्मशक्रप्रभृतिसुरवरा यां जिनेंद्रस्य साक्षात् ॥

चक्रुः स्वर्गावतारोत्सवविषयमहाश्चर्यकल्याणपूजाम् ॥

तामारोप्यात्र बिंबे विधिवदिह कृता शक्तितो भूरिभक्त्या ॥

भक्त्यै मुक्त्यै च यष्टृप्रभृतितनुभृतामस्तु कल्यापूजा ॥ १८ ॥

त्रैलोक्याचें रक्षण करो. हा श्लोक म्हणून शांतिधाराक्षेपण करावें.

१७ 'अर्चामग्रे' हा श्लोक म्हणून हातांत जिनप्रतिमा घेऊन मोठ्या थाटानें जिनमंदिरास तीन प्रदक्षिणा द्याव्यात. त्यावेळीं लाह्या, फुलें व इतर धान्येंही फेकावींत. हातामध्ये भृंगार घेऊन जलधारा सोडावी. जिच्या डोक्यावर कलश आहे अशा स्त्रीला पुढें करावें व प्रदक्षिणा कराव्यात.

१८ 'इत्थमित्यादि' याप्रमाणें सौधर्म वगैरे इंद्रांनी व देवानीं जिनेश्वराचा गर्भ कल्याण विधि केला, आम्ही या जिनबिंबामध्यें गर्भकल्याणिक विधिचा उत्सव यथाशक्ति अत्यंत भक्तीनें केला आहे. ही गर्भकल्याणिक पूजा इंद्र (प्रतिष्ठाचार्य) वगैरेंना–प्रतिष्ठाकारक वगैरे मंडळींना भक्ति व मुक्ति प्राप्त करून देणारी होवो.

प्रमादाऽज्ञानदर्पाद्यैर्विहितं विहितं न यत् ॥
जिनेंद्रास्तु प्रसादात्ते सकलं सकलं च तत् ॥ क्षमापणम् ॥ १९ ॥
मोहध्वांतविदारणं विशदविश्वोद्भासिदीप्तिश्रियम् ॥
सन्मार्गप्रतिभासकं विबुधसंदोहामृतापादकम् ॥
श्रीपादं जिनचंद्रशांतिशरणं सद्भक्तिमानोमिते ॥
भूयस्तापहरस्य देव भवतो भूयात्पुनर्दर्शनम् ॥ २० ॥
इत्थं विधत्ते जिनपुंगवस्य गर्भावतारोत्सवसंविधिं यः ॥

---

१९ 'प्रमादादिति' प्रमादानें, अज्ञानानें व गर्वानें मजकडून हा विधि कदाचित् शास्त्रविहित झाला नसेल. यास्तव हे जिनेंद्रा आपल्या कृपेने तो सर्व विधि पूर्ण होवो असा श्लोक म्हणुन क्षमा मागावी.

२० 'मोहध्वांतेति' हे शांतिजिनेशा! आपले शोभिवंत चरण मोहांधकाराचा नाश करितात. निर्मल व जगताला प्रकटित करणाऱ्या केवलज्ञानाच्या उज्ज्वल शोभेला धारण करितात. सन्मार्ग दाखवितात. विद्वानांच्या समूहाला मोक्षाचा उपदेश करितात. यास्तव आपल्या चरणास मी नमस्कार करितो. संसार ताप दूर करणाऱ्या हे शांतिजिनेशा! आपलें पुनः दर्शन होवो.

२१ 'इत्थमित्यादि' याप्रमाणें—या अध्यायांत सांगितल्याप्रमाणें जो जिनेश्वराचा गर्भावतारकल्याणविधि करितो. धर्मरथाची धाव असलेला तो लौकर गर्भावतारोत्सव विधीला प्राप्त होतो अर्थात् तो तीर्थंकर नाम क

गर्भावतारोत्सवमाशु यान्यत्यमुत्र भूत्वा स हि धर्मनेमिः ॥ २१ ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि गर्भावतारकल्याणविधिर्नामाष्टमः परिच्छेदः ॥ ८ ॥

र्माचें उपार्जन करितो यामुळें पुढील जन्मीं देवाकडून त्याचा गर्भकल्याणिक विधि होईल.

याप्रमाणें नेमिचंद्रदेवांनीं रचिलेल्या, अनेक प्रतिष्ठांचा सार ज्यामध्यें संगृहीत केला आहे अशा प्रतिष्ठातिलक नांवाच्या ग्रंथांतील हा आठवा अधिकार समाप्त झाला ॥ ८ ॥

अथ नवमः परिच्छेदः ।

अथ जन्माभिषेककल्याणम् ॥

अंकुरार्पणतः पश्चात्सप्तमे दिवसे दिवा ॥
जन्माभिषेककल्याणपूजां कुर्याद्यथाक्रमम् ॥ १ ॥
मूलवेद्यां समाराध्य पूर्ववद्यागमंडलम् ॥
वेदीं गत्वोत्तरां तत्र वक्ष्यमाणविधानतः ॥ २ ॥
पुष्पांजल्यादिकलशस्थापनांतविधिं चरेत् ॥
ततः स्नपनवेद्यां तु पंचमंडलवर्तनम् ॥ ३ ॥
तत्र स्नपनपीठस्य स्थापनं तद्विधानतः ॥
दर्भशय्यास्थिते बिंबे ततः शक्रैर्विधीयते ॥ ४ ॥

अथ जन्माभिषेककल्याण ॥

१ ' अंकुरेति ' अकुरार्पण विधि झाल्यानंतर सातवे दिवशीं दिवसा जन्माभिषेककल्याणपूजेचा विधि प्रतिष्ठाशास्त्रांत सांगितलेल्या क्रमानं करावा.

२–३ ' मूलवेद्यामिति ' मूलवेदीवर पूर्वीप्रमाणे यागमंडलविधि करावा. तदनंतर उत्तरवेदीकडे जाऊन पुढें सांगितलेल्या प्रकाराने पुष्पांजलिक्षेपणापासून कलशस्थापनापर्यंत सर्व विधि करावा. तदनंतर स्नपनवेदीवर (अभिषेक करण्याचा वेदीवर) पंचमडल काढावें.

जिनजन्मोत्सवारोपो वस्त्रापनयनं ततः ॥
जिनजन्मस्थापनं तन्मात्रादिस्तुतिपूर्वकम् ॥ ५ ॥
निःस्वेदत्वाद्यतिशयारोपणं विजयादिभिः ॥
उपासना जिनांबाया जातकर्म च तत्कृतम् ॥ ६ ॥
प्रतिज्ञाकारसंशुद्धोरिंद्रादित्रिदशागमः ॥
शच्यार्हतोऽर्पणं पत्युः सुमेरौ प्रापणं सुरैः ॥ ७ ॥
पूर्वस्थापितपीठाग्रे प्रतिमाविनिवेशनम् ॥
अभिषेकोपकरणसज्जीकरणमन्वतः ॥ ८ ॥
प्रतिमांगपरामर्शः सकलीकरणं ततः ॥

१–५ 'तत्रात' तेथें अभिषेकपीठ शास्त्रोक्तविधीनें स्थापावें. हा विधि झाल्यानंतर दर्भशय्येवर असलेल्या जिनबिंबावर इंद्राकडून जिनजन्मोत्सवारोपण केलें जातें हें आरोपण केल्यानंतर, जिनप्रतिमेचें गुंडाळलेलें वस्त्र काढावें. जिनेश्वराच्या जन्माची स्थापना करावी व मातेची स्तुति करावी

६–७ 'निःस्वेदत्वादि' घाम न येणें, शरीर सुगंधित राहणें वगैरे जन्माच्या दहा अतिशयांची स्थापना करावी. विजयादि देवताकडून जिनमातेची आराधना व त्यांनी केलेला जातकर्मविधि करावा. आकार शुद्धि जिनाच्या देहाची अंतःशुद्धि व बहिःशुद्धि करावी. इंद्रादि देवतांचें आगमन हा विधि करावा. इंद्राणीनें जिनबालकाला इंद्राच्या स्वाधीन केलें हा विधि करावा. देवांनी जिनबालकाला मेरुपर्वतावर नेलें हा विधि नंतर करावा.

८ 'पूर्वस्थापितेति' पूर्वी स्थापना केलेल्या सिंहासनावर जिनप्रतिमेचें स्थापन करणें हा विधि व अभिषेकाचीं उपकरणें सज्ज करणें हा विधि करावा.

प्रधानपूजया पंचमंडलस्य समर्चनम् ॥ ९ ॥
जिनमंत्रेण बिंबस्य सप्तवाराभिमंत्रणम् ॥
कुंभे पुष्पादिनिक्षेपो बिंबाग्रे कुसुमांजलिः ॥ १० ॥
सुलग्ने प्रतिमानेत्रोल्लेखनं विश्वकर्मणः ॥
पटापसरणं सर्पिर्वत्सवद्गोप्रदर्शनम् ॥ ११ ॥
यष्ट्रा सम्माननं तस्य तेनेंद्रानुमतेन तु ॥
पीठाग्रन्यस्तसद्धूलिकुंभेनार्चाभिषेचनम् ॥ १२ ॥
जीवत्पितृश्वशुरपत्यात्मजस्त्रीकरेषुभिः ॥
संप्रोक्षणं चाष्टसम्मार्जनकुंभाभिषेचनम् ॥ १३ ॥
नीराजनं चाष्टभेदं भवेत् पुष्पजपस्ततः ॥
आव्हानाद्यवशिष्टैस्तु कलशैराभिषेचनम् ॥ १४ ॥

---

९ 'प्रतिमांगेति' प्रतिमेच्या अगाला स्पर्श करून सकलीकरण करावें तदनतर प्रत्येक पूजेनें पांच मंडलांचें पूजन करावे.

१०–११ जिनमंत्रानें जिनप्रतिमेवर सात वेळा अभिमंत्रण विधि करावा व कुंभामध्यें फुलें वगैरे टाकावीत. प्रतिमेपुढें कुसुमांजलि टाकावी. उत्तम लग्नावर शिल्पकाराकडून नेत्रोन्मीलन क्रिया करवावी. तदनंतर पुढें टाकिलेला पडदा बाजूला सारावा. तुपाचें पात्र व सवत्सगोप्रदर्शन करवावें. प्रतिष्ठाकारानें शिल्पकाराचा सम्मान करावा व प्रतिष्ठाचार्यांनी मान्य केलेल्या त्या शिल्पकाराकडून जिनप्रतिमेवर धूलिकुंभाभिषेक करावा.

१२–१५ तदनंतर ज्यांचे आईबाप, सासुसासरे, पति व मुलें जिवंत आहेत अशा सुवासिनी स्त्रियाकडून दर्भा-

चतुर्विधावतरणं चतुःकुंभाभिषेचनम् ॥
पुष्पवृष्टिर्मध्यकुंभेनाभिषेकोष्टधार्चनम् ॥ १५ ॥
वज्रेण कर्णवेधोथ स्त्रीभिश्चंदनचर्चनम् ॥
भूषासन्नामकरणमानंदस्तवनं क्रिया ॥ १६ ॥
आनंदनर्तनं पश्चात् नगर्यानयनं विभोः ॥
राजांगणे स्थापनं स्यादंबायै सन्निधापनम् ॥ १७ ॥
तस्याः स्तुतिः प्राभृतं च नृत्यं रक्षादिसंविधिः ॥
गुरुपूजोपलंभोऽथ तत्तत्तीर्थकरोचितम् ॥ १८ ॥
राज्यभोगानुभवनसमं देवेंद्रसेवया ॥
शांत्यर्थबलिरिष्टार्थप्रार्थना चेत्ययं क्रमः ॥ १९ ॥

च्या द्वारें प्रोक्षणविधि करावा. तदनंतर आठ सम्मार्जन कुंभानी अभिषेक करवावा. आठ प्रकारचा नीराजनाविधि करवावा. तदनंतर पुष्पजप करावा. मग आव्हान वगैरे करून कलशांनी अभिषेक करावा. चार प्रकारचें अवतरण करावें. चार कुंभांनीं अभिषेक करावा. पुष्पवृष्टि करून मध्यकुंभानें अभिषेक करावा. अष्टद्रव्यांनीं पूजा करावी. वज्रानें कर्णवेध करावा. व सुवासिनी स्त्रियांनीं प्रतिमेच्या अंगाला चंदन लावावे, भूषणें नेसवावींत व इंद्रानें जिनाचें नाव ठेवावें व स्तुति करावी. आनंदनृत्य करून जिनेश्वरास परत शहरांत आणून राजांगणांमध्यें स्थापन करून मातेजवळ त्यास द्यावें. मातेची स्तुति करून तिला नजराणा अर्पण करावा. नृत्य करून जिनबालकाचें रक्षण करण्यासाठी देवदेवींची नेमणूक करावी. गुरुपूजेचा विधि करावा.

जन्माभिषेककल्याणविधानस्यावगम्यताम् ॥
तत्तत्कर्मविशेषस्तु प्रयोगे प्रतिपाद्यते ॥

अथ जन्माभिषेककल्याणविधेः प्रयोगमभिधास्यामः ॥

तत्रादौ तावन्मूलवेद्यां प्रतिष्ठायन्त्राराधनां पूर्ववन्निष्ठाप्योत्तरवेद्यां पुष्पांजल्यादिपीठस्थापनांतं विधिं विदध्यात् ॥ तद्यथा ॥

श्रीमत्पंचमवार्धिनिर्मलपयःपूरैः सुधासंनिभैः ॥
यज्जन्माभिषवं सुराद्रिशिखरे सर्वे सुराश्चक्रिरे ॥
त्रैलोक्यैकमहापतेर्जिनपतेस्तस्याभिषेकोत्सवं ।
कर्तुं भव्यमलोपलेपविलयं प्राज्ञैः स्तुतं प्रस्तुवे ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्षीं भूः स्वाहा ॥ प्रस्तावनापुष्पांजलिः ॥ १ ॥

करावा तदनंतर त्या त्या तीर्थकरांना उचित असा राज्यभोगानुभवन विधि करावा. देवेंद्र येऊन सेवा करणें, हा विधि करावा.

तदनंतर शांतिबलि व इष्टप्रार्थना हा विधि करावा. याप्रमाणें जन्माभिषेक कल्याणविधि करावा. हा विधि आतां सप्रयोग आह्मी दाखवितो. आतां जन्माभिषेक कल्याणाचा प्रयोग आम्ही सांगतो. प्रथमतः मूलवेदीवर प्रतिष्ठायंत्राची आराधना करून उत्तरवेदीवर पुष्पांजलिक्षेपणापासून पीठस्थापनापर्यंतचा विधि करावा. तो याप्रमाणें:--

'श्रीमदित्यादि' हा श्लोक ह्मणून व मंत्र ह्मणून प्रस्तावना पुष्पांजलि करावी.

घंटाटंकारवीणा० ॥ लतांतांजलिं प्रोत्क्षिपामः ॥ ओं परमब्रह्मणे नमोनमः स्वस्ति २ जीव २ नंद २ इत्यादि सोदकानि पुष्पाणि क्षिपेत् ॥

पूर्ववत्क्षेत्रपालवास्तुदेवबलिं वायुमेघाग्निदेवैः भूमिशोधनं नागतर्पणं दर्भन्यासं भूम्यर्चनं मंडपप्रतिष्ठां वेदिकाप्रतिष्ठां च क्रमेण विदध्यात् ॥

अथ कलशस्थापनविधानम् ॥

ओं विशोधितभूभागपरिकल्पितप्रतिष्ठितमंडपमंडनीयांतःप्रतिष्ठामहितमहावेदिकायां। पूर्वाग्रैः षोडशभिरुत्तराग्रैस्तावद्भिः सूत्रैः पंचविंशत्युत्तरशतद्वयपदानि कलशप्रमाणेन परिकल्प्य तत्र बहुमध्यभागे महाकुंभं विन्यस्य सर्वतस्तन्मध्यवीथीं परित्यज्य । मध्यकुंभाद्वीथेर्वीथीं परित्यज्य, प्रथमद्वितीयतृतीयचतुर्थावरणेषु क्रमेण चतुरो, विंशतिं, षट्त्रिंशतं, द्विपंचाशतं, घटान् यथाविधि व्रीह्यासने

'घटाटकार' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून उदकासहित पुष्पक्षेपण करावें. पूर्वीप्रमाणेच क्षेत्रपाल व वास्तुदेव याना बली अर्पण करावा. वायु, मेघ व अग्नि यांच्याद्वारे भूमिशोधन करावें. नागतर्पण, दर्भन्यास, भूमिपूजन, मंडपप्रतिष्ठा व वेदिकाप्रतिष्ठा हे विधि क्रमानें करावेत.

तदनंतर कलशस्थापनविधि करावा. तो याप्रमाणेः—शुद्ध अशा जमिनीवर उभा केलेल्या प्रतिष्ठामंडपाला शोभा आणणाऱ्या मोठ्या वेदिकेवर कलशाभिषेकयंत्र लिहावें. त्यामध्यें आडव्या सोळा व उभ्या सोळा अशा रेघा समांतराने कुंभ ठेवता येतील अशा बेतानें काढाव्यात. ह्मणजे त्यांत २२५ कलश मावतील अशी कोष्टकें तयार होतात. बिलकुल मध्यभागी महाकुंभ स्थापावा. सर्वांत मध्य जो मार्ग आहे तो सोडून द्यावा. पहिले, दुसऱ्या, तीसऱ्या व चौथ्या आवरणामध्यें क्रमानें चार, वीस, छत्तीस, व बावन कुंभांची यथाविधि रचना करावी. प्रथमतः तांदुळ पसरून त्यावर कुंभ ठेवावेत. पुढें सांगितलेल्या मंत्रांतील वस्तु टाकाव्यात. कोणा-

विरचितयंत्रे विन्यस्य तेषु वक्ष्यमाणमंत्रोदिततत्तद्द्रव्याणि यथोचितमापूर्य कोणेपु द्रोणांभःसंभृतकुंभान्समवस्थाप्य तेषु रैरत्नसर्वगंधकुशकूर्चमंगलद्रव्यसुरभिपुष्पाणि विनिक्षिप्य छेदभेदाद्यष्टदोषवर्जितानमलसितसूत्रसमावृतानंभोजबीजपूरपिहिताननान् । चंदनपंकपरिलग्नवलक्षाक्षतपुंजोपलक्षितान् प्रसूनमालांबरफलपल्लवदूर्वादर्पणादिपरिष्कृतानिमान्सर्वान्कुंभान्संपूजयामहे । पुष्पांजलिः ॥

कल्याणावसरे विभोरर्हतः शक्रेण ये स्थापिता-
तेऽमी इत्यभिकल्पनां स्फुटयतः श्रीशातकुंभादिभिः ॥
निर्वृत्तानथवा मृदाभिघटितान्कालादिदोषोज्झितां-
स्तत्तद्द्रव्यसुपूरितानिह घटान्यंत्रोपरि स्थापयेत् ॥
ओं ऱ्हीं स्वस्तये कलशस्थापनं करोमि स्वाहा ॥ २ ॥
श्रीखंडकर्पूरवरादिगंधद्रव्यप्रसूनोत्तमरिक्थरत्नम् ॥
क्षिपामि मध्यस्थमहाघटेऽस्मिन्गलस्थवस्त्रादिविराजमाने ॥

तील कुंभामध्ये पाणीभरून त्यांत रत्न दर्भ वगैरे सुगंधित द्रव्यें टाकावींत. कुंभ फुटलेले, चिरलेले, वगैरे आठ दोषांनीं रहित असावेत. पांढऱ्या सुतानें गुंडाळलेले, मुखावर कमल किंवा बीजपूर (महाळुंग) असलेले असे असावेत. त्यांना गंध अक्षता वगैरे लावाव्यात. फुलांच्या माळा, वस्त्र, पानें, दुर्वा इत्यादिकांनीं त्यांना शोभा आणावी. अशा रीतीनें कुंभांची रचना करून त्यांच्या पूजनासाठीं प्रथम पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

२ ' कल्याणेति ' हा श्लोक ह्मणून जन्माभिषेकाचे वेळीं इंद्रानें ज्या कुंभाची रचना केली होती तेच हे आहेत असें समजून कलशांची स्थापना करावी.

३ ' श्रीखंडेत्यादि ' हा मंत्र ह्मणून कुंभामध्यें रत्न वगैरे टाकावेत.

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हौं ऱ्हः नमोऽर्हते भगवते श्रीमते पद्ममहापद्मतिगिंछकेसरिमहापुंडरीकपुंडरीकगंगासिंधुरोहिद्रोहितास्याहारिद्धरिकांतासीतासीतोदोनारीनरकातासुवर्णरूप्यकूलारक्तारक्तोदापयोधिपु शुद्धजलं स्वर्णघटप्रक्षालितपरिपूरितं नवरत्नगंधपुष्पाक्षताद्यर्चितामोदकं पवित्रं कुरु २ झौ २ वं म हं सं तं पं ऱ्हीं असि आउसा नमः ॥

अनेन मध्यमहाकुंभे रैरत्नादिनिक्षेपणम् ॥ ३ ॥

सर्वेषु कुंभेषु च सर्वगंधं क्षिपामि वारा परिपूरितेषु ॥
शेषेषु योग्यार्थसुपूरितेषु न्यसामि सर्वेषु कुशस्य कूर्चम् ॥
जलकुंभेषु सर्वौषधिस्थापनं सर्वकुंभेषु कूर्चस्थापनं च ॥
यन्मंगलद्रव्यमिति प्रतीतं बिसं च बोधिद्रुमपल्लवं च ॥
क्षिपाम्यपामार्गदलं च पूतं तत्कोणकुंभेषु विभूषितेषु ॥
कोणकुंभेषु मंगलद्रव्यानिक्षेपणम् ॥
स्वच्छैस्तीर्थै० कुंभान्समभ्यर्चये । ओं ऱ्हीं नेत्राय संवौषट् ॥ कलशार्चनम् ॥

इति कलशस्थापनविधिः ॥

'सर्वेषु कुंभेषु इति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून जलकुंभामध्यें सर्वौषधिक्षेपण करावें आणि सर्व कुंभामध्ये कूर्च स्थापन करावें.

'यन्मंगलद्रव्यमिति' हा श्लोक ह्मणून कोणांतील कुंभामध्ये मंगलद्रव्ये टाकावीत. 'स्वच्छैस्तीर्थै' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून कलशार्चन करावें.

अथ चूर्णपंचकस्थापनम् ॥

वेद्यां मंडलमालिखार्चितसितैश्चूर्णैः सिताकल्पभू–
न्नागाधीशधनेश पीतवसनालंकारपीतैश्च तैः ॥
नीलैर्नीलभ नीलवेषसुरभो रक्ताभ रक्तैस्ततो
रक्ताकल्पककृष्णवेषविलसन्कृष्णैश्च कृष्णप्रभ ॥

ओ ऱ्हीं श्वेतपीतहरितारुणकृष्णमणिचूर्णं स्थापयामि स्वाहा ॥ चूर्णपंचकस्थापनम् ॥

तदेवं चूर्णानि संस्थाप्य वेदिकामध्ये पीतचूर्णेन कर्णिकां तद्बहिर्लोहितचूर्णैरष्टदलानि, तद्बहिः श्वेतपीतहरितारुणकृष्णचूर्णैः क्रमेण चतुःकोणयुतपंचमंडलानि विरच्य सुवर्णशलाकया अपामार्गलेखन्या वा दर्भेण वा कर्णिकायां॥ ओं ऱ्हीं अर्हद्भ्यः स्वाहा इत्यर्हन्मंत्रम् । पूर्वादिदिग्दलेषु ओं ऱ्हीं सिद्धेभ्यः स्वाहा। ओं ऱ्हीं सूरिभ्यः स्वाहा । ओं ऱ्हीं पाठकेभ्यः स्वाहा। ओं ऱ्हीं सर्वसाधुभ्यः स्वाहा ॥ इति सिद्धादिमंत्रान् । आग्नेयादिविदिग्दलेषु॥ ओं ऱ्हीं जिनधर्मेभ्यः स्वाहा । ओं ऱ्हीं जिनागमेभ्यः स्वाहा ॥

'वेद्यामिति' हा श्लोक ह्मणून पांढरा, पिंवळा, हिरवा, तांवडा, काळा या पांच रंगांचें स्थापन करावें. वेदिकेमध्ये कमल रचावें. त्याच्या कर्णिकेमध्यें पिवळा रग भरावा. त्या कमळाच्या आठ पाकळ्यांत तावडा रंग भरावा. या आठ पाकळ्याच्या बाहेर चौकोनी पांच मंडळें काढावी व त्यामध्यें क्रमानें पांढरा पिवळा, हिरवा, तांबडा व काळा हे रंग भरावेत. सोन्याची लेखणी, अघाडा किंवा दर्भाच्या लेखणीनें कर्णिकेमध्यें अर्हंताचा मंत्र लिहावा. व पूर्व, दक्षिण, पश्चिम आणि उत्तर या दिशातील कमलदलामध्यें बाकीच्या पर-

ओं न्हीं जिनचैत्येभ्यः स्वाहा । ओं न्हीं जिनचैत्यालयेभ्यः स्वाहा । इति धर्मादिमंत्रान् । पंचमंडलेषु क्रमेण ओंन्हींपूर्वकस्वाहांतचतुर्थ्यंतनामरूपान् तिथिग्रहयक्षयक्षीदिक्पालमंत्रान् । पूर्वादिद्वारे ओं न्हीं राक्षसदौवारिकाय स्वाहा इति मंत्रद्वयम् ॥ दक्षिणद्वारे ओं न्हीं असुरदौवारिकाय स्वाहा इति मंत्रद्वयम् ॥ उत्तरद्वारे ओं न्हीं गरुडदौवारिकाय स्वाहा । इति मंत्रद्वयम् ॥ पश्चिमद्वारे नागदौवारिकाय स्वाहा ॥ प्रादक्षिण्येन लिखेत् ॥ इति अष्टाशीतिपरिवारदेवताधिष्ठितपंचमंडलवर्तनम् ॥

अथ पंचममंडलयंत्रोपरि पीठस्थापनविधानम् ॥

पार्श्वप्रोतमणिप्रभाभिरभितः क्लृप्तेंद्रचापोत्करम् ॥
पार्श्वद्वंद्वनिवेशितोचितलसद्देवेंद्रपीठद्वयम् ॥
अर्धेन्दूपमपांडुकोपलतलानादिस्थपीठोपमम् ॥
पीठं भासुरभर्मनिर्मितमिदं यंत्रोपरि स्थापये ॥
ओं न्हीं हं क्ष्मं ठ २ स्वाहा पीठस्थापनम् ॥

मेष्टीचा मंत्र लिहावा. आग्नेय, नैऋत्य, वायव्य, ईशान्य या दिशेतील पाकळ्यात जिनधर्म वगैरेंचा मंत्र लिहावा. चौकोनी पांच मंडलात क्रमानें तिथि, ग्रह, यक्ष, यक्षी व दिक्पाल यांचें मंत्र ओंन्हींपूर्वक व चतुर्थ्यंत विभक्तीनें युक्त आणि अन्तीं स्वाहा शब्दासहित लिहावेत. व पूर्व, दक्षिण, पश्चिम आणि उत्तर या चार दरवाज्यामध्यें क्रमानें दोनदा, राक्षस, असुर, नाग व गरुड या द्वारपालांचें दोन दोन मंत्र लिहावेत. या मंडलावर पीठस्थापन करावें. हे सर्व मंत्र डावीकडून उजवीकडे लिहीत जावें.

'पार्श्वप्रोतेत्यादि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पीठस्थापना करावी.

हाटकियघटपूर्णपयोभिः पाटलातृटिपटीरविमिश्रैः ॥
क्षालयामि निजमानसपंकक्षालनाय जिनमज्जनपीठम् ॥
ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः नमोर्हते भगवते श्रीमते पवित्रजलेन श्रीपी–
ठप्रक्षालनं करोमि स्वाहा । पीठप्रक्षालनम् । ८ ॥

स्याद्वादविद्वज्जनशेमुषीव नितांतमेतन्निशिताग्रभागान् ॥
हिरण्मयेऽस्मिन्नभिषेकपीठे हरिन्मणिच्छायकुशान्न्यसामि ॥
ओं ऱ्हीं दर्पमथनाय स्वाहा । पीठदर्भः ॥ ९ ॥
स्वच्छैस्तीर्थ० । पीठं समभ्यर्चये ॥
ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राय स्वाहा पीठार्चनम् ॥
श्रीपीठक्लृप्ते विशदाक्षतौघश्रीप्रस्तरे पूर्णशशांककल्पे ॥
श्रीर्वर्तते चंद्रमसीति वार्तां सत्यापयंतीं श्रियमालिखामि ॥

---

८ ' हाटकीयमिति ' हा श्लोक व मंत्र म्हणून स्वतःचे मनातील कर्मरूपी चिखल धुऊन टाकण्याकरितां श्री जिनेश्वराचे सिंहासन चंदनमिश्रित जलानें स्वच्छ धुवावें.

९ ' स्याद्वादेत्यादि ' हा श्लोक म्हणून पीठावर दर्भस्थापन करून त्याची पूजा करावी. जशी विद्वानांची बुद्धि तीक्ष्ण असते तशी ज्यांची अग्रें तीक्ष्ण आहेत असे पांचरत्नासारखे दिसणारे दर्भ पीठावर स्थापावे.

१० ' श्रीपीठेति ' हा श्लोक म्हणून पीठावर ' श्री ' हा शब्द लिहावा, या प्रमाणे पीठ पूजा झाल्यानंतर दर्भ-

ओं न्हीं श्रीं र्हं श्रीलेखनं करोमि स्वाहा । श्रीलेखनम् । १० ॥

इति पीठस्थापनविधानम् ॥

अथ दर्भशय्यास्थितप्रतिमाया वस्त्रापनयनविधानम् ॥

दिशः प्रसेदुर्ववुराप्तशैत्याः सुगंधयो मंदतरा समीराः ॥
प्रदक्षिणार्चिर्हविरादर्देऽग्निर्यज्जन्मनि ख्यात जिनः स एषः ॥ १ ॥
व्योमप्रदेशः प्रससाद तद्वज्जलाशयोपि प्रससाद सर्वः ॥
मनो जनानां प्रससाद सद्यो यज्जन्मनि ॥ २ ॥
कल्पेषु घंटा भवनेषु शंखो ज्योतिर्विमानेषु च सिंहनादः ॥
दध्वान भेरीवनजालयेषु यज्जन्मनि ॥ ३ ॥
आलेन किं सर्वचराचरेषु लोकत्रये स्वस्वभवोरुचिन्हैः ॥

शय्येत असलेल्या प्रतिमेचें वस्त्र काढण्याचा विधि करावा, त्यावेळीं हा विधि करावा.

१-४ ‘ दिश इति ’ ज्या जिनाच्या जन्मकालीं दिशा प्रसन्न झाल्या, वारा थंड व सुगंध वाहू लागला व ज्याच्या ज्वाला उजवीकडे जातात असा अग्नि हविर्भाग घेऊ लागला तोच हा जिन आहे. असा संकल्प त्या जिनप्रतिमेमध्यें करावा. ज्याच्या जन्मकाली आकाश निर्मळ झालें; सर्व सरोवरें स्वच्छ झालीं व लोकांचीं मनें प्रसन्न झालीं तोच हा जिन आहे.

ज्याच्या जन्मसमयीं स्वर्गामध्यें घंटानाद, भवन-पातालामध्यें शंखनाद, ज्योतिर्विमानांत सिंहनाद, व व्यंतर देवांच्या निवासस्थानीं नगाऱ्याचा ध्वनि झाला तोच हा जिन आहे ज्यास्ती काय सांगावयाचें आहे.

क्षोभो बभूव प्रबलप्रमादाद् यज्जन्मनि ॥ ४ ॥

एतच्चतुष्टयं पठित्वा जिनजन्मोत्सवस्थापनाय सर्वतः पुष्पांजलिं विकिरेत् ॥

यस्मिन्नुत्पद्यमाने सकलमघवतामुत्तमांगानि नेमुः ।
चेलुश्चित्तानि पीठान्यपि चलदचला भूतधात्री चकंपे ॥
अंभोधिश्चोज्जजृंभे सुरकुजनिकरः संववर्ष प्रसूनम् ।
मत्वार्हन्तं तमेनां प्रतिकृतिमधुना वस्त्रमुत्सारयामि ॥

जिनजन्मसूचकत्रैलोक्यभवचिन्हसंकल्पेन पुष्पांजलिं विधाय प्रतिमाच्छादितवस्त्रमपनयेत् ॥

ओं नमोर्हते भगवते श्रीमते त्रिभुवनतिलकोत्तमांगाय दिगंबराय ज्योतिर्मंडलाय देवेंद्रवरमुकुटमणिगणकिरणसलिलधाराकृतपादाभिषेकाय । द्वादशगणसमान्वितसमग्रसमवसरणसंपत्सहिताय वृषभादिवर्द्धमानपर्यंततीर्थंकराय ऊर्ध्वमुखमोक्षनायकाय नमः ॥ वस्त्रापनयनमंत्रः ॥ ५ ॥

त्रैलोक्यांत ज्याच्या जन्माने मोठा क्षोभ झाला व सर्व जगत अत्यानदयुक्त झालें तोच हा जिन आहे. असा जिनप्रतिमेंत संकल्प करावा. या प्रमाणें चार श्लोक ह्मणून जिनजन्मोत्सवाची स्थापना करण्यास्तव पुष्पांजलिक्षेपण करावें.

५' यस्मिन्निति, हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जिनजन्मानें त्रैलोक्यांत क्षोभ झाला आहे. असा संकल्प करून पुष्पांजलि क्षेपण करावी या वेळीं प्रतिमेवरील अच्छादनवस्त्र दूर करावें. जे उत्पन्न झाले असतां सकल इंद्रांचीं मस्तकें नम्र झालीं, सिंहासनें थरथरलीं, पृथ्वी कंपित झाली. समुद्राला भरती आली कल्पवृक्षानीं पुष्पवृष्टि केली. तेच हे अर्हत आहेत अशा संकल्पानें मी हें प्रतिमेवरचें वस्त्र काढितो.

मातेयं त्रिजगत्प्रभोर्जिनपतेस्तज्जन्मकालो ह्ययम् ॥
तज्जन्मास्पदमेतादित्यहमियद्वक्तुं प्रभुर्नाधिकम् ॥
इत्थं वर्णयति स्म यां यममराधीशो यदेवादरात् ॥
सेयं सोयमिदं तदित्यहमिह स्वारोप्य तानर्घ्ययेे ॥ ६ ॥

जिनमातृजिनजन्मस्थानप्रशसनाय तेभ्योर्घ्यं दद्यात् ॥ ६ ॥

देव त्वय्यद्य जाते त्रिभुवनमखिलं चाद्य जातं सनाथं ॥
जातो मूर्तोद्य धर्मः कुमतबहुतमो ध्वस्तमद्यैव जातम् ॥
स्वर्मोक्षद्वाः कवाटं स्फुटमिह निवृतं चाद्य पुण्याहमाशी–
र्जातं लोकाग्रचक्षुर्जय जय भगवज्जीव वर्धस्व नंद ॥ ७ ॥

जिनजन्मस्थापनार्थं तस्य अन्यासां च प्रतिष्ठेयप्रतिमानां उपरि पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ७ ॥

६ 'मातेयमित्यादि' हा श्लोक ह्मणून जिनमाता, जिनजन्मसमय, व जिनजन्मस्थान यांच्या प्रशंसार्थ यांना अर्घ्य द्यावे. भद्रपीठावर मातेचा संकल्प, व प्रतिष्ठेच्या वेळी ज्या दिवशी आपण जन्मकल्याणिक ठरविलें असेल त्या-दिवशी तीर्थकराच्या जन्माचा सकल्प करावा व ज्या ठिकाणी आपण जन्मोत्सव करितो तें ठिकाणच तीर्थकरांचे जन्मस्थान आहे असें समजावें.

७ 'देव त्वय्यद्येति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून जिनजन्मस्थापन करण्यासाठी त्या व इतर प्रति-ष्ठेय प्रतिमांच्या वर पुष्पाक्षता टाकाव्यात. त्यावेळी याप्रमाणें स्तुति करावी. हे जिनेश्वरा! आपला जन्म झाल्या-मुळें आज हे त्रैलोक्य सनाथ झाले आहे. आज साक्षात् धर्मच जन्माला आला; असें आह्मी समजतो. आज कुम-तांधकारांचा नाश झाला. आज स्वर्गाचें व मोक्षाचे द्वार उघडलें गेलें. आजचा दिवस सुदिन झाला. हे जगाच्या नेत्रा जिना तुझा जयजयकार असो. तूं चिरंजीव हो! तुझा उत्कर्ष होवो. व तूं नेहमी आनंदी हो.

निःस्वेदामलदुग्धगौररुधिरस्वाद्याकृतित्वानि च ॥
स्वाद्यं संहननं स्फुरत्सुरभितासौरूप्यसल्लक्ष्मताः ।
वीर्यं चाप्रतिमं जगत्त्रयहिताभाषित्वमत्यूर्जितम् ।
प्राप्तं यद्दशसद्गुणं जिनवपुर्दिव्यं तदेतद् ध्रुवम् ॥
अष्टशतलक्षणैस्तैर्नवशतसद्व्यंजनैश्चकास्ति तराम् ॥
परमौदारिकमर्हद्दिव्यांगं यत्तदेवेदम् ॥ ९ ॥
ॐ ऱ्हीं श्रीं हं सर्वलक्षणसंपूर्णविग्रहाय स्वाहा ॥ सहजदशातिशय—
स्थापनार्थं प्रतिमोपरि दशपुष्पीमावसेत् ॥ ९ ॥
अथ विजयादिदेवतोपास्तिस्थापनम् ॥
समेत्य सद्यो रुचकालयेभ्यो जिनोदयैर्बा समुपासमानाः ॥

८ 'निःस्वेदामलेति' हा श्लोक व 'अष्टशतति' हा श्लोक आणि मंत्र ह्मणून प्रतिमेच्या ठिकाणी जन्मकालच्या दहा अतिशयाचा संकल्प करण्याकारिता दहा पुष्पे प्रतिमेवर स्थापावीत. भगवंताच्या ठिकाणी दहा अतिशय याप्रमाणे आहेत. १ घाम न येणें २ मलमूत्र नमणें ३ रक्त दुधासारखें असणे, ४ समचतुरस्त्र संस्थान, ५ वज्र वृषभनाराच सहनन, ६ शरीर सुगंधित असणे, ७ शरीर अत्यत सुंदर असणे, ८, १०८ लक्षणें व ९०० व्यंजनें असणें- ९ अनंत शक्ति, १० प्रिय भाषण. हा विधि झाल्यानतर विजयादि देवतांचे पूजन करावें.

१ 'समेत्य सद्यो' हा श्लोक व त्याचा मत्र ह्मणून वस्त्राभरणांनी भूषित अशा आठ कन्यांची जिनप्रतिमेच्या सर्व बाजूस स्थापना करावी. त्यांच्या हातामध्यें झारी द्यावी. व त्यांच्यावर या विजया वगैरे देवता आहेत आणि

वहंति भृंगारकमष्टदेव्यो यास्ता इमाः स्युर्विजयादयोऽत्र ॥

ओं रुचकवरगिरीन्द्रपूर्वशिखरवासिन्यो विजयादिदेव्यो भृंगारकं धृत्वार्हत्प्रभुमिहेदानीं परिचरन्त्विति स्वाहा ॥ पीठस्थप्रतिमां सर्वतः समलंकृताष्टकन्याः स्थापयित्वा तासां करेषु भृंगारकं दत्वा विजयादिदेवीसंकल्पनेन तासु कुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

समेत्य सद्यो रुचकालयेभ्यो जिनोदयेंबां समुपासमानाः ॥

वहंति देव्यो मुकुरुंदमष्टौ याः सुस्थिताद्या इह ता इमाः स्युः ॥ २ ॥

ओं रुचकवरगिरीन्द्रदक्षिणशिखरवासिन्यः सुस्थितादिदेव्यो दर्पणं धृत्वार्हत्प्रभुमिहेदानीं परिचरंत्विति स्वाहा ॥ २ ॥

पूर्ववत्स्थापिताष्टकन्यानां करेषु दर्पण दत्वा सुस्थितादिसंकल्पेन तासु कुंकुमरंजितपुष्पाक्षत क्षिपेत् ॥ २ ॥

समेत्य सद्यो रुचकालयेभ्यो जिनोदयेंबां समुपासमानाः ॥

वहंति छत्रत्रयमष्टदेव्यो यास्ता इलाद्या इह संतु चैताः ॥

ओं रुचकवरगिरींद्रपश्चिमशिखरवासिन्य इलादिदेव्यः छत्रत्रयं धृत्वार्हत्प्रभुमिदानी परिचरंत्विति स्वाहा ॥

या रुचक द्वीपांतील रुचकवर पर्वतावर राहतात. या मातेच्या सेवेसाठी आलेल्या आहेत; असा संकल्प करून त्यांच्यावर कुंकुमयुक्त अक्षता क्षेपण कराव्यात. कांही मुलीच्या हातांत छत्र, काहींच्या हातांत दर्पण द्यावे. कांहीच्या हातांत चामर व काहींच्या हातांत आरत्या द्याव्यात. याप्रमाणें हा विधि करावा.

पूर्ववत्स्थापिताष्टकन्यानां करेषु छत्रत्रयं दत्वा इलादिदेवीसंकल्पेन तासु कुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥३॥

समेत्य सद्यो रुचकालयेभ्यः जिनोदयेम्बां समुपासमानाः ॥
वहंति याश्चामरमष्टदेव्यो लंवूपिकाद्या इह ता इमाः स्युः ॥

ओं रुचकवरगिरीन्द्रोत्तरशिखरवासिन्यो लंवूषिकादिदेव्यश्चामरं धृत्वार्हत्प्रभुमिहेदानीं परिचरन्त्विति स्वाहा ॥

पूर्ववत्स्थापिताष्टकन्यानां करेषु चामराणि दत्वा लंवूषादिदेवीसंकल्पेन तासु कुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ४ ॥

समेत्य सद्यो रुचकालयेभ्यो जिनोदयेम्बां समुपासमानाः ॥
उद्योतयंते च गृहं चतस्रश्चित्रादिदेव्यः खलु य इमास्ताः ॥ ५ ॥

ओं रुचकवरगिरींद्रशिखरवासिन्यश्चित्रादिदेव्यः सर्वाशोद्योतप्रासादं कृत्वार्हत्प्रभुं इहेदानीं परिचरंत्विति स्वाहा ॥ महादिक्षु पूर्वत्स्थापितचतुःकन्यानां करेषु प्रदीपपात्राणि दत्वा चित्रादिदेवीसंकल्पेन तासु कुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ५ ॥

अथ जातकर्मस्थापनम् ॥

चतस्रो दिक्कुमारीणां या महत्तरिकाः प्रभोः ॥

'चतस्रो' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून विदिशेमध्ये दिक्कुमारी महत्तरिकेच्या संकल्पाने चार

जातकर्म वितन्वंति ता एता रुचकादय: ॥

ओं रुचकगिरींद्रपूर्वाद्यभ्यंतरशिखरवासिन्यो रुचकादिदेव्यो जातकर्म कृत्वार्हत्प्रभुमिहेदानीं परिचरंत्विति स्वाहा । महादिक्षु पूर्ववत्स्थापितचतु:कन्यानां करेषु वेत्रदंडं दत्वा दिक्कुमारीमहत्तरिकासंकल्पेन तासु कुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ६ ॥

तासां विद्युत्कुमारीणां या महत्तरिका: प्रभो: ॥
जातकर्म वितन्वंति ता एता विजयादय: ॥ ७ ॥

ओं रुचकवरगिरिशिखरवासिन्य: विजयादिदेव्यो जातकर्म कृत्वा अर्हत्प्रभुमिहेदानीं परिचरंत्विति स्वाहा । विदिक्षु पूर्ववत्स्थापितचतु:कन्यानां करेषु वेत्रदंडं दत्वा विद्युत्कुमारीमहत्तरिकासंकल्पेन तासु कुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

द्वात्रिंशदेव रुचकाश्रयदिक्कुमार्यो विद्युत्कुमार्य इह तात्स्थितयश्चतस्र: ॥
तासां च विश्रुतमहत्तरिकास्तथाष्टौ यज्जन्मनि प्रतिभजंति स एष देव: ॥

ओं रुचकवरगिरीन्द्रशिखरवासिन्यो विजयादिदेव्यो यथास्वमर्हत्प्रभुमिहेदानीं परिचरंत्विति स्वाहा ॥ पीठस्थप्रतिमां सर्वत: कुंकुमरजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

इति विजयादिदेवतोपास्तिविधानम् ॥

उभ्या कराव्यात. त्यांच्यावर कुंकुमरजित पुष्पाक्षता टाकाव्यात व त्यांच्या हातांत वेत्रदंड द्यावेत. या प्रमाणें हा विजयादिदेवतापूजनाचा विधि आहे.

अथ आकारशुद्धिः ॥

देवीभिः श्र्यादिभिस्तैरमलतरगुणैर्भूषिताया जनन्या ॥
दिव्यद्रव्यौघसंशोधितमणिगृहसंकाशगर्भे प्रसूतः ॥
अस्पृष्टो गार्भदोषैर्जलजमिव जलैर्यस्त्रिबोधादिशुद्धः ॥
तस्यांतर्बाह्यशुद्धेर्विधिरिति विदधे शुद्धिमयाकारस्य ॥
नामापि यस्यातनुते विशुद्धिं ध्यायंति यं शुद्धिकृते मुनींद्राः ॥
किं तस्य शुद्धेर्विधिना तथापि तमेष आचार इतीह कुर्वे ॥
आकारशुद्धिविधानस्थापनार्थं तीर्थोदकाप्लुतपुष्पाणि प्रतिमोपरि निदध्यात् ॥ २ ॥
भवनवनजकल्पज्योतिरिंद्राः स्वशंखानकपटुरवघंटास्फारभेरीनिनादैः ॥

'देवीभिरिति' आणि 'नामापीत्यादि' हे दोन श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून आकारशुद्धि करण्यासाठीं संस्कारित पवित्र पाण्यानें युक्त अशीं पुष्पें प्रतिमेवर क्षेपण करावीत. श्र्यादि देवींनी जिनमातेचा गर्भ स्वर्गीय उत्तम पदार्थांनी शुद्ध केल्यामुळे तो रत्नगृहाप्रमाणें निर्मळ झाला. गर्भगत दोषांनी भगवान् अलिप्त राहिले होते व तीन ज्ञानानें धारक आणि अंतरंगीं बहिरंगीही शुद्ध होते. ज्यांचें नांव घेतलें असतां आत्मा पवित्र होतो व आत्मा शुद्ध करण्यासाठीं मुनिराज ज्यांचें स्मरण करितात त्या स्वभावशुद्ध जिनाची आम्ही काय शुद्धि करणार; तथापि हा शुद्धीचा प्रकार करणें हा आचार आहे असें समजून आम्ही हा विधि करितो.

'भवनवनजेति' हा श्लोक म्हणून इंद्र यक्ष्मान, परिचारक वगैरेमध्यें इंद्रादिकांचा संकल्प करावा. शाख-

---

१ गर्भसंबंधिदोषैरस्पृष्टः । तस्येदामेत्य ॥ २ आकारस्य । ३ शुद्ध्यर्थं । ४ संस्कारितपुण्योदकाक्तपुष्पाणि ।

इंद्रनार्यायां इंद्राणीभावस्थापनार्थं सौधर्मः पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ४ ॥

मायानिद्रा जनन्याः सपदि विदधती स्थापयित्वा तदग्रे ॥
मायाबालं कराभ्यां जिनममलमुपादाय भक्त्या दधाना ॥
अग्रे यातीषु च श्र्यादिषु विधृतलसन्मंगला स्वागमय्य
प्रीतेन्द्राणीन्द्रहस्ते निधिमिव निदधौ यं स एवेष देवः ॥

इंद्राण्यां भद्रासनादुद्धृत्य समर्प्यमाणायां प्रतिमायां पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ५ ॥

जिनजनिमवगम्यागम्य कल्याणपूजां व्यधुरिति विभवाद्ये याजकाः सतु तेऽमी ॥

इंद्रयजमानादिषु तत्तदिंद्रादिभावस्थापनाय सौधर्मः पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ३ ॥

या गाढभक्तिरतिगूढतनुः प्रविश्य शिष्टामरिष्टवसतिं जिनमुज्ज्वलांगम् ॥
प्राचीतटे रविरिव स्थितमंबिकांके दृष्ट्वा प्रणम्य च तुतोष शची तु सेयम् ॥

वाने, नगाऱ्याचा ध्वनि वगैरे चिन्हांनीं जिनजन्म झाला असें जाणून हे इंद्रादि देव आले आहेत असें मानून इंद्र यजमानादिकामध्यें इंद्रादिकांचा संकल्प करावा. व पुष्पाक्षतक्षेपण करावें. 'या गाढभक्तिरिति' हा श्लोक म्हणून इंद्राच्या पत्नीच्या ठिकाणीं इंद्राणीचा संकल्प करावा. इंद्राणी गुप्त होऊन प्रसूतिगृहांत जाते व तेथें पूर्व दिशेला जसा सूर्य शोभितो तसा जिनमातेजवळ जिनबालकाला पाहून आनंदित होते. तदनंतर इंद्राणीनें जिनप्रतिमा भद्रासनावरून उचलून घेतल्यानंतर त्या प्रतिमेवर पुष्पाक्षता क्षेपण करावी.

१ जिनजन्म । जनुर्जनानि जन्मानि जनिरुत्पत्तिरुद्भव इत्यमर । २ ज्ञात्वा ३ आगत्य ४ जन्माभिषेककल्याणपूजाम् ॥ ५ सूतिकाया गृहम् । अरिष्टं सूतिकागृहम् ॥ ६ पूर्वदिक्तटे ।

यस्तोरणप्रणिधिदेशमभत्यि शच्या
दत्तं ससंभ्रममवेक्ष्य दधौ कराभ्याम् ॥
स्तुत्वा ननाम च मुहुर्जिनबालकं स्वम् ॥
मेने कृतार्थममरप्रवरोऽस्मि सोऽहम् ॥

इंद्राण्या समर्प्यमाणां प्रतिमां जय जयेति वदन् प्रणतशिराः करकमलाभ्यां इंद्रो गृण्हीयात् ॥६॥

द्वात्रिंशन्मुखतच्चतुर्गुणमहादंतांतपद्माकर—
द्वात्रिंशत्कमलोल्लसद्दलशिखानृत्यत्सुरस्त्रीजनम् ॥
नृत्यंतं रजताचलाभमुचितालंकारमैरावणम् ॥
स्वारूढस्य शतक्रतोर्जिनविभुर्योके स्थितः सोऽस्त्वयम् ॥

ऐरावणभावस्थापनाय समलंकृतगजे पुस्तगजे वा पुष्पांजलिं प्रयुज्य सौधर्मस्तमारुह्य स्वांके

'यस्तोरणेति' हा श्लोक म्हणून इंद्राणीने दिलेली प्रतिमा आपल्या हातामध्ये घेतांना मस्तक नम्र करावे आणि 'जय जय' असा शब्द सुराने म्हणावा. राजवाड्याच्या दरवाजाजवळ येऊन इंद्राणीनें दिले असतां ज्यानें मोठ्या उत्साहाने घेतलें व स्तुति करून नमस्कार केला व ज्याने स्वतःला कृतार्थ मानिले तो मी इंद्र आहे असा संकल्प जिनप्रतिमा हातात घेणाऱ्या इंद्राने करावा.

'द्वात्रिंशदिति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून ऐरावत हत्तीचा संकल्प सजविलेल्या हत्तीवर अथवा बनविलेल्या हत्तीवर करावा. सौधर्मेंद्राने त्याच्यावर चढावे व प्रतिमा आपल्या मांडीवर दृढ स्थापावी. ऐरावत हत्तीला बत्तीस तोंडे असतात. प्रत्येकतोंडात आठ दांत असतात. प्रत्येक दांतावर एक सरोवर असते. प्रत्येक सरोवरांत

प्रतिमां सुदृढं निवेशयेत् ॥ ७ ॥

ईशानशक्रः शरदिंदुबिंबशोभाविशेषास्पदमातपत्रम् ॥
यस्योपरिष्टाद्बिभरांबभूव स एव देवो जिनबिंब एषः ॥ ८ ॥
ईशानशक्रस्थापनाय च्छत्रधारिणि प्रतींद्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥
पार्श्वस्थितौ यस्य सनत्कुमारमाहेंद्रशक्रौ चमरीरुहे द्वे ॥
संवीजयामासतुरिंदुशुभ्रे स एव देवो जिनबिंब एषः ॥ ९ ॥
सनत्कुमारमाहेंद्रशक्रस्थापनाय चमरधारिप्रतींद्रोपरि पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

बत्तीस कमळे असतात. व प्रत्येक कमलदलावर एक एक देवांगना नृत्य करीत असते. हा हत्ती विजयार्धपर्वता प्रमाणे पांढरा आहे.

'ईशानेति' हा श्लोक ह्मणून ईशानेंद्राची स्थापना करण्याकरितां छत्रधारक प्रतींद्रावर ईशानेंद्राचा संकल्प करावा. ज्याच्यावर ईशानेंद्रानें चंद्रनिर्मल छत्र धारण केलें होतें तोच हा जिनेश्वर आहे व ज्यानें छत्र धरलें होतें तोच ईशानेंद्र मी आहें.

'पार्श्वस्थिताविति' हा श्लोक ह्मणून चवऱ्या धारण करणाऱ्या प्रतींद्रावर सानत्कुमार व माहेन्द्र या दोन इंद्रांचा संकल्प करावा आणि त्यावर पुष्पाक्षताक्षेपण करावें. ज्याच्यावर सानत्कुमार व माहेंद्र या दोन इंद्रानी चामर वारले होते तोच हा जिनेश्वर आहे.

'शच्यादयेति' हा श्लोक ह्मणून इंद्र व यजमान यांच्या स्त्रियांच्या ठिकाणी शची व श्रीवगैरे देवींचा संकल्प करण्याकरितां पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात. ज्या जिनेश्वरापुढें मंगलद्रव्यें धारण करून शची वगैरे देवी उत्तम वेष धारण करून चालू लागल्या होत्या. तोच हा जिनेश्वर आहे व त्याच ह्या स्त्रिया आहेत असा संकल्प करावा.

शच्यादय: श्रीप्रमुखाश्च देव्यो नानाविधं मंगलमुद्वहन्त्य: ॥
यस्याग्रतो जग्मुरुदारवेषाः ॥ स एव० ॥
शच्यादिश्र्यादिदेवीभावस्थापनाय इंद्रयजमानप्रभृतिमत्ताकाशिनीषु पुष्पा० ॥ १० ॥
अत्याहितं नृत्यमदृष्टपूर्वं विचित्रभावै: करणांगहारैः ॥
यस्याग्रतश्चाप्सरसो बबंधुः स एव० ॥
अप्सरोजनस्थापनाय नटद्वारवधूषु पुष्पाणि० ॥ ११ ॥
वर्द्धस्व नित्यं विजयस्व जीव नंदेति घोषोन्मुखशेषशक्राः ॥
पुष्पोपहारं विदधुर्यदग्रे स एव० ॥
ब्रम्हेन्द्रादिशेषशक्रस्थापनाय स्तवनोन्मुखा विद्वाद्विशिष्टेषु पुष्पा० ॥ १२ ॥
जगुर्जगर्जुर्ननृतुर्ननन्दुरास्फोटयाचक्रुरलं ववल्गुः ॥
यस्याग्रत: सर्वसुरा: प्रमोदात् स एव० ॥

'अत्याहित' हा श्लोक म्हणून नृत्य करणाऱ्या वेश्याजनावर अप्सरांचा संकल्प करावा व त्यांच्यावर पुष्पाक्षता टाकाव्यात. 'ज्याच्या पुढे अप्सरांनी आश्चर्यकारक नृत्य केलें तोच हा जिन आहे' असा या श्लोकाचा अभिप्राय आहे.

'वर्द्धस्वेति' हा श्लोक म्हणून स्तुति करणाऱ्या विद्वान भव्यलोकावर ब्रह्मेंद्र वगैरे इंद्राचा संकल्प करून पुष्पाक्षता टाकाव्यात.

'जगुरित्यादि' हा श्लोक म्हणून गीतनृत्य वाजविणें वगैरे करणाऱ्या भव्य लोकांवर ही कृत्यें करणाऱ्या

आस्फोटितगीतनृत्यवादित्रहास्योत्प्लुतवल्गितमंगलाशीर्धवलस्तुतिविधायिसुरजनभावस्थापनाय आस्फोटितादिविधायिभव्यजनेषु पुष्पा० ॥ १३ ॥

जगुर्जगर्जुर्ननृतुर्ननंदुरास्फोटयांचक्रुरलं ववल्गुः ॥
विद्याधरा यस्य पुरः प्रमोदात् स एव० ॥

आस्फोटितगीतादिविधायिविद्याधरभावस्थापनाय तद्विधायिभव्यजनेषु पुष्पा० ॥ १४ ॥

अभ्यागतान्यंबरचारणानां युग्मानि दृष्ट्वा यमतीव तुष्ट्या ॥
सतुष्टवुः स्पष्टसुमृष्टवाक्यैः स एव० ॥

अंबरचारणभावस्थापनाय मुनिजनपादाग्रतः पुष्पा० ॥ १५ ॥

तदातनीं यस्य महाविभूतिं दृष्ट्वा सुराः केचन खेचराश्च ॥
इद्धप्रमाणाः सुदृशो बभूवुः ॥ स एव० ॥

सुरजनभावस्थापनाय निरीक्षकजनेषु पुष्पा० ॥ १६ ॥

देवाचा संकल्प करून त्याच्यावर पुष्पाक्षता टाकाव्यात. याच प्रमाणें या भव्यलोकांवर ही कृत्यें करणाऱ्या विद्याधर लोकांचाही संकल्प करावा.

‘ अभ्यागता ’ हा श्लोक ह्मणून मुनीश्वरावर चारणमुनींचा संकल्प करावा.

‘ तदातनीं ’ हा श्लोक ह्मणून प्रेक्षकजनावर प्रेक्षक देवाचा संकल्प करावा. तीर्थकरांच्या जन्माच्या वेळीं त्याची विभूति पाहून देवांना व विद्याधरांना सम्यग्दर्शन होतें असा ‘ तदातनीं ’ या श्लोकाचा अभिप्राय आहे.

इत्थं नीत्वा सुमेरोरुपरितनवने पांडुके पाडुकाख्यां ॥
प्रादक्षिण्येन पूर्वोत्तरावीदिशि शिलां स्थापितं मध्यपीठे ॥
क्षीरोदस्यांबुभिर्यं पृथुकलशशतैः स्नापयति स्म शक्राः ॥
त मत्वा देवमेनं त्रिदशशतघटः स्नापयामोत्र बिंबम् ॥

इति महोत्सवेन जिनप्रतिष्ठेयप्रतिमामुत्तरवेदीमंडपं नीत्वा तत्र पुष्पाक्षतं विकिरेत् ॥१७ ॥

श्रीभद्राशालकं सौमनसमुरुवनं नंदनं पाडुकाख्यं ॥
यस्योच्चैरंतरीयं परिवृतरशनामुत्तरीयं क्रमेण ॥
उष्णीषं चानुकुर्यान्नवनवतिसहस्रोन्नतिर्योजनानाम् ॥
ख्यातो मेरुः स साक्षान्मणिकनकमयोस्त्वेतदेवोच्चपीठम् ॥

महामेरुभावस्थापनाय तन्मंडपे सर्वतः पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ १८ ॥

यो योजनानि शतमायतिमेतदर्ध—व्यासं बिभर्ति विशदाष्टतदुच्छ्रयं च ॥

'इत्थं नीत्वेति' हा श्लोक म्हणून मोठ्या उत्सवानें प्रतिष्ठेची प्रतिमा उत्तरवेदी मंडपाकडे नेऊन तेथें पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात.

या श्लोकाचा अभिप्रायः—अशा थाटानें मेरुपर्वतावरील पाडुक नांवाच्या वनांत पाडुक नांवाच्या शिलेवरील सिंहासनाच्या मध्यभागीं ज्या जिनेश्वराची स्थापना करून देवेन्द्रानीं मोठ्या कलशांनी क्षीरसमुद्राच्या पाण्यानें स्नान घातलें तेच हे जिनेश्वर आहेत अशी कल्पना करून आम्ही या बिंबाचा अभिषेक करितो.

'श्रीभद्रेति' हा श्लोक म्हणून मंडपामध्यें महामेरु पर्वताचा संकल्प करून पुष्पाक्षताक्षेपण करावें.

'यो योजनेति' हा श्लोक म्हणून मंडपातल्या वेदीमध्यें पांडुक शिलेचा संकल्प करावा. पाडुक शिला

अर्धेन्दुबिंबसदृशी सुरभिः सुरस्या सा पांडुकाव्हयशिलेयमिहास्तु वेदी ॥
नीत्वा भूरिविभूतितः सुरगिरिं श्रीपांडुकायासने ॥
पूर्वास्य विनिवेश्य ते सुरवराः संस्नापयन्ति स्म यम् ॥
तं देवं स्नपनार्थमंडपमिमं नीत्वा विभूत्या समं ॥
पीठेत्र श्रुतबीजभासुरतले पूर्वाननं स्थापये ॥

ओं ऱ्हीं र्हं श्री धर्मतीर्थाधिनाथ भगवन्निह पांडुकाशिलापीठे तिष्ठ तिष्ठेति स्वाहा । श्रीवर्णे प्रतिमास्थापनम् ॥

अथाभिषेकोपकरणसज्जीकरणम् ॥

एषा मेरुतटे जिनालयपुरोभूः पांडुकाग्रास्थितं ॥
पीठ पीठमिदं त्रिय प्रतिकृतिः साक्षाच्च सोर्हत्प्रभुः ॥

१०० योजने लांब ५० योजने व्यास व ८ योजने उंच अशी आहे. ती अर्धचन्द्राकार. आहे नीत्वेति, हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून पांडुकशिलेच्या सिंहासनावर जिनबिंबाची स्थापना करावी. देव ऐश्वर्याने मेरू पर्वतावर पांडुकशिलेच्या सिंहासनी जिनेश्वरास पूर्वेकडे तोंड करून बसऊन अभिषेक करिते झाले. यास्तव आम्ही ही मोठ्या थाटाने अभिषेकमंडपामध्ये जिनबिंब आणून व पूर्वेकडे तोंड करून सिंहासनावर 'श्री' हे अक्षर लिहून जिनबिंबाची स्थापना करितो. याप्रमाणे हा विधि झाल्यानंतर अभिषेकसामुग्री एकत्र करावी.

'एषा' हा श्लोक म्हणून अभिषेकोपकरणे सज्ज करण्याकरितां सर्वत्राजूस पुष्पाक्षतक्षेपण करावेत. ही जिनालयाची भूमि पांडुकशिला होय. हें सिंहासन पांडुकशिलेवरील सिंहासन होय. व जिनप्रतिमा साक्षात् अर्हं-

सौधर्मामरनायकोऽहममराः सर्वे च भव्या अमी ॥

यज्ञांगानि च तान्यमूनि सकलं तात्सिद्धमिष्टं हि नः ॥

अभिषेकोपकरणसज्जीकरणाय समन्तात्पुष्पाक्षतान् विकिरेत् ॥ २१ ॥

अथ प्रतिमास्पर्शनम् ॥

अनन्यसाधारणसद्गुणानां तव स्मरन्नस्तमितस्मरार्तेः ॥

जिनेंद्र साक्षात्कृतसर्वतत्व त्वामात्मनः सन्निहितं करोमि ॥

ओं उसहाय दिव्वदेहाय सज्जोजादाय महप्पण्णाय अणंतचउठ्याय परमसुहपइठ्याय णिम्मलाय सयंभुवे अज्जरामरपरमपदपत्ताय परमपदाय मम इत्थवि सण्णिहिदाय स्वाहा ॥

इदमुच्चारयन्प्रतिमां परामृशेत् ॥ २२ ॥ ततः सकलीं पूर्ववत्कुर्यात् । ततः पीठाधःस्थितपंचमंडलयंत्राराधनम् ॥

त्सुक आहे. मी (पूजक) सौधर्मेन्द्र आहे. हे सर्व भव्य देव आहेत ही सर्व पूजासामग्री आहे. असा या श्लोकाचा अभिप्राय आहे.

आतां प्रतिमांगस्पर्शन विधि ॥

'अनन्येति ' हा श्लोक व ओं उसहायेति ' हा मंत्र म्हणून प्रतिमेस स्पर्श करावा. हे जिना इतर ठिकाणी नसलेल्या असामान्य गुणांचे स्मरण करून सर्वतत्वांना प्रत्यक्ष पाहणाऱ्या तुला मी माझ्या जवळ करितो. हे जिना आपण धर्माने शोभता आपला दिव्यदेह आहे. आपण अनन्तचतुष्टयधारक, परमसुखी, निर्मल, स्वयंभु शाश्वत पदप्राप्त आहात. मी आपल्याला माझ्या जवळ करितो.

अष्टाधिकाशीतिसुरावृतानामिष्टार्थदानां नवदेवतानाम् ॥
आराधनां जैनमहांगभूतां श्रीपीठयंत्रे विधिना विधास्ये ॥
पुष्पांजलिः ॥ अथ पूजा—

पूर्ववद् भूमिशोधनं, भूम्यर्चनानि कृत्वा, कर्णिकाभ्यंतरेर्हत्परमेष्ठिनः पूर्वादिदिग्दलेषु सिद्धादिपरमेष्ठिनां विदिग्दलेषु धर्मादीनां पूर्ववत्पूजां विधाय । पंचमंडलेषु तिथिग्रहयक्षयक्षीदिक्पालद्वारपालानां प्रागुक्तपद्यैः प्रधानपूजां कृत्वां, कलशान् परितो दिक्पालानां प्रत्येकपूजां जलहोमं च विदध्यात् ॥

शिल्प्यादिसंस्पर्शनदोषशुध्यै साक्षात्परब्रह्म च सन्निधातुं ॥
जिनादिमंत्रेण जिनेन्द्रबिंबं सप्तैव वारानभिमंत्रयामि ॥

अथ पुनस्तामेव प्रतिमां जिनमंत्रेण सप्तवारानाभिमंत्र्याकारशुद्धिं विदध्यात् ॥ २३ ॥ जिनमंत्रो यथा—ओं अर्हद्भ्यो नमः । केवललब्धिभ्यो नमः । क्षीरस्वादुलब्धिभ्यो नमः । मधुरस्वादुलब्धिभ्यो नमः । संभिन्नश्रोतृभ्यो नमः । पदानुसारिभ्यो नमः । कोष्ठबुद्धिभ्यो नमः । बीजबुद्धिभ्यो नमः ।

'अष्टाधि' हा श्लोक म्हणून पुष्पांजलिक्षेपण करावी. तदनन्तर पूर्वप्रमाणें भूमिशोधन, दर्भन्यास भूम्यर्चन हा विधि करून कर्णिकमध्यें अर्हत्परमेष्टिची, पूर्वादिदिशमध्यें सिद्धादिपरमेष्ठींची, विदिशामध्यें धर्म, शास्त्र, चैत्य, चैत्यालय यांची पूजा करावी. तदनंतर पंचमंडलामध्यें तिथि, ग्रह, यक्ष, यक्षी, दिक्पाल, द्वारपाल यांची पूर्वोक्त श्लोकांनी मुख्यपूजा करून कलशांच्या समोंवतीं दिक्पालांची प्रत्येकपूजा व जलहोम करावा.

'शिल्प्यादीति' हा श्लोक म्हणून जिनप्रतिमेला जिनमंत्रानें सात वेळां अभिमंत्रण करावें व आकारशुद्धि

सर्वावधिभ्यो नमः । परमावधिभ्यो नमः । ओं ऱ्हीं वल्गु २ निवल्गु २ सुश्रवणे महाश्रवणे ओं ऋषभादिवर्धमानांतेभ्यो वषट् संवौषट् स्वाहा ॥ २४ ॥

कुदेंदुहारधवलोत्तमदुग्धपूरतत्पंचमांबुनिधिभूरिपयःप्रपूर्णाः ॥
ये योजनास्यततयोष्ट च तानि निम्नास्तेमी भवंतु कलशाः कलधौतजाताः ॥२५॥

ये क्षीराब्धितटाादितः प्रसरतामामेरुकूटादवि–
च्छेदेनैव दिवौकसामतिरसाद्वेगेन पंक्त्यार्पिताः ॥
हस्ताहस्तिकया दधौ सुरपतिर्दोर्ष्णां सहस्रेण यान्
यैरर्हन्नभिषिच्यते स्म जनने ते संतु कुंभा अमी ॥२६॥

एतद्द्वयं पठित्वा कुंभेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

कुंभैरष्टसहस्रमानकलितैरंभोभैररंभितैः ।
क्षीराब्धेः सुरगानतूर्यनिनदे दिक्षु प्रसर्पत्यलम् ॥
पीठे पार्श्वगतेंद्रपीठयुगले श्रीपांडुकाग्रस्थितेः ।

करावी. ही आकारशुद्धि शिल्पी (मूर्तिकार) व इतराचा स्पर्श झाल्यामुळें उत्पन्न झालेल्या दोषांची शुद्धी व्हावी म्हणून करावी.

'कुदेन्दु' हा श्लोक म्हणून क्षीरसागरसमुद्राच्या पाण्यानें हे कलश भरले आहेत. आठ योजनें यांची खोली व एक योजन याचा व्यास आहे व हे सोन्याचे आहेत; असा सर्व कुंभावर संकल्प करून यांना इंद्र आपल्या हजार हातांनी जिनेश्वरास अभिषेक करण्यासाठी धारण करिता असें समजून या कुंभावर पुष्पाक्षता टाकाव्यात.

त्र्यस्त्रं विनिवेश्य यं सुरवरा जन्मन्यषिंचञ्जिनम ॥ २७ ॥
तं गत्वा जिनबिंबमेनमधुना तत्कल्पमुख्या मया ॥
स्वस्त्रोक्तौपधवत्त्रयोदशशतन्यस्तार्चितश्रीघटैः ॥
एतत्सावसमन्विता वयमिमे जन्माभिषेकोत्सव-
स्थानीयाकरशोधनाभिषवणं कुर्मोऽस्य शर्माप्तये ॥
एतद्वृत्तद्वयं पठित्वा जिननिवाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥
अथ शिल्पिविधेयनयनमंडलोल्लेखनविधानम् ॥

अथ तद्रात्रौ उपोषितः पीतपयाः शिल्पी प्रातः स्नात्वा श्वेतमाल्यांबरधरः सन् आकारशुध्यादौ बिंबाग्रे यवनिकां धृत्वा सुवर्णशलाकया नयनमध्यमंडलं शुभलग्ने समुल्लिख्य, यव-

---

'पीठे पा॰ेति' हे २ श्लोक म्हणून जिनापुढे पुष्पाक्षता टाकाव्यात. पांडुकशिलेच्या दोन्ही बाजूस दोन सिंहासनावर उभा राहून जिनेश्वराने पूर्व दिशेकडे तोंड करून सौधर्म व ऐशान इंद्राने त्यांना स्नान घातले. तीच कल्पना आता येथ करितो व आम्ही सर्वागहित उत्तम सर्वौषधि वगैरे चूर्णांनी युक्त अशा १३ कुंभ जलांनी सुप्रसिद्ध श्रीजिनेशाचा अभिषेक करितो. असे म्हणून जिनप्रतिमेपुढे पुष्पाक्षत क्षेपण करावे.

शिल्पकाराकडून केला जाणारा नयनमंडलोल्लेखविधि

तदनंतर त्या रात्री उपवासी अर्थात अन्नग्रहण न करिता फक्त ज्याने दूध प्राशन केले आहे अशा शिल्पकाराने सकाळी स्नान करून पांढरे वस्त्र पांघरावे व गळ्यात पांढऱ्या फुलांची माळ घालावी. आकारशुद्धीच्या प्रारंभी प्रतिमेपुढे पडदा धरावा. शिल्पकाराने हातांत सोन्याची सळई घेऊन शुभलग्नी प्रतिमेच्या

निकामपसार्य पूर्वमाज्यपात्रं तन: सवत्सधेनुं प्रदर्श्य धूलिकलशाभिषेकं कुर्यात् ॥

तीर्थेभ्य: सरित: सरोवरतटादद्रे: समुद्रान्नृप—
द्वाराद्दतिवराहदंतयुगलाच्छृंगाद्गवेन्द्रस्य च ॥
मृत्स्नाभि: समुपाहृताभिरुचितोपस्कारसंशुद्धिभि--
स्तीर्थाद्भि: परिपूरितेन कलशेनार्चामिह स्नापये ॥

एतत्पठित्वा स्थापक:शिल्प्यादीन्संमान्य जिनपीठाग्रभूमौ स्थापितधूलिकलशेन स्थपतिना जिनार्चा स्नापयेत् ॥ २९ ॥

अथ संप्रोक्षणम् ॥

जीवतो श्वशुरौ तथैव पितरौ यासां सपुत्राश्च या: ॥
कुल्या: शल्याविवर्जिताश्च शुचयो भर्त्रान्विता योषित: ॥
ताभि: कांडमुखोद्धृतेन सनिशासिद्धार्थदूर्वाक्षतै—

डोळ्यातील मंडल कोरावे तदनंतर पडदा सारावा. मग प्रथमत: तुपाचें पात्र व सवत्स गाय दाखऊन नंतर धुलिकलशाचा अभिषेक करावा

'तीर्थेभ्य:' हा श्लोक म्हणून स्थापकाने शिल्पी वगैरेंचा सन्मान करावा. व जिनप्रतिमेच्या पीठाजवळ ठेवलेल्या धूलीकलशाने प्रतिमेचा अभिषेक करावा. सम्मेदशिखर वगैरे तीर्थें, महानद्या, सरोवराचा किनारा, पर्वत, समुद्र, राजद्वार, येथील माती, हत्ती व डुकर यांच्या दोन दातांची माती, बैलाच्या शिंगाला लागलेली माती या सर्व माती तीर्थजलामध्यें कालऊन शिल्पकाराकडून त्याचा अभिषेक करवावा. तदनंतर 'जीवंतौ' हा श्लोक

दध्नान्यैः कृतकल्ककेन विधिना संप्रोक्षयामि प्रभुम् ॥

ओं ह्रीं हैं श्रीं द्रां द्रीं ह सः परमपवित्रदेहाय नमः स्वाहा प्रोक्षणमंत्रः ॥ ३० ॥

इंद्रो हि गुडधानादीनि दत्वा तादृक्पुरंध्रीभिः प्रोक्षणकर्म कारयेत् ॥ तास्तु तत्कल्केन प्रतिमा-मालेप्य स्वहस्तधृत-दंडमुखेन प्रतिमा चतुरस्र परिमाय मंगलपात्रारोपितदधि उद्धृत्य चंदनवर्धन-विधिना तां तेन सिंचतु ॥ इति संप्रोक्षणविधानम् ॥

अथाष्टसम्मर्जनकलशैरभिषेचनम् ॥

प्रथमावरणे पूर्वद्वारदक्षिणतोऽशकात् ॥

आरभ्य चतुरः कुंभानुद्धरामि यथाक्रमम् ॥

कलशोद्धरणक्रमविध्यवधानाय प्रथमावरणे पुष्पांजलिः ॥ १ ॥

अग्नेर्दिशि स्थापितकुंभमेन सच्चंपकाद्यौषधपूर्यमाणम् ॥

उद्धृ य तेनोद्धृतलोकमीश संस्नापयामि स्नपितं सुरेंद्रैः ॥

य मंत्र ह्मणून ज्याना सासुसासरे, आई बाप, नवरा, व मुले आहेत अशा स्त्रियांना इंद्राने गूळ लाह्या वगैरे देऊन पांढऱ्या मोहऱ्या, दूर्वा, अक्षता, हळद, दही, यांनी स्त्रियाकडून प्रतिमालेपन करवावें

'प्रथमवरणे' हा श्लोक ह्मणून कलशाद्धार करण्यासाठी प्रथमावरणामध्ये पुष्पांजलिक्षेपण करावी. प्रथमावरणाच्या पूर्वद्वाराच्या दक्षिण अंशापासून--भागापासून आरंभ करून यथाक्रम चार कुंभ उचलून जिनाचा अभिषेक करावा.

'अग्नेर्दिशि' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून चंपक, अशोक, पिपळ, बकुळ, वड, कदंब, उदुंबर, आंबा, पिंपळी, वेल, अर्जुनसादडा, यांची कोवळी पाने ज्यांच्या मुखावर आहेत व ज्यांत नद, नदी, विहीर आड, तळे, सरोवर,

ओं चंपकाशोककिंशुकाश्वत्थबकुलप्लक्षकदंबौदुंबराम्रन्यग्रोधबिल्वर्जुनाभिनवपल्लवोपशोभिता--स्येनानेकनदनदीवापीकूपतटाकसरोवरसमुद्रादितीर्थवारिपूरितेन मणिमयमंगलकलशेन भगवदर्हत्-प्रतिकृतिं स्नापयामः ॥ ओं ऱ्हीं हैं श्रीं अनंतज्ञानाय अस्नानशुद्धाय, झौं ऱ्हीं हैं नमः स्वाहा ॥ चंपकादिकलशाभिषेकः ॥ २ ॥

रक्षोदिशि स्थापितकुंभमेनं श्रीचंदनाद्यौषधिपूर्यमाणं ॥ उद्धृत्य ॥ ३ ॥

ओं श्रीखंडगोरोचनागरुरक्तचंदनदूर्वापद्मकसिद्धार्थकुंदनद्यावर्तमालतीकुसुमतिलयवव्रीहिरू-प्यकांचनसमुद्रनद्युभयतटमृत्तिकाभूम्यपतितपवित्रगोमयोपेतसमस्ततीर्थवारिपरिपूरितेन मणिमयमंग-लकलशेन भवगदर्हत्प्रतिकृतिं स्नापयामः ॥ ओं ऱ्हीं हैं श्रीं अनंतदर्शनाय पवित्रांगाय झौं ऱ्हीं हैं नमः स्वाहा ॥ श्रीखंडादिकलशाभिषेकः ॥ ३ ॥

वायोर्दिशि स्थापितचारुकुंभं स्वपंचगव्योत्तममृत्प्रपूर्णम् ॥ उद्धृत्य ॥ ४ ॥

समुद्र वगैरेचें पाणी भरलें आहे अशा रत्नकलशानें मी जिनबिंबाचा अभिषेक करितो. याला चंपककलशाभिषेक ह्मणतात.

'रक्षोदिशि' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून नैऋत्य दिशेतील कुंभानें अभिषेक करावा या कुंभामध्यें पांढरें चंदन, गोरोचन, अगरु, रक्त चंदन, दूर्वा, पद्मक, मोहऱ्या, कुंद, नद्यावर्त, मालती पुष्प, तिल, जव, तांदुळ, समुद्र व नदी याच्या काठाची माती, जमिनीवर न पडलेलें अर्थात् अधर धरलेलें गाईचें शेण, सर्व नदी वगैरेचें पाणी हे पदार्थ असतात. याला श्रीखंडादिकलशाभिषेक ह्मणतात

'वायोर्दिशि' हा श्लोक ह्मणून व मंत्र ह्मणून वायव्य दिशेच्या कलशानें अभिषेक करावा. या कलशात समुद्र व नदी याच्या दोन्ही किनाऱ्यांची माती; पर्वत, वारूळ, कमळें ज्यात आहेत अशा सरोवराची माती,

ओं समुद्रनद्युभयतटगिरिवल्मीकपद्मसरोमृद्वृषभकारिशूकरशृंगदंष्ट्रापस्कीर्णमृत्तिकाभूम्यपतितपवित्रगोमयमूत्रघृतक्षीरदधिइक्षुरसमिश्रितसमस्ततीर्थवारिपरिपूरितेन मणिमयमंगलकलशेन भगवदर्हत्प्रतिकृतिं स्नापयामः ॥ ओं ऱ्हीं र्हं श्रीं अनंतवीर्याय परमपवित्राय झौं ऱ्हीं र्हं नमः स्वाहा ॥ दिव्यमृत्तिकादिपंचगव्यकलशाभिषेकः ॥४॥

ईशानकाष्टास्थितपूर्णकुंभ प्रपूर्यमाणं सहदेविकाद्यैः उद्धृत्य ॥ ५ ॥

ओं सहदेवीगळूचीशमीशतावरीप्रियंगुभृंगराजविष्णुक्रांत्याभिधानसप्तौषधिमिश्रिततीर्थवारिपूरितेन मणिमयमंगलकलशेन भगवदर्हत्प्रतिकृतिं स्नापयामः ॥ ओं ऱ्हीं र्हं श्रीं अनन्तसुखाय उत्तमसंहननाय झौं ऱ्हीं नमः स्वाहा ॥ सहदेव्यादिसप्तौषधिकलशाभिषेकः ॥ ५ ॥

द्वितीयावरणे पूर्वद्वारदक्षिणतोंशकात् ॥
आरभ्य विंशतिघटानुद्धरामो यथाक्रमम् ॥
कलशोद्धरणक्रमविध्यवधानाय द्वितीयावरणे पुष्पाक्षत क्षिपेत् ॥६ ॥

बैल, हत्ती, डुकर, यांच्या शिंग व दांताची माती, अधर घेतलेले गाईचे शेण, गोमूत्र, गाईचें दूध, दही, तूप उसाचा रस व संपूर्ण तीर्थांचें पाणी असते. याच्या अभिषेकाला. दिव्य मृत्तिकादिपंचगव्यकलशाभिषेक म्हणतात.

'ईशानकाष्ठेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून ईशान्य दिशेतील, सहदेवी वगैरे सात औषधींनी मिश्रित तीर्थजलाने भरलेल्या पूर्ण कुंभाने जिनप्रतिमेचा अभिषेक करावा. सहदेवी, गुळवेल, सौंदड, शतावरी, माका, प्रियंगु, विष्णुक्रांता या सात वनस्पतींचें चूर्ण करून ते तीर्थजलाने मिश्रित कुंभामध्ये टाकावे.

'द्वितीयेति' दुसऱ्या आवरणातील पूर्वद्वाराच्या दक्षिण बाजूने आरंभून मी २० कलशांचा यथाक्रम अभिषेक करितो. दुसऱ्या आवरणाच्या पहिल्या भागातील कुंभ वेल, बिभा, आंबा, लवंग, जायफल यानीं युक्त व तीर्थजलाने पूर्ण भरलेले आहेत. 'अत्रादि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून या कलशानीं

अत्रादिमांशे परिवर्तमानं बिल्वादिसंपूरितचारुकुंभम् ॥ उद्धृत्य ॥ ० ॥

ओं बिल्वभल्लातकम्रलवंगजातिफलपंचकोपेतसमस्ततीर्थवारिपरिपूरितेन माणिमयमंगलकलशेन भगवदर्हत्प्रतिकृतिं स्नापयामः ॥ ओं ऱ्हीं र्हं श्रीं घातिक्षयकराय झ्रौं ऱ्हीं र्हं नमः स्वाहा । बिल्वादिफलपंचककलशाभिषेकः ॥७॥

पदे द्वितीये परिवर्तमानं पलाशकाद्यौषधपूर्णकुंभं ॥ उद्धृत्य ॥ ० ॥

ओं पलाशन्यग्रोधाश्वत्थौदुंबराम्रजंबूखर्जूरशमीत्वग्मिश्रितसमस्ततीर्थवारिपरीतेन माणिमयमंगलकलशेन भगवदर्हत्प्रतिकृति स्नापयामः ॥ ओं ऱ्हीं र्हं श्रीं सर्वसत्वहितंकराय वीतरागाय झ्रौं ऱ्हीं र्हं नमः स्वाहा । पलाशादित्वक्कषायकलशाभिषेकः ॥८॥

पदे तृतीये स्थितहेमकुंभं शतावरीमुख्यमहौषधाढ्यम् ॥ उद्धृत्य ॥ ० ॥

ओं शतावरीकुमारीसहदेवीदूर्वामृतासिंहीव्याघ्रीबलामूलाष्टकोपेतसमस्ततीर्थवारिपरिपूरितेन मणिमयमंगलकलशेन भगवदर्हत्प्रतिकृति स्नापयामः ॥ ओं ऱ्हीं र्हं श्रीं सर्वज्ञाय तीर्थकराय झ्रौं ऱ्हीं र्हं नमः स्वाहा ॥ शतावर्यादिमूलाष्टककलशाभिषेकः ॥ ९ ॥

अभिषेक करावा.

'पदे द्वितीये' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून दुसऱ्या आवरणाच्या दुसऱ्या भागांत असलेल्या कुंभानीं जिनबिंबाचा अभिषेक करावा. या कलशांमध्यें पळस, वड, पिंपळ, उंबर, आंबा, जांभूळ, खजूर, सौंदड यांच्या सालीचें चूर्ण तीर्थोदकामध्यें घालून अभिषेक करावा.

'पदे तृतीये' हा श्लोक ह्मणून तिसऱ्या भागांतील कलशांनीं अभिषेक करावा. या कलशांत शतावरी, कोरफड, सहदेवी, हरळी गुळवेल, अडुळसा, व्याघ्री व नला यांच्या मुळ्यांचें चूर्ण तीर्थजलामध्यें मिसळलेलें असतें.

पदे चतुर्थे स्थितहेमकुंभं सिद्धार्थकाद्यौपधिपूर्यमाणं ॥ उद्धृत्य ॥ ० ॥

ओं सिद्धार्थचंदनवचाकोष्ठककोलैलालवंगजातिफलकर्पूराद्यनेकसुगंधद्रव्यसदोहमोदसुरभीकृताशेपदिग्वधूवदनया सर्वौपध्या विमिश्रितसमस्ततीर्थवारिपरिपूरितेन मणिमयमंगलकलशेनं भगवदर्हत्प्रातिकृतिं स्नापयाम: । ओं ऱ्हीं र्हं श्री सर्वनृसुरासुरपूजिताय परमार्हंत्यमहिम्ने ओं ऱ्हीं र्हं नमः स्वाहा ॥ सिद्धार्थादिकलशाभिपेक: ॥ १० ॥

एवं प्रतिमाशुद्धिं विधाय वक्ष्यमाणाष्टविधनीराजनं कुर्यात् ॥

त्रैलोक्यरक्षामणिमर्हदीशमष्टप्रकारैरवतारयेथै: ॥
त्रिवारमामस्तकमापदाब्जमन्वीदृशोऽस्य स्नपनक्रम: स्यात् ॥

प्रकृतक्रमविध्यवधानाय प्रतिमाग्रे पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ १ ॥

वीतक्षताद्रीक्षतसौरभाढ्यप्रसूनपूर्णांजलिनांजसार्थम् ॥
पतिं जिनानामवतारयामि रत्नत्रयं निक्षितमाप्तुकाम: ॥ २ ॥

'पदे चतुर्थे' हा श्लोक ह्मणून चौथ्या भागातील कलशांनी जिनबिंबाचा अभिषेक करावा. या कलशांत पाढऱ्या मोहऱ्या, चंदन, वेखंड, कोष्ठ, कंकोळ, वेलदोडे लवंग, जायफळ, कापूर इत्यादिकांचें चूर्ण असते. याप्रमाणे प्रतिमाशुद्धिविधान झाल्यावर आठ प्रकारचा नीराजनाविधि करावा. तो याप्रमाणे:—

'त्रैलोक्येति' हा श्लोक म्हणून ही नीराजनक्रिया करण्याकरिता प्रतिमेच्या पुढें पुष्पांजलि क्षेपण करावी. त्रैलोक्याचें रक्षण करणाऱ्या भगवंताच्या मस्तकापासून पायापर्यंत तीनवेळां आठप्रकारच्या पदार्थांनी अवतारक्रिया करावी

'वीतक्षतेति' हा श्लोक उच्चारून व मंत्र म्हणून आमचें रत्नत्रय अक्षत [अखंडित] रहावें. या उद्देशानें

ओं ऱ्हीं क्रों बहुविधपुष्पाक्षतपरिपूर्णपाणिपात्रेण भगवतोर्हतोवतरणं करोमि सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राणि अस्माकमक्षतानि विदधातु भगवान् स्वाहा ॥ पुनरप्यक्षतावततरणम् ॥ इदं पूर्वदिशि क्षिपेत् ॥ २ ॥

भूतलापतितगोमयपिंडैर्दौर्वगुच्छसितसर्षपयुक्तैः ॥
अर्हतोवतरणं विदधे यं कर्तुमात्मदुरितौघविलोपम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रो दूर्वांकुरसितसर्षपयुक्तैर्हरितगोमयपिंडकैर्भगवतोर्हतोवतरणं करोमि दुरितमस्माकमपनयतु भगवान्स्वाहा ॥ गोमयपिंडावतारणम् ॥ इदमग्नेर्दिशि क्षिपेत ॥ ३ ॥

शुद्धगोमयजभस्मकपिंडैर्गंधवारिलुलितैर्जिनप्रभोः ॥
अग्रतोवतरण वितन्महे दग्धुमात्मदुरितेंधनोत्करम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों भस्मकापिंडैर्भगवतोऽर्हतोवतरणं करोम्यस्माकमष्टविधकर्माणि भस्मीकरोतु भगवान् स्वाहा ॥ भस्मपिंडावतरण ॥ इदं दक्षिणदिशि क्षिपेत् ॥ ४ ॥

पीयूषपिंडोपमपांडुराभस्वादिष्टशाल्योदनवृत्तपिंडैः ॥

अक्षतावतरण करावे. हे अवतरण पूर्व दिशेला टाकावे

'भूतलेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून हरळी, पांढऱ्या मोहऱ्या. यांनी युक्त अशा गाईच्या शेणाच्या पिंडाचे अवतरण आमचे पाप नाहींसें व्हावें या हेतूनें करावे. हे आग्नेयदिशेला टाकावें. 'शुद्धगोमयेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून सुगंध पाण्यानें युक्त अशा गाईच्या शेणाच्या राखेचे गोळे स्वतांच्या पापरूपी लांकडाचे भस्म व्हावे या हेतूनें अवतरण करून टाकावेत. हे दक्षिण दिशेला टाकावें.

'पीयूषेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून भाताची मूद जगाचें क्षेम व्हावें व नेहमी जगांत सुकाळ

विदांवर त्वामवतारयामि क्षेमं सुभिक्षं जगतां विधित्सुः ॥

ओं ऱ्हीं क्रों कुंदेंदुधवलवर्तुलौदनपिंडकैर्भगवतोर्हतोवतरणं करोमि क्षेमसुभिक्षमस्माकं करोतु भगवान् स्वाहा ॥ शाल्यन्नपिंडावतरणं ॥ इदं नैऋतेर्दिशि क्षिपेत् ॥ ५ ॥

रूपाग्निवार्ध्यंगुलवक्त्रभूमिसमुच्छ्रयैः सच्चतुरस्रकैस्तैः ॥
सपंचवर्णैरवतारये त्वां श्रीवर्द्धनार्थं जिन वर्द्धमानैः ॥ ६ ॥

ओं ऱ्हीं क्रों सितासितहरितपीतलोहितवर्द्धमानकैर्भगवतोर्हतोवतरणं करोमि, श्रियमस्माकं वर्द्धयतु भगवान् स्वाहा ॥ पंचवर्णवर्द्धमानावतरणं ॥ इदं पश्चिमदिशि क्षिपेत् ॥

अनंतनिर्भासनिजावबोधं प्रध्वस्तदुर्मोहमहांधकारं ॥
सद्धर्मदीप्त्यै जिनभानुमंतं माणिक्यदीपैरवतारयामि ॥

ओं ऱ्ही क्रों पद्मरागमणिभिरिव देदीप्यमानकर्पूरपारिदीपैरिवोभयपार्श्वप्रज्वालितोल्कया भगवतोर्हतोऽवतरणं करोम्यस्माकं धर्मं उज्ज्वलं करोतु भगवान् स्वाहा ॥ दीपावल्यावतारणम् ॥ ७ ॥ इदं वायोर्दिशि निक्षिपेत् ॥

व्हावा या हेतूनें जिनप्रतिमेवरून उतरून टाकावी. हें नैऋत्य दिशेला टाकावें.

'रूपाग्निरिति' हा श्लोक व त्याचा मत्र म्हणून ज्यांचा मुखभाग एक अगुलाचा तळभाग तीन अगुलांचा व उंची चार अगुलाची आहे अशी पांढरें, काळें, हिरवें, पिवळें, तांबडें, लहान मडकी (ज्यांना संस्कृतभाषेंत वर्द्धमानक म्हणतात) संपत्ति वाढावी म्हणून यांचें अवतरण करितो. हें पश्चिम दिशेला क्षेपण करावें.

'अनंतेति' हा श्लोक म्हणुन आपचा धर्म जिनेश्वरांनीं उज्ज्वल करावा, या भावनेनें दीपावल्यवतरण करावें अर्थात् पात्रामध्यें पाच, सात नऊ दीप लाऊन ते ओवाळावे. जिनेश्वराचें ज्ञान अनंतवस्तूंना जाणणारें आहे दुःखद मोहांधकारास जिनेश्वरानीं नाश करितात. यास्तव दीपपंक्तिनीं त्याना ओवाळणें योग्य आहे. हें अवतरण वायव्य दिशेकडे टाकावें.

शीतांभसा पाणिपुटस्थितेन युक्तेन कर्पूरसुगंधिपुष्पैः ॥
नीराजनं नीरजसो जिनस्य निर्वर्तये शीतसमाधिसिद्ध्यै ॥

ओं ऱ्हीं क्रों सुरभिशिशिरनिर्मलसलिलपूर्णेनांजलिना भगवतोर्हतोवतरणं करोमि विमलशीतलध्यानमस्माकं उत्पादयतु भगवान्स्वाहा ॥ सलिलांजल्यावतरणम् ॥ इदं उत्तरदिशि निक्षिपेत् ॥

जंबीरजंवूकदलीकपित्थफलोत्तमाम्रादिफलोत्तमाद्यैः ॥
निर्वर्तये नित्यफलं जिनेन्द्रं नित्यामृतानंदफलोपलब्ध्यै ॥

ओं ऱ्हीं क्रों पवित्रतरसमुत्पन्नक्रमुकनालिकेरमातुलुंगपनसदाडिमजम्ब्वाम्रफलैर्भगवतोवतरणं करोम्यस्माकमाशाफलं संपादयतु भगवान् स्वाहा ॥ फलावतरणं ॥ इदमैशान्यां दिशि निक्षिपेत् ॥ इत्यष्टविधनीराजनम् ॥

शुभप्रसूनैर्मणिभिर्विशुद्धैरतथा समंलैरथवांगुलीभिः ॥
आराधयाम्यष्टशतं सुरेन्द्रैराराध्यपादं भगवज्जिनेंद्रम् ॥

'शीतांभसेति' हा श्लोक ह्मणून जिनेश्वर आमच्या ठिकाणी निर्मल शीतल ध्यान उत्पन्न करोत, या भावनेनें कापूर व सुगंधि फुल यांनी युक्त असें पाणी ओंजळभर घेऊन त्याचें अवतरण करून उत्तर दिशेकडे टाकावें.

'जंबीरेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून नित्य मोक्षफलाच्या प्राप्तीस्तव निंबु, जांभूळ, केळ, कवठ, वगैरे उत्तम फलांचें अवतरण करावें व हें अवतरण ईशान्य दिशेकडे क्षेपण करावें. याप्रमाणें ८ प्रकारचा नीराजनाविधि झाला ह्मणजे नंतर १०८ वेळा जप करावा.

'शुभप्रसूनैरिति' हा श्लोक ह्मणून उत्तम फुल, मणि किंवा हाताची अंगुलि याच्या साह्यानें 'ओं ऱ्हीं अर्हं

विजयविभवविद्यावीर्यमौदार्यमाज्ञां श्रुतिमतिधृतिनीती: शांतिकांती प्रसादात् ॥
दृगवगमचरित्रं सिद्धिवृद्धिप्रसिद्धीर्वितरतु जगतोऽत्र स्थापित: श्रीजिनेंद्र: ॥

सुरेश्वरो यस्य सुराचलाग्रे पाद्यक्रियामातनुते स्म भक्त्या ॥
तस्य प्रभो: पाद्यविधिं विधास्ये निपात्य पादे वरवारिधाराम् ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं नमोर्हते स्वाहा । पाद्यमंत्र: ॥

श्रीतीर्थक्षेत्रियस्यास्य मेरुमूर्ध्नीव देवराट् ॥
हस्ते निपात्य वार्धारां करोम्याचमनक्रियाम् ॥

ओं ऱ्हीं झ्वीं क्ष्वीं वं मं हं सं तं पं द्रां द्रीं हं स: स्वाहा । आचमनमंत्र: ॥

इति पाद्याचमनविधानम् ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० ॥ देवं समभ्यर्चये ॥ ओं ऱ्हीं परब्रह्मणे अनंतानंतज्ञानशक्तये जलं निर्वपामि स्वाहा । एवं गंधादि ॥ ततः शेषकलशाभिषेक: ॥

पदे स्थितं पंचमकेऽत्र कुंभ प्रपूरितं लोहितचंदनेन ॥

ना आशीर्वाद द्यावा. विजय, ऐश्वर्य, विद्या, शक्ति हुकमत, धैर्य, नीति, शांति, कांति, सम्यग्दर्शन, ज्ञान व चरित्र, सिद्धि हे सर्व गुण श्रीजिनेंद्र तुह्माला देवोत.

'सुरेश्वरेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून जिनप्रतिमेच्या चरणावर जलधारा सोडावी.

'श्री तीर्थेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून हातांत पाणी घेऊन आचमन करावें.

'स्वच्छैरिति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून गंधादिकांनी पूजा करून मग कलशाभिषेक करावा. तो याप्रमाणे—

'पदे स्थितमिति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून रक्तचंदनाचें पाणी ज्यांत आहे अशा पांचव्या कलशानें अभि-

उद्धृत्य तेनोद्धृतलोकमीशं संस्नापयामि स्नपितं सुरेन्द्रैः ॥

ओं रक्तचंदनविमिश्रितसमस्ततीर्थवारिपरिपूरितेन मणिमयमंगलकलशेन भगवदर्हत्प्रतिकृतिं स्नापयामः ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं वं मं हं सं तं पं झ्वीं क्ष्वीं हं सः नमोर्हते स्वाहा अनेन मंत्रेणावशिष्टसर्वकलशैरभिषेचयेत् ॥ १ ॥

अधिष्ठितं पष्ठपदं करीरं श्रीखंडतीर्थोदकपूर्यमाणं ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं श्रीगंधमिश्रितसमस्ततीर्थवारि० ॥ ओं श्रीं र्हं० स्वाहा ॥ २ ॥

मस्नापितं सप्तमके पदेऽस्मिन् । विशिष्टचोचोदकपूर्णकुंभं ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं नालिकेरफलसलिलपूरितेन० ॥ ओं श्रीं र्हं स्वाहा ॥ ३ ॥

पदेऽष्टमे स्थापितमाम्रमुख्यफलोत्करोद्यद्रसपूर्णकुंभम ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं आम्रनारिंगचोचकदल्यामलकीफलरसपूरित० ॥ ओं श्री ऱ्हीं र्हं० स्वाहा ॥

पदे निषण्णं नवमे करीरं पुंड्रेक्षुजातस्वरसप्रमाणं ॥ उद्धृत्य० ॥

षेक करावा.

'अधिष्ठितमिति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून गंधमिश्रित सहाव्या कुंभानें अभिषेक करावा.

'संस्नापितमिति' हा श्लोक मंत्रसहित म्हणून नारळाच्या पाण्यानें भरलेल्या सातव्या कुंभानें अभिषेक करावा.

'पदेऽष्टमे' हा श्लोक व मंत्र म्हणून आंबा, नारिंग, नारळ, केळ व आवळे यांच्या रसांनीं भरलेल्या आठव्या कुंभानें अभिषेक करावा.

'पदे निषण्णं' हा श्लोक व मंत्र म्हणून उसाच्या रसानें भरलेल्या ९ व्या कुंभानें अभिषेक करावा.

ओं इक्षुरसपूरित० । ओं श्रीं र्हं० ॥ स्वाहा ॥

संस्थाप्यमानं दशमे पदेऽस्मिन् सौवर्णकुंभं सितचूर्णपूर्णम् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं शर्करापूरित० ॥ ओं श्रीं र्हीं र्हं स्वाहा ॥

एकादशे स्थापितकुंभमेनं पदेऽत्र पाद्यार्थविशेषपूर्णं ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं समूलपद्मसिद्धार्थदूर्वामत्ततृणाक्षतपाद्यद्रव्यविमिश्रितसमस्ततीर्थवारि० ।

ओं श्रीं र्हीं स्वाहा ॥ ९ ॥

समाश्रितद्वादशमंशमेतं कुटं प्रतीताचमनार्थपूर्णं ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं धातकीकुसुमकर्पूरजातीफललवंगाद्याचमनद्रव्यमिश्रितसमस्ततीर्थवारि० ।

ओं श्रीं र्हीं र्हं स्वाहा ॥ ८ ॥

त्रयोदशांशस्थितमर्घ्यकुंभमनर्घ्यमर्घ्यार्थविशेषपूर्णं ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं पयःक्षीरकुशोशीरतिलाक्षतयवार्घ्यद्रव्यमिश्रितसमस्ततीर्थवारि० ।

'संस्थाप्यमानं' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून साखर ज्यांत मिसळली आहे, अशा दहाव्या सुवर्णकलशानें अभिषेक करावा.

'एकादशेति', हा श्लोक व मंत्र ह्मणून कमळमूळ, पाढऱ्या मोहऱ्या हरळी वगैरे पदार्थ ज्यांत आहेत अशा ११ व्या कुंभानें अभिषेक करावा.

'समाश्रितेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून धायटीचें फूल, कापूर व जायफळ. लवंग वगैरेनें मिश्रित जलाच्या १२ व्या कुंभानें अभिषेक करावा.

'त्रयोदशेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून दूध, पाणी, दर्भ, वाळा, तीळ, अक्षत, जव यांनी युक्त अशा जलानें भरलेल्या १३ व्या कुंभानें अभिषेक करावा.

ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ ९ ॥

चतुर्दशांशे रचितप्रातिष्ठं हय्यंगवीनान्वितहेमकुंभम् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं घृतपरिपूरित० ॥ ओं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ १० ॥

संस्थापितं पंचदशांशमध्ये सक्षीरपूरोदरचारुकुंभं ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं क्षीरपरिपूरित० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ ११ ॥

न्यस्तं घटं षोडशपूर्णांशे भृशं शशांकोज्ज्वलशुद्धदध्ना ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं दधिपरिपूरित० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ १२ ॥

हटद्धटं मसदशांशलब्धप्रातिष्ठमत्युज्ज्वललाजपूर्णं ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं लाजपरिपूरित० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ १३ ॥

अष्टादशांशस्थितलाजचूर्णमुद्गादिचूर्णोत्करपूर्णकुंभम् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं लाजाचूर्णमुद्गादिचूर्णपरिपूरित० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ १४ ॥

'चतुर्दशा' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून तुपाच्या कलशाने अभिषेक करावा.

'संस्थापितं' हा श्लोक ह्मणून दूधाच्या १५ व्या कुंभान अभिषेक करावा.

'न्यस्तमिति' हा श्लोक ह्मणून दह्याने भरलेल्या १६ व्या कुंभान अभिषेक करावा.

'हटद्धटं' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून लाह्याचे चूर्ण ज्यांत मिसळलें आहे अशा १७ व्या कुंभाने अभिषेक करावा.

'अष्टादशांश' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून लाह्याचे व मूग, हरभरा इत्यादिकाचे चूर्ण ज्यात आहे अशा १८ व्या कुंभाने अभिषेक करावा.

एकोनविंशांशकृतप्रतिष्ठं कल्कार्थपूर्णं कलधौतकुंभं ॥ उद्धृत्य० ॥

सहदेव्यपामार्गमार्कंदलक्ष्मीसपंचपत्राख्यकल्कद्रव्यविमिश्रितरामस्ततीर्थवारि ० ॥

ओं श्रीं ह्रीं र्हं स्वाहा ॥ १५ ॥

निवेशितं विंशतिपूरणांशे कुंभं भृशं तत्परिमार्जनार्थैः ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं सरित्समुद्रतीरादिदिव्यमृत्स्वरूपपरिमार्जनद्रव्यविमिश्रितसमस्ततीर्थवारि ० ॥

ओं श्रीं ह्रीं र्हं स्वाहा ॥ १६ ॥

तृतीयावरणे पूर्वद्वारदक्षिणतोंशकात् ॥

समारभ्यैव षट्त्रिंशद्घटानुद्धर्तुमुत्सहे ॥

ओं कलशोद्धरणकमविध्यवधानाय तृतीयावरणे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

कषायसंसिद्धजलप्रपूर्णांस्ततस्त्रिकोष्ठे स्थितहेमकुंभान् ॥

उद्धृत्य तैरुद्धृतलोकमीशं संस्नापयामि स्नपितं सुरेंद्रैः ॥ २

'एकोणविंश' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून सहदेवी अवाडा, वगैरे द्रव्याच्या कल्काचें मिश्रण करून त्या जलानें भरलेल्या कुंभानें अभिषेक करावा

'निवेशितं' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून नदी, समुद्र वगैरेच्या मातीचें ज्या तीर्थजलांत मिश्रण आहे अशा विसाव्या कुंभानें अभिषेक करावा.

'तृतीयेति' हा श्लोक उच्चारून तिसऱ्या आवरणांतील पूर्वद्वाराच्या दक्षिणबाजूकडून क्रमानें छत्तीस कुंभ उचलावे

'कषायेति' हा श्लोक ह्मणून पंचोदुंबर, जांभळ, आंबा, गुडपुष्प सादड वगैरेच्या सालीचें चूर्ण

ओं पंचोदुंबरजंब्वाम्रगुडपुष्पशमीत्वग्रपकषायद्रव्यविमिश्रितममस्ततीर्थवारिपरिपूरितैर्मणिमयमंगलकलशैर्भगवदर्हत्प्रतिकृतिं स्नापयामः ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं हैं वं मं हं सं तं पं झ्वीं क्ष्वीं हं सः नमोर्हते स्वाहा ॥ २ ॥

यवैकलोलीभवदबुपूर्णास्ततस्त्रिकोटीस्थितहेमकुंभान् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं यवामिश्रितममस्त० ॥ ओं श्रीं र्हीं हैं स्वाहा ॥

सद्दर्भगर्भोत्तमवारिगर्भास्ततास्त्रिकाष्ठास्थितहेमकुम्भान् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं दर्भविमिश्रितसमस्त० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं हैं स्वाहा ॥ ४ ॥

तिलावलीलोलजलानुलीनास्ततस्त्रिकोष्ठस्थितहेमकुम्भान् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं तिलविमिश्रितनमस्त० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं हैं स्वाहा ॥ ५ ॥

अभ्यंतरावर्जितमार्जनार्थास्ततस्त्रिकोष्ठस्थितहेमकुम्भान् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं पलाशखदिराम्रश्रीसहदेवीनिशाकुशन्यग्रोधबिल्वकुंदाहिनेत्रपाषाणभित्शमीवालुकोदुंब—

ज्यामध्ये आहे अशा जलकुंभांनी जिनप्रतिमेचा अभिषेक करावा.

'यवैकेति' हा श्लोक म्हणून सातूचें चूर्ण ज्यात मिसळलें आहे अशा जलकुंभांनीं जिनाचा अभिषेक करावा.

'सद्दर्भेति' हा श्लोक म्हणून दर्भविमिश्रित जलकुंभांनीं अभिषेक करावा.

'तिलावलीति' हा श्लोक म्हणून तिलविमिश्रित जलकुंभांनीं जिनप्रतिमेचा अभिषेक करावा.

'अभ्यंतरेति' हा श्लोक म्हणून पळस, खैर, आम्रा, सहदेवी, हळद, दर्भ, वड, बेल, कुंद, अहिनेत्र, पाषाणभित्, सौदड, वाळुक, उंबर, कांतलक्ष्मी, वगैरे स्वच्छता करणाऱ्या पदार्थांच्या सालीचे चूर्ण मिसळलेल्या

राक्रांतलक्ष्म्यैकदलपद्मकपंचपत्रात्मकमार्जनद्रव्यविमिश्रितसमस्त० ॥ ओं श्री ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ ६ ॥

अंतर्मिलन्मंगलवस्तुवारींस्ततस्त्रिकोष्ठस्थितहेमकुम्भान् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं पद्मेन्द्रवल्लभ्यपामार्गाश्वत्थपलाशलवंगपत्रातिलाप्रियंगुमुद्गसिद्धार्थयवात्मकमंगलद्रव्यविमिश्रितसमस्त० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ ७ ॥

सपुष्पसंश्लेषणसेघपुष्पांस्ततस्त्रिकोष्ठस्थितहेमकुम्भान् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं मालतीमल्लिक जातीकेतकीनवमल्लिकापाटलीकरवीरादिसुगंधिपुष्पविमिश्रितसमस्त० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ ८ ॥

सर्वौषधोपस्कृतसारवारींस्ततस्त्रिकोष्ठस्थितहेमकुम्भान् ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं लवंगादिसर्वौषधिविमिश्रितसमस्त० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं स्वाहा ॥ ९ ॥

लोहाष्टकक्षोदपयःप्रपूर्णास्ततस्त्रिकोष्ठस्थितहेमकुम्भान् ॥ उद्धृत्य० ॥

जलकुंभांनी जिनप्रतिमेचा अभिषेक करावा.

'अंतर्मिलदिति' हा श्लोक ह्मणून कमळ, अघाडा, वड, पळस, लवंग, तीळ, प्रियगु, मूग, पांढऱ्या मोहऱ्या सातु इत्यादि मंगलद्रव्यांच्या मिश्रणांनी युक्त अशा जलकुंभांनीं जिनप्रतिमेचा अभिषेक करावा.

'सपुष्पेति' हा श्लोक ह्मणून मालती, मोगरा, जाई केवडा, पाडळी, वगैरे सुगंधी फुलांनीं युक्त अशा कुंभांनीं जिनाचा अभिषेक करावा.

'सर्वौषधेति' हा श्लोक ह्मणून लवंगादि सर्वौषधिमिश्रित जलकुंभांनी जिनाचा अभिषेक करावा.

'लोहाष्टकेति' हा श्लोक ह्मणून लोखंड, तांबें, चांदी, सोनें, कथील, शिसे, पारा, पितळ यांच्या शु-

ओं अयस्ताम्राजुर्नस्वर्णत्रपसौराष्ट्रसीसपारदात्मकाष्टलोहरजोविमिश्रितसमस्त० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं हं स्वाहा ॥ १० ॥

रत्नप्रभापिंजरितांबुपूर्णास्ततस्त्रिकोष्ठ० । उद्धृत्य० ॥

ओं वज्रवैडूर्यपद्मरागप्रवालपुष्परागगोमेदकेंद्रनीलमरकतमौक्तिकात्मकनवरत्नविमिश्रितसमस्त० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं हं० स्वाहा० ॥ ११ ॥

ससर्वगंधांबुभृताहृतालींस्ततस्त्रिकोष्ठ० ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं ससर्वगंधद्रव्यप्रसूनमिलितसमस्त० ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं हं स्वाहा० ॥ १२ ॥

निशारजोमंजुलपुंजपूर्णास्ततस्त्रिकोष्ठ० ॥ उद्धृत्य० ॥

ओं काश्मीरागुरुकर्पूरचंदनोशीरवालसर्वगंधप्रसूनरजःस्वरूप—
निशाचूर्णविमिश्रितसमस्त० ओं श्रीं ऱ्हीं हं स्वाहा० ॥ १३ ॥

कटीने मिसळलेल्या जलकुंभानीं श्रीजिनेश्वराचा अभिषेक करावा.

'रत्नप्रभेति' हा श्लोक ह्मणून हिरा, वैडूर्य, पद्मराग, प्रवाळ, पुष्पराग, गोमेद, इंद्रनील, मरकत, मौक्तिक ही नउ रत्नें यांनी मिश्रित जलकुंभांनीं अभिषेक करावा.

'ससर्वगंधेति' हा श्लोक ह्मणून सर्व गंधद्रव्यें व फुलें यानी मिश्रित जलकुंभांनीं अभिषेक करावा.

'निशारज इति' हा श्लोक ह्मणून केशर, अगुरु, कर्पूर, रक्तचंदन, चंदन, हळद, वगैरे सुगंधी चूर्ण विमिश्रित जलकुंभांनी अभिषेक करावा.

चतुर्थावरणे पूर्वद्वारदक्षिणतोंशकात् ॥
उद्धरामि द्विपंचाशद्घटान्गंधांबुपूरितान् ॥
ओं कलशोद्धरणक्रमविध्यवधानाय बाह्यावरणेषु पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥
तत्सर्वगंधांचितपुण्यतीर्थवाःपूर्णबाह्यावरणस्थकुंभान् ॥
उद्धृत्य तैरुद्धृतसर्वलोकं संस्नापये स्नापकमर्हदीशम् ॥

ओं लवंगागरुकर्पूरवालोशीरचंदनकाश्मीरमुस्तानिर्यासकुष्ठैलापत्रिकामुराजातीफलनिशामांसीक-कोलपचपत्रमुकुलगंधद्रव्यचूर्णविमिश्रितसमस्ततीर्थवारिपरिपूरितैर्मणिमयमंगलकलशैर्भगवदर्हत्प्रतिकृतिं स्नापयामः ॥ ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं वं मं हं सं तं पं झ्वीं क्ष्वीं हं सः नमोर्हते स्वाहा ॥ २ ॥

अथ चतुर्विधावतरणम् ।

जिनतनुगतमेवं स्नेहलेपं व्यपोह्य । प्रवरकनकपाले स्थापितैरानुपूर्व्या ॥
अरुणहरितकृष्णश्वेतपीतान्नपिंडैः पृथगिह गतदोषं देवमावर्तयामि ॥

ओं ऱ्हीं क्रों पंचवर्णवर्तुलौदनपिंडकैर्भगवदर्हतोवतरणं करोमि क्षेमं सुभिक्षमस्माकं करोतु

'चतुर्थावरणेति' हा श्लोक ह्मणून चौथ्या आवरणाच्या पूर्वद्वाराच्या दक्षिण बाजूने आरंभून ५२ कुंभांनीं जिनप्रतिमेचा अभिषेक करावा. यांनी अभिषेक करण्याच्या पूर्वी या कुंभावर पुष्पाक्षतक्षेपण करावें. या कुंभातील पाण्यांत लवंग, अगुरु, कर्पूर, वाळा, रक्तचंदन, सुगंधचंदन, कशर, नागरमोथा, कोष्ट, वेलदोडे, जायफळ, ककोळ वगैरे सुगंधी द्रव्यांचे चूर्ण टाकलेलें असावें. हा विधि झाल्यानतर चार प्रकारचा अवतरण विधि करावा.

'जिनतन्विति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून पचरंगी भाताच्या पिंडांनीं अरहंतावरून अवतरणक्रिया करावी.

भगवान्स्वाहा ॥ वर्णान्नावतरणम् ॥ १ ॥

वीताक्षताद्रोक्षतसौरभाढ्यप्रसूनपूर्णांजलिनाजसार्थम् ॥
पतिं जिनानामवतारयामि रत्नत्रयं निःक्षतमाप्तुकामः ॥

ओं ऱ्हीं क्रो बहुविधपुष्पाक्षतपरिपूर्णपाणिपात्रेण भगवद'नोवतरणं करोमि सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राण्यस्माकं अक्षतानि विदधातु भगवान्स्वाहा ॥ पुष्पाक्षतावतरणं ॥ २ ॥

रूपाग्निवार्ध्यंगुलवक्रभुमिसमुच्छ्रयैः सचतुरस्रकस्तैः ॥
सपंचवर्णैरवतारये त्वां श्रीवर्धनार्थं जिनवर्धमानैः ॥

ओं ऱ्हीं क्रों सितासितहरितपीतलोहितवर्धमानकैर्भगवतोऽर्हनोवतरणं करोमि श्रियमस्माकं वर्धयतु भगवान्स्वाहा ॥ पंचवर्णवर्धमानावतरणं ॥ ३ ॥

जंबीरजंबूकदलीकपित्थफलोत्तमाम्रादिफलोत्तमौघैः ॥
निर्वर्तये नित्यफलं जिनेन्द्रं नित्यामृतानन्दफलोपलब्ध्यै ॥ ४ ॥

हें अवतरण करण्याचा उद्देश भगवंतानीं आमचें क्षेम करावें असा आहे.

'वीतक्षतेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून पुष्कळ फुलें व अक्षता ओंजळीमध्यें घेऊन जिनेश्वराची अवतरणक्रिया करावी. श्रीजिनेश्वर आमचें रत्नत्रय अखंडित करो, असा या अवतरणाचा उद्देश आहे.

'रूपाग्नि' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून काळा, हिरवा, पिवळा व तांबडा अशा रंगाचीं पांच लहान भंडकीं, श्रीजिन आमची संपत्ति वाढवोत या हेतूनें त्यांच्यावरून उतरून टाकावींत.

'जंबीरेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून निंबू, जांभूळ, केळें, कवठ वगैरे फळें आणास इच्छित फल

ओं ह्रीं क्रौं पवित्रतरसमुत्पन्नैः क्रमुकनालिकेरमातुलिंगपनसदाडिमजंब्वाम्रफलैर्भगवतोवतरणं करोम्यस्माकमाशाफलं संपादयतु भगवान्स्वाहा ॥ फलावतरणं ॥

स्वच्छैस्तीर्थजलैरतुच्छ० ॥ देवं समभ्यर्चये ॥

अथ चतुःकोणकुंभाभिषेकः ॥

ओं सकलभुवनजनादेयगुणजातजातरूपमयैरपि निजांगसितातिबद्धनूतनवसनसमालंकृतैः बहुधान्यप्रतिष्ठितैरपि निजविशालोदरविवरप्रतिष्ठितापरिमितभुवनैः निजनिखिलांगन्यस्तप्रशस्तसूत्रैरपि सूत्रन्यासबहिर्भूतैः महनीयमहत्त्वप्रसिद्धैरपि सजातीयमध्यगणनावर्जितैः विशिष्टतमसुवृत्ताजुष्टैरपि सुवृत्तास्वकीयसभाबहिष्कृतैः । स्वतःप्रसिद्धमंगलैरपि परमप्रसिद्धमंगलभावैः । अनवद्यजीवनैरपि मणिकनकासक्तजीवनैः । परित्यक्तमहाशयैरपि कमलोन्मुखैः । आकंठपरिपूर्णामृतैः वदनगतफलैः । विरुद्धविविधधर्माध्यासैरपि विबधजनसमार्चितैः चतुर्भिरमीभिः ॥

चत्वारः सारतोयांबुधय उत घनाः पुष्करावर्तकाद्याः ॥
निर्यद्दुग्धाः स्तना वा किमु सुरसुरभेरित्थमाशंक्यमानैः ॥
अच्छाच्छस्वादादिव्यत्परिमलविलसत्तीर्थवारिप्रवाहैः ॥
कुंभैरेभिश्चतुर्भिर्युगपदभिषवं कुर्महे भव्यबंधोः ॥

त्रिभुवनदंडकमंत्रेण चतुःकुंभाभिषेकं विदध्यात् ॥

प्राप्त व्हावे ह्मणून श्रीजिनावरून टाकावीत यानतर कुंभाचा अभिषेक करावा.

'चत्वारः इति' हा श्लोक ह्मणून सुगंध जलांनी भरलेल्या या चार कुंभांनी श्रीजिनाचा अभिषेक करितांना

आहार्यस्फुटसौरभामलजलैः सांसिद्धिकामोदिभिः ॥
श्रीखंडाक्षतपुष्पहव्यहिमरुग्दीपैः सुधूपैः फलैः ॥
अर्घ्यैर्घातिविघातजातपरमानंदावबोधास्पदं ॥
त्रैलोक्यार्चितमर्चयामि चरणद्वंद्वं जिनेंद्रप्रभोः ॥ २ ॥ (अर्चना)
यो नैर्मल्यगुणादिभूषिततनुर्दीप्त्या बलेनोर्जसा ॥
युक्तश्चानपवर्त्यकायुरनिशं सक्तश्च मुक्तिश्रिया ॥
नार्थस्तस्य जगत्प्रभोः स्नपनतः किं त्वाप्तुमेतान्गुणा ॥
निंद्राद्यैरभिषिक्त एष भगवान्पायादपायाज्जिनः ॥
शांतिं च कांतिं विजयं विभूतिं तुष्टिं च पुष्टिं सकलस्य जंतोः ॥
दीर्घायुरारोग्यमभीष्टसिद्धिं कुर्याज्जिनस्नानजलप्रवाहः ॥

आशीर्वादः ॥

‘ चत्तारि मंगलं’ इत्यादि मंत्र ह्मणावा. तदनंतर अष्टद्रव्यांनी व अर्घ्यानें श्रीजिनाची पूजा करावी. त्यावेळीं ‘ आहार्येति ’ हा श्लोक ह्मणावा.

‘ यो नैर्मल्यादि ’ हा श्लोक ह्मणावा. भगवंताच्या ठिकाणीं निर्मळपणा, शरीर उज्ज्वल असणें, अनंतबल वगैरे गुण असल्यामुळें त्यांना स्नानाची जरूरत नाहीं. तथापि आम्ही त्यांचा अभिषेक करितों याचें कारण त्याचे गुण आमच्या ठिकाणीं यावेत. इंद्रांनीं ही याच उद्देशानें अभिषेक केला होता.

‘ शांति चेति ’ हा आशीर्वादाचा श्लोक ह्मणावा.

कमलकुलवालोत्फुल्लकल्हारमल्लीकुमुदकुरुवकोद्यद्यूथिकाकेतकीनां ॥
मरुवकदवनानां मालतीचंपकानामिह जिनपतिशीर्षे वृष्टिमुच्चैस्तनेमि ॥

इति पुष्पवृष्टिः ॥ ५ ॥

अथ मध्यकुंभाभिषेकः ॥

निजांगसंगतनिखिलनिरतिशयगंधद्रव्यामोदप्रसरसमाकृष्टमंजुगुंजन्मधुकरमधुरारावबधिरितदिगंतरालेन । विविधमंगलालंकारविशेषविराजमानमहामूर्तिनिर्वर्तितसर्वजननयनानंदेन। सर्वतोभवभासमानमाननीयविशदगुणकलापसमुत्पादितसकलजनचित्तचमत्कारेण । अनन्यसाधारणमहत्वमहोन्नतिमहालक्ष्मीसमालक्षितेन । शिष्टजनसमुदयसमीहितसंपादनसमुपपन्नाशिष्टप्रतिपालनेन । दुस्सहदुरितव्रातविध्वंसनारूपदुष्टनिग्रहनिरर्गलेन । चतुर्भद्रोपायशक्तिरत्नत्रयसाधनभावसमासाधितसकलविबुधजनपूजेनन। मणिकनकादिसमस्तसारवस्तुविशेषनिवासेन । जिनमहासाधनप्रधानभावकृतार्थीकृतानिजजीवनेन । समलंकृताखिलसुवृत्तकलशसभामध्यमध्यासीनेनं । सकलकलशराजश्रियातिशुंभतानेन मध्यकुंभेन।

सकलभुवननाथं तं जिनेंद्रं सुरेन्द्रैरभिषवविधिमासं स्नातकं स्नापयमि ॥
यदभिषवणवारां बिंदुरेकोऽपि नॄणां प्रभवति हि विधातुं भुक्तिसन्मुक्तिलक्ष्मीः ॥ ६ ॥

' कमलेति ' श्लोक ह्मणून पुष्पवृष्टि करावी.

' निजागेति ' ६ गद्य ह्मणून मध्यकुंभानें अभिषेक करावा त्यावेळीं ' सकलभुवनेति ' हा श्लोक ह्मणावा जिनेश्वराच्या स्नानजलाचा एक बिंदु देखिल भक्तांना नानाभोग व मुक्ति देतो.

घातिव्रातविघातजातविपुलश्रीकवलज्यातपा ।
देवस्यास्य पवित्रगात्रकलनात्पूतं हितं मंगलं ॥
कुर्याद्भव्यभवार्तिदावशमन स्वर्मोक्षलक्ष्मीफल-॥
प्रोद्यद्धर्मलताभिवर्धनमिदं सद्गंधगंधोदकम् ॥ ७ ॥
यस्योदारदयस्य जन्म हरतो जन्माभिषेकोत्सवं ।
चारौ मेरुमहीधरस्य शिखरे दुग्धैस्तु दुग्धोदधेः ॥
चक्रे शक्रगणो महागुणनिधेः श्रीपादपद्मद्वयं ।
तस्यैकादशधा महेन महतामाराध्यमाराधये ॥ ८ ॥

अथैकादशमहामहः ॥

यत्रागाधविशालनिर्मलगुणे लोकत्रयं सर्वदा ॥
सालोकं प्रतिबिंबितं प्रविशता नित्यामृतानदनम् ॥
सर्वाज्ञानिमिपास्पदं स्मृतिगत तापापहं धीमता-

'घातिव्रातेति' घातिकर्मांच्या नाशानें केवलज्ञान ज्यानें प्राप्त करून घेतलें अशा जिनेश्वराच्या पवित्र शरीराच्या सहवासानें हें गंधोदक हितकर, पवित्र व मंगल बनलें आहे हें भव्यांच्या संसारदुःखाग्नीचा नाश करितें. स्वर्ग व मोक्ष अशीं फलें उत्पन्न करणाऱ्या धर्मरूपी वेलीला हें वाढवितें

'यस्येति' ज्याचा जन्माभिषेक इंद्रांनीं क्षीरसमुद्राच्या पाण्यानें मेरुपर्वताच्या शिखरावर केला अशा जिनेश्वराच्या चरणकमलांची आम्ही अकरा प्रकारांनीं पूजा करितो

'यत्रेति' हा श्लोक व याचा मंत्र म्हणून श्री जिनचरणापुढें जलधारा अर्पण करावी.

मोहो येन सुधूपितो निजमहोध्यानाग्निना निर्दयम् ॥
यस्यास्थानपदस्थधूपघटजैर्धूमैर्जगद्धूपितम् ॥
धूपैस्तस्य जगद्वशीकरणसद्धूपैः पदं धूपये ॥

ओं ऱ्हीं परम० । वशीकृतत्रिलोकनाथाय धूपं ॥ ७ ॥

यद्भक्त्या फलदायि पुण्यमुदितं पुण्य नवं बध्यते ॥
पापं नैव फलप्रदं किमपि नो पापं नवं प्राप्यते ॥
आर्हन्त्यं फलमद्भुतं शिवसुखं नित्यं फलं लभ्यते ॥
पादौ तस्य फलोत्तमादिसुफलैः श्रेयःपदायार्चये ॥

ओं ऱ्हीं परम० । अभीष्टफलप्रदाय फलम् ॥ ८ ॥

मंगं लाति मलं च गालयति यन्मुख्यं ततो मंगलं ॥
देवोर्हन्वृपमंगलोऽभिविनुतैस्तैर्मंगलैः साधुभिः ॥
चंचच्चामरतालवृंतमकुरर्मुख्येतरैर्मंगलै—
मुख्यं मंगलमिद्धसिद्धसुगुणान्संप्राप्तुमाराध्यते ॥ ९ ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं अरहंत इदं सकलमंगलद्रव्यार्चनं गृह्णीध्वं २ नमः परममंगलेभ्यः स्वाहा ॥

'यद्भक्त्येति' हा श्लोक समंत्र म्हणून फळ अर्पण करावें.
'मंगमिति' हा श्लोक समंत्र म्हणून चामर वगैरे मंगलद्रव्यांनी पूजा करावी.

ज्वलितसकलोकालोकलोकोत्तरश्री—
कलितललितमूर्ते कीर्तितेन्द्रैर्मुनीन्द्रैः ॥
जिनवर तव पादोपांततः पातयामः ॥
भवदवशमनार्थामर्थतः शांतिधाराम् ॥ १० ॥

ओं ह्रीं श्रीं० शांतिधारा गृहीध्वं २ अर्हं नमः भद्रं भवतु जगतां शांतिधारां निःपातयामि शांतिकृद्भ्यः स्वाहा ॥

पुष्पेपोरिषत्रो वयं पुनरिद पुष्पेषु निःशेपकम्
निष्पीनानि मधुव्रतैर्वयमिदं निष्पापसंसेवितम् ॥
इत्यालोच्य नमंत्यपास्य मदमित्याशंकयतीशते ॥
निष्पीताखिलतत्वपादकमले पुष्पाणि निःपातये ॥

ओं ह्रीं श्रीं० इदं पुष्पाजलिप्रार्चन गृण्हीध्वं २ नमोऽर्हद्भ्यो ध्यातृभिरभीप्सितफलदेभ्यः स्वाहा ॥ ११ ॥ इत्येकादशविधमहः ॥

अथ कर्णवेधनम् ॥

निर्माणाव्हयनामकर्मकुशलश्रीशिल्पिना कल्पिते ॥

‘ ज्वलित ’ हा श्लोक व मंत्र ह्मणून शांतिधारा सोडावी.
‘ पुष्पेपोरिति ’ हा श्लोक व मंत्र ह्मणून इष्ट फल देणाऱ्या जिनेश्वरास पुष्पाजलि अर्पण करावी.
‘ निर्माणेति ’ हा श्लोक ह्मणून कर्णवेधन अर्थात् कान टोचणें ही क्रिया करावी.

रंध्रे यस्य विशालकर्णयुगले सूक्ष्माजिनाच्छादिते ॥
वज्रेण स्वकरस्थितेन मघवानाविश्चकारैव ते
तद्बिंबस्य करोमि कर्णयुगले वज्रेण तत्स्थापनम् ॥

अथ चंदनचर्चनम् ॥ कृत्वा यस्य पुरंदरोतिविभवाज्जन्माभिषेकोत्सवं ॥
शच्यापादयति स्म दिव्यवपुषि श्रीचंदनोद्वर्तनम् ॥
बिंबे तस्य च कारयामि कुलजस्त्रीभिः समालंबनम् ॥
श्रीखंडागरुजात्यकुंकुमलसत्कर्पूरकल्कद्रवैः ॥

प्रोक्षणाधिकृतनारीभिर्जात्यकुंकुमश्रीखंडागरुकर्पूरललितचंचदनचर्चनम् ॥

अथ कंकणबंधनम् ॥

नाकानीतजिनैकभोग्यविविधालंकारमाल्यांबरै—
र्भक्त्या शक्रनियोगतश्च समलंचक्रे शची यद्वपुः ॥
तन्मत्वा वरयोषिताप्रतिकृतेर्हस्ते त्रिवर्णोज्ज्वलं ॥
सूत्रं संप्रति बंधयामि यवसत्सिद्धार्थरत्नान्वितम् ॥
दक्षिणभुजे षोडशाभरणात्मकं कंकणबंधनम् ॥

'कृत्वा यस्येति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून सुवासिनी स्त्रियांकडून केशर, चंदन, कापूर, अगुरु वगैरे द्रव्याची उटी लावावी.

'नाकानीतेति' हा श्लोक ह्मणून उजव्या हातांत षोडशाभरणाच्या कल्पनेने कंकण बांधावें.

अथ नामकरणविधानम् ॥

सद्यः कोटिभवार्जिताघविलयो यन्नाममात्राद्भवे–
यन्नाम्नामृषयः स्वदोषहतये गृण्हन्ति कोटिं स्फुटम् ॥
मेरौ संव्यवहारनाम तनुते यस्य प्रभोर्देवराट् ॥
तद्बिंबस्य च यष्टृसम्मतमिदं नामार्पणं कुर्महे ॥ १ ॥

नामकरणार्थं प्रतिमोपरि कुंकुमाक्तपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

ओं ऱ्हीं अर्हं श्रीं अष्टोत्तरसहस्रनामधेयालंकृताय सौम्याय वरदाय श्रौं श्रीं हैं नमः स्वाहा ॥ इति नामकरणं कृत्वा तन्नाम प्रकाशयेत् ॥ तद्यथा—

ओं अय महानुभावः परमेश्वरो यजमानाभिमतेन नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥ इंद्रेण वक्तव्यम् । वृषभेश्वरो भवतु इति सर्वैः प्रतिवक्तव्यम् । एवं यथाविवक्षमजितादिनाम्नापि प्रकाशनीयम् । एवमुत्तरत्रापि ॥ ओं अयं महानुभावः परमेश्वरो भव्यसंघाभिमतेन नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥ ओं अयं महानुभावः परमेश्वरो राजाभिमतेन नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥ ४ ॥

ओ संभ्रमसंभूतदेवाप्सरोविहितगर्भावतरणकल्याणारभोऽयं परमेश्वरो नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु॥५॥

ओं अदृष्टचेष्टापरिज्ञातजननोत्सवनिर्माणदत्ताचित्तभवनवास्यादिचतुर्भेदसर्वगीर्वाणनायकसं-

---

'सद्यः कोटीति' हा श्लोक म्हणून नाव ठेवण्यासाठी प्रतिमेवर केशररंजित अक्षता फुले क्षेपण करावीत. श्रीजिनेश्वराचें नांव घेतल्यापासून कोटिजन्मांच्या पापाचा नाश होतो. रागादिदोषांचा नाश होण्यासाठी ऋषि जिनेश्वराची कोटी नांवें घेत असतात. मेरुपर्वतावर जिनेश्वराचें व्यावहारिक नांव ठेविले. म्हणून मीही प्रति–

वातसमानीतपंचममहापारावारवारिधाराकल्पितजन्माभिषेकमहोत्सवोयं परमेश्वरो नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥ ६ ॥

ओं प्रवृद्धमोहनीयोपशमसंजातपरमरसीभावानुभावभाविताविशिष्टवैराग्यभावनाविर्भूतपरिनिष्क्रमणकल्याणवैभवोयं परमेश्वरो नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥७॥

ओं परमनिर्मलनिरातंकनिश्चलध्यानबलशिथिलीकृतदुरंतदुरितसंघाताविघटनसमनंतरसमुद्भूतसकलविकलकेवलज्ञानाविलोकितसमस्तलोकालोकोऽयं परमेश्वरो नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥

ओं परिगृहीतपाकशासनसुवैश्रवणसमुत्पादितसमवसरणनिरातिशयाश्रीभूतिसाहिनोऽयं परमेश्वरो नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥

ओं समदिवाकरनिशाकरप्रभाजालतिरस्कारिभामंडलपरीतपरमौदारिकशरीराविभ्राजमानोयं परमेश्वरो नाम्ना वृषभेश्वरो भवतु ॥ १० ॥ अयं वृषभेश्वरः परमोत्कर्षेण प्रवर्तताम् ॥

इति नामकरणविधानम् ॥

अथ आनंदस्तवः ।

जय जय जिनराज ध्वस्तदुर्मोहराज ।

प्रतिष्ठाकारकाच्या सम्मतीनें या जिनबिंबाचें नांव ठेवितो. हा श्रीजिनेश्वर यजमानाच्या सम्मतीने वृषभेश्वर असो असे इंद्रानें ह्मणावें तदनंतर सर्व भव्यांनीं हा जिनेश्वर वृषभेश्वर होवो असें ह्मणावें. याचप्रमाणे जशी विवक्षा असेल त्याप्रमाणें अजित वगैरे नांवें ठेवावीं.

प्रहतमदनराज प्रव्हतदेवराज ॥
रुचिरतरविराज स्तुत्यशक्ताहिराज ।
प्रचुरसुगुणराजन्नच्युताधीशराज ॥ १ ॥
जय जय जिनधीर प्राप्तजन्माब्धिपार ।
प्रथितविभवसार प्रौढतीर्थावतार ॥
प्रहतहतकमार प्रोद्गतानंदपूर ।
प्रहसितशतशूर प्रप्रकृष्टाशुभार ॥ २ ॥
जय जय जिनमित्र ध्वातविध्वंसमित्र ।
स्वतिशयगुणगात्र ज्ञानविस्फूर्निपात्र ॥
परमपदपवित्र प्रोल्लसद्देवयात्र ॥
प्रवरशरण चात्र प्राणिनामप्यमुत्र ॥ ३ ॥
जय जय जिन जैत्र क्ष्मात्रयारामचैत्र ॥
त्रिदशविधृतवेत्र श्वेतचित्रातपत्र ॥
निरतिशयचरित्र श्रीमदर्थोक्तसूत्र ॥
स्वदुरघतरुदात्र श्रायसश्रीकलत्र ॥ ४ ॥
जय जय जिनतात त्रातरत्यंतपूत ॥
स्थिरतरसुखदातः कर्मसंघातघात ॥

कुमतजलदवात ज्ञेयजातप्रमातः ॥
प्रवचनरथसूत ख्यातदेवाभिनूत ॥ ५ ॥
जय जय जिनचंद्र च्छिन्नदुर्मोहतद्र ॥
प्रणतसुरनरेन्द्र स्वात्मलक्ष्मन्मुनीन्द्र ॥
स्वतिशयगुणरुंद्र प्रीणितप्राणिमंद्र ॥
प्रवचनसरिदिंद्र स्फीतभासाद्र चद्र ॥ ६ ॥
जय जय जिनसेव्य त्रातसुप्रीतभव्य ॥
त्रिभुवनमहितव्य स्वासिसंभावितव्य ।
वन्द नमसितव्य प्रत्यहं कीर्तितव्य ॥
स्मृतिपथनिहितव्य श्रेयसे भावितव्य॥ ७ ॥
जय जय जिननाथ ज्ञानसंपत्सनाथ ॥
प्रतिहतरतिनाथ प्राप्तमोहापनाथ ॥
नतसुरनरनाथ श्रीदलोकाधिनाथ ॥
श्रुतिकजदिननाथ श्रीवधूप्राणनाथ ॥ ८ ॥
नमदनिमिषपंडं खंडितानंगकांडं ॥
हसितलसिततुंडं ध्यानधीराग्निकुंडं ॥
सुगुणमणिकरडं जन्मवार्धौ तरंडं ॥

विनमिताचिदखंडं श्रायसानंदपिंडम् ॥ ९ ॥ इत्यानंदस्तवः ॥

आवेद्यागमनतः क्रियाप्रणमन पश्चाद्विधेया स्थितिः ॥
स्त्र्यावर्त्यैकशिरोनतिः प्रथमतः साम्य तदंतेपि च ॥
कायोत्सर्गविधिर्नतिस्तवनमायोज्यं च तत्साम्यवत्—
कार्या भक्तिरभीप्सिताप्यवसितावालोचनाप्यासनात् ॥
इत्थं वै सिद्धचारित्रशांतिभक्तीः ससंघकाः ।
जन्माभिषेककल्याणक्रियां कुर्वन्तु याजकाः ॥
इति जन्मकल्याणक्रिया ॥

अथ आनंदनर्तनम ॥

स्तुत्वा नत्वाप्यतृप्तः स्वयममरपतिस्तांडवं संवितेने ॥
लास्य तद्दोःसहस्रोपरिचरितसुरस्त्रीजनश्चाप्यबंध ॥
गीतं वाद्यं युयोज प्रणुतसुरगणो यत्पुरस्ताज्जिनानाम् ॥
संकल्पात्तस्य तौर्यत्रिकमिदमघभिद्बिंबमालक्ष्य योक्ष्ये ॥

आनंदस्तव झाल्यानंतर ' आनंदेति ' हा श्लोक ह्मणावा. (याचा अर्थ मागें लिहिला आहे.) तदनंतर सिद्ध भक्ति, चारित्रभक्ति व शांतिभक्ति ह्मणून संघानें व पूजकानीं पूर्वी सांगितल्याप्रमाणें जन्माभिषेककल्याणविधि करावा.

तदनंतर ' स्तुत्वेति ' हा श्लोक ह्मणून प्रतिमेच्या पुढें इंद्रानें आनंदानें नृत्य केलें होतें, असा संकल्प करून

इंद्रपरिकल्पितानंदनाटकसंकल्पेन तदग्रे तौर्यत्रिकं प्रयुंजीत ॥ १ ॥

नीत्वा पूर्ववदेव भूरिविभवात्तद्राजधानीं महा—
सौधाग्रांगणमंडपे शतमखः पीठे यमस्थापयत् ॥
तं मत्वाहमपीह तत्प्रतिकृतिं श्रीमूलवेदीमिमां ॥
नीत्वा रत्नकुशांचिते पटवृते पीठेत्र संस्थापये ॥

एतत्पद्य मूलवेद्यग्रे स्थितः शक्रः पठित्वा तां त्रिवारं प्रदक्षिणीकुर्यात् ॥ २ ॥

यं देवमैरावणतोवतार्य धृत्वा स्वयं राजगृहं निनाय ॥
सौधर्मशक्रः परमोत्सवेन ततोयमैन्द्रः परमात्सवोभूत् ॥
देवं तमद्याहमपि प्रमोदान्स्कंधे समारोप्य महाविभूत्या ॥
परीत्य सघेन समं त्रिवारं श्रीमूलवेद्यां विनिवेशयामि ॥

ओं नमोऽर्हते केवलिने परमयोगिने अनंतविशुद्धिपरिणामपरिस्फुरच्छुक्लध्यानाग्निनिर्दग्धकर्मबीजाय । प्राप्तानंतचतुष्टयाय । सौम्याय । शांताय । मंगलाय । वरदाय अष्टादशदोषरहिताय स्वाहा ॥

मूलवेदीमध्यस्थापितभद्रासने प्रतिमानिवेशनमंत्रः ॥

गाणें, वाजविणे व नृत्य ह्या क्रिया कराव्यात.

'नीत्वेति' हा श्लोक ह्मणून मूलवेदीच्या पुढे उभा राहून नंतर त्या वेदीला तीन वेळा प्रदक्षिणा कराव्यात.

'यं देवमिति' हा श्लोक ह्मणून वेदीला सर्वांनी तीन प्रदक्षिणा कराव्यात व जिनप्रतिमेला तेथें आणून ठेवावें.

श्रीदेन राजांगणनिर्मितो यो रत्नप्रभापादितशक्रचापः ॥
वितानमाल्यादिविराजमानः स एव साक्षान्मखमंडपोऽयम् ॥
मंडपे समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ५ ॥
यः सेवमानो जिनमिंद्रलोकः शच्यादिदेवीनिवहः प्रतीतः ॥
स एव साक्षादयमस्तु संघो जिनेंद्रसेवाप्रसितान्तरंगः ॥
चतुर्णिकायामरभावस्थापनाय संघे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ६ ॥
यदेव देवाहितहेमपीठ तदेतदस्तु ध्रुवभद्रपीठम ॥
दिव्यातपत्रादिपरिच्छदो यः स एव देवोस्तु परिच्छदोयम् ॥
इंद्रकृतपरिच्छदस्थापनाय भद्रपीठे छत्रादिपरिच्छदे पि पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥
प्रबोध्य शच्या विभवेन नीत्वा सिंहासनाग्रे विनिवेशितायाः ॥
सैवास्तु साक्षादियमेव पीठी लोकत्रयाम्बा भगवज्जिनांबा ॥

'श्रीदेनेति' हा श्लोक ह्मणून तीर्थकराच्या पित्याच्या अंगणात जो मंडप इंद्रानें रचिला होता तोच मंडप हा आहे असा संकल्प करून मंडपावर पुष्पाक्षतक्षेपण करावें

'यः सेवमान इति' हा श्लोक ह्मणून सर्व संघावर चार निकायांतील हे सर्व देव आहेत असा संकल्प करून त्याच्यावर पुष्पाक्षतक्षेपण करावें.

'यदेवेति' हा श्लोक ह्मणून भद्रपीठावर इंद्रांनी छत्रचामरांची स्थापन केली आहे असा संकल्प करून छत्र-चामर वगैरेवर पुष्पाक्षत क्षेपण करावे.

'प्रबोध्येति' हा श्लोक ह्मणून इंद्राणीनें जिला जागृत करून मोठ्या थाटानें सिंहासनावर बसविलें तीच ही

जिनमातृभावस्थापनाय भद्रपीठे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

य: क्षीरनीरैरभिषिच्य मेरौ सुरैः समानीय जिनांबिकांके ॥
निवेशितः श्रीजिनचंद्रबालः स एव साक्षादयमस्तु बिंबः ॥

जिनकुमारस्थापनाय प्रतिबिंबेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ जिनमातृस्तवनम् ॥

निर्मूलमोहतिमिरक्षपणैकदक्षं । न्यक्षेण सर्वजगदुज्ज्वलनैकतानं ॥
सूते जगत्त्रयरविं भवती जिनेन्द्रं । प्राचीमतो जयसि देवि तदल्पसूतिं ॥ १ ॥
आभवादपि दुरासदमेव श्रायसं सुखमनंतमाचिंत्यम् ॥
जायतेद्य सुलभं खलु पुंसां त्वत्प्रसादत इहांब नमस्ते ॥ २ ॥
चेतश्चमत्कारकरी जनानां महोदयाश्चाभ्युदयाः समस्ताः ॥
हस्तीकृताः शस्तजनैः प्रसादात्तवैव लोकांब नमोस्तु तुभ्यम् ॥ ३ ॥

जिनमाता आहे असा संकल्प भद्रपीठावर करण्याकरिता पुष्पाक्षतक्षेपण, करावे.

'य: क्षीरेति' हा श्लोक ह्मणून ज्याचा देवानी मेरूवर क्षीरसमुद्रजलांनीं अभिषेक करून मातेच्या मांडीवर आणून बसविले तोच हा तीर्थंकर बालक आहे, असा संकल्प जिनप्रतिमेवर करून पुष्पाक्षतक्षेपण करावें.

'निर्मूलेति' वगैरे पांच श्लोकांत तीर्थंकरमातेची इंद्रानें स्तुति केली आहे. याचा सारांश याप्रमाणः— हे माते, तूं पूर्व दिशेला जिंकिलें आहेस. पूर्व दिशा उज्ज्वल अशा सूर्याला प्रसवते; पण तूं सर्व जगाचा अज्ञानांधकार घालविणाऱ्या तीर्थंकररूपी सूर्याला जन्म दिला आहेस; यास्तव तूं अधिक श्रेष्ठ आहेस. हे माते, तुझ्यापासून

एकप्रसूरप्यासि विश्वमाता त्वं मानुषी चाप्यधिदेवतासि ॥
स्त्रैणं दधानापि निरस्तदोषा चित्रं चरित्रं तव लोकमातः ॥ ४ ॥
सकलयुवतिसृष्टेरं बचूडामणिस्त्वं।
त्वमसि सुगुणपुष्टेर्धर्मसृष्टेश्च मूलम् ॥
त्वमसि च जिनमातः सर्वमुक्त्यंगमुख्या ॥
तादिह तव पदाब्जं भूरिभक्त्या नमामः ॥ ५ ॥

इति देवीं जनाभ्यर्णां स्तुत्वा पीठिकायां कुंकुमाक्तकुसुमानि क्षिपेत् ॥

सौधर्ममुख्येषु पुरंदरेषु सानंदमग्रे सममानमत्सु ॥
या सुप्रसन्नां निदधे स्वदृष्टिं तामर्हदंबां वयमानमामः ॥

इंद्रयजमानप्रभृतयः सर्वेऽपि श्रावका जिनमातरं पुष्पांजलिपूर्वक आनमंतु ॥ ६ ॥

पीठाग्रभूघृष्टललाटपट्टाः शच्यादिदेवीर्बहुभक्तियुक्ताः ॥

भव्याना अचिंत्य व अनंत असें मोक्षसुख मिळते. तुझ्या प्रसादानें प्राण्यांना, मनाला आश्चर्यचकित करून सो-डणारे असें ऐश्वर्य मिळते ह्मणून तुला नमस्कार असो. तू एकट्या तीर्थकरास जन्म दिला आहेस पण जगाची माता आहेस. तूं मनुष्य असूनही सर्वदेवतांची आधिदेवता आहेस. स्त्रीत्व तुझ्या ठिकाणीं असूनही तूं निर्दोष आहेस. हे माते, तुझ चरित्र आश्चर्यकारक आहे. या प्रमाणे स्तुति करून भद्रपीठावर कुंकुमपुष्पें क्षेपण करावीत.

'सौधर्मेति' हा श्लोक ह्मणून इंद्र, यजमान व सर्व श्रावक यांनी जिनमातेला नमस्कार करावा.

'पीठाग्रेति' हा श्लोक ह्मणुन यजमानाची स्त्री व सर्व श्राविका यांनी जिनमातेला नमस्कार करावा व

स्मितेन संभावयति स्म यासौ तामर्हदंबां वयमानमामः ॥ ७ ॥

इदमुक्त्वा यजमानवधूप्रभृतयः सर्वाः श्राविका जिनमातरं पुष्पांजलिपूर्वकं आनमंतु ॥

विभूषयामास जगत्त्रयस्य विभूषणं दिव्यविभूषणाद्यैः ॥

परंदरोऽयं जिचंद्रबालं स एव देवो जिनाबिंब एषः ॥ ८ ॥

एतत्पठित्वा विविधवस्त्राभरणपरिपूरितमंगलपात्रं जिनपीठाग्रे विन्यसेत् ॥

स्तुत्वा नत्वाप्यतृप्तः स्वयममरपतिस्तांडवं संवितेने ॥

लास्यं तद्दोःसहस्रोपरिचरितसुरस्त्रीजनश्चाबबंध ॥

गीतं वाद्यं युयोज प्रणुतसुरगणो यत्पुरोऽर्हज्जनन्याः ॥

संकल्पात्तस्य तौर्यत्रिकमिदमघभिद्बिंबमालक्ष्य योक्ष्ये ॥ ९ ॥

इंद्रपरिकल्पितानंदनाटकसंकल्पेन तदग्रे तौर्यत्रिकं प्रयुंजीत ॥

यस्यांगुष्ठे स्थापयामास शक्रः पीयूषौघं स्तन्यलौल्यक्षयाय ॥

तस्याधीशो दुग्धसर्पिःसितौघं बिंबांगुष्ठे स्थापयेहं कुशाग्रैः ॥

पात्रार्पितं मधुरत्रयं कुशैरुद्धृत्य प्रतिबिंबस्य दक्षिणहस्तांगुष्ठे स्थापयेत् ॥ १० ॥

पुष्पांजलि क्षेपण करावें.

'विभूषयामासेति' श्लोक ह्मणून वस्त्राभरणानें युक्त असें मंगलपात्र पीठापुढे स्थापावें.

'यस्यांगुष्ठे' हा श्लोक ह्मणून दूध, तूप व साखर यांचें मिश्रण प्रतिमेच्या दक्षिण अंगुष्ठामध्यें स्थापन करावें.

जिनस्य लोकत्रयरक्षिणोपि रक्षार्थमिंद्रश्चतुरो दिगिंद्राः ॥
भक्त्या नियुंक्ते स्म शरासनादीनाबिभ्रतो यानिह संतु तेऽमी ॥ ११ ॥

इंद्रनियोजितदिक्पालस्थापनाय धनुर्दंडपाशगदाधरेषु समुचितभव्येषु चतुर्षु जिनबिंबस्य चतुर्दिक्षु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

उद्वर्तनस्नपनलेपनधूपनानि भक्त्यान्यदप्यभिमतं परिकर्म चक्रुः ॥
याः श्र्यादयो जिनपतेर्जिनमातृकल्पास्ता एव सांप्रतमिमाः कुलजाष्टकन्याः ॥१२॥

ॐ श्र्यादिदेवीस्थापनाय जिनबिंबदक्षिणपार्श्वे स्थापितासूद्वर्तनद्रव्यादिपूर्णपात्रकरास्वष्टकन्यासु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

कुमारक्रीडा ।

मनोनूकूलं च वयोनुकूलं नानाविधं क्रीडनमाचरन्ति ॥
ये शक्रपुत्रा जिनबालकेन ते संतु चामी कुलजाः कुमाराः ॥

'जिनस्येति' हा श्लोक ह्मणून जिनाचें रक्षण करण्याकरितां चार दिक्पाल ह्मणून चार दिशांना भव्यांची योजना करावी. त्यांच्या हातांत धनुष्य, दंड, पाश व गदा हीं आयुधें द्यावीं

'उद्वर्तनेति' हा श्लोक ह्मणून जिनबिंबाच्या दक्षिण बाजूला उभा केलेल्या व ज्यांच्या हातांत उटीचे स्नानाचे वगैरे पदार्थ दिले आहेत अशा आठ कन्यावर श्री ऱ्ही वगैरे देवतांचा संकल्प करावा.

'मनोनुकूलमिति' हा श्लोक ह्मणून जिनप्रतिमेच्या वामभागीं उभा केलेल्या चार किंवा आठ कुमारावर

त्रायस्त्रिंशदेवभावस्थापनार्थं प्रतिबिंबवामपार्श्वस्थापितेषु कंदुकजलक्रीडायंत्रफलपल्लवप्रसूनादि हस्तेषु चतुर्विंशतिषु वा कुमारेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ भोग्यवस्तुस्थापना.

भोगोपभोगोचितवस्तुसर्वं दिव्यं च संपादयति स्म काले ॥
काले धनेशो भगवज्जिनेशो यः सोयमेवास्तु विशिष्टयष्टा ॥

भोगोपभोगार्थसंपादकधनेशस्थापनाय तत्संपादनीययजमाने पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥२॥

स च दिव्यवस्त्रगंधभूषणस्वस्तिकशाल्यन्नक्षीरान्नविचित्रभक्ष्यपक्वान्नदुग्धदधिघृतशर्कराचारु-पुष्पफलप्रदीपधूपादिभोग्यवस्तुजातं कांचनभाजने विरचय्य शिलायां विनिवेशयेत् ॥

यः सर्वविद्यानिकरोपदेशे स्वातंत्र्यतः शिष्यतया विमुक्तः ॥
अशिक्षत त्र्यंबक सम्मतोसीत्यानेमुरिन्द्रा यमहो स एषः ॥

हे त्रायस्त्रिंश देव आहेत असा संकल्प करावा. हे देव तीर्थंकरबालकाच्या मनाप्रमाणे, त्यांच्या वयाप्रमाणें त्यांच्याशीं नानाप्रकारच्या क्रीडा करितात

'भोगोपभोगेति' हा श्लोक म्हणून भोगोपभोगाच्या वस्तु कुबेर नेहमी तीर्थंकरासाठीं पाठवीत असे. हा यजमान ही या वस्तु पाठवितो असे समजून यजमानावर कुबेराचा संकल्प करावा. भोगोपभोग्य वस्तु म्हणजे त्यात— सुन्दरवस्त्र, अत्तर, डागिने, दूध, दही, तूप, दुधखीर व नानाप्रकाराची पदार्थ सुवर्णपात्रांत भरून शिळेवर ठेवावेत.

'यःसर्वेति' हा श्लोक म्हणून तीर्थकराचा शिष्यभाव नाहींसा झाला [illegible] क्षेपण करावे.

गुरुपूजोपलंभनाय प्रतिमाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ पट्टाभिषेकः ॥

कुमारकाले किल यस्य पट्टबंधाभिषेकांचितयौवराज्यम् ॥
वितेनिरे स्वीयनृपाः सुरेन्द्राः स एव साक्षादयमस्तु बिम्बः ॥

यौवराज्यपदस्थापनाय सर्वभव्योद्धृतछत्रचामरध्वजादिविविधराज्यचिन्हशालिन्याः प्रतिमाया उपरि शंखकाहलादिविविधमंगलवाद्यघोषपूर्वकं कुंकुमरंजितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ यौवराज्यस्थापनम् ॥ वासुपूज्यमल्लिनेमिपार्श्ववर्धमानतीर्थकराणां कुमारदीक्षितानां यौवराज्यस्थापनपर्यंतं जन्माभिषेक क्रियां कुर्यात् ॥

अथ राज्यलीला ।

यस्याधिराज्याभिषवं वितेनुर्भूत्या सुरेन्द्राः सकला नरेन्द्राः ॥
यः सागरान्तां पृथिवीं शशास क्षात्रेण धर्मेण स एष देवः ॥

स्वराज्यस्थापनाय प्रतिमोपरि पूर्ववत्पुष्पाक्षत क्षिपेत् ॥
शेषषोडशतीर्थकराणां स्वराज्यपर्यंतं जन्माभिषेकविधिं विदध्यात् ॥

'कुमारेति' हा श्लोक म्हणून ज्यांचा इंद्रानें राज्याभिषेक केला तेच हे जिन आहेत असा संकल्प प्रतिमेच्या ठिकाणीं करावा. राज्याभिषेक करते वेळीं शंख वगैरे वाद्यें वाजवावीत व प्रतिमेवर कुंकुमाक्त पुष्पाक्षता टाकाव्यात. वासुपूज्य, मल्लि नेमि, पार्श्व व वर्द्धमान हे पांच तीर्थंकर कुमारदीक्षित आहेत यास्तव यौवराज्यपर्यंत जन्माभिषेकक्रिया करावी.

'यस्याधिराज्येति' हा श्लोक म्हणून स्वराज्यस्थापनार्थ प्रतिमेवर पूर्वीप्रमाणें पुष्पाक्षता टाकाव्यात. हा विधि सोळा तीर्थकरांचा करावा.

अथ चक्रवर्तिराज्याभिषेकः ॥

उद्यद्रत्ननिधीश्वरः स्वजनतो यश्चक्रलाभक्रियां ।
लेभे सर्वं दिशां जयं नृपवरैश्चक्राभिषेकोत्सवं ॥
पंचक्षत्रियवृत्तदेशनपरः साम्राज्यरूढक्रियां ।
षट्खंडक्षितिशासनेद्धविभवः साक्षात्स एवास्त्वयम् ॥

चक्रलाभादिचतुष्टयस्थापनाय प्रतिमोपरि पूर्ववच्चतुःपुष्पीमावपेत् ॥ शांतिकुंथ्वरतीर्थकराणां चक्रलाभादिचतुष्टयपर्यन्तं जन्माभिषेकविधिं विदध्यात् ॥

अथ भोगोपभोगस्थापनम् ॥

स्वर्भूगोचरभूरिभोग्यभवसद्भोगोरुसौख्याकरो ॥
यः स्वाज्ञार्थिसुरासुराधिपनृपैः संसेव्यपादाम्बुजः ॥
नित्यश्रीनिहितादरोप्युचिततत्कालागमं पालयन् ॥
साम्राज्यं नृसुरासुरार्थितसुखं भेजे स साक्षादयम् ॥

देवोपनीतभोगोपभोगानुभवनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

'उद्यद्रत्नेति' हा श्लोक ह्मणून चक्रलाभ, दिग्विजय, राज्याभिषेक व राज्य करणें या चारांची स्थापना करण्याकरिता प्रतिमेवर चार फुले टाकावीत शांति कुंथु व अर या तीर्थकरांचा हा विधि करावा.

'स्वर्भूरिति' हा श्लोक ह्मणून तीर्थंकर देवांनीं आणिलेल्या भोगोपभोगांचा उपभोग घेतात असा संकल्प करून प्रतिमेवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

इत्थं सौधर्मशक्रप्रभृतिसुरवरा यां जिनेंद्रस्य साक्षा--
च्चक्रुर्जन्माभिषेकोत्सवविषयमहाश्चर्यकल्याणपूजाम् ।
तामारोप्यात्र बिंबे विधिवदिह कृता शक्तितो भूरिभक्त्या ।
भुक्त्यै मुक्त्यै च यष्टृप्रभृतितनुभृतामस्तु कल्याणपूजा ॥

इष्टप्रार्थनाय पुष्पांजलिः ॥

इत्थं विधत्ते जिनपुंगवस्य जन्माभिषेकोत्सवसंविधिं यः ॥
जन्माभिषेकोत्सवमाशु यास्यत्यमुत्र सोऽयं खलु धर्मनेमिः ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि जन्माभिषेककल्याणविधिर्नाम नवमः परिच्छेदः ॥ ९ ॥

'इत्थमिति' याप्रमाणें देवेन्द्रानीं पांच कल्याणिकें केलीं होतीं. तीं कल्याणिकें यजमानादिकांनीं या प्रतिमेमध्यें यथाविधि केलीं. यास्तव यजमान वगैरेंना ही कल्याणपूजा भोगांची व मोक्षाची प्राप्ति करून देणारी होवो.

'इत्थं' याप्रमाणें श्रीजिनेश्वराचा जन्माभिषेकविधि जो भव्य जीव करितो त्याचा जन्माभिषेकोत्सव विधि पुढील जन्मीं होतो व तो भव्यजीव धर्माचा प्रवर्तक अर्थात् तीर्थंकर होतो.

याप्रमाणें प्रतिष्ठातिलकांतील जन्माभिषेककल्याणविधिवर्णनाचा नववा अधिकार संपला.

अथ दशमोऽध्यायः ॥

अथांकुरार्पणदिनादष्टमे दिवसे दिवा ॥
दीक्षाग्रहणकल्याणं यथाविधि विधीयते ॥ १ ॥
तत्रादौ कार्यमार्येण यागमंडलपूजनम् ॥
तदग्रन्यस्तपीठस्थजिनबिंबे धिरोप्यते ॥ २ ॥
भावतः प्रशमोदारसुखैकरसिकात्मता ॥
लौकांतिकागमस्तत्संस्तुतिनिष्क्रमणोद्यमः ॥ ३ ॥
दीक्षामंडपवेद्यां तु दीक्षावृक्षनिवेशनम् ॥
स्नपनं पूजनं चानुलेपनं भूषणं विभोः ॥ ४ ॥
श्रीवर्धमानमंत्रेण सप्तवाराभिमंत्रणम् ॥
योपिद्भ्यां सप्तभिर्वर्णपूरैरावर्तनं क्रमात् ॥ ५ ॥

'अथेति' अंकुरार्पणदिवसापासून आठव्या दिवशी दिवसा दीक्षाग्रहण कल्याणविधि यथाविधि करावा. 'तत्रादौ इति' दीक्षाकल्याणाच्या प्रारंभी यागमंडलपूजन करावें त्या यागमंडलाच्या पुढे सिंहासनावरील जिनबिंबामध्यें भावरूप शमभावना, विपुल आत्मिक सुखामध्यें अनुरक्तपणा या गोष्टींची स्थापना करावी. लौकांतिकदेवांचें आगमन, त्यांनीं केलेली स्तुति, दीक्षेसाठीं

दानं जिनेन तद्दिव्यशिबिकारोहणं ततः ॥
तदा तेनोत्सवारोपः शिबिकानयनं क्रमात् ॥ ६ ॥
नृपैर्विद्याधरैर्देवैर्विभूत्या त्रिःपरीतितः ॥
दीक्षामंडपसंप्राप्तिः सत्पुण्याश्रमभावनाः ॥ ७ ॥
इंद्रक्लृप्तासनारोपस्तद्बिंबस्य निवेशनम् ॥
जिनदीक्षोचितद्रव्यक्षेत्रादेः सन्निधापनम् ॥ ८ ॥
जिनस्य दीक्षाग्रहणं सहदीक्षितसंगतिः ॥
समर्चनं सुरेंद्रेण केशसंपूजनादिकम् ॥ ९ ॥
त्यक्तवस्त्रादिपूजादिः सत्सामायिकनिष्ठता ॥
मनःपर्ययसंभूत्या चतुर्ज्ञानविभासिता ॥ १० ॥

करावा. दीक्षामंडपामध्यें दीक्षावृक्षाची स्थापना, भगवंताचें स्नपन, पूजन व अनुलेपन हा विधि करावा. श्रीवर्धमान मंत्रानें सातवेळा अभिमंत्रण करून दोन स्त्रियांच्या द्वारे वर्णपूर व आवर्तन क्रिया करवावी. जिनेश्वराकडून त्यावेळीं दान दिलें जातें, हा विधि करून व दिव्य पालकीमध्यें जिनाचें आरोहण करून तदनंतर देव, विद्याधर व राजे यांच्याकडून ती पालखी तीन प्रदक्षिणा देऊन नेली जाणें हा विधि करावा. दीक्षा मंडपामध्यें तीर्थंकरांचें आगमन, तेथें पुण्यमय द्वादश भावनांचें चिंतवन, इंद्रानें बनविलेल्या आसनावर प्रतिमेची स्थापना, जिनदीक्षेला योग्य अशा द्रव्यक्षेत्रांची स्थापना, जिनाचा दीक्षाविधि व त्यावेळीं इतर राजांचें दीक्षा घेणें, इंद्राकडून जिनाचें पूजन, लोच केलेल्या केशांचें पूजन, ते रत्नकरंडामध्यें ठेऊन क्षीर समुद्रामध्यें नेऊन टाकणें इत्यादि विधि करावा.

भव्यैः सर्वैश्चतुर्वर्तिदीपावतरणार्चनम् ॥
तत्कल्याणक्रियोत्कृष्टतपोनुष्ठाननिष्ठता ॥ ११ ॥
विसर्जनं निर्जराणामध्यात्मध्यासनं विभोः ॥
शांतिधारा ततः शांतिबलिकर्मक्षमापणम् ॥ १२ ॥
गमनाप्रच्छनं पश्चात्कृतकर्मफलार्थना ॥
अयं निष्क्रान्तिकल्याणक्रियाक्रम इतीप्यताम ॥ १३ ॥

तत्रादौ मूलवेद्यां-प्रतिष्ठायंत्राराधनां निष्ठाप्य निष्क्रमणकल्याणमेवं विदध्यात् ॥ तद्यथाः—

प्रत्याख्यानावृतीनां भवति हि तनुता ह्यात्मदेहादिभेद–
ज्ञानं व्याजृंभते यत्तदिह किमपि निध्याय बाह्यं निमित्तं ॥

तिथकरांनी त्यागलेल्या वस्त्रालंकारांची पूजा करून तीर्थंकर उत्तमसामायिकामध्यें तत्पर झाले आहेत असा विधि करावा. तीर्थंकरास मनःपर्यय ज्ञान झाल्यामुळें ते चारज्ञानानें भूषित झाले असें समजून ती क्रिया करावी. त्यावेळीं प्रतिमेला चार दीपांनीं भव्यांनीं ओवाळावें तदनंतर भगवान तपश्चरणांत निमग्न झाले आहेत हें दाखवावें. हा विधि झाल्यावर देवांचें विसर्जन, प्रभूला आत्म्यामध्यें स्थापन करणें, शांति धारा, बलिकर्म, क्षमा मागणें, जाण्याविषयीं परवानगी विचारणें, प्रार्थना करणें, याप्रमाणें क्रिया करावी. हा दीक्षाकल्याणिकाचा विधि आहे. आतां यांचा प्रयोग याप्रमाणेंः—मूलवेदीवर प्रतिष्ठायंत्राची आराधना करून मग दीक्षाकल्याणिकाचा विधि करावा.

'प्रत्याख्यानेति' 'प्रत्याख्यानावरणीय कर्माचा उदय जेव्हां मद होतो. त्यावेळीं आत्मा व देह यांच्या भिन्नतेचें ज्ञान वाढत जातें. मग बाह्य कारण कांहीं मिळालें ह्मणजे संसार, शरीर व उपभोग याविषयीं वैरा

संसारांगोपभोगत्रितयविषयनिर्वेगपुंजायमान:

सोत्कंठो भोक्तुमासीच्छमरसममृतं यः स एवैष देवः ॥ १ ॥

प्रशमसुखरसिकत्वस्थापनार्थं जिनोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

लौकांतिकाः प्रसन्नांजुभिपूर्णनंद्राः

चंद्रातपप्रसरभासुरदिव्यकायाः ॥

कायादिगोचरविरक्तिमथैधयन्तः ॥

यंतोयमीशामिति तुष्टुवुरानमंतः ॥

लौकांतिकदेवागमनस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

अथ लौकांतिकदेवकृता स्तुतिः ।

वर्द्धस्व जीव विजयस्व जिनेंद्र नंद ।

लोकत्रयोद्धरणधर्मधुरीण धीर ॥

ग्य उत्पन्न होतें. तदनंतर तीर्थंकर शांतरसाचा अनुभव घेण्यास उत्कंठित होतात. ही कल्पना जिनप्रतिमेंत करून तिच्यावर प्रशमसुखरसिकत्वाची स्थापना करण्याकरितां अक्षता टाकाव्यात.

'लौकांतिकेति' हा श्लोक ह्मणून लौकांतिक देवागमनस्थापन करण्याकरितां प्रतिमेच्या पुढें पुष्पांजलि क्षेपण करावें.

'वर्द्धस्वेति' तीर्थंकरांना वैराग्य झालें ह्मणजे लौकांतिक देव येऊन त्यांची स्तुति करितात. येथें त्या स्तुतीचा सारांश असा समजावा:—हे जिनेशा आपला नेहमी विजय होवो. आपण त्रैलोक्यांतील जीवांचा

अद्यैव नस्त्वमसि देव मतः स्वयंभू–
निर्वाणमार्गकृतनिष्प्रतिघप्रयाण ॥
अद्यातिदुर्लभविरक्तयरुणोदयोऽभूत्तेन त्वयि ध्रुवमुदेष्यति केवलार्कः ॥
मिथ्यांधकारमिह नक्ष्यति मक्षु सर्वं । भव्यांबुजाकरमुपैष्यति पुण्यलक्ष्मीः ॥
त्रैलोक्यदुर्जयतरं जय कर्मशत्रुं । त्वं दुश्चरं कुरु तपोमयमात्मयज्ञम् ॥
वाक्यामृतेन परितर्पय सर्वलोकं । उत्साह एष सदृशो हि भवादृशानाम् ॥
नित्यामृते सरसि निर्मलमुक्तिहंसीसंगोत्सवैः परमहंस सुखी भव त्वं ॥
पंकाविले साविलये भवपल्वलेऽत्र । दुर्जीवनं क च भवान्क च शुभ्ररूपः ॥
समुदय जिनचंद्रार्हत्यपूर्वाचलाग्रे त्रिभुवनजनतारास्त्वां समावृत्य भान्तु ॥
धवलय निजवाक्यज्योत्स्नया सर्वलोकं परिहर निजपादात्पापतापं जनानाम् ॥
कुवलयमिह शीतीभूतमस्तु प्रसादात्तव नय बहुना किं धर्मवार्द्धिं समृद्धिं ॥
अथ तव स निमं प्रार्थनेनात्र नः किं । वयमिति हि निसर्गादेव विज्ञापयामः ॥
इत्थं सुरर्षिनुतमुक्तिपथप्रयाणे । देवासुरैर्विहितनिष्क्रमणोत्सवे यः ॥

उद्धार करण्यामध्यें प्रवीण असलेल्या लोकांचे पुढारी आहात. आपण मोक्षाचा मार्ग निर्विघ्न करून ठेविला आहे हे जिना आपण कर्मशत्रूंना जिंका; आपल्या ठिकाणी वैराग्यरूपी अरुणाचा उदय झाला आहे. आतां लौकरच केवलज्ञानरूपी सूर्याचा उदय होईल व मिथ्यात्वरूपी अंधाराचा नाशसा होईल आणि भव्यजीवरूपी कमलसमूहाला पुण्यलक्ष्मीची शोभा प्राप्त होइल. हे जिनचंद्रा अरहतपणारूपी उदयाचलावर तुझा उदय होवो. व त्रला-

वैराग्यतस्तृणकणावमतोद्धराज्यः साक्षात्स एव जिनपुंगव एष बिंबः ॥
निष्क्रमकल्याणोपक्रमस्थापनाय चंदनलुलितपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

अथ दीक्षावृक्षस्थापनम् ॥

शाखाच्छायेन योसौ हरति खलु सता कर्मघर्मांशुतापं ॥
यः सौख्योदारसारं फलति शुभफलं मोक्षनाकादिभेदम् ॥
सेवंते यं त थै विबुधजनखगा यस्य चैवं प्रभावः ॥
संगाज्जातोर्हतोस्य त्रिभुवनमहितः सोस्तु दीक्षाद्रुमोऽयं ॥

ओं ऱ्हीं णमो अरिहंताणं वृषभजिनस्य वटाख्यदीक्षावृक्ष अत्र अवतर २ संवौषट् ॥ १ ॥ एवमजितादीनां तत्तद्दीक्षावृक्षाः योजनीयाः ॥ अनेन विवक्षितजिनोचितदीक्षावृक्षस्थापनाय मूलवेद्याः पश्चाद्भागपरिकल्पितदीक्षाग्रहणमंडपस्थापितचित्रार्पितवृक्षेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

ज्यातील भव्यसमूह हा तुला वेष्टून तारागणाप्रमाणे शोभो. स्वतःच्या उपदेशरूपी प्रकाशानें हें त्रैलोक्य तू पांढरें करून सोड व जनतेचा संसारताप दूर कर ना स्तुतीनंतर प्रतिमेवर दीक्षाकल्याणाची स्थापना करण्याकारितां पुष्पाक्षता टाकाव्यात.

'शाखाच्छायेनेति' हा श्लोक ह्मणून व मंत्र ह्मणून वृषभ जिनाच्या वटवृक्षाची स्थापना करावी. याचप्रमाणें ज्या तीर्थकराची प्रतिष्ठा असेल त्या तीर्थकराच्या दीक्षावृक्षाची स्थापना करावी विवक्षित जिनेश्वराच्या दीक्षावृक्षाची स्थापना करण्याकारितां मूलवेदीच्या मागच्या भागी निर्मिलेल्या दीक्षाग्रहणमंडपांत स्थापिलेल्या चित्रांतील वृक्षावर पुष्पाक्षत क्षेपण करावें.

वटः सप्तच्छदः सर्जोऽसनो महिला छसा

शिरीषो नागसर्जोथ प्लक्षातिंदुकपाटला: ॥ २ ॥

जंब्वश्चत्थकपित्थाश्च नंदिकस्तिलकाम्रकौ ॥

अशोकश्चंपकश्चापि बकुलो वांसिको धव: ॥ ३ ॥

सालश्चैत जिनेंद्राणां दीक्षावृक्षा: प्रकीर्तिता: ॥

एत एव बुधैर्ज्ञेया: केवलोत्पत्तिशाखिन: ॥ ४ ॥

दृढोरुवैराग्यभर: स्वराज्यं पुत्राय वा भूपतिमाक्षि दत्वा ॥

य: क्षात्रधर्मं श्रितपंचभेदं दिदेश साक्षाच्च स एष बिंब: ॥

स्वराज्यत्यागस्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

दीक्षोद्यमं मोक्षसुखैकसक्तं यं स्नापयांचकुरशेषशक्रा: ॥

'वटः' इति वड, सातवण, सर्ज, असणा, वाघाटी, छसा, शिरीष, पुन्नाग, सर्ज (राळ) प्लक्ष [पिंपळ] टेंभुर्णी, पाडळी, जांभळी, पिंपळ, कॅवठ, नदिक, तिलक, आंबा, अशोक, चंपक, नकुल, वेळू, धव, शाल हे चोवीस जिनेशांचे दीक्षावृक्ष आहेत व याच झाडाखालीं केवलज्ञानही यांना झालें.

'दृढात' हा श्लोक ह्मणून तीर्थकरानें वैराग्य प्राप्त झाल्यामुळें आपल्या मुलास राज्य दिल असा संकल्प प्रतिमेमध्यें करण्याकारितां प्रतिमेवर पुष्पाक्षताक्षेपण करावें

'दीक्षेति' हा श्लोक ह्मणून १०८ कुंभानीं दीक्षा घेण्याच्या पूर्वीं तीर्थकराचा अभिषेक करण्याची प्रस्तावना करावी व पुष्पांजलिक्षेपण करावें

समेत्य सद्य:परया विभूत्या तं स्नापयाम्यष्टशतेन कुंभैः ॥

प्रस्तावनाय पुष्पांजलिः ॥ ६ ॥

नांदीमंगलादिनोक्तनित्यमहविधिना भूमिशोधनाद्याचमनान्तं विधिं विधाय जन्माभिषेकोक्ताष्टविधनीराजनाविधिं कृत्वाभ्यर्च्य उत्तुंगेत्यादिना दिक्पालानाहूय स्नपनविधिं विधाय एकादशमहामहं विदध्यात् ।

इंद्रो जिनेंद्रस्नपनावसाने दिव्यांगरागेण यमालिलेप ॥
कर्पूरकालागरुकुंकुमाढ्यश्रीचंदनेनास्य समालभेऽगम् ॥
ओं ऱ्हीं सहजसौगंध्यबंधुरांगस्य गंधलेपनं करोमि स्वाहा ॥
विभूषयामास जगत्त्रयस्य विभूषणं दिव्यविभूषणाद्यैः ॥
पुरंदरोऽयं भगवज्जिनेंद्रं स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

एतत्पठित्वा विविधवस्त्राभरणपूरितमंगलपात्रं जिनपीठाग्रे स्थापयेत् ॥ ८ ॥

'नांदिमंगलेति' नांदिमंगलाच्या दिवशीं सांगितलेल्या नित्यमहविधिनें भूमिशोधनापासून आचमनापर्यंतचा विधि करून जन्माभिषेकाच्या वेळीं सांगितलेला आठ प्रकारचा नीराजनाविधि करावा व पूजन करून 'उत्तुंग' वगैरे श्लोक म्हणून दिक्पालांना आव्हान करावें. व अभिषेकविधि करून एकादश महामह विधि करावा.

'इंद्रो' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून प्रतिमेला गंधलेपन करावें.

'विभूषयामासेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून नानाप्रकाराच्या अलंकारांनीं युक्त असें मंगलपात्र जिनपीठापुढें ठेवावें.

श्रीवर्धमानाह्वयदिव्यमंत्र—संजप्तपुष्पैर्जिनराजबिंबं ॥
निःशेषविघ्नप्रतिघातनार्थं सतैव वागनधिवासयामि ॥

ओं णमो भयदो वड्ढमाणस्स रिसहस्स जस्स चक्कजलं तगच्छइ । आयासं पायाणं लोयाणं भूयाणं यूये वा दिवादे वा रणंगणे वा रायंगणे वा छब्भणे वा माहणे वा सव्वजीवसत्ताणं अपराजिदो भवदु मे रक्ख २ स्वाहा ॥ इति श्रीवर्धमानमंत्रः ॥ ९ ॥

अथ वर्णपूगरात्रिकसप्तकम् ॥

सुदुर्गमं मुक्तिपुरं त्रिलोकीसारं सुखांभोधिमनन्यसाध्यम् ॥
सद्यः प्रभो साधयितुं प्रवृत्त तीर्थंकर त्वं विजयस्व देव ॥ १ ॥
आत्यंतिकी दुःखनिवृत्तिरुच्चैरनंतमात्मोत्थसुखं च यत्र ॥
तां दुर्लभां मुक्तिपुरीं प्रयातो पंथाः शिवस्ते जिननाथ भूयात् ॥ २ ॥
यस्यामुपाधेः परिहारसिद्धिश्चैतन्यमात्रानुभवप्रवृद्धेः ॥

'श्रीवर्धमानेति' हा श्लोक ह्मणून संपूर्ण विघ्ने नाहीशी व्हावीत ह्मणून सात पुष्पांनी जिनप्रतिबिंबाला वर्धमानमंत्र ह्मणून अर्पण करावीत.

'सुदुर्गमेति' त्रैलोक्यांत उत्कृष्ट सुखांचा साठा असें मोक्षपुर जिकण्यास हे जिना, आपण प्रवृत्त झाला आहात यास्तव आपला विजय होवो.

'आत्यंतिकीति' अनंत आत्मिकसुखाची प्राप्ति जेथे होते अशा मुक्तिनगराकडे जाणाऱ्या हे जिना तुझा मार्ग तुला सुखकर होवो.

'यस्यामिति' हे जिनेशा तुझ्या मनाचा विशुद्धपणा मोक्ष प्राप्त होईपर्यंत उत्तरोत्तर वाढो. हा विशुद्ध-

भिवर्द्धतां ते ॥ ३ ॥

त्रेम् ॥

प्रसन्नाः ॥ ४ ॥

५ ॥

निरुद्धान...

अंभोधरव्रातगभीर...

अत्याहितं तन्वति चारु नृत्य

कलक्वणं गायति किंनराणां गणे पुर...

‘ आपृच्छयेति ’ हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून हे जिनेश्वर, आपण ... णून, पालखीत जिनप्रतिमेची स्थापना करावी.

‘ अनुव्रजत्सु ’ वगैरे सहा श्लोक म्हणून जिनदीक्षाकालीन महोत्सवाची स्थापना करण्याकरित... पुढें वेगळ्या वेगळ्या सहा वेळा पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात. या सहा श्लोकांचा सारांश याप्रमाणें:—ही पा... राजे लोक खांद्यावर धारण करून गडबडीनें जात असतां त्यांचें सैन्यही वाऱ्यानें चंचल पताका हातांत ध... रून त्यांचें अनुसरण करितात. त्यावेळीं देव व दैत्य यांचे समूहही पालखीच्या मागून जातात. मेघाप्रमाणे

देवानुप्रेक्षणान्यक्षयपदपथिकाभीक्ष्णरक्षां विदध्यु—
माभूत्पारीषहार्तिः सपदि भवतु ते मोक्षलक्ष्मीविवाहः ॥ ७ ॥
एतत्सप्तकं पठित्वा पृथक्पृथगेव कुल्ययोषिद्भ्यां वर्णपूरारा-
त्रिकसप्तकमावर्त्य प्रतिमाग्रे निवेशयेत् ॥

इति वर्णपूरावर्तनम् ॥

अथ दीक्षोन्मुखम् ॥

दीक्षोन्मुखस्तीर्थकरो जनेभ्यः किमिच्छकं दानमहो ददौ यः ॥
दानं च मुक्त्यंगमितीव वक्तुं स एव देवो जिनबिंब एषः ॥ १ ॥
निष्क्रमणादौ तीर्थकरकृतमहादानस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥
महीतलायातदिनेशबिंबशंकावहादीप्रमणिप्रभाढ्या ॥
जिनेनं या श्रीशिबिकाधिरूढा दिव्यात्र साक्षादियमस्तु सैव ॥
दिव्यशिबिकास्थापनायात्र शिबिकायां पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥२॥

'देवेति' हे देवा अनुप्रेक्षा मोक्षमार्गांत तुझें रक्षण करोत. परीषहापासून तुला केव्हांही पीडा होऊं नये हे जिना तुझा लौकरच मोक्षलक्ष्मीशीं विवाह होवो. याप्रमाणें हे सात श्लोक ह्मणून वर्णपूर व सात आरत्या ओवाळून प्रतिमेच्या पुढें ठेवाव्यात.

'दीक्षोन्मुखेति' हा श्लोक ह्मणून दीक्षा घेण्याच्या प्रारंभीं तीर्थकरांनीं महादान केलें होतें. या महादानाचें स्थापन करण्याकरितां प्रतिमेच्या पुढें पुष्पांजलि अर्पण करावी. यजमानानें तेव्हां यथाशक्ति दान द्यावें.

'महीतलेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून दिव्य पालखीची स्थापना करण्याकरितां पालखीमध्यें पुष्पाक्षत क्षेपण करावें.

आपृच्छय बंधूनुचितं महेच्छः। किमिच्छकं दानविधिं विधाय ॥
निष्क्रामति स्मावसथाध्वनो यः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥
ॐ ह्रीं अर्हं श्रीधर्मतीर्थाधिनाथ भगवन्निह शिबिकायां तिष्ठ तिष्ठेति स्वाहा ॥ ३ ॥

शिबिकायां जिनप्रतिमां स्थापयेत् ॥

अनुव्रजत्सु क्षितिपालकेषु समं समुत्थाय ससभ्रमेषु ॥ निष्क्रामति० ॥ १ ॥
महीमभिव्याप्य मरुद्विलोलध्वजव्रजेनुव्रजति स्वसैन्ये ॥ निष्क्रामति० ॥ २ ॥
निरुद्धनिःशेषनभोंगणेषु सुरासुरौघेषु पुरःसरेषु ॥ निष्क्रामति० ॥ ३ ॥
अंभोधरव्रातगभीरनाददिव्येषु तूर्येषु पुरो ध्वनत्सु ॥ निष्क्रामति० ॥ ४ ॥
अत्याहितं तन्वति चारु नृत्यं आनंदयत्यप्सरसां समूहे ॥ निष्क्रामति० ॥ ५ ॥
कलक्कणं गायति किंनराणां गणे पुरस्तादपि मंगलानि ॥ निष्क्रामति० ॥ ६ ॥

'आपृच्छयेति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून हे जिनेश्वर, आपण या पालखींत बसा असें ह्मणून, पालखींत जिनप्रतिमेची स्थापना करावी.

'अनुव्रजत्सु' वगैरे सहा श्लोक ह्मणून जिनदीक्षाकालीन महोत्सवाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेच्या-पुढें वेगळ्या वेगळ्या सहा वेळा पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात. या सहा श्लोकांचा सारांश याप्रमाणें:—ही पालखी राजे लोक खांद्यावर धारण करून गडबडीनें जात असतां त्यांचें सैन्यही वाऱ्यानें चचल पताका हातांत धरून त्यांचें अनुसरण करितात. त्यावेळीं देव व दैत्य यांचे समूहही पालखीच्या मागून जातात. मेघाप्रमाणे

एवं पद्यपट्क पठित्वा जिननिष्क्रमणावसरमहोत्सवस्थापनाय प्रतिमाग्रे पृथक्पृथक् पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

यदाश्रितां श्रीशिबिकां धुरीणाः स्कंधे समारोप्य पदानि सप्त ॥
जग्मुः पृथिव्या प्रथमं नरेन्द्राः । स एव देवो जिनबिंब एषः ॥ १ ॥

नरेन्द्रोढशिबिकास्थितजिनस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

यदाश्रितां श्रीशिबिकां धुरीणाः स्कंधे समारोप्य पदानि सप्त ॥
जग्मुः पृथिव्यामथ खेचरेन्द्राः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

विद्याधरराजोढशिबिकास्थिताजिनस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ अपरेऽपि केचिद्भव्याः शिबिकां धृत्वा सप्त पदानि गच्छेयुः ॥ २ ॥

यस्य प्रभोः श्रीशिबिकां प्रमोदात् स्कंधे समारोप्य वियत्पथेन ॥
तपोवनं निन्युरथामरेंद्राः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

गर्जना करणारी वाद्यें वाजू लागतात. अप्सरांचा समूह त्यावेळीं आपल्या नृत्यानें सर्वांस खुश करितो. किंनरांचा समूह मधुर गायन करितो.

'यदाश्रितां' वगैरे तीन श्लोक म्हणून क्रमानें राजांनीं वाहून नेलेल्या पालखीमध्ये श्रीजिनेश्वर बसले आहेत असा संकल्प करून जिनप्रतिमेच्या पुढे पुष्पाक्षता अर्पण कराव्यात. याच प्रमाणें विद्याधरांनीं वाहून नेलेल्या पालखीमध्य श्रीजिन आरूढ झाले आहेत असा संकल्प करून प्रतिमेवर पुष्पाक्षताक्षेपण करावें. याचप्रमाणें देवांनी ही पालखी वाहून नेली असा संकल्प करून प्रतिमेपुढें पुष्पाक्षता क्षेपण करा-

सुरेंद्रोढशिबिकास्थितजिनस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥
इंद्राः स्वयमेव शिबिकां धृत्वा दीक्षामंडपं गच्छेयुः ॥ ३ ॥
एवं विनिष्क्रम्य यमाससाद पुण्याश्रमं तीर्थंकरः प्रशान्तः ॥
स एव चायं जिनमंडपोस्तु श्रीमूलवेद्यां विहितप्रतीच्यां
तपोवनपुण्याश्रमस्थापनाय दीक्षाग्रहणमंडपे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ४ ॥
स्वचित्तकल्पे विपुले विशुद्धे शिलातले यत्र तु चंद्रकान्ते ॥
सुरेन्द्रकल्पे भगवान्निविष्टस्तदेव पीठं दृढमेतदस्तु ॥
सुरेन्द्रविरचितचंद्रकांतशिलास्थापनाय तन्मंडपमध्यस्थापितपीठेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ५ ॥
उदङ्मुखः पूर्वमुखोथवा यो निविष्टवान्पूतशिलोपरिष्टात् ॥
प्रव्रज्यया निर्वृतिसाधनोत्कः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

ल्यात. राजे व विद्याधर यांनी सात सात पावले जिनाची पालखी वाहून नेली होती. इंद्रांनीं तपोवनापर्यंत नेली होती याप्रमाणें भव्यांनीं दीक्षामंडपापर्यंत पालखी न्यावी.

'एवमिति' हा श्लोक ह्मणून तपोवनाची स्थापना करण्याकरितां दीक्षामंडपावर पुष्पाक्षता क्षेपण करावी.

'स्वचित्तेति' हा श्लोक ह्मणून इंद्रानें रचलेल्या चंद्रकांतशिलेची स्थापना करण्याकरितां दीक्षामंडपाच्या मध्यें स्थापिलेल्या सिंहासनावर पुष्पाक्षता क्षेपण करावी.

'उदङ्मुखेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून पूर्वेकडे श्रीजिनमुख करून दीक्षेसाठीं चंद्रशिलेवर बसले आहेत असा संकल्प करून प्रतिमा सिंहासनावर स्थापन करावी.

एवं पद्यषट्क पठित्वा जिननिष्क्रमणानमस्महोत्सवस्थापनाय प्रतिमाग्रे पृथक्पृथक् पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

यदाश्रितां श्रीशिबिकां धुरीणाः स्कंधे समारोप्य पदानि सप्त ॥
जग्मुः पृथिव्यां प्रथमं नरेन्द्राः । स एव देवो जिनबिंब एषः ॥ १ ॥

नरेन्द्रोढशिबिकास्थितजिनस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

यदाश्रितां श्रीशिबिका धुरीणाः स्कंधे समारोप्य पदानि सप्त ॥
जग्मुः पृथिव्यामथ खेचरेन्द्राः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

विद्याधरराजोढशिबिकास्थिताजिनस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत ॥ अपरेऽपि केचिद्भव्याः शिबिकां धृत्वा सप्त पदानि गच्छेयुः ॥ २ ॥

यस्य प्रभोः श्रीशिबिकां प्रमोदात् स्कंधे समारोप्य वियत्पथेन ॥
तपोवनं निन्युरथामरेंद्राः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

गर्जना करणारीं वाद्यें वाजूं लागतात. अप्सरांचा समूह त्यावेळीं आपल्या नृत्यानें सर्वांस खुश करितो. किंनरांचा समूह मधुर गायन करितो.

'यदाश्रितां' वगैरे तीन श्लोक म्हणून क्रमानें राजांनीं वाहून नेलेल्या पालखीमध्यें श्रीजिनेश्वर बसले आहेत असा संकल्प करून जिनप्रतिमेच्या पुढें पुष्पाक्षता अर्पण कराव्यात. याच प्रमाणें विद्याधरांनीं वाहून नेलेल्या पालखीमध्यें श्रीजिन आरूढ झाले आहेत असा संकल्प करून प्रतिमेवर पुष्पाक्षताक्षेपण करावें. याचप्रमाणें देवांनीं ती पालखी वाहून नेली असा संकल्प करून प्रतिमेपुढें पुष्पाक्षता क्षेपण करा

सुरेंद्रोढशिबिकास्थितजिनस्थापनाय प्रतिमाग्रे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

इंद्राः स्वयमेव शिबिकां धृत्वा दीक्षामंडपं गच्छेयुः ॥ ३ ॥

एवं विनिष्क्रम्य यमाससाद पुण्याश्रमं तीर्थंकरः प्रशान्तः ॥

स एव चायं जिनमंडपोस्तु श्रीमूलवेद्यां विहितप्रतीच्यां

तपोवनपुण्याश्रमस्थापनाय दीक्षाग्रहणमंडपे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ४ ॥

स्वचित्तकल्पे विपुले विशुद्धे शिलातले यत्र तु चंद्रकान्ते ॥

सुरेन्द्रकल्पे भगवान्निविष्टस्तदेव पीठ दृढमेतदस्तु ॥

सुरेन्द्रविरचितचद्रकांतशिलास्थापनाय तन्मडपमध्यस्थापितपीठेपु पुष्पाक्षतं क्षिपेत ॥ ५ ॥

उदङ्मुखः पूर्वमुखोथवा यो निविष्टवान्पूतशिलोपरिष्टात ॥

प्रव्रज्यया निर्वृतिसाधनोत्कः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

ल्यात. राजे व विद्याधर यांनीं सात सात पावले जिनाची पालखी वाहून नेली होती. इंद्रांनीं तपोवनापर्यंत नेली होती याप्रमाणें भव्यांनीं दीक्षामंडपापर्यंत पालखी न्यावी.

'एवमिति' हा श्लोक म्हणून तपोवनाची स्थापना करण्याकरिता दीक्षामंडपावर पुष्पाक्षता क्षेपण करावी.

'स्वचित्तेति' हा श्लोक म्हणून इंद्रानें रचलेल्या चंद्रकांतशिलेची स्थापना करण्याकरितां दीक्षामंडपाच्या मध्यें स्थापिलेल्या सिंहासनावर पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात.

'उदङ्मुखेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून पूर्वेकडे श्रीजिनमुख करून दीक्षेसाठीं चंद्रशिलेवर बसले आहेत असा संकल्प करून प्रतिमा सिंहासनावर स्थापन करावी.

ओं ऱ्हीं श्रीं धर्मतीर्थाधिनाथ भगवन्निह सुरेन्द्रविरचितचंद्रकांतशिलातले तिष्ठ २ स्वाहा ॥ इति प्रतिमास्थापनम् ॥ ६ ॥

तपोवनं यत्तादिहास्तु दीक्षावृक्षोऽपि सोयं च शिलापि सेयं ॥
स पुण्यकालोऽप्ययमेव यद्यद्दीक्षोचितं तत्तादिहास्तु सर्वं ॥

दीक्षोचितद्रव्यक्षेत्रकालभावसामग्रीस्थापनाय समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥७॥

यः सर्वसिद्धान्प्रणिपत्य केशानुत्पाट्य दिव्यांबरमाल्यभूषाः ॥
त्यक्त्वा प्रवव्राज निजात्मलब्ध्यै स एव देवो जिन बिंब एषः ॥

ओं नमो भगवतेऽर्हते सद्यःसामायिकप्रपन्नाय कंकणमपनयामि स्वाहा । कंकणमपनीय दीक्षास्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पाक्षत क्षिपेत् ॥ ८ ॥

ये क्षत्रिया मोक्षमपेक्ष्य दीक्षामक्षार्थकांक्षाक्षपणां क्षमाढ्यां ॥
दीक्षाक्षणे ते जगृहुर्जिनस्य मुमुक्षवोऽमी स्युरिह प्रतीक्ष्याः ॥

---

७ 'तपोवनमिति' हा श्लोक म्हणून दीक्षेला योग्य अशी द्रव्य, क्षेत्र, काल भावात्मक सामग्रीची स्थापना करण्याकरिता चोहीकडे पुष्पाक्षताक्षेपण करावें. दीक्षामंडपात हें तपोवन आहे, हा दीक्षावृक्ष आहे, ही चंद्रकांतशिला आहे, व हा दीक्षेचा पुण्यकाल आहे अशी दीक्षासामग्रीची स्थापना करावी.

८ 'यः' इति हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जिनेश्वरांनीं सिद्धांस नमस्कार करून केशलोच केला व सर्व वस्त्राभूषणें त्यागून दीक्षा घेतली व सामायिकाचा स्वीकार केला-हा संकल्प जिनप्रतिमेमध्यें करून प्रतिमेच्या हातास बांधलेलें कंकण सोडावें व तिच्यावर पुष्पाक्षतक्षेपण करावें.

९ 'ये क्षत्रियाइति' हा श्लोक म्हणून श्रीजिनाबरोबर मोक्षप्राप्त्यर्थ पुष्कळशा राजांनीं दीक्षा घेतली होती.

तीर्थकृता सह दीक्षितमुमुक्षुगणस्थापनाय तत्समीपस्थापितासु अन्यासु प्रतिष्ठेयप्रतिमासु पुष्पाणि क्षिपेत् ॥ ९ ॥

अथासिधाराव्रतमद्वितीयं निर्वाणदीक्षाग्रहणं दधानम् ॥
यमर्चयामासुरशेषशक्रास्तमर्चयामो जगदर्चनं... ॥

पूजावसरप्रार्थनापूर्वकपुष्पांजलिः ॥ १० ॥

अथ पूजा ।

सारशांतरसनिर्जितात्मवत्त्वत्पदाग्रप्रति तेन वारिणा ॥
तीर्थकृन्मुनिललाम तावकं यायजीमि पदपंकजद्वयम् ॥ जलं ॥ १ ॥
सद्गुणप्रगुतचंदनेन ते कीर्तिवत्सकलतोपपोषिणा ॥ तीर्थ० ॥ गंधं ॥ २ ॥

ही कल्पना मनांत आणून आणून जिनप्रतिमेबरोबर असलेल्या प्रतिमावर पुष्पें टाकावीत.

१० 'अथासिधारेति' हा श्लोक ह्मणून ज्यांनी तरवारीच्या धारेप्रमाणें अद्वितीय अशी दीक्षा ग्रहण केली व ज्यांचें सर्व इंद्रांनीं पूजन केलें अशा त्या त्रैलोक्यास पूजनीय जिनेंद्राची आह्मी पूजा करितों अशा अर्थाचा श्लोक ह्मणून जिनेंद्रांनीं दीक्षा घेतली आहे असें समजून श्रीजिनप्रतिमेची अष्ट द्रव्यांनीं पूजा करावी. ती याप्रमाणें:—

(१) 'सारशांतेति' हा श्लोक ह्मणून जिनचरणीं जल अर्पण करावें.
२ 'सद्गुणेति' हा श्लोक ह्मणून जिनचरणीं गंध समर्पण करावे.

त्वन्मुखेन्दुभजनार्थमागतैर्भ्रजैरिव वलक्षकाक्षतैः ॥ ती र्थं० ॥ अ० ॥ ३ ॥
सुप्रसादसुकुमारतादिभिस्त्वद्वचोभिरिव नव्यपुष्पकैः ॥ तीर्थं० ॥ पुष्पं ॥ ४ ॥
चारुणाथ चरुणामृतांशुवद्व्यंजनैरपि तदंकशाकिभिः ॥ तीर्थं० ॥ चरुं ॥ ५ ॥
धर्मदीपक न ते वयं समा । भक्तुमित्थमितवत्प्रदीपकैः ॥ तीर्थं० ॥ दीपं ॥ ६ ॥
सेव्यपाद नपथेद्भंगवत्स्यान्मतोपममुधूपधूमकैः ॥ तीर्थं० ॥ धूपं ॥ ७ ॥
नम्रभव्यसुकृतानुकारिभिः सारभूतमहकारकादिभिः॥ तीर्थं० ॥ फलं ॥ ८ ॥
गुणमणिगणसिंधून्भव्यलोकैकबंधून् ॥
प्रकटितजिनमार्गान्ध्वस्तमिथ्यात्वमार्गान् ॥
परिचितनिजतत्वान्पालिताशेषसत्वान् ॥
शमरसजितचंद्रानर्घ्ययामो मुनीन्द्रान् ॥ अर्घ्यं ॥ ९ ॥

---

३ 'त्वन्मुखेति' हा श्लोक म्हणून जिनचरणीं अक्षता अर्पण कराव्या.
४ 'सुप्रसाद' हा श्लोक म्हणून जिनचरणीं पुष्प अर्पण करावीत.
५ 'चारुणेति' हा श्लोक म्हणून जिनचरणीं चरू अर्पण करावी
६ 'धर्मदीपक' हा श्लोक म्हणून जिनचरणीं दीप अर्पण करावा.
७ 'सेव्यपादेति' हा श्लोक म्हणून जिनचरणीं धूप अर्पण करावें.
८ 'नम्रेति' हा श्लोक म्हणून जिनचरणीं फल अर्पण करावें.
९ 'गुणमणीति' हा श्लोक म्हणून जिनचरणीं अर्घ्य द्यावा.

श्रीमद्बोधत्रयाढ्य प्रविमलचरित स्वात्मसद्ध्याननिष्ठ ॥
स्याद्वादांभोजभानो त्रिजगदुपकृतिव्यग्रयोगीश्वर त्वाम् ॥
अर्घ्यं चानर्घ्यनानाविधविधिविहितं द्रव्यमुद्धार्यं वर्यं ॥
प्रोक्षिप्योदारपुष्पांजलिमलिकलितं भूरिभक्त्या नमामः ॥ १० ॥
यस्य प्रभोः केशकलापमिंद्रः संपूज्य निक्षिप्य च रत्नपात्रम् ॥
निक्षेपयामास पयःपयोधौ स एव देवो जिनबिंब एषः ॥

भगवत्केशकलापस्येंद्रकृतार्चनरत्नपात्रस्थापनक्षीराब्धिनिक्षेपणस्थापनाय प्रतिमाग्रप्रदेशे पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

येनामरेन्द्रो गुणभूषणेन त्यक्तानि दिव्यांबरभूषणानि ॥
इयाज चिक्षेप च नंदनादौ स एव देवो जिनबिंब एषः ॥ २ ॥

जिनपरित्यक्तवस्त्रभूषणानामिंद्रकृतार्चननंदनादिदिव्यस्थानस्थापनरूपसंकल्पेन विमुक्तकंकणेषु पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

---

१० 'श्रीमद्बोधेति' हा श्लोक ह्मणून पुष्पांजलि अर्पण करावी आणि मोठ्या भक्तीनें श्रीजिनाला नमस्कार करावा.

१ 'यस्येति', हा श्लोक ह्मणून भगवंताच्या केशांची इद्रांनीं पूजा केली व रत्नकरंडकांत ठेऊन क्षीरसमुद्रांत त्यांचे क्षेपण केलें हा संकल्प करून प्रतिमेच्या पुढ पुष्पाक्षताक्षेपण करावें.

२ 'येनेति' हा श्लोक म्हणून जिनेश्वरानें त्यागलेल्या वस्त्राभूषणांची इंद्रानें पूजा केली, नंदनवन वगैरे दिव्यस्थानीं ती ठेविली असा संकल्प करून जिनप्रतिमेच्या सोडलेल्या कंकणावर पुष्पाक्षताक्षेपण करावें.

य: सर्वसावद्यनिवृत्तिरूपं चारित्रमाद्यं विगतप्रमादम् ॥
आसेदिवान्सिद्धगुणानुरक्तः स एव देवो० ॥
सामायिकचारित्रातिशयस्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ३ ॥
यदा तु सामायिकमापवृत्तं तदा मनःपर्ययतुर्यबोधम् ॥
अतश्चतुर्ज्ञानविराजितो यः स एव देवो० ॥
मतिश्रुतावधिमनःपर्ययाख्यज्ञानचतुष्टयस्थापनाय चतुर्वर्तिदीपावतरणं विदध्यात् ॥ ४ ॥
नमोस्तु ते स्वानुभवैकतान नमोस्तु सामायिकवृत्त तुभ्यम् ॥
नमोस्तु ते बोधचतुष्टयाढ्य नमोस्तु ते कायममत्वमुक्त ॥

इदमुक्त्वा इंद्रः पंचांगप्रणामं कुर्यात् ॥ ततो यष्टृप्रभृतिभव्यजनास्तां प्रतिमां विविधार्चनैरभ्यर्च्य चतुर्वर्तिदीपावतरणं कृत्वा पंचांगप्रणामं कुर्यात् ॥ ५ ॥

सिद्धचारित्रयोगीशशांतिभक्तीः ससंघकाः ॥

---

३ 'यः सर्वेति' हा श्लोक म्हणून सामायिकचारित्राची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पाक्षत क्षेपण करावें.

४ 'यदेति' हा श्लोक म्हणून जिनेश्वरास मति, श्रुति, अवधि व मनःपर्यय अशीं चार ज्ञानें प्राप्त झालीं असा संकल्प करून प्रतिमेवरून चार दिवे ओवाळावेत.

५ 'नमोस्त्विति, हा श्लोक म्हणून इंद्रानें प्रतिमेला पंचांग नमस्कार करावा. तदनंतर यजमान वगैरे भव्य जीवांनीं प्रतिमेचें नानाप्रकारें पूजन करून चार दिवे ओवाळावें व पंचांग प्रणाम करावा.

६ 'सिद्धेति, हा श्लोक म्हणून चतुर्विध संघासहित इंद्र व प्रतींद्रांनीं दीक्षाग्रहण कल्याणान्या

दीक्षाग्रहणकल्याणक्रियाः कुर्वन्तु याजकाः ॥ ६ ॥

यः स्वं परं साधु तथैव जानन्नुग्रैस्तपोभिस्तु हठाद्विपाकम् ॥
नीत्वाशतः शातयति स्म पापं तस्मै नमो घोरतपोजुषेऽस्मै ॥ १ ॥
आमुक्ति वर्धेत यथा तथैव पपौ विशुद्धिप्रभवं प्रभूतं ॥
स्वसंविदानंदसुधारसं यः ॥ तस्मै नमो घोरतपोजुषेऽस्मै ॥ २ ॥

एतद्द्वयं पठित्वा विशिष्टतपोनुष्ठाननिष्ठाप्रतिष्ठार्थं प्रतिमोपरि पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

सर्वे देवाः समाहूताः शिष्टार्हत्प्रभुपूजने ॥
इष्टमस्माकमापाद्य तुष्टा यातु यथाक्रमम् ॥ ३ ॥

ओं जिनपूजनार्थं समाहूता देवाः सर्वे विहितमहामहाः स्वस्थानं गच्छत २ जः जः जः

वेळीं सिद्धभक्ति, चारित्रभक्ति, योगिभक्ति व शांतिभक्ति या क्रिया कराव्यात.

१–२ 'यः स्वमिति' 'आमुक्ति इति च' हे दोन श्लोक म्हणून भगवंतांनी विशिष्ट तप केलें याचा संकल्प करा. त्याकरिता प्रतिमेवर पुष्पाक्षता टाकाव्यात. ज्याने स्वतःच्या आत्म्याला व परपदार्थांना स्वरूप जाणिलें, ज्यानें तपोद्वारें कर्मप्रकृतीला उदयांत आणून त्यांचा नाश केला त्या घोर तप करणाऱ्या जिनाला नमन असो. आत्म्याच्या विशुद्धतेनें वाढलेलें आत्मानंदामृत मोक्षप्राप्ति होईपर्यंत ज्यानें प्राशन केलें त्या जिनाला नमन केलें.

३ 'सर्वे देवाः' हा श्लोक म्हणून जिनपूजनासाठीं बोलाविलेल्या सर्व देवांनो आपण जिनाची पूजा करून आपल्या स्वस्थानीं जाः अशा अर्थाचा विसर्जनमंत्र म्हणून गाभाऱ्यांतील पुष्पाक्षता क्षेपण करून सर्व देवांचें विसर्जन करावें.

इति विसर्जनमंत्रोच्चारणेन यागमंडले पुष्पांजलिं विकीर्य देवान्विसर्जयेत् ॥

प्रक्षीणदोषमलमिद्धनिजप्रकाशं ॥ लोकैकभूषणमहो निजदिव्यरत्नम् ॥
मुक्तिश्रियः सपदि संवदनं विधातुं ॥ पूज्यं प्रपूज्य हृदये निदधे भवन्तं ॥

अनेन परब्रह्माध्यात्ममध्यासयेत् ॥ ४ ॥

यो लोकैकशिखामणिर्यमनिशं ध्यायन्ति योगीश्वरा : ॥
येनादर्शि समस्ततत्वममरा यस्मै नमस्कुर्वते ॥
यस्मान्नास्त्यपरो हितास्त्रिजगते यस्यैव युक्ताक्षता ॥
यस्मिन्केवलबोधभानुरुदितः सोव्याज्जिनोयं जगत् ॥ ५ ॥

ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं श्रीं नमः परमशाताय सर्वलोकैकशांतिर्भवतु स्वाहा ॥ शांतिधारा ॥ २ ॥

अर्चामग्रे प्रनृत्यत्कलशयुतवधूमग्रभृंगारनिर्यद्–
वाधोरापूतधात्रीं बहुतरविभवामादरेणानुयाताः ।

---

४ 'प्रक्षीणदोषेति' हा श्लोक ह्मणून परब्रह्म अशा जिनेश्वराम आपल्या आत्म्याच्या ठिकाणीं स्थापन करावें.
५ 'यो लोकेति' हा श्लोक ह्मणून व मंत्र ह्मणून शांतिधारा सोडावी. सर्व जगताचें जिनेश्वर कल्याण करो, असें ह्मणून शांतिधारा सोडावी.
६ 'अर्चामिति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून जिनमंदिरास शान्त्यर्थ तीन प्रदक्षिणा कराव्यात. प्रतिमेच्या पुढें कलशयुक्त सुवासिनी स्त्री नृत्य करीत असतां व भृंगारांतील जलानें पुढील जागा पवित्र करून

सर्वाशाः पूरयंतो बलिमनुमुखराः सर्वधान्यैश्च लाजैः ॥
सत्पुष्पैरक्षतौघैर्जिननिलयमिमे त्रिः परीयाम शान्त्यै ॥ ६ ॥

ओं अर्हद्भ्यो नमः ।

प्रमादाज्ञानदर्पाद्यैर्विहितं विहितं न यत् ॥
जिनेंद्रास्तु प्रसादात्ते सकलं सकलं च तत् ॥

क्षमापणपूर्वकं पंचांगप्रणामः ॥ ७ ॥

मोहध्वातविदारणं० । भूयात्पुनर्दर्शनम् ॥ इति गमनाप्रच्छनम् ॥ ८ ॥

इत्थं सौधर्मशक्रप्रभृतिसुरवरा यां जिनेंद्रस्य साक्षात् ॥
चक्रुर्दीक्षाग्रहाख्योत्सवविषयमहाश्चर्यकल्याणपूजाम् ॥
तामारोप्यात्र बिंबे विधिवदिहकृता शक्तितो भूरिभक्त्या ॥
भुक्त्यै मुक्त्यै च यष्टृप्रभृतितनुभृतामस्तु कल्याणपूजा ॥

आदरानें त्या प्रतिमेच्या मागून सर्व भव्यानी जावें. सर्वांच्या इच्छा पूर्ण करून फुलें व अक्षतासहित जिनमंदिरास भव्यानीं तीन प्रदक्षिणा घाव्यात.

७ 'प्रमादेति' श्लोक म्हणून क्षमा मागून पंचांग नमस्कार करावा.

८ 'इत्थमिति', या प्रमाणे इंद्रानें दीक्षाग्रहण विधि जिनेश्वराचा केला होता. तो विधि या जिनप्रतिमेमध्यें आरोपून त्याचा सर्व प्रकार आम्ही येथें केला. हा दीक्षाकल्याणविधि इंद्र, यजमान वगैरेना नानाप्रकारचे भोग देणारा व मोक्ष देणारा होवो

इष्टप्रार्थनाय पुष्पांजलिः ॥

इत्थं निधत्ते जिनपुंगवस्य निष्क्रांतिकर्मोत्सवसंविधिं यः ॥
निष्कान्तिकर्मोत्सवमाशु यास्यत्यमुत्र नूनं स हि धर्मनेमिः ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि
निष्क्रमणकल्याणविधिर्नाम दशमः परिच्छेदः ॥ श्रीः ॥ श्रीः ॥ श्रीः ॥

९ 'इत्थमिति, या प्रमाणें जो दीक्षाकल्याणिकाचा हा विधि करितो तो परलोकीं धर्मरूपी रथाची धाव बनून दीक्षाकल्याणिकाच्या विधीस प्राप्त होतो.

या प्रमाणें नेमिचद्र देवांनी रचिलेल्या प्रतिष्ठातिलक नांवाच्या ग्रंथांतील निष्क्रमण कल्याणिक विधिवर्णनाचा दहावा अधिकार संपला.

एकादशः परिच्छेदः ।

अथ केवलज्ञानकल्याणम् ।

अथांकुरार्पणादिनान्नवमे दिवसे दिवा ॥
केवलज्ञानकल्याणं विदधीत यथाविधि ॥ १ ॥
तत्रादौ व्यासतो यागमंडलस्य समर्चनम् ॥
तदग्रस्थापिते पीठे प्रतिमास्थापनं ततः ॥ २ ॥
आव्हानादिविधिः स्वर्णशलाकाविनिवेशनम ॥
कल्याणपंचकारोपः संस्कारारोपणं ततः ॥ ३ ॥
मंत्रन्यासविधिः पश्चात्प्रतिष्ठाहोमसविधिः ॥

१ अंकुरारोपण दिवसापासून नवव्या दिवशी दिवसा प्रतिष्ठाशास्त्रोक्तविधीनें केवलज्ञानकल्याणाचा विधि करावा.

२ प्रथमतः या मंडलाचें विस्तारानें पूजन करावें. तदनंतर यागमंडळाच्या पुढें स्थापिलेल्या सिंहासनावर प्रतिमास्थापन करावें.

३ आव्हान वगैरे करून पादपीठ व सिंहासन या दोहोंच्या मध्यभागीं सोन्याच्या सळईची स्थापना करावी. यानंतर पंचकल्याणिकाचें व संस्कारांचें आरोपण करावें.

४ तदनंतर मंत्राक्षरें लिहिण्याचा विधि आणि प्रतिष्ठाहोमविधि करावा. या वेळीं गंधयंत्राचें आराधन

तत्काले गंधयंत्रस्याराधनं कुसुमैर्जपः ॥ ४ ॥
प्रतिष्ठातिलकन्यासस्ततः स्यादधिवासना ॥
अथ स्वस्त्ययनं चाशीर्दानं वृक्षनिवेशनम् ॥ ५ ॥
नयनोन्मीलनं गंधलेपनं गुणरोपणम् ॥
न्यासो दशातिशीतीनां समवादिसृतेरपि ॥ ६ ॥
दिव्यातिशयसंकल्पः प्रातिहार्यप्रकल्पनम् ॥
लांछनस्थापनं यक्षयक्षीस्थापनमन्वतः ॥ ७ ॥
कल्याणपंचकारोपः कंकणस्य विमोचनम् ॥
साक्षात्कृतिर्जिनेंद्रस्य श्रीमुखोद्घाटनं ततः ॥ ८ ॥

आणि फुलानी जप करावा.

५ तदनंतर प्रतिष्ठातिलक लावण्याचा विधि व अधिवासन विधि हे करावेत. स्वस्त्ययनविधि, आशीर्वाददान विधि, व वृक्षस्थापन हे विधि करावेत.

६ डोळे उघडणें, [नयनोन्मीलन विधि] गंधलेपन, गुणांचें आरोपण व दहा अतिशयांचें स्थापन व समवसरणरचना हा विधि करावा.

७ दिव्य अतिशयांचा संकल्प, आठ प्रातिहार्यांची रचना, लांछनस्थापन, यक्ष व यक्षी स्थापन हा विधि करावा.

८ कल्याण पचकाचें आरोपण, कंकणमोचन, जिंनेंद्राचा साक्षात्कार, व श्रीमुखोद्घाटन हे विधि करावेत

अर्घ्यपुष्पांजलिश्चाशीः शांतिधारास्तुतिर्मुदा ॥
अर्थन्यासादिकं यष्ट्रा सहस्राख्यादिभिः स्तुतिः ॥ ९ ॥
संगीतं केवलज्ञानकल्याणस्योचितक्रिया ॥
पूजा मुनीनां गंधाद्यैर्भव्यसंघस्य तर्पणम् ॥ १० ॥
रामासविधिना यागमंडलस्य समर्चनम् ॥
द्वारपालबलिर्ब्रह्मबलिर्दिक्पालसद्बलिः ॥ ११ ॥
ग्रामसंबंधिनां ब्रह्मादिक्पालाना बलिस्ततः ॥
विहारघोषणापूर्वं विहारस्त्रिजगत्प्रभोः ॥ १२ ॥
कुंभैरष्टशतेनाभिषेकश्चैकादशार्चनम् ॥
विसर्जनं निर्जराणामध्यात्माध्यासनं विभोः ॥ १३ ॥

९ अर्घ्य, पुष्पांजलि आशीर्वाद, शांतिधारा, स्तुति, इंद्र करून सहस्र नामस्तुति हे करावेत.

१० तदनंतर संगीत म्हणजे गायन वाद्य व नृत्य हे करावें. केवलज्ञान कल्याणाला योग्य अशी क्रिया करावी. मुनींचे पूजन करून गंध, अक्षता, फळें, तांबूल इत्यादिकांनीं भव्यसंघांचें तर्पण करावें.

११—१३ संक्षेपानें यागमंडलाचें पूजन करून द्वारपालबलि, ब्रह्मबलि, व दिक्पालबलि हे करावेत. तदनंतर ग्रामसंबंधी ब्रह्मबलि व दिक्पालबलि हा विधि करावा. तदनंतर विहारघोषणा करून तीर्थंकराचा विहार करावा. ८०० कुंभांनीं अभिषेक व एकादशार्चन विधि करावा देवांचें विसर्जन व प्रभूला हृदयामध्यें

शांतिधारा ततः शान्तिबलिकर्म क्षमापणम् ॥
गमनाप्रच्छनं पश्चात्कृतकर्मफलार्थना ॥ १४ ॥
इति प्रातिष्ठादिवसाक्रियाक्रम उदीरितः
तत्तत्कर्मविशेषस्तु प्रयोगे प्रतिपाद्यते ॥ १५ ॥

अथ केवलज्ञानकल्याणविधानमनुवर्णयिष्यामः ॥

तत्रादौ पूर्ववन्मूलवेद्यां प्रतिष्ठायंत्राराधनां निष्ठाप्य तत्कल्याणमेवं विदध्यात् ॥

पीठत्रयाग्रविलसद्धरिपीठकल्पं सद्वेदिकोपरि तटे निदधामि पीठं ॥
प्रक्षालयामि शुचिभिः सलिलैः पटेन प्रच्छादितेत्र निदधेक्षतपुष्पदर्भान् ॥

ओं ह्रीं अर्हं क्ष्मं ठ ठ श्रीपीठस्थापनं करोमि स्वाहा ॥ श्रीपीठस्थापनं ॥ ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः नमोर्हते भगवते श्रीमते पवित्रतरजलेन पीठप्रक्षालनं करोमि स्वाहा पीठप्रक्षालनम् ॥ तत्पीठोपरि प्रागग्रवस्त्राच्छादनम् ॥ ओं ह्रीं दर्पमथनाय नमः सकुसुमाक्षतरत्नहेमदर्भ-

---

१४–१५ तदनंतर शांतिधारा, शांति, बलिक्रिया, व क्षमा मागणें हे विधि करावे. जाण्याविषयीं विचारणें व केलेल्या क्रियाचें फल मागणें हे विधि करावे याप्रमाणें या प्रतिष्ठादिवसांच्या क्रियेचा क्रम दाखविला. आतां या सर्व विधींचा प्रयोग दाखवितो.

(१) 'तत्रादौ इति' आतां केवलज्ञानकल्याणाचा विधि सांगण्यापूर्वीं प्रथम मूलवेदीवर प्रतिष्ठायंत्राराधनविधि समाप्त करून केवलज्ञानकल्याणिक विधि या प्रमाणें करावा :—

'पीठयंत्रेति' वेदिकेवर सिंहासन ठेऊन तें पवित्र पाण्यानें धुवावें तदनंतर त्याच्यावर नवीन वस्त्र आच्छादावें.

स्थापनम् ॥ १ ॥ स्वच्छैस्तीर्थ० ॥ पीठं समभ्यर्चये ॥ ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राय स्वाहा ॥ पीठार्चनम् ॥

अथ जिनपतिबिंबे कर्म निष्क्रांतियोग्यं
विधिवदिह विधायाशेषमानयि भुयः ॥
तमितरजिनबिंबैराचितां मूलवेदीं
तदुपरि निहितेऽस्मिन्विष्टरे स्थापयामः ॥

इदमुक्त्वा दीक्षाग्रहणमंडपास्थितजिनबिंबाग्रे पुष्पांजलिं विकीर्य तान्बिंबान्नीत्वा मूलवेदीयंत्रोपरिस्थापितपीठे स्थापयेत् ॥ २ ॥

इमं मंत्रं पठेत् ॥

ओं यस्य भाक्तिवशतास्त्रिदशैः समस्तकल्याणपूजनविधिर्विदधे समस्तैः ॥
तं वेदिकोपारिमपीठतले सुवस्त्रप्रच्छादिते जिनपतिं विनिवेशयामि ॥ ३ ॥

'ओं ऱ्हीं दर्पमथनाय' हा मंत्र म्हणून फुलें, अक्षता रत्नदर्भ यांची त्याच्यावर स्थापना करावी. 'स्वच्छै' हा श्लोक व मंत्र म्हणून पीठाचें पूजन करावें

२ 'अथेति' हा श्लोक म्हणून दीक्षाग्रहणमंडपांत असलेल्या जिनबिंबान्या पुढें पुष्पांजलि क्षेपण करून त्या जिनप्रतिमा नेऊन मूल वेदीच्या यंत्रावर स्थापलेल्या पीठावर ठेवाव्यात. तदनंतर.

३ 'ओं यस्येति' हा श्लोक व आव्हान स्थापन आणि सन्निधीकरणाचे मंत्र म्हणावे. या श्लोकाचा अभिप्रायः—भक्तिनें सर्व देवांनीं ज्याचीं सर्व कल्याणिकें केलीं त्या जिनपतिला वस्त्राच्छादित सिंहासनावर मी स्थापितो.

श्रीमुख्यदेवीषु जगत्रयांबामुपासमानासु सदा द्विरष्ट—॥
स्वप्नावसानेऽत्र दिवोवतीर्णः स एव देवो जिनबिंब एषः ॥ ४ ॥
गर्भावतरणकल्याणस्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

अथ जन्माभिषेककल्याणमालारोपणम् ॥
ज्ञात्वा घटादिनादैर्मुदितममराः कल्पजाद्याः समीयुः ॥
शच्यानीयार्पितं यं सुररदनिगतः स्वांकमारोप्य नीत्वा ॥
मेरौ संस्नाप्य दुग्धांबुधिविमलजलैर्भूषयित्वा जनन्याः ॥

लिक्षेपण करावें.

'स्वप्ना' श्लोकांचा सारांशः—सोळा भावनांच्या चिंतनानें तीर्थंकरनामकर्माचा बंध झाल्यानंतर जो स्वर्गांत इंद्रपदाच्या सुखांचा अनुभव घेऊन भूतलावर अवतरण्यास उन्मुख झाल्यावर पंधरा महिने इंद्राच्या आज्ञेनें कुबेरानें तीर्थंकराच्या पित्याच्या घरीं रत्नांची वृष्टि केली. गुह्यक नांवाच्या देवांनीं सुंदर मंदार पुष्पांची वृष्टि केली. सुगंध वारा वाहूं लागला. देवांनीं नाना वाद्यें वाजविलीं श्री ह्री वगैरे देवींनीं मातेची येऊन उपासना केली. मातेला सोळा स्वप्नें पडल्यावर जो गर्भांत आला तो हा जिन आहे. असा संकल्प करून प्रतिमेवर पुष्पांजलिक्षेपण करावें.

९ 'ज्ञात्वेति' हा श्लोक ह्मणून जन्माभिषेक कल्याणाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पांजलिक्षेपण करावें स्वर्गवासी ज्योतिर्वासी इत्यादि देवांच्या विमानामध्यें घंटानाद, सिंहनाद वगैरे झाल्यावर देव पितृगृहीं आले. इंद्राणीनें जिनबालकास इंद्राजवळ दिलें. त्यानें जिनाला ऐरावत हत्तीवर आपल्या मांडीवर घेऊन मेरुप-

संयोज्येंद्रः सिषेवे सुरजनविनियोगोपभोग्यः स एषः ॥
जन्माभिषेककल्याणस्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ ५ ॥

अथ निष्क्रमणकल्याणमालारोपणम् ॥

स्वर्भूगोचरयोग्यभोग्यसुलभ संत्यज्य राज्यं वशी ॥
यो लौकांतिकसंस्तुतः सुरकृतस्नानोत्मवालंक्रियः ॥
आरुढः शिबिकां नरांबरचरामर्त्यैश्वगेढां वनं ॥ ६ ॥
गत्वादाय तपस्तदा स्म लभते तुर्यां धियं सोस्त्वयं ॥
निष्क्रमणकल्याणस्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

अथ केवलज्ञानकल्याणमालारोपणम् ॥ ६

वंतावर नेले. तेथें क्षीरसमुद्राच्या पाण्याने त्याचा अभिषेक करून देवाना जिनाच्या सेवेमध्ये ठेविलें. जिनाला अलंकृत करून मातेजवळ आणून दिले. तोच हा जिन आहे असा संकल्प प्रतिमेवर करावा.

दीक्षाकल्याणमालारोपण

६ 'स्वर्भूगोचरेति' हा श्लोक ह्मणून दीक्षाकल्याणाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पांजलिक्षेपण करावे या श्लोकाचा सारांशः— स्वर्गीय व भूतलावरील योग्य भोग्य पदार्थांना उपभोग घेऊन ज्यानें राज्यत्याग केला. ज्याची लौकांतिकानीं स्तुति केली. देवांनीं ज्याचा अभिषेक करून वस्त्रालंकारांनी भूषित केले. जो पालखींत बसून वनांत गेला व ज्यानें दीक्षा घेऊन चतुर्थ ज्ञानाची प्राप्ति करून घेतली तोच हा जिनेश्वर आहे. असा प्रतिमेत संकल्प करावा.

तिष्ठन्गुणस्थानचतुष्टये संदृष्ट्यादिकेतोऽपि च धर्म्ययोगात् ॥
अयत्नवीतामनुजत्रयायुर्यो मोहसप्तप्रकृतीर्निहन्ति ॥ ७ ॥
ततः क्षायिकसद्दृष्टिः क्षपकश्रेणिमाश्रयन् ॥
गुणस्थाने सप्तमेऽधः प्रवृत्तकरणं भजन् ॥ ८ ॥
अष्टमेऽपूर्वकरणं अनिवृत्यादिकं पुनः ॥
नवमे लभते स्थाने स्थानेऽ त्रैवाद्यभागके ॥ ९ ॥
साधारणस्थावरसूक्ष्मतिर्यगायुर्द्वयोद्योतननारकायुः ॥
द्व्यातपानादिमशुक्लकेन निद्रात्रयं जातिचतुष्टयं च ॥ १० ॥
अष्टौ कषायानथ तद्द्वितीये तृतीयके क्लैब्यमथो तुरीये ॥
स्त्रीवेदमग्रे तु हसादिषट्कं प्रक्षिप्य पुंवेद उदीच्रि तद्वत् ॥ ११ ॥
क्रोधं च मानं निकृतिं च लोभं षष्ठादिके संज्वलनस्वरूपम् ॥

'तिष्ठन्निति' इत्यादि सहापासून अठरा श्लोक ह्मणून केवलज्ञानरूपाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमे वर पुष्पांजलिक्षेपण करावें. या श्लोकाचा सारांशः— अविरतसम्यग्दष्ट्यादि चार गुणस्थानापैकीं कोणत्याही गुणस्थानांत सम्यग्दर्शनघातक अशा सात प्रकृतिंचा–अनंतानुबंधि क्रोध, मान, माया व लोभ आणि मिथ्यात्व, सम्यग्मिथ्यात्व व सम्यक्त्व यांचा नाश झाल्यानें क्षायिक सम्यग्दर्शन प्राप्त होतें. तीर्थंकराच्या देवायु, नरकायु व तिर्यंचायूंचा प्रयत्नावांचून नाश झालेला असतो. क्षायिकसम्यग्दृष्टि असे तीर्थंकर क्षपणश्रेणीचा आश्रय करून सातव्या गुणस्थानात अधःकरणाची प्राप्ति करून घेतात. आठव्या गुणस्थानाचें अपूर्वकरण हे नांव आहे. यात

लोभंच तं बादरकिट्टिक्लृप्त्या स्थाने तु सूक्ष्मादिकसांपराये ॥ १२ ॥
लोभं ततः क्षीणकषायसंज्ञे पदे सनिद्रा प्रचलामुपान्ते ॥
अंते तु घातित्रितयं परेण शुक्लेन योर्हन्क्षपयेत्स एषः ॥ १३ ॥

द्रव्याणां निजमर्थपर्ययमय भावाणुकं वा नयैः ।
ध्यायन्नेव चिराद्वितर्कबलतो स्थितया पृथक्त्वेन यः ॥
अर्थव्यंजनयोगसंक्रमवता चित्तेन मोह क्षिपे-
द्वालः कुंठकुठारकेन कुटमुच्छिंदन्निवैषोऽस्तु सः ॥ १४ ॥
निर्जित्याजेयमोहं समधिगतयथाख्यातचारित्रराज्यः ॥
स्वात्मैकालंबिपूर्वश्रुतमयगतवीचारमद्ध्याननिष्ठः ॥

अपूर्व करणांची प्राप्ती होते. नवव्या गुणस्थानाचे अनिवृत्तिकरण हे नाव आहे. या गुणस्थानाच्या पहिल्या विभागामध्यें साधारण, स्थावर, सूक्ष्म, तिर्यगायु, तिर्यग्गति, उद्योत, नरकायु, नरकगति, आताप, निद्रानिद्रा, प्रचलाप्रचला, स्त्यानगृद्धि, एकेन्द्रियजाति, द्वीन्द्रियजाति, त्रीन्द्रियजाति, चतुरिन्द्रियजाति, या सोळा कर्मांचा शुक्लध्यानाने नाश होतो. याच गुणस्थानच्या दुसऱ्या भागांत प्रत्याख्यान व अप्रत्याख्यान क्रोध, मान, माया, लोभ या आठ प्रकृति, तिसऱ्या भागात नपुसक वेद, चौथ्या भागात स्त्रीवद याचा नाश होतो व हास्य, रति, अरति, शोक, जुगुप्सा, भय हे सहा नोकपाय, पुंवद स्वरूपाचे वनऊन पुंवेदाला संज्वलन क्रोधरूप करणें, क्रोधाला मानरूप करणे मानाला माया रूपकरणें व मायेला लोभरूप करणे अशी स्थिति या ९ व्या गुणस्थानाच्या शेवटच्या भागात होते. दहाव्या गुणस्थानात लोभ सज्वलन अगदी सूक्ष्म होतो म्हणून या गुणस्थानाला सूक्ष्मलोभ किंवा सूक्ष्मसांपराय

शुद्धस्यात्मानुभूतिप्रभवबहुनगनंदमांद्रः स साक्षात ॥
ज्ञानावृत्त्यादिघातित्रितयचलहगेऽत्रास्तु निर्ग्रंथराजः ॥ २५ ॥
प्रक्षीणे घातिजाते निरवधिकमहाबोधदृग्वीर्यसौख्याम् ॥
जीवन्मुक्ति प्रपन्नो नृसुरमुनिमहास्थानसिंहासनस्थः ॥
यश्चाष्टप्रातिहार्यो निरतिशयचतुस्त्रिंशदुद्यातिशेषः ॥
कुर्वाणो धर्मतीर्थं विहरति स भवान् योगवत्केवलींद्रः ॥ २६ ॥

हे नांव आहे. या गुणस्थानाच्या शेवटी या लोभ [illegible] नाश होतो. पुढे बाराव्या गुणस्थानी उपान्त्य समयीं निद्रा व प्रचला यांचा नाश होतो. व शेवटच्या समयीं [illegible] गुणस्थानांत ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, व वीर्यांतराय या तीन घातिकर्मांचा नाश जिनेश्वर करितात. असा संकल्प प्रति [illegible] करावा. द्रव्याचे पर्याय व आत्मपर्याय यांचा पृथक्त्ववितर्क विचार या शुक्ल ध्यानाने आठ [illegible] गुणस्थानांत करिता येतो. या विचाराच्या वेळी अर्थ—पदार्थ शब्द व [illegible] बदल होत असतो. या हळु हळु केलेल्या विचाराने बोथट कुऱ्हाडीने लाकड तोडण्यास जसा उशीर लागतो तसा हळु हळु मोहनीय कर्माचा नाश केला जातो. याप्रमाणे मोहनीय कर्माचा नाश केल्याने यथाख्यात चारित्र प्राप्त होत [illegible] आत्मानुभवाच्या आनंदाने हा जिन युक्त होतो. व ज्ञानावरणादि तीन घाति कर्मांची शक्ति [illegible] अर्थात् या बाराव्या गुणस्थानात सर्व नाहीशी होते. घातिकर्मांचा नाश झाला असतां जिनेश्वरास अनंतज्ञान, दर्शन, वीर्य व सुख प्राप्त होते. या तेराव्या गुणस्थानात जिनेश्वरास जीवन्मुक्त म्हणतात. देव मनुष्य, मुनि यांच्या सभेत भगवान सिंहासनावर विराजमान होतात. यांना आठ प्रातिहार्य व चौतीस अतिशय प्राप्त होतात, व धर्मतीर्थाचा प्रसार करीत भगवान् विहार करितात.

तीर्थंकरव्यक्तिविशेषसंवित्प्रवृत्तिमुख्यव्यवहारसिद्ध्यै ॥

यल्लक्षणं ते मतमिंद्रमुख्यैस्त्वद्गौरवात्सादरमर्च्यते तत् ॥ १७ ॥

निःश्रेयसार्थैकनिदानभूत त्वत्पादसेवासु सदा नियुक्ते ॥

यदोशयक्षीषु कृतेन येन शक्रादयस्तद्बहु मानयंति ॥

केवलज्ञानकल्याणस्थापनाथ प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ १८ ॥

अथ निर्वाणकल्याणमालारोपणम् ॥

अंतर्मुहूर्तायुषि चावशिष्टे सूक्ष्मक्रियाद्यप्रतिपातियोगात् ॥

सूक्ष्मीकरोतु स्वशरीरयोगं यः केवली योगयुतः स एषः ॥ १९ ॥

संघातबंधनरसास्तनवश्च वर्णाः । पंचाथ सुस्वरशुभस्थिरगंधवद्वै ॥

द्वेधाभ्रयानममरायुरिहानुपूर्व्यं संस्थानसंहननकानि तु षट् षडेव ॥ २० ॥

---

१७. प्रत्येक तीर्थकराचें पृथक् पृथक् ज्ञान व्हावें व त्यांचा वेगळेपणा ध्यानांत यावा म्हणून इंद्रांनीं लांछनें ठरविलीं आहेत. त्या लांछनांचीं आम्हाकडून आदरानें पूजा केली जाते.

१८ हे जिनेश्वरा, मोक्षप्राप्तीस असाधारण कारण अशा तुझ्या चरणाची सेवा करण्यासाठीं यक्ष व यक्षी यांची इंद्र योजना करीत असतात व त्यांचा ते बहुमान करितात.

१९ ' अंतर्मुहूर्तेति ' वगैरे श्लोक म्हणून निर्वाणकल्याणाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी. जेव्हां अंतर्मुहूर्त आयुष्य उरतें त्यावेळीं भगवान सूक्ष्मक्रियाप्रतिपाति ध्यानाचा आश्रय करून काययोग सूक्ष्म करितात. हें कृत्य सयोग केवलिगुणस्थानांत होतें.

२०–२२ ' संघातेति ' या श्लोकाचा अभिप्राय–संघात, ५ बंधन, ५ रस, ५ शरीरें ५ वर्ण, ५ सुस्वर, शुभ, स्थिर,

स्पर्शाष्टकागुरुलघुच्छ्वसितोपघातानादेयनिर्मितिविनिंद्ययशोन्यघाताः ॥

प्रत्येकनीचकुलयुग्ममपूर्णमंगोपांगत्रयान्यतरवेद्यकदुर्भगानि ॥ २१ ॥

एतद्द्विसप्ततिविधाः प्रकृतीरयोगकेवल्युपांतसमये चरमेण शुक्ल—

ध्यानेन संक्षपयाति क्षपकाधिपो यः साक्षात्स एव भगवानयमस्तु बिबः ॥ २२ ॥

मर्त्यायुः सुभगं मनुष्यगतिमानुष्यानुपूर्वायशः—

कीर्तीः पंचखजातिरन्यतरवेद्यं च त्रसं बादरम् ॥

पर्याप्तोच्चकुले च तीर्थकरतादेयं च तिस्रो दश ॥

क्षिप्त्वैताः प्रकृतीस्तदन्तसमये यः सिद्ध्यतीहास्तु सः ॥ २३ ॥

चित्कायं निरपायमाप्य सहजानंदं च येनोज्झितं ॥

विद्युद्दामवदस्तसंहतिवपुस्तल्लज्जयैव स्वयम् ॥

दोन गंध, २ विहायोगति, देवायु, देवगत्यानुप्रायोग्य, ६ संस्थान, ६ संहनन, ८ स्पर्श, अगुरुलघु, उच्छ्वास, उपघात, अनादेय, निर्माण, अयशस्कीर्ति, परघात, प्रत्येक, नीचकुल, अपर्याप्त, अंगोपांग तीन, सातावेदनीय व असातावेदनीय यापैकीं एक, दुर्भग या बाहात्तर प्रकृतिंचा अयोग केवली गुणस्थानाच्या उपांत्य समयांत भगवान नाश करितात.

२३ 'मर्त्यायुरिति' मनुष्यायु, सुभग, मनुष्यगति, मनुष्यानुपूर्व्य, यशःकीर्ति, पंचेंद्रियजाति, साता असातावेदनीयापैकीं एक वेदनीय कर्म, त्रस, बादर, पर्याप्त, उच्चकुल, तीर्थकरत्व, या तेरा प्रकृतींचा अयोगकेवली गुणस्थानाच्या शेवटच्या समयांत भगवान् नाश करितात.

२४ 'चित्कायमिति' अविनाशी ज्ञानरूपी शरीराचा लाभ करून घेऊन भगवंताने आपलें परमौदारिक शरीर

कृत्वा निक्रिययोद्धचंदनमुखैर्म्नीन्द्रमौल्याग्निना ॥
संस्कृत्यानुधगंति भस्म भवनामर्त्याः स जीयाज्जिनः ।। २४ ॥
विजितसकलकर्मा निर्मलध्यानयोगात् ॥
अधिगतजगदग्रः सोर्ध्वयानः स्वभावात् ॥
गुणनिधिरथ लब्ध्वा लोकचूडामणित्वं ॥
सहजसुखसुतृप्तो भाति योऽयं स नोऽव्यात ॥ २५ ॥
निर्वाणकल्याणस्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

इति कल्याणपंचकस्थापनम ॥

अथ संस्कारमालारोपणम् ॥

सद्दृष्टिलाभाद्यपवर्गलक्ष्मीपर्यंततत्तत्पदसंभवंताम् ॥

सोडून दिले. त्यावेळी विक्रियेनें देव नवे शरीर निर्माण करून ते अग्नीद्रांच्या मुकुटाग्नीनें जाळतात व त्याचें भस्म आपल्या अंगाला लावतात. असा तो जिनेश्वर विजयी होवो.

२५ 'विजितेति' ज्यानें निर्मल ध्यानानें सर्व कर्मे जिंकिली. जो गुणसंपन्न होऊन स्वाभाविक ऊर्ध्वगतीने लोकाग्रीं विराजमान झाला व स्वाभाविक सुखानें जो तृप्त झाला तो हा जिन आमचें रक्षण करो. हे सर्व श्लोक ह्मणून निर्वाणकल्याणाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

याप्रमाणें पंचकल्याणिकांची स्थापना झाली.

आतां संस्कारमालांचें आरोपण.

१ 'सद्दृष्टिरिति' सम्यग्दर्शनाच्या लाभापासून मोक्षलक्ष्मीच्या प्राप्तीपर्यंत जीं जी पदें मिळतात त्या त्या

संस्कारमाला निदधेऽष्टचत्वारिंशन्मितामत्र जिनेंद्रबिंबे ॥ १ ॥

संस्कारमालारोपणप्रातिज्ञापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

प्रवर्द्धमानामलदर्शनस्य निर्बाधबोधस्य सदा सवीचः ॥

पवित्रचारित्रविधेः क्रमेण संस्कार एषोऽत्र चकास्तु बिंबे ॥ २ ॥

ओं ह्रीं अयं सम्यग्दर्शनसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ १ ॥

एतदर्थारोपणपरायणांतःकरणः पठित्वा प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् । एवमुत्तरत्र सर्वत्र संस्कारारोपणमंत्रांते पृथक् पृथक् पुष्पांजलिं कुर्यात् ॥ ओं ह्रीं सम्यग्ज्ञानसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ २ ॥ ओं ह्रीं सम्यक्चारित्रसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ ३ ॥

द्विषट्प्रकारोग्रतपोभरस्य चतुर्विधाराधनगोचरत्वात् ॥

विशिष्टवीर्यस्य चतुर्विधस्य संस्कार एषोऽत्र• ॥ ३ ॥

ओं ह्रीं अयं बाह्याभ्यंततपःसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ ४ ॥

पदामध्यें होणाऱ्या ४८ संस्कारांची स्थापना करण्याची प्रतिज्ञा करण्याकरितां जिनबिंबावर पुष्पांजलि टाकावी.

२-३ 'प्रवर्धेति' हा श्लोक म्हणून निर्मल सम्यग्दर्शन, निर्बाध ज्ञान व पवित्र आणि निर्दोष चारित्र या रत्नत्रयांचा जिनबिंबावर संस्कार 'ओं ह्रीं अयं सम्यग्दर्शनसंस्कार' वगैरे तीन मंत्र म्हणून करावा.

४ 'द्विषडिति' हा श्लोक म्हणून चार प्रकारच्या आराधनांना विषय असलेल्या अभ्यंतर तप व बाह्य तप यांचा व चार प्रकारच्या विशिष्ट वीर्यांना संस्कार जिनबिंबावर करावा.

ओं ऱ्हीं चतुरंगवीर्यसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ ५ ॥

गुप्तित्रयस्याथ सपंचभेदसमित्युपेतस्य विशुद्धिहेतोः ॥

मतेत्र मात्राष्टकसंज्ञितस्य सस्कार० ॥ ६ ॥

ओं ऱ्हीं अयं अष्टमातृमंडलप्रवेशसंस्कार : इह र्हति स्फुरतु स्वाहा ॥

भैक्षेर्यकावान् शयनासनागव्युत्सर्गचेतोविनयेषु सम्यक् ॥

शुद्धे विशुद्ध्यष्टकसंचितायाः ॥ संस्कार० ॥

ओं ऱ्हीं अयं शुद्ध्यष्टकावष्टंभसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ ७ ॥

परीषहाघोर्जितनिर्जयस्य त्रियोगजासंयमवर्जनस्य ॥

कृतादिजा संयमसंहतेश्च संस्कार० ॥

ओं ऱ्हीं अयं अशेषपरीषहजयसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ ८ ॥

ओं ऱ्हीं अयं त्रियोगासंयमानिवृत्तिशीलतासंस्कार इहार्हति० ॥ ९ ॥

ओं ऱ्हीं अयं त्रिकरणासंयमनिवृत्तिशीलतासंस्कार इहार्हति० ॥ १० ॥

---

५ 'गुप्तित्रयस्येति' हा श्लोक म्हणून चारित्रविशुद्धीला कारण [illegible] पांच समिति व तीन गुप्ति यांचा जिनबिंबावर संस्कार करावा. गुप्ति व समिति यांना अष्टमातृका असें नांव आहे.

७ 'भैक्षेति' हा श्लोक म्हणून जिनबिंबावर भिक्षाशुद्धि, ईर्याशुद्धि, [illegible]नासनशुद्धि, अंगशुद्धि, व्युत्सर्गशुद्धि, चेतःशुद्धि, विनयशुद्धि व वाक्यशुद्धि या आठ शुद्धींचा संस्कार करावा.

८–१० 'परीषहेति' हा श्लोक म्हणून परीषहजयसंस्कार, त्रियोगापासून अर्थात मन वचन शरीर यापासून असंयम दूर करणें हा संस्कार व कृत, कारित आणि अनुमोदनांनीं असंयमापासून दूर राहणें असे तीन सं-

प्राणेंद्रियाः संयमशीलनस्य दशप्रकारस्य तु शीलनस्य ॥
पंचेंद्रियाणां दृढनिश्चयस्य संस्कार० ।
ओं ऱ्हीं अर्यं दशसंयमत्रिशीलतासंस्कार इहार्हति ॥ ११ ॥
ओं ऱ्हीं पंचेंद्रियजयशीलतासंस्कार इहार्हति ॥ १२ ॥
अनादिसंवृत्तदुरंतसंज्ञाचतुष्टयस्यातिविनिग्रहस्य ॥
दशप्रभेदोत्तमधर्मवृत्त्या संस्कार० ॥
ओं ऱ्हीं अर्यं चतुःसंज्ञानिग्रहशीलनासंस्कार इहार्हति ॥ १३ ॥
ओं ऱ्हीं अर्यं दशधर्मधारणसंस्कार इहार्हति स्फुरतु स्वाहा ॥ १४ ॥
अष्टादशाश्लिष्टसहस्रमानशीलावलेर्लक्षचतुष्कभाजाम् ॥
अशीतिलक्षामितसद्गुणानां संस्कार एषोत्र चकास्तु बिंबे ॥
ओं ऱ्हीं अर्यं अष्टादशशीलसहस्रसंस्कार इहार्हति ॥ १५ ॥

स्कार जिनबिंबावर करावेत.

११–१२ ' प्राणेंद्रियेति ' हा श्लोक म्हणून सहा प्राणेंद्रियासंयमाचा व पांच इंद्रियांचा पराभव करणे असे दोन संस्कार जिनबिंबावर करावे.

१३–१४ ' अनादि ' हा श्लोक म्हणून आहारसंज्ञा, भयसंज्ञा, परिग्रहसंज्ञा व मैथुनसंज्ञा यांचा निग्रह करणे व दशधर्म धारण करणे हे दोन संस्कार करावेत.

१५–१६ ' अष्टादशेति ' हा श्लोक म्हणून अठरा हजार शील व ८४ लाख उत्तरगुण याचा संस्कार श्रीजिन-

ओं ऱ्हीं अयं चतुरशीतिलक्षगुणसंस्कार इहार्हति ॥ १६ ॥

ध्यानस्य धर्म्यस्य मतोऽप्रमत्तवृत्तस्य नैकांततया युतस्य ॥
श्रुतोपयोगस्य दृढस्य बाढं संस्कार० ॥

ओं ऱ्हीं अयं विशिष्टधर्म्यध्यानसंस्कार इहार्हति० ॥ १७ ॥
ओं ऱ्हीं अयं एकांताप्रमत्तचारित्रसंस्कार इहार्हति ॥ १८ ॥
ओं ऱ्हीं अयं अतिदृढश्रुतोपयोगसंस्कार इहार्हति ॥ १९ ॥

अथास्खलत्सत्परिणामजालमसुल्कमच्छ्रेण्यधिरोहणस्य ॥
शुद्धेस्तथानंतगुणात्मिकाया: संस्कार० ॥

ओं ऱ्हीं अयं अस्खलितपरिणामश्रेणिसमधिरोहणसंस्कार इहार्हति ॥ २० ॥
ओं ऱ्हीं अयं अनंतगुणशुद्धिसंस्कार ॥ २१ ॥

अथाप्रवृत्तादिकृते: पृथक्त्ववितर्कवीचारमहासमाधे: ॥
अपूर्वसम्यक्करणस्य तस्य संस्कार० ॥

बिंबावर करावा.

१७–१९ 'ध्यानस्येति' हा श्लोक ह्मणून विशिष्ट धर्म्यध्यानाचा, एकांताप्रमत्तचारित्राचा व अतिशय दृढ अशा ज्ञानोपयोगाचा असे तीन संस्कार जिनबिंबावर करावेत.

२०–२१ 'अथेति' हा श्लोक ह्मणून न ढळणाऱ्या अशा परिणामांनी क्षपकश्रेणीवर आरोहण करणें हा संस्कार व अनंतगुणित परिणामशुद्धि होणें हा असे दोन संस्कार जिनबिंबावर करावे.

ओं ह्रीं अयं अथाप्रवृत्तकरणसंस्कार इहार्हति ॥ २२ ॥
ओं ह्रीं अयं पृथक्त्ववितर्कवीचारध्यानसंस्कार इहार्हति ॥ २३ ॥
ओं ह्रीं अपूर्वकरणसंस्कार इहार्हति ॥ २४ ॥

ततोऽनिवृत्त्याधिकृतेश्च तस्याः कषायकाणामथ बादराणां ॥
निःसारिताकिट्टिकृतेश्च तस्याः संस्कार० ॥

ओं ह्रीं अयं अनिवृत्तिकरणसंस्कार इहार्हति ॥ २५ ॥
ओं ह्रीं अयं बादरकषायकिट्टिकारणसंस्कार इहार्हति ॥ २६ ॥

ततः परं सूक्ष्मकषायकिट्टिकृतेश्च तेषामथ बादराणा ॥
तत्किट्टिनिर्लेपनसंविधेश्च संस्कार० ॥

ओं ह्रीं अयं सूक्ष्मकषायकिट्टिकारणसंस्कार इहार्हति ॥ २७ ॥
ओं ह्रीं अयं बादरकषायकिट्टिकानिर्लेपनसंस्कार इहार्हति ॥ २८ ॥

२२–२४ 'अथाप्रवृत्तेति' हा श्लोक ह्मणून अथाप्रवृत्तकरण संस्कार, पृथक्त्ववितर्क वीचार ध्यानसंस्कार व अपूर्वकरणसंस्कार करावे

२५–२६ 'तत इति' हा श्लोक ह्मणून अनिवृत्तिकरण नांवाचा संस्कार व मोठ्या कषायांचें सूक्ष्मत्व करीत जाणें हा संस्कार असे दोन संस्कार जिनबिंबावर करावेत.

२७–२८ 'ततः परमिति' हा श्लोक ह्मणून सूक्ष्मकषायाकिट्टिकारण हा व बादरकषाय किट्टिकानिर्लेपन असे दोन संस्कार श्री जिनबिंबावर करावेत.

ततः क्रमात्सूक्ष्मकषायाकिट्टिनिर्लेपनं सूक्ष्मकषायवृत्तम् ॥
इत्येतयोः क्षीणकषायतायाः संस्कार० ॥

ओं ऱ्हीं अयं सूक्ष्मकषायाकिट्टिकानिर्लेपनसंस्कार इहार्हति ॥ २९ ॥
ओं ऱ्हीं अयं सूक्ष्मकषायचारित्रसंस्कार इहार्हेति ॥ ३० ॥
ओं ऱ्हीं अयं क्षीणकषायसंस्कार इहार्हति ॥ ३१ ॥

क्रमाद्यथाख्यातचरित्रमैक्यश्रुताद्यवीचारकशुक्लयोगः ॥
निःशेषघातिक्षय इत्यमीषां संस्कार० ॥

ओं ऱ्हीं अयं यथाख्यातचारित्रसंस्कार इहार्हति ॥ ३२ ॥
ओं ऱ्हीं अयं एकत्वावितर्कवीचारध्यानसंस्कार इहार्हति ॥ ३३ ॥
ओं ऱ्हीं अयं घातिकर्मनिर्मूलनसंस्कार इहार्हेति ॥ ३४ ॥

श्रीकेवलज्ञानदृगुद्भवस्य तीर्थप्रवृत्याख्याविधेः समाधेः ॥
सूक्ष्माक्रियाद्यप्रतिपातिनश्च संस्कार एषोत्र चकास्तु बिंबे ॥

२९–३१ ‘ ततः क्रमादिति ’ हा श्लोक ह्मणून सूक्ष्मकषायनिर्लेपन, सूक्ष्मकषायचारित्र व क्षीणकषायचारित्र हे संस्कार जिनबिंबावर करावेत.

३२–३४ ‘ क्रमादिति ’ हा श्लोक ह्मणून यथाख्यात चारित्र, एकत्ववितर्क, घातिकर्मविनाश हे तीन संस्कार श्रीजिनबिंबाचें ठिकाणीं करावेत.

ओं ऱ्हीं अयं केवलज्ञानदर्शनोद्भवसंस्कार इहार्हति ॥ ३५ ॥
ओं ऱ्हीं अयं धर्मतीर्थप्रवर्तनसंस्कार इहार्हति ॥ ३६ ॥
ओं ऱ्हीं अय सूक्ष्मक्रियाप्रतिपातिध्यानसंस्कार इहार्हति ॥ ३७ ॥

शैलेश्यनुख्यातकृतेः प्रकर्षकृत्संवरस्यापि च योगकिट्टेः ॥
कृतेश्च निर्लेपनसद्विधेश्च संस्कार० ॥

ओं ऱ्हीं अयं शैलेशीकरणसंस्कार इहार्हति ॥ ३८ ॥
ओं ऱ्हीं अयं परमसंवरसंस्कार इहार्हति ॥ ३९ ॥
ओं ऱ्हीं अयं योगाकिट्टिकाकरणसंस्कार इहार्हति ॥ ४० ॥
ओं ऱ्हीं अयं योगकिट्टिकानिर्लेपनसंस्कार इहार्हति ॥ ४१ ॥

ततः समुच्छिन्नमुखक्रियानिवृत्याख्ययोगस्य सुनिर्जरायाः ॥
निःशेषकर्मप्रकरक्षयस्य संस्कार ॥

ओं ऱ्हीं अयं समुच्छिन्नक्रियानिवृत्तिध्यानसंस्कार इहार्हति ॥ ४२ ॥

३५–३७ 'श्रीकेवलेति' हा श्लोक म्हणून केवलज्ञानदर्शनोत्पत्ति, धर्मतीर्थप्रवृत्ति, व सूक्ष्मक्रियाप्रतिपातिध्यान असे तीन संस्कार जिनबिंबावर करावेत.

३८–४१ 'शैलेश्येति' हा श्लोक म्हणून सर्व शीलांची प्राप्ति, उत्कृष्टसंवराची प्राप्ति, योगकिट्टिकाकरण व योगकिट्टिकानिर्लेपन या चार संस्कारांची श्रीजिनबिंबावर स्थापना करावी

४२—४४ 'ततः इति' हा श्लोक म्हणून समुच्छिन्नक्रिया ध्यानाचा, परमनिर्जरेचा, व संपूर्णकर्मविना-

ओं ऱ्हीं अयं परमनिर्जरासंस्कार इहार्हति ॥ ४३ ॥

ओं ऱ्हीं अयं सकलकर्मनिर्मूलनसंस्कार इहार्हति ॥ ४४ ॥

अनंतदुर्वारदुरंतदुःखसंसारपर्यायपरक्षयस्य

अनंतसिद्धत्वसुपर्ययाप्तेः संस्कार ॥

ओं ऱ्हीं अयं अनादिसंसारपर्यायाविनाशसंस्कार इहार्हति ॥ ४५ ॥

ओं ऱ्हीं अयं अनंतसिद्धपर्यायोपलब्धिसंस्कार इहार्हति ॥ ४६ ॥

अदेहसम्यक्सहजाद्वितीयज्ञानोपयोगैश्वर्योपलब्धेः ॥

तद्वत्सुदृष्टैश्वर्यस्य साक्षात् ॥ संस्कार ॥

ओं ऱ्हीं अयं अशररसहजज्ञानोपयोगैश्वर्यसंस्कार इहार्हति ॥ ४७ ॥

ओं ऱ्हीं अयं अशरीरसहजदर्शनोपयोगैश्वर्यसंस्कार इहार्हति ॥ ४८ ॥

सुदृष्टिलाभादपवर्गलक्ष्मीपर्यंततत्तत्पदसंभवंतीम् ॥

शाचा असे तीन संस्कार जिनबिंबावर करावेत

४५—४६ ‘ अनंतेति ’ हा श्लोक ह्मणून अनादिकालच्या संसारपर्यायाचा नाश झाला अशा अभिप्रायाचा व अनंत सिद्धपर्याय प्राप्त झाला याचा अशा दोन संस्काराचे प्रतिमेवर आरोपण करावे.

४७—४८ ‘ अदेहेति ’ हा श्लोक ह्मणून शरीररहित असे ज्ञान व दर्शन या उपयोगाची प्राप्ति झाली याचे सूचक असे दोन संस्कार जिनबिंबावर करावेत.

‘ सुदृष्टिमालेति ’ हा श्लोक ह्मणून ह्या अठ्ठेचाळीस संस्कारमालाची मलाही प्राप्ति व्हावी अशी जिनेश्वराला

संस्कारमालां त्वमितोऽष्टचत्वारिंशन्मितां देव विदेहि नरताम् ॥
इष्टप्रार्थनाय प्रतिमाग्रे पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥
इत्यष्टचत्वारिंशत्संस्कारमालारोपणविधानम् ॥

——:०:——

अथ मंत्रन्यासविधानम् ॥

सालोकलोकत्रितयैकनित्यज्योतिः परब्रह्ममहोदयस्य ॥
साक्षादभिव्यंजनमेव शब्दब्रह्मेति मंत्रानिह तान्न्यसामि ॥
मंत्रन्यासप्रतिज्ञापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलि क्षिपेत् ॥
अआ इति ¬ वर्णौ द्वौ भाले बिंबे न्यसाम्यह ॥
ध्यात्वा शशांकविशदावों मायार्हं रमादिकौ ॥
ओं ऱ्हीं अर्हं श्रीललाटे ॥ २ ॥ दक्षिणतः प्रभृति करेण न्यसेत् ॥

प्रार्थना करावी व पुष्पांजलि क्षेपण करावें.

मंत्रन्यास विधि ॥

'सालोकेति' अलोकासहित त्रैलोक्याम प्रगट करणाऱ्या नित्यज्ञानरूपी ज्योतिला धारण करणाऱ्या परमात्म्याचें वैभव स्पष्ट प्रगट करणारें शब्दब्रह्म आहे. यास्तव त्या शब्दब्रह्माच्या मंत्राचा जिनप्रतिमेच्या अवयवावर मी न्यास करितो. अआ हे दोन वर्ण ओं ऱ्हीं अर्हं या मंत्रासहित श्री जिनेश्वराच्या कपाळावर लिहितो. हे मंत्र हातानें उजवीकडे लिहीत जावें.

इई च दक्षिणे वामे नेत्रे बिंबे न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं हं श्रीं इई दक्षिणेतरनेत्रयोः ॥ ३ ॥ एवं सर्वत्र ॥
उऊ च दक्षिणे वामे कर्णे बिंबे न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं० उउ कर्णयोः ॥ ४ ॥
ऋ ॠ च दक्षिणे वामे बिंबे घ्राणे न्यासाम्यहं ॥
ध्यात्वा शशांकविशदा वों मायार्हं रमादिकौ
ओं ऱ्हीं हं श्रीं ऋ ॠ च नासापुटयोः ॥ ५ ॥
ऌ ॡ च दक्षिणे वामे गंडदेशे न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं ऌॡ गंडयोः ॥ ६ ॥
ए ऐ इति द्वावूर्ध्वाधो दंतपंक्त्योर्न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं ए ऐ ऊर्ध्वाधोदंतपंक्त्योः ॥ ७ ॥

३ 'इई चेति' हा श्लोक ह्मणून प्रतिमेच्या उजव्या व डाव्या नेत्रामध्यें ओं ऱ्हीं हं श्रीं इई असा मंत्र लिहावा याच प्रमाणें प्रतिमेच्या अवयवावर ओं ऱ्हीं हं श्रीं ह्रीं अक्षरें प्रथम लिहून मग त्यांच्या पुढचे मंत्र लिहिण्याचा क्रम करावा.

४ 'उऊ चेति' हा श्लोक ह्मणून उजव्या व डाव्या कानांत ओं ऱ्हीं उऊ हा मंत्र लिहावा.

५ 'ऋॠ चे' हा श्लोक ह्मणून उजव्या व डाव्या नाकपुड्यावर ओं ऱ्हीं हं श्रीं ऋॠ हा मंत्र लिहावा.

६ 'ऌॡ च' हा श्लोक ह्मणून उजव्या व डाव्या गालावर ओं ऱ्हीं ऌॡ हा मंत्र लिहावा.

७ 'एऐ इति' हा श्लोक ह्मणून खालच्या व वरच्या दंतपंक्तीवर ओं ऱ्हीं ए ऐ हा मंत्र लि०

ओ औ च दक्षिणे वामे स्कंधे बिंबे न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं० ओ औ स्कंधयोः ॥ ८ ॥
अं अश्च मस्तके बिंबे जिह्वाग्रे विन्यसाम्यहम् ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं अं मस्तके अः जिह्वाग्रे ॥ ९ ॥
कचवर्गौ दक्षिणेथ वामे बाहौ न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं कखगघङ चछजझञ वामभुजे ॥ १० ॥
टतवर्गौ दक्षिणेऽथ वामे कुक्षौ न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं टठडढण तथदधन क्रमेण दक्षिणवामकुक्ष्योः ॥ ११ ॥
पफौ च दक्षिणे वामेप्यूरौ बिंबे न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं० प दक्षिणोरौ फ वामोरौ ॥ १२ ॥

---

८ 'ओ औ इति' हा श्लोक म्हणून उजव्या व डाव्या खांद्यावर ओं ऱ्हीं ओ औ हा मंत्र लि०

९ 'अं अश्चेति' हा श्लोक म्हणून प्रतिमेच्या मस्तकावर व जीभीच्या अग्रभागी ओं ऱ्हीं अं अः हा मंत्र लि०

१० 'कचवर्गाविति' हा श्लोक म्हणून उजव्या व डाव्या भुजावर क्रमानें ओं ऱ्हीं कखगघङ, ओं ऱ्हीं चछजझञ असे मंत्र लिहावेत.

११ 'टतवर्गौ इति' हा श्लोक म्हणून उजव्या व डाव्या पोटाच्या भागावर ओं ऱ्हीं टठडढण, ओं ऱ्हीं तथदधन हे मंत्र लिहावेत.

१२ 'प फाविति' हा श्लोक म्हणून उजव्या व डाव्या मांडीवर क्रमानें ओं ऱ्हीं प व ओं ऱ्हीं फ ही अक्षरें लिहावींत.

बभौ च गुह्ये नाभौ च बिंबस्यास्य न्यस्याम्यहं ॥
ध्यात्वा ॥ ओं ऱ्हीं ब गुह्ये भ नाभिमंडले ॥ १३ ॥
मकारौ दक्षिणे वामे स्फिक्प्रदेशे न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा ॥ ओं ऱ्हीं मस्फिचोः ॥ १४ ॥
यरौ कुक्षे क्रमादूर्ध्वरोमांचे च न्यसाम्यहम् ॥
ध्यात्वा ॥ ओं ऱ्हीं य शरीरस्थाने र ऊर्ध्वरोमांचे ॥ १५ ॥
लवौ पृष्ठे च कक्षादिसंधिदेशे न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा ॥ ओं ऱ्हीं ल पृष्ठे व ग्रीवाकक्षादिसंधिषु ॥ १६ ॥
शकारो दक्षिणे वामे जानुनीह न्यसाम्यहं ॥
ध्यात्वा० ॥ ओं ऱ्हीं श जानुयुग्मे ॥ १७ ॥

---

१३ ‘ बभौ चेति ’ हा श्लोक ह्मणून ‘ ओं ऱ्हीं ब ’ हा मंत्र गुह्य भागी व ‘भ’ हा मंत्र नाभिमंडलांत लिहावा.

१४ ‘ मकाराविति ’ हा श्लोक ह्मणून ‘ ओं ऱ्हीं म ’ हा मंत्र दोन्हीं ढुंगणावर लिहावा.

१५ ‘ यरौ ’ हा श्लोक ह्मणून ‘ ओं ऱ्ही य ’ व ‘ ओं ऱ्ही र ’ हे मंत्र क्रमाने पोट व मस्तक वगैरे ठिकाणच्या केशामध्ये लिहावे.

१६ ‘ लवौ ’ हा श्लोक ह्मणून ‘ ओं ऱ्ही ल ’ व ‘ ओं ऱ्ही व ’ हे मंत्र क्रमानें पोट व गळा, कारव वगैरेच्या संधिभागामध्ये लिहावेत.

१७ ‘ शकारौ हा श्लोक ह्मणून ‘ ओं ऱ्ही श ’ हा मंत्र दोन्ही गुडघ्यावर लिहावा.

एवं चत्वारः प्रतीन्द्राः वेद्याश्चतुर्दिक्षु होमविधिं पूर्ववत्सर्वं विदध्युः ॥

अथ प्रतिष्ठाहोमकाल एव गंधयंत्राराधनमेकः प्रतींद्रः कुर्यात् ॥ तद्यथा —

मध्ये तत्तदनाहतं परिवृतं झं ठं स्वैः क्लींयुतम् ॥
क्ष्वीं क्ष्वीं हं स सुबीजकैर्बहिरता-वार्मंडलेनावृतम् ॥
श्रीखंडादिविलिप्तहेममयसत्पात्रे लिखित्वादरा- ।
द्दत्ताढ्यैः करवीररक्तकुसुमैराराधये मंत्रतः ॥ पुष्पांजलिः ॥ ७ ॥

ओं श्रीं ह्रीं र्हं श्रीं नमः । इत्यनेन मंत्रेण प्रतिष्ठाहोमकाल एव अष्टोत्तरशतवारं संजप्य निक्षिप्य तद्यंत्रगंधं सर्वगंधसंमिश्रं स्वर्णपात्राग्रे निक्षिप्य तद्गंधद्रव्यैर्वक्ष्यमाणमंत्रेण श्रीनयनोन्मीलनं

---

५ 'ओं नमोर्हते भगवते' हा पश्चिम कुंडात समिधा टाकण्याचा होममंत्र आहे.

६ 'ओं नमोर्हते भगवते वृषभेति' हा उत्तरकुंडांत समिधा टाकण्याचा मंत्र आहे या प्रमाणें वेदीच्या चारी दिशेला प्रतीन्द्रांनी पूर्वीप्रमाणे सर्व होमविधि करावा. तदनंतर प्रतिष्ठाहोमकालीच एका प्रतींद्रानें गंधयंत्राराधन करावें. तें याप्रमाणें:—

७ 'मध्ये इति' केशर वगैरेंनें लेपलेल्या सुवर्णपात्रामध्यें आदरानें हें गंधयंत्र लिहावें व कण्हेरीच्या तांबड्या पुष्पांनी मंत्र म्हणून त्याची आराधना करावी. हें गंधयंत्र त्या त्या तीर्थंकराच्या अनाहतानें युक्त असावें अनाहताच्या मध्यभागीं 'झं ठं' हीं अक्षरें लिहावीं, सभोंवती स्वर लिहावेत. व 'क्लीं' अक्षर लिहावें 'क्ष्वीं क्ष्वीं हं सः' हीं बीजाक्षरें या स्वराचे बाहेर लिहावीत व या सर्वांना जलमंडलानें वेढा घालावा.

'ॐ ह्रीं र्हं नमः' या मंत्रानें प्रतिष्ठाहोमकालीं १०८ वेळां जप करावा. व गंधयंत्रांतील सुगंध केशर वगैरे पदार्थांनीं पुढील मंत्र म्हणून चल व अचल या प्रतिमांना नयनोन्मीलनविधि व सर्वांगलेपनविधि एकदम

सर्वांगविलेपनं च चलाचलप्रतिमयोर्युगपदेव कुर्यात् ॥ इति गंधयंत्रमंत्राराधनाविधिः ॥

शुभप्रसूनैर्मणिभिर्विशुद्धैस्तथा समंत्रैरथवांगुलीभिः ॥
आराधयाम्यष्टशतं सुरेन्द्रैराराध्यपादं भगवज्जिनेंद्रम् ॥

ओं श्रीं ऱ्हीं र्हं श्रीं मम सन्निहितो भव भव वषट् नमः इत्यनेन मंत्रेण सितरक्तसुगंधपुष्पैरामुहूर्तं तत्पुष्पजपं स्वयमिंद्रः कुर्यात् ॥

अथ प्रतिष्ठातिलकविधानम् ॥

वितानमाल्यांबरपूर्णकुंभरंगावलीचारुचतुष्कमध्ये ॥
संस्थापयाम्यत्र शिला विशाला जिनप्रतिष्ठातिलकार्थपिष्ट्यै ॥
ओं ऱ्हीं र्हं क्ष्मं ठठ शिलास्थापन करोमि स्वाहा ॥ १ ॥
कोणोज्ज्वलद्दीपचतुष्कदीप्रां चतुष्कमध्यस्थाशिलां विशालाम् ॥

करावे. याप्रमाणे गंधयंत्राराधन विधि आहे.

'शुभप्रसूनैरिति' हा श्लोक ह्मणून व ॐ श्री ऱ्ही र्हं श्री मम सन्निहितो भव २ वषट् नमः या मंत्रानें पांढऱ्या व तांबड्या पुष्पांनी मुहूर्तपर्यंत इंद्रानें १०८ वेळा जप करावा. अशा रीतीने भगवंताची आराधना करावी.

प्रतिष्ठातिलकविधि.

१ 'वितानेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून जिनेश्वराला प्रतिष्ठातिलक करण्यासाठी शिलास्थापन करावे. तिलक करण्याची द्रव्यें वाटण्यासाठी या शिलेचें स्थापन करावें लागते.

२ 'कोणेति' हा श्लोक ह्मणून शिला धुवावी अक्षतांनी चौक रचून तिच्या चारी कोनावर चार दीप ठेवा

जांबूनदोच्चैः कलशप्रपूर्णैः प्रक्षालयाम्युत्तमतीर्थवार्भिः ॥

शिलाप्रक्षालनम् ॥ २ ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० रेनां शिलामर्चये ॥ शिलार्चनम् ॥

प्रीतिं प्रियंगूरजनीत्यथैलाककोलजात्यादिफलं सुगंधि ॥

सद्यः फलौघं दधि मंगलार्थं सिद्धार्थसार्थोऽभिमतार्थसिद्धिम् ॥ ३ ॥

जात्यादिपुष्प मनसः प्रसादं वृद्धिः समृद्धिं स्वममृद्धिवृद्धिः ॥

ददाति सीतीभवनं तुषागे दूर्वा चिरायुः सुयशोऽक्षतौघः ॥ ४ ॥

श्रीखंडकालागरुजातिपत्रसद्ग्रंथिपर्णोत्तमपद्मकादिः ॥

सौरभ्यमर्थः सुरभिः सुखाय भूयासुरेते तिलकोचितार्थाः ॥

इदमुक्त्वा शिलास्थापिततिलकार्थपुंजे पुष्पाक्षत क्षिपेत् ॥ ५ ॥

स्वभर्तृवस्त्रांचलबंधितान्कौसुंभवस्त्रान्वितयष्टृपत्न्या ॥

चेत. व कलशातील तीर्थजलाने शिला स्वच्छ धुवावी 'स्वच्छैस्तीर्थैरिति' हा श्लोक म्हणून शिलेची पूजा करावी.

३-५ 'सद्यः फलौघेति' व 'श्रीखंडेति' हे दोन श्लोक म्हणून तिलक करण्याच्या नंतर पुष्पाक्षता क्षेपण कराव्यात. वाघाटे हे आनंद देतात हळद, वेलदोडे, ककोळ, जायफळ हे फलदायक आहेत. दही मंगलाकरिता मानलें आहे. पांढऱ्या मोहऱ्या इच्छितकार्यसिद्धि करितात. जाईची वगैरे फुलें मनाला प्रसन्न करितात. कापूर शांतता उत्पन्न करितो. दूर्वा दीर्घायुष्य करितात आणि अक्षता कीर्ति वाढवितात. चंदन, कृष्णागुरु, जायपत्री, गठाना, पद्मकाष्ठ वगैरे पदार्थांचा तिलक करितात.

६ 'स्वभर्तृ इति' हा श्लोक म्हणून इंद्राच्या वस्त्राची गाठ इंद्राणीच्या वस्त्राशी बांधावी. व तिलकाची द्रव्यें

शोणागरागाभरणास्रजैतान् सपेषयामस्तिलकोन्नितार्थान् ॥

तिलकार्थपेषणनियुक्तयष्टमिथुने कुंकुमरंजिताक्षतं क्षिपेत ॥ ६ ॥

स्वाहातकोमादिकमंगलादिमत्रेण जप्त्वा तिलकार्थकल्कम् ॥

सौवर्णपात्रे विनिधाय तेन लग्नोदयेऽस्मिंस्तिलक विधास्ये ॥ ७ ॥

ओं चत्तारि मंगल स्वाहेति मंत्रेणैकविंशतिवारान् तिलकार्थकल्कम-

भिमंत्रयेत ॥ तिलकद्रव्यसज्जीकरणम् ॥

स्त्रीभ्यः पुरा कंकणबंधनाभ्यो नियोजिताभ्यः कुलकामिनीभ्यः ॥

धानागुडाढ्यलवणानि पृथग्दधेऽहं जिनप्रतिष्ठातिलकोत्सवेऽस्मिन् ॥

गुडादिव्यायनकदानम् ॥ ८ ॥

आहूता भवनामरैरनुगता य सर्वदेवास्तथा ॥

तस्थौ यस्त्रिजगत्सभांतरमहापीठाग्रसिंहासने ॥

यं हृद्यं हृदि सान्निधाप्य सततं ध्यायंति योगीश्वराः ॥

त्या उभयताकडून वाटून द्यावीत. उभयतांवर पुष्पाक्षता टाकाव्यात.

७ ‘स्वाहांतकेति’ हा श्लोक ह्मणून ‘ॐ चत्तारि मंगलं स्वाहेति’ हा मंत्र एकवीस वेळा ह्मणावा व तें तिलकगंध आमंत्रित करावें.

८ ‘धानागुडेति’ हा श्लोक ह्मणून ज्यांच्या हातात कंकण बांधलें आहे अशा स्त्रियांना लाह्या, गूळ व मीठ हे पदार्थ द्यावेत.

तं देवं जिनमर्चितं कृतधियामावाहनाद्यैर्भजे ॥

अत्र स्थापनानिक्षेपनयमाश्रित्याव्हानादिमंत्राः कथ्यंते ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः असि आ उसा एहि २ संवौषट् आव्हानम् ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ममात्र सन्निहितो भव २ वषट् सन्निधापनम् ॥ ९ ॥

इत्थं पूर्वविधिं विधाय विधिनाव्हानादिकं स्थापना—

न्यासात्कुंभनियोगतः प्रतिकृतौ कृत्वा जिनेंद्रं स्मरन् ॥

लग्नादौ सति रेचकेण विधिवन्नाभौ प्रियंग्वादिना ॥

तन्मत्रं निदधामि वाद्यनिनदे दिक्षु प्रसर्पत्यलम् ॥

तिलकविधिप्रतिज्ञापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ १० ॥

तेजस्त्रिमूर्तीश्वरदेशकानुजनिप्रियास्नातकबीजपूर्वम् ॥

सास्यादिको सार्हतनामनाममंत्रेण बिंबे तिलकं न्यसामि ॥

मंत्रोद्धारः—ओं ऱ्हीं श्रीं र्हं अ सि आ उ सार्हता वृषभनाथस्य नाभौ तिलकं न्यसामि

---

९ 'आहूतेति' हा श्लोक ह्मणून स्थापना निक्षेपाच्या आश्रयानें आव्हानादि मंत्र ह्मणावेत.

१० 'इत्थमिति' हा श्लोक ह्मणून आव्हानादि पूर्वोक्त विधि करावा व जिनेश्वराची प्रतिमेमध्यें स्थापना करावी व वाद्ये वाजत असतांना उत्तम मुहूर्तावर प्रतिमेच्या बेंबीमध्यें मी पुढील मंत्र लिहितो अशी प्रतिज्ञा करावी. व जिनमूर्तीवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

११ 'तेज इति' हा श्लोक ह्मणून व 'ॐ ऱ्हीं श्रीं र्हं वगैरे मंत्र ह्मणून वृषभनाथ जिनेश्वराच्या नाभिमध्यें

जगदेकरंजनार्थं वषट् अनेन तिलकन्यासं विदध्यात् ॥ ११ ॥ इति तिलकविधानम् ॥

अथाधिवासनविधानम् ।

जिनमतामिव सूक्ष्मं यत्सुखस्पर्शदक्षं ॥
क्षपितविविधबाधं साध्वलंकारमुख्यम् ॥
शुचितरमपदोषं सद्गुणं तद्दधेऽहं ॥
जिनपतिवदनाग्रे विस्तृतं कांडवस्त्रं ॥

ओं श्रीं ऱ्हीं हैं श्रीं णमो अरहंताणं झौं नमः स्वाहा ॥ मुखवस्त्रमंत्रः । मुखवस्त्रमेवं कुर्यात्। वेदिकायामंतर्गृहे च ॥

यवमालारोपणमंत्रः ।

मदनफललसन्त्या मालयैषां यवानां ॥
सुखफलगुणमालामार्हतीं सूचयन्त्या ॥

सर्व जगाचे रंजन करण्याकरिता तिलक करितो असे ह्मणून तिलकन्यास करितो. याप्रमाणें तिलकविधान संपलें.

अधिवासनविधि.

'जिनमतमिवेति' हा श्लोक ह्मणून जिनमूर्तीच्या वदनापुढें विस्तृत असें वस्त्र धरावें. हें वस्त्र जिनमताप्रमाणें सूक्ष्म आहे व जिनमताप्रमाणे सुख देण्यामध्यें दक्ष आहे. हें जिनमताप्रमाणें नाना प्रकारच्या शीतोष्णादि पीडा दूर करणारें आहे व हें उत्तम अलंकाराप्रमाणें आहे. हें जिनमताप्रमाणें निर्मल, निर्दोष, उत्तम गुणांनी युक्त व उत्तम दोऱ्यानें युक्त असें आहे, असें हें वस्त्र जिनबिंबाच्या वदनापुढें मी धारण करितो.

त्रिगलदखिलदोषं प्रार्चयामो जिनेंद्रं ॥
जनयतु जनतानां क्षेमवृद्धिं सुभिक्षम् ॥
यवमालारोपणम् ॥ २ ॥
जिनेश्वरश्रीचरणांबुजाग्रे सप्तोद्धधान्यानि समुच्चितानि ॥
अनंतधर्मेष्वपि संभवन्तीं अर्हन्तु दिव्यध्वनिसप्तभंगीम् ॥
मुखवस्त्रप्रदानपूर्वकं यवमालामारोप्य जिनपदाग्रतः सप्तधान्यान्युपाहरतु ॥ ३ ॥
उन्मादनं मोहनतापने च यः शोषणं मारणमुच्छिनत्ति ॥
स्मारानिपूनस्य सुयोगकल्पान् क्षिपामि कांडान्मुखवस्त्रपार्श्वे ॥
ओं ऱ्हीं काडस्थापनम् ॥ ४ ॥ अगाष्टकम् ॥

---

२ यवमालारोपण विधि करतांना प्रथम 'मदनेति' हा श्लोक म्हणावा. व प्रतिमेच्या कंठामध्ये यवमाला (जवाची माळा) घालावी. या माळेंत एक गेळफळ असावें. सुखरूपी फलाची व विपुल गुणांची प्राप्ति भगवंताला झाली याचे हे सूचक आहे. हा विधि करून नंतर जिनेश्वराच्या चरणाजवळ—

३ 'जिनेति' हा श्लोक म्हणून सप्त धान्यें ठेवावीत. ही ठेवण्याचा उद्देश वस्तूमध्यें अनंत धर्म आहेत व त्या प्रत्येक धर्मामध्यें स्यादस्ति, स्यान्नास्ति वगैरे सात प्रकार संभवतात व जिनेश्वराच्या दिव्यध्वनीमध्येंही हे प्रकार संभवतात हें दाखविणें हा होय

४ 'उन्मादनेति' उन्मादन, मोहन, तापन, शोषण, व मारण असे मदनाचे पांच बाण आहेत. या पांच बाणाचा नाश भगवंतानी केला आहे म्हणून पांच बाणाची मुखवस्त्राच्या जवळ स्थापना करावी.

सुगंधिशीतलैः स्वच्छैः माधुभिर्विमलैर्जलैः ॥
अनंतज्ञानदृग्वीर्यसुखरूपं जिनं यजे ॥ १ ॥
ओं ऱ्हीं श्रीं नमः परमेष्ठिभ्यः स्वाहा ॥ जलम् ॥
कंकोलकैलागरुसात्प्रियंगूलवंगकर्पूरकरांजितेन ॥
श्रीखंडपंकेन निरस्तपंकं जिनक्रमाब्जं परिलेपयामि ॥
ओं नमोर्हते सर्वशरीरावस्थिताय पृथु २ गंधं गृहाण २ स्वाहा ॥ २ ॥ गंधं ॥
जिनेंद्रपादौ नखचन्द्रबिंबे सेवार्थमभ्यागततारकाणां ॥
पुंजायमानैर्विशदाक्षतानां पुंजैर्जिनांघ्रिं परिपूजयामि ॥ ३ ॥
ओं नमोर्हते सर्वशरीरावस्थिताय पृथु २ अक्षतान् गृहाण २ ॥ अक्षतान् ॥
यत्सौरभास्थास्तिमितालिमाला नीलोत्पलानामिव भाति माला ॥
सा पंचकल्याणविमर्शपंचसरात्ममालास्तु जिनेश्वरांघ्रौ ॥ ४ ॥

---

१ ' सुगंधी ' हा श्लोक समंत्र ह्मणून अनंत ज्ञान, दर्शन, शक्ति व सुख यांना धारण करणाऱ्या जिनाला मी जलाने पूजितो.

२ ' कर्कोलेति ' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून गंधानें जिनचरणाची पूजा करावी.

३ ' जिनेंद्रेति ' हा श्लोक ह्मणून व मंत्र ह्मणून अक्षता जिनचरणीं अर्पण कराव्यात.

४ ' यदिति ' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून पंचकल्याणाचें सूचन करण्याकरितां मंदार, मोगरी, कमल वगैरे फुलें जिनेश्वरचरणीं अर्पण करावीत.

ओं नमोऽर्हते यययं सर्वतो मेदिनीपुष्पवरपुष्पाणि गृहाण २ स्वाहा ॥ पुष्पं ॥ इति पंचसरमालारोपणम् ॥

क्षैरेयं बहुशः राज्यकलितं पक्वान्नमुच्चावचं ॥
भक्ष्यानिंदुवलक्षतानपि खराज्ञानोपदर्शं पयः ॥
पूर्वं पेयमपूर्वपाकसुरस सद्दधशाल्योदनं ॥
सान्नाय्य निजानित्यसारसुखसंतृप्ताय तेऽर्हन्ददे ॥ ५ ॥

ओं नमोऽर्हते सह भूतायानतसुखसंतृप्तायाग्रे चरुं विस्तारयामि स्वाहा ॥ चरुं ॥

स्वान्यप्रकाशनगुणाल्पतरोऽस्मदीयो ॥
जैनस्त्रिकालविपयोयमितीव हर्षात् ॥
ये कंपयंति बहुशः स्वशिरांसिदीपा ॥
स्तैर्दीपिताखिलजगज्जिनमर्चयामि ॥ ६ ॥

ओं नमोऽर्हते सर्वतः प्रज्ज्वल २ अमिततेजसे नमः दीपं गृहाण २ स्वाहा ॥ दीपं ॥

५ 'क्षैरेयमिति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून साखर व तूप मिश्रित अशी दूधखीर व इतर पुष्कळ भात वगैरे पदार्थ नित्य व उत्कृष्ट सुखानें तृप्त झालेल्या जिनाला अर्पण करितो.

६ 'स्वान्येति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून दीपानें अरहंताची पूजा करावी. माझ्या ठिकाणी स्वपर प्रकाशक गुण थोडा आहे व श्रीजिनेशाच्या ठिकाणी त्रैलोक्याला प्रकाशित करणारा गुण आहे म्हणून हर्षानें जे आपलें मस्तक कांपवितात अशा दिव्यांनीं मी जिनाची पूजा करितो.

गंधार्थयोगबहुसौरभधूपधूमलेखाशतातिसुरभीकृतसर्वकाष्ठान् ॥

अष्टौ त्रिविष्टपपतेः परितोष्टदिक्षु निष्टसहेममयधूपघटान्न्यसामि ॥

ओं नमोर्हते सर्वतो दह २ तेजोधिपतये सहभूताय धूपं गृहाण २ स्वाहा ॥ धूपं ॥ अष्टसु दिक्षु धूपघटाष्टकनिवेशनम् ॥ ७ ॥

जंबीरजंबूकदलीकपित्थफलोत्तमाम्रादिफलोत्तमौघैः ॥

समर्चये नित्यफलं जिनेंद्रं नित्यामृतानंदफलोपलब्ध्यै ॥ ८ ॥

ओं नमोर्हते सहभुताय फलानि गृहाण २ स्वाहा ॥

स्वध्यानतीव्रानलकांदिशीककामेन निर्मुक्तमिवेक्षुचापम् ॥

पुंड्रेक्षुदंडप्रकरं क्षिपामि पीठोपकंठे तव देवदेव ॥ ९ ॥

इक्षुस्थापनम् ॥

---

७ ''गंधार्थेति' हा श्लोक समंत्र ह्मणून श्रीजिनचरणीं धूप अर्पण करावा. अनेक सुगंधि पदार्थांच्या मिश्रणामुळें ज्या धूपाचा धूर सर्व दिशांना सुगंधित करितो अशा धूपाचें घडे जिनांच्या आठी दिशेस मी ठेवितो.

८ 'जबीरेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून निंबू, जांभूळ, केळीं. कंवठ आंबे वगैरे फळांनीं मी श्रीजिनाची मोक्षांतील आनंदरुपी फलाची प्राप्ति व्हावी ह्मणून पूजा करितो.

९ 'स्वध्यानेति' हा श्लोक समंत्र ह्मणून जिनेश्वराच्या सिंहासनाजवळ ऊस स्थापन करावेत. हे ऊस स्थापन करण्याचें कारण हें आहे. श्रीजिनेश्वराच्या ध्यानरूपी तीव्र अग्नीपासून मदनाला भीति वाटल्यामुळें तो पळू लागला त्यावेळीं त्याचे हातातलें ऊसरूपी धनुष्य गळून पडलेलें आहे तेंच हें आहे अशी शंका उत्पन्न करणारे हे ऊस जिनामी आपल्या सिंहासनाजवळ अर्पण करितो.

प्रक्षीणे स्वमले समुद्भवति यः स्वार्थप्रकाशोल्पकः ॥
गो[illegible]सासु त्रि [illegible]श्चिकालविषयः साक्षान्महानर्हति ॥
मत्वैवं मणिभिर्जितैः प्राहितसद्वर्णोत्करप्राभृता— ॥
शंकापादकवर्णपूरमर्हत्पादाग्रतः स्थापये ॥

इति वर्णपूरस्थापनम् ॥ १० ॥

मुद्गादिरूढद्विदलप्ररूढैर्विरूढकौघैः सुकृतांकुराभैः ॥
प्रौढावबोधस्य तव प्रगाढदृष्टेर्जिन श्रीचरणौ यजामि ॥

विरुढक[illegible]थापनम् ॥ ११ ॥

त्रैलोक्यसाम्राज्यसमग्रलक्ष्मीविवाहवेदीं भवतो जिनेंद्र ॥
यवादिधान्यप्रभवाकुरौघैर्यवारकाख्यैः समलंक[illegible]मि ॥

यवारक[illegible]थापनम् ॥ १२ ॥

---

१० 'प्रक्षीणे इति' हा श्लोक म्हणून वर्णपू[illegible]नी अर्थात् निरनिराळ्या [illegible] प्रभूपुढें स्थापना करावीं. मळ नाहींसा झाल्यानें [illegible] जिनेश्वराच्या ठिकाणचे रागादि दोष नाश पावल्यामुळें त्यांच्या ठिकाणीं त्रैलोक्यप्रकाशक असा प्रकाश अर्थात् पूर्णज्ञान प्राप्त झालें आहे. तेव्हां जिनेश्वराने आम्हाला जिंकिलें म्हणून त्यानी वर्णपूर पाठविला आहे काय?

११ 'मुद्गादि' हा श्लोक म्हणून मूग, उडीद, हरभरे यांचे अंकुर ज्याना विरूढक म्हणतात ते जिनाच्या चरणीं जणु पुण्याचे अंकुर आहेत काय असें मानून त्यांची स्थापना करावी.

१२ 'त्रैलोक्येति' हा श्लोक म्हणून यवारकांची स्थापना वेदीच्या पुढें करावी. श्रीजिनेश्वराचें त्रैलोक्यसाम्राज्य-

फलकिसलयपुष्पाण्यामपिष्टैः कृतानि ॥
स्फुटरुचिबलिवर्त्याख्यानि नानाविधानि ॥
त्रिदिवभवनजश्रीप्रेषितप्राभृताभा—॥
न्यमरविजयहेतून्यर्हतोऽग्रे न्यसामि ॥

इति बलिवर्तिकास्थापनम् ॥ १३ ॥

जिनेश्वरश्रीचरणांबुजाग्रे सर्वाणि धान्यानि विमिश्रितानि ॥
अनंतधर्मेष्वपि संभवन्तमिर्हन्तु दिव्यध्वनिसप्तभंगीम् ॥
क्षीरान्नदध्यन्नतिलान्नमाषसिद्धान्नशाल्यन्नमयैस्तु हव्यैः ॥
पंचप्रकारैर्विविधोपदंशपक्वान्नयुक्तैर्जिनमर्चयामि ॥ १५ ॥

ओं नमोर्हते सहभूतायानंतसुखसंतृप्ताय चरुं विस्तारयामि स्वाहा ॥

मंगं लाति मलं च गालयति यन्मुख्यं ततो मंगलं ।
देवोर्हन्वृषमंगलोभिविनुतैस्तैर्मंगलैः साधुभिः ॥

लक्ष्मीशी लग्न करण्यासाठी ही विवाहवेदी आहे असें मानून वेदीपुढें बलिवर्तिकास्थापना करावी.

१३ 'फलेति' हा श्लोक ह्मणून कच्या पिठाची पानें, फुलें, व फळें तयार करून तीं जिनेश्वर प्रभूपुढें अर्पण करावीं. जणू हीं स्वर्गलक्ष्मीनें पाठविलेले नजराणेच आहेत.

१४-१५ 'जिनेश्वरेति' व 'क्षीरान्नेति' हे दोन श्लोक ह्मणून श्रीजिनापुढें सर्व धान्यें मिसळून अर्पण करावींत. जिनेश्वराचे सप्तभंगीतत्व व वस्तुधर्म हे परस्पर असेच मिसळलेले आहेत ह्मणून हे पदार्थ अर्पण करावेत. खीर, दहीभात, तिळाचा भात, उडदाचें अन्न व अनेक चटण्या हे पूर्णतृप्त जिनाला मी अर्पण करतो.

चंचच्चामरतालवृन्तमुकुरैर्मुख्येतरैर्मंगलै—

मुख्यं मगलामिच्छसिद्धसुगुणान्सप्राप्तुमाराध्यते। ।

ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः अ सि आ उ सा अर्हत्परमेष्ठिन् मंगलद्रव्यार्चनं गृहाण २ नमः स्वाहा ॥ १६ ॥

विमलसलिलपूर्णं श्वेतभृंगारकुंभं ॥

कुशकिसलयदूर्वाबीजपूरांचितास्यम् ॥

दधिसदकचयाढ्यं श्वेतसूत्रावृतांगं ॥

जिनपति चरणाग्रे स्थापय पूर्णसिद्ध्यै ॥ १७ ॥ भृंगारकस्थापनम् ॥

इत्थं जिनेंद्रे निजशुद्धशुक्लध्यानाग्निदग्धाघवने सतीह ॥

कृत्वाधिवासं विविधैः शुभार्थैरभ्युद्धराम्यर्घ्यमनर्घ्यमस्य ॥ १८ ॥ पूर्णार्घ्यम् ॥

प्रागुक्तपुष्पजपमंत्रेण ओं श्रीं ह्रीं हूं श्रीं नमः इत्यनेन मंत्रेण सप्तवारान्प्रतिमां

स्पृशन्नेवाभिमंत्रयेत् ॥

---

१६ ' मंग लातीति' हा श्लोक ह्मणून श्रीजिनाला चामर वगैरे मंगलद्रव्यें अपण करावीत.

१७' विमलेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून ज्यांत स्वच्छ पाणी आहे, ज्याच्या मुखावर दर्भ, पान, हराळी, महाळुंग हे ठेविले आहेत, जो दही व अक्षतांनीं युक्त आहे अर्थात् ज्याला दही व अक्षता लावलेल्या आहेत व ज्याला पांढरे सूत गुंडाललेलें आहे असा हा भृंगार (कमंडलु) पूर्ण सिद्धि व्हावी ह्मणून जिनचरणाजवळ ठेवितो.

१८ ' इत्थमिति ' हा श्लोक ह्मणून पूर्ण अर्घ्य द्यावें पूर्वी सांगितलेल्या कण्हेरीच्या फुलानीं ' ओं श्रीं ह्रीं हूं नमः ' या मंत्राचा सात वेळा जप करून प्रतिमेला स्पर्श करावा.

अथ स्वस्त्ययनविधानम् ॥

स्वस्त्यस्तु नोसौ पुरुषः पुराणः स्वस्त्यस्तु मोहाद्यजितोऽजितार्हन् ॥
स्वस्त्यस्तु नः शंभवशंभवेशः स्वस्त्यस्तु चानंद्यभिनंदनोऽर्हन् ॥ १ ॥
स्वस्त्यस्तु नः श्रीसुमतिर्मतर्द्धिः स्वस्त्यस्तु पद्माभाजिनः सपद्मः ॥
स्वस्त्यस्तु सत्पार्श्वसुपार्श्वदेवः स्वस्त्यस्तु चंद्राभजिनेद्रचंद्रः ॥ २ ॥
स्वस्त्यस्तु पुष्पायुधपुष्पदन्तः स्वस्त्यस्तु नः शीतलशीतलार्हन् ॥
श्रेयान् जिनः स्वस्ति जनाय भूयात् स्वर्स्तींद्रपूज्यक्रमवासुपूज्यः ॥ ३ ॥
स्वस्त्यस्तु नः श्रीविमलोऽमलात्मा स्वस्त्यस्तु वै नित्यमनंतजिन्नः ॥
स्वस्त्यस्तु शर्मावहधर्मनाथः स्वस्त्यस्तु शांतिर्भवदुःखशान्तिः ॥ ४ ॥
स्वस्त्यस्तु सानंदथुकुंथुनाथः स्वस्त्यस्तु नः शश्वदरोऽमरार्च्यः ॥
स्वस्त्यस्तु नः सल्लयमल्लिनाथः स्वस्त्यस्तु नः श्रीमुनिसुव्रतेशः ॥
स्वस्त्यस्तु नः श्रीनमिनाथदेवः स्वस्त्यस्तु नः स्पष्टमारिष्टनेमिः ॥
स्वस्त्यस्तु नः पार्श्वगतेंद्रपार्श्वः स्वस्त्यस्तु धीवर्द्धनवर्धमानः ॥ ६ ॥

---

१ ६ तदनंतर स्वस्त्ययनाचे श्लोक ह्मणून चोवीस तीर्थंकर आमचे कल्याण करोत अशा अभिप्रायाच्या वर्णनाचे स्वस्त्ययनविधान करावं.

धीदृग्वीर्यसुखाद्यनंतसुगुणैर्ये क्षायिकैरंचिताः ॥
सर्वे श्रीजिनपुंगवा भगवतां तेषां गुणस्तोत्रतः ॥
एतत्स्वस्त्ययनादपैति सकलः संक्लेशभावः शुभो ॥
भावः स्यात्सुकृतं च तच्छुभविधेरादाविदं श्रेयसे ॥ ७ ॥

इति देवस्वस्त्ययनविधानम् ॥

श्रीपंचकल्याणमहार्हणार्हा इत्यादि ऋषिस्वस्त्ययनरूपैकादशपद्यानि पठेत् ॥

अथ आशिर्वादविधिः ॥

श्रीमज्जिनेंद्रा हतमोहतंद्राः सुरेंद्रसंपादितादिव्यपूजाः ॥
फणींद्रयोगींद्रनुतप्रभावास्ते सुप्रसन्ना वरदा भवंतु ॥

तत्र ' स्वागत्य ते ' इत्यत्र स्थले ते सुप्रसन्ना वरदा भवन्तु ॥ इति द्वाविंशत्याशिर्वादपद्यानि पठेत् ॥ ततः पूर्वोक्तमंत्रेण ' ओं श्रीं ह्रीं ह्रं श्रीं नमः ' इत्यनेन जपमंत्रेण नववारानेकविंशतिवारान्वा प्रतिमां स्पृशन्नेव परमात्मानमधिवासयेत् ॥

---

७ ' धीदृग्वीर्येति ' हा श्लोक व श्री पंचकल्याणमहार्हणार्हा इत्यादि ऋषिस्वस्त्ययनाचे ११ श्लोक ह्मणावेत. हें स्तोत्र ह्मटल्यानें सर्व संक्लेशभाव नाहींसे होतात व पुण्य लागतें ह्मणून हा स्वस्त्ययनविधि करावा.

अशीर्वादविधि ।

१ ' श्रीमदिति ' वगैरे आशीर्वादाचे बावीस श्लोक व ' ओं श्रीं , इत्यादि हा मंत्र ९ वेळा अथवा २१ वेळां जपून प्रतिमेला स्पर्श करावा, तदनतर केवलज्ञानवृक्षाची स्थापना करावी.

अथ केवलज्ञानवृक्षस्थापनम् ॥

शाखाच्छायेन योसौ हरति खलु सतां कर्मधर्मांशुतापम् ॥
यः सौख्योदारसारं फलति शुभफलं मोक्षनाकादिभेदम् ॥
सेवंते यं तदर्थं विबुधजनखगा यस्य चैनं प्रभावः ॥
संगाज्जातो हि तस्य त्रिभुवनमहितः सोस्तु बोधिद्रुमोऽयम् ॥ १ ॥

इति तत्तत्तीर्थकरोचितकेवलज्ञानवृक्षस्थापनम् ॥ तद्वृक्षाः प्रागेवोक्ताः ॥

अथ नयनोन्मीलनम् ॥

इत्येवं विविधार्चनोपकरणद्रव्याणि वेदीभुवः ॥
पर्यंतेषु निधाय सम्यगथ लग्ने वर्तमाने शुभे ॥
आशीर्मंगलतूर्यसंस्तवरवैर्व्याप्ते दिशां मंडले ॥
नेत्रोन्मीलनहेतवे जिनपतेः सन्मंत्रमेवं पठेत् ॥ १ ॥

ओं कैवल्यावबोधाद्यनुपमगुणधामार्हदीशो महात्मा ॥
साक्षादत्रावतीर्णो ध्रुवमिति हृदये सन्निधायातिरागात् ॥

[illegible] ' शाखाच्छायेनेति ' हा श्लोक म्हणून त्या त्या तीर्थकरांच्या केवलज्ञानाच्या वृक्षाची स्थापना करावी, केवल ज्ञानाच्या वृक्षांचें वर्णन पूर्वी केलें आहे तदनतर नयनोन्मीलन विधि करावा

' इत्येवं ' हा श्लोक म्हणून वाद्यादिकांचा ध्वनि होत असतां, ' ओं कैवल्येति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून नयनोन्मीलन क्रिया करावी. अनंतगुणधारक श्रीजिन या भूतलावर अवतरलेला आहे असा संकल्प करून

निर्णिक्तस्वर्णपात्रे निहितहिमपयःशर्कराभिःशलाका—
रत्नोपात्ताभिरर्हत्प्रतिकृतिनयनोन्मीलनं संविदध्मः ॥

ओं ह्रीं अर्हं श्रीं णमो अरहंताणं अ सि आ उ सा श्रीं ह्रीं हूं त्रिकालत्रिलोक-पूजितसर्वज्ञसितरक्तनीलकांचनकृष्णनेत्रोन्मीलनानंतज्ञान—अनंतदर्शन-अनंतवीर्य—अनंतसुखात्मकाय नयनोन्मीलनं विदधामि संवौषट् ॥ इति नयनोन्मीलनमंत्रः ॥ २ ॥

स्वर्णपात्रनिहितेन हिमपयःशर्कराभियुतेन पूर्वाश्रितचंदनेन नयनोन्मीलनं रेचकेण सर्वासां प्रतिमानां युगपदेव कुर्यात् ॥

श्रीखंडपद्मोपमदिव्यगंधजुष्टांगयष्टेर्जिनपुंगवस्य ॥
पूर्वं समाराधितचंदनेन सर्वांगलेपं विदधामि भक्त्या ॥

ओं श्रीं ह्रीं हूं श्रीं सकलकर्मलेपनरहिताय पवित्रांगाय नमः इति गंधलेपनम् ॥ ३ ॥

अथ गुणाध्यारोपणम् ॥

प्रध्वंसतो घातिचतुष्टयस्य प्रजायतेऽनंतचतुष्टयं यत् ॥

हृदयांत त्याचे सन्निधीकरण करावें. व सोन्याच्या पात्रांत कापूर, दूध व साखर हे पदार्थ ठेऊन ते सळयीनें घेऊन अर्हताचा नयनोन्मीलनविधि करावा याप्रमाणें सर्व प्रतिमांचा करावा.

'श्रीखंडेति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून जिनाच्या सर्वांगाला गंधलेपन करावें.

गुणाध्यारोपण

१ 'प्रध्वंसतः' हा श्लोक ह्मणून चार घातिकर्मांचा नाश झाल्यानें जें जिनाला अनंतचतुष्टय प्राप्त झाले

प्रमाणसिद्धं त्रिजगत्सुसारं प्रादुर्भवत्वत्र जिने स्फुटं तत् ॥ १ ॥
अनतचतुष्टयस्थापनप्रतिज्ञापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥
जानाति नित्यं युगपत्स्वतोऽन्यसर्वार्थसामान्यविशेषसर्वम् ॥
निर्बाधकं स्पष्टतरं यदेतदनंतविज्ञानमिहास्तु बिंबे ॥ २ ॥
स्वात्मोत्थसामान्यविशेषसर्वं साक्षात्करोत्येव समं सदा यत् ॥
सुनिश्चितासंभवबाधकं तदनंतसद्दर्शनमत्र भातु ॥ ३ ॥
अनंतविज्ञानमनंतदृष्टिं द्रव्येषु सर्वेषु च पर्ययेषु ॥
व्यापारयन्नित्यमसंकरादि स्तादत्र बिंबे तदनंतवीर्यम् ॥ ४ ॥
आत्मैकजातं गतबाधजातं व्यपेतमानं विगतोपमानं ॥
अचिंत्यसारं जगदेकसारं बिंबेत्र भूयात्तमनंतसौख्यम् ॥

होतें तें या जिनबिंबाच्या ठिकाणी प्रगट होवो. असें ह्मणून या चतुष्टयांची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

२ ' जानातीति ' हा श्लोक ह्मणुन निर्बाध अशा अनंतज्ञानाची प्रतिमेंत कल्पना करावी

३ ' स्वात्मोत्थेति ' हा श्लोक ह्मणून अनंतदर्शनाचा जिनप्रतिमेंत संकल्प करावा.

४ ' अनंतेति ' हा श्लोक अनंतज्ञान व दर्शन या उभयतांना धारण करण्यास समर्थ अशा अनंतशक्तीचा प्रतिमेंत संकल्प करावा.

५ ' आत्मैकेति ' हा श्लोक ह्मणुन आत्म्यापासून उत्पन्न झालेलें निर्बाध, निरुपम, उत्कृष्ट अशा अनंत-

अनंतज्ञानादिचतुष्टयप्रतिष्ठार्थं प्रतिमोत्तमांगे चतुःपुष्पीमारोपयेत् ॥ ५ ॥
सुभिक्षता ॆ शतयोजनेषु नभोगतिः प्राण्यवधः क्रियाभिः ॥
भुक्तेरभावोऽप्युपसर्गहानिस्तेजःप्रभावेन चतुर्मुखत्वम् ॥ ६ ॥
समस्तविद्यापरमेश्वरत्वमच्छायता निश्चलपक्ष्मता च ॥
समत्वभाक्केशनखत्वमेते घातिक्षयात्संतु गुणा दशास्मिन् ॥ ७ ॥
घातिक्षयोद्यद्दशमद्गुणस्त्वं त्वं मानुषाणां प्रकृतिं व्यतीतः ॥
त्वं देवतानामधिदेवतासि बिंबेत्र साक्षाद्भव विश्वनाथ ॥
घातिक्षयजदशातिशयस्थापनार्थं दशपुष्पीं क्षिपेत् ॥
शक्रादेशेन भक्त्या धनदविरचिता या सभा योजनानां ॥
द्वीषट्कायामवृत्ता सितरुचिरशिला दिक्षु सोपानपंक्तेः ॥

सुखाचा संकल्प श्री जिनप्रतिमेंत करतांना या चतुष्टयाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर चार फुले अर्पण करावीत.

६–९ 'सुभिक्षतेति' हा श्लोक म्हणून १०० योजने सुकाळ असणें, आकाशांतून गमन, प्राणिहिंसा न होणें, कवलाहार नसणें, उपसर्ग न होणें, तेजाच्या प्रभावानें सर्वांना चार तोंड दिसणें, सर्व विद्यामध्यें पूर्ण नैपुण्य असणें, छाया नसणें, पापण्या न हलणें नख व केश न वाढणें असे दहा अतिशय घातिकर्म क्षय झाल्यानें प्रभूला प्राप्त होतात. यांचा मूर्तिमध्यें संकल्प करण्याकरितां मूर्तीवर दहा पुष्पें टाकावीत.

९ 'शक्रादेशेनेति' इंद्राच्या आज्ञेनें कुबेर समवसरण रचितो तें १२ योजनाचें व गोल आकाराचें असतें फरशी फार सुंदर व पांढरी असते. चारी दिशेला पायऱ्या असतात. जमिनीपासून अडीच कोस उंचीवर आका

खे सार्धक्रोशयुग्मे भुव उपरि चरन्त्या तु तस्यां सधूली–
सालप्रासादचैत्याक्षितिपथिषु चतुर्दिक्षु मन्नाट्यशालाः ॥ ९ ॥
मानस्तंभाः सरस्यो द्वितटगतलसद्वेदिकाखातिकातो ॥
वल्यःसालो वनालीनटनगृहयुता वेदिकावध्वजालिः ॥
सालः कल्पद्रुमौघो नटनसदनवान् स्तूपिका वेदिसौधाः ॥
सालः सन्नाट्यशालास्त्रिभुवनजनतोत्कीर्णसंसात्रिपीठी ॥ १० ॥
तदग्रभागे स्थितगंधकुट्या मध्यस्थसिंहासनसंनिविष्टः ॥
योऽनंतबोधादिचतुष्टयोर्हन्कोट्यर्कचंद्रद्युतिरस्तु सोयम् ॥ ११ ॥
समवसरणस्थापनार्थं प्रतिमायाः समतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ इति समवसरणस्थापनम् ॥

शांत ते असते तीन तट त्याला असतात. तेथें महाल चैत्यवृक्ष, उत्तम रस्ते व चारी दिशेला उत्तम नृत्यशाला असतात.

१०–११ 'मानस्तभेति' मानस्तंभ, सरोवरें, दोन्हो तटामध्यें असलेल्या वेदिका, खंदक, वेली, तट उद्यान, नाटकगृहें, वेदिका ध्वजपंक्ति, तट, कल्पवृक्षांचा समूह, नाटकगृह, स्तूपवेदि महाल, तट नाटकगृह, सभा व तीर्थंकर विराजमान होण्याचें ठिकाण असें समवसरणाचें वर्णन आहे. समवसरणातील गंधकुटीच्या मध्यभागीं असलेल्या सिंहासनावर कोटि सूर्यप्रमाणें तेजस्वी, अनंतचतुष्टयधारक अर्हत विराजमान होतात इत्यादि समवसरणाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेच्या समंताद्भागीं पुष्पक्षेपण करावें.

१२–१९ 'जिनस्येति' इत्यादि श्लोक म्हणावेत व देवांनीं केलेल्या चौदा अतिशयांची स्थापना करण्या—

जिनस्य ब्रुवतोऽर्धार्धसर्वांगमगधोक्तिकां ॥
मगधेरन्वकार्यन्त सभ्या यां सास्तु वागिह ॥ १२ ॥
मैत्रीं प्रीतिकरां कुर्युर्जाति कारणवैरिणः ॥
सर्वर्तुसंपद्वृक्षास्तु रत्नमय्यब्दवन्मही ॥ १३ ॥
अनुवातु जिनं वातो विहरंतं तु विस्मृ[illegible] ॥
इहास्तु परमानंदः सर्वेषां न तनूभृताम् ॥ १४ ॥
जिनाग्रे योजनं भूमिं मार्जयन्त्वानलामराः ॥
तत्र गंधोदवृष्टिं च कर्वन्तु जलदमराः ॥ १५ ॥
पद्मयानं भवेत्पंचविंशतिद्विशतीकजैः ॥
फलभारानतव्रीहीनिचिता भवतु क्षितिः ॥ १६ ॥
प्रसीदन्तु दिशः सर्वाः प्रसीदतु नभःस्थलम् ॥
एतैतेत्याव्हयन्त्वद्य भावनाः सकलामरान् ॥ १७ ॥

करिता सिंहासनावर चौदा फुले टाकावीत चौदा अतिशय याप्रमाण समजावेत —१ जिनेश्वराची अर्ध मागधी भाषा होणे, २ स्वाभाविक वैरी असलेल्या प्राण्याचा द्वेष नष्ट होणे, ३ सर्व ऋतूची शोभा एकवटणें, ४ पृथ्वी रत्नाच्या दर्पणाप्रमाणें होणे, ५ जिनेश विहार करित असतां सुगंध वारा वहाणे, ६ सर्व प्राण्यांना आनंद वाटणें, ७ जिनाच्या पुढें एक योजनपर्यंत वायुकुमाराकडून भूमि स्वच्छ केली जाणे, ८ मेघकुमाराकडून सुगंध जलवृष्टि केली जाणे, ९ दोनशे पंचवीस कमले प्रभु विहार करतांना रचविणे, १० पृथ्वी धान्यपूर्ण होणें ११ दिशा व आकाश

धर्मचक्रं पुरो यातु प्रभाचक्राजितार्ककम ॥

ध्वजव्यजनभृंगारकुंभांश्छत्रं च चामरम् ॥ १८ ॥

सुप्रतिष्ठं च मुकुरं तथोत्तिष्ठो जिनाग्रतः ॥ [illegible] संत्वमी जिने ॥

चतुर्दशदेवोपनीतातिशयस्थापनार्थं पीठिकायां चतुर्दशपुष्पाणि क्षिपेत् ॥

इति दिव्यातिशयस्थापनम् ॥ १९ ॥

अथाष्टमहाप्रातिहार्यस्थापनम् ॥

जिनानां जगदीशत्वव्यंजकानि जनापदां ॥ हंतॄणि प्रातिहार्याणि यानि तानि न्यसाम्यहं ॥ १ ॥

अष्टमहाप्रातिहार्यस्थापनाय पीठिकायामष्टपुष्पीं क्षिपेत् ॥

सुमेरुकुटाभतटाल्लुठच्छ्रीमणिप्रभाविच्छुरितेंद्रचापम् ॥

व्यात्तास्यसिंहोद्धृतसिंहपीठं यदत्र बिंबेद्य तदेतदस्तु ॥ २ ॥

ओं सिंहासनाश्रियै स्वाहा । सिंहासने पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

मिथ्यांधकारक्षपणैकदक्षज्योतिःपरंज्योतिरवाप्तहेतु ॥

निर्मल होणे, १२ भवनवासी देवाकडून सर्व देवांना आमंत्रण दिलें जाणें, १३ सूर्याला जिंकलेलें धर्मचक्र प्रभूपुढें चालणें, १४ ध्वज, पंखा, भृंगार, कलश, छत्र, चामर, सुप्रतिष्ठ व दर्पण अशीं आठ मंगलद्रव्यें याप्रमाणे देवकृत चौदा आतिशय आहेत.

१ 'जिनानामिति' हीं आठमहाप्रातिहार्यें जिनेश्वराचें त्रैलोक्यपतित्व सूचित करितात लोकांच्या आपत्ति नष्ट करितात. यास्तव आठ प्रातिहार्यांचे स्थापन करण्याकरिता पीठिकेवर मी आठ पुष्पं क्षेपण करितो.

२–९ 'सुमेरुरिति' इत्यादि आठ श्लोक व त्याचे मंत्र म्हणून क्रमानें १ सिंहासन, २ दिव्यध्वनि,

गंभीरताद्यातिशयैरुपेता या दिव्यभाषात्र विभातु सैषा ॥ ४ ॥
ओं दिव्यध्वनिश्रियै स्वाहा । सरस्वत्यां पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥
शरच्छशांकांशुनितांतगौरा चलच्चतुःषष्टिसुचामरालिः ॥
विलक्षयक्षामरवीज्यमाना या सात्र साक्षादियमस्तु बिंबे ॥ ४ ॥
ओं चतुःषष्ठिचामरश्रियै स्वाहा । चामरधारियक्षयोः पुष्पांजलिः ॥
जिनार्कसम्यक्परिवेषरूपकोट्यर्कतेजोविजयप्रकाशम् ॥
यत्पश्यतां सप्तभवोपदर्शि भामंडलं चारु तदेतदस्तु ॥
ओं भामंडलश्रियै स्वाहा भामंडले पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ ५ ॥
वैडूर्यभास्वद्विटपोऽश्मगर्भच्छाविच्छदो विद्रुमरुक्प्रवालः ॥
अशोकताकृज्जगतामशोको नाम्नोर्थतो योस्तु स एष साक्षात् ॥ ६ ॥
ओं रक्ताशोकश्रियै स्वाहा ॥ रक्ताशोके पुष्पां लिं क्षिपेत् ॥
वैडूर्यदंडं परिलंबिमुक्तालंवूषकं भूत्रयनाथचिन्हं ॥
छत्रत्रयं यच्छरदिन्दुबिंबत्रयोपमं नूनमिदं तदस्तु ॥ ७ ॥
ओं छत्रत्रयश्रियै स्वाहा ॥ छत्रत्रये पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥
अर्धाधिकद्वादशकोटिदिव्यवाद्यानि गंभीरमरं ध्वनन्ति ॥

…ामय चामरे ४ भामंडल ५ अशोकवृक्ष ६ छत्रत्रय, ७ दुंदुभि … या आठ प्रातिहार्यांची स्थापना

प्रत्यर्थिसंत्रासपटूनि यानि वाद्यानि दिव्यानि भवंतु तानि ॥ ८ ॥

दुंदुभिश्रियै स्वाहा ॥ दुंदुभौ पुष्पांजलिं क्षिपेत ॥

गंगाप्रवाहप्रतिमानुगुंजद्भृंगावलीमंगलगानरम्या ॥

दिव्यप्रसूनोत्करवृष्टिरर्हत्सभांतरे यात्र च सेयमस्तु ॥ ९ ॥

ओं पुष्पवृष्टिश्रियै स्वाहा । मालाविद्याधरयोः पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

इत्यष्टमहाप्रातिहार्यस्थापनम् ॥

अथ लांछनस्थापनम ॥

तीर्थंकरणां निजवंशरूढं पृथग्विधं संव्यवहारहेतुः ॥

यल्लांछनं तत्र कृतार्हदीशाबिंबस्य योग्यं विलिखामि पीठे ॥ १ ॥

पादपीठलिखितलांछने पुष्पांजलिं क्षिपेत ॥

एतानि वृषभादितीर्थंकराणां पृथग्विधानि लांछनानि:—

गौर्गजोश्वः कपिः कोकः कमलं स्वस्तिकः शशी

म्हणून आठवेळा पीठिकेवर पुष्पांजलिक्षेपण करावें. याप्रमाणें आठ प्रातिहार्यांचा स्थापनाविधि झाला.

लांछनस्थापनविधि.

'तीर्थंकराणामिति' हा श्लोक म्हणून पादपीठावर लिहिलेल्या लांछनावर पुष्पांजलि क्षेपण करावी. तीर्थकरांना ओळखण्याच्या खुणेला लांछन म्हणतात हीं लांछनें त्या त्या तीर्थंकराच्या वंशामध्यें रूढ झालीं आहेत. बैल, हत्ती, घोडा, वानर, कोकपक्षी, कमळ, स्वस्तिक, चंद्र, मगर, श्रीवृक्ष, गेंडा, रेडा, सूकर, सायाळ, वज्र

मकरः श्रीद्रुमो गंडो महिषः कोलसेरिकौ ॥ २ ॥
वज्रं मृगोऽजष्टगरः कलशः कूर्म उत्पलः ॥
शंखो नागाधिपः सिंहो लांछनान्यर्हतां क्रमात् ॥ ३ ॥

अथ यक्षयक्षीस्थापनम् ॥

इंद्रो जिनेंद्रोत्तमशासनस्य त्राणे प्रवीणं प्रतिशासनार्हम् ॥
न्ययुंक्त सत्कृत्य यमादरात्तं न्यसामि यक्षं जिनसव्यभागे ॥ १ ॥
यक्षोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत ॥ १ ॥
लब्धाधिकारां जिनशासनस्य त्राणे ततः शासनदेवतेति ॥
रूढां भुवि प्रौढतरप्रभावां न्यसामि यक्षीं जिनवामभागे ॥
शासनदेवतोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ २ ॥

अथ पंचकल्याणस्थापनम् ॥

योत्र स्वर्गावतीर्णः सुरगिरिशिखरे दुग्धवार्द्धेः पयोभि ॥

हरिण, बकरा, मासा, कुंभ, कासव, नीळें कमळ, शंख व सर्पराज आणि सिंह हीं क्रमानें २४ तीर्थंकरांचीं लांछनें आहेत.

'इंद्र इति' हा श्लोक ह्मणून इंद्रानें जिनशासनाचें रक्षणाकरितां जिनाच्या उजव्या भागास यक्षस्थापना केली आहे असें समजून यक्षावर पुष्पांजलि टाकावी. याचप्रमाणें यक्षीची देखिल इंद्रानें याच कार्याकरितां जिनाच्या डावे बाजूस स्थापना केली आहे ह्मणून यक्षीवर पुष्पक्षेपण करावें.

लब्ध्वा जन्माभिषेकं शतमखविहितं त्यक्तसाम्राज्यभोगः ॥
प्रव्रज्योग्रैस्तपोभिस्त्रिजगदपचिताहत्यमेत्योपदेष्टा ॥
कर्मध्वंसात्तशर्मा त्रिभुवनशिखरे भाति सिद्धोऽस्तु सोऽयम् ॥
पचकल्याणाभिव्यक्तिप्रतिज्ञापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥१॥
स्वर्गावतारकल्याणे सुरेंद्रकृतवैभवे । सद्योजाततयारूढो यः स एव जिनोऽस्त्वयम् ॥
गर्भावतारकल्याणाभिव्यक्तये पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ २ ॥
जन्माभिषेककल्याणे सुरेंद्रकृतवैभवे वामदेवतयारूढो यः स एव जिनोऽस्त्वयम् ॥
जन्माभिषेकस्थापनाभिव्यक्तये पुष्पाजालिं क्षिपेत् ॥ ३ ॥
दीक्षाग्रहणकल्याणे सुरेंद्रकृतवैभवे अघोरात्मतया रूढो यः स एव जिनोऽस्त्वयम् ॥
निष्क्रमणकल्याणाभिव्यक्तये पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ ४ ॥
केवलज्ञानकल्याणे सुरेंद्रकृतवैभवे ईशानात्मतयारूढो यः स एव जिनोऽस्त्वयम् ॥
केवलज्ञानकल्याणाभिव्यक्तये पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ ५ ॥

'योत्र' हा श्लोक ह्मणून पंचकल्याणाची स्थापना करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

'स्वर्गावतारेति, वगैरे तीन श्लोक ह्मणून गर्भकल्याण, जन्मकल्याण आणि दीक्षाकल्याण या तीन कल्याणिककांची अभिव्यक्ति करण्याकरितां क्रमानें तीनदां पुष्पांजलि क्षेपण करावी. जिनेश्वराचें गर्भकल्याणिकाच्या समयीं, सद्योजात, जन्मकल्याणिकाच्या वेळीं वामदेव व दीक्षाकल्याणिकांत अघोर अशा नांवांची रूढी पडली आहे.

५ 'केवलेति' हा श्लोक ह्मणून केवलकल्याणाभिव्यक्तिकरितां पुष्पांजलिक्षेपण करावें. केवलज्ञानकल्याणिकाच्यावेळीं जिनेशांचें 'ईशान' हें नांव रूढ झालें आहे.

भावितत्पुरुषावस्थामद्य यस्माद्बिभर्त्यतः रूढस्तत्पुरुषत्वेन यः स एव जिनोऽस्त्वयं ॥
निर्वाणकल्याणाभिव्यक्तये पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

अथ कंकणमोक्षणम् ॥

सिद्धामराधीश्वरसाक्षिजीवन्मुक्तिश्रियं सद्गुणभूरिभूतिम् ॥
भजेत्स्वसात्कृत्य जिनेश्वरो यस्तत्कंकणं त्वद्य विमोचयामि ॥ १ ॥
ओं सत्तक्खरसज्झाणं अरहंताणं णमोत्ति भावेण ॥
जो कुणइ अणण्णमणो सो गच्छइ उत्तमं ठाणं ॥ कंकणमोक्षणम् ॥ २ ॥
अरहंताणं नमः इति सप्ताक्षरध्यानम् ॥

अथार्हद्देवसाक्षात्करणध्यानम् ॥

ओं केवलणाणदिवायरकिरणकलावप्पयासियट्ठाणे ॥
णवकेवललद्धुग्गमसुजाणियपरमप्पयवएसो ॥ १ ॥

---

६ 'भावीति' हा श्लोक ह्मणून निर्वाणकल्याणभिव्यक्तिकरितां पुष्पांजलिक्षेपण करावे.

१-१ 'सिद्धात' हा श्लोक व त्याचा अरहताण नमः हा सप्ताक्षरी मंत्र ह्मणून जिनेश्वराचे कंकणमोचन करावे. या जिनेश्वराकडून अनंत गुणांच्या ऐश्वर्यानें युक्त अशा जीवन्मुक्तीचा आश्रय केला जाईल. यास्तव याचा कंकण मोचनविधि मी करितों. 'अरहताण णमो' हा सात अक्षरांचा मंत्र जो भव्य जीव हृदया सतत चिंतितों तो उत्तम स्थान अर्थात् मोक्ष प्राप्त करून घेतो. 'अर्हद्देवसाक्षात्करणाचा विधि.

१-२ 'केवलेति' हे दोन श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून प्रतिमेवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी. अरहंताचा

असहायणाणदंसणसाहिओ इदि केवली हु जोगेण ॥
जुत्तोत्ति सजोगिजिणो अणाइणिहणारिसे उत्तो ॥

इत्येषोर्हन्साक्षादत्रावतीर्णो विश्वं पाति इति स्वाहा ॥ प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत ॥ २ ॥

इत्यर्हद्देवसाक्षात्करणविधानम् ॥

घंटाटंकारवीणाक्वणितमुरजधांन्धांक्रियाकाहलाच्छें ॥
च्छेंकारोदारभेरीपटहधलधलंकारसंभूतघोषे ॥
आक्रम्याशेषकाष्ठातटमथ झटिति प्रोच्छटत्युद्भटेऽभ्रं ॥
शिष्टाभीष्टार्हदिष्टयै जिनमुखपटमुद्घाटये मंत्रपूर्वम् ॥

ओं उसहाइवड्ढमाणाणं पंचकल्लाणसंपण्णाणं महइमहावीरवड्ढमाणसामीणं । सिज्झउ मे महइ महाविज्झा । अट्ठमहापाडिहेरसहियाणं । सयलकलाधराणं । सज्जोजादरूवाणं । चउतिसयंविसेससंजुत्ताणं । बत्तीसदेविंदमाणिमउडमत्थयमहिदाण । सयललोयस्स संतिपुट्ठिबुद्धिकल्लाणाउआरोग्गकराणं । बलदेववासुदेवचक्कहररिसिमुणिजदिअणगारोवगूढाणं ॥

साक्षात्कार प्रतिमेमध्ये झाला असें हा विधि करून समजावे अरहंत केवलज्ञानरूपी प्रकाशानें जगांतील सर्व पदार्थ प्रकाशित करितात. सम्यग्दर्शन, ज्ञान, चारित्र, दान, लाभ, भोग, उपभोग, अनंतशक्ति व अनंतदर्शन या नऊ लब्धि जिनेश्वराला प्राप्त होतात. सहायरहित ज्ञान व दर्शन या गुणांनीं युक्त अशा जिनेश्वराला जेव्हां ते योगानें युक्त असतात त्यावेळी त्यांना सयोगकेवली असें जिनागमामध्यें म्हटलें आहे.

उहयलोयसुहफलयराणं । थुइसयसहस्सणिलयाणं । परापरपरमप्पाणं । अणाइणिहणाणं बलि बाहुबलिसहिदाणं । वीरे वीरे ओं ह्रां क्षां सेणवीरे वड्ढमाणवीरे हं सं जयंत वराइये वज्जासिलत्थंभमयाणं सदा भव्वपइट्ठियाणं । यत्थ सण्णिहिदा मे भवदु मे भवदु ठठ क्षक्ष स्वाहा ॥ श्रीमुखोद्घाटनमंत्रः ॥ १ ॥

घातिव्रातप्रघातप्रकटनिरवधिज्ञानदृग्वीर्यरूपः
कल्याणैः पंचभेदैः प्रविलसति चतुस्त्रिंशता चातिशेषैः ॥
यश्चाष्टप्रातिहार्यैस्त्रिभवनपतितालांछनैस्तं यजामि ॥
स्याद्वादामोघवाक्यं त्रिधिरचितमहार्घ्येण देवाधिदेवम् ॥ २ ॥
ओं खवियघणघाइकम्मा चउतीसातिसय पंचकल्लाणा ॥
अट्ठवरपाडिहेरा अरहंता मंगलं मज्झं ॥ भूयासुरिति स्वाहा ॥
परमोत्सवेन महार्घ्यमवतारयेत् ॥ ३ ॥

---

१ 'घंटाटंकारेति' हा श्लोक व 'ॐ उसहाइ' हा मंत्र म्हणून जिनमुखावरील वस्त्र काढावें. हा विधि करितांना नाना वाद्यें वाजवावीत. मुखोद्घाटन मंत्रामध्यें वृषभादि चोवीस तीर्थंकर पंचकल्याण संयुक्त आहेत त्यांना देवेन्द्र, चक्रवर्ती, बलभद्र, नरायण हे नमस्कार करितात. इत्यादि अभिप्राय आहे.

२–३ 'घातिव्रातेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून मोठ्या थाटानें भगवंतावरून महार्घ्य उतरावें. चार घातिकर्मांचा नाश करणारे व चौंतीस अतिशयांनीं युक्त आठ प्रतिहार्यसंयुक्त अरहंत माझें कल्याण करोत असें म्हणून अर्घ्य उतरावें.

पुष्पेपोरिषवो वयं पुनरिदं पुष्पेपु निःशेपकम् ॥
निष्पीतानि मधुव्रजैर्वयमिदं निष्पापमम्मेवितम ॥
इत्यालोच्य नमत्यपास्य मदमित्याशंकयंतीश ते
निष्पीताखिलतत्त्वपादकमले पुष्पाणि निःपातये ॥
ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हत इदं पुष्पाजलिप्राचन गृण्हीध्वं २ नमोर्ह–
द्भ्यो ध्यातृभिरभीप्सितफलदेभ्यः स्वाहा ॥ पुष्पाजलिः ॥ ४ ॥
कोटीकोटीरवींदुज्वलनस अधिकोद्योतवीतक्रमादि–
ज्ञानज्योतिः समंतोज्ज्वलितसकलसालोकलोकोदरोयम् ॥
देवो विध्वस्तनानावृजिनजिनपतिः प्राप्तकल्याणपूजः ॥
श्रेयःसंपादनैकक्षमपदकमलो वर्द्धतामद्वितीयम् ॥ भगवदाशिर्वादः ॥
विजयविभवविद्यावीर्यमौदार्यमाज्ञां ॥
श्रुतिमतिधृतिनीतीः शांतिकांतिप्रसादान् ॥

४ 'पुष्पेपोरिति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून पुष्पांजलि अर्पण करावी.

'कोटीकोटीति' हा श्लोक म्हणून भगवान जिनेश्वर कोट्यावधि चंद्र व सूर्यपेक्षां अधिक तेजस्वी आहेत, पंच कल्याणपूजेला प्राप्त झाले आहेत. जिनाचें ज्ञान क्रमरहित आहे व लोकालोकप्रकाशक आहे व तें मोक्षलक्ष्मी देण्यास समर्थ आहेत. त्यांची स्थिति सदैव अशीच राहो असा आशीर्वाद द्यावा.

६ 'विजयेति' विजय, संपत्ति, ज्ञान, सामर्थ्य, औदार्य, आज्ञा, कांति, नीति शांति, सम्यग्दर्शन, सम्यग्ज्ञान

दृगवगमचरित्रं सिद्धिवृद्धिप्ररिद्धी—

वितरतु जगतोऽत्र स्थापितश्रीजिनेंद्रः ॥

कर्तृणां कार्यकाणा जिनयजनविधेर्भूभृता चापरेषां ॥

भूयाद्भूयाश्च भोगः स्वजनपरिजनैः स्तात्सदारोग्यमग्रयम् ॥

शौर्यं धैर्यं च वीर्यं भवतु बहुतरं जायतां दीर्घमायुः ॥

स्वामिन्भो त्वत्प्रसादात्प्रवरसुखकरो वर्द्धतां शुद्धधर्मः ॥

सद्धर्मश्रीबलायुष्यरोग्यैश्वर्याभिवृद्धयः

सतु सर्वस्य लोकस्य जिनेंद्र त्वत्प्रसादतः ॥ इत्याशीर्वादः ॥ ८ ॥

ज्वलितसकललोकालोकलोकोत्तरश्री—

कलितललितभूर्ते कीर्तितेंद्रैर्मुनींद्रैः ॥

व चारित्र हे सर्व उत्कृष्ट गुण श्री जिनेश्वर सर्व जगास अर्पण करो.

७–८ 'कर्तृणामिति' हे दोन श्लोक म्हणून जिनपूजा करणारा, करविणारा, राजा व इतर भव्य जीव यांना श्रीजिनकृपेने नानाविध भोग आरोग्य, शौर्य, धैर्य, दीर्घायु या सर्वांची प्राप्ति होवो हे दोन श्लोक आशीर्वादात्मक आहेत.

९ 'ज्वलितेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून श्रीजिनचरणाजवळ शांतिधारा सोडावी. ही शांतिधारा जगाच्या शांते करितां होवो.

जिनवर नव पादोपांततः पातयामो—

भवदवशमनार्थामथेतः शांतिधाराम् ॥ ९ ॥

ओं ऱ्हीं क्लीं ऐं अर्हंत इमां शांतिधारां गृह्णीध्वं २ र्हं नमः स्वस्ति भद्रं भवतु जगतां शांतये शांतिधारां निःपातयामि । शांतिकृद्भ्यः स्वाहा शांतिधारा ॥ ९ ॥

जयजयेत्यानंदस्तवनं पठेत् ॥

यष्टा समभ्यर्च्य जिनं तदग्रे शक्त्या धनं नित्यमहाय दत्वा ॥

स्वर्मुक्तिकन्यावरणाय शुल्कमाजन्म किंचिद्व्रतमाददीत ॥ १० ॥

एवं यष्टा जिनेंद्रमभ्यर्च्य नित्यमहार्थं अर्हतः कोशेऽर्थं निधाय व्रतमाजन्म किंचिदादाय विपुलारात्रिकमवतार्य धूपघटमुत्क्षिप्य पंचांगप्रणामं कुर्यात् ॥

ततःसहस्रनामादिनानाविधमहास्तवैः । गीतैर्नृत्यैश्चवाद्यैश्च जिनमाराधये मुदा ॥ ११ ॥

सिद्धश्रुतचरित्रार्षिशांतिभक्तीः ससंघकाः । केवलज्ञानकल्याणक्रियां कुर्वन्तु याजकाः ॥ १२ ॥

या नंतर 'जयजय' या श्लोकापासून आरंभिलें जाणारें आनंदस्तवन करावें.

१० 'यष्टेति हा श्लोक म्हणून प्रतिष्ठा करणाऱ्यानें नेहमीं जिनाची पूजा चालावी म्हणून यथाशक्ति भांडारांत धन द्यावें. व आजन्म एखादें व्रत घ्यावें. तदनंतर आरती करून पंचांग नमस्कार करावा.

११–१२ 'तत इति' हा श्लोक म्हणून सहस्रनाम वगैरे स्तुति म्हणावी. गीत, व वाद्यांनीं जिनाची आराधना करावी.

१३ 'सुगंधीति' इत्यादि श्लोक म्हणून मुनीची पूजा करावी. 'श्रीमज्जिनेंद्रा' इत्यादि वावीस आशीर्वादात्मक

सुगंधिशीतलैः स्वच्छैः स्वादुभिर्निर्मलैर्जलैः । सार्धद्वीपद्वयातीतभवद्व्ययतीन्यजे ॥ १३ ॥

इत्यादिभिर्मुनिवृंदारकानभ्यर्चयेत् ' श्रीमाज्जिनेंद्रा हतमोहतंद्रा ' इत्यादिद्वाविंशत्याशिर्वाद-पद्याना विजयाविभवविद्येत्यादिपद्यत्रयस्य च पाठेन शेषगंधाक्षताभिः भव्यसंघं संतर्पयेत् ॥

अथ यागमंडलाराधनोक्तप्रथमगद्यपद्याभ्यां प्रथमपद्यमात्रेण वा, प्रधानपूजया वेदिका निवासिसर्वपरिवारदेवानभ्यर्चयेत् ॥

शिलामध्येथ नासाया इत्यादिमंत्रैर्गर्भगृहद्वारे क्षेत्रपालादिद्वारपालकान् । श्रीविमानस्य मध्ये ब्रह्माणं, तत्प्रादक्षिण्येन स्थितदिक्पालकान्, ' मध्येगृहं विधातरम् इत्यादि मंत्रैः संतर्प्य । सर्वाण्हयक्षछत्रत्रयाभ्यां सह गत्वा ग्राममध्ये ब्रह्माणं, ग्रामस्य पूर्वादिदिक्षु दिक्पालान्प्रागुक्तमंत्रै-रेवाभ्यर्चयेत् ॥ ततो वेदिकास्थितचलाजिनबिंबाग्रे श्रीविहारघोषणामुद्घोष्य गंधकुटिसंकल्पे चतुष्के तद्बिंबं निवेश्य महाभूत्या श्रीविमानं परीत्य ग्रामप्रदाक्षिणमपि कृत्वा पूर्वस्थाने जिनबिंबं निवेश्य शांतिबलिमिष्टप्रार्थनां क्षमापणं सर्वदेवताविसर्जनं कृत्वा अष्टोत्तरकलशैर्वक्ष्यमाणविधिना महाभिषेकं एकादशमहामहं च विधाय प्रतिष्ठादिवसाक्रियां निष्ठापयेत् । तद्यथाः—तावदियं विहारघोषणा ॥

श्लोक म्हणून व 'विजयेति' तीन श्लोक म्हणून भव्यसमूहास गंध, अक्षता, तांबूल इत्यादिकांनीं खुप करावें.

' अथेत ' तदनन्तर यागमंडलाराधना प्रकरणात लिहिलेल्या पहिल्या गद्यपद्यानें अथवा प्रथम पद्यानें प्रधानपूजेनें वेदिकानिवासि सर्व परिवार देवांची आराधना करावी. ' शिलामध्ये ' इत्यादि मंत्रांनी गर्भ गृहाच्या दरवाज्यावर क्षेत्रपाल वगैरे द्वारपालांना, श्री विमानाच्या मध्यभागीं ब्रह्मा व त्याच्या डाव्या बाजूस असलेल्या दिक्पालकांना, मध्येगृह, इत्यादि मंत्रांनी संतुष्ट करून सर्वाण्हयक्ष व छत्रत्रय यासह जाऊन

विन्यस्तांजालिना विहारसमये शक्रेण विज्ञापिते
लोकानां हितामिच्छनाथ जगतां नाथे विहारोन्मुखे ॥
रोधःक्रोडविसर्पिणी सुरवरा यां चकुराघोषणा—
मास्मिञ्जैनविहारमंगलमुखे सेयं मया घुष्यते ॥ १ ॥

स्वस्ति समस्तसुरासुराधीशमणिमुकुटमकरिकाशोणकोणकपणमसृणितचरणपीठपृष्ठः प्रादुर्भूतानंतचतुष्टयविभूतिर्भुनहितैकतानप्रवृत्तिः संजीवनौषधमाजवजवसंज्वरमूर्च्छितानाम् ॥ प्रथमतरमंगलं मंगलानां । आद्वितीयशरणं शरणार्थिनां । आविष्कृतपरमार्हन्त्यमहिमा भगवानपेक्ष्यमाणः किल लोकहितापादनौत्सुक्यतरलितचेतसः प्राचीनबर्हिषो विहारसमयासत्तिविज्ञापनाम । आचिंतनीय प्रवृत्तिवैभवः सकलजगत्सुकृतसामग्रीमनुमन्यमान इव स्वयमसावलकरोति नभोभागपथे परार्ध्यं पद्मयानकम् ॥

गावामध्यें ब्रह्मा व गांवाच्या पूर्वादि दिशामध्यें दिक्पालांना पूर्वोक्त मंत्रांनीच पूजावें. तदनन्तर वेदिकेवर असलेल्या चलजिनप्रतिमेच्या पुढें श्री विहाराची घोषणा करावी. गंधकुटीवर श्री जिनबिंब ठेऊन मोठ्या थाटानें जिनमंदिराला प्रदक्षिणा द्यावी व ग्रामप्रदक्षिणाही करून पूर्वीच्या ठिकाणीं जिनबिंब स्थापावें. त्यावेळीं शांतिबलि, इष्टप्रार्थना, क्षमापण, सर्वदेवताविसर्जन हीं कृत्यें करून १०८ कलशांनीं व पुढें सांगितले जाणाऱ्या विधीनें महाभिषेक व एकादश महामह हे विधि करून प्रतिष्ठादिवसाची क्रिया संपवावी. प्रथमतः विहारघोषणेचें सविस्तरस्वरूप सांगतात. 'विन्यस्तांजालिनेति' हा श्लोक म्हणून इंद्रानें त्रैलोक्याचें हित व्हावें म्हणून जिनेश्वराला हात जोडून विहार करण्यासाठीं प्रार्थना केली.

अमी चानंदनिर्भरैरापूर्यंते सुरशांखिकैः शंखाः । अधरितांभोधरनिर्घोषाणि वाद्यन्ते चातोद्यानि उपरि च सेवते समुन्मिषन्मणिमरीचिनिचयमुषितविरोचनरुचिप्रतानं लोकत्रयाधिपत्यैकलांछनं छत्रत्रयम् । विधूयंते चोच्चलितदुग्धोदवीचिनिचयापहासिनश्चामरनिवहाः । वर्षंति बहलामोदसंमोहितालिकुलानि सुरवारिदाः सुरकुसुमानि । अयं च समुच्चलितवीचिहस्तावकीर्यमाणविचित्ररत्नमुक्ताफलजालजटिलपुरोभागः प्रणमति वेलामूर्ध्ना भगवन्तमंभसां निधिः । तदानीं देदीप्यमानदेहप्रभाव्यतिकरविचित्रितावियत्पथाः समासीदंतु सेवावसरप्रतिपालिनः त्रैविष्टपाः । आगच्छंतु गृहीतोज्वलनेपथ्याः कौतुकवेषानुगमसत्वरपारिजनाः । सभ्रांता नन्मपद्मपरिवृता बद्धांजलयो मध्यमलोकपालाः । आयातु विश्वेश्वराविहारोत्सवाविस्मेरलोचनसहस्राक्षसमार्चितं परीत्य परमेश्वरपादारविंदं ॥ सकलजनस्तुत्यजन्मानः सारस्वतादित्यवन्ह्यरुणगर्दतोयतुषिताव्याबाधारिष्टा लौकांतिकाः । गायतु श्रुतिसुखानि गेयानि किन्नरीभिः सह किन्नराः । स्पृशन्तु वीणाविपंचीप्रमुखतततवाद्यजातमसर्त्याः । वादयंतु घनगंभरिघनजातस्तानीतातिवातीनिरवद्यानिनादगंधर्ववाद्यानि । नृत्यंतु सलीलविरचितकरणांगहारहारिण्यो गगनांगणरंगेषु सुरयोषितः । पालयंतु स्वां स्वां दिशमिंद्राग्नियमनिर्ऋतिवरुणवायुकुबेरैशानशेषशीतांशवो दशापि लोकपालाः । वारयंतु समुद्यन्दृहद्ध्वानाःकुटिलदंष्ट्राः करालमुखाकाराः समुत्सारितहिंस्राः पूजनं परितो राक्षसा रक्षकाः । प्रतिष्ठतामग्रतः परिचारकामरपरिवारपरिवृता परीत्य परमेष्ठिनं पद्महस्तया सह पद्मया देवी सरस्वती । अग्रतो भर्तृप्रकाटितप्रतीहाराधिकारः प्रसादयतु उदग्रपदं राजराजः । प्रचुरामोदमोदितरोधोभागाः परिमार्जयंतु मरुतः परितः । अभ्युक्षंतु समंततः सुखशीतलामोदिभिरंबुभिरम्बुदामराः । मंडयंतु मत्तभ्रमद्भ्रमरनिकरझंकारिभिर्मंदारकुसुमैर्म

रुतः पतितः पुष्पमेघाविकिरणः । विचित्रयंतु च त्रिभिनागनभिन्यामैर्नगवद्विहारपदवीं । आक्रीडंतु नानानर्घ्यरत्ननिर्माणस्थलेषु क्रीडापथेषु पुरःसराः सहैव सुरपुरंध्रीभिः सुराः । गृह्णन्तु यथाकामं कामितार्थप्रदानपरेभ्यः कल्पशाखिभ्य कामितार्थं कामिनो जनाः। उत्तंभितममुत्तुंगमणितोरणप्रभाप्रतानवितानितेषु मार्गोभयपार्श्वेषु सस्पृष्टगगनतलाः परिकल्प्यंतामनल्पप्रसूननिष्यंदिमकरंदगंधाधीकृतमधुकरनिकराः भगवद्व्याख्यानमंडपसन्निभाः सुमनोनार्भिभिः मुनैः सुमनोमंडपाः । पश्यंतु पापप्रध्वंसिनः सप्तभवान्भास्वत्सहस्रप्रभातिशायिनि प्रभोः प्रभामंडले भव्याः । अनुयांतु च भगवंतमधिगतसप्तर्द्धयो भगवंतो मुनिपुंगवाः । परिपूरयंतु चाखिललोकमनोरथंस्तदभीष्टार्थप्रदानेन हेमरत्नादिसारवस्तुवर्षिणो नवानिधयः । उत्कृष्टफणामणिकिरणरंजितव्योमसीमानः परिपठन्तु भगवद्गुणगणं फणाभृतः । समुद्यद्बहलकालागरुधूमधूमव्याप्तनभोभाग धूपघटपटलं बिभ्राणो व्रजंतु सस्त्रो वैश्वासितगोचिषो विरोचनाः । दादयंतु समन्ततो भगवद्विहारस्याध्वानं विबुधाः किंकराः । गौवर्णैश्चीनपट्टमयैश्चातपत्रैर्बिभ्रतु विभ्राजमानध्वजप्रकरमनुकूलपवनाविधूयमानमदभ्रमभ्रंलिहचूलिकम् ॥

प्रतन्यतां चाग्रतः चराचरगुरुमंजुलोत्सवशंसीनि त्रिजगद्विलोचनानि सम्भाजयज्जवाज्ज्वल्यमानारसहस्रकिरणमरीचिजितारिशासनम् । परिपूरयन्तु पुण्यनिधिचक्रं सुत्रामुजः । गच्छन्तु जयध्वानमुखरमुखा वल्गु वल्गंतः प्रकीर्णकाभियोगभाजः । शाम्यता नानाविधाभिः प्रतिहतशक्तयो जगति विश्वे व्याधयः । चिकित्संतु भगवत्माहात्म्यसागरनास्त देन भागत्रैकल्यमूकबाधिर्यपंगवः ॥ विलोलयतु त्रिभुवननाथवैभवं गाधानुवमुदंचत्सस्यरोमांचप्रपंचकंचुकिता वसुधावधूः । भवंतु क्रमापेक्षविलंबमसहमानाः संतो विहारोत्सवसंभावनोत्सुकजनाः । प्रसूतां च प्राप्तसमया भूत—

यो लोकैकशिखामणिर्यमनिशं ध्यायन्ति योगीश्वराः ।
येनादर्शि समस्ततत्वममरा यस्मै नमः कुर्वते ॥
यस्मान्नास्त्यपरो हितस्त्रिजगते यस्यैव युक्तासता ॥
यस्मिन्केवलबोधभानुरुदितः सोऽव्याज्जिनोऽयं जगत ॥

ओं श्रीं ह्रीं हं श्रीं नमः परमशांताय सर्वलोकशांतिर्भवतु स्वाहा ॥

शांतिधारा ॥ ३ ॥

अर्चामग्रे प्रनृत्यत्कलशयुतवधूमग्रभृंगारनिर्यद् ॥
वार्धारापूतधात्रीं बहुतरविभवासादरेणानुयांतः ॥
सर्वाशाः पूरयंतो बलिमनुमुखराः सर्वधान्यैश्चलाजैः ॥
सत्पुष्पैरक्षतौघैर्जिननिलयमिमे त्रिः परीयाम शान्त्यै ॥

ओं अर्हद्भ्यो नमः ॥ ४ ॥

प्रमादाज्ज्ञानदर्पाद्यैरित्यादिना क्षमापणपूर्वकं पंचांगप्रणामः ॥
मोहध्वांतविदारणमित्यादिना गमनाप्रच्छनम् ॥
इत्थं सौधर्मशक्रप्रभृतिसुरवरा यां जिनेंद्रस्य साक्षाद् ॥

---

३ 'यो लोकैक' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून शांतिधारा सोडावी.
४ 'अर्चामग्रे' हा श्लोक म्हणून जिनमंदिराला प्रदक्षिणा द्यावी.

चक्रुः कैवल्यबोधोत्सवविषयमहाश्चर्यकल्याणपूजां ॥
तामारोप्यात्र बिंबे विधिवदिह कृता शक्तितो भूरिभक्त्या ॥
भुक्त्यै मुक्त्यै च यष्टृप्रभृतितनुभृतामस्तु कल्याणपूजा ॥

इष्टप्रार्थनाय पुष्पांजलिः ॥ ५ ॥

इत्थं विधत्ते जिनपुंगवस्य कैवल्यबोधोत्सवमंघिधिं यः ॥
कैवल्यकर्मोत्सवमाशु यास्यत्यमुत्र नूनं स हि धर्मनेमिः ॥ ६ ॥
इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि
केवलज्ञानकल्याणविधिर्नामैकादशः परिच्छेदः ॥ १ ॥

---

५ 'प्रमादादिति' हा श्लोक म्हणून क्षमा मागून श्रीजिनाला पंचांग नमस्कार करावा.

६ 'मोहेति, हा श्लोक म्हणून घरीं जाण्याबद्दल श्रीजिनाची परवानगी घ्यावी.

७ 'इत्थमिति, हा श्लोक म्हणून इष्टप्रार्थनेकरिता पुष्पांजलि क्षेपण करावी. या श्लोकाचा सारांश— या प्रमाणें सौधर्मेंद्र वगैरे इंद्रांनी जो केवलज्ञानोत्सव केला त्या उत्सवाचें आरोपण या जिनप्रतिमेमध्यें मोठ्या भक्तिनें केलें आहे हें कल्याणपूजन यजमान, प्रतिष्ठापक व भव्य लोकांच्या भुक्ति व मुक्तिला कारण होवो.

८ 'इत्थं विधत्ते इति. या प्रमाणें श्री जिनेश्वराचा केवलज्ञानपूजोत्सव जो भव्यजीव करितो तो उत्तरजन्मीं लौकर केवलज्ञानोत्सवास प्राप्त होतो व धर्मप्रवर्तक होतो.

या प्रमाणें नेमिचंद्रदेवांनी रचिलेल्या प्रतिष्ठासारसंग्रहामध्यें केवलज्ञानकल्याणविधिचें प्रतिपादन करणारा अकरावा अध्याय संपला.

अथ द्वादशः परिच्छेदः ।

अथ निर्वाणकल्याणम् ॥
प्रतिष्ठादिवसात्पश्चाद्द्वितीयेऽह्नि याजकः ॥
यागमंडलमारभ्य समासात्तत्र विष्टरे ॥ १ ॥
जिनबिंबं निवेश्यास्य विदध्यादधिवासनम् ॥
धर्मोपदेशसंकल्पात्तत्वार्थं साधु घोषयेत् ॥ २ ॥
त्रिसंध्यमेवं कुर्वीत प्रतिष्ठोक्ताधिवासनम् ॥
मध्यान्हेस्ति विशेषस्तद्यथा कृत्वाधिवासनाम् ॥ ३ ॥
जिनपादार्चितैर्गंधपुष्पतांबूलसत्फलैः ॥
संतर्प्य भव्यसंदोहं प्रागुक्तविधिनाशिषा ॥ ४ ॥

१–४ प्रतिष्ठादिवसानंतर दुसऱ्या दिवशी प्रतिष्ठाचार्यानें यागमंडलविधि करावा. व तेथें सिंहासनावर-जिनबिंब स्थापून अधिवासनविधि करावा. धर्मोपदेशाच्या संकल्पानें श्रीजिनेश्वर उपदेश देत आहेत अशी घोषणा करावी. या प्रमाणें प्रतिष्ठोक्त अधिवासन त्रिसंध्य करावें माध्यान्हीं थोडासा विधि भिन्न आहे. तो असा —— अधिवासनविधि करून जिनेश्वराच्या चरणाची ज्यांनी पूजा केली आहे अशा गंध, पुष्प, तांबूल व उत्तम फळें यांनीं पूर्वोप्रमाणें आशीर्वाद देऊन भव्याना संतुष्ट करावे.

द्वारपालबलिं ब्रह्मबलिं दिक्पालसद्बलिं ॥
श्रीबलिं च ध्वजबलिं ग्रामसंबंधिनां पुनः ॥ ५ ॥
ब्रह्मदिक्पालकानां च बलिं कृत्वा क्रमात्ततः ॥
पीतैः सुगंधिभिश्चूर्णैः पुंजितैरर्चयेज्जिनम् ॥ ६ ॥
तच्चूर्णं बिभृयुः सर्वे भव्याः शिरसि भक्तितः ॥
विहारघोषमुक्त्वा च सर्वसंघेन सेवितम् ॥ ७ ॥
पद्मयानं समारोप्य देवं पुरि विहारयेत् ॥
कुंभैरष्टशतेनाभिषिच्य देवं समर्पयेत् ॥ ८ ॥
प्रतिष्ठातस्तृतीयेऽन्हि चैवमेव क्रियाक्रमः ॥
किंतु कुंकुमपंकाढ्यतीर्थवारिभिरुंभितैः ॥ ९ ॥

५–८ तदनतर द्वरपालबलि, दिक्पालबलि, श्रीबलि, ध्वजबलि हे बलि करून तदनंतर ग्रामसंबंधी ब्रम्ह बलि, व दिक्पालबलि करावा. यानंतर क्रमाक्रमाने पिवळ्या अशा सुगंधिचूर्णाच्या पुंजांनीं श्रीजिनाची पूजा करावी. तें चूर्ण सर्व भव्यजीवांनीं मस्तकावर धारण करावें तदनंतर विहाराची घोषणा करून पद्मयानावर प्रमूस बसऊन सर्व संघासह शहरात विहार करवावा तदनंतर एकशे आठ कुंभांनीं भगवंताचा अभिषेक करून पूजन करावें.

९—१० प्रतिष्ठेपासून तिसऱ्या दिवशीं हाच क्रियाक्रम करावा. परंतु केशराचे गंधाचें मिश्रण ज्यांत आहे

कुंभैरलंकृतैर्देवमाभिषिच्य समर्च्य च ॥
तज्जलं बिभृयुर्भव्याः पापपंकापहारकम् ॥ १० ॥

तद्यथा—प्रतिष्ठादिवसाद्द्वितीयेऽहनि यागमंडलस्य प्रागुक्तगद्यपद्याभ्यां प्रथमपद्यमात्रेण वा समासतः समाराधनां समापयेत ॥

अथ यागमंडलमध्ये पीठस्थापनम् ॥

श्रीपांडुकाव्हयशिलाग्रिमपीठकल्पं । तद्वेदिकोपरि तटे निदधे भवन्तम् ॥
प्रक्षालयामि शुचिभिः सलिलैः पटेन । प्रच्छादितेत्र निदधेऽक्षतपुष्पदर्भान् ॥

ओं ह्रीं अर्हं क्ष्मं ठठ श्रीपीठस्थापनं करोमि स्वाहा । पीठस्थापनम् ॥

ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः नमोर्हते भगवते श्रीमते पवित्रतरजलेन श्रीपीठप्रक्षालनं करोमि स्वाहा ॥

अशा तीर्थजलांनीं युक्त कलशांनीं प्रभूचा अभिषेक करून पूजा करावी. व तें पापरूपी चिखल दूर करणारें गंधोदक भव्यानीं धारण करावें.

'तद्यथेति', प्रतिष्ठा समाप्तीच्या दुसऱ्या दिवशीं यागमंडलाची आराधना पूर्वी सांगितलेल्या गद्य व पद्यांनीं अथवा प्रथम पद्यानें संक्षेपानें समाप्त करावी.

यागमंडलामध्ये पीठस्थापनाचा विधि.

१ 'श्रीपाडुकेति' हा श्लोक ह्मणून वेदिकेच्या वरच्या तटावर सिंहासन स्थापन करावें.
'ओं ह्रीं' हा पीठस्थापनाचा मंत्र ह्मणून तें स्थापन करावें.
'ओं ह्रां ह्रीं' हा मंत्र ह्मणून तें प्रक्षालित करावें. व त्यावर नवीन वस्त्र आच्छादावें.

पीठप्रक्षालनम् ॥ तत्पीठोपरि प्रागग्रवस्त्राच्छादनम् ॥

ओं ऱ्हीं दर्पमथनाय नमः । सकुसुमाक्षतदर्भस्थापनम् ॥ १ ॥

स्वच्छैस्तीर्थै० पीठं समभ्यर्चये । ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राय स्वाहा । पीठार्चनम् ॥

संस्थापयाम्युपरि तस्य जिनेश्वरार्चां

चक्रत्रयं जिनपतेरपसव्यभागे ॥

छत्रत्रयं तनु तस्य तु सव्यभागे ॥

वादित्रजालजटिले सति सर्वलोके ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं स्वाहा प्रतिमास्थापनम् ॥ २ ॥

जिनमतमिव सूक्ष्ममित्यादिना मुखवस्त्रप्रदानादर्घ्योद्धरणांतमधिवासनां विदध्यात् ॥ जिनदिव्यध्वनिसंकल्पेन प्रतिमाग्रे भव्यसंघस्तत्वार्थं घोषशुध्या पठेत् ॥ एवं त्रिसंध्यमधिवासनां कुर्यात् ॥ श्रीमज्जिनेंद्रा हतमोहतंद्रा इत्याशीर्वादैर्भव्यसघं जिनपादार्चितगंधमाल्यतांबूलफलैः संतर्पयेत् ॥ प्रागु-

---

'ओं ऱ्हीं दर्पेति' हा मंत्र ह्मणून पुष्पें व अक्षता मिश्रित दर्भस्थापन करावें.

'स्वच्छैस्तीं' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून सिंहासनाचें पूजन करावें.

२ 'संस्थापयामीति' हा श्लोक ह्मणून प्रतिमास्थापन करावें. चक्रत्रय हें उजव्या बाजूला व छत्रत्रय हें डावे बाजूला स्थापन करावें.

'जिनमतमिवेति' हा श्लोक ह्मणून प्रतिमेच्या मुखावर वस्त्राच्छादन करावें व अर्घ्य द्यावें. अशा रीतीनें अधिवासन विधि करावा. जिनेश्वराच्या ठिकाणीं दिव्यध्वनि उत्पन्न झाला असा संकल्प करून भव्यसमूहानें तत्वार्थ शुद्ध रीतीनें ह्मणावें. याप्रमाणें त्रिकाळीं हा अधिवासनविधि करावा

'श्रीमज्जिनेंद्रा' इत्यादि आशीर्वाद श्लोक ह्मणून भव्यांना जिनचरणीं पूजित झालेले तांबूल, गंध, पुष्पहार,

कृतम्मंत्रैर्द्वारपालादिबालिं विदध्यात ॥ उत्सवविधौ वक्ष्यमाणविधिना पीतसुरभिचूर्णं कृत्वा तच्चूर्णपुंजैर्जिनमभ्यर्चयेत ॥

अथ चूर्णार्चनम् ॥

भव्यानुग्रहराग एष किमयं भव्यैकबंधोर्विभो–॥
भव्यानां बहुभक्तिरागविसरः किंवा जिनाघ्रिद्वये ॥
इत्याशंकितपीतचूर्णनिकरैः श्रीवश्यचूर्णोपमैः ॥
संचूर्णीकृतकर्मणो जिनपतेः श्रीपादमाराधये ॥

ओं ऱ्हीं सर्वकर्म चूर्णीकरोतु भगवान्स्वाहा । चूर्णार्चनम् । तच्चूर्णं शिरसि सर्वे भव्या धारयंतु ॥

ततो जिनाग्रे विहारघोषणामुक्त्वा श्रीविहारसंकल्पेन जिनं पुरि विहारयेत् । प्रागुक्तनित्यमहाविधिनाष्टोत्तरशतकलशैरभिषिच्यैकादशमहेन जिनमभ्यर्चयेत

फळें द्यावीत. पूर्वी सांगितलेल्या मत्रांनी द्वारपालादिकांचा विधि करावा. हा भव्यावर मोठा अनुग्रह किंवा हा भव्यांच्या भक्तीचा समूह आहे काय अशा चूर्णाने कर्मविनाश करणाऱ्या श्रीजिनाची पूजा करावी. व तें चूर्ण सर्व भव्यांनी मस्तकीं धारण करावें.

'ततो इति' तदनतर जिनाच्या पुढें विहाराची घोषणा करून श्रीविहाराच्या संकल्पानें जिनाचा गांवांत विहार करवावा. पूर्वोक्त नित्यमहाप्रमाणें १०८ कलशांनी जिनाचा अभिषेक करून अकरा प्रकारानें जिनाची पूजा करावी. 'सो इति' हा श्लोक म्हणून देवांचें विसर्जन करावें. परमब्रह्म हृदयांत धारण करावें, शांतिधारा, शांतिबलि, क्षमापण, जाण्याविषयीं परवानगी हा विधि करावा

सर्वे देवाः समाहूताः शिष्टार्हत्प्रभुपूजने ॥
इष्टमस्माकमापाद्य तुष्टा यांतु यथायथम् ॥

ओं जिनपूजासमाहूता देवाः सर्वे विहितमहामहाः स्वस्थानं गच्छत २ जः ३ इति सर्वे देवविसर्जनम् ॥ परब्रह्मात्माध्यासनं शांतिधारा शांतिबलिक्षमापणगमनाप्रछनं विदध्यात् ॥ इति प्रतिष्ठाद्वितीयदिनविधानम् ॥ तृतीयदिनेऽपि पीतचूर्णार्चनं वर्जयित्वा इदमेव विधानमवसेयम् ॥ तत्र कुंकुमोदकपारिपूरितकलशैः प्रागुक्तमध्यकुंभाभिषेकगद्यपद्यमंत्रैर्जिनमभ्यर्चयेत् ॥

इति प्रतिष्ठातृतीयदिनविधानम् ॥

प्रतिष्ठादिवसात्पश्चाच्चतुर्थेऽहनि याजकः ॥
प्रातरेव हि कुर्वीत यागमडलपूजनम् ॥ १ ॥
तत्पुरो भूतले पंचचूर्णैरष्टदलाम्बुजम् ॥
विरच्य भूमिं संशोध्य न्यस्य दर्भान्समर्च्य ताम् ॥ २ ॥
कर्णिकायां न्यसेत्सिद्धान्दलेष्वष्टसु तद्गुणान् ॥

हें दुसऱ्या दिवसांचें कृत्य होय. तिसऱ्या दिवशीं पीतचूर्णार्चनविधि सोडून बाकीचा विधि करावा पूर्वी सांगितलेल्या मध्यकुंभाभिषेकाच्या गद्यपद्यमंत्रांनीं केशर गंधाच्या पाण्यानें भरलेल्या कलशांनीं जिनाची पूजा करावी. या प्रमाणें तिसऱ्या दिवसाचा विधि आहे.

१—६ ‘ प्रतिष्ठेति ’ प्रतिष्ठा दिवसापासून चौथे दिवशीं याजकानें सकाळींच यागमंडळपूजन करावें. प्रथम भूमीवर पांच प्रकारच्या चूर्णांनीं आठ पाकळ्यांचें कमळ लिहावें. भूमिसंशोधनविधि करून दर्भस्थापना

तदग्रे विधिना न्यस्य पीठे मंस्थापयेज्जिनम् ॥ ३ ॥
कल्याणमालामारोप्य कृत्वा तामधिवासनाम् ॥
मुखवस्त्रं समुत्सार्य प्रोत्क्षिप्याघ्र्यमनर्घ्यकम् ॥ ४ ॥
सम्यक्त्वादिगुणास्तत्र समारोप्य समर्घ्य च ॥
आराध्य पीठिकामंत्रैः ससधा कुसुमैः सितैः ॥ ५ ॥
मंत्रैस्तैर्गार्हपत्याग्नौ हुत्वान्नाहुतिमन्वतः ॥
स्तुत्वा शिवक्रियां कृत्वा माल्यैः कुसुमचंदनैः ॥ ६ ॥
अक्षताद्यैर्जिनानिष्ट्वा तानि बिभ्रतु भाक्तिकाः ॥
प्रागुक्तविधिना तीर्थजलमानीय तज्जलैः ॥ ७ ॥

करावी व भूमीचे पूजन करावें. कर्णिकेमध्यें सिद्धपरमेष्टीची स्थापना करावी व आठ पाकळया मध्यें सिद्धाच्या गुणांची स्थापना करावी. त्या कमळाच्या पुढें पीठावर जिनाची स्थापना करावी. कल्याणमालांचें आरोपण करून अधिवासन क्रिया करावी. मुखावरील वस्त्र काढून अर्घ्य द्यावें. श्री जिनाच्या ठिकाणीं सम्यक्त्वादिक आठ गुणांचें आरोपण करावें व पूजन करावें तदनतर पांढऱ्या फुलांनीं सातवेळां पीठिकामंत्राच्या द्वारें आराधन करावें. व त्याच मत्रांनी गार्हपत्याग्नीमध्यें अन्नाहुति द्यावी. तदनतर स्तुति करून माळा, पुष्प, चंदन यांनीं निर्वाणक्रिया करावी.

'अक्षताद्यैरिति' या पद्याचें स्पष्टीकरणः—अक्षता वगैरे पदार्थांनी जिनाची पूजा करून ते भक्तलोकांनीं आपल्या मस्तकांवर धारण करावेत. पूर्वोक्त विधीनें पवित्र पाणी आणून त्यानें १००८ कुंभ भरावें व जिनाचा अवभृथ नांवाचा अभिषेक करावा व एकादशमह हा विधि करावा. या प्रमाणें अभिषेक झाल्यावर

भूतैरष्टसहस्रेण कुंभैरवभृथाह्वयम् ॥
अभिषेकं प्रभोः कुर्यादेकादशविधं महम् ॥ ८ ॥
अभिषेकक्रिया कृत्वा समभ्यर्च्य श्रुतं गुरुम् ॥
गन्धोदकभृतं यष्ट्रे कुंभं दद्यान्मुदाशिषा ॥ ९ ॥
शेषां च सर्वभव्येभ्यो दद्यात्सागुर्दिनाशिषा ॥
यष्टा सपूजयेत्संघं यथाशक्ति यथोचितम् ॥ १० ॥
अथावरोह्य तद्रात्रौ प्रासादे स्थापयेद्ध्वजम् ॥
पूर्ववत्तेन भात्येष सर्वेषां तच्छुभाय च ॥ ११ ॥
विसर्जनं निर्जराणामध्यात्मध्यासनं विभोः ॥
शांतिधारां ततः शांतिबलिकर्मक्षमापणं ॥ १२ ॥
गमनाप्रच्छनं पश्चात्कृतकर्मफलार्थिनाम् ॥

शास्त्र व गुरु यांची पूजा करावी व प्रतिष्ठाकाराला आनंदानें आशीर्वादासह गंधोदकाचा कुंभ द्यावा व पूर्वोक्त आशीर्वादासह सर्व भव्यांना शेषा द्यावी. त्यावेळीं प्रतिष्ठाकारानें सर्व संघाचा यथाशक्ति व यथायोग्य आदर करावा. तदनंतर त्या दिवसाच्या रात्रीं जिनमंदिरावर ध्वजारोपण करावें तो ध्वज त्या जिनमंदिराच्या सहवासामुळें फार शोभतो आणि सर्वांच्या कल्याणास कारण होतो. या शिवाय देवांचें विसर्जन, जिनप्रभूचें आत्म्यामध्यें विराजमान करणें, शांतिधारा, शांतिबलि, क्षमापण, गमनाप्रच्छन व जें पूजन केलें त्याचें भगवंताजवळ फळ मागणें व आशीर्वाद देणें हे विधि करावे आणि गुरुसमक्ष दीक्षामोचन करावें अर्थात् प्रतिष्ठाकार्य-

आशीर्दानविधिं दीक्षामोचनं गुरुसाक्षिकम ॥ १३ ॥
शांतिभक्तिं च कृत्वेन्द्रः प्रतिष्ठां तां समापयेत ॥
निष्ठापितप्रतिष्ठं तं यष्टेन्द्रं बहु मानयेत ॥ १४ ॥
सत्कृत्य शक्त्या भव्यास्त सर्वे यांतु यथायथम् ॥
प्रतिष्ठादिवसे कुर्यादुत्सवं मासि मासि च ॥ १५ ॥
आवर्षादत ऊर्ध्वं तु वर्षे वर्षे च शक्तितः ॥
उत्सवानां विधिर्भेदोप्युत्तरत्राभिधास्यते ॥ १६ ॥
इति जिनप्रतिष्ठाया विधिः सर्वो निरूपितः ॥
अनुक्तमन्यतो ग्राह्यमुचितं लक्षणादिकम् ॥ १७ ॥

संपेपर्यंत इद्रानें व यजमानानें एकवेळा जेवणें. ब्रह्मचर्य धारण करणे इत्यादि नियम घेतलेले असतात त्याचा हा सर्व विधि सपल्यावर त्याग करावा. यानतर शांतिभक्ति करून प्रतिष्ठाविधि समाप्त करावा. तदनंतर प्रतिष्ठाकारानें इंद्राचा फार आदर सत्कार करावा व सर्व भव्यानीं शक्तिनें इद्राचा आदर करावा व आप आपल्या ठिकाणी जावें. तदनतर दरमहिन्यात प्रतिष्ठेच्या दिवशी उत्सव करावा. असा प्रकार एक वर्ष पर्यंत करावा तदनंतर यथाशक्ति दरवर्षी करावा. उत्सवाचे प्रकार पुष्कळ आहेत. ते आम्ही पुढें सागू. याप्रमाणें प्रतिष्ठेचा विस्तारयुक्त सर्व विधि आह्मी सांगितला. आम्ही प्रत्यकाचें लक्षणादिक येथें सांगितलें नाहीं. तें अन्य ग्रथापासून ग्रहण करावें.

तद्यथा — प्रतिष्ठादिवसाच्चतुर्थेऽहनि प्रत्युषसि पूर्ववद्यागमंडलमारभ्य तत्पुरस्ताद्वावितोद्देशे प्रागुक्तविधिना भूमिशोधनं दर्भन्यासं भूम्यर्चनं च कृत्वा वेद्यां मंडलमालिख्यार्चितामित्यनेन पद्येन चूर्णस्थापनं कृत्वाष्टदलकमलं विरचय्य कर्णिकायां । ॐ ऱ्हीं णमो सिद्धाणं स्वाहा । इति विलिख्य, पूर्वादिषु दलेषु प्रादक्षिण्येन ॐ ऱ्हीं सिद्धसम्यक्त्वगुणाय स्वाहा। ॐ ऱ्हीं सिद्धज्ञानगुणाय स्वाहा । ओम् ऱ्हीं सिद्धदर्शनगुणाय स्वाहा । ओम् ऱ्हीं सिद्धवीर्यगुणाय स्वाहा । ओम् ऱ्हीं सिद्धसूक्ष्मत्वगुणाय स्वाहा । ओं ऱ्हीं सिद्धावगाहनगुणाय स्वाहा । ओं ऱ्हीं सिद्धागुरुलघुगुणाय स्वाहा । ओम् ऱ्हीं सिद्धाव्याबाधगुणाय स्वाहा । इत्यष्टौ मंत्रान्विलिखेत् । इति लेखनविधानम् ॥

देवस्य देवेंद्रकृतोत्सवस्य सम्प्राप्तकल्याणचतुष्टयस्य ॥
निर्वाणकल्याणचिकीर्षयाहमग्रेऽस्य पुष्पांजलिमुत्क्षिपामि ॥
पुष्पांजलिः । ओम् स्वस्ति २ जीव २ इत्यादि पुष्पांजलिः ॥ १ ॥

' तद्यथेति ' प्रतिष्ठादिवसापासून चौथे दिवशीं प्रातःकाळीं पूर्वप्रमाणें यागमंडलास आरंभून त्याच्या पुढें योग्य स्थानीं पूर्वोक्त विधीनें भूमिशोधन, दर्भन्यास व भूम्यर्चन हे विधि करून ' वेद्यां मंडल ' ह्या पद्यानें चूर्ण स्थापन करून आठ पाकळ्यांचें कमळ काढावें. कर्णिकेमध्यें ' ॐ ह्रीं णमो सिद्धाणं ' हा मंत्र लिहून पाकळ्यामध्यें उजवेबाजूनें सिद्धाचे आठ गुण लिहावेत तदनंतर ' देवस्येति ' हा श्लोक म्हणून देवेंद्रानें ज्याची चार कल्याणिकें केलीं त्या जिनाचा आतां मोक्षकल्याणविधि मी करितो म्हणून त्या कमळापुढें पुष्पांजलि क्षेपण करावी. ' बाह्याभ्यंतरेति ' हा श्लोक व ' ॐ ह्रीं अत्रेप ' हा मंत्र म्हणून सिद्धांचे आव्हान, स्थापन आणि सान्निधीकरण करावें. व ' स्वच्छैस्तीर्थेति ' हा श्लोक म्हणून अष्टद्रव्यांनीं सिद्धांची पूजा करावी.

बाह्याभ्यंतरहेतुजातसुदृशः पूर्वश्रुतैरादिमा—
च्छुक्लध्यानयुगाद्विजित्य दुरितं लब्ध्वा सयोगिश्रियम् ॥
प्राप्यायोगिपदं परेण सकलं निर्जित्य कर्मोत्करं
शुक्लध्यानयुगेन सिद्धसुगुणान्सिद्धान्समाराधये ॥

ओं ह्रीं अशेषभोग्यद्रव्यकर्मनिरपेक्षस्वात्मोपादानमात्रसंजातसातिशयसकलात्मप्रदेशनित्यव्यापकस्य । सर्वदा सर्वबाधावृद्धिक्षयप्रतिपक्षदुःखोदयमानोपमानरिक्तस्य सकलचक्रिकुरुभवार्यफणींद्रसुरेंद्राहमिंद्रात्रिकालसंभावितसुखानंतगुणितक्षणपर्यायस्य । राम्यक्सकलशास्त्रविदृष्टांतसाधितसंसारनाटकावलोकनसंभावितसर्वकालशाश्वनपरमोत्कृष्टसुखस्यैकानिवासानाम् ॥ निरवशेषावरणविश्लेषविशेषाविष्कृतपरमानंतानंतनिर्भासजाज्वलत्त्रिकालत्रिषयलोकालोकवर्तिसर्वद्रव्यपर्यायक्रमकरणव्यवधानातिक्रमसाक्षात्करणदक्षाक्षूणकेवलाख्यज्योतिःप्रभुनस्वाभाविकानंतगुणविशेषविभूषितानाम् । नैगमनयाधिरूढतपोनयसंयमचारित्रज्ञानदर्शनसिद्धप्रसिद्धव्यवहारणां । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरणभूतानां सप्ततिसमेतशतकभूमिभुजनमस्कृतानां भगवत्सिद्धपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा । ओं ह्रीं सिद्धपरमेष्ठिन् अत्र एहि २ संवौषट् । ओं ह्रीं सिद्ध अत्र तिष्ठ २ ठठ । ओं ह्रीं

'बाह्येति' बाह्य व आभ्यंतरकारणांनी सम्यग्दर्शनप्राप्ति झाल्यावर श्रुतज्ञानाच्या बलानें व शुक्ल ध्यानाच्या सामर्थ्यानें केवलज्ञानप्राप्ति करून घेऊन जे कर्म विनाश करून सिद्ध झाले त्यांना मी पूजितो. संपूर्ण कर्मनाशानें सिद्धात्म्याचे प्रदेश शुद्ध होतात त्यांना अनंत सुख प्राप्त होतें. सर्व चक्रवर्ती, उत्तमभोगभूमिज, देवेंद्र, अहमिंद्र यांना जें सुख होतें त्याच्या अनंतपटीनें अधिक सिद्ध

सिद्ध मम सन्निहितो भव २ वषट् आव्हानादिमंत्रः । स्वच्छैस्तीर्थैः श्रीसिद्धनाथान्यजे । ओं ऱ्हीं सिद्धपरमेष्ठिनो जलं । एवं गंधादि ॥

अथ प्रत्येकपूजा ।

पूर्वदलाभ्यतरे ॥

जानाति बोधो यदनुग्रेहण द्रव्याणि सर्वाणि सपर्ययाणि ॥
दुराग्रहत्यक्तनिजात्मरूपं तं सिद्धसम्यक्त्वगुणं यजामि ॥

ओं ऱ्हीं सिद्धसम्यक्त्वगुण एहि २ संवौषडित्यादि । ओं ऱ्हीं सिद्धसम्यक्त्वगुणाय जलमित्यादि ॥ १ ॥

आग्नेयदलाभ्यतरे ॥ जानाति नित्यं युगपत्स्वतोन्यसर्वार्थसामान्यविशेषपूर्वम् ॥
निर्बाधकं स्पष्टतरं च यस्तं सिद्धात्मविज्ञानगुणं यजामि ॥

जीवाना एका क्षणांत सुख प्राप्त होतें. त्यांचें ज्ञान अतींद्रिय, क्रमरहित नित्य व सर्व पदार्थांच्या अनंत पर्यायाना ग्रहण करणारें असें असतें. १७० कर्मभूमीमध्यें जीव सिद्ध होतात यास्तव त्याची मी आठ प्रकारें पूजा करितो.

सिद्धाच्या आठ गुणांची पूजा ।

१ 'पूर्वेति' पूर्व दिशेच्या कमलदलामध्यें सिद्धाच्या सम्यक्त्वगुणाचें आव्हान वगैरे करून अष्टद्रव्यांनीं त्याचें पूजन करावें. सम्यग्दर्शन गुणामुळें सिद्धांचा ज्ञानगुण सर्व पदार्थांचे गुण व पर्याय यांना जाणतो. या गुणामुळें आत्मस्वरूप दुराग्रहरहित होतें.

२ 'आग्नेयेति' आग्नेयदिशेच्या कमलदलामध्यें ज्ञानगुणाची पूजा करावी. या गुणाच्या द्वारें सिद्धजीव

ओं ह्रीं सिद्धात्मविज्ञानगुण एहि २ संवौषडित्यादि ॥ २ ॥

दक्षिणदलाभ्यंतरे ॥ स्वात्मस्थसामान्यविशेषसर्वं साक्षात्करोत्येव समं सदा यः ॥

सुनिश्चितासंभवबाधकं तं सिद्धात्मनो दृष्टिगुणं यजामि ॥

ओं ह्रीं सिद्धदर्शनगुण एहि २ संवौषडित्यादि ॥ ३ ॥

नैऋत्यदलाभ्यंतरे ॥ अनंतविज्ञानमनतदृष्टिं द्रव्येषु सर्वेषु च पर्ययेषु ॥

व्यापारयंतं हतसकरादिसिद्धात्मवीर्याख्यगुणं यजामि ॥

ओं ह्रीं सिद्धवीर्यगुण एहि २ संवौषडित्यादि ॥ ४ ॥

पश्चिमदलाभ्यंतरे ॥ अबाधकं मानमबाध्यमेव निर्णीतसर्वार्थमसंगसंगम् ॥

सर्वज्ञवेद्यं तदवाच्यमेव सिद्धात्मसूक्ष्माख्यगुणं यजामि ॥

ओं ह्रीं सिद्धसूक्ष्मगुण एहि २ संवौषडित्यादि ॥ ५ ॥

वायव्यदलाभ्यंतरे ॥ एकत्र सिद्धात्मानि चान्यसिद्धा वगांश्चरांबाधमनंतसंख्याः ॥

पदार्थांचें पूर्ण स्वरूप एकदम निर्भ्रान्त व स्पष्टरीतीन जाणतात.

३ 'दक्षिणेति' दक्षिणदिशेच्या कमलदलात सिद्ध दर्शन गुणाची पूजा करावी.

४ 'नैऋत्येति' नैऋत्य दिशेच्या कमलदलांत सिद्धाच्या वीर्य गुणाची पूजा करावी. हा वीर्य गुण अनंत विज्ञान व अनंत दर्शन या दोन गुणांना सर्व पदार्थांचें स्वरूप जाणण्यांत प्रवृत्त करितो.

५ 'पश्चिमेति' पश्चिम दिशेच्या कमलदलामध्ये सिद्धाच्या सूक्ष्म गुणाचें पूजन करावें.

६ 'वायव्येति' वायव्य दिशेत कमलदलामध्यें सिद्धाच्या अवगाहन गुणाचें पूजन करावें. या अवगाहन

यस्य प्रभावात्सुनयास्थितं तं सिद्धावगाहाख्यगुणं यजामि ॥ ५ ॥

ओं ऱ्हीं सिद्धावगाहगुण एहि २ संवौषडित्यादि ॥ ६ ॥

उत्तरदलाभ्यंतरे ॥ अधो न पातोस्ति यथा शिलादेर्न तूलवद्वायुकृतेरणं च ॥

सिद्धात्मनां तेन सुयुक्तिसिद्धं गुणं यजामोऽगुरुलघ्वभिख्यम् ॥

ओं ऱ्हीं सिद्धागुरुलघुगुण एहि २ संवौषडित्यादि ॥ ७ ॥

ईशानदलाभ्यंतरे च ॥ भवाग्निशांत्यै विहितश्रमो ऽव्याबाधात्मना यं परिणामसेति ॥

स्वात्मोत्थसौख्यैकनिबधनं तं सिद्धात्मनिर्बाधगुणं यजामि ॥

ओं ऱ्हीं सिद्धाव्याबाधगुण एहि २ संवौषडित्यादि ॥ ८ ॥

एवं सिद्धपरमेष्ठिनं तद्गुणानभ्यर्च्य शरच्चन्द्रमरीचिरोचिर्षोतश्चेतसि चिंतयन्ननादिसिद्धमंत्राभिमंत्रितकर्पूरहरिचंदनद्रवालुलितसुरभिशुभ्रपुष्पांजलिभिरेकविंशतिवारानधिवास्य पूर्णार्घ्यदानेन बहु मानयेत् ॥ अयमिहानादिसिद्धमंत्रः—

गुणाच्या सामर्थ्यानें एका सिद्धामध्यें अनंत सिद्ध राहतात

७ 'उत्तरेति' उत्तर दिशेच्या कमलदलामध्यें सिद्धांच्या अगुरुलघुगुणाचें पूजन करावें. ह्या गुणामुळें सिद्धजीवाचें खालीं पतन व वर गमनही होत नाहीं.

'ईशानेति' ईशान दिशेच्या कमलदलामध्यें अव्याबाधगुणाचें पूजन करावें. या गुणामुळें सिद्धजीव बाधा रहित होतात.

, एवमित्यादि या प्रमाणें शरत्कालच्या चंद्रकिरणाप्रमाणें सुंदर अशा सिद्ध परमेष्ठींचें व त्यांच्या गुणांचें पूजन करून व त्यांचें चिंतन करून अनादिसिद्ध मंत्रानें अभिमंत्रित झालेले आणि कापूर, चंदनगंध, यांनीं

ओं णमो सिद्धाणं, सिद्धा मंगलं, सिद्धा लोगुत्तमा, सिद्धे सरणं पव्वज्जामि । ऱ्हीं शांतिं कुरु २ स्वाहा ॥ इत्यनादिसिद्धमंत्र' ॥

इत्थं समभ्यर्चितसिद्धनाथसम्यक्त्वमुख्याश्च गुणास्तदीयाः ॥
सर्वार्चिताः सर्वजनार्चनीयाः स्वात्मो त्पत्त्यै मम सतु तेऽपी ॥

पूर्णार्घ्यं ॥ १ ॥ अथ तत्र वेद्युपरि पीठस्थापनम् ॥

वेद्या मूर्ध्नि निधाय पीठमु नं प्रक्षाल्य ती र्थांबुभिः ॥
प्रत्यग्रेण महाघनेन परित प्रोक्ष्य दर्भै रि ॥
अभ्यर्च्योपरि तस्य सिद्धनिकरं न्यास्यामि मताम र्चिताम् ॥
न्यस्याचामि समर्च्य समर्घि म्लत्रैः ममागधाये ॥

ओं ऱ्हीं र्हं क्ष्मं ठठ श्रीपीठस्थापनं करोमि स्वाहा । ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः नमोर्हते भगवते श्रीमते पवित्रतरजलेन पीठप्रक्षालनं करोमि स्वाहा । पीठप्रक्षालनम् ॥ ओं ऱ्हीं दर्पमथनाय नमः सकुसुमाक्षतदर्भस्थापनम् ॥ स्वच्छैस्तोय० पीठं समभ्यर्चये ॥ ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्श

सुगंधित अशा शुभ्र पुष्पांजलीनें एकवीस वेळां आवाहन करून पूर्णार्घ्यदानानें सिद्धगुणांचा व सिद्ध परमेष्ठींचा बहुमान करावा. ओं णमो सिद्धाणं वगैरे सिद्धमंत्र आहे. या प्रमाणें मी सिद्ध व त्यांच्या गुणांची स्तुति पूजा केली आहे सिद्धांचे गुण सर्वजनपूजनीय आहेत. व ते गुण माझ्या आत्मप्राप्तीला कारण होवोत.

१ 'वेद्या' हा श्लोक ह्मणून वेदीवर पीठस्थापन करावें. त्यावेळीं 'ओं ऱ्हीं र्हं' इत्यादि हा मंत्र ह्मणावा 'ओं ऱ्हां ऱ्हीं' हा मंत्र ह्मणून पवित्र पाण्यानें ते धुवावें. 'ओं ऱ्हीं दर्पमथनाय नम' हा श्लोक ह्मणून

नज्ञानचारित्राय नमः स्वाहा ॥ पीठार्चनम् ॥ ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं हँ आहूता तिष्ठ २ ठठ स्वाहा ॥ प्रतिमास्थापनं ॥

आहूता इव मिमुक्षाक्तिवानितां मुक्तान्यसंगा ययुः ॥
तिष्ठन्त्यष्टमभूमिसौधशिखरे सानंतसौख्याः सदा ॥
साक्षात्कुर्वंत एन सर्वमानिशं मालोक ठेक सम ॥
तानद्धर्ध्वविशुद्धसिद्धानिकरानावाहनाद्यैर्यजे ॥

ओं ऱ्हीं हँ णमो सिद्धाणं सिद्धपरमेष्ठिन्नत्र एहि २ संवौषट् ॥
ओं ऱ्हीं तिष्ठ २ ठठ । ओं ऱ्हीं मम सन्निहितो भत्र भव वषट् ॥ २ ॥

अथ कल्याणपंचकारोपणम्

योत्र स्वर्गावतीर्णः सुरगिरिशिखरे दुग्धाद्रैः पयोभिः इत्यादि कल्याणमालारोपणाविधिं निर्वाणकल्याणस्थापनाय प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षितिपर्यंतं कुर्यात् ॥ १ ॥

पुष्पाक्षतासहित दर्भस्थापन करावे ' स्वच्छैस्तीर्थ ' हा श्लोक ह्मणून व ' ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनेत्यादि ' हा मंत्र ह्मणून पीठाची पूजा करावी ' ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ' हा मंत्र ह्मणून प्रतिमास्थापन करावें.

२ ' आहूता इवेति ' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून सिद्ध परमेष्ठीचें आव्हान, स्थापन, सन्निधीकरण हे विधि करावेत.

कल्याणपंचकारोपण.

१ ' योत्रेति ' हा श्लोक म्हणून निर्वाणकल्याणापर्यंत पांच कल्यणाचें आरोपण करण्याकरितां प्रतिमेवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी,

अथाधिवासनाविधानम् ।

जिनमतमित्र सूक्ष्मामित्यादिरभ्युद्धराम्यर्घ्येननर्घ्यमस्य ॥ पूर्णार्घ्यपर्यन्तं विधिं कुर्यात् ॥ प्रागुक्तानादिसिद्धमंत्रेण सप्तवारान्प्रतिमा स्पृशन्नेवाभिमंत्रयेत् ॥ इत्याधिवासनम् ॥ २ ॥

घंटाटंकारवीणाक्वणितमुरजधांधांक्रियां काहलाच्छे
च्छेंकारोदारभेरीपटहधलधलंकारसंभूतघोषे ।
आकम्याशेपकाष्ठातटमथ झटिति प्रोच्छटत्युद्भटेऽभ्रं ॥
शिष्टाभीष्टार्हदिष्टयै जिनमुखपटमुद्घाटये मंत्रपूर्वम् ॥

ओं उसहाइवड्ढमाणाणं, पंचकल्लाणसंपण्णाण, महइमहावीरवड्ढमाणाणं सामीणं, सिज्झउ मे महइमहाविज्जा, अट्ठमहापाडिहेरसियाणं, सयलकलाधराणं, सज्जोजादरूवाणं, चउतीसातिसयविसेससंजुत्ताणं, बत्तीसदेविंदमणिमउडमत्थयमहिदाणं, सयललोयस्स संतिपुट्ठिबुद्धिकल्लाणआरोग्गकराणं बलदेववासुदेवचक्कहररिसिमुणिजदिअणगारोवगूढाणं, उहयलोयसुहफलयराणं, थुइसयसहस्सणिलयाणं, परापरपरमप्पाण, अणाइणिहणाणं बलिबाहुबलिसाहिदाणं, वीरे वीरे, ओं ह्रां क्षां सेणवीरे वड्ढमाणवीरे हंस जयंतवराइये वज्जासिलत्थंभ-

---

२ 'जिनमतेति' हा श्लोक म्हणून पूर्णार्घ्यापर्यंत अधिवासनविधि करावा हा विधि मागील अध्यायांत विस्ताराने लिहिला आहे तो पहावा. सात वेळा अनादिसिद्ध मंत्र म्हणून प्रतिमेला स्पर्श करावा.

३ 'घंटाटंकारेति' हा श्लोक म्हणून व 'ओं उसहाइ वड्ढमाणाणं हा मंत्र पूर्ण म्हणून प्रतिमेच्या मुखा

मयाणं, सदभव्वपइट्ठियाणं, । यत्थसण्णिहिदा मे भवंतु, मे भवंतु ठठ क्षक्ष स्वाहा ॥ मुख-वस्त्रोद्घाटनम् ॥ ३ ॥

वार्गंधतंडुलल्लतांतहवि:प्रदीपैर्धूपैः फलैः कनकपात्रगतैर्जिनाग्रे ॥
नंद्यादिवर्तदधिस्वस्तिकदर्भदूर्वासिद्धार्थकैश्च कृतमर्घ्यमिहोद्धराम: ॥ ४ ॥

ॐ अट्ठविहकम्मवियला सीदीभूदा णिरंजणा णिच्चा ॥
अठ्ठगुणा किदकिच्चा लोयग्गणिवासिणो सिद्धा ॥ ५ ॥
भूयासुरिति स्वाहा ॥ महोत्सवेन महार्घ्यमवतारयेत ॥

अथ गुणारोपणम् ॥

जानाति बोधो यदनुग्रहेण द्रव्याणि सर्वाणि सपर्ययाणि ॥
दुराग्रहत्यक्तनिजात्मरूपं सिद्धत्र सम्यक्त्वगुणं न्यसामि ॥१॥

वरील वस्त्र वाद्यांचा ध्वनि होत असतां काढावें.

४ 'वार्गंधेति' हा श्लोक म्हणून अर्घ्य द्यावा

५ ' ॐ अठ्ठविहेति ' हा श्लोक म्हणून महार्घ्य द्यावा. सिद्ध हे आठ कर्मांनीं रहित आहेत ते शांत झाले आहेत, भावकर्ममलहीन आहेत, नित्य आहेत, आठ गुणांनीं युक्त, कृतकृत्य व लोकाग्री विराजमान झालेले आहेत.

सिद्धामध्यें गुणारोपण विधि.

१ 'जानातीति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून प्रतिमेवर पुष्पांजलि क्षेपण करावी आणि सिद्धाच्या ठिकाणी

ओं ह्रीं परमावगाढसम्यक्त्वगुणभूषिताय नमः। इति प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिप्त्वा तद्गुणमोरापयेदेवमुत्तरत्रापि विधेयम् ॥ १ ॥

जानाति नित्य युगपत्स्वतोन्यत्सर्वार्थसामान्यविशेषसर्वम् ॥
निर्बाधकं स्पष्टतरं च यस्तं सिद्धेत्र विज्ञानगुणं न्यसामि ॥ २ ॥

ओं ह्रीं अनन्तज्ञानभूषिताय नमः ॥

स्वात्मस्थसामान्यविशेषसर्थं साक्षात्करोत्येव समं सदा यः ॥
सुनिश्चितासंभवबाधकं तं सिद्धेत्र दृष्ट्याख्यगुणं न्यमामि ॥ ३ ॥

ओं ह्रीं अनन्तदर्शनभूषिताय नमः ॥

अनंतविज्ञानमनंतदृष्टि द्रव्येषु सर्वेपु च पर्ययेपु ॥
व्यापारयंत हृनमंकरादिं सिद्धेत्र वीर्याख्यगुणं न्यमामि ॥४॥

ओं ह्रीं वीर्यगुणभूषिताय नमः ॥ ४ ॥

अबाधकं मानमबाध्यमेव निष्पीतमर्वार्थमनगमंगम् ॥

सम्यक्त्वगुणाचें आरोपण करावें यात्र क्रमान बाकीच्याही गुणाचें आरोपण करावें

२ 'जानाति नित्यमिति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पुष्पांजलि पूर्वक अनंतज्ञान गुणाचें आरोपण करावें

३ 'स्वात्मस्थेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अनंतदर्शन गुणाचें आरोपण करावे.

४ 'अनंतेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून वीर्यगुणाचें आरोपण सिद्धाचें ठिकाणी करावें.

सर्वज्ञवेद्य तदवाच्यमेव सिद्धेत्र सूक्ष्माख्यगुणं न्यसामि ॥५॥

ओं ऱ्हीं सूक्ष्मगुणभूषिताय नमः ॥ ५ ॥

एकत्र सिद्धात्मनि चान्यासिद्धा वमत्यसबाधमनंतसंख्याः ॥

यस्य प्रभावात्सुनयास्थितं तं सिद्धेवगाहाख्यगुणं न्यसामि ॥ ६ ॥

ओं ऱ्हीं अवगाहनगुणभूषिताय नमः ॥६॥

अधोनुपतोऽस्ति यथा शिलादेर्न तूलवद्वायुकृतेरणं च ॥

सिद्धात्मना तेन सुयुक्तिसिद्धं गुणं न्यसामोऽगुरुलघ्वभिख्यम् ॥ ७ ॥

ओं ऱ्हीं अगुरुलघुगुणभूषिताय नमः ॥७॥

भवाग्निशान्त्यै विहितश्रमोऽव्याबाधात्मना यं परिणाममेति ॥

स्वात्मोत्थसौख्यैकनिबंधनं तं सिद्धेत्र निर्बाधगुणं न्यसामि ॥८॥

ओं ऱ्हीं अव्याबाधगुणभूषिताय नमः ॥८॥

इति गुणारोपणम् ॥

---

५ 'अबाधकेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून सूक्ष्मगुणाचें सिद्धांचे ठिकाणी आरोपण करावें.

६ 'एकत्रेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अवगाहन गुणाचें आरोपण करावें.

७ 'अधोन्वति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून अगुरुलघु गुणाचें आरोपण करावें.

८ 'भवाग्नीति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अव्याबाध गुणाचें सिद्धामध्यें आरोपण करावें. याप्रमाणें गुणारोपण विधि आहे.

अथ पूजा ।

गंगादितित्थप्पहवप्पएहिं सगंधदा णिम्मलपएहिं ॥
अच्चेमि णिच्चं परमट्ठसिद्धे मव्वट्ठसंपादयसव्वसिद्धे ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं नमः सिद्धाधिपतये जलम ॥ १ ॥
गंधेहिं धाणाण सुहप्पएहिं समच्चयाणंपि सुहप्पएहिं ॥ अच्चेमि ॥ गंधं ॥ २ ॥
पेंतछोणीसयकारणेहिं वरक्खएहिं सियकारणेहिं ॥ अच्चेमि ॥ अक्षतं ॥ ३ ॥
पुप्फेहि दिव्वेहिं सुवण्णएहिं कव्वे कऊसेहिं सुवण्णएहिं ॥ अच्चेमि ॥ पुष्पं ॥ ४ ॥
चब्भेहि णाणासुरसप्पएहिं भव्वाण णाणाइरसप्पएहिं ॥ अच्चेमि ॥ चरुं ॥ ५ ॥

अथ सिद्धपूजा ।

'गंगेति' हा श्लोक म्हणून सिद्धपरमेष्टींना जल अर्पण करावे. सिद्ध परमेष्ठी संपूर्ण उत्कृष्ट पदार्थ देणारे आहेत. त्यांची मी गंगादि नद्यांच्या सुगंध निर्मल पाण्याने पूजा करितो.

२ 'गंधेहि' हा श्लोक म्हणून गंधाने सिद्धाची पूजा करावी. नाकास अतिशय सुख देणाऱ्या व पूजकास पुण्य प्राप्तिस कारण अशा गंधानें मी सिद्धांची पूजा करितो.

३ 'पेरंतेति' शेवटची पृथ्वी जो मोक्ष त्याची प्राप्ति करून देण्यास कारण अशा उत्कृष्ट अक्षतांनी मी सिद्ध परमेष्टींची पूजा करितो

४ 'पुप्फेहि' दिव्य व उत्तम वर्णाच्या पुष्पांनीं मी सिद्धाची पूजा करितो.

५ 'चब्भेहीति' नाना सुरस पदार्थांनीं बनविलेल्या व भव्यांना अनेक तऱ्हेचें ऐश्वर्य देणाऱ्या पक्वान्नांनी मी सिद्धांची पूजा करितो.

दद्दिव्वमाणप्पहदीवएहिं संऊयआणं सिरिदीवएहिं ॥ अच्चेमि ॥ दीपं ॥ ६ ॥

कालाअरुं भूयसुहूवएहिं । जीयाण पावाण सुहूवएहिं ॥ अच्चेमि ॥ धूपं ॥ ७ ॥

अणग्घभूएहिं फलव्वएहिं भव्वस्स संदिण्णफलव्वएहिं ॥ अच्चेमि ॥ फलं ॥ ८ ॥

णयेण णाणेण य दंसणेण तवेग उट्टेग य मंजमेण ॥

सिद्धे तिकालेसु विसुद्धबुद्धे समग्घयामो सयलेवि सिद्धे ॥

ओं न्हीं श्रीं नमः सिद्धाधिपतये जलादियज्ञांगदूर्वादर्भदधिसिद्धार्थादिमंगलद्रव्यविनिर्मितमहार्घ्यंवतारयेत ॥ अर्घ्यं ॥ ९ ॥

अथ सप्तविधपीठिकामंत्रैः सिद्धाराधनम् ॥

सिद्धार्चायां ये क्रियामंत्रसंज्ञा जैने वेदे साधनाद्याश्च मंत्राः ॥

---

६ 'देदिव्वेति' हा श्लोक म्हणून ज्यांची प्रभा उज्ज्वल आहे व जे पूजकांना लक्ष्मी देतात अशा दीपकांनी मी सिद्धाची पूजा करितो

७ 'कालेति' जो जीवांच्या पापाचा नाश करितो अशा कालागुरु धुपानें मी सिद्धांची पूजा करितो.

८ 'अणग्घेति' भव्यांना मोक्ष फल देणाऱ्या अशा अमूल्य फलांनी मी सिद्धाची पूजा करितो.

९ 'णयेणेति' जे नय, ज्ञान, संयम, तप यांनी युक्त आहेत त्या निर्मल सिद्धांची मी अर्घ्यद्वारें पूजा करितो असें म्हणून जल दर्भ, दूर्वा दही, पांढऱ्या मोहऱ्या, वगैरे मंगलद्रव्यांनीं अर्घ्य तयार करूनतें सिद्धपरमेष्ठीवरून उतरावें

१ 'सिद्धेति' जैन शास्त्रांमध्यें सिद्धांच्या पूजनसमयीं जे क्रियामंत्र व साधन मंत्र आणि गार्हपत्य, दक्षिण

त्रेताहोमे होममंत्रास्तदैतैः जपैः पुष्पै सिद्धमाराधयामि ॥ १ ॥

ओं सत्यजाताय नमः इत्यादिसप्तविधपीठिकामंत्रैरभिमंत्रितैः कर्पूरहारिचंदनद्रवालुलित-सुरभिशुभ्रकुसुमैः सिद्धपरमेष्ठिनमाराधयेत् ॥

विविधदुरितशुद्धान्सर्वतत्त्वार्थसिद्धान् ।
परमसुखसमृद्धान्युक्तिशास्त्राविरुद्धान् ।
बहुविधगुणवृद्धान्सर्वलोकप्रसिद्धान् ॥
प्रमितसुनयसिद्धानर्घये सर्वसिद्धान् ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ २ ॥

अथ तदग्रोपकल्पितचतुरस्रकुंडे गार्हपत्याग्नौ होमविधानम् ॥ तद्यथा—प्रागुक्तविधिना आ-सनस्थापनादिचतुरस्रकुंडार्चनविधिं विधाय, क्षिपामि कुंडस्येत्यादिना परिधिपरिस्तारणकल्पनं आम्नाये-त्यादिना गार्हपत्याग्नेः स्थापनं सधुक्षणं संनिधीकरणैकसमिधाहुत्यर्चनानि परिसमाप्य होमविधौ प्रागुक्ताज्याहुतिविधिं विस्तरेण विदध्यात ॥ इति होमविधानम ॥

व आहवनीय या तीन होमाने जे मंत्र सांगितले आहेत त्या सर्व मंत्रांनी शुभ्र पुष्पांच्या द्वारे जप करून मी सिद्धांचें आराधन करितो.

२ ' विविधेति ' हा श्लोक ह्मणून पापरहित, सर्व तत्वज्ञ, पूर्णसुखी, अनंतगुणयुक्त, अशा सर्व सिद्धांना अर्घ्य समर्पण करावा. तदनंतर सिद्ध प्रतिमेच्या पुढें चौकोनी कुंडामध्यें गार्हपत्य अग्नीमध्यें होम करावा. तो याप्रमाणें- पूर्वोक्तविधीनें आसनस्थापन वगैरे विधि व चौकोनी कुंडाचें पूजन हा विधि करून ' क्षिपामि कुंडस्य ' वगैरे श्लोक ह्मणून समिधा होमामध्यें पसराव्या व आम्नायेत्यादि श्लोक ह्मणून गार्हपत्याग्नीचें स्थापन, सधुक्षण, संनि-धीकारण वगैरे करून एक समिधाहुति द्यावी. तदनंतर पूर्वी सांगितलेला आज्याहुतिविधि विस्ताराने करावा.

सिद्धश्रुतचरित्रार्षिशिवशांतीशभक्तिभिः ॥
भक्त्या निर्वाणकल्याणक्रियां कुर्वंतु याजकाः ॥ १ ॥

इति निर्वाणकल्याणक्रियां विधिवद्विधाय सर्वोऽपि संघस्ततो बहुतरमाल्यचंदनाक्षतराशिभिर्जिनमभ्यर्च्य तन्माल्यादिकमुत्सवेन धृत्वा प्रागुक्तविधिना तीर्थोदकमानीय । तज्जलपरिपूरिताष्टोत्तरशतकलशैर्वक्ष्यमाणमहाभिषेकविधिना महाभिषेकं विदध्यात् ॥

अथाभिषेकक्रियाप्रयोगविधानम् ॥

अथ चलजिनेंद्रप्रतिबिंबप्रतिष्ठाचतुर्थदिनस्नपनाक्रिया । तत्रेयं कृत्यप्रतिज्ञा भगवन्नमोस्तु ते एषोहं चलजिनेंद्रप्रतिबिंबप्रतिष्ठाचतुर्थदिनस्नपनाक्रियां कुर्यामिति । शेषं समानम् ॥

अथ चलजिनेंद्रप्रतिबिंबप्रतिष्ठाचतुर्थदिनस्नपनाक्रियायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मक्षयार्थं भावपूजास्तववंदनासमेतं सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहम् ॥ इत्युच्चार्य सामायिकदंडकचतुर्विंशति

---

१ 'सिद्धेति'-सिद्धभक्ति श्रुतभक्ति, चारित्रभक्ति, ऋषिभक्ति, निर्वाणभक्ति, व शांतिभक्ति या भक्ति करून याजकांनीं निर्वाणकल्याण क्रिया करावी. याप्रमाणें निर्वाणकल्याण क्रिया करून सर्व सर्वांनीं पुष्कळ फुलें, चंदन, अक्षत यांनीं जिनाची पूजा करावी. पुष्पें, चंदन अक्षतादिक आदरानें मस्तकावर धारण करून पूर्वोक्त विधीनें तीर्थोदक आणून १०८ कलशांनीं पुढें सांगितल्याप्रमाणें महाभिषेक विधि करावा.

अभिषेकक्रियाविधि

'अथेति' जिनेंद्राच्या चल प्रतिबिंबाची प्रतिष्ठा झाल्यावर चौथ्या दिवशीं अभिषेकक्रिया करतेवेळीं. हे भगवन् मी आपल्याला नमन करितो व उपर्युक्त कृत्य करितो अशी प्रतिज्ञा करावी.

'अथेति, चलबिंबप्रतिष्ठेपासून चौथ्या दिवशीं पूर्वाचार्यानुक्रमानें सर्वकर्मक्षयार्थ भावपूजास्तववंदना-

स्तवौ पठित्वा सिद्धभक्तिं प्रयुंजीत । एवं चैत्यपंचगुरुशांतिसमाधिभक्तीरपि विदध्यात् ॥ अथ स्थिरे कृत्यप्रतिज्ञा । भगवन्नमोस्तु ते एषोहं स्थिरजिनेंद्रप्रतिबिंबप्रतिष्ठाचतुर्थदिनस्नपनक्रियांकुर्यामिति ॥ शेषं समानम् ॥ अथ स्थिरजिनेंद्रप्रतिबिंबप्रतिष्ठाचतुर्थदिनस्नपनक्रियायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मक्षयार्थं भावपूजावंदनास्तवसमेत सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यह इत्युच्चार्य सामायिकादिविधिं विधाय सिद्धचारित्रशांतिसमाधिभक्तीरपि प्रयुंजीत ।

इति अभिषेकक्रियाप्रयोगविधानम् ॥

अपौरुषेयानखिलानदोषानशेषावेद्भिर्विहितप्रकाशान् ॥
प्रकाशितार्थान्प्रयजे प्रमाणं प्रवेदयद्द्वादशदिव्यवेदान् ॥ १ ॥

इत्यादिना श्रुतपूजां विदध्यात् ।

ये येऽनगारा ऋषयो यतीन्द्रा मुनीश्वरा भव्यभवद्वयतीताः ।
तेषां समेषां पदपंकजानि संपूजयामो गुणशीलसिंधून् ॥ २ ॥

सहित मी सिद्धभक्तिकायोत्सर्ग करितों. असें म्हणून सामायिक दंडक चतुर्विंशतिस्तव हे म्हणावेत आणि सिद्धभक्ति म्हणावी. या प्रमाणें चैत्यभक्ति, पंचगुरुभक्ति, शांतिभक्ति व समाधिभक्ति या भक्तिही कराव्यात. स्थिरप्रतिमेचा अभिषेकविधि करतांनाही उपर्युक्त प्रकार करावा.

१ 'अपौरुषेयानिति' हा श्लोक म्हणून श्रुतपूजा करावी.

२ 'ये येनगारा' हा श्लोक म्हणून गुरुपूजा करावी.

इत्यादिना गुरुपूजां विदध्यात् ॥

ज्ञानादिसर्वगुणपूर्णजिनेश्वरांगसंगातिमंगलसुगंधिजलेन पूर्णः ॥
दत्तः स एष समलंकृतपूर्णकुंभः संपूर्णमावहतु सर्वमनोरथं वः ॥

जिनगंधांबुपूर्णकुंभप्रदानम ॥ ३ ॥

ओं अथ निरीतिशयनिजमहिममरसमसमानामितात्मीय॰ इत्यादिना सकलाभ्युदयनिःश्रेयससिद्धिं करोतु । वृद्धिं करोतु । झ्वीं क्ष्वीं हं सः स्वाहा पर्यंतं पठित्वा जिनगंधोदकेन यजमानशिरसि सिंचेत् ॥ ४ ॥

श्रीमज्जिनेंद्रा हतमोहतंद्रा इत्यादिद्वात्रिंशत्याशीर्वादैः गंधोदकं शेषभव्येभ्यो दद्यात् ॥ ५ ॥

देवर्षिद्विजपूजनं च विहितं श्रेयोर्थिनां ते मता
रागद्वेषविमोहमूलविलयात्मार्गममगोज्झनात् ।
स्थूलप्राणिवधादिवर्जनविधेर्देवानृषींस्तादृशान् ॥
संपूज्य द्विजपुंगवांश्च धिनुयां तांबूलदानादिभिः ॥

इत्युक्त्वा संघपूजां कुर्यात् ॥ ६ ॥

'ज्ञानादीति' हा श्लोक म्हणून जिनेश्वराच्या गंधोदकानें भरलेला पूर्ण कुंभ यजमानाला द्यावा.
४ 'ओं अथेति' हें गद्य म्हणून यजमनाच्या मस्तकावर गधोदक क्षपण करावें.
५ 'श्रीमदिति' इत्यादि बावीस श्लोक म्हणून सर्वभव्यांना गंधादक द्यावें.
६ 'देवर्षीति' हा श्लोक म्हणून सर्व सघाला तांबूल, फळें वगैरें देऊन तृप्त करावें.

अथ तदर्धरात्रे त्रिःपरीत्य ध्वजमवरोह्य प्रासादोर्ध्वतूर्यांशवेदिकायां विदिक्परिकल्पिताधारे हिरण्यपायसाकीर्णे गर्भगेहायामार्धतत्रिभागचतुर्भागमितशुभदारुदंडमवस्थाप्य, तत्र महाध्वजमलंकृतमवरोह्य, परिवारध्वजानपि तत्र प्रासादं परितोऽवस्थाप्य, सप्तधान्यविरूढकफलोत्करैः प्रासादमभिषिच्याभ्यर्च्य नूतनसद्वस्त्रैः परिधापयेत् ॥

सर्वे देवाः समाहूताः शिष्टार्हत्प्रभुपूजने ॥
इष्टमस्माकमापाद्य तुष्टा यांतु यथायथम् ॥

जिनपूजार्थं समाहूताः देवाः सर्वे विहितमहामहाः स्वस्थानं गच्छत २ जः ३ इति विसर्जनमंत्रोच्चारणेन यागमंडले पुष्पांजलिं विकीर्य देवान्विसर्जयेत् ॥ ५ ॥

प्रक्षीणदोषमलमिद्धनिजप्रकाशं । लोकैकभूषणमहो निजदिव्यरत्नम् ॥
मुक्तिश्रियः सपदि संवदनं विधातु । पूज्यं प्रपूज्य हृदये निदधे भवन्तम् ॥

अनेन परब्रह्ममध्यात्ममध्य नयेत् ॥ ६ ॥

यो लोकैकशिखामणिर्यमनिशं ध्यायंति योगीश्वराः ॥
येनादर्शि समस्ततत्त्वमग्रग यस्मै नमः कुर्वते ॥
यस्मान्नास्त्यपरो हितास्त्रिजगते यस्यैव युक्ताप्तता ॥

---

५ 'सर्वे देवा इति' हा श्लोक ह्मणून जिनपूजनार्थ आलेल्या देवांचें विसर्जन करावें.
६ 'प्रक्षीणेति' हा श्लोक ह्मणून परब्रह्म अर्हताची हृदयामध्यें स्थापना करावी.

यस्मिन्केवलबोधभानुरुदितः सोऽव्याज्जिनोयं जगत ॥

ओं श्रीं ऱ्हीं हैं श्रीं नमः परमशाताय सर्वलोकशांतिर्भवतु स्वाहा ॥ शांतिधारा ॥ ७ ॥

अर्चामग्रे प्रनृत्यत्कलशयुतत्रधूमग्रभृगागनिर्य-

द्वार्धारापूतधार्ली बहुतरविभजानादरेणानुयातः ॥

सर्वाशाः पूरयंतो बलिमनु मुखराः सर्वधान्यैश्च लाजैः ॥

सत्पुष्पैरक्षतौघैर्जिननिलयमिमे त्रिः परीयाम शान्त्यै ॥

ओं अर्हद्भ्यो नमः शांतिबलिः ॥ ८ ॥

प्रमादाज्ञानदर्पाद्यैर्विहितमित्यादिना क्षमापणम् ॥ ९ ॥

मोहध्वान्तविदारणमित्यादिना गमनाप्रच्छनम् ॥ १० ॥

४ ' अथेति ' नतर त्या दिवशी अर्धरात्री ध्वजाला तीन प्रदक्षिणा घाल्याव न तो ध्वज माळीं उतरावा. या ध्वजाचा आधाराखालीं अर्थात् ज्या वेदीवर हा ध्वज उभा केला आहे तेथें पायस पसरावें, त्यात सोने टाकावें. तदनंतर त्या ध्वजदंडावर महाध्वजाला भूषित करावे. जिन मंदिराच्या वर सजीवनी परिवार ध्वजांची स्थापना करावी. सप्तधान्य, विरूढक व फलसमूहानीं प्रासादाची-जिनमंदिराची पूजा करावी. व नवीन सद्वस्त्रांनी भूषित करावें.

---

७ ' यो लोकैकेति ' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मत्र म्हणुन शांतिधारा सोडावी.

८ ' अर्चामग्रे ' हा श्लोक म्हणून शांतिबलि समर्पण करावा.

९ ' प्रमादादिति ' हा श्लोक म्हणून जिनेश्वराला क्षमा मागावी.

१० ' मोहध्वान्तेति ' हा श्लोक म्हणून जाण्याबद्दल जिनेश्वराची परवानगी घ्यावी.

इत्थं सौधर्मशक्रप्रभृतिसुरवरा यां जिनेंद्रस्य साक्षात् ॥
चक्रुर्निर्वाणलाभोत्सवविषयमहाश्चर्यकल्याणपूजाम् ॥
तामारोप्यात्र बिंबे विधिवदिह कृता शक्तितो भूरिभक्त्या ॥
भुक्त्यै मुक्त्यै च यष्ट्टप्रभृतितनुभृतामस्तु कल्याणपूजा ॥ १ ॥

इष्टप्रार्थनाय पुष्पांजलिः ॥

श्रीमज्जिनेंद्रा हतमोहतंद्रा इत्यादिद्वाविंशत्याशीर्वादान् विजयत्रिभवेत्यादिआशीर्वादांश्च चैत्यालयाग्रतः स्थित्वा पृथक्पुष्पांजलिपूर्वकं पठेत ॥ इत्याशीर्दानविधानम् ॥ २ ॥

आपूर्य कर्मविधिना प्रकृत कृतार्थ—
स्त्यक्त्वा तदर्थनियमं स्वयमे दृढोऽहम् ॥
चिन्हानि तस्य नियमस्य पुरो निधाय ।
वंदे गुरोर्गुरुगुणौघगुरोः पदाब्जम् ॥

एतत्पठित्वा यज्ञदीक्षाचिन्हानि गुरुपादमूले विन्यस्य नमस्येत् ॥ ३ ॥

---

१ 'इत्थमित्यादि' याप्रमाणें सौधर्मेंद्र वगैरे देवांनी साक्षात् प्रभूचा निर्वाण कल्याणिकोत्सव केला होता त्या उत्सवाचें आरोपण आह्मी शक्तीनें व विपुल भक्तीने केले आहे. हा निर्वाणोत्सव यजमान वगैरे भव्य जीवांना भोगांना व मोक्षास कारण होवो

२ 'श्रीमदिति' वगैरे बावीस श्लोक व 'विजयत्रिभवेति' हे श्लोक चैत्यालयाच्या पुढे उभा राहून पुष्पांजलिपूर्वक ह्मणावेत. हे आशीर्वादात्मक श्लोक आहेत

३-४ 'आपूर्येति' हा प्रतिष्ठाविधि पूर्ण करून कृतकृत्य झालेल्या प्रतिष्ठाचार्यानें आपल्या व्रतामध्यें दृढ राहून

श्रीपादन्यासमत्राचरत जिनमतोद्योतनार्थं मुनींद्राः ॥
कल्पेंद्रा विक्रियांगैरिह समुपगता विघ्नशांतिं कुरुध्वम् ॥
ये भित्वा घातिकर्माचलमखिलजगज्ज्योतिराप्य प्रणेता ॥
श्रेयोमार्गस्य सोयं जिनविभुरलमाराध्यतेऽभ्यर्च्य सिद्धान् ॥
प्रभावकसिंहसांनिध्यविधानाय समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ २ ॥
आर्याः पोषयताशिषर्द्धिकलिताः सप्तापि हुत्वार्चिताः ॥
देवा विघ्ननिवारणेन निखिलाः स्वस्वायुधाद्यन्विताः ॥
स्थानस्थाश्च सुरर्षयः स्तुतमुदा सर्वेहमिंद्रास्तदा ॥
श्रद्धत्तार्यजनाश्च पंच सदयं यागं मया प्रस्तुतम्
त्रिभुवनसाधर्मिकाध्येषणाय समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ३ ॥ इति प्रस्तावना ॥

'श्रीपादेति' हा श्लोक म्हणून प्रभावसिंहसांनिध्यविधी करण्याकरितां चोहींकडे पुष्पाक्षताक्षेपण करावें. ज्यानें घातिकर्मांचा नाश करून केवलज्ञानाची प्राप्ति करून घेतली व मोक्षमार्गाचा जो नेता झाला त्या जिनेश्वराची सिद्धपूजापूर्वक पूजा केली जात आहे यास्तव हे मुनिजन हो जिनमतोद्योत करण्या करितां आपलें येथें शुभागमन होवो. व चतुर्णिकाय देवांच्या इंद्रांनीं आपण वैक्रियक शरीराने येऊन विघ्नशांति करावी.

१ 'आर्याः' हा श्लोक म्हणून त्रैलोक्यांतील साधर्मिक लोकांना आमंत्रण करण्याकरितां चोहीकडे पुष्पाक्षता टाकाव्यात. मी जिनपूजेला सुरवात केली आहे. यास्तव सातऋद्धीधर असे मुनि या

त्रयोदशः परिच्छेदः ।

अथ महाभिषेकविधिः ॥

संकल्प्याभिषवं विशोध्य भुवमास्थाप्यात्र दर्भान् घटान् ॥
पीठे बिंबमिहार्हतं जिनमुपास्याऽऽह्वाननादिक्रमैः ॥
दिक्पालान्परिपूज्य सज्जलमुखैः सार्घैः कषायोदकैः ॥
संस्नाप्यान्ववतार्य कोणकलशैर्गंधोदकैः स्नापय ॥
विधियज्ञप्रतिज्ञापनाय प्रतिमाग्रे जात्यकुंकुमाद्यैर्दर्भदूर्वापुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

महाभिषेक विधिः ।

'संकल्प्येति' हा श्लोक म्हणून अभिषेकविधीची प्रतिज्ञा करण्याकरितां "प्रतिमेच्या पुढें उत्तम केशराच्या गंधानें युक्त अशा दर्भ, दूर्वा, पुष्प अक्षत यांचें क्षेपण करावें. अभिषेकाचा संकल्प करून भूमिशोधन करावें व तिच्यावर दर्भ क्षेपण करून कलशांची स्थापना करावी. तदनंतर पीठाची पूजा करून श्रीजिनाची आव्हानादि क्रिया करावी. दिक्पालांचें अर्घ्य सहित अष्ट द्रव्यांनीं पूजन करावें. तदनंतर कोणस्थ चार कलशातील कषायजलानें श्रीजिनाचा अभिषेक करून अर्घ्यावतरण करावें. तदनंतर गंधोदकानें प्रभूला स्नान घालावें

श्रीपादन्यासमत्राचरत जिनमतोद्योतनार्थं मुनींद्राः ॥
कल्पेंद्रा विक्रियांगैरिह समुपगता विघ्नशांतिं कुरुध्वम् ॥
ये भित्वा घातिकर्माचलमखिलजगज्ज्योतिराप्य प्रणेता ॥
श्रेयोमार्गस्य सोयं जिनविभुरलमाराध्यतेऽभ्यर्च्य सिद्धान् ॥
प्रभावकसिंहसांनिध्यविधानाय समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ २ ॥
आर्याः पोषयताशिषर्द्धिकलिताः सप्तापि हुत्वार्चिताः ॥
देवा विघ्ननिवारणेन निखिलाः स्वस्वायुधाद्यन्विताः ॥
स्थानस्थाश्च सुरर्षयः स्तुतमुदा सर्वेहमिंद्रास्तदा ॥
श्रद्धत्तार्यजनाश्च पंच सदयं यागं मया प्रस्तुतम्
त्रिभुवनसाधर्मिकाध्येषणाय समंतात्पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ ३ ॥ इति प्रस्तावना ॥

' श्रीपादेति ' हा श्लोक म्हणून प्रभावसिंहसांनिध्यविधी करण्याकरितां चोहींकडे पुष्पाक्षताक्षेपण करावें. ज्यानें घातिकर्मांचा नाश करून केवलज्ञानाची प्राप्ति करून घेतली व मोक्षमार्गाचा जो नेता झाला त्या जिनेश्वराची सिद्धपूजापूर्वक पूजा केली जात आहे यास्तव हे मुनिजन हो जिनमतोद्योत करण्या करितां आपरें येथें शुभागमन होवो व चतुर्णिकाय देवांच्या इंद्रांनीं आपण वैक्रियक शरीराने येऊन विघ्नशांति करावी.

१ ' आर्याः ' हा श्लोक म्हणून त्रैलोक्यांतील साधर्मिक लोकाना आमंत्रण करण्याकरितां चोहीकडे पुष्पाक्षता टाकाव्यात. मी जिनपूजेला सुरवात केली आहे. यास्तव सातऋद्धीधर असे मुनि या

जिनानामपि सिद्धानां महर्षीणां समर्चनात् ॥
पाठात्स्वस्त्ययनस्यापि मनःपूर्वं प्रसादये ॥ ४ ॥
मनःप्रसत्तिविधानसूचनार्थमर्चनापीठाग्रतः पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

इति जिनयज्ञविधानम् ॥

आहूता भवनामरैरनुगता यं सर्वदेवास्तथा ॥
तस्थौ यास्त्रिजगत्सभांतरमहापीठाग्रसिंहासने ॥
यं हृद्यं हृदि सन्निधाप्य सततं ध्यायंति योगीश्वराः ॥
तं देवं जिनमार्चितं कृताधियामाह्वाननाद्यैर्भजे ॥

ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः अ सि आ उसार्हन् एहि २ संवौषट् ॥ ॐ ह्रां० अर्हन् तिष्ठ २ ठठ । ॐ ह्रां० मम सन्निहितो भव २ वषट् ॥ तीर्थोदकैर्जिनपादौ प्रक्षाल्य तदग्रे पृथगिमान्मन्त्रानुच्चारयन्पुष्पांजलिं प्रयुजीत ॥

याच्या कृत्याविषयीं अनुग्रहयुक्त असोत देवांनी विघ्न निवारण करून अनुग्रह करावा. लौकांतिक देव स्वस्थानी राहून या कृत्याची प्रशंसा करोत अहमिंद्रही या कृत्याला अनुमोदन देवोत व पुढारी पुरुष ही या गोष्टीला सम्मति देवोत.

४ 'जिनानामिति' हा श्लोक म्हणून मनांतील प्रसन्नता सूचित करण्याकरितां पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

५ 'आहूता इति' हा श्लोक म्हणून श्रीजिनाचें आव्हान, स्थापन, सन्निधिकरण करावें हे करण्याकरितां प्रथमतः तीर्थोदकानें श्रीजिनाचे पाय धुवावेत व त्यांच्या पायापुढें आव्हान, स्थापना व सन्निधि

यत्रागाधविशालनिर्मलगुणे लोकत्रयं सर्वदा ॥
सालोकं प्रतिबिंबितं प्रविशतां नित्यामृतानंदनम् ॥
सर्वाञ्जानिमिषास्पदं स्मृतिगतं पापापहं श्रीमताम् ॥
अर्हत्तीर्थमपूर्वमक्षयमिदं वार्धारया धारये ॥ १ ॥

ॐ ह्रीं परमब्रह्मणे अनंतानतज्ञानशक्तये जलं निर्वपामि इति स्वाहा ॥

गंधश्चंदनगंधबंधुरतरो यद्दिव्यदेहोद्भवो
गंधर्वोद्यमरस्तुतो विजयते गंधांतर सर्वतः ॥
गंधादीनखिलानवैति विशद गंधादिमुक्तोऽपि यः
तं गंधाद्यघगर्वमानहतये गंधेन संपूजये ॥

ॐ ह्रीं सहजसौगंध्यबंधुराय गंधं ॥ २ ॥

इंद्राहींद्रसमर्चितैरनुपमैर्दिव्यैर्वलक्षाक्षते—

करणाचे मंत्र म्हणत म्हणत पुष्पांजली क्षेपण करावी.

१ ' यत्रागाधेति ' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून श्रीजिनेश्वराला अनंतानंत ज्ञानशक्ति प्राप्त व्हावी म्हणून जल अर्पण करावें.

२ ' गंधश्चन्दनेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून गंध अर्पण करावा. जिनेश्वराचा देह स्वाभाविकच सुगंध असतो म्हणून तसला सुगंधपणा मला प्राप्त व्हावा याकरिता मी गंध श्रीजिनाला अर्पण करितो.

यस्य श्रीपदसन्नखेंदुसविधे नक्षत्रजालायितं ॥
ज्ञानं यस्य समक्षमक्षतमभूद्वीर्यं सुखं दर्शनम् ॥
यायज्म्यक्षतमंपदे जिनमिमं सूक्ष्मेतरैरक्षतैः ॥
ओं न्हीं अक्षयफलप्रदाय अक्षतम् ॥ ३ ॥
यस्य द्वादशयोजने सदसि सद्गंधादिभिः स्वोपमा—॥
नप्यर्थान्सुमनोगणान्सुमनसो वर्षन्ति विभक्तनदः ॥
यः सिद्धिं सुमनःसुखं सुमनसां स्व ध्यायतामावहे—
त्तं देवं सुमनोमुखैश्च सुमनोभेदैः समभ्यर्चये ॥
ओं न्हीं सुमनःसुखप्रदाय पुष्पम् ॥ ४ ॥
यद्व्याबाधविवर्जितं निरुपमं स्वात्मोत्थमत्यूर्जितम् ॥
नित्यानंदसुखेन तेन लभते यस्तृप्तिमात्यान्तिकीम् ॥
यं चाराध्य सुधाशिना ननु सुधास्वादं लभते चिरम् ॥

---

३ 'इंद्राहीद्रेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून अक्षय फल (मोक्ष) देणाऱ्या श्रीजिनाची मी अक्षतांच्या द्वारे पूजा करितो.

४ 'यस्येति' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून श्रीजिनाला पुष्पें अर्पण करितो.

५ 'यद्व्याबाधेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अनंतसुखानें तृप्त झालेल्या श्रीजिनाला मी चरु अर्पण करितो.

तस्योद्यद्रसचारुणैव चरुणा श्रीपादमाराधये ॥

ओं ऱ्हीं अनंतानंतसुखसंतृप्ताय चरुं ॥ ५ ॥

स्वस्यान्यस्य सहप्रकाशनविधौ दीपोपमोप्यन्वहम् ॥

यः सर्वं ज्वलयन्ननंतकिरणैस्त्रैलोक्यदीपोऽस्त्यतः ॥

येनोद्दीपितधर्मतीर्थमभवत्सत्यं विभो स्वस्य स–

द्दीप्त्या दीपितदिङ्मुखस्य चरणौ दीपैः समुद्दीपये ॥

ओं ऱ्हीं अनंतदर्शनाय दीपं ॥ ६ ॥

येनेदं भुवनत्रयं चिरमभूदुद्धूपितं सोऽग्रहो ।

मोहो येन सुधूपितो निजमहाध्यानाग्निना निर्दयम् ॥

यस्यास्थानपदस्थधूपघटजैर्धूमैर्जगद्धूपितम् ॥

धूपैस्तस्य जगद्वशीकरणसद्धूपैः पदं धूपये ॥

ओं ऱ्हीं वशीकृतत्रिलोकनाथाय धूपं ॥ ७ ॥

---

६ 'स्वस्यान्यस्येति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अनंतदर्शनाचा धारक अशा श्रीजिनाला मी दीप अर्पण करितो.

७ 'येनेदमिति' हा श्लोक म्हणून ज्यानें त्रैलोक्याचे पति अशा इंद्र धरणेंद्र व चक्रवर्ती यास वश केलें त्या जिनाला मी धूप अर्पण करितो.

यद्भक्त्या फलदायि पुण्यमुदितं पुण्यं नवं बध्यते ॥
पापं नैव फलप्रद किमपि नो पापं नवं प्राप्यते ॥
आर्हन्त्यं फलमद्भुतं शिवसुखं नित्यं फलं लभ्यते ॥
पादौ तस्य फलोत्तमादिसुफलैः श्रेयःफलायार्च्यते ॥

ओं ऱ्हीं अभीष्टफलप्रदाय फलम् ॥ ८ ॥

वार्गंधतडुललतांतहविःप्रदीपै —
धूँपैः फलैः कनकपात्रगतैर्जिनाग्रे ॥
नंद्यादिवर्तदधिस्वस्तिकदर्भदूर्वा—
सिद्धार्थकैश्च कृतम्हर्घ्यमिहोद्धरामः ॥

ओं ऱ्हीं त्रिनष्टाष्टकर्मणे अर्घ्यं ॥ ९ ॥

अथ स्तुतिः ॥

तुभ्यं नमो दशगुणोर्जितदिव्यगात्र । कोटिप्रभाकरनिशाकरजैत्रतेजः ॥

---

८ 'यद्भक्त्येति' हा श्लोक म्हणून अभीष्ट फलदान करणाऱ्या श्रीजिनांला मी फलें अर्पण करितो.
९ 'वार्गंधेति' हा श्लोक म्हणून ज्याने अष्टकर्मं नष्ट केली त्या श्रीजिनेश्वरास मी अर्घ्य अर्पण करितो.

(या नऊ श्लोकाचा अर्थ नित्य महाप्रकरणामध्यें लिहिला आहे तो पहावा)

तुभ्यं नमोऽतिचिरदुर्जयघातिजात-। घातोपजातदशसारगुणाभिराम ॥ १ ॥
तुभ्यं नमः सुरनिकायकृतैर्विहारे । दिव्यैश्चतुर्दशविधातिशयैरुपेत ॥
तुभ्यं नमस्त्रिभुवनाधिपतित्वलक्ष्म-श्रीप्रातिहार्याष्टकलक्षिताईन् ॥ २ ॥
तुभ्यं नमो निरुपमान अनंतवीर्य तुभ्यं नमो निजनिरंजननित्यसौख्य ॥
तुभ्यं नमः परमकेवलबोधवार्धे । तुभ्यं नमः समसमस्तपदावलोक ॥ ३ ॥
तुभ्यं नमः सकलमगलवस्तुमुख्य ॥ तुभ्यं नमः शिवसुखप्रद पापहारिन् ॥
तुभ्यं नमस्त्रिजगदुत्तमलोकपूज्य । तुभ्य नमः शरणभूत्रय रक्ष रक्ष ॥ ४ ॥
तुभ्यं नमोस्तु नवकेवलपूर्वलब्धे । तुभ्यं नमोस्तु परमैश्वर्योपलब्धे ॥
तुभ्यं नमोऽस्तु मुनिकुंजरयूथनाथ । तुभ्यं नमोस्तु भुवनत्रितयैकनाथ ॥ ५ ॥

इति जिनयज्ञविधानम् ॥

१—४ तदनन्तर 'तुभ्यं नमः' या पांच श्लोकांनीं अरहंताची स्तुति करावी. या स्तुतीचा अभि-प्रायः—हे जिना आपण घामरहित असणें, शरीर सुगंधित असणें वगैरे दहा गुणांनीं युक्त आहात. आपलें तेज कोट्यवधि सूर्यापेक्षा अधिक आहे, घाति कर्मांचा नाश केल्यानेंही आपणास अनंतशक्ति वगैरे दहा गुण प्राप्त झाले आहेत. आपण जेव्हां धर्मोपदेशासाठीं विहार करिता त्यावेळीं देव चौदा अतिशय करितात. हे जिना आपण सर्वज्ञ, सर्व मंगलवस्तुमध्यें मुख्य, मोक्षदायक, पापहारक, त्रैलोक्यपूज्य, नवकेवल लब्धीचे धारक आहात. या प्रमाणें स्तुति करून सिद्धपूजन करावें त असें—

अथातः सिद्धार्चनविधानम् ॥

आहूता इव सिद्धमुक्तिवनितां मुक्तान्यसंगा ययुः ॥
तिष्ठंत्यष्टमभूमिसौधशिखरे सानंतसौख्याः सदा ॥
साक्षात्कुर्वंत एव सर्वमनिशं सालोकलोकं समं ॥
तानद्धेद्धविशुद्धसिद्धनिकरानावाहनाद्यैर्भजे ॥

ओं ह्रीं णमो सिद्धाणं सिद्धपरमेष्ठिन् अत्र एहि २ संवौषट् ।
ओं ह्रीं अत्र तिष्ठ २ ठठ । ओं ह्रीं अत्र मम सन्निहितो भव २ वषट् ॥ १ ॥

गंगादितित्थप्पवहप्पएहिं सग्गंवदाणिम्मलदापएहिं ॥
अच्चेमि णिच्चं परमट्ठसिद्धे सव्वट्ठसंपादय सव्वसिद्धे ॥

ओं ह्रीं हैं श्रीसिद्धाधिपतये जलं निर्वपामि स्वाहा ॥ १ ॥
गंधेहिं घाणाण सुहप्पएहिं । समच्चयाणं पि सुहप्पएहिं ॥ अच्चेमि ॥ गंधं ॥ २ ॥
फेरंत छोणीसिय कारणेहिं वरक्खएहिं सियकारणेहिं ॥ अच्चेमि ॥ अक्षतं ॥ ३ ॥

---

१ ' आहूता इवेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून सिद्धपरमेष्ठीचा आव्हानादि विधि करावा. सिद्धपरमेष्ठी मुक्तीरूपी स्त्रीनें बोलविल्याप्रमाणें सर्व परिग्रह सोडून अष्टमपृथ्वीरूप महलांत अनंतसौख्यसंपन्न होऊन विराजमान होतात. ते हे परमेष्ठी शुद्ध आहेत व अलोकसहित त्रैलोक्य आपल्या ज्ञानानें पाहतात.

१–३ ' गंगादितित्थेति ' हे तीन श्लोक म्हणून क्रमाने सिद्धपरमेष्ठींना जल, गंध अक्षता हे समर्पण करावेत.

पुप्फेहिं दिव्वेहि सुवण्णएहिं कञ्चे कऊसेहिं सुवण्णएहिम् ॥ अच्चेमि ॥ पुष्पं ॥ ४ ॥
बब्भेहि णाणासुरसप्पएहिं भव्वाणणाणायिग्सप्पएहिं ॥ अच्चेमि ॥ चरुम् ॥ ५ ॥
देदिव्वमाणप्पहदीवएहिं । संऊयआणं सिरिदीवएहिं ॥ अच्चेमि ॥ दीपं ॥ ६ ॥
काळाअरुब्भुयसुहूवएहिं । जीयाण पावाण सुहूवएहिम् ॥ अच्चेमि ॥ धूपं ॥ ७ ॥
अणग्घभूएहि फळव्वएहिं भव्वस्स सद्दिण्णफळव्वएहिम् ॥ अच्चेमि ॥ ८ ॥ फलं ॥

णयेण णाणेण य दंमणेण । तवेण उट्ठेण य संजमेण ॥
सिद्धे तिकाळे सुविसुद्धबुद्धे समग्घयामो सयळे वि सिद्धे ॥

ओं ह्रीं र्हं श्रीं सिद्धाधिपतये जलादियज्ञांगदूर्वादर्भदधिसिद्धार्थादिमंगल द्रव्यविनिर्मित—महार्घ्यं निर्वपामि स्वाहा ॥ ९ ॥

एवमर्हत्प्रतिमाग्रे सिद्धानभ्यर्च्य भक्त्या स्तुवीत ॥

४–८ ' पुप्फेहि दिव्वेहि ' वगैरे चार ते आठ पर्यंत श्लोक ह्मणून पुष्प, चरु, दीप, धूप, फल हे सिद्ध प्रभूला समर्पण करावेत.

९ ' णयेणेति ' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून श्रीसिद्ध प्रभूला जलादि पूजाद्रव्यासह दूर्वा, दर्भ, दही, पांढऱ्या मोहऱ्या, वगैरे मंगलपदार्थांनीं केलेला अर्घ्य अर्पण करावा. या प्रमाणें अर्हत्प्रतिमेच्या पुढें सिद्धांचें पूजन करून भक्तीनें पुढील श्लोकांनीं त्यांची स्तुति करावी.

अथ स्तुतिः ॥

नमस्ते पुरुपार्थानां परां काष्ठामधिष्ठित ॥
सिद्धभट्टारकस्तोम निष्ठितार्थ निरजन॥ १ ॥
स्वःप्रदाय नमस्तुभ्यं अचलाय नमोस्तु ते ॥
अक्षयाय नमस्तुभ्यं अव्याबाधाय ते नमः ॥ २ ॥
नमस्तेऽनतविज्ञानदृष्टिवीर्यसुखास्पद ॥
नमो नीरजसे तुभ्यं निर्मलायास्तु ते नमः ॥ ३ ॥
अच्छेद्याय नमस्तुभ्यं अभेद्याय नमो नमः ॥
अक्षताय नमस्तुभ्यं अप्रमेय नमोस्तु ते ॥ ४ ॥
नमोस्त्वगर्भवासाय नमोऽगौरवलाघव ॥
अक्षोभ्याय नमस्तुभ्यमविलीनाय ते नमः ॥ ५ ॥

सिद्धांची स्तुति.

१-६ ' नमस्ते ' इत्यादि सहा श्लोकाचा अभिप्रायः-सिद्ध प्रभू कृतकृत्य व कर्ममलरहित आहेत. उत्कृष्ट पुरुपार्थ जो मोक्ष त्याला धारण करितात. ते आत्मस्वरूपाची भव्यांना प्राप्ति करून देतात. आणि स्वस्वरूपांत निश्चल आहेत. त्यांचा कधीही नाश होत नाही ? ते पीडारहित आहेत. सिद्ध पापरहित आणि अनंतज्ञान, दर्शन, शक्ति व सुख यांनी युक्त आहेत. ते अच्छेद्य, अविनाशी, अज्ञेय, कधीही

नमः परमकाष्ठात्मयोगरूपत्वमीयुषे ॥
लोकाग्रवासिने तुभ्यं नमोऽनंतगुणाश्रय ॥ ६ ॥
निःशेषपुरुषार्थानां निष्ठां सिद्धिमधिष्ठित ॥
सिद्धभट्टारकव्रात भूयो भूयो नमोस्तु ते ॥ ७ ॥
विविधदुरितशुद्धान्सर्वतत्वार्थबुद्धान् ॥
परमसुखसमृद्धान्युक्तिशास्त्राविरुद्धान् ॥
बहुविधगुणवृद्धान्सर्वलोकप्रसिद्धान् ॥
प्रमितसुनयासिद्धान्संस्तुवे सर्वसिद्धान् ॥ ८ ॥

इति सिद्धभक्तिविधानम् ॥

अथातो महर्षिपर्युपासनविधानम्

ये येऽनगारा ऋषयो यतीन्द्रा मुनीश्वरा भव्यभवद्वयतीताः ॥
तेषां समेषा पदपंकजानि संपूजयामो गुणशीलसिद्धयै ॥ १ ॥

गर्भांत न येणारे अर्थात् संसारावस्थारहित, अनंतगुणाधार, त्रैलोक्याच्या अग्रभागीं विराजमान होणारे असे आहेत.

७-८ 'निःशेषेति' ह्या दोन श्लोकांत सिद्धस्तुति आहे:—पातक नष्ट झाल्यामुळें सिद्ध शुद्ध आहेत ते सर्वज्ञ सुखी, अनंतगुणांनीं वाढलेले असे आहेत. या सर्व सिद्धांना मी वारंवार नमन करितो. यानंतर महर्षिपूजन करावें.

ओं ह्रीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रपवित्रतरगात्रचतुरशीतिलक्षगुणगणधरचरणा आगच्छत २ संवौषट् ॥ ओं ह्रीं० अत्र तिष्ठ २ ठठ ॥ ओं ह्रीं मम रत्नत्रयशुद्धिं कुरुत २ वषट् ॥

सुगंधिशीतलैः स्वच्छैः स्वादुभिर्विमलैर्जलैः ॥
सार्धद्वीपद्वयातीतभवद्भव्ययतीन्यजे ॥

ओं ह्रीं गणधरचरणेभ्यो जलं निर्वपामि स्वाहा ॥ १ ॥

मारकर्पूरकाश्मीरकलितैश्चंदनद्रवैः ॥ सार्ध० ॥ गंधं ॥ २ ॥
अक्षतैरक्षतैः सूक्ष्मैर्वलक्षैरुक्षसान्निभैः ॥ सार्ध० ॥ अक्षत ॥ ३ ॥
पुष्पैः प्रसरदामोदाहूतपुष्पंधयावृतैः ॥ सार्ध० ॥ पुष्पं ४ ॥
हव्यैर्नव्यघृतापूपपायसैर्व्यंजनान्वितैः ॥ सार्ध० ॥ चरुं ॥ ५ ॥
कर्पूरप्रभवैर्दीपैर्दीप्त्या दीपितदिङ्मुखैः ॥ सार्ध० ॥ दीपं ॥ ६ ॥
दशांगधूपसद्धूमैर्दशाशापूर्णसौरभैः ॥ सार्ध० ॥ धूपं ॥ ७ ॥
चोचमोचाम्रजंबीरफलपूगादिसत्फलैः ॥ सार्ध० ॥ फलं ॥ ८ ॥
गुणमणिगणसिंधून्भव्यलोकैकबंधून् प्रकटितनिजमार्गान्ध्वस्तमिथ्यात्वमार्गान् ॥

---

१ 'ये ये इति' हा श्लोक म्हणून आचार्य, उपाध्याय व सर्वसाधु यांचें आव्हान वगैरे करून मूलगुण, उत्तरगुण व बलि यांची प्राप्ति होण्याकरितां आम्ही पूजन करितो.

१–९ 'सुगंधीति' वगैरे नउ श्लोक म्हणून यांचें अष्टद्रव्यानें पूजन करावें. आचार्य, उपाध्याय आणि साधु हे गुणसमुद्र, भव्यलोकांचे बंधु, मिथ्यात्वाचा नाश करणारे, सर्वप्राण्यांचे संरक्षक, व शांतरसानें चंद्राला

शापानुग्रहशक्तताद्यतिशयैरुच्चावचैरंचिताः ॥
ये सर्वे परमर्षयो भगवतां तेषां गुणस्तोत्रतः ॥
एतत्स्वस्त्ययनादपैति सकलः सक्लेशभावः शुभो ॥
भावः स्यात्सुकृतं च तच्छुभविधेरादाविदं श्रेयसे ॥

इति स्वस्त्ययनाविधानम् ॥ मनःप्रसादनविधानम् ॥ १२ ॥

अथातो यज्ञदीक्षाविधानम् ।

न्यस्योर्हद्धिष्टरे धृत्वानादिमंत्राभिमंत्रितम् ॥
प्रसाधनं गुरोरग्रे यज्ञदीक्षामुपाददे ॥ १ ॥

ओं णमो अरहंताणमित्यादि चत्तारि मगलं अरहंता मंगलं इत्यादि । केवलिपण्णत्तो धम्मो सर-

---

धारक व अतींद्रिय सुखांत अनुरक्त झालेले असे मुनी आमचें कल्याण करोत. उग्र, दीप्त, घोर इत्यादि तऱ्हेचें तप करणारे व मोक्ष साधन करणारे मुनि आमचें कल्याण करोत. मनोबलि, वचनबलि व कायबलि आणि अष्टांग ज्योतिः शास्त्र जाणणारे, व क्षीर आणि अमृताम स्रावणारे मुनि आमचें कल्याण करोत. या सर्व मुनींच्या ठिकाणीं शाप देणें व अनुग्रह करणें वगैरे अनेक शक्ती असतात. या सर्व मुनींच्या गुणस्तवनानें सर्व संक्लेश परिणाम नष्ट होतात. आणि पुण्य लाभतें. वास्तव मांगालिक कार्य करते वेळीं हें स्वस्त्ययन विधान करावें. यानें मन प्रसन्न होतें. तदनंतर यज्ञदीक्षाविधी करावा. तो याप्रमाणें:—

१ 'न्यस्यार्हेति' हा श्लोक म्हणून अनादिमंत्रानें अभिमंत्रित अशीं वस्त्रें धारण करून गुरूच्या पुढें यज्ञ-दीक्षेचा स्वीकार करावा. ॐ णमो अरहंताणं वगैरे अनादि मंत्र आहे.

परिचितनिजतत्वान्पालिताशेषसत्वान् ॥ शमरसाजितबंद्रानर्घ्ययामो मुनींद्रान् ॥ अर्घ्यं ॥१॥

अथ स्तुतिः ॥

ये सर्वतीर्थप्रभवा गणेंद्राः सप्तर्धयो ज्ञानचतुष्टयाढ्याः ॥
तेषां पदाब्जानि जगद्धितानां वचोमनोमूर्द्धसु धारयामः ॥ १ ॥
तपोबलाक्षीणरसौषधर्द्धीन् विज्ञानऋर्द्धीनपि विक्रियर्द्धीन् ॥
सप्तर्द्धियुक्तानखिलानृषींद्रान्स्मरामि वंदे प्रणमामि नित्यम् ॥ २ ॥
सर्वेषु तीर्थेषु तदंतरेषु सप्तर्षयो ये महिता बभूवुः ॥
भवांबुधेः पारमिताः कृतार्थाः । भवंतु नम्ते मुनयः प्रसिद्धाः ॥ ३ ॥
ये केवलींद्राः श्रुतकेवलींद्रा ये शिक्षकास्तुर्यतृनीयबोधाः ॥
सविक्रिया ये वादिनश्च सप्तर्षिसंज्ञानिह तान्प्रवंदे ॥४॥
प्रमत्तमुख्येषु पदेषु सार्धद्वीपद्वये ये युगपद्भवन्ति ॥

जिंकणारे असे आहेत यास्तव आम्ही त्यांचें अर्घ्यानें पूजन करितो.

१-५ ' ये सर्वतीर्थेति ' असे पांच श्लोक ह्मणून महर्षींची स्तुति करावी. हे महर्षी अनेक प्रकारचे आहेत. सर्व तीर्थंकराच्या वेळी हे उत्पन्न होतात. कित्येक गणधर सात ऋद्धीचे धारक, व चार ज्ञानांनीं युक्त असे असतात. जगताचें कल्याण करणाऱ्या या ऋषींच्या चरणास आम्ही मन वचन आणि मस्तक यावर धारण करितो. तप, बल, रस, औषध, अक्षीण, विज्ञान व विक्रिया अशा सात ऋद्धिधारक ऋषींना मी नमस्कार करितो. प्रमत्तगुणस्थानापासून १४ व्या गुणस्थानापर्यंतचे मुनि अडीच द्वीपांत उत्कृष्टपणें नउ कोटीला ३ कमी इतके एकदम होत असतात. या

अथातो भूमिशोधनम् ॥

श्रीमत्पंचमवार्धिनिर्मलपयःपूरैः सुधासन्निभैः ॥
यज्जन्माभिषवं सुराद्रिशिखरे सर्वे सुराश्चक्रिरे ॥
त्रैलोक्यैकमहापतेर्जिनपतेस्तस्याभिषेकोत्सवं ।
कर्तुं भव्यमलोपलेपविलयं प्राज्ञः स्तुतं प्रस्तुवे ॥

ॐ ह्रीं श्रीं क्ष्रीं भूः स्वाहा ॥ प्रस्तावनापुष्पांजलिः ॥ १ ॥

गद्यम् ॥ ॐ समस्ताभ्युदयसुखसंघातलंघनजघालसमुल्लाघानंतसुखानिवासानिःश्रेयसनिसर्गमार्गप्रवचनप्रकाशनस्य । सहजात्मगुणसमात्रोपघातप्रसिद्धानादिसंबद्धपातिनिचयानिर्मूलकाषंकषणस्य । त्रिकालगोचरानंतपर्यायचितचराचरद्रव्यविषयकेवलज्ञानार्ककिरणपरिपूरितसकललोकालोकस्य । परमाप्तपदप्रतिष्ठाधिष्ठितभगवदर्हद्भट्टारकस्य । नागयक्षामरद्वात्रिंशन्मिथुनकरकलितचतुःषष्टिचामराद्यष्टमहाप्रातिहार्यविशिष्टस्य । त्रिनीलकुनलकुलिशदशनमत्रालाधरपल्लवोपमानकरचरणतलसमुल्ल—

---

१ 'श्रीमदित्यादि' हा श्लोक म्हणून क्षीरसमुद्राच्या पाण्यानीं ज्याचा जन्माभिषेक देवांनीं मेरुपर्वताच्या शिखरावर केला होता त्या त्रैलोक्यनाथाचा-भव्यांच्या पातकांचा नाश करणारा-अभिषेक मी करितो. 'ॐ ह्रीं' हा मंत्र म्हणून प्रस्तावनापुष्पांजलि क्षेपण करावी.

२ 'ॐ समस्तेति' हें गद्य म्हणावें. याचा अभिप्रायः—अकृत्रिम चैत्यालयांत जिनाच्या अकृत्रिम प्रतिमा आहेत. या प्रतिमांच्या जवळ श्री देवी, श्रुत देवी, सर्वाण्हयक्ष, सनत्कुमारयक्ष यांच्या प्रतिमा आहेत. भृंगार वगैरे

परिचितनिजतत्वान्पालिताशेषसत्वान् ॥ शमरसजित बंद्रानर्घयामो मुनींद्रान् ॥ अर्घ्यं ॥९॥

अथ स्तुतिः ॥

ये सर्वतीर्थप्रभवा गणेंद्राः सप्तर्धयो ज्ञानचतुष्टयाढ्याः ॥
तेषां पदाब्जानि जगाद्धितानां वचोमनोमूर्द्धसु धारयामः ॥ १ ॥
तपोबलाक्षीणरसौषधर्द्धीन् विज्ञानऋर्द्धीनपि विक्रियर्द्धीन् ॥
सप्तर्द्धियुक्तानाखिलानृषींद्रान्स्मरामि वंदे प्रणमामि नित्यम् ॥ २ ॥
सर्वेषु तीर्थेषु तदंतरेषु सप्तर्षयो ये महिता बभूवुः ॥
भवांबुधेः पारमिताः कृतार्थाः । भवंतु नस्ते मुनयः प्रसिद्धाः ॥ ३ ॥
ये केवलींद्राः श्रुतकेवलींद्रा ये शिक्षकास्तूर्यतृतीयबोधाः ॥
सविक्रिया ये वरवादिनश्च सप्तर्षिसंज्ञानिह तान्प्रवंदे ॥४॥
प्रमत्तमुख्येषु पदेषु सार्धद्वीपद्वये ये युगपद्भवन्ति ॥

जिंकणारे असे आहेत यास्तव आम्ही त्यांचें अर्घ्यानें पूजन करितो.

१-५ 'ये सर्वतीर्थेति' असे पांच श्लोक म्हणून महर्षींची स्तुति करावी. हे महर्षी अनेक प्रकारचे आहेत. सर्व तीर्थंकरांच्या वेळी हे उत्पन्न होतात. कित्येक गणधर सात ऋद्धींचे धारक, व चार ज्ञानांनीं युक्त असे असतात. जगताचें कल्याण करणाऱ्या या ऋषींच्या चरणास आम्हीं मन वचन आणि मस्तक यावर धारण करितो. तप, बल, रस, औषध, अक्षीण, विज्ञान व विक्रिया अशा सात ऋद्धिधारक ऋषींना मी नमस्कार करितो. प्रमत्तगुणस्थानापासून १४ व्या गुणस्थानापर्यंतचे मुनि अडीच द्वीपांत उत्कृष्टपणें नउ कोटीला ३ कमी इतके एकदम होत असतात. या

णं पव्वज्जामि । ओं ह्रीं शांतिं कुरु २ स्वाहा: ॥ अनादिसिद्धमंत्र: । वस्त्रादिप्रसाधनाभिमंत्रणम् ॥

जिनमतमिव सूक्ष्मं यत्सुखस्पर्शदक्षं क्षपितविविधबाधं साध्वलंकारमुख्यं ॥ २ ॥

शुचितरमपदोषं सद्गुणं तद्दधेऽहं परमजिनमखेऽस्मिन्सांतरीयोत्तरीयम् ॥

ओं श्वेतवर्णे सर्वोपद्रवहारिणि सर्वजनमनोरंजिनि परिधानोत्तरीयधारिणि हं २ झं २ वं २ सं २ तं २ पं २ परिधानोत्तरीयं धारयामि स्वाहा । वस्त्रावरणं ।

पवित्रभूमिप्रभवै: पवित्रै: पवित्रमुद्रासहित सुदब्धं ॥

पवित्रताकृन्मम सव्यहस्ते त्वनामिकायां निदधे पवित्रम् ॥

ओं ह्रीं पवित्रं धारयामि स्वाहा ॥ ३ ॥

सुशीतलेनोक्तवदर्हदीशो यशोवदुच्चैर्विशदेन तस्य ॥

तदगवन्मंगलगंधभाजा समालभेंगं मम चंदनेन ।

श्रीचंदनानुलेपनम् ॥ ४ ॥

चेतश्चमत्कारकरी जनानां गंधादिना या विदुषां विशेषात् ॥ ५ ॥

२ 'जिनमतमिवेति' हा श्लोक व 'ओं श्वेतवर्णे' हा मंत्र म्हणून एक वस्त्र पांघरावें व दुसरें वस्त्र नेसावें.

३ 'पवित्रेति' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून पवित्र जमीनींत उत्पन्न झालेल्या पवित्र दर्भाचें पवित्र पवित्रता यावी म्हणून उजव्या हातांतील अनामिकेमध्यें धारण करावें.

४ 'सुशीतलेनेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून अर्हंतांच्या वचनाप्रमाणें शीतल व त्यांच्या यशाप्रमाणें निर्मल आणि सुगंधित अशा चंदनानें मी माझ्या अंगाला लेप करितो.

स्वर्भोगजालावहदिव्यशक्त्या मालां दधे मूर्ध्नि जिनार्चितां ताम् ॥

स्रग्धारणम् ॥

दृग्बोधचारित्रगुणत्रयेण धृत्वा त्रिधौपासकभावसूत्रम् ॥
द्रव्यं च सूत्रं त्रिगुणं समुक्ताफलं तदारोपणमुद्वहामि ॥ ६ ॥

ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राय स्वाहा । इति ब्रह्मसूत्रं बिभृयात् ॥

जिनेश्वराज्ञाभरवाड्विशिष्टैर्धार्यं महाहार्यगुणौघरत्नम् ॥
मूर्ध्नां वहेयं मुकुटं महान्तं चंचत्प्रभामंडितकुंडलाभ्याम् ॥

ओं ऱ्हीं सम्यक्चारित्राय स्वाहा । कुंडलविशिष्टमुकुटोपयोगः ॥ ७ ॥

आसन्नभव्ये जिनभक्तिमुख्या गुणा यथायोग्यमुपव्रजन्ति ॥
तथैव तस्मिन्मणयो महान्तः करे समैतत्कटकं करोमि ॥

---

५ ' चेतश्चमत्कारेति ' हा श्लोक ह्मणून जिनाच्या पूजनानें पवित्र झाली पुष्पमाला जी स्वर्गांतील भोगांची प्राप्ति करून देते अशी ती मी माझ्या मस्तकावर धारण करितो.

६ ' दृग्बोधेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून रत्नत्रयरूपी भावसूत्र व द्रव्यसूत्र अर्थात् यज्ञोपवीत ज्याला ब्रह्मसूत्र असें ह्मणतात तें धारण करावें.

७ ' जिनेश्वरेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून जिनेश्वराच्या आज्ञेप्रमाणें अमूल्य रत्नांनीं जडलेला असा मुकुट कुंडलासहित मी धारण करितो.

८ ' आसन्नेति ' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून जिनभक्ति वगैरे गुणाप्रमाणें अमूल्य मणि ज्यांत आहेत असें रत्न-कंकण मी हातांत धारण करितो.

ओं ऱ्हीं सम्यग्ज्ञानाय स्वाहा । कंकणप्रणयनम् ॥ ८ ॥

उन्मुद्रिताशेषविनेयपद्म श्रीकेवलार्कोदयपूर्वशैलम् ॥

यष्टुं जिनं जीवदयासमुद्रं मुद्रां दधे चारुमनाभिकायाम् ॥

ओं ऱ्हीं सम्यग्दर्शनाय स्वाहा ॥ मुद्रिकास्वीकार: ॥ ९ ॥

दृग्बोधदेशव्रतरूपरत्नत्रयं भवन्मे कलितोपवासम् ॥

आकर्मिकाब्रह्मनिवृत्तियुक्तं सद्यज्ञदक्षाविधिना विशिष्टम् ॥

अर्हद्देवयज्ञदीक्षांगीकार: ॥ १० ॥

रत्नत्रयांगमुपवीतमुरस्यथांगं देशव्रतस्य वसुकंकणमत्र हस्ते ॥

ब्रह्मव्रतागमधुना स्वकटौ च मौंजीं धृत्वारभे जिनमखं मखदीक्षितोहम्॥ १ ॥

हः श्रूं हूं क्षः इंद्राय संवौषट् । अनेनैकविंशतिवारानात्मानमधिवासयेत् ॥ इति यज्ञदीक्षा-चिन्होद्वहनम् ॥

---

९ 'उन्मुद्रितेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून आंगठी धारण करावी.

१० 'दृग्बोधेति' हा श्लोक ह्मणून जिनपूजन होईपर्यंत मी रत्नत्रय धारण करून उपवास करितो. व ब्रह्मचर्य धारण करितो असें ह्मणून यज्ञदीक्षेचा स्वीकार करावा.

११ 'रत्नत्रयेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून रत्नत्रयचिन्ह असें यज्ञोपवीत हृदयावर धारण करावें. देशव्रताचें चिन्ह जें कंकण तें हातांत धारण करावें व ब्रह्मचर्याचें चिन्ह मौंजी हें कमरेवर धारण करावें. या विधीनंतर भूमिशोधनविधी करावा. तो याप्रमाणें:—

अथातो भूमिशोधनम् ॥

श्रीमत्पंचमवार्धिनिर्मलपय:पूरैः सुधासन्निभैः ॥
यज्जन्माभिषवं सुराद्रिशिखरे सर्वे सुराश्चक्रिरे ॥
त्रैलोक्यैकमहापतेर्जिनपतेस्तस्याभिषेकोत्सवं ।
कर्तुं भव्यमलोपलेपविलयं प्राज्ञः स्तुतं प्रस्तुवे ॥
ॐ ह्रीं श्रीं क्ष्वीं भूः स्वाहा ॥ प्रस्तावनापुष्पांजलिः ॥ १ ॥

गद्यम् ॥ ॐ समस्ताभ्युदयसुखसंघातलंघनजंघालसमुल्लासानंतसुखानिवासानिःश्रेयसानिसर्गमार्गप्रवचनप्रकाशनस्य । सहजात्मगुणसमाजोपघातप्रसिद्धानादिसंबद्धपातिनिचयानिर्मूलकाषंकषणस्य । त्रिकालगोचरानंतपर्यायाचितचराचरद्रव्यविषयकेवलज्ञानार्ककिरणपरिपूरितसकललोकालोकस्य । परमासपदप्रतिष्ठाधिष्ठितभगवदर्हद्भट्टारकस्य । नागयक्षामरद्वात्रिंशन्मिथुनकरकालितचतुःषष्टिचामराद्यष्टमहाप्रातिहार्यविशिष्टस्य । त्रिनीलकुतलकुलिशदशननखालाधरपल्लवोपमानकरचरणतलसमुल्ल—

---

१ 'श्रीमदित्यादि' हा श्लोक म्हणून क्षीरसमुद्राच्या पाण्यानी ज्याचा जन्माभिषेक देवांनी मेरुपर्वताच्या शिखरावर केला होता त्या त्रैलोक्यनाथाचा-भव्यांच्या पातकांचा नाश करणारा-अभिषेक मी करितो. 'ॐ ह्रीं' हा मंत्र म्हणून प्रस्तावनापुष्पांजलि क्षेपण करावी.

२ 'ॐ समस्तेति' हें गद्य म्हणावें. याचा अभिप्रायः—अकृत्रिम चैत्यालयांत जिनाच्या अकृत्रिम प्रतिमा आहेत. या प्रतिमाच्या जवळ श्री देवी, श्रुत देवी, सर्वाण्हयक्ष, सनत्कुमारयक्ष यांच्या प्रतिमा आहेत. भृंगार वगैरे

सितस्य । श्रीश्रुतदेवीसर्वाण्ह्सनत्कुमारयक्षप्रतिमोपलक्षितपीठोपकंठस्य । प्रत्येकाष्टशतभृं--गारादिमंगलद्रव्याष्टकगर्भावासमध्यमध्यासीनस्य । प्रेक्षमाणवदाभाषमाणवदालक्ष्यमाणमणिमयप्रतिबिंबकदंबस्य । निवासीभूतताजातभूत्रयसमाराधनीयभावमापनीपद्यमानस्य । तमःसमूलसमुत्पाटन-पटुनावलेपलिप्सागभास्तिमालिमंडलायमानहट द्वाटकथिघटपेटकोपघटिताचिन्त्यचमत्कारस्य । चक्र-चकायमाननानाविधोपकरणनिचितनीलतलनिर्जितज्योतिर्गणाकिगगनांगणस्य । समुत्तुंगसुवर्णभित्ति-भागावलंबमानमणिमालामुषितमेरुगिरिपार्श्वशोभातिशयस्य । विचित्रविनिर्माणवदनाभिषेकनर्तनमं-गीतावलोकनादिमंडपाभिमंडितचैत्यमहीमाहितस्य । कुंजरगनिकुंजरादिदशविधध्वजराजिसभाजिता-द्यद्वितीयसालांतरध्वजाधराविराजितस्य । चतुर्दिग्गताशोकसप्तच्छदचंपकाम्रचतुर्वनांचिततृतीयबाह्य:-सालांतरवनावनीविनूतस्य । चतुर्वीथिपर्यंतगतमहामानस्तंभाहितप्रतितीर्थ्यजनमानस्तंभस्य । साक्षा-दकृत्रिमचैत्यालयस्य लक्ष्मीमात्मसात्कुर्वतश्चैत्यालयस्य विस्तारविशेषशालितया तदीयांगणोपमाने ।

---

१०८ मगलद्रव्ये असतात. या सर्व जिनप्रतिमा रत्नमय असतात हीं अकृत्रिम जिनमंदिरें सुवर्णाच्या भींती-नीं युक्त आहेत या मंदिरामध्यें अभिषेक मंडप, नर्तन मंडप वगैरे मंडप असतात सिंह, हत्ती वगैरेची चित्रें ज्यांच्यावर आहेत अशा ध्वजपंक्तीनीं युक्त अशा पहिल्या व दुसऱ्या तटाच्या मध्य-भागी आणखी ध्वजा असतात. या ध्वजांनीं हीं अकृत्रिम जिनमंदिरें शोभत असतात. यांच्या चारी दिशांना अशोक, सातवण, चंपक, आम्र यांचे बगीचे असतात या बगीचांनीं या मंदिरांच्या बाहेरच्या तटभूमीला शोभा आलेली असते या चैत्यालयांच्या चारी बाजूला मानस्तंभ असतात व ते अन्यमतीयांना गर्व नाहींसा करितात अशा अकृत्रिम जिनमंदिरांची शोभा धारण करणाऱ्या या जिनमंदिरामध्यें पुढील विधि मी करितो-

घंटाटंकारवीणाकणितमुरज–धां धां कियाकाहलाच्छें——।
च्छेंकारोदारभेरीपटहधलधलंकारसंभूतघोषैः ॥
आक्रम्याशेषकाष्ठातटमटझाटिति प्रोच्छटत्युद्भटेभ्रम् ॥
शिष्टाभीष्टार्हदिष्टचै प्रमुख इह लतांतांजालिं प्रोत्क्षिपामि ॥ ३ ॥

ओं परमब्रह्मणे नमो नमः स्वास्ति २ जीव २ नंद २ वर्द्धस्व २ विजयस्व २ अनुशाधि २ पुनीहि २ पुण्याहं २ मांगल्यं २ पुष्पांजलिः। सोदकानि पुष्पाणि क्षिपेत् ॥

क्षेत्रं मखेऽस्मिन्परिपालयंतं विघ्नानशेषानपसारयन्तम् ॥
अग्नेर्दिशायां गुणदानपूर्वं श्रीक्षेत्रपालं बलिना धिनोमि ॥

ओं ऱ्हीं अत्रस्थक्षेत्रपालाय स्वाहा इदमर्घ्यम् ॥ ४ ॥

सर्वेषु वास्तुषु सदा निवसन्तमेनं श्रीवास्तुदेवमखिलस्य कृतोपकारं ॥
प्रागेव वास्तुमिह कल्पितयज्ञभागस्येशानकोणदिशि पूजनया धिनोमि ॥ ५ ॥

ओं ऱ्हीं वास्तुदेवाय इदमर्घ्यं ॥ ५ ॥

विहारकाले जगदीश्वराणामवाससेवार्थकृतापदान ॥

---

३ ' घंटाटंकारेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून अर्हत्पूजा करण्याच्या प्रथम मी पुष्पांजलि क्षेपण करितो.
४ ' क्षेत्रं ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून आग्नेय दिशेंत गूळ देऊन क्षेत्रपालाला अर्घ्य द्यावें.
५ ' सर्वेष्विति ' हा श्लोक व त्याचा मत्र ह्मणून ईशान्य दिशेस वास्तुदेवास अर्घ्य द्यावा.
६ ' विहारेति ' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून वायुदेवाला अर्घ्य द्यावा आणि सहा दर्भांच्या पुंजानीं जमीन

हुत्वार्चितो वायुकुमार देव त्वं वायुना शोधय यागभूमिम् ॥ ६ ॥

ओं ऱ्हीं वायुकुमाराय सर्वविघ्नविनाशनाय इदमर्घ्यं ॥ महीं पूतां कुरु २ हूं फट् स्वाहा । षड्दर्भपूलेन भूमिं संमार्जयेत ॥

विहारकाले जगदीश्वराणां० ॥ मेघकुमार देव त्वं वारिणा शोधय यागभूमि ॥

ओं ऱ्हीं मेघकुमाराय इदमर्घ्यं० ॥ धरां प्रक्षालय २ । अं हं सं वं झं ठं यक्षः फट् स्वाहा । षड्दर्भपूलोपात्तजलेन भूमिं सिंचेत ॥ ७ ।

गर्भान्वयादौ महिताद्धिजेंद्रैर्निर्वाणसेवासु कृतापदान ॥

हुत्वार्चितो वन्हिकुमार देव त्वं ज्वालया शोधय यागभूमिम् ॥

ओं ऱ्हीं अग्निकुमाराय इदमर्घ्यं० ॥ भूमिं ज्वालय २ अं हं सं वं झं ठं यक्षः फट् स्वाहा ॥ ज्वलद्दर्भपूलानलेन भूमिं ज्वालयेत ॥ प्राचीमैशानीं चांतरा वातकुमारादिस्थापनम् ॥ ८ ॥

स्वच्छ करावी.

७ ' विहारेति ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून मेघकुमाराला अर्घ्य द्यावें आणि दर्भाच्या सहा जुडींनीं पाणी घेऊन जमिनीवर तें सेचन करावें.

८ ' गर्भान्वयादौ ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जळत असणाऱ्या दर्भाच्या जुडीनें जमिनीला पवित्र करावें. अग्निकुमारानें आपल्या मुकुटातील ज्वालांनीं तीर्थंकर, सामान्य केवली आणि गणधर यांचें निर्वाणसमयीं शरीर दग्ध केलें होतें. पूर्व व ईशान्य या दोन दिशांच्या मध्यें वातकुमारादिकांचें स्थापन करावें.

९ ' तुष्टाः ' हा श्लोक म्हणून ६४ हजार नागकुमारांचें तर्पणाकरितां ईशान्य दिशेला पाण्याची

तुष्टा अमी षष्टिसहस्रनागा भवंत्ववार्या भुवि कामचारा : ।
यज्ञावनीशानदिशाप्रदत्तसुधोपमानांजलिपूर्णवार्भिः ॥
ओं ऱ्हीं क्रों षष्टिसहस्रसंख्येभ्यो नागेभ्यः स्वाहा ॥ इदमर्घ्यं० ॥ नागसंतर्पणार्थं ऐशान्यां दिशि जलांजलिं क्षिपेत् ॥ ९ ॥

अथातो दर्भन्यासविधानम् ॥

ब्रह्मप्रदेशे निदधामि पूर्वं पूर्वादिकाष्ठासु पुनः क्रमेण ॥
दर्भं जगद्दर्भाजिनेंद्रयज्ञे विघ्नौघविध्वंसकृते समंत्रम् ॥
प्रकृतक्रमविध्यवधानाय पुष्पांजलिः ॥ १ ॥
ओं परमब्रह्मभूयासपरमात्मजिनक्रतौ ॥
ब्रह्मस्थाने स्थितं कुर्वे दर्भं विघ्नोपशांतये ॥ २ ॥
ओं पुपमथनाय नमः स्वाहा ॥ ब्रह्मदर्भः ॥ २ ॥

अंजलि समर्पण करावी. यानंतर 'दर्भन्यास' हा विधि करावा.

१ 'ब्रह्मेति' श्रीजिनयज्ञामध्ये विघ्न नाहीसे व्हावेत म्हणून मंत्र मी प्रथम ब्रह्मप्रदेशी अर्थात् मध्यमार्गी व नंतर आठ दिशांना दर्भ स्थापन करितो असा श्लोक म्हणून प्रथम पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

२ 'ॐ परमेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून परब्रह्मपणाला प्राप्त झालेल्या श्रीजिनाच्या यज्ञामध्ये ब्रह्मस्थानी मी दर्भ क्षेपण करितो.

ओं सर्वज्ञस्य यज्ञेशो यज्ञेस्मिन् निदधे कुशम् ॥
शतयज्ञहरिद्भागे यज्ञविघ्नविदारणम् ॥

ओं ऱ्हीं अनंतज्ञानाय अनंतदर्शनाय अनंतसुखाय पूर्वदिग्मुखे दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ इंद्रदर्भः ॥ ३ ॥

ओं विश्वदोषसंप्लुष्टायागे वैश्वानरात्मनः ॥
वैश्वानरहरिद्भागे कुशखंडं निवेशयेत् ॥

ओं ऱ्हीं ब्रह्मणे स्वाहा । प्रजापतये स्वाहा । जिनाय स्वाहा । जिनोत्तमाय स्वाहा । धवाय स्वाहा । धवोत्तमाय स्वाहा ॥ शुचिष्ठाशुचिष्ठेषु कोणाकोणेषु आग्नेय्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा। अग्निदर्भः ॥ ४ ॥

ओं वैवस्वतमहामूर्तेर्विवस्वत्कोटिदीधितेः ॥
यागे वैवस्वताशायां दर्भखंडं निदध्महे ॥ ५ ॥

ओं ऱ्हीं अनंतवीर्याय जितेंद्रियाय दक्षिणस्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ यमदर्भः ॥

---

३ 'ॐ सर्वज्ञस्येति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून पूर्व दिशेंत इंद्रदर्भाची स्थापना करावी.
४ 'ॐ विश्वेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून आग्नेयदिशेला यज्ञदर्भाची स्थापना करावी.
५ 'ॐ वैवस्वतेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून दक्षिणदिशेंत यमदर्भाची स्थापना करावी.

ॐ क्षमामयक्षमामूर्तेः पुण्यराशेर्महामहे ॥
पुण्ये पुण्यजनाशायां दर्भन्यासं वितन्महे ॥

ॐ ऱ्हीं परमब्रह्मणे नैऋत्यदिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ नैऋत्यदर्भः ॥ ६ ॥

ॐ विघ्नशांतये शांतिरपांमूर्तिमतः क्रतौ ॥
अपांपत्युस्तनोम्याशां पवित्रेण पवित्रिताम् ॥

ओं परममंगलाय परमपावित्रिताय परमनिर्वाणकारणाय अपरस्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ वरुणदर्भः ॥ ७ ॥

ओं निःसंगस्वरूपस्य यागेऽस्मिन्मारुतात्मनः ॥
मारुतस्य ककुब्भागं कुथमास्थापयामहे ॥

ओं ऱ्हीं पंचमहाकल्याणसंपूर्णाय वायव्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ वायुदर्भः ॥ ८ ॥

---

६ 'ओं क्षमेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून पृथ्वीप्रमाणें क्षमा धारण करणाऱ्या जिनाच्या पूजेनोत्सवांत नैऋत्य दिशेला मी दर्भस्थापना करितो.

७ 'ओं विघ्नेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून जलाप्रमाणें शांतमूर्ति अशा जिनाच्या यज्ञामध्यें वरुणाच्या दिशेस मी दर्भानें पवित्र करितो

८ 'ओं नि संगेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून वाऱ्याप्रमाणें निःसंग अशा जिनाच्या यज्ञामध्यें वायव्यदिशेंत दर्भ स्थापन करितो

ओं सर्वसौम्यरूपस्य सोममूर्तेर्महामखे ॥
सौममौलिसुहृत्काष्ठां कुशोयमधितिष्ठतु ॥

ओं ऱ्हीं त्रैलोक्यनाथाय त्रिलोकमहिताय शुचिरत्नत्रयदेशकाय उत्तरस्यां दिशि दर्भमवस्थापयामि स्वाहा ॥ यक्षदर्भः ॥ ९ ॥

ओं निर्लेपस्य जिनेंद्रस्य व्योममूर्तेर्महाध्वरे ॥
व्योमकेशस्य दिग्भागं कुर्महे दर्भगर्भितत ॥

ओं ऱ्हीं नवकेवललब्धिसमन्विताय देवाधिदेवाय ऐशान्यां दिशि दर्भस्थापनाय स्वाहा ॥ ईशानदर्भः ॥ १० ॥ इति दर्भस्थापनम् ॥

वार्दर्भगंधैः सुमनोऽक्षतौघैः धूपप्रदीपैरमृतोपमान्नैः ॥
क्रमान्महामो माह्तितां महद्भिर्मही महादेवमहामहस्य ॥ ११ ॥

ओं नीरजसे नमः । दर्पमथनाय नमः । श्रुतधूपाय नमः । ज्ञानोद्योताय नमः । परमसिद्धाय नमः । भूम्यर्चनम् ॥

---

९ 'ओं सर्वेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून सौम्यस्वरूपाचा धारक अशा श्रीजिनाच्या यज्ञामध्यें कुबेराच्या दिशेंत दर्भ स्थापन करितो.

१० 'ओं निर्लेपेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून आकाशाप्रमाणें निर्लेप अशा श्रीजिनाच्या यज्ञामध्यें महादेवाच्या दिशेस—ऐशान्य दिशेस दर्भ स्थापन करितो.

११ 'वार्दर्भेति' जल, दर्भ, गंध, पुष्पें, अक्षता, धूप, दीप व अमृताप्रमाणें अन्न हीं द्रव्यें श्रीजिनेश्वराच्या पवित्र पूज्य भूमीस अर्पण करून मी पूजितो. याप्रमाणें भूमिपूजनविधि आहे.

अथातो मंडपप्रतिष्ठाविधानम् ॥

गद्यम् । ओं मणिमयमहास्तंभसंभूतसप्तादिद्वात्रिंशदंतकरान्यतमायामसमुत्तुंगसमचतुरस्र—चतुर्द्वारोत्तंभितघंटादर्पणाद्यलंकृतकपिलाविशुद्धगोमयपयो द्रुमकषायसंमार्जनमहितमहीतलविहितविचित्ररंगवलिविराजितं ॥ समसमुत्पन्नसुरचापशतशंकावहविचित्रवितानसंपादितचित्तचमत्कारं सौरभासक्तमधुकरमालाकचुंबितकमनीयकुसुममालाकलापनिरंतरितांन्तरालम् । दशविधानेकध्वजदंडकोटिविघट्यमानघनाघनगलन्मुक्तासारसंकाशमुक्ताफललंबूषतारकादिभूषणाविभूषितम् ॥ विविधाकारकल्पितातोरणकेतनमालालंबमानधवलकलशाष्टकदर्भमालावरणविभ्राजितम् ॥ धूपघटपटलनिर्यद्धूमलेखासौरभप्रसरसुरभीकृतसकलदिङ्मुखम् ॥ दर्शनविशुद्ध्यादिषोडशभावनीयभवबीजयवसिद्धार्थादिद्रव्यबीजकृतपुंजनिकुरुंबरंजितम् । मणिकनकचंदनमलयानेकयज्ञांगभाजनभावद्रव्यरत्नफलपल्लवदूर्वादिपूजापरिकरपरिपूर्णम् । घोषविशुद्धप्रवचनपाठस्तवनाशीर्वादवाद्यप्रमुखानि नादमुखरितादिगंतरविविधविनेयजनपरिपूरितम् । जन्माभिषवणसमयपांडुकशिलातटघटितमहामंडपलक्ष्मीमात्मशोभातिशयभव्य-

---

मंडपप्रतिष्ठाविधानम् ।

‘ ॐ मणिमयेति ’ मंडपाची लांबी सात हातापासून बत्तीस हातापर्यंत असावी. याला चार दरवाजे असावेत. घंटा दर्पण वगैरे मंगलद्रव्यांनीं याला सुशोभित करावें. उंबर, पिंपरी, पिंपळ वगैरेच्या सालींचे गाईच्या शेणांत मिश्रण करून त्यानें हा मंडप सारवावा. मंडपाला सुंदरसा छत लावावा. सुंदर सुगंधित पुष्पमाळा अडकाव्यात. दहा प्रकारच्या ध्वजा उभ्या कराव्यात. तोरणें बांधावीत. षोडस भावनाच्या चिंतनानें तीर्थंकरत्व प्राप्त होतें म्हणून या मंडपामध्यें त्याचें सूचक असे सातू मोहर्‍या वगैरे पदार्थांचे १६ पुंज करावेत. या मंडपामध्यें घोषविशुद्ध अशी

जनसंकल्पाभ्यासादात्मसात्कुर्वाणम् । निर्वाणकारणदयायागसाधनतया महनीयमखिलमंगलमांडितमहामंडपमिमं बहु मानयामहे ॥ मंडपांतःसमंताद्भूपणादिवस्तुपु च पृथक् कुंकुमाक्तपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

यत्पंचवर्णाक्तपवित्रसूत्रं सूत्रोक्ततत्वाममनेकमेकम् ॥
तेन त्रिवारं परिवेष्टयामः शिष्टेष्टयागत्रयमंडपेद्रम् ॥
मंडपमिमं बहिः पंचवर्णसूत्रेण त्रीन्वारान्वेष्टयेत ॥ १ ॥
श्रीमंडपाभं मिलितत्रिलोकीश्रीमंडितं पंडितपुंडरीकम् ॥
श्रीमंडपं खंडितपापतापं तमेनमर्घ्येण च मंडयामः ॥
मंडपायार्घ्यं दद्यात् ॥
अथ कुमुदादिद्वारपालानुकूलनम् ।
रक्षार्थमस्य पूर्वादिद्वारदक्षिणभागके ॥

जिनस्तुति व नाना प्रकारची वाद्यें वाजत असल्यामुळें याला फार शोभा आलेली असते. अशा अभिप्रायाचें हें गद्य म्हणून मंडपामध्ये असलेल्या सर्व वस्तूवर कुंकुमलिप्त पुष्पाक्षतांचें क्षेपण करावें.

'यत्पचेति' हा श्लोक म्हणून पचरंगी सुतानें मंडपाच्या भोवतीं बाहेरून तीन वेढे द्यावेत.

'श्रीमडपेति' हा श्लोक म्हणून मंडपाला अर्घ्य द्यावा. हा मंडप त्रैलोक्यांतील शोभेनें युक्त झाला आहे जिनेश्वराचा हा मंडप पापापासून होणारा संताप दूर करितो. यास्तव या श्रीमंडपाला आम्ही अर्घ्य देतो. या विधिनंतर कुमुदादि द्वारपालांना अनुकूल करून घेण्याचा विधि करावा.

कुमुदं चांजनं यक्ष्ये वामनं पुष्पदंतकम् ॥
तोरणोपांतापसव्यदेशेषु कुंकुमाक्तपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥
कुंभं शुंभंतमुच्चैर्धवलितमभितः सर्वसस्यांकुराढ्यैः ॥
पंचास्यैः स्वस्तिकस्थ सततमभिमुखं लीलया लोकयंतम् ॥
बिभ्राणं हेमदंडं मरकतखचितं कांतियुक्तं कदल्याः ॥
पूर्वद्वाराधिकारं कुमुदमतिमुदं कुर्महे पूजनेन ॥
ओं ह्रीं कुमुदप्रतीहार निजद्वारे तिष्ठ २ ठठ ॥ २ ॥
कुंभं शुंभंतमुच्चै० ॥ कुर्वेंपाग्द्वारपालं बलिविहितमुदं सांजनाभाजन त्वाम् ॥
ओं ह्रीं अंजनप्रतीहार निजद्वारि तिष्ठ २ ॥ ३ ॥
कुंभं शुंभंतमुच्चै० ॥ प्रत्यग्द्वाराधिकारं विधुधवलरुचं वामन मानयामि ॥
ओं ह्रीं वामनप्रतीहार निजद्वारि तिष्ठ २ ॥ ४ ॥
कुंभं शुंभंत० ॥ लब्धोदग्द्वाररक्षं विधिविहितबलिं पुष्पदंतं तनोमि ॥

१ 'रक्षार्थमिति' हा श्लोक ह्मणून मंडपाच्या पूर्व, पश्चिम, दक्षिण, उत्तर या चार भागामध्यें कुमुद, अंजन वामन, व पुष्पदंत या चार द्वारपालांची पूजा करण्याकरितां कुंकुमविश्रित पुष्पाक्षतांचें क्षेपण करावें.

२ 'कुंभमिति' हा श्लोक ह्मणून कुमुद द्वारपालाची पूर्वदिशेस पूजा करावी. याच्या हातांत सोन्याची काठी आहे. याला पांच तोंडें आहेत.

याच प्रमाणें क्रमानें बाकीच्या द्वारपालांची ह्मणजे अंजन द्वारपालांची दक्षिण दिशेस, वामनाची पश्चिम दिशेस,

ओं ह्रीं पुष्पदंतप्रतीहार० ॥ ५ ॥

इति मंडपप्रतिष्ठाविधानम् ॥

अथातो वेदीप्रतिष्ठाविधानम् ॥

गद्यम् ॥ ओं तदेतन्महामंडपस्य परितः किंचिदंशमपहाय परिगृहीतभूमिभागसमाविस्तारायामसमुचितोत्सेधचतुरस्राविनिर्मित बहिः परिकल्पिताल्पादिक्पालपीठिकाधिष्ठितवेदिकापरीताम् । चंद्रोपकरुंद्रस्तंभसांद्रच्छायचामरादिपरिच्छदाविशेषपरिष्कृतां । मंगललोकोत्तमशरणवदुपर्युपरिव्यवस्थितभांडोच्चयमंडिताम् । दर्शनविशुद्धिवर्द्धनार्थमीशानादिसुरेंद्रपरीतसौधर्मेंद्रविनिर्मापितजिनेंद्रमहामहवेदी साक्षादियमेवेति संकल्प्यमानाम् । प्रोक्षणसमालंभनसमर्चननीराजनलवणकलशाष्टकावतरणैरिमां वेदीमतल्लिकां वहु मानयामहे ॥ वेद्यां चंद्रोपकादिपु च कुंकुमाक्तपुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥

उत्तरेस पुष्पदंत या द्वारपालांची क्रमानें पूजा करावी.

या प्रमाणें मंडपप्रतिष्ठाविधि आहे.

वेदीप्रतिष्ठाविधि.

'ओं तदेतदिति' या महामंडपाच्या सभोवतीं कांहीं अंश सोडून जिची लांबी व रुंदी समान आहे व जिची उंची योग्य प्रमाणांत आहे अशी चौकोनी वेदिका तयार करावी. तिच्या आठ दिशेला आठ दिग्पालांच्या पीठिके- सहित वेदिका तयार कराव्यात. वेदिकेवर चादवा चामर वगैरे लटकाऊन शोभा आणावी. सम्यग्दर्शनाची शुद्धि होण्याकरितां ईशानादि इंद्रांनीं युक्त अशा सौधर्मेन्द्रानें ही जिनेंद्राची पूजा करण्याकरितां वेदी तयार केली आहे कीं काय असा संकल्प या वेदीवर करावा. तदनंतर वेदीवर व चंद्रोपक वगैरेवर कुंकुमयुक्त पुष्पाक्षता टाकाव्यात.

भव्यात्मनां दुष्कृतकर्दमौघप्रक्षालनार्थं जिनयज्ञवेदीम् ॥
कुशोद्धृतैः प्रोक्षणमंत्रपूतैः संप्रोक्षयामः परितः पयोभिः ॥
ओं क्षां क्षीं क्षूं क्षौं क्षः प्रोक्षणजलाभिमंत्रणम् ॥ १ ॥
काश्मीरकालागुरुमिश्रितेन कर्पूरभाजा हरिचंदनेन ॥
वेदीं समंतादिह चर्चयामो निजात्मचर्चाचरणप्रसिद्ध्यै ॥
ओं ऱ्हीं शीलगंधाय नमः । इति वेद्यां गंधचर्चनम् ॥ २ ॥
स्वच्छैस्तीर्थजलैरतुच्छमधुरैः स्निग्धैश्चंदनैश्चंदनैः ।
सूक्ष्मत्वायतशालिशालिमदकैर्गंधोद्गमैरुद्गमैः ॥
हव्यैर्नव्यरसैः प्रदीपितदिशैर्दीपैः सुधूमोत्करैः ॥
धूपैः पुण्यफलोत्तमैर्बहुफलैर्वेदीं समर्चामहे ॥

ओं नीरजसे नमः । शीलगंधाय नमः । विमलाय नमः । परमसिद्धाय नमः । श्रुतधूपाय नमः । अभीष्टफलप्रदाय नमः स्वाहा । वेद्यर्चनम् ॥ ३ ॥

---

१ 'भव्यात्मनामिति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून पापरूपी चिखल नाहींसा होण्याकरितां मी दर्भानें वेदीचें प्रोक्षण करितो.

२ 'काश्मीरेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून केशर, कृष्णागरु, कापूर व चंदनगंध यांनीं वेदीला लेपन करावें.

३ 'स्वच्छैरिति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून अष्ट द्रव्यांनीं वेदीचें पूजन करावें. प्रत्येक द्रव्यानें पूजन करतांना क्रमानें 'ओं नीरजसे नमः' असा एक एक मंत्र ह्मणावा.

दिव्यप्रदीपकलिकोद्नवर्णपूरैर्नीराजनार्थविदितैर्वरभाजनस्थैः ॥
नीराजयामि भगवज्जिनयज्ञवेदीमोजोगुणस्य यजतामभिवर्धनाय ॥
दीपकलिकावर्णपुरान्ननीराजनम् ॥ ४ ॥

स्वादिष्टता सर्वरसस्य येन जायेत सद्राजनपुंजितेन ॥
लावण्यसिद्ध्यै लवणेन तेन वेदीं विशिष्टामवतारयामि ॥ ५ ॥
लवणावतरणम् ॥

कुशकलितजलौघैर्लंभितैः शातकुंभप्रमुखरचितकुंभैरष्टाभिः श्रीविशिष्टैः ॥
परिवृतसितसूत्रैरुल्लसत्पल्लवास्यैरवतरणममुष्यास्तन्महे सन्महिम्ने ॥
कुंभाष्टकावतरणम् ॥

इति वेदीप्रतिष्ठाविधानम् ॥

' दिव्येति ' हा श्लोक म्हणून नीराजनविधि करावा. पात्रामध्यें आरती, भाताची मूद व वर्णपूर हे पदार्थ ठेऊन पूजकाच्या ठिकाणीं आजोगुण—तेजस्विता वाढावी या हेतुनें नीराजनविधि करावा.

' स्वादिष्टेति ' हा श्लोक म्हणून वेदीवरून मीठ उतरून टाकावें. मीठामुळें सर्व रसांना स्वादिष्ठता येते. यास्तव वेदीच्या ठिकाणीं लावण्य-सुंदरपणा कायम टिकावा म्हणून मी मीठ उतरून टाकितों.

१ ' कुशेति ' हा श्लोक म्हणून सूतगुंडाळलेले, मुखावर ज्यांच्या पानें आहेत असे आठ कुंभ वेदीवरून तिचे महत्व वाढावें म्हणून उतरून टाकावेत.

अथातः कलशस्थापनविधानम्

गद्यम् । ॐ विशोभिनभूभागपरिकल्पितप्रातिष्ठिनमंडपमंडनीभूतप्रतिष्ठामहितमहावेदिकायाम् । विवक्षितन्यासोदितपूर्वोत्तराग्रसूत्रैरंशान्कलशप्रमाणेन परिकल्प्य यावत्कलशं तावदंशेषु तत्तन्न्यासानुसारेण प्रस्तीर्णप्रस्थशालीन्प्रस्तीर्य, तेष्वशेषशालीयतंडुलैश्चतुर्दलकमलमुपकल्प्य, कर्णिकायां स्वस्तिकं, कोष्ठेषु श्रियं, दलेषु मायां जलमहिमंडले समालिख्य समभ्यर्च्य तत्र बहुमध्यदेशे सुरभिजलपूर्णमहाघटमाढकांबुपूरितकलशान् । पूर्वादिक्रमेण तथैव बाह्यावरणे जलादि—द्रव्यकलितकरीरान्, कोणेषु द्रोणांभःसंभृतकुंभान्समवस्थाप्य, तेषु रैरत्नसर्वगंधकुशकूर्चमंगलद्रव्यसुरभिपुष्पाणि निक्षिप्य, च्छेदभेदाद्यष्टदोषवर्जितानमलसितसूत्रसमवृतांभोजबीजपूरपिहिताननान् । चंदनपंकपरिलिप्तबलक्षाक्षतपुंजोपलक्षितान् । प्रसूनमालांबरफलपल्लवदूर्वादर्पणादिपरिष्कृतानिमान्सर्वानपि कुंभान्संपूजयामहे ॥ पुष्पांजलिः ॥

कलशस्थापनविधि.

'ॐ विशोभितेति' मंडपांत महावेदिकेवर पूर्वोत्तर रेखा काढून कलश ठेवण्याचीं घरें करावीं. त्या घरांत तांदूळ पसरून चार दळांचें कमळ काढावें, कर्णिकमध्यें स्वस्तिक काढावें. कोष्ठामध्यें श्रीकार काढावा, दलामध्यें माया काढावी. बिलकुल मध्यभागी महाकलशस्थापना करावी. पूर्वादि दिशांच्या क्रमानें व बाह्य आवरणामध्यें पाण्यानें भरलेले कुंभ ठेवावेत. कोणामध्येंही पाण्यानें भरलेले कुंभ ठेवावेत. व त्यांत पैसा, रत्न, गंध, दर्भ, फुलें हे पदार्थ टाकावेत. कलश फुटके तुटके नसावेत त्यांना सूत गुंडाळून वर कमल अथवा बिजपुर (महाळुंग) ठेवावें. चंदन चर्चून त्यावर अक्षता लावाव्यात. पुष्पाच्या माळा, वस्त्र, फळें, पानें वगैरेनीं यांना शोभा आणावी व यांच्यावर पुष्पांजलिक्षेपण करावें.

कल्याणावसरे प्रभोर्जिनपतेः* शक्रेण ये स्थापिता-

स्तेऽमी इत्यभिकल्पनां स्फुटयतः श्रीशातकुंभादिभिः ।

निर्वृत्तानथवा मृदाभिघटितान्कालादिदोषोज्झितान् ॥

सत्पंचामृतपूरितानिह घटान्यंत्रोपरि स्थापये ॥

ओं ह्रीं स्वस्तये कलशस्थापनं करोमि स्वाहा ॥

श्रीखंडकर्पूरवरादिगंधदिव्यप्रसूनोत्तमरिक्थरत्नम् ॥

क्षिपामि मध्यस्थमहाघटेऽस्मिन् गलस्थवस्त्रादिविराजमाने ॥

ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः नमोर्हते भगवते श्रीमते पद्ममहापद्मतिगिंच्छकेसरिमहापुंडरीकपुंडरीकगंगासिंधुरोहिद्रोहितास्याहरिद्धरिकांतासीतासीतोदानारीनरकातासुवर्णरूप्यकूलारक्तारक्तोदापयोधिशुद्धजलं स्वर्णघटप्रक्षालितपरिपूरितनवरत्नगंधपुष्पाक्षताद्यर्चितमामोदकपवित्रं कुरु २ झौं २ वं मं हं सं तं पं ह्रीं अ सि आ उसा नमः स्वाहा ॥ अनेन मध्यमहाकुंभे रैरत्नादिनिक्षेपणम् ॥ २ ॥

---

१ 'कल्याणेति' हा श्लोक ह्मणून इंद्रानें जन्माभिषेकाच्या वेळीं ज्या सुवर्णकुंभांची स्थापना केली तेच हे आहेत असें समजून कुंभाची मंत्रोच्चारानें स्थापना करावी.

२ 'श्रीखंडेति' हा श्लोक ह्मणून व मंत्र ह्मणून मध्यकुंभांमध्यें चंदन कापूर वगैरे गंधद्रव्यें आणि फुलें रत्नें हीं क्षेपण करावीत.

---

* 'प्रभोरर्हतः' मूलपुस्तके पाठ उपलब्धस्तथापि तत्र छन्दोभङ्गं ज्ञात्वायं पाठः परिवर्तितः ॥

सर्वेषु कुंभेषु च सर्वगंधं क्षिपामि वारा परिपूरितेषु ॥
कुंभेष पंचामृतपूरितेषु न्यसामि सर्वेषु कुशस्य कूर्चं ॥
जलकुंभेषु सर्वौषधिस्थापनं सर्वकुंभेषु कूर्चस्थापनम् ॥ ३ ॥
यन्मंगलद्रव्यमिति प्रतीतं बिसं च बोधिद्रुमपल्लवं च ॥
क्षिपाम्यपामार्गदलं च पूतं तत्कोणकुंभेषु विभूषितेषु ॥
कोणकुंभेषु मंगलद्रव्यनिक्षेपणं ॥
यज्ञोचितं वस्तु समस्तमेतत्फलप्रसूनाक्षतगंधमुख्यम् ॥
दर्भोद्धतैर्निर्मलतीर्थवार्भिर्विशोधयाम्योघ समंत्रमेव ॥
ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः नमोऽर्हते भगवते श्रीमते पवित्रतरजलेन गंधादिद्रव्यशुद्धिं करोमि स्वाहा ॥ ५ ॥
मल्लिकाबकुलजातिकेतकीपाटलाकमलचंपकादिकम् ॥
निक्षिपामि सुमनोगणं शुभं कोणकुंभपरिपूरिते जले ॥

३ 'सर्वेष्विति' हा श्लोक म्हणून जलकुंभामध्यें सर्वौषधिद्रव्य टाकावें व कूर्च स्थापन करावें.

४ 'यन्मंगलेति' हा श्लोक मंत्रासह म्हणून कोणांतील कुंभामध्यें कमल, पिंपळाचें पान, अघाडा, हे पदार्थ टाकावेत.

५ 'यज्ञोचितमिति' हा श्लोक म्हणून दर्भजलानें अक्षतादि पूजाद्रव्यें शुद्ध करावीत.

६ 'मल्लिकेति' मोगरा, बकुळ, जाई, कमल, चंपक वगैरे फुलें कोणांतील कुंभांत टाकावींत.

ओं ऱ्हां नेत्राय संवौषट् । इति कोणकुंभेषु पुष्पाणि क्षिपेत ॥ ६ ॥

सपल्लवांभोजसमंचितानि संस्थापिताशेषघटाननानि ॥
सद्बीजपूरस्य फलैः परैर्वा फलैरिदानीं पिदधे प्रशस्तैः ॥ ७ ॥

अनेन पद्मबीजपूरादिभिः कलशमुखानि पिदध्यात ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० ॥ कुंभान्समभ्यर्चयेत ॥ ओं ऱ्हीं नेत्राय संवौषट् कलशार्चनम् ॥

इति कलशस्थापनविधानम् ॥

अथातः शांतिकविधानम् ॥

ओं सकलमंगलद्रव्यकलापकलितकलशमंडलप्रत्यक्प्रदेशपरिकल्पिते, चतुःस्तंभसंभृतचतुरस्र-समुचितोत्सेधायामविस्तारविराजिते, जलनिर्गमनद्वारोपलक्षितवेदिकासमावृते, प्रागभेदाहितमंडपवितर्दिप्रतिष्ठासमासादितसंस्कारे, चंद्रोपकमुक्तालंबूषादिविविधमंडनाभिमंडितस्नपनमंडपे ॥ मध्येमंडपं

---

७ ' सपल्लवेति ' हा श्लोक ह्मणून कमल, महाळुंग वगैरेनीं कलशांचीं तोंडें झाकावींत.
' स्वच्छैरिति ' हा श्लोक ह्मणून कलशार्चन करावें

शांतिविधानाचा सारांशः—स्नपन (अभिषेक) मंडप सर्व मंगलद्रव्यें व कलश यांनीं युक्त असावा. या मंडपाला चार खांब असावेत. हा चौकोनी असून याची लांबी रुंदी, उंचीही चौकोनपणाला साजेल अशी असावी. या मंडपाला चांदवा, मोत्यांच्या माळा वगैरे लावावेत. मंडपाच्या मध्यभागीं सुंदर चूर्णांनीं आठ दळांचें कमळ लिहावें. चार दरवाजे ज्याला आहेत असें चौकोनी मंडळ या कमळाच्या

रुचिरतरचूर्णैरष्टदलकमलमुपात्तचतुर्द्वारंचतुरस्रमंडलं समालिख्य, तत्र अर्हत्परमेष्ठिप्रभृतिदेवताः-
सर्वविघ्नानामनुत्पत्त्यर्थमुपशमनार्थं च सम्यगिदानीमाराधयामहे ॥ पुष्पांजलिः ॥

मध्ये जिनेंद्रानिह कर्णिकायां क्रमेण पूर्वादिषु दिक्षु सिद्धान् ॥
सूरीनुपाध्यायगुरूंश्च साधूनाराधयामः पृथगेव मंत्रैः ॥ १ ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः असि आ उ सा अर्हत्परमेष्ठिन् अत्रावतर २ संवौषट् ।
अनेन कर्णिकामध्ये पुष्पांजलिं प्रयुज्यावाहयेत् ॥

ओं ऱ्हां अर्हत्परमेष्ठिन् अत्र तिष्ठ २ ठ ठ । अनेन तद्वत्प्रातिष्ठापयेत् ॥
ओं ऱ्हां अर्हत्परमेष्ठिन् मम सन्निहितो भव २ वषट् । अनेन तद्वत्संनिधापयेत्
॥ १ ॥ ओं ऱ्हां अर्हत्परमेष्ठिन् जलं गृहाण २ नमः इत्यादि ॥ १ ॥ ओं ऱ्हीं सिद्धपरमेष्ठिन्
अत्रावतर २ संवौषट् इत्यावाहनादि ॥ ओं ऱ्हीं सिद्धपरमेष्ठिन् जलमित्यादि ॥ २ ॥ ओं ऱ्हूं आ-
चार्यपरमेष्ठिन् अत्रावतर २ संवौषडित्यादि ॥ ओं ऱ्हूं आचार्यपरमेष्ठिन् जलमित्यादि ॥ ३ ॥
औं ऱ्हौं उपाध्यायपरमेष्ठिन् अत्रावतर २ संवौषडित्यादि । ओं ऱ्हौं उपाध्यायपरमेष्ठिन् जलमित्यादि

सभोवती लिहावें. व तदनंतर तेथें अरहंत वगैरे देवतांचें, विघ्नें उत्पन्न होऊं नयेत व त्याचा उपशम व्हावा ह्मणून आराधन करावें. आराधनाच्या पूर्वी प्रथम पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

'मध्येजिनेंद्रेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून पचपरमेष्ठीचें आवाहन वगैरे करून अष्ट द्रव्यांनीं त्यांचें पूजन करावें.

॥ ४ ॥ ओं ऱ्हः साधुपरमेष्ठिन् अत्र अवतर २ संवौषडित्यादि ॥ ओं ऱ्हः सर्वसाधुपरमेष्ठिभ्यो जलमित्यादि ॥

मंगललोकोत्तमशरणात्मकजिनसिद्धसाधुसद्धर्मान् ॥
बहु मानयेऽहमर्घ्यैराग्नेयाद्यन्तरालेषु ॥

ओं ऱ्हीं अर्हत्सिद्धसाधुकेवलिप्रज्ञप्तधर्ममंगलेभ्योऽर्घ्यं निर्वपामि ॥ ओं ऱ्हीं अर्हत्• लोकोत्तमेभ्योऽर्घ्यं ॥ ओं ऱ्हीं अर्हत• शरणेभ्योऽर्घ्यं ॥

उद्धृत्य सत्वान्भवदुःखवार्धेर्निःश्रेयसे नित्यसुखे धरन्तम् ॥
अयोगनोऽन्ते समग्रे स्फुरन्तं यजामि सिद्धोपरि शुद्धधर्मम् ॥

ओं ऱ्हां संपूर्णरत्नत्रयात्मकधर्म अत्रावतर २ संवौषडित्यादि ॥

एवमर्हदादीनभ्यर्च्य शरच्चन्द्रमरीचिरोचिषोन्नश्नासि चिंतयन्ननादिसिद्धमंत्राभिमंत्रितकर्पूरहरि-

---

'मंगलेति' हा श्लोक म्हणून मंगल, लोकोत्तम व शरण असे पंचपरमेष्ठि व धर्म यांना आग्नेय वगैरे दिशामध्ये अर्घ्य द्यावा. याची माहिती शांतिक यंत्रावरून होईल.

'उद्धृत्येति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून रत्नत्रयात्मक धर्माचे आव्हान वगैरे करावें. हा रत्नत्रय धर्म संसारदुःखातून काढून मोक्षसुखामध्यें जीवांची स्थापना करितो. चौदाव्या गुणस्थानांत हा पूर्णतेस प्राप्त होतो. याप्रमाणें अर्हतादिकांची पूजा करून चंद्रकिरणाप्रमाणें निर्मल अक्षता यांचें मनांत चिंतन करून अनादिसिद्ध मंत्रानें अभिमंत्रित व कापूर, चंदन यांच्या द्रवानें माखलेल्या पांढऱ्या पुष्पांनीं एकवीस वेळा अधिवासन करून पूर्वोर्घ्यानें परमेष्ठी वगैरेची पूजा करावी.

चंदनद्रवालुलितसुरभिशुभ्रपुष्पांजलिभिरेकविंशतिवारानभिवास्य पूर्णार्घ्यदानेन बहु मानयामहे ॥ ३ ॥

पंच परमेष्ठिनस्ते मंगललोकोत्तमाश्च शरणानि ॥

धर्मोऽपि कर्णिकाया समर्चिताः संतु नः शिवदाः ॥ ४ ॥ पूर्णार्घ्यः ॥

इति कर्णिकार्चनविधानम् ॥

अथ अष्टपत्रस्थापितजयाद्यर्चनविधानम् ॥

क्रमेण पूर्वादिषु दिग्दलेषु जयादिदेवीर्जयदाश्चतस्रः ॥

आग्नेयकोणादिविदिग्दलेषु जंभादिदेवीः प्रयजे चतस्रः ॥

ओं ऱ्हीं जये आगच्छ २ इत्यादि ॥ ओं ऱ्हीं विजये० ॥ ओं ऱ्हीं अजिते० ॥ ओं ऱ्हीं अपराजिते० ॥ ओं ऱ्हीं जंभे० ॥ ओं ऱ्हीं मोहे० ॥ ओं ऱ्हीं स्तंभे० ॥ ओं ऱ्हीं स्तंभिनि० ॥ १ ॥

प्रभावितश्रीजिननाथमार्गा दुर्मार्गविध्वंसविधिप्रवीणाः ॥

'पंचेति' हा श्लोक म्हणून पंचपरमेष्ठी व धर्म यांना कर्णिकेमध्यें अर्घ्य देऊन पूजा करावी. हे सर्व मोक्ष देणारे होवोत. आठ दलामध्यें स्थापिलेल्या जयादि देवतांचें पूजन.

'क्रमेणेति' हा श्लोक म्हणून क्रमानें पूर्वादि दिशामध्यें जयादि चार देवींचें पूजन करावें. व आग्नेयादि दिशामध्यें जंभादि चार देवींचे पूजन करावें.

'प्रभावितेति' हा श्लोक म्हणून या देवतांना अर्घ्य द्यावा. त्या देवता जैन धर्माची प्रभावना करितात, कुमार्गाचा नाश करितात, व विघ्नें दूर करितात

जयादिदेव्योऽष्टकृतेष्टितुष्टाः निःशेषविघ्नानपसारयंतु ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ २ ॥

इति जयादिदेवतार्चनाविधानम् ॥ अथ दिक्पालानुकूलनम् ॥

एतत्सर्वजनीनजैनसवनप्रत्यूहाविध्वंसनप्रोद्भूताप्रतिमप्रभावविहितप्रख्यातिपूजांचितान् ॥

स्वस्वातुच्छपरिच्छदान्दशदिशामन्याप्रधृष्यामितान् दिक्पालाञ्जगदेकपालकजिनाधीशाध्वरे व्याह्वये ॥

ओं ऱ्हीं इंद्रागच्छ २ इत्यादि ॥ ओं ऱ्हीं अग्ने० ॥ ओं ऱ्हीं यम० ॥ ओं ऱ्हीं नैऋत्य० ॥ ओ ऱ्हीं वरुण० । ओं ऱ्हीं पवन० ॥ ओं ऱ्हीं धनद० ॥ ओं ऱ्हीं ईशान० ॥ ओं ऱ्हीं धरणींद्र० ॥ ओं ऱ्हीं सोम० ॥ १ ॥

शतमखशिखिकाला यातुधानाः प्रचेताः ॥
पवनधनदनागाः कल्पनागेंद्रचंद्राः ॥
मखमुखमहितार्घा येऽप्रधृष्यप्रभावाः ॥
प्रकृतयजनविघ्नान् घ्नन्तु ते मंत्रनिघ्नाः ॥ २ ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ २ ॥

इति दिक्पालानुकूलनम् ॥

'एतत्सर्वेति' हा श्लोक म्हणून आठ दिक्पालांची पूजा करावी. हे दिक्पाल जिनेश्वराच्या पूजेंती विघ्नें नाहींशीं करतात. हे सर्व आप आपल्या परिवारासहित या पूजनामध्यें मजकडून आमंत्रिले जातात असें म्हणून याचें आव्हान वगैरे करावें. 'शतमखेति' हा श्लोक म्हणून या इंद्रादि दिक्पालकांचा पूर्णार्घ्यांनीं आदर करावा.

अथ सूर्यादिग्रहान्सोमादिक्पालकोपरितोऽवस्थाप्य विधिवत्पूजयेत् ॥

रक्तार्कं धवलेंदुमारमरुणं पीतं ससौम्यं गुरुं ॥
शुक्रं शुक्लमालिप्रभं शनिमहिं केतुं सवर्णाक्षतैः ॥
पुंजेष्विदुदिगीश्वरोपरिवृतेष्वास्थाप्य मूलान्वितम् ॥
दर्भं संस्कृतमंत्रसाधु धिनुयां तत्तत्सवर्णार्घनैः ॥१॥

ओं ऱ्हीं आदित्य आगच्छ २ ॥ आदित्याय स्वाहेत्यादि ॥ ओं ऱ्हीं सोम० ॥ ओं ऱ्हीं अंगारक०॥ ओं ऱ्हीं बुध० ॥ ओं ऱ्हीं बृहस्पते ० ॥ ओं ऱ्हीं शुक्र० ॥ ओं ऱ्हीं शनैश्वर० ॥ ओं ऱ्हीं राहो० ॥ ओं ऱ्हीं केतो० ॥ १ ॥

सूर्यः शौर्यगुणं शशी कुशलतां सन्मंगलं मंगलो ॥
बुद्धिं तत्वबुधां बुधो वितरताज्जीवः शुभोज्जीवनम् ॥
शुक्रः शुक्लतरं यशोऽतिविपुलं मंदोप्यमंदश्रियं ॥

सोमदिक्पालाच्या वर सूर्य वगैरे नवग्रहांची स्थापना करून यथाविधि त्यांचें पूजन करावें.

'रक्तार्केति' हा श्लोक ह्मणून व मंत्र ह्मणून नवग्रहांचे पूजन करावें. या नवग्रहाचा जसा रंग असेल त्याप्रमाणें त्या रंगाचें अक्षताचे ढीग स्थापून त्यावर दर्भ ठेवावेत व पूजन करावें. सूर्य, चंद्र, मंगळ, बुध, गुरु, शुक्र, शनि, राहु व केतु यांचें क्रमाने तांबडा, पांढरा, तांबडा, पिंवळा, पांढरा काळा, काळा, काळा असे रंग आहेत.

'सूर्येति' हा श्लोक ह्मणून या नवग्रहांना अर्घ्य द्यावा. सूर्य शौर्यगुण, चंद्र सुख, मंगल कल्याण, बुध

राहुर्बाहुबलं महार्घ्यमहितः केतुर्महीकेतुताम् ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ २ ॥

श्रीशांतियत्रं विधिना समंत्रमाराधितं निःप्रतिमप्रभावं ॥

समस्तविघ्नस्य शमं विधेयादनुद्भवं चेष्टसुखं च देयात् ॥ ३ ॥

इष्टप्रार्थनाय पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

अथ बृहच्छांतिकर्मणि चिकीर्षिते बृहच्छांतिकयंत्रं समाराध्य ग्रहपूजानंतरं प्रतिकूलग्रहानुद्दिश्य तन्मंत्रेण तिलशालियवैर्जलहोमं तत्तत्समिद्भिरग्निहोमं च विदध्यात् ॥ इति शांतिकर्मविधानम् ॥

अथ ऐशान्यां दिशि अनावृतार्चनम् ॥

मेरोरीशानभागे कुरुषु मणिमयस्योत्तरेषु स्थितस्य ॥

श्रीजंबूभूरुहस्य स्थितिजुषमनिशं पूर्वशाखास्थसौधे ॥

शंखं चक्रं च कुंडीं दधतमुरुकरैरक्षमालां च कृष्णं ॥

बुद्धि, गुरु शुभजीवन शुक्र विपुल यश, शनी विपुल संपत्ति, राहु बाहुबल व केतु सर्व पृथ्वीवर राज्य हे गुण हे नवग्रह देवोत

'श्रीशांतीति' हा श्लोक म्हणून शांतियंत्रावर इष्टप्रार्थना करण्याकरिता पुष्पांजलि टाकावी. हें शांतियत्र यथाविधि आराधिलें असतां सर्व विघ्ने दूर करून इष्टसुख देतें. मोठें शांतिकर्म करावयाचें असतां बृहच्छांति यंत्राची आराधना करून ग्रहपूजेनंतर प्रतिकूल ग्रहांना उद्देशून त्याच्या मंत्रानें तिळ साळी व सातु यांनीं जलहोम व त्या त्या ग्रहांना सांगितलेल्या समिधानीं अग्निहोम करावा; तदनंतर,

'मेरोरिति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून अनावृतयक्षाचें पूजन करावें. उत्तरकुरूमध्यें रत्नमय जंबूवृक्ष आहे त्याच्या पूर्व फांदीवर या यक्षाचा महाल आहे या यक्षानें आपल्या हातांत शंख, चक्र, कमंडलु अक्षमाला हे

पक्षींद्रारूढमस्या भवदिशि विधिनानावृतेंद्रं यजामि ॥४॥

ओं ऱ्हीं अनावृतेंद्र आगच्छ २ ॥

अथात्र मंडले स्नपनपीठे जिनबिंबं प्रागुक्तविधिना स्थापयेत् ॥

पार्श्वप्रोतमणिप्रभाभिरभितः क्लृप्तेंद्रचापोत्करम् ॥
पार्श्वद्वन्द्वनिवेशितोचितलसद्देवेंद्रपीठद्वयम् ॥
अर्धेन्दूपमपांडुकोपलतलानादिस्थपीठोपमं ॥
पीठं भासुरभर्मनिर्मितमिदं यंत्रोपरि स्थापये ॥ १ ॥

ओं ऱ्हीं अर्हं क्ष्मं ठ ठ स्वाहा ॥ पीठस्थापनं ॥

हाटकीयघटपूर्णपयोभिः पाटलातृटिपटीरविमिश्रैः ॥
क्षालयामि निजमानसपंकक्षालनाय जिनमज्जनपीठम् ॥ २ ॥

पदार्थ धारण केले आहेत. हा गरुडावर बसलेला आहे. याची मी ईशान्यदिशेंत पूजा करितो. या विधीनंतर अभिषेक पीठावर जिनप्रतिमेची पूर्वोक्त विधीनें स्थापना करावी.

'पार्श्वेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणुन पीठस्थापन करावें. हें पीठ आपल्या रत्नकिरणांनीं इंद्रधनुष्याची शोभा उत्पन्न करणाऱ्या व आपल्या दोन बाजूला देवेंद्राच्या सिंहासनाला धारण करणाऱ्या पांडुकशिलेवरील सिंहासनाप्रमाणें शोभते. यास्तव हें पीठ या यंत्रावर स्थापितो.

'हाटकीयेति' हा श्लोक ह्मणून पीठप्रक्षालन करावे. पाटलीचीं फुले व चंदन ज्यामध्यें मिसळलेलें आहे अशा सुवर्णकलशांतील सुगंध पाण्यानीं हें पीठ धुऊन स्वच्छ करावें.

ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः नमोऽर्हते भगवते श्रीमते पवित्रतरजलेन श्रीपीठप्रक्षालनं करोमि स्वाहा ॥ पीठप्रक्षालनम् ॥ २ ॥

स्याद्वादविद्वज्जनशेमुषीव नितांतमेतान्निशिताग्रभागान् ॥
हिरण्मयेऽस्मिन्नभिषेकपीठे हरिन्मणिच्छायकुशान्न्यसामि ॥

ओं ह्रीं दर्पमथनाय नमः पीठदर्भः ॥ ३ ॥

स्वच्छैस्तीर्थ०॥ पीठं समभ्यर्चये ॥ ओं ह्रीं सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राय स्वाहा ॥ पीठार्चनम् ॥

श्रीपीठक्लृप्ते विशदाक्षतौघश्रीप्रस्तरे पूर्णशशांककल्पे ॥
श्रीवर्तते चंद्रमसीति वार्तां सत्यापयंतीं श्रियमालिखामि ॥

ओं ह्रीं श्रीं अर्हं श्रीलेखनं करोमि स्वाहा ॥ श्रीलेखनम् ॥ ५ ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० ॥ रभ्यर्चयामो जिनम् ॥ स्नपनप्रतिमार्चनम् ॥

'स्याद्वादेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून पीठावर दर्भ स्थापन करावे. या दर्भाची अग्रे स्याद्वाद जाणणाऱ्या विद्वानांच्या बुद्धीप्रमाणे तीक्ष्ण आहेत याची कांति पाच रत्नाप्रमाणे हिरवीगार आहे.

'स्वच्छैस्तीर्थ' हा श्लोक व त्याचा मंत्र ह्मणून पीठाचे पूजन करावे.

'श्रीपीठेति' हा श्लोक मंत्रासह ह्मणून पीठावर 'श्री' हे अक्षर लिहावें पीठावर अक्षता पसरून त्यावर श्री हे अक्षर लिहावें. जशी चंद्रामध्ये श्री-लक्ष्मी शोभते त्याप्रमाणे या पीठावर श्री हे अक्षर फार शोभते.

'स्वच्छैस्तीर्थेति' हा श्लोक ह्मणून स्नपन जिचे करावयाचे त्या प्रतिमेचे अर्चन करावे.

जैनेंद्रबिंबं जगदेकपुण्यालंबं प्रशांत्याजितचंद्रबिंबम् ॥
निर्भूषणं भूषितसर्वलोकं स्पृशामि संस्पर्शयदिष्टसौख्यम् ॥
ओं ऱ्हीं धावे वषट् प्रतिमास्पर्शनम् ॥
स्नपनमंडपमर्हद्बिंबं नीत्वा तत्र स्तोत्रमिदं पठेत् ॥
जय जय जिनराज ध्वस्तदुर्मोहराज ॥ प्रहतमदनराज प्रण्हतद्देवराज ॥
रुचिरतरविराज स्तुत्यशक्ताहिराज । प्रचुरसुगुणराजन्नच्युताधीशराज ॥ १ ॥
जय जय जिनधीर प्राप्तजन्माब्धिपार । प्रथितविभवसार प्रौढतीर्थावतार ॥
प्रहतहतकमार प्रोद्धतानंदपूर । प्रहसितशतसूर प्रप्रकृष्टांशुभार ॥ २ ॥
जय जय जिनमित्र ध्वांतविध्वांसिमित्र ॥ स्वतिशयगुणगात्र ज्ञानविस्फूर्तिपात्र ॥
परमपदपवित्र प्रोल्लसद्देवयात्र ॥ प्रवरशरणगात्र प्राणिनामप्यमुत्र ॥ ३ ॥
जय जय जिनजैत्र क्षमात्र्यारामचैत्र । त्रिदशाविधृतवेत्र श्वेताचित्रातपत्र ॥

'जैनेंद्रेति' हा श्लोक ह्मणून व मंत्र ह्मणून प्रतिमेला स्पर्श करावा. ही जिनप्रतिमा जगाच्या पुण्याला आश्रय देणारी आहे. अर्थात् पुण्याला कारण आहे. आपल्या शांततेनें हिनें चंद्रबिंबाला जिंकिलें आहे. भूषण रहित असून सर्वाला भूषणभूत आहे. यास्तव या प्रतिमेला मी स्पर्श करितों. ही मला इष्टसुखाची प्राप्ति करून देवो.

स्नपनमंडपामध्यें अर्हंताची प्रतिमा नेऊन 'जय जयेति' स्तुति म्हणावी. या स्तुतिचा सारांशः—हे जिनराज आपण मोहशत्रु नष्ट केला आहे. आपण जन्मसमुद्र तरून गेला आहात. आपले तेज सूर्यापेक्षां अ-

निरतिशयचारित्र श्रीमदर्थोक्तसूत्र । स्वदुरघतरुदात्र श्रायसश्रीकलत्र ॥ ४ ॥
जय जय जिन तात त्रातरत्यंतपूत ॥ स्थिरतरसुखदात: कर्मसंघातवात ॥
कुमतजलदवात ज्ञेयजातप्रमात: । प्रवचनरथसूत ख्यातदेवाभिनूत ॥ ५ ॥
जय जय जिनचंद्र च्छिन्नदुर्मोहतंद्र ॥ प्रणतनरसुरेंद्र स्वात्मलक्ष्मिन्मुनींद्र ॥
स्वातिशयगुणरुंद्र प्रीणितप्राणिमद्र ॥ प्रवचनसरिदिंद्र स्फीतभासांद्रचंद्र ॥ ६ ॥
जय जय जिनसेव्य त्रातसुप्रीतभव्य ॥ त्रिभुवनमाहितव्य स्वात्मसंभावितव्य ॥
वरद नमसितव्य प्रत्यहं कीर्तितव्य ॥ स्मृतिपथनिहितव्य श्रेयसे भावितव्य ॥
जय जय जिननाथ ज्ञातसंपत्सनाथ । प्रतिहतरतिनाथ प्रास्तमोहाघनाथ ॥
नतसुरनरनाथ श्रीदलोकादिनाथ । श्रुतिकजदिननाथ श्रीवधूप्राणनाथ ॥ ८ ॥
नमदनिमिषषंडं खंडितानंगकांड । हसितलसिततुंडं ध्यानधीराग्निकुंडम् ॥ ९ ॥
सुगुणमणिकरंडं जन्मवार्धौ तरंडं । जिनमताचिदखंडं श्रायसानंदपिंडम् ॥

इत्यानंदस्तव: ।

नत्वा भूरिविभूतित: सुरगिरिं श्रीपांडुकाग्रासने ॥
पूर्वास्यं विनिवेश्य ते सुरवरा: संस्नापयंति स्म यम् ॥
तं देवं स्नपनार्थमंडपमिमं नीत्वा विभूत्या समं ॥

धिक आहे. आपण इहपरलोकीं प्राण्याचें संरक्षण करिता मुक्तिलक्ष्मी ही आपली पत्नी आहे. आपल्याला देवेंद्र व राजेंद्र नमस्कार करतात. या प्रमाणे स्तुति करावी, तदनंतर ' नीत्वेति ' हा श्लोक म्हणून पीठावरील श्री-

पीठेत्र श्रुतबीजभासुरतले पूर्वाननं स्थापये ॥

ओं ऱ्हीं अर्हं श्रीधर्मतीर्थाधिनाथ भगवान्निह पांडुकशिलापीठे तिष्ठ तिष्ठेति स्वाहा ॥ श्रीवर्णे प्रतिमास्थापनम् ॥ ६ ॥

देवस्य दक्षिणे भागे यक्षमुत्तरदिङ्मुखम् ॥
यक्षीमुत्तरभागेऽस्य दक्षिणस्या निवेशये ॥ यक्षयक्षीस्थापनम् ॥ ७ ॥
येषां मेरुतटे जिनालयपुरोभूः पांडुकाग्रस्थितं ॥
पीठं पीठमिदं त्वियं प्रतिकृतिः साक्षाच्च सोर्हत्प्रभुः ॥
सौधर्मामरनायकोहममराः सर्वे च भव्या अमी ॥
यज्ञांगानि च तान्यमूनि सकलं तत्सिद्धमिष्टं हि नः ॥
श्रीमंडपादिषु भावस्थापनार्थं स्नपनमंडपाग्रे पाद्यविधिं विदध्यात् ॥ यज्ञांगसन्निधापनम् ॥ ८ ॥

वर्णावर प्रतिमास्थापन करावें पूर्वेकडे तोंड करून प्रतिमा स्थापन करताना 'ओं ऱ्हीं अर्हमिति' हा मंत्र म्हणावा.

'देवस्येति' हा श्लोक म्हणून जिनप्रतिमेच्या दक्षिण बाजूला यक्षाची व उत्तरबाजूला यक्षीची स्थापना करावी.

'येषामिति' हा श्लोक म्हणून श्रीमंडप वगैरेंची स्थापना करण्याकरिता स्नपनमंडपा पुढें पाद्यविधि करावा. व पूजाद्रव्यें जवळ स्थापावीत. ही जिनमंदिराची भूमि पांडुकशिला आहे. हें सिंहासन पांडुक

वेदाच्चेतसि मे स्फुरंतमपि च त्वामाव्हयामि प्रभो ॥
शुद्धस्वात्मकृतप्रतिष्ठमपि च त्वामत्र संस्थापये ॥
आसन्नं वितनोमि सर्वगमपि त्वां निर्विकारं सदा ॥
पाद्याद्यैश्च पुनामि केवलमिदं सर्वं हि पूजाक्रमः ॥
प्रकृतक्रमविध्यवधानाय प्रतिमाग्रे पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥ ९ ॥
आहूता भवनामरैरनुगता यं सर्वदेवास्तथा ॥
तस्थौ यस्त्रिजगत्मभांतरमहापीठाग्रसिंहासने ॥
यं हृद्यं हृदि सन्निधाप्य सततं ध्यायंति योगीश्वराः ॥
तं देवं जिनमर्चितं कृताभयामावाहनाद्यैर्भजे ॥

ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं एहि २ संवौषट् नमोर्हते स्वाहा ॥ आवाहनमंत्रः ॥ ॐ ह्रीं तिष्ठ २ ठठ नमोर्हते स्वाहा ॥ स्थापनमंत्रः ॥ ॐ ह्रीं मम सन्निहितो भव २

शिलेवरील सिंहासन होय. हा प्रतिमा साक्षात् जिनेश्वर आहे. मी [पूजक] सौधर्मेंद्र आहे व हे सर्व भव्य देव आहेत. यास्तव ही सर्व सामग्री जुळल्यामुळें आमचें इष्ट सिद्ध झालें आहे.

'वेदाच्चेतसीति' हा श्लोक म्हणून पुढील विधि करण्याकरितां प्रतिमेपुढें पुष्पांजलि क्षेपण करावी हे जिना तूं माझ्या अंतःकरणांत स्फुरण पावत आहेस तथापि मी तुला आमंत्रण करितो. हे जिना तूं शुद्ध 'आत्मस्वरूपांत निलीन आहेस तथापि मी तुझी स्थापना करितो. तूं सर्वव्यापक आहेस तथापि मी माझ्या जवळ तुला करितो. व विकाररहित असूनही तुला पाद्य वगैरेनें पवित्र करितो.

'आहूतेति' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून आव्हान, स्थापन, संनिधापन हा विधि करावा.

वषट् नमोर्हते स्वाहा ॥ सन्निधापनमंत्रः । तीर्थोदकैर्जिनपादौ प्रक्षाल्य तदग्रे पृथग्मंत्रानुच्चारयन्पुष्पांजलिं प्रयुंजीत ॥ १० ॥

आराधितौ सुरवरैर्बहुभक्तियुक्तैर्यौ संस्तुतौ मुनिवरैर्विविधर्द्धियुक्तैः ॥
श्रीपादयोर्जिनवरस्य तयोः पुरस्ताद्बध्नामि विघ्नहरपंचजिनेंद्रमुद्राम् ॥

पंचगुरुमुद्राबंधनम् ॥

अनन्यसाधारणसद्गुणानां तव स्मरन्नस्तमितस्मरार्तेः ॥
जिनेंद्र साक्षात्कृतसर्वतत्व त्वामात्मनः सन्निहितं करोमि ॥

ओं उमहाय दिव्वदेहाय सज्जोजादाय महप्पण्णाय अणंतचउठ्याय परमसुहपइठ्याय णिम्मलाय सयंभुवे अजरामरपदपत्ताय चउमुहपरमेठ्ठिणे अरहंताय तिलोयणाणाय तिलोयपूजाय अठ्ठदिव्वदेहाय देवपरिपूजियाय परमपदाय ममयत्थसन्निहिदाय स्वाहा ॥ इदमुच्चारयन्प्रतिमां परामृशेत् ॥ आव्हानादिविधानं ॥ १२ ॥

विजयविभवविद्यावीर्यमोदार्यमाज्ञां ॥

तीर्थजलानें जिनप्रतिमेचे चरण धुवून त्यांच्या पुढें वेगळे वेगळे मंत्र उच्चारून पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

'आराधिताविति' हा श्लोक म्हणून देवेंद्र, ऋद्धिधारक मुनिवर यानीं पूज्य अशा जिनेश्वराच्या चरणापुढें विघ्नहर पंचगुरुमुद्राबंधन करितो.

'अनन्येति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून आव्हानादि विधि करावी.

'ॐ उसहायेति' हा मंत्र म्हणून प्रतिमेला स्पर्श करावा.

'विजयेति' हा श्लोक म्हणून विजय, ऐश्वर्य, विद्या, औदार्य, आज्ञा, सम्यग्दर्शन, ज्ञान, चारित्र, हे सर्व

श्रुतिमतिधृतिनीतीः शांतिकांतिप्रसादान् ॥
दृगवगमचरित्रं सिद्धिवृद्धिप्रसिद्धी—
वितरतु जगतोऽत्र स्थापितः श्रीजिनेंद्रः ॥ आशीर्वादः ॥ १३ ॥

सुरेश्वरो यस्य सुराचलाग्रे पाद्यक्रियामातनुते स्म भक्त्या ॥
तस्य प्रभोः पाद्यविधि विधास्ये निपात्य पादे वरवारिधारां ॥
ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं नमोर्हते स्वाहा । पाद्यमंत्रः ॥१४॥

श्रीतीर्थक्षेत्रियस्यास्य मेरुमूर्ध्नीव देवराट् ॥
हस्ते निपात्य वार्धारां करोम्याचमनक्रियाम् ॥
ओं ऱ्हीं झ्वीं क्ष्वीं वं मं हं सं तं द्रां द्रीं हं सः स्वाहा ॥ आचमनमंत्रः ॥ १२ ॥

इति पाद्याचमनविधानम् ॥

त्रैलोक्यरक्षामणिमर्हदीश द्विषट्प्रकारैरवतारयेऽर्थैः ॥
त्रिवारमामस्तकमापदाब्जं नन्वीदृशोऽस्य स्नपनक्रमः स्यात् ॥
प्रकृतक्रमविध्यवधानाय पुष्पाक्षतं क्षिपेत् ॥ १ ॥

गुण, जिनेश्वर सर्व भव्यजीवांस देवो, असा आशीर्वाद म्हणावा.

'सुरेश्वरेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून श्रीजिनाच्या पायावर जलधारा सोडावी.

'श्रीतीर्थेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून आचमन क्रिया करावी. या नंतर अवतरण विधि करावा.

'त्रैलोक्येति' हा श्लोक म्हणून १२ प्रकारच्या पदार्थांनीं तीन वेळा मस्तकापासून पायापर्यंत अवतरण

वीतक्षताद्राक्षतसौरभाढ्यप्रसूनपूर्णांजलिनांजसार्थम् ॥
पतिं जिनानाभवतारयामि रत्नत्रय निक्षतमाप्तुकामः ॥ २ ॥

ओं ऱ्हीं क्रौं बहुविधपुष्पाक्षतपरिपूर्णपाणिपात्रेण भगवतोर्हतोवतरणं करोमि सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राणि अस्माकमक्षतानि विदधातु भगवान् स्वाहा । पुष्पाक्षतावतरणम् ॥

भूतलापतितगोमयपिंडैर्दूर्वगुच्छसितसर्षपयुक्तैः ॥
अर्हतोवतरण विदधेहं कर्तुमात्मदुरितौघाविलोपम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रौं दूर्वांकुरसितसर्षपयुक्तैर्हरितगोमयपिंडकैर्भगवतोऽवतरणं करोमि दुरितमस्माकमपनयतु स्वाहा ॥

गोमयपिंडावतरणं ॥ ३ ॥

शुद्धगोमयजभस्मपिंडकैर्गंधवारिलुलितैर्जिनप्रभोः ॥

क्रिया करावी. या प्रमाणें स्नपनाचा क्रम करावा. हा विधि करतांना प्रथम पुष्पाक्षत क्षेपण करावें.

'वीतक्षतेति' हा श्लोक म्हणून ओल्या अक्षता व सुगंधी फुलें ओंजळीमध्यें घेऊन आमचें रत्नत्रय भगवान निर्दोष बनवोत म्हणून पुष्पाक्षतावतरण करावें.

'भूतलेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून दूर्वांकुर, पांढऱ्या मोहऱ्या यांनीं युक्त असे, जमिनीवर न पडलेल्या अधर अशा शेणाच्या पिंडांनीं आम्ही आमच्या पातकाचा नाश व्हावा म्हणून अर्हताची अवतरणक्रिया करितो

'शुद्धेति' हा श्लोक व त्याचा मंत्र म्हणून सुगंधजलमिश्रित अशा गाईच्या शेणाच्या शुद्ध राखेच्या गोळ्यां-

अग्रतावतरणं वितन्महे दग्धुमात्मदुरितेंधनोत्करम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों भस्मपिंडकैर्भगवतोर्हतोवतरणं करोम्यस्माकं अष्टविधकर्माणि भस्मीकरोतु भगवान्स्वाहा ॥ भस्मपिंडावतरणं ॥ ४ ।

पीयूषपिंडोपमपांडुरातिस्वादिष्टशाल्योदनवृत्तपिंडैः ॥

विदांवर त्वामवतारयामि क्षेमं सुभिक्षं जगतां विधित्सुः ॥

ओं ऱ्हीं कुंदेंदुकुमुदधवलवर्तुलौदनापिंडकैर्भगवतोर्हतोऽवतरणं करोमि क्षेमसुभिक्षं अस्माकं करोतु भगवान्स्वाहा ॥

शाल्यन्नापिंडावतरणं ॥ ५ ॥

कालागरुक्षोदविमिश्रितेन कर्कोलमुख्यरजसा बहुवासितेन ॥

निर्वर्तन नित्यसुखार्हदीशो दुष्कर्मचूर्णाकरणाय कुर्वे ॥

ओं ऱ्हीं क्रों सुगंधीभूतदिग्वधूवदनकैरंधकारीकृतदिग्विवरैः कर्कोलैलादिचूर्णमिश्रितकालागरुधूपैर्भगवतोर्हतोवतरणं करोम्यस्माकमष्टविधकर्माणि चूर्णीकरोतु भगवान्स्वाहा ॥ धूपावतरणम् ॥ ६ ॥

नीं, आमच्या कर्माचें भस्म व्हावें म्हणून अर्हताची अवतरणक्रिया करितो.

'पीयूषेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून भाताच्या गोल मुदींनीं, आमचें कल्याण व्हावें म्हणून अर्हताची अवतरणक्रिया करितो.

'कालेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून कालागुरु वगैरे सुगंधी पदार्थांच्या चूर्णानें आमच्या पापकर्माचें चूर्ण व्हावें म्हणून आम्हीं श्रीजिनाची अवतरणक्रिया करितो.

रूपाग्निवार्ध्यंगुलवक्रभूमिसमुच्छ्रयैः सच्चतुरस्रकैस्तैः ॥
सपंचवर्णैरवतारये त्वां श्रीवर्धनार्थं जिन वर्द्धमानैः ॥

ओं ह्रीं क्रौं सितासितहरितपीतलोहितैर्वर्द्धमानकैर्भगवतोर्हतोवतरणं करोमि श्रियमस्माकं वर्धयतु स्वाहा ॥ पंचवर्णवर्धमानावतरणं ॥ ७ ॥

अनंतनिर्भासनिजावबोधं प्रध्वस्तदुर्मोहमहांधकारम् ॥
सद्धर्मदीप्त्या जिनभानुमंतं माणिक्यदीपैरवतारयामि ॥ ७ ॥

ओं ह्रीं क्रौं पद्मरागमणिभिरिव दंदीप्यमानकर्पूरपारिदीपैरिवोभयपार्श्वप्रज्वलितोल्कया भगवतोर्हतोवतरणं करोम्यस्माकं धर्ममुज्ज्वलं करोतु भगवान् स्वाहा ॥ दीपावल्यावतरणम् ॥ ८ ॥

शीतांभसा पाणिपुटस्थितेन युक्तेन कर्पूरसुगंधिपुष्पैः ॥
नीराजनं नीरजसो जिनस्य निर्वृत्तये शीलसमाधिसिध्यै ॥

ओं ह्रीं क्रौं सुरभिशिशिरविमलसलिलपरिपूर्णेनांजलिना भगवतोर्हतोवतरणं करोमि विमलशीतलध्यानमस्माकमुत्पादयतु भगवान्स्वाहा ॥ सलिलाजल्यवतरणम् ॥ ९ ॥

'रूपाग्नीति' हा श्लोक म्हणून पांढरे, काळे, हिरवे, तांबडे, पिवळे अशा शरावानीं आमची संपत्ति वाढावी म्हणून आम्ही जिनाची अवतरणक्रिया करितो.

८ 'अनंतेति' हा श्लोक समंत्र म्हणून हे जिना आपण अनंत ज्ञानी, मोहांधकार विनाशक असे सूर्य आहात मी आपणास दीपावतरण करितो. आमचा धर्म आपण उज्ज्वल करा.

९ 'शीतांभेति' हा श्लोक समंत्र म्हणून कापूर व सुगंधि पुष्पांनीं सुवासिक बनलेल्या जलांजलीनें

जंबीरजंबूकदलीकपित्थफलोत्तमाम्रादिफलोत्तमौघैः ॥
निर्वृत्तये नित्यफलं जिनेंद्रं नित्यामृतानंदफलोपलब्ध्यै ॥ १० ॥

ओं ऱ्हीं पवित्रतरुसमुत्पन्नैः क्रमुकनालिकेरमातुलिंगपनसदाडिमजंब्वाम्रादिफलैः भगवतोर्हतोवतरणं करोम्यस्माकमाशाफलं सपादयतु भगवान्स्वाहा ॥ फलावतरणम् ॥ १० ॥

सिद्धार्थदूर्वाक्षतलाक्षितांगैर्गंधांबुसिक्तोद्धमृदा कृतैश्च ॥
सद्धर्धमानैरवतार्यमाणो जिनो मही सस्यचितां तनोतु ॥

ओं ऱ्हीं दूर्वांकुराक्षतासितसर्षपयुक्तैर्मृतिंपडकैर्भगवतोर्हतोवतरणं करोमि सर्वसस्याढ्यां वसुधां करोतु भगवान्स्वाहा ॥ मृतिंपडावतरणम् ॥ ११ ॥

निःशेषदोषेंधनदाहदक्षैर्दर्भाग्रलग्नोज्ज्वलकलिजालैः ॥
निर्वर्तये निर्वृजिनं जिनेन्द्रं निर्दग्धुमात्माखिलकर्मकक्षम् ॥ १२ ॥

ओं ऱ्हीं क्रों कनत्कनककपिशवर्णैरग्रावलग्नाग्निज्वालाज्वलिताखिलादिङ्मुखैः पापारातिकुलोन्मू-

---

आम्ही आपलें अवतरण करितो आमच्या ठिकाणीं निर्मल ध्यान आपण उत्पन्न करा.

१० ' जंबीरेति ' हा श्लोक व मंत्र म्हणून आमच्या इच्छा जिनेंद्र पूर्ण करोत यास्तव त्याच्यावरून लिंबू, आंबळें, केळीं, कवठ वगैरे फलें उतरून टाकावीत.

११ ' सिद्धार्थेति ' हा श्लोक समंत्र म्हणून दूर्वांकुर, अक्षता, पांढऱ्या मोहऱ्या, यांनीं युक्त असे उत्तम मातीचे गोळे श्रीजिनावरून पृथ्वी सर्वधान्यसंपन्न व्हावी म्हणून उतरून टाकावेत.

' निःशेषेति ' हा श्लोक समंत्र म्हणून दर्भाग्नीच्या ज्वालांनीं आमचा आत्मा भगवंतांनीं उज्ज्वल करावा म्हणून अवतरण करावें.

लनदक्षैर्निबिडनिबद्धदर्भपूलैर्नीराजनविधिना भगवतोवतरणं करोम्यात्मोज्ज्वलनमस्माकं करोतु भगवान्स्वाहा ॥ दर्भदीपांकुरावतरणम् ॥ १२ ॥

कमलबकुलवालोत्फुल्लकल्हारमल्ली—
कुमुदकुरुवकोद्यद्यूथिकाकेतकीनाम् ॥
दवनमरुवकानां मालतीचंपकानां ।
जिनचरणपुरस्तादंजलिं प्रोत्क्षिपामः ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं अर्हंत इदं पुष्पांजलिप्रार्चनं गृह्णीध्वं २ नमोर्हद्भ्यः स्वाहा ॥ अनेन विविधकुसुमांजलिः ॥ १३ ॥

यत्रागाधविशालगुणेत्यादिना प्रागुक्तेन भगवतोष्टविधां इष्टिं विदध्यात् ॥

यः सर्वाभ्युदयप्रदो यममराधीशः सदोपासते ॥
येनैवामृतमाप्यते मुनिवरा यस्मै नमस्कुर्वते ॥
यस्मान्नास्त्यपरः सुहृत्सुमहिमा यस्यैव यस्मिन्सताम् ॥

'कमलेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून कमल, बकुल, मालती, मोगरा वगैरे फुलांची ओंजळ श्रीजिनचरणाच्या पुढें अर्पण करावी.

'यत्रागाधेति' हे आठ श्लोक [मागें लिहिले आहेत] ह्मणून अष्टद्रव्यांनीं जिनपूजा करावी.

'यः सर्वेति' हा श्लोक व 'भक्ष्येति' हा श्लोक ह्मणून श्रीजिनेश्वरांना अर्घ्य अर्पण करावा व विघ्न निवारण करणाऱ्या दिक्पालांचें जिनपूजेमध्यें आव्हान करावें. पूर्व दिशेमध्यें इंद्राचे आव्हान करावें. इंद्राचें

प्रीतिस्तज्जिननाथ दिव्यचरणं निःश्रेयसायास्तु नः ॥ १४ ॥

भक्ष्यक्षीरघृताक्षतान्नसुमनोवार्गंधदध्यान्वितम् ॥

नानासत्फलपाणितान्वितमिमं हेमादिपात्रे स्थितम् ॥

उद्धार्यार्घ्यमनर्घ्यमध्वगविधिप्रत्यूहविध्वंसकान् ॥

दिक्पालाञ्जगदेकपालकजिनाधीशाध्वरे व्याह्वये ॥

अर्घ्योद्धारणम् ॥ पूर्वस्यां दिशि ।

गद्यं । ओं शारदोदारवारिदगतिविशदविशालायतोत्तुंगांगसंगांगीकृतांगशृंगांगशृंगिहाटकोपघटितघंटिकाकक्ष्यादिलक्ष्यमाणपक्षभागम् ॥ उदयाचलशिखरोदितदिवाकरबिंबातिशुंभज्जांबूनदजहटत्पट्टबंधातिबंधुरदंतभागम् । दंतांतगतसरोत्ररसरोजदलोपरिमानृत्यदमरांगनावदनचंद्रशतापादितशतचंद्रनभःस्थलविलासम् । कुथाकलितपृथक्पृष्ठभागाकृष्टविचित्रसंध्याभ्रसमावृतविजयार्धाचलमूर्धपरार्ध्यशोभम् ॥ नीरदनिनादनिकरनिभनिजभूरिभेरीरवांचितघटाजालटंकारकृतारातिवारणमैरावणमहावारणमारूढम् ॥

ऐरावत हत्ती हें वाहन आहे. हा पांढरा आहे. याला बत्तीस तोंडें आहेत. प्रत्येक तोंडांत आठ दांत आहेत. प्रत्येक दांतावर एक एक सरोवर आहे. व प्रत्येक सरोवरांत ३२ कमलें आहेत. प्रत्येक कमलाला ३२ पाकळ्या असून प्रत्येक पाकळीवर एक एक देवांगना नृत्य करीत असते. हा हत्ती विक्रियेनें बनविलेला असतो.

देहप्रभाद्विगुणभूषणादिव्यदीप्ति-
व्यालिप्तदिग्विवरमंतरितांतरायम् ॥
वज्रायुधं निजवधूवदनाब्जनेत्रम् ॥
व्याव्हानये नुतजिनेंद्रमहे महेंद्रम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों सुवर्णवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण स्वायुधवाहनवधूचिन्हसपरिवार हे इंद्र आगच्छ २ संवौषट्। स्वस्थाने तिष्ठ २। ममात्र सन्निहितो भव २ वषट्। इंद्राय स्वाहा। इंद्रपरिजनाय स्वाहा इत्यादि। इंद्रायेदमर्घ्यं पाद्यमित्यादि यजामहे प्रतिगृह्यतां २ स्वाहा ॥ शांतिः सदास्तु तस्यार्हन् देवो यस्य सदार्च्यते ॥ इतीन्द्राव्हानम् ॥ १ ॥

पूर्वदक्षिणस्यां दिशि ॥ गद्यम् ॥ ओं वनागमघनाघनसमुद्भूतविद्युद्विलासानुकारिकलापघनगलाघटितकलधौतघर्घरमालानिर्घोषनिर्जितपर्जन्यगर्जनम् ॥ अप्रत्याख्यानमायास्वरूपप्रख्यापनप्रवीणाप्रगुणविषाणभूषणविशेषझणझणात्कारोत्पादनपटुनरचटुलाटनसमुद्भटम् । पवनसखनिभिन्यासनिर्हीतिचहलबलोपलक्षितललाटपट्टाविभ्राजितमदभ्रतरकायमुरभ्रवरमारूढम् ॥

'दहेति' हा श्लोक व मंत्र ह्मणून इंद्राचें आव्हान, स्थापन वगैरे करावें. इंद्राचें वज्र हें आयुध आहे इंद्राबरोबर त्याचे परिजन वगैरेनांही आमंत्रण करावें. तदनंतर पूर्व व दक्षिण या दिशांच्या मधील दिशेमध्यें अग्नीचें आव्हान करावें. याचें मेष हें वाहन आहे. जसा अप्रत्याख्यानावरणीय माया कषाय वक्रपरिणामाचा असतो तसें यांचीं शिंगें वांकडीं आहेत.

शोणभ्रूश्मश्रुकेशांबकमरुणरुचं जाज्वलज्ज्वालशक्तिम् ॥
कुंडीं वामेक्षमालामितरकरतले बिभ्रतं सोपवीतम् ॥
स्वाहायुक्त नियुक्त जिनयजनविधेर्दीपधूपाधिकारे ॥
सद्वेदाघोपिसभ्यावृतमनलमलंकासारं यजेऽहम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों रक्तवर्णसवर्णलक्षणसंपूर्ण० हे अग्ने आगच्छ २ संवौषडित्यादि ॥ शांतिः सदा० ॥ इत्यग्नेराव्हानम् ॥ २ ॥

दक्षिणस्यां दिशि ॥ गद्यम् ॥ ओं स्याद्वादानवद्यविद्याविदग्धनिर्दग्धावलेपसकलसर्वथैकांतवादिदुर्वारदुर्यशोराशिमिवातिनीलस्थूलायनोत्तुंगमंगमादधानम् । कटुतराभिनवकालकूटजाज्वलज्ज्वालाजटालनिजफणफणाधरत्रिगुणग्रथितघंटाटंकारसमाटिक्यमानयागप्रतिभटाटोपपचराशरवैश्वानरांतकसमासत्तिसमायोगसमासादितानितातदारुणाकारभीकरम् ॥ चरद्वलशिखाभिघट्यमानमेघपटलपातुकमुक्ताजालसिच्यमाननिजपृष्ठाविष्ठितदक्षिणकाष्ठाधीशम् ॥ नीलरत्नाधिष्ठानपुष्पकानिष्पादितप्रातिमहिषवि-

---

'शोणभ्रूरिति' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून अग्नीचा आव्हान स्थापनादि विधि करावा. या अग्नीच्या मुखया, दाढी, केस व डोळे तांबडे आहेत याचें शक्ति हें आयुध आहे. डाव्या हातात कमंडलु व उजव्या हातांत यज्ञोपवीतासह अक्षमाला आहे. स्वाहा ही याची पत्नी आहे. अशा अग्नीला अर्घ्य, पाद्य वगैरे द्यावें.

'दक्षिणस्यामिति' हें गद्य म्हणून व 'भृंगांगासितेति' हा श्लोक समंत्र म्हणून यम दिक्पालाचें आव्हान स्थापन वगैरे करावें. यमाचें रेडा हें वाहन आहे. यमाचा जटाजूट भुंग्याप्रमाणें काळा आहे. त्याच्या हातांत

देहप्रभाद्विगुणभूषणादिव्यदीप्ति-
व्यालिप्तदिग्विवरमंतरितांतरायम् ॥
वज्रायुधं निजवधूवदनाब्जनेत्रम् ॥
व्याव्हानये नुताजिनेंद्रमहे महेंद्रम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रौं सुवर्णवर्ण सर्वलक्षणसंपूर्ण स्वायुधवाहनवधूचिन्हसपरिवार हे इंद्र आगच्छ २ संवौषट्। स्वस्थाने तिष्ठ २। ममात्र सन्निहितो भव २ वषट्। इंद्राय स्वाहा। इंद्रपरिजनाय स्वाहा इत्यादि। इंद्रायेदमर्घ्यं पाद्यमित्यादि यजामहे प्रतिगृह्यतां २ स्वाहा ॥ शांतिः सदास्तु तस्यार्हन् देवो यस्य सदार्च्यते ॥ इतीन्द्राव्हानम् ॥ १ ॥

पूर्वदक्षिणस्यां दिशि ॥ गद्यम् ॥ ओं घनागमघनाघनसमुद्भूतविद्युद्विलासानुकारिकलापघनगलाघटितकलधौतघर्घरमालानिर्घोषनिर्जितपर्जन्यगर्जनम् ॥ अप्रत्याख्यानमायास्वरूपप्रख्यापनप्रवीणाप्रगुणविषाणभूषणविशेषझणझणात्कारोत्पादनपटुनरचटुलाटनसमुद्भटम् । पवनसख--निभिन्यासनिर्हातिबहलबलोपलक्षितललाटपट्टाविभ्राजितमदभ्रतरकायमुरभ्रवरमारूढम् ॥

'दहेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून इंद्राचें आव्हान, स्थापन वगैरे करावें. इंद्राचें वज्र हें आयुध आहे इंद्राबरोबर त्याचे परिजन वगैरेनांही आमंत्रण करावें. तदनंतर पूर्व व दक्षिण या दिशांच्या मधील दिशेमध्यें अग्नीचें आव्हान करावें. याचें मेष हें वाहन आहे. जसा अप्रत्याख्यानावरणीय माया कषाय वक्रपरिणामाचा असतो तसे यांचीं शिंगें वांकडीं आहेत.

शोणभ्रूश्मश्रुकेशांबकमरुणरुचं जाज्वलज्ज्वालशक्तिम् ॥
कुंडीं वामेक्षमालामितरकरतले बिभ्रतं सोपवीतम् ॥
स्वाहायुक्त नियुक्तं जिनयजनविधेर्दीपधूपाधिकारे ॥
सद्वेदाघोपिसभ्यावृतमनलमलंकासारं यजेऽहम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों रक्तवर्णसवर्णलक्षणसंपूर्ण० हे अग्ने आगच्छ २ संवौषडित्यादि ॥ शांतिः सदा० ॥ इत्यग्नेराव्हानम् ॥ २ ॥

दक्षिणस्यां दिशि ॥ गद्यम् ॥ ओं स्याद्वादानवद्यविद्याविदग्धनिर्दग्धावलेपसकलसर्वथैकांतवादिदुर्वारदुर्यशोराशिमिवातिनीलस्थूलायनोत्तुंगमंगमादधानम् । कटुतराभिनवकालकूटजाज्वलज्ज्वालाजटालनिजफणफणाधरत्रिगुणग्रथितघंटाटंकारसमाटिक्यमानयागप्रतिभटाटोपपचराशरवैश्वानरांतकसमासत्तिसमायोगसमासादितनितांतदारुणाकारभीकरम् ॥ चरद्बलशिखाभिघट्यमानमेघपटलपातुकमुक्ताजालसिच्यमानानिजपृष्ठाधिष्ठितदक्षिणकाष्ठाधीशम् ॥ नीलरत्नाधिष्ठानपुष्पकानिष्पादितप्रातिमहिषवि-

---

'शोणभ्रूरिति' हा श्लोक म्हणून व त्याचा मंत्र म्हणून अग्नीचा आव्हान स्थापनादि विधि करावा. या अग्नीच्या भुवया, दाढी, केस व डोळे तांबडे आहेत याचें शक्ति हें आयुध आहे. डाव्या हातांत कमंडलु व उजव्या हातात यज्ञोपवीतासह अक्षमाला आहे. स्वाहा ही याची पत्नी आहे. अशा अग्नीला अर्घ्य, पाद्य वगैरे द्यावें.

'दक्षिणस्यामिति' हें गद्य म्हणून व 'भृंगांगामितेति' हा श्लोक समंत्र म्हणून यम दिक्पालाचें आव्हान स्थापन वगैरे करावें. यमाचें रेडा हें वाहन आहे. यमाचा जटाजूट भुंग्याप्रमाणें काळा आहे. त्याच्या हातांत

भ्रमाविर्भूतकोपकृशानुकृतरक्ताक्षमिव रक्ताक्षतोपलक्षितरक्ताक्षवरमारूढम् ॥ ३ ॥

भृंगांगासितभूरिभंगुरजटाजूटं शिखाडंबरो-।
द्दिद्दडोड्डमरं प्रचंडफणिभृत्सान्मंडनैर्मंडितम् ॥
छायातुच्छमुखेंदुसुच्छविकृतानंदं सकालच्छविं ॥
कालं कालजकालधर्मरहिताधीशाध्वरे व्याह्वये ॥

ओं ऱ्हीं क्रों कृष्णवर्ण हे यमागच्छ २ ॥ श्रीशांतिरस्तु ॥ इति यमाह्वानम् ॥ १ ॥

दक्षिणपश्चिमायां दिशि ॥ गद्यम् ॥ जिनभवनसमालोकनकुतूहलभल्लाकारपरिणतसमागतांजनमहीधरशंकाकारिणं । जिनभानुविविधनयजिनवचोभानुशतनिराकृतजनमनोमहामोहतमः-संतानसंनिभम् ॥ उपाकृतपशुविशमनविधायिजनपमास्त्रकौतुकागतदयायागविलोकनकृताशपाश्वगतपापांजनखंजपुंजोपमानं । कुनयनिभनिजदर्शनावरकपुरोलंबमानतमालश्यामलाशिरोरुहसटाभारम् । रूक्षतोपलक्षितभल्लूकाकारपरिणतकायकृतभीतिनिर्भरं कर्बुरवरमारूढम् ॥ ४ ॥

काठी आहे. ती मस्तकापर्यंत ऊंच व मोठी आहे. त्याचा वर्ण काळा आहे. या यमाला मी कालधर्माने (मृत्युनें) रहित अशा श्रीजिनाच्या पूजनसमयीं आव्हान करितो

‘ दक्षिणपश्चिमेति ’ हें गद्य म्हणून नैऋताला आव्हान करावें ह्या दिक्पालाचें अस्वल हें वाहन आहे. हे अस्वल जिनपूजन पाहण्यासाठीं अस्वलाचा आकार धारण करून आलेल्या अंजनपर्वतासमान दिसतें. या नैऋताचें राक्षस हें वाहन आहे. परंतु तो राक्षस अस्वल बनून या दिक्पालाची सेवा करीत असतो म्हणून अस्वल हें नैऋत दिक्पालाचें वाहन आहे असें म्हटलें आहे.

कटकमुकुटमुद्राहारकेयूरमुख्याभरणाकिरणभारोद्भासिताशांतरालम् ॥
आसितलासितकांतिं मुद्गरास्त्रं च रात्रिंचरपरिवृतमेतं व्याव्हये नैऋतीशम् ॥
ओं र्‍हीं क्रों श्यामवर्ण हे नैऋते आगच्छ २ इत्यादि । शांतिः सदास्तु इति नैऋत्याव्हानम् ॥ ४ ॥

पाश्चिमायां दिशि ॥ गद्यम् । समुद्रसलिलसंततक्रीडोपगूढगाढक्षीरोदर्डिडीरपिंडपांडुराधिककपिलभावातिपेशलं । सर्वांगसंगतमकराकारकरावयवपरिकलितकरिवराकारम् ॥ मृणालच्छेदसोदरोदारदंतकांतिकलापापसारितानिजवदनविवरांधकारम् । यागभूभागपुष्पोपहाराय पुष्पापचयमातन्वानमिव पुष्करकरव्यापारितकरपुष्करम् ॥ अनेकांतमततत्त्वसमर्थनार्थमिव कथंचित्करिमकरोभयाकारविराजितकरिमकरविमानमारूढम् ॥

मुक्ताफलात्युज्ज्वलविद्रुमानुस्यूतप्रभूताभरणाभिरामम् ॥
भमिाहिपाशं वरुणान्यधीशं यागेस्र यादःपतिमाव्हयामि ॥
ओं र्‍हीं क्रों सुवर्णवर्ण हे वरुणागच्छ २ । शांतिः सदा ॥ इति वरुणाव्हानम् ॥

पाश्चिमोत्तरस्यां दिशि । लघुलालितमृदुकोमलातिविमलकलधौतकपिशतरकायकमनीयम् । वदनवदमांसलातिचटुलतरचरणरमणीयम् । मांसलसमानपरिणाहविशिष्टपृष्ठभागम् । मृगाधिपमध्यप्र-

---

'कटकेति' हा श्लोक म्हणून नैऋत दिक्पालाचें आव्हान, स्थापन वगैरे करावें. याचा वर्ण काळा आहे. कडे, मुकुट, आंगठ्या, हार वगैरे अलंकार हा धारण करीत असतो. याचें मुद्गर हें शस्त्र आहे.

'पश्चिमायामिति' हें गद्य व 'मुक्ताफलेति' हा श्लोक म्हणून वरुणाचें आव्हान वगैरे करावें याचें आपल्या

देशशोभाध्यासितमध्योद्देशम् । निशातकुटिलपर्वपटलदंतुरविषाणविराजितम् । वामलोचनालोचनोपमानचपलविशालविलोचनम् । समुत्क्षिप्तकर्णतालातिचकितमुहुर्मुहुराशांतरावलोकनम् । स्तोकतरभूभागगतिवेगातिशयपूर्वकायप्रविष्टापरकायम् । बहुतराकाशप्लुतगतिरयोभरपराजितमनोवेगमहिमानम् । गर्वारंभातिवल्गुवल्गनाविधानसमयशृंगारविघट्यमानधनपटलधनगलज्जलधारापसारितपथपरिश्रमम् ॥ निजनिशितखरखुराशिखरपरिकापितक्ष्माशिखरिनिकरशिरोभागम् ॥ समीहितोद्देशाविलंबितसुखप्रापणप्रमुखसकलसारगुंभितसंततसारंगवरमारूढम् ॥

चलद्विपुलभूरुहं कलितविस्फुरद्भूपणम् ।
लसन्मधुकरच्छविं चलितगात्रयंत्रोत्करम् ॥
जगत्त्रितयजीवनं विरचिताखिलार्थेतरम् ।
समीरणमिहाव्हये समदवायुवेगीयुतम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों कृष्णवर्ण हे पवनागच्छ २ । शांतिः सदास्तु । इति पवनाव्हानम् ॥

शरीरावर मोत्यें, प्रवाळ इत्यादिकांचें अलंकार धारण केलें आहेत. नागपाश हे याचें शस्त्र आहे वरुणानी ही याची पत्नी आहे. याचें करिमकर नावाचें वाहन आहे. या वाहनाचा आकार हत्ती व मगर या प्राण्यासारखा आहे. हें वाहन नित्यानित्यात्मक धर्म सिद्ध करणाऱ्या अनेकांताचें समर्थन करितें. अर्थात् स्वतःच ठिकाणी विरुद्ध असे दोन आकार धारण करून स्याद्वादाची सत्यता पटवितें

'चलदिति' हा श्लोक म्हणून वायु दिक्पालाचें आव्हान वगैरे करावें. या वायु दिक्पालाचा काळा वर्ण आहे. याच्या स्त्रीचें नांव वायुवेगा असें आहे. 'ॐ ऱ्हीं' हा मंत्र म्हणून पवनाचें आव्हान करावें.

उत्तरस्यां दिशि ॥ ओं जिनमहामहमहिमावलोकनकुतूहलगगनागतनीलकुलाचलायमाननीलरत्नमयमहाधिष्ठानमहनीयम् । तत्कुलाचलकूटोपमानमणिमयमुकुटोपरिमपद्मरागकलशप्रभापटलपाटलीकृतमध्यंदिनातपम् । सीतानदीसितप्रवाहसोदरोदारधवलच्छविच्छदराजद्राजहंसनिकुरुंबनीयमानम् ॥ विचित्रात्रयवशोभाजितवैमानिकविमानाधःपातसमुत्क्षिप्तकरशतायमानध्वजराजिविराजितम् ॥ विविधमणिविनिर्मितभित्तिभागप्रभाप्रसरसुरचापशतसहस्रनिष्पादकं पुष्पकविमानमारूढम् ॥

निधनरहितमुक्ताभूषणप्रौढवेषं । निधननिपुणशक्तिं विद्विपामुद्वहन्तम् ॥
घनमुखनिजदेवीसन्मुखांभोजभृंगं । धनदमिह धनर्द्ध्यै सेव्यमाव्हानयेहम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों सुवर्णवर्ण हे धनदागच्छ २ । शांतिः सदास्तु ॥ इति धनदाव्हानम् ॥७॥

पूर्वोत्तरस्यां दिशि ॥ महाहिमवन्महीधरसमानमहामानमाननीयधवलधौरेयतरगात्रम् । स्थूलसमुत्तुंगकाठिनककुत्कूटघटिततत्कुलकुत्कीलकूटोदारविलासम् । महीधरमहाकूटविदारणविनोदविलिसधातुधूलिविसरविभूषणविपाणविराजितम् । कनत्कनकखचितचकचकायमानचलदचलद्धलमालामनोहरमस्तकम् । मंजीरमंजुलारावगलालंबनघंटाध्वानिद्विगुणगंभीरनिजनिनादपरिपूरितादिगंतरालम् । सलक्षणपुरुषविशेषविशालाक्षोपमानमहाक्षमसातिदक्षं महोक्षवरमारूढम् ॥

'उत्तरस्यां दिशि' हा श्लोक व 'निधनेति' हा श्लोक म्हणून उत्तर दिशेस कुबेराचें आव्हान वगैरे करावें. या कुबेराचें पुष्पक विमान हें वाहन आहे. याचें शक्ति हे आयुध आहे याच्या राणीचें धनददेवी असें नांव आहे.

'पूर्वोत्तरस्या दिशि' हे गद्य म्हणून ईश्वरदिक्पालाचें आव्हान वगैरे करावें. या दिक्पालाचें वाहन बैल हें आहे. हा हिमवत्पर्वतासारखा माठा आहे. हा आपल्या शिंगांनीं पर्वताचें विदारण करितो.

कंकेलीद्रुमपल्लवच्छविजटाजूटार्धचंद्रप्रभा—
सांद्रीभूतभुजंगभूषणफणारत्नप्रभाभास्वरम् ॥
भालाभीलविलोचनानलशिखातीक्ष्णत्रिशूलायुधम् ॥
पार्वत्या धवमाव्हये गणवृतं दक्षाध्वरध्वंसिनम् ॥

ओं ऱ्हीं क्रों धवलवर्ण हे ईशान आगच्छ २ ॥ शांतिः सदास्तु ॥

इतीशाव्हानम् ॥ ८ ॥

अधरस्यां दिशि ॥ ओं नितांतनिस्तलशुंभज्जंबूद्वीपविपुलनिष्ठुरपृष्ठभागम् ॥ विशिष्टसारविनिर्जितवज्रसारम् । निजनिरतिशयगतिवेगभरपराजितपवनगमनवेगावलेपम् । धराधरधरासागरादिसकलजगद्भारधारणधुरीणगुणप्रभावप्रवादप्रतीतम् ॥ तिमितिमिंगिलादिसकलजलचरविशेषैकपुरोगमपदमासादितवंतम् । सकलसर्वथैकांततत्त्ववदत्यंतासंभाव्यमानरोमांकुरकूर्माकारपरिणतं कूर्मवरमारूढम् ॥

'कंकेलीति' हा श्लोक म्हणून ईशान दिक्पालाचें आव्हान वगैरे करावें. याच्या मस्तकावर जटा आहेत. सर्प हे याचे आभूषण आहे. याच्या कपाळावर डोळा आहे. त्रिशूल याचें शस्त्र आहे. पार्वती ही याची स्त्री आहे.

'अधरस्यामिति' व 'स्फटेति' हे श्लोक म्हणून धरणेंद्राचें आव्हान वगैरे करावें. याच्या फणावर तांबडे रत्न आहे. अंकुश याचें आयुध आहे. पद्मावती ही याची पत्नी आहे हा अनेक नागकुमारांनीं वेष्टित असतो. कांसव हें याचें वाहन आहे.

स्फटापरिगतारुणद्युमणिबिंबशुंभन्मणिप्रभापटलपाटलीकृतासितांगविभ्राजितम् ॥

धृतांकुशमनंकुशं सुगुणसद्मपद्मायुतं फणाधरगणावृतं फणिमहीन्द्रमाव्हानये ॥ ९ ॥

ओं ऱ्हीं क्रों धवलवर्णे हे धरणीन्द्र आगच्छ २ इत्यादि ॥ शांतिः सदास्तु ॥ ९ ॥

ऊर्ध्वायां दिशि ॥—ओं मदांधसुरासिंधुरसमालोकनसमुज्जृंभितकोपानलबहिश्चलदुज्ज्वलज्ज्वालाकलापशंकाकारिसरलारुणसटाटोपम् । सततसुधाकरकरामृतसुधासारसजातधवलिमानामिवातिधवलदेहमादधानम् । निजोभयपार्श्वावस्थितकरिमकरक्रूरसमशीलकव्यादसमालोकनसमुद्भूतक्रोधानुरागपुंजायमानातिलोहितविलोचनविभूषणम् । मत्तमातंगघटाकोटिकरटतटविपाटनसमासक्तमुक्ताफलप्रभाप्रखरनखरातिभीकरम् । कलाशेषकलाधराकारानुकारिकुटिलदंष्ट्राग्रभास्तभराविदारितवदनविवरांधकारम् । कल्पांतानलपघनाघनध्वानशतसमवायसन्निभनितांतनिष्ठुरनिजनिर्घोषसंत्रासितसकलदिग्गजेंद्रम् । मृगेंद्रवरमारूढम् ॥

जिनगुणमणिमालां मौक्तिकानां च मालां । कुमुदकुसुममालां रोहिणीदृष्टमालाम् ॥

चिरमुरसि धरंतं कुंदभास सकुतं । कविनुतगुणरुंद्रं चंद्रमाव्हानयेऽहम् ॥ १० ॥

ओं ऱ्हीं क्रों श्वेतवर्णे हे सोमागच्छ २ संवौषडित्यादि ॥ शांतिः सदास्तु ॥

'ऊर्ध्वायामिति' हे गद्य व 'जिनेति' हा श्लोक म्हणून सोमदिक्पालाचें आव्हान करावें. याच्या स्त्रीचें रोहिणी हें नांव आहे. सिंह हें याचें वाहन आहे माला याचें आयुध आहे. याचा वर्ण पांढरा आहे. यानें आपल्या गळ्यांत मोत्यांच्या माळा घातलेल्या आहेत व हृदयामध्यें जिनगुणांची माळा हा धारण करितो.

दिक्पालकानीति समर्च्य यवान्विता ये
गोधूममुद्गचणकाढकशालिमुद्गाः ॥
तत्सप्तधान्यकृतमुष्टिभिरंबुकुंडे
सप्ताहुतीरिह दधे पृथगेन तेभ्यः ॥

ओं ऑं क्रों ऱ्हीं इंद्राय स्वाहा । अनेन जलपूरितकुंडे सप्तधान्यकरमुष्टिभिरिंद्राहुतिं विदधात । एवमग्न्यादिभ्योऽपि ॥ ११ ॥

दिक्पाला यूयमेतैर्बलिभिरतितरां प्राप्नुवंतः प्रमोदम् ॥
स्थाने स्थाने वसंतो निजनिजविभवैर्निःप्रतापप्रभावाः ॥
घ्नंतो विघ्नौघामिज्याप्रासिततनुभृतामध्वरं पालयध्वम् ॥
स्वर्मोक्षापादनैकक्षमाजिनयजन वर्द्धतामद्धितार्थम् ॥ अर्घ्येपणार्घ्यः ॥ १२ ॥

अथाभिषेकः ॥

वादित्रव्रातघोषे स्फुटमटाति पटौ दिक्तटाघाटदेशम् ॥

'दिक्पालेति' हा श्लोक ह्मणून व मंत्र ह्मणून जलपूर्ण अशा कुंडामध्यें सात धान्यांच्या सात सात मुष्टीनीं इंद्र वगैरे दिक्पालांना आहुति द्याव्यात.

'दिक्पाला इति' हा श्लोक ह्मणून दिक्पालांना अर्घ्य द्यावा. हे दिक्पालांनो आपण सर्वजण येऊन स्वर्गमोक्षप्रद अशा जिनपूजनांत उत्पन्न होणारीं विघ्नें दूर करा हें जिनपूजन पूर्णपणें वृद्धिंगत होवो

'वादित्रेति' हा श्लोक ह्मणून वाद्यें वाजत असतां, आनंदस्तोत्र, आशीर्वाद वगैरे ह्मणत असतां पाण्यांनीं

साटोपं सन्नटंतूद्भटरसघटनैः साधु गायंतु मंद्रम् ॥
आनंदस्तोत्रमाशीर्वचनमोतमुदा मंगलं पाठयंतु ॥
स्वीकुर्वन्त्वद्य भव्या भृशमुदितविधीनुद्धृतः पूर्णकुंभः ॥

ओं ऱ्हीं कलशोद्धरणं करोमि स्वाहा ॥ कलशोद्धरणम् ॥ १ ॥

ओं सरोवरसरित्तटाकवापीकूपप्रभृतिपवित्रतरप्रसिद्धतीर्थनिकरसमानीतैः । स्वयंभुरमणसमुद्रगंगादिनदीपद्मादिसरोवरसंभूतजलत्वेन संकल्पमानैः । समंत्रयंत्रार्चनविधिसमासादितात्यंतपवित्रभावैः । परमावगाढसम्यक्त्वैरिव निसर्गनिर्मलत्वानिवासैः । दयामयधर्मैरिव जगत्यत्यंततापापनोदप्रवर्णैः । जिनवदनवनजविनिर्गतपरमागमैरिवात्यतशीतलैः । शब्दागमैरिव सकलजनजीवनैः-कथंचित्पदांचितयुक्त्यागमैरिव युक्तिविशेषवर्धमानैः । चतुरतरकाव्यरसैरिव मनोहरतमैः । पीयूषरसैरिव नितांततृप्तिनिष्पादकैः । सौजन्यगुणैरिव सर्वलोकप्रियतमैः । जाड्यापनोदार्थं सुवृत्तश्लाकलयद्भिरिव रजतमहारजतेंद्रनीलकुंभसंभृतिसंभृतसुवृत्तैरंभोभिरमीभिः ॥

भरलेल्या कुंभास उचलावें व 'ओं सरोवरेति' हें मंत्र म्हणावें. या पूर्ण कुंभामध्यें सरोवर, नदी, वापी, आड, गंगादि नद्या व स्वयंभूरमण समुद्र, यांचें निर्मळ पाणी भरलें आहे असा संकल्प करावा. हें पाणी जिनोपदेशाप्रमाणे अतिशीतल आहे. उत्तम काव्याप्रमाणे मनोहर आहे. अमृताप्रमाणे तृप्ति उत्पन्न करणारें आहे. दयेप्रमाणें लोकसंताप मिटविणारें आहे.

या पाण्यांनी भरलेल्या कुंभानी पुढें लिहिल्याप्रमाणें अभिषेक करावा.

मेरोर्मूर्धनि मूर्ध्नि यस्य पयसां धारां पयोवारिधेः ।
सौधर्मः प्रथमं जयेति परया भक्त्या समापातयत ॥
ईशानादिसुरेश्वरास्तदनु यं संस्नापयांचक्रिरे ।
तं देवं निजपंकपातनकृते संस्नापयामो जिनम् ॥ २ ॥ किंच ॥
यज्ज्ञानादिमहत्त्वनिर्जितमहत्त्वाकाशमेत्याभसा ।
व्याजात्तन्वभिषिंचतीह जिनमित्याविष्कृताशंककैः ॥
अच्छाच्छैरपि शीतलैः सुमधुरैस्तीर्थोपनीतैर्जलैः ॥
शात्यापादितवारिमूर्तिमनघं देवं जिनं स्नापये ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं व म ह मं तं पं व २ हं २ सं २ त २ पं २ झ्वीं २ क्ष्वीं २ द्रां २ द्रीं २ द्रावय २ नमोर्हते भगवते श्रीमते पवित्रतरजलेन जिनमभिषेचयामि स्वाहा । जलस्नपनम्

आहार्यस्फुटसौरभामलजलैः सांसिद्धिकामोदिभिः ।

'मेरोरिति' वगैरे दोन श्लोक व त्यांचा मंत्र म्हणून पवित्र अशा पाण्याने जिनेश्वराचा मी अभिषेक करितो. मेरुमस्तकावर क्षीरसागराच्या पाण्यानीं इंद्राने जय जय असें म्हणून जिनाचा अभिषेक केला होता. मीही माझ्या पातकांचा नाश व्हावा म्हणून जिनाचा अभिषेक करितो. जिनेश्वरानीं आपल्या विस्तीर्ण ज्ञानानें अकाशाला जिंकिलें म्हणून तें पाण्याच्या मिषानें जिनाचा अभिषेक करीत आहे. अशी शंका उत्पन्न करणाऱ्या शीतल स्वच्छ जलांनीं मी जिनाचा अभिषेक करितो.

'आहार्येति' हा श्लोक म्हणून अष्टद्रव्यांनीं मी जिनाची पूजा करितो.

श्रीखंडाक्षतपुष्पहव्यहिमरुग्दीपैः सुधूपैः फलैः ॥
अर्घ्यैर्घातिविघातजातपरमानंदावबोधास्पदं ।
त्रैलोक्यार्चितमर्चयामि चरणद्वंद्वं जिनेंद्रप्रभोः ॥ ४ ॥ अर्चना ॥
यो नैर्मल्यगुणादिभूषिततनुर्दीप्त्या जलेनोर्जसा ।
युक्तश्चानपवर्त्यकायुरनिश सक्तश्च मुक्तिश्रियाम् ॥
नार्थस्तस्य जगत्प्रभोः स्नपनतः किंत्वाप्तुमेतान्गुणा– ।
निंद्राद्यैरभिषिक्त एष भगवान्पायादपायाज्जिनः ॥ ५ ॥
शांतिं च कांतिं विजयं विभूतिं तुष्टिं च पुष्टिं सकलस्य जन्तोः ॥
दीर्घायुरारोग्यमभीष्टसिद्धिं कुर्याज्जिनस्नानजलप्रवाहः ॥ आशीर्वादः ॥ ६ ॥

ओं जिनेश्वरशासनानामिव सर्वप्रियतमानाम् पशूनामिव अविदितहृदयानामिव हृदयविदामापादितहृदयाल्हादानाम् । सज्जनानामिव सरसहृदयानाम् । विद्याविशेषाणामिव विशिष्टजनदर्शनो-

---

'यो इति' हा श्लोक म्हणून व 'शांतिमिति' हा श्लोक म्हणून हा जिनाच्या स्नानजलाचा प्रवाह तुम्हाला शांति, कांति, विजय ऐश्वर्य, संतोष, पुष्टि, दीर्घायुष्य व इच्छितसिद्धि हे पदार्थ देवोत श्रीजिनेश्वर निर्मलता, शरीरकांति, विपुल बल, यांनीं युक्त आहेत अल्पमृत्युरहित आहेत. नहमीं मुक्तिलक्ष्मीमध्यें अत्यंत आसक्त आहेत. याकरिता त्यांना स्नान घालण्यानें त्यांचा कांहीं फायदा नाहीं परतु त्यांचे उपयुक्त गुण प्राप्त व्हावेत म्हणुन इंद्रांनीं त्यांचा अभिषेक केला होता. यास्तव हे जिनेश्वर आमचें अपायापासून रक्षण करोत.

'ओं जिनेति' हें गद्य व 'द्रांपेति' हा श्लोक म्हणून नारळाच्या पाण्यांनीं जिनेंद्राचा अभिषेक करावा.

प्रस्थापितचारुचंपकमालाशंकावहै: । बहिरंतर्मलविलयविहितविशुद्धिसंपन्नतासमानगुणकृतानुरागेण समालिंग्य सर्वार्थप्रकाशनविशिष्टगुणविमर्शनेन भगवत: पादे पतद्भिरिव कमनीयकलधौतद्रवै: ॥ सुवर्णकुंभेषु सुवर्णभावेनाविवेचनीयमाकर्णपूर्णस्वसद्भावमात्मसौरभ्याविशेषं निवेदयमानै: ॥ स्पर्शनमात्रेण रजतकुंभान् शातकुंभकुंभतापादनेन स्पर्शोपलप्रभावमात्मसात्कुर्वाणै: । सुस्वरसुकुमार्यवयोविज्ञानप्रजासर्गविषगदापहारसहजवीर्यसंस्कारानुरोधिवीर्यादिगुणाविशेषविभूषितैरमीभि: ।

अनलबलविधानै: कांतितेज:प्रधानै: ।
तडिदुपमितपिंगै: सौरभाकृष्टभृंगै: ।
बहुभिरपि नवीनै: सारहय्यंगवीनै: ॥
स्नपनविधिपरेंद्रं स्नापयामो जिनेंद्रम् ॥ ११ ॥ किंच ॥
सौरभ्यं वरमार्द्रता यदि सुवर्णस्येह संपद्यते ।
तत्तेन ह्युपमीयते घृतमिदं नान्येन केनापि च ॥
धीरैरित्यभिवर्णितेन महता हय्यंगवीनेन वै ॥
संसिच्ये बलकांतिपुष्टिसुखदं श्रेयस्करं श्रीजिनम् ॥ १२ ॥ घृतस्नपनम् ॥

प्रदीप्त करितें, कांति व तेज उत्पन्न करितें, विजेप्रमाणें पिंवळसर व आपल्या सुवासानें भुंग्यांना आकर्षित करितें. अशा उत्कृष्ट तुपानें मी जिनाचा अभिषेक करितो. सुगंधपणा व ओलपणा जर सोन्यामध्यें असतां तर त्याची तुपाला उपमा दिली गेली असती; अशा रीतीनें धीर अर्थात् विद्वान लोक ज्याचें वर्णन करितात अशा तुपानें बल, कांति, पुष्टि, सुख देणारे व मोक्षप्रद जिनाचा मी अभिषेक करितो

आहार्यैरफुट• इत्यर्चना । यो नैर्मल्य• इति, शांतिं च कांतिं इति च आशीर्वादः ॥

ॐ शरत्समयसमुदितनिशाकरकरनिकरनितांतनिर्मलेन । दूरविलंबायमानायततरशरदभ्रशुभ्रविभ्रमाविभ्राजितेन । गंगातरंगसंघट्टसंजातडिंडीरपिंडपांडुरेण । सुरशुंडालशुंडादंडविपुलधवलधारापातेन । अनन्यसामान्यस्वादानुविद्धविशदगुणाविजितामृतेश्वराविशदवस्तुविस्ताराच्छुरितकेनावच्छिन्नेन । तीर्थंकरपरमपुण्यवदसाधारणशुभार्थसार्थसंपादनसमर्थेन । जिनवदनवनजविनिर्गतदिव्यवाणीविलासतत्वदभिमतानेकविधपरिणामप्रसंगेन । चतुरकविप्रबंधवत्प्रसादमाधुर्यादिगुणप्रतिपादितसर्वजनचित्तचमत्कारेण । जिनाभिषवणविधिव्यापृतभव्यजनसद्यःपरिणतागण्यपुण्यसंसिद्धिकामधेनुप्रथमप्रस्रवप्रवाहसंशयप्रतिपादकेन । संकल्पातीतदानवरोपालिप्साकुतूहलकल्पद्रुमकल्पमानसुधासारशंकावहेन । निजार्चित्यदानगुणनिर्जितचिंतामणिप्रहितप्राभृतोदारहारलताकारेण । प्रेक्षकजनापेक्षणीयपराक्षयमोक्षलक्ष्मीकटाक्षवीक्षणसदक्षेण । जिनस्नानोपयोगिताजातजगत्त्रयोदरपारिपूरितहारनीहारकुंदेंदुकुमुदाकाशसंकाशविशदयशोलाभातिशयसंतुष्टक्षीरोदजनोपायविकृतक्षीरपूरनिभेन क्षीरपूरेण ।

' आहार्येति ' हा श्लोक म्हणून पूजा करावी. ' यो नैर्मल्य० ' व ' शांतिं च कांतिं चेति ' हा श्लोक म्हणून आशीर्वाद द्यावा.

' ओं शरदिति ' हें गद्य ' व यज्जन्मेति ' आकृष्टेति ' हे दोन श्लोक म्हणून दुधानें श्रीजिनाभिषेक करावा. हें दूध शरत्काळीं उगवलेल्या चंद्राच्या किरणसमूहाप्रमाणें आतिनिर्मल आहे. गंगेच्या लाटाचें परस्पर संघर्षण झालें असतां जसा फेंस उत्पन्न होतो त्याप्रमाणें हें दूध भासतें. चतुर कवीची वाणी जशी प्रसन्न व

यज्जन्मस्नानदुग्धप्लवभरकलितो राजते स्माद्रिराज: ॥
क्षीरोदेनोपगूढो दृढमिव बहुशोऽदृष्टपूर्वोऽद्य दृष्ट: ॥
सौधर्मैशानमध्य: स्वमपि घुरघुरायोगवद्यो बभासे ॥
तं देवं स्नातकाख्यं त्रिदशपरिवृढै: स्नातकं स्नापयामि ॥
किंच आकृष्टैवममर्त्यैरसदृशं देवस्य सेवाकृते ।
मत्वेति स्वयमेत्य तं स्नपयति क्षीराबुराशिर्ध्रुवम् ॥
इत्युद्भावितशंकनैर्बहुशुभै: क्षीरैर्जिनं स्नापये ॥
क्षीराभासतनुं सुमेरुशिखरे क्षीराभिषेकाप्तये ॥ १४ ॥

क्षीरस्नपनम् ॥ आहार्यस्फुट० इत्यर्चना । यो नैर्मल्य इति । शांतिं च कांतिं इति च आशीर्वाद: ॥

ॐ निजसमृद्धिनिरवकाशीकृतजिनांतरवकाशबहिश्चलदविरलशुक्ललेश्याविसराविलासेन ।

मधुर असते त्या प्रमाणे हे दूध निर्मल व मधुर आहे. मुक्तिलक्ष्मीच्या कटाक्षावलोकनाप्रमाणें सुंदर आहे. या दुधाच्या अभिषेकानें, मेरुपर्वत जणु काय जिनाच्या जन्मस्थानसमयीं क्षीरसमुद्रानें जणु काय आलिंगिला आहे असा इंद्राकडून पाहिला गेला होता यास्तव मीही केवलज्ञानसपन्न असा श्रीजिनेश्वरास दुधानें अभिषेक घालतो. हें दूध नव्हे तर स्वतः क्षीरसमुद्रच प्रभूला स्नान घालीत आहे यास्तव दुधाप्रमाणें श्वेत रक्त ज्याचें आहे अशा जिनाला मी अभिषेक घालतो यानतर पूजन व आशीर्वाद हा विधि करावा.

' ॐ निजेति ' हे गद्य व ' गुरुमपीति ' लेश्येति ' हे दोन श्लोक म्हणून श्रीजिनाचा दह्यानें अभिषेक

निरवधिप्रवर्द्धमानशुद्धशुक्लध्यानबंधुरेण जिनपतिप्रसादासादितसुरासुरमुख्यमूर्धचूडामणिभावोपलंभसंतुष्टतदंकमालिप्रधानपरतदीयविशदयशोराशिसंकाशेन । हस्तद्वयोद्धृतगलितामरनिजरूपनिराकृतानिर्जराहितसुमनोवर्षशोभातिशयेन । रागद्वेषमोहाक्रांतसर्वथैकांतवादिवाणीस्खलितशतविलोकाविर्भूतसर्वज्ञवीतरागस्याद्वादिजिनोपदिष्टशिष्टवाणीस्फुटाट्टहासलक्ष्मजुष्टेन । नितांतघनीभूतहिमखंडपांडुरेण । रजतमहीधरशिलातलकाठिनेन । स्फुटस्फटिकशिलाभ्यंतरैकांतनिर्मलेन । चंद्रकरचंद्रकांतोपलमेदुरेण । द्रप्स्यदधिविषयसोत्प्रासहासेनेव । वलक्षगुवलक्षरूपेणोपलक्षितेन । सकललौकिकमंगलमुख्यतावलेपनेनेव प्रभूतस्तब्धभावेन । स्वकीयबहुलसौरभप्रसरपराजितपरिपक्वदाधित्थेन दध्ना ।

गुरुमपि गुरुणाग्र्यं मंगलं मंगलेन ।
शुचिमपि शुचिनोच्चैः शीतलं शीतलेन ॥
हितमखिलहितेनात्यंतरुच्येन रुच्यम् ।
जिनपमवृजिनेन स्नातकं स्नापयामि ॥ १५ ॥ किं च ॥

करावा. रागद्वेषाने व्याप्त अशा एकांतवाद्यांच्या वचनामध्यें शेंकडो दोष आहेत हें पाहून उत्पन्न झालेली जी सर्वज्ञाची वाणी तिचा हा अट्टहास आहे कीं काय असें हें दहीं दिसतें हे दही चांदीच्या पर्वताच्या शिलेप्रमाणें दाट असें आहे. दही हे लोकामध्यें मंगलपदार्थ मानलें जातें. जिनेश्वर लोकगुरु आहेत व हें दही गुरु अर्थात शक्तिवर्धक आहे. जिनेश्वर मंगल-पापविनाशक आहेत व दही लोकाकडून मंगल वस्तु मानले आहे. जिन शुचि-कर्ममलरहित आहेत. दही स्वच्छ आहे जिनपति शीतल-क्रोधादिकषायरहित

लेश्या किं बहिरुद्गता जिनपतेः शुक्ला गमाजृंभणा—
दंतर्मातुमशक्तितः किमथवा ध्यानं नु शुक्लाह्वयम् ॥
किंवा केवलनामधीः किमथवा तीर्थंकरं पुण्यमि—
त्याशंकेन शशांकदीधितिरुचा दध्ना जिनं स्नापये ॥ दधिस्नपनम् ॥
आहार्यस्फुटमित्यर्चना । यो नैर्मल्यमिति, शांतिं च कांतिं चेति चाशीर्वादः ।
कर्कोलैलामलयजहिमग्रंथिपर्णागरुश्री—
जातीपत्रिप्रभृतिसुरभिद्रव्यसंसिद्धचूर्णैः ॥
स्वर्मोक्षश्रीविषयविलसद्द्रव्यचूर्णैरमीभि—

शांत आहेत. दही थंड आहे. जिनेश्वर हित-लोकहित करणारे आहेत व दही हित-आरोग्यप्रद आहे. याप्रमाणे अशा दह्यानें निष्पाप अशा जिनाचा मी अभिषेक करितो. जिनेश्वराची शुक्ल लेश्या शरीरामध्यें मावण्यास असमर्थ झाल्यामुळें जणु बाहेर आली आहे काय ? अथवा जिनेश्वराचें हें शुक्लध्यान आहे काय ? किंवा हें जिनाचें केवलज्ञान अथवा तीर्थंकरनामकर्म आहे काय अशी शंका उत्पन्न करणाऱ्या चंद्राप्रमाणें निर्मल अशा दह्यानें मी जिनाचा अभिषेक करितो.

'आहार्यस्फुट' हा श्लोक म्हणून पूजा करावी. 'यो नैर्मल्येति' व 'शांतिं च कांतिं चेति' हे श्लोक म्हणून आशीर्वाद द्यावा.

'कर्कोलेति' हा श्लोक व 'ओं कर्कोलैलेति' हा मंत्र म्हणून कंकोळ, वेलदोडा, चंदन, कापूर, गठाना, अगुरु, जायपत्री वगैरे सुगंधीचूर्णांनीं ज्यानें पापकर्मांचें चूर्ण केलें आहे अशा जिनाचा दही, दूध, तूप यांनीं अभिषेक केला असतां तो चिकटपणा निघून जावा म्हणून त्याच्या अंगाला उटी लावावी.

देवस्यामुष्य चूर्णीकृतदुरघगिरेरंगमुद्धूलयामः ॥ १७ ॥

ओं कर्कोलैलालवंगप्रियंग्वादिसुगंधिद्रव्यश्लक्ष्णपिष्टशुष्कचूर्णैर्जिनप्रतिमालग्नघृतक्षीरदधिप्रवहणलेपापनोदं विदधामि । मम भगवंतोऽर्हंतः संततानुबद्धदुरितोपलेपनं अपनुदंतु स्वाहा ॥

ओं ह्रीं सुगंधचूर्णेन जिनागमुद्वर्तयाम स्वाहा । सुगंधचूर्णोद्वर्तनम ॥

कमलसदकपिष्टैः पुण्यरेणूत्कराभैः । मलयजरमसांद्रैरिदुधूलीविमिश्रैः ॥
जिनतनुमुपलिप्योद्वर्तयामः समंतादखिलमसितुकामा स्नानजस्नेहलेपम् ॥

ओं कर्पूरद्रव्यचदनद्रव्यसंमिश्रजलार्द्रशालेय० ।

ओं ह्रीं पवित्रतरसुगंधशालिपिष्टेन जिनांगमुद्वर्तयामि स्वाहा । शालिपिष्टोद्वर्तनम ॥१८॥

चूतन्यग्रोधबोधिद्रुमखदिरवरोदुंबरप्लक्षजंबू–
मुख्यानां सद्द्रुमाणां त्वगुपहितजलैः साधुसिद्धैः कषायैः ॥
सर्वैस्त्यक्तं कषायैर्निरवधिपरमस्वास्थ्यमाप्तं महाप्तम् ।
संसारापारघोरज्वरशमनकृते स्नापयामो जिनेंद्रम् ॥ १९ ॥

'कमलेति' हा श्लोक व 'कर्पूरेति' हा मंत्र म्हणून कापूर, चंदन वगैरे सुगंधी पदार्थांचें चूर्ण ज्यांत मिसळलें आहे अशा तांदळाच्या पिठानें जिनाच्या अंगाला लेप करावा.

'चूतेति' हा श्लोक व ओं प्लक्षेति' हा मंत्र म्हणून आंबा, वड, पिंपळ, खैर, उंबर, पिंपरी, जांभूळ वगैरे झाडांच्या सालीच्या बारीक चूर्णांनीं जल भरलेल्या कलशांनीं कषायरहित, सुखपूर्ण, अशा जिनेश्वरास आम्ही आमचा संसारज्वर नाहींसा व्हावा म्हणून अभिषेक करितो.

नन्यसाधारणमहत्त्वमहोन्नतिमहालक्ष्मीसमालक्षितेन । शिष्टजनसमुदयसमीहितसंपादनसमुत्पन्नाशिष्ट-प्रतिपालनेन । दुःसहदुरितव्रातविध्वंसनरूपदुष्टनिग्रहानिर्गलेन । चतुर्भद्रोपायशक्तिरत्नत्रयसाधन-भावसमासादितसकलविबुधजनपूजनेन । माणिकनकादिसमस्तसारवस्तुविशेषनिवासेन । जिनमहामहसा-धनप्रधानभावकृतार्थीकृतनिजजीवनेन । समलंकृताखिलसुवृत्तकलशसभामध्यमध्यासीनेन । सक-लकलशराजश्रियातिशुंभतानेन मध्यकुंभेन ।

सकलभुवननाथं तं जिनेंद्रं सुरेंद्रैरभिषवविधिमाप्तं स्नातकं स्नापयामः ॥

यदाभषवणवारां बिंदुरेकोऽपि नृणां प्रभवति हि विधातुं भुक्तिसन्मुक्तिलक्ष्मीः ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं क्लीं ऐं अर्हं वं मं हं सं तं पं वं २ मं २ हं २ स २ तं २ पं २ झं २ झ्वीं २ क्ष्वीं २ द्रां २ द्रीं २ द्रावय २ नमोऽर्हते भगवते श्रीमते । ओं ऱ्हीं क्रों मम पापं खंड २ दह २ हन २ पच २ पाचय २ हं झं झ्वीं क्ष्वीं ह सः झं वं व्हः पः हः क्षां क्षीं क्षूं क्षें क्षैं क्षों क्षौं क्षं क्षः क्ष्रीं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रें ह्रैं ह्रों ह्रौं ह्रं ह्रः ह्रीं द्रां द्रीं द्रावय २ नमोऽर्हते भगवते श्रीमते ठठ मम

आशिर्वाद द्यावा. 'ॐ निजागेति' हे गद्य म्हणून मध्य कुंभानें अभिषेक करावा या मध्य कुंभांत शुंगे ज्याच्या सभोंवती घोंवावत आहेत असे सुगंधी पदार्थ टाकलले असतात या कुंभाच्या सभोंवती माळा वगैरे मंगलपदार्थ अडकावलेले असतात म्हणून हा मनोहर दिसतो. हा मध्यभागीं असल्यामुळे याला कलशराज म्हणतात

'सकलेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून बृहच्छांतिमंत्राने जिनेशाचा गंधोदकाभिषेक करावा. जिनाभिषे-काच्या पाण्याचा एक थेंब देखिल मनुष्यांना नाना प्रकारचे भोग देण्यास व मुक्तिपद देण्यास समर्थ आहे.

श्रीरस्तु सिद्धिरस्तु पुष्टिरस्तु. शांतिरस्तु । कल्याणमस्तु । स्वाहा । बृहच्छांतिमंत्रेण गंधोदकाभिषेकं कुर्यात ॥ २३ ॥ आहार्यस्फुट इत्यर्चना । यो नैर्मल्य इति शांतिं च कांतिमिति च आशीर्वाद: ॥

घातिव्रातविघातजातविपुलश्रीकेवलज्योतिषो ।
देवस्यास्य पवित्रगात्रकलनात्पूतं हितं मंगलम् ॥
कुर्याद्भव्यभवार्तिदावशमनं स्वर्मोक्षलक्ष्मीफल—
प्रोद्यद्धर्मलताभिवर्धनमिदं सद्गंधगंधोदकम् ॥

आशीर्वाद: ॥ २४ ॥

यस्योदारदयस्य जन्म हरतो जन्माभिषेकोत्सवम् ॥
चारौ मेरुमहीधरस्य शिखरे दुग्धैस्तु दुग्धोदधे: ।

'आहार्य' हा श्लोक ह्मणून पूजा करावी. 'यो नैर्मल्यमिति' 'शांतिं चेति' हे श्लोक ह्मणून आशिर्वाद द्यावा.

'घातीति' हा श्लोक ह्मणून हें गंधोदक केवलज्ञानसंपन्न अशा श्रीजिनाच्या अंगस्पर्शानें पवित्र, हितकर व मंगल असें झालें आहे. हे भव्यांचें संसारदु:ख नाहींसें करो. हें गंधोदक धर्मरूपी लतेला वाढऊन स्वर्ग व मोक्ष हीं दोन फळें उत्पन्न करणारें आहे. असा आशिर्वाद द्यावा.

'यस्येति' हा श्लोक म्हणून ज्याचा मेरुपर्वतावर इंद्रांनीं अभिषेक केला त्या श्रीजिनाचें पादपद्म मी अकरा प्रकारानें पूजिता अशी प्रतिज्ञा करून पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

चक्रे शक्रगणो महागुणनिधेः श्रीपादपद्मद्वयम् ॥
तस्यैकादशधा महेन महतामाराध्यमाराधये ॥ २५ ॥ पुष्पांजलिः ।

यत्रागाधविशाल॰ इत्येकादशधा महामहः ॥

अष्टाधिकाशीतिसुरावृतानां इष्टार्थदानां नवदेवतानाम् ॥
आराधनं चात्र महामहांगं श्रीपीठयंत्रे विधिना विधास्ये ॥ पुष्पांजलिः ॥
विहारकाले जगदीश्वराणामित्यादि वायुमेघाग्निनागानभ्यर्चयेत् ॥

कर्णिकाभ्यंतरे ॥

घातिप्रक्षयजाक्षयोर्जितमहाधीसौख्यदृक्शक्तयः ।
कल्याणानि महान्ति पंच परमश्रीप्रातिहार्याष्टकम् ॥
प्राप्ता ये भुवनस्तुतैरतिशयैर्युक्ताश्चतुस्त्रिंशता ।
तानर्हाम्यहमर्हतस्त्रिजगतीसाम्राज्यलक्ष्मीपतीन् ॥

ओं ऱ्हां नितांतशुद्धबुद्धस्वभावनिजात्मनिखिलप्रदेशानादिघटितनिराघाटघातिघोराटवीसाटोप-

---

'अष्टेति' हा श्लोक म्हणून अठ्यायशी देवतांनी वेढलेल्या व इष्टप्राप्ति करून देणाऱ्या अशा नवदेवतांचें मी श्रीपीठयंत्रामध्यें विधीनें आराधन करितो अशी प्रतिज्ञा करावी व पुष्पांजलि क्षेपण करावी.

'विहारेति' हा श्लोक म्हणून वायुकुमार, मेघकुमार, अग्निकुमार, व नागकुमार यांची पूजा करावी.

'घातीति' हा श्लोक म्हणून व 'ॐ ऱ्हां नितांतेति' हा मंत्र म्हणून कर्णिकेच्या मध्यभागीं वर्तमान भूत व भविष्यत्कालीन जिनेश्वराची अष्टद्रव्यांनीं पूजा करावी.

शिखापटलदावानलायमानद्वितीयशुक्लध्याननिःपातितारिहननरजोरहस्यहननसंजातजगत्त्रयाविधेय-महार्हणानिवासोद्भूताचिंत्यार्हंत्यपदमधिष्ठितानाम् । सर्वतो विजृंभमाणसाकारानिराकारकेवलज्ञानद-र्शनयुगपत्प्रवृत्तिव्यवस्थितप्रमाणप्रतिपन्नसर्वज्ञत्वानाम् । शक्तिव्यक्तिविभागावस्थितसमस्तवस्तुविविधा-कारकिर्मीरितसकलसंसारिमुक्तात्मस्वरूपसंकरव्यतिकरव्यपेतसाक्षात्करणशक्तिरूपपरमाश्चर्याणाम् । व्याबाधव्यपेताचिंत्यसारमानोपमानातीतानित्यनिजात्मजातानंदमंदिराणाम् ॥ त्रिभुवनैकाधिपतित्वव्यं-जकविशिष्टाष्टमहाप्रातिहार्यादिबाहिरंगमहालक्ष्मीसमालक्षितानाम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरण-भूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्भव्यानां भगवदर्हत्परमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा । स्वच्छैस्तीर्थै• श्रीमज्जिनेंद्रान्यजे ॥ १ ॥

पूर्वदलाभ्यंतरे ।

ओं बाह्याभ्यंतरहेतुजातसुदृशः पूर्वश्रुतैरादिमा—

च्छुक्लध्यानयुगाद्विजित्य दुरितं लब्ध्वा सयोगिश्रियम् ॥

प्राप्यायोगिपदं परेण सकलं निर्जित्य कर्मोत्करम् ॥

'स्वच्छैस्तीर्थैति' हा श्लोक म्हणून श्रीजिनेश्वरांस अर्घ्य द्यावा. ज्यांना घातिकर्मांचा नाश झाल्यामुळें केवलज्ञान, दर्शन अनंतसुख व वीर्य हे चार गुण प्राप्त झाले आहेत, पांच कल्याणिकें व आठ प्रातिहार्यांनीं जे युक्त आहेत ज्यांना चौतीस अतिशय प्राप्त झाले आहेत त्या त्रैलोक्याच्या साम्राज्यलक्ष्मीचे पती असलेल्या श्रीजिनेश्वरास मी भक्तीनें पूजितो.

पूर्व दलाच्या मध्यें 'ॐ बाह्येति' हा श्लोक म्हणून सिद्ध परमेष्टींचें पूजन करावें बाह्य व अभ्यंतर कारणांनी ज्यांना सम्यग्दर्शन प्राप्त झालें, ज्यांनी १४ पूर्वांच्या ज्ञानानें पहिल्या दोन शुक्ल ध्यानाची प्राप्ति

शुक्लध्यानयुगेन सिद्धसुगुणान्सिद्धान्समाराधये ॥

ओं ऱ्हीं निरवशेषावरणविश्लेषाविष्कृतचरमानंतानंतनिर्भासजाज्वलत्त्रिकालविषयलोकालोकवर्तिसर्वद्रव्यपर्यायक्रमकरणव्यवधानातिक्रमसाक्षात्करणदक्षाक्षूणकेवलाख्यपरंज्योतिःप्रमुखस्वाभाविकानंतगुणविशेषविभूषितानाम् । अशेषभोग्यद्रव्यद्रव्यकर्मनिरपेक्षस्वात्मोपादानमात्रसंजातातिशयसकलात्मप्रदेशनित्यव्यापकस्य सर्वदा सर्वबाधावृद्धिक्षयप्रतीक्षदुःखोदयमानोपमानपरित्यक्तस्य । सकलचाक्रिकुरुभवार्यफणींद्रसुरेंद्राहमिंद्रात्रिकालसंभवसुखानंतगुणितक्षणपर्यायस्य । सम्यक्सकलशास्त्रविदृष्टांतसाधितसंसारनाटकावलोकनसंभावितसर्वकालशाश्वतपरमोत्कृष्टसुखस्यैकनिवासानाम् । नैगमनयातिरूढतपोनयसंयमचारित्रज्ञानदर्शनाभिद्धप्रसिद्धव्यवहाराणाम् । सकललोकैकमंगलोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्भव्यानाम् । भगवत्सिद्धपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा । स्वच्छैस्तीर्थैः श्रीसिद्धनाथान् यजे ॥ २ ॥

करून घातिकर्मांचा नाश केला त्यामुळें ज्यांना १३ वें गुणस्थान प्राप्त आलें. बाकीच्या दोन शुक्लध्यानानें बाकीच्या कर्मांचा नाश करून आठ सिद्धगुणांची प्राप्ति करून घेतली त्या सिद्ध परमेष्ठींची आराधना मी करितो.

'ओं ऱ्हीं निरवशपति' हें गद्य म्हणून सिद्धपरमेष्ठीची अष्टविध द्रव्यांनीं पूजा करावी. संपूर्ण ज्ञानावरणीय व दर्शनावरणीय कर्माचा नाश झाल्यामुळे अनंतज्ञान व दर्शन प्राप्त होतें. त्यामुळें सिद्धपरमेष्ठि सर्व त्रैलोक्यांतील द्रव्यें व त्यांचे पर्याय यांना एकदम इंद्रियांचें साहाय्य न घेतां जाणतात व पाहतात तसेंच त्यांना अनंतगुणांची प्राप्ति होते. त्यांचे आत्मप्रदेश पूर्ण रीतीनें कर्मरहित झालेले असतात. त्यांना कोणतीही बाधा नसते. त्यांना वृद्धि, क्षय, व दुःख वगैरे विकार नसतात. चक्रवर्ति, देवकुरुभोगभूमींतील आर्य, धरणेंद्र, इंद्र, अहमिंद्र यांना जें सुख होतें त्याच्या अनंतपटीनें अधिक असें सुख सिद्धांना प्रतिक्षणीं होत असतें. या प्रमाणें संक्षेपानें

दक्षिणदलाभ्यंतरे ॥

कुमततिमिरसूर्यान्सारगांभीर्यधैर्यान् ॥
परहितनिजकार्यान्पचभेदोद्धचर्यान् ॥
विनयनाविधिवीर्यान् पूजयामो धृतार्यान् ॥
मुनिजनपरिवार्यान् श्रीमदाचार्यवर्यान् ॥

ओं ऱ्हूं निजनिरतिशयतपश्चरणप्रभावोपलब्धबुद्धिऋद्धिप्रकृष्टश्रुतज्ञानावरणवीर्यांतरायक्ष—योपशमद्वाराविर्भूतसकलश्रुतज्ञानस्वपरपक्षदक्षमलक्षणगुणांतरादानोपस्कारदूरापास्तसमस्तविनेयसंशय-विपर्ययावसानव्यवसानदुस्तरतमःस्तोमानाम् ॥ संयतजनमनश्चमत्कारकरणप्रवीणाचारवत्वाद्यष्टका-चेलक्यादिदशकतपोद्विषट्कावश्यकषट्कलक्षणानन्यसाधारणषट्त्रिंशद्गुणरत्नरत्नाकराणाम् ॥ शुद्धचिदात्मस्वरूपनिजात्मनिर्विकल्पसमाधिजानितसारसुखास्वादनलंपटानामपि परहितापादनैकतान-मानसानाम् । निःश्रेयसामोघनिबंधनज्ञानदर्शनचारित्रतपोवीर्याचारानंतचतुष्टयलाभाय स्वयमाचरता-

---

सिद्धांचें स्वरूप समजावें. दक्षिणदलामध्यें आचार्य परमेष्ठिची पूजा करावी.

'कुमतेति' हा श्लोक म्हणून आचार्यपरमेष्ठिची अष्टद्रव्यांनीं पूजा करावी. हे आचार्यपरमेष्ठी कुमति-रूपी अंधारास सूर्यासारखे आहेत. दुसऱ्यावर उपकार करणें हें यांचें कर्तव्यकर्म आहे दर्शन, ज्ञान, तप, वीर्य व चारित्र या पांच आचारामध्यें हे तत्पर असतात. हे शिष्यांना शिक्षण देतात अशा या आचार्यवर्यांची 'ओं ऱ्हूं निजेति' हें गद्य म्हणून अष्टद्रव्यांनीं पूजा करावी.

'ओं ऱ्हूं निजेति' हें गद्य ह्मणून आठद्रव्यांनीं श्रीआचार्य परमेष्टिंची पूजा करावी हे आचार्य परमेष्टि

मपि परानाचारयताम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्भव्यानां भगवदाचार्यपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ।

स्वच्छैस्तीर्थ० पूजये धर्मसूरीन् ॥ ३ ॥

पश्चिमदलाभ्यंतरे ।

दुःखावर्तसहस्रदुस्तरमहासंसारघोरांबुधि—
क्षिप्रप्रोत्तरणार्थिसार्थजिनवाक्यामोघपोतप्रदान् ॥
नित्यानंदनिवासनिश्चलचिदात्मात्मानिशाभ्यासतः ॥
सोभ्यासीभवदक्षयामृतपदान् श्रीपाठकार्यान्यजे ॥ ४ ॥

ओं ह्रीं अनादिविद्याविलासदुस्तरतमःपटलपटावगुंठितजगदूर्जितज्योतीरूपजगदेकसाराचाराद्यंगसामायिकाद्युपागसंगनासंततानप्रवृत्तप्रमाणभूतभूतदयैकतानादि प्रपंचप्रवचनपारावारपारंगतानाम् । अक्षयात्यक्षमोक्षसुखैकसाधकतमांतरंगतपःसनाथीकृतपराकाष्ठाधिष्ठितानेकविधबहिरंगतपस्तप्यमानानाम् । दृष्टेष्टविरोधादिदोषास्पृष्टप्रसादमाधुर्यादिगुणाश्लिष्टावीशिष्टातितुष्टिप्रदसूक्तिसुनयप्रमाणात्मकयु-

---

स्वतः पाच प्रकारच्या आचारांचें पालन करून शिष्याकडूनही यांचे पालन करवितात. हे मंगल, लोकोत्तम व शरण आहेत. १७० कर्मभूमीमध्ये झालेले, असलेले व होणारे सर्व आचार्यपरमेष्ठि मजकडून अष्टद्रव्यांनी पूजिले जातात

पश्चिमदलामध्यें ' दुःखावर्तेति ' हा श्लोक व ओं ह्रीं अनादीनि ' हें गद्य म्हणून उपाध्याय परमेष्ठींचें पूजन अष्टद्रव्यांनीं करावें. हा संसारसमुद्र हजारो दुःखरूपी भोवऱ्यांनी भरलेला आहे. यामध्यें जिनोपदेश

क्तियुक्ताक्षेपणीप्रभृतिचतुर्विधधर्मोपदेशामृतवृष्टिसंतर्पितभव्यसस्यानाम् । शुद्धोपयोगानुविद्धध्यानाधीनशुद्धबुद्धस्वभावानुभूतिसमुद्भूतशुद्धसुखाब्धिविचक्षणामपि मुमुक्षुजनमोक्षमार्गोपदेशकरणबद्धकक्षाणाम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभूतभवद्द्रव्यानां भगवदुपाध्यायपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टि करोमि स्वाहा ॥

स्वच्छैस्तीर्थ० श्रीपाठकेन्द्रान्यजे ।

उत्तरदिग्दले च ।

त्यक्त्वा संगमशेषमक्षयपदोत्कंठास्तपो दुष्करम् ।
कुर्वन्तः प्रतिसंहृतेन्द्रियमरुत्स्वान्ताः स्फुरच्चेतनाः ॥
ध्यान धर्म्यमथापि शुक्लमपि ये कुर्वन्ति सर्वर्द्धयः ॥
सर्वार्च्यानिह सर्वसंयमगुणॉस्तान्सर्वसाधून्यजे ॥

ओं ऱ्हः सर्वज्ञवीतरागप्रकाशितानादिप्रवचनहृदयान्तस्तत्त्वैकलोलीभावनिर्वर्तितनिर्विकल्पशुद्धस्वात्मसंवेदनरूपसमिद्धध्यानैकतानमानसानाम् । इतरयातिदुरासदातिविस्मयकराचिंत्यप्रभावसर्द्धि-

---

रूपी नावेला वल्हविणारे उपाध्याय परमेष्टि नावाडी आहेत ते भव्यजनांना या संसारसमुद्रांतून पार करितात. नेहमी आनंदाचा साठा असा जो आत्मा त्याचें हे परमेष्ठी निश्चल ध्यान करितात व या ध्यानाभ्यासामुळे त्यांना अक्षयपदाची (मोक्षाची) प्राप्ति होते. यास्तव अशा उपाध्यायपरमेष्टिची मी अष्टद्रव्यांनीं पूजा करितो. हाच अभिप्राय गद्यामध्येंही सांगितला आहे

उत्तर दिशेच्या दलामध्यें साधु परमेष्ठींची पूजा करावी. संपूर्ण परिग्रहांचा त्याग करून मोक्षासाठीं जे दुष्कर तपश्चरण करितात. जे आपली इंद्रियें व मन यांना वश करून धर्मध्यान अथवा शुक्लध्यान करितात.

समुत्पादनपवित्रतरचारित्राणाम् । परमोत्तमधर्मध्यानप्रथमशुक्लध्यानान्यतरशुद्धध्यानसामर्थ्यसंपद्यमानागण्यपुण्यास्रवसहचरसकलपापकर्मसंवरनिर्जराप्रबंधानाम् ॥ निजांतःप्रतिफलितसमस्तवस्तुविस्तारविपुलकेवलज्ञानोदयोपघातघातिसंघातघातनसमर्थसहजचैतन्यशक्तिव्यंजकात्मदेहादिभेदज्ञानसंतातिप्रवृत्तिप्रवृद्धध्यानोद्दीपितनिजानंदरसास्वादक्षणावधीरितमोक्षाभिलाषाणाम् । सकललोकैकमंगललोकोत्तमशरणभूतानाम् । सप्ततिसमेतशतकर्मभूमिभुतभवद्भव्यानां भगवत्साधुपरमेष्ठिनामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥

स्वच्छैस्तीर्थै० ॥ श्रीसर्वसाधून्यजे ॥ ५ ॥

आग्नेयदलाभ्यंतरे च ।

संसारोग्रमहाटवीस्फुटमरुत्संवृद्धदावानलं ।
संपूर्णमरवृत्तधीरुचिमयं लोकत्रयीदुर्लभम् ॥
लभ्यं नूनमयोगिकेवलगुणस्थानातिमैकक्षणे ॥
साक्षान्मोक्षनिबंधनं निरुपमं धर्मं समभ्यर्चये ॥

ओं दर्शनमोहज्ञानावरणवीर्यांतरायचारित्रमोहप्रभु अप्रतिबंधोपशमादिसंजातोपशमादिस्वरूपप्रादेशसम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रभेदरूपस्य। तद्भेदभावनाविशेषप्रबंधप्रादुर्भावितप्रादेशिकाभेदरूपसामिद्धधर्म्यशुक्ल

अनेक ऋद्धि ज्यांना प्राप्त होतात अशा पूज्य साधूंची मी आठद्रव्यानीं पूजा करितो.

अग्नेय दलामध्यें जैन धर्माची पूजा करावी. त्यावेळीं 'संसारेति 'श्लोक मंत्र व ओं दर्शनेति' हे श्लोक म्हणावे. हा धर्म संसाररूपी जंगलाला अग्निसारखा आहे. हा धर्म क्षायिक सम्यग्दर्शन, ज्ञान, चारित्र यांनीं पूर्ण आहे.

ध्यानबलेन तदभेदरूपमात्मप्रदेशव्यापकं विधाय कृतकृत्यतया निवृत्तव्यापारस्य । निरवशेषकर्मसंघातनिर्मूलक्षपणादुष्करकर्मकर्मठस्य । समस्तपुरुषार्थपराकाष्ठाधिष्ठितनिःश्रेयसाभ्युदयपरंपरानिबंधनस्य । मंगललोकोत्तमशरणभूतस्य केवलिप्रज्ञप्तधर्मस्याष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ।

स्वच्छैस्तीर्थ० ॥ श्रीजैनधर्मं यजे ॥ ६ ॥

नैऋत्यादिग्दलाभ्यंतरे च ।

अपौरुषेयानखिलानदोषानशेषविद्भिर्विहितप्रकाशान् ॥
प्रकाशितार्थान्प्रयजे प्रमाणं प्रवेदयद्वादशदिव्यवेदान् ॥

ओं निखिलजगदेकसारनिरतिशयपरमगंभीराणाम् अमोघस्यात्कारलांछितत्वेन पराप्रधृष्याणामपि परप्रधर्षकाणाम् । स्थानत्रयाविसंवादित्वेन प्रमाणभूतानामखिलबाधाजाललंघनजंघालानाम् । अनादिपरंपरायातत्वेन अपौरुषेयाणाम् । मंगलपूर्ववस्तुप्रभृतिभेदभेदोपलक्षितानाम् । प्रमाणनयनिक्षेपनिर्देशादिमदसदादिजीवस्थानगुणस्थानमार्गणास्थानाधिगमोपायप्रज्ञापितषड्द्रव्यपंचास्तिकायसप्ततत्वनवपदार्थानाम् । सकलवर्णाश्रमाचारव्यवहारप्रायश्चित्तादिविधिप्रतिपादकानामप—

त्रैलोक्यामध्यें दुर्लभ आहे. या धर्माची पूर्णता अयोगिकेवलि नांवाच्या चौदाव्या गुणस्थानामध्यें होते. हा धर्म मोक्षकारण आहे, अनुपम आहे. याची मी अष्टद्रव्यानें पूजा करितो.

नैऋत्यादिशेंतील दलामध्यें 'अपौरुषेयेति' हा श्लोक म्हणून श्रीजिनशास्त्राची पूजा करावी. जैनशास्त्र हें निर्दोष आहे, सर्वज्ञ भगवंताकडून तें प्रगट केलें आहे व अनादि कालापासून तें असल्यामुळें अपौरुषेय व जेव्हां जेव्हां त्याचा लोप होतो तेव्हां त्याची जिनेश्वर पुनरुत्पत्ति करितात म्हणून तें पौरुषेय आहे. जिनेश्वरा-

रस्परव्याहतवाक्यार्थानाम् । नित्यमहादिविविधयज्ञकर्मनिवेदकानाम् । अखिलभूतदयैकतानानामभ्युदयफलावसानानाम् । ब्रह्मलोकाविच्छिन्नसंप्रदायानाम् । इहपरापरपरमेष्ठिसंतानप्रकाशितानाम् । अतिविततमिथ्यांधकारावृतलोकैकज्योतीरूपाणाम् । राजर्षिदेवर्षिपरमर्षिब्रह्मर्षिभिर्वाचनाप्रच्छनादिभिरुपासितानाम् । भूतं भवंतं भविष्यंतं सूक्ष्मं व्यवहितं विप्रकृष्टमेवंजातीयकमर्थमशेषमावेदयतामन्वर्थवेदव्यपदेशानाम् । आचारसूत्रकृतस्थानसमवायव्याख्याप्रज्ञप्तिज्ञातृकथोपासकाध्ययनांतकृद्दशौपपादिकदशप्रश्नव्याकरणविपाकसूत्रदृष्टिवादाख्यद्वादशानाम् । मंगललोकोत्तमशरणभूतानामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥

स्वच्छैस्तीर्थ• ॥ श्रीजैनवाक्यं यजे ॥ ७ ॥

वायव्यादिग्दले ।

कोट्योर्हत्प्रतिमाशतानि नवती पंचोत्तरा विंशतिः ॥
पंचाशक्त्रियुता जगत्सु गुणिता लक्षा सहस्राणि तु ॥
सप्ताग्रापि च विंशतिर्नवशतीयूनं शतार्धं मता—

नीं सांगितलेल्या आचारांग, सूत्रकृतांग, स्थानाग वगैरे द्वादशांगांचें वर्णन यामध्यें आहे वायव्य दिशेंतील दलामध्यें '-कोट्योर्हदिति' हा श्लोक म्हणून अकृत्रिम जिनप्रतिमांची पूजा करावी. या अकृत्रिम प्रतिमामध्यें अर्हतांची स्थापना केली आहे बत्तीस यक्षांची जोडी आपल्या हातांत चामर धारण करून वारीत आहेत अशा प्रतिमांनीं या प्रतिमा युक्त आहेत. या जिनप्रतिमांचे केश निळे, दांत हिऱ्याचे, ओठ पोवळयासारखे लाल, हात व पायांचे तळवे लाल आहेत श्रुतदेवी, सर्वाण्हयक्ष, सनत्कुमार यांच्या प्रतिमांनीं ह्या प्रतिमा युक्त

स्ता नित्या पुरुतुंगपूर्वमुखसत्पर्यंकबंधान्यजे ॥

ॐ सर्वज्ञवीतरागपरमाप्तपदप्रतिष्ठाधिष्ठितभगवदर्हद्भट्टारकस्थापनान्यासानिवासतापुण्यगुण-प्रायप्रचोदितत्रिजगज्जनविधीयमानपूजातिशयास्पदानाम्। नागयक्षामरद्वात्रिंशन्मिथुनकरकलितचतु-षष्टिचामराद्यष्टप्रातिहार्यविशिष्टानाम् । विनीलकुंतलकुलिशदशनप्रवालाधरपल्लवोपमानकर-चरणतलसमुल्लसितानाम् । श्रीमच्छ्रुतदेवीसर्वाण्हसनत्कुमारयक्षप्रतिमोपलक्षितपीठोपकंठानाम् । प्रत्येकाष्टशतभृंगारादिमंगलद्रव्याष्टकगर्भगर्भावासमध्यमध्यासीनानाम् । वदंतीनामिव पश्यंतीना-मिव हसंतीनामिव निजासेचनरूपातिशयेन सकलजनमनश्चमत्कारमातन्वतीनाम् । आसन्नभव्य-ताद्यंतरंगसाधनसंपन्नभव्यजनसम्यक्त्वोत्पत्तिबहिरंगनिमित्तमहिमानमापादयंतीनाम् । अलब्धशु-द्धोपयोगिनामर्चानिर्मापणस्थापनार्चनापराणाम् । पुण्यापुण्यास्रवसंवरतत्साधकवृद्धिक्षयसाक्षात्फलचतु-ष्टयमापादयंतीनाम् । मंगललोकोत्तमशरणभूतानामर्हद्भट्टारकप्रतिमानामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ।

स्वच्छैस्तीर्थ• श्रीजैनबिंबान्यजे ॥ ८ ॥

ऐशान्यांतरदिग्दलेच

भवनजवनजानां ज्योतिषां कल्पजानां
मणिमयनिलयस्था येहमिंद्रालयस्थाः ॥

आहेत. या जिनप्रतिमा अतिशय सुंदर आहेत. जणू काय बोलतात, हसतात असें वाटतें. आसन्नभव्य जीवांना सम्यक्त्व उत्पन्न होण्याला कारण आहेत यांच्या दर्शनानें पुण्यास्रव होतो. पापाचा संवर होतो.

बहुविभवयुता ये ये च मध्ये त्रिलोके ॥
जिनपतिनिलयास्ताँस्ताँश्च सर्वान्महामि ॥

ओं रजतमहारजतेंद्रनीलमरकतमाणिक्यमयमहामानभासुरभित्तिस्तंभशालिशिखरमंडपमहामानस्तंभाद्यंगोपांगसगताकीर्णपंचवर्णप्रभाजालप्रभाविहितविचित्रांबरविलासांबराणाम् । संततानादिमंसिद्धहटद्धाटकीयधूपघटपेटकास्यनिर्यद्विश्वतोविसर्पिधूमलेखाजालबहलपरिमलप्रकरसुरभीकृतसकलदिङ्मुखानाम् । वंदारुसुरासुरवृंदारकजयजयारावसुरनर्तकिकरकंकणझंकाराद्विगुणीकृतानाघटितघटाजालझणझणध्वानबाधिरीकृतानिखिलदिङ्मडलानाम् । तमःसमूलसमुत्पाटनपटुतरावलोपलिप्सागतगभस्तिमालिमंडलायमानहटद्धाटकीयघटितपेटकोपघटितचित्तचमत्काराणाम् । चकचकायमाननानाविधोपकरणनिचितनीलतलनिर्जितज्योतिर्गणांकितगगनांगणानाम् । समुत्तुंगसुवर्णभित्तिभागालंबमानमाणिमालामुषितमेरुगिरिपार्श्वशोभातिशयानाम् । विचित्रनिर्माणवदनाभिषेकनर्तनसगीतावलोकनादिमंडपाभिमंडितचैत्यमहीमहितानाम् । कुंजराराातिकुंजरादिदशविधध्वजराजीसभाजिताद्यद्वितयिशालांतरध्वजधराविराजितानाम् । चतुर्दिग्गताशोकसप्तच्छदचंपकाम्रचतुर्वर्णांचिततृतीयबहिःशालांतरगतवनावनिविनूतानाम् । चतुर्वीथीपर्यंतगतमहामानस्तंभाहितप्रतितीर्थजनमानस्तंभानाम् । स-

---

ईशान्य दिशेतील दलामध्यें जिनालयाचें अष्टविध द्रव्यानीं पूजन करावें 'भवनेति' भवनवासी, व्यंतर, ज्यातिष व कल्पवासी यांच्या येथें रत्नखचित जिनमंदिरें आहेत. व अहमिंद्रांच्या रहाण्याच्या ठिकाणी अर्थात् नवग्रैवेयक अनुदिश, अनुत्तर येथेंहि रत्नमय जिनमंदिरें आहेत मध्यलोकांतहा हिमवान् वगैरे पर्वतावर अकृत्रिम जिनमंदिरे आहेत. या सर्वांना मी अष्टद्रव्यानीं पूजितो.

हजसकलपरिष्कराणमकृत्रिमाणामहार्यविविधालंकाराणामपि कृत्रिमाणां। मंगललोकोत्तमशरणभूतानां। भगवज्जिनचैत्यालयानामष्टतयीमिष्टिं करोमि स्वाहा ॥

स्वच्छैस्तीर्थ• ॥ श्चैत्यालयान्संयजे ॥ १ ॥

अथ प्रथममंडलाभ्यंतरे।

ये सांसिद्धिकदिव्यभुषणलसद्दिव्यांगदीप्त्युज्ज्वला ॥
ये शिष्टाष्टगुणाश्च येऽवधिमिता बोधं भवप्रत्ययम् ॥
ये नंदादितिथिप्रवर्तनविधौ दक्षाश्च यक्षादयः
तानेताञ्जिनयज्ञविघ्नविहतौ न्यक्षेण यक्ष्ये क्षमान् ॥

ओं धर्माधर्मानुभोगपरिच्छिन्नपर्यंतासंख्यातप्रदेशलोकाकाशप्रतिप्रदेशैकैकव्यवस्थितरत्नराशिसंकाशवर्तनालक्षणकालाणुमुख्यकालबलोपबृंहितक्रियारूपक्रियाविशेषपरिच्छिद्यमानसमयादिस्वरूप—व्यवहारकालप्रभेदपंचदशतिथिस्वाम्यतन्निबंधनजयापजयलाभालाभादिसकललोकयात्राप्रवर्तनदक्षपक्षादितिथिदेवतानाम्। सकलसंपत्संपादकदयामयमहायागप्रत्यूहव्यूहातिक्रमार्थमावाहनादिपुरःसरसपर्याक्रमं यथाक्रममुपक्रमामहे ॥ ओं ऱ्हीं वैश्वानर• सर्वेऽप्यायात २ यानायुधयुवतिजनैः सार्धं ॥ ओं भूर्भुवः स्वः स्वाहा। इमं सार्घं चरुममृतमिव स्वस्तिकं यज्ञभागं गृण्हीत २

यानंतर प्रथममंडलामध्यें पंधरा तिथि देवताची पूजा करावी. ह्या देवता स्वाभाविक भूषणांनी युक्त आहेत. नंदा भद्रा वगैरे तिथींचे परिवर्तन या करीत असतात जिनपूजनांतील विघ्नें या दूर करण्यास समर्थ असतात. याचें आव्हान वगैरे करून अर्घ्य, चरु, यज्ञभाग वगैरे अर्पण करावा. तदनंतर द्वितीय मंडलामध्यें 'रत्नकीर्ति' हा

अथ द्वितीयमंडलाभ्यंतरे ।

रक्तार्कं धवलेंदुमारमरुणं पीतं ससौम्यं गुरुम् ॥
शुक्रं शुक्लमलिप्रभं शनिमहिं केतुं सुवर्णार्चनैः ॥
पुंजेपूचितमंडलोपरिकृतेष्वास्थाप्य मूलान्वितम् ॥
दर्भं संस्कृतमत्र साधु धिनुयां तत्तत्सवर्णार्चनैः ॥

ओं महीतलोपरिष्टादष्टशताशीत्युत्तराष्टशतत्रिद्वादशषण्णवत्यूननवशतनवशतिप्रमाणयोजनातिक्रान्ताकाशप्रदेशसंचाराणां ॥ एकषष्टिभागीकृतप्रमाणयोजनाष्टचत्वारिंशद्भागषट्पंचाशद्भागक्रोशार्धार्धक्रोशकिंचिन्न्यूनक्रोशक्रोशतदर्धोपारविस्ताराणां ॥ प्रत्येकं चतुःसहस्रसंख्यतत्संख्यद्विद्विसहस्रप्रमाणपूर्वादिदिग्गतासिंहासिंधुरमहोक्षजटिलाश्वाकाराभियोग्यामरनीयमानानिलप्रतिष्ठितविमानानाधितिष्ठताम् ॥ संवत्सरसहस्रतच्छतसहस्राधिकपल्यपल्यार्धार्धपल्यपल्यशतवत्सराधिकपल्यपल्यार्धार्धमानोत्कृष्टायुषाम् । तापसकापालिकबोद्धऋषिब्रह्मचारिपारिव्राट्पाशुपतश्रमणमुनिपूजाप्रसादवरदानाम् । आदित्यसोमांगारबुधबृहस्पतिशुक्रशनैश्चराणाम् । अरिष्टच्छायाविष्टकिंचिन्न्यूनयोजनाविस्तारविमानाधिष्ठिततदूर्ध्वजाग्रत्यक्तचतुरंगुलचंद्रार्कविमानषट्पण्मासांताच्छादकराहुकेतुसहितानाम् । नागभूतयक्षर्तुकृतदेहार्तिधनहानिस्थानच्युतिरसादिवैषम्योपशांतिकरपूजाविशेषसानुग्रहनवग्रहाणाम् । सकल-

---

श्लोक व गद्य ह्मणून सूर्यादि ग्रहांची पूजा करावी. सूर्य तांबडा आहे चंद्र पांढरा, मंगल लाल, बुध पिवळा, गुरू पिवळा, शुक्र पांढरा, शनि काळा, राहु व केतु काळे असे यांचे वर्ण ग आहे. त्या वर्णांना अनुसरून त्या त्या वर्णांच्या पूजा द्रव्यानें त्यांची पूजा करावी. अक्षतपुंजावर मुळासहित दर्भ स्थापना करावी.

संपत्संपादक० ॥

ओं ऱ्हीं आदित्यसोमांगार० गृण्हीत ॥ २ ॥

इत्थं सारसपर्ययाद्य महिता यूयं प्रसन्नाः स्त नः ॥
सांगा स्ताद्विकलापि मोहमुखतो युष्मत्प्रसादादियम् ॥
सर्वज्ञाध्वरविघ्नमाघ्नत द्रुतं सूर्यादिसर्वे ग्रहाः ॥
पूर्णांगान्विधिपूर्तिपूर्णफलदां पूर्णाहुतिं वोर्पये ॥

पूर्णार्घः ॥ २ ॥

तृतीयमंडलाभ्यन्तरे ॥

यक्षान्यजामो जिनमार्गरक्षादक्षान्सदा भव्यजनैकपक्षान् ॥
निर्दग्धनिःशेषविपक्षकक्षान्प्रत्यक्षमत्यक्षसुखे विलक्षान् ॥

ओं कनककलधौतांजनालिघनाभश्यामश्वेतावदातधवलपांडुरपालाशलोहितप्रवालाभकालानिलासितचित्रसितारुणकृष्णश्याममुद्गप्रभाणाम् । वृषभकरिशिखावलदंतावलवैनतेयमृगमृगेंद्रकम-

---

या ग्रहाचीं विमानें अभियोग्य जातीचे देव सिंह, हत्ती, घोडा, बैल याचीं रूपें धारण करून वाहून नेत असतात. सूर्याचें आयुष्य १ पल्य व हजार वर्षे, चंद्राचें आयुष्य १ पल्य व एक लाख वर्षे व बाकीच्या ग्रहांचें पल्य, अर्धापल्य वगैरे आहे.

'इत्थमिति' हा श्लोक म्हणून पूर्णार्घ द्यावे हे सूर्यादि ग्रहांनो तुम्ही सर्व मिळून सर्वज्ञ जिनेश्वराच्या पूजेमध्यें आलेलीं विघ्नें दूर करा असा या श्लोकाचा भावार्थ आहे. तदनंतर तृतीयमंडलामध्यें 'यक्षेति'

ठकंजाक्षसितपक्षमयूरमकरमत्स्यपोत्रिपतत्रिशंखकुंजरवृषवृषभपुष्पककच्छपानेकपममारूढानाम् । भगवदादिब्रह्मादितीर्थंकरापसव्यपार्श्वविहितविन्यासानाम् । अव्युत्पन्नतावच्छिन्नसम्यक्त्वसनाथजिनभक्तजनैः शश्वदैहिकफलोपलिप्सया समुपास्यमानानाम् । स्वर्गापवर्गनिसर्गमार्गजिनमार्गप्रतिकूलानुकूलजननिग्रहानुग्रहसमग्रविधानदक्षप्रतीक्ष्यगोमुखादिचतुर्विंशतियक्षाणाम् । सकलसंपत्संपादक॰ ओं ऱ्हीं गोमुखमहायक्षत्रिमुख॰ गृण्हीत ॥ २ ॥

इत्थं सारसपर्यया॰ सर्वेऽपि यक्षेश्वराः ॥ १ ॥

चतुर्थमंडलाभ्यंतरे ।

यक्षीः सपक्षीकृतभव्यलोका लोकाधिकैश्वर्यनिवासभूताः ॥

भूतानुकंपादिगुणानुमोदा मोदांचिताः पूजनया धिनोमि ॥

ओं जातरूपजांवूनदरजतमहारजतकनककार्तस्वरकुंदेंदुकांतिकालपालाशगांगेयगारुत्मताश्मग-

---

हा श्लोक व ॐ कनकेति हें गद्य म्हणून २४ गोमुखादि यक्षांची पूजा करावी हे यक्ष जैनधर्माची रक्षा करण्यांत दक्ष असतात व भव्यजनांची बाजू घेतात. शत्रूरूपी अरण्यास हे जाळून टाकितात. या गोमुखादि २४ यक्षांचें वाहन बैल, हत्ती मोर वगैरे प्रत्येकाचें वेगळें वेगळें आहे. या यक्षांचा वर्ण पिवळा पांढरा, काळा वगैरे आहे. हे गोमुखादि यक्ष आदिनाथ वगैरे तीर्थकरांच्या उजव्या बाजूला उभे राहून त्यांची सेवा करितात. अव्युत्पन्नसम्यक्त्वी भव्यलोक ऐहिक फलाच्या इच्छेनें यांची पूजा करितात.

'इत्थमिति' हा श्लोक म्हणून यांना पूर्णार्घ्य द्यावें.

चतुर्थमंडलामध्यें 'यक्षीरिति' हा श्लोक व 'जातेति' हें गद्य म्हणून २४ शासनदेवतांची पूजा करावी. या देवता भव्यलोकावर अनुग्रह करितात. दया वगैरे गुणावर यांची प्रीति असते यजमान, याजक, राजा

र्भभर्मप्रशालहेमाहिरण्यहाटकहरिन्मणितपनीयछायहरितहरित्पद्मरागेंद्रनीलप्रभाणाम् ॥ महोत्पललोहासनशकुंतसितपक्षकरितुरगसौरभेयसैरिभकूर्मकोलकुरंगकेसरिकुक्कुटाहिमानमावासवाहनानाम् वृषभादिभगवदर्हद्भट्टारकसव्यभागाविहितानिवेशनानाम् । तत्तदर्हत्पूजापूर्वकस्वस्वपूजाविधिविधायिनामखिलसमीहितसंपादनोत्तालानाम् । यजमानयाजकजनपदजनेश्वरविघ्नपरिहारद्वारेण सर्वज्ञयज्ञसहकारितामाचरंतीनाम् । परमगंभीरामोघस्यात्कारलांछनजिनशासनविद्वेषिविशसनव्याजृंभमाणप्रभावचक्रचक्रेश्वरीप्रभृतिशासनदेवतानाम् । सकलसंपत्संपादक० ओं ह्रीं चक्रेश्वरीप्रभृति० गृण्हीत २ ॥

इत्थं सारसपर्यया० ॥ देव्यश्च यक्ष्योऽखिलाः ॥ ४ ॥

पंचममंडलाभ्यंतरे ।

श्रीमत्सर्वजनीनजैनसवनप्रत्यूहविध्वंसन–।
प्रोद्भूताप्रतिमप्रभावविहितप्रख्यातिपूजांचितान् ॥
स्वस्वातुच्छपरिच्छदान्दशदिशामन्याप्रधृष्यामितान् ॥
दिक्पालाञ्जगदेकपालकजिनाधीशाध्वरे व्याव्हये ॥

ओं त्रिमलकलधौतखचितमणिमयोचिताभरणभूषितैरावतच्छागरक्ताक्षकरिमकरतुरंगपुष्प-

---

इत्यादिकांचीं विघ्नें दूर करून जिनपूजेमध्यें या मदत करतात. पंचम मंडलात 'श्रीमदिति' हा श्लोक व 'विमलेति' हें गद्य म्हणून सर्व दिक्पालांची पूजा करावी. हे दिक्पाल सर्व लोकांचें कल्याण करणाऱ्या जिनाच्या पूजेंतील सर्व विघ्नें दूर करितात म्हणून यांचा प्रभाव पुष्कळ वाढलेला आहे. या दिक्पालांना त्यां-

कपुष्टांगशाकराकारवाहनारूढानाम् । नितांतचारुचामीकरातिबालभास्करांजनपुंजतमःस्तोमसुधाकरसुवर्णस्वर्णशशांकसकाशशरीरप्रभाभिरामाणाम् । कुलिशजाज्वलज्ज्वालाजालप्रचंडदंडमुद्गराहिपाशगादपशक्तित्रिशूलाप्रतिहतप्रभावप्रहरणानाम् । कमनीयकामिनीकुलललामभूतशची–स्वाहा–छाया-नैऋती-वरुणानी-वायुवेगी धनदेवी-पार्वती —नान— महादेवीमुखांबुजदत्तदृष्टीनाम् ॥ पाकशासनपावक-कृतांत-कौणप-पाशपाणि-पवन-पार्वतीशस्त्र पार्वतीप्रियाभिधानानाम् । लोकपालानां कूर्मगतसितांगसांकुशपद्मावतीप्रियफणीश्वरकंठीरवारूढपांडुरतनुकुंतकररोहिणीजीवितेश्वरसहितानाम् । सकलसंपत्संपादक• ओं ऱ्हीं इंद्राग्नि० गृण्हीत २॥

इत्थं सारसपर्यया० सर्वेऽपि दिक्पालकाः ॥

चतुर्द्वाराभ्यंतरे च ।

द्वे रक्षमी द्वावसुरावही द्वौ । द्वौ वैनतेयाविति साष्टसंख्याः ॥
दौवारिकानिष्टबलिप्रदानात्पूर्वादिदिग्द्वारगतान्धिनोमि ॥

ओं सर्वाभीष्टफलदविशिष्टेष्टजिनेष्टियष्टयाजकराष्ट्रचतुःसंघविघ्नविघातनाखंडितचंडिमाडंबरकोदण्डधरदंडायमानदंडकुंडलितपाशप्रचंडगदामंडितभुजादंडपूजामंडलपूर्वादिद्वारपालनप्रयुक्तद्वारपाल–कानाम् । सकलसंपत्सम्पादक० ॥ ओं ऱ्हीं रक्षोसुराहिगरुड न्वयोद्भवाद्विद्विसंख्याष्टद्वारपालकाः ॥

ज्या परिवारासहित मी आव्हान करून त्यांना पूर्णार्घ्य देऊन पूजितो. यांचीं ऐरावत, मेंढा वगैरे वाहनें आहेत वज्र वगैरे आयुधें आहेत. इंद्राणी वगैरे देवांगना यांच्या स्त्रिया आहेत.

चार दरवाजामध्यें 'द्वे रक्षमीति' हा श्लोक म्हणून द्वारपालांना पूर्णार्घ्य द्यावें. पूर्व, दक्षिण, पश्चिम व

इदं गृण्हीत २ ॥

इत्थं सार० ॥ सर्वे प्रतीहारकाः ॥ वोर्पये ॥ पूर्णार्घ्यः ॥ ६ ॥

दिग्विन्यस्ताक्षिबीजाक्षरलिखितलकारं ठकारावृतांगम् ॥

द्विर्धात्रीमंडलांतर्निहितमुपहितब्रह्मलींकारकोष्ठम् ।

ग्लौं क्ष्म ठं वेष्टितांतं क्षितितलमहितं ध्यायति प्रत्यहं यो ॥

देवं ह्म्ल्व्र्यूंकाररूपं रिपुकुलमखिलं तस्य संस्तंभमेति ॥ ७ ॥

ऊर्ध्वाधः पाशदत्तांकुशमितरदिशा योजितं क्लीं सुबीजं ॥

जंभामोहात्तकोष्ठज्वलनपुरपुटाग्रांतरों ब्लूंसमेतम ॥

ओं ब्लें धात्रे वषड्वोष्टतमवनिपुरंतर्गतं देव यस्त्वाम् ॥

ऱ्हींकारं ध्यायतीद्धद्युतिमखिलजगद्वश्यता तस्य याति ॥

आवेद्यासनतः क्रियाप्रणमनं पश्चाद्विधेया स्थितिः ।

त्र्यावर्तैकशिरोनतिः प्रथमतः साम्य तदन्तेपि च ॥

कायोत्सर्गविधिर्नतिस्तवनमायोज्यं च तत्साम्यवत् ॥

कार्या भक्तिरभीप्सिता व्यवसितावालोचनाप्यासनात् ॥

उत्तर या चार दरवाजामध्यें क्रमानें राक्षस, असुर, नागकुमार व गरुड असें दोन दोन द्वारपाल आहेत. यांच्या हातांत धनुष्य, पाश, गदा, दंड ही आयुधें आहेत. ' दिग्विन्यस्तेति ' ज्याच्या चारी दिशाला क्षि हं

इति लक्षणतः कार्या महाभिषवणक्रिया ॥
याजकैश्चैत्यसत्पंचगुरुशांतीशभक्तितः ॥ १ ॥

ओं ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः असि आ उसा नवदेवताः स्वस्थानं गच्छत २ जः ३ इति विसर्जनम् । ओं ऱ्हां ऱ्हीं अष्टाशीतिपरिवारदेवाः स्वस्थानं गच्छत २ जः इति यंत्र-देवताविसर्जनम् ॥ ११ ॥

तदन्ते चार्चनाविरं स्वस्थाने विनिवेशयेत ॥
शिलामध्येऽथ नासाया मध्ये सव्येतराग्रयोः ॥
शिलाया अपि षड्द्वारदेवताभ्यो बलिं ददे ॥

ओं ऱ्हीं क्रों प्रशस्तवर्ण सर्वलक्षण० हे क्षेत्रपालाः श्रेयोगंधर्वाः किन्नराः प्रेता भूताः सर्वेऽपि भूर्भुवः स्वः स्वाहा । इमं सार्घ्यं चरुममृतामिव स्वस्तिकं यज्ञभागं गृण्हीत २ इति द्वार-पालबलिः ॥

बीजाक्षर व क्लींकार आहे. दोन पृथ्वीमंडळाच्या मध्यभागीं ओं व लीं हें अक्षर आहे. ग्लौं क्ष्मं ठं यानीं जो वेष्टित आहे त्या ह्म्ल्व्यूंकाररूपाचें जो स्मरण करितो त्याला सर्व शत्रुसमूह वश होतो.

'ओं ऱ्हामिति' हा मंत्र ह्मणून नवदेवताविसर्जन करावें.

'ओं ऱ्हां ऱ्हीमिति' हा मंत्र ह्मणून ८८ परिवारदेवांचें विसर्जन करावें. याप्रमाणें यंत्रदेवतांचें विसर्जन करावें. 'शिलेति' उंबरठ्याचा मध्यभाग दरवाजाच्यावरची शिला (जिला गणेशपट्टी ह्मणतात.) मध्यभागीं, डाव्या व उजव्या बाजूला, व उंबरठ्याला (याठिकाणीं सहा द्वारदेवता आहेत) ह्मणून द्वारपाल बलि द्यावा.

मध्येगृहं विधातारं अर्चयेत्सलिलादिभिः ॥
अष्टौ दिक्पालकान्दिक्षु बलिपीठेऽपदाभरान् ॥

ओं ऱ्हीं यानायुधयुवतिजनसहितब्रह्मन् ओं भूर्भुवः स्वः इमं सार्घ्यं गृहाण २ इति-ब्रह्मबलिः ॥ १४ ॥

ओं कनकवर्ण॰ इंद्र एहि २ इमं सार्घ्यं गृहाण २ ॥ ओं रक्तवर्ण॰ अग्ने एहि २ इमं सार्घ्यं गृहाण २ ॥ ओं कृष्णवर्ण यम॰ ॥ श्यामवर्ण॰ नैऋत्य॰ ॥ ओं धवलवर्ण॰ वरुण ॰ ॥ ओं कृष्णवर्ण॰ पवन॰ ॥ ओं पीतवर्ण॰ कुबेर॰ ॥ ओं धवलवर्ण ईशान॰ ॥ इति दिक्पालबलिः ॥

ओं ऱ्हीं क्रों अपदः सर्वे देवा इमं बलिं गृण्हीध्वं २ ॥ इत्यपददेवेभ्यो बलिं बलिपीठे दद्यात् ॥ इत्यपददेवताबलिः ॥

अथ श्रीबलिः ॥

ओं समस्ताभ्युदयानिःश्रेयससमुद्भूतदुस्तरसुखनिस्तीरनिजानंदेत्यादिनित्यमहोक्तगद्येन—पद्येन च पूर्वोक्तप्रकारेण मंगिणीतालादिना श्रीबलिं दद्यात् ॥ अथ मूलवेराग्रंतः स्वेष्टप्रार्थना ।

'मध्येगृहमिति' हा श्लोक ह्मणून व त्याचा मंत्र ह्मणून ब्रह्मा व आठ दिक्पाल यांना अर्घ्य द्यावा हा ब्रह्मबलि आहे. 'ओं समस्तेति' हें गद्य व नित्यमहामधील पद्यानें मंगिणी तालावर श्रीबलि द्यावा. यानंतर मूल पीठावर इष्टप्रार्थना करावी. शांतिः शिरोधृतेति हे तीन श्लोक ह्मणून शुभानुध्यान करावें.

'प्रक्षीणेति' हा श्लोक ह्मणून जिनेश्वराचें विसर्जन करावें. 'प्रमादादिति' ह्मणून क्षमापणपूर्वक पंचांग नमस्कार करावा.

जय जय जिन शश्वत्० ॥ शांतिः शिरोधृतेत्यादिपद्यत्रये कृतस्तुतिपाठाच्छुभध्यानम् ।
प्रक्षीणेत्यादिना जिनेश्वरविसर्जनम् ॥ प्रमादादित्यादिना क्षमापणापूर्वकं पंचांगप्रणामः ।
मोहध्वांतविदारणमित्यादिना गमनापृच्छनम् ॥

इत्थं विधत्ते जिनपुंगवस्य महाभिषेकोत्सवसंविधिं यः ॥
मेरौ सुरेंद्रैश्च महाभिषेकं प्रपद्यतेऽमुत्र, स धर्मनेमिः ॥ १५ ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि महाभिषेकविधिर्नाम त्रयोदशपरिच्छेदः ॥ १३ ॥

'मोहध्वांतेति' हा श्लोक ह्मणून जाण्याविषयी परवानगी घ्यावी.

'इत्थमिति' याप्रमाणें जो भव्य हा अभिषेकोत्सवविधि करितो त्याचा मेरुपर्वतावर इंद्रादिकाकडून अभिषेक होतो.

याप्रमाणें नेमिचद्र विरचित प्रतिष्ठातिलकांतील तेरावा परिच्छेद संपला.

चतुर्दशः परिच्छेदः ।

अथैकादशविधकुंभन्यासविधिः ॥

उक्तानां वक्ष्यमाणानां घटानां न्याससिद्धये ॥
एकादशविधान्वक्ष्ये कुंभन्यासान्यथाक्रमम् ॥ १ ॥
नवानां तत्र कुंभानां न्यासः प्रथम इष्यते ॥
षोडशानां द्वितीयः स्यात्तृतीयः पंचविंशतेः ॥ २ ॥
वैकपंचाशतस्तुर्य एकाशीतेस्तु पंचमः ॥
षष्ठोऽष्टशतकुंभानां द्विनिघ्नानां तु सप्तमः ॥ ३ ॥
त्रिनिघ्नानां चतुर्घ्नानामष्टमो नवमः क्रमात् ॥
सचतुःपंचशत्यास्तु दशमः परिकीर्तितः ॥ ४ ॥

चौदावा परिच्छेद.

अकरा प्रकारचा कुंभरचनेचा विधि.

१–१० आतां या परिच्छेदांत ११ प्रकारचा कुंभरचनेचा विधि आह्मी यथाक्रमें सांगतो. पहिल्या रचनेंत नउ असतात. दुसऱ्या रचनेंत १६ असतात. तिसऱ्या रचनेंत २५ कुंभ असतात. चौथ्या रचनेंत ४९ कुंभ

अष्टोत्तरसहस्रस्य न्यास एकादशो मतः ॥
षष्ठादिसर्वन्यासेषु मध्ये वीथिद्वयं त्यजेत् ॥ ५ ॥
पादेनाधिकमंत्ये तन्न्यूनं षष्टे च सप्तमे ॥
सूत्राणां वक्ष्यमाणानामर्धं पूर्वाग्रमर्धकम् ॥ ६ ॥
उत्तराग्रं भवेत्तैस्तु कुर्यात्कुंभप्रमांशकान् ॥
प्रागेव सर्वकुंभानां प्रमाणं प्रतिपादितम् ॥ ७ ॥
पूर्वपूर्वाग्रसूत्राणि पिष्टलिप्तानि पातयेत् ॥
प्रथमे त्वष्टसूत्राणि सर्वांशेषु घटान्न्यसेत् ॥ ८ ॥
न्यासे द्वितीये द्विःसप्तसूत्राण्यत्र घटान्न्यसेत् ॥
कोणेष्वेकैकमाशासु द्वौ द्वौ च चतुरोत्तरे ॥ ९ ॥

असतात. पाचव्या रचनेत ८१ कुंभ असतात. सहाव्या रचनेंत १०८ कुंभ असतात व सातव्या रचनेंत २१६ कुंभ असतात. आठव्या रचनेंत ३२४ कुंभ व नवव्या रचनेंत ४३२ कलश आहेत. १० व्या रचनेंत ५०४ कलश व ११ व्या रचनेंत १००८ कलश असतात. सहाव्या रचनेला धरून अकराव्या रचनेपर्यंत मध्यमार्गी दोन ओळी सोडाव्यात पहिल्या रचनेमध्यें आडव्या चार रेषा व उभ्या चार रेषा असाव्या दोरीला रंग लाऊन तिच्या द्वारें जमिनीवर आडव्या व उभ्या रेषा काढाव्यात. अशा रीतीनें कुंभ ठेवण्याकरितां घरें पाडावीत. पहिल्या रचनेंत आठ घरामध्यें आठ कुंभ ठेवावेत. दुसऱ्या रचनेंत आडव्या सात व उभ्या सात अशा रेषा आखाव्यात. यांत घरें छत्तीस होतात. यामध्यें कोपऱ्याच्या घरामध्यें एक एक कुंभ ठेवावा. मधील दिशांच्या घरांमध्यें दोन दोन कुंभ ठेवावेत. मधील घरामध्यें चार कुंभ ठेवावेत. तिसऱ्या रचनेंत १६ सूत्रें अर्थात्

तृतीये षोडशैव स्युः सूत्राण्यत्र घटा मताः ॥
प्रतिदिक् त्रय एकैको विदिक्षु स्यान्नवांतरे ॥ १० ॥
चतुर्थे विंशतिसूत्राण्यत्र संस्थापयेद्घटान् ॥
चतुरः प्रतिकोणं स्यात्प्रतिदिक्षण्नवांतरे ॥ ११ ॥
चतुर्विंशतिसूत्राणि पंचमे स्थापयेद्घटान् ॥
प्रतिदिक्प्रतिकोणं च मध्ये च कलशान्नवान् ॥ १२ ॥
षष्ठे सूत्राणि तु त्रिंशद्वाह्यदंडे चतुर्थके ॥
षष्ठे वृत्तं घटान्सप्त स्थापयेदेकमंतरे ॥ १३ ॥
सप्तमेऽक्ष्यङ्घिसूत्राणि न्यस्येद्बाह्यत्रये घटान् ॥
षष्ठे च नवमे भागे वृत्तं सप्तांतरेककम् ॥ १४ ॥

आडव्या आठ व उभ्या आठ अशा सोळा रेषा असतात प्रत्येक दिशेला तीन तीन कुंभ व विदिशामध्यें एक एक कुंभ आणि मध्यभागीं ९ अशा रीतीनें २५ कुंभ असतात.

११-चौथ्या रचनेंत २० सूत्रें असतात अर्थात् आडव्या १० व उभ्या १० अशा २० रेषा आखलेल्या असतात. प्रत्येक कोपऱ्याला चार चार कुंभ असतात प्रत्येक दिशेला सहा सहा कुंभ असतात. व मध्यभागीं नउ नउ कुंभ असतात.

११-१३ पांचव्या रचनेंत आडव्या १२ व उभ्या १२ अशा २४ रेषा आखाव्यात. प्रत्येक दिशेला, प्रत्येक कोणाला व मध्यभागीं नउ नउ कुंभ स्थापन करावेंत सहाव्या रचनेंत आडव्या १५ व उभ्या १५ अशा ३० रेषा

अष्टमे खेषु सूत्राणि बाह्यात्षष्ठात्त्रये युगम् ॥
दशमे तिथिसंख्याः स्युर्वृत्तमेकोत्तरे घटः ॥ १५ ॥
नवमेष्टसु सूत्राणि बाह्यात्षष्ठात् त्रये युगे ॥
दशमे द्वादशे वृत्तं तिथिमांस्त्वंतरेककः ॥ १६ ॥
दशमेष्टसु सूत्राणि बाह्याच्चतुर्षु सप्तमात् ॥
त्रितये द्वादशैकैकावृत्तिमेकोन्तरे घटः ॥ १७ ॥
वसुगिरिमितिसूत्राण्यंतिमे पंचकेंत्यादातिपदयुगमांशे तच्चतुष्के त्रिके च ॥
तिथिमितिकलशांश्चाष्टादशांशे सुवृत्तं पृथुतरघटमेकं स्थापयेत्सर्वमध्ये ॥
बाह्यावरणकुंभेषु पूर्वाद्याशाक्रमात्सुधीः ॥
जलादिस्नपनद्रव्यं सर्वं च परिपूरयेत् ॥ १९ ॥
अंतःकुंभेषु सर्वेषु केवलं विमलं जलम् ॥

असतात बाहेरील दोन दोन घरामध्यें चौथ्या घरामध्यें व सहाव्या घरामध्यें सात सात कुंभ असतात व मध्यें एक कुंभ असतो.

१४–१८ सातव्यामध्यें ४२ सूत्र आहेत अर्थात उभ्या आडव्या एकतीस एकतीस रेघा समजाव्यात. बाहेरील तीन तीन पंक्तीमध्यें, साहाव्या व नवव्या पंक्तीमध्यें सात सात कुंभ स्थापन करून मध्यभागीं एक कुंभ स्थापावा. या सर्व कुंभांचीं रचना कशी असते हें यांच्या नकाशावरून समजेल. येथें कल्पना यावी ह्मणून थोडकें लिहिलें आहे.

मध्यकुंभयुते न्यासे कोणकुंभाश्च संमताः ॥ २० ॥

इत्थं निवेशितघटोदरपूरितैर्यः । पंचामृतैर्जिनपतेः कुरुतेऽभिषेकम् ॥
सोयं सुरैः सुरगिरावभिषेकमेत्य लोकार्चितः खलु भविष्यति धर्मनेमिः ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि कलशन्यासविधिर्नाम चतुर्दशः परिच्छेदः ॥

इति विस्तरप्रतिष्ठाविधिः समाप्तः ॥

---

१९ बाहेरील आवरणाच्या कुंभामध्यें पूर्वादि दिशांच्या क्रमानें जलादिअभिषेकाचीं द्रव्यें भरून ठेवावीत व आंतील सर्व कुंभामध्यें फक्त शुद्ध पाणी भरावें

२० याप्रमाणें पंचामृतांनीं भरलेल्या या कुंभांनीं जो जिनेश्वराचा अभिषेक करितो त्याचा मेरुपर्वतावर देवाकडून अभिषेक होतो व तो जगत्पूज्य होऊन धर्मरूपी चक्राची धाव रचतो.

याप्रमाणें प्रतिष्ठासारसंग्रहामध्यें नेमिचंद्रदेवांनीं रचलेला कलशन्यासविधि नांवाचा चौदावा परिच्छेद संपला.

याप्रमाणें सविस्तर प्रतिष्ठाविधि संपला

पंचदशः परिच्छेदः।

अथ मध्यमप्रतिष्ठाविधिः।

मध्यमप्रतिष्ठाविधानमनुवर्णयिष्यामः॥ तद्यथा—
अथेंद्रनंदियोगीन्द्र–प्रतिष्ठाविधिलक्ष्मणः।
प्रयोगपरिपाटीयमुच्यते संप्रदायतः॥ १॥
प्रतिष्ठादिवसात्पूर्वं मध्यकल्पविवक्षया॥
सप्तमेऽन्हि विधेयोंकुरार्पणः प्रथमोत्सवः॥ २॥
द्वितीयेन्हि ततः कुर्यात्पंचमंडलपूजया॥
त्रिसंध्यमर्हत्स्नानं च पूजनं श्रीबलिक्रियां॥ ३॥

पंधरावा परिच्छेद.

मध्यम प्रतिष्ठेचा विधि.

१–३ इंद्रनंदि आचार्यांच्या प्रतिष्ठाविधीला अनुसरून प्राचीनप्रतिष्ठाशास्त्रानुसारें मध्यमप्रतिष्ठाविधीचें आतां आम्ही वर्णन करितो. प्रतिष्ठादिवसाच्या पूर्वी सातव्या दिवशीं मध्यमपद्धतीला अनुसरून प्रथमतः अंकुरार्पणो-

शांतिहोमं च तद्रात्रौ सर्वविघ्नप्रशांतये ॥
एवं प्रतिदिनं कार्यं बुधैरवभृतावधेः ॥ ४ ॥
विघ्नशांतिकरः शांतिहोमो नित्यं मुनेर्मतः ॥
रोगशांत्यर्थिनः शस्तमौषधं केन वार्यते ॥ ५ ॥
तृतीयेऽन्हि ध्वजारोहं द्वितीयोत्सवसंज्ञकम् ॥
विदध्यादथ तद्रात्रौ भेरीताडनसंविधिम् ॥ ६ ॥
चतुर्थस्नानपर्यंतं श्रीबलेः समनंतरम् ॥
ध्वजदेवबलिं कुर्यात्पूजादौ घोषणामपि ॥ ७ ॥
चतुर्थे दिवसे प्राण्हे लघुशांतिकपूर्वकम् ॥
मंडपेंद्रं प्रतिष्ठाप्य भूषयेद्भूषणोत्करैः ॥ ८ ॥
पंचमेन्हि ततः प्राण्हे बृहच्छान्तिकपूर्वकम् ॥
वेदीद्वयं प्रतिष्ठाप्य भूषयेद्भूषणोत्करैः ॥ ९ ॥

त्सव करावा. तदनंतर दुसरे दिवशीं पंचमंडलपूजन तिन्ही संध्याकाल मध्यें अर्हताचा अभिषेक व पूजन आणि श्रीबलि हा विधि करावा. ४-५ त्याच रात्रीं सर्व विघ्नशांतीस्तव शांतिहोम करावा. हा शांतिहोम अवभृथस्नानाच्या विधीपर्यंत दररोज करावा हा शांतिहोम नित्य करावा असें इंद्रनंदि आचार्यांचें म्हणणें आहे बरोबर आहे रोगशांत्यर्थ उत्तम औषध घेऊं नये असें कोण म्हणेल? ६-८ तिसरे दिवशीं ध्वजारोहण विधि करावा व रात्रीं भेरीताडन नांवाचा विधि करावा. चतुर्थस्नान क्रिया करीपर्यंत श्रीबलिविधीच्या नंतर ध्वजदे-

वेदीमंडपनिर्माणं मुनेरस्यापि संमतम् ॥
प्रस्तुतार्थक्रियासिद्धेरन्यथानुपपत्तितः ॥ १० ॥
वा स्तुपूजान्वितं तच्च निर्माणं शोभनं मतं
शांतिकं वासुपूजात्र भवेद्बालिविहारयुक् ॥ ११ ॥
अथ तीर्थोदकादानं कार्यं षष्ठे दिने दिवा ॥
अचाल्यसौधबिंबानां प्रतिष्ठा चेद्विधित्सिता ॥ १२ ॥
चाल्यार्चान्यसने नेष्टं तस्य तत्स्थानयापनात् ॥
त्रिधोपवासं तदनु स्वीकुर्याद्गुरुसाक्षिकम् ॥ १३ ॥
जलाधिवासनं कुर्यात्तद्रात्रौ होमकर्म च ॥

वत्रावलि हा विधि करावा. चौथ्या दिवशीं प्रातःकालीं लघुशांतिकविधि करून मंडपप्रतिष्ठा करावी मंडप भूषणांनीं सुशोभित करावा. ९–१० पांचव्या दिवशीं मोठा शांतिविधि करून दोन वेदींची प्रतिष्ठा करून त्याभूषणांनीं शोभित कराव्यात. वेदीमंडप बनविणें हें इंद्रनंदि आचार्यांना मान्य आहे कारण अपर्युक्त क्रिया त्या शिवाय होत नाहात.

११–१४ तें वेदिकानिर्माण वास्तुपूजेसहित करणें. उत्तम बलिविहारानें युक्त असें शांतिक व जिनपूजनही करावें. तदनतर अचल जिनबिंबाची प्रतिष्ठा करावयाची असेल तर सहाव्या दिवशीं तीर्थोदकादानविधि करावा. चलजिनप्रतिमाप्रतिष्ठेला हा विधि करूं नये । तदनंतर गुरुसाक्षिपूर्वक अन्न, खाद्य, व लेह्य यांचा त्याग प्रतिष्ठाविधि पूर्ण होईपर्यंत करावा. याच रात्रीं जलाधिवासन, होमकर्म व मंदिराच्या चारी दिशेला शांति शुद्धि अर्थात् विमानशुद्धि करावी.

विमानस्य चतुर्दिक्षु शांतिशुध्यामिघानकम् ॥ १४ ॥
विमानशुद्धिं कृत्वाथ तद्बिंबस्य यथोचितम् ॥
दर्भशय्याविधिं कुर्यात्प्रत्युषस्यंतरालये ॥ १५ ॥
सप्तमेऽन्हि महायंत्रमाराध्य च विभुष्य च ॥
न्यसेत्स्नपनवेद्यग्रे त्रयोदशशतं घटान् ॥ १६ ॥
तद्वेद्यां स्थापयेत्पीठं पंचमंडलमूर्धनि ॥

इति पूर्वक्रिया

स्नानव्रतादिशुद्धः सन्धृतवस्त्रोपवीतकः ॥
चतुःप्रतींद्रसहितः कृतेर्यापथशोधनः ॥ १ ॥
आचार्यानुज्ञया सिद्धभक्तिं च सकलीक्रियाम् ॥
कृत्वा समंत्रमिज्यांगपालद्रव्यं विशोध्य च ॥ २ ॥
भूषणैर्बहुभिः स्वं च प्रतींद्रानपि भूषयेत् ॥

---

१५ जिनप्रतिमेचा दर्भशय्याविधि प्रातःकाळीं जिनमंदिरामध्यें करावा.

१६ सातव्या दिवशी महायंत्राची आराधना करून स्नानवेदीच्या पुढें ११२ घट ठेवावेत व वेदीवर पंचमंडलाच्या मस्तकावर सिंहासन स्थापावें. ही सगळी पूर्वक्रिया करून

१–४ स्नान व व्रतें यांनीं शुद्ध होऊन वस्त्रें व यज्ञोपवीत धारण करून चार प्रतींद्रासहित ईर्यापथशोधन ही क्रिया करावी. आचार्यांच्या आज्ञेनें सिद्धभक्ति व सकलीकरण करून मंत्रसहित पूजाद्रव्यें शुद्ध करून

महाभिषेकविधिना स्थापिते भद्रविष्टरे ॥ ३ ॥
दर्भशय्यास्थितं बिंबमानीय स्थापयेत्ततः ॥
पंचमंडलमाराध्य स्थापयेदष्टतद्घटैः ॥ ४ ॥
नीराज्याष्टविधद्रव्यैर्जप्त्वाष्टशतपुष्पकैः ॥
पुनः पंचोपचारेण स्नापयेच्छेषतद्घटैः ॥ ५ ॥
चतुर्विधावतरणं चतुःकुंभाभिषेचनम् ॥
पुष्पांजलिः सुगंधोदस्नपनं च समर्चनम् ॥ ६ ॥
तद्बिंबस्थापनं मूलवेदीयंत्राग्रविष्टरे ॥
मूलबिंबासने स्वर्णशलाकाविनिवेशनम् ॥ ७ ॥
संप्रोक्षणं चतुःकुंडप्रतिष्ठाहोमसंविधिः ॥
मुखवस्त्रावृतिः कांडस्थापनं चाष्टधार्चनम् ॥ ८ ॥

भूषणांनीं स्वतःला व प्रतींद्रांनाही भूषित करावें. दर्भशय्येमध्यें असलेल्या जिनप्रतिमेला भद्रसिंहासनावर स्थापावें. पंचमंडलाची आराधना करून आठ कलशांनीं प्रतिमेचा अभिषेक करावा.

५–आठप्रकारच्या द्रव्यांनीं नीराजन करून १०८ पुष्पांनीं जप करावा व पुनः बाकीच्या कलशांनीं पंचोपचारानें अभिषेक करावा. ६ चारतऱ्हेचा अवतरण विधि करून चार कलशांनीं अभिषेक करावा पुष्पांजलि समर्पण करून, गंधोदकाभिषेक करून पूजा करावी. ७-मग बिंबाची मूलवेदीच्या यंत्राच्या पुढील सिंहासनावर स्थापना करावी. व सिंहासनापाशीं सुवर्णशलाका ठेवावी. संप्रोक्षणविधि करून चारकुंडामध्यें प्रतिष्ठा होम

नानासुमंगलद्रव्यार्चनं पुष्पजपस्तपः ॥
पुष्पजतसुगंधादिद्रव्यैः सौवर्णतालगैः ॥ ९ ॥
नयनोन्मीलनं तेन गंधेनोद्वर्तनं ततः ॥
मुखवस्त्रापसरणं पुष्पांजलिरथाशिषः ॥ १० ॥
आराधनं नृत्यगीतवाद्यैर्नानाविधस्तवैः ॥
चैत्यादिभक्तित्रितयस्तवनं संघपूजनम् ॥ ११ ॥
वेदिस्थदेवतापूजाधामदिक्पालकार्चनम् ॥
षड्द्वारदेवताभ्यर्चा ग्रामदिक्पालपूजनम् ॥ १२ ॥
विहारः परया भूत्या तदुद्घोषणपूर्वकम् ॥
विहारानंतरं पंचविंशत्या स्नपनं घटैः ॥ १३ ॥
क्षमापणनमस्कारपूर्वं सर्वविसर्जनम् ॥
ततस्तिसृषु संध्यासु नित्यं नित्यमहोत्सवः ॥ १४ ॥

विधि करावा. प्रतिमामुख वस्त्रानें आच्छादावें; वाणांची स्थापना करावी व अष्टद्रव्यानें पूजा करावी. अनेक सुमंगल द्रव्यांनीं पूजा करून मग पुष्पजप करावा. सुगंधद्रव्यांनीं नयनोन्मीलनविधि करावा. गंध प्रतिमेच्या सर्व अवयवाला लावावें. मुखवस्त्र काढून पुष्पांजलि, आशिर्वाद, आराधन हे करावेत. नृत्य, गीत, वादित्र व अनेक स्तुति, चैत्यादिभक्ति यांनीं स्तवन करून संघ चा आदरसत्कार करावा. १२–१५ वेदिस्थ देवतांची पूजा धामपूजा, दिक्पालपूजा, षड्द्वारदेवतापूजन, ग्रामदिक्पालपूजन, हे विधि करावेत. विहारघोषणा करून मोठ्या थाटानें श्रीजिनाचा विहारविधि करावा विहारानतर २५ कलशांनीं स्नपन करावें. क्षमापण नमस्कार हे विधि

चतुर्थेऽन्हि महास्नानविधिश्चावभृथाव्हयः ॥
अभिषेकक्रियां कृत्वा समभ्यर्च्य श्रुतं गुरुम् ॥ १५ ॥
गंधोदकभृतं कुंभं यष्ट्रे दद्यान्मुदाशिषः ॥
शेषां च सर्वभव्येभ्यो दद्यात्प्रागुदिताशिषः ॥ १६ ॥
यष्टा संपूजयेत्संघं यथाशक्ति यथोचितम् ॥
अथावरोह्य तद्रात्रौ प्रासादे स्थापयेद् ध्वजम् ॥ १७ ॥
पूर्ववत्तेन भात्येष सर्वेषां तच्छुभाय च
विसर्जनं निर्जराणामध्यात्मध्यासनं विभोः ॥ १८ ॥
शांतिधारां ततः शांतबालिकर्मक्षमापणम् ॥
गमनापृच्छनं पश्चात्कृतकर्मफलार्थिनाम् ॥ १९ ॥

करून सर्वांचें विसर्जन करावें. तदनंतर तिन्ही संध्याकालांत नित्यमहोत्सव करावा. यानंतर चौथ्या दिवशीं अवभृथस्नान हा विधि करावा अभिषकक्रिया करून शास्त्र व गुरूची पूजा करावी

१६ यजमानाला गंधोदकानें भरलेला कुंभ आशीर्वादासह द्यावा. व सर्व भव्यांना शेषा (जिनपादार्चित गंध, पुष्प, अक्षत व फळें) हीं आशीर्वादासह द्यावी. १७ यजमानानें यथाशक्ति व यथायोग्य आदर करावा. तदनंतर त्या दिवशी रात्रौ ध्वज उतरवून तो मंदिरावर स्थापावा. १८—२० हा ध्वज पूर्वीप्रमाणें शोभून सर्वांच्या कल्याणाला कारण होतो यानंतर देवाचें विसर्जन व जिनाचें आत्म्यामध्यें आरोपण करावें. शांतिधारा, शांतिबलि, कर्मक्षय, जाण्याविषयीं परवानगी घेणें, केलेल्या पूजेचे फलाची याचना, आशीर्वाद देणें, गुरुसाक्षीनें दीक्षा त्याग, शांतिभक्ति या क्रिया

आशीर्दानविधिं दीक्षामोचनं गुरुसाक्षिकम् ॥
शांतिभक्तिं च कृत्वेंद्रः प्रतिष्ठां तां समापयेत् ॥ २० ॥
निष्ठापितप्रातिष्ठं तं यष्टेन्द्रं बहु मानयेत् ॥
सत्कृत्य भक्त्या भव्यास्तं सर्वे यांतु यथायथम् ॥ २१ ॥
प्रतिष्ठादिवसे कुर्यादुत्सवं मासि मासि च ॥
आवर्षादथ ऊर्ध्वं तु वर्षे वर्षे च शक्तितः ॥ २२ ॥
उत्सवानां विधिर्भेदोप्युत्तरत्राभिधीयते ॥
इति मध्यप्रातिष्ठाया विधिः सर्वो निरूपितः ॥ २३ ॥
अनुक्तमन्यतो ग्राह्यमुचितं लक्षणादिकम् ॥
प्रागुदीरित एवात्र प्रयोगोऽपि प्रयुज्यताम् ॥ २४ ॥
यथोचितं समस्तानां कर्मणां कर्मकोविदैः ॥
इत्थं विधत्ते बहुभक्तियुक्तो मध्यक्रमेणापि जिनप्रातिष्ठाम् ॥

करून ही प्रतिष्ठाक्रिया समाप्त करावी. २१–२४ प्रतिष्ठा ज्यानें पूर्ण केली त्या इंद्राचा यजमानानें चांगला सत्कार करावा. सर्व भव्यांनींही त्याचा आदर करावा व आपल्या स्थानी जावें. पुढें प्रत्येक महिन्याला प्रतिष्ठेच्या दिवशीं उत्सव करावा. याप्रमाणें एक वर्षपर्यंत करावें. पुढें प्रत्येक वर्षी करावा. या उत्सवाचा

यो देशकालाद्युचितामुपैति स धर्मनेमिः परमप्रतिष्ठाम् ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठसारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि मध्यमप्रतिष्ठाविधिर्नाम पंचदशः प्रबंधः ॥

॥ इति मध्यमप्रतिष्ठाविधिः समाप्तः ॥

विधि व प्रकार आम्ही पुढें सांगणार आहोत. याप्रमाणें मध्यम प्रतिष्ठेचा विधि सांगितला. जें येथें सांगितलें नाहीं तें योग्य असें लक्षणादिक अन्य ग्रंथांतून घ्यावें. विद्वानांनीं यथायोग्य मार्गे सांगितलेल्या क्रियांचा ही येथें उपयोग करावा २५ याप्रमाणें बहुभक्तीनें जो ही (जिनाची) मध्यमप्रतिष्ठा करितो तो धार्मिक देश व काल यांना योग्य अशा उत्कृष्ट प्रतिष्ठेला पावतो.

याप्रमाणें नेमिचंद्रविरचित प्रतिष्ठातिलक ग्रंथांतील मध्यमप्रतिष्ठा वर्णनाचा १५ वा प्रबंध समाप्त झाला ॥

षोडशः परिच्छेदः ।

अथ संक्षेपप्रतिष्ठाविधिः ॥

अथ संक्षेपतो वक्ष्ये प्रतिष्ठाविधिलक्षणम् ॥
संक्षेपतोऽपि सा कार्या देशकालानुसारतः ॥ १ ॥
तत्र पूर्वं प्रतिष्ठायाः पंचमेऽन्ह्यंकुरार्पणम् ॥
ततः प्राक् क्रियतामिंद्रप्रतिष्ठात्रापि मध्यवत् ॥ २ ॥
सर्वविघ्नप्रशान्त्यर्थं शांतिहोमविधिर्बुधैः ॥
ततः प्रभृति कर्तव्यो यावच्चावभृथक्रिया ॥ ३ ॥

संक्षेपानें प्रतिष्ठाविधि.

१-४ आतां मी संक्षेपानें प्रतिष्ठाविधि सांगतो. देशकालाला अनुसरून हा विधि करावा. प्रतिष्ठेच्या पूर्वी पांचव्या दिवशीं अंकुरार्पणक्रिया करावी. ही क्रिया करण्यापूर्वी मध्यम प्रतिष्ठेमध्यें जसें अंकुरार्पण क्रियेच्या पूर्वी इंद्रप्रतिष्ठा करितात तशी येथेंही क्रिया करावी. सर्व विघ्नें नाहींशीं होण्याकरितां अवभृथ क्रिया होईपर्यंत शांतिहोम करीत जावें. दुसरे दिवशीं सकाळीं लघुशांतिपूर्वक मंडपाची प्रतिष्ठा करून भूषणांनीं तो सुशोभित करावा. ५-७ तिसऱ्या दिवशीं लघुशांतिपूर्वक दोन वेदींची प्रतिष्ठा करून त्या भूषित कराव्या-

द्वितीये दिवसे प्राण्हे लघुशांतिकपूर्वकम् ॥
मंडपेंद्रं प्रतिष्ठाप्य भूषयेद् भूषणोत्करैः ॥ ४ ॥
तृतीये दिवसे प्राण्हे लघुशांतिकपूर्वकम् ॥
वेदीद्वयं प्रतिष्ठाप्य भूषयेद् भूषणोत्करैः ॥ ५ ॥
अथ तीर्थोदकादानं कार्यं तुर्ये दिने दिवा ॥
अचाल्यसौधर्बिंबानां प्रतिष्ठा चोद्विधीयते ॥ ६ ॥
चाल्यार्चानीयतां पुष्पमंडपाढ्यजलाशयम् ॥
त्रिधोपवासं तदनु स्वीकुर्याद् गुरुसाक्षिकम् ॥ ७ ॥
जलाधिवासनं कुर्यात्प्रत्युषस्यंतगलये ॥
विधिनाभित्रयं प्राच्यं यागमंडलमन्वतः ॥ ८ ॥
समाराध्य समासेन पूर्वाह्णे पंचमेऽहनि ॥
न्यस्य स्नपनवेद्याः प्राक् सम्मार्जनघटाष्टकम् ॥ ९ ॥

त. चौथ्या दिवशीं दिवसा तीर्थोदकादानविधि करावा. (अचल प्रतिमांची प्रतिष्ठा करावयाची असेल तर) चलप्रतिमा पुष्पमंडपानें युक्त अशा जलाशयाकडे दिवसा न्यावी. यानंतर अन्न, खाद्य, व लेह्य अशा तीन पदार्थांचा त्याग अशा रीतीचा उपवास पांचवे दिवशीं करावा ८-९ जिनमंदिरामध्यें प्रातःकालीं जलाधिवासनविधि करून योग्यविधीनें तीन अग्नींची पूजा करावी. यानंतर यागमंडलाची संक्षेपानें आराधना करावी. तदनंतर

तद्वेद्यां स्थापयेत्पीठं पंचमंडलमूर्धनि ॥

इति पूर्वक्रिया ॥

स्नानव्रतादिशुद्धः सन् धृतवस्त्रोपवीतकः
चतुःप्रतींद्रसहितः कृत्वेर्यापथशोधनम् ॥ १ ॥
आचार्यानुज्ञया सिद्धभक्तिं च सकलीक्रियाम् ॥
कृत्वा समंत्रमिज्यांगपात्रद्रव्यं विशोध्य च ॥ २ ॥
भूषणैर्बहुभिः स्वं च प्रतीन्द्रानपि भूषयेत् ॥
महाभिषेकविधिना स्थापिते भद्रविष्टरे ॥ ३ ॥
दर्भशय्यास्थितं बिंबमानीय स्थापयेत्ततः ॥
पंचमंडलमाराध्य स्नापयेदष्टतद्घटैः ॥ ४ ॥

अभिषेक करण्याच्या वेदीच्या पूर्व दिशेला आठ सम्मार्जन कुंभांची स्थापना करावी. वेदीवर पंचमंडलाच्या वर सिंहासन स्थापन करावें. याप्रमाणें पूर्व विधि आहे

१–४ स्नान व्रतें इत्यादिकांनीं शुद्ध होऊन इंद्रानें वस्त्र व यज्ञोपवीत धारण करावें. चार प्रतींद्रासहित ईर्यापथशोधन करून आचार्यांच्या आज्ञेनें सिद्धभक्ति व सकलीकरण करावें. मंत्रांनीं पूजाद्रव्यें शोधून पुष्कळ भूषणांनीं स्वतः प्रतींद्र यासह भूषित व्हावें. महाभिषेकविधीनें स्थापिलेल्या भद्रसिंहासनावर दर्भशय्येमध्यें असलेलें जिनबिंब स्थापावें. पंचमंडलाची आराधना करून आठ घटांनीं अभिषेक करावा.

तद्बिंबस्थापनं मूलवेदीयंत्राग्रविष्टरे ॥
संप्रोक्षणविधिः पश्चाच्छुद्धशाल्यादिवस्तुभिः ॥ ५ ॥
मुखवस्त्रकृतिः कांडस्थापनं चाष्टधार्चनम् ॥
नानासुमंगलद्रव्यार्चनं पुष्पजपस्ततः ॥ ६ ॥
पुष्पजससुगंधादिद्रव्यैः सौवर्णतालगैः ॥
नयनोन्मीलनं तेन गंधेनोद्वर्त्तनं ततः ॥ ७ ॥
मुखवस्त्रापसरणं पुष्पांजलिरथाशिषः ॥
आराधनं नृत्यगीतवाद्यैर्नानाविधस्तवैः ॥ ८ ॥
चैत्यादिभक्तित्रितयस्तवनं संघपूजनम् ॥
वेदीस्थदेवतापूजा धामदिक्पालकार्चनम् ॥ ९ ॥
षड्द्वारदेवताभ्यर्चा ग्रामदिक्पालपूजनम् ॥
क्षमापणं जिनेंद्रादिसर्वदेवविसर्जनम् ॥ १० ॥

---

१ ११ मग तें जिनबिंब मूलवेदीयंत्राच्या सिंहासनावर स्थापावें. तदनंतर शुद्ध साळी वगैरे पदार्थांनीं संप्रोक्षणविधि करावा. जिनप्रतिमेच्या मुखावर वस्त्र आच्छादावें. बाण जवळ ठेवावेत. अष्ट प्रकारें पूजा करावी. मंगल द्रव्यार्चन करावें. व पुष्पांनीं जप करावा. सुवर्णपात्रांतील सुगंधि द्रव्यांनीं नेत्रोन्मीलनविधि करून गंधाची उटी लावावी. यानंतर मुखवस्त्र दूर सारावें, पुष्पांजलिसमर्पण करावें आणि आशिर्वाद, आराधन, नृत्य, गीत वादित्र, नाना स्तुति हे विधि करावेत. चैत्यादि तीन भक्ति करून संघाचें पूजन करावें. यानंतर

ततः संस्नापयेत्पूर्वरात्रे लोकत्रयीगुरुम् ॥
कलशैः पंचविंशत्या शतेनाष्टाधिकेन वा ॥ ११ ॥
अनंतरदिने देवमेकवारं विहारयेत् ।
ततः सायं घटैरष्टशतेन स्नापयेद्विभुम् ॥ १२ ॥
अभिषेकक्रियां कृत्वा समभ्यर्च्य श्रुतं गुरुम् ॥
गंधोदकभृतं कुंभं यष्ट्रे दद्यान्मुदाशिषः ॥ १३ ॥
शेषां च सर्वभव्येभ्यो दद्यात्प्रागुदिताशिषः ॥
यष्टा संपूजयेत्संघं यथाशक्ति यथोचितम् ॥ १४ ॥
विसर्जनं निर्जराणामध्यात्मध्यासनं विभोः ॥
शांतिधारा ततः शांतिबलिकर्मक्षमापणम् ॥ १५ ॥

वेदीवरील देवतांचें, धामदेवता व दिक्पालदेवता यांचें पूजन करून पडद्वारदेवतांचें पूजन करावें. क्षमापण करून सर्व देवतांचें विसर्जन करावें. तदनंतर रात्रीच्या पूर्वभागीं जिनाभिषेक २५ कलशांनीं अथवा १०८ कलशांनीं करावा.

१२-१४ लागलीच दुसऱ्या दिवशीं एकवेळेस जिनेश्वराचा विहार करवून मग सायंकाळीं १०८ कुंभांनीं त्याचा अभिषेक करावा. पूजा करावी. शास्त्र व गुरु यांचें पूजन करून यजमानाला आशीर्वाद देऊन गंधोदककुंभ अर्पण करावा. सर्व भव्यजीवांना शेषा व आशीर्वाद द्यावा. यजमानानें संघाची यथोचित पूजा करावी. यानंतर देवांचें विसर्जन व प्रभूला हृदयांत स्थापन करावें. १५—२० शांतिधारा, शांतिबलि, कर्म-

गमनाप्रच्छनं पश्चात्कृतकर्मफलार्थनम् ॥
आशीर्दानाविधिं दीक्षामोचनं गुरुसाक्षिकम् ॥ १६ ॥
शांतिभक्तिं च कृत्वेंद्रः प्रतिष्ठां तां समापयेत् ॥
निष्ठापितप्रतिष्ठं तं यष्टेन्द्रं बहु मानयेत् ॥ १७ ॥
सत्कृत्य भक्त्या भव्यास्तं सर्वे यांतु यथायथम् ॥
प्रतिष्ठादिवसे कुर्यादुत्सवं मासि मासि च ॥ १८ ॥
आवर्षादथ ऊर्ध्वं तु वर्षे वर्षे च शक्तितः ॥
उत्सवानां विधिर्भेदोप्युत्तरत्राभिधीयते ॥ १९ ॥
इति संक्षेपतश्चार्हत्प्रतिष्ठा प्रतिपादिता ॥
अनुक्तमन्यतो ग्राह्यमुचितं लक्षणादिकम् ॥ २० ॥
प्रागुदीरित एवास्य प्रयोगोऽपि प्रयोज्यताम् ॥

विनाश, जाण्याची परवानगी, पूजाफलयाचना, आशीर्वाददान हे विधि करून गुरूच्या साक्षीनें दीक्षा सोडावी. शांतिभक्ति करून प्रतिष्ठा समाप्त करावी. प्रतिष्ठा ज्यानें पूर्ण केली त्या इंद्राचा यजमानानें अतिशय आदर करावा व भव्यजनांनीं भक्तिनें आदर त्याचा करून आपआपल्या स्थानीं निघून जावें. प्रत्येक महिन्याला प्रतिष्ठेच्या दिवशीं उत्सव करावा. याप्रमाणें एकवर्ष करावें पुढें प्रत्येक वर्षी करावा. उत्सवाचे प्रकार पुढें आम्ही सांगू. याप्रमाणें संक्षिप्त प्रतिष्ठा आम्ही सांगितली. न सांगितलेला पण योग्य असा हो विधि येथें करण्यास हरकत नाहीं.

यथोचितसमस्तानां कर्मणां कर्मकोविदैः ॥ २१ ॥

इत्थं विधत्ते बहुभक्तियुक्तः संक्षेपतो वापि जिनप्रतिष्ठाम् ॥
यो देशकालाद्युचितामुपैति स धर्मनेमिर्निजसत्प्रतिष्ठाम् ॥ २२ ॥

इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि संक्षेपविधिर्नाम षोडशः परिच्छेदः ॥

॥ इति संक्षेपप्रतिष्ठाविधिः समाप्तः ॥

२१-२२ पूर्वी सांगितलेला हा प्रयोग विद्वान माणसानीं येथें करावा याप्रमाणें जो भक्तिमान भव्य संक्षेपानें प्रतिष्ठा करितो तो देशकालानुसारें स्वतःच्या प्रतिष्ठेला पावतो.

याप्रमाणें नेमिचंद्रदेवविरचित प्रतिष्ठातिलक ग्रंथांतील संक्षिप्त प्रतिष्ठाविधीचा सोळावा परिच्छेद संपला. ॥

अथ सप्तदशः परिच्छेदः ।

अथ सिद्धप्रतिष्ठाविधिः ॥

अथ सिद्धप्रतिमादिप्रतिष्ठाविधानान्यभिधास्यामः ।
संक्षेपार्हत्प्रतिष्ठावत्प्रतिष्ठाविधिरिष्यते ॥
सिद्धादीनां प्रयोगे तु विशेषः प्रतिपाद्यते ॥

तद्यथा—

वचनम् ॥ सिद्धप्रतिष्ठादिनात्पूर्वं पंचमे दिनेऽङ्कुरार्पणं तद्दिनाद् द्वितीयदिने मंडपप्रतिष्ठां ततस्तृतीयदिने वेदीप्रतिष्ठां च ततश्चतुर्थदिने रात्रौ उपवासमादाय जलाधिवासनं विमानशुद्धिं दर्भशयनं चाग्नित्रयार्चनं च पूर्ववद्विधाय वेदिकायां पंचवर्णैः सिद्धचक्रोद्धरणं विदध्यात् ॥

'अथेति'— आतां सिद्धप्रतिमा, आचार्यप्रतिमा वगैरेंच्या प्रतिष्ठांचे प्रकार आम्ही सांगतो संक्षेपानें अर्हन्ताची प्रतिष्ठा करण्याचा जो विधि आहे तसाच सिद्धादिकांच्या प्रतिष्ठेचा आहे. परंतु कांही विशेष आहे तो याप्रमाणें:—सिद्धप्रतिष्ठेच्या पूर्वी पांचव्या दिवशीं अंकुरार्पणविधि करावा. दुसरे दिवशीं मंडपप्रतिष्ठाविधि, तिसरे दिवशीं वेदीप्रतिष्ठा, चौथे दिवशीं रात्रीं उपवासाची प्रतिज्ञा करून जलाधिवासन, विमानशुद्धि, दर्भशयन, तीन अग्नींचें पूजन, हे विधि पूर्ववत् करून वेदिकेवर पांच रंगांनीं सिद्धचक्राचा उद्धार करावा.

ऊर्ध्वाधो रयुत सबिंदु सपरं ब्रह्मस्वरावेष्टितम् ॥
वर्गापूरितदिग्गतांबुजदलं तत्संधितत्वान्वितम् ॥
अतःपत्रतटेष्वनाहतयुतं ऱ्हींकारसंवेष्टितम् ॥
देवं ध्यायति यः स मुक्तिसुभगो वैरीभकंठीरवः ॥ १ ॥

इति सिद्धचक्रमुद्धृत्य ॥ ओं ऱ्हीं अर्हं असि आ उसा अनाहतविद्याधिपते एहि २ संवौषट् । ओं ऱ्हीं अत्र तिष्ठ ठ ठ । ओं ऱ्हीं मम सन्निहितो भव २ वषट् । ओं ऱ्हीं अर्हं असि आ उसा अनाहतविद्याधिपते जलं गृहाण २ नम इत्यादिभिर्मंत्रैराव्हानादिपूर्वकमभ्यर्च्य हेमादिपात्रे हेमादिलेखन्या तिलकद्रव्यैः सिद्धचक्रमुद्धृत्य तन्मंडलमध्ये विन्यस्य ॥

ओं ऱ्हीं अ सि आउसा अनाहतविद्यायै नमः इति मूलमंत्रेण अष्टोत्तरशतवारं जात्यादिपुष्पैर्ज्ञानमुद्रया सिद्धपरमेष्ठिध्यानेन समाराध्य । दर्भशय्यास्थितासिद्धबिंबमानीय ।

उत्तरवेद्यां स्थापनपीठे निवेश्य पूर्ववद्धूलीकलशेनाभिषिच्याष्टसम्मार्जनकलशैः पूर्वमंत्रैराकारशुद्धिं विधाय प्राक्तनयंत्रोपरि विष्टरे संस्थाप्य प्रतिष्ठेयनिरूपणं कृत्वा ' नमस्ते पुरुषार्थाना ' मित्या

' ऊर्ध्वाधो इति ' खालीं आणि वर रेफानें युक्त असलेल्या हकाराला ' हैं ' ह्या बीजाक्षराला ओंकारानें वेष्टित करावें, आणि त्याच्या भोवतीं स्वराक्षरांचें वलय लिहावें त्या वलयाला सभोवतीं कमलपत्राकार आठ दलें करावींत. त्या प्रत्येक दलांत क्रमानें स्वर व कवर्ग, चवर्ग, टवर्ग, तवर्ग, पवर्ग, यवर्ग आणि शवर्ग हे आठ वर्ग लिहावेत त्या प्रत्येक दोन दलांच्या सांध्यांत तत्वाक्षर लिहावें. हें ह्याला तत्वाक्षर म्हणतात.

प्रत्येक दलाच्या शेवटाला अनाहत मंत्र लिहावा. ह्या अष्टदल कमलाच्या भोवतीं ऱ्हीं ' या मंत्राचें

दि सिद्धस्तोत्रं पठित्वा प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥

जानाति बोधं यदनुग्रहेण । द्रव्याणि सर्वाणि चराचराणि ॥
दुराग्रहत्यक्तनिजात्मरूपं । सिद्धेत्र सम्यक्त्वगुणं न्यसामि ॥

ओं ह्रीं परमावगाढसम्यक्त्वगुणभुषिताय नमः इति प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिप्त्वा तद्गुणमारोपयेत् ॥ १ ॥ एवमुत्तरत्रापि विधेयम् । जानाति बोधमित्यादि सप्तपद्यानि पठन् अर्चां समंतात्परामृशेत् । इति गुणारोपणम् ।

वेष्टन करावें याला मंत्रराज म्हणतात. जो या मंत्राच्या आकृतीचें ध्यान करितो त्याला मुक्ति प्राप्त होते व तो शत्रुरूपी हत्तींचा नाश करण्यास सिंहासारखा होतो ' या प्रमाणें सिद्धचक्राचें यंत्र काढून ' ॐ ह्रीं अर्हमिति ' इत्यादि मंत्र म्हणून सिद्धचक्राचें आव्हान, स्थापन, सन्निधीकरण करून पूजन करावें सुवर्णादि पात्रामध्यें सोनें वगैरेच्या लेखणीनें तिलक करण्याच्या द्रव्यांनीं सिद्धचक्र काढून तें मंडलामध्यें स्थापून ' ओं ह्रीं अ सि आ उसा इत्यादि ' या मूल मंत्राची ज्ञानमुद्रने जायी वगैरेच्या पुष्पांनीं सिद्धपरमेष्ठीच्या ध्यानानें आराधना करावी. तदनंतर दर्भशय्येमध्यें ठेवलेल्या सिद्धप्रतिमेला आणून ती उत्तर वेदीतील स्नानपीठावर स्थापून तिचा पूर्वीप्रमाणें धूलिकलशानें अभिषेक करावा व आठ सम्मार्जन कलशांनीं पूर्व मंत्रांच्या द्वारें आकारशुद्धि करून पुर्वीच्या यंत्रावर सिंहासनावर ठेऊन प्रतिष्ठेला योग्य अशा प्रतिमेचें वर्णन करून ' नमस्ते पुरुषार्थानां ' वगैरे सिद्धस्तोत्र म्हणावें व प्रतिमेवर पुष्पांजलिक्षेपण करावें

' जानातीति ' हा श्लोक व ' ओं ह्रीं परमेति ' हा मंत्र म्हणून सिद्धप्रतिमेमध्यें पुष्पांजलि क्षेपण करून परमावगाढ सम्यक्त्व गुणाचें आरोपण करावें. ज्याच्या प्रभावानें ज्ञान हें चराचरद्रव्यें जाणतें ज्याच्या योगें आत्म्याचें स्वरूप दुराग्रहरहित होऊन शुद्ध बनतें, तो सम्यक्त्व गुण सिद्धामध्यें मी स्थापितो.

आहूता इव सिद्धमुक्तिवनितामित्यादि ॥ ओं ऱ्हीं णमो सिद्धाणं सिद्धपरमेष्ठिन्नत्र एहि २ संवौषट्। ओं ऱ्हीं तिष्ठ २ ठ ठ। ओं ऱ्हीं मम सन्निहितो भव २ वषट्। आव्हानादिमंत्रः। ओं ऱ्हीं श्रीं अर्हं असि आ उ सा सिद्धाधिपतये नमः। अनेन मंत्रेण कर्पूरान्वितचंदनेन तिलकं न्यसेत्। ओं ऱ्हीं मुखवस्त्रं दधामि स्वाहा॥ इति मुखवस्त्रमंत्रः॥

गंगादितितथप्प० इत्यादिभिरधिवासनां विदध्यात्। ओं ऱ्हीं सिद्धाधिपते प्रबुध्यस्व ध्यातृजनमनांसि पुनीहि २ स्वाहा। नेत्रोन्मीलनमंत्रः॥ ओं ऱ्हीं सिद्धाधिपते मुखवस्त्रमपनयामि स्वाहा। इति श्रीमुखोद्घाटनमंत्रः।

वारिणा स्वच्छशीतेन हारिणा तापहारिणा॥

याच प्रमाणें पुढेंही 'जानाति' वगैरे सात श्लोक म्हणून प्रतिमेला स्पर्श करून बाकीच्या सात गुणांचें आरोपण करावें.

'आहूता इवेति' हा श्लोक व 'ओं ऱ्हीं णमो' वगैरे मंत्र, म्हणून सिद्धपरमेष्ठींचें आव्हान, स्थापन, सान्निधीकरण हें करावें.

'ओं ऱ्हीं असिआउसा' हा मंत्र म्हणून कापरानें युक्त अशा चंदनाचा सिद्ध परमेष्ठीला तिलक करावा. व 'ओं ऱ्हीं मुखेति' हा मुखवस्त्राचा मंत्र म्हणून प्रतिमेचें मुखाच्छादन करावें.

'गंगादीति' हा श्लोक म्हणून अधिवासनक्रिया करावी. ओं ऱ्हीं सिद्धेति' हा मंत्र म्हणून नेत्रोन्मीलन क्रिया करावी. 'ओं ऱ्हीं सिद्धाधिपते' हा मंत्र म्हणून सिद्धप्रतिमेच्या मुखावरचें वस्त्र काढावें.

'वारिणेति' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून पापनाशार्थ स्वच्छ शीतल तीर्थजलानें सिद्धप्रतिमेचा अभिषेक करावा.

विशुद्धानभिषिंचामि सिद्धानघविशुद्धये ॥

ओं ऱ्हीं श्रीं अर्हं सिद्धाधिपते तीर्थोदकेनाभिषिंचामीति स्वाहा। तीर्थोदकस्नपनम् ॥ १ ॥

पुंड्रेक्षुचोचचूतादिस्वरसोदारधारया ॥

विशुद्धा० ॥ ओं ऱ्हीं पुंड्रेक्षुप्रमुखरसैरभिषिंचामि इति स्वाहा। रसस्नपनम् ॥ २ ॥

पिंगहय्यंगवीनेन नवीनेन सुगंधिना।

विशुद्धा० ॥ ओं ऱ्हीं हय्यंगवीनघृतेन स्नपयामीति स्वाहा ॥ घृतस्नपनम् ॥ ३ ॥

क्षरत्सुधासदृक्षेण क्षीरपूरेण भूरिणा ॥

विशुद्धा० ओं ऱ्हीं० धारोष्णगव्यक्षीरपूरेणाभिषिणोमीति स्वाहा ॥ दुग्धस्नपनं ॥ ४ ॥

दध्ना पूर्णशरच्चंद्रचंद्रिकाधवलत्विषा। विशुद्धा० ॥

ओं ऱ्हीं जगन्मंगलेन दध्ना स्नपयामीति स्वाहा। दधिस्नपनम् ॥ ५ ॥

कषायद्रव्यसत्कल्ककाथचूर्णैः सुगंधिभिः ॥

उपस्करोमि शुद्धात्मसिद्धानघविशुद्धये ॥ ६ ॥

पुंड्रेक्षु इति हा श्लोक समंत्र ह्मणून ऊस, नारळ, आंबे यांच्या रसानें सिद्धप्रतिमेचा अभिषेक करावा.
'पिंगेति' हा श्लोक समंत्र ह्मणून लोणकढ ताज्या तुपानें श्री सिद्धाचा अभिषेक करावा.
'क्षरदिति' हा श्लोक समंत्र ह्मणून अमृतप्रवाहासारख्या दुधाच्या प्रवाहानें अभिषेक करावा.
'दध्नेति' हा श्लोक समंत्र ह्मणून पूर्णचंद्राच्या प्रकाशाप्रमाणें धवल अशा दह्यानें सिद्धप्रतिमेचा अभिषेक करावा.
'कषायेति' हा श्लोक समंत्र ह्मणून सुगंध कषाय द्रव्याच्या सुगंध चूर्णाची उटणी सिद्धप्रतिमेला लावावी.

ओं ऱ्हीं दिव्यप्रभूतसुरभिकपायद्रव्यकल्कक्काथचूर्णैरुपस्करोमि स्वाहा । उद्वर्तनादिविधानम् ॥

पवित्रसुपविलोरुमनोरमफलोत्करैः

निर्वर्तयामि शुद्धात्मसिद्धानघविशुद्धये ॥

ओं ऱ्हीं विचित्रमनोरमफलैरवतारयामि इति स्वाहा ॥ फलावतरणम् ॥

तीर्थांभःसभृतैः कुंभैरष्टभिर्मंगलान्वितैः ॥ निर्वर्तयामि• ॥

ओं ऱ्हीं परमसुरभिद्रव्यसंदर्भपरिमलगर्भतीर्थांबुसंपूर्णसुवर्णकुंभाष्टतयेन परिषेचयामि स्वाहा ॥ कलशाष्टकाभिषेकः ॥ ८ ॥

पूतशीतलगंधोदैर्गंधद्रव्यादिवासितैः ॥ विशुद्धा ॥

ओं ऱ्हीं परमसौमनस्यनिबंधनगंधोदकपूरेणाप्लावयामि स्वाहा ॥ गंधोदकस्नपनम् ॥ ९ ॥

ओं बाह्याभ्यंतरहेतुजात० । ओं ऱ्हीं निरवशेषावरण० । स्वच्छैस्तीर्थ० । श्रीसिद्धनाथान्यजे ॥ ओं ऱ्हीं लोकोत्तरनीरधाराहरिचंदनद्रवकलमाक्षतपुंजाष्टकमंदारप्रमुखकुसुमदामसुधारसप-

---

'पवित्रेति' हा श्लोक समंत्र म्हणून नानाप्रकारच्या पवित्र मनोहर फळांनीं सिद्धप्रतिमेवरून अवतरण क्रिया करावी

'तीर्थेति' हा श्लोक व मंत्र म्हणून उत्कृष्टसुगंधिद्रव्यांनीं सुवासित अशा आठ कळशांनीं सिद्धप्रतिमेचा अभिषेक करावा.

'पूतेति' हा श्लोक म्हणून उत्कृष्ट सुगंधी अशा गंधोदक जलानें सिद्धप्रतिमेचा अभिषेक करावा.

'ओं बाह्येति' वगैरे म्हणून जलापासून अर्घ्यापर्यंत अष्टद्रव्यांनीं सिद्धप्रतिमेचें पूजन करावें. यानंतर सिद्धभक्ति करून इष्टप्रार्थनेचा श्लोक म्हणून पुष्पांजलि क्षेपण करावें. इष्टप्रार्थनाः—प्राण्यांना उत्कृष्ट सा-

णमो पत्तेयबुद्धाणं णमो सयंबुद्धाणं। णमो बोहियबुद्धाणं। णमो णमो रुजुमदीणं। णमो विउलमदीणं। णमो दसपुव्वीणं। णमो चउद्दसपुव्वीणं। णमो अठ्ठंगाणिमित्तकुलाणं। णमो विवुणइड्डिपत्ताणं। णमो विज्जाहराणं। णमो चारणाणं। णमो पण्णसमणाणं। णमो आगासगामिणं। णमो आसीविसाणं। णमो दिठ्ठिविसाणं। इति षोडशपदानि विलिखेत्।

ततस्तद्बहिश्चतुर्विंशतिपत्रेषु णमो उग्गतवाणं १ णमो दित्ततवाणं २ णमो तत्ततवाणं ३ णमो महातवाणं ४ णमो घोरतवाणं ५ णमो घोरगुणाणं ६ णमो घोरपरक्कमाणं ७ णमो घोरगुणबम्हचारीण ८ णमो आमोसहिपत्ताणं ९ णमो खेलोसहिपत्ताणं १० णमो जल्लोसहिपत्ताणं ११ णमो दिप्पोसहिपत्ताणं १२ णमो सव्वोसहिपत्ताणं १३ णमो मणोबलीण १४ णमो वचोबलीणं १५ णमो कावबलीणं १६ णमा खीरसवीणं १७ णमो सप्पिसवीणं १८ णमो महुरसवीणं १९ णमो आमियसवीणं

'ओं अमिआउमा स्वाहा' ह्या मंत्रानें दक्षिणेकडून उत्तरेकडे श्रीकाराला वेष्टन घालावें नंतर सहा कोणामध्ये अप्रतिचक्र फट् अशीं सहा बीजाक्षरें लिहावीत. दोन दोन कोणाच्या अन्तर्गी 'विचक्राय स्वाहा ह्रीं सहा बीजाक्षरें उजव्या बाजूनें स्थापावीत. व त्याच्यावर 'ओं'कार लिहावा. तदनंतर कोणाग्री श्री, ह्रीं, धृति, कीर्ति, बुद्धि, व लक्ष्मी ह्या सहा देवता डाव्या बाजूनें लिहाव्यात. याच्या बाहेर वलय करून आठ दलामध्यें 'णमो जिणाणं' वगैरे आठ मंत्र लिहावेत नंतर याच्या बाहेर पूर्वीप्रमाणें १६ दलामध्यें णमो संभिण्णसोदाराण' वगैरे १६ मंत्र लिहावेत

तदनंतर बाहेरील चोवीस पत्रामध्यें 'णमो उग्गतवाणं' असे चोवीस मंत्र लिहावेत. या मंत्रांना ह्रींकार मात्रेनें तीनदा वेष्टन करावें व क्रोंकारानें निरोध करावा व बाहेर पृथ्वीमंडल लिहावें. ओं ह्रीं श्रीं श्रीं वगैरे या मंत्रानें आठ पत्रामध्यें स्थापिलेल्या मंत्राची पूजा करावी. 'ओं णमो अरहंताणं वगैरे मंत्रानें ४८ मं-

२० णमो अक्खीणमहाणसाणं २१ णमो वड्ढमाणाणं २२ णमो लोए सव्वसिद्धायदाणं २३ णमो भयवदो महातिमहावीरवड्ढमाणाण बुद्धरिसीणं २४ । इति चतुर्विंशतिपदान्यालिख्य ऱ्हींकारमात्रया त्रिगुणं वेष्टयित्वा क्रोंकारेण निरुध्य बहिः पृथ्वीमंडलं विलिखेत् । ओं ऱ्हीं इवीं श्रीं अर्हं अ सि आ उ सा अप्रतिचक्रे फट विचक्राय झ्रौं २ स्वाहा । अनेन मध्यपूजा विदध्यात ॥ ओं णमो अरहंताणं । णमो जिणाणं इत्यादि ऱ्हां ऱ्हीं ऱ्हूं ऱ्हौं ऱ्हः असि आ उ सा झ्रौं २ स्वाहा । एते अष्टचत्वारिंशत्पूजामत्रा: । ततो दर्भशय्यास्थितबिंबमानीय स्नपनवेदीपीठाग्रे निवेश्य धूलीकलशाभिषेकानंतरं सर्वौषधिविमिश्रतीर्थाम्बुसंभृतैः पंचाचारसंकल्पपंचकुंभैः, चतुरनुयोगसंकल्पचतुःकुंभैः, रत्नत्रयसंकल्पेन त्रिभिः कुंभैः । क्रमादाचार्योपाध्यायसर्वसाधुबिंबानामाकारशुद्धिं विधाय मूलवेदीयंत्रोपरि विष्टरे तद्बिंबानत्र स्थाप्य ये येऽनगारा इति प्रागुक्तमहर्षिस्तवनं पठित्वा बिंबान्समंतात्परामृश्य पुष्पाजलिपूर्वकं पंचाचार

त्रांची पूजा करावी. तदनतर दर्भशय्येंत असलेली आचार्यादिकांची प्रतिमा आणून स्नानवेदीच्या सिंहासनावर स्थापन करावी. प्रथम धूलीकलशाभिषेक करावा. नंतर सर्वौषधिमिश्रित तीर्थोदकाच्या पांच कुंभांनीं (त्या कुंभामध्यें पांच आचारांचा संकल्प करावा) अभिषेक करावा. प्रथमानुयोग वगैरे चार अनुयोगाचा चार कुंभामध्यें संकल्प करून व रत्नत्रयाचा तीन कुंभामध्यें संकल्प करून अभिषेक करावा. या रीतीनें आचार्य, उपाध्याय व सर्व साधूच्या प्रतिमांची आकारशुद्धि करून मूलवेदीच्या यंत्रावरील सिंहासनावर त्या बिंबांची स्थापना करावी. ‘ये येऽनगारा’ हें महर्षिस्तोत्र म्हणून या बिंबांना सर्व बाजूनें स्पर्श करून पुष्पांजलिपूर्वक पांच आचार दर्शन, ज्ञान, वीर्य, चारित्र व तप असे पांच आचार; प्रथमानुयोग, करणानुयोग, चरणानुयोग व द्रव्यानुयोग हे

चतुरनुयोगरत्नत्रयलक्षणगुणान् तद्बिंबेषु क्रमेण समारोपयेत् ॥

ओं ह्रूं णमो आइरियाणं आचार्यपरमेष्ठिन् अत्र एहि २ संवौषट् । ओं ह्रूं तिष्ठ २ ठठ । ओं ह्रूं मम सन्निहितो भव २ वषट् । तथा ओं ह्रौं णमो उवज्झायाणं उपाध्यायपरमेष्ठिन् अत्र एहि २ संवौषडित्यादि । तथा ओं ह्रः णमो लोए सव्वसाहूणं साधुपरमेष्ठिन् अत्र एहि २ संवौषडित्यादि । इत्याचार्यादीनामाव्हानादिमंत्रः । ततश्च ओं ह्रूं णमो आइरियाणं धर्माचार्याधिपतये नमः इत्यादिमंत्रैः सिद्धप्रतिमावत्तिलकविधिं विदध्यात् । एवमुपाध्यायसाधुपरमेष्ठिनोरपि विकल्प्य कल्पयेत् ओं ह्रीं मुखवस्त्रं दधामीति स्वाहा । मुखवस्त्रमंत्रः । ओं ह्रूं णमो आइरियाणं आचार्यपरमेष्ठिन् जलं गृहाण २ नमः इत्यादिभिर्मंत्रैराचार्यपरमेष्ठिनमर्चयेत् । एवमुपाध्यायसाधुपरमेष्ठिनोरर्चनामंत्रा नियोजनीयाः । आचार्यादिनामांकितेन सिद्धप्रतिष्टोक्तेन-

---

चार अनुयोग, सम्यग्दर्शन, सम्यग्ज्ञान व सम्यक् चारित्र अशा सर्व गुणांचा क्रमानें या तीन प्रतिमामध्यें आरोप करावा.

ओं ह्रूं णमो आयरियाणं वगैरे मंत्र म्हणून आचार्यपरमेष्ठींचें आव्हान, स्थापन, सन्निधीकरण करावें याच प्रमाणें उपाध्याय व सर्व साधु यांच्या आव्हानादिकांचे मंत्र म्हणून त्याचें आव्हान, स्थापन वगैरे करावें.

ओं ह्रूं णमो आइरियाण धर्माचार्याधिपतये नमः इत्यादि मंत्र म्हणून सिद्धप्रतिमेप्रमाणे आचार्य प्रतिमेचा तिलकविधि करावा. याचप्रमाणें उपाध्याय व सर्व साधु यांचेंहि मंत्र म्हणून तिलकविधि करावा.

'ओं ह्रीं मुखवस्त्रं दधामि स्वाहा' हा मंत्र म्हणून यांच्या मुखावर वस्त्राच्छादन करावें

'ओं ह्रूं णमो आयरियाण आचार्यपरमेष्ठिन् जलं गृहाण' वगैरे मंत्र म्हणून आचार्य, उपाध्याय व

नयनोन्मीलनं आचार्यादिबिंबानां कुर्यात् । ओं ह्रीं आचार्यादीनां योजितेन मुखवस्त्रोद्घाटनमंत्रेण मुखवस्त्रोद्घाटनम् ।

वारिणा स्वच्छशीतेन हारिणा तापहारिणा ॥
विशुद्धानपि सिंचामि धर्माचार्यान्स्वशुद्धये ॥

वारिणा स्वच्छ० । पाठकेंद्रान्स्वशुद्धये ॥ वारिणा स्वच्छ० ॥ सर्वसाधून्स्वशुद्धये ॥ इत्यादिभिर्मंत्रैर्यथोचितं योजितैराचार्यादिबिंबानामाभिषेकं कुर्यात् ॥ यागमंडलोक्ताचार्योपाध्यायसर्वसाधुगद्यपद्यैः पूजावसरप्रार्थनां कृत्वा, ओं ह्रीं लोकोत्तरनीरधाराहरिचंदनेत्यादिमंत्रवाक्यैः पूजां विदध्यात् । ततः क्रियाकांडोक्तक्रियां कृत्वाभिमतप्रार्थनामिदं पठित्वा पुष्पांजलिं प्रकल्पयेत् । प्राज्यं साम्राज्यमस्तु० । धर्मसूरिप्रसादात् ॥ प्राज्यं साम्राज्यमस्तु० । पाठकेंद्रप्रसादात् ॥ प्राज्यं साम्राज्यमस्तु० । सर्वसाधुप्रसादात् ॥ ततः पूर्ववद्विसर्जनादिकमनुतिष्ठेत् । प्रतिष्ठानंतरदिनेऽवभृथस्नानादिकं पूर्व-

---

सर्वसाधु यांची अष्ट द्रव्यानीं पूजा करावी. नयनोन्मीलनाच्या मंत्रांत आचार्य उपाध्याय व साधु यांच्या नांवाची योजना करून यांचा नयनोन्मीलनविधि सिद्धप्रतिष्ठेंत सांगितल्याप्रमाणें करावा. यानंतर मुखवस्त्र काढण्याचा मंत्र ह्मणून तें काढावें वारिणा स्वच्छशीतेन वगैरे श्लोक ह्मणून आचार्य, उपाध्याय व सर्व साधु यांचा पंचामृताभिषेक करावा. यागमंडलांत पूजेच्या वेळीं सांगितलेली आचार्य उपाध्याय व साधु यांची गद्य पद्य मंत्रांनीं स्तुति करून मग ओं ह्रीं लोकोत्तरेति ' वगैरे मंत्र ह्मणून अष्ट द्रव्यांनीं पूजा करावी. तदनंतर क्रियाकांडांत सांगितलेली क्रिया करून इष्टप्रार्थना ह्मणून पुष्पांजलि समर्पण करावी.

' प्राज्य साम्राज्येति ' हे श्लोक ह्मणून व विसर्जनाचे श्लोक वगैरे ह्मणून विसर्जन वगैरे करावें. प्र-

यत्कृत्वा प्रतिष्ठां निष्ठापयेत् ॥

इत्याचार्यादिप्रतिष्ठाविधानम् ॥

अथ श्रुतदेवताप्रतिष्ठाविधानम् ।

श्रुतदेवताप्रतिष्ठादिनात्प्राक्पंचमे दिने अंकुरार्पणं कृत्वा, अग्नित्रयार्चनपर्यंतं कर्म पूर्ववत् कृत्वा, वेद्यां सारस्वतयंत्रोद्धरणं विदध्यात् । पूर्वकर्णिकायां ऱ्हींकारमालिख्य तद्बाह्ये हंकारं सविसर्गं सकारं च लिखित्वा, ओं ऱ्हीं श्रीं वद वद वाग्वादिनि भगवति सरस्वति ऱ्हीं नमः इत्यनेन मूलमंत्रेण वेष्टयेत् तद्बहिःपूर्वादिदिक्क्रमेण चतुर्षु पत्रेषु ओं वाग्वादिन्यै नमः। ओं भगवत्यै नमः। ओं सरस्वत्यै नमः। ओं देव्यै नमः। इति चतुराख्या लिखेत् ॥ तद्बहिरष्टसु पत्रेषु ओं नंदायै नमः। ओं भद्रायै नमः। ओं जयायै नमः। ओं विजयायै नमः। ओं अपराजितायै नमः। ओं जंभायै नमः। ओं मोहायै नमः। ओं स्तंभिन्यै नमः इति चाष्टौ देवीर्लिखेत् । तद्बाहिश्च

तिष्ठनंतर दुसरे दिवशीं अवभृथस्नान वगैरे करून आचार्य, उपाध्याय, साधु यांची प्रतिष्ठा पूर्ण करावी याप्रमाण आचार्यादिप्रतिष्ठाविधि आहे.

श्रुतदेवता प्रतिष्ठादिवसाच्या पूर्वी पांचव्या दिवशीं अंकुरार्पण करून तीन अग्नीची पूजा करणे एथपर्यंतचा सर्व विधि पूर्वीप्रमाणें करून वेदीवर सारस्वतयंत्र लिहावें. तें या प्रमाणें:—प्रथम कर्णिकेंत 'ऱ्हीं' हें अक्षर लिहून बाहेर 'हं' व 'सः' हीं अक्षरें लिहावीत. व या अक्षरांना 'ओं ऱ्हीं श्रीं वद वद वाग्वादिनि भगवति सरस्वति ऱ्हीं नमः' या मूलमंत्रानें वेढा घालावा अर्थात् सभोंवती 'ओं वाग्वादिन्यै नमः' इत्यादि चार मंत्र लिहावेत. याच्या बाहेर आठ पत्रामध्यें ओं नंदायै नमः वगैरे आठ मंत्र लिहावेत. पुनः त्याच्या बाहेर सोळा पत्रा-

षोडशपत्रेषु, ओं रोहिण्यै नमः, ओं प्रज्ञप्त्यै नमः, इत्यादिमंत्रैः षोडश विद्यादेवीः स्थापयेत् । ततः पूर्वाद्यष्टदिक्षु इंद्राय स्वाहा इत्यादिमंत्रैरष्ट दिक्पालान्विन्यसेत् । पूर्वेशानदिशोश्चांतराले, ओं अधोनागेभ्यः स्वाहा इति नागान्विन्यसेत् । पश्चिमादिक्पालोपरिष्ठाच्च ओं ऊर्ध्वब्रह्मणे नमः इति परब्रह्म प्रतिष्ठापयेत् ॥ इंद्रादधश्च ओं मयूरवाहिन्यै नमः इति नागादिदेवतां स्थापयेत् ॥ ततस्त्रिर्मायामात्रया क्रोंकारेण निरुध्य तद्बावेष्ट्य बहिः पृथ्वीमंडलं लिखेदिति । ततो दर्भशय्यास्थितबिंबमानीय स्नपनवेदीपीठाग्रे निवेश्य सर्वौषधिविमिश्रतीर्थांभःसंभृतैश्चतुरनुयोगसंकल्पचतुः कुंभैः ओं ह्रीं श्रुतदेव्याः कलशस्नपनं करोमि स्वाहेत्यनेन मंत्रेणाकारं शोधयेत् ॥

निर्मूलमोहतिमिरक्षपणैकदक्षं । न्यक्षेण सर्वजगदुज्ज्वलनैकतानम् ॥
सोषेस्व चिन्मयमहो जिनवाणि नूनं । प्राचीमतो जयसि देवि तदल्पसूतिम् ॥

मध्यें ' रोहिण्यै नमः ' वगैरे सोळा विद्यादेवतांचे मंत्र लिहावेत. तदनंतर पूर्वादि आठ दिशामध्यें ' इंद्राय स्वाहा ' वगैरे मंत्र लिहावेत. पूर्व व ईशान्य दिशांच्या मध्यभागीं ' अधोनागेभ्यः स्वाहा ' हा मंत्र लिहावा पश्चिम दिक्पालाच्यावर ' ऊर्ध्वब्रह्मणे नम ' हा मंत्र लिहावा. इंद्रदिक्पालाच्या खालीं ' ओं मयूरवाहिन्यै स्वाहा ' हा मंत्र लिहावा तदनंतर, तीनदा मायामात्रेनें व ओंकारानें यांना वेष्टन घालावें व बाहेर पृथ्वीमंडल लिहावें यानंतर दर्भशय्येवर असलेलें श्रुतदेवतेचें बिंब आणून स्नानवेदीच्या सिंहासनावर त्याची स्थापना करावी. सर्वौषधिमिश्रित तीर्थजलांनीं भरलेल्या चार कुंभामध्यें चार अनुयोगाचा संकल्प करून त्या कुंभांनीं ' ओं ह्रीं श्रुतदेव्या: कलशस्नपनं करोमि स्वाहा ' या मंत्रानें अभिषेक करून आकारविशुद्धि करावी.

' निर्मलेति ' ही सरस्वती देवी मोहांधकाराचा नाश करणारी, सर्व जगाला प्रकाशित करणारी, अशा चिन्मय ज्योतिला प्रसवली आहे. यास्तव हिनें अल्प प्रकाशधारक सूर्याला प्रसवणाऱ्या पूर्व दिशेला जिंकलें

आभवादपि दुरासदमेव श्रायसं सुखमनन्तमाचिंत्यम् ॥
जायतेद्य सुलभं खलु पुंसां त्वत्प्रसादत इहांब नमस्ते ॥
चेतश्चमत्कारकरा जनानां । महोदयाश्चाभ्युदयाः समस्ताः ॥
हस्ते कृताः शस्तजनैः प्रसादात् तवैव लोकांब नमोस्तु तुभ्यम् ॥
सकलयुवतिसृष्टेरंबचूडामणिस्त्वं । त्वमसि गुणसुपुष्टेर्धर्मसृष्टेश्च मूलम् ॥
त्वमसि च जिनवाणि स्वेष्टमुक्त्यंगमुख्या । तदिह तव पदाब्जं भूरिभक्त्या नमामः ॥
इति श्रुतदेवीस्तवनं पठित्वा प्रतिमोपरि पुष्पांजलिं क्षिपेत् ॥
ततश्च ।

बारह अंगंगिज्जा दंसणतिलया चरित्तवत्थहरा ॥
चोद्दसपुव्वाहरणा ठावे दव्वाय सुयदेवी ॥ १ ॥
आचारशिरसं सूत्रकृतवक्त्रां सुकंठिकाम् ॥
स्थानेन समवायागव्याख्याप्रज्ञप्तिदोर्लताम् ॥ २ ॥

अर्थ- 'अभवादपीति' संसारअवस्थेंत दुर्लभ असें अचिंत्य व अनंत मोक्षसुख हे माते तुझ्या प्रसादामुळें मनुष्यांना प्राप्त होतें यास्तव आम्ही तुला नमस्कार करितो. 'चेतश्चेति' हे माते अंतःकरणास विस्मित करणारें स्वर्गीय व मोक्षाचें ऐश्वर्य तुझ्या प्रसादानें लोकांना मिळतें यास्तव मी तुला नमस्कार करितो. हे माते तूं सर्वस्त्रीसृष्टिमध्यें चूडामणि आहेस. तुझ्या पासून धर्माची व गुणांची उत्पत्ति होते तूं मुक्तीचें मुख्य साधन आहेस म्हणून आम्ही तुझ्या पदकमलाला नमस्कार करितो. या प्रमाणें श्रुतदेवीचें स्तवन म्हणून

वाग्देवतां ज्ञातृकथोपासकाध्ययनस्तनीम् ॥
अंतकृद्दशसन्नाभिमनुत्तरदशांगतः ॥ ३ ॥
सुनितंबां सुजघनां प्रश्नव्याकरणश्रुतात् ॥
विपाकसूत्रदृग्वादचरणां चरणांबराम् ॥ ४ ॥
सम्यक्त्वातिलकां पूर्वचतुर्दशविभूषणाम् ॥
तावत्प्रकीर्णकोदीर्ण—चारुपत्रांकुरश्रियम् ॥ ५ ॥
आप्तदृष्टप्रवाहौघद्रव्यभावाधिदेवताम् ॥
परब्रह्मपथादृप्तां स्यादुक्तिं भुक्तिमुक्तिदाम् ॥ ६ ॥
सर्वदर्शनपाखंडदेवदैत्यखगार्चिताम् ॥

प्रतिमेवर पुष्पांजलिक्षेपण करावें. ' बारहेति ' श्रुतदेवीला बारा अंगें आहेत. सम्यग्दर्शन हा तिलक आहे, चारित्र हें तिचें वस्त्र आहे चौदा पूर्व हे तिचे आभरण आहे अशी कल्पना करून तिची स्थापना करावी. ' आचारेति ' आचारांग हें तिचें मस्तक आहे. सूत्रकृतांग हें मुख आहे. स्थानांग हें तिचा कंठ आहे. समवायांग व व्याख्याप्रज्ञप्ति हीं दोन अंगें तिचे दोन बाहु आहेत. ' वाग्देवतेति ' ज्ञातृकथा व उपासकाध्ययन हीं दोन अंगें तिचे स्तन होत अंतकृद्दशांग हे तिची बेंबी होय. अनुत्तरदशांग हें तिचें ढुंगण होय. प्रश्नव्याकरणांग हें तिच्या कमरेच्या पुढचा भाग आहे. विपाकसूत्र व दृष्टिवाद हे तिचे पाय आहेत. सम्यक्त्व हा तिचा तिलक आहे. चौदापूर्व हे डागिने आहेत प्रकीर्णक हें सुंदर वेलबुट्टीप्रमाणें आहे

' आप्तेति ' श्री जिनेश्वरानीं पदार्थांतील सर्व पर्याय पाहिले आहेत. या सर्व पर्यायांची ही श्रुतदेवता अधिष्ठात्री आहे अर्थात् हिच्या आश्रयानें पदार्थांच्या सर्व अवस्थांचें लोकांस ज्ञान होतें. परब्रह्माच्या मार्गाचें अवलोकन करणाऱ्या लोकांना स्याद्वादाचें रहस्य सांगणारी व भोग आणि मोक्ष देणारी अशी ही श्रुतदेवता आहे.

जगन्मातरमुद्धर्तुं जगदत्रावतारयेत् ॥ ७ ॥

ओं अर्हन्मुखकमलवासिनि पापांधकारक्षयकारिणि श्रुतज्वालासहस्रप्रज्वालिते सरस्वति मम पापं हन २ क्षां क्षीं क्षूं क्षौं क्षः क्षीरधवले अमृतसंभवे वं २ मं २ हं स्वाहा । एतत्पठन् प्रतिमायाः अंगप्रत्यंगपरामर्शं कुर्यात । गुणारोपणम् ॥

ओं ऱ्हीं अर्हन्मुखकमलवासिनि पापांधकारक्षयकारिणि श्रुतज्वालासहस्रप्रज्वालिते सरस्वति अत्र एहि २ संवौषट् ॥ ओं ऱ्हीं अर्हन्मुख० तिष्ठ २ ओं ऱ्हीं अर्हन्मुख० मम सान्निहिता भव २ वषट् । आव्हानादिमंत्राः ॥ ततो मूलमंत्रेण तिलकं दत्वा मुखवस्त्रमंत्रेण मुखवस्त्रं दत्वा । ओं ऱ्हीं श्रीं वद वद वाग्वादिनि भगवति सरस्वति जलं गृहाण २ नमः इत्यादिभिर्मंत्रैरभ्यर्च्य मूलमंत्रेण नयनोन्मीलनं कृत्वा समंत्रं मुखवस्त्रमुद्धाटयेत् ॥

वारिणा स्वच्छशीतेन हारिणा तापहारिणा ॥
विशुद्धामभिषिंचामि जिनवाणीं स्वशुद्धये ॥

'सर्वेति' सर्व मतांतील लोक, पाखंडी, देव, दैत्य, विद्याधर या सर्वांकडून जगाची माता अशी ही श्रुतदेवता पूजनीय आहे. यास्तव तिचा आह्मी उद्धार करितो.

'ओं अर्हदिति' हा मंत्र ह्मणून श्रुतदेवतेच्या प्रतिमेच्या सर्व अवयवांना स्पर्श करावा. ओं ऱ्हीं अर्हदिति हा मंत्र ह्मणून तिचें आव्हान, स्थापन, सन्निधीकरण करावें. तदनंतर मूलमंत्रानें तिलक करून मुखवस्त्राचा मंत्र ह्मणून मुखावर वस्त्र आच्छादावें. 'ओं ऱ्हीं श्री' हा मंत्र ह्मणून जलादिकांनीं श्रुतदेवतेची पूजा करावी. या नंतर मूलमंत्रानें नयनोन्मीलन क्रिया करून मंत्र ह्मणून मुखवस्त्र उघडावें.

अथैवमाकारशुद्धिं विधाय मूलवेद्यां नवधौतवस्त्रं सदर्भाक्षतपुष्पं प्रस्तीर्य तत्र तत्प्रतिमां निवेश्याभ्यर्च्य कांडाग्रदूर्वाग्रेण प्रोक्षणं विधाय शांतिहोमं यक्षमंत्रेण कृत्वा पुण्याहं घोषयित्वा स्वर्णशलाकोपात्तेन स्वर्णपात्रनिहितेन हिमपयःशर्करेण सुमुहूर्ते नयनोन्मीलनं कुर्यात् ॥ ततोऽधिवासनादिविधिं विधाय वास्त्राभरणमाल्यादिभिरभ्यर्च्य विसर्जनादिकं कुर्यात् । प्रतिष्ठानंतरदिनेऽवभृथस्नानादिकं पूर्ववत्कृत्वा प्रतिष्ठां निष्ठापयेत् ॥ ततः प्रभृति च तां नित्यं पूजयेत् ॥

एष एव च शेषाणां यक्षणां स्थापनाविधिः ॥
यक्षीणां च मतः किंचिद्भेदो मंत्राश्रयो भवेत् ॥
इति गदिताविधानैः सिद्धमुख्यप्रतिष्ठाम् ॥
बहुविधजिनभक्त्या यो विधत्तेऽत्र भव्यः ॥
उपाचितबहुपुण्यः साधु निर्विश्य भोगान् ॥

त्यावर ती यक्षप्रतिमा ठेऊन दर्भ व दूर्वा याच्या अग्रभागानीं प्रोक्षण विधि करून यक्षमंत्रानें शांतिहोम विधि करावा. पुण्याहवाचन करून सोन्याच्या पात्रांत असलेले कापूर, दूध व साखर यांनीं सुवर्ण शलाकेनें सुमुहूर्तावर नयनोन्मीलनक्रिया करावी तदनंतर आधिवासनादि विधि करून वस्त्र, आभूषण, पुष्पमाळा वगैरेंनीं पूजन विसर्जनादिक क्रिया करावी. प्रतिष्ठनंतर दिवशीं अवभृथस्नानादिक पूर्वप्रमाणें करून प्रतिष्ठा समाप्ति करावी. मग दररोज यक्षप्रतिमेचें पूजन करावें.

'एषेति' याप्रमाणें बाकीच्या यक्षांच्या स्थापनेचा विधि आहे. यक्षींच्या स्थापनेमध्यें थोडासा फरक आहे तो मंत्रांत आहे अर्थात् मंत्रप्रयोग स्त्रीलिंगी करावेत. याप्रमाणें सांगितलेल्या विधीस अनुसरून सि-

स भवति जिनसौख्यांभोधिनक्षत्रनेमिः ॥

⊛ इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि सिद्धादिप्रतिष्ठाविधिर्नाम सप्तदशः परिच्छेदः ॥ १७ ॥ ⊛

ह्यांची ज्यांत सुरूपतें करून प्रतिष्ठा आहे असे हे विधि जो भव्यजीव करितो तो पुष्कळ पुण्य संचय करून अनेक भोगांचा उपभोग घेऊन तो स्वाभाविक सुखरूपी समुद्राला चंद्रासारखा होतो.

* याप्रमाणें नेमिचंद्र देवांनीं रचलेल्या या प्रतिष्ठातिलक ग्रंथामध्यें सिद्धादिप्रतिष्ठाविधीचें वर्णन करणारा १७ वा परिच्छेद समाप्त झाला. *

इत्यादिभिस्तामभिषिंचेत ॥ यागमंडलोक्तसरस्वतीगद्यपद्यमंत्रवाक्यैरभ्यर्चयेत् । ततः श्रुतभक्तिं कृत्वा अभिमतप्रार्थनार्थमिमं पठित्वा पुष्पांजलिं प्रकल्पयेत् । प्राज्यं साम्राज्यमस्तु० भवतु च जिनदेवतायाः प्रसादात् ॥ प्रतिष्ठानंतरदिनेऽवभृथस्नानादिकं कृत्वा प्रतिष्ठां निष्ठापयेत् ॥

इति श्रुतदेवताप्रतिष्ठाविधानम् ॥

अथ श्रुतस्कंधादिप्रतिष्ठाविधानम् ॥

शुभे शिलादौ श्रुतस्कंधमुत्कीर्य सरस्वतीप्रतिष्ठावत्प्रतिष्ठापयेत् । परमागमपुस्तकमालेख्य श्रुतपंचम्यां सुलग्ने वा तद्वत्प्रतिष्ठापयेत् । अत्राकारशुध्यादिकं दर्पणप्रातिबिंबितपुस्तकस्य विदध्यात् । ऐदंयुगीनाचार्यादिषु पूर्वाचार्यगुणस्य सत्तां वीक्ष्य तत्पादुकाद्वयं आचार्यादिप्रतिष्ठावत्प्रतिष्ठापयेत् । प्रसिद्धसंन्यासमरणप्राप्तगुर्वादेर्निषेधिकां जिनगृहे निर्माप्य जिनप्रतिष्ठाकाले प्रति–

'वारिणेति' वगैरे श्लोक ह्मणून पंचामृताभिषेक करावा. यागमंडलांत सांगितलेल्या गद्यपद्य मंत्रांनीं पूजा करावी. तदनंतर श्रुतभक्ति करून इष्टप्रार्थनेचा 'प्राज्यमिति' हा श्लोक ह्मणावा व पुष्पांजलि समर्पण करावी. प्रतिष्ठेच्या दुसऱ्या दिवशीं अवभृथस्नानादि विधि करावा या प्रमाणे श्रुतदेवतेचा प्रतिष्ठाविधि करावा.

श्रुतस्कंधप्रतिष्ठाविधान.

उत्तम अशा शिला वगैरे मध्यें श्रुतस्कंध कोरून सरस्वतीच्या प्रतिष्ठेप्रमाणें त्याची प्रतिष्ठा करावी परमागमाचें शास्त्र लिहवून श्रुतपंचमीच्या दिवशीं अथवा उत्तम मुहूर्तावर श्रुतस्कंधाप्रमाणें त्याची प्रतिष्ठा करावी

ष्ठाप्य क्षपकांगोज्झनभूमौ निवेशयेत् । अथवा बहिरेव निमाप्य जिनप्रतिष्ठासमये नयनोन्मलिनं तद्रूव्येण प्रापय्य तत्र गत्वा शेषाविधिं स्वयमिंद्रः कृत्वा संघक्रियां कुर्यात् । अथवा क्षपकांगोज्झनावनौ आचार्यादिप्रतिष्ठोक्तविधिं सर्वं समासतः कृत्वा वर्द्धमानस्वामिनिर्वाणकाले निषेधिकां प्रतिष्ठापयेत् ॥

इति श्रुतस्कंधादिप्रतिष्ठाविधानम् ॥

अथ यक्षायक्षीप्रतिष्ठाविधानम् ॥

यक्षप्रतिष्ठादिनात्पूर्वं पंचमे दिनेंकुरार्पणं कृत्वा, अग्निलयार्चनपर्यंतं कर्म दिनक्रमेण कृत्वा वेद्यां मंडलोद्धरणं विदध्यात् । वेद्यां पंचवर्णचूर्णैः सकार्णिकमष्टदलकमलं चतुष्कोणमंडलचतुष्टयं पृथ्वीमंडलं विरचय्य तत्र ओं ऱ्हीं क्रों सुवर्णवर्णवृषभवाहनपरशुफलाक्षमालावरदांकितचतुर्भुजवृषभवक्त्रधर्मचक्रालकृतमस्तकगोमुखयक्षाय संवौषट् स्वाहेति मंत्रं कार्णिकायामालिख्य तद्बहिरष्टसु

परमागमशास्त्रामध्यें आकारशुद्धि वगैरे कृत्यें करावयाची ती दर्पणामध्ये पडलेल्या त्याच्या प्रतिबिंबाची करावी. या कालातील आचार्यादिकांच्या ठिकाणीं पूर्वाचार्यांच्या गुणाचा सद्भाव असलेला पाहून या कालांतील आचार्यांच्या पादुकांची आचार्यांच्या प्रतिष्ठेप्रमाणें प्रतिष्ठा करावी प्रसिद्ध सन्यासमरणास प्राप्त आलेल्या आचार्यादिकांची निषेधिका ही जिनगृहामध्यें निर्माण करून जिनप्रतिष्ठेच्या वेळीं जेथें आचार्यादिकांचें समाधिमरण झालें असेल तेथें ती स्थापावी अथवा बाहेरच निर्माण करून जिनप्रतिष्ठेच्या वेळीं जिनाच्या नयनोन्मीलन द्रव्यानें निषेधिकमध्यें ही नयनोन्मीलन क्रिया करून बाकीचा विधि स्वतः इंद्रानें करावा. सघानें ही यथाक्रम हा विधि करावा. अथवा जेथें आचार्यांनीं समाधिमरणानें देह त्याग केला असेल तेथें आचार्यप्रतिष्ठेप्रमाणें सर्वविधि संक्षेपानें करून महावीर स्वामीच्या निर्वाणाच्या दिवशीं निषेधिकेची स्थापना करावी.

पत्रेषु ओं ह्रीं क्रों श्रियै संवौषट् स्वाहेत्यादि दिक्कुमारीमंत्रानष्टौ । तद्बहिर्वलयांतः ओं ह्रीं क्रों यक्षवैश्वानर—रक्षो—नधृत—पन्नगासुरसुकुमार—सवितृ—विद्यामालि—चमर-वैरोचन-महाविद्य-मारविश्वेश्वरपिंडाभिधानपंचदशातिथिदेवान्संस्थापयामि स्वाहा । इति तिथिदेवान्पंचदश । तद्बहिर्वलयांतः ओं ह्रीं क्रों सूर्यसोमांगारकसौम्यगुरुभार्गवशनिराहुकेतून् स्थापयामि इति स्वाहा । इति ग्रहदेवान्नव ॥ तद्बहिर्मंडलांतः ओं ह्रीं क्रों किन्नरेंद्र, किंपुरुषेंद्र, महोरगेंद्र, गंधर्वेंद्र, यक्षेंद्र, राक्षसेंद्र, भूतेंद्र, पिशाचेंद्रान्स्थापयामि स्वाहा इति व्यंतरेंद्रानष्टौ ॥ तद्बहिर्मंडलमध्ये वज्रचक्रखड्गहलमुसलगदाशक्तिभिंडिवालाख्यान्यष्टायुधानि च लिखित्वा बहिर्भूमंडलं विलिखेत् ॥ एवं मंडलं वर्तयित्वा स्वस्वमंत्रैर्यक्षादिदेवान् जलगंधादिभिरभ्यर्च्य कलशाष्टकादिभिर्वेदीं भूषयेत् ॥ अथ स्नपनमंडपे तां प्रतिमामानीय दर्भप्रस्तारे धान्यप्रस्तारे च स्थापयित्वा क्रमेण स्नपयेत् तत

या प्रमाणें श्रुतस्कंधादि प्रतिष्ठाविधि समजावा. यक्ष व यक्षी यांच्या प्रतिष्ठेचा विधि या प्रमाणें:—यक्षप्रतिष्ठादिवसाच्या पूर्वी पांचवे दिवशीं अंकुरार्पण विधि करून व तीन अग्नीच्या पूजनापर्यंतचें कर्म करून दिनक्रमाने वेदीवर मंडल काढावें. तें या प्रमाणें—वेदीवर पांच रंगांच्या चूर्णांनीं कर्णिकेसहित आठ दळांचें कमळ काढावें. याच्या सभोंवती चौकोनी चार मंडळें काढावीत. व पृथ्वीमंडल लिहावें. प्रथम कर्णिकेमध्यें ओं ह्रीं क्रों सुवर्णवर्ण वगैरे गोमुख यक्षाचा मंत्र लिहावा.

कर्णिकेच्या बाहेरील आठ पत्रामध्यें 'ओं ह्रीं क्रों श्रियै स्वाहा' वगैरे श्री ह्री धृति वगैरे आठ दिक्कुमारींचे मंत्र लिहावेत. याच्या बाहेरच्या प्रथम वलयामध्यें 'ओं ह्रीं क्रों यक्षेति' हा मंत्र लिहून पंधरा तिथिदेवतांची स्थापना करावी. त्याच्या बाहेरच्या वलयामध्यें 'ओं ह्रीं क्रों सूर्येति' वगैरे मंत्र लिहून नवग्रह

स्तत्रैव वेदिकायां नवकलशान्सर्वालंकारोपेतान्सर्वौषधिसंमिश्रशुद्धयंत्रमंत्रान्वितान् तीर्थजलपरिपूर्णान् शालिप्रस्तारोपारि लिखितमायाबीजासनान् निधाय, तत्पश्चिमभागे स्नपनपीठं स्थापयित्वा प्रक्षाल्यालंकृत्वा तदुपरि भुवनाधिपतिं लिखित्वाक्षतपुष्पदर्भान्विरचय्य तत्प्रतिमा तत्र स्थापयित्वा, पंचोपचारविधिनाऽभ्यर्च्य बाह्याष्टककलशैर्मंत्रपूर्वकमभिषिच्य चतुर्नीराजनं कृत्वा पुष्पांजलिपूर्वकं एकादशमाभिषेकं मध्ये कलशेनामृतमंत्रेण कुर्यात् ॥

तेजोमायादिकाख्यानं क्रियमाणक्रियान्वितम् ॥
तत्तत्पल्लवसंयुक्तं करोम्यंतं पदं स्मरेत् ॥ १ ॥

देवतांची स्थापना करावी. याच्या बाहेरच्या मंडलामध्यें 'ओं ह्रीं क्रों किंनरेंद्रेति' वगैरे मंत्र लिहून आठ व्यंतरेंद्रांची स्थापना करावी. त्याच्या बाहेरचे मंडलामध्यें वज्र, चक्र, खड्ग, हल, मुसल गदा, भिंडिवाल ही आठ आयुधें लिहून तदनंतर बाहेर पृथ्वीमंडल लिहावें. या प्रमाणें मंडलांची रचना करून आपआपल्या मंत्रांनीं यक्षादिदेवतांना गंध अक्षतादिकांनीं पूजन आठ कलशांनीं वेदी भूपित करावी. नंतर स्नपनमंडपांत ती प्रतिमा आणून दर्भपर्यंत अथवा धान्य प्रस्तरामध्यें तिची स्थापना करून मग तिचा अभिषेक करावा. तदनंतर त्याच वेदीवर सर्वालंकारानीं युक्त, सर्वौषधिमिश्र शुद्धयंत्रमंत्र यानीं युक्त तीर्थजलानें भरलेले असे नऊ कलश ज्यांच्या वर माया बीज (ह्रीं) लिहिलेलें आहे अक्षता पसरून त्यावर ते ठेवावेत. यांच्या पाश्चिमभागीं स्नपनाकरितां सिंहासनाची स्थापना करून त्यावर भुवनाधिपातिला लिहून अक्षत, पुष्प, दर्भ यांची रचना करून यक्षाची प्रतिमा तेथें स्थापन करावी. पंचोपचार विधीनें पूजन आठ कलशांनीं मंत्रपूर्वक अभिषेक करावा. चार वेळा नीराजनविधि करून पुष्पांजलिपूर्वक मध्यकलशानें अमृत मंत्र ह्मणून अभिषेक करावा.

याप्रमाणें आकार शुद्धि करून मूलवदीवर दर्भ, अक्षता व पुष्प यासह नवीन धुतलेलें वस्त्र पसरून

अथ अष्टादशः परिच्छेदः ।

जिनेंद्रमिंद्रसंदोहसंपादितमहोत्सवम् ॥
नत्वा स्वर्मोक्षदं वक्ष्ये विविधोत्सवमंविधिम् ॥ १ ॥
उत्कर्षेण महाभूत्या सूयते तीर्थवारिभिः
विहारपूर्वकं देवो यत्रासावुत्सवो मतः ॥ २ ॥
जिनोत्सवविधिं भक्त्या कुर्वन् धर्मप्रभावकः ॥
निर्विश्याभ्युदयं सर्वं निःश्रेयसमवाप्नुयात् ॥ ३ ॥
तस्य कारयिता चानुमंता द्रष्टा च भक्तितः ॥
धर्मार्थकाममोक्षार्थानापर्नीपद्यते ध्रुवम् ॥ ४ ॥
वर्णानामाश्रमाणां च विधत्ते विहितोत्सवः ॥

१-४ सर्व इंद्रांनीं मिळून ज्याचा महोत्सव केला अशा जिनेश्वरास नमस्कार करून स्वर्गमोक्षप्राप्ति करून देणाऱ्या अनेक तऱ्हेच्या उत्सवांची माहिती मी आतां सांगतो. मोठ्या ऐश्वर्यानें जिनेश्वराचा विहार करऊन तीर्थजलानें जो अभिषेक करणें त्यास उत्सव असें म्हणतात. धर्माची प्रभावना करणाऱ्या भव्यजीवानें भक्तीनें जिनोत्सव करावा म्हणजे त्यास इहलोकचीं सुखें मिळतील व तो क्रमानें मोक्षास प्राप्त होईल. जिनेश्वराचा उत्सव करविणारा, त्यास अनुमोदन देणारा अशा मनुष्यास धर्म, अर्थ, काम व मोक्ष या पुरुषार्थांची प्राप्ति होते.

सद्धर्मश्रीबलोद्धायुरारोग्यादिसमीहितम् ॥ ५ ॥
राजाराष्ट्रसमृद्धिः स्याज्जायते जातु नेतयः ॥
वियंति विपदः सर्वाः मंपद्यंते च सपदः ॥ ६ ॥
किमत्र बहुनोक्तेन जिनोत्सवविधायिनः ॥
ध्रुवं यास्यंति ते सप्त परमस्थानसंपदः ॥ ७ ॥
आष्टान्हिकः पांचदिनः त्रैदिनश्चैकवासरः ॥
इत्युत्सवश्चतुर्द्धा स्यात्कर्तशक्तिव्यपेक्षया ॥ ८ ॥
रथोपेतो रथापेत इत्याद्यो द्विविधो भवेत् ॥
रथोपेतो रथापेत इत्याद्यो द्विविधो भवेत् ॥ ९ ॥

तत्र गजाधिराजाद्या रथोपेतं वितन्वते ॥ ९ ॥
महामुकुटबद्धाद्यैः क्रियमाणः स एव हि ॥
चतुर्मुखाभिधानः स्यात्सर्वतोभद्रसंज्ञकः ॥१०॥

१-८ या उत्सवामुळें वर्ण व ब्रह्मचारी वगैरे आश्रमास धर्म, श्री, बल, आयुष्य, आरोग्य वगैरेची प्राप्ति होते व राष्ट्र यांची समृद्धि होते. कधींही अतिवृष्टि, अनावृष्टि वगैरेची बाधा होत नाहीं. संकटें सर्व नाहींशीं होतात व संपत्तींची प्राप्ति होते आणखी जास्ती काय सांगावयाचें आहे? त्याम सज्जाति, सद्गृहीत्व, वगैरे सात परमस्थानांची प्राप्ति होते. आठ दिवसाचा, तीन दिवसांचा व एक दिवसाचा पांच दिवसांचा असे उत्सवाचे उत्सव करण्याच्या सामर्थ्यावर अवलंबून चार भेद आहेत.

९-११ रथसहित व रथरहित असे उत्सवाचे दोन भेद आहेत. राजे महाराजे वगैरे लोक रथसहित उ-

किमिच्छकेन दानेन सार्वभौमेन चेत्कृतः॥
अयमेव रथोपेतः कल्पवृक्षाव्हयो भवेत् ॥ ११ ॥
रथोन्मुक्तममात्यादिप्रभवः प्रवितन्वते ॥
सामान्याशक्तितः कुर्युरवशिष्टास्त्रिधोत्सवान् ॥ १२ ॥
देशकालानुसारेण स्वस्वशक्त्यनुरोधतः ॥
सर्वानप्युत्सवान्सर्वे कुर्युः कल्पद्रुमादृते ॥ १३ ॥
षट्सु पौषादिमासेषु तीर्थभानि यथाक्रमम् ॥
पुष्यो मघा चोत्तरा च चित्रा राधा च मूलभम् ॥ १४ ॥
तीर्थभस्य दिने कुर्यात्तीर्थाख्यावभृथक्रियाम् ॥
ततस्तीर्थदिनात्पूर्वं नवमेऽष्टादशेऽथवा ॥ १५ ॥

त्सव करितात. मुकुटबुद्ध राजे वगैरेकडून केलेल्या उत्सवाला चतुर्मुख, सर्वतोभद्र असें म्हणतात. किमिच्छक दान देऊन चक्रवर्तीकडून जो रथसहित उत्सव केला जातो त्यास कल्पवृक्ष हें नाव आहे.

१२-१३ प्रधान सरदार वगैरेकडून रथरहित उत्सव केला जातो. सामान्य माणसांनीं बाकीचा तीन तऱ्हेचा उत्सव करावा. देश, काल यांना अनुसरून आपल्या शक्तिप्रमाणें कल्पद्रुमोत्सवाला सोडून बाकीचे उत्सव करण्याला हरकत नाहीं

१४-१८ पौषादि सहा महिन्यामध्यें अर्थात् पौषापासून ज्येष्ठमहिन्यापर्यंत पुष्य, मघा, उत्तरा, चित्रा राधा व मूला या नक्षत्रावर हे उत्सव करावेत या नक्षत्रांना तीर्थभ असें म्हणतात. या नक्षत्राच्या दिवशीं तीर्थ नांवाची अवभृथ क्रिया करावी. तीर्थदिवसाच्या पूर्वी नवव्या, आठराव्या अथवा एकविसाव्या दिवशीं

एकविंशेऽन्हि वा कुर्याद्ध्वजारोहणसंविधिम् ॥
ध्वजारोहदिनात्पूर्वं पंचमेऽन्हि ध्वजांकुरम् ॥ १६ ॥
तीर्थांकुरं तीर्थदिनान्नवमे दिवसे चरेत् ॥
तद्दिने चेद्ध्वजारोहो न प्राक्कुर्याद्ध्वजांकुरम् ॥ १७ ॥
तद्रात्रौ वा चरेत्प्राज्यदीपैश्चत्वरशोधनम् ॥
तद्रात्रावेव कुर्वीत भेरीताडनसंविधिम् ॥ १८ ॥
द्वात्रिंशत्करसुख्याष्टशतांतायामविस्तृतीन् ॥
जघन्यमध्यमोत्कृष्टमंडपान्प्राहुरुत्सवे ॥ १९ ॥
तन्मध्ये वेदिकां तत्तन्नवभागसमायतीम् ॥
आयामसमविस्तारां तत्षडंशसमुच्छ्रिताम् ॥ २० ॥
चतुर्दिग्गतसोपानां चतुष्कोणां त्रिमेखलाम् ॥
वेदीं निर्वृत्तिविधिना चारु निर्वर्तयेत्सुधीः ॥ २१ ॥

ध्वजारोहण विधि करावा. तीर्थदिवसाच्या पूर्वी नवव्या दिवशी तीर्थांकुर विधि करावा. नवव्या दिवशी ध्वजारोहणविधि करावयाचा असेल तर त्याच्यापूर्वी ध्वजांकुर विधि करू नये. ध्वजारोहाच्या रात्रीं उत्कृष्ट दीपांनी अंगणशोधन व त्याच रात्रीं भेरीताडनविधि करावा.

१९–२१ या उत्सवाच्या वेळीं ३२ हातापासून १०८ हातापर्यंत लांब रुंद असे जघन्य, मध्य व उत्कृष्ट

तेषामन्यतमं स्नानमंडपं प्रकृतोचितम् ॥
निर्माप्य विधिनाचार्यः प्रतिष्ठाय विभूषयेत ॥ २२ ॥
धामाग्रनिर्मितादस्मान्महास्नपनमंडपात ॥
पुरस्तादुचितायामविस्तारं नृत्यमंडपम् ॥ २३ ॥
तोरणध्वजसत्पुष्पदर्भमालावितानकैः ॥
यवारकविरूढाद्यैर्भूषयेद्यागमंडपम् ॥ २४ ॥
अश्वत्थोदुंबरप्लक्षन्यग्रोधमयतोरणैः ॥
मंडपानां तु पूर्वादिद्वाराणि परिभूषयेत ॥ २५ ॥
चतुष्कं चंद्रयानं च नासिका पुष्परंगकम् ॥

असे मंडप करावेत. अर्थात् आपल्या शक्तीप्रमाणें लहान किंवा मोठा मंडप करावा त्या मंडपामध्यें जी वेदी करावयाची ती मंडपाच्या नवव्या भागाच्या प्रमाणाची असावी. लांबी रुंदी समान असावी. त्या मानानें उंची असावी. अर्थात् वेदीची उंची लांबी व रुंदी यांच्या साहाव्या भागा एवढी असावी. चारी दिशेला पायऱ्या असाव्यात अशी वेदीची रचना करावी. त्या तीन मंडपापैकीं एक स्नान मंडप निर्माण करावा व त्याची प्रतिष्ठा करून तो सुशोभित करावा.

२३ जिनमंदिराच्या पुढील स्नानमंडपाच्या पुढें योग्य लांबी रुंदीचा नृत्यमंडप असावा तो तोरण, ध्वज, पुष्पमाला, दर्भमाला, चांदवा यांनीं सुशोभित करावा.

२४ यागमंडपाला विरूढक व यवारकांनीं शोभित करावें.

२५ या मंडपाचीं पूर्वादि दिशांचीं द्वारें पिंपळ, उंबर, पिंपरी व वड यांच्या पानांच्या तोरणांनीं शोभवावीत.

पुष्पयानं गजरथो सिंहयानमितिक्रमात् ॥ २६ ॥
अष्टौ यानानि चैत्यानि विहारे त्रिजगत्प्रभोः ॥
रथो दिवैव शेषं तु दिवा निशि च योज्यताम् ॥ २७ ॥
नवमेऽन्हि ध्वजारोहं उद्दिश्याद्य यथाक्रमम् ॥
प्रत्यहं च विधेयानां कर्मणा क्रम उच्यते ॥ २८ ॥
दशम दिवसे तीर्थादिंद्रो यष्टा पुरस्कृतः ॥
यज्ञदीक्षा समासाद्य केतुदंडादि सज्जयेत् ॥ २९ ॥
यष्टा देशांतरात्संघमानयेल्लेखनादिभिः ॥
प्रत्युद्गमेन चायातमाद्रियेत यथोचितम् ॥ ३० ॥
नवमे दिवसे प्रातराचार्येण प्रयत्नतः ॥
स्नानादिसिद्धभक्त्यतः कार्यः पूजामुखक्रमः ॥ ३१ ॥

२६ चतुष्क, चंद्रयान, नासिका, पुष्परंगक, पुष्पयान, गजरथ व सिंहयान हीं वाहनें आहेत. या वाहनांतून जिनाचा विहार करवावा. रथयात्रा दिवसाच काढावी. व बाकीच्या वाहनांतून जिनाचा विहार दिवसा व रात्रीं करवावा.

२७-३१ नवव्या दिवशीं ध्वजारोहणविधि करावा लागतो म्हणून त्याला उद्देशून दररोज कोणत्या क्रिया कराव्या लागतात त्यांचा क्रम आम्ही सांगतो. तीर्थांकुरापासून दहाव्या दिवशीं यजमानासहित इंद्रानें यज्ञदीक्षा घ्यावी. व ध्वजदंड वगैरे सज्ज करावा. यजमानानें इतर प्रांतांतील संघाला पत्रलेखन वगैरे उपा-

जिनेन्द्रमहर्षीणामिष्टिः स्वस्त्ययनं ततः

आत्मालंकरणं कृत्यसंकल्पः कुसुमांजलिः ॥ ३२ ॥

भूमिसंशोधनं दर्भन्यासो भूम्यर्चनं ततः ॥

मंडपस्य प्रतिष्ठातो वेदिकायाः प्रतिष्ठितिः ॥ ३३ ॥

चूर्णन्यासोप्यथ बृहद्यागमंडलवर्तनम् ॥

सम्यगाराधनं तस्य व्यासतो वा समासतः ॥ ३४ ॥

जलहोमोऽग्निहोमश्च ग्रहाणां सुप्रसत्तये ॥

ऐशान्यां दिशि तद्वेद्यामनावृतसमर्चनम् ॥ ३५ ॥

मंगलायुधसत्केतुकुंभाष्टकनिवेशनम् ॥

यांनीं आणावें. आलेल्यांच्या सामोरे जाऊन त्यांचा योग्य सत्कार करावा. नवव्या दिवशीं प्रातःकालीं प्रतिष्ठाचार्यानें स्नानापासून सिद्धभक्ति पर्यंत पूजेच्या प्रारंभाचा क्रम करावा. जिनपूजा, सिद्धपूजा व महर्षिपूजा हे विधि करून नंतर स्वस्त्ययन विधि करावा.

३२–३३ स्वतः अलंकार घालून जें कृत्य करावयाचें असेल त्याचा संकल्प करून पुष्पांजलि अर्पण करावी. मग भूमिशोधनविधि, दर्भन्यासविधि हे करून भूमिपूजन करावें. या विधिनंतर मंडपाची प्रतिष्ठा करून वेदीची प्रतिष्ठा करावी.

३४ अनेक रंगाच्या चूर्णांनीं यागमंडलाचें यंत्र काढून त्याचें संक्षेपानें अथवा विस्तारानें पूजन करावें.

३५ ग्रहांच्या प्रसन्नतेकरितां जलहोम व अग्निहोम करावा. व ईशान्य दिशेंत अनावृत यक्षाचें पूजन करावें.

३६ मंगल पदार्थ, वज्र, चक्रादि आठ आयुधें, पताका, आठकुंभ, दर्भ, पांढऱ्या मोहऱ्या या पदार्थांनीं

वेदीविभूषणं बाणासिद्धार्थकयवारकैः ॥ ३६ ॥
धूपकुंभाष्टकन्यासो वेदिकायाः समंततः ॥
शांतिमंत्रं च जपतामष्टादिक्षु नियोजनम् ॥ ३७ ॥
धामाभिमुखतो यक्षपटस्य परिलंबनम् ॥
तदग्रे मंगलामत्रगंधादिप्रतिवेशनम् ॥ ३८ ॥
स्थापनं नवकुंभानां प्रोक्षणं तद्घटांबुभिः ॥
प्रतिबिंबितयक्षस्य दर्पणेऽभिमुखस्थिते ॥ ३९ ॥
गंधलेपो यवानिकानेत्रोन्मीलनमर्चनम् ॥
जिनधामबलिः केतुबलिर्वास्तुबलिस्ततः ॥ ४० ॥
क्रमादेतानि कर्माणि कुर्यादिंद्रो विचक्षणः ॥

वेदीला शोभा आणावी. वेदीच्या सभोवती आठ धूपकुंभ स्थापन करावे व शांति मंत्रांचा जप करणाऱ्यांची आठ दिशेला स्थापना करावी जिनमंदिराच्या समोर यक्षाच्या आकृतीचा पट बांधावा व त्याच्या पुढे मंगल पात्रांत गंधादि द्रव्यें ठेवावीत.

३९-४१ नउ कुंभ स्थापून त्यांच्यांतील पाण्यानें दर्पणामध्यें प्रतिबिंबित झालेल्या यक्षाचा प्रोक्षण विधि करावा. या नंतर गंधलेपन, नेत्रोन्मीलन, पूजन, जिनधामबलि, ध्वजबलि, वास्तुबलि हे विधि क्रमानें निपुण अशा इंद्रानें करावेत. त्या वेदीजवळ नियुक्त अशा प्रतींद्राकडून शांतिमंत्राच्या द्वारें जप व होम हे विधि करावेत.

शांतिमंत्रैर्जपं होमं कारयेत्तत्र योजितैः ॥ ४१ ॥
तस्मिन्नेव दिने यष्टा प्रातरेव प्रयत्नतः ॥
भूषयेदष्टशोभाभिर्वीथीं वीथीं समंततः ॥ ४२ ॥
मार्जनं तोरणं रंगवलिः पुष्पबलिर्ध्वजम् ॥
गीतं नृत्यं च वाद्यं चेत्यष्टौ शोभाः प्रकीर्तिताः ॥ ४३ ॥
विहारबेरं विन्यस्य नृत्यमंडपविष्टरे ॥
एकादशविधाभ्यर्च्य तांबूलैर्भव्यतर्पणम् ॥ ४४ ॥
विहारघोषणा पश्चादानंदस्तवपूर्वकम् ॥
तद्बिंबस्थापनं चारु श्रीविहारचतुष्कके ॥ ४५ ॥
तच्चतुष्कं दृढं धृत्वा याति वाहकसंचये ॥

---

४२ त्याच दिवशीं प्रातःकाळीं यजमानानें रस्ते स्वच्छ करावेत व तेथें जागोजागीं तोरण, रंगावलि, पुष्पबलि, गीत, नृत्य, वाद्यें वाजविणें, अशा आठ शोभा कराव्यात

४४ नृत्यमंडपामध्यें सिंहासनावर जिनप्रतिमा स्थापून तिचं अकरा प्रकारांनीं पूजन करावें व तांबूलांनीं भव्यांचा आदरसत्कार करावा.

४५ विहाराची घोषणा करून जिनेश्वराची आनंदस्तुति करावी. चतुष्क नांवाच्या वाहनावर जिनबिंब स्थापित करून तें चतुष्क लोकांनीं वाहून न्यावें

४६–५१ या जिनबिंबाचा विहारविधि करीत असतांना नगरांतून प्रत्येक घरांतून भव्यांनीं जिनाची पूजा करावी. हा विहारविधि संहिता शास्त्रात सांगितलेल्या विधीप्रमाणें करावा. तो याप्रमाणें:—जिनेश्वराचा विहार

तदग्रे दूरतो याति ध्वजदेवाभिमुख्यत: ॥ ४६ ॥
देवं विहारयेत्पुर्यां प्रनिसन्नार्पितार्चनम् ॥
विहारविधिना जैनसंहितोक्तेन तद्यथा ॥ ४७ ॥
तस्मिन्नेव दिने पूर्वं पूर्वाण्हेति विभूतिमत् ॥
विहारयेद्विशिष्टर्द्धि विश्वभूताविभुतये ॥ ४८ ॥
नवीकृतेपु गेहेपु सर्वेपूद्बद्धकेतुपु ॥
द्वारेष्वलंकृतेपूच्चै: पूगपूर्णघटादिभि: ॥ ४९ ॥
रथ्यासु मार्जितास्वद्भि: सिक्तासूद्वेत्रदर्शकै: ॥
असंस्पृश्यजने दूरं सार्यमाणे सहुंकृतम् ॥ ५० ॥
केतनानां शते याति पुरतश्चित्तहारिणि ॥
वाताहताचलद्दाम:समुन्मृष्टनभोंगणे ॥ ५१ ॥
सहस्रारस्फुरद्धर्मचक्रे यात्यनुकेतनम् ॥

त्याच दिवशीं प्रात:काळीं मोठ्या थाटानें करावा. सर्वांनीं आपलीं घरें स्वच्छ करावींत. गुड्या तोरणें बांधावींत. दरवाजाजवळ जलपूर्ण कुंभ स्थापावेत. रस्ते स्वच्छ करावेत. त्यावर सडा घालावा. ज्यांनीं हातांत वेत घेतला आहे अशा लोकांनीं (चोपदारांनीं) अस्पृश्य लोकांना बाजूला होण्यास सांगावें. शेकडो मनोहर पताका मिरवणुकींत पुढें असाव्यात.

५२-५५यक्षानें आपल्या डोक्यावर धारण केलेल्या धर्मचक्राची मिरवणुक ही पताकांच्या मागून कान

यक्षेण संधृते मूर्ध्नी ब्रध्नबिंबानुकारिणि ॥ ५२ ॥
दुंदुभिध्वनिते कुर्वत्यनुचक्रं विजृंभणम् ॥
पूरयित्वा नभोऽशेषं क्षुभ्यदब्धिस्वनोपमे ॥ ५३ ॥
जयकोलाहलं भर्तुरग्रे भव्यमहार्णवे ॥
कुर्वाण व्योमनिःशेषमारुध्य प्रमदोदयात् ॥ ५४ ॥
पठत्सु मंगलं पश्चान्मधुरं भव्यबंधुषु ॥
नांदीतूर्यरवे पश्चाच्छात्रानंदं प्रतन्वति ॥ ५५ ॥
गायंतीषु सुकंठीषु गानविज्ञानचंचुषु ॥
स्ववत्सुखं विहृद्यं च श्रीविहारमहोत्सवम् ॥ ५६ ॥
आतन्वतीषु तन्वीषु सविलासं विनर्तनम् ॥
आसन्नमप्रतश्चित्रैरंगहारादिभिर्विभोः ॥ ५७ ॥
व्राते चित्रातपत्राणां भूषितैरुच्छ्रितजैनैः ॥
निरुंधति प्रभाजालं निखिलं तिग्मदीधितेः ॥ ५८ ॥

ढावी. या चक्राच्या मार्गे अनेकनर्तन्या वाद्याच्या ध्वनीने आकाश दुमदुमून सोडावें. भव्यांनीं जय जय शब्द करीत चालत जावें. कांहीं भव्यांनी मागून मंगलगाणीं गात जावें.

५६-५९ भगवंताच्या विहारविषयावर रचलेली गाणीं गात गात स्त्रियांनीं ही गमन करावें. भक्तीनें स्त्रियांनीं हाव भावासहित नृत्य करावें. प्रभूवर पांढरें सुशोभित अशा छत्र धारण करावें. व सुदर अशा चवऱ्या

दंडस्य परितो द्वारद्वयदारुवृतेर्विधिः ॥
व्येकपंचाशता कुंभैः स्नपनं त्रिजगत्प्रभोः ॥ ७१ ॥
प्रथमाद्यनुयोगानां संपाठः पुरतः प्रभोः ॥
चैत्यपंचगुरुशांतिभक्तिभिः ससमाधिभिः ॥ ७२ ॥
स्तवनं सर्वसंघेन विभोर्नानास्तवैरपि ॥
देवस्य मंडपस्थानां देवानां च विसर्जनम् ॥ ७३ ॥
आहाराभयभैषज्यशास्त्रदानानि सादरम् ॥
चतुःसंघस्य चातीर्थोत्कर्तव्यानि विशेषतः ॥ ७४ ॥
वंदिवृंदारकादीनामिष्टदानं स्वशक्तितः ॥
नित्यमातीर्थदिवसात्कार्यं कर्त्रा विशेषतः ॥ ७५ ॥
तस्मिन्नहनि सायान्हे त्वंकुरार्पणमंडपे ॥
यक्षेश्वरादिदेवानां स्वस्वस्थानेऽधिवासनम् ॥ ७६ ॥

कट्टा मजबूत करावा. बाकीच्या दंडावर शुद्ध स्नानारोपण करावें. यानंतर एकावन कुंभांनीं जिनप्रतिमाभिषेक करावा. प्रथमानुयोग वगैरे अनुयोगाचा पाठ करून चैत्यभक्ति, पंचगुरुभक्ति, शांतिभक्ति व समाधिभक्ति म्हणून सर्व संघासह जिनस्तुति करून जिनाचें व सर्व मंडपांतील देवांचें विसर्जन करावें. चार संघाला प्रेमानें चार दानें द्यावीं. हा प्रकार तीर्थविधि होईपर्यंत विशेषरीतीनें करावा.

तीर्थविधीच्या दिवशीं संध्याकाळीं अंकुरार्पण मंडपामध्यें यक्षादिकांचा अधिवासनविधि करावा. याटानें

मृत्तिकासंग्रहो भूत्या बीजारोपो यथाविधि ॥
उत्करेण प्रदीपानां चत्वरीपरिशोधनम् ।। ७७ ।।
तद्रात्रौ पूर्ववत्पूजामुखं यंत्रसमर्चनम् ।।
जिनधामबलिः पश्चाच्छ्रीबलिध्वजपूजनम् ॥ ७८ ॥
ध्वजभूम्यापलेपश्च धामाभिमुखवर्तिनः ॥
यक्षबिंबस्य च छत्रत्रयस्य परिपूजनम् ॥ ७९ ॥
आतीर्थात्स्वस्वपीठेषु दिक्पालादिनिवेशनम् ।।
ध्वजदंडाभिषेकश्च पूजनं तद्ध्वजाद्बहिः ॥ ८० ।।
द्रोणद्वयमितव्रीहिप्रस्तरे सकुशाक्षते ॥
विन्यस्तभेरीशंखादेर्भूम्यर्चाविधिनार्चनम् ॥ ८१ ॥
स्नानेनालंकृतेन त्रिर्जिनधाम परीतिना ॥

मृत्तिकासंग्रह करून यथाविधि बीज पेरावेत. रात्रीं दिवे लाऊन अंगणांत शोभा करावी. रात्रीं पूजामुख करून यंत्रपूजा करावी. जिनधामबलि नंतर श्रीबलि व ध्वजपूजा करावी ध्वजभूमी स्वच्छ करून यक्षबिंबाची व छत्रत्रयाची पूजा करावी. तीर्थसमाप्ति होईपर्यंत आपआपल्या पीठावर दिक्पालादिकांची स्थापना करावी. ध्वजदंडाचा अभिषेक व पूजन करून दोन द्रोण प्रमाणाच्या दर्भासहित अक्षतावर भेरी शंख वगैरे पदार्थ ठेऊन त्याची भूमीप्रमाणें पूजा करावी. स्नान करून जिनमंदिरास तीन प्रदक्षिणा देऊन व जिनाच्या चरणांना नमस्कार करून वाद्यें वाजविणाऱ्यानें पुष्पांजलिक्षेपण करून भेरी, शंख वगैरे वाद्यें वाजवावीत

८२–८८ स्नानालंकृत होऊन व जिनमंदिरास तीन प्रदक्षिणा करून जिनेश्वरास नमस्कार करावा. पुष्पां

नमता जिनपादाब्जं किरता कुसुमांजलिम् ॥ ८२ ॥
धामाभिमुख्यं भेर्यादिताडनं ताडकेन वै ॥
जपादिमंत्रमुद्घोष्य याजके कुसुमांजलिम् ॥ ८३ ॥
उत्किरत्यमुना भेरीताडनं च पुनः पुनः ॥
ब्रह्मतालस्य दिक्पालतालानामपि ताडनम् ॥ ८४ ॥
यक्षच्छत्रत्रयाभ्यां वै गत्वा वास्तुबलिस्ततः ॥
विहारः पूर्ववत्पंचविंशत्या स्नपन घटैः ॥ ८५ ॥
विभोः प्रभुतचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥
प्रारंभः शांतिहोमस्य शांतिमंत्रजपस्य च ॥ ८६ ॥
शांतिमंत्रजपो नित्यं शांतिहोमोऽर्धरात्रके ॥
प्रभातेऽपि च पुष्ट्यर्थो होमः कैश्चिद्विधीयते ॥ ८७ ॥
चतुर्भुक्तिक्रियाशांतिमंत्रैर्होमो जपस्तथा ॥

जलि समर्पण करून जिनमंदिरासमोर नगारा वगैरे वाद्यें वाजवावीत. याजकानें जपादि मंत्राचा घोष करून पुष्पांजलि अर्पण करावी. ब्रह्मताल, दिक्पालताल या तालांचें वादन करावें. यक्ष व छत्रत्रयासह विहार करून वास्तुबलि हा विधि करावा. नंतर प्रभूंचा पंचवीस कलशांनीं अभिषेक करून पुष्कळ नैवेद्यानीं पूजा करावी. स्तुति म्हणावी. शांतिहोमाला प्रारंभ करून नित्य शांतिमंत्राचा जप करावा. शांतिहोम हा, अर्धरात्री व प्रातः

दानं चतुर्विधं कार्यं नित्यमातीर्थवासरात् ॥ ८८ ॥
द्वितीयेन्हि ध्वजारोपात्पूर्वं पूजामुखक्रमः ॥
यागमंडलपूजा च जिनधामबलिस्तथा ॥ ८९ ॥
ध्वजदेवबलिः पश्चाद्ग्रामवास्तुबलिस्तथा ॥
देवपादार्चितैर्गंधतांबूलैर्भव्यतर्पणम् ॥ ९० ॥
चंद्रमंडलयानेन विहारस्त्रिजगत्प्रभोः ॥
एकाशीतिघटैर्देवस्नपनं पूर्ववत्स्तुतिः ॥ ९१ ॥
तद्रात्रौ च तथा किंतु कलशैरष्टसंख्यकैः ॥
स्नापनं प्राज्यचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥ ९२ ॥

काळीं ही पुष्टयर्थ कित्येक करीत असतात. तीर्थदिवसापर्यंत चार भक्तींच्या क्रिया, शांतिमंत्र, होम, जप व चार प्रकारचीं दानें देणें हे विधि करावेत

८९–९२ दुसऱ्या दिवशी ध्वजारोपण करण्याच्या पूर्वी पूजामुखाचा क्रम उरकून घ्यावा. नंतर याग-मंडलपूजन व जिनधामबलि हे विधि करावेत. नंतर ध्वजदेवबलि, ग्रामबलि, वास्तुबलि करून जिनेश्वराच्या पायांची पूजा ज्यांच्या द्वारे केलीं अशा गंध, तांबूलांनीं भव्यलोकांचा आदर करावा. यानंतर चंद्रमंडल नांवाच्या वाहनावर प्रभूला स्थापन करून विहार करवावा. ८१ कलशांनीं प्रभूचा आभिषेक करावा. व स्तुति करावी. याचप्रमाणें रात्रींही करावें. परंतु रात्रीं आठ कलशांनीं आभिषेक करावा. उत्कृष्ट नैवेद्य अर्पण करून संगीतस्तुति करावी.

तृतीयेऽन्हि ततो वास्तुबल्यंता विधयः क्रमात् ॥
याजकेन विधातव्याः पूर्वोक्तविधिना ततः ॥ १३ ॥
गंधतांबूलसत्पुष्पैर्भव्यतोषणमर्चितैः ॥
नृत्यमंडपपीठस्थविभोरभ्यर्चनं ततः ॥ १४ ॥
नासिकाचंधयानेन विहारो विश्ववेदिनः ॥
घटैरष्टशतेनाथ स्नपनं पूर्ववत्स्तुतिः ॥ १५ ॥
तद्रात्रौ च तथा किं तु कलशैरष्टसंख्यकैः ॥
स्नपनं प्राज्यचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥ १६ ॥
चतुर्थेऽन्हि ततो वास्तुबल्यंता विधयः क्रमात ॥
याजकेन विधातव्याः पूर्वोक्तविधिना ततः ॥ १७ ॥
प्रभूतैर्गंधतांबूलैः सत्पुष्पैः सुरसैः फलैः ॥
जिनपादार्चितैः सर्वभव्यलोकप्रतर्पणम् ॥ १८ ॥

१३-१८ याजकानें तिसऱ्या दिवशीं पूर्वोक्त विधिप्रमाणें वास्तुबलिपर्यंत क्रिया कराव्यात व पूजिलेल्या गंध, तांबूल व फुलांनीं भव्यांचा आदर करावा. नृत्यमंडपातील पीठावर असलेल्या जिनप्रतिमेची पूजा करून नासिकारथ या वाहनावर जिनाची स्थापना करून विहार करावा नंतर १०८ कलशांनीं स्नपन करून स्तुति करावी. त्याच दिवसाच्या रात्रीं याच प्रमाणें आठ कलशांनीं अभिषेक करून पुष्कळ नैवेद्यानें पूजा करावी; स्तुति, संगीत वगैरे करावें.

पुष्परंगाख्ययानेन विहारो विश्वदृश्वनः ॥
द्व्यष्टाद्विशतकुंभैश्च स्नपनं पूर्ववत्स्तुतिः ॥ ९९ ॥
तद्रात्रौ च तथा किं तु कलशैरष्टसंख्यकैः
स्नपनं प्राज्यचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥ १०० ॥
पंचमेऽन्हि ततो वास्तुबल्यंता विधयः क्रमात् ॥
याजकेन विधातव्याः पूर्वोक्तविधिना ततः ॥ १०१
अस्मिन्नेव दिने प्राण्हे स्थापिते मंडले कृते ॥
प्रक्षिप्योलूखले श्वेततंडुलैश्चूर्णयेन्निशाः ॥ १०२ ॥
ततश्चायेत चूर्णैस्तैश्चूर्णिताशेषकल्मषम् ॥
गेयवाद्यरवे व्योम पूरयत्यंघ्रिविष्टरे ॥ १०३ ॥
ततश्चूर्णं तदादाय भव्यौघं परितर्पयेत ॥
जिनेंद्रश्रीपदांभोजस्पर्शमात्रेण पावनम् ॥ १०४॥

९९–१०४ चौथ्या दिवशीं तिसऱ्या दिवसा प्रमाणें विधि करावा. व जिनपादपूजित अशा पुष्कळ गंध, तांबूल, पुष्पें, व सुरस फळें यांनीं भव्यांचा आदर करावा. पुष्परग नांवाच्या वाहनावरून प्रभूचा विहार करऊन २१६ कुंभांनीं अभिषेक व स्तुति करावी. रात्रीं याच प्रमाणें आठ कलशांनीं अभिषेक करून पुष्कळ नैवेद्यानें पूजा करावी व संगीत गान करावें. पांचव्या दिवशीं चौथ्या दिवसाप्रमाणें विधि करावा. याच दिवशीं मंडलस्थापना करून उखळामध्यें तांदळासह हळदीचें चूर्ण करावें या चूर्णानें सर्वपापांचें चूर्ण करणाऱ्या जिनाचें पूजन करावें. तें चूर्ण जिनचरणाच्या स्पर्शानें पवित्र झालेलें आहे असें समजून भव्यांनीं स्वतःच्या कपाळ, गळा, बाहु वगैरे ठिकाणीं

ललाटादौ प्रकुर्युस्तच्चूर्णं भव्याः प्रशांतये ॥
ततश्च पुष्पयानेन पुरि देवं विहारयेत ॥ १०५ ॥
अष्टात्रिंशतकुंभैस्तं स्नपनं पूर्ववत्स्तुतिः ॥
तद्रात्रौ च तथा किं तु कलशैरष्टसंख्यकैः ॥
स्नपनं प्राज्यचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥ १०६ ॥
षष्ठेऽह्नि ततो वास्तुबल्यन्ता विषयः क्रमात ॥
याजकेन विधातव्याः पूर्वोक्तविधिना ततः ॥ १०७ ॥
उचितायामविष्कंभागाधे क्रीडासरोवरे ॥
सुधालिप्ते ससोपाने ग्रामोद्देशविनिर्मिते ॥ १०८ ॥
उपरिष्टान्महामानकायमानविभूषिते ॥
वितानध्वजमाल्यादिनानामंडनमंडिते ॥ १०९ ॥

शांतिस्तव लावावें. तदनंतर पुष्पयानावर प्रभूचा विहार करावा.

१०५–११५ तीनशे आठ कुंभांनीं जिनाभिषेक करून पूर्वीं प्रमाणें स्तुति करावी. त्या रात्रीं आठ कलशांनीं अभिषेक करून पुष्कळ नैवेद्यानें संगीता सह पूजा करावी. सहाव्या दिवशीं याजकानें पूर्वोक्त विधीनें वास्तुबलि पर्यंत सर्व क्रिया कराव्यात तदनंतर योग्य लांबी रुंदी व खोलीच्या क्रीडासरोवरावर जिनाभिषेक करावा. सरोवराच्या पायऱ्या चुन्यानें सारवलेल्या असाव्यात ध्वजादिकांनीं त्याला शोभा आणावी. त्या सरोवराच्या पश्चिम तटावर श्री जिनाची सिंहासनावर स्थापना करावी. व प्रत्येक दिशेला १ अशा आठ दिशांतील सुवर्णकुंभांनीं श्रीजिनाचा अभिषेक व पूजा करावी. अभिषेकाचें पाणी सुगंधित असावें. त्या गंधोदकाच्या संयोगानें पवित्र झालेलें तें

काश्मीरागरुकर्पूरगंधद्रव्यविमिश्रितैः ॥
सौरभाकृष्टभृंगौघैः पूरितैस्तीर्थवारिभिः ॥ ११० ॥
स्वपश्चिमतटन्यस्तपीठस्थं स्नातकं जिनम् ॥
तीर्थार्णःपूर्णसौवर्णकुंभैरस्याष्टदिग्गतैः ॥ १११ ॥
प्रतिदिङ्नवसंख्यानैः संस्नाप्य च समर्च्य च ॥
सद्गंधोदकसंयोगपूतं क्रीडासरोजलम् ॥ ११२ ॥
अनन्यहार्यदुष्कर्मकर्दमक्षालनक्षमम् ॥
वहंतु भव्याः सर्वेऽपि स्वस्वमूर्धनि सादरम् ॥ ११३ ॥
ततो विहारयेद्देवं गजयानेन भूतितः ॥
सद्द्वात्रिंशच्चतुःशत्या घटैः संस्नाप्य संस्तुयात् ॥११४॥
तद्रात्रौ च तथा किं तु कलशैरष्टसंख्यकैः ॥
स्नपनं प्राज्यचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥ ११५ ॥
सप्तमेऽन्हि ततो वास्तुबल्यंता विधयः क्रमात् ॥

क्रीडासरोवरांचें पाणी पापरूपी चिखलाचा नाश करणार आहे असें समजून मस्तकावर आदरानें धारण करावें तदनंतर मोठ्या थाटानें हत्तीवरून श्री जिनाची मिरवणूक काढावी. ४३२ घटांनीं अभिषेक करून स्तुति करावी. याच प्रमाणें रात्रीं आठ कलशांनीं अभिषेक करावा व पुष्कळ नैवेद्यांनीं संगीतासह पूजा करावी.

११६ सातवे दिवशीं याजकानें पूर्वोक्तविधीनें वास्तुबलि पर्यंत क्रिया विधि करावा.

याजकेन विधातव्याः पूर्वोक्तविधिना ततः ॥ ११६ ॥
तांबूलगंधपुष्पाद्यैरर्चितैर्भव्यतर्पणम् ॥
नानापानकसत्रौघैः सर्वलोकप्रतोषणम् ॥ ११७ ॥
कलशध्वजमाल्यादिभूषितस्य रथस्य च ॥
संप्रोक्षणं चतुर्दिक्स्थनवकुंभाम्बुसेचनैः ॥ ११८ ॥
होमस्तस्य चतुर्दिक्स्थदर्भत्रिघनमुष्टिभिः ॥
तद्दशाशासु दिक्पालपूजनं च रथार्घ्यकम् ॥ ११९ ॥
विहारघोषणानंदस्तुतिपूर्वरथाग्रके ॥
शिबिकानीतजैनार्चास्थापनं तत्समर्चनम् ॥ १२० ॥
परितोऽर्हत्प्रभोरष्टप्रातिहार्यैरलंकृतिः ॥
शांतिररिष्टनेमेश्च परविद्याच्छिदेस्तथा ॥ १२१ ॥
रथशीघ्रोच्चालनस्य मंत्रान्संजपता क्रमात् ॥

११७–१२१ जिनपूजित तांबूल, गंध पुष्प वगैरेंनीं भव्यांना खुष करावें व उत्तम पिण्याच्या पदार्थांनीं व अन्नांनीं सर्व लोकांना संतुष्ट करावें. कलश, ध्वज माला यांनीं रथ सुशोभित करावा. व चारी दिशांतील नऊ कुंभांतील जलांनीं चांगला स्वच्छ करावा रथाच्या चारी दिशेला होम करावा व २७ मुठींनीं दर्भांच्या आहुती त्यांत द्याव्यात. रथाच्या दाही दिशेला दिक्पालपूजन करून रथाला अर्घ्य द्यावा. विहार घोषणा करून स्तुतिपूर्वक रथाच्या अग्रभागीं पालखींतून आणिलेल्या प्रतिमेची स्थापना करावी व तिचें पूजन करावें.

शांतिमंत्रः प्रागेवोक्तः ॥ ओं णमो भगवदो अरिट्ठणेमिस्स अरिट्ठेण बंधेण बंधामि रक्खसाणं, भुयाणं, खेयराणं, चोराणं, डायिणीणं, सायिणीणं, महोरगाणं, वग्घाणं, अण्णे च के वि दुट्ठा संभवंति तेसिं सव्वाणं मणं मुह कोहं दिट्ठिं गइं बंधाभि घणु व्रणु महाघणु २ स्वाहा । ओं श्रीं ऱ्हीं हैं कलिकुंडदंडस्वामिन् अतुलबलवीर्यपराक्रम स्फ्रां स्फ्रीं स्फ्रूं स्फ्रें स्फ्रौं स्फ्रः आत्मावियां रक्ष २ परविद्यां छिंद २ हूं फट् स्वः ॥ परविद्याच्छेदनमंत्रः ॥

यथा कोटिशिला पूर्वं चालिता सर्वविष्णुभिः ॥

चालयामि तथैत्तिष्ठ शीघ्रं चल महारथ ॥ रथशीघ्रोच्चालनमंत्रः ॥ स्थापनांते चतुर्दिक्षु वादकादेर्निवेशनम् ॥ १२३ ॥

ततो रथेन यानेन विहारास्त्रिजगत्प्रभोः ॥
सचतुःपंचशत्याभिषेकः कुंभैस्ततः स्तुतिः ॥ १२४ ॥
तद्रात्रौ च तथा किं तु कलशैरष्टसंख्यकैः ॥

प्रतिमेच्या समोवती आठ प्रातिहार्यांनीं शोभा आणावी. तदनंतर शांतिमंत्र, अरिष्टनेमिमंत्र, परविद्या छेदन मंत्र व रथ शीघ्र चालण्याचा मंत्र या मंत्रांचा जप करावा. जशी कोटिशिला पूर्वीच्या ९ नारायणांनीं चालविली होती अर्थात् उचलली होती. या प्रमाणें हे रथा मी तुला चालवितो. तूं चाल. अशा अभिप्रायाचा मंत्र म्हणावा. रथाच्या चारी दिशेला वाजंत्रवाल्यांची योजना करावी.

१२४-१२७ तदनंतर रथांतून त्रैलोक्यनाथाचा विहार करून ५०४ कुंभांनीं अभिषेक करावा व स्तुति करावी. त्या दिवशीं रात्रीं आठ कलशांनीं अभिषेक करून पुष्कळ नैवेद्यानीं संगीतासह पूजा करावी

स्नपनं प्राज्यचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥ १२५ ॥
अष्टमेऽन्हि ततो वास्तुबल्यंता विधयः क्रमात ॥
याजकेन विधातव्याः पूर्वोक्तविधिना ततः ॥ १२६ ॥
ततः सिंहकयानेन जलयात्रा विभोस्ततः ॥
घटैरष्टसहस्रेण महाभिषवणोत्सवः ॥ १२७ ॥
विभोः प्रभूतचरुणा पूजा संगीतकेन च ॥
तस्मिन्नेव दिने रात्रौ कुर्यात्कौतुकबंधनम् ॥ १२८ ॥
मंडपे मंडिते मध्ये समभ्यर्चितविष्टरे ॥
संस्थाप्य प्राङ्मुखं यक्षं छत्राणां च त्रयं यजेत ॥ १२९ ॥
ततः सौवर्णतालस्य बध्नीयाद्दक्षिणे करे ॥
दंडे च रजनीसूत्रं याति तूर्यरवे दिशः ॥ १३० ॥
नवमेऽन्हि ततो वास्तुबल्यंता विधयः क्रमात ॥

आठव्या दिवशीं याजकानें पूर्वोक्त विधीनें वास्तुबलीपर्यंत विधि करावा. या नंतर सिंहक नांवाच्या वहनावरून विभूची जलयात्रा काढावी. १००८ कलशांनीं अभिषेकोत्सवविधि करून प्रभूची पुष्फळ नैवेद्यांनीं संगीतासह पूजा करावी. या दिवशीं रात्रीं कौतुकबंधन विधि करावा. सुशोभित अशा मंडपामध्यें पूजित अशा सिंहासनावर पूर्वेकडे तोंड करून यक्ष व छत्रत्रय यांची स्थापना करावी. व त्यांची पूजा करावी तदनंतर सुवर्णतालाच्या उजव्या हातांत व दंडामध्यें हळदीनें रंगविलेलें सूत्र कंकण बांधावें त्यावेळीं वाद्यें वाजवावीत. नवव्या

याजकेन विधातव्याः पूर्वोक्तविधिना ततः ॥ १३१ ॥
नृत्यमंडलमध्यस्थमहापीठस्थितं विभुम् ॥
पंचोपचारविधिना यजेदेकादशार्चनैः ॥ १३२ ॥
जिनपादार्चितैर्गंधद्रव्यचूर्णानुलेपनैः ॥
प्रभूतैः पुष्पतांबूलैः सर्वभव्यान्प्रतोषयेत ॥ १३३ ॥
तस्मिन्नन्हि विशेषेण प्राज्यभोज्यप्रदानकैः ॥
चतुर्वर्णोचितैः सत्रैरागतान्भोजयेज्जनान् ॥ १३४ ॥
ततः परिगमय्येशं पुरि पद्माख्ययानकम् ॥
मार्जितेन विशुद्धेन संसिक्तेन तथा जलैः ॥ १३५ ॥
सरोनद्यादि संप्राप्य शुद्धतोयं जलाशयम् ॥
तत्तीरे षोडशस्तंभे कल्पिते सुंदराकृतौ ॥ १३६ ॥

दिवशीं पूर्वोक्त विधीनें याजकानें वास्तुबलिपर्यंत सर्व विधि करावा. नृत्यमंडपाच्या मध्यभागीं मोठ्या सिंहासनावर श्रीजिनाची स्थापना करून पंचोपचारविधीनें अकरा प्रकारानें पूजन करावें. जिनेश्वराच्या पायांची पूजा केलेल्या गंध, चूर्ण, उटी, पुष्कळ तांबूल व पुष्पें यांनीं भव्यजीवांचा आदर सत्कार करावा. त्या दिवशीं विशेष रीतीनें पक्वान्नांचें जेवण चारी वर्णाच्या लोकांना द्यावें.

१३५–१३६ तदनंतर शहरामध्यें पद्मयानानें विहार करऊन झाडलेल्या व सडा घातलेल्या अशा रस्त्यानें नदी किंवा सरोवराकडे प्रभूस न्यावें. तेथें नदी किंवा सरोवराच्या काठीं सोळा खांबाचा सुंदर आकृतीचा नउ

नवदशकरव्यासे मंडपादौ सुमंडिते ॥
मध्यांशे स्थापिते प्रत्यक् तीर्थेशं तीर्थदिङ्मुखम् ॥ १३७ ॥
यक्षं छत्रत्रयं चाग्रे दक्षिणेतरपार्श्वयोः ॥
प्राक्षिप्याथ सुगंधीनि प्रसूनानि तदंभसि ॥ १३८ ॥
क्षीरोदपद्मगंगादिनीरं मत्वाभिमंत्रिते
पुरस्तात्स्थापयेद्धीमांस्तद्वारिपरिपूरितान् ॥ १३९ ॥
नव षोडश वा पंचविंशतिं वा घटान् विभोः ॥
ततोऽवतार्य तद्द्रव्यैः संपूज्य च जगद्गुरुम् ॥ १४० ॥
ततश्चक्रं तथा छत्रत्रितयं च समर्च्य च ॥
आहूतदिक्पतीन्सर्वानाखंडलपुरःसरान् ॥ १४१ ॥
समभ्यर्च्य ततो नाथममीभिः स्नापयेद्घटैः ॥
यक्षेश्वरधृतं धर्मचक्रं छत्रत्रयं च तत् ॥ १४२ ॥

किंवा दहा हात व्यामाचा असा मंडप घातलेला असावा. तेथें मध्यभागीं पश्चिमेकडे तीर्थंकर प्रतिमेची स्थापना करावी व यक्ष आणि छत्रत्रयांची उजवे व डावे बाजूकडे स्थपना करावी. तदनंतर पाण्यामध्यें सुगंधि फुलें टाकून हें पाणी क्षीरसमुद्र, पद्मादि सरोवरें यांचें आहे असा संकल्प करून प्रभूच्या पुढें नऊ सोळा किंवा पंचवीस घट जलानें भरून स्थापावेत. तदनंतर अर्हन्ताची पूजा करून चक्र व छत्रत्रयांची पूजा करावी

इंद्रादि दहा दिक्पालांचें आव्हान करून व त्यांची पूजा करून उपर्युक्त कलशांनीं प्रभूचा अभिषेक करावा.

निमज्जयेज्जलाधारे जगतःशांतिरस्त्विति ॥
तदेतत्पुण्यतीर्थांभः कुर्युर्भव्याः स्वमूर्धनि ॥ १४३ ॥
ततः कौतुकसूत्रं तत्प्रक्षिपे तज्जलाशये ॥
ततः समर्च्य लोकेशं जलगंधाक्षतादिभिः ॥ ॥१४४ ॥
प्रभूतचरुभिश्चाथ चक्रादिद्वितयं यजेत् ॥
ततो विसृज्य दिक्पालान्प्राप्य देवालयं प्रभुम् ॥ १४५ ॥
कलशैः पंचविंशत्या स्नापयेत्तद्द्वयान्वितम् ॥
सयमार्थोपकरणैर्वस्त्रैराभरणैर्धनैः ॥ १४६ ॥
संघपूजां प्रकुर्वीत यजमानः स्वशक्तितः ॥
इंद्रस्य च प्रतींद्राणां सत्कारमुचितं कृती ॥ १४७ ॥

तदनंतर यक्ष व छत्रत्रय यांना जलामध्यें बुडऊन तें पवित्र पाणी जगाला शांति लाभो या इच्छेनें आपल्या मस्तकावर धारण करावें. तदनंतर तें कौतुकसूत्र जलामध्यें टाकावें. जलगंधादिकांनीं व पुष्कळ नैवेद्यांनीं प्रभूची पूजा करावी.

तदनंतर दिक्पालाचें विसर्जन करून प्रभूला देवालयामध्यें नेऊन तेथें पंचवीस कलशांनीं चक्र व छत्रत्रय या सहित प्रभूचा अभिषेक करावा. व संयमाचीं उपकरणें पिंछी कमंडलु वगैरे व वस्त्र, आभरण, धन इत्यादिकांनीं यजमानानें यथाशक्ति संघाचा आदर करावा. यात्र प्रमाणें इंद्र प्रतींद्र यांचा ही योग्य सत्कार करावा.

१४७–१५८ नंतर सायंकाळीं महाध्वजाची पूजा करून जिनेश्वराचा मोहावरील जय सूचित

कृत्वा तन्वा च चरणौ दातात्मानं समर्पयेत् ॥
ततः सायं समभ्यर्च्य वैजयंतीं महाध्वजम् ॥ १४८ ॥
त्रिः परावर्तयेन्मोहजयशासिनमीशिनः ॥
तदैयं तत्क्रिया तस्य राज्यराष्ट्रविवर्धनम् ॥ १४९ ॥
ततः संचितपुण्यास्ते यांत्वायाता यथायथम् ॥
आयातभव्यलोकस्य तत्कर्म स्याद्विसर्जनम् ॥ १५० ॥
केतनारोहणं तेषामाव्हानं भाविनां भवेत् ॥
अर्धरात्रे ततः सूरिराहूय स्थापितान्सुरान् ॥ १५१ ॥
समभ्यर्च्य विसृज्यामून् ध्वजं समवरोहयेत् ॥
रथान्वितोत्सवस्यैवं कथितः कर्मणां क्रमः ॥ १५२ ॥
अयमेव क्रमः प्रायो रथोन्मुक्तेऽपि चोत्सवे ॥
किं तु नात्र रथारोहे घटाः स्युः स्वेष्टसंख्यकाः ॥ १५३ ॥

करणाऱ्या ध्वजाचें तीन वेळां परिवर्तन करावें अशा कृत्यानें राज्य व राष्ट्राची उन्नति होते. नंतर ज्यांनीं या उत्सवाला येऊन पुण्यसंचय केला त्या सर्व भव्यांनीं आपल्या स्थानीं जावें. याला सर्व सभाविसर्जन म्हणतात. यानंतर सर्व भव्यांना बोलाऊन ध्वजारोहण विधि करावा. अर्धरात्रीं तदनंतर स्थापित केलेल्या देवांचें आव्हान करून पूजन करून विसर्जन करावें. याप्रमाणें ध्वजारोहण विधि करवा. हा सर्व कार्यक्रम रथयुक्त उत्सवाचा सांगितला आहे; रथरहित उत्सवाचाही हाच क्रम जाणावा. परंतु या उत्सवांत

चूर्णोत्सवतीर्थदिने तीर्थ एव जलोत्सवः ॥
एवमाष्टान्हिको नाम महोऽन्यास्मिन्महत्रये ॥ १५४ ॥
न ध्वजारोहणं तीर्थपूजा विश्वविहारणम् ॥
अष्टान्हिकोत्सवेऽपि स्यान्न ध्वजारोहणादिकम् ॥ १५५ ॥
यथा सैष महोदर्कः संविधातु न शक्यते ॥
मंत्राः कर्मविशेषाश्च प्रोक्तानां सर्वकर्मणाम् ॥ १५६ ॥
प्रागेव कथितास्तस्मात्प्रयोगो नात्र भण्यते ॥ १५७ ॥
इति निगदितमार्गानुत्सवान्येत्र भक्त्या ।
विदधाति नियमाच्चानन्दमन्दं स्वशक्त्या ॥
उपचितबहुपुण्याः साधु निर्विश्य भोगान् ॥
अपगतसकलाघाः क्षिप्रमेष्यंति मोक्षम् ॥ १५८ ॥

अभिषेकासाठीं कलशांची संख्या नियत असली पाहिजे असें नाहीं. चूर्णोत्सव व तीर्थ दिवस या दिवशींच जलोत्सव विधि करावा. या प्रमाणें हा आष्टान्हिक उत्सव आहे इतर अशा उत्सवामध्यें म्हणजे पांच दिवसांचा ३ दिवसाचा व १ दिवसाचा अशा उत्सवामध्यें ध्वजारोहण, तीर्थपूजा विश्वविहार हे. विधि करीत नसतात. अष्टान्हिकोत्सवांतही हे विधि करीत नाहींत. कारण एवढा मोठा कार्यक्रम करणें कठीण असतें. या सर्व क्रियांचे मंत्र वगैरे मागें सांगितले आहेत म्हणून आम्ही येथें सांगत नाहीं.

या प्रमाणें भक्तीनें यथाशक्ति जो भव्य दरवर्षी हें उत्सव करितो त्याला पुष्कळ पुण्यप्राप्ति होते. तो भोगाचा उपभोग घेऊन संपूर्ण पापरहित होतसाता लौकरच मोक्षाला प्राप्त होतो.

कविवंशवर्णनम् ।

पुराकृतयुगस्यादावादिब्रह्मतनूभवः
अन्त्यब्रह्मा स भरतो यान्ससर्ज द्विजोत्तमान् ॥ १ ॥
तेषु केचिदथात्यक्तजिनमार्गा विवेकिनः ।
अविच्छिन्नान्वयाचारपरा ववृतिरे द्विजाः ॥ २ ॥
तदन्वयभवाः केचित्कांचीनाममहापुरे ।
त्रिपंचाशत्क्रियानिष्ठास्तस्थुः षट्कर्मकर्मठाः ॥ ३ ॥
तान् किलाद्रियतेऽस्मार्यान्विशालाचार्यपुंगवः ।
उपासकमहावेदरहस्याद्युपदेशनैः ॥ ४ ॥
तद्वंशसंभवा बाल्ये स्वभ्यस्तोपासकागमाः ।
यौवने भुंजते भोगान्भूपैर्लोकैश्च पूजिताः ॥ ५ ॥

कविवंशाचें वर्णन.

१-११ 'पुरेति' पूर्वी कृतयुगाच्या प्रारंभीं आदिब्रह्माचे (आदिनाथ तीर्थंकराचे) पुत्र (ज्यांना अन्त्य ब्रह्मा असें म्हणतात) भरतचक्रवर्तींनीं ब्राह्मणवर्णाची उत्पत्ति केली. त्यांनीं अनेक उत्तम ब्राह्मण उत्पन्न केलें त्यांपैकीं कित्येक विवेकी ब्राह्मणांनीं जैनमार्गाचा त्याग केला नाहीं आपल्या वंशपरंपरेचा आचार उत्तमरीतीनें पाळला. त्या ब्राह्मणांच्या वंशामध्यें उत्पन्न झालेले कांहीं ब्राह्मण कांचीशहरांत रहात असत. ते ५३ क्रियेमध्यें

जैनीमाददते दीक्षां यार्थके शुद्धबुद्धय: ।
एवं कुलव्रता: प्रायो व्यतीयुर्बहव: क्रमात् ॥ ६ ॥
तदन्वयेऽजनिष्टाकलंकभट्टारको महान् ॥ ॥
वाग्वज्रचूर्णितासर्ववादिगर्वमहीधर: ॥ ७ ॥
ततोऽजनि कुले तस्मिन्निंद्रनंदिमुनीश्वर: ॥
सिद्धांतपारग: सार्व: सर्वशास्त्रोपदेशक: ॥ ८ ॥
तस्मिन्ननंतवीर्यार्यवर्योऽजनि कुले तत: ।
यदुक्तिरकलंकार्यनिधे: स्यादीपवार्तिका ॥ ९ ॥

व देवपूजादि सहा कर्मांमध्यें तत्पर होते. त्या ब्राह्मणांना विशाखाचार्यांनीं उपासकाध्ययनांतील रहस्यांचा उपदेश देऊन निपुण केलें. या वंशांतील ब्राह्मण लहानपणीं श्रावकाचाराचा उत्तम अभ्यास करीत असत. लोक व राजे यांनीं पूजित होऊन तरुणपणीं हे भोगांचा उपभोग घेत असत व म्हातारपणीं निर्मळ बुद्धिचे धारक हे ब्राह्मण निर्ग्रंथ दीक्षा घेऊन आत्मकल्याण करीत असत. याप्रमाणें यांच्या कुलामध्यें अनेक विद्वान व्रतपालक ब्राह्मण होऊन गेले.

तदनंतर यांच्या वंशामध्यें भट्टाकलंक आचार्य झाले. हे आपल्या वचनरूपी वज्रानें वादींच्या गर्वरूपी पर्वतांचा चुराडा करीत असत. तदनतर यांच्या वंशांत सिद्धांतपारग सर्व शास्त्रांचा उपदेश करणारे हितकारक असें इंद्रनंदि मुनीश्वर झाले. तदनंतर अनंतवीर्य मुनिराज उत्पन्न झाले यांचीं वचनें अकलंकाचार्यांच्या शास्त्ररूपी निधीला दाखविण्यास दिवटीप्रमाणें उपयोगी पडतात. याच वंशरूपी उदय पर्वतावर वीरसेन रूपी सूर्य जैनशासनरूपी आकाशाला प्रकाशित करणारा असा झाला अर्थात् वीरसेन नावाचे आचार्य झाले. तदनंतर जि·

वीरसेनमुनींद्रार्कस्तद्वंशोदयभूधरे ।
उदीयाय चिरं जैनशासनांबरभासन: ॥ १० ॥
कलानिधि: सुधास्यंदी निजवाङ्मयचंद्रिक: ।
जिनसेनमुनिश्चंद्रस्तद्वंशाब्धिमवर्धयत् ॥ ११ ॥
वादीभसिंहसूरिश्च वादिराजश्च तार्किकौ ॥
एतावन्वर्थनामानौ वंशे तस्मिन्नुदीयतु: ॥ १२ ॥
प्रवादिहास्तिनां मल्लो हस्तिमल्लसमुद्भव: ॥
गृहाश्रमी बभूवार्हच्छासनातिप्रभावक: ॥ १३ ॥
प्रवादिविजये मल्ल: परवाद्यादिमल्लवाक् ॥
मुनि:प्राभावयज्जैनशासनं तत्कुलोद्भव: ॥ १४ ॥
इत्थमन्येपि तद्वंशसंजाता द्विजपुंगवा: ॥
प्रव्रज्य प्रायशो जाता जिनमार्गप्रभावका: ॥ १५ ॥

नसेनरूपी चंद्र आपल्या वाङ्मयरूपी चांदण्याने युक्त व कलांचा साठा असा झाला त्यामुळें या वंशरूपी समुद्राला भरती आली अर्थात् याच वंशांत जिनसेनाचार्य उत्पन्न झाले

१२-२२ जिनसेनाचार्यांच्या वंशात वादीभसिंह व वादिराज हे अन्वर्थ नावाचे आचार्य झाले. याच वंशांत वादिलोकांना मल्लासारखा हस्तिमल्ल नावाचा कवि झाला. हा गृहाश्रमी व जिनशासनाची प्रभावना करणारा होता. वाद्यांना जिंकणारा परवादिमल्ल नांवाचा मुनिराज या वंशामध्यें झाला. यानें जैनधर्माची फार प्रभावना केली. याप्रमाणें या वंशामध्यें पुष्कळ श्रेष्ठ ब्राम्हण उत्पन्न झाले व ते दीक्षा घेऊन बहुतकरून

असीत्तदन्वये लोकपालाचार्य इति द्विजः ॥
गृहस्थाचार्यतारूढो विद्वाञ्निस्तारकोत्तमः ॥ १६ ॥
चोलेन पूजितो राज्ञा तेन राज्ञा सम स च ॥
प्रातिदेशाख्यकर्नाटदेशं प्राप्य स्वबंधुभिः ॥ १७ ॥
पुत्रःसमयनाथाख्यस्तस्यासीत्तर्ककर्कशः ॥
तत्पुत्र :कविराजादिमल्लःकविशिखामणिः ॥ १८ ॥
वादी वाग्मी च तत्पुत्रश्चिंतामणिसमाव्हयः ॥
अनंतवीर्यस्तत्सूनुर्घटवादविशारदः ॥ १९ ॥
तदात्मजः पार्श्वनाथः संगीतागमशास्त्रवित ॥
आदिनाथस्तु तत्सूनुरायुर्वेदविशारदः ॥ २० ॥
तस्यात्मजो धनुर्वेदी वेदिकोदंडरामकः ॥

मुनि बनले होते. याच वंशामध्यें लोकपालाचार्य नांवाचा विद्वान ब्राह्मण झाला. हा गृहस्थाचार्य होता व हा संसारांतून भव्यांना तारून नेत असे चोल राजानें याचा फार सन्मान केला व या राजाबरोबर हे लोकपालाचार्य कर्नाटक देशांत आपल्या बांधवासह येऊन राहिले. या लोकपालाचार्यास समयनाथ नांवाचा मुलगा होता हा तर्कशास्त्रांत फार निपुण होता. याला वाद करणारा व उत्तम वक्ता असा कविराजमल्ल नांवाचा पुत्र होता. याला चिंतामणि नांवाचा विद्वान मुलगा होता. या चिंतामणीला अनतवीर्य नांवाचा मुलगा घटवादामध्यें निपुण असा होता. याला पार्श्वनाथ नांवाचा संगीतशास्त्रवेत्ता असा मुलगा होता. पार्श्वनाथास आयुर्वेद निपुणप असा आदिनाथ नांवाचा पुत्र होता. या आदिनाथाला धनुर्वेदामध्यें रामचंद्रासारखा निपुणप दकर्मे करणारा असा ब्रह्मदेव नांवाचा

तन्नंदनो ब्रह्मदेवो धीमान् षट्कर्मकर्मठः ॥ २१ ॥
देवेंद्रस्तत्सुतो नाम्ना देवेंद्रोपमवैभवः ॥
संहिताशास्त्रनिष्णातःकलासु कुशलःशुची ॥ २२ ॥
राजमान्यो वदान्यश्च जिनधामादिकारकः ॥
त्रिवर्गलक्ष्मीसंपन्नश्चतुरो बंधुवत्सलः ॥ २३ ॥
सधर्मचारिणी तस्य सैवाभूदादिदेविका ॥
या श्रीविजयपार्यस्य श्रीमत्याश्च सुता सती ॥ २४ ॥
यस्याः सहोदरा धीराश्चंदपार्यो बुधोत्तमः ॥
महाविद्वान् ब्रह्मसूरिः पार्श्वनाथ इति त्रयः ॥ २५ ॥
तद्देवेंद्रादिदेव्याख्यदंपत्योरादिनाथकः ॥
नेमिचंद्रो विजयप इति पुत्रास्त्रयोऽभवन् ॥ २६ ॥

मुलगा होता. ब्रह्मदेवाला इंद्राच्या ऐश्वर्यासारखें ऐश्वर्य धारण करणारा, संहिताशास्त्रनिपुण, कलाकुशल व पवित्र असा देवेंद्र नांवाचा पुत्र झाला.

२३-२४ हा देवेंद्रकवि राजमान्य व दानशूर होता जिनमंदिरें वगैरे बनविणारा, त्रिवर्गलक्ष्मीसंपन्न, निपुण व बंधूवर प्रेम करणारा असा होता. याच्या पत्नीचें आदिदेवी असें नांव होतें. हिच्या पित्याचें विजयप व मातेचें श्रीमती असें नांव होतें. या आदिदेवीला चंदपार्य, ब्रह्मसूरि व पार्श्वनाथ असे तिघे बंधु होते. देवेंद्र व आदिदेवी या उभयतांना आदिनाथ, नेमिचद्र व विजयप अशीं तीन मुलें झालीं. आदिनाथ

तत्रादिनाथः सर्वार्हत्संहिताशास्त्रपारगः ।
तत्पुत्रास्त्रैलोक्यनाथजिनचंद्रादयो बुधाः ॥ २७ ॥
धीमान् विजयपाख्यस्तु ज्योतिःशास्त्रादिकोविदः ॥
समंतभद्रस्तत्पुत्रः साहित्यरससांद्रधीः ॥ २८ ॥
धीधनो नेमिचंद्रस्तु तर्कव्याकरणागमान् ॥
अधीत्याभयचंद्राख्यमहोपाध्यायसन्निधौ ॥ २९ ॥
पदवाक्यप्रमाणज्ञरूढीं बादमुपागतः ॥
पुत्रौ द्वौ तस्य कल्याणनाथाख्यो धर्मशेखरः ॥ ३० ॥
इति तत्रादिमः सर्वशास्त्रवाराशिपारगः ॥
द्वितीयस्त्वद्वितीयोऽभूच्छात्रेषु सकलेष्वपि ॥ ३१ ॥
अथ यो नेमिचंद्रार्यः शास्त्र वेत्त्यखिलं स्फुटम् ॥
व्याख्याति शास्त्रमर्थिभ्यो यः सदा धर्मकाम्यया ॥ ३२ ॥

सर्व जिनसंहिताशास्त्रामध्यें निपुण होता. याला त्रैलोक्यनाथ, जिनचंद्र वगैरे मुलें होती. विजयप (नेमिचंद्रांचा धाकटा बंधु) हा ज्योतिःशास्त्रांत निपुण होता. याला समंतभद्र नांवाचा मुलगा होता. याची बुद्धि साहित्य रसानें ओली झालेली होती. विद्वान् नेमिचंद्रानें अभयचंद्र महोपाध्यायाजवळ तर्क, व्याकरण, आगम यांचें अध्ययन केलें होतें व या शास्त्राचे जाणते विद्वानामध्यें त्याचा फार सन्मान होत असे. याला कल्याणनाथ व धर्मशेखर असे दोन मुलगे झाले. त्या पैकीं पहिला मुलगा सर्वशास्त्ररूपी समुद्राच्या परतीराला जाऊन

सत्यशासनपरीक्षामुख्यप्रकरणादिकम् ॥
यस्तु शास्त्रं व्यरचयद्विश्वविद्वज्जनस्तुतम् ॥ ३३ ॥
नृपास्थानेषु तर्केषु कर्कशान्प्रातिवादिनः ॥
निर्जित्य बहुशो यस्तु जैनं प्राभावयन्मतम् ॥ ३४ ॥
यो नृपार्पितादोलशिबिकाछत्रवैभवः ॥
यो ददात्यर्थमर्थिभ्यो भुंक्ते भोगान्स्वबंधुभिः ॥ ३५ ॥
अकारयच्च यो जैनधाममंडपवीथिकाः ॥
गीतं वाद्यं च नृत्यं च पार्श्वेशाग्रे न्ययोजयत् ॥ ३६ ॥
एवं च धर्मकामार्थत्रिवर्गश्रीविराजितः ॥
आस्ते स्थिरकदंबाख्ये नगरे राजपूजितः ॥ ३७ ॥

पोहोंचला होता. दुसरा मुलगा हा सर्व विद्यामध्ये मुख्य होता. हे नेमिचंद्रार्य धर्मेच्छेनें नेहमीं शास्त्राध्ययनाची इच्छा करणाऱ्यांना शास्त्राचे रहस्य समजाऊन देत असत. सत्यशासनपरीक्षा, मुख्यप्रकरण वगैरे विद्वन्मान्य ग्रंथ यांनीं रचिले आहेत. राजांच्या सभेंत तर्ककर्कश अशा वाद्यांना जिंकून यानें जैनधर्माची मोठी प्रभावना केली होती.

३५–या नेमिचंद्रार्यांना राजानें पालखी व छत्र दिलें होतें. हे नेमिचंद्र दररोज याचकाला दान देऊन आपल्या ऐश्वर्याचा उपभोग घेत असत. यांनीं जिनमंदिर, मंडप वगैरे बनविले होते. या प्रमाणें त्रिवर्ग लक्ष्मीनें विराजित होऊन हे स्थिरकदंब नांवाच्या शहरांत रहात असत. यांचे मामा, व मामेभाऊ, चुलते, बंधु व त्यांचीं मुलें, यांचीं स्वतःचीं मुलें, इतर नातलग व विद्वान मंडळी हे सर्व पार्श्वनाथ जिनाचे भक्त होते.

श्रीपार्श्वनाथपादाब्जसेवाहेवाकमानस :॥
मातुला: स्वस्य तत्पुत्रा: पितृव्याश्च सहोदरा: ॥ ३८ ॥
तत्पुत्राश्च स्वपुत्राश्च बंधवोऽन्ये विपश्चित: ॥
कदाचित्प्रार्थयंते ऽस्म तमेवं प्रीतमानसा: ३९ ॥
आयुष्मन् श्रृणु भो सूरे सर्वशास्त्रविशारद ॥
प्रतिष्ठाशास्त्रमेकं सत्पंचकल्याणविस्तरम् ॥ ४० ॥
विरच्यतामिति ततो जिनभक्त्या च चोदित: ॥
स चाहं नेमिचंद्राख्यो निर्मिणोमि स्म शक्तित: ॥ ४१ ॥
प्रतिष्ठातिलकं नाम प्रतिष्ठाशास्त्रमुत्तमम् ॥
शास्त्रे ऽत्र स्खलितं यन्मे तद्बुधा: क्षतुमर्हथ ॥ ४२ ॥
जिनेज्यासाधनत्वेन स्वर्मोक्षामोघसाधनम् ॥

यांनीं एकदां नेमिचंद्राचार्यांची आपण पंचकल्याणिकांनीं सुशोभित प्रतिष्ठाशास्त्र रचा अशी प्रार्थना केली. तदनंतर त्यांच्या प्रार्थनेस अनुसरून व जिनभक्तीनें प्रेरित होऊन या नेमिचंद्राचार्यांनीं प्रतिष्ठातिलक नांवाचें उत्तम प्रतिष्ठाशास्त्र रचिलें.

हें शास्त्र जिनपूजनाचें साधन आहे व स्वर्ग आणि मोक्षाचें ही साधन आहे. यास्तव याज्ञिक भव्यांनीं या शास्त्राचा पूजन कार्यीं उपयोग करून घ्यावा. हें शास्त्र दोऱ्यानें युक्त, सुंदर, कांतिसंपन्न, संताप दूर करणारें गोल अशा रत्नसमूहांनीं पूर्ण, डोळ्याला आल्हादित करणारें अशा कंठाभरणाप्रमाणें आहे. हें विद्वानांच्या

भव्या व्यवहरंत्वेतच्छास्त्रं यज्ञेषु याज्ञिकाः ॥ ४३ ॥
अनुगतवरसूत्रं चारुकांतिप्रसादं परिहृतजनतापं वृत्तरत्नौघपूर्णम् ॥
सुखयदमलदृष्टीन् कंठिकाकल्पमेतद्भवतु सुकृतिकंठे शास्त्रमाचंद्रतारम् ॥४४ ॥
मनोहारि तमोहारि तापहार्यमृतावहम् ॥
शरणं भक्तिमानेमि चंद्रवज्जिनशासनम् ४५ ॥

● इत्यर्हत्प्रतिष्ठासारसंग्रहे नेमिचंद्रदेवविरचिते प्रतिष्ठातिलकनाम्नि उत्सवविधिर्नाम अष्टादशपरिच्छेदः ॥ ● श्रीः श्रीः श्रीः ●

कंठामध्यें चंद्रसूर्य असे तोपर्यंत राहो. हें शास्त्र आगमसूत्राला अनुसरणारें, कांति व प्रसाद या काव्यगुणांनीं युक्त, संसारताप दूर करणारें, चारित्ररूपी रत्नसमूहांनीं पूर्ण, सम्यग्दृष्टींना आल्हादित करणारें आहे यास्तव याला भव्यांनीं आपल्या कंठांत सूर्यचंद्र असे तोपर्यंत धारण करावें

७' हें जिनशासन चंद्राप्रमाणें मनोहरण करणारें, संसार ताप नाहींसा करणारें, व अमृतावह अर्थात् मोक्ष देणारें आहे. यास्तव मी या जिनशासनास शरण जातो. चंद्र मनोहर, अंधार दूर करणारा, संताप नष्ट करणारा, व अमृतोत्पत्ति करणारा असतो त्या प्रमाणें हें शास्त्र आहे.

या प्रमाणें नेमिचंद्र विरचित प्रतिष्ठातिलक नांवाच्या ग्रंथांतील उत्सवविधि नांवाचा अठरावा परिच्छेद संपला.

ग्रंथकर्तुः प्रशस्तिः ।

सद्वर्णी सूत्रयुक्तः प्रकृतिगुणयुतः साधिकारः सलिंगः ।
सश्रद्धः शुद्धवाक्यः पदगुणसुभगो वृद्धिमान् धातुपूज्यः ॥
सद्रूपः सौम्यनामा व्ययविधिविमलः शब्दसिद्धिप्रगल्भः ॥
सत्कीर्तिर्नेमिचंद्रोऽभवदवनितले रूपमालासदक्षः ॥ १ ॥
विपक्षिदंभोरुहषंडभानुः स्थिराधिपास्थानमणिप्रदीपः ॥
जिनागमांभोनिधिपूर्णचंद्रो जयत्वजस्रं भुवि नेमिचंद्रः ॥ २ ॥
पलायध्वं पलायध्वं रे रे तार्किकदिग्गजाः ॥
नेमिचंद्रः समायातः स्याद्वादवनकेसरी ॥ ३ ॥

'सद्वर्णीति' श्रीनेमिचंद्राचार्य या भूतलावर रूपमाला व्याकरणासारखे आहेत. व्याकरणामध्यें वर्ण, सूत्र प्रकृति, गुण, अधिकार, पुल्लिंगादिक लिंगें, श्रद्धामद्धा (आकारांत स्त्रीलिंगशब्दांना ही संज्ञा आहे] व शुद्ध वाक्यरचना असते. व्याकरणांत पदांना गुण व वृद्धि होत असतात धातु–क्रियापदें यांनीं तें युक्त असतें. शब्दांचीं रूपें सिद्ध केलेलीं असतात. नाम, अव्यय, समासविधि यांनीं तें युक्त असतें. याचप्रमाणें नेमिचंद्रही सद्वर्णी ब्रह्मचारी, आगमसूत्राचे जाणते, स्वाभाविक रीतीनेंच गुणयुक्त, अधिकारयुक्त, श्रद्धावान्, शुद्ध बोलणारे, गृहस्थाचार्यांच्या गुणांनीं शोभणारे, नहमीं उन्नतिशील, धातुपूज्य–राजपूजित, सुस्वरूपी, सौम्यनांवाचे, व्ययविधिविमलः दान देण्यानें पवित्र झालेले, शब्दसिद्धिमध्यें निपुण असे होते.

धर्मेन्द्राव्हयसंयतेन लिखितं श्रीमज्जिनेंद्रप्रति-
ष्ठासारं जिनभाक्तिकेन विलसन्नेमींदुना निर्मितम् ॥
ग्रंथो ऽयं त्वधुना मया भुवि चिरं संतिष्ठते प्राग्भवे ॥
पुण्योपार्जनमुक्तिलोकहृदये कंठे सदर्थान्वितम् ॥ ४ ॥
जयति विजयकीर्तिः श्रीमदाचार्यमूर्तिर्भवजलधितरंडः खंडितानंगकांडः ॥
गुणमणिगुणसिंधुर्भव्यसंदोहबंधुर्निरतिशयचरित्रः क्ष्मातलस्तोत्रपात्रः ॥ ५ ॥
आनंदाब्दे चैत्रमासे पंचम्यां परिपूरणात् ॥
मया विलिखितं पुस्तमिदं स्थेयाच्चिरं भुवि ॥ ६ ॥
आब्रह्माख्यवर्णांशं सादरीकृतसंघकम् ।
मेदिनीपतिपूजार्हपादपद्मं नमाम्यहम् ॥

हे नेमिचंद्र विद्वानरूपी कमलांना सूर्यासारखे होते. राजाच्या सभामध्यें स्थिर अशा रत्नदीपाप्रमाणें होते. जिनशास्त्ररूपी समुद्राला भरती आणण्यास चंद्राप्रमाणें होते याचा नेहमीं जगामध्यें विजय होवो.

'पलायध्वमिति' हे तार्किकदिग्गजांनो ! पळा पळा. हा स्याद्वादरूपी अरण्यामध्यें गर्जणारा सिंह नेमिचंद्र येत आहे.

श्रीनेमिचंद्रांनीं रचिलेला हा प्रतिष्ठापाठ धर्मचंद्र मुनींनें लिहिला आहे. हा ग्रंथ पुण्योपार्जन करण्या-मध्यें गढून गेलेल्या लोकांच्या हृदयांत अर्थासहित राहो.

आचार्य विजयकीर्तिंचा सदा विजय होवो. हे आचार्य भवसमुद्रामध्यें नावेप्रमाणें आहेत. यांनीं म-

कंद छंदः ॥ सुजनैकसेव्यनमलं वृजिनहर विजयकीर्तिमुनिसुतनेनली ॥
विजयवर्णीशगणं भुजगेंद्रगल्लदुळिदरवे स्तुतिसल ॥ १ ॥
श्रीमत्पंचगुरुभ्यो नमः । सरस्वत्यै नमः । गणधरादिमहामुनिभ्यो नमः ॥

इति श्रीनेमिचंद्रदेवविरचितप्रतिष्ठातिलकनामसंहिताशास्त्रं समाप्तम् ॥

वर्द्धतां जिनशासनम् ॥ श्रीः श्रीः श्रीः ॥

दनाचे बाण नष्ट केले आहेत. गुणरत्नांचा हे साठा आहेत. हे भव्यबंधु आहेत यांचें चारित्र अवर्णनीय आहे.

हें पुस्तक आनंद संवत्सरामध्यें चैत्रमासीं पंचमीच्या दिवशीं मी (धर्मचंद्रमुनीनें) लिहून पूर्ण केलें आहे.

आप्रम्ह नांवाचे ज्ञनि सर्वसंघास आदराला पात्र आहेत. राजे लोकांना पूज्य आहेत. त्यांना मी नमस्कार करितो.

याप्रमाणें हें प्रतिष्ठातिलक शास्त्र संपूर्ण झालें.

अथ वास्तुबलिविधानम् ॥

अथ पूर्ववद्वायुकुमारादिप्रयोगेण भूमिसंस्कारः। ततः संकल्पः। अथ पुण्याहवाचना विधेया।

ब्रह्मस्थाने मघोनः ककुभि हुतभुजो धर्मराजस्य रक्षो-
राजस्याहींद्रपाणेरवनिर्हभृतः[?] शंभुमित्रस्य शंभोः ॥
नागेंद्रस्यामृतांशोरपि सदकलसद्र ग्रुष्पादिदूर्वा ॥
दर्भान्वेद्या दिशासु न्यसनमिह महे यज्ञनिर्विघ्नसिद्ध्यै ॥ १ ॥
ओं ह्रीं दर्पमथनाय स्वाहा। दिग्दर्भस्थापनम् ॥

ओं—आभिः पुण्याभिरद्भिः परिमलबहुलेनामुना चंदनेन ॥
श्रीहृक्पेयैरमीभिः शुचिमदकचयैरुद्गमैरेभिरुद्धैः
हृद्यैरेभिर्निवेद्यैर्मखभवनमिमैर्दीपयद्भिः प्रदीपैः ॥

वास्तुबलिविधानम् ॥

'अथेति' प्रथमत पूर्वी प्रमाणें वायुकुमारादिकांचें आव्हान करून भूमिसंस्कार करावा. अर्थात् भूमिशोधन, भूमिप्रज्वलन वगैरे विधि करावा. यानंतर पुण्याहवाचना करावी.

'ब्रह्मस्थानेति' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून दहा दिशांना दर्भस्थापना करावी.

'आभिरिति' हा श्लोक म्हणून व मंत्र म्हणून अष्टद्रव्यांनीं भूमिपूजन करावें.

धूपैः प्रायोभिरेभिः पृथुभिरपि फलैरेभिरर्चामि भूमिम् ॥ २ ॥

ओं ह्रीं नीरजसे नमः । भूम्यर्चनम ॥ २ ॥

वेद्यां मंडलमालिखार्चितासितैश्चूर्णैः सिताकल्पभृत् ।
नागाधीशधनेशपीतवसनालंकारपीतैश्च तैः ॥
नीलैर्नीरजनीलवेष सुमनो रक्ताभरक्तैस्ततो ॥
रक्ताकल्पककृष्णमेघविलसन्कृष्णैश्च कृष्णप्रभ ॥ ३ ॥

पंचचूर्णस्थापनम् ॥

सन्मंगलस्यास्य कृते कृतस्य कोणेषु बाह्यक्षितिमंडलस्य ॥
वज्राणि चत्वारि च वज्रपाणिन् वज्रस्य चूर्णेन लिखाय वेद्याम् ॥ ४ ॥

इति वज्रस्थापनम् ॥

अथार्हदीशप्रतिमाप्रतिष्ठा-विधाननिर्विघ्नसमाप्तिसिद्ध्यै ॥
ततोऽकुरार्चादिवसाच्च पूर्वदिने क्षपाया विदधीत नांदीम् ॥५॥
तत्रापि पूर्वं विदधीत वास्तु-दिवौकसां भेकपदे स्थितानाम् ॥

'वेद्यामिति' हा श्लोक म्हणून पांढऱ्या, पिवळ्या, नीलें, तांबडे, व काळे अशा चूर्णांनी मंडलरचना करावी.
'सन्मंगलेति' हा श्लोक म्हणून या मंडलाच्या बाहेर चार कोणामध्ये चार वज्रांची स्थापना करावी.
'अथेति' हा श्लोक म्हणून अरहंताच्या प्रतिष्ठेचा विधि निर्विघ्न समाप्त व्हावा म्हणून अंकुरार्पणदिवसाच्या पूर्व

तथा परे वा विदधत्सपर्यां क्रमेण सामान्यविशेषसत्राम् ॥६॥
स्नात्वा समाचम्य समेत्य धाम कृत्वा तथेर्यापथशोधनं च ॥
स्तुत्वा च सिद्धान्सकलीविधानं कृत्वैकतानो विजनप्रदेशे ॥ ७ ॥
कृत्वा समासाज्जिनराजपूजां श्रुत्या समाराध्य तथा मुनींद्रान् ॥
गुरोरनुज्ञां शिरसा गृहीत्वा दत्वा नियोगं परिचारकाणाम् ॥ ८ ॥
प्रत्यग्रधौतोत्तमशुभ्रवासमसा कृत्वांतरीयं च तथोत्तरीयम् ॥
हैमोपवीतांगदहारमुद्रिकाकिरीटकर्णाभरणादिभूषितः ॥ ९ ॥
तद्देवपूजासमये समुक्तमंत्रात्परं वाक्यमभाषमाणः ॥
चतुःपरीचारविधिज्ञयुक्तः समाहितात्मा यजने प्रवीणः ॥ १० ॥
इंद्रः प्रतींद्रेण समं विधाय पदं क्रियार्थे मखमंडपादौ ॥

दिवशीं रात्रीं नांदीमंगल विधि करावा. प्रथमतः भेकपदावर असलेल्या वास्तुदेवतांची पूजा करावी.

'स्नात्वेति' स्नान व आचमन करून जिनमंदिरामध्यें यावें तेथें ईर्यापथशोधन करून व सिद्धांची स्तुति करून एकाग्रमनानें एकांत स्थानीं सकलीकरण करावें. 'कृत्वेति' संक्षेपानें जिन, शास्त्र व गुरु यांची पूजा करून गुरूची आज्ञा मस्तकावर धारण करून परिचारकांना आपआपलीं कार्यें करण्यास आज्ञा द्यावी. शुद्ध धुतलेले पांघरण्याचें व नेसण्याचें वस्त्र धारण करून सुवर्णयज्ञोपवीत, अंगद, हार, आंगठी, किरीट व कुंडल हीं आभरणें धारण करावीत. देवपूजासमयीं सांगितलेल्या मंत्राशिवाय दुसरें कांहीं बोलूं नये. विधि जाणणारे चार परिचारकांना घेऊन पूजानिपुण इंद्रानें मंडपामध्यें प्रतींद्रासह प्रवेश करावा पददेवतांना प्रथम बलि द्यावा. बलींचे दोन भेद आहेत. वरण भाजी, वडे भात यांचा बलि हा एक प्रकार व दुसरा प्रकार त्या त्या देवतांना अर्घ्य करावयास

पदेत्र दद्यात्पददेवतानां बलिं सुयोपागणकादि·······[?]॥ ११ ॥
बलिश्च सामान्यविशेषभेदात्पुरोपदिष्टो द्विविधः पदेशाम् ॥
एकस्तु सव्यंजनपूपभक्तं शेपस्तु तत्तत्पृथगिष्टिवेद्यः ॥ १२ ॥
ब्रह्माणमिंद्रादिदिशाधिनाथानार्यादिदेवांश्च सविंद्रपूर्वान् ॥
पर्जन्यपर्जन्यदिवौकसाऽपि विचारिकाद्यांश्च यजेत्क्रमेण ॥ १३ ॥
दधातु पूजां सकलामगणा उच्चारयन्मानस एव मत्रम् ॥
तत्र प्रयुक्तं वचनं च यद्यत्तन्मंत्रतः प्राक्पठनीयमेत्र ॥ १० ॥

इति प्रारंभनिरूपणम् ॥

अथ पुष्पांजलिपुरःसरं ब्रह्मादिवास्तुदेवतानां पृथगिष्टिः ।
श्रीमज्जैनमहामहोत्सवविधिव्यापारसंसिद्धये ।
भव्यानामपि तं नियोगनिचयश्रद्धापरीतात्मनाम् ॥
क्षेमार्थं क्रियमाणवस्तुदिविपत्संधानसंपूजन— ॥

सांगितलेले पदार्थ हा विशेष बलि होय. ब्रह्म, दशदिक्पाल, सविंद्रादिकदेवता, पर्जन्यादि देवता व विचारिकादि देवता यांना क्रमानें पूजावें या देवतांच्या मंत्रांचा प्रथम मनामध्यें उच्चार करून यांची पूजा करावी. या प्रमाणें प्रारंभिक निरूपण झालें. यानंतर पुष्पांजलि पुरःसर ब्रह्मादि वास्तु देवतांची वेगळी वेगळी पूजा करावी. श्रीमदिति हा श्लोक म्हणून जिनपूजेमध्यें भव्यांना विघ्न होऊ नये यासाठीं वास्तुदेवपूजनाच्या प्रारंभीं पुष्पांजलिक्षेपण करावें.

प्रस्तावे प्रविकीर्यते जयजयारावेण पुष्पांजलिः ॥

ओं र्‍हीं श्रीं क्षीं भूः स्वाहा ॥ पुष्पांजलिः॥ १ ॥

ओं–ग्रामक्षेत्रगृहादिभेदविविधोर्वीभागमध्याश्रय–

स्तत्तद्भागपरिच्छिदा बहुविधस्वात्मप्रदेशो विभुः ।

ब्रह्मा दिक्पतिपूर्वदेवनिकरैरात्मोन्मुखैर्वेष्टितो

लाजाज्यान्वितदुग्धभक्तमधुना गृण्हातु रक्तप्रभः ॥

ओं र्‍हीं ब्रह्म॰ जलम् ॥ १ ॥

ओं–ऐरावतस्कंधमधिश्रयन्तं वज्रायुधं रुच्यशचीसमेतम् ॥

प्रत्यूहविध्वंसकमर्हदिष्टौ कुष्टप्रसूनैः प्रयजामि शक्रम् ॥

ओं र्‍हीं इंद्र॰ ॥ २ ॥

ओं–ज्वालाकलापात्मकशक्तिहस्तो बस्ताधिरूढः सुपरिष्कृतांगः ॥

'ग्रामेति' गांव, शेत, घर इत्यादिकांच्या मध्यभागाचा आश्रय करणारा व दिक्पालादि देववेष्टित अशा ब्रह्माला मी लाह्या, तूप यांनीं युक्त असा दुधाचा भात अर्पण करितो.

'ऐरावतेति' इंद्राचें वाहन ऐरावत, आयुध वज्र, शची ही पत्नी आहे. अशा इंद्राला अर्हत्पूजेमध्यें विघ्न नष्ट व्हावें ह्मणून कुष्टाच्या फुलांनीं पूजितो.

'ज्वालेति' अग्नीचें शक्ति हें अस्त्र आहे. बकरा वाहन आहे. स्वाहा पत्नी आहे. या अग्नीचें दूध, तगर व उत्तम तूप यांनीं तर्पण करितो.

स्वाहामाङ्ग्या सममग्निदेवः प्रीणातु दुग्धैस्तगैररतराज्यैः ॥
ओं ह्रीं अग्ने० ॥ ३ ॥
ओं–छायासमेतं महिषाधिरूढं दंडायुधं दंडितवैरिवर्गम् ॥
वैवस्वतं विघ्नहरं तिलान्नैः सिद्धान्ययुक्तैः परितर्पयामि ॥
ओं ह्रीं यम० ॥ ४ ॥
ओं--नैऋत्यदेशो निऋतिः सुरुक्षमृक्षांगवाहद्विपदास्यरक्षः ॥
आरूढवानुद्गतमुद्गरास्त्रः पिण्याकमायच्छतु तैलमिश्रम् ॥
ओं ह्रीं नैऋत्य ॥ ५ ॥
ओं--करधृतफणिपाशो मंडनोद्योतिताशः करिमकरकमूर्तिर्लोकसंक्रांतकीर्तिः ।
सुरुचिरवरुणानीप्राणनाथः सयूथो वरुण इह समेतो लातु दुग्धान्नधान्यम् ॥
ओं ह्रीं वरुण० ॥ ६ ॥

'छायेति' यमाला छाया ही पत्नी आहे. रेडा वाहन आहे, दंड नांवाचें शस्त्र आहे. या यमाला निळाम व दिरा=शमी नांवाचें धान्य यांनीं तृप्त करावें.

'नैऋत्येति' निऋतिचें अस्वल हें वाहन आहे, मुद्गर हें अस्त्र आहे. याला तैलमिश्रित पेंड अर्पण करावी.

'करेति' नागपाश हें वरुणाचें आयुध आहे. करिमकर हें वाहन आहे. वरुणानी ही पत्नी आहे. या वरुणाला दूधभात देऊन संतुष्ट करितो.

ओं- उर्वीरुहोर्वायुधशस्त्तहस्तमर्वाधिरूढं परिमंडितांगम् ॥
तद्वायुवेगीमुखदत्तदृष्टिं पिष्टैर्निशाया: पवनं यजामि ॥

ओं ऱ्हीं पवन ॥ ७ ॥

सद्रत्नरुक्पुष्पितपुष्पकाभ्रयानाधिरूढस्फुरितोग्रशक्ते: ॥
सजानियूथ्यव्रजयक्षराज प्रत्तं मया स्वीकुरु पायसान्नम् ॥

ओं ऱ्हीं कुबेर । ८ ॥

ओं—उमासमेतो वृषभाधिरूढो जटाकिरीटप्रणिभुषितांग: ॥
त्रिशूलहस्त: प्रमथाधिनाथो गृण्हातु दुग्धान्नमिदं ससर्पि: ॥

ओं ऱ्हीं ईशान० ॥ ९ ॥

ओं—वेध:पुरोदेशमवंतमार्यं ध्वस्तात्मदेशप्रतिरोधिवीर्यम् ॥
सत्पूरिकामोदकपूरिकादिर्भक्ष्यै: प्रहृष्ट विदधे फलैश्च ॥ १० ॥

ओं ऱ्हीं आर्य० ॥ १० ॥

'उर्वीति' वायूचें वृक्ष हें अस्त्र आहे घोडा वाहन आहे वायुवेगी याची स्त्री आहे. याला हळदीच्या चूर्णानीं मी तृप्त करिता.

'सद्रत्नेति' पुष्पकाविमान हें कुबेराचें वाहन आहे. याला मी क्षीरान्न समर्पण करून तृप्त करितो.

'उमासमेतेति' हा श्लोक ह्मणून ईशानाला तुपासहित दूधभात अर्पण करावा.

'वेध इति' हा श्लोक ह्मणून आर्यनांवाच्या देवाला ब्रह्माच्या पुढें पूरी मोदक भक्ष्य पदार्थांनीं व फळांनीं संतुष्ट करावें.

ओं—ब्रह्मापसव्यं पदमावसानो भाभासमानो मुकुटादिभाभिः ॥
स्थामिष्यसंवीतभुजिष्यवर्गो दीव्येत मापान्नतिलैर्विवस्वान् ॥ ११ ॥

ओं ऱ्हीं विवस्वन् ॥ ११ ॥

ओं—शत्रुशक्तिविनिवारणक्षमो मित्ररक्षणविधानदाक्षिणः ॥
प्रत्यगीश इह मित्रनिर्जरः स्वीकरोतु दधिदूर्विकामपि ॥ १२ ॥

ओं ऱ्हीं मित्र० ॥ १२ ॥

ओं—प्रजापतेः सव्यसुधाशिभागे महीमवंतं महिमानमाप्तम् ॥
महीधरं मंडनमंडितांगं महामहस्कं महयामि दुग्धैः ॥ १३ ॥

ओं ऱ्हीं भूधर० ॥ १३ ॥

ओं—सविंद्रदेवाय सविक्रमाय तनूनपात्रक्षमुपाश्रिताय ॥
वनामरानीकपुरःसराय ददामि पुंजीकृतधान्यलाजम् ॥

'ब्रह्मेति' हा श्लोक ह्मणून ब्रह्माच्या उजव्या भागाला विवस्वत् देवाला उडदाचें अन्न व तिळ यांनीं संतुष्ट करावें.

'शत्रु इति' हा श्लोक ह्मणून मित्रनावाच्या देवाला दधिदूर्वांनीं संतुष्ट करावें. हा देव शत्रूंचें निवारण करून मित्रांचें रक्षण करितो.

'प्रजापतेरिति' हा श्लोक ह्मणून महीधर देवाला दुधानें तृप्त करावें.

'सविंद्रेति' हा श्लोक ह्मणून अग्निचा पक्ष धारण केलेल्या सविंद्र देवाला साळीच्या लाह्या अर्पण करून तृप्त करावें.

ओं ऱ्हीं सविंद्र० ॥ १४ ॥

ओं—वैश्वानरादित्यमुपाश्रिताय साविंद्रदेवाय सविक्रमाय ॥
कर्पूरकाश्मीरलवंगकुष्टैरुपस्कृतं पुण्यजलं ददामि ॥

ओं ऱ्हीं साविंद्र० ॥ १५ ॥

ओं—इंद्रं वनामर्त्यकदंबकेंद्रं मंद्रारवं पुण्यजनस्य पक्षम् ॥
प्रत्यूहजालं विनिपातयंतं मुद्गस्य चूर्णैः प्रयजे सपूपैः ॥ १६ ॥

ओं ऱ्हीं इंद्र० ॥ १६ ॥

ओं—इंद्राजगततंद्रनिर्जितारातिवर्गं जिनवर्गपोषक ॥
कासराधिपतिपक्षमाश्रिताऽऽदेहि पूपयुतमुद्गचूर्णकम् ॥ १७ ॥

ओं ऱ्हीं इंद्रराज ॥ १७ ॥

ॐ—समीराग्रभूमौ समुद्रासमानं निजं देशभागं सदा पालयन्तम् ॥

'वैश्वानरेति' हा श्लोक म्हणून आदित्याचा आश्रय घेतलेल्या साविंद्र देवाला कापूर, केशर, लवंग व कुष्ट यांनीं सुगंधित असें पवित्र पाणी अर्पण करावें.

'इंद्रेति' हा श्लोक म्हणून इंद्राला मुगाच्या पिठांनीं व वड्यांनीं पुजावें. हा व्यंतर देवांचा अधिपति आहे.

'इंद्राजेति' हा श्लोक म्हणून यमाच्या पक्षाचा आश्रय करणाऱ्या या इंद्राज नांवाच्या देवाला वड्यासह मुगाचें पीठ अर्पण करून तृप्त करितो.

'समीरेति' हा श्लोक म्हणून वायुदेवाच्या पुढच्या भूमीवर जो राहतो अशा रुद्र नांवाच्या व्यंतर देवाच्या

यजे रुद्रमक्षुद्रवन्यामरेंद्र गुडापूपवर्गैरुपस्कारयुक्तैः ॥

ओं ऱ्हीं रुद्र० ॥ १८ ॥

ओं-रुद्रजयाख्यं परिमितरौद्रक्षुद्रनिकायं वनसुरमुख्यम् ॥

मारुतनिघ्नं गुडपरिपुष्टैः पिष्टकवर्गैरिह महयामि ॥

ओं ऱ्हीं रुद्रजय० ॥ १९ ॥

ओं--आमोदमाप्नोति गुणाधिकेषु विद्वेषमुद्वृत्तजनेषु यश्च ॥

आपः सदेवो गुडपिष्टयुक्तं सकैरवं शंखमुपैतु शैव ॥

ओं ऱ्हीं आप० ॥ २० ॥

ओं--धर्मानुरक्तानऩुमोदमानं पापानुरक्तानपसारयन्तम् ॥

महेश्वरायत्तमिहापवत्सं संपूजयेयं बलिना तथैव ॥

ओं ऱ्हीं आपवत्स ॥ २१ ॥

अधिपतीला मी गुळाच्या घारग्यांनी पूजितो

'रुद्रेति' हा श्लोक म्हणून व्यंतराधिपति अशा रुद्रजय नावाच्या देवाला गुळाच्या घारग्यांनी पूजितो.

'आमोदेति' हा श्लोक म्हणून जो गुणाधिकांवर प्रीति करितो व उच्छृंखल लोकांवर अप्रीति करितो. त्या आप देवाला मी गुळाचे घारगे कमल व शंख अर्पण करितो.

'धर्मान' हा श्लोक म्हणून धर्मप्रेमी लोकांवर प्रेम करणारा व पाप्यांचा तिरस्कार करणारा अशा आप देवाला वरच्या पदार्थांनी पूजितो.

ओं--पर्जन्य पर्जन्यानिनादतुल्यनादेन दूरीकृतवैरिलोक ॥
स्वतर्जनीचालनतर्जितात्मवाचाटभृत्याज्यमुपैहि रौद्र ॥ २२ ॥

ओं ऱ्हीं पर्जन्य० ॥ २२ ॥

ओं--जयं तनोति प्रतिरोधिरोधाज्जयं तनोति स्वजनानुवृत्तेः ॥
योऽसौ जयंतो हरिदक्षिणस्थो गृण्हातु पूतं नवनीतमेतत् ॥

ओं ऱ्हीं जयंत० ॥ २३ ॥

ओं -संक्रंदनाखण्डलदेशितारं तापप्रकाशप्रतिभासमानम् ॥
तमोपहं भास्करदेवमेत कुर्वे प्रहृष्टं मधुकंददानात् ॥

ओं ऱ्हीं भास्कर० ॥ २४ ॥

ओं--सत्यामरं नित्यमसत्यदूरं गोत्रद्विषद्धामपदे वसंतम् ॥
सद्धर्मनिध्यानकृतप्रमोदं संपूजये पूर्वसपर्ययैव ॥ २५ ॥

ओं ऱ्हीं सत्यक ॥ २५ ॥

'पर्जन्येति' हा श्लोक म्हणून मेघाप्रमाणें असलेल्या गर्जनेनें वैरी लोकाना दूर सारणाऱ्या या पर्जन्य देवाला मी तूप अर्पण करितो.

'जयेति' हा श्लोक म्हणून इंद्राच्या दक्षिणेला असलेल्या जयंत देवाला मी लोणी अर्पण करितो.

'संक्रदनेति' हा श्लोक म्हणून भास्कर नांवाच्या देवाला मी मधुकंद-ज्येष्ठमध अर्पण करितो.

'सत्येति' हा श्लोक म्हणून इंद्राच्या डावे बाजूला राहणाऱ्या सत्यक नावाच्या देवाला मी ज्येष्ठमध अर्पण करितो.

ओं–भृशं विवक्षुर्गुणशालसंघं भृशं दिदृक्षुर्मुनिमुख्यसंगम् ॥
भृशामरः संश्रुतवृत्तशत्रू रातु प्रमोदान्नवनीतपिंडम् ॥

ओं ऱ्हीं भृशदेव• ॥ २६ ॥

ओं–अथातरिक्षो विहरन्विनोदं वनेषु पश्यन्सुजनोपसर्गम् ॥
नुदन्स्पृहद्धानुसखोंतरिक्षश्चूर्णं निशामाषजमाददातु ॥ २७ ॥

ओं ऱ्हीं अंतरिक्ष• ॥ २७ ॥

ओं–पुष्णाति यः सज्जनतोपकारं मुष्णातु चासज्जनदुर्विलासम् ॥
कृपीटयोनेः सुहृदेष पूषा शिवान्नमेतत्सपयः प्रतीच्छेत् ॥

ओं ऱ्हीं पूषन्• ॥ २८ ॥

ओं–वितथाख्यं वितथीकृतारिशक्तिप्रदनं साधुजनोपकारदक्षम् ॥

'भृशमिति' हा श्लोक म्हणून जो नेहमीं मुनिसहवासाची इच्छा करितो. व इंद्राचा ज्यानें आश्रय केला आहे त्या भृशदेवाला मी लोणी अर्पण करितो.

'अथेति' हा श्लोक म्हणून अंतरिक्ष नांवाच्या देवाला हळद व उडदाचें पीठ अर्पण करितो.

'पुष्णातीति' हा श्लोक म्हणून जो सज्जनावर उपकार व दुर्जनावर अनुपकार करितो त्या पूषन् देवाला शिवान्न (साळ्याचा भात) मी अर्पण करितो.

'वितथेति' हा श्लोक म्हणून शत्रुशक्तिचा नाश करणाऱ्या वितथ देवाला कळ्ळा नांवाच्या धान्याचें अन्न मी समर्पण करितो.

प्रथितं दंडधराख्यं वरकट्वान्नसमार्चितं करोमि ॥ २९ ॥

ओं ऱ्हीं वितथ० ॥ २९ ॥

ओं–रक्षःपरीवारकसत्वरक्षादक्षे सुमार्गे विहितप्रमोदम् ॥
कलापसव्याश्रयराक्षसेंद्रं मधुप्रदानात्सुखितो भव त्वम् ॥

ओं ऱ्हीं राक्षस० ॥ ३० ॥

ओं–सगंधगंधर्वसुपर्वहस्त--प्रशस्तवीणानुगगानगतिं ॥
गंधर्वदेवं घनसारपूर्वगंधैः समर्चे यममाश्रयन्तम् ॥ ३१ ॥

ओं ऱ्हीं गंधर्व० ॥ ३१ ॥

ओं–यो विक्रमाक्रांतजनप्रसंगस्तपोधनाधीशपदाब्जभृंगः ॥
स भृंगराजः श्रितधर्मराजः पवित्रदुग्धान्नमिदं ससर्पिः ॥ ३२ ॥

ओं ऱ्हीं भृंगरा० ॥ ३२ ॥

ओं–मृषीकृताधर्मपरप्रभावं मृषोक्तिदूरं मृषनामधेयम् ॥

'रक्ष इति' हा श्लोक म्हणून जिनमार्गावर प्रेम करणाऱ्या राक्षस नांवाच्या देवाला मी ज्येष्टमध अर्पण करितो.

'सगंधेति' हा श्लोक म्हणून गंधर्व नांवाच्या देवाला मी कापूर वगैरे सुगंधित पदार्थांनीं तृप्त करितो.

'यो विक्रमेति' हा श्लोक म्हणून यमाचा आश्रय घेणाऱ्या भृंगराज देवाला दूधभात अर्पण करितो.

'मृषीति' हा श्लोक म्हणून अधर्माचा प्रभाव दूर करणारा व असत्य न बोलणारा अशा मृषदेव नांवाच्या

रक्षोधिपायात्तमुदारशार्क्के माषान्नसंतर्पितमातनोतु ॥ ३३ ॥

ओं ऱ्हीं मृषदेव० ॥

ओं–तपोधनाजन्यनिवारणार्थं वनाश्रमद्वारि सदा निषण्णम् ॥

दौवारिकं सेवितयातुधानं संतर्पयेऽहं वरशालिपिष्टैः ॥ ३४ ॥

ओं ऱ्हीं दौवारिक० ॥

ओं-सुग्रीव यातानुतवीणया वै गायन्नितांतं गुणिनां गुणौघम् ॥

सुग्रीवदेवः श्रितपाशहस्तः प्रमोदवान्मोदकदानतोऽस्तु ॥

ओं ऱ्हीं सुग्रीव० ॥ ३५ ॥

ओं विभांति पुंसां गुणसंकथायां पुष्पावदाताः खलु यस्य दंताः ॥

स पुष्पदंतो वरुणान्तिकस्थः पुष्पाणि गृण्हातु जलान्वितानि ॥ ३६ ॥

ओं ऱ्हीं पुष्पदंत० ॥ ३६ ॥

देवाला मी उडीदाच्या अन्नानें तृप्त करितो.

'तपोधनेति' हा श्लोक म्हणून तपस्व्यांचा उपसर्ग नेहमी दूर करणाऱ्या दौवारिक नांवाच्या देवाला मी उत्कृष्ट साळीच्या चूर्णांनीं तृप्त करितो

'सुग्रीवेति' हा श्लोक म्हणून ज्यानें वरुणाचा आश्रय घेतला आहे व जो गुणी लोकांचे गुण वर्णन करितो त्या सुग्रीव देवाला मी मोदक अर्पण करितो.

'विभांतीति' हा श्लोक म्हणून वरुणाश्रित अशा पुष्पदंताम मी पाण्यासहित पुष्पें अर्पण करितो.

ओं-असुरः कल्पसुराभविक्रियो गिरिनद्यादिविहारलोलुपः ॥
वरुणोपांतमहीमुपाश्रितो भजतां लोहितमन्नमुत्तमम् ॥

ओं ऱ्हीं असुर० ॥ ३७ ॥

ओं-संशुद्धमार्गप्रतिरोधिवाहिनीशोषं सदा यः कुरुते प्रतापतः ॥
शोषः सपक्षीकृतयादसांपतिर्लातु प्रधौतं तिलमक्षतांश्च ॥ ३८ ॥

ओं ऱ्हीं शोष० ॥ ३८ ॥

ओं-रोगोपघातांगतपोधनानां दृष्ट्वा स्थितिं तामनुकंप्यमानाम् ॥
रोगं मरुत्पक्षकृतानुरागं सुखाकरोम्युत्तमकारिकाभिः ॥ ३९ ॥

ओं ऱ्हीं रोग० ॥

ओं-नागं समाराधितयोगिनागं नागारिनादेन पलायितारम् ॥

'असुरेति' हा श्लोक म्हणून पर्वत नदी वगैरे ठिकाणीं विहार करणारा जो असुरदेव त्याची तांबड्या भातानें पूजा करितो.

'संशुद्धेति' हा श्लोक म्हणून जो पराक्रमानें-पवित्र जिनमार्गाला रोकणाऱ्यांचा नाश करितो अशा वरुणाश्रयी शोष नांवाच्या देवाला मी धुतलेले तिळ व अक्षता अर्पण करितो.

'रोगेति' हा श्लोक म्हणून रोगपीडित मुनींवर जो दया करितो अशा रोगनांवाच्या देवास उत्तम कारिकांनी (?) शक्त करितो.

'नागेति' हा श्लोक म्हणून योगिजनांची आराधना करणाऱ्या वायुदेवाचा आश्रय करणाऱ्या अशा

वातापसव्याश्रयमाश्रयन्तं मधुप्रादिग्धैर्महयामि लाजैः ॥
ओं ऱ्हीं नाग० ॥ ४० ॥
ओं-मुख्यं यजे व्यंतरदेवमुख्यं यक्षेण सत्रा कृतचारुमुख्यम् ॥
विख्यातकांताराविहारसक्तं संतु प्रवेकैर्वरवस्तुयुक्तैः ॥ ४२ ॥
ओं ऱ्हीं मुख्य० ॥ ४१ ॥
ओं-मल्लाटदेवं प्रतिमल्लघट्टसंघट्टनाविष्कृतसर्वशक्तिम् ॥
वीरं कुबेरं प्रबलं प्रतीतं गुडान्नदानेन सुखाकरोमि ॥ ४१ ॥
ओं ऱ्हीं मल्लाट० ॥ ४१ ॥
ओं-मृगगणैस्तपसा वशीकृते मृगयते मुनिपन्नमनाय यः ॥
तमहमत्र मृगं धनदाश्रयं परिचरामि गुडान्वितपूपकैः ४३ ॥
ओं ऱ्हीं मृग० ॥

नाग देवाची शर्करामिश्रित लाह्यांनीं तुष्टि करितो.

'मुख्येति' हा श्लोक म्हणून कुबेराशीं मित्रता ठेवणाऱ्या मुख्यनांवाच्या देवास उत्तम वस्तूनीं मी पूजितो.

'मल्लाटेति' हा श्लोक म्हणून मल्लाट नांवाच्या देवाला गूळमिसळलेल्या भातानें प्रसन्न करितो.

'मृगेति' हा श्लोक म्हणून तपश्चरणानें वश झालेल्या हरिणादि पशूनीं वेष्टित अशा मुनिवर्यांच्या चरणास नमस्कार करणाऱ्या मृग नांवाच्या देवाला गुळाच्या घारग्यांनीं मी प्रसन्न करितो.

ओं--धनदवामधरातलभागभागदितिनंदनमुख्यसुरादृत: ॥
अदितिरद्भवनामरपूजितो मुदितवान्भवतादिह मोदकै: ॥ ४४ ॥

ओं ऱ्हीं अदिते० ॥

ओं--मोचाफला यद्युदितिर्यदास्यादधेनि वाचा विनिवारणार्थम् ॥
मुमुक्षुसाक्षादुदिति: सुभुंजां भक्षं तिरोपेतमुमापतीश ॥ ४५ ॥

ओं ऱ्हीं उदिते० ॥

ओं--विचारि सत्कृत्यविनोदशक्ते विचारियुक्ते सुजनानुरक्ते ॥
कृशानुबाह्यावनिभागमुक्त्यै गृहाण भक्ष्यं लवणोपयुक्तम् ॥ ४६ ॥

ओं ऱ्हीं विचारि० ॥ ४६ ॥

ओं- कायेन वाचा मनसा पवित्रमावर्जयंती तपसामधीशं ॥
रक्षोबहि:स्था तिलपिष्टभुक्त्या संतुष्यतां संप्रति पूतनाख्या ॥ ४७ ॥

ओं ऱ्हीं पूतने ॥ ४७ ॥

ओं -पापान्महापूरुषकारिणो या या राक्षसीरूपधरा ह्यतर्जत ॥

'धनदेति' हा श्लोक म्हणून कुबेराच्या डाव्या बाजूस निवास करणाऱ्या अदितीस मी मोदकांनी संतुष्ट करितो. 'मोचाफलेति' हा श्लोक म्हणून उदिती देवाला प्रसन्न करावें 'विचारीति' हा श्लोक म्हणून अग्नीच्या बाह्यप्रदेशीं असलेल्या विचारी देवतेला मी मिठानें युक्त भक्ष्य पदार्थ अर्पण करितो. 'कायेनेति' हा श्लोक म्हणून मनोवचनशरीरानें पवित्र जिनेश्वराचें आराधन करणाऱ्या पूतना देवीला मी तिल-

सा मारुताशावनिबाह्यसंश्रिता कुल्माषमायच्छतु पापराक्षसी ॥
ओं ऱ्हीं पापराक्षसि० ॥ ४८ ॥
ओं--यत्र यत्र मुनयो वसंति ते तत्र तत्र तदजन्यवारणे ॥
या चरत्यनिशमीशबाह्यत: सा ददातु चरकी घृतं मधु ॥ ४९ ॥
ओं ऱ्हीं चरकि ॥ ४९ ॥
ओं- एते वास्तुसुराः समस्तधरणीसंवासिनोऽबाधिता: ॥
प्रत्यूहस्य विधायिनस्तपाचिता: प्रत्यूहसंहारका: ॥
अद्य प्रापितपूजनेन मुदिताः सर्वप्रभावान्विता: ॥
यष्टुर्याजकभूपमंत्रिशुभवर्णानां च सतु श्रियै ॥ ५० ॥
ओं पूर्णार्घ्य:- ॥
इत्थं प्रार्थनया प्रगृह्य विदितं सामान्यमन्यं बलिम् ॥
सर्वे वास्तुसुराः प्रसीदत भवद्व्यांतरायास्तु ये ॥

पिष्टानें तृप्त करितो. 'पापादिति' हा श्लोक ह्मणून वायुरवतच्या बाह्यप्रदेशीं असलेल्या पाप राक्षसीला मी कुळथ्या नांवाचे धान्य अर्पण करितो. 'यत्रेति' हा श्लोक ह्मणून ईशानाच्या बाह्यप्रदेशीं चरकी नावाच्या देवतेला तूप व साखर मी अर्पण करितो. ही देवता मुनींचे संकट दूर करिते. 'एते इति' हा श्लोक ह्मणून सर्व पृथ्वीवर निवास करणाऱ्या वास्तुदेवांना पूर्णार्घ्य द्यावे. हे वास्तुदेव विघ्नपरिहार करणारे आहेत. हे याजक, राज, मंत्रिगण, व सर्वलोकांचे संपत्तीला कारण होवोत. 'इत्थमिति' हे वास्तुदेव हे बालि ग्रहण

गेहे धाम्नि विधित्सिते च विविधोत्साहेथवा विष्टपे ॥
सन्त्येतान्सकलान्निवारयत तत्सर्वं सदा रक्षत ॥ ५१ ॥

एवं जिनाधीश्वरयज्ञकाले संतर्पिताः स्वस्वविभूतियुक्ताः ॥
वन्यामराः किन्नरदेवमुख्या कुर्वन्तु शांतिं जिनभाक्तिकानाम् ॥ ५२ ॥

ओं—संपूजिता इत्यसुरेंद्रमुख्याः महामाहिम्नि प्रतिभासमानाः ॥
दशप्रकारोदितभावनेंद्राः कुर्वंतु शांतिं जिनभाक्तिकानाम् ॥ ५३ ॥

ओं—मुख्याविमौ चंद्रदिवाकरौ च शेषग्रहा अश्वयुगादितारा: ॥
प्रकीर्णका ज्योतिरमर्त्यवर्गाः कुर्वन्तु शांतिं जिभाक्तिकानाम् ॥ ५४ ॥

जिनेंद्रचंद्रस्य महामहेऽस्मिन्संपूजिताः कल्पनिकायवासाः ॥

करून प्रसन्न होवोत व विघ्नें दूर सारोत. घरामध्यें, जिनमंदिरामध्यें किंवा जगामध्यें कोठेंही उत्साह-प्रसंगीं येणाऱ्या विघ्नांचें हे निवारण करोत

'एवमिति' या जिनपूजनाच्या प्रसंगीं किन्नरेन्द्रादिक सर्व व्यंतर देवाना प्रसन्न केलें आहे. त्यांनीं जिनभक्तांना शांति करावी.

'संपूजितेति' दहा प्रकारच्या भवनवासि देवांची जिनपूजनप्रसंगी पूजा केली आहे. त्यांनीं जिनभक्तांना शांति द्यावी.

'मुख्येति' चंद्र, सूर्य वगैरे ९ ग्रह, अश्विनी वगैरे तारका व प्रकीर्णक तारे या सर्वांना प्रसन्न केलें आहे. त्यांनीं जिनभक्तांना शांति अर्पण करावी.

'जिनेंद्रेति' जिनाच्या पूजनप्रसंगी सौधर्मादिक कल्पवासि देवांना पूजिलें आहे. त्यांनीं जिनभक्तांचें

—वास्तुवलि

विधा

१

सौधर्ममुख्यास्त्रिदशाधिनाथाः कुर्वन्तु शांतिं जिनभाक्तिकानाम् ॥ ५५ ॥
ओं—पृथ्वीविकारात्सलिलप्रवेशादग्नेश्च दाहात्पवनप्रकोपात् ॥
चोरप्रयोगादपि वास्तुदेवश्चैत्यालयं रक्षतु सर्वकालम् ॥ ५६ ॥
तिर्यक्प्रचारादशनिप्रघाताद्बीजप्ररोहाद् द्रुमखंडपातात् ॥
कीटप्रवेशादपि वास्तुदेवश्चैत्यालयं रक्षतु सर्वकालम् ॥
इष्टप्रार्थनाय पुष्पांजलिः ॥

● ॥ इति वास्तुबलिविधानम् ॥ ●

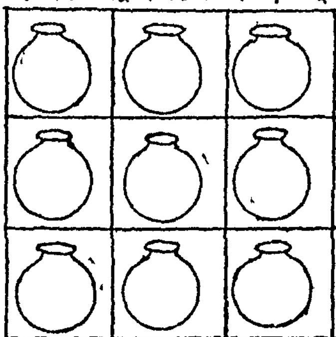
संरक्षण करावें.

'पृथ्वीति' भूकंप वगैरे, पाण्याचा प्रवाह, आग, वाऱ्याचा प्रकोप, चोर इत्यादिकापासून वास्तुदेव जिनमंदिरांचें संरक्षण करोत.

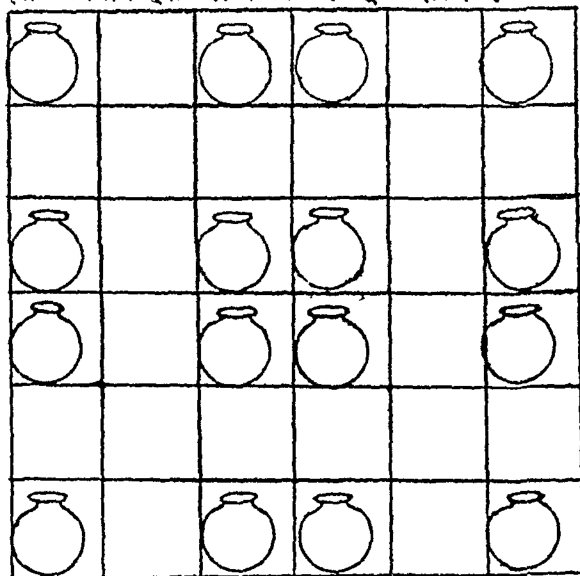
'तिर्यगिति' तिर्यंच जीव, वीज पडणें, झाडाची फांदी पडणें, वाळवी लागणें इत्यादिकापासून वास्तुदेव जिनालयाचें संरक्षण करोत. अशी इष्टप्रार्थना म्हणून पुष्पांजलि अर्पण करावी.

याप्रमाणें वास्तुबलिविधान संपलें.

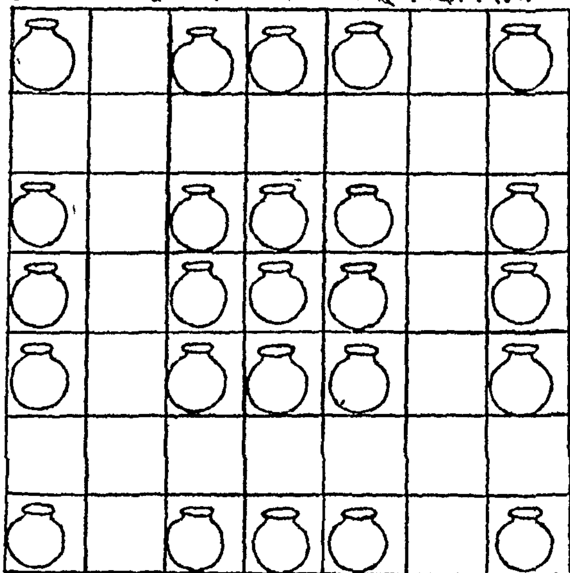
॥प्रथमस्नापनस्य सूत्राणि ८ कलशाः ९ शून्यपदानि - १ ॥

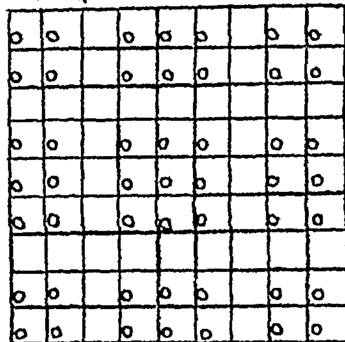
॥द्वितीयस्नापनस्य सूत्राणि १४ कलशाः १६ शून्यपदानि २०॥

॥तृतीयस्नापनस्य सूत्राणि १६ कलशाः २५ शून्यपदानि २४॥

॥चतुर्थस्नापनस्य सूत्राणि २० कलशाः ४९ शून्यपदानि ३२॥

॥षष्ठस्नपनस्य सूत्राणि३० पदानि१९६ कलशाः १०८ शून्यपदानि८८॥

o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o
o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o
o	o											o	o
o	o		o	o	o			o	o	o		o	o
o	o		o							o		o	o
o	o		o		o	o		o		o		o	o
					o	◎		o					
o	o		o		o	o		o		o		o	o
o	o		o	o	o					o		o	o
o	o		o	o	o			o	o	o		o	o
o	o											o	o
o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o
o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o

अस्यैव द्वितीयप्रकार सूत्राणि३२ कलशा १०८ शून्यपदानि११७

o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
o														o
o		o		o		o		o		o		o		o
o			o		o		o		o		o			o
o		o		o		o		o		o		o		o
o			o		o		o		o		o			o
o		o		o						o		o		o
o			o		o		◎		o		o			o
o		o		o						o		o		o
o			o				o				o			o
o		o		o		o		o		o		o		o
o			o		o		o		o		o			o
o		o		o		o		o		o		o		o
o														o
o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o

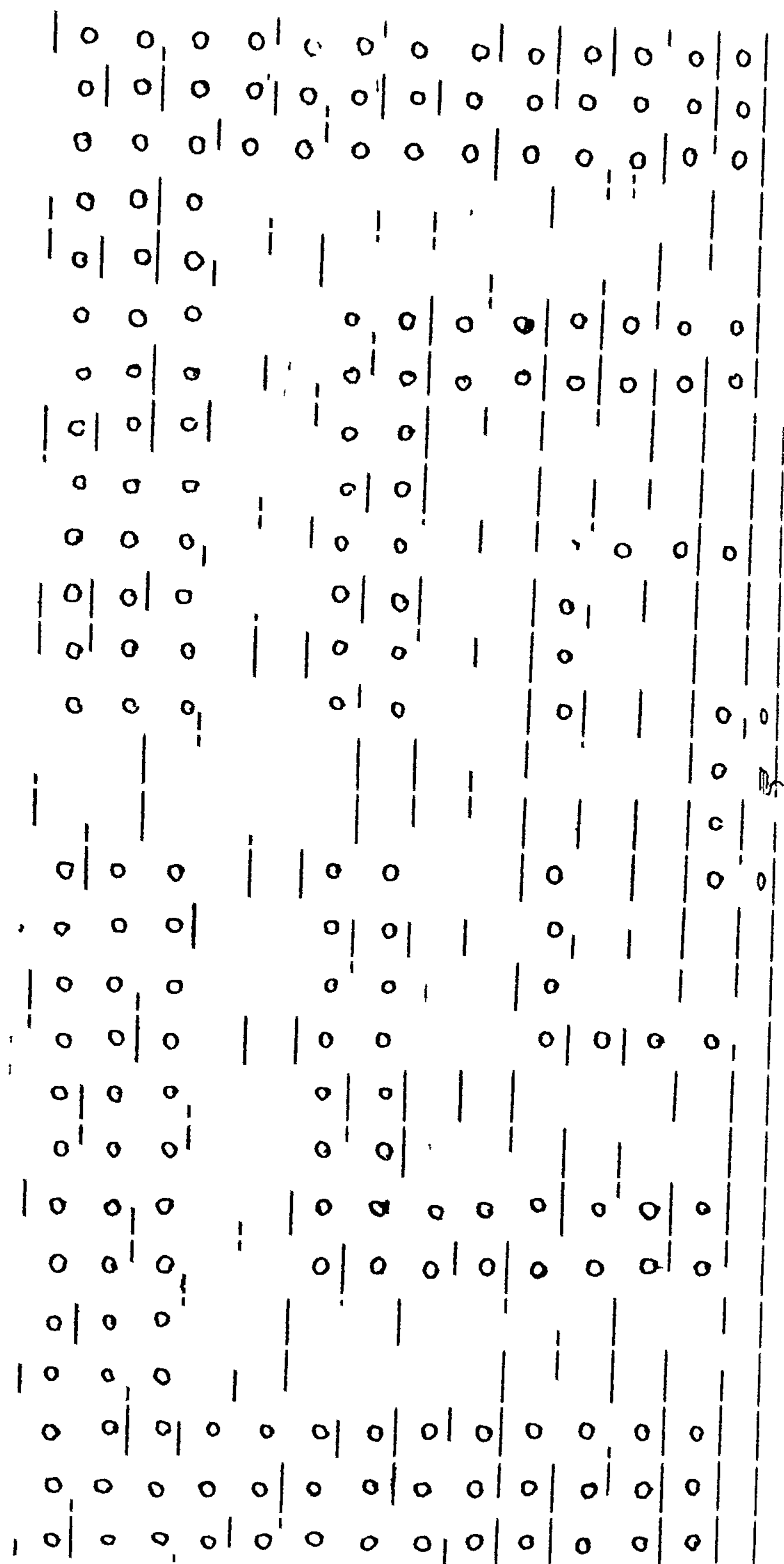
॥अस्य तृतीयप्रकार सूत्राणि ३२ कलशा १०८

o		o		o		o		o		o		o		o
		o		o		o		o		o		o		
o	o			o		o		o		o			o	o
				o		o		o		o				
o	o	o	o	o		o		o		o	o	o	o	o
						o		o						
o	o	o	o	o	o	o		o	o	o	o	o	o	o
o	o	o	o	o	o	o		o	o	o	o	o	o	o
						o		o						
o	o	o	o	o		o		o		o	o	o	o	o
				o		o		o		o				
o	o			o		o		o		o			o	o
		o		o		o		o		o		o		
o		o		o		o		o		o		o		o

॥अष्टमस्तपन्यस्य सूत्राणि ५० सर्वपदानि ५७६ कलशानि ३२४ शून्यपदानि २५२॥

o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
o	o	o																			o	o	o
o	o	o																			o	o	o
o	o	o			o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o			o	o	o
o	o	o			o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o			o	o	o
o	o	o			o	o											o	o			o	o	o
o	o	o			o	o											o	o			o	o	o
o	o	o			o	o			o	o	o		o	o			o	o			o	o	o
o	o	o			o	o			o					o			o	o			o	o	o
									o					o									
o	o	o			o	o			o					o			o	o			o	o	o
o	o	o			o	o			o	o	o		o	o			o	o			o	o	o
o	o	o			o	o											o	o			o	o	o
o	o	o			o	o											o	o			o	o	o
o	o	o			o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o			o	o	o
o	o	o			o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o			o	o	o
o	o	o																			o	o	o
o	o	o																			o	o	o
o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o

सप्तमस्नपनस्य सूत्राणि ४२ सर्वपदानि ४०० कलशाः २१६ शून्यपदानि १८५

॥ भवप्रस्थानस्य ॥

सूत्राणि ५८

सर्वपदानि ७८४

कलशा ४३२

शून्यपदानि ३५२

o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
o	o	o																							o	o	o
o	o	o																							o	o	o
o	o	o			o	o	o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o	o	o			o	o	o
o	o	o			o	o	o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o	o	o			o	o	o
o	o	o			o	o															o	o			o	o	o
o	o	o			o	o															o	o			o	o	o
o	o	o			o	o			o	o	o	o			o	o	o	o			o	o			o	o	o
o	o	o			o	o			o									o			o	o			o	o	o
o	o	o			o	o			o									o			o	o			o	o	o
o	o	o			o	o			o			o	o	o	o			o			o	o			o	o	o
												o			o												
												o			o												

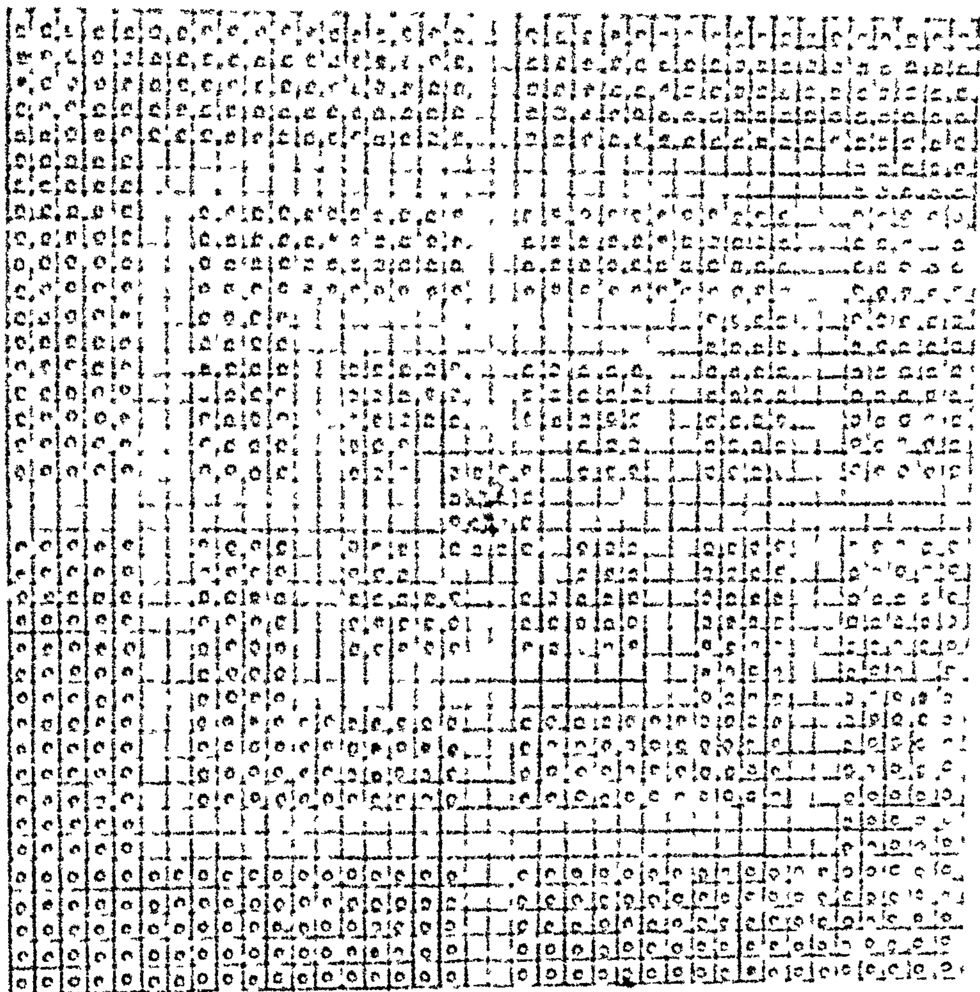
[illegible]

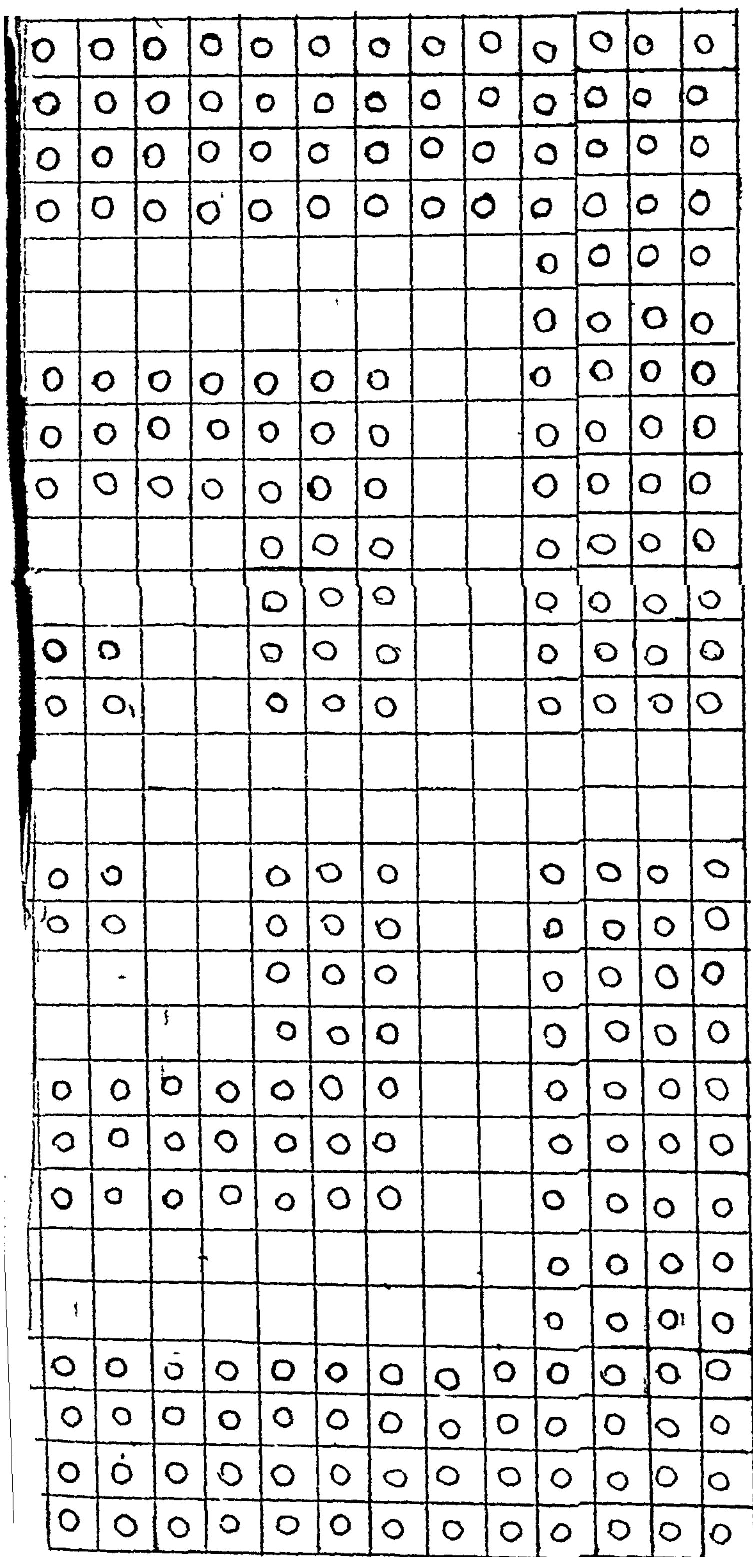
[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

॥ दशमस्तपनस्य ॥

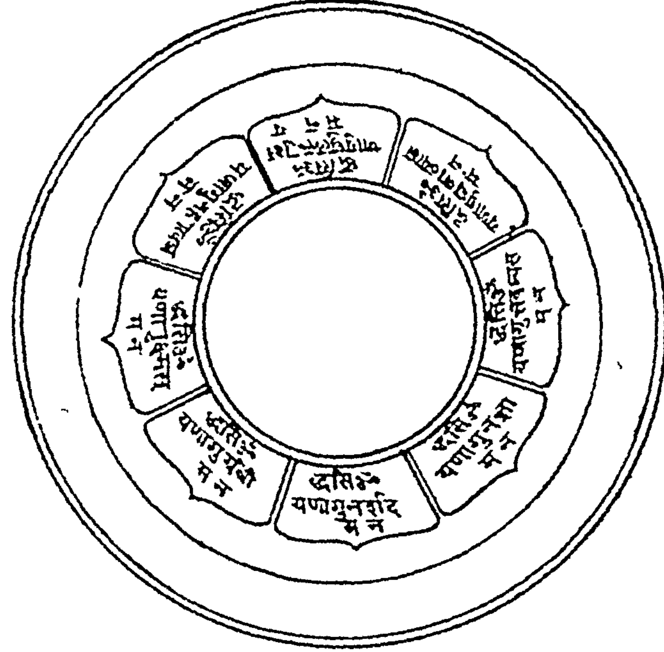
सूत्राणि ५८

सर्वपदानि ७८४

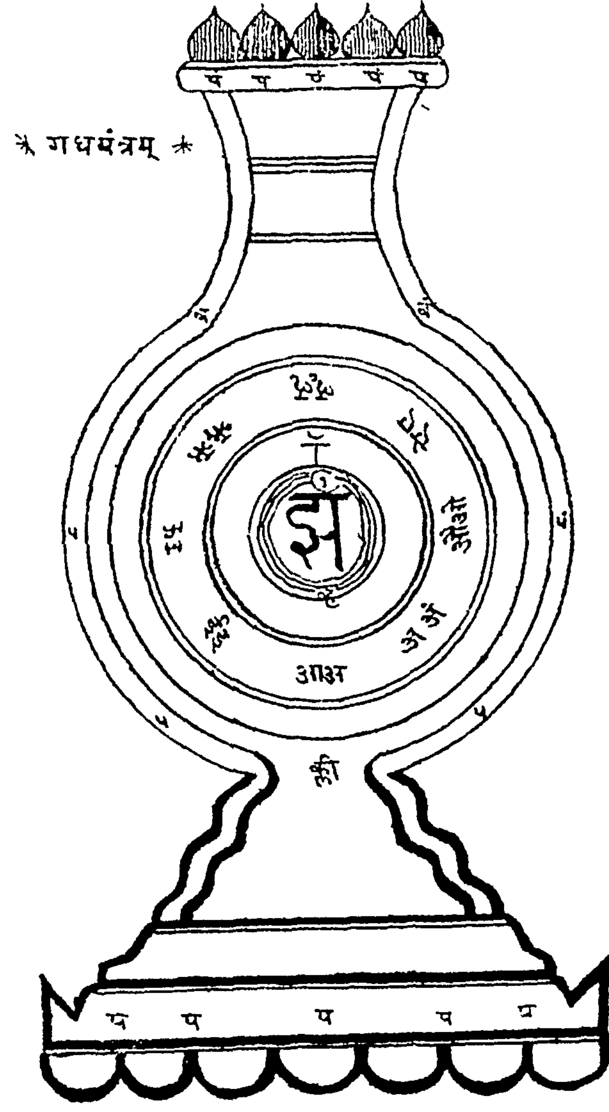
कलशानि ५०४

शून्यपदानि २८०

॥ निर्वाणकल्याणम् ॥

* गधयंत्रम् *

स्थण्डिलपदवास्तु.

पूतना								पापराक्षसी
	नैऋत्य	सुगीव	पुष्पदन्त	वरुण	असुर	शोष	वायव्य	
	मृगराज	इन्द्र	इन्द्रराज			रुद्र	मुख्य	
	गन्धर्व					रुद्रराजः	भल्लाट	
	यम.			ब्रह्मा			कुबेर	
	राक्षस	सावित्रं		अर्य			भुजगेन्द्रः	
	वितथ.	सविद्र			आपवत्स	आप	अदिति	
	अग्नि	भृषदेव	सत्यक	इन्द्र	भास्कर	जयन्त	ईशान.	
विचारी								चरकी

॥ लघुशान्तिकयंत्रम् ॥

पश्चिमद्वारम

उत्तर द्वारम

दक्षिणद्वारम

पूर्वद्वारम

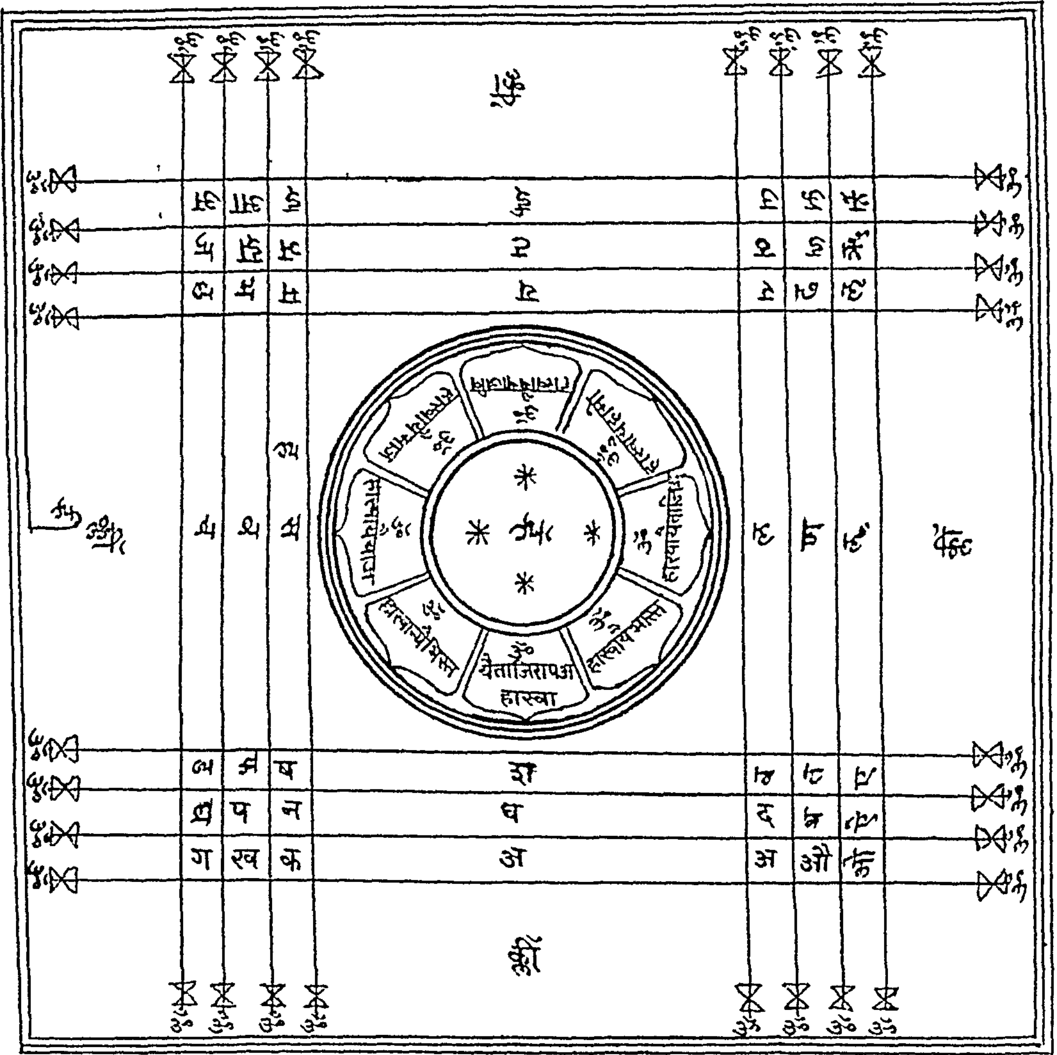
हीं ॐ
यैयाज
हास्वा

हास्वायेंद्र

हास्वाग्नैत्यादि

आ ॐ हास्वावेतके ॐ

ह ॐ यद्राणेरघ ॐ
हास्वा

* कूर्मयन्त्रलक्षणम् *

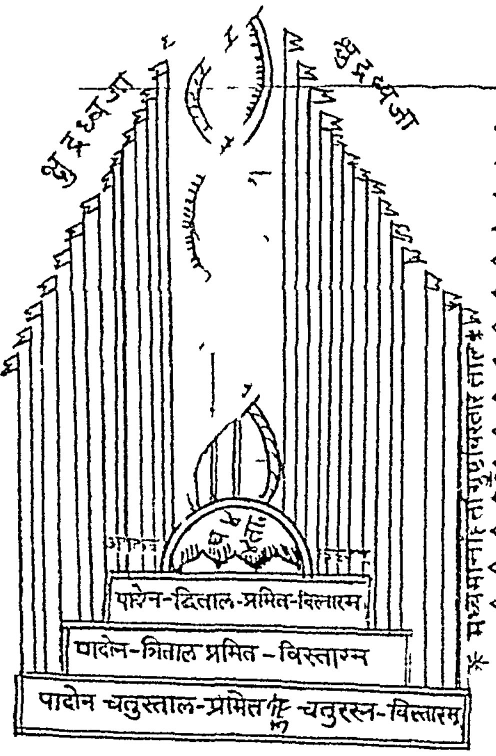
॥ सौवर्णं राजतं ताम्रं शैलवा चतुरस्रकं। रम्यपत्र विनिर्माप्य सदल मसृण तथा॥ ३॥ तिर्यगूर्ध्वास्थरेखाभिर्वज्राग्रामि समालिखेत्।
॥ मडल वैकपंचाशत्कोष्ठन् श्लक्ष्णरेखक ॥ अकारादिक्षकारान्तं कोष्ठे ऽ प्येकैकमक्षर। बाह्यकोष्ठ स्थिताःकोष्ठा वादादि ध्येन
सालिखेत्॥ मध्यमे कोष्ठके तत्र हकार सार्धरेफका जयादिदेवता अष्ट पत्रप स्य मध्यग॥ पत्राग्रे प्रणव
दत्वात्मबीज त्वदनन्तरे। त्रिमायामात्रयावेष्ट्य निरुध्यादंकुशेन तु॥ ७॥

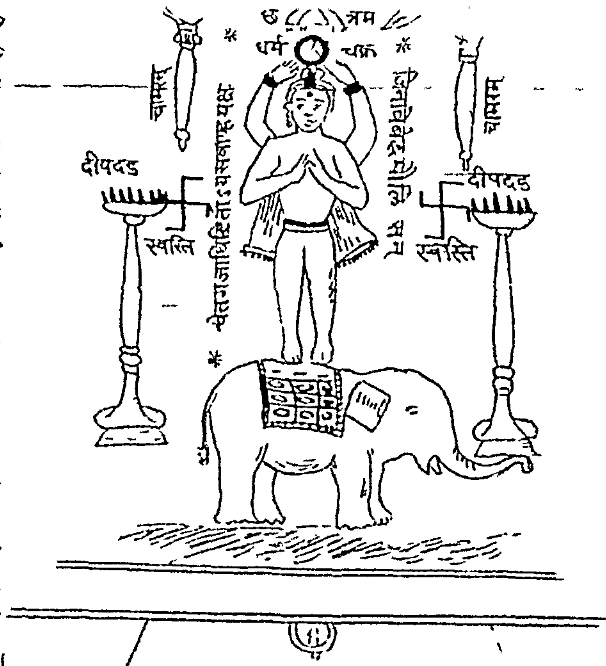
॥ पञ्चमस्नपनस्य सूत्राणि २४ पदानि १२१ कलशानि ८१ शुन्यपदानि ४०॥

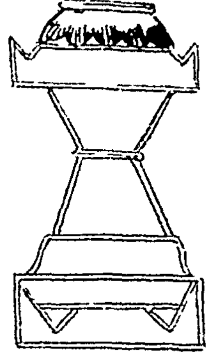
अग्नित्रयहोममंडप यंत्रम्
स्रुक्
स्रुवा
आहवनीय
गार्हपत्यः
दक्षिणाग्नि
ब्रम्ह भाग
ब्रम्ह भागः
देव भाग
भाग
पी-
शा-
श्य-
भा-
गः

मडुक पदवास्तु

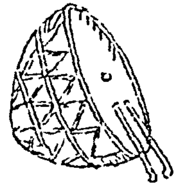
पूतना									पापराक्षसी
	नैऋति / दौवारिक	सुग्रीव	पुष्पदन्त	वरुण	असुर	शोष	रोग	वायु / नाग	
	मृष	इन्द्र / इन्द्रराज	पुष्पदन्त	वरुण	असुर	शोष	रुद्र / राजयक्ष्मा	मुख्य	
	भृगराज	भृगराज	विवस्वान / विवस्वान	विवस्वान	मित्र	मि / त्र	भल्लाट	भल्लाट	
	गन्धर्व	गन्धर्व	विवस्वान		ब्रह्मा	मित्र.	कुबेर	कुबेर	
	यम	यम	आर्य			भूधर	मृगदेव	मृगदेव.	
	राक्षस	राक्षस	आ / र्य	आर्य	भूधर.	भूधर	अदिति	अदिति	
	वितथः	सविद्र / सवित्र	भूपदेव	सत्यक	इन्द्र	भास्कर	आप / आपवत्स	उदिति	
	पूष / अग्नि	अन्तरिक्ष	भूपदेव.	सत्यक.	इन्द्र	भास्कर	जयन्त	पर्जे / दिति / शि.	
विदारी									चरकी

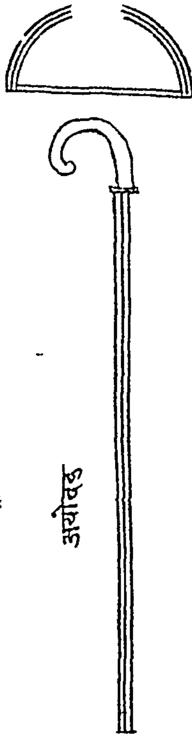

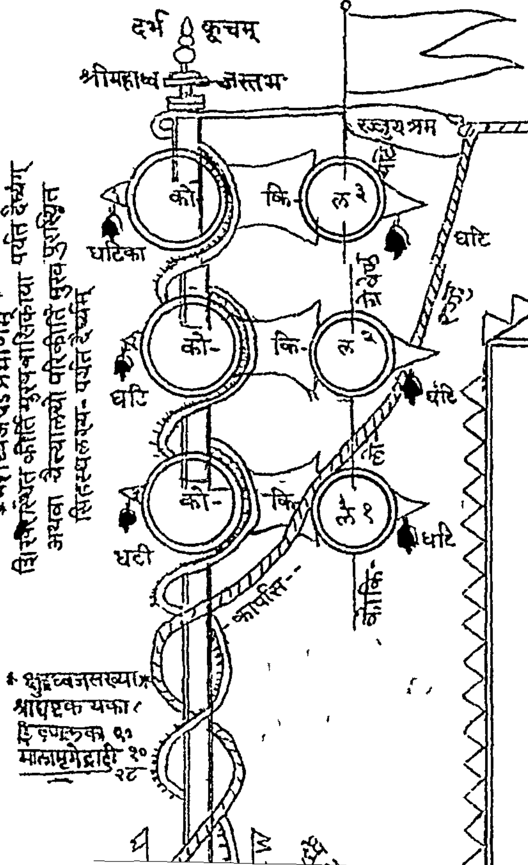

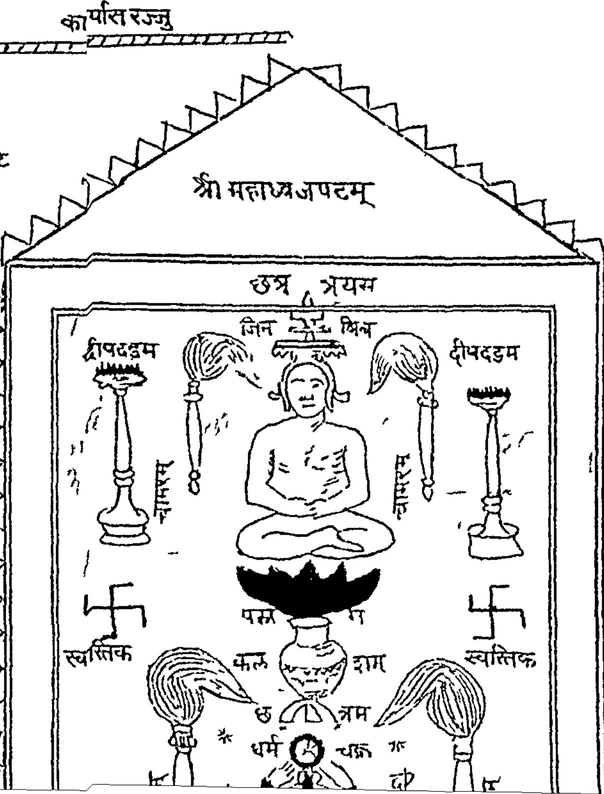

* तद्रात्रौ भेरीताडनम् *

* महाध्वजपटप्रमाणम *

५वा६वा७वा८वा९वा

१०वितस्ति दैर्घ्यम

* १९वा २०वा२१वा२२वा

२३वा२४मात्रागुल-

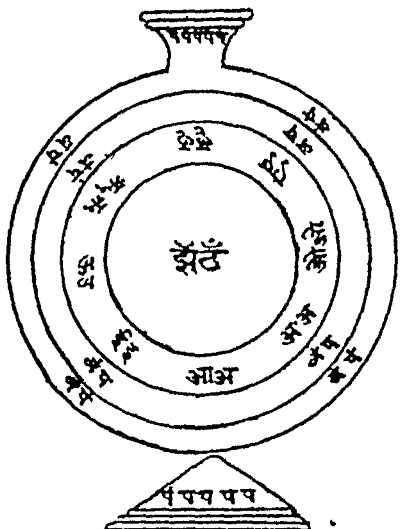
विस्तारम

विमानाभिमुखस्य महादर्पण

प्रतिबिंबित ध्वजपटस्य नव-

कलशाभिषेक

* जलयमम *

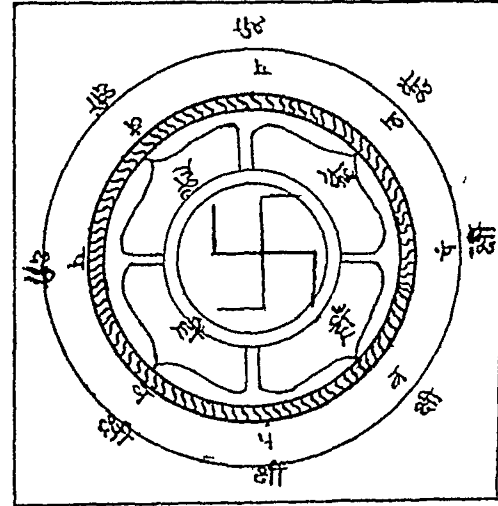
॥ एकादश प्रकारस्नपनानां कलशसूत्रादिकाना जंत्री ॥

स्थानानि	कलशा	मडपानि	नामानि	सूत्राणि	सर्वपदानि	शून्यपदानि	कलशपदा
१	९	७	दान	८	९	०	९
२	१६	१५।	वीर्य	१४	३६	२०	१६
३	२५	१२	तप.	१६	४९	२४	२५
४	४९	१४।	अनुष्ठा	२०	८१	३२	४९
५	८१	१७	भूरि	२४	१२१	४०	८१
६	१०८	१९।	नाग	३०	१९६	८८	१०८
७	२१६	२२	प्रभ	४२	४००	१८४	२१६
८	३२४	२४।	नमः	५०	५७६	२५६	३२४
९	४३२	२७	हैमं	५८	७८४	३५२	४३२
१०	५०४	२९।	दाशा	५८	७८४	२८०	५०४
११	१००५	३२	दिशा	७८	१५५४	५३६	१००८

॥ दानवीर्यतपोऽनुष्ठा भूरि नाग प्रभुनम ॥

॥ हैम दाशादिश चेति कलशस्नपने बुधै ॥१॥

* कलशस्थापनयंत्रम् *

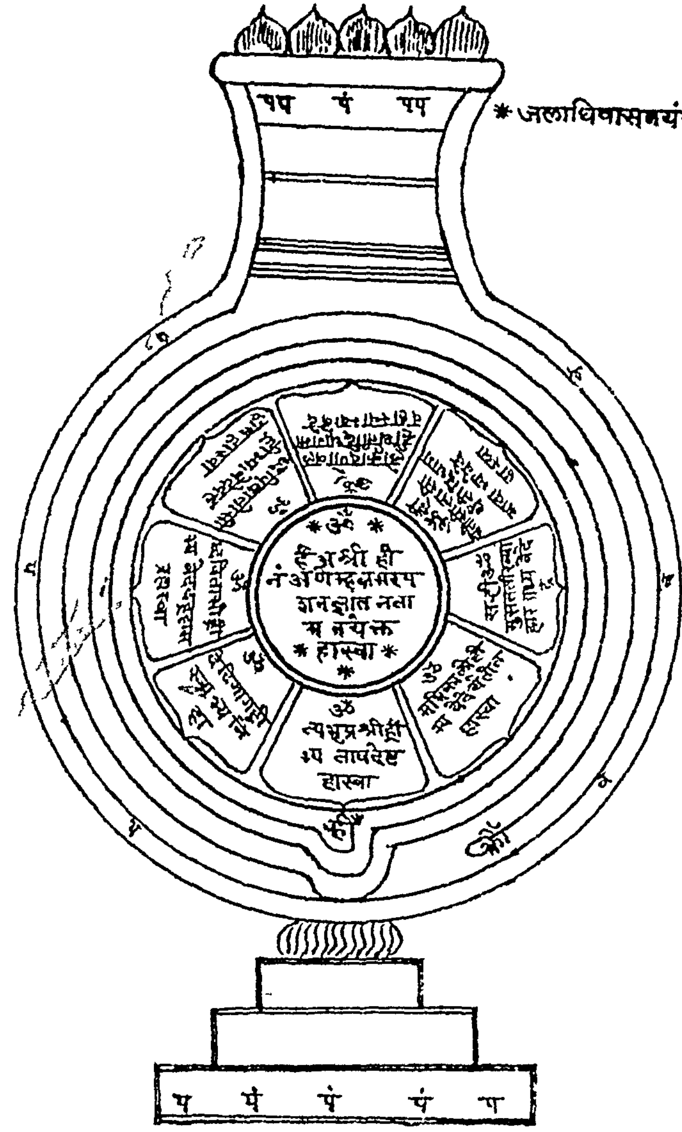
॥ प्रस्थ प्रस्तीर्य शालीनां प्रत्येक परिशोधितम् ॥

॥ तदूर्ध्व तंडुलै, पद्म चतुर्दलसमन्वितम् ॥१॥

॥ कर्णिकायां लिखेत् स्वस्ति लेखा तत्कोष्टल श्रियम्

॥ दलेषु ह्रीं चतुष्कं च बाह्ये भा क्षितिमडलम् ॥२॥

* जलाधिवासनयंत्रम् *

अग्निचय- द्वितीय प्रकार

ब्रम्ह भाग

पै. शा. च्य. भा. ग

रवे

इंदो

राहो

सर्वग्रहा
णा जल
कुंडक

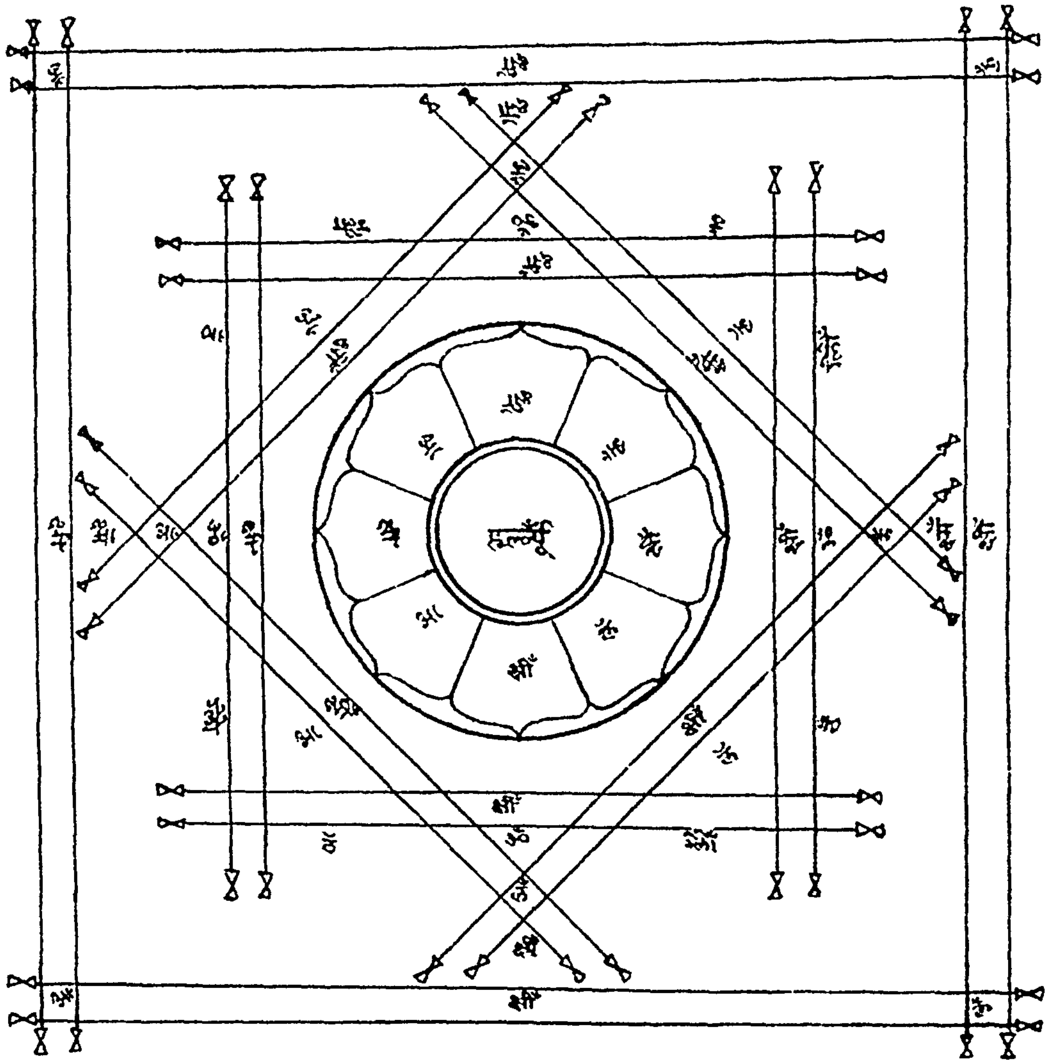
दे. व

म. नु

ब्र. म्ह. भा. ग.

पै. शा. व्य. भा. ग:

स्तभनयंत्रम्

॥ महाशान्तिपूजायन्त्रम्॥

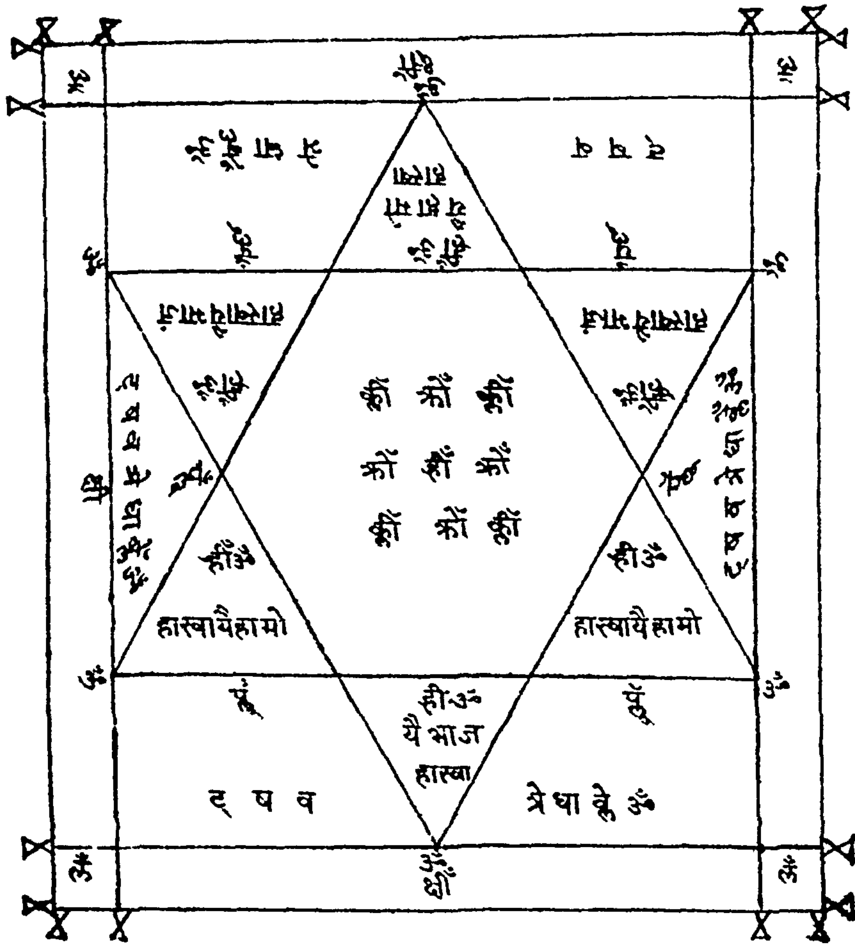
ह्रीं

ह्रीं

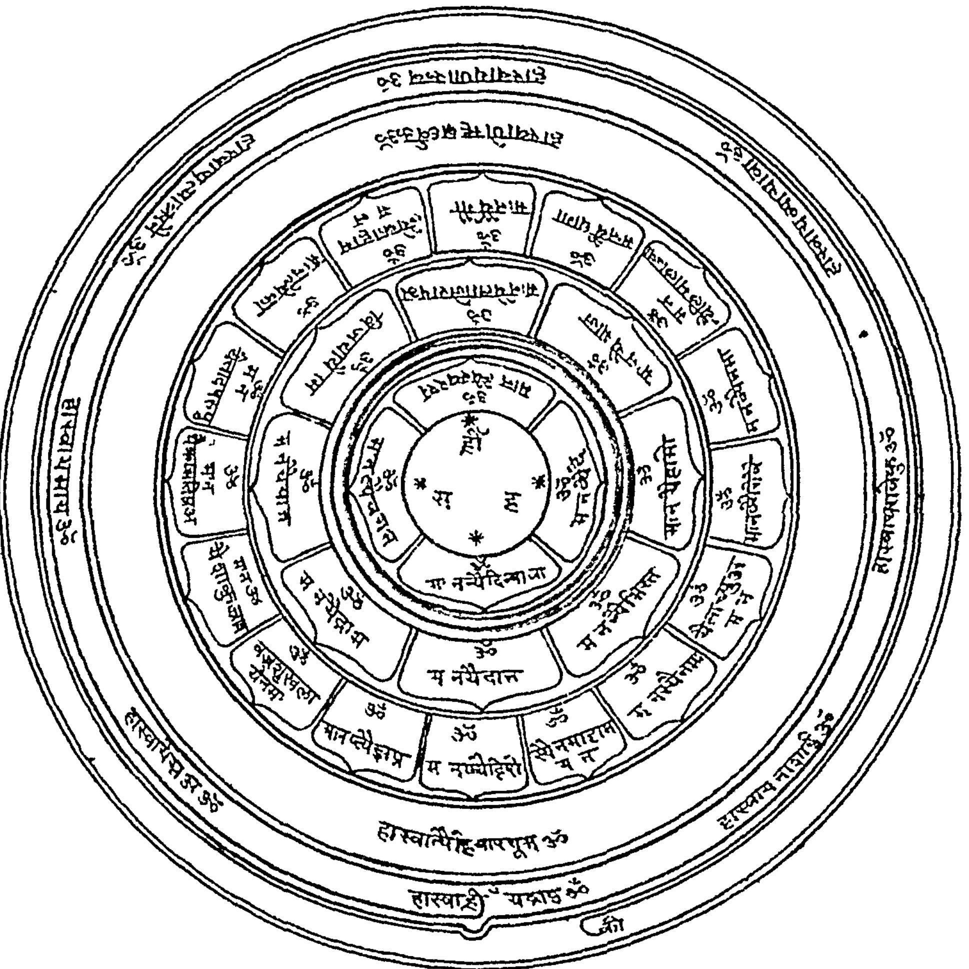
ह्रीं

क्ष्रीं

वश्य यन्त्रम

॥ सारस्वतयन्त्रम्॥

यराश्वक्षेयॐ हास्वा

यस्वाभुत्रिॐ हास्वा

यक्षायह्रामॐ हास्वा

यस्वामुगोॐ हास्वा

वेहराॐ हास्वा

यराश्वनैशॐ हास्वा

यक्राशुॐ हास्वा

येतस्पहबूॐ हास्वा

पूर्व द्वारम्

हास्वावेतफेॐ

हास्वाय

द्रा इॐ

हास्वायद्राणेरा ॐ

हास्वा यना

अॐ

उत्तर

यत्यादिआ हास्वा

यद्राचॐ हास्वा

यजाकुॐ हास्वा

यथाबुॐ हास्वा

यप्रसॐ हास्वा

यराश्वनॐ हास्वा

यराश्वक्तेॐ हास्वा

॥ बृहच्छांतिक यन्त्रम् ॥

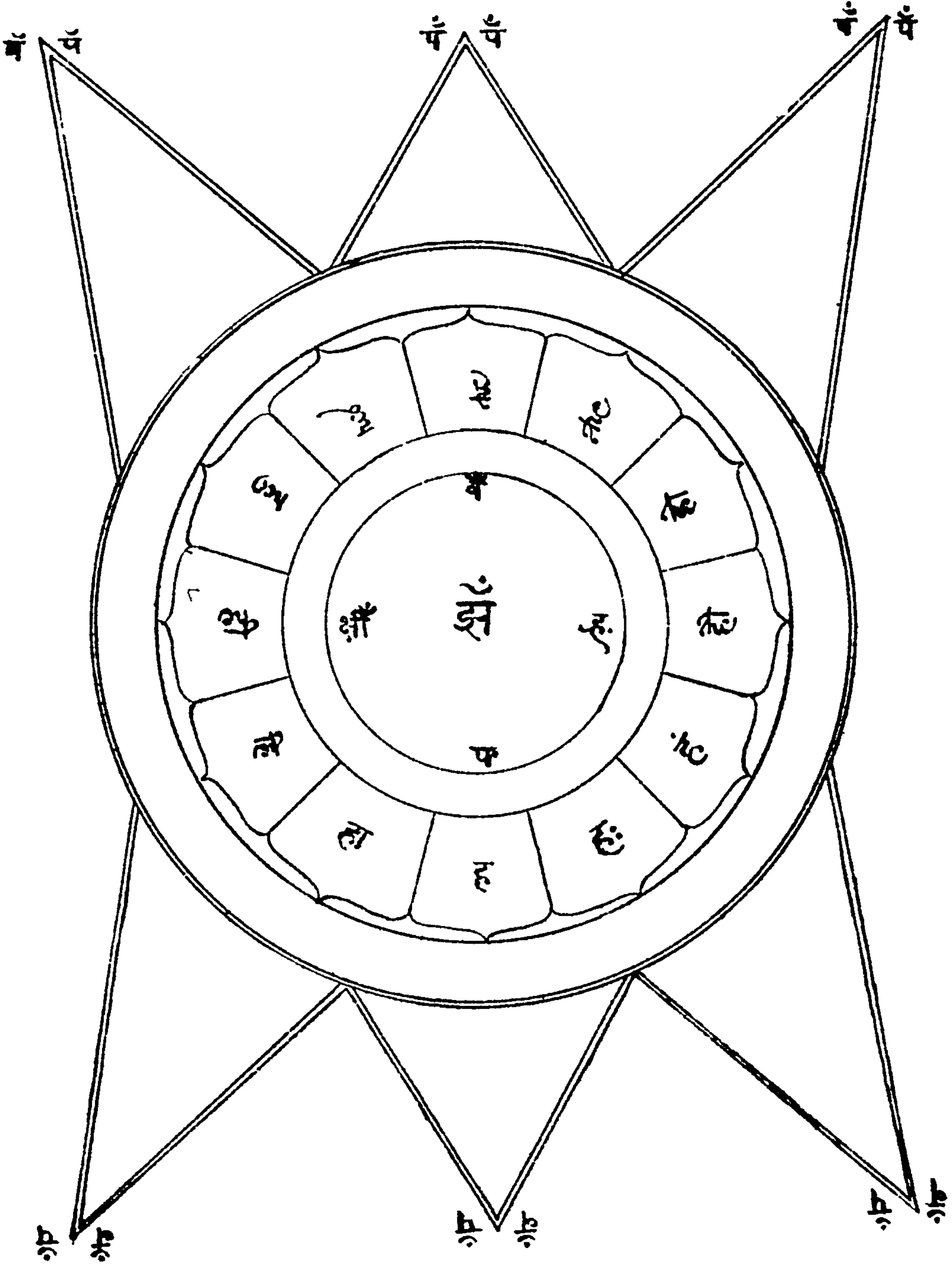
ॐ यगातमाॐ हास्वा

द्राणेरश्चॐ हास्वाय

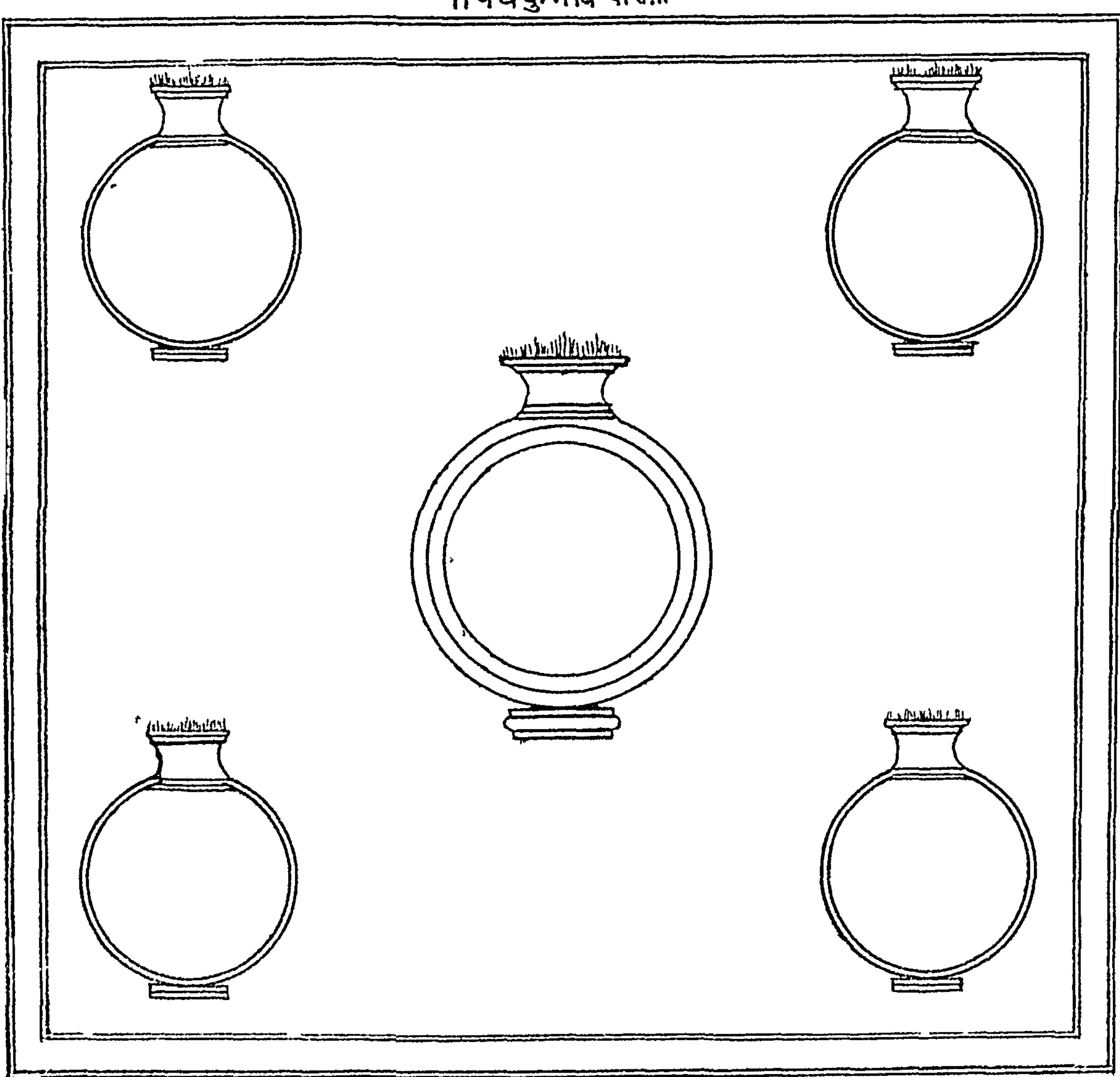
धामेगोॐ हास्वाय

येटकुभूॐ हास्वा

॥ शान्तियन्त्रम् ।

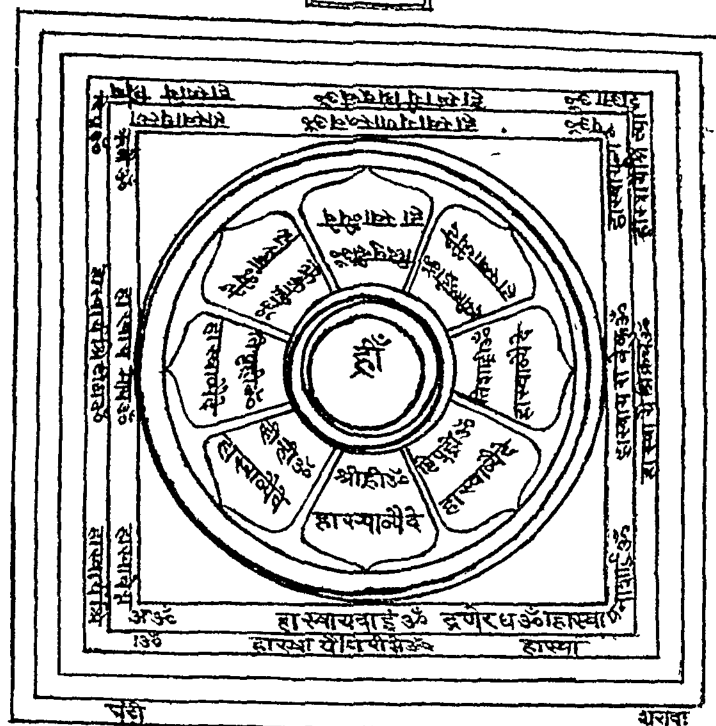
।।पच कुभ विन्यास।।

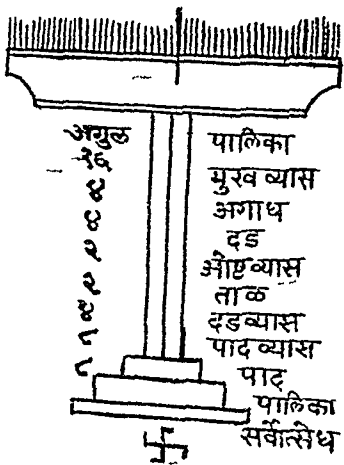

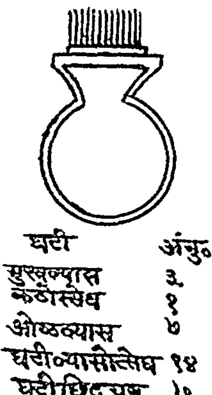
॥ अंकुरार्पण यन्त्रम् ॥

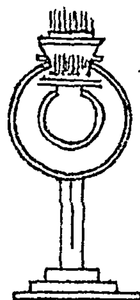
पालिकादि प्रत्येकम् ८-१०-१२
अध्वरदिन संख्या वा।

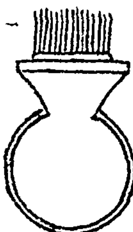
१ हस्तप्र०
पीठम्

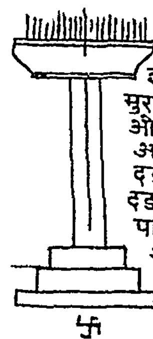

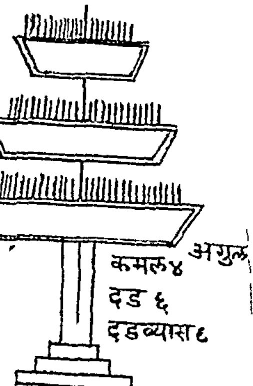

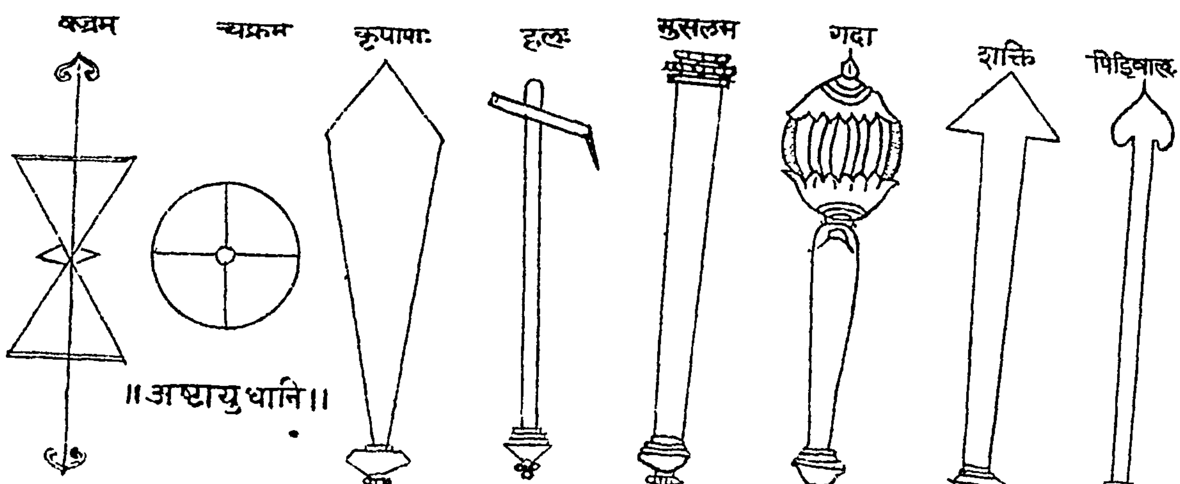

प्रत्येक प्रस्थ शाली आस्तीर्य स्वस्तिकोपरि 卐 पालिका- घटी शराव पटलिकाना स्थापनम्- - - -

प्रत्येक प्रस्थं शाली प्रस्तीर्य, स्वस्तिकोपरि ॐ पालिका- घटा शराव

प्रत्येक प्रस्थं शाली प्रस्तीर्य स्वस्तिकोपरि पालिका- घटा शराव ५०...

दासेकरा ॐ हास्वाय

यम्रांदंयं ॐ हास्वा

दक्षिणद्वारम्

* हास्वात्रेपि ॐ हास्वायरामाकुसु ॐ

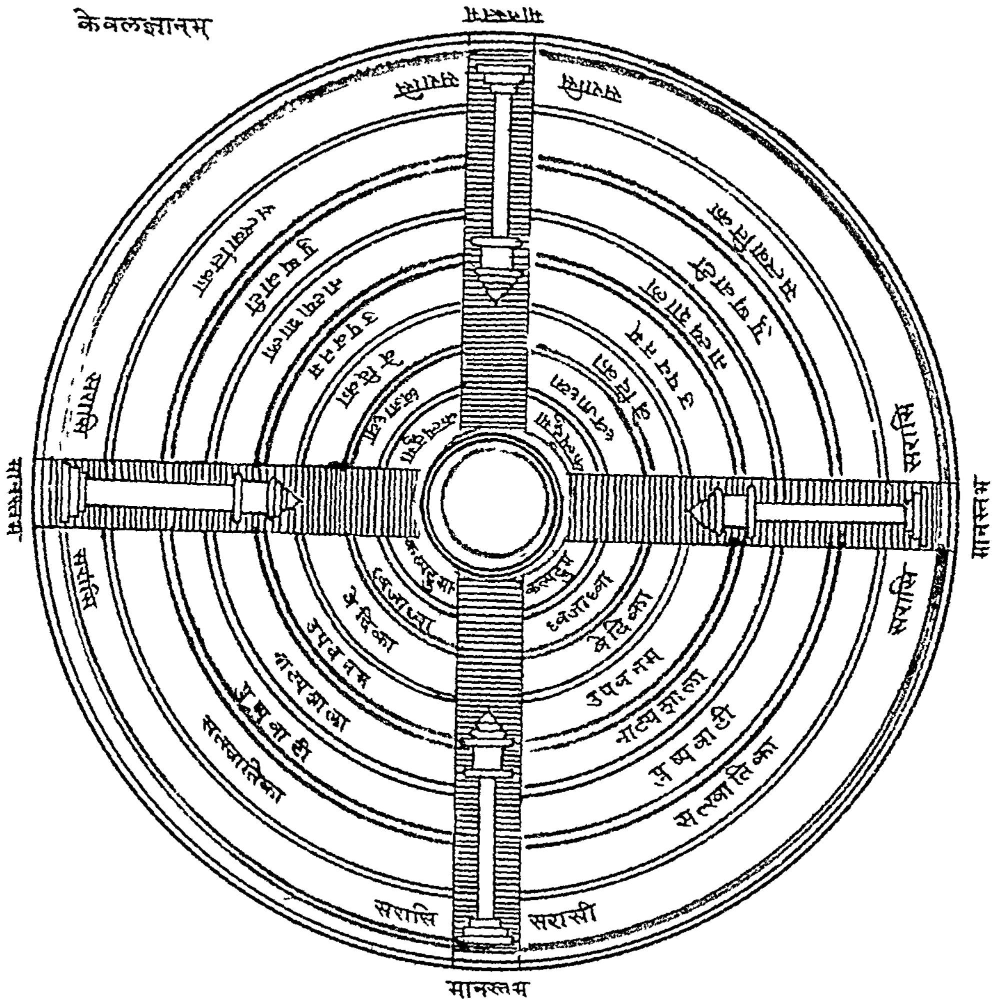
* हास्वाय धान्नु ॐ

* हास्वायरामाकु ॐ * हास्वायराश्वई ॐ * हास्वायक्षायम्ह्न ॐ *

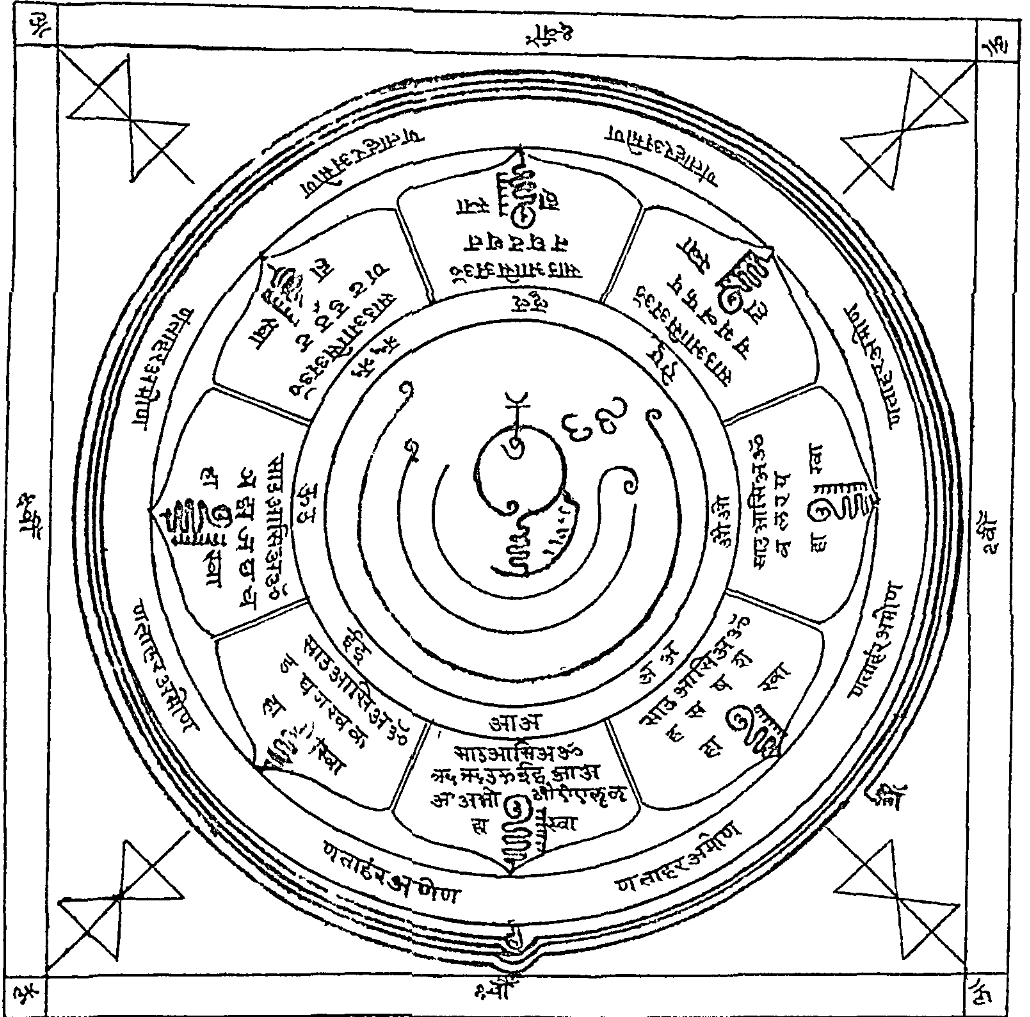
* हास्वायैं धागा ॐ हास्वायैं गा ॐ हास्वाव्यनमा ॐ *

* हास्वा व्यैंदेतिकी ॐ *

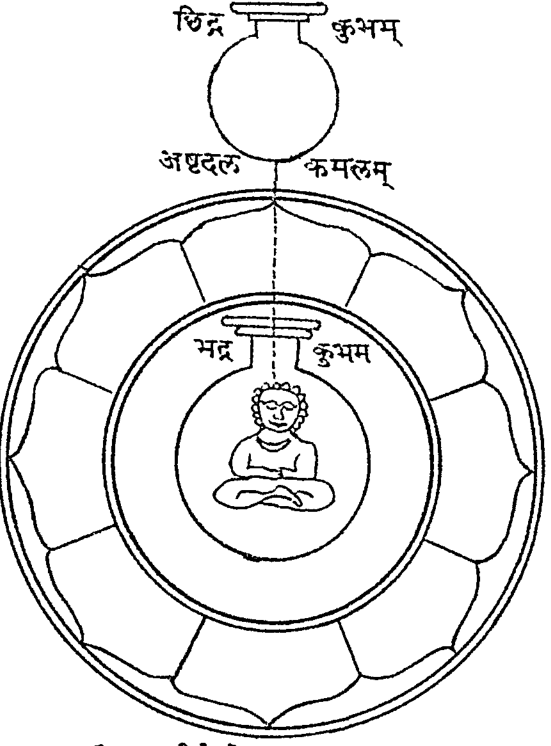
* समवसरणम् *

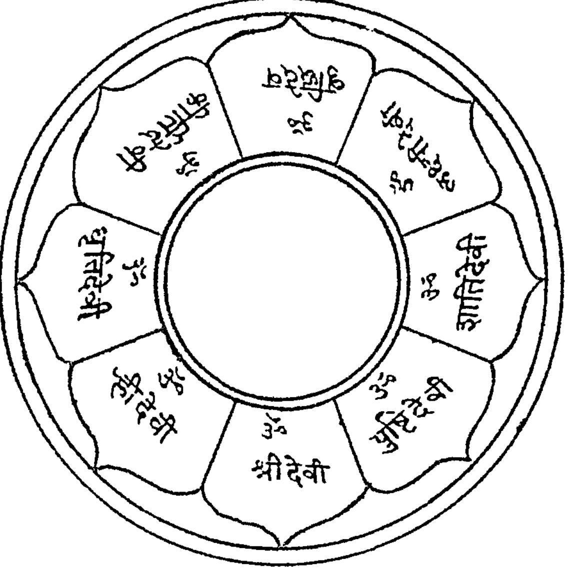
* सिद्धचक्रयन्त्रम् *

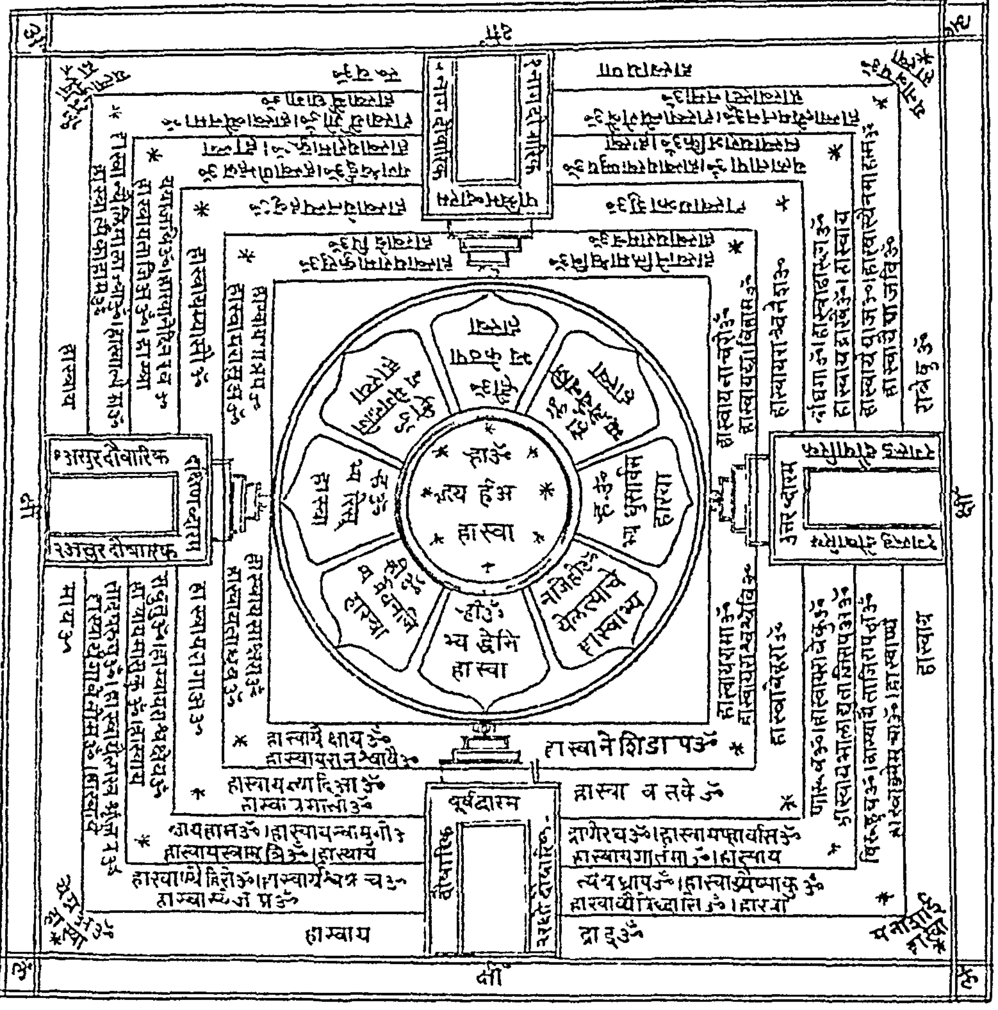
॥ गर्भावतरणपत्रम् ॥

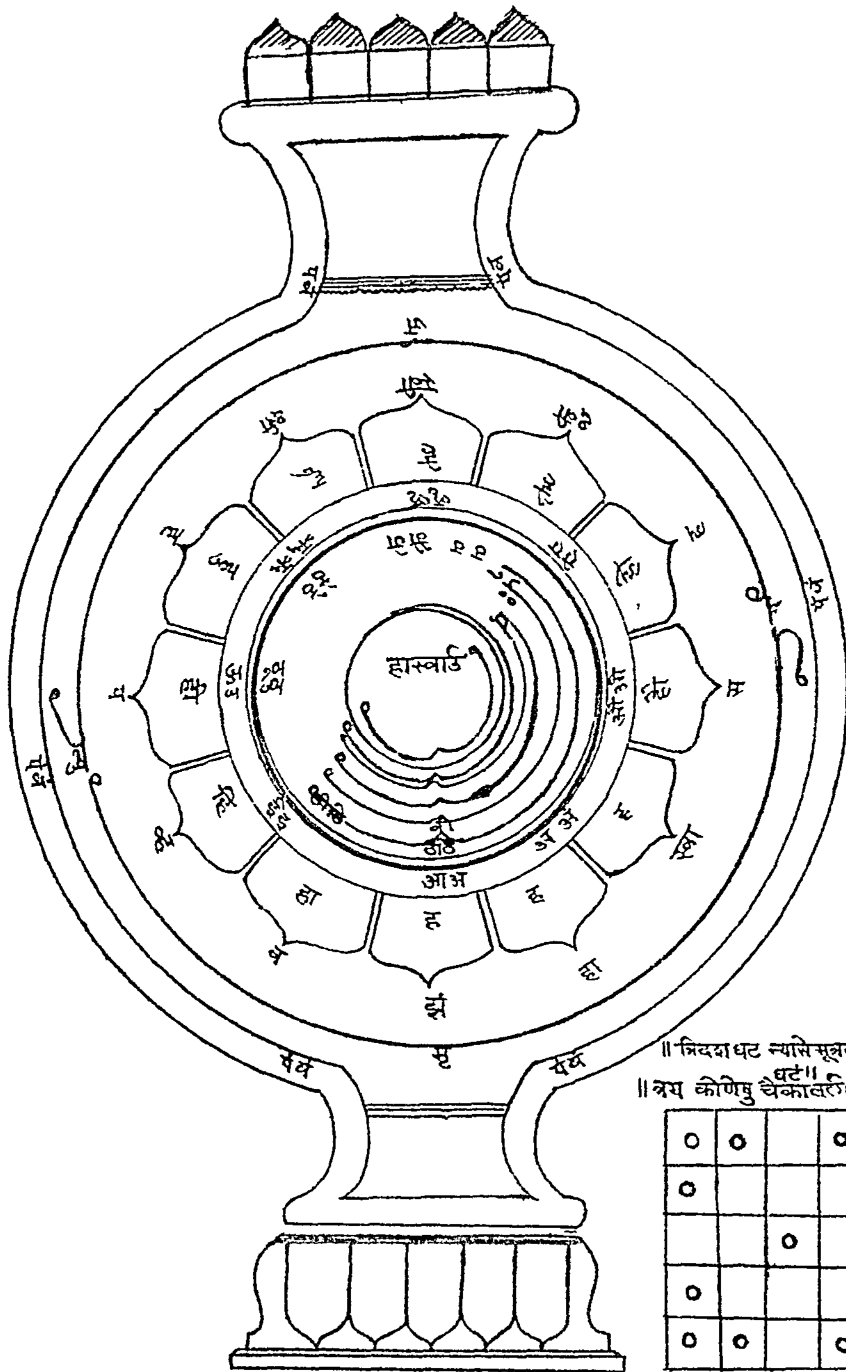
ॐ श्र्यादिदेवी सकल्पाष्टदलकमलम्

पीठयन्त्रम्

* मृत्युंजययंत्रम् *

॥ त्रिदश घट न्यासे मूलद्वादशार्कं ॥ घटं॥

॥ अथ कोणेषु चैकाशीति घुसभाजनाविधि ॥

o	o		o	o
o				o
		o		
o				o
o	o		o	o

।।परम सामामिक पद वास्तु।।

पूतना										पापराक्षसी
	नैऋत्य	दौवारिक	सुग्रीव	पुष्पदन्त	वरुण	असुर.	शोष	रोग	पापयक्ष्म	
	भृंग.	इन्द्रराज						रुद्रराज	नागः	
	मृगराज		इन्द्र.		मित्र.		रुद्र		मुख्य	
	गंधर्व								भल्लाट	
	यमः		विवस्वान		ब्रम्ह		भूधर		कुबेर	
	राक्षसः								मृगदेव	
	वितथ		सविंत्रा	•	आर्य.		आप		अदिति.	
	पूषा.	सावित्रा						आपवत्सः	उदितिः	
	अग्नि	अंतरिक्ष	भृषदेव	सत्यक	इन्द्र.	भास्कर	जयन्त	पर्जन्य	ईशान्य	
विचारी										चरकी

उपपीठपदवास्तुः

पूतना	ॐ				पापराक्षसी
	नैऋत्यः	सुग्रीवः	वरुण	शोष	पवनः
	भृंगराजः	इंद्रराज	मित्र	रुद्रराजः	मुख्य.
	यमः	विवस्वान	ब्रम्हा	भूधरः	कुबेरः
	वितथ	साविंद्रः	आर्यः	आपवत्सः	अदितिः
	अग्निः	मृषदेव	इंद्रः	जयतः	ईशानः
विचारी					चरकी

उग्रपीठ पदवास्तुः

पूतना

पापराक्षसी

ब्रम्हा

आर्य

विवस्वान

कुबेरः

सावित्र

सविंद्रः

आपवत्सः

आप

रुद्र

गंधर्व

मृष देव

सत्यक.

इंद्र.

जयंत

पर्जन्य

ईशानः

अदिति

भल्लाट

मुख्यः

पवनः

शोष

असुर

वरुण

पुष्पदंत

सुग्रीव

विचारी

घरकी

स्थलपदवास्तु

पूतना		पापराक्षसी
	ब्रम्हा	
विचारी		चरकी

पेचकपदवास्तु

पूतना		पापराक्षसी
	ब्रम्हा, आर्य, विवस्वान, मित्र	
विचारी		चरकी

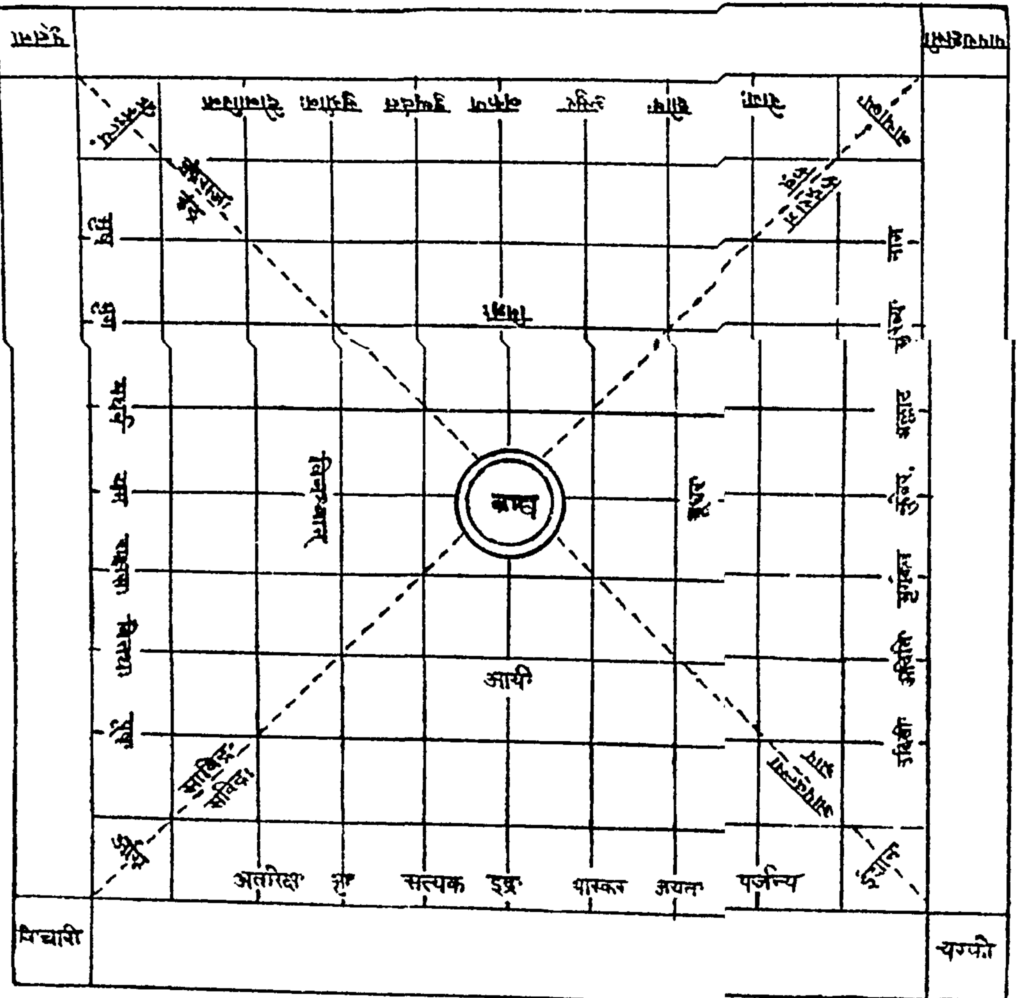
पीठपदवास्तु

पूतना				पापराक्षसी
	नैऋत्य	वरुण	पवन	
	यम	ब्रम्हा	कुबेर	
	अग्नि	इंद्र	ईशान	
विचारी				चरकी

महापीठपदवास्तु

पूतना		पापराक्षसी
	ब्रम्हा, आर्य, विवस्वान, मित्र, पृथ्वीधर, सावित्र, आपवत्स, इंद्रराजा, वितथ, यम, भृंगराज, विवस्वान, अग्नि, भूधर, इंद्र, जयंत, ईशान, मुख्य, कुबेर, सुग्रीव, वरुण, पवन, शोष, नैऋत्य	
विचारी		चरकी

॥ आसन पद वास्तु ॥

ब्रह्म
आर्यो
अंतरिक्ष
सत्यक
इंद्र
भास्कर
पर्जन्य
विदारी
चरकी
रोगः
शोषः
असुर
वरुण
पुष्पदंत
सुग्रीवः
दौवारिक
पूतना
पापराक्षसी
मित्र
मृग
भृग
गंधर्व
यम
राक्षस
वितथ
पूष
विवस्वान्

प्रतिष्ठातिलक.

समाप्त.